BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
8
97 H
12

RVTILII BENZONII ROMANI,

Epiſcopi Lauretani, & Recanatenſis.

SPECVLVM EPISCOPORVM, & Curatorum.

In quo de Fuga in Peſte, Fame, & Bello, per tres Libros doctiſsimè diſſeritur.

Explicatur in eo exactiſſimè, quid Epiſcopi, Curati, Religioſi, cęteraę́q; perſonæ Eccleſiaſticæ eo tempore agere teneantur; ad quid item Reges, Principes, Magiſtratus, & Laicæ Poteſtates, necnon Medici, tunc obligentur.

Accuratè quoque ibidem, De Eccleſia, De Miraculis, De Sacræ Lauretanæ ædis Angelica tranſuectione, De flagellis Dei, De eleemoſynarum largitione ab Epiſcopis, & Clericis neceſſariò impendenda; De Hæretico in Regem non recipiendo, Deq́; alijs ſcitu digniſſimis, pertractantur.

Adiecti ſunt quinq; Indices: Vnus Quæſtionum. Alter generalis rerum, & materiarum. Tertius eorũ quæ pertinent ad vſum Concionatorũ. Quartus locorum ſacræ ſcripturæ. Quintus Auctorum qui in opere citantur.

Nec in fuga properabitis. Iſa. 52.

VENETIIS, M D XCV.

Apud Minimam Societatem.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO DOMINO CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO.

RVTILIVS BENZONIVS
Epiſcopus Lauretanus.

MIRANDAM *Memnonis ſtatuam priſca vetuſtas habuit (Pater Beatiſsime) & ſuis ſcriptis poſteritati tradidit prodigioſam. Hæc enim & ſi marmorea eſſet, & ſcalptorio tantùm ornata lumine; lucidiſsimis tamen ſolis radijs expoſita non modò voces emittebat; ſed ſic planè, & diſtinctè loquebatur, vt humanus ei ſpi-*

ritus cœlitus allapſus, & immiſſus uideretur. Quod & ſi fabuloſè traditum crediderimus, non modica tamen hoc nobis ænigmate declararunt, & ſub fictionis cortice veritatis medullam operuerunt. Neq; aliud ſanè nobis hac ſtatua priſca vetuſtas, quàm Summorum Principum fauorem erga paruulos homines voluit denotare. Hi enim cùm ingenij acumine, naturæ dotibus, clarisq; muneribus deſtituantur, fit, vt inſtar Memnonis ſtatuæ algentes, preſsis labijs obmuteſcant, ni Principum fauore clari, ad maiores pulueres euehantur. Quod cùm mecum ipſe volutarem, meumq; pariter exiguum opus aſpicerem, efficere haud ſanè potui, quin eadem mihi contigiſſe exiſtimarem. Verebar enim, Pater Beatiſsime, ne ſtatua operis mei, tenui doctrinæ ſcalpello dolata, ſic data prælo, obmuteſceret, ut omnium oculi irridentes, obuerſis palpebris declinarent. Quod in cauſa fuit, vt ipſam celſo tuo nomini, ac numini iſta pagella dicarem. Vt ſicuti ſuperioribus olim annis,

dum

dum in alma Domana Petri Baſilica Theologicis cùm eſſem muneribus implicatus, dumq; adumbraretur, tuis beneuolentiæ, & amoris continuis nouit irradiari fulgoribus, nunc magis, magisq; cùm te inter alios (Dei ope) ad Summum Pontificatus apicem aſſumptum videat, ſanctitatis tuæ ſplendidiſsimis luminibus ſplendeat, & refulgeat. Sic ſanè loquetur ſtatua, & propoſitis quæſtionibus, quæ maxima; vel ſaltem non leuia dictu erant, fauſto ore nunciabit. Neq; enim vllum alium te maiorem reperi, Pater Beatiſſimè, nec toto orbe celſiorem. Pullum igitur hunc tenuem, filium, & ſeruum tuum, à ſibillantium ſerpentum morſibus libera, & patrocinij tui humeris impoſitum (aquilino more) prouoca ad uolandum. Paruum quidem ingenij mei uolatum agnoſco; ſed fauſto ſydere dabit Dominus, vt ſub vmbra alarum tuarum in arduis ponat nidum ſuum; & inde ſcientificam contemplatus eſcam, præceps magno conatu deſcendens, toto eam tibi pecto

re offerat. Accipe itaq; , Beatiſſime Pater, munuſculum hoc qualecumq; ſit, curuo tibi poplite dicatum (Deo volente etſi vixero) ſexingenteſimo futuro anno, quod nunc mente præconcipio, & molior munus de Iubileo, de eius origine, gratijs, & merito operum fidelium, dum Aetherei clauiger ſanctam ianuam aperueris; munus maius accipies. Nunc interim venationem hanc paruulam accipe; quam debili arcu meo, & fragili ſagitta mentis humilis tuus iſte Iacob in Theologica Sylua confodit: ſurge, & comede, & benedicat mihi anima tua. Interim ad Domini paſcendum Gregem, longa tibi vitæ fila (Deo duce) Parcæ protendant; & Clementem clementer in Summa Petri ſede ad Neſtoris Annos præſeruent. Vale.

AVCTOR OPERIS PIO LECTORI.

SVPERIORIBVS annis (lector candidiſſimè) dum in Alma Vaticana Petri Baſilica Theolgicis lectionibus publicè pro munere legendis, & grauiſsimis quæſtionibus enucleandis remorarer, ne deſidi otio indulgerem, diſputationes haſce vnà cum quęſtionibus, tenui doctrinę penniculo obumbraueram, & media incude, primis malleationibus percuſſum opus, nondum comptum, nec vltima paruula mordaci lima politum reliqueram. Non quidem præſcius futurorum malorum, vtque iniquitatem aliquam, dolendumque omęn Populis nunciarem, niſi quia pulchrum tractatu videbatur, ſi quæ uel nihil plenè, vel leuiter à Doctoribus ſcripta erant, multis hinc inde collectis floſculis, in ſeriem redigerentur; & multa nouiter, publico populorum beneficio ſcriberentur: quæ non minorem tibi animę utilitatem, quàm ſummam lætitiam, & iucunditatem

ob uaria ſcitu digna, quæ paſſim in opere tanguntur, afferrent. Sed quieſcebat opus, & inclinato capite, inter mea multa alia nondum polita ſcripta dormiebat. Verùntamen (mæſta ploret Italia) ſuperioribus proximis annis, eleuauit *Dominus brachium fortitudinis, indignationisq́; ſuæ contra nos; & adhuc manus eius extenta. Ab Aquilone enim panſum eſt omne malum,* ferusq; Aepidemiȩ morbus in Populos noſtros graſſatus eſt. Adduxit Dominus ventum vrentem, ad inſtar Ionæ, & non unicam modò hȩderam (hoc eſt perſonam) in ſingulis Populis exſiccauit (fuiſſet enim minus malum) ſed proh dolor, omnes ferè paternæ, maternæ, natales, dominicæ, ſeruileſque hædere, ſȩuo, & peſtifero Aquilonis vento exſiccatæ ſunt. Nec vlla ferè domus fuit (vt Aegyptijs accidit) quæ ſuos caros domeſticos, operta mȩrore, & lugubri induta veſte non deploraret. Percuſſit eos Dominus, & qui olim morbus quieſcebat, & ſopitè dormire videbatur, Dei iam furore actus, propter ſcelera noſtra euigilauit, & miſerandum in modum areſcentes, virideſq; humanas ſegetes, æqua falce, & nul-

lo

lo diſcrimine meſſuit. Hoc autem in cauſa fuit, vt ſopitum noſtrum etiam opus à ſomo ſurgeret, & inter alios fratres æneis incudibus cuſſum, vltima lima poliretur. Pergit itaq; paruulum, & primogenitum prælo mandandorum ſuorum fratrum, ad tuas vlnas deuenit. Cui ſi te blandiri cognouero, maioribus elucubrationibus inſudabo, vt multos alios pręconceptos fætus, dulciter tibi mens mea iſta tenuis pariat. Interim, primos hos fructus deguſta, & Vale.

ANTONII IOANNIS NVADO, SARDI CALLARITANI,

Philoſophiæ, ac Sacræ Theologiæ Doctoris.

AD LAVRETANAM DEIPARAM VIRGINEM

Epigramma.

LAVREA Virgo parens, poterit num geſta referre
Quis tua? Quis lingua ſoluere tanta dabit?
Hoc poterit nullus. Nam conſcia mens tremit omnis,
Factum factorem, quod pia Virgo paris.
Filia namq; Patrem gignis, porrò vbere paſcis:
Suſcipis in ſponſum parua puella Patrem.
Ergo Patrem gignis, materq; Patriſq; vocaris,
Diceris & ſponſa, filia, luxq; Patris.
Indus habet gemmas, mare candida glomera roris,
Terra tenet flores, lilia pulcra, roſas.
Tu tamen & gemmas ſuperas, & glomera roris.
ac graciles flores, lilia & alba, roſas.

Eiuſdem

AD EANDEM DEIPARAM VIRGINEM.

Epigramma.

QVIS valet eximias mortalis dicere laudes
Quas celebres Virgo candida ſola meres?
Nam tuus optatum venter talem attulit almus
Fructum, vt depreſsis omne leuarit onus.
Prætereà adiutrix hominum, quàm feruida templis
Appoſitæ efigies ſunt monimenta tuis?
Quapropter nequeo magnas ſi dicere laudes;
tu tamen haud ceſſes rebus adeſſe meis.

Eiuſdem

DE LAVDIBVS AVCTORIS CARMINA.

SI pulcrum eſt humilem Patriam illuſtrare, Parentes,
Et virtute ſuam nobilitare domum;
Quo dignum magis eſt deductum ab origine ſumma
Eſſe, genusq; ſuum nobilitare magis:
Gloria maior vt hæc, ſic hæc magis ardua res eſt,
Et labor, & pœna eſt perficere illud opus.
Nobilis hic Sobole & Patria eſt, hic inclita proles
BENZONVM, Patriam, clarificansq; ſuos.
Nec Patriam, & ſobolem ſolùm illuſtrauit, at ille
Auſoniam erexit, purpureamq; togam.
Ergo BENZONIO Roma erigat alta triumphos,
Gaudeat & tantum progenuiſſe virum.
Qui non humana ſolùm verſatus in arte eſt;
Sacræ Theologiæ aſt dogmata cuncta tenet.
Sed mea muſa tacet; nam nunc præcepit Apollo,
Vt tuba BENZONII grandia facta ſonet.

Eiuſdem

AD AVCTORIS INSIGNIA, EPIGRAMMA.

QVID mea Muſa canis ſuras euincta cothurno,
Parnaſsi à dulci culmine miſſa? CANEM.
Ipſa CANEM cantas? Canto. Quem? Quem colit orbis.
Orbis habet quidnam, quod colat ipſe? CANEM.
Crede: canas Dominũ tantùm. Dominũq; CANEMQ;,
Ipſa canam; eſt fidus nam pius iſte CANIS.
Hic CANIS, eſt fidus, FIDI PASTORIS amator,
Circuit, & noctis perfugat iſte lupos.
Hoc, gannoſa fugit vulpes, cuſtode relicto,
Hoc tremit à ſtratu beſtia quæq; ſuo.
Ergo CANIS, quicunq; canit, te cantat in orbe,
Seq; canet magnum, dum canet ipſe CANEM.

INDEX DISPVTATIONVM, ET QVAESTIONVM,

QVAE IN SINGVLIS LIBRIS huius operis continentur.

Placuit in principio operis, præcipuarum quæſtionum, & inſignium tractationum quæ in eo continentur, compendioſum indicem apponere, vt qui volumen contemplatus faſtidit, ſummatim omnia videns, lætetur, & ad videnda, ac perlegenda cætera, inflammetur.

In primo libro, duæ tractantur diſputationes.

PRIMA DISPVTATIO.

De miniſterijs ab Epiſcopo, & Clericis exſoluendis erga viuentes tempore peſtis, quæ nouem quæſtiones continet.

QVAESTIO PRIMA,

An habentes curam animarum, teneantur ſacramenta miniſtrare laborantibus Epidemiæ morbo?

In hac quæſtione octo difficultates tanguntur.

Prima eſt. An poſſint Epiſcopi, & Curati, in caſu peſtis à loco beneficij abeſſe?

Secunda. An etiam Canonici quibus non imminet cura animarum?

Tertia. Suppoſito quòd Curati teneantur non abeſſe, num infectis debeant actu miniſtrare Sacramenta, & quomodo?

Quarta. Ad quid, & quando teneantur Sacerdotes non curati?

Quinta. An Religioſi teneantur obedire Prælatis præcipientibus, vt miniſtrent ſpiritualia infectis?

Sexta. Qui religioſi ex vi ſui inſtituti, obligentur in ſubſidium etiã

ſecu-

ſecularibus malè infectis inſeruire.

Septima. Num ſanctimoniales eo tempore poſſint clauſtra deſere & exire.

Octaua. Quid de corporali medico dicendum ſit.

In hac quæſtione prima, tres Doct. ſententiæ ponuntur, & duodecim Concluſiones.

Prima concluſio. In extrema neceſſitate ſpirituali poſito, tenetur vnuſquiſque Chriſtianus, ſi poteſt etiam cum euidenti vitæ periculo, ſuccurrere ſi poteſt iuuare.

Secunda concluſio. In graui neceſſitate ſpirituali poſito, non tenetur vnuſquiſque ſuccurrere cum vitæ periculo.

Tertia concluſio. Canonici quibus non incumbit animarum cura, à loco benefitij peſtifero poſſunt abeſſe.

Quarta concluſio. Paſtores animarum, vt Epiſcopi, Curati, & Vicarij perpetui, & vniuerſaliter obligati populo ex officio ad ſacramenta miniſtranda, tenentur ſub pæna peccati mortalis, non fugere à loco beneficij peſtifero: relicto autem Vicario perpetuo poſſunt ſine ſcrupulo abeſſe.

Quinta concluſio. Abſolutè loquendo, Curati non tenentur cum periculo ſuæ vitæ, infectis miniſtrare Sacramentum Viatici, & Confeſſionis, niſi in caſu.

Sexta concluſio. Curatus tenetur emere, & ſibi præparare anthidota præſeruatiua, & remedia quæ à Pharmacopolis conficiuntur ad euitandam infectionem, ſeu communionem peſtis, & ijs tenetur vti, quibus habitis, tenetur miniſtrare actualiter infectis tria ſacramenta, Confeſſionis, Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis, vel certè ſaltem pænitentiæ ſacramentum.

Septima. Coadiutor, recedente Epiſcopo cui eſt adiutor, tenetur non fugere, ſed remanendo, ea omninò adminiſtrare, quæ proprius Epiſcopus obligatur facere.

Octaua concluſio. Religioſi qui vitæ contemplatiuæ incumbunt, quique pro obiecto non habent opera miſericordiæ corporalia, aut ſpiritualia erga populos exercere, vt Carthuſiani, & Camaldulēſes, poſſunt fugere à loco peſtis, nec tenentur laicis infectis ex-

tra monaſterium degentibus in ſpiritualibus ſubuenire, niſi in caſu primæ concluſionis.

Nona concluſio. Religioſi qui particulari voto ſe aſtrinxerunt ad miniſtrandum infirmis tempore peſtis, debent ex Iuſtitia, & non ſolū ex debito charitatis, non fugere, ſed infectis miniſtrare.

Decima concluſio. Religioſi, ſeu regulares qui vitæ actiuæ incumbunt, & populis Chriſtianis, ſeu Eccleſiæ Dei, & Epiſcopis profitentur ſe ad ſalutem animarum coadiutores, quando arbitrio Epiſcopi, vel euidētia facti, Parochi nō ſupplent, nec ſatis numero ſunt ad miniſtrandum infectis, tenentur ſub peccato mortali non fugere à loco peſtifero.

Vndecima concluſio. Non tenetur vnuſquiſq; cum diſcrimine vitæ ſuæ, ſuccurrere proximo in neceſſitate etiam extrema corporali poſito.

Duodecima, & vltima concluſio. Vnuſquiſque quando poteſt ſine periculo aliquo, vel ſine ſuo detrimento graui, & notabili ſuccurrere graui neceſſitati alterius, ſine dubio tenetur.

De monialibus, & medicis, in ſolutionibus argumentorum habetur.

QVAESTIO SECVNDA.

De ſenſu literali verborum, Ioan. 10. bonus paſtor, animam ſuam dat pro ouibus ſuis.

Sex art. continet.

In primo. De multiplici ſenſu ſacræ ſcripturæ diſſeritur.

In ſecundo. De prouerbijs, & parabolis.

In tertio. De ſenſu quorundam verborum quæ in parabola de bono paſtore ponuntur.

In quarto. Litteralis ſenſus venatur verborum Ioannis: Ego ſum paſtor bonus.

In quinto. Tractatur, an ex hoc loco Ioannis, efficax trahatur argumentum ad probandum, teneri paſtores animam ſuam odiſſe pro ſalute ſubditorum?

In quinto, & vltimo. Quid nomine lupi intelligatur, ad cuius aduentum paſtor fugere non tenetur?

QVAESTIO TERTIA.

An Rex, vel Princeps, iuſta lege poſſit impedire Curatum, & alios à miniſterio infectorum.

Habet autem tres concluſiones.

Prima eſt. Curati miniſtrantes, ſeu miniſtrare volentes infectis, non poſſunt iuſta lege impediri. Vnde impedienti poſſunt non obedire.

Secunda concluſio. Princeps iuſta lege poteſt impedire Curatum, & alios miniſtrantes infectis, à ſanorum commertio.

Tertia concluſio. Impium, & crudele eſt, Chriſtianæq; pietati contrarium, hominem etiam peſtilentiſſimum, de domo propriæ ſuæ habitationis eijcere, vel in eadem recludere, ſi ob id, periculo ſalutis animæ, vel corporis exponatur.

QVAESTIO QVARTA.

An metus mortis, vel periculum vitæ, excuſet ab obſeruantia præcepti, & legis humanæ?

Huic quæſtioni, poſitis tribus ſententijs, ſex concluſionibus reſpondetur.

Prima. Humana poteſtas, ſiue Ciuilis, ſiue Eccleſiaſtica poteſt obligare ſubditos, ad ſui obedientiam, etiam cum periculo vitæ.

Secunda concluſio. Quando periculum mortis ſequitur intrinſecè ex actu præcepto quod à legislatore præcognoſci potuit, tunc lex humana, ſeu præceptum ſuperioris, obligat ad ſui obſeruationem, cum diſcrimine vitæ, nec vllus metus excuſat.

Tertia concluſio. In reliquis caſibus, lex humana nunquam obligat ad ſui obſeruationem cum periculo vitæ, niſi quando pro fine, & materia, habent defenſionem fidei, & virtutum.

Quarta concluſio. Lex Diuina poſitiua, non obligat cum mortis periculo, quando adeſt metus cadens in virum conſtantem.

Quinta concluſio. Tranſgreſſio legis humanę ob mortem corporalem cui-

euitandam, non ſemper eſt peccatum mortale, vnde metus mortis ſæpè excuſat.

Sexta concluſio. Regula illa Soti, de pęna mortis videlicet, quòd lex cui apponitur pęna mortis ſemper obliget cum periculo vitæ, non eſt ſemper vera, etiam ſi finis legis ſit maius bonum, quàm vita hominis.

QVAESTIO QVINTA.

An ſcripto poſſit quis confiteri?

Quatuor ſunt in hac quæſt. ſententiæ, & ſex concluſiones.

Prima concluſio, actus qui eſt de neceſſitate ſacramenti pænitentię, quaſi materia, non eſt præcisè oris confeſſio; ſed manifeſtatio peccati.

Secunda concluſio. Confeſſio facta per ſcripturam præſenti Sacerdoti, eſt valida, ſacramentalis, & neceſſaria.

Tertia concluſio. Confeſſionem per Epiſtolam abſenti Sacerdoti, validam, & ſacramentalem, non tamen neceſſariam eſſe, eſt valde probabile.

Quarta concluſio. Probabilior, & tutior opinio eſt, quòd ſacramentalis confeſſio abſenti Sacerdoti fieri non poſſit.

Quinta concluſio. Abſolutio ſacramentalis, non poteſt fieri ſcripto, ſed verbo debet pronunciari, & proferri.

Sexta concluſio. Pęnitentia, ſeu ſatisfactio quæ datur pro peccatis, iniungi poteſt ſcripto.

QVAESTIO SEXTA.

An tempore peſtis, quilibet Sacerdos habeat iuriſdictionem abſoluendi quemlibet Ciuitatis.

Habet hæc quæſtio ſeptem concluſiones.

Prima concluſio. Nemo ſacerdotum ſæcularium, tempore peſtis debet ſe temerè exponere ad confeſſiones audiēdas, vel ſacramenta miniſtranda ſine Epiſcopi licentia.

Secunda concluſio. Nec regulares, niſi approbati, extra articulum neceſſitatis.

Tertia concluſio. Epiſcopus diœceſanus, non debet denegare eo tempore illam facultatem cuicunque Sacerdoti apto, vltrò ad tantum charitatis opus ſe exponere volenti.

Quarta concluſio. Epiſcopus dioceſanus, debet in exordio deputare, imò compellere ſacerdotes in diœceſi, vt parochos adiuuent, in adminiſtratione ſacramentorum.

Quinta concluſio. Debet Epiſcopus, omnes caſus ſibi reſeruatos, tam de iure, quàm de conſuetudine, eo tempore communicare, & etiam illos quos vigore decreti Concilij Tridentini poteſt, ſedi Apoſtolicæ reſeruatos.

Sexta concluſio. Debet Epiſcopus his temporibus procurare à ſede Apoſtolica abſolutionem caſuum publicorum, Papæ reſeruatorum, & illa obtenta, cæteris confeſſarijs communicare.

Septima concluſio. Ad alendos Sacerdotes coadiutores, tenetur Epiſcopus prouidere ex fructibus Eccleſiæ matricis, vel ex Parochorum redditibus, vel etiam ex menſa Epiſcopali, ad tempus.

QVAESTIO SEPTIMA.

In hac quæſtione dubia quædam exquiſita diſſoluuntur.

Primum dubium. Si peſtis immittitur à Deo per ſecundas cauſas, quid rogat Eccleſia, vt hæc flagella auertantur? rogat ne vt miraculum fiat, vel diſpoſitio rerum aliquo modo mutetur?

Secundum dubiũ. An tempore peſtis, ludus alearum ſit interdictus Clericis? In quo ſunt, ſeu concluſiones.

Prima concluſio. Abſolutè loquendo, ex lege canonica prohibente ludere ad cartas, vel taxillos, aut ad tres datos (vt dicunt) Clericis eſt peccatum mortale.

Secunda cõcluſio. Clericus aſſuetus ludere, vel publicus alearum luſor, peccat mortaliter, nec eſt abſoluendus, niſi relinquat talem ſtatum.

Tertia concluſio. Clericus ſpectator publicus ludi taxillorum, & cartarum, peccat mortaliter.

Quarta

Quarta cõcluſio. Clericus, ſi ex recreatione ludat quid paruum, ita tamen affectu, & animo delectetur eo ludo, ac ſi eſſet prohibitus ſub pęna peccati mortalis, & in magna quantitate, peccat mortaliter.

Quinta concluſio. Si præſentia, & auctoritas magni Clerici, eſt cauſa quòd ludo prohibitò mortaliter ludatur, peccat mortaliter.

Sexta concluſio. Tẽpore peſtis, vel alterius contagioſæ ægritudinis, nullo pacto licet Clerico, pręſertim Curato, ludere præfatis ludis, neque etiam ex recreatione.

In hoc dubio apponitur digreſſio de lege pęnali, de qua habentur hæ Concluſiones.

Prima concluſio. Canonici, ſeu capitulum, non poſſunt propria auctoritate facere ſtatutum ſuper reſidentia ſeruitij Eccleſiæ.

Secunda concluſio. Canonici non poſſunt ſalua conſcientia recedere per ſe à formula ſeruitij præſcripta illis à Vicario in Vrbe, vel Epiſcopo in ſuis locis.

Tertia concluſio. Canonici non poſſunt ſine peccato, variare, & diminuere ſtipendia diſtributionum.

Tertium Dubium. An infectus peſte poſſit ordinari, & ordinatus ſit irregularis? & reſpondetur negatiuè.

QVAESTIO OCTAVA.

De flagellis Dei.

In hac quæſtione ſex articuli ſtatuuntur.

Articulus primus. Quibus flagellis homo à Deo verberetur?
Secundus articulus. Vtrum flagellum vnum, ſit cauſa alterius?
Articulus tertius. An omnes corporaliter flagellati iudicandi ſint peccatores?
Articulus quartus. Vtrum homo poſſit peruenire ad talem ſtatum peccatorum, vt à Deo mereatur deſeri, & non adiuuari?
Articulus quintus. An flagella quibus à Deo in præſenti vita punimur, ſint ſatisfactoria?

Articulus ſextus. An Deus hominibus pro alienis peccatis pœnas infligat? & tamen huiuſmodi pœnæ ſint eis ſatisfactoriæ.

QVAESTIO NONA.

Quibus potius ſit ſuccurrendum in peſte?

In qua quindecim dubia explicantur.

Primum. An cæteris paribus, homo magis teneatur ſubuenire auo, quàm matri infectis?

Secundum. An in pari extrema neceſſitate, magis ſubueniendum ſit, matri, quàm patri?

Tertium. An magis vxori, quàm patri, & matri?

Quartum. An magis filio, quàm patri quis ſuccurrere debeat?

Quintum. An magis diligendus ſit filius, quam vxor?

Sextum. An iuſto patri magis ſuccurrendum ſit in extrema neceſſitate, quam extraneo peccatori?

Septimum. An potius melioribus, quàm coniunctioribus?

Octauum. An magis diligendi ſint, qui nobis ſecundùm carnalem originem propinquiores ſunt, quàm alij?

Nonum. An cæteris paribus, potius ſit ſubueniendum patri Heretico, quàm extraneo fideli?

Decimum. An inimicis Reipublicæ exiſtentibus in extrema, ſit ſuccurrendum?

Vndecimum. An inimico, à quo probabiliter quis timet mortem, laboranti in extremis, tenetur quis benefacere?

Duodecimum. An condemnatis ad mortem, vt fame pereant, liceat miniſtrare cibum?

Decimumtertium. An aliquis in extrema neceſſitate poſitus, teneatur cum periculo vitæ ſubuenire creditori in eadem neceſſitate poſito?

Decimumquartum. An potius ſubueniendum ſit creditori, quàm patri, vel conſanguineo, æquali neceſſitate laborantibus?

Decimumquintum. An extra caſum magnæ neceſſitatis, melius ſit opera miſericordiæ corporalis exercere erga iuſtum minus indigentem, quàm erga peccatorem magis indigentem?

Ad primũ dicitur. Quòd tenetur quis magis ſubuenire Auo, quàm matri.

Ad ſecundum dicit. Potius patri, quàm matri in pari neceſſitate eſſe ſuccurrendum.

Ad tertium dicitur. Potius parentibus eſſe ſubueniendum, quàm vxori. Quia ſunt proximiores ratione originis, nõ autem ratione coniunctionis ad prolem.

Ad quartum dicitur. Magis hominem patri ſuo, quàm filio ſuccurrere debere.

Ad quintum. Abſolutè loquendo dicitur, quòd magis eſt ſubueniendum filio, quàm vxori.

Ad ſextum dicitur. Magis patri iuſto, quàm extraneo peccatori eſſe in eadem neceſſitate ſuccurrendum.

Ad ſeptimũ dicitur. In neceſſitatibus ſpiritualibus, potius debemus velle illa melioribus, quàm coniunctioribus: quantùm verò ad corporalia, magis tenemur velle ea coniunctioribus nobis ſecundùm carnem.

Ad octauum dicitur. Teneri nos ſubuenire nobis propinquioribus in corporalibus ſubſidijs prouidẽdis; quoad alia verò officia, vnuſquiſque diligendus eſt magis in eo quod pertinet ad eam coniunctionem ſecundùm quam diligitur. Et ſunt in hoc dubio ſex concluſſones.

Prima concluſio. Aliquãdo ratione circunſtantiæ, potius eſt amico benefaciendum, quàm fratribus.

Secunda concluſio. Patri eſt potius benefaciendum, quàm cuicunq; amico, etiam à quo ingentia benefitia accepimus.

Tertia concluſio. In extrema neceſſitate, potius eſt ſubueniendum filio, quàm cuicunq; amico.

Quarta concluſio. Amico qui magna beneficia temporalia, aut ſpiritualia in me contulit, in magna neceſſitate conſtituto, potius eſt ſuccurrẽdum, quàm conſanguineo, etiam fortè in ſecundo gradu in eadem neceſſitate exiſtenti.

Quinta concluſio. Quamuis ſit probabilis ſententia D. Tho. in 3. ſent. & magis etiam in 3. d. 29. ſcilicet quòd poteſt eſſe tanta malitia in Patre, vel matre, vt liceat eis anteponere amicum; contrarium tamen eſt probabilius.

Sexta Concluſio. Extra neceſſitatem extremam, non eſt peccatum hunc ordinem charitatis in ſubueniendo conuertere?

SECVNDA DIFFICVLTAS.

An coniunctis ſpiritualiter, magis ſit ſubueniendum, quàm coniunctis ſecundùm carnem?

Habet quatuor Concluſiones.

Prima Concluſio. ſi pater carnalis in eadem neceſſitate concurrat cum patre ſpirituali, potius ſpirituali eſt ſuccurrendum.

Secunda Cõcluſio. In eadem neceſsitate ſpirituali, potius ſubueniendum eſt fratribus ſpiritualibus propinquis, quàm fratribus carnalibus propinquis.

Tertia Concluſio. In pari neceſsitate ſpirituali, potius eſt ſubueniendum patri temporali, quàm fratribus ſpiritualibus remotis.

Quarta Concluſio. Iſte ordo ſubuentionis, non eſt ſeruandus exiſtente neceſsitate inæquali, & extra neceſsitatem extremam, hic ordo non obligat.

Ad nonum dub. dicimus, nos patrem (qualiſcunq; ſit) debere præponere extraneo etiam ſancto, in ijs quæ ſpectant ad prouidendum ei opera miſericordiæ, tam corporalia, quàm ſpiritualia.

Ad decimum dub. ſunt duo reſponſa.

Primum eſt. Quòd quando bellum iuſtum eſt indictum, non tenetur quis ſuccurrere in extrema neceſsitate inimicis.

Secundum dictũ eſt: Si ſint induciæ, tenetur quis ſuccurrere inimicò,

Ad vndecimũ dicitur. Nõ teneri aliquem ſuccurrere ſuo inimico laboranti in extremis, ſi ſibi ab eo mortẽ poſtea inferendã timeẽ.

Ad duodecimum reſpondetur. Miniſtris Iuſtitiæ non licere ſubminiſtrare cibum illis qui à Iudice damnati ſunt vt fame pereant, alijs autem licere.

Ad decimumtertium dicitur. Quòd ſi meus creditor eſt in extrema cadẽ neceſsitate atq; ſum ego, & inueniatur actu res ſua, teneor ei prius ſuccurrere, ſi verò res ſua non inueniatur apud me, ſed tantũ eius obligatio, tũc nõ teneor ei potius ſubuenire, ſed mihi.

Ad decimumquartum reſpondemus. Patrem, & matrem præferendos eſſe creditori.

Ad decimumquintum dicimus. Quòd niſi mẽſura indigentiæ multò maior ſit in vno, quàm in altero, melius eſt dare eleemoſynam minus indigenti iuſto, quàm magis indigenti peccatori.

SECVNDA DISPVTATIO.

De miniſterijs à Parochis præſtandis ergà iam peſte extinctos.

In qua ſunt tres quæſt.

Prima. An ſepelire cadauera mortuorum, ſit in præcepto?

Secunda quæſtio. An exhibitio, vel carentia ſepulturę, faciat ad eſſentialem beatitudinem, vel damnationem defuncti?

Tertia quæſtio. An ſepultura Chriſti, fuerit cauſa efficiens noſtræ ſalutis?

QVAESTIO PRIMA.

Agitur in ea de diuerſis generibus eleemoſynatum, & hābet quinque Concluſiones.

Prima Concluſio. Epiſcopus cum magiſtratu temporali Ciuitatum, & locorum, tenetur curare, ne corpora mortuorum peſte extinctorum, iaceant inhumata.

Secunda Concluſio. Quando quis ſine incommodo poteſt ſepelire mortuum, & non eſt alius qui ſepeliat, & ommittit ſepelire, peccat mortalitèr.

Tertia Concluſio. Parochus non tenetur cadauera præfata ſepelire, ſeu funeri, ſiue ſepulturæ intereſſe.

Quarta Concluſio. Pium & laudabile eſſet, ſocietatem fidelium inſtituere, vt in præfatis locis, & cæmenterijs publicis, cum cruce, & aqua benedicta, ſemel ſaltem in hebdomada, præces funerales facerent.

Quinta Concluſio. Epiſcopus debet his temporibus prohibere, ne cadauera ad Eccleſiam deferantur, vt Eccleſia tutior, & ſalubrior reddatur

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA.

Vtrum carere ſepultura, faciat ad eſſentialem beatitudinem, vel damnationem defuncti?

Quæſtio hæc, quinque habet concluſiones.

Prima Concluſio. Sepultura non auget beatitudinem eſſentialem, nec minuit damnationem. ſed voluiſſe eam habere, vel non, multum prodeſt.

Secunda Concluſio. Sepultura ſacra, auget beatis gloriã accidentalem, damnatis verò pęnam accidentalem.

Tertia Concluſio. Damnatis aliquando carere etiam ſepultura, pęnam auget.

Quarta Concluſio. Sepultura corporum in loco ſacro, prodeſt animabus defunctorum.

Quinta Concluſio. Luminaria, faces, panni, & alij ſumptus funerum, proſunt non per ſe, ſed per accidens defunctis, & hoc dupliciter.

QVAESTIO TERTIA.

An ſepultura Chriſti, fuerit cauſa efficiens noſtræ ſalutis?

In hac quæſtione quinque explicantur.

Primum. An ſepultura Chriſti, ſit cauſa efficiens noſtræ ſalutis?

Secundum. An ex latere Chriſti mortui, effluxerit verus ſanguis, & uera aqua?

Tertium. An naturaliter, vel miraculosè ex corpore iam mortuo emanauerint?

Quartum. An ſit erroneum ſentire, ſacramenta minimè recepiſſe vim, & efficaciam ex ſanguine è Chriſti latere defluente poſt eius mortem: & negare Eccleſiam tunc formatam eſſe?

Quintum. Quid ſanguis ille, & aqua myſticè ſignificetur?

QVAN-

QVANTVM AD PRIMVM eſt vnica Concluſio.

Concluſio. Sepultura Chriſti, operata eſt efficienter noſtram ſalutem, ſicut, & mors eius.

QVOAD SECVNDVM.

Refertur, & confutatur error cuiuſdam Petri Ioannis, vt refert Guido Carmelita, et Caſtro, lib. 4. aduerſus hæres. Verbo Chriſtus, qui dicebat Chriſto adhuc viuenti in cruce, & nondum mortuo, vulnus lanceæ illatum fuiſſe.

Et explicantur quinque cauſæ cur Dominus voluerit non ſibi viuenti, ſed mortuo latus aperiri.

QVOAD TERTIVM.

Scilicet vtrum naturaliter, vel miraculosè ex corpore iam mortuo ſanguis, & aqua manauerint, dicuntur multa.

Primum. Aquam illam fuiſſe puram, & naturalẽ.

Secundum. Aquam tunc emanatam, non fuiſſe denuò creatam, ſed naturaliter ex componentibus reſolutam.

Tertium. Miraculosè eſſe egreſſam de corpore.

Quartum. Naturaliter non potuiſſe reſolui à cauſa efficienti.

Quintum. Aquam quæ exiuit cum ſanguine de Icona Saluatoris in Syria, fuiſſe miraculosè creatam.

Sextum. Aquam, & ſanguinẽ quæ à Chriſto de cruce deſcendebant, collecta fuiſſe reuerenter à Vergine, & ab alijs Marijs.

Septimum. Quòd licet multi credant egreſſum ſanguinis non fuiſſe miraculoſum, tamen oppoſitum eſt probabilius.

Octauum. Aquam exiuiſſe in magna quantitate.

Nonum. Sciſſuram vulneris lateris Chriſti, fuiſſe magnam.

Decimum. Aquam vnà cum ſanguine de latere Chriſti exiuiſſe, non tamen confuſim, ſed diſtinctè, & diuiſis limitibus.

Vnde-

Vndecimum. Non eodem modo aquam egreſſam eſſe de Chriſti latere; ſicut egreſſus eſt ſanguis. Quia hic egreſſus eſt, vt effectus paſsionis; illa verò non, ſed ad demoſtrandam veritatem phyſici corporis Chriſti.

Duodecimum. Aquam egreſſam ex latere Chriſti, non fuiſſe Diuinitati coniunctum, nec poſt reſurrectionem fuiſſe reaſſumptam.

QVOAD QVARTVM ARTIC.

An ſit erroneum negare ſacramenta recepiſſe vim ex ſanguine de latere Chriſti mortui profluente, & negare ſimiliter Eccleſiam tunc formatam eſſe.

Reprehenditur Toſtadus qui ſup. 13. cap. Geneſ. q. 352. tenet Eccleſiam non eſſe formatam ex latere Chriſti mortui, ſed viui. Et ſanguinem qui ex latere Chriſti mortui fluxit, nihil ad redemptionem generis humani contuliſſe, nec per illum quidquam nobis Chriſtum meruiſſe. Sunt autem quatuor concluſiones.

Prima concluſio. Hic ſanguis effuſus, non ſolùm fuit ſignum gratię; ſed etiam eiuſdem cauſa meritoria, efficiens, & inſtrumentalis.

Secunda concluſio. Chriſtus poſt mortem, non habuit meritum, nec propriè fuit cauſa meritoria gratiæ, vel noſtræ ſalutis.

Tertia concluſio. Vulnus lateris Chriſti, vt eſt terminus voluntatis Chriſti præcedentis, volentis, & acceptantis illud pro ſalute generis humani, eſt cauſa meritoria eiuſdem.

Quarta concluſio. Negare Eccleſiam formatam eſſe ex latere Chriſti dormientis, ideſt mortui in cruce, puto nedum falſum; ſed etiam erroneum.

DVBIA CIRCA ARTICVLVM QVARTVM.

Primum. An ille ſopor Adæ fuerit ſomnus, vel extaſis?

Secundum. An in eo ſopore, Adam habuerit reuelationem futuræ incarnationis Chriſti?

Tertium. Cur potius Eua facta ſit ex coſta, quę erat in latere Adę, quàm ex alia eius parte; & in quo ſtet propriè, quòd formatio

Eccle-

Eccleſiæ ſit figurata in ædificatione Euę?

Quartum. An narratio Moſis de procreatione Euæ de latere Adæ, ſit hiſtorica, vel parabolica.

QVANTVM AD PRIMVM.

Dicitur, ſomnum illum Adæ, fuiſſe verum, non tamen per naturales cauſas.

QVOAD SECVNDVM

Explicantur duo.

An Adam habuerit reuelationem myſterijs Incarnationis?

Et dicitur, quòd ſic, non tamen ei fuiſſe reuelatum myſterium crucis.

SECVNDVM DVBIVM.

An viderit Diuinam eſſentiam?

Et circa hoc dicitur, non vidiſſe, niſi fortè in ænigmate. Virginem autem vidiſſe eſſentiam Diuinam in die Incarnationis.

QVOAD TERTIVM

Dubium principale.

Cur potius Eua facta ſit ex coſta lateris Adæ, quàm ex alia eius parte?

Et dicitur, quòd hoc factum eſt propter quatuor.

Primò. Vt in hoc primi hominis dignitas reluceret.

Secundò. Vt ea ratione, maior, & diuturnior eſſet viri erga mulierem amor.

Tertiò. Vt in domeſtica, & politica vita, vir eſſet caput mulieris.

Quar-

Quartò. Ad ſignificandum myſterium, quod Eccleſia à Chriſto principium erat aſſumptura.

Quoad illud verò, in quibus ſtet proportio in formatione Euæ, & Eccleſiæ?

Dicitur quòd in ſeptem.
Primò. Quoniam vtraque ex latere ædificata eſt.
Secundò. Quoniam vtraq; facta eſt ex dormiente.
Tertiò. Quoniam vtraque ex coſta.
Quartò. Quia vtraque eſt coniux.
Quintò. Quoniam vtraque eſt à Deo immediatè.
Sextò. Quia vtraq; eſt mater viuentium.
Septimò. Quoniam vtraq; eſt formata in Paradiſo.

QVOAD QVARTVM DVB.

Vtrum narratio Moſis in Euæ formatione ſit hiſtorica, vel parabolica?

Refutato errore Caietani, dicitur quòd ſit hiſtorica.

ARTICVLVS QVINTVS.

Circa Articulum Quintum ponuntur decem ſignificationes.

IN SECVNDO LIBRO, De fuga in fame, & penuria.

In hoc libro, vnam diſputationem inuenies, & in ea tres quæſtiones.

QVAESTIO PRIMA.

An Epiſcopis, & Curatis abeſſe liceat à ſuis reſidentijs tempore famis?

Sunt autem quatuor Concluſiones.

Prima concluſio. Tempore ingentis famis, Epiſcopi tenentur ſub peccato mortali ſubuenire de ſuo, neceſsitatibus pauperum indigentium ſuæ diœceſis.

Secunda concluſio. Epiſcopus ſi fugam parat tempore famis, non relicto vicario, ſeu œconomo deputato ad pauperum ſubuentionem, vel ſi abſens etiam ex legitima cauſa, non reuertatur cum primùm hanc penuriam cognouerit, vel ſaltem non curat prouideri, peccatum mortale committit.

Tertia concluſio. Abbas, Epiſcopus, & Curatus, etiam ſi doloſè, & auaritiæ affectu permittat quempiam perire fame, etiã cum peccato mortali, ideſt quando apparet extrema neceſſitas agentis, licet mortaliter peccet ommittens opus charitatis; non tamen eſt irregularis ſi illius mors ſequatur, quamuis deſideret eius mortem.

Quarta concluſio. Qui ratione legati, vel teſtamenti relicti, ſeu inſtituti ſpeciali obligatione de alendo, ſeu vitualia ſubminiſtrando pauperibus obligatur, & hæc doloſè ſubtrabit: ſi ex hac ſubtractione mors ſequatur, eſt irregularis.

QVAESTIO SECVNDA.

De quibus teneatur quis facere eleemoſynam?

In hæc quæſt. ſunt tres articuli.

Primus. Num de neceſſarijs ad ſtatum, debeant fieri eleemoſynæ, & quando?

Secundus. Num debeant eleemoſynæ fitri de ſuperfluis perſonæ, vel ſtatus?

Tertius. An Eccleſiaſtici magis arctentur ſub præcepto, eleemoſynas dare, quàm laici.

Et circa primum articulum dicuntur multa.

Primum dictum eſt. Certum eſſe, de neceſſarijs abſolutè ſibi, vel ſuæ familiæ, quantùm ad naturam, ſeu indiuiduum, non teneri quēpiam alteri ſubuenire, etiam exiſtenti in extrema. Ex Doct. D. Thomæ.

Secundum dictum eſt. Certum eſſe, hominem non teneri ad dandam eleemoſynam, de ijs quæ ſunt neceſſaria ad ſtatum, tam ſimpliciter, quàm ſecundùm quid, quando pauper reperitur in communi, ſeu leui neceſſitate dumtaxat, non in arctu vel extrema.

Tertium dictum eſt. Certum quoque eſſe, quemlibet, & præſertim Epiſcopum, teneri de neceſſarijs, etiam ſimpliciter ad ſtatum, facere eleemoſynam proximo exiſtenti in extrema, vel graui neceſſitate.

Quartum dictum eſt. De pertinentibus ad ſtatum, quæ non ſunt Epiſcopo ſimpliciter neceſſaria, ſed ſecundùm quid, teneri Epiſcopū, ſeu quamcumq; aliam perſonam Eccleſiaſticam, in communibus neceſſitatibus eleemoſynas facere.

Quintum dictum. Quòd non tenetur quis ſubuenire etiam exiſtenti in extrema, de neceſſarijs, vel ſuperfluis perſonæ, niſi per communia, ideſt per ſe inſtituta ad ſubleuandam talem neceſſitatem.

Sextum dictum. Non ſuccurrens alicui poſito in extrema, licet peccet; non tamen tenetur ad reſtitutionem damni familiæ, ſcilicet vxori, & filijs eius.

Septi-

Septimum dictum eſt. Poſſe poteſtatem publicam compellere omnes diuites, vt in neceſſitatibus grauibus, aut extremis. Reipublicæ erogent eleemoſynam.

CIRCA ARTICVLVM SECVNDVM.

Num de ſuperfluis teneatur quis facere eleemoſynam in Communibus neceſſitatibus?

Ponuntur duæ ſententiæ, & concluſiones.

Prima concluſio. In rigore loquendo, non eſt peccatum mortale retinere ſuperfluum, nec eſt præceptum erogare pauperibus extra grauem, & extraneam neceſſitatem.

Secunda concluſio. Simpliciter ſuperfluum loquendo, & vt in plurimum eſt mortale peccatum.

Tertia concluſio. Retinere ſuperfluum non ſimpliciter (moraliter loquendo) non eſt mortale, quamuis ſit periculoſum.

Quarta concluſio. Epiſcopis, & cęteris perſonis Eccleſiaſticis, non licet retinere ſuperfluum ex fructibus Eccleſiaſticis proueniens, ſed tenentur illud erogare pauperibus, etiam in communibus, aut leuibus neceſſitatibus exiſtentibus.

Quinta concluſio. Diuites ſæculares, tenentur ex pręcepto ſuperfluũ erogare exiſtentibus in graui neceſſitate.

Sexta concluſio. Non tenetur quis ſtatim omne ſuperfluum erogare, neque omnibus occurrentibus ſtatim elargiri.

QVOAD TERTIVM ARTICVLVM.

Num Epiſcopi, & cæteri beneficiati, minori vinculo ad erogandum eleemoſynas teneantur, quàm diuites huius ſæculi?

Ponuntur 14. concluſiones.

Prima concluſio. Ex bonis patrimonialibus, & ex ijs quæ in æ ſęculari,

lari, & hæreditario Clerici poſſident, eodem vinculo quo Laici, non autem arctiori,tenentur eleemoſynas facere.

Secunda concluſio. Bona Eccleſiaſtica,quæ vt communia à Clericis poſſidentur,id eſt quæ Chriſtianus populus Clero, & Eccleſiis offert, vt etiam pauperibus communicentur, ſine dubio pro parte pauperibus ex Iuſtitia debentur.

Tertia concluſio. Bona Abbatiarum,& Prioratuum,& præſertim eorum quæ in commendam conferuntur, ſunt bona non propria Abbatis,& Commendatarij,ſed eorum, id eſt quæ debentur diuidi à commendatario in quatuor illas partes, ſcilicet Abbati, miniſtris Eccleſiæ,pauperibus,& fabricæ.

Quarta concluſio. Bona Hoſpitalium,ſeu Xenodochiorum,hoſpitij peregrinorum,vel redemptionis captiuorum, & ſimilium, pauperibus dumtaxat, vel peregrinis, aut captiuis debentur, etiam ſi tanquam vnita,& annexa poſſideantur:& qui aliter illis vtuntur,peccant mortaliter,& tenentur ad reſtitutionem.

Quinta concluſio. Epiſcopi, & Clerici,non tenentur de lege Iuſtitiæ facere eleemoſynas ex bonis quæ eis competunt ratione portionis ſibi adiudicatæ,& eorum quæ in diuiſione pro tempore illis facta contigerunt.

Sexta concluſio. Quando bona Eccleſiactica ſunt indiſtincta,id eſt cum in menſa Epiſcopali,non inueniuntur onera pro pauperibus, vel fabrica impoſita, ita vt nec ad illos,neque ad hunc relationē habere videantur,vel quanpo annuus redditus diſtinctus a præbēdis Clericorum,& redditibus hoſpitalium(vt hodie communiter accidit,relinquitur Epiſcopo diſpenſandus, tunc iuxta duas concluſiones ſequentes iudicandum erit.

Septima concluſio. Cum menſa Epiſcopalis eſt tenuis, nec pingues habet reditus, aut quando ita mediocres, vt pro Epiſcopo tantum ſufficiunt, tunc cenſenda ſunt bona illa, vt propria, & pro Epiſcopi ſuſtentatione principaliter aſſignata.

Octaua concluſio. Quando menſa Epiſcopalis, vel præbenda Clericalis,eſt admodum pinguis, tunc tenetur ex Iuſtitia ſuperflua erogare pauperibus,etiam in communi neceſſitate conſtitutis.

Nona concluſio. Ex bonis quæ temporali dominio, & titulo poſſident Epiſcopi,vel alij Clerici,vt Caſtra, Ciuitates, Vaſſallos, &

huiuſ-

huiuſmodi, de ſuperfluo bonorum bonorum, non obligatur Epiſcopus fare eleemoſynas ex Iuſtitia, nec tenetur ad reſtitutionem ſi non fecerit, niſi in ijs caſibus in quibus ſæculares tenentur.

Decima concluſio. Licet, & laudabile eſt, aliquando, ideſt cùm non imminet neceſſitas prouidendis pauperibus de ijs quæ ſuperſunt ex prouentibus Eccleſiaſticis, emere poſſeſſiones, & in theſauro recondere pro neceſſitatibus Eccleſiæ.

Vndecima concluſio. Ex bonis licitè acquiſitis per Clericos etiam per fructus beneficiorum, non tenentur Epiſcopi dare de ſuperfluo etiam in communibus neceſſitatibus, ex Iuſtitia.

Duodecima concluſio. Ex bonis, & fructibus qui pro decentia ſtatus Clerici, arbitrio boni viri adiudicati ſunt, ſi quis ſibi aliquid ſubtrahit, non tenetur ex Iuſtitia eleemoſynam facere, ſed poteſt illud expendere ad libitum, in licitis tamen.

Tertiadecima. De decimis quæ à Clericis recipiuntur, eadem diſtinctione vtendum eſt.

Quartadecima concluſio. Epiſcopi, & Eccleſiaſtici de ſuperfluo tenentur maiori vinculo charitatis facere eleemoſynas, quam Laici etiam in communibus neceſſitatibus.

QVAESTIO TERTIA.

An eleemoſyna det gratiam ex opere operato?

Vbi multa Patrum de virtute, & efficacia eleemoſynæ adduntur, quatuor errores etiam confutantur. Et ponuntur quinque Concluſiones.

Prima concluſio. Eleemoſyna neque ſecundum ſubſtantiam actus, neque formaliter dat gratiam ex opere operato, ſicut ſacramẽta.

Secunda concluſio. Eleemoſyna ſecundum ſuam ſubſtantiam, non eſt diſpoſitio vltima, & certa, ſeu infallibilis gratiæ.

Tertia concluſio. Eleemoſyna ſecundum ſubſtantiam ſumpta, inter omnia opera, eſt optima diſpoſiito, vt quis conſequatur à Deo quæ ei deſunt, vel quæ neceſſaria ſunt ad conſequtionem gratiæ.

Quarta concluſio. Eleemoſina formaliter ſumpta, ideſt vt ex charitate

tate procedit, eſt proxima diſpoſitio gratiæ,
Quinta concluſio. Eleemoſyna habet aliquos fructus, ſeu effectus temporales

IN TERTIO LIBRO, Agitur de fuga in bello.

In hoc libro ponuntur octo dubia principalia.

PRimum. De natura belli, eius cauſa, & effectibus.
Secundum. An bellare ſit peccatum?
Tertium. Habet multa dubiola ad materiam belli ſpectantia.
Quartum. An Clerici tempore belli, fugam poſſint arripere?
Quintum. An Papa poſſit diſpenſare cum Clerico ad bellandum?
Sextum. Quid Epiſcopus, ſeu Prælatus circa perſonas in duello pugnantes agere teneatur?
Septimum. An ciues catholici teneantur fugere, & deſerere Ciuitates quas Hæreticus, aut Tyrannus potens occupauerit?
Octauum. An populus Chriſtianus debeat ſe opponere pro viribus, armiſq; illi hæretico, cui aliàs (ſæcula hæreſi) iure ſucceſſionis Regnum deberetur?

QVANTVM AD PRIMVM.

Explicatur quid ſit propriè bellum, in quo differat à pugna, duello, & prælio. Vnde ortum duxerit, qui fuit primus qui bellum intulit. Et multa mala, & incommoda belli narrantur.

QVOAD SECVNDVM.

An bellare ſit ſemper peccatum tres hæreſes confutantur. Et habet duas concluſiones.
Prima Concluſio. Bellũ defenſiuũ, ex natura ſua, ſanctũ, & licitũ eſt.
Secun-

Secunda concluſio. Bellum offenſiuum, ex natura ſua eſt licitum, ſeruatis tamen quibuſdam conditionibus.

QVAESTIO TERTIA.

Queſt. tertia, Varia habet dubia.

PRIMVM DIBIVM.

Quæ ſint cauſæ, & conditiones iuſti belli?

Aſſignantur quatuor.

Prima. Eſt auctoritas legitima.
Secunda. Cauſa iuſta.
Tertia. Modus debitus exequendi illud.
Quarta. Eſt bona intentio, vt ſcilicet fiat ob pacem.

SECVNDVM DVBIVM.

Quæ ſit auctoritas neceſſaria ad indicendum bellum?

In hoc dubio, poſita diſtinctione de Repub. perfecta, & imperfecta, ſunt quatuor concluſiones.

Prima concluſio. Princeps, & Reſpub. imperfecta, non expectata ſupremi Principis facultate, poteſt vti bello defenſiuo aduerſus hoſtes.
Secunda concluſio. Imperfecta Reſpub. non poteſt committere bellum aggreſſiuum ſine ſupremi Principis auctoritate.
Tertia concluſio. Quæcunque Reſpub. perfecta, vel eius Princeps, poteſt contra hoſtes, aggreſsiuum bellum committere.
Quarta concluſio. Princeps, vel Reſpub. perfecta, quæ paſſa eſt iniuriam, eſt verè Iudex illius Principis qui intulit iniuriam.

TERTIVM DVBIVM.

Tertium Dubium, vtrum ſcilicet exiſtente dubia cauſa belli, licitum ſit Principi indicere bellum, & militibus præliari?

Continet duos ſenſus.

Primus eſt. An manente illo dubio in conſcientia licitè miles poſſit pugnare? Et in hoc dicitur manente illa conſcientia erronea, nequaquam licere, ſed debet miles putare hoc eſſe ſuum munus, vt Principi ſuo obediat, & ita non peccat.

Alter ſenſus eſt. An cũ non omnino conſtat de iuſta cauſa belli, poſſint milites deponere conſcientia in ſuo Principe? Et in hoc diſtinguntur tria hominum genera. Et ponuntur tria dicta.

Primum. Princeps non poteſt bellum gerere, niſi prius ei conſtet de Iuſtitia cauſæ.

Secundum. Milites qui ſunt ſubditi principi, vel ſtipendiati etiam pro tempore pacis, ij poſſunt.

Tertium. Milites aduentitij, non poſſunt præliari niſi cognita Iuſtitia belli.

Quartum. Si conſtet de iniuſtitia belli, non tenentur obedire Principi, neque ſubditi eius.

Quintum. Si milites mittuntur à ſuo Principe ad alium adiuuandum, non tenentur inquirere Iuſtitiam belli, ſed ſi obedient ſuo Principi mittenti eos, benefaciunt.

QVARTVM DVBIVM.

Quoad quartum dubium. An Princeps, & milites pugnantes in bello iuſto peccent, & teneantur ad reſtitutionem?

Quatuor dicuntur.

Primum. Quòd in principe mouente bellum, rariſsimè eſt ignorantia culpabilis, ſi faciat quod in ſe eſt; ſi verò non faciat, rariſsimè eſt ignorantia inuincibilis.

Secun-

Secundum. In milite rariſsimè eſt ignorantia culpabilis, quamuis eſſe poſsit.

Tertium. Tam Princeps, quàm milites pugnantes in bello iuſto cum ignorantia culpabili, peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem, tam ablatorum, quàm damnorum datorum.

Quartum. Ignorantia inuincibilis, excuſat à peccato.

QVINTVM DVBIVM.

Quoad quintum dubium. An milites pugnantes ſine licentia Principis peccent mortaliter, & teneantur ad reſtitutionem?

Dicuntur tria.

Primum. Milites pugnantes ſine licentia ſui Principis, peccant mortaliter, ſed non tenentur ad reſtitutionem ſi reddant illa bona quæ acceperunt, domino cuius erant.

Secundum. Milites priuata auctoritate damna inferentes, tenentur ad reſtitutionem omnium damnorum illatorum.

Tertium. Si adſit voluntas Principis interpretatiua, vel Epicheia, quod placeret ei vt milites præliarentur, tunc poſſunt præliari milites ſine peccato, tum maximè cum bellum geritur contra infideles.

SEXTVM DVBIVM.

Quoad ſextum dubium. An Princeps poſſit in bello iuſto conuocare infideles in ſuum adiutorium, vel illos adiuare in prælio?

Dicuntur duo.

Primum. Quòd hoc ex genere ſuo, non eſt peccatum mortale in bello iuſto.

Secundum. Id facere ratione ſcandali, ſæpè peccatum eſt.

SEPTIMVM DVBIVM.

Circa ſeptimum dubium. An liceat bellum gerere contra hæreticos titulo hæreſis, vel contra alios titulo Religionis?

Dicuntur duo.

Primum. Hæreticis ob crimen hæreticæ prauitatis, iuſtiſsimè bellum indici.

Secundum. Non poſſe bellum hæreticis indici, donec fuerint tales ab Eccleſia declarati.

Tertium. Poſt declarationem hæreſis, non poteſt quicunq; princeps agere bellum in quoſcunque hæreticos, ſed tantùm in eos qui ſunt ſibi ſubiecti.

Quartum. Quòd in infideles, Religionis titulo bellum moueri non poteſt, niſi tantùm contra eos qui aliquando fuerunt Romano Imperio ſubiecti, ſecundùm Caietanum.

Octauum. Cauſam iuſtam belli, non eſſe diuerſitatem Religionis.

Sextum. Barbaris impedientibus Euangelij prædicationem, poteſt bellum moueri.

OCTAVVM DVBIVM.

Circa octauum. An princeps teneatur acceptare ſatisfactionem iniuriæ, & abſtinere à bello?

Et ſunt quatuor ſententiæ, & vnica reſponſiua diſtinctio.

Quoniam aut eſt bellum motum propter iniuriam, & ſic non debet acceptare ſatisfactionem, nec deſiſtere à bello ſi fuerit iam inceptum. Secus autem ſi fuerit propter iuſtam cauſam ſine iniuria.

NO-

NONVM DVBIVM.

Circa nonum dubium. An poſſit eſſe bellum iuſtum ex vtraque partem?

Reſpõdetur negatiuè, quoad cauſam principalem; benè tamen quoad ſecundariam.

DECIMVM DVBIVM.

Circa decimum dubium. Quantum damni liceat hoſtibus inferre?

Et reſpondetur ſufficere tantum damni inferre hoſtibus, quantum ſufficit ad rei iniuſtè ablatæ recompenſationem. Et numerantur quatuor damna, quæ hoſtibus inferuntur, ſcilicet mors, expoliatio, libertatis priuatio, & priuatio dominij.

Et circa illud, quibus perſonis liceat damna inferre, dicimus, quòd innocentibus non poteſt, nec debet inferri malum de per ſe, ſed per accidens, & ſecundàrio, cùm ſcilicet aliter inimicus ſuperari non poteſt, quin etiam multi innocentes pereant.

Si verò in expugnata Ciuitate ſint plures innocentes, pauci verò nocentes, tunc non licet occidere innocentes multos, propter paucos nocentes.

Parta autẽ victoria, non licet interficere innocentes etiam ſi timeatur poſtea futuros nocentes. Si verò bellum geratur, & conſtet de alicuius militis innocentia, tunc debet ab alijs defendi, & liberari. Si verò in expugnanda Ciuitate, non poſſunt nocentes ab innocentibus ſeiungi, tunc licet omnes indiferenter occidere.

In populo autem nocenti, omnes qui poſſunt arma capere iudicandi ſunt nocentes.

Quoad ſecundum. Genus damnorum, ſcilicet expoliatorum dicitur, licitè

licite poſſe innocentes expoliari, pro vt ſunt partes Ciuitatis nocentis.

Quoad tertium. De ſeruitute, eadem ratione dicendum eſt.

Quad quartum. De dominio, dicimus non poſſe negari, quin concurrant tot cauſæ, vt iuſtè dominio priuari poſſint Principes, & alij domini, &c.

QVAESTIO QVARTA.

An Clerici tempore belli, fugam poſſint accipere?

Et reſpondetur. Eos qui habent animarum curam, non poſſe fugere propter multa mala quæ poſſunt euenire, & de facto eueniunt tempore belli.

Quoad illud autem, num liceat die feſto præliari?

Reſpondetur. Quòd licet, ſi fuerit neceſſitas; aliter autem non.

QVAESTIO QVINTA.

An Papa poſſit diſpenſare cum Clerico ad bellandum?

Reſpondetur, multa eſſe conceſſa Clericis facere tempore belli. Primò poſſunt monere bellum, ſi habent temporale dominium. Secundò poſſunt hortari Principes ſæculares ad bellum gerendum. Tertiò, poſſunt adminiſtrare ſubſidia ſpirituali pugnantibus. Quartò, poſſunt præliantium animos ad victoriam animare, & incitare. Non tamen licet dicere, comminuite, occidite, trucidate, &c.

Si ſit prohibitum præliari Clericos, vel non, humano iure, vel Diuino, lis eſt. Sed dicitur non eſſe iuris Diuini, ſed poſitiui.

Circa illud dubium. An in quo caſu licitum eſt Clericis occidere hoſtes, ſi occidant, ſint irregulares; multiplex eſt ſententia. Reſolutio autem eſt, quòd non eſt irregularis.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA.

Quid Epiſcopus circa duellantes facere teneatur?

Dicitur, debere prohibere ne fiant, admonendo eos, & repreſentando Principibus duellandi licentiam concedentibus, ſummorum Pontif. Bullas.

Quòd ſi quis in duello moriatur; debet eum Eccleſiaſtica ſepultura priuare.
Et concluditur, modò nullatenus duellum eſſe licitum, ſed omninò condemnatum,

QVAESTIO SEPTIMA.

An Principes Catholici, teneantur fugere, & deſerere Ciuitates quas Hæreticus, vel Tyrannus potens inuaſerit?

Et Reſpondetur. Quòd ſi Tyrannus potens, occupata Ciuitate patitur eos Chriſtianè viuere, poſſunt manere ſub eo. Si verò compellat negare fidem, debent ſugere.

QVAESTIO OCTAVA.

An populus debeat ſe viribus opponere hæretico, cui aliàs Regnum debebatur?

Et Reſpondetur affirmatiuè. Cum quatuor concluſionibus.

Prima concluſio. Hæreticus etiam relapſus, ſi vult conuerti ad fidem nullo modo debet excludi à Sacramẽto pœnitentiæ, per quod illi iter ad cęlum paratur.
Secunda concluſio. Principes qui amplam viuendi libertatem ſubditis

ſubditi dant, ſi id faciant contra Eccleſiæ dogmata, peccant mortaliter.

Tertia concluſio. Non licet Chriſtianis, infidelem, aut hæreticum regem tollerare nec illum ad regnum admittere, maximè ſi hæreticus fuerit relapſus.

Finis primi indicis.

INDEX SECVNDVS RERVM SCILICET ET VERBORVM,

Quæ iñ opere continentur ordine Alphabetico.

Primò tamen ſciatur, primum, l. dicere librum, numerum verò ſequentem, ſeipſum notare, f. dicit folium, p. dicit paginam folij, ſ. verò vltimum, denotat litteram, in qua quæ citantur, fideliſsimè inueniuntur.

A

A Furuo, (id eſt nigro) dicitur fur. lib. 1 fol. 80. pag. 2 littera, d
A pctō Adę, mors habuit originem. lib. 1. fol. 76. pag. 2. lit. d
A peccato Caim, cæpit ſeruitus hominum, ex D. Aug. lib. 1. f. 76. pag. 2. d
A tempore Apoſtolorum, ſunt determinatæ quædam horæ ad orandum l. 1 f. 121. p. 1. b
A tempore B. Ignatij diuinitus edocti, cęptum fuit, alternatim Pſalmos in Choro cantari. l. 1. f. 121. p. 2. c
A principio humani generis, denunciatus eſt Chriſtus in carne venturus, ex D. Leone. li. 1. fol. 210. p. 1. b
A mulieribus, quot mala euenerint, & quot bella fuerint exorta. l. 3. f. 58. per totum
A Græcis, ad Romanos, cur Imperium olim fuerit tranſlatum. l. 3. f. 76. p. 1. a
Aaronem vocabat Sabellius fratrem ſuum; ſe verò vocabat Moſen. l. 1. f. 54. p. 1. a
Abbates multi, priuati ſunt ſuis Abbatijs, regnante in Anglia impia Eliſabetha. l. 3. f. 73. p. 1. b
Abeſſe à Choro per accidens, quid ſit. l. 1. f. 124. p. 1. b
Ablatio Ciuilis, non tollit ius paternum circa diuina. l. 1. f. 172 pag. 2. d
Abſentia miniſtrorum Eccleſiaſticorum à Ciuitatibus tempore belli, quot malorum ſit cauſa, ex D. Auguſt. l. 3. f. 63. p. 2. d
Abſolutio ſacramentalis, nō poteſt fieri ſcripto, ſed verbo debet pronunciari. l. 1. f. 108. pag. 1. b

Abraham accepiſſe filium in parabolam, quid ſignificet. li.1.f.37.p.2.d

Abrahę quare fuerit adaucta litera. l.1.f.44.p.2.d

Abſolute loquendo non tenetur Curatus cum periculo vitæ ſuæ miniſtrare infectis ſacramenta viatici, & Confeſſionis, niſi in caſu. l.1.f.8.p.2.d

Abulenſis male dicit, dum ait, D.Grego. orando pro Traiano Imperatore, mortaliter peccaſſe. l.1.f.155.p.1.a

Abulēſis temerarius cenſendus eſt, dum ait, ꝙ ſanguis Chriſti, nec ī uita nec ī morte, nec poſt mortem, fuit Diuinitati coniuncta. l.1.f.204.p.2.d

Actus ex voto procedit ex maiori virtute, quàm actus ſine voto. l.1.f.158.p.2.c

Actus fortitudinis in Curato eneruaretur ſi fugeret à loco ſuæ diæceſis, tempore peſtis ouibus relictis. l.1.f.11.p.1.b

Actiua virtus quæ eſt in ſemine Patris, deriuatur originaliter ab Auo. l.1.f.170.p.1.a

Ad perfectionem fraternę dilectionis, tria faciunt. lib.1.f.15 p.1.a

Ad irregularitatem incurrendam, neceſſe eſt, vt quis ſit cauſa mortis. l.2.f.3.p.2.d

Ad iudicandum de ſuperfluo, opus eſt iudicare prętęritum, & futurum moraliter. lib.2. f.10.p.2.c

Ad Epiſcopum competit primariò cura animarum ſuæ diæceſis. l.1.f.7.p.2.c

Ad hoc vt mors alicuius ſit voluntaria, quid requiratur. li.3. f.66.p.2.c

Ad hoc vt quis damnetur, ſufficit vt vnum faciat peccatum; ad hoc verò vt ſaluetur, oportet ſeruare omnia præcepta. l.2.f.28.p.2.d

Ad inuocationem Deiparę Virginis, miracula multa operata ſunt. lib.1.f.62.p.1.b

Ad hoc vt paſtor vocet oues ſuas nominatim, debet habere multa. l.1.f.87.p.2.d

Ad Epiſcopum ſpectat diſponenere ea quę generalem Eccleſiæ ſuæ ſtatum concernunt. l.1.f.122.p.1.b

Ad quid Curati teneantur. li.1. f.11.p.2.d

Ad peſtem Romæ ſedādam, D. Greg. litanias inſtituit, & cantari præcepit. l.1.f.96.p.2.c

Ad correctionem fraternā quicūq; Chriſtianus obligat᷑ ſub peccato mortali. l.1.f.3.p.2.d

Adam dicitur formatus; Eua verò non, ſed ædificata, & quare, ex doctrina D.Aug. lib.1. f.208.p.1.a

Adam ſciuit ſacramentū quod ſuo corpore factum eſt. li.1. f.208.p.2.c

Adam ſecūdus cur inclinato capite obdormiuit, ex D.Augu. lib.1.f.208.il primo, p.2.c

Adam primus, ſicut potuit filijs ſuis communicare mortem, ſecūdus etiam Adam, potuit ſuis filijs communicare vitā. l.1.f.208.il 2.p.1.a

Adam in illo ſopore verè dormiuit. l.1.f.209.p.1.a

Adam fuit primus vates propheta

ta ſecundum D.Hieronymũ. lib.1.f.209.p.2.d
Adam habuit Prophetiæ donũ ex D.Aug. ibidem.d
Adam poſt ſomnum propheta uit. l.1.f.209.p.2.c
Adam in illa extaſi, cognouit præterita, præſentia, & futura, ex D. Epiph. l.1.f.210.p.1.a
Adam habuit fidem, & ſpem, ex D.Proſpero. l.1.f.210.p.1.a
Adam in illo ſopore, cognouit Incarnationem verbi Dei, nõ autem ſuam met præuaricationem. ex D. Bonauentura. l.1.f.210.p.1.b
Adã in illa extaſi cognouit per fidẽ explicitè myſteriũ ſãctiſſimę Trinitatis. l.1.f.210.p.2.c
Adam in ſtatu innocentiæ accepit gratiam, & Iuſtitiam originalem ex fide Chriſti crediti. l.1.f.211.p.1.a
Adam in illo ſopore, & reuelatione, non cognouit myſterium Crucis. l.1.f.211.p.1.a
Adam in illa extaſi, ingreſſus eſt Curiam cœleſtem, ex ſententia D.Aug. li.1.f.211.p.1.b
Adam in ſtatu Innocentiæ, contemplabatur celeſtia gaudia, ex D.Greg. l.1.f.211.p.1.b
Adam in ſtatu Innocentiæ, obdormiuit intuitu incommutabilis veritatis. ex D.Bernar. l.1.f.211.p.2.c
Adam in illa extaſi, non uidit eſſẽtiam Diuinam, ſecundum communem ſtatum illius vitæ. l.1.f.211.p.2.c
Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis, dictum eſt per Hironiã, ex D.Aug. li.1.f.36.p.2.c
Adam fuit principium materiale, & formale Eccleſiæ, licet Abel à Sanctis Patribus primus iuſtus appelletur. lib.1. f.216.p.2.d
Adam fuit primus Chriſtianus, & ita eum vocat D. Epipha. l.217.p.1.a
Adamo peccante, etiam ſi Eua non peccaſſet, peccatum tamen ſequtum fuiſſet, & uide locum hunc quoniam videbis vnum contra doctrinam D.Tho. l.1.f.172.p.1.b
Adę peccatũ, non fuit tam grande, vt fuit illud Euæ, ex doctrina D.Tho. l.1.f.172.p.1.a
Adæ caluaria, inuẽta eſt in monte caluario ex D.Epipha. li.1. f.220.p.2.c
Adæ ſomnus licet fuerit verus; non tamen fuit per cauſas naturales. l.1.f.209.p.1.b
Adæ ſomnus ſecundũ D. Bern. non fuit eiuſdem rationis cũ noſtro l.1.f.208.il 2.p.2.d
Adæ ſomnus, à Tertulliano dementia appellatur. li.1.f.209. par.2.c
Adæ non fuit reuelatum in illo ſomno myſterium incarnationis, quã parte ordinabatur in remedium peccati. lib.1. f.209.p.2.c
Adæ, fuerit num reuelata cauſa myſterij Incarnationis, varij ſunt doctores. lib.1.fol. 210.p.2.d
Adæ verba illa, ſcilicet, hoc nũc os ex oſſibus, &c. & alia quæ ſequuntur: propter hoc relinquet, &c. Chriſti tantum cũ Eccleſia coniunctionem ſignificabant.

gnificabant. Sancti verò ex facto rei, quia Eua ex latere dormientis Adæ facta fuit, intelligunt Eccleſiam quoq; formatam eſſe ex latere Chriſti in cruce dormientis. li.1.f.211. par.1.b
Adæ vigilanti, Deus non extraxit coſtam propter tres cauſas l.1.f.214.p.2.c
Adæ cur in ſomno fuerit coſta detracta. l.1.f.214.p.2.d
Adrianus reprehenditur à Victoria, & bene, in materia de bello. l.3.f.50.p.1.a
Adriani dictum de eleemoſyna ſpirituali, quod arctius præcipiatur quàm corporalis. li.1. f.10.p.2.d
Admonitio ad Clericos. li.1. f.126.p.1.a
Adulteratores monetarum appelantur ipſi hæretici, & quare. l.1.f.90.p.1.b
Adulteri appellantur hæretici, & quare. l.1.f.90.p.1.a
Adulterinæ gemmæ ſunt hęretici. l.1.f.90.p.1.a
Aduerſitates, ſunt rebus proſperis vtiliores. l.1.f.138.p.1.a
Ænigma quid ſit. l.1.f.38.p.1.a
Aer ambiens Chriſti corpus nō potuit tam citò reſoluere illā aquam quæ de Chriſti mortui corpore fluxit. lib.1.fol. 199.p.2.d
Affectum paternum communicat Spiritus ſanctus paſtoribus Eccleſiæ, ad regēdos ſuos ſubditos. l.1.f.49.p.1.b
Alcinus iniquus, malè in Chriſti ouile intrabat. lib.1.f.39. p.1.a
Alcoranum Iudæorum, continet multa falſa. l.1.f.23.p.2.c
Alearum ludus Clericis eſt prohibitus. l.1.f.19.p.1.b
Alexandro S. Gregorij Priori, Virgo maria apparet, eumq; ab infirmitate in qua erat liberat. l.1.f.65.p.1.a
Alexandri magni mors, nihil habet commune cum morte Sanctorum. l.1.f.188.p.2.d
Aliena opera, proſunt alteri à ſe ad gratiam ex ſententia D. Ambroſij, & D.Tho. lib.1. f.164.p.2.d
Aliqua ſunt in Eccleſijs, in quibus nec Epiſcopi, nec Canonici aliquid facere poſſunt. lib.1.f.122.p.2.c
Aliqua lex pœnalis obligat ſub mortali. l.1.f.124.p.2.d
Aliqua ſunt prohibita quia præcepta, aliqua verò præcepta, quia prohibita. l.1.f.100.p.1.a
Aliquando Deus patitur, bonos affligi iiſdē malis quibus impij puniuntur. l.1.f.136.p.2.c
Aliquando Deus grauiori pęna punit bonos quàm malos, ex D.Aug. lib.1.f.137.p.1.a
Aliquando Epiſcopi concedunt Confeſſarijs licentiā audiendi confeſſiones mulierum; quandoque etiam & hominum, & quare. lib.1.fol.110. p.2.c d
Aliquando ſenſus ſpiritualis, eſt præſtantior litterali. lib.1.fo. 31.p.1.b
Aliquando homo propter peccatum priuat aliquibus diuinis auxilijs maioribus, quæ ſi haberet homo, de facto conuerteretur.

uerteretur. lib.1.f.153.p.2.c
Aliqui dixerunt Epiſtolam Pauli ad hæbreos non eſſe Pauli, quia in ea vſus eſt figura Salomonis, ſed male dixerunt. lib.1.f.33.p.1.b
Aliquando fuit Virgini Mariæ conceſſum, videre clare diuinam eſſentiam, vt in die Incarnationis. l.1.f.212.p.1.b
Aliquando homo per peccatũ priuatur aliqbus Dei auxiliis quibus conuerteretur. lib.1.f.153.p.2.c
Aliquando Damnatis, carere ſepultura, auget pœnam accidentalem. lib.1.f.188.p.2.d
Aliquando pecunia (cùm eſt de ſenſiua boni publici) magis valet, pluriſq; æſtimatur quã vita hominis. l.2.f.9.p.2.d
Aliquando eſt aliquid ſuperfluũ alicui vno tempore, & non alio; quin potius eſt ei neceſſarium. lib.2.f.10.p.2.c
Aliquando alia bona opera, vim ſuam habent ab eleemoſyna. lib.2.f.26.p.2.d
Aliquando (ratione circunſtantiæ) potius eſt ſuccurrendum amico, quàm parentibus, & alijs quibuſcunq; conſanguineis. l.1.f.177.p.1.b
Aliquando homo dicitur reprobari à Deo, in quantum non vult ei Deus bonum vitę ęternæ. l.1.f.153.p.2.d
Allegoria duplex eſt. Altera in uocibus ipſis; altera vero in rebus. lib.1.f.29.p.1.b
Ampullæ multæ repletæ ſunt ſanguine qui miraculosè fluxit ab illa Icona ſaluatoris à Iudæis percuſſa in Syria. li.1.f.200.p.2.c
D.Ambroſius quomodo ſit intelligẽdus in quodam ſuo dicto. l.1.f.177.p.2.d
D.Ambroſij pulcra ponderatio ſuper illa verba Pauli, non.n. Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. l.1.f.42.p.1.b
Amuratus Turcarũ Rex, quanto exercitu fuerit præliatus. lib.3.f.57.p.2.c
Ananias & Saphira, cur ſtatim mortui ſint. l.1.f.156.p.2.c
Anaſtaſij ſecundi Epiſtola ap Imperatorem. l.3.f.77.p.1.a
Andreas Chriſti martyr, à febribus Virginis ope liberatur. lib.1.f.62.p.1.b
Angeli cuſtodes, curam habent noſtri ad modum medicorũ. lib.1.f.141.p.2.c
Angeli dici poſſunt mediatores, & quomodo. l.1.f.43.p.2.c
Angeli non fuerunt Chriſti ſanguine redempti. l.1.f.42.p.1.b
Angeli qui ſunt de ordine virtutum, faciunt in mundo prodigia. li.1.f.160.p.2.d
Angeli qui percuſſerunt Egyptios, non fuerunt Angeli mali. l.1.f.160.p.2.d
Angeli percutiẽtes Aegyptios, appellantur mali non ab affectu, ſed ab effectu. l.1.f.ibid.d
Angelis primũ peccatũ eſt ſicuti hoĩbus mors. l.1.f.146.p.1.b
Angelorum peccatum, à peccato hominum, in quibus differat. l.1.f.146.p.1.b
Angelus exceptus eſt commenſalis à D.Greg. li.2.f.3.p.1.b

Angelus beatus, ab anima Chriſti in quo differat. li. 1.f.187. p.1.a

annibalis copiæ, quantę fuerint lib.3.f.57.p.2.d

Anno 1594. Octauo ſedente Bonifatio, Virginis Lauretanæ domus, ab Illyricis plagis ad Recanatenſe nemus deuenit lib.1.f.66.p.1.b

annona deficiēte, nihil prodeſt marſupium auro plenum. l.1. f.117.p.1.a

angelica manu, Virginis Lauretanæ domus, à Galilea ad Illyricas prius, & poſtea ad Recanatenſes plagas tranſlata eſt. lib.1.f.64.p.2.d

animæ in purgatorio potius ſatis patiuntur, quàm ſatisfaciant. l.1.f.161.p.2.c

anima per peccatum multis ornamentis gratuitis denudatur. l.1.f.140.p.2.d

animæ monile eſt iugum timoris Domini. lib.1.f.154.p.2.c

animæ lunulæ, ſunt cœleſtium rerum contemplationes. li.1. f.154.p.1.b

animę calceamentum, eſt humilitas. l.1.f.154.p.1.a

anima, pro peccatum Diaboli iugum aſſumit. l.1.f.154.p.2.d

animæ mitra, eſt donum ſapientiæ. l.1.f.154.p.2.d

animæ armillæ, ſunt bonæ operationes. lib. 1. fol.ibidem.

animæ diſcriminalia, eſt ſancta diſcretio. l.1.f.ibidem.

animæ periſcelidę, ſunt donum fortitudinis. l.1.f.ibidem.

animæ murenulę, ſunt ſpes ſancta. l.1.f.155.p.1.a

animæ olfatoriola, ſunt guſtus, & ſuauitates ſpirituales. li.1. fol.ibidem.

animæ annuli, ſunt fidelitas deſponſationis ſuæ cum Deo. l.1.f.ibidem.b

animæ gemmę à fronte pendentes, ſunt donum Intellectus, conſilij, & ſcientiæ. lib.1.fo. ibidem.b

animæ mutatoria, ſunt varię virtutes, quibus in gratia exiſtēs exornatur. l.1.f.ibidem b

animæ palliola, & linteamina, ſunt verecundia. lib.1. f. ibidem.p.2.c

animæ acus, eſt compunctio, & remorſus conſcientiæ. lib.1. f. ibidem.c

animæ ſpecula, ſunt exempla ſanctorum quæ imitatur. l.1. f. ibidem.c

animę ſindon, eſt gratia quę operit multitudinem peccatorum. l.1.f.ibidem.d

animę vitę caput ſtringentes, ſunt firmitas mentis. l.1.fol. ibidem d.

animę theriſtra, ſunt omnes virtutes meritorię. lib.1.fol.ibidem d.

animę peccantis caluitium, eſt eius perpetua confuſio. li.1. fol. ibidem d.

animę peccantis ciliciū, ſunt pœna dāni, & ſenſus. l.1 f.ibid.d

anima Chriſti Domini, in quibus differat ab Angelis. lib.1. f.187 p.1.a

anni mille, efficiunt vnū Diem Dei, noſter verò dies, fit ſpatio.24.horarum. lib.1.fo.129 pag.1.a

ante peccatum, quales futuri erant homines. lib. 1. fol. 128. pag. 2. c.
antichriſti appellantur omnes hæretici. l. 1. f. 90. p. 1. b
antiquitas ſacræ ſcripturæ. l. 1. f. 72. p. 1. b
antiquus mos eſt in Eccleſia, oblationes, & donaria, cum cęrea, tum argentea offerre pro beneficijs à Deo acceptis, mediantibus ſanctorum precibus. l. 1. f. 188. p. 2. c
antiochus quantam militum manum habuerit. lib. 3. f. 57. pag. 2. c
antiqui patres, habebant ſtatutas horas ad orandum & laudandum dominum, li. 1. fol. 121. p. 1. b
antonomaſticè lex domini immaculata appellatur. lib. 1. f. 73. p. 1. a
apoſtoli Sancti Virginis Lauretanæ almam domum, in Eccleſiam conſacrant, lib. 1. fo. 64. p. 2. c
apoſtoli quomodo ſint facturi maiora opera ijs quę Chriſtus fecit? l. 1. f. 68. & 69. per totum.
apoſtoli maiora opera erant facturi quàm Chriſtus materialiter, non autem formaliter. l. 1. f. 69. p. 2. d
apoſtoli fuerunt baiuli doctrinæ Chriſti. l. 1. f. 70. p. 2. c
apoſtoli ſunt Reges, & Eccleſiæ ab illis fundatæ, ſunt filiæ regum ex D. Auguſt. lib. 1. fol. 80. p. 1. b
apoſtoli mouebantur immediatè à Spiritus ſancto in explicādis ſacris ſcripturis. lib. 1. fol. 33. pag. 1. b
apoſtolis licebat, ex ſenſu ſpirituali ſumere argumentum neceſſarium, nobis autem non, & quare: vide. lib. 1. fol. 34. pag. 2. d
apoſtoli comparati Chriſto non lucebant. l. 1. f. 42. p. 1. a
apoſtoli sūt, & appellātur fundamētum Eccleſiæ. l. 1. f. 43. p. 1. a
apoſtolus, eſt nomen commune Chriſto, & Apoſtolis. li. 1. f. 43. p. 2. d
apoſtoli pauperibus, & ægenis neceſſaria curabant. lib. 2. fol. 24. p. 2. d
apochryphum eſt dicere, militem illum qui Chriſtum dominum lancea percuſſit, longinum appellatū eſſe, cęcumque fuiſſe, ad dictum vero Auguſtini circa hoc quid reſpondeatur: uide. li. 1. f. 196. p. 1. a
approbatio Epiſcopi dat approbato ad confeſsiones audiendas, materiam, & iuriſdictionem. l. 1. f. 110. p. 2. c
apud Auum, eſt legitima patria poteſtas, non autem apud matrem. l. 1. f. 171. p. 2. d
aqua egreſſa eſt cum ſanguine ex Chriſti mortui latere, non autem flegma. l. 1. f. 197. p. 1. b
aqua emanata ex Chriſti corpore, non fuit denuò creata. l. 1. f. 197. p. 2. d
aqua ex Chriſti corpore emanata, naturaliter fuit ex componentibus reſoluta. lib. 1. fol. ibidem d
aqua ex Chriſti corpore emanata, miraculosè egreſſa eſt. li. 1. fol. ibidem. d

aquæ egreſſionis ex Chriſti corpore miraculum, in quo conſiſtit. l.1.f.198.p.1.a
aqua quæ à Chriſti mortui latere in cruce fluxit, partim miraculosè, & partim naturaliter producta eſt. lib. 1.f.199. p.2.c
aqua ex Chriſti mortui corpore manata, non fuit tunc creata denuo, neq; extrinſecus aſportata. l.1.f.199.p.2.d
aqua exiuit à Chriſti corpore in magna quantitate. li.1.f.201. p. 1.b
aqua egreſſa ex Chriſti corpore nõ fuit Diuinitati cõiuncta, neq; poſt reſurrectionem aſſumpta, quod etiam eſt dicendum de ſudore, & ſputo. l.1. f.202.p.2.d
aqua ex Chriſti vulnere egreſſa, ſputũ ſimiliter, & ſudor, non habuerunt vim effectiuam, ſeu cauſalitatem gratiæ, ſed fuerunt tantùm ſignum. l.1. f.202.p.2.d
aqua, & ſanguine ex Chriſti corpore manantibus, ſignificantur duo baptiſmata, aquæ ſcilicet, & ſanguinis. lib.1.f.220. p.1.a
aqua & ſanguis cur ex Chriſti corpore fluxerint, ex Ruffino. l.1.f.220.p.1.b
aqua egreſſa ex Chriſti latere ſignificat purificationẽ Eccleſiæ, ſanguis verò eius dotationem ex D. Auguſtino. lib.1. f.ibidem.c
aqua & ſanguis Chriſti domini ſunt ænigmata ſalutis noſtrę, quæ ab Adamo primo homine cœpit. l.1.f.220.p.2.c
aqua, & ſanguis Chriſti fuſus, fuerunt indicium reſurrectionis corporis Chriſti, ex Beda l.1.f.220.p.2.d
aquæ, & ſanguinis exitus ex corpore Chriſti mortui, quid ſignificent. l.1.f 219.p.2.c
aquæ benedictę virtus atque potentia maxima; nam ea multocies Dęmones fugati ſunt. l.1.f.62.p.1.b
aquila ſimilis eſt Theologo. l.1. f.35.p.1.b
aquila Ezechielis, ſimilis eſt Theologo. l.1.f.35.p.1.b
araneę, ſeruum Dei, ſuis minutiſſimis telis operientes, ipſum à perſequutoribus liberãt. lib.1.f.58.p.2.c
araneæ appellantur Hæretici omnes. lib.1.f.90.p.1.b
arca Noë ſignificat Eccleſiam l.1.f.39.p.2.c
architectus Eccleſiæ, fuit Paulus Apoſtolus, & ponuntur architecti proprietates. lib.1. f.77.p.1.b
archidiaconi ab Epiſcopis deputantur, ad ægenorum ſubſidium. l.2.f.2.p.2.c
argumentum validum contra opinionem Franciſci Suarez ad probandum, quòd Virgo Maria fuerit operata miracula non ſolùm poſt mortem (vt ipſe ait) ſed etiam dum viuebat. l.1.f.70.p.2.d
Arg. poteſt ſumi à ſenſu litterali, quando nobis conſtat illum eſſe certum. lib.1.fo.33. p.1.a.
Arg. contra aliquos, poteſt ſumi ex

ex ijs quæ illi ipſi concedunt. l.1.f.33.p.2.d
Argumentum efficax contra infideles, ſeu Catholicos, quomodo ſumi poſſit. lib.1.f.33. pag.2.b
Argu. Chriſti Domini contra Sadduçeos l.1.f.34.p.1.b
Argumentũ efficax, contra Iudæos. l.1.f.34.p.2.c.
Argu. Xp̃i efficax, ad probandũ, obligari Paſtores animarum ad reſidentiam. l.1.f.88.p.1.b.
Ariouiſtus quot in bello deuicerit? l.3.f.58.p.1.a.
Arrianorum, & Chriſtianorũ controuerſia, ſuper Eccleſia quadam obtinenda. l.1.f.59. pag.1.a
Arrij error, ꝙ Xp̃s Filius Dei, non ſit Patri conſubſtantialis. l.1.f.45.p.2.d.
Arrius vna ſcintilla fuit, ſed ꝙ non ſtatim fuit oppreſſa, ideò totum orbem inflammauit. l.1.f.78.p.1.b.
Ars artium appellatur à Diuo Gregorio, gubernatio Eccleſiarum. l.1.f.48.p.2.c.
Aſſerens, Xp̃m Dominũ ante mortẽ, lancea fuiſſe percuſsũ, hæreticus eſt. l.1.f.197.p.1.a.
D. Atanaſij pulcrum dictum de rabie Arrianorum, vide. li.1. f.201.p.2.c
D. Athanaſij dictum de ſanguine Chriſti, cum aqua mixto, quomodo intelligatur. l.1.f. 202.p.1.a
D. Athanaſiius pulchrũ dictũ de morte Diab. l.1.f.217.p.2.c.d.
D. Athanaſius multùm fugæ indulget. l.1.f.83.p.2.d.
D. Athanaſii fuga laudabilis. l.1.f.92.p.1.b.
Athalia occiſa extra ſepta tẽpli, quid repñtet? l.3.f.77.p.2.c.
Athyla Hunnorum Rex, habuit quingenta armatorum millia. l.3.f.57.p.2.c.
Auctoris modeſtia, in reticẽdo nomine cuiuſdam viri. l.1. f.10.p.1.a.
Auctoritas Summi Pontificis in quo appareat. l.1.f.111.p.2.c.
Auctore Deo, nemo fit deterio, ex D.Aug. l.1.f.132.p.1.b.
Auctoritas ſacræ Scripturæ eſt infallibilis. l.1.f.32.p.1.a.
D. Aug. melliflua ſñia de Eccle. deſponſatione. l.1.f.215.p.1.b.
D. Aug. ponderatio cur dicatur, lancea latus eius aperuit, & non fodit, vel percuſsit. l.1. f.219.p.2.c.
D. Aug. dictum de ſacra Scriptura. l.1.f.71.p.2.c.d.
D. Aug. aliquando fuit in errore. Almachani. l.1.f.142.p.2.d.
D. Aug. pulchra ſententia de ſeruitute filiorum Adæ propter peccatum. l.1.f.77.p.1.a.
D. Aug. de mutatione nominis Petri, aurea ſñia. l.1.f.81.p.1.a.
D. Aug. regula ad ſcripturas intelligendas. l.1.f.36.p.1.b.
D. Augu. quõ ſit intelligendus, dũ ait, nec Angel. nec Apoſt. eſſe mediatores. l.1.f.43.p.2.b
D. Aug. variè exponit locũ Mat. 26. ſuper illud: tu es Petrus, &c. l.1.f.43.p.1.b.
D. Auguſt. ſentẽtia de ſcriptura ſacra. l.1.f.30.p.2.c.
D. Aug. aureum dictũ de Euangelio. l.1.f.29.p.1.a.

D. Aug. ſñia elegãs. l.1.f.19.p.1.b.
D. Aug. dictum de cõione corporis Xpi, ſcilicet crede, & manducaſti. l.1.f.8.p.1.b.
D. Aug. aureum dictum de fuga. l.1.f.5.p.2.d.
D. Aug. interfuit in cõcilio Carthaginenſi. l.1.f.19.p.1.a.
D. Aug. aureum dictum, dũ cõparat ſacrã Scripturã Vomeri & Citharæ. l.1.f.37.p.1.b.
D. Aug. pulcra ſententia de peccatore, ꝙ in vita ſua Dei obliuiſcatur. l.1.f.148.p.2.d
Auguſtinus Montalcinus refellitur. l.1.f.111.p.1.a.b.
Aureç Alluſiones de translatione domus Virginis Lauretanç. l.1.f.66.p.2.c.
Aurea lupi deſcriptio, ex Diuo Ambroſio. l.1.f.89.p.1.& 2.
Aureum dictum de tentatione. l.1.f.117.p.1.b.
Aureum ſcoti dictum, ꝙ nõ eſt incredibile, multos eſſe in Eccleſia qui per annum viuant ſine pcõ mortali. l.1.f.17.p.2.c
Aureum dictum D.Greg. ſuper lib.Iob. l.1.f.19.p.1.b.
Aurea ſentẽtia de Sacro penitẽ. ex D.Chryſ. l.1.f.143.p.2.d.
Aureũ dictũ de peccato Caim. l.1.f.148.p.1.b.
Aureæ ſententiæ de eleemoſyna ex D.Hiero. lib.2.f.12.p.1.a
Aurum habet Eccleſia, nõ vt ſeruet, ſed vt pauperibus eroget l.2.f.4.p.1.b
Auus eſt origo ſanguinis. li.1. f.169.p.1.a
Auus eſt perfectius, & nobilius principium quàm mater. l.1. f.170.p.1.b
Auus cur in ſcriptura dicatur generare nepotũ. l.1.f.170.p.1.b
Auus eſt origo & fons totius cõſanguinitatis. l.1.f.170.p.2.c
Auus inuita matre pueri, poteſt puerũ offerre baptiſmo. li.1. f.171.p.1.b
Aui ius in nepotem, non ſolùm eſt de iure naturæ; ſed etiam de iure ciuili. l.1.f.ibid.p.2.c
Auus venit appellatione Patris. l.1.f.172.p.1.b
Auus contradicente patre pueri, non poteſt filium impuberem offerre religioni. lib.1. f.172.p.2.d
Auo aſſimilatur nepos per ſe, matri verò per accidens. lib.1. f.171.p.1.a
Auo aliquid fieri volente, non dicitur id tunc fieri inuitis parentibus. l.1.f.172.p.2.c
Auo conceditur propter fauorem Religionis Chriſtianæ, vt puerum inuita matre ad ſe trahat. l.1.f.173.p.1.a
Auxilio efficaci Dei, poſſet homo (abſolutè loquendo) reſiſtere, ſed de facto non reſiſtet cũ tali auxilio. l.1.f.148.p.1.a
Auxilium efficax, quo homo de facto ad Deum conuertitur, non ſemper Deus dat cuicunque homini. l.1.f.147.p.2.c
Axioma illud Theologorum: quòd nemo eſt in hac vita perplexus, quomodo intelligatur. l.1.f.134.p.2.d

B

BAal ſacerdotum dolus. lib.1. f.40.p.1.b
bannitorum noſtri tẽporis inſolentia.

ſolentia. lib.3.fol.64.pag.2.d
baptiſmi præceptum, non obligat adultum ad ipſum ſuſcipiendum cum periculo mortis ſuæ.l.1.f.9.p.1.a, & eodem lib..10 1.p.1.b
baptiſmo, multis in locis à Sanctis Patribus eleemoſyna cõparatur. lib.2.f.26.& 27.per totum.
baptiſmus non habuit plenam efficaciam niſi poſt Chriſti mortem. l.1.f.219.p.1.b
baptizare ſe ipſum cur quis non poſſit. l.1.f.9.p.1.b
beata virgo, præſtò adeſt inuocanti. l.1.f.64.p.1.a
beata Virgo, vbi ſit nata, & vbi educata. l.1.f.64.p.2.c
beata Virgo (ſecundum Rupertum) adfuit primo Concilio facto Hieroſolymis; ſed falſum eſt, & contra ipſum diſputatur. li.1.f.70.p.2.d
beata Virgo, quæ cum alijs iuxta crucem Chriſti filij ſui ſtabat, reuerenter ſanguinem ex Chriſti vulneribus lapsũ, magna cum reuerentia collegit. l.1.f.200.p.2.d
beatam Virginem abſcondiſſe intra pectus ſuum clauos qui bus filius crucifixus fuit, valdè pium eſt credere. lib.1.fo. 200.p.2.d
beatæ Virgini, aliquando fuit conceſſum, vt claro Diuinæ eſſentiæ intuitu frueretur. lib.1.f.212.p.1.b
beatæ Virginis laudes mirabiles, ex D.Bernardo. lib.1.fo. ibidem.d
bella, & captiuitates, quomodo introductæ ſint. lib.3.fol.34. p.2.c
bella, Ninus Rex Aſſyriorum primus intulit finitimis. l.3. f.34.p.2.d
bella Ciuilia, & multę diſcordiæ narrantur. lib.3. fol. 35. pag.2.c
bella varia recenſentur. lib.3. f.36.p.1.a
bella mouentes, quæ mala, quasve iniquitates ſoleant operari. l.3.f.37.p.1.b
bella varia Iudæorum & gentilium. l.3.f.37.p.1.a
bella varia, & quanto tempore durarunt. l.3.f.37.p.1.b
bella varia propter mulieres exorta. l.3.f.38.p.1.b
bella, quibus Sanctorum dictis condemnari uideantur. l.3. f.43.p.1.b
bella ſunt tonſura generis humani. l.3.f.39.p.1.a
bella & fames, ſunt remedia inſolentiæ humanæ. lib.3.f.39. pag.1.b
bellare licet diebus feſtis pro bono Reipublicę. lib.3.fol.65. pag.1.a
bellare Clericum ſex modis poteſt intelligi. lib.3.f.65.p.2.d
bellatores Athylę, quot fuerunt. l.3.f.37.p.2.c
bella, fames, & multa alia, eueniunt propter peccatum. li.1. f.115.p.1.b
bellis Roma perdurauit, quę primo duellis creuerat. lib.3.fo. 35.p.1.b
belli ſabinorum cauſa fuit Romulus, quia ſabinas rapuit. l.3.f.35.p.2.c

in bellis omnia ſunt miſera. l.3. fol.34.p.2.c
belli iuſti conditiones ſunt quatuor. l.3.f.47.p.1.a
belli cauſa, debet eſſe magna. l.3.f.47.p. 2.d
belli cauſam tenentur inquirere milites conſiliarij Regis, vel Principis an ſit bona vel mala, quod ſi non inquirant, peccant mortaliter. li.3.f.52. p.1.a
belli cauſam, qui milites inquirere non teneantur. lib.3.fo. 52.p.1.b
belli cauſa iuſta, quæ ſit. lib.3.f. 52.p.2.c
Belli mala, & incommoda. l.3. f.63.p.1.b
Belli tempore quid debeat facere Epiſcopus l.3.f.64.p.2.c
Bello eduardi, quot perierunt. l.3.f.38.p.1.a
Bello deffenſiuo vti poteſt quæcunque Reſpub. non expecta ta etiam ſui principis auctori tate, non tamen bello offenſiuo, ſeu potius aggreſſiuo. l.3.f.49.p.1.a
Bello victis, quæ damna quotue mala liceat inferre. l.3.à f.60. vſque ad f.62.per totum.
Bello capta cur Abraham Sodomorum Regi ſeruauit. l.3.f. 54.p.2.c
Bellonæ Deæ immane ſacrificium. l.3.f.36.p.2.d
Bellorum incommoda quę ſint. l.3.f.63.p.2.c
Bellorum Hiſpanorum Patronus, & Dux, eſt D. Iacobus, quo ſemper in ſuis bellis Hiſpani inuocato, hoſtes ſuos acerrimè aggrediuntur. l.3. f.44.p.1.b
Bellorum cauſa prima fuit, ipſa regnandi cupido. lib.3. f. 34. pag. 2.d
Bellorum miſeria deſcribitur. l.3.f.35.p.2.d
Bellorum nefanda mala. l.3.f. 36.p.1.a
In bello quæ culpantur. l.3.f.47. p.1.a.& f.48.p.1.b
In bello iuſto conuocare inſideles ad ſui deffenſionem, non eſt abſolutè, & ſimpliciter loquendo peccatum. lib.3.fol. 55.p.1.a
Bellum quid ſit. l.3.f.33 p.2.d
Bellum, in quo differat à prælio. l.3.f.33.p.2.d
Bellum pro antiphraſim dictum eſt. l.3.f.ibid.d
Bellum belluarum eſt, non hominum. l.3.f.34.p.1.a
bellum primò, duellum appellatum eſt. l.3.f.ibidem.a
bellum quid propriè modo ſit, & quid duellum. l.3.f.ibid.a
bellum per peccatum incępit. l.3.f.34.p.1.b
bellum gerere pro cauſa iuſta, eſt bonum. l.3.f.34.p.2.c
bellum inter Iudęos, & gentiles ſemper fuit irreconciliabile. l.3.f 36.p.2.d
bellum Piraticum, quanto tempore viguit. l.3.f.37.p.1.b
bellum Punicum ſecundum, quanto tempore durauit. l.3. f.ibidem. b
bellum punicum tertium, quanto tempore durauit. lib. 3.fo. ibidem.b
bellum Mithrydaticum, quanto

tempore durauit. l.3.f.ibid.b
bellum Samniticum,quanto tẽpore durauit. l.3.f.ibid.b
bellum omne Manichei cõdemnant. l.3.f.39.p.2.c
bellum cõdemnant œcolampandij,nõ tamen omne,ſed quod fit poſt Chriſti aduentum. l.3.f.39.p.2.d
bellum Lutherus tantùm interdicit Chriſtianis contra Turcas. l.3.f.39.p.2.d
bellum duplex eſt, defenſiuum ſcilicet,& offenſiuum. lib.3.f.41.p.1.b
bellum defenſiuum, ex natura ſua eſt licitũ,& ſanctum. l.3.fo.41.p.1.b.
bellum offenſiuum, licitum eſt, ſeruatis tamen quibuſdã conditionibus. l.3.f.41.p.2.c
bellum ad publicam iuſtitiã pertinet, non ad priuatam. li.3.f.45.p.1.b
bellum licet uideatur prima facie paci contrarium, non tamen ſic eſt, ſed illam cauſat. lib.3.f.46.p.2.c
bellum in Turcas cur ſit iuſtum l.3.f.47.p.2.d
bellum gerens, quãdo teneatur ad reſtitutionem. lib.3.f.48.p.2.c
bellum gerendi duplex eſt poteſtas,quædam perfecta,quædã vero imperfecta. li.3.f.ibid.d
bellum quis propria auctoritate mouere poteſt. l.3.f.ibid.d
bellum iuſtiſſimè hæreticis inferri poteſt,& quare. li.3.fo.56.p.1.a
bellum non poteſt indici hæretico, donec fuerit vt talis ab Eccleſia declaratus. li.3.f.56.pag.2.d
bellum poteſt moueri Barbaris impedientibus Euangelij prędicationem. l.3.f.57.p.2.c
bellum in parte poteſt eſſe iuſtum, & excuſabit à peccato præliantes. l.3.f.58.p.2.d
bellum ſecluſa ignorantia,nunquàm poteſt eſſe ex utraq; parte licitum. l.3.f.58.p.2.c
bellum multipliciter poteſt eſſe iuſtum circa diuerſa. lib.3.f.59.p.1.a
bellum ſi fieri poteſt abſq; Agricolarum expoliatione,non licet eos expoliare.l.3.f.62.p.1.a
bellum fugiens, nõ ſemper ideò fugit, quia timet mori, ſed ut ſe ad maiora ſufferenda mala reſeruet. l.3.f.64.p.1.a
bellum intrinſecè repugnat officio Clericorum. l.3.f.67.p.1.b
bellum ſi Clericus ſequatur, & in eo occũbat, quibus ſuffragijs priuatur. lib.3.f.67.p.2.c
bellum antiquitus appellabatur duellum. l.3.f.69.p.2.d
bellum priuatũ poteſt committi tripliciter,& quando ſit licitum. l.3.f.70.p.2.c
D.Benedictus, in illa uiſione in qua dr̃ vidiſſe eſſentiam Diuinam, reuera eam nõ uidit,ut ait D.Tho. lib.1.f.212.p.2.d
beneficium Dei eſt maximũ, cũ quis immatura morte præuenitur,ne in multa poſtea peccata labatur. l.1.f.139.p.1.a
beniamin filio Rachelis,duo diuerſa nomina conuenerunt. l.1.f.44.p.1.b
D.Bernardi opinio fuit,ꝙ ſomnus

nus immiſſus in Adam, non fuit verus ſomnus, nec ſimilis vel eiuſdem rationis cum noſtro. l.1.f.208.il 2.p.2.d

D.Bernar. cur in hoc ſuperiori dicto non ſit reprehendendus. l.1.f.209.p.1.b

boni Paſtoris officium, ad quid ſe extendat, ex doctrina D. Tho. l.1.f.10.p.2.c

bonos & malos æquè flagellat Deus propter quatuor cauſas l.1.f.137.p.1.a

bonus paſtor qualis eſſe debeat, eiuſq; ꝓprietates. l.1.f.48.p.2.d

bonum vniuerſale prçponderat particulari. l.1.f.9.p.2.d

brachium in Deo, ſignificat virtutem Dei. l.1.f.23.p.2.c

C

CÆcus à natiuitate cur fuit à Synagoga eiectus. lib. 1.f. 46.p.2.c

cęſar quot milites pugnatores habuit. l.3.f.57.p.2.c

caietani error tenentis, paruulos iam natos nō valentes habere baptiſmū in re ſaluari ꝑ Baptiſmum in voto Parentū, cum aliquo exteriori ſigno. l.1.f.4.p.1.a

caietanus refellitur dum ait: nō ex ui legis, ſed ex legiſlatoris beneficio effici, ut homo non teneat ſub tāto rigore, ac periculo legi obidire. l.1.f.4.p.2.d

caietani concordantia cum doctrina Auctoris. l.1.f.7.p.2.d

caietani error, de Contritione. lib.1.fol.11.pag.2.d

caietani contradictio. lib.1.fo. 16.p.1.a

caietanus malè legit locū quendam D.Aug. l.1.f.19.p.2.d

caietanus deceptus eſt dum egit de ſopore Adæ, & formatione Euæ. lib.1.f.24.p.2.c

caietani error in materia diſcuſſionis conſcientiæ ante Euchariſtiæ ſumptionem dicentis, ſufficere contritionē. l.1.f.27.p.2.c

caietanus propter hunc errorē, non eſt cenſendus hæreticus quia ſcripſit ante Concilium Tridentinum. l.1.f.ibidem.c

caietanus audax fuit in cōmentariis ſuper geneſim. lib. 1.f. 28.p.2.c

caietani regula quędā ſeruanda. lib.1.f.29.p.1.a

caietanus pungitur ab Auctore. lib.1.f.120.p.2.c

caietanus tenuit Deum eſſe auctorem peccati, vt eſt malum pęnę, in quo acriter reprehenditur à Cano. l.1.f.131.p.1.b

caietanus vr̄ varius. ibidem. b

caietani error, dicentis Epiſtolā ad Hæbreos non eſſe D.Pauli. lib.1.f.149.p.1.a

caietanus partim mordetur ab Auctore, & bn̄. l.1.f.154.p.2.c

caietani aſſertio quædam erronea in fide. li.1.f.217.p.1.a

caietani dictū ꝙ diebus feſtis ſine neceſſitate ſit licitū bellare, nec ſit peccatū mortale, nō eſt bonum, nec tuendum. l.3.f.65.p.1.b

caym diuina voce admoneri potuit, ſed mutari non potuit ex D.Auguſt. li.1.f.148.p.1.b

cayphas, & Spiritus ſāctus varia increderunt. l.1.f.25.p.1.a

calui-

caluitium peccantis animæ, eſt eius perpetua confuſio. li.1. f.153.p.2.d
cham quare non fuerit maledictus,ſed tm̃ proles eius? & nota locũ pro prędicatoribus accommodatũ illi Euãg. ſup cathedrãMoyſi&c.l.1.f.167.p.1.a
camporũ ſterilitas, q̃a nõ venit pluuia, & nota locum pro flagellis Dei. l.1.f.115.p.2.d
cãdelabri tẽpli ſeptẽ lãpades minores,q̃d ſignãnt.l.1.f.42.p.2.d
canes rabidi effecti, ſuos dños lacerarunt. l.1.f.61.p.1.a
canonici non pñt fugere a loco peſtifero tpe cõtagij,ex Claudio Eſpincæo. l.1.f.3.p.1.b
canonici q̃bus nõ imminet cura animarũ pñt fugere à loco peſtifero tpe peſtis,cõtra Claudium Eſpincę. l.1.f.4.p.2.c
canonicę officiũ,eſt de iure poſitiuo. l.1.f.4.p.2.d
canonici Lauretani,tenẽtur reſidere ẽt tpe peſtis. l.1.f.5.p.1.b
canonici ſoli, vel capitulũ, non pñt facere ſtatutũ de reſidẽtia vel ſeruitio Eccl.l.1.f.121.p.2.d
canonici nõ hñt Eccleſiam, ſed bñficiũ ĩ Eccle.l.1.f 122.p.1.b
canonici, nõ pñt ſalua cõſciẽtia recedere à formula ſibi data à Vicario Papę. l.1.f.122.p.2.d
canonici, non pñt ſine peccato minuere ſtipendia diſtributionum. l.1.f.125.p.2.c
canonici,& Capitulũ,nõ pñt facere capitulares gratias, vel remiſſiones. l.1.f.125.p.2.d
canonici,& Capitulum, nõ pñt eximere aliquem à ſeruitio Ecclęſiæ. l.1.f.125.p.2.d
capta in bello iuſto,non hñt rationem rapinæ. l.3.f.54.p.2.c
cardinales titulares,ĩ ſuis Eccleſijs hñt Epiſcopalẽ, vel quaſi Epãlẽ dignitatẽ. l.3.f.59.p.1.a
carolus martellus,quot profligauit Epiſc.iuriſd. l.1.f.122.p.1.b
carolus V.ex cõſilio Theologorũ ĩ bello cõtra gallos,vſus eſt militibus Germanis qui erãt infideles. l.3.f.55.p.2.c
catholici viri q̃ p religione, ſua bona amiſerit.l.3.f.72.p.2.c d
catholica appellat᷑ Eccleſia,quia amplectitur omnia loca, tempora,& perſonas. lib.1.
charitatis ordo cadit͂ ſub præcepto. l.1.f.5.p.1.b
chorus vnde nomen ſumpſerit. l.1.f.121.p.2.c
caſus q̃dã de d̃bitore.l.1.f.8.p.2.c
cędrus libani ſignificat Deum. l.1.f.35.p.1.b
cędri medulla, eſt ueritas diuina. l.1.f.35.p.1.b
chriſmatis ampulla ab hæreticis proiecta,Angelica manu ſuſtentata eſt. l.1.f.61.p.1.b
chriſtiani Nauclero comparantur. l.3.f.73.p.2.c
chriſtianus q̃cunq; tenet᷑ in extrema neceſſitate ſpũali poſito ſubuenire ẽt cum periculo vitę ſuæ corporalis, ſi tamen poteſt iuuare. l.1.f.3.p.2.c
chriſti argumentum cõtra Sadducęos. l.1.f.34.p.1.b
chriſtus ſe dicit oſtiũ ouiũ.i.prædeſtinatorũ, non autẽ ouilis, ex Caieta. l.1.f.39.p.1.b
chriſtus eſt oſtium. l.1.f.39.p.2.c
chriſtus eſt oſtiũ Arcæ. ibid.c
Xp̃s eſt oſtiũ Tabernaculi.ibid.c

chriſtus

chriſtus eſt porta Templi. ibid.d
chriſtus eſt porta cęli. ibid. d
chriſtus eſt oſtiũ in quo cęcidit Eli, & hoc reſpectu Iudęorũ quia in chriſto ſunt cõfracti. l.1.f.39.p.2.d
chriſti caro eſt oſtiũ ſpãle, à quo fluxerunt ſacramenta. ibid.d
chriſtus eſt oſtium ad meridiem altaris. ibid. d
chriſtus non ſolũ eſt oſtiũ ouiũ, ſed ẽt paſtorum. l.1.f.40.p.1.a
chriſtus quare ſe oſtium in parabola de bono Paſtore quater nominauit. l.1.f.ibid.a
chriſtus eſt mediator Dei, & hominum. l.1.f.40.p.1.b
chriſtus oſtij nomen Apoſtolis non cõmunicauit, ex D. Auguſtino. l.1.f.40.p.1.c
chriſtus cur uocetur propriè oſtium ouium.i. Prędeſtinatorum. l.1.f.40.p.2.c
chriſtus dr̃ Paſtor, Lux, Doctor, Fundamentum, Petra, Angelus, Sacerdos, mediator, & Apoſtolus. l.1.f.40.p.2.d
chriſtus nomen capitis, multis Paſtoribus, & rectoribus Eccleſiæ communicauit. lib.1. f.41.p.1.a
chriſtus diuerſo modo eſt caput ac nos. Nam ipſe eſt caput per interiorem influxum donorum, & gratiæ, quæ effundit in membra per modum meriti, & redemptionis: non ſic autem nos ſumus capita. l.1. f.41.p.1.a
chriſtus eſt caput Eccleſiæ propria auctoritate, alij vero nõ. lib.1.f.41.p.1.b
chriſtus Emphaticè dicitur lux. lib.1.fol.41.pag.1.a
chriſtus appellatur lux hominũ, & non Angelorum, & quare. l.1.f.42.p.1.b
chriſtus vniuocè eſt caput hominum, & Angelorum, non tamen ex æquo influit in omnes. l.1.f.42.p.1.b
chriſtus dicitur lucerna. lib.1.f. 42.p.2.c
chriſtus per ſe ipſum intrat ad patrem ad interpellandum pro nobis, reliqui autem Sancti non, niſi per Chriſtum. lib.1.f.43.p.2.d
chriſtus propter diuerſa, paſtor, & oſtium nominatur. lib.1. f.45.p.1.a
chriſtus eſt oſtium verum. li.1. f.45.p.1 b
chriſtus cęcum defendit contra Iudæos. l.1.f.46.p.2.d
chriſtus quomodo ſit oſtium oſtiarius, per ſe intret, & ſe ipſum aperiat. lib.1. fol. 47. pag.2.d
chriſtum prædicans, ingreſſum habet per Chriſtum ad eos quibus prædicat ex D. Augu. lib.1.f.48.p.1.b
chriſtus nihil nobis ſua manu ſcriptum reliquit, propter tria lib.1.f.69.p.1.& 2.
chriſtus opportuno remedio omnibus malis occurrere uoluit. l.1.f.84.p.2.c
chriſtus ſe omnibus Eccleſiæ Paſtoribus in exemplum poſuit. lib. 1.fol.84.pag.2.d.& fol.85. pag.1.b
chriſtus quomodo inſurgit contra Hæbreos. lib.1.fol. 86. pag.1.b

chriſtus uocat ſe Paſtorem, & ideo officiũ boni paſtoris facit ſanãdo cęcum. l.1.f.86.p.1.b
chriſtus oſtendit ſe eſſe bonũ paſtorẽ dupliciter. l.1.f.86.p.2.c
chriſtus cur oſtium ſe & paſtorem nominauit. l.1.f.86.p.2.d
chriſtus cur prohibuit illi, diſcipulo ſepulturã Patris. ex DD. Ambr.& Chryſ. l.1.f.191.p.2 d
chriſtus eſt cognitor omniũ ſingularium, & omniũ cogitationum cordium, ex D. Tho. lib.1.f.187.p.1.b
chriſtus in aliena poſitus eſt ſepultura, quia pro aliena ſalute moriebatur. l.1.f.194.p.1.a
chriſti corpori in ſepulchro exiſtenti, vnita erat Diuinitas. l.1.f.194.p.1.a
chriſtus fuit temperaturę delicatiſſimę. l.1.f.199.p.1.b
chriſtus abſque nouo miraculo naturaliter in horto ſanguinem ſudauit. l.1.f.199.p.1.b
chriſtus poſt mortem, nõ habuit propriè meritũ, nec fuit propriè cauſa meritoria gratiæ, vel noſtrę ſalutis. lib.1.f.205. p.2.d
chriſtus etiam uiuens, in cumulum ſui meriti, acceptauit omnes labores, & contumelias quæ ei etiam poſt mortẽ erãt euentura & ideò omnia hęc, ei mortuo fuerunt meritoria l.1.f.206.p.2.d
chriſtus quõ ſit in carne vna cũ Eccleſia. li.1.f.207.p.2.c
chriſtus qui eſt ſecundus Adam, prius laborauit quàm dormiuit, e contra vero primus Adam. li.1.f.214.b
chriſtus diſpenſatiuè impediuit, ne eius gloria ad carnem, ſeu ad inferiorẽ partem immortalitatis dono deſcenderet. l.1.f.87.p.1.b
chriſtus pro ouibus ſuis animã poſuit; alij autẽ Paſtores non, quia neceſſariò debent mori. l.1.f.87.p.1.a
chriſtus propter humanam carnem aſſumptam, tã debilis effectus eſt, vt ab Angelo debuerit confortari. l.1.f.215.p.1.b
chriſtus de operibus charitatis, & pauperum ſubuentione, in die Iudicij exquiret. lib.1.fol. 117.p.2.d
chriſtianorum officia in Paganos. lib.1
cilitium peccantis animæ, ſunt pęna ſenſus, & damni. lib.1. f.153.p.2.d
D. Cypriani pulcra ſententia de egreſſu ſanguinis, & aquæ ex latere Chriſti. l.1.f.202.p.2.c
D. Cyrillus præfuit in tertia Synodo generali. l.1.f.19.p.1.a
claues ligandi atq; ſoluendi, D. Petro conceſſę ſunt. l.1.f.49. p.2.c
clauium traditione, quid Chriſtus Petro, & ſuis ſucceſſoribus conceſſit. l.1.f.50.p.1.a
claui quibus dominus crucifixus fuit, quot fuerint. lib.1.f. 197.p.1.a
clerici peccant ludentes ad carthas licet ludant de bonis patrimonialibus, licet de his nõ obligentur ad reſtitutionem. lib.1.f.119.p.2.c
clericus ludens parum in ſecreto cubiculo ad exhilarandum

infirmum

infirmum,non peccat. lib.1. f.ibidem.c
clericus qui pro conſuetudine habet publicè quotidie ludere ad carthas, nõ eſt abſoluendus. l.1.f.119.p.2.d
clericus ſpectator publicus ludi cartharum, vel taxillorũ mortaliter peccat propter ſcandalum. l.1.f. ibidem. d
clerici tenentur facere reſidentiam in Eccleſia ad mandatũ ſui Prelati. l.1.f.122.p.1.a
clericus non poteſt peregrinari abſque licẽtia Epiſcopi. l.1. f.125.p.2.d
clericus in bello occũbens, multis ſuffragijs priuatur, & quibus vide. l.3.f.67.p.2.c
clericos nõ pugnare manu propria,eſt iuris poſitiui. lib.3.f. 68.p.1.b
clericis licet ex Papę diſpenſatione ferre ſententiam ſanguinis. l.3.f.68.p.1.b
clerico cur nõ ſit prohibitum de Iure Diuino, pugnare. li.3.f. 68.p.1.b
coadiutor Epiſcopi, abſente Epiſcopo quid facere debeat. li.1. f.12.p.1.b
coadiutoris officium quale ſit. lib.1.f.12.p.2.c
coadiutorum tria ſunt genera. lib.1.f.12.p.1.b
cognitio Dei patris qua cognouit Chriſtum ſecundum humanitatem, fuit affectiua & factiua,& quid ſit vtrumque. li.1.f.87.p.1.a
comparatio militis ad Curatum l.1.f.12.p.1.a
comparationes pulcræ de Chriſto. l.1.f.44.p.2.d
communicatio idiomatum, nõ eſt ſecundùm aliquos,in partibus humanæ naturæ, ſed in compoſito. l.1.f.204.a
concedenda eſt propriè hæc propoſitio:Chriſtus eſt habẽs ſanguinem fuſum. lib.1.fol. 204.p.2.c
conceptio humanitatis Chriſti ex parte materiali, fuit naturalis,ex parte verò efficienti,nõ li.1.f.200.p.1.b
concordiæ Ædem,cur Romani extra Ciuitatem ædificarunt. lib.3.f.36.p.1.b
concilium Epheſinum, quomodo probauit proceſſionem Spiritus ſancti. lib.1.fol.27. p.2.d
concilium conſtantinopolitanum quomodo probauit eſſe præceptum Diuinum de ſumenda Euchariſtia. ibidem d
concupiſcẽtia non eſt peccatũ formaliter,ſed tantùm materialiter. li.1.ibidem
conditiones iuſti belli ſunt quatuor. l.3.f.47.p.1.a
concilium Vormatienſe præcepit, vt Chriſtiani leproſi poſſent ad cõmunionem admitti,non autem ad ſanorum cõuiuia. l.1.f.97.p.1.b
confeſſio eſt ſimpliciter neceſſaria exiſtenti in graui neceſſitate ſpirituali. li.1.f.11.p.1.a
confeſſio in re, in caſu eſt iudicanda ſimpliciter neceſſaria. l.1.f.17.p.2.c
confeſſio per ſcripturam ſecundum ſubſtantiam ſacramenti eſt ualida,non tamen confert gratiam.

gratiam. li.1.f.104.p.2.d
confeſſio facta per ſcripturam præſenti Sacerdoti, eſt valida, ſacramentalis, & neceſſaria. li.1.f 106.p.1.a
confeſſio per ſcripturam præſenti Sacerdoti, æquiualet loquutioni. l.1.ibidem.b
confeſſio, ex Chriſti inſtitutione debet eſſe ſecreta. lib.1.f. 108.p.2.d
confeſſio ſepè iterata eſt bona, & quare. l.1.f.158.p.2.c
In confeſſione ſacramentali, neceſſario requirit᷑ manifeſtatio & notitia criminum. lib.1.f. 105.p.1.b
In confeſſione ſacramentali. Ly (Te abſoluo) eſt demonſtratiuum præſentis materiæ. lib.1. f.108.p.2.d
Ad confeſſiones audiẽdas, non ſufficit vt Religioſi ſe præſentent Epiſcopo ſicut ante Concil. Trident. faciebant, ſed requiritur vt ab eodem ſint examinati, & approbati. l.1.fol. 110.p.1.b
confeſſionis præceptum, eſt de iure diuino, & tamen poteſt in ea celari aliquod peccatum ex cuius notitia, ſeu manifeſtatione, pœnitens exponeretur mortis periculo. lib.1.fo. 9.p.1.a
cõſuetudo humana eſt, vt Ciuitates in obediẽtiæ ſuæ ſignũ, claues ſuo Principi offerant. lib.1.f.50.p.1.a
conſtãtinus magnus, primò ſuis ſubditis amplam viuẽdi libertatem contulit; poſtea verò ſe correxit. l.3.f.77.p.1.b
controuerſia inter catholicos & Arrianos. l.1.f.59.p.1.a
cornua ĩ Chriſti manibus quid ſint. l.1.f.54.p.2.c
corpus ſuum nemo tenetur exponere pro ſalute corporali proximi ſui. l.1.f.1.p.2.d
corpora quorundam martyrum permiſſu Diuino expoſita ſunt canibus. lib.1.fo.186. p.2.c
cortex Cedri, sũt ſimilitudines, & parabolæ. l.1.f.35.p.1.b
Coſdroa Chriſtianos ſuperãte, alma Lauretana domus venit in Agarenorum poteſtatem. l.1.f.64.p.2.
crux Chriſti ab Helena reperta qualiter vera crux Chriſti iudicata eſt. l.1.f.61.p.1.b
cuicunque homini, imminet cura proprij corporis. ex D.Tho. l.1.f.4.p.2.c
cultus Dei in Eccleſijs, & templis eſt de Iure diuino. lib.1. f.121.p.1.a
cultus Diuinus facilè negligitur vbi sũt tenues diſtributiones. lib.1.f.125.p.2.c
cum nullus eſt qui mortuum ſepeliat, tunc ommittens ſepelire peccat mortaliter. lib.1.fo. 184.p.2.c
cùm homo incidit in ſtatum inferiorem, non tenetur diues, ipſum reſtituere in ſuum priorem ſtatum. li.2.f.9.p.2.d
cur peccatum in Spiritum ſanctum dicatur irremiſſibile ſecundum Auguſtinum, lib.1. f.154.p.1.b
cur Deus dicatur homini gratiã non dare. l.1.f.156.p.1.b

cur per fiſſuras clauorum, aqua à Chriſto exire non poterat. l.1.f.199.p.1.b
cur in calice non ſit neceſſe apponi multum aquæ. lib.1.fo. 201.p.1.b
cur ſecundus Adam inclinato capite obdormiuit. lib.1.fol. 202.p.2.c
cur Eua prima mulier, non de capite nec de pedibus, ſed de coſta Adę facta ſit. lib.1.fo.243. p.2.d
cur Adę in ſomno detracta fuit coſta. l.1.f.214.p.2.d
cur Eua potiſſimum dicatur formata de coſta. l.1.f.ibidem
cur Petrus Apoſtolus tempore Neronis perſequẽtis à Chriſto reprehenſus eſt. lib.1.fo. 92.p.2.d
cur Sancti, dum à Tyrannis ad mortem quærebantur, ſæpè fuga vitę conſulebant. lib.1. fol.93.p.1.b
cur nobis mala eueniant. lib.1. fol.116.p.1.b
cur leproſus, non poſſit ordines ſuſcipere. l.1.f.126.p.1.b
cur Dominus iuſſerit Prophetę Ezechieli ſumere gladium. lib.1.f.141.p.2.d
cur Hieruſalem plagis eruditur. lib.1.fol.138.p.2.d
cur in Eccleſia debet eſſe Pontificum, & Prælatorum continuata ſeries. l.1.f.52.p.2.c
cur tempore D.Ambro. miracula facta ſunt Mediolani, & in tota Italia. l.1.f.57.p.2.c
cur Ioannes Baptiſta nullum fecit miraculum. li.1.f.68.p.1.b
cur ĩ aſſumptione Romani Pontificis, nomen ei mutetur.li.1. fol.80.p.2.d
cur nemo poteſt ſe ipſum baptizare. l.1.f.9.p.1.b
cur populus Iſrael, noluit, vt Dauid egrederetur ad præliandum. l.1.f.17.p.1.a
cur ſacerdos debeat accedere ad pœnitentem morientem etiã ſi ſciat ipſum eſſe damnandũ. lib.1.f.17.p.2.c
cur à Grçcis ad Germanos Imperium tranſlatum ſit. lib.3.fo. 76.p.1.a
cur Reges multi, conuocando infideles in adiutorium ſui à Domino reprehenſi ſunt. l.3. f.54.p.2.d
cur bellum in Turcas, ſit iuſtum lib.3.f.47.p.2.d
cur permittit Eccleſia, quòd Chriſtiani poſſint Iudęorum terras incolere. l.3.f.78.p.2.d
cura, & diligentia Ciuitatis Recanatenſis tempore peſtis, in deputandis locis, quò corpora peſte extincta deferrentur. l.1.f.184.p.2.c
cura animarum diœceſis, primariò competit Epiſcopis, ſecundariò vero curatis. lib.1.fol. 7.p.2.c
curatus, poteſt non obedire prçcipienti ne tempore peſtis miniſtret ex doctrina D.Thom. l.1.f.97.p.1.a
curati tenentur non fugere à loco reſidentiæ tempore peſtis. lib.1.f.5.p.1.b
curatus vicinior, tempore peſtis, tenetur ſuccurrere alteri ſi infirmetur. lib.1.fol.8. pag.2.c

curatus

Curatus non tenetur intrare domum infecti, ſi ille valeat ſurgere de lecto. li.1.f.8.p.2.d
Curatus (abſolutè loquendo) tẽpore peſtis, non tenetur miniſtrare infectis ſacramenta viatici, & confeſſionis, cum periculo vitæ ſuę, niſi in caſu lib.1.f.8.p.2.d
Curatus eſt obligatus multis. lib.1.f. [illegible]
Curatus quando teneatur accedere ad morientem. lib.1.fo.
Curati, quantùm ad ſtatum ſunt minoris perfectionis quàm ſint Religioſi. l.1.f.18.p.1.a
Curati ad quid teneantur. li.1. f.11.p.2.d
Curatis quando poſſent negari alimenta à ſuis diocęſanis. l.1. fol.10.p.2.d

D.

Diui Damaſceni aurea ſententia de peccato Angelorum, dum comparat ipſum morti hominũ. l.1.f.146.p.1.a
D.Damaſcenus manu truncatur. l.1.f.62.p.2.c
damnati uident gloriam Beatorum in vniuerſali, & hoc vſq; ad diẽ tm̃ Iudicij. l.1.f.188.p.2.c
damnatis ideò ex ſepultura accidentalem pęnam hñt, quia vident, ex illa nihil ſe vtilitatis percipere. l.1.f.188.p.2.c
Danielis prophetiæ tempus, de hæbdomadibus, licet variè à Doctoribus explicetur; omnes taman (etiam hæbrei) in computatione concedunt, vltimum earum tẽpus iam longè præceſſiſſe. l.1.f.33.p.2.d
Darij exercitus, Innumerabilis fuit. l.3.f.37.p.2.d
decimę dandæ ſunt, non ſolum pro uſu miniſtrorum, ſed etiam pro ſubuentione pauperum. li.2. f.22.p.2.d. & f.23. pag.1.b
decreta ſummorum Pontificũ, nõ ſunt coęquanda ſacris ſcripturis. l.1.f.19.p.2.c
deficiente annona, nihil valet marſupium auro plenum. l.1.f.117.p.1.a
definitio parabolæ, ſecundùm aliquos l.1.f.38.p.1.b
delineamenta corporis Chriſti, quando in ſindone iacuit in ſepulchro, videntur Taurini. l.1.f.59.p.2.c
deſponſatio Chriſti cum Eccleſia, fuit mediante ſanguine. l.1.f.216.p.1.a
Deus tripliciter homines flagellat.ſ.temporaliter, corporaliter, & ſpũaliter. l.1.f.127.p.1.b
Deus flagellat temporaliter, & corporaliter poſitiuè; ſpiritualiter autem non, ſed tantùm permiſſiuè. l.1.f.127.p.1.b
Deus permittit quoſdam peccare, vt feruentius à pęccato reſurgant, & in poſterũ cautius ambulent. l.1.f.127.p.2.c
Deus bonos, & malos ęque flagellat propter quatuor. lib.1. f.137.p.1.a
Deus Innocẽtes caſtigat, vt iter ſe ſint magis, magisq; in charitate vniti. l.1.f.138.p.1.a
Deus multoties innocẽtes non eripit à malis quibus afficiuntur propter multa. l.1.f.ibid.à
Deus multoties ſubtractionem

gratiæ ab aliquo deſignat in perſona ſuorum Prophetarũ. l.1.f.141.p.2.d
Deus recepit ſemper peccatores per veram pęnitentiam ad ſe reuertentes, etiam poſt quamcunq; receptionem ſacramẽti pęnitentię. l.1.f.145.p.1.b
Deus cur neget multis nationibus prędicationes, reuelationes, & miracula. l.1.f.148.p.1.a
Deus cur dicatur, homini gratiam non dare. l.1.f.156.p.1.b
Deus cur prohibuit filijs Iſrael, ne ſibi facerent ſculptilia. l.1. f.68.p.1.b
Deus metaphoricè appellatur cedrus. l.1.f.35.p.1.b
Deus ſine ſecundarũ cauſarum interuentu, mala pœnæ operatur. l.1.f.160.p.2.c
Deus non delectatur in pœnis hominum vt pœnæ ſunt; benè tamen ut iuſtæ ſunt. li. 1. f.163.p.1.b
Deus poteſt appellari oſtiũ ouilis Chriſti, ſecundum aliquos. l.1. f.49.p.1.b
Deus, nullius malitiæ eſt auctor. l.1.f.175.p.1.a
Deus nõ poteſt eſſe teſtis falſitatis. l.1.f.57.p.2.c
Deus Adæ vigilanti non extraxit coſtam, propter tres cauſas. l.1.f.214.p.2.c
Deus nobis multocies cibũ negat, quia nos ipſum pauperibus negamus. l.1.f.116.p.1.a
Deus nõ fecit pauperes, ex doct. D.Chryſo. l.1.f.11.p.2.d
Deus more piorũ parẽtũ nos caſtigat, & punit. l.1. f.116.p.1.a
Deus ĩ pauperibus defraudatur, ſi ipſi non recipiunt eleemoſynam. l.2.f.25.p.1.a
Deus eſt omnium futurorũ præſcius. l.1.f.84.p.2.c
de quibus non teneantur Epiſcopi facere eleemoſynã pauperibus. l.2.f.21.p.2.d
de conuerſione cuiuſcunq; peccatoris non eſt deſperãdum, dum eſt in hac uita. lib.1.fol. 154.p.2.c
de pœnis in hoc mundo non ſolutis, neceſſe eſt fieri expurgationem in purgatorio. l.1. f.162.p.2.c
de ratione pœnæ non eſt ut ſit inuoluntaria; ſed ſatis eſt, ꝙ ſit contra commodum naturæ. li.1.f.135.p.1.b
Diabolus appellatur leo. lib.1.f. 32.p.2.c.d
Diabolus appellatur fur, quia rapit dona gratiæ à fideliũ animabus. l.1.f.82.p.1.a
dictum Soti corrigitur. lib.3.f. 51.p.1.a
dictum illud Pauli ſcilicet; littera occidit, quomodo intelligatur. l.1.f.31.p.2.c
dictum notabile nauarri, ſcilicet, quòd Chriſtianus rarò patiatur extremam neceſſitatẽ ſpiritualem. l.1.f.1.p.2.c.
dictum aureum Scoti, ꝙ non eſt incredibile multos eſſe in Eccleſia, qui per annum viuant ſine peccato mortali. lib.1.f. 17.p.2.c
dies Dei eſt mille annorum; dies verò hominum eſt 24. horarum. l.1.f.129.b
differẽtia inter eleemoſynã corporalẽ, & ſpũalẽ. l.1.f.16.p.2.d
diffe-

differentia pulcra inter lupum, & leonem, ex D. Auguſtino. lib.1.f.84.p.1.a

difficultas quæ naſcitur ex praua conſuetudine, non auget meritum, nec ſatisfactionẽ. lib.1.fol.

dignitas mirabilis deſponſationis Chriſti cum Eccleſia, declaratur ab Aug. l.1.f.215.p.2.d

diſcretio neceſſaria in Prælato, ſeu Epiſcopo tempore peſtis. l.1.f.16.p.2.c

diſcriminale animæ, eſt ſancta diſcretio. l.1.f.152.p.2.d

diſpenſare non poteſt Papa ne conſecratio fiat in pane; bene tamen vt fiat in azimo, vel fermentato. l.1.f.105.p.1.b

diſpenſare non poteſt Papa, ne in confeſſione fiat manifeſtatio peccatorum, benè tamen vt manifeſtatio hæc fiat hoc, vel illo modo. l.1.f.105.p.1.b

diſpar eſt ratio inter confeſſionem, & Contritionem. li.1. f.167.p.2.d

diſtinctio diuinarum perſonarum, quomodo à Chriſtianis probatur. l.1.f.34.p.1.a

diſtributiones quotidianæ, intereſſentes diuiduntur. li.1. f.123.p.2.c

diuinus cultus facilè negligitur vbi ſũt tenues diſtributiones. l.1.f.125.p.2.c

diuiſio rerum iure gentium facta, iniuſta eſſet, niſi facta eſſet cum hac conditione, vt ſuperflua pauperibus erogarentur. li.2.f.12.p.2.c

diuites nõ facientes eleemoſynam, lædunt facile ius naturale. lib.2.fol.12.pag.1.b

diuites ſæculares tenentur ex præcepto dare ſuperfluũ pauperibus exiſtentibus in graui neceſſitate. lib.2.f.15.p.1.b

diuina lege dantur præcepta fortitudinis. l.1.f.11.p.1.b

diuina ſcriptura innititur infallibili veritati, Deo ſcilicet reuelanti. l.1.f.18.p.2.d

diuina myſteria, dum à nobis cognoſcuntur, potius dicuntur deſcendere in cor hominis, quàm aſcendere, & quare. l.1. f.35.p.2.d

diuinæ ſcripturæ amplitudo. lib.1.f.35.p.2.c

diuina ſub metaphoris tradita, tenacius memoriæ hærent. l.1.f.35.p.2.d

diuina ſcriptura conuenienter vtitur metaphoris. li.1.f.35. pag.1.a

diuina myſteria traduntur ſub tropis, ex D. Aug. ne pariant faſtidium. l.1.f.35.p.2.d

doctores multi dicunt, clauos quibus Chriſtus fuit crucifixus, tantùm fuiſſe tres. lib.1. f.196.p.2.d

doctores quomodo ſint intelligendi dum dicunt: ꝙ ſi contingat aliquis deffectus in adminiſtratione Baptiſmi ob quem Sacramẽtum reddatur nullum, Deus ſupplet, & iuſtificat puerum. l.1.f.4.p.1.a

dolus ſacerdotũ Baal l.1.f.40.p.1.b

dominus, quibus fugã imperet ex ſñia D. Auguſt. l.1.f.5.p.2.d

dominus tenetur ſubditos ſuos tueri, & defendere eos ab inferentibus bellũ. l.1.f.6.p.2.c

dominus, niſi defendat ſuos ſubditos, priuatur fæudo. lib.1. f.6.p.2.c
dominus inter opera miſericordiæ non enumerat ſepelire mortuos propter tres cauſas. l.1.f.183.p.1.b
domus Epiſcopi dēt eſſe cõmune hoſpitium, tum maximè ægenorũ, & viduarũ. l.2.f.2.b
domus Virginis Lauretanæ, in Eccleſiam ab Apoſtolis conſacratur. l.1.f.64.p.2.c
dubium ſpeculatiuum, nõ obligat in cõſcientia. l.3.f.51.p.1.b
duellum propriè quid ſit. lib.3. f.57.p.2.d
duellum dicitur monomachia Grecè. l.3.f.57.p.2.d
duellum primò appellatum eſt idē quod bellum. l.3.f.34.p.1.b
duellum nunc, nullo modo eſt licitum. l.3.f.71.p.1.b
duo ſunt parabolarum genera. l.1.f.23.p.2.c.d
duplex eſt Dei auxilium, ſufficiēs, & efficax, unumq; ſunt, ſed diuerſimodè dicitur. li.1. f.147.p.2.c
duplex eſt in Eccleſia poteſtas, ſpiritualis, & temporalis. l.1. f.94.p.2.d
dupliciter Clericus põt pugnare, defenſiuè .ſ. & ratione victoriæ. l.3.f.56.p.2.d

E

Eccleſia Romana, mater omnium Eccleſiarum appellatur. l.1.f.79.p.2.c
Eccleſia in ſe nihil turpe continet, l.1 f.53.p.2.d
Eccleſia eſt illud candelabrũ Zachariæ. l.1.f.42.p.2.c
Eccleſia colligit omnes ſaluandos, vt Arca Noë. l.1.f.50.p.2.d
Eccleſia ꝓpriè eſt Eccleſia Chriſti & eſt quoque ſummorum Pontificum. l.1.f.83.p.1.b
Eccleſia Catholica appellatur, quia amplectitur omnia loca, tempora, & perſonas. lib.1. f.50.p.2.d
Eccleſia iam ſenuit, & quãtùm ad loca, amplius creſcere non poteſt. l.1.f.51.p.1.a
Eccleſia neceſſariò reperit nũc actu in pluribus partibus mũdi. l.1.f.51.p.1.a
Eccleſia iam ſenuit, & quantùm ad loca, amplius creſcere nõ poteſt. l.1.f.ibid.a
Eccleſia vt dicat Catholica, quot ſint neceſſaria. l.1.f.51.p.1.b
Eccleſia, omnia tẽpora, loca, & nationes amplectitur. lib.1. f.51.p.1.b
Eccleſia dicitur Apoſtolica tripliciter. l.1.f.52.p.1.b
Eccleſia ſemper in cruciatu eſt, & parit Chriſtum per membra, ex D. Aug. l.1.f.216.p.2.c
Eccleſia nõ habet aurum ut ſeruet, ſed vt ipſum pauperibus eroget. l.2.f.4.p.1.b
Eccleſia tempore Irenæi, per omnes Prouincias tunc cognitas erat diffuſa. lib.1. fol. 51. pag.1.b
Eccleſia omnibus debet uelle bonum ſpirituale, non autem temporale, cum id eſt impeditiuum boni ſpiritualis. l.3.f.74.p.2.c
Eccleſia facta eſt fortis ex oſſe

Chriſti ſicut prima mulier ex oſſe Adæ. l.1.f.215.p.1.a
Eccleſiaſtica bona, ſunt pauperũ patrimonium. l.2.f.3.p.1.a
Eccleſiaſtici viri, appellantur lux l.1.f.42.p.2.c
eccleſiæ tectum, eſt ſanctitas doctrinę. l.1.f.53.p.1.a
Eccleſiæ magiſtri, fuerunt, Patriarchæ, Prophetæ, & Apoſtoli. l.1.f.53.p.2.d
eccleſiæ theſaurus, non ſolùm ex Chriſti ſanguine; ſed etiã ex Martyrum cruciatibus, & paſſionibus accumulatur. l.1.f.165.p.1.a
eccleſiæ, & Euæ proportio, in multis conſiſtit, & nota pro prædicatoribus. lib. 1. f.214. pag.1.b
eccleſiæ gubernatio, eſt ars artium, ex D.Gregorio. lib.1.f.48.p.2.c
eccleſiæ conſtantia in ſana doctrina retinenda. lib.1.f.51. pag.2.d
eccleſiæ ſeps, eſt cõtinuata ſummorum Pontificum ſucceſſio. l.1.f.52.p.1.a
eccleſiam, qui primus vexare cępit fuit Theobutes, & quare. lib.1.f.54.p.1.a
Eccleſiam ſimul, & ſemel eſſe in omnibus Mundi partibus, eſt ſimpliciter neceſſarium. l.1.f.51.p.1.a
efficax argumentum Chriſti cõtra Iudæos. l.1.f.34.p.2.c
effuſio aquæ, & ſanguinis ex Chriſti latere, ſignificãt duo ſacramenta Euchariſtiam ſcilicet, & Baptiſmum. lib. 1.f. 218.p.2.d
eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare. l.1.f.125.p.2.d
eleemoſyna ſpiritualis arctius præcipitur quàm corporalis. l.1.f.10.p.2.d
eleemoſyna commendatur. l.1. f.117.p.1.a
eleemoſyna comparatur fonti. lib.2.f.26.p.1.b
eleemoſynæ effectus, ſunt remittere, purgare, abluere peccata, & conſequi gloriam. li.2. f.26.p.2.c.d
eleemoſynę magnalia, & quibus rebus comparetur: de quo tractatur pulchrę, & vide. l.2. à fol.26.vſque ad 27.28.29.& 30. per totum.
eli cùm audita captiuitate Arcæ Dei cęcidit retrorſum, quid myſticè ſignificet. lib. 1.f.46. p.2.d.
eliſabetha impia regnante, quot viri Chriſtiani, ſua bona, & cum eis pariter vitam perdiderunt. lib.3.f.72.p.2.d
emollit Spiritusſanctus ſubditorum animos ad obediendum paſtoribus ſuis. l.1.f.49.p.1.a
emphaticè Chriſtus dicitur lux. lib.1.f.42.p.1.a
D.Epiphanius vocat Adam primum Chriſtianum, quia fuit primus qui habuit fidẽ Chriſti. l.1.f.217.p.1.a
epiſcopi fideles, ſimiles ſunt cuſtodibus fortiſſimis Salomonis. l.1.f.52.p.2.d
epiſcopi non habent merum, & purum miniſterium in regimine ſuorũ ſubditorũm, ſed habent ius, & poteſtatem ſibi à Chriſto datã. l.1.f.83.p.1.b

epiſcopi domus, debet eſſe commune hoſpitium omnium, & tum maximè, egenorum, & viduarum ex D. Hierony. l.2.f.2.p.1.b
epiſcopi pauperibus qui nõ poſſunt laborare, prouidere debent uictum, & veſtitum. l.2. f.2.p.2.
epiſcopi domus, cuſtodienda eſt hymnis, non canum latratibus. l.2.f.2.p.2.d
epiſcopi ſuos ditare non debẽt, exemplo D.Aug. l.2.f.3.p.1.a
epiſcopi, ex voto tenentur prouidere ſaluti ſuarum ouium Curati vero non ſic tenentur, ſed ex ſimplici iniunctione. l.1.f.7.p.2.c
epiſcopi munus ante peſtem, vel in ea, quod ſit. l.1.f.8.p.1.a
epiſcopi, tenentur anthidota curatis emere tempore peſtis, & ipſis dare, ut ſecurius miniſtrent. l.1.f.8.p.2.c
epiſcopi coadiutor, abeunte epiſcopo quid facere debeat. l.1. f.12.p.1.b
epiſcopi, relicto vicario, ſeu coadiutore, poſſunt fugere à loco peſtifero. l.1.f.12.p.2.d
epiſcopi qui ſint immitandi. l.2. f.8.p.2.d
epiſcopi, quibus per cenſuras ſe opponere debeant, & teneantur. l.2.f.4.p.1.a
epiſcopi vrgente neceſſitate, debent vendere non ſolùm ſuppellectilia, ad alendos pauperes; ſed etiam vaſa ſacra. li.2. f.4.p.1.b
epiſcopi olim nihil proprium habebant. l.2.f.17.p.1.a
epiſcopi cęperunt habere propria à tempore Vrbani primi l.2.f.17.p.2.c
epiſcopi, & alij Eccleſiaſtici, de quibus non teneantur erogare ſuperflua pauperibus, niſi in caſu. l.2.f.21.p.2.d
epiſcopi ſunt œconomi pauperum. l.2.f.23.p.1.b
epiſcopi & alij Eccleſiaſtici tenentur facere eleemoſynas maiori vinculo quàm teneantur ſæculares. l.2.f.24.p.1.b
epiſcopi Hiſpanię qui habent pingues reditus, obligantur maximè ad faciendas eleemoſynas. l.2.f.24.p.2.d
epiſcopi, & prælati quot ſint regnãte Impia Eliſabetha à ſua ſede deiecti. l.3.f.73.p.1.b
epiſcopi quantũ debeant in pauperibus alendis diſpenſare. l.2.f.25.p.1.a
epiſcopalis poteſtas, habet locũ in qualibet mercatura rerum l.2.f.2.p.1.a
epiſcopis primariò competit cura animarum ſuæ dięceſis, ſecundariò verò Curatis. li. 1. f.7.p.2.c
epiſcopis in Concilio Agatheniſi, propria conceduntur. l.2. f.18.p.2.c
epiſcopis, & Alijs Eccleſiaſticis, nõ licet retinere ſuperfluum proueniens ex fructibus Eccleſiaſticis. l.2.f.15.p.1.a
epiſcopo non licet parare pecunias ad emenda officia in Curia Romana. l.2.f.8.p.c
epiſcoporum, & Parochorum obligatio tempore peſtis. l.1. f.8.p.2.

epiſcopus cur in ſua conſecratione accipit annulum. li.1. f.7.p.2.c
epiſcopus habet curam architectonicam ſui gregis. lib.1.fo. 7.p.2.d
epiſcopus potius obligatur multitudini quã vni. l.1.f.7.p.2.d
epiſcopus debet tradere Curato coadiutorem tempore peſtis. l.1.f 8.p.1.b
epiſcopus dicitur œconomus Dei & diſpenſator. lib.1.f.76. pag.1.b.
epiſcopus dicitur Paterfamilias, & quare. l.1.f.76.p.1.b
epiſcopus, ſeu animarũ paſtor, varijs modis debet ſubditos hortari. l.1.f.77.p.1.b
epiſcopus appellatur ſponſus Eccleſiæ ſuæ. l.1.f.78.p.1.a
epiſcopus tempore peſtis, debet omnes caſus ſibi reſeruatos Curatis abſoluendos concedere. l.1.f.112.p.1.a
epiſcopus regulariter, non poteſt facere quidquam contra ius commune. l.1.f.122.p.2.c
epiſcopus potius debet ſubueni re ſuis ſubditis, quàm conſanguineis. l.1.f.178.p.2.d
epiſcopus in conſecratione ſua, ſpeciali vinculo ſe obligat ad ponendum uitam ſuam pro ouibus ſuis. l.1.ibid.d
epiſcopus tempore belli, quid facere debeat l.3.f.64.p.2.c
epiſcopus, peccatum occiſionis cõmittit, ſi eo abſente, & non relicto vicario, pauperes fame moriantur. l.2.f.3.p.2.c
epiſcopus propter multa quæ ei occurrunt, poteſt accumulare pecunias, & quæ ſint iſta propter quæ hoc facere liceat. l.2.f.8.p.2.c
epiſcopus non debet habere elaboratam ſuppellectilē in magna copia. l.2.f.8.p.2.d
epiſcopus non debet habere curruum multitudinem, nec ſeriem canum. l.2.f.ibid.d
epiſcopus per ſe, non habet temporale dominium in Populo, ſed ſpirituale. l.2.f.ibid d
epiſcopus eſt pater pauperum. lib.2.f.21.p.2.c
epiſcopus quid facere debeat, cũ non habet vnde faciat Eleemoſynas. l.2.f.24.p.2.c
epiſtola quã mater Ricardi Regis, miſit Celeſtino Papę, & eſt notanda pro prędicatoribus. l.1.f.80.p.2.d
error cuiuſdam Petri Ioannis de lanceatione Chriſti, dum dixit: Chriſto adhuc viuenti, & nondum mortuo, lanceæ ictum aduenisse. li.1.fo.119. pag.1.b
error Caietani dicentis, paruulos non valentes in re baptizari, poſſe ſaluari per Baptiſmum in voto parentum cũ aliquo exteriori ſigno. lib.1. f.4.p.1.a
error Gerſonis in eadem materia, & eodem loco. l.1.f.ibid.
error Gabrielis in eadem materia, & eodem loco. lib.1.fo. ibidem.
error Caietani de contritione. l.1.f.11.p.2.d
errores tres confunduntur circa illud Geneſ.1.cap. In principio creauit Deus Cœlum, & ter-

& terram. lib.1.fol.27.p.1.a
error Arrij, quòd Chriſtus filius Dei, non ſit Patri conſubſtantialis. l.1.f.45.p.2.d
eſau, quomodo dicatur non inueniſſe locum pœnitentiæ apud Deum. lib.1.f.150.p.2.d
ex traditione Apoſtolica habemus in Chriſti calice fuiſſe vinum aqua mixtum. lib.1. f.220.p.1.a
ex ſacris litteris non conſtat, quid in Chriſti calicè ante conſecrationem fuerit. li.1. f.219.p.2.d
ex cognitione bonorum quę in hoc mundo mali fecerunt, non diminuitur in eis dolor: ex doctrina D. Thom. lib.1. f.188.p.2.c
ex cineribus fagi, vitrum conficitur, & ex ſcripturæ cognitione deuenimus in cognitionem mortis. l.1.f.74.p.1.b
ex Græco contextu patet, verba illa Ioannis: ego ſum Paſtor bonus ad litteram intelligi de Chriſto. li.1.f.86.p.2.d
ex iniurijs pro Chriſti amore perpeſſis, maioré iuſti acquirunt dignitatem, & honoré. l.1.f.137.p.1.b
ex parte Dei, nunquàm præcluditur via ad remittẽdum peccata. l.1.f.154.p.1.b
ex quo loco colligatur à Sanctis Patribus, in Chriſto eſſe duas voluntates. l.1.f.28.p.1.b
ex antecedentibus, & cõſequentibus, iudicandum eſt, quis ſit litteralis ſenſus alicuius loci ſcripturæ. l.1.f.28.p.2.c
ex ignorantia ſacræ ſcripturæ multæ hæreſes ortæ ſunt. li.1. f.36.p.1.a
excæcatio, licet & ſui natura ſit præambulum ad damnationẽ; tamen excæcatio ad tempus ordinatur à Deo ad ſalutem prædeſtinatorum. li.1.f. 151.p.1.b
excęcatio nullam aliam habet cauſam meritoriam, niſi malitiam. l.1.f.154.p.1.a
exiſtenti in graui neceſſitate, cõfeſſio eſt ſimpliciter neceſſaria. l.1.f.11.p.1.a
exempla Sanctorum in Eleemoſynis faciendis. l.2.f.3.p.1.b
exercitus numeroſus. li.3.f.37. pag.1.b
exitus aquæ & ſanguinis, oſtendunt, Chriſtum non ueniſſe, vt Ioan. uenit. l.1.f.219.p.2.d
excommunicandi poteſtas eſt in Papa, etiam hæreticis concedentibus. l.2.f.5.p.1.b
expoſitio varia, quid nomine oſtij intelligatur. l.1.f.48.p.1. & 2. & f.49.p.1. & 2.
expoſitio varia ſuper illum locũ Ioannis: erat lux vera quæ illuminat, &c. l.1.f.41.p.2.c.d
externa pœna, non ſit noſtra, niſi per plenam acceptationẽ. l.1.f.161.p.2.c
extrema duo uitanda ſunt, in intelligendis ſacris ſcripturis. l.1.f.36.p.1.a
In extrema neceſſitate, potius eſt ſubueniendum filio quàm cuicunque amico. li.1.f.177. pag.2.c
extrema neceſſitatas quæ ſit, & quando dicatur. l.1.f.10.p.1.a
eua immediatè, & ſine miniſte-
rio

rio Angelorum à Deo producta fuit ex D. Auguſtino. l.1. f.216.p.1.b
eua cur potiſſimum, dicatur facta de oſſe. l.1.f.214.p.2.d
eugenius ſeruus Dei, ſigno crucis, viſum cæco reſtituit. lib.1. f.58.p.1.b
euſebij error circa illa verba Oſeæ: ex ægypto vocaui filiū meum. l.1.f.20.p.2.d

F

FAces luminaria, panni, & alij ſumptus funerum, proſunt animabus defunctorum non per ſe, ſed per accidens. l.1.f.190.p.2.d
faces, & luminaria, accenduntur ante mortuos propter decem cauſas. vide locum, & notent illum prædicatores. lib.1.à f.190. vſque ad 191.per totum.
facienti quod in ſe eſt, Deus nō denegat gratiam. l.1.f. 9.p.2.c
facilius eſt reperire ſuperfluum in perſonis Eccleſiaſticis, quā in ſæcularibus. l.2.f.10.p.2.c
factum laudabile noſtro tempore in materia duelli. lib.3.fo. 71.p.1.b
factum memorabile, & ſingulare miraculum. l.1.f.64.p.1.a
factum notabile in Germania. l.1.f.60.p.2.c
falſitas doctrinæ Paganorum. l.1.f.53.p.1.b
falsò de inuento theſauro accuſati, & ad ſupplicium damnati, virginis Lauretanæ ope liberantur. l.1.f.63.p.2.d
falſi teſtes, ſtatim moriuntur. l.1.f.63.p.2.d
falſum eſt dictum Abulenſis, dū ait: D. Gregorium rogando pro Traiano, mortaliter peccaſſe. l.1.f.155.p.1.a
fauor Religionis Chriſtianæ concedit Auo Chriſtiano, vt inuita matre, puerum ad ſe trahat. l.1.f.173.p.1.a
famelici, piorum ope pane ſatiantur ne pereant. li. 1.f.96. pag.1.b
fames eſt caput humanarum calamitatū ex D. Baſylio. lib.1. f.117.p.2.c
fames, & bella, ſunt remedia inſolétię humanæ. l.3.f.39.p.1.b
famis incommoda quæ ſint, & optimè ad longum deſcribūtur. l.1.f.117.p.2.c
fænices litteras acceperunt à Iudæis, Gręci verò à Fænicibus. l.1.f.62.p.2.c
ferre ſententiam ſanguinis, prohibetur Clericis. l.3.f.67.p.1.b
ferre ſententiam ſanguinis poſſunt Clerici, ex Papæ diſpenſatione. l.3.f.68.p.1.b
feſtum ſanctiſſimi ſacramenti vnde ortum habuit. li.1.f.60. pag.2.c
fidei noſtræ myſteria, non debét facilè ab infidelibus dignoſci l.1.f.35.p.1.b
fideles, ſunt oues propriè Papæ, ſed ſub Chriſto. l.1.f.82.p.1.b
fideles Chriſti debent eſſe oues variorum colorum i. variarū virtutum, ſimiles ouibus Iacob. l.1.f.75.p.2.d.& f.76.p.1.a
fidelium preces in Lauretana æde exaudiūtur. l.1.f.66.p.2.d

fides eſt radix,& origo iuſtificationis. l.1.f.179.p.1.b
fides Chriſti langueſceret ſi nõ eſſent Sancti Pontifices in Eccleſia. l.1.f.52.p.2.d
fides Chriſti ſi tantũ eſſet in vno loco, non ideo eſſet dicenda fides localis, & quare. lib.1. f.51.p.1.a
figuratiuæ loqutionis tres ſunt modi in ſcriptura.l.1.f.36.p.1.b
filius ille cui Dominus prohibuit ſepelire patrẽ ſuum,non petijt (ex doctrina D. Cyrilli) ſepelire patrem ſed alere eũ vſque in ſenectutem,& quouſq; ſepeliretur.l.1.f.191.p.2.d
filius magis eſt diligendus, quã vxor. l.1.f.175.p.2.d
filij leproſorum ſeparati debent à parentibus, ne inficiantur. l.1.f.92.p.2.c
finis Religionum,non eſt ad libitum, poſt ingreſſum earũ. l.1.f.14.p.1.a
flagella non ſemper habent reſpectum ad culpam perſonæ. l.1.f.162.p.1.b
flagella Dei propriè quæ ſint. l.1.f.157.p.2.c
flagella percuſſionis Pharaonis, non eſt operatus Deus per ſe, ſed mediante extenſione manus Moyſi. l.1.f.160.p.1.b
flagella quoad effectum, communia ſunt bonis, & malis, non autem quoad ſatisfactionem. l.1.f.162.p.1.b
flagellat Deus corporaliter & temporaliter poſitiuè; ſpiritualiter vero permiſſiuè. l.1. f.127.p.1.b
flagellati à domino, multocies ſunt iuſti. l.1.f.136.p.2.c
in flandria peſtis viguit. lib.1.f. 96.p.2.c
fletus bonus admittit conſolationem, & eſt eorũ qui ſpem habent reſurrectionis; fletus aũt malus non. l.1.f.192.p.1.b
fluxus aquę & sãguinis ex Chriſti corpore, ad quid fuerit, ex Rufino. l.1.f.220.p.1.b
foramen lateris Chriſti apertũ, totius mundi ingreſſum ad fidem ſignificat ex D. Auguſt. l.1.f.120.p.1.b
in foro poli ſemper redditur pęna pro quantitate culpę, non aũt in foro fori.l.1.f.158.p.1.b
fortitudinis actus quando eneruatur in Curato. l.1.f.11.p.1.b
fortitudinis præceptum, datur lege Diuina. l.1.f.11.p.1.b
fotini error, quòd Chriſtus ſit homo,non autem Deus. l.1. f.46.p.1.a
D.Franciſcus prædicat iuxta mare,& piſces eum audiunt. l.1. f.58.p.2.c
D. Franciſcus homini cuidam Lauretanam domum digito demonſtrat, & ſtatim euaneſcit. l.1.f.63.p.1.b
franciſcus maironus, & Durandus errauerũt,& vide in quo. lib.1.f.165.p.1.a.b
fratres duo, pro habendo Lauretanę domus dominio dimicant. l.1.f.66.p.2.d
fratres ordinis Prędicatorum, ad quid potiſſimum teneantur. l.1.f.13 p.2.d
fuga Canonici à loco peſtifero, poteſt eſſe cum magno merito, & qñ, vide. lib.1.f.5.p.1.a

fuga paſtoris quando laudatur. l.1.f.6.p.2.d
fuga ſecundùm ſe, rarò eſt laudanda. l.1.f.6.p.2.d
fuga tempore peſtis non eſt medium proportionatum ad finem multarum religionum. l.1.f.16.p.1.a
fugam, quibus dominus imperauit ex ſententia D. Auguſt. l.1.f.5.p.2.d
fugiens à bello, non ideo fugit quia mori timet, ſed vt ſe ad maiora ſubeunda mala reſeruet. l.3.f.64.p.2.d
fundamentum in ſpiritualibus aliquando eſt nobilius ædifitio. l.1.f.31.p.2.c
fundamenti nomen, Chriſtus Petro, & multis alijs vt Apoſtolis communicauit. lib. 1. f.42.p.2.d
funiculum mẽſurę domus Lauretanæ Virginis multi ſecum tulerunt, vt galileam petentes veritatẽ tranſlationis eius inde ad plagas Illyricas comperirent. l.1.f.66.p.1.a
furis, & latronis differentia, ex D. Hieronymo eſt, quòd ille clam; hic verò palàm furatur. l.1.f.181.p.2.d

G

GAudium accidentale creſcit in Angelis. lib. 1. fol. 187.p.1.b
geminæ animę, ſunt donum intellectus, conſilij, & ſcientiæ. lib.1.f.153.p.1.b
genera parabolarum ſunt duo. lib.1.fol.23.pag.2.d
genera damnorum ſunt quatuor. l.3.f.59.p.1.b
generare nepotem dicitur Auus in ſcriptura. l.1.f.170.p.1.b
gladij Tyrannorum, ne feriant Sanctos emolleſcunt. lib.1. f.58.p.2.d
gradus erant in populo hæbreo conſtituti qui veros à falſis Prophetis dignoſcerent. li.1. f.77.p.2.d
à gręcis ad Germanos ideo Imperiũ trãſlatum eſt, quia Græcia non prębebat auxilium Eccleſiæ. li.3.f.76.p.1.a
græci multi, unã menſam faciebant inter ſe. l.1.f.118.p.1.a
gratianus reprehenditur. lib.1. f.11.p.2.c
gratianus, malè D. Auguſtini ſententiam citat. lib.1.fol.19. p.2.c
gratiani error, dum comparat, & coæquat Epiſtolas decretales ſummorum Pontificum, libris canonicis. lib.1.fo.19. p.2.c
grauis neceſſitas quæ dicatur. l.1.f.4.p.1.b
grauis neceſſitas ſpiritualis q.d, & quæ ſit. l.1.f.10.p.1.a
D.Gregorij ponderatio, cur Angelus quæ in rubo Moyſi loquebatur, modò Angelus, modò Dominus appelletur. l.1. f.19.p.2.c
D.Gregorius cum Euſtatio, quæſtionem de reſurrectione habuit. l.1.f.96.p.2.d
D.Gregorio prædicante, Romę tempore peſtis in Eccleſia 80. homines mortui cęciderunt. lib.1.f.96.p.2.d

D. Gregorius ad ſedandam peſtem quæ Romæ vigebat, litanias inſtituit, eaſque cantari prçcepit. l.1.f.96.p.2.c
D. Gregorius rogando pro Traiano, non peccauit, ut malè aſſeruit Abulenſis. l.1.f.155.p.1.a
D. Greg. Angelum menſa excepit. l.2.f.3.p.1.b
D. Greg. quomodo dicatur Traianum ab inferis liberaſſe; ex doctrina D. Tho. lib.1. f.154. p.2.d. & 155.p.1.a
Gubernatio Eccleſiarum, eſt ars artium, & ſcientia ſcientiarum, vt ait D. Greg. in ſuo paſtorali. l.1.f.48 p.2.c

H

HÆbreorum Populus, ſemper aſſuetus eſt deuiare à Deo. l.1.f.68.p.1.b
Hæbreorum interpretatio reicitur. l.1.f.42.p.2.d
Hæreſes multæ ortæ ſunt, ex ignorantia ſacræ ſcripturæ. l.1.f.36.p.1.a
hæreſes tres narrantur in materia de bello. l.3.f.39. & fo.40. per totum.
hæreſis uiguit in tota Italia ex doctrina D. Ambroſij. lib.1. f.57.p.2.c
hæreſis tempore, tenentur Religioſi qui ex inſtituto habent prçdicationem verbi Dei, prçdicare etiam cum vitæ ſuæ periculo. l.1.f.14.p.2.c
hæretici non intrant per oſtium Chriſti. l.1.f.45.p.2.d
hæretici omnes à vero Chriſti oſtio aberrant. l.1.f.46.p.1.a
hæretici concedunt velint nolint, excommunicandi poteſtatem eſſe in Papa. lib.1. fol. 50.p.1.b
hæretici, nullum hactenus generale Concilium congregare potuerunt; & quare. lib.1.f. 51.p.2.c
hæretici, ſibi ipſis ſunt contrarij, & quod unus confirmat, alius negat. l.1.f.51.p.2.d
hæretici, non intellexerunt ſepem Eccleſiæ, & ideò eā ſpreuerunt. l.1.f.52.p.2.c
hæretici miracula operari volentes, à Domino cōfuſi ſunt l.1.f.57.p.1.a
hæretici proiecerunt quandam ampullam Chriſmatis, quæ Angelica manu ſuſtētata eſt, neq; vnquam frangi potuit.. l.1.f.61.p.1.b
hæretici, fures à Chriſto appellantur. l.1.f.82.p.1.a
hæretici, nunquam humiliātur. l.1.f.83.p.2.d
hæretici (luporum more) ab igne legis diuinæ fugiunt. l.1.f.84.p.1.b
hæretici non recipiunt medicinam, quia medicum non requirunt. l.1.f.89.p.2.d
hæretici procurant animarum Paſtores in exilium mittere. l.1.f.89.p.2.d
hæretici, varijs nominibus nominātur, dicuntur enim adulteræ gemmæ, ſimię, camaleones, Hydræ, Araneæ, membra putrida, præciſi rami, idololatræ, Antichriſti, monetarum adulteratores, ſerpētes, Baſiliſci, Aſpides, Dracones,

Viperæ,

Viperæ, Leopardi, vulpes ſanſonis, leproſi, peſtilentes, latrones, & quare omnibus ijs nominibus appellentur. vide. l.1.f.90.p.1.a.b
hæretici (inſtar luporũ) vocem Chriſtiano adimunt. lib.1.f.9.p.1.a
hæretici errant non intelligentes Sanctorum Patrum teſtimonia in materia de eleemoſyna. l.2.f.28.p.1.a
hæretici relapſi, nunquàm ſunt admiſſi ab Eccleſia. li.3.f.79.pag.1.a
hæreticis, iuſtiſſimè bellum infertur, & quando. lib.3.f.56.p.1.a.& p.2.d
hęreticorum oſtium, non oſtiũ, ſed labyrinthus appellandus. eſt. lib.1.f.45.p.2.c
hæreticorum reſponſa ad loca ſcripturæ. l.3.f.42.p.1.b
hæreticorum ſectę, non poſſunt appellari Eccleſia.l.1.f.51.p.2.c
hæreticorum ſectæ, corruunt, quia non ſunt fundatę ſuper Chriſti fundamento. lib.1.f.51.p.2.c
hæreticorum montaniſtarum execrandum ſacrifficium.l.1.f.53.p.2.c
hæreticorum primus, qui Dei Eccleſiam diuexare cępit, fuit Theobutes. l.1.f.54.p.1.a
hæreticorum opinio fuit tempore D. Auguſtini, quòd homo, per miſericordiæ tantùm opera ſaluabatur. li.1.f.182.p.2.c.d
de hæreticorum ſectis, pulchra Auguſtini ſnĩa. l.1.f.51.p.2.c
hæreticus relapſus, ſi vult conuerti ad Deum per fidem, debet admitti ad pœnitentiæ, & reconciliationis ſacramẽtum l.3.f.76.p.2.d
hieremiæ locus, quomodo ſit intelligendus. l.1.f.150.p.2.d
D. Hieronymi dictum quoddã, quomodo intelligatur. lib.1.f.202.p.1.b
D. Hieronymi põderatio ſuper illud: qui habet duas tunicas. lib.2.f.11.p.1.b
D. Hieronymi deſcriptio quædam, & mirabilis belli diſcurſus. l.3.f.36.p.1.a
hieruſalem cur plagis eruditur. l.1.f.138.p.2.d
hironia quid ſit. l.1.f.36.p.2.c
hiſpani, patronum habẽt in ſuis prælijs D. Iacobum, quo ſemper inuocato prius, hoſtes ſuos acerrimè aggrediuntur. l.3.f.44.p.1.b
hyperbole quid ſit. l.fo.36.p.1.b
homeri carmine nihil antiquus habet Grętia. lib.1.f.72.p.2.d
homo magis tenet obedire maiori poteſtati quàm minori ex doctrina D. Thom. lib.1.f.170.p.2.d
homo, vxoris maleficijs ferè cõſumptus, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptione liberatur. l.1.f.61.p.1.a
homo non ſolùm quantùm ad ſua bona; ſed etiam quantùm ad ſeipſum, eſt pars Reipublicæ. l.1.f.100.p.1.b
homo peſte percuſſus, ſeu infectus, fit irregularis, nec poteſt ordines ſuſcipere. lib.1.f.176.pag.2.c
homo poteſt pro alieno peccato

to pœnam ſubire, & ſatisfacere. l.1.f.164 p.2.d
homo, in his quæ pertinent ad officium coniugale, magis tenetur ſubuenire vxori quàm patri, vel matri. l.1.f.174.p.1.b
homo nō poteſt creari cum reatu peccati mortalis. lib.1.fol. 175.p.1.b
homines, quò virtutibus peruenire non poterant, eò gladio pertingebant. l.3.f.38.p.1.b
homines ſunt iam mundo oneroſi: ex Tertulliano. lib.3.fo. 39.p.1.b
homines in primo parente amiſerunt Sanctam cogitationē, ſed eam iterum receperūt per Chriſtum. ex D.Fulgentio. l.1.f.128.p.1.a
homini etiam in Abyſſo peccatorum exiſtenti, nunquā denegatur auxilium diuinum. l.1.f.146.p.2.d
hoſtia ſacra diuinitùs reperte eſt in ore inſirmi. l.1.f.60.p.2.c
hugonis aurea ſententia de ſacra ſcriptura. l.1.f.72.p.1.b
humanæ ſcientiæ, habent principia quæ ſunt nobiliora conclusionibus. l.1.f.31.p.2.d
humani generis cura, & ſollicitudo. l.3.f.39.p.1.b
humanitas Chriſti, ex eo quòd eſt diuinitati coniuncta, habet uim iuſtificandi. lib.1.fo. 41.p.1.a
humilitas eſt calceamētum animæ. l.1.f.154.p.1.a

I

IAnſennius reprehenditur, ſuper capi ro. Ioan. dum dicit: non vnam ſed duplicem ibi à Chriſto tradi parabolam de oſtio. l.1.f.40.p.2.c
Iacob quare habuit diuerſa nomina. l.1.f.44.p.2.d
iam homines ſunt oneroſi mundo. ex Tertulliano. lib.3.f.39. pag.1 b
Ianſennius reprehēditur, in materia de ſenſibus ſacræ ſcripturæ. l.1.f.21.p.1.a
Idelphonſus Epiſcopus Toletanenſis, quem alij Alphonſum vocāt, à Beata Virgine ad rem ſacram peragendam, veſtes ſacras habuit. l.1.f.63.p.1.a
Iconoclaſtæ Hæretici, D.Ioannem Damaſcenum condemnare curant. l.1.f.62.p.2.c
idololatræ appellantur hęretici. l.1.f.83.p.1.a.b
ieiunium Sancti Viri pro aliquo peccatore factum, eſt magis meritorium, quàm ſit ieiunium ipſius peccatoris pro ſe ipſo. l.1.f.166.p.1.a
ieiunij lex, non obligat (abſolutè loquendo) ad ſui obſeruantiam aliquem, ut ipſum ſuſcipiat, cum notabili vitæ ſuæ periculo. l.1.f.101.p.1.a
ignorantia inuincibilis excuſat à peccato, non tamen in totū à reſtitutione. l.3.f.53.p.1.b
illud axioma Theologorum: ꝙ nemo eſt in hac vita perplexus, quomodo intelligatur. lib.1.f.134.p.2.d
illuminat Spiritus ſanctus Paſtores Eccleſiæ. l.1.f.48.p.2.d
illuſtre factum Ethnicorū tempore Romanæ peſtis. lib. 1. fol.96.p.1.b

imago

imago Chriſti linteo impreſſa, & Veronicæ tradita, Romæ ſeruatur. l.1.f.59.p.1.& 2.b,c
impedimentum reſidentiæ duplex, intrinſecum, & extrinſecum, & quale eorum obligat ad reſidendū, quale verò non. l.1.f.4.p.1.b
imagines Sanctorum Petri, & Pauli, Sylueſter Papa habuit. l.1.f.59.p.2.c
impediuit multoties Deus curſum ſecundarum cauſarum. l.1.f.114.p.2.d
impium eſt aſſerere, hominem poſſe creari cum reatu peccati mortalis. l.1.f.165.p.1.b
impius Vuicleph, vitio vertebat Conſtantino Imperatori, quod multas terras, & bona Eccleſiæ tradiderit. l.2.f.22.p.1.a
in Principe mouente bellum, rariſſimè eſt ignorantia culpabilis ſi faciat quod in ſe eſt. l.3.f.52.p.2.d
in bello iuſto, conuocare Infideles in ſui auxilium, per ſe, & ſimpliciter, non eſt peccatum mortale, aliquando tamen eſt propter ſcandalum: & quare. l.3.f.55.p.1.a,b
in quantum duo homines ſunt vnum in charitate, vnus pro alio ſatisfacere poteſt. lib.1. f.167.p.2.d
in neceſſitate extrema, magis tenetur homo ſuccurrere Parenti quam vxori. lib.1.fol. 174.p.1.b
in re cōmuni, potior eſt conditio prohibentis. l.1.f.173.p.1.a
in principio creauit Deus Cœlum, & terram tres habet expoſitiones, contra tres errores, ſcilicet Ariſtotelis, & gentilium; Manicheorum, & tandem tertiò contra Platonem, & Auicennam. l.1.f.27.p.1.a
in intelligendis ſacris ſcripturis, duo extrema uitāda ſunt. lib.1.f.36.p.1.a
in ſacra ſcriptura, omnia continentur. l.1.f.73.p.1.b.
in ſacra ſcriptura, nihil eſt quod inficiari poſſit. l.1.f.73.p.1.b
in Cœlo eſt ſumma concordia. l.1.f.75.p.1.b
in Synagoga nullus reperitur Doctor qui ſancta præcipiat. l.1.f.78.p.1.a
in Dæmonis poteſtate eſt, influere immediatè alteratiuas qualitates. l.1.f.115.p.1.a
in occulto admittitur ſacerdotem leproſum, ſuſceptum ordinem miniſtrare. lib.1.fol. 126.p.1.b
in omni peccato, eſt pęna, & culpa. l.1.f.131.p.2.c
in foro Poli, ſemper redditur pęna pro qualitate culpę; non autem ſic eſt in foro fori. l.1. f.158.p.1.b
in Auo, eſt perfectior, & excellentior ratio principij quàm in matre. l.1.f.170.p.1.b
in extrema neceſſitate poſito, potius eſt ſuccurrendum filio, quàm cuicunque amico. l.1.f.177 p.2.c
in meliori homine, eſt maior materia, ſeu ratio exhibendi opera charitatis, & miſericordiæ. l.1.f.181.p.1.b
in bello Eduardi, quot perierūt. l.3.f.38.p.1.a

in pati neceſſitate ſpirituali poſito, potius eſt ſubueniendum fratribus ſpiritualibus proximis, quàm fratribus carnalibus propinquis. l.1.f.178.p.2.c
in circuncisione, non dabatur gratia ex opere operato, ſed ex fide in Chriſtum venturũ. l.2.f.32.p.2.d
incantatores prudentes in Eccleſia ſunt Epiſcopi. lib.1.fo. 77.p.2.d
incommoda & mala belli. li.3. f.63.p.1.b
indulgentiæ in theſauro Eccleſiæ, non ſolùm ex Chriſti, ſed etiam ex martyrum, & ſanctorũ meritis nobis veniunt. l.1.f.56.p.1.b
Infectus peſte, ſi valeat ſurgere à lecto, non tenetur tunc Curatus, ad ſuccurrendum ei, ipſius domum intrare. li.1.f.8. pag.2.d
infectus, non obligatur (etiam iure Diuino) confiteri, niſi data copia Confeſſoris. l.1.f. 9.p.2.d
iniquitates, & mala, quæ ij qui mouent bella, ſolent operari & olim operati ſunt. lib.3.fo. 37.p.1.b
iniquorum Prophetarum dolus lib.1.f.46.p.1.a
iniquus homo puerum Ieſum percutit, eique ſupernum labium incidit, ſed nõ impunis abiuit. l.1.f.63.p.2.c.d
innocentes, non poſſunt in bello (abſolutè loquendo) priuari ſuis dominijs, niſi fortè ſint ſubditi, & partes, illius Reipublicæ cui bellum indicitur. lib.3.fol.62.pag.2.c
inquiſitores tradentes ſeculari brachio hæreticos damnandos flammis, non ſunt cauſa mortis eorum. l.3.f.66.p.2.d
inſeruire altari, eſt de iure diuino, & naturali. l.1.f.120.p.2.d
Innocentius tertius putat, illas duas cruces quas ſacerdos facit in latere calicis, ſignificare duo ſacra. lib.1.f.220.p.2.d
inſeruire peſte laborantibus, valdè pium opus. l.1.f.185.p.1.b
inſolentia bannitorum noſtri temporis & maximè contra Epiſcopos, & Eccleſiaſticos. lib. 3. f.64.p.2.d
inſtitutum Religionum mendicantiũ, quale ſit. l.1.f.15.p.1.b
inter Angelos, quare exortũ fuerit prælium. l.1.f.137.p.2.d
inter beneficiatum, & beneficium eſt quędam coniunctio ſpiritualis matrimonij. lib.1. f.121.p.1.b
interpretatio elegãs ſuper illud Ioan. 6. niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. lib.1. f.24.p.2.d.& f.25.p.1.a
Ioannę Darmetæ Illuſtriſſimæ Duciſſæ de feria Auia, nobile encomium, & elegans cõmendatio. li.3.f.73.p.1.b
Ioſeph à Coſta, dum Ianſeniũ repræhendit, in eundem errorem labitur. l.1.f.21.p.1.a
Ioſeph à Coſta, malè intellexit locum Amos cap.8. li.1.f.21. & 1.p.2.d
Isboſeth dormitio, quid ſignificet, & quid repræſentet eius Ancil-

Ancillula purgans triticum. l.1.f.46.p.1.b

Iudas,& Theodas,fuerunt oſtiũ macelli. l.1.f.59.p.2.c

Iudas,& Theodas falsò ſibi oſtij nomen ſumſerunt. lib.1.fol. ibidem.

iudęi, omnia ad litteram intelligebant. l.1.f.36.p.1.a

iudęi fidunt Moyſi non autem Chriſto. l.1.f.46.p.1.a

iudęi qui reuoluebant, & ſciebant ſcripturas, vidẽtes Chriſti opera, tenebantur credere ipſum eſſe Deũ. l.1.f.57.p.1.a

iudęis perdentibus Architectos, omnis ædificãdi gratia ad Eccleſiam tranſlata eſt.lib.1.f.77 pag.2.c

iulianus Apoſtata,Amplam finis viuendi libertatem permiſit. l.3.f.75.p.1.b

iulianus Apoſtata, in quo à D. Hieronymo reprehendatur. l.1.f.211.p.2.d

iudices;non poſſunt fugere à Ciuitate infecta tempore peſtis, ex Claudio Eſpincęo. lib.1.f. 3.p.1.b

iura antiqua immateria duelli dum ipſum concedebant,omnia inuoluerunt. l.3.f.71.p.1.b

iure naturæ, bona externa ſunt inſtituta, vt ſeruiant vitæ humanæ. l.2.f.12.p.2.c

iuſtificatio,nõ eſt infallibiliter coniuncta cum eleemoſyna. l.2.f.31.p.1.b

iuſtificationis radix,& origo eſt fides. li.1.f.179.p.1.b

iuſtus, benè poteſt fugere à perſequente propter tria: ex D. Tho. l.1.f.93.p.1.b

L

LAdis laus. Pannoniæ Rex, quot habuit bellatores. l.3.f.38.p.1.a

lampades ſeptem minores, quæ erant in candelabro Templi, quid ſignificent. l.1.f.42.p.2.d

lapis Lauretanę domus,ablatus, & poſtea reſtitutus,proceſſionaliter recipitur.l.1.f.67.p.1.b

latus Chriſti in cruce, quod fuerit percuſſum,num dextrum, vel ſiniſtrum, varij ſunt doctores, & reſoluitur. lib.1.f. 201.p.2.d

latus dextrum Iconæ Saluatoris transfixum fuit à Iudęis,vt ait D. Athanaſius. l.1.f.201.p.2.d

laudabile factum & reſponſum cuiuſdam equitis noſtri temporis in materia duelli. lib.3. f.71.p.1.b

laudatio pulcra Patrum Societatis Ieſu. l.1.f.16.p.1.b

laudes ſacræ ſcripturæ, ex Caſſiodoro. l.1.f.74.p.1.a

laudes Mariæ Virginis narrantur à D.Bernardo. l.1.f.212. pag.1.b

lectio librorum gentilium vtilis eſt. l.1.f.74.p.1.b

lege Diuina,dãtur præcepta fortitudinis. l.1.f.11.p.1.b

legendus eſt cautè D.Auguſt.in quodam loco. l.1.f.128.p.1.b

D.Leo primus, comparat Eleemoſynam Baptiſmo. lib.2.f. 27.p.1.b

leo Octauus, ſuffectus eſt Papa in Eccleſia,loco Benedicti V. l.1.f.85.p.1.b

leo, quomodo ſignificet Chriſtum,

ſtum,& diabolum. lib.1.f.32 p.2.c.& f.36.p.2.d
leproſi domus, 7. diebus claudi debebat. l.1.f.97.p.1.b
leproſus cur nullo modo poſſit ordinari. l.1.f.126.p.1.b
leproſus, in occulto, poteſt ſuſce ptum ordinem miniſtrare. l.1.f.ibidem. b
lex conueniendi tocies, vel tocies in choro, ortum habuit ex Concil.Trid l.1.f.121.p.2.c
lex Euangelica, nō tollit legem naturæ. l.1.f.172.p.1.a
lex aliqua pęnalis, obligat ad ſui obſeruantiam ſub mortali. l.1.f.124.p.2.d
lex de non conuerſando tempore, peſtis, quomodo intelligatur. l.1.f.98.p.1.& 2.b.c
lex humana, nunquàm obligat cum periculo vitę intrinſecè, niſi eius tranſgreſſio vergat in fidei detrimentum. lib.1. f.4.p.2.d
lex, quando obligat cum vitę periculo, penſanda eſt ex materiæ præceptę grauitate, ex ſententia Soti, & bñ. l.1.f.4.p.2.d
lex ieiunij (abſolutè) non obligat ad ſui obſeruantiam cum notabili detrimento vitæ, vel ſanitatis. l.1.f.101.p.1.a
lex domini antonomaſticè dicitur immaculata. l.1.f.73.p.1.a
lex Baptiſmi, non obligat adultum ad ſui ſuſceptionem cū periculo mortis. l.1.f.101.p.1.b
lex reſtitutionis, eſt diuina, & naturalis. l.1.f.90.p.1.a
libertatem viuendi Conſtantinus primù ſuis conceſſit, deinde vero ſe correxit. lib.3. fol.77.pag.1.b
libani cedrus, eſt Deus.lib.1.fol. 35.p.1.b
licet ſomnus Adę fuerit verus; non tamen fuit per cauſas naturales. l.1.f.209.p.1.b
licebat Apoſtolis ex ſenſu litterali efficax ſumere argumentum nobis autem nō, & quare. l.1.f.34.p.2.d
licet ſacra ſcriptura vtatur metaphoris; non ideo tamen comparanda eſt cum alijs ſcientijs. l.1.f.35.p.2.d
licet Chriſtus communicauerit Apoſtolis multa nomina; oſtij tamen nomen nulli communicauit. l.1.f.40.p.2.c
licet Chriſtus ſit vniuocè caput omnium hominum, & Angelorum; non tamen ex æquo influit in omnes. l.1.f.42.p.1.b
licet nomen mediatoris ſit proprium Chriſti (ſi ſumatur propriè) competit tamen ſecundariò Angelis, & Sanctis. l.1. f.43.p.1.& 2.b.c
non licet interficere innocentes parta victoria per ſe loquendo. l.3.f.61.p.1.b
licet Clericis in prælio & ante ipſum hortari milites ad victoriam obtinendam. lib.3. f.66.p.1.b
licet Clericis ſacratis, ex Papæ licentia ferre ſententiam ſanguinis. l.3.f.68.p.1.b
licitum eſt homini, pœnas alterius hominis vltrò ſubire. l.1. f.164.p.1.b
licitum eſt Ciuitatem aliquando militibus tredere deprædādam, & quādo. l.3.f.60.p.2.d

licitum

licitum eſt conferre medicinam mulieri prægnanti, licet per accidens ſequatur abortus. l.3.f.60.p.2.d

licite pñt innocentes expoliari in bello, ſi ſunt partes Ciuitatis nocentis. l.3.f.61.p.2.c

ligandi & ſoluendi claues, D.Petro à Chriſto conceſſæ ſunt. l.1. f.49.p.2.c

ligna conſilium inientia, ſignificãt habitatores vrbis Sichẽ. l.1.f.23.p.2.c

Lyranus, & Dionyſius reprehenduntur. l.1.f.20.p.2.c

litaniç ordo, ex præcepto D.Gregorij Romæ inceptæ. Ibi. 1. f.96.p.2.c

littera occidit quomodo intelligatur. l.1.f.31.p.2.c

litteralis ſenſus alicuius loci ſcripturæ, quis ſit. l.1.f.23.p.2.c

litteralis ſenſus eſt nobilior ſpirituali. l.1.f.30.p.1.b

litteralis ſenſus comparatur corpori, ſpiritualis vero animæ; ille humanitati, hic vero diuinitati. l.1.f.32.p.1.b

linteamina, & palliola animæ, ſunt verecundia peccandi. l.1.f.153.p.2.c

Lyrani, & hæbreorum interpretatio reicitur. l.1.f.42.p.2.c

locus ſacer, prodeſt ſepulto, non ex opere operato, ſed ex opere operantis. ex D.Tho. lib.1. f.189.p.1.b

Lotharius Rex Franciæ, excommunicatus fuit vnà cum ſua concubina, & alijs Epiſcopis ſuis ſequacibus. l.3.f.76.p.1.a

lucerna appellatur Chriſtus. l.1. f.42.p.2.c

lucerna illa ſumma candelabri Templi, cur non habebat infuſoria, ex D.Cyrillo. lib.1. f.42.p.2.d

Lucifer Callaritanus Archiepiſcopus in Sardinia, à Cõſtantino Imperatore pro Chriſtiana Religione Paleſtinam relegatus eſt. l.1.f.85.p.1.b

lucis nomen, Chriſtus Eccleſiæ communicauit, & quommodo. l.1.f.41.p.2.c

lucrum fugæ, quod, & quantum ſit. li.1.f.93.p.2.c

ludus, ex ſeptem circunſtantijs cenſetur malus. l.1.f.119.p.1.b

luminaria, fáces, panni, & alij ſumptus funerum, pro ſunt animabus defunctorum, nõ per ſe, ſed per accidens. lib.1. f.190.p.2.d

lunæ curſum expectãt magi ad operandum. l.1.f.55.p.1.a

lunulæ animç, eſt contemplatio rerũ Cæleſtium. l.1.f.154.p.1.b

lupi nocturni ſunt færociores. l.1.f.83.p.2.c.d

lupi, hæreticos ſignificant. l.1. f.83.p.2.d

lupi, & Leonis pulcra differẽtia, ex D.Aug. l.1.f.84.p.1.a

luporũ genus triplex ex D.Tho. l.1.f.89.p.1.a

lupus quid ſit, & quæ ſint eius proprietates. l.1.f.83.p.2.c

lupus à quo non licet Paſtori fugere eſt triplex, Diabolus tentans, Hæreticus mactans, & Tyrannus ſæuiens. lib.1.fol. 18.p.1.b

lutherus, interdicit bellũ Chriſtianis contra Turcas, & quare. l.3.f.39.p.2.d

lutherus impius dixit: omnes Chriſtianos,eſſe æquè iuſtos, & ſanctos, atq; eſt mater Dei lib.1.f.176.p.2.c
lux vera dupliciter accipitur. l.1. f.41.p.2.d
lux Chriſti, in tribus differt à luce Apoſtolorũ,ſcilicet in antiquitate,veritate, & generalitate. l.1.f.42.p.1.a
ux ſunt Eccleſiaſtici viri. lib.1. f.42.p.2.c

M

MAgi quommodo miracula operentur,ex D.Auguſt. lib.1.f.55.p.1.a
Magi,tempus cęleſtiũ motuum ad operandum expectant. l.1. f.55.p.1.a
magiſtratus, non poteſt fugere à Ciuitate tempore peſtis, ex Claudio, Eſpincęo. lib.1 f.3. pag.1.b
Maumetus docuit Deũ, & Angelos pro ipſe orare. l.1.f.53. pag.2.c
maior gloria accedit Chriſto dũ ſua nomina, Apoſtolis cõmunicantur. l.1.f.44.p.1.a
maiora beneficia ſuſcepit filius à patre quàm à matre. lib.1. fol.173.p.2.d
maius bonum, debet poſtponi minori bono. l.1.f.94.p.2.d
maius eſt debitum Iuſtitiæ, quã debitum gratitudinis. lib. 1. f.177.p.2.c
maius eſt periculum vitę, q̃ grã uis neceſſitas in alio genere. l.1.f.4.p.1.b
mala ab extrinſeco homini aduenićtia,ſi lubẽti aĩo ſufferãtur,nõ ſolum poſſunt eſſe meritoria, ſed etiam ſatisfactoria. li.1.f.158.p.2.d
mala pęnę ſunt quid bonum, & uolitum à Deo l.1.f.127.p.2.c
mala quæ Deus pro peccatis peccatoribus mandat, ſunt maiora quã illa quæ ipſi vltrò in pęnam ſuorum peccatorum aſſumunt. l.1.f.165 p.2.d
Malchus Epiſcopus,inter confirmandum quendã puerũ cęcũ ipſum ſanauit. l.1.f.61.p.1.b
mali, non faciunt miracula ex proprio opere, ſed ſigno aliquo Iuſtitiæ, vel Crucis, vel mediãtibus ſacris. l.1.f.68.p.1.a
mali ſic ſpũaliter flagellantur,vt non reſurgant. l.1.f.177.p.2.d
mandatum ſi ſit integrum,expirat morte mandantis, nõ aut ſi non fuerit integrum. lib.1. f.125.p.1.a
manichęi,Chriſti verba malè intellexerunt,dum illud dictum Euangelij: quotquot venerũt ante me, fures fuerunt,& latrones,intellexerunt de Prophetis. l.1.f.82.p.2.c
Manichęi condemnant omne bellum. l.3.f.39.p.2.c
manus D. Damaſceno truncatur. l.1.f.62.p.2.c
manus D. Damaſceno reſtituitur à Virgine. l.1.f.ibid.d
magna ciborum penuria. li.1. f.98.p.1.b
Maria Virgo,à nullo Illuſtrium virorum ingratijs, Deique donis ſuperatui.ex D.Damaſceno. l.1.f.70.p.1.b
Mariæ Virginis, miræ laudes narrantur. l.1.f.212.p.1.b

Mariæ

Mariæ Virgini, aliquando fuit conceſſum, uidere clarè Diuinam eſſentiam, (ut ait D. Cyprianus) & hoc fuit in die Incarnationis Verbi Dei. lib.1. f.212.p.1.b
Maria Scothorum Regina, ob fidem Catholicam carceratur. l.1.f.73.p.1.a
Maritorum, & vxorum genitus tempore peſtis, dum morientes, gementesq; vident paruulos filios ſuos. l.1.f.115.p.2.d
Martinus Alphonſus de Viualdo repræhenditur ab Auctore. l.1.f.113.p.1.b
Martini quinti bulla, videtur doctrinæ auctoris repugnare; ſed nullo modo repugnat. l.1.f.172.p.1.b
Martyres dum moriebantur, nõ erant in neceſſitate ſpirituali. lib.1.f.10.p.1.a
Martyrũ merita in Eccleſia congregata faciunt perennem Indulgentiarum fontem. lib.1. f.57.p.1.b
Maſſagetarum leges nefandæ. lib.1.f.53.p.1.b
Mater, quanuis ſit magis cõiunctum principium, reſpectu filij quàm Auus; nõ tamen eſt eiuſdem rationis, & ordinis. l.1.f.170.p.1.b
Mater, quomodo ſit magis coniunctum principium quàm Auus. li.1.f.ibid.b
Mater non habet propriè poteſtatem naturalem dirigendi filium infantem, quo ad diuina. l.1.f.170.p.2.c
Mater quandoque vtilior eſt filio, q̃ ſit ipſe pr̃. l.1.f.173.p.2.d
Matre veniente ad Baptiſmum, & Patre in ſua infidelitate remanente, proles debetur matri. l.1.f.171.p.2.d
Matrimonium in gradu prohibito, nullo modo contrahere licet. li.1.f.103.p.1.b
Matrimoniũ ſine actuali cõtrahentiũ præſentia, cõfert eiſdẽ gratiam ex opere operato. l.1.f.107.p.1.b
Matris crudelitas maxima dum ſuum proprium filium deuorauit. l.1.f.117.p.2.d
Maximum fuit miraculum, ꝙ 12. rudium Apoſtolorum prędicatione, totum Chriſtus orbem ſuo Imperio ſubiecerit. l.1.f.154.p.2.d
mediator Dei, & hominum eſt Chriſtus. l.1.f.40.p.1.b
Medici, nõ poſſunt fugere à Ciuitate peſtis tempore, ex Claudio Eſpincæo. lib.1.f.3.p.1.b & f.18.p.1.b
Medici ad quid obligentur tempore peſtis. l.1.f.8.p.2.c
Medinæ dictum, eſt, ꝙ non ſit inconueniẽs cõcedere, Chriſtum eſſe effuſum in Cruce, cũ in pſal. de ipſo dicatur, ſicut aqua effuſus ſum. lib.1. f.204.p.1.b
Medinæ ratio reicitur in materia fidei quę erat in Adam. l.1. f.210.p.2.d
Melius eſt dare Eleemoſynã minus indigẽti iuſto, quàm magis indigẽti peccatori, & quare. 181.a.b
Mendicãtes Religiones ad quid ordinatæ & inſtitutæ ſint, ex Caietano. l.1.f.14.p.1.a & p.2.

mentes Prophetarum mouentur à Spiritus ſancto tanquã inſtrumentum defficiens, & quomodo. l.1.f.26.p.1.a
Mercenarius quid ſit. li.1.f.82. pag.2.d
Mercenarij ſunt mali Prelati, quomodo, & quando. lib.1. f.83.p.1.a
Mercenarius, in bonam partem ſumitur à D. Ambro. lib.1.f. 83 p.1.a
Meſſiam, & Deum eſſe ipſum Chriſtum duo oſtendebant. l.1.f.57.p.1.a
Meſſiæ mors, neceſſaria fuit, ad obtinendam pacem mundo. l.1.f.44.p.2.c
Melius eſt celebrare pro mortuo Miſſam de requie, quàm de San cto, & quare. lib.1.fo. 190.p.1.a.b
Metaphora quid ſit.l.1.f.36.p.2.c
Metaphora ſi ſit longior quàm par eſt, amittit nomen metaphoræ, & dicitur allegoria. l.1.f.36.p.2.d
metaphoræ, conuenienter vtuntur in ſcriptura. l.1.f.35.p.1.a
miles tenetur obedire ſuo Principi præcipienti ne mutet locum, vel vt det ſignum ad prę liandum. li.1.f.100.p.1.b
milites, ſine licentia Principis pugnantes, peccant mortaliter. l.3.f.35.b
milites, priuata auctoritate Oppida vaſtantes, tenentur ad reſtitutionem. l.3.f.35.p.2.d
milites ad Curatum cõparatio. l.1.f.12.p.1.a
mille anni, efficiunt vnũ diem Dei, ſed 24. horæ efficiunt vnum diem noſtrum. lib.1.fo. 129.p.1.& 2.b.c
miniſtri Eccleſiæ, non ſunt capita Eccleſiarum cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, ſicut nec ſunt mediatores cum Chriſto, ſed ſub Chriſto. l.1.f.44.p.1.a
Miniſtris Iuſtitiæ non licet miniſtrare cibum condemnatis ad mortem famis; alijs autem benè licet.
mirabile factum, in villa Tuſcię. l.1.f.164.p.1.b
Miracula nõ poſſunt facere prædicantes falſa, in ſuæ doctrinæ confirmationem, ex D. Tho. l.1.f.56.p.2.d
Miracula Chriſti, quomodo probant ipſum eſſe Deum. li.1. f. ibid.d
Miracula oĩa Chriſti, apud Iudæos erãt efficacia, & ipſi (viſis eis) tenebantur credere Chriſtum eſſe Meſſiam. li.1. f.57.p.1.a
Miracula oĩa Chriſti, non poſſunt fieri per puram creaturã. l.1.f.57.p.1.a
Miracula facientes, operantur illa virtute Diuina.l.1.f.ibid.b
Miracula Chriſti, fuerunt ab ipſo facta propria virtute. lib.1. f.ibdem.b
Miracula poſſunt fieri à malis in cõfirmationem doctrinę, ſigno aliquo Iuſtitiæ, & ſanctitatis, vel in nomine Chriſti, & per ſacra. l.1.f.57.p.1.b
Miracula ſunt ſignum infidelitatis, ex D.Aug. l.1.f.57.p.2.c
Miracula poſſunt fieri à Sanctis in confirmationem ſuę doctrinæ. l.1.f.57.p.2.c

Miracula cur operata ſunt Mediolani,& in tota Italia tẽpore D. Ambroſij. l. 1.f.57.p.2.d
Miracula Sanctorum, inſenſibilitatis noſtræ tenebras illuminant. l.1 f.57.p.2.d
Miracula, Sãctorum illa operantium gloriam demonſtrant. l.1.f.57.p.2.d
Miracula voluerunt hæretici operari, ſed confuſi à Deo ſunt l.1.f.58.p.1.a
Miracula multa à Sanctis in nomine Chriſti, operata ſunt. l.1.f.ibidem.a
Miracula multa operata ſunt ad virginis inuocationem. l.1.à fol.62.vſque ad 64.
Miracula Chriſti, probabant ipſum eſſe Deum ex tempore. l.1.f.55.p.1.a
Miracula Chriſti, oſtendebant ipſum eſſe Deum ex modo. lib.1.f.ibid.b
Miracula diuerſimodè Chriſtus operabatur. l.1.f.55.p.1.b
Miracula Chriſti, erant conſiſtẽtia. l.1.f.56.p.1.a
Miracula Chriſti, ſecundùm ſe præciſè, ſeu ſecundùm ſuam naturam conſiderata, ſic non probabãt efficaciter ipſũ eſſe Deum. l.1.f.56.p.1.& 2.b.c
Miracula, etiam poſſunt fieri à peccatoribus. l.1.f.56.p.2.c
Miracula ex ſe, non arguunt hominis Sanctitatẽ. l.1.f.56.p.1.a
Miracula, & prodigia quæ fiunt in hoc mundo, fiunt per Angelos qui ſunt de ordine virtutum. l.1.f.160.p.2.d
Miraculum primũ quod D.Petrus fecit, cur fuit in pedum confirmationem. l.1.f.43.p.1.b
Miraculũ, eſt veluti Dei ſignũ, & ſigillum Regium, ad confirmandam Fidei veritatem. l.1.f.56.p.2.d
Miraculum maximũ fuit, mundum ad Chriſti fidem, 12. Apoſtolorum prædicatione cõuerti. l.1.f.60.p.1.a
Miraculum maximum aquę benedictæ tempore Theodoſij Imperatoris. l.1.f.62.p.1.a
Miraculum lapidis Lauretanæ domus ablati à quodam. li.1. f.67.p.1.a
Miſſa celebranda eſt in plateis tempore peſtis. l.1.f.8.p.1.b
Miſſam de requie melius eſt celebrari pro mortuo, quã miſſam de Sancto, & quare. li.1. f.190.p.1.a.b
Myſteria Religionis noſtrę, robur accipiunt ex miraculis. l.1.f.60.p.1.b
Myſteria Diuina, dum cognoſcuntur à nobis, potius dicuntur deſcendere in cor hominis, quã aſcendere, ex D.Aug. l.1.f.35.p.2.c
Myſteria noſtræ fidei, non debent facilè ab infidelibus dignoſci. l.1.f.35.p.1.b
Myſticæ ſignificationes, de ſanguine Chriſti effuſo poſt mortem eius. l.1.f.218.p.2.d
Mitra animę, eſt donum ſapientiæ. l.1.f.154.p.1.b
Mitridatis Regis crudelitas mira deſcribitur à D. Auguſtino l.3.f.35.p.1.a.b
Modeſtia auctoris, in reticendo nomine cuiuſdam viri. l.1.f.10.p.1.a

Moyſes, primus fuit omnium Theologorum, Philoſophorum, Poetarum, & Hiſtoricorum. l.1.f.72.p.1.b
Moyſes primus ſapientum, Iudęis primùm litteras tradidit. l.1.f.72.p.2.c
Moyſes cur traditurus populo legem, operuit faciem ſuā velamine. l.1.f.35.p.1.b
Monachi habent ſuos ſuperiores loco Parentum. lib. 1.fo. 178.p.1.b
Moniales quando poſſint exire clauſtra Monaſterij. lib.1.fo. 18.p.1.a
Monile animæ, eſt iugum timoris domini. l.1.f.154.p.2.c
Monomachia, fuit approbata à Longobardis. l.3.f.70.p.1.a.b
Morbus gallicus inducit irregularitatem, quia eſt ſignum maximè luxuriç. lib.1.f.126.p.1. & 2.b.c
Mors venit in mūdum per peccatum. l.1.f.128.p.2.c
Mors, & peſtis, ſunt Dei ſeruis ſalutaria, ex D.Cypriano. l.1. f.6.p.1.a
Mortuus quidam vera Chriſti Cruce tactus reſurrexit. li.1. f.61.p.1.b
Mortem quis timere debet, ex D.Cypriano. l.1.f.6.p.1.a
Mouebatur Apoſtoli immediatè à Spiritu ſancto in exponēdis ſacris ſcripturis. lib.1.fo. 33.p.1.b
Mulier non tenetur reddere debitū viro leproſo, ſi eſt periculū cōtagionis. l.1.f.97.p.2.c.d
Mulierem primam formatā eſſe ex coſta Adæ, credendum eſt, vt articulus fidei, ex D.Hierony. l.1.f.213.p.1.a.b
Multa flagella operatus eſt De⁹, mediantibus cauſis ſecundis. l.1.f.160.p.1.a
Multa putantur neceſſaria, quæ ſunt ſuperflua. l.2.f.8.p.1.b
Multa dominia temporalia, annexa ſunt Cathedris Epiſcopalibus. l.2.f.21.p.2.d
Multæ putantur leues neceſſitates, quæ reſpectu perſonę petentis ſunt graues. lib.2.fol. 14.p.2.d
Multa ſunt nomina Chriſti, quę nemini ipſe communicauit. l.1.f.44.p.1.a
Mula paſtoris præſentia curantur. l.1.f.49.p.1.b
Multa quæ in hominibus ſunt diſperſa, ea vnita in Chriſto reperiuntur. l.1.f.45.p.1.b
Multa cōpoſita ab Enoch, ſunt apochrypha. l.1.f.72.p.2.d
Multę ſunt oſtij proprietates, quæ omnes Chriſto conueniunt. l.1.f.47.p.1.a
Multi audierunt vocem Chriſti, qui tamen vltimatè non fuerunt ex ouibus Chriſti. l.1. .f.75.p.2.c
Multiplex eſt proportio inter Euam, & Eccleſiam. lib.1. f.213.p.2.d
Multocies vni, eidemque rei, in ſcriptura contraria nomina conueniunt, vt patet in Beniamin, qui & Beniamin, & Benoni appellatus eſt, & ſimiliter in alijs. l.1.f.44.p.1.b
Multocies Deus impediuit curſum ſecundarum cauſarum. l.1.f.140.p.2.d

Multocies Deus ſine ſecundarum cauſarũ interuentu,mala pœnę operatur. lib.1.fol. 160.p.2.c
Mundus ſit ne factus in inſtanti, vel ſpatio ſex dierum, varia fuit doctorum opinio. l.1. f.28.p.1.& 2.b.c
Munus Regum, eſt Eccleſiã defendere. l.3.f.76.p.1.a
Munus Epiſcopi ante peſtem, vel in ea quale,quodue ſit. l.1. f.8.p.1.a
Murenulæ animæ, ſunt ſpes ſancta. l.1.f.153.p.1.a
Mutatoria animæ, ſunt virtutes variæ. l.1.f.153.p.1.b

N

NAbucbodonoſor, cur fuit ad tempus punitus,nõ autem Balthaſar. l.1.f.156.p.2.c
Nabuchodonoſor,per illam inſaniam, & ſtatum ſuum beſtialem,nullo modo ſatisfecit l.1.f.161.p.2.d
Natura inferior, ſubiecta eſt Dæmoni, & quõ. lib.1.f.14.p.2.d
Nauarrus certatim ſcripſit Romæ cum auctore huius operis, ſuper baptizando quodã puero hæbreo, & à Nauarro glorioſam Auctor palmam reportauit. l.1.f.168.p.2.d
Nauarri opinio in materia remigantium, eſt nimis rigida. vide. l.1.f.102.p.1.b
Nauarri dictum, in materia de audiendis confeſſionibus,nõ placet auctori.l.1.f.112.p.2.c.d
Nauarri opinio notanda. lib.1. f.11.p.2.c
Nauclero comparatur Chriſtianus. l.3.f.73.p.2.c
Nautam deſerere nauim tempore tranquillo ſi eſt periculoſum,multo magis erit, ſi eam deſerat tẽpore fluctuum maximorum: & eſt dictum Nicolai Papę. l.1.f.5.p.2.c
Neceſſitas grauis, quæ dicatur. l.1.f.4.p.1.b
Neceſſitas grauis ſpũalis quid, & quæ ſit. l.1.f.10.p.1.a
Neceſſitas extrema quando ſit, ſeu quando talis dicatur. li.1. f.10.p.1.a
Nemo tenetur exponere morti corpus ſuum pro ſalute corporali proximi ſui. lib.1.f.1. pag.2.d
Nemo tenetur ſubuenire Proximo cum periculo uitæ ſuæ. l.1.f.179.p.2.d
Nemo poteſt ſe ipſum Baptizare. l.1.f.9.p.1.b
Neronis tempore,cur D.Petrus à Chriſto rapræhenſus fuit. l.1.f.92.p.2.d
Nicodemus efficaciã miraculorum Chriſti confeſſus eſt: Ioan.3. l.1.f.54.p.2.c.d
Nicodemus fecit quandã Chriſti imaginem, quæ poſtea in Syria à Iudæis vulnerata eſt. l.1.f.59.p.1.b
Nicolai Francapani diligẽtia in mittendis hominibus, vt trãſlationis Lauretanæ domus à Galilęa ad Illyricas plagas ueritatẽ indagarẽt. l.1.f.66.p.1.a
Nicolaus Papa Monomachiam condemnat. l.3.f.70.p.1.a
Nihil erit in damnatis,quod nõ ſit eis materia triſtitiæ. ex D.Tho.

D.Tho. lib.1.f.189.p.1.b
Nihil proſunt bona opera ei qui non facit Eleemoſynam, ex D.Leone. l.2.f.27.p.1.b
Nomen lucis, Chriſtus Eccleſię communicauit. l.1.f.41.p.2.c
Nomen fundamenti, Chriſtus Petro, & alijs Apoſtolis communicauit. l.1.f.42.p.2.d
nomen Petræ, Chriſto cõuenit. l.1.f.43.p.1.a
nomen oſtij, cur Chriſtus toties in Euangelio repetijt.l.1. f.46.p.2.c
nomen Cathedratici, quãdo in Eccleſia incæpit.l.1.f.18.p.1.b
nomina diuerſa habuit Beniamin, nam à Matre Benoni, id eſt filius doloris mei, à Patre vero Beniamin ideſt filius dexteræ appellatus eſt. lib.1. fol.44.b
nomen mutatum eſt ipſi Petro à Chriſto, alijs autem Apoſtolis non. l.1.f.81.p.1.b
nomine animæ in parabola boni paſtoris Ioan. 10.capit. vita corporalis intelligitur. lib.1. f.88.p.1.a
non eſt de neceſſitate ſalutis, ꝙ homo exponat corpus ſuum pro ſalute corporali proximi, ſed pertinet ad perfectionem charitatis. l.1.f.4.p.1.b
non erant in neceſſitate ſpiritua li Martyres, dum pro Chriſto moriebantur. l.1.f.10.p.1.a
non tenetur ſuccurrere quis ꝓximo, in neceſſitate etiã extrema corporali poſito, cum diſcrimine propriæ vitæ ſuæ, contra Biel. l.1.f.16.p.2.c
non tenetur quis dare rem ſuã alicui petenti, cum petens, irrationabiliter eam petit. li.1. f.17.p.2.d
non omnia loca ſcripturæ habent quadruplicem ſenſum. l.1.f.23.p.1.a
non omnia quæ ſecundùm ſenſum litteralẽ in ſcriptura habentur, immediate deducuntur. l.1.f.34.p.1.b
non licet nobis, ex ſenſu litterali, ſumere argumentum neceſſarium, ſicuti Apoſtolis licebat, & quare. l.1.f.34.p.2.d
non ideò Dominus mittit perſequtionem, vt ab ea non fugiamus. l.1.f.93.p.1.a
non ſufficit ad confeſſiones audiendas, vt Religioſi Epiſcopis ſe ſolùm præſentent (ut olim ante Concil.Triden.faciebant) ſed requiritur ut ab eiſdem examinentur, & approbentur. l.1.f.100.p.1.b
non eſt abſolutè concedendam, hominẽ prædeſtinari à Deo ad mortẽ, niſi ſpecificetur de morte corporali.l.1.f.128.p.1.b
non ſemper ij qui à Deo in hoc mundo flagellantur, iudicandi ſunt eſſe peccatores. lib.1. f.136.p.1.b
non oẽs eodẽ modo ferunt Crucẽ tribulationis.l.1.f.136.p.1.a
non oĩs pœna habet rationem medicinæ. l.1.f.135.p.1.b
non eſt efficax ſatisfactio, niſi ex charitate procedat. lib.1. f.167.p.2.d
non eſt exoptanda cuicunque viatori tanta gratia, cuius pura creatura eſt capax. lib.1.fo. 176.p.1.b

non ſunt deſideranda omnibus iuſtis æqualia præmia beatitudinis. l.1.f.ibid.b
non fuit vnquam neceſſarium perſuadere hominib⁹,vt mortuos ſepelirent, & quare. l.1. f.183.p.2.c
non eſt de neceſſitate ſacramenti Euchariſtiæ,vt in calice apponatur aqua naturalis,ſed ſatis eſt vt apponatur roſacea. l.1.f.197.p.2.d
non eodem modo egreſſa eſt aqua ex Chriſti corpore atque egreſſus eſt ſanguis. lib.1.fo. 202.p.2.c
non admittitur communicatio idiomatum in Chriſto in ijs quæ includunt incongruam prædicationem.l.1.f.204.p.1.b
non quicunque cognoſcit effectũ, debet cognoſcere ipſius cauſam,& nota hoc ad defendẽdum D.Tho. l.1.f.210.p.2.d
non ſemper peccat qui non dat pauperi ſuperfluum, ſed cum non dat ei imminente neceſſitate.ex D.Tho. l.2.f.25.p.1.a
non eſt iuſta cauſa duelli, viriũ oſtentatio, vel honor, de cuius amiſſione dubitatur,ſi nõ prælietur,vel oblatum ei prælium recuſet. l.3.f.70.p.2.d
non tenetur quis reſtituere aliena cum periculo mortis,imò nec cum periculo famæ, ſecundũm Caie. l.1.f.101.p.1.a
nota quando Princeps hæreticus,debeat ab Eccleſia admitti. l.3.f.79.p.1.a
nota contra hæbręos pro aduẽtu Meſſiæ. l.1.f.82.p.1.a
nota ſubtile pũctum in materia de matrimonio.l.1.f.107.p.2.d
nota qũo,& qñ Confeſſarij priuilegiati,debent vti ſuis priuilegijs ad alios abſoluendum. l.1.f.112.p.2.d
nota ex Caietano, quando ſit Clerico mortale, vel veniale, ludere. li.1.f.120.p.2.c
nota, peccatum vnum habere rationem materiæ reſpectu alterius. l.1.f.134.p.1.b
nota quòd peccatum vnum ex parte inordinationis, non eſt cauſa peccati, ſed ex parte actus, quod eſt materiale in peccato. l.1.f.134.p.2.c
nota pro Prædicatoribus,& peccatorum conuerſione. lib.1. f.147.p.1.b
nota qũo intelligatur lv (quia) in verbis Chriſti in Euangelio Ioannis dum ait: vos non creditis,quia non eſtis ex ouibus meis. lib.1.fol.155.p.1.& 2.b.c
nota pro ieiunantibus. lib.1.fo. 159.p.1.b.
nota differentiam inter Iudicẽ humanum,& Deum,quia humanus Iudex, ſi innocentem occidat,facit ei iniuriã, Deus autem nõ,quia eſt Dominus vitæ. l.1.f.167.p.1.b
nota,ꝙ Dominus aliquis, quantumcunq; poſſit auferre filiũ à ſeruo, non ſic tamen poteſt auferre,vt ipſum ſeruo inuito baptizet. l.1.f.172.p.2.c.d
nota cur Chriſtus Dominus ſepulchrũ habuit in horto. l.1. f.194.p.1.a
nota, aquam in Syria ex Icona Saluatoris percuſſa emanatam,

tam,miraculosè fuiſſe creatã. l.1.f.200.p.1.a

nota pro Concionatoribus, nullum fuiſſe argentẽ, & pauperem tempore Apoſtolorum. l.2.f.17.p.2.d

nota interpretationem D. Baſylij ſuper illud, qui non habet gladium, vẽdat tunicam, &c. l.3.f.45.p.2.c.d

nota pro Prędicatoribus in materia de orone. li.3.f 46.p.2.d

nota ex Soto: eſſe peccatum agere cõtra dubium practicum, non aũt contra dubium ſpeculatiuum. l.3.f.51.p.1.b

nota inſolentiam bannitorum noſtri tẽporis, tum maximè inſurgentium contra Epiſcopos,& Eccleſiaſticos. lib.3.f. 64.p.2.d

nota quando liceat Clericis ſacratis, propria manu pugnare. l.3.f.56.p.2.c

nota auctoritatem Papæ. lib.3. f 75.p.2.c

nota quid ſint arietes, quid lupi,qd oues, quidue circa eos paſtor agere debeat. lib.3.fo. 75.p.2.d

notat Turrecremata,Chriſtum propriè ponere animã ſuam in prætium, pro nobis, alios autem ſanctos non,quia tantùm ponũt animam ſuam in exemplum,ut fecit D.Petrus, dum dixit Chriſto; & animã meam pro te ponam. lib. 1. f.87.p.2.c

notandum pulchrum pro Concionatoribus. l.1.f.115.p.1.b

notandum pro Concionatoribus,ex D.Baſy.l.1.f.118.p.1.a.b

notandum dictũ, quòd parmiſſio Diuina in peccatis ſanctorum,eſt effectus prædeſtinationis,& quare, vide. lib.1.f. 127.p.2.d

notandum dictum Terrulliani, de militia. l.3.f.40.p.2.d

nouati errorem ſequti ſunt Cathari, qui ideò ſic nominati ſunt, quia ſe à ſorde peccati mundos eſſe prædicabant.l.1. f.142.p.2.c

Nouatiani hæretici, non omnium peccatorum pęnitentiã negabant, ſed tantùm (vt refert D.Hierony.) maiorum. l.1.f.142.p.2.c.d

nulla erat naturalis virtus hærbarũ,quæ poſſet attingere effectum miraculorum Chriſti. l.1.f.54.p.2.d

nulla lex humana poſitiua obligat cum periculo vitæ incluſiuè vſq; ad mortem,niſi inobedientia illius legis vergat in fidei detrimentum. lib.1. fol.4.pag. 2.d

nulla iniquitas,ex proprio genere habet vt ſit peccatũ ad mortem ex Caieta. l.1.f.154.p.2.c

nulli Apoſtolorum præterquam D.Petro, à Chriſto nomen mutatum eſt. li.1.f.81.p.1.b

nulli homini Deus denegat auxilium ſufficiens. lib.1.f.146. p.2.c

nullo modo concedendum eſt, Virginẽ Mariam primo Concilio adfuiſſe. l.1.f.71.p.1.b

nullus obligatur ad opera ſupererogationis, niſi in caſu. l.1. f.12.p.2.d

nullus tenetur exponere uitam ſuam

ſuam pro ſalute particularis vitæ alterius. l.1.f.102.p.1.b

nullus ſacerdotum, obtinet hodie gratiam audiendi confeſſiones, etiam de ſtilo Curiæ, niſi cũ illa clauſula, dummodo ſit ab Ordinario loci approbatus. l.1.f.111.p.1.b

nullum nouum ſtatutũ edi pôt, nec conſuetudo aliqua poteſt immutari, ſine Epiſcopi licẽtia. l.1.f.122.p.1.a

O

OB peccata anteacta, ſępè Deus ſubtrahit peccatoribus facultatẽ huberioris gratiæ. l.1.f.156.p.1.b

ob commune bonum, poteſt Papa diſpenſare cum Clerico ad actus matrimoniales. lib.3. f.56.p.2.c

oblationes, & dona, quæ offerũtur domui Beatę Virginis Lauretanæ, in quibus, & quomodo expendi debeant. lib.2.f. 19.p.2.c

obligatio Epiſcoporum Hiſpaniæ ad faciendas Eleemoſynas, eſt maxima, quia habent pingues reditus. l.2.f.24.p.2.d

obduratio, includit in ſe multa Dei auxilia, quæ quia homo ſperuit, obdurari dicitur. l.1. f.151.p.1.a.b

occidens ſe ipſum, facit contra charitatem, & contra Iuſtitiam. l.1.f.102.p.1.a

occulus proiciẽdus apud Matt. cap.5. ſignificat rem chariſſimam. l.1.f.24.p.2.c

officium Canoniæ, eſt de iure Diuino. lib.1.fol.4.p.2.d

officium Paſtorale requirit, ut non refugiat Paſtor periculũ pp gregis ſalutẽ. l.1.f.5.p.2.c

officium boni Paſtoris ad quid ſe extendat, ex doct. D.Tho. lib.1.f.19.p.2.c

officium coadiutoris Epiſcopi quid ſit, & quale. l.1.f.12.p.2.c

officium Epiſcopi peſte iminente, quale ſit. li.1.f.111.p.2.d

Olfatoriola animæ, ſunt guſtus, & ſuauitates ſpirituales. li.1. f.153.p.1.a.

Oliuæ duæ, quid ſignificẽt apud Zachariam, & in Apochalypſi. l.1.f.21.p.1.a.b

omne mouens, habet excellentiam quandam, & virtutẽ ſuper id quod mouetur. lib.1.f. 171.p.1.a

omnes ſeductores, & ſectarum inuentores, fures nominantur, ex doctrina DD. Chryſo. & Auguſt. l.1.f.82.p.1.b

omnes hæretici, à vero Chriſti oſtio aberrant. l.1.f.46.p.1.a

omnes Epiſcopi, poſſunt dici Vicarij Chriſti aliquo modo. l.1.f.79.p.1.a.

omnia loca ſcripturæ, non habent quadruplicem ſenſum. l.1.f.23.p.1.a

omnia conſilia, ſunt in præcepto, in caſu neceſſitatis. li.1. f.94.p.2.d

omnia antiqua iura in materia duelli, hoc tempore inoluerunt. l.3.f.71.p.1.b

omnis ſenſus ſpũalis, fundatur in litterali. l.1.f.24.p.1.b

opera Curati, ĩ caſu eſt ſimpliciter neceſſaria. li.1.f.98.p.2.c

opera ſatisfactoria, quædam in iunguntur à Confeſſario pœnitenti, quædam verò ipſe pœnitens ſibi aſſumit. lib.1.fol. 157.p.1.b
opinio quædam Nauarri notanda. l.1.f.11.p.2.c
opinio Caietani varia, & ſibi ipſi contraria. l.1.f.131.p.1.b
opiniones de efficacia Baptiſmi lib.1.f.219.p.1.b
optima ratio, cur malis ex ſepultura, pœna accidentalis accreſcat. l.1.f.188.p.1.b
opus factum ex voto, eſt magis meritorium, quàm opus factum ſine voto. l.1.f.158.p.2.c
opus Martyrij non concurrit actiuè ad gratiæ productionẽ, neq; imprimit characterem. l.2.f.32.p.2.c
opportunum eſſet inſtitui religionem ad adminiſtrãdum infectis tempore peſtis. li.1. f.95.p.2.c
ordines Mendicãtium, ad quid potiſſimum ſint inſtituti. li.1. f.14.p.1.a
ordinis Prædicatorum fratres ad quid teneãtur. l.1.f.13.p.2.d
ordo diligibilium, ex D. Auguſt. eſt, Primò vt diligatur Deus ſuper omnia. Secundò anima noſtra. Tertiò anima Proximi. Quartò corpus noſtrum. Quintò corpus Proximi. l.1. f.5.p.1.b
ordo charitatis cadit ſub præcepto. l.1.f.5.p.1.b
ordo miniſtrãtium infirmis, ſeu infectis tempore peſtis. lib.1. f.16.p.2.c
Origenes, in multis Errauit. lib.1.fol.36.pag.1.b
ornatus Sacramentorum, eſt redemptio Captiuorum, ex D. Auguſt. l.2.f.4.p.2.d
Oſiander turpiter errauit. lib.1. f.20.p.2.d
oſtiarius ouilis Chriſti, eſt Spiritus ſanctus. l.1.f.48.p.1.a
oſtij naturalis proportio cum Chriſto. l.1.f.38.p.2.c
oſtij nomen, cur Chriſtus in Euangelio. Ioan.capi.10.tocies repetijt. l.1.f.56.p.2.c
oſtiola furtiua Sacerdotũ Baal, quare facta. l.1.f.40.p.1.b
oſtium ouilis Chriſti ſunt ſacræ ſcripturæ. l.1.f.38.p.2.c
oſtium ouilis, eſt Chriſtus ex D.D.D. Aug. Epipha. & Baſyl. l.1.f.38.p.2.d
oſtium ouilis Chriſti, eſt ſedes Apoſtolica. l.1.f.39.p.1.a
oſtium Arcæ, eſt Chriſtus. li.1. f.38.p.2.c
oſtium Tabernaculi, eſt Chriſtus. l.1.f.38.p.2.d
oſtium in quo cæcidit Eli, eſt Chriſtus reſpectu Iudæorum, quia in ipſo corruerunt. li.1. f.ibidem.d
oſtium ſpeciale, eſt caro Chriſti quia ab ipſa fluxerunt ſacramenta. l.1.f.ibid.d
oſtium ad meridiem altaris, eſt Chriſtus. l.1.f.ibid.d
oſtium diſcernit fures à paſtoribus. l.1.f.ibid.d
oſtium altum, eſt Chriſtus. l.1. f.47.p.1.a
oſtium humile, eſt Chriſtus. l.1. f.47.p.1.a
oſtium vnicum, eſt Chriſtus, & hoc multipliciter; Patri ſcilicet,

licet, matri, & nobis. lib.1. f.47.p.1.a
oſtium anguſtum, eſt Chriſtus, & quomodo. l.1.f.ibid.b
oſtium obiectum prima fronte eſt Chriſtus. l.1.f.ibid.b
oſtium ſingulare eſt Chriſtus quibus, & quommodo. li.1. f.ibid.b
oſtium antiquum eſt Chriſtus per fidem.ſ.eius. l.1.f.47.p.2.c
oſtium diſcretiuū eſt Chriſtus, quoniam veros à falſis paſtoribus diſcernit. l.1.f.ibid.c
oſtium Chriſti eſt inexpugnabile. l.1.f.ibid.c
oſtium Chriſti eſt ſeruatiuum. l.1.f.ibidem.c
oſtium ouilis Chriſti eſt ſummus Pontifex, ſecundùm aliquos. l.1.f.49.p.2.c
Otthon hæreticus, Benedictū quintū relegauit. l.1.f.85.p.1.b
oues Chriſti, debent eſſe variorum colorum, ideſt variarum virtutum, ſimiles ouibus Iacob. l.1.f.75.p.2.d
oues propriè Dei Electos ſignificant, licet multocies mali ét oues appellētur. l.1.f.75.p.1.b
ouile propriè q̄d ſit. l.1.f.50.p.1.b
ouis quid ſit, & quæ ſunt eius proprietates. l.1.f.75.p.1.b

P

Pagani ſunt veri Dñi ſuorū regnorum neque per Infidelitatem, ipſorum dominiū perdunt. l.3.f.72.p.1.b
Paganorum falſa doctrina. l.1. f.53.p.1.b
Palliola, & linteamina animæ, ſunt verecūdia. l.1.f.153.p.2.c
Papa, eſt caput Eccleſiæ tẽpore ſui Pontificatus. l.1.f.41.p.1.a
Papa appellatur ſeruus ſeruorū Dei, & quommodo. lib.1.f. 76.p.2.d
Papa dicitur ſponſus vniuerſalis Eccleſiæ. l.1.f.78.p.1.b
Papa appellatur Vicarius Chriſti. l.1.f.78.p.2.d
Papa appellat̃ Vicegerens Chriſti. l.1.f.78.p.2.d
Papa dr̃ ſummus omniū Præſulum Pontifex. l.1.f.79.p.1.b
Papa dr̃ Paſtor & Pater fidelium omnium. l.1.f.79.p.2.c
Papa dicitur Rector domus Dei. li.1.f.79.p.2.c
Papa dicitur Archiepiſcopus. l.1.f.80.p.1.a
Papa dicitur Paſtor ouilis Chriſti. l.1.f.80.p.1.a
Papa poteſt dici Rex Eccleſiæ pp duas cauſas. l.1.f.80.p.1.b
Papa cur nõ vult appellari Rex. l.1.f.80.p.2.c
Pepa dr̃ præpoſitus Eccleſiæ ex DD. Chryſoſt. Theophi. & Hiero. l.1.f.80.p.2.c
Papa cur mutet nomen in ſua aſſumptione ad Pontificatum. l.1.f.80.p.2.c
Papa habet varia nomina, & vide in littera matris Ricardi Regis. l.1.f.80.p.2.c.d
Papa poteſt præcipere alicui, vt defendat fidẽ, & prædicet eā cum periculo uitæ ſuæ propriç. l.1.f.100.p.1.b
Papa poteſt tradere vni Principi inueſtituram Regni alterius. l.3.f.57.p.1.a
Papa nõ poteſt facere, ne fiat manifeſtatio

nifeſtatio peccatorũ, in cõfeſſione benè põt facere vt fiat vno vel alio mõ. l.1.f.105.p.1.b
Papa nõ põt diſpẽſare, ne cõſecratio fiat in pane ex frumento, bñ tñ ut fiat iu Azimo, vel fermentato. lib.1.f.110.p.2.c
Papa, poſt Concil. Trident. nulli dat auctoritatem eligendi ſibi Confeſſorem, niſi de Epiſcopi licentia. l.1.f.110.p.2.d
Papæ auctoritas ex quo loco Scripturæ euidentiſſimè probetur. l.1.f.49.p.2.d
Parabola, vel parabolica loqutio, quid ſit. l.1.f.37.p.1.a
parabola vñ dicatur. l.1.f.ibid.a
parabolarum vſus, frequens eſt in Euangelio. l.1.f.37.p.1.b
parabola qñq; fit per locũ à ſimili, qñq; à diſſimili. l.1.f.3p.1.b
parabola quandoq; ponitur pro prouerbio. l.1.f.37.p.2.c
parabola aliqñ ponitur pro ſermone vulgato. l.1.f.37.p.2.d
parabola quandoq; ponitur pro comparatione. ibid.d
parabola aliquãdo ſumitur pro ænigmate. ibid. d
parabola aliquãdo ſignificat vaticiniũ, vt patet de Balaã qui aſſumpſit parabolã. l.1.f.38.p.1.a
parabolę definitio ſecundùm aliquos. l.1.f.38.p.1.b
parabolarum genera ſunt duo. l.1.f.23.p.2.d
paremias apud Grecos quid ſit ex D.Baſylio. l.1.f.37.p.2.c
Paruuli decedentes cum peccato originali iuſtè pęna damni puniuntur. l.1.f.166.p.2.b
parochus non tenetur cadauera peſte extincta ſepelire. lib.1. f.185.p.2.c
parochiani tempore peſtis tenẽtur emere Curatis anthidota, vt eis inſeruiant. l.1.f.8.p.2.c
Paſſio Chriſti, agit vt remouens prohibens. l.1.f.195.p.1.a
paſtor bonus qualis eſſe debeat, eiuſq; proprietates. li.1.f.48. pag.2.d
paſtor tempore neceſſitatis tenetur ponere animam ſuam pro ouibus ſuis. l.1.f.88.p.1.b
paſtor, dupliciter animam ſuam pro ouibus ponit. l.1.f.88.p.1.a
paſtor, non tenetur captiuũ ſe facere ad liberãdã ouem ſuam (ſi capta fuerit) à Turcarũ ſeruitute. l.1.f.1.p.2.d
paſtor in quibus caſibus non tenetur animam ſuam dare pro ouibus ſuis. l.1.f.1.& 2.d.a
paſtor animarum, tenetur non abeſſe à ſuis ſubditis tempore peſtis. l.1.f.5.p.1.a
paſtorale officium requirit hãc obligationẽ, vt nullum timeat malum pro ſalute gręgis. l.1. f.5.p.2.c
paſtores animarum, ex vi ſui officij obligantur animam ponere pro ouibus, ex ſententia, D.Tho. l.1.f.5.p.2.c
paſtoris fuga quando laudatur. lib.1.f.6.p.2.d
paſtoris boni officium ad quid ſe extendat, ex doctr. D.Tho. lib.1.f.10.p.2.c
paſtoris præſentia, multa curantur. l.1.f.49.p.1.b
paſtorum proprium eſt præire, ſicut & famulorum ſequi. l.1. f.88.p.1.a
paſtoribus animarum, & præcipuè

puę Papę multa à Chriſto nomina cōicantur. l.1.f.76.p.1.b
paſtoris nomen, à paſcendo ductum eſt. l.1.f.76.p.1.b
Pater, eſt principium actiuum; mater verò paſſiuum. lib.1. f.169.p.2.d
Pater dat eſſe ſpecificum, mater verò materiam informem. l.1.f.ibidem.
Pater, quantùm ad ea quæ ſunt Diuini iuris eſt immediatus curator filij ſui paruuli. lib.1.f. 172.p.2.d
Paterfamilias appellatur ipſe Epiſcopus. l.1.f.76.p.1.b
Pater æternus, eo modo quo filium ſuum nouit, eo modo (proportionaliter loquendo) Filius Dei nouit nos. lib.1.f. 87.p.1.a
Paternum affectum communicat Spiritus ſanctus Paſtoribus Eccleſię, ad regendū ſuos ſubditos. l.1.f.89.p.1.b
Patria poteſtas eſt de iure ciuili. l.1.f.173.p.1.b
Patria poteſtas, originaliter prouenit ex iure naturæ. l.1.f.171. pag.2.c
Patri eſt potius ſuccurrendum, quàm cuicunq; amico, cōtra Hierardum. l.1.f.177.p.1.b
Patres antiqui habebāt ſtatutas horas ad orandum. lib.1.fo. 121.p.1.b
Patribus familias, licet theſaurizare filijs. l.2.f.8.p.2.c
Pauci ſunt orationibus vacātes, ex D.Baſylio. l.1.f.116.p.2.c
Pauertinus Garunnēſis Epiſcopus, ſuas oues non curat. li.1.
Paulus cur dicat quòd implebat ea quæ deerant paſſioni Chriſti. l.1.f.165.p.1.b
pauperes Deus non fecit. lib.2. f.11.p.2.d
pauperes in die Iudicij quid dicent, & notent prædicatores. l.2.f.23.p.2.d
pauperum cura, & ſollicitudo, eſt intrinſeca Apoſtolatui. l.2. fol 4.p.2.d
pauperum ſunt illa bona, quę Diuites retinent. ex DD. Chryſoſt. Gregorio, & Nazianze. l.2.f.11.p.2.d
pauperum œconomi, ſunt Epiſcopi. l.2.f.23.p.1.b
pauperibus, qui non dant ſuperflua, nō poſſunt effugere damnationem, ex D.Chryſoſt. l.2. f.11.p.2.d
pauperibus, & ægenis, Apoſtoli neceſſaria curabant. lib.2.fo. 24.p.2.c
peccatores repræhenduntur, & notent Prædicatores. lib.1. f.116.p.2.d
peccatores reuertentes ad Deū per pęnitentiam, recipiuntur à Deo etiam poſt quam ipſi receperunt ſacramentum. l.1. f.145.p.1.b
peccatū Caim fuit principiū ſeruitutis hominū. l.1.f.76.p.2.d
peccatum Adæ fuit origo mortis. ibidem.d
peccatum vnum, habet rationē materiæ reſpectu alterius. l.1. f.134.p.1.b
peccati noſtri ſecundi actualis, in nobis datur cauſa permiſſionis, quod eſt primum peccatum à nobis commiſſum. l.1.f.128.p.1.a.b

Peccati primi actualis, nulla eſt cauſa in nobis, ſed tm̃ datur cã eius demeritoria in primo nr̃o paréte. l.1.f.128.p.1.a
Peccatum dicitur prima mors. l.1.f.128.p.1.b
peccatum fuit cauſa mortis. l.1.f.128.p.2.c
peccatum dupliciter conſideratur, p ſe, & per accidés, primo mõ hẽt rationẽ culpę. Secundo vero modo hẽt rõnem pœnę, & ſic vnum poteſt eſſe pęna alterius. l.1.f.130.p.2.d
peccatum vnũ põt eſſe pęna alterius tripliciter. l.1.f.130.p.2.d
peccatum eſſentialiter, non eſt pœna nec ſui ipſius, nec alterius. l.1.f.132.p.2.c
peccatum, nulla potentia põt deleri, aut remitti ſine tranſmutatione reali à priuatione gr̃æ ad rectitudinem. l.1.f.133.p.1.a
peccatũ vnũ hẽt rõnẽ materiæ reſpectu alterius. l.1.f.134.p.1.b
peccatũ rõne alterius adiuncti, poteſt eſſe pęna alterius. li.1.f.133.p.2.d
pecatũ põt eſſe pęna alterius peccati extrinſecè. l.1.f.133.p.2.c
peccatũ vnũ ex parte inordinationis, nõ eſt cã alterius peccati, ſed ex parte actus, qd̃ eſt materiale ĩ peccato. l.1.f.134.p.2.c
peccatũ rõne ẽt inordinationis, probabile eſt ꝙ ſit pœna ſui ipſius. l.1.f. 133.p.1.a
peccata grauiſſima, cõmiſſa etiã poſt Baptiſmũ, per pęnitentiã remittuntur. l.1.f.143.p.1.b
peccatum Angeli à peccato hominum in quibus differat. l.1.f.146.p.1.b
peccatum in Spiritũ ſanctũ cur dicatur irremiſſibile, ex D. Aug. l.1.f.154.p.1.b
peccatum ad mortem, propriè eſt peccatum finalis impęnitentiæ, l.1.f.154.p.2.c
peccãt Epiſcopi mortaliter, ſi ipſis nõ curantibus, pauperes fame moriuntur. l.2.f.3.p.2.c
peccatũ cõtra Iuſtitiam, in quo conſiſtat. l.2.f.20.p.2.c.d
peccatum contra Charitaté, in quo conſiſtat. l.2.f.ibid.d
peccata Eleemoſynis remittuntur. l.2.f.26.p.2.c
peccanti Adam ẽt ſi Eua nõ peccaſſet, peccatum tñ ſequtum fuiſset. l.1.f.172.p.1.b
pecunia (cum ſeruit bono cõi) multocies plus valet quam vita hominis. l.2.f.9.p.2.d
pęna de ſui rõne, nõ eſt neceſſe vt ſit ĩuolũtaria. l.1.f.135.p.1.b
pœna tripliciter põt conſiderari ex D.Tho. li.1.f.157.p.2.c.d
pęnalis lex, aliqñ obligat ad ſui obſeruantiam ſub mortali. l.1.f.124.p.2.d
pęnitentia ſine Eleemoſynã, nullam habet vim. l.2.f.26.p.1.d
pęnitentia eſt ſecũda tabula poſt naufragium. l.1.f.145.p.2.d
periculum vitę eſt maius malũ, quã grauis neceſſitas in alio genere. l.1.f.4.p.1.b
peregrini Lauretanam domum petentes, a latronibus occidebantur. l.1.f.66.p.2.d
peſte affectus adeò abhorrere, vt quidã faciunt, eſt cõtra Chriſtianã pietatem. l.1.f.187.p.2.d
peſte laborantibus inſeruire, valde pium opus. l.1.f.85.p.1.b

periſcelidę animę, ſunt donum fortitudinis. l.1.f.152.p.2.d
permiſſio peccati ſanctorũ, eſt effectus prædeſtinationis eorum. l.1.f.127.p.2.d
permiſſio ex vocabulo acceptione, propriè eſt malorum. li.1. f.128.p.1.b
permittit Deus quoſdam peccare, ut feruentius reſurgant. l.1.f.127.p.2.c
peſtis eſt maius malũ, q̃ ſint fames, & bellum. l.1.f.1.p.1.a
peſtis Romana, quæ tẽpore D. Gregorij uiguit, quomodo ſe data eſt. l.1.f.96.p.2.c
peſtis tẽpore Philoſtrati, quanto tempore durauit. l.1.f.99.p.2.d
peſtis (ſm Abulensẽ) eſt quædã cæleſtis Dei ira. l.1.f.2.p.2.c.d
Peſtis explorat iuſtitiam ſingulorum. l.1.f.6.p.1.a
peſtis pp quid à Deo immittatur hominibus. l.1.f.5.p.2.d
peſtilentiæ plaga certo, & non temerè hominibus infertur. l.1.f.99.p.1.a
Pharmacopolę, tpe peſtis nõ pñt exire à loco peſtifero, ex Claudio Eſpinceo. l.1.f.3.p.1.b
Philoſophorũ doctrina impia. l.1.f.53.p.1.b
Petri Ioan. error, dicentis: Chriſto adhuc viuo, & nõdũ mortuo lanceæ vulnus illatũ fuiſſe. l.1.f.195.p.1.b
Petro Apoſtolo, traditę ſunt claues Regni cęlorũ, & quid per claues intelligat. l.1.f.49.p.2.d
Petro Apoſtolo, conceſſæ ſunt claues ligandi atq; ſoluendi. ibidem. d
Petrus Apoſtolus, Eccleſiæ perſonam realiter repræſentat, non autem parabolicè. lib.1. f.ibid.d
Petrus Apoſtolus, cur à Chriſto reprehenſus eſt dum Neronis perſequtionem fugeret. l.1.f.92.p.2.d
Pia Auctoris meditatio, de lancea Chriſti, ꝙ plura vulnera fecerit, & notent Prædicatores. l.1.f.21.p.2.c.d
Pythagoras, & Socrates, quare nihil ſcripſerunt. lib.1.fo.74. pag.2.d
Pœnitentiæ ſacramẽtum, ex attrito facit contritum virtute clauium. l.1.f.10.p.2.c
Plaga cędis Aegyptiorum, facta eſt à Domino. l.1.f.60.p.2.d
Plus valet homini ſatisfactio ꝓpria, quàm aliena. li.1.f.165. pag.1.b
Poetæ in ſuis rebus, ſolam delectationem intendunt, lib.1.f. 35.p.2.d
Poloniæ Regnũ, ferè extinctũ peſte. l.1.f.129.p.2.c
Pontifices, & Epiſcopi fideles ſimiles ſunt cuſtodibus fortiſſimis Salomonis & notẽt hoc Prædicatores. l.1.f.52.p.2.d
Pontificum, & Epiſcoporũ gladius in Eccleſia, quis, & qualis ſit. ibidem.d
Populus Hæbreus habebat inter ſe gradus Sacerdotales conſtitutos ad hoc, vt veros à falſis Prophetis dignoſcerent. li.1. f.77.p.2.d
Porta in dextro latere templi, ſignificat vulnus lateris Chriſti. l.1.f.201.p.2.c.d
Poſtes Tabernaculi quid ſignifi-

cent ex D.Gregorio & Beda. l.1.f.38.p.2.d
Poſtpoſitio amoris circa Patrē, & matrem, non facit peccatū mortale. l.1.f.173.p.2.d
Poteſt alicui imponi pœnitētia, vt miniſtret infectis tempore peſtis ex D.Tho.lib.1.f.95. pag.2.c
Poteſtas regendi Eccleſiam,quę à Chriſto ſuis membris eſt cōmunicata, in ſuo genere, eſt propria, & quaſi principalis. lib.1.f.41.p.1.b
poteſtas remittendi peccata, quōmodo à Chriſto ſit Sacerdotibus communicata. lib.1. f.41.p.1.b
poteſtas in Eccleſia eſt duplex, ſpiritualis,& temporalis. l.1. f.94.p.2.d
poteſtatem habent Epiſcopi in qualibet mercatura taxanda. l.2.f.4.p.1.a
poteſtas publica,poteſt compellere diuites, vt in grauibus, vel etiam cōmunibus neceſſitatibus, pauperibus Eleemoſynas erogent. l.2.f.9.p.2.c
poteſtas temporalis,& ſpiritualis,ſunt ſicut anima,& corpus l.3.f.75.p.1.b
poteſtas diſpenſandi Indulgentias, Eccleſiæ Prælatis conceſſa eſt. l.1.f.165.p.1.b
poteſt dari abſolutio ei, qui infirmitate oppreſſus, loquelam amiſit: dummodo ſint duo teſtes qui aſſerant, ipſum petiuiſſe confeſſionem,vel ſaltem ſit vnus qui id aſſerat: ex Concilio Arauſi. & Carthagi. l.1.f.106.p.1.b
poteſt Confeſſarius eſſe Idōnæus ad audiēdas confeſſiones in vno loco, & non in alio. l.1.f.110.p.2.d
præco non tenetur inquirere ſi illud quod publicare debet ſit bonum, vel malum, verum vel falſum. l.3.f.52.p.1.a
præcognouit Ioſeph ſuum Principatū,non tamen ſuam venditionem. l.1.f.210.p.1.a.b
præceptum erogandi ſuperflua, continetur ſub præcepto, nō furaberis. ex Alberto, & Ricardo. l.2.f.10.p.2.d
præcepta affirmatiua, obligant ſemper,non tamen pro ſemper. l.1.f.4.p.2.c
præceptum Baptiſmi,non obligat adultum ad Baptiſmum ſuſcipiendum cūm periculo mortis ſuæ. l.1.f.9.p.1.a
præces fidelium, in Lauretana Æde exaudiuntur. lib.1.f.66. pag.2.d
prædicator non poteſt prædicare quidquid ei pręceptum fuerit, etiam ſi ei ab Inquiſitore præcipiatur, niſi ipſe prædicator iudicet, id quod prædicat eſſe verum, & bonū, & quare,vide l.3.f.51.p.2.d
prædeſtinantur homines à Deo ad gratiam, non autem eſt concedēdum ullo pacto, prędeſtinari ad perditionem. l.1. f.128.p.1.b
prædicans Chriſtum ingreſſum habet per Chriſtum ad eos quibus prædicat. lib.1.f. 48.p.1.b
prælium in quo differat à bello. lib.3.f.33.p.2.d

Præter

Præter Chriſti ſatisfactionem, opportet vt nos ſatisfaciamus l.1.f.157.p.2.d
Prælium inter Angelos quare fuerit exortum. l.1.f.137.p.2.d
Præliari licitum eſſe probatur ex multis Concilijs. l.3.f.42.p.2.d.& f.43.p.1.a
Primi iuſti, quare magis ſunt appellati Paſtores pecorum, quã reges hominum, ex D. Augu. l.1.f.77.p.1.a
primo homini nõ reuelatũ fuit myſterium Incarnationis verbi Dei, qua parte ordinabatur in remedium peccati. l.1.f.209.p.2.c
primum in vnoquoque genere, eſt menſura aliorum. l.1.f.170 pag.2.c
Princeps & milites in bello ex ignorantia culpabili pugnantes, peccant mortaliter. lib.3. f.53.p.1.a
Princeps, vel Reſpub. perfecta quæ paſſa eſt iniuriam ab aliquo, eſt iudex illius qui ei iniuriam fecit. l.3.f.49.p 2.d
in principe mouente bellum, rariſſimè eſt ignorantia culpabilis, ſi faciat quod in ſe eſt. l.3. f.52.p.2.d
Principes dãtes ſuis amplam viuẽdi libertatem, ſi illi propter hanc libertatem faciant aliquid contra bonos Eccleſiæ mores, tales Principes peccãt mortaliter, & ab hæreſis criminæ non multùm elongantur. l.3.f.76.p.2.d
Princeps hereticus, quando debeat ab Eccleſia admitti. li.3. f.vltimo, p.1.a
Principum, & Reip. poteſtas, à Deo eſt. l.3.f.72.p.1.b
Priores, Abbates, decani, Archidiaconi, Præfecti ſtudiorum, & multi Canonici, regnante impia Eliſabetha in Anglia, Tulliano carcere concluſi, & mortui ſunt. l.3.f.73.p.1.b
Propheta, nõ ſemper omnia quę prophetat cognoſcit. lib.1.f. 26 p.1.b
Propheta fuit Adam primus parens hominum. ex D. Epiph. l.1.f.210.p.1.a
Prophetarum mentes, mouentur à Spiritu ſancto tanq̃ inſtrumentum deffíciẽs, & quo modo. l.1.f.26.p.1.a.b
Prophetæ aſſimilantur ſeruis. l.1.f.25.p.2.d
proportio oſtij naturalis cum Chriſto. l.1.f.38.p.2.c
propter multas cauſas, ſcriptura nobis tradit ſua myſteria velata. l.1.f.36.p.1.a
prouerbium quid ſit, ex D. Cyrillo. l.1.f.37.p.2.c
prouerbium aliq̃n ponitur pro parabola. l.1.f.ibid.c
proportio inter Chriſtum, & Adam. l.1.f.209.p.1.a
propriè quid ſit duellum. lib.3. f.69.p.2.d
Pſeudo prophetæ, falsò ſibi oſtij nomen ſumpſerunt. lib.1.f. 39.p.2.c
puella ope Sanctiſſimæ Euchariſtiæ à Diabolo liberatur. lib.1. f.60.p.2.d
puer relinquendus eſt in poteſtate matris vſq; ad trienniũ, niſi ipſa vitæ Pueri inſidiaretur. l.1.f.171.p.1.b

puerũ inuita matre, poteſt auus baptizare. ibidem.b
pugna vno die perdurat, pręliũ vero non, ſed vna tantũ, duabus, vel tribus horis. lib.3.f.33.p.1.a
pulcrũ dictum D. Athanaſij, de morte Diaboli. l.1.f.217.p.2.d
pulcra ſententia de Eleemoſyna ex D. Ambroſio. l.2.f.12.p.1.a
pulcher diſcurſus Auctoris. li.1.f.182.p.1.b
pulcra D. Auguſt. ponderatio in verbis Chriſti. l.1.f.209.p.2.d
pulcra ponderatio, quòd Adam dicatur formatus; Eua vero ędificata. lib.1.f.208.p.1.b
pulcra laudatio Patrum Societatis Ieſu. l.1.f.16.p.1.b
pulcra ſimilitudo D. Athanaſij, quod anima noſtra ſit veluti columba quædam latens ſub domicilio corporis. lib.1.fo.201.p.2.c.
pulcræ comparationes de Chriſto. l.1.f.44.p.2.d
pulcrum dictum Nicolai Papæ. l.1.f.5.p.2.c
pupilli, quid in die Iudicij dicet. l.2.f.23.p.2.d

Q

Quale ſit officium coadiutoris Epiſcopi. l.1.f.12.p.2.c
Quale ſit inſtitutum Religionũ mendicantium. l.1.f.15.p.1.b
quales ante peccatum homines fuiſſent. l.1.f.128.p.2.c
quales ſunt Reges, tales ſunt eorum populi. l.3.f.79.p.1.a
quando lex obligat ad ſui obſeruantiam ex Soto. l.1.f.4.p.2.d
quando Paſtoris fuga laudatur. l.1.f.6.p.2.d
quando fugere liceat. l.1.f.7.p.1.b.
quando teneatur Curatus accedere ad morientes. li. 1.f.10.p.1.b
quando à Parochianis poſſent Curatis corporalia alimenta negari. l.1.f.10.p.2.d
quando eſt peccatum relinquere aliquid faciendum propter timorem. l.1.f.11.p.1.b
quando timor cadens in uirum conſtantē, non excuſat Curatũ à miniſtrando infectis, li.1.f.12.pag.1.b
quando nobis conſtabit de certitudine alicuius loci ſcripturę. l.1.f.33.p.1.a
quando omnes Sancti conueniunt in expoſitione litterali alicuius loci ſcripturæ ille eſt ſenſus eius litteralis. l.1.f.33.p.2.c
quando debitor tenetur reddere creditori debitum, & quando non. l.1.f.180.p.2.c
quando quis malitioſe (ad extorquendas pecunias) conſtituit ſe in extrema neceſſitate non eſt in caſu extremæ neceſſitatis. l.2.f.8.p.1.a.
quando redditus Epiſcopi ſunt pingues, tunc exiſtimandum eſt, bona pauperum incorporata eſſe cum bonis Epiſcopi. l.2.f.25.p.2.c
quando Clerici ſuperueniente militum morte ſunt irregulares. l.3.f.67.p.1.a
quando Princeps hæreticus debeat ab Eccleſia admitti. l.3.f.79.p.1.a

quandoque in ſcriptura, cauſa pro effectu ſumitur. li.1.fo. 115.p.1.b
quantæ gratiæ fuerit Ioannes Bapti.ex D.Aug. l.1.f.68.p.2.c
quantum debeat Epiſcopus diſpenſare in pauperibus. lib.2. f.25.p.1.a
quãtum reſtituet miles ex damnis ĩ bello illatis. l.3.f.53.p.1.b
quantum ad bona temporalia; præſertim in articulo neceſſitatis, magis coniunctos amare debemus. l.1.f.176.p.2.d
quamuis natura ex ſe (ſecluſo omni alio ut gratia) non poſſit elicere actum voluntatis quo diligat Deum ſupra ſe; ex viribus tamen naturæ inclinatur & propenſionẽ habere, ut diligat Deũ ſuper omnia l.1.f.175.p.1.a
quare lucerna ſumma candelabri, Templi, non habebat inſuſorn, ex D.Cyrillo, & notent locum hunc prædicatores. l.1.f.42.p.2.d
quare Iacob habuit diuerſa nomina. l.1.f.44.p.2.c.d
quare Eccleſiam Chriſti ſit vnũ Ouile. l.1.f.74.p.2.d
quare primi homines iuſti, potius appellati ſunt paſtores pecorum quàm reges hominũ. ex D.Aug. l.1.f.77.p.1.a
quare architecti in ſcriptura dicuntur habitare in Valle. l.1. f.77.p.2.d
quare in aſſumptione Romani Pontificis nomen ei mutetur l.1.f.80.p.2.d
quare Petrus Apoſtolus, tempore Neronis à Chriſto fuit repræhenſus. l.1.f.92.p.2.d
quare Spiritus Domini prohibuit prædicari Euãgelium in Aſia. l.1.f.148.p.1.a
quare cùm puer eſt paruulus, relinquendus eſt ſub cura matris. l.1.f.171.p.1.a
quare in ſcripturis, Auus dicatur generare Nepotem. lib.1. f.171.p.1.b
quare Pater æternus, per Chriſti mortem placatus eſt. lib.1.fo. 195.p.1.b
quare caro Chriſti, per duas noctes iacuit in Sepulchro. li.1. f.194.p.2.d
quare promiſit Dominus non ſibi viuenti, ſed mortuo iam, lanceæ vulnus infligi. lib.1. f.196.p.1.b
quare Eua dicatur eſſe ex carne Adæ. l.1.f.208.p.1.b
quatuor dãnorum genera quæ in bello hoſtibus inferre licet l.3.f.59.p.2.c
quatuor habuerunt ſpeciem oſtij, ſed falsò. Primum oſtium fuit falſorum Deorum, cultus. Secundum ſtudium ſapiẽtiæ, & Philoſophiæ. Tertium lex Moyſi. Quartum Hæreticorum dogmata. li.1.fol.45. p.1 & 2.b.c
quatuor ſunt à Deo ſimul creata, materia ſcilicet, Cœlum Empyreum, Tempus, & natura Angelica. l.1.f.27.p.1.a
quatuor nouiſſimo debent tempore peſtis in plateis publicè prædicari. l.1.f.8.p.1.b
quæ, & quot ſint neceſſaria, vt Eccleſia dicatur catholica. l.1. f.51.p.1.

quæ dicatur grauis neceſſitas. lib.1.f.4.p.1.b
quæ ſint Eccleſiæ, quæ ſedes Apoſtolicas habuerunt,& quid ſit habere ſedes Apoſtolicas. ex D.Aug. lib.1.f.20.p.1.a
quæ ſunt de cõſilio, in caſu ſunt de præcepto. l.1.f.184.p.2.d
quæ moderatio ſit facienda in repreſalijs. l.3.f.61.p.2.d
quædam Nauarri opinio notanda. l.1.f.11.p.2.c
quædam in ſcriptura non debẽt intelligi omninò propriè nec omninò impropriè, ſed mixtè. l.1.f.24.p.2.d
quæſtio D.Aug. & Sanctorum patrum de creatione mundi num in inſtanti, an verò ſex dierũ ſpatio fuerit, varia eſt, vide. l.1.f.28.p.1. & 2.b.c
qui poteſt confiteri ore peccata ſua,& tentat aliter confiteri, peccat mortaliter,ex D. Tho. l.1.f.106.p.2.d
qui ſemel perdunt Virginitatẽ, nunquàm inueniunt locum pęnitentiæ apud Deũ,quoad priorẽ dignitatẽ.l.1.f.151.p.1.a
qui ſunt ſpiritualiter coniuncti l.1.f.178.p.1.a
qui damnaret morem ſepeliendi mortuos in Eccleſia, eſſet hæreticus. l.1.f.184.p.a
qui negaret,clauos quibus Chriſti eſt crucifixus fuiſſe tres, dummodo quatuor vulnera manuum ſcilicet, & pedum confiteretur,non eſſet hæreticus. l.1.f.197.p.1.a
qui non dat ſuperflua pauperibus, non poteſt effugere damnationem. l.2.f.11.p.2.d
qui ſacerdotes aſtringuntur tẽpore belli remanere in populo obſeſſo. l.3.f.64.p.1.a
qui Religioſi poſſunt tempore peſtis fugere à loco peſtifero. l.1.f.12.p.2.c
qui ratione legati obligãtur alere tot pauperes, ſi ipſi hoc efficere negligãt, & interim propter hoc pauperes illi fame moriantur, ſunt ſine dubio cauſa mortis eorum, & efficiuntur irregulares. lib.2.fo. 3.pag.2.d
quia fratres duo,pro habẽdo nouo Lauretanę ædis dominio inter ſe vſq; ad nudatos enſes dimicarũt, ideò Sacra Virgo Lauretana,à colle illorum fratrum diſcedens, ad Lauretæ nobilis matronę campũ, Angelica vecta manu auolauit. l.1.f.66.p.2.d.
quibus ornamentis anima per peccatũ priuatur.l.1.f.154.p.1.a
quibus ſint dandæ Eleemoſynæ. l.2.f.3.p.1.a
quicunq; tenetur exponere vitam corporalem, pro ſalute Reipublicę. l.1.f.3.p.2.d
quid denotauit Chriſtus cũ iuſſit Petro ſoluere ſtaterem pro ſe ipſo,& pro Chriſto, & eſt notandum pro prædicatoribus. l.1.f.41.p.1.b
quid ſit abſolutè in bonis neceſſarium ad ſtatum,& ad familiam. l.2.f.6. p.1.b
quid ſit ſuperfluũ. l.2.f.10.p.1.b
quid intelligatur nomine vnius tunicæ, dum Chriſtus dixit, qui hẽt duas tunicas, det vnã non habenti. l.2.f.11.p.1b

quid

quid eſt mercedem Prophetę accipere. l.2.f.32.p.1.b
quid propriè modo ſit bellum, & quid duellum. l.3.f.34.p.1.b
quidam portant Crucem Chriſti inuoluntariè, quidam patienter, ſed condignè, quidã patienter, ſed innocenter. l.1.f.136.p.1.a
quintum dictum Soti, falſum, vide. l.1.f.161.p.1.b
quis ſit ſenſus hiſtoricus ſacræ ſcripturæ. l.1.f.29.p.1.a
quis ſit ſenſus litteralis alicuius loci ſcripturę. l.1.f.23.p.2.c
quis debet mortem timere. l.1.f.6.p.1.a
quoad bona ſupernaturalia, magis debemus diligere ſanctiores, quàm nobis coniunctiores. l.1.f.176.p.1.b
quod fit volente Auo, non dicitur fieri inuitis parentibus. l.1.f.172.p.2.c
quod eſt principium per ſe filiorum, ei conuenit filiorum ſuorum cura. l.1.f.169.p.2.c
quòd Eua fuerit formata ex coſta Adæ, credendum eſt vt articulus fidei. l.1.f.213.p.1.b
quòd rebelliones ſint ſequutæ poſt peccatum. l.3.f.34.p.1.b
quod primò videtur in ædificio Eccleſię, eſt Chriſtus ad inſtar domus, in qua id quod primò vr̃ eſt oſtium. li.1.f.47.p.2.c
quod velum ſit illud, quod ſciſſum eſt in Chriſti morte. l.1.f.21.il 2.p.1.b
quommodo ſint intelligẽdi Doctores, dum dicunt: quòd ſi in Baptiſmo cõtingat aliquis deffectus, ob quem ſacramentum reddatur nullum, Deus iuſtificat puerum. l.1.f.4.p.1.a
quomodo intelligatur D. Aug. lib.1. de Doctri. Chriſtiana c.27.to.3. cum ait: quòd plus debemus diligere proximum quàm corpus proprium. l.1.f.4.p.2.c.
quommodo rationabilis cauſa excuſat homines à legis obſeruantia. l.1.f.4.p.2.d
quo modo quis obligatur ad finem, eodem modo obligatur ad media. l.1.f.7.p.1.b
quo modo, & ex quo loco colligatur à Sanctis Patribus, in Chriſto eſſe duas voluntates l.1.f.28.p.1.b
quommodo poſſit ſummi efficax argumentum contra Infideles, ſeu Catholicos. lib.1.f.33.p.2.d
quommodo intelligatur illud Pſal.31. Verbo domini Cœli firmati ſunt. l.1.f.34.p.1.a
quommodo Apoſtoli ſunt facturi maiora opera, ijs quæ Chriſtus fecit. l.1.f.68.p.2.d
quommodo quædam miracula ſint maiora alijs, ex D.Tho. l.1.f.69.p.2.c
quommodo fieri deberet confeſſio per ſcripturam, & quomodo liceret, & in quo caſu. l.1.f.106.p.2.c
quommodo Deus dicatur animam deſerere. l.1.f.153.p.2.d
quommodo reprobatus à Deo, non poſſit gratiam adipiſci. lib.1.f.153.p.2.d
quommodo mater ſit magis cõiunctum principium quàm Auus. l.1.f.170.p.1.b

quommodo intelligatur illud Pauli: impleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti, & quommodo ea Paulus implebat. lib.1. f.165.p.1.b
quommodo Chriſtus dicatur reliquiſſe patrem & matrem ſuam & adhæſiſſe vxori ſuæ quæ eſt Eccleſiã.l.1.f.207.p.2.c
quomodo pauperes, nudi, ægroti, pupilli, uiduæ, & tandem oẽs calamitoſi cõtra diuites ĩ die Iudicij clamabũt, & quid dicent: eſt locus notandus pro prædicatoribus. lib. 2.f. 23.pag.2.d

R

RAtio Boni, magis relucet in Patre quàm in Auo.l.1. f.174.p.1.b
Ratio quædam Adriani, contra ipſum retorquetur: vide. li.3. f.50.p.2.d
Rebuffus malè citat Ripam in ſuam ſententiam. l.1.f.2.p.2.c
Recanatẽſium hilaritas & gaudium viſa Lauretanæ Virginis domo. l.1.f.66.p.2.c
Reditus, decimę, & alia Epiſcopalia bona, tripliciter poſſunt conſiderari. l.2.f.18.p.2.b
Reges, & Principes ad Eccleſiã venientes, quid promittant. l.3.f.78.p.1.b
Reges multi, conuocando infideles, cur à domino repręhenſi ſunt. l.3.f.55.p.2.d
regi, & Principi fas eſt accumulare diuitias, & quare. lib.2. f.8.p. 2.c
regula ad cognoſcendos libros Canonicos à non Canonicis l.1.f.19.p.2.d
regula dignoſcẽdi propriam loqutionem ab impropria, ex Doct.D.Aug. l.1.f.24.p.2.c
regula generalis ex D. Tho. ad ſciendum quis ſit verus ſenſus alicuius loci ſcripturæ. l.1. f.26.p.2.d
regulæ ad cognoſcendum quis ſit ſenſus litteralis alicuius loci ſcripturæ. l.1.à f.27.p. 2.c.vſque ad 29.p.2.c
regula certa ad ſciendum quando obſeruantia legis obligat hominem ad ſui obſeruationem. l.1.f.101.p.2.d
regula Sancti Tho. quando trãſgreſſio legis, non obligat aliquem ſub mortali. ibid. d
regula notanda ex Ioanne maiore. l.1.f.124.p.1.a
religiones mendicantiũ ad quid ordinatæ, & inſtitutę ſint ex Caiet. l.1.f.14.p.2.c
Religioſi Societatis Ieſu valdè laudantur circa opera miſericordiæ. l.1.f.16.p.1.b
religioſi omnes qui ex vi ſui inſtituti obligãtur ad inſeruiendum infectis tempore peſtis, vide. l.1.f.13.p.2.c
religioſi qui ſine ſcrupulo poſſunt fugere à loco peſtifero. l.1.f.12.p.2.d
religioſi omnes tenentur obedire ſuis Prælatis præcipientibus vt miniſtrent infectis ſui monaſterij tempore peſtis. l.1.f.13.p.1.a
religioſorum diſceſſus tempore peſtis, nequit eſſe ſine magno ſcandalo. l.1.f.14.p.2.d

reli-

religionis uotum non obligat aliquem, cũ ille iudicio Medicorum talis vitæ curſus, eſt ſaluti nociuus. lí.1.f.101.p.1. & 2.b.c
remoto contemptu, Ieiunij, aut feſtorum præceptum nõ obligat ad ſui obſeruantiam cum mortis periculo. lib.1.f.103. pag.1.a
repræhenditur Orige. quia tria Geneſ. capita, non ad litterã, ſed parabolicè voluit eſſe intelligenda. l.1.f.217.p.1.b
res melior non eſt exponenda periculo pro re minori. lib.1. f.6.p.2.c
res quæ typum alterius gerit, multocies dicitur parabola. l.1.f.73.p.2.d
reſidentiæ impedimentum, eſt duplex, ſcilicet intrinſecum, & extrinſecum, & quale horum obliget, vel excuſet à reſidendo. l.1.f.6.p.1.b
reſpondetur ad Sanctos Patres, in materia de Eleemoſyna. l.2.f.32.p.1.b
reſpublica imperfecta, non expectata ſui Principis auctoritate, poteſt vti bello defenſiuo. l.3.f.49.p.1.a
reſpublica imperfecta, non expectata ſui Principis auctoritate non poteſt mouere præliũ aggreſſiuum. l.3.f.49.p.1.b
reſpublica perfecta poteſt aggreſſiuũ bellũ contra ſuos hoſtes committere. l.3.f.49.p.2.c
reſpublica perfecta quę paſſa eſt iniuriam ab aliquo, eſt iudex illius qui ei intulit iniuriam. lib.3.f.ibid.d
retinere ſuperfluum eſt contra ius naturæ. l.2.f.12.p.2.c
rex tenetur pro ſalute ſubditorum, ſuam uitam exponere. l.1.f.6.p.2.c
rex non tenetur pro uno ſubdito exponere uitam ſuam, benè autem pro ſalute Reipublicæ. l.1.f.8.p.1.a
rex Lotharius ad Theupergę ſuæ vxoris adulteriũ cognoſcendum, monomachia vſus eſt. l.3.f.70.p.1.a
Roma duello fundata eſt, & latrocinijs creuit. l.3.f.35.p.1.b
Romulus, Sabinas fęminas rapuit, & multorum præliorũ cauſa fuit. l.3.f.35.p.2.c
Ruperti Abbatis ponderatio, q. Chriſtus appelletur aliquando fur, nũquam autem latro. lib.1.f.83.p.2.c.d
Rutilius Martyr, primò fugijt perſequtionem, licet poſtea glorioſam à Tyranno Martyrij palmam arripuerit. lib.1. fol.7.p.1.a

S

SAcerdos cur debeat ad infirmum accedere, etiam ſi ſciat ipſum infirmũ eſſe damnandum. l.1.f.17.p.2.c
Sacerdotum Baal dolus. l.1.f.18. pag.2.d
Sacra ſcriptura, innititur infallibili veritati, Deo ſcilicet reuelanti. l.1.f.18.p.2.d
Sacra ſcriptura continet ſub ſe varios ſenſus, litteralem ſcilicet, & ſpũalem. l.1.f.20.p.1.a
Sacra ſcriptura ſe ipſam exponit

ex

ex D. Aug. l.1.f.28.p.1.a
Sacra ſcriptura, conuenienter vtitur metaphoris. lib.1.f.35. pag.1.a
Sacra ſcriptura licet vtatur metaphoris; nõ ideò tamen comparãda eſt cum alijs ſcientijs, vel cũ Poeſi. l.1.f.35.p.2.d
Sacra ſcriptura, tradit nobis ſua myſteria velata, propter multas cauſas. l.1.f.36.p.1.a
Sacræ ſcripturæ, poſtes ſunt ouilis Chriſti. l.1.f.38.p.2.d
Sacra ſcriptura vincit alias humanas ſcientias in multis. l.1. f.72.p.1.a
Sacra ſcriptura rectè cõparatur ligno vitę. l.1.f.73.p.2.c
Sacra ſcriptura comparatur fago. l.1.f.74.p.1.a
Sacræ ſcripturę auctoritas, eſt in fallibilis. l.1.f.73.p.1.b
Sacræ ſcripturæ ſanctitas. lib.1. f.73.p.1.a.b
Sacramenta viatici, & confeſſionis in re, non ſunt ſimpliciter neceſſaria, ſed ſufficit ſi habeant in voto. l.1.f.9.p.1.a
Sacramentum Pœnitẽtiæ ex attrito facit contritum virtute clauium. l.1.f.10.p.2.c
Sacramentum Euchariſtiæ, quare nõ poſſit fieri in ſola aqua. l.1.f.202.p.2.d
Samſonis vulpes, ſignificant hæreticos. l.1.f.51.p.2.c.d
Sancti in Cœlo vident ſe coli, & venerari à fidelibus hic in terra degentibus. l.1.f.186.p.2.d
Sancti, maiori virtute, & potentia pollent poſt mortem quã ante. l.1.f.187.p.2.d
Sancti etiam hic in terris, ex laboribus pro Chriſto ſuſceptis maiori gloria, & laude afficiuntur. l.1.f.137.p.1.b
Sãguis Chriſti fluxit ut effectus paſſionis, ſed aqua fluxit ad demonſtrandũ veritatẽ phyſicam corporis Chriſti, & noſtram à peccatis ablutionem. l.1.f.202.p.2.c
Sanguis à Chriſto poſt mortem in Cruce effuſus, non ſolùm fuit ſignum gratiæ; ſed etiam eius cauſa effectiua inſtrumẽtalis. l.1.f.203.p.1.b
Sanguis totus à Chriſto in ſua paſſione effuſus, reaſſumptus eſt in ſua reſurrectione. lib.1. f.ibidem. c
Sanguis Chriſti etiam poſt mortem, fuit vnitus diuinitati, & eſt hoc tenendum de fide. ibidem. c
Sanguis eſt de integritate humanæ naturæ. ibidem. d
Sanguis duplex eſt, nutrimentalis. ſ. & purus. Primus nõ fuit in Chriſto vnitus Diuinitati, benè autem ſecundus. ibid.d
Sãguis ille ex Chriſti latere procedens, erat verus ſanguis, & effuſus etiam, habuit infinitũ valorem, fuitque prętium redemptionis noſtræ. lib.1.fo. 204.p 2.d
Sanguis in Calice, ex vi uerborum, conſacratur ut effuſus. l.1.f.219.p.1.b
ſatisfaciens, ſi habeat maiorem charitatem quã ille proquo ſatiſfacit, minori pœna ſatiſfacit, quàm alius pro quo ſatiſfacit. l.1.f.165.p.2.d
ſatisfacere poteſt unus homo

pro

pro altero, in quantùm ipſi ſunt unum in Charitate. l.1. f.168.p.2.d
ſciſſura vulneris Chriſti, fuit magna. l.1.f.201.p.1.b
Scoti dictum aureũ: quòd multi ſunt modò in Eccleſia qui per annum integrum viuunt ſine peccato mortali. lib.1.f. 17.p.2.c
ſcriptura quæ ſcribit̃ ſecũdum ſe eſt publica. l.1.f.104.p.1.b
ſcriptura licet ſecundum ſe ſit publica; in confeſſione tamẽ eſt ſecreta. l.1.f.108.p.2.d
D.Sebaſtianus, manebat in domo Cęſaris, ut Chriſtianos in fide claudicantes, ſuo nutu confirmaret. l.3.f.78.p.2.c
ſecluſa ignorantia, nullo modo bellum poteſt eſſe iuſtum ex vtraque parte. l.3.f.58.p.2.d
ſectæ hæreticorum, non poſſunt appellari Eccleſia. li.1.f. 51.p.2.c
ſecundi noſtri peccati actualis, datur in nobis cauſa permiſſionis, peccatum, ſ. à nobis primò cõmiſſum. l.1.f.128.p.1.a
ſenſus ſpiritualis quotuplex ſit in ſcriptura. l.1.f.21.& 2.p.1.b
ſenſus ſpiritualis fundatur in literali. l.1.f.24.p.1.b
ſenſus litteralis in ſcriptura, nũquàm eſt falſus. l.1.f.24.p.1.b
ſenſus litteralis, eſt nobilior ſpirituali, & quare. l.1.f.30.p.1.b
ſenſus ſpiritualis cõparatur corpori, litteralis verò vmbræ. l.1.f.31.p.1.a
ſenſus ſpiritualis, aliqñ eſt nobilior litterali. l.1.f.31.p.1.b
ſenſus ſpũalis comparatur animæ, litteralis verò corpori; ille Diuinitati; hic verò humanitati, ex D.Cyrillo. l.1.f.32. pag.1.b
ſententia D.Aug. cõtra blaſphemos. l.1.f.136.p.1.b
ſententia aurea de pœnitentiæ ſacramento, ex DD. Cypria. & Chryſoſt. l.1.f.143.p.2.d
ſententia D.Aug. de ſacra ſcriptura. l.1.f.30.p.2.c
ſæpè menſura ſatisfactionis, attenditur ex difficultate operis afflictiui. l.1.f.159.p.1.b
ſæpè Deus, innocentes flagellauit propter aliena peccata. l.1.f.163.p.2.d
ſæpè in ſcriptura, reperiũtur ſenſus litterales reconditi. lib.1. f.24.p.2.d
ſepem non habuit gentilitas, & quare. l.1.f.52.p.1.b
ſepes multæ ſunt in Eccleſia. l.1.f.52.p.1.a
ſeps Eccleſiæ, eſt cõtinuata ſummorum Pontificũ, & Catholicorum Epiſcoporum ſeries. l.1.f.52.p.1.a
ſeps ouilis Chriſti, eſt lex diuina. ibidem. b
ſeptem minores lampadę candelabri Templi, quid denotent, ex D.Cyrillo. l.1.f.42.p.2.d
ſepultura ſacra, auget beatis gloriam accidentalem, & similiter damnatis pęnam accidentalem. l.1.f.186.p.2.d
ſepultura non auget beatitudinem eſſentialem, nec minuit damnationem. l.1.f.186.p.2.c
ſepultura corporũ mortuorum, prodeſt uiuis ſepeliẽtibus, & alijs. l.1.f.190.p.1.b

ſepultu-

ſepultura Chriſti operata eſt efficaciter noſtram ſalutem. l. 1. f. 193. p. 2. d
ſepultura Chriſti cur fuit aliena. l. 1. f. 194. p. 1. a
ſepulturæ Chriſti ex mora triũ dierum in ea, veritas mortis eius tribuitur. l. 1. f. 194. p. 2. d
ſepultura Chriſti ſicut vulnus eius, erat quidem quid corporale, ſed agebant, & operabantur, tanquàm inſtrumentum in virtute Diuinitatis. lib. 1. f. 221. p. 1. b
ſepulchrorum Sanctorum virtus, quæ, & qualis ſit. lib 1. f. 187. p. 1. b
ſepulchrorum Sanctorum miracula magna. l. 1. f. ibid. p. 2. c
Sergius ſecundus appellatus eſt ille primus Papa, cui primo in ſua ad Põtificatum aſſumptione, nomen mutatum eſt. l. 1. f. 81. p. 1. a
ſex ſunt modi figuratiuæ loqutionis. l. 1. f. 36. p. 1. b
ſex modis poteſt intelligi Clericum bellare. l. 3. f. 65. p. 2. d
ſexta Synodus quid determinauit contra Origenem. li. 4. f. 23. p. 1. a
ſi perſequtio fuerit contra Prælatum pro cauſa fidei, & ex fuga ſequitur ſcandalum, tunc tenetur Prælatus non fugere. l. 1. f. 92. p. 2. c
ſi tempore peſtis, dupplicantur corporales Medici, multo magis debent ſpirituales Medici multiplicari. l. 1. f. 112. p. 1. a
ſi modo quis ex carne matris, ſine ſemine (miraculosè) conciperetur, non contraheret peccatum originale. l. 1. f. 172. pag. 1. b
ſi in illo triduo mortis Chriſti appoſuiſſet quis vinum in calicem, cõuerſum fuiſſet illud vinũ, in ſanguinem effuſum. l. 1. f. 205. p. 1. b
ſimilitudo pulcra de ſacra ſcriptura. l. 1. f. 71. p. 2. d
Syluester Papa, ſeriatim nomina pauperum, & uiduarum habebat apud ſe, vt eis poſſet auxiliari. l. 2. f. 3. p. 1. b
Syluester Papa, habuit apud ſe imagines SS. Petri, & Pauli. l. 1. f. 59. p. 2. c
Socrates, & Pythagoras, nihil ſcripſerunt, & quare. lib. 1. f. 74. p. 2. d
ſolicitudo erga pauperes, intrinſeca eſt Apoſtolatui. lib. 2. f. 4. p. 2. d
ſopor immiſſus in Adã, fuit verus ſomnus. l. 1. f. 209. p. 1. a
Soti opinio, non placet Auctori. l. 1. f. 180. p. 1. a
Soti opinio, quòd fluxus tãtùm aquæ, & non ſanguinis ex latere Chriſti fuit miraculoſus, eſt periculoſa. l. 1. f. 201. p. 1. a
Soti dictum eſt: ꝙ ſacramenta non habuerunt efficaciam à vulnere, vel ab aqua, & ſanguine lateris Chriſti. lib. 1. f. 203. p. 1. a. b
Sotus, & Gabri. confutantur, dũ dicunt: poſſe ſine peccato pęnitentem recuſare pœnitentiã ſibi iniunctã. l. 1. f. 162. p. 2. c
Sotus repræhenditur dum ait: non eſſe certum de fide, pœnitẽtiæ ſacr̃m, ex attrito facere contritum. l. 1. f. 10. p. 2. d

Sotus repræhenditur, in materia Baptiſmi. l.1.f.9.p.1.b

ſpiritualia in ſcriptura nobis per corporalium ſimilitudinem, & per metaphoras traduntur. l.1.f.35.p.2.c

Spiritus ſanctus & Caiphas, varia intendebant in illis verbis expedit vt vnus moriat̃, &c. l.1.f.25.p.1.a

Spiritus ſanctus immediatè mouebat Apoſtolos in interpretandis ſacris ſcripturis. lib.1. f.33.p.1.b

Spiritus ſanctus quadrupliciter aperit oſtium Paſtoribus Eccleſiæ. l.1.f.48.p.2.c

ſpiritus Domini quare prohibuit prædicari Euãgelium in Aſia. l.1.f.148.p.1.a

Staterem ſoluit Petrus pro Chriſto, & pro ſe, & quid hoc ſignificauit. l.1.f.41.p.1.b

Stephani Prothomartyris, & aliorum Sanctorum corpora diuinitus reuelantur. lib.1. f.187.p.2.d

Suarez repræhenditur. lib.1.fo. 202.p.1.a

ſubditus agens contra præceptũ, vel ore tenus à Prelato factũ, vel in regula expreſſum, peccat mortaliter. l.1.f.125.p.1.a

T

Tabernaculi poſtes quid ſignificent ex D. Grego. & Beda. l.1.f.38.p.2.d

Tamburlani exercitus quantus fuerit. l.3.f.37.p.2.d

Tanta eſt ius Eleemoſynæ, vt hominem ad Deum introducat, ex D. Ambro. l.2.f.26.p.2.d

Temporalia bona ad finem honeſtum ordinata, induunt rationem honeſti, & ita poteſt pro eis vitam exponi. lib.1.f. 88.p.2.d

tempore vrgentis peſtis, unde ſacerdotes infectis miniſtrantes, viuere debeant. lib.1.fo. 114.p.1.b

tempore peſtis, nullo modo licet Clericis ludere prohibitis ludis, neque etiam ob recreationem, tum maximè Curatis. l.1.f.120.p.1.b

tempore ingentis famis Epiſcopus tenetur de ſuo ſubuenire neceſſitatibus pauperum. l.2. f.2.p.1.b

terminus à quo Iuſtificationis eſt culpa, ex Concil. Trident. l.1.f.132.p.2.d

tertium genus bonorum Eccleſiæ, ſunt oblationes. lib.2.fo. 17.p.2.d

Tertullianus Montanum hæreticum eſt ſequtus. lib.1.fo.91. pag.2.d

Tertulliani liber de fuga à D. Hieronymo condemnatur. l.1.f.91.p.2.d

Thalmud Iudeorum, continet multa falſa. l.1.f.53.p.1.a.b

Theodas, & Iudas, falsò ſibi oſtij nomen aſſumpſerunt. l.1, f.39.p.2.c

Theologus, ſimilis eſt Aquilæ, & præcipuè Aquilæ illi Ezechielis. l.1.f.35.p.1.a.b

Theologus, ſimilis eſt Regi. ibidem. a

Theophilus, & Euthimi⁹, temerariè de ſanguine Chriſti in horto

horto fuſo loquntur. lib.1.f. 199.p.1.a
timor cadens in virum conſtantem, quãdo non excuſat Curatum à miniſtrando. lib.1.f. 12.p.1.b
Tyranni, ſubditos ſuos ad peccandum inducentes, appellantur lupi. l.1.f.89.p.1.b
Tormenta Chriſti ſuperant omnes pœnas hominum huius ſæculi, non autem damnatorum. l.1.f.199.p.1.a
Toſtadus tenet, Eccleſiam non fuiſſe formatã ex latere Chriſti mortui, ſed ex latere Chriſti viuentis. l.1.f.203.p.1.a
Toſtadus ait ſanguinẽ ex Chriſti latere profluxum, nihil cõtuliſſe ad redemptionem humani generis, nec per illum Chriſtum nobis quidquam meruiſſe. l.1.f.203.p.1.a
Totus ſanguis Chriſti in terram fuſus, reaſſumptus eſt in reſurrectione. lib.1.f.203.p.2.c & f.204.p.2.c
Tranſgreſſio ſtatuti, vel conſtitutionis præceptiuæ, ſeu præcepti etiam Prælatorum, inducit peccatum mortale. l.1. f.123.p.1.b
Tranſlatio Almæ domus Lauretanæ à Nazareth Galileæ, vſque ad Ciuitatem Recanatẽſem, eſt miraculum miraculorum. l.1.f.65.p.2.c
Tres hæreſes recitantur, & confunduntur in materia de bello l.3.f.39.p.2.c.d
Tria ſunt genera perſonarum, quibus non licet militibus in bello damnum inferre. lib.3. fol.62.pag.2.d
Tria faciunt ad perfectionẽ fraternæ dilectionis. lib.1.fo.15. pag.1.a
Tribus Leuitica cõparatur Clericis legis gratiæ, & quæ bona poſſidere debeant. lib.2.f. 24.p.1.b
Triplex reſpõſio datur ad quendam locum D. Pauli. lib.1.f. 149.p.1.b
Tripliciter homines flagellantur à Deo, ſcilicet corporaliter, temporaliter, & ſpiritualiter. Primis quidem duobus modis Deus flagellat poſitiuè, Tertiò verò modo ſolùm permiſſiuè. l.1.f.127.p.1.b
Tripliciter ſubueniri poteſt exiſtenti in extrema neceſſitate. l.2.f.6.p 2.d
Tropus à parabola differt, & in quo vide. l.1.f.37.p.1.a
Tunc ſunt malæ Eleemoſynæ, cum fiunt ex rapinis. lib.2.f. 28.p.1.b
Turca ſi inuadens Ciuitatem in odium fidei, paruulos omnes in illa exiſtentes & infantes omnes adhuc in maternis vteris manentes interficiat, tunc morientes illi in Dei gratia decederent. & nota locum. l.1.f.4.p.1.a
Turrecremata, malè legit, & citat locum quendam D.Aug. l.1.f.19.p.2.d
Turrecremata, duplex Eleemoſynæ genus conſtituit, ſpirituale ſcilicet, & temporale. l.1.f.182.p.1.a
Tutores non poſſunt fugere à Ciuitate peſtifera tempore

peſtis ex Claudio Eſpincæo. lib.1.f.3.p.1.b

V

Vado Iordanis, aſſimilatur Chriſtus. l.1.f.47.p.2.c
Valet opus ſatisfactorium quod homo operatur ad tria.
Valdéſis error fuit, ꝙ nihil proderat animę defuncti, corpus ipſius ſepeliri in loco ſacro. l.1.f.189.p.1.b
Valens Imperator hæreticus, liberã cuiq; ſuorũ viuẽdi libertatem cõceſſit. l.3.f.75.p.1.a.b
valor eſſentialis ſacrificij miſſæ, æqualis eſt in omnibus ſacrificijs. l.1.f.190.p.1.b
varia dicta q̃ probare vñr, bella nullo mõ licere. l.3.f.43.p.1.b
varia expoſitio Doctorũ ſuper illa verba Ioan.1. erat lux vera, &c. l.1.f.41.p.2.c.d
varia expoſitio de oſtio Ouilis. l.1.f.48.& 49.
varia Iudęorum, & gentiliũ bella. l.3.f.37.p.1.a
variè D.Aug. exponit locum illum Euangelij Matt.tu es Petrus, &c. l.1.f.43.p.1.b
variè beatitudo bonis operibus attribuitur. l.2.f.28.p.2.d
variæ ampullæ ſanguinis illius miraculoſi qui fluxit ex Chriſti Icona in Syria à Iudęis percuſſa, per varia loca miſſę sũt. l.1.f.200 p.2.c
variæ ciuiles diſcordiæ narrantur. l.3.f.35.p.2.c
varietas penarum in damnatis, non refrigerabit eos, ex D. Tho. l.1.f.189.p.1.a
varij errores recenſentur. lib.1. f.142.p.1.b
varij ſunt gradus cõiunctionis ſpiritualis. l.1.f.178.p.1.b
varij Populi à Nino Rege ſuperati, & ſubacti ſunt. l.3.f.35. pag.1.a
varius modus contrahendi peſtem. l.1.f.98.p.2.d
veneti Populi, peſte afflictati. l.1. f.129.p.2.c
vera ratio cur Romano Pontifici ĩ ſua aſsũptione nomẽ mutet. l.1.f.80.p.2.d.& f.81.p.1.a
verba illa Adæ .ſ. hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, tm̃ Eccleſiæ cũ Chriſto coniunctionem ſignificabãt. l.1.f.211.p.1.b
verbo domini cęli firmati ſunt, q̃uo intelligatur. l.1.f.34.p.1.a
via Dei incohantibus eſt anguſta. l.1.f.136.p.1.a
Vicarij perpetui, tenentur non abeſſe à loco reſidentię tẽpore peſtis. l.1.f.5.p.1.b
Vicarius, qñ abſens à loco reſidentiæ peccat, ẽt ſi alium loco ſui ſufficiat. l.1.f.7.p.1.b
Vicinior Curatus, tempore peſtis tenetur ſuccurrere alteri Curato infirmo. l.1.f.8.p.2.c
viduę, quid in die Iudicij dicẽt. l.1.f.23.p.2.d
Virginis ope, Damaſceno manus reſtituitur. l.1.f.62.p.2.d
Virginis ope, quidam cũ ſe Diabolo (data ſingrapha) dicaſſet, liberatus eſt. l.1.f.62.p.2.d
Virginis Lauretanæ domus, Recaneto tanq̃ eximium donũ parabatur. l.1.f.66.p.1.b
Virgini aliqñ fuit cõceſſum, videre

dere clarè Diuinã eſſentiam, vt fuit in die Incarnationis. l.1.f.212.p.1.b

Virginis laudes, ex D.Bernardo ibidem. b

Virginitatem qui ſemel perdũt non inueniunt locum pęnitentiæ, apud Deũ quoad priorem dignitatẽ. l.1.f.151.p.1.a

Virgo Maria B. Idelfonſo Archiepiſcopo Toletano veſtes ad ſacrum peragendum tradit. l.1.f.63.p.1.a

Virgo Maria præſto adeſt inuocanti. l.1.f.64.p.1.a

Virgo Maria vbi ſit nata. lib.1. f.64.p.2.c

Virgo Maria apparuit Alexãdro Priori Sancti Georgij, apud Illyricos. l.1.f.65.p.1.a

Virgo Maria à nullo Illuſtrium virorum in gratijs ſuperatur. l.1.f.70.p.1.b

Virgo Maria non adfuit in primo Concilio facto Hieroſolymis, vt putat Rupertus. l.1. f.70.p.2.d

Virgo Maria ſtans iuxta Crucẽ filij, ſanguinem eius labentẽ collegit. l.1.f.200.p.2.d

Viri Eccleſiaſtici appellãtur lux. l.1.f.42.p.2.c

Virtus reducendi aquas ad locum ſuum communicata fuit manuum Moyſi per modum tranſeuntis. l.1.f.160.p.1.b

vitæ ſpiritualis vnius hominis eſt maius bonum, q̃ vita corporalis Reipub. l.1.f.3.p.2.d

vitãda ſunt duo extrema in exponendis ſacris ſcripturis. l.1. f.36.p.1.a

vitę diſcrimen aliquando ſequitur intrinſecè, aliquando extrinſecè, & per accidens. lib.1.f.100.p.1.a

Viuere in communi de prætio rerum venditarum, durauit à Chriſto vſq; ad annum 224. lib.2.f.17.p.2.c

vna ſcientia, ex quot capitibus dicatur nobilior altera. lib.1. f.30.p.2.c

vnde deducatur abſonum eſſe à Chriſti religione plures habere vxores. l.1.f.213.p.2.c

vni eidemq; rei multoties contraria nomina conueniunt. lib.1.f.44.p.1.b

vnuſquiſq; tenetur conſeruare ſtatũ ſuum, niſi mutet in melius. l.2.f.8.p.1.a

votum religionis, non obligat eum cui medicorum Iudicio talis ſtatus eſt vitæ ſuę nociuus. l.1.f.101.p.1.& 2.b.c

vox pœnitentis licet ex ſua natura ſit publica; tamen in cõfeſſione eſt ſecreta. l.1.f.104.p.2.d

vocare infideles in ſui auxilium ad præliandum per accidens eſt peccatum. l.3.f.55.p.2.d

vſus parabolarum frequẽs eſt in Euangelio. l.1.f.37.p.1.b

Vuicleph Impius vitio vertebat Conſtantino Imperatore, qđ multas terras conceſſit Eccleſiæ. l.2.f.22.p.1.a

vulpes Samſonis, ſignificant hæreticos. l.1.f.51.p.2.d

Z

Zacharias Pontifex Eraclytum admonet vt humilis incedat. lib.1.f.61.p.2.c

FINIS.

INDEX TERTIVS
AD VSVM CONCIONATORVM.

Prædicatores ex ſuperioribus Indicibus, & maximè ex ſecundo poſſunt in ſingulis ad ſuum libitum, ſelectiora alphabetico ordine digeſta perlegere. Sed quia illa multa ſunt, & nimia ſua longitudine, legentium oculos obumbrant, atq; offuſcant; ideò uiſum eſt, in hoc tertio Indice ſelectiora, & pulchriora ſeligere, ut illa alphabetico etiã ordine perlegant, & contemplentur. Inſuper præter diſcurſus prædictos, in Indice citatos (multis in locis) nouis quibuſdam admonitionibus, & illuſtrationibus, eaſdem res, eaſdemq; dicta amplificamus: docentes lectorem, ad quot quamq; uaria & diuerſa loca ſcripturæ eaſdem res poterunt applicare.

A

A Peccato Adæ mors habuit initium, & habetur l.1.f.76. p.2.c. tractare poteris per contrapoſitionem, q a morte ſecundi Adæ mors habuit mortẽ, iuxta illud: Ero mors tua, ò mors, & uita habuit principium, quod per Chriſtum omnes uiuificantur.

A mulieribus quot mala euenerint, quod eſt l.3.f.58. per totum. erit bonum uidere hoc pro decollatione Ioannis Baptiſtæ, dum pro ſaltatione filiæ Hærodiadis, caput amputatum eſt.

Abſentia miniſtrorum Eccleſiæ a ſuis populis, quot malorum ſit cauſa, & habetur l.3.f.63. p.2. d. tu tractare poteris de reſidentia Prælatorum, nam abſentia eorum eſt cauſa multorum malorum, adducere poteris abſentiam Moyſis a populo ſuo, nam fuit cauſa q Idola colerent, licet abſentia illa fuerit non propter uanitatem, ſed propter Dei conuerſationem.

Abraham accepiſſe filium in parabolam quid ſignificet, habes l.1.f.37.d.

Abrahæ quare fuit adaucta littera. quod eſt fol.44. tracta tu de fidelitatis, ſeu fidei magnitudine, & dic ſemper Deum augere credentes, Sara uerò, quia ueluti dubitans riſit, ideò ei (præter aliũ) detracta fuit littera.

Adam in illo ſopore uidit diuinam eſſentiam, & poſtea prophetauit. qd' habes l.1.f.209.d. age de magnitudine diuinæ conuerſationis. Vbi introducere poteris Deum ueluti præceptorem Adæ, Adam uerò diſcipulum qui ex una ſeparata lectione uidit, & ſciuit præterita, præſentia, & futura,

& ſutura,ut ait Epipha.& habes lib.1.f.210.p.1.a

Adam fuit primus Chriſtianus,& quare habes.l.1.f.217.p.1.a

Adæ cur in ſomno fuerit coſta detracta.l.1.f.214.p.2.d

Adam in illo ſopore non cognouit myſterium crucis, quòd habetur l.1. f.211.p.1.a poteris adijcere ꝙ merito hoc factum ſit.nã cum ille ſopor Adæ fuerat ueluti q̃dã participatio diuinæ gloriæ, & guſtus fruitionis beatificę,nõ debebat ei fieri reuelatio mortis,& acerbitatis crucis dñi.

Adam ſecundus,cur inclinato capitê obdormiuit,habes l.1.f.208. il primo.p.2.c. Tu adde,meritò id factum eſſe. Oſtendebat enim Chriſtus unde Eccleſia prodire debebat,ſcilicet ex latere eius, qui inſtans ſerpẽtis ideo moriebatur ne filij eius ex ſuo uentre naſcerentur.inclinato & capite obdormiuit,quia per dormitionem mortis,Chriſtus naturã humanam deoſculatus eſt, pacificans per ſanguinem crucis eius ſiue quæ in cœlis,ſiue quæ in terris ſunt inclinato etiam capite ad partem vulneris,ut ingrediamur in petram, & abſcondamur ut intremus in cauernam maceriæ,& in cellam ſuam uinariam, vbi ordinauit in nos charitatem. inclinato etiam capite ut non rigidum iam arboris primi uetiti fructum agreſtem,ſed placidum & dulcem ſumamus.& multa alia poterit lector excogitare.

Affectum paternum communicat Spiritus Sanctus paſtoribus Eccleſiæ ad regendos ſuos ſubditos,quod habetur l.1.f.49.p.1.b. Adde tu paternum affectũ Prophetæ Dei,qui audiens a meſſoribus ſuis mors in olla, mors in olla uir Dei,ſtatim accepta farina pulmẽtũ ollæ dulcorauit,applicãs iſta & multa alia affectui paſtorũ,dum ſubditorũ malis medenť.

D.Ambroſij ponderatio ſuper illud Pauli:non enim Angelos apprehendit,ſed ſemen Abrahæ apprehendit,& habes l.1.f.42.p.1.b.

B

BEniamin filio Racheſis duo diuerſa nomina conuenerunt, & habes l.1.fo.44.p.1.b.de iure potius.Quòd Iacob qui luctator fuit, Chriſtũ repreſentat qui in morte luctauit, & in hac lucta claudus humanitatis fœmore effectus eſt. huius ergo Chriſti qui filius eſſe debet Benoni primo, & poſtea Beniamin debet nominari. nec ſufficit hominem eſſe Ben-oni reſpectu Chriſti, qui in Cruce doloribus plenus, & parturiẽs cruciatibus filios ſuos, Benoni quemlibet noſtrum appellauit; ſed neceſſe eſt,nos eſſe Benoni reſpectu noſtri,ita quod debeamus dolere, & plorare mala quæ aduerſus Deum commiſimus,ut his deploratis, Beniamin,id eſt filius dexteræ à Iacob patre noſtro,id eſt Chriſto nominari ualeamus,& ad dexteram eius ſedentes (ut Beniamin nomen ſonat) impleatur illud,ſedebitis ſuper ſedes duodecim,iudicantium duodecim tribus Iſrael,quod ẽt Chriſtus,vt ſm humanitatem eſſet in Cęlo Beniamin,prius fuit Ben-oni,quia fuit filius doloris,ſic.n.eum Propheta appellauit dicens virum dolorum & ſcientem infirmitatem.

C

CAym diuina uoce admoneri potuit, mutari non potuit, ex Auguſtino,& habes l.1.f.148.p.1.b.tractare poteris de difficultate conuerſionis peccatoris.

Concordiæ Ædem Romani extra Ciuitatem ædificarunt,& habes ex D. Auguſtino.l.3.f.36.p.1 b.accommodare hoc poteris de dilectione inimi orum,& de pace habenda, cum apoſtrophe uiuaci dolens, & dicēs, quòd homines concordiam nolunt intra ſe habere, ſed eius Ædem, ſi forte extruunt,foris ædificant.

D

DEſponſatio Chriſti cum Eccleſia fuit mediante ſanguine, habes l.1. f.216.p 1.a.dic illud Zephoræ:Sponſus ſanguinum tu mihi es: dignitatem huius deſponſationis, habes ex D.Auguſtino, & uide l.1. fol. 215.p 2.d

E

ECcleſiæ dignitatem & amplitudinem, uide in Indice ſecundo uerborum,Verbo Eccleſia.

Eleemoſynæ ſimiliter magnalia, uide fuſe in ſecundo Indice uerborum, uerbo Eleemoſyna.

Epiſcopi fideles,ſi miles ſunt cuſtodibus Salomonis.& habes l.1. f 52.p 2. d.Salomon Chriſtus eſt, reclinatorium ſuper quod dormit, eſt anima fidelis,nam delitiæ meæ(inquit ipſe)eſſe cum filiis hominum.Epiſcopi ergo fideles quietem animæ curantes gladio poteſtatis duplicis aduerſus hoſtes, & hæreticos inſurgunt, ne turbetur ſomnus ueri Salomonis.

Eſau quomodo dicatur non inueniſſe locum pœnitentiæ apud Deum.l.1. f.150.p.2.d

F

FEſtum ſanctiſſimi Sacramenti Euchariſtiæ,unde ortum habuit.lib.1.f. 60.p.2.c

Fideles Chriſti debent eſſe oues uariorum colorum, id eſt uirtutum, & habes l.1.f.75 & 76.d.a

Foramen lateris Chriſti apertum, totius mundi ad Chriſti fidem ingreſſum ſignificabat,ex Auguſtino.& habes l.1. f.120.p.1.b. adducere hoc poteris ad gentium conuerſionem,& in aduentu Regum magorum ex Oriente,ad paruulum Chriſti præſepium.

G

GEmmæ animæ,ſunt domū intellectus,conſilij,& ſcientiæ. l.1 f.153. tractare poteris de ornatu animæ,cuius ornatum, & pulchritudinē reperies in ſecundo Indice,uerbo Anima.

H

D. HIeronymi ponderatio ſuper illud Euangelij:qui habet duas tunicas.l.2.f 11.p.1.b

Humilitas eſt calceamentum animæ.& habes l.1.f.154 p.1 a.adde tu calceamenta filiorū Iſrael nunquàm fuiſſe conſumpta toto tempore quo per deſertum ambularunt, atque ita nunq̄ deberi conſumi humilitatis calceamētum, quia ut ait ſponſus;ſi ignoras te ò pulcherrima inter mulieres,abi poſt ueſtigia gregum tuorū, &c. & nihil eſt quod tantum ſponſum delectet uti calceamenta,& inceſſus pulcher in eis,unde dixit ſponſæ:quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia principis.

I

INcantatores prudentes in Eccleſia ſunt Epiſcopi Sancti,& habes li b.1. f.77 p 2.d
Inter Angelos quare ortum fuerit prælium.l.1.f.137 p.2.d
Interpretatio elegans ſuper illud Ioan. 6. niſi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. l.1.f.24.d.& 25.a
Ioſeph dormitio quid ſignificet,& nota bene.l.1.f.46.p.1.b
Iudæis perdentibus Architectos, omnis ædificandi gratia, ad Eccleſiam tranſlata eſt l.1.f.77.p.2.c

L

LAmpades ſeptem minores quæ erant in candelabro Templi,quid ſignificent l.1.f.42.p.2.d
Laudes ſacræ ſcripturæ,ex Caſſiodoro. l.1.f.74.p.1.a
Laudes Mariæ Virginis narrantur à D.Bernardo. l.1.f.212.p.1.b
Lucis nomen Chriſtus Eccleſiæ communicauit, & habes lib.1.f. 41.p.2.c hoc erit aptum adduci in illo Euangelio:ego ſum lux mundi. Vbi dicere poteris,Chriſtum ſimilē eſſe Principi magno, qui omnes ferè ſuas veſtes ſeruis tradit,ac donat, ſic veſtem Paſtoris dum ait,ego ſum paſtor bonus,communicat Petro dicens ei: paſce oues meas, veſtem Diuinam etiam communicat bonis,ac fidelibus dum de ipſis per prophetam ait: ego dixi dij eſtis uos &c. veſtē ſimiliter lucis dum ipſe ait,ego ſum lux mundi, ſius Apoſtolis,& fidelibus communicat dicens: vos eſtis lux mundi,&c.
Lunulæ animæ ſunt contemplatio rerum cœleſtium, & habes lib. 1.fol. 154.p.1.b
Lucerna illa ſumma candelabri templi, cur non habebat infuſoria, ex D. Cyrillo. l.1.f.42.p.2.d
Lux vera quę eſt Chriſtus in quibus differat à luce Apoſtolorum. lib.1. f.42.p.1.a

M

MErcenarius quid ſit. l.1.f.82.p.2.d
Miracula Chriſti quomodo probabant impſum eſſe Deum.l.1.f.164 p.2.d. & tandem vide de miraculis in ſuo proprio verbo miraculum.
Murenulę animę,ſunt ſpes Sancta. l.1.f.153.p.1.b

N

NOmen oſtij cur tocies Chriſtus in Euangelio Ioan.10.repetijt. l.1. f.46.p.2.c
Nota ſubtile punctum in materia matrimonij.l.1.f.107.p.2.d
Nota pro concionatoribus, & peccatorum conuerſione. lib.1.fol. 147. p.1.b
Nota quomodo intelligatur ly (quia) in Euang. Ioannis, dum Chriſtus ait:vos non creditis,quia non eſtis ex ouibus meis. lib.1.fol.155.p.1.& 2.b.c
Nota cur dominus ſepulcrum habuit in horto.l.1.f.194.p.1.a
Nota interpretationē D. Baſylij ſuper illud: qui habet duas tunicas, &c. l.3.f.45.p.2.c.d

Notā pro materia de oratione. l.3.f.46.p.2.d
Nota ex Turrecremata,Chriſtum ponere animā ſuam pro nobis in pretium,alios autem ſanctos non,ſed tantum in exemplum,ut fuit Petrus cum dixit,& animam meam pro te ponam.l.1.f.87.p.2.c
Notandum pulcrum,ex D.Baſylio.l.1.f.118.p.1.a.b.
Nulla erat naturalis uirtus herbarum,quę poſſet attingere effectum miraculorum Chriſti.l.1.f.54.p.2.d

O

OBduratio includit in ſe multa dei auxilia,quæ quia homo ſpernit,obdurari dicitur.l.f.151.p1.a.b.
Oculus proiiciendus in Euangelio Matthęi, ſignificat rem chariſſimam. l.1.f.24.p.2.c
Oſtiarius ouilis Chriſti,eſt Spiritus ſanctus l.1.f.48.p.2.c
Vide hoc verbum oſtium,& multa inuenies dulcia.
Oues Chriſti debent eſſe uariorum colorum,i.uariarum uirtutnm, & quę ſint iſte oues.l.1.f.75.p.1.& 2.b.d
Ouis quid ſit,& quę eius proprietates ibidem.b

P

PAlliola & linteamina animæ ſunt uerecundia,quod habes l.1.f.153.p. 2.c.agere de magnitudine verecundię,& de utilitate eius,& è cōtra de perfricacitatis malo, dum anima inſtar meretricis,non verecundatur quidquàm.
Papæ nomina vide,in ſuo verbo.
Parabola quid ſit. lib.1.fo.37.p.1.a. & eius acceptiones conſequenter inuenies.
Paſtoris boni conditiones.lib.1.f.48.p.2.d.& tandem de Paſtore,vide ſuo verbo.
Pauci ſunt orationibus vacantes,ex D.Baſylio & habes l.1.f.116.p.2.c
Paulus,quomodo implebat ea quæ deerant Chriſti paſſionibus. lib.1.fo. 165.pag.1.b
Pauperes Deus non fecit l.2.f.11.p.2.d
Pauperum clamor in die Iudicij,& eſt notandus locus.l.2.f.23.p.2.d
Periſcelidę animæ,ſunt donum fortitudinis.l.1.f.152.p.2.d
Pia Auctoris meditatio de lancea Chriſti,quòd fecerit duo vulnera. vide l.1.f.21.p.2.c.d
Poſtes Tabernaculi,quid ſignificent ex D.Gregorio, & Beda.lib.1.f.38. pag.2.d
Proportiones variæ inter Chriſtum, & Adam.l.1.f.209.p.1.a
Propheta primus fuit Adam ex D. Epiph.l.1.f.210.p.1.a
Propheta, quid,& de prophetis vide,ſuo verbo.
Pulcra comparatio Nicolai Papæ.l.1.f.5.p.2.c
Pupilli quid in die Iudicij clamabunt.lib.2.f.23.p.2.d.afferes hoc pro die Iudicij.

Q

QVales fuiſſent homines ante peccatum habes l.1.f.128.p.3.c. adducere poteris hoc prima die quadrageſimæ,ſuper: puluis es,&c.

Quantæ gratiæ fuerit Ioannes Baptiſta ex ſententia D. Auguſtini. & habes l. 1.f.68.p.2.c poteris adducere in Aduentu dum Scribæ & Phariſæi miſerunt ad Ioannem vt interrogent eum tu quis es, moti ex virtutibus quæ in ipſo relucebant.

Quare primi homines Iuſti, magis appellati ſunt Paſtores gregum, quàm Reges hominum, ex D. Auguſtino, & habes lib. 1. fol. 77. p. 1. a. adducere poteris dum tractabis de dominio, vel de Rege, & Imperio. Eſt etiam locus aptus ſuper illud quod petijt Mater filiorum Zebedęi Chriſto, vt ſcilicet filij ſui ſederent vnus ad dexteram, & alius ad ſinixtram, nam omnes quærunt dominari. adduces ad hoc illud Iudicum de lignis conſilium ineuntibus, vt vngerent ſuper ſe regem. Superbos repræhendes qui inſtar Rhami admittunt prælationes, & ſubditos deſtruunt, humiles vero inſtar Oliuæ non admittunt imperium.

Quatuor falsò habuerunt ſpeciem oſtij. vide l. 2. f. 45. p. 1. & 2. b. c. adduces hoc in Euangelio cæci nati.

Quibus ornamentis anima à Deo priuatur. l. 1. f. 154. p. 1. a

Quid denotauit Chriſtus cùm Iuſſit Petro ſoluere ſtateré pro ſe & pro ipſo, & habes lib. 1. fol. 41. p 1. b. adduces hoc in Euangelio: tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, &c.

Quid intelligatur nomine vnius tunicę à Chriſto cum dixit: qui habet duas tunicas, &c. l. 2. f. 11. p. 1. b

Quis debet mortem timere, & habes l. 1. f. 6. p. 1. a. adduces in Euangelio mortui Nahim.

Quomodo intelligatur D. Aug. dum ait: magis eſſe diligendum proximũ quàm corpus noſtrum. l. 1. f. 4. p. 2. c

Quomodo, & ex quo loco colligatur à Sanctis patribus in Chriſto eſſe duas voluntates. l. 1. f. 28. p. 1. b

Quomodo intelligatur illud Pſal. Verbo Domini Cœli firmati ſunt. l. 1. fol. 34. p 1 a

Quomodo Deus dicatur animam deſerere, & pariter reprobus non poſſit gratiam acquirere, habes l. 1. f. 153. p. 2. c. d. adducere poteris in Euangelio illo: Ego vado.

Quomodo intelligatur illud Pauli: Impleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti l. 1. f. 165. p. 1. b

R

REx tenetur pro ſalute ſubditorum, ſuam vitam exponere, ſed non pro vno, & habes lib. 1 fol. 6. p. p. 2. c. & f. 8. p. 1. a. Induc Chriſtum quàmque benè id impleuerit, qui pro nobis mortuus eſt, non ſolum autem pro omnibus, ſed etiam ſi non fuiſſet niſi vnus qui ſua paſſione æguiſſet, pro illo paſſus fuiſset.

S

SAcrę ſcripturæ magnalia, vide indice ſecundo ſuo loco, & verbo.

Samſonis Vulpes, ſignificant hæreticos. l 1. f. 51. p. 2. c. d

Scoti aureum dictum, quòd multi ſunt modò in Eccleſia qui per annũ integrum viuunt abſque peccatò mortali. l. 1. f. 17. p. 2. c

Sæpè Deus Innocentes flagellauit propter aliena peccata. l. 1. f. 163. p. 2. d addu-

adduces hoc in illo Euangelio de Cæco à natiuitate. nam Apoſtoli dixerunt Chriſto: quis peccauit hic aut parentes eius, vt Cęcus naſceretur? adduces vexationé omnium illorum qui erant in Naui Ionæ propter peccatum Ionæ,& occiſionem omnium quæ erant in bonis Amalech, propter peccatum ipſius Amalech.

Sententia aurea DD. Cypria. & Chryſoſt. de pœnitentiæ ſacramento. l.1.f.143.p 2.d

Sepem non habuit gentilitas,& quare, & quot ſunt in Eccleſia ſepes. habes hoc l.1 f.52.p.1.a.b. adduces hoc in Euangelio vineę. Sepem (inquit Dominus) circundedit ei.

Septem minores lampadæ Templi, quid denotent ex D. Cyrillo. habes l.1.f.42.p.2.d.

Sepulchra Sanctorum quàm ſint glorioſa. l.1.f 287 per totum, adduces in feſto omnium Sanctorum,& dices,quòd non ſolum in Cœlo,ſed etiam in terris Deus ſuos honorat,vt impleatur illud Pſal.nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis conſortatus eſt principatus eorum adducens pro figura illud Mardochęi, qui à ſuo inimico glorificatus, & exaltatus eſt,dum acceptis equi retinaculis clamabat: ſic honorabitur quem Rex voluerit honorare.

T

THeologus ſimilis eſt Aquilæ, & maximè illi aquilæ Ezechielis, habes lib.1 f.35.p.1.a.b. ages de magnitudine huius ſcientiæ ſuper alias,ex magnitudine,& nobilitate obiecti,&c.

Tripliciter homines à Deo flagellantur, corporaliter,téporaliter,& ſpiritualiter. primis quidem duobus modis flagellat Deus poſitiuè Tertiò vero modo non,ſed ſolùm permiſſiuè. habes l 1 f.127.p.1. b. adducere poteris hoc in Euangelio cęci nati.

V

VAdo Iordanis aſſimilatur Chriſtus:li 1.fol.47.p.2.c. & dices,optimè Chriſtum vado Iordanis comparari,quia ſicuti in illo vado cogniti ſunt Euphratæi à Veris Iſraelitis in pronunciatione illius vocis quæ uno modo pronunciata ſignificat paleam cum tritico, & alio modo pronunciata ſignificat paleam nudam; ſic Chriſtus eſt ille qui diſcernet bonos à malis,& eos qui cum verbis Sanctis pia opera effecerunt, ab ijs qui ſolùm habuerunt verba bona, ſed nequaquàm bona operati ſunt: & de ijs intelligitur illud Domini: non omnis qui dicit Domine Domine intrabit in Regnum Cœlorum,ſed qui fecerit voluntatem patris mei,qui in Cœlis eſt,ipſe intrabit in Regnum Cęlorum.

Varia expoſitio illius loci Ioan. 1. erat lux vera, &c. vide. lib.1. fol.41. pag.2.c d

Varia expoſitio de oſtio ouilis l.1.f.48 & 49.

Verbo Domini Cęli firmati ſunt, quommodo intelligatur. l.1.f.3 4.p.1.a

Viduæ quid in die Iudicij clamabunt.l.1.f.23.p.2.c

B.Virginis laudes,ex D.Bernardo.l.1.f.212.p.1.b. & multa alia Vide de Maria Virgine ſuo loco,& verbo.

Vulpes Samſonis, ſignificant hæreticos.lib.1.f.51.p.2.d

Z

ZAcharias Pontifex Hieruſalem, Eraclytum admonet, vt humilis incedat. lib. 1.fol.61.pag.2.c. tractare poteris hoc in die Crucis, & dices: nullum debere admitti in conſortio Chriſti, & immitatione eius ſine humilitate, cum Chriſtus dicat: diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde, &c. & adde tu multa alia, quę, breuitatis cauſa prętermitto.

FINIS.

INDEX QVARTVS LOCORVM OMNIVM SACRAE SCRIPTVRAE, QVI IN TOTO HOC OPERE CITANTVR.

In hoc Indice, ſicut & in alijs, numerus primò poſitus, folia Operis indicat: littera l, denotat librum, littera p, paginam aliæ verò litteræ ſcilicet, A, B, C, D, locum ſignificant, in quo ea quæ citantur inuenientur.

Ex Geneſi.

Cap.1. IN principio creauit Deus Cęlum, & terram. l.1.f.27. pag.1.a
Fecit Deus Duo luminaria. lib.1.f.53.p.1.b
Cap.2. Maſculum, & fęminam fecit eos. l.1.f.217.p.2.b
2, Tulit ergo vnam de coſtis eius, & impleuit carnē pro ea, & ædificauit Dominus Deus coſtam quam tulerat ab Adam in mulierem. l.1.f.213 p.1.a
2. Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. l.1.f.174.p.1.b
2. In quacunque die comederis ex eo, morte morieris. lib.1.fo.128. pag.2.d
Cap.6. Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, ſed erunt dies eorum anni, centum, & viginti. li.1.f.139. pag.1.a
Cap.15. Non ſunt completa peccata Amorrhęorum. li.1.f.133.p.2. d. & 140. a
15. Sopor irruit ſuper Abraham. l.1.f.209.p.1.b
Cap.18. Nunquid perdes Iuſtum cum Impijs? l.1.f.156.p.2.d
Cap.19. Delebimus locum iſtum, eò quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos, vt perdamus illos. l.1.f.160.p.1.b
Cap.20. Nunc ergo, redde viro ſuo vxorem, & orabit pro te, quia Propheta eſt. l.1.f.165.p.2
Cap.22. Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cęli, & ſicut arenam quæ eſt in litore maris. l.1.f.50.p.2.c

Cap.24.

Cap. 24. Creſcas in mille millia, & ſemen tuum poſſideat portas inimicorum ſuorum.l.1.f.50.p.2.d

Ex Exodo.

Cap. 4. DImitte filium meum vt ſacrificet mihi.l.1.f.21.p.2.d
4. Ego indurabo cor Pharaonis l.1.f.240.p.1.b
4. Sponſus ſanguinum tu mihi es.l.1.f.216.p.1.a
Cap 7. Conſtitui te Deum Pharaonis.l.1.f.48.p.2 d
Cap.12.Os non comminuetis ex eo l.1.f.25.p.1.b & f.29.p.2.c
Cap.20. Ego ſum Deus Zelotes,uiſitans iniquitatem patrum in filios,vſque ad tertiam,& quartam generationem.l. 1.f.167.p.1.a
Cap.25. Incircuncisæ enim ſunt aures eorum, & audire nolunt. l.1.f.140.p.2.c
Cap.31. Si quis eſt Domini iungatur mihi, congregatique ſunt ad eum omnes filij Leui,quibus ait: Hęc dicit Dominus Deus Iſrael. Ponat Vir gladium ſuper fęmur ſuum, ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum,& occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum, lib.1.fol.49. pag.1.a.b
Cap.33. Cognoui te nominė tuo l.1.f.87.p.2.d
33. Oſtendam tibi omne bonum.l. 1.f.150.p.2.d
Cap.34. Velamine faciem ſuam operuit.l.1.f.35.p.2.c

Ex lib. Numerorum.

Cap. 12 SI quis fuerit inter vos Propheta Domini in viſione apparebo ei. At non talis ſeruus meus Moyſes,qui in domo mea fidelissimus eſt, ore enim ad os loquor ei,& palam,& non per ęnigmata Dominum videt l.1.f.21.p.2.d
Cap.13. Vſque quo protrahet Populus iſte?feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam.l. 1.f.129 p.b
Cap.14. Filij veſtri erunt Vagi in deſerto quadraginta annis,& portabũt iniquitatem veſtram donec conſumantur cadauera Patrum in deſerto.l.1 .f.164.p.1.a
Cap.23. Si dederit mihi Balac plenam domum ſuam argenti, & auri,nõ potero immutare verbum Domini Dei mei,vt vel plus, vel minus loquar.l 1.f.72.p.1.b
23. Balaam aſſumpta parabola vaticinatus eſt,de Aram adduxit me Balaac Rex Moabitarum,de montibus Orientis,veni (inquit) & maledic Iacob,&c. l.1 f.38 p.1 a
Cap.24. Quàm pulcra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael, vt valles nemoroſę, vt horti iuxta fluuios irrigui; vt tabernacula quę fecit Dominus, quaſi Cedri prope aquas, fluet aqua de ciſtula eius, & ſemen illius erit in aquas multas. lib. 1.fol.50. pag.2.c
Cap.28. In Kalendis autem offeretis holocauſtum Domino. lib. 1.fol. 53.p.1.b

Ex Deuteronomio.

Cap.2. INdurauerat Dominus Spiritum eius, & obfirmauerat cor illius.l.1.f.140.p.1.b

Cap.6. Audi Iſrael, Dominus Deus Iſrael vnus eſt.l.1.f.23.p.1.a

Cap.14. Non occidentur Patres pro filijs,nec filij pro Patribus,ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur.l.1.f.163.p.2.c

Cap.19. Qui altari ſeruit,de altari viuere debet.l.1.f.120.d

Cap.20. Si quando acceſſeris ad expugnandam Ciuitatem offeres ei pacem.l.3.f.48.p.1.a

Cap.22. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo.l.1.f.162.p.2.d

Cap.33. Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo; quaſi in Thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet.l.1.f.75.p.1.b

Cap.25 Non alligabis os boui trituranti.l.1.f.32.p.1.b

25. Omnem prædam exercitui diuides, & comedes de ſpolijs hoſtium tuorum.l.3.f.54.p.1.b

Ex lib. Ioſue.

Cap.10. CVmque fugerent filios Iſrael,& eſſent in deſerto Beth-horon,Dominus miſit ſuper eos lapides magnos vſq; in Azeca,& mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quã quos gladio percuſſerant filij Iſrael l.3.f.44.p.1.a

Cap.11. Domini fuit ſnĩa, vt indurarentur corda eorum.l.1.f.140.p.1.b

Ex lib. Iudicum.

Cap. 3. HÆ ſunt gentes quas Dominus reliquit, vt erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui non nouerunt bella Chananæorum,& poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi.l.3.f.41.p.2.d

Cap. 9. Ferunt ligna,vt vngerent ſuper ſe Regem.l.1 f.23 p.1.b

Cap.14. De comedente exiuit cibus,& de forti egreſſa eſt dulcedo.lib.1.f.38.p.1.a

Cap.20. Tradite omnes de Gabaa qui hoc flagitium perpetrarunt vt moriantur,& auferatur hoc malum de Iſrael, qui noluerunt fratrum ſuorum filiorum Iſrael audire mandatũ. l.3.f.47.p.2.c

Ex libris Regum.

1.Reg.2. SI in Deũ peccauerit vir, quis pro eo orabit? f.310.p.2.c

2. Magis honoraſti filios quam me.l.1.f.81.p.2.c

15. Nunc ergo vade,& percute Amalech,& demolire vniuerſa eius, nõ parcas ei,& nõ cõcupiſcas ex rebus ipſius aliquid:ſed interfice à viro vſq; ad mulierem,& paruulum atq; lactantem. l.3.f.41.p.2.d

15. Porro triumphator in Iſrael nõ parcet,& pœnitudine non flectetur.l.1.f.140.p.1.b

16. Vſque

16. Vſque quo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael.l.1.f.140.p.1.b
2.Reg 3. Redde vxorem meam Michol, quã deſpondi mihi centum præputijs Philiſtinorum.l.3.f.48.p.1.a.
3. Non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane. lib.1.f. 169.p.1.a
7. Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in filium, li. 1.f.20.p.1.b. & fol.31.p.1.b
12. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum l. 1.f.131.p.1.b
16. Dominus præcepit ei, vt malediceret Dauidi.l.1.f.131 p 1.b
18. Non exibis ſiue enim fugerimus, non magnopere ad eos pertinebit, ſiue media pars de nobis ceciderit, non ſatis curabunt, quia tu ſolus pro decem millibus reputaris.l.1.f.17.p.1.a
3.Reg.3. Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poſſit, & diſcernere bonum à malo.l.1.f.154.p.2.d
4. Loqutus eſt Salomon tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia.l.1.f.37.p.3.c
13. Et ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus loqutus eſt mihi in Sermone Domini dicens, reduc eum tecum in domum tuam, vt comedat panem, & bibat aquam, & fefellit eum. lib.1.f.156. pag.1.b
17. Domine Deus, etiam ne viduam apud quam ego vtcunq; ſuſtentor afflixiſti, vt interficeres filium eius.l.1 f.136.p.2.d
17. Nunc cognoſco quia vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.l.1.f.56.p.2.c
21. Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij ſui inferam malum domui eius. lib.1.f 164.p 1.a
Vltimo. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & omnem exercitum Cœli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris, & ait Dominus: Quis decipiet Achab? lib. 1. fol. 156. pag.1.a

Ex Paralipomenon.

1.Parali. Miſit Dominus peſtilentiam in Iſrael, & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia virorum,l.1.f.129.p.1.b
2.Paral.7. Tradam eam in parabolam.l.1.f.37.p.2.d
2.Paralip. Si clauſero Cœlum, & pluuia non fluxerit, mandauero, & præcepero locuſtæ, vt deuoret terram, & miſero peſtilentiã in populum meum conuerſus autem populus meus ſuper quem inuocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, &c. lib.1. fol. 129.p.2.d
2. 16. Stulte egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore aduerſum te bella conſurgent l.3.f.55.p.2.c

2. 23. Educite eam extra ſepta templi, & interfi ite foris gladio. lib. 3. fol.77.p.2.c,

2. 19. Impio præbes auxilium, & ijs qui oderunt Dominum amicitia iungeris,& idcirco iram Domini merebaris.l.3.f.55.p.2.c.

Ex lib. Eſdræ

1. 3. NVnquid meliora faciunt qui habitant Babylone? quoniam vidi quommodo ſuſtines eos peccantes, & pepercisti impiè agentibus,& perdidiſti Populum tuum,& conſeruaſti inimicos tuos,& non ſignificaſti.l.1.f.137.p.1.a

4. Veniemus in medio eorũ,& interficiemus eos,& ceſſare faciemus opus.cũq; hoc ſciuiſſet Neemias, cuſtodias poſuit,& cõfortato atq; aĩato Populo, eos armatos eſſe voluit, &c.l.3.f.46.p.2.d

Ex lib. Tobiæ.

Cap.2. CVmq; occultaſſet corpus, manducauit panem cum luctu ; & tremore memorans illum ſermonem quem dixit Dominus per Amos Prophetam; dies veſtri conuertentur in lamentationes,& luctum.l.1.f.21.p.2.c

Cap.3. Qui poſt tempeſtatem tranquillum facis.l.1.f.157.p.1.b

Cap. 4. Eleemoſyna ab omni peccato & morte liberat.l.2.f.26 p.1. b

4. Quia acceptus eras Deo, ideò neceſſe fuit vt tentatio probaret te.l.1.f.127.p.2.c

Cap.12. Quando orabas cum lachrymis,& ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum,& abſcondebas mortuos per diem in domo tua,& nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationẽ tuam Deo.l.1.f.190.p.2.c

Ex lib. Iob.

Cap.2. PEllem pro pelle dabit homo, & cuncta quæ habet dabit pro anima ſua.l.1.f.88.p.2.c

5. Per diem incurrent tenebras,& quaſi in nocte, ſic palpabunt in meridie.l.1.f.84.p.1.a

Cap.9. Verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres delinquenti.lib.1.f.154.p.1.b

Cap.12. Si incluſerit hominem,nullus eſt qui aperiat.l.1.f.137.p.2.d

Cap.15. Iniquitatem quaſi aquam bibit.l.1.f.154.p.1.c

Cap.19. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.l.1.f.148.p.1.b

Cap.21. Si deſtruxerit,nemo eſt qui ædificet.l.1.f.148.p.1.b

Cap.24. Ad nimium calorem tranſibunt ab aquis niuium.l.1.f.189.p.1.a

Cap.34. Regnare facit hominem hypocritam propter peccata Populi. lib.1.f.167.p.1.b

Ex Pſalmis.

Pſal.2. DOminus dixit ad me, filius meus es tu; ego hodie genui te. lib.1.f.26.p.2.d. & f.28.p.1.a

2. Dabo

2. Dabo tibi gentes hæreditatem tuam,& poſſeſſionem tuam terminos terræ.l.1.f.50.p.2.c
4. In pace in id ipſum dormiam,& requieſcam.l.1.f.191.p.1.a
6. Sicut aqua effuſus ſum,& diſperſa ſunt omnia oſſa mea.l.1.f.104.pag.1.b
11. Eloquia Domini eloquia caſta argentum purgatum terrę,probatum ſeptuplum.l.1.f.73.p.1.b
15. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. l.1.f.20.p.1.b
15. Caro mea requieſcet in ſpe.l.1.f.20.p.1.b.& f.191.p.1.b
17. In Deo meo tranſgrediar murum.l.1.f.154.p.2.d
18. Lex Domini immaculata,&c.l.1.f.53.p.1.a.& f.73.p.1.a
18. Ab occultis meis munda me,& ab alienis parce ſeruo tuo. l.1.f.154.p.1.b
19. Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. lib.1.f.20.p.2.d
21. Foderunt manus meas,& pedes meos.l.1.f.20.p.1.a
26. In petra exaltauit me.lib.1.f.43.p.1.a
26. Si conſiſtant aduerſum me caſtra,non timebo. l.1.f.154.p.2.d
26. Credo videre bona Domini,in terra uiuentium l.1.f.153.p.1.a
30. Ego autem in Domino ſperaui.l.1.f.153.p.1.a
32. Verbo Domini,Cęli firmati ſunt.l.1.f.34.p.1.a
33. Guſtate,& videte quàm ſuauis eſt Dominus.l.1.f.74.p.1.b
35. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, a torrente voluptatis tuæ potabis eos.l.1.f.75.p.1.a
35. Quando veniam,& apparebo ante faciem Dei. l.1.f.154.b
41. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum,ita Deſiderat anima mea ad te Deum.l.1.f.154.p.1.b
44. Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis. li.1.f.18.p.2.d & fol.25.p.2.d
44. Delectauerunt te filiæ Regum in honore tuo. l.1.f.80.p.1.b
45. Arcum conteret,& confringet arma,& ſcuta comburet igni.l.1.f.195.p.1.b
50. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.l.1.f.154.p.2.c
54. Viri ſanguinem,& doloſi,non dimidiabunt dies ſuos.lib.1.f.155 pag.2.d
57. Cęcidit ignis,& non viderunt ſolem.l.1.f.133.p.2.c
57. Furor eorum iuxta ſimilitudinem ſerpentis, obturantis aures ſuas ne exaudiant vocem incantantis,& venefici, incantantis ſapienter.l.1.f.78.p.1.a
68. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem.l.1.f.133.p.2.d
68. Factus ſum illis in parabolam.l.1.f.37.p.2.d
71. Sicut pluuia in vellus.l.1.f.20.p.2.d
71. Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſq; ad terminos orbis terrarum.l.1.f.50.p.2.c
73. Reatus eſt furor tuus ſuper oues paſque tuæ.l.1.f.75.p.2.c

77. Atten-

77. Attendite Populeſ meus legem meam.l.1.f.59.p.2.c
78. Ibi poſuerunt mortalia ſeruorum tuorum eſcas volatilibus Cæli.l.1.f.183.p.2.d
81. Ego dixi Dij eſtis,& filij excelſi omnes.l.1.f.44.p.1.a
101. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum, paucitatem dierũ meorum nuncia mihi.l.1.f.155.p.2.d
103. Poſuiſti tenebras,& facta eſt nox,in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ Syluæ catuli leonum rugientes, ut quærant à Deo eſcã ſibi,ortus eſt Sol,& congregati ſunt, & in cubilibus ſuis congregabuntur.l.1.f.83.p.2.d
108. Reuela oculos meos,& conſiderabo mirabilia de lege tua. li.1.f.21.p.1.b
109. Tu es ſacerdos in æternum,ſecundum ordinem Melchiſedech.l.1.fol.40.p.2.d
118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo.l.1.f.74.p.1.b
118. Voluntaria oris mei beneplacita fac tibi.l.1.f.156.p.2.d
144. Ex adipe frumenti ſaciat te.lib.1.f.74.p.1.b.& f.75 p.1.a
144. Lauda Hieruſalem dominum,Lauda Deum tuum Syon, quoniam cõfortauit ſeras portarum benedixit filijs tuis in te;qui poſuit fines tuos pacem.l.1.f.75.p.1.b
147. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum.lib 2.f.12 p.1.b & f.27.b

Ex lib. Prouerbiorum.

Cap.2. Miſericordia,& fide purgantur peccata.l.2.f.31.p.2.c
Cap.8. Beatus vir qui audit me,& qui vigilat ad fores meas quotidie,& obſeruat ad poſtes oſtij mei.l.1.f.38.p.2.d
Cap.11. Impius facit opus inſtabile.l.1.f.153 il ſecundo p.2.c
Cap.12. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. l.1.f.148 p.2.c.& 153.p.2.c
Cap.13. Qui timet dominum,non trepidabit.l.1.f.154.p.2.d
Cap.14. Qui miſeretur Pauperum,beatus erit.l.2.f.30.p.2.c
Cap.16. Fœneratur Domino qui miſeretur pauperum. lib. 2. fol 30. pag.2.c
Cap.16. Miſericordia, & iniquitate remittitur iniquitas. lib. 2. fol. 31. pag.2.c
Cap.19. Deuorat iniquitatem.l.1.f.154.p.2.c
Cap.20. Rex reſidens in ſolio,intuitu ſuo diſſipat omne malum. lib.3.fo. 75.p.1.a
Cap.21. Gloriantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis.li.1.f.154.p.2.c
21. Adoleſcens iuxta uiam ſuam cum ſenuerit, difficile recedet ab ea.l.3 f.79.p.1. a
Cap.24. Rapinas meditatur mens eius, & fraudes labia eius loquuntur. l.1.f.154.p.2.d

Cap.25. Gloria Dei, eſt celare verbum, & gloria Regis, inueſtigare ſermonem.l.1.f.35.p.1 a
Cap.27. Melius eſt.n.vicinus iuxta, quàm frater procul.l.1.f.8.p.2.c
Cap.28. Qui dat pauperi, non indigebit, qui deſpicit deprecantem, penuriam ſuſtinebit.l.2.f.31.p 1.a
Cap.30. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe veniens, portans panem tuum.l.1.f.66.p.1.b
Cap.31. Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fuſum l.1.f.154.p.2.c

Ex lib. Eccleſiaſtes.

Cap.3. Ignem ardentem extinguit aqua, & Eleemoſyna reſiſtit Peccato l.2.f.26.p.1 b
Cap.10. Qualis eſt Rector in Ciuitate, tales & habitatores in ea.l.3.f.77.p.2.d & f.79.p.1.b
10. Qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber.l.1.f.52.p.2.c
Cap.21. Filio peccaſti? ne adijcias iterum, & de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur.l.1.f.143.p.1.b

Ex Canticis Canticorum.

Cap.4. En trhonum Salomonis, 60. fortes ambiant ex fortiſſimis Iſrael.l.1.f 52.p.2.d
Cap.4. Pulcri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis. l.1.f.154.il primo, p.1.a
Cap.4. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum.l.1.f.154.il primo, p.1.a.b
Cap.4. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa.l.1.f.201.p 2.d
Cap.6. Similis eſt dilectus meus Capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes aromatum.l.1.f.54.p.1.b

Ex lib. Sapientiæ.

Cap.1. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui.l.2.f.1.p.2.d
1. Deus mortem non fecit.l.1.f.128.p.2.d
Cap.2. Deus fecit hominem inexterminabilem.l.1.f.128.p.2.d
2. Oēs qui ingrediūtur ad Deum, nō conuertentur. l.1 f.151 p 2.d
Cap.4. Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, aut fictio deciperet animam illius.l.1.f.155.p.2.d
Cap.5. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur l.1.f.153.p.1.a
5. Nullum ſit pratum quod non pertranſeat luxuria noſtra.lib.1.f.153.il ſecundo, p.1.a
Cap.11. Nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam.l.1.f.145.p.2.c
Cap.12. Si in libro ſeruorum tuorum, & deditos morti, cum tanta cruciaſti attentione, & liberaſti, dans tempus, & locū per quæ poſſint mutari à malitia, cū quanta diligētia iudicaſti filios tuos, quorū parentibus

parentibus iuramenta,& conuentiones dediſti bonarum promiſſionum? l.1.f.146.p.2.c

Ex lib. Eccleſiaſtici.

Cap.7. NEmo pôt corrigere,quem ille deſpexerit. l.1.f.148.p.1.b
Cap.13. Creauit Deus de terra hominem,& ex ipſo adiutorium ſimile ſibi.l.1.f.213.p.1.a
Cap.17. Vnicuique mandauit Deus de Proximo ſuo.l.1.f.3.p.2.d
Cap.23. Omnia videt o ulus illius, & oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem.l.1.f.84.p.2.c
Cap.26. Fundamenta æterna ſuper ſolidam Petram.l.1.f.43.p.1.a
Cap.38. Noctẽ tamquã diem tranſigit,qui ſculpit ſignaculo ſculptilia, & aſſiduitas eius variat picturam. cor ſuum dabit in ſimilitudinẽ picturæ,& vigilia ſua perficiet opus.l.1.f.77.p.1.b
Cap.45. Panem ipſius parauit in ſacietatem.l.1.f.75.p.1.a
Cap.48. Surrexit Elias quaſi ignis,& verbum ipſius,quaſi facula ardebat. lib.1.f.42.p.2.d

Ex Iſaia.

Cap.1. SI volueritis,& audieritis me,bona terrę comedetis.l.1.f.83.p.1.a
1. Principes tui inobedientes Socij furum.l.1.f.82.p.1.a
1. Cum extenderitis manus veſtras,auferam oculos meus à vobis,& cum multiplicaueritis orationes,non exaudiam.l.1.f.141.p.2.c
1. Auferam ſepem eius, & erit in deriſionẽ, & diruã maceriẽ eius, & erit in conculcationẽ,& ponã eam deſertã,& non potabitur, & non fodietur,& aſcendent ſuper eam vepres & ſpinæ,& nubibus Cœli mãdabo ne pluant ſuper eã imbrẽ. l.1.f.140.p.2.c
Cap 2. Non exercebuntur vltra ad prælium.l.3.f.39.p.2.d
2. Non leuabit gens contra gentem gladium.l.3.f 46.p.1.a
Cap.3. Auferet Dñs à Hieruſalem ſapientem Architectum.l.1.f.77.p.2.c
3. Eò ꝙ eleuatæ ſunt filiæ Syon,&c. l.1.f.148.p.2.d.& f.154.p.1.a
3. Et dabo pueros Principes eorum, & efęminati dominabuntur eis.l.1.f.167.p.1.b
Cap.5. Auram ſepem eius, & erit indireptionem.l.1.f.140.p.2.c
Cap.9. Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis,&c. lib.1.f.42.p.1.b & f 44.p.1.b
9. Magni conſilij Angelus. lib.1.f 40.p.2.d
9. Et factus eſt principatus ſuper humerum eius. lib.1.fol.50.p.1.a
Cap.11. Et erit ſepulchrum eius glorioſum.l.1.f.187.p.1.a
Cap.22. Vade ad eum qui habitat in Tabernaculo ad Sobnam Præpoſitum Templi,& dices ad eum, quid tu hic? expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te. Et erit in die illa vocabo ſeruum meum Eliacim filium Helciæ,& induam illum tunica tua,& cingulo tuo confortabo eum,& poteſtatem tuam dabo in manu eius.l.1.f.49.& 50.d.a.& f.189.p.1.a
Cap.28. Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem probatum,an-

gularem, prætioſum, in fundamento fundatum. lib. 1. fol. 43.pag.1.a

Cap.35. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum petebunt; tunc ſaliet ſicut ceruus claudus.lib.1.f.56.p.2.d

Cap.38. Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non uiues. lib.1.fo.25. pag 2.d

Cap.49. Nunquid obliuiſci poterit mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteris ſui: & ſi illa oblita fuerit,ego tamen non obliuiſcar tui.l.1.f.145 p.2.c

Cap.50. Teſtem populis dedi eum,ducem ac præceptorem gentium. l.1. f.40.p.2.d

Cap.53. Dabit impios pro ſepultura.l.1.f.194.p.1.a

Cap.55. Reuertatur ad Dominum,& miſerebitur eius. Quoniam multus eſt ad ignoſcendum.l. 1.f.143.p.2.c

Cap.57. Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictam. manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.l.1 f.163.p.1.b

Cap.59. Non eſt abbreuiata manus Domini ut ſaluare nequet, neq; aggrauata eſt auris eius,ut non exaudiat. lib.1.f.145.p.2.c. & fol. 156.p.1.a

Cap.65. Numerabo, uos in gladio.l.2.f.95.p.1.a

Cap.vlt. Vermis eorum non morietur l.1 f.135.p.1.a

Ex Hieremia.

Cap.2. A Sęculo confregiſti iugum,rupiſti vincula,& dixiſti, non ſeruiam.l.1.f.154.p.2.c & l.3.f.56.p.1.b

2. In omni colle ſublimi,& ſub omni ligno frondoſo proſternebaris meretrix.l.1.f.153.il ſecundo p.2.c

Cap.3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me dicit Dominus,& ſuſcipiam te.l.3.f.74.p.1.b

3. Frons meretricis facta eſt tibi.l.1.f.148.p.2.c

3. Oſtendam in gentibus nuditatem tuam.l.1.f.153.p.2.c

3. Dabo vobis Paſtorem ſecundum cor meum.l.1.f.85.p.2.c.d

Cap.6. Erudire Hieruſalem, ne forte recedat anima mea à te, ne forte ponam te deſertam terram inhabitabilem. l. 1.f. 138.p.2.d.& 140.p.2.c

Cap.7. Tu ergo noli orare pro Populo iſto,nec aſſumas pro eis laudem, & orationem,& non obſiſtas mihi,quia non exaudiam te.lib.1. f.140.p.1.b

Cap.10. A ſignis Cœli nolite timere ſicut gentes quæ timent,quoniam peſtem miſit in Iſrael.l.1.f.129.p.2.c

Cap.13. Nunquid mutare poteſt Æthyops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas,& vos poteritis benefacere cum didiceritis mala. l.1.f.148.p.2.c.& l.3.f.79.p.1.a

Cap.16. Seruietis Dijs alienis,die ac nocte,qui non dabunt vobis requiē. l.1.f.154.p.2.c

Cap.17. Vocat ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt. l.1.f.84.p.2.c

Cap.22. Sepultura aſini ſepelietur. lib.1.fol.188.pag.2.d
Cap.23. Ipſi currebant,& ego non mittebam eos.l.1.f.39.p.2.c
Cap.24. Dabo eos in vexationem,in opprobrium,& in Parabolam.lib.1. fol.37.p.2.d
Cap.26. Si forte audiant,& quieſcant.l.1.f.151.p.2.c
Cap.29. Perſequar eos in gladio & fame,& peſtilentia,& dabo eos in vexationem.l.1.f.129.p.1.b
Cap.51. Curauimus Babylonem,& non eſt ſanata, derelinquamus eam, & abeamus vnuſquiſque in uiam ſuam,quoniam peruenit vſque ad Cœlum iuditium eius.l.1.f.141.p.2.c

Ex Trenis.

Cap.1. PEccatum peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. l.1.f.153.il ſecundo p.2.c
Cap.2. Quomodo ſedit ſola Ciuitas plena populo? facta eſt quaſi vidua,&c.l.1.f.90.p.1.b
Cap.3. Bonum eſt uiro cum portauerit pondus ab Adoleſcentia ſua.l.1. f.154.p.2.c

Ex Ezechiele.

Cap.3. SI Iuſtus conuerſus à iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo.l.1.f.148.p.2.d
3. Et tu inquit fili hominis, ecce data ſunt ſuper te uincula,& ligabunt te in eis,& nõ egredieris in medio eorum,& linguam tuã adhærere faciam palatui tuo,& eris mutus,nec quaſi uir obiurgans,quia domus exaſperans eſt.l.1.f.142.p.1.a
3. Ecce dedi faciem tuam ualentiorem faciebus eorum,& frontem tuum duriorem frontibus eorum.l.1.f.48.p.1.d
3. Quòd ſi dicente me ad impium morte morieris,non annunciaueris ei,ipſe quidem in iniquitate ſua morietur,ſanguinem autẽ ſuum de manu tua requiram.l.1.f.49.p.1.b.
Cap.5. Peſtilentia, fames,& ſanguis tranſibit per te, & gladium inducã ſuper te.l.1.f.129.p.1.b
5. Ego quoq; cõfringam, & nõ parcet oculus meus.l.1.f.141.p.2.d
Cap.12. Relinquam ex eis uiros paucos à gladio, & fame, & peſtilentia, vt enarrent omnia ſcelera eorum in gentibus.l.1.f.129.p.1.a
Cap.17. Fili hominis, propone ænigma, & narra parabolam ad domum Iſrael.l.1.f.38.p.1.a
Cap.18. Quid eſt hoc, quòd parabolam in prouerbium uertitis? lib.1.f. 37.p.2.c
18. Omnes animæ meæ ſunt, ſicut anima Patris, ita & anima filij, filius non portabit iniquitatem Patris.l.1.f.157.p.2.c
18. Si Impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis,uita uiuet.l.1.f.143.p.1.b
18. Nunquid uoluntatis meæ eſt mors impij dicit Dominus, & non ut conuertatur à uijs ſuis,& uiuatur.l.1.f.145.p.2.c

Cap.33. Nolo mortem impij. Nunquit voluntatis meæ eſt mors impij dicit Dominus? l.1.f.143.p.1.b
33. In quacunq; die conuerſus fuerit ab Impietate ſua, impietas Impij non nocebit ei l.1.f.145.p.2.c
Cap 34. Væ paſtoribus Iſrael qui ſeipſos paſcebant. lib.1.f.84 p.2.d. & lib 2.f.23.p 2.c
34. Paſcebant ſemetipſos Paſtores Iſrael, nec quod abiectum erat reducebant, quod perierat non quærebant, nec infirmum ſanabant. l.1 f 86.p 2.d
34. Sed ſi communicabit aliquando lupus cum agno? l.1.f.89.p.1.a
34. Suſcitabo ſuper eos paſtorem vnum ſeruum meum Dauid, ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorem l 1.f 46.p.2.d.& f.86.a
34 In paſcuis huberrimis paſcam eas in montibus Iſrael, in riuis, & in cunctis ſedibus terræ. l.1.f.75.p.1.a
Cap 38 Qua hora Peccator ingemuerit peccatum ſuum, &c.l.1.f.9.p.2.d
Cap.46. Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro. lib.1.fol. 205 pag.2.c

Ex Daniele.

Cap. 4. PEccata tua, Eleemoſynis redime. l.2.f 26 p.1.b
Cap.10. Ego veni propter ſermones tuos; Princeps autē Regni Perſarum reſtitit m hi 21. diebus l.1.f.137.p.1.b.
Cap 14. An non videtur tibi eſſe Bel viuens Deus? An non uides quanta comedat, & bibat quotidie? l.1.f.46.p.1.b
Cap 14. Peccata tua Eleemoſynis redime. l.2.f.26.p.1.b

Ex Oſea.

Cap. 2. SPonſaui te mihi in Iuſtitia, &c.l.1.f.153.il 2.p.1 b
Cap. 3 Si remaneat extra auricula, aut crus. l.1.f.150.p.1.b
Cap. 4. Sanguis ſanguinem tetigit. l.1.f.133.p.2.d

Ex Ioele.

Cap. 2. COnuertimini ad me in toto corde veſtro. l.1.f.143.p.2 c
2. Et præſtabilis ſuper malitia. l.1.f.115.p.2.c
2. Dedit vobis Doctorem iuſtitiæ. l.1.f 40.p.2.d

Ex Amos.

Cap. 3. SI erit malum in Ciuitate quod non fecerit Dominus. lib.1.f. 157.p.1.b
Cap. 5. Cæcidit filia Iſrael, & non adiecit vt reſurgat. lib. 1. fol. 151. pag.2.d
Cap. 6. Optimates capita Populorum. l.1.f.41.p 1 a
Cap. 8. Et erit in die illa dicit Dominus. Occidet Sol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis, & conuertam feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum. lib.1.f.21.p.2.d

Ex Iona.

Cap.3. ADhuc quadraginta dies,& Niniue ſubuertetur. lib.1.fol.25. pag.2 d

Cap.4. Afflictus eſt afflictione magna Ionas ſuper hædera. lib.3.fol.25. pag.2.d

Ex Michea.

Cap.5. ET tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in Principibus Iuda lib.1.f.20.p.1.a

Ex Habacuc.

Cap.3. COrnua in manibus eius,ibi abſcondita eſt fortitudo eius l.1. f.54 p.1.b

Ex Sophonia.

Cap.1. SCrutator Hieruſalem in lucernis.l.1.f.191.p.1.b

Cap.3. Iudices eius lupi veſperæ,nō relinquebāt i mane.l 1.f.83.p.2.d

Ex Zacharia.

Cap.3. ECce ego mittam Angelum meum.l.1.f 40.p.2.d

3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt.l.1.f.43.p.1.a

Cap.4. Ecce candelabrum aureum totum,& lampas eius ſuper caput ipſius,& duæ lucernæ eius ſuper illud, & ſeptem infuſoria lucernis.l.1.f.21.p.1.a & f.42.p.2.c

4. Ecce duæ oliuæ iuxta duo roſtra aurea l.1.f.21 p 1.a

Cap.9. Saluabit eas,quaſi gregem Populi ſui.l.1.f.75 p.2.c

9. Rex tuus uenit tibi manſuetus,ſedens ſuper aſinam,& filium ſub iugalis.lib.1.f.20 p.1 a

Cap.11. Ecce ego ſuſcitabo paſtorem qui derelicta non uiſitabit, nec diſperſum quæret.l.1.f 85.p.2.c

11. O Paſtor,& idolum.l.2.f.2.p.1.a

Cap.12. Videbunt in quem transfixerunt.l.1.f.201.p 2.c.& 219.p.2.c

Cap.13. Percute Paſtorem,& diſpergentur oues gregis. l.1.f.86.p.1.a

Ex Malachia.

Cap.2. LEgem requirent de ore eius.l.1.f 52.p 2.d

Cap.3. Inferte omnem decimationem,vt ſit cibus in domo mea.l.1. fol.25.p.1.& 2.b.c

Ex libris Machabęorum.

1.Mach.2. COgitauerunt laudabiliter dicentes,omnis homo qui venerit ad nos in die Sabbathorum pugnemus contra eum. lib.3.fol.65.pag.1 b

3. Apparuit illi quidam equs terribilem habens Seſſorem, qui ei priores calces eliſit, &c.l.1.f.160.p.1.b

12. Iuſtè & religioſe de Religione cogitans.l 1.f.184.p.1.a
2.Mach.6. Obſecro eos qui hunc librũ lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter aduerſus caſus, ſed reputent ea quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correctionem generis noſtri. l.1.f.139.p.1.a
9. Orabat ſceleſtus Dominum, à quo non erat miſericordiam conſequturus.l. 1.f.140.p.1.b
10. Cum vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſarijs de Cœlo viri quinque in equis frænis aureis decori, ducatum Iudæis præſtantes, ex quibus duo Machabęum medium habentes armis ſuis circumſeptum, incolumem conſeruabant. in aduerſarios autem tela, & fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, & repleti perturbatione cadebant.l.3.f.44.p.1.a
15. Cum Nicanor aduerſum Iudæos arma arripuiſſet, volens eos à facie terræ delere, Iudas, & qui cũ eo erant, inuocato Deo, per orationes congreſſi ſunt, manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes proſtrauerunt non minus trigintaquinque millia præſentia Dei magnificè delectati. lib.3.fol. 46.p.2.c.d

Ex Euangelio Matthæi.

Cap.1. Ecce Virgo concipiet.lib.1.f.20.p.1.a
Cap.2. Et tu Bethleem terra Iuda, &c.l.1.f.20.p.1 a
2. Ex Ægypto uocaui filium meum.l.1.f.20.p.1.b.& f.32 p.2 .c
2. Vox in Rama audita eſt.l.1.f.20.p.1.b. & 21.p.1.a
2. Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. lib.1.fol.88. pag.1.d
Cap.3. Pœnitentiam agite appropinquauit enim regnum Cœlorum.l.1. fol.142.p.1.b
Cap.4. Non tentabis Dominum Deum tuum.l.3. f.70.p.1.b
Cap.5. Si manus tua ſcandalizat te, abijce eam, & proice à te.lib.1 f.23. p.1.b. & f.24.p.2.c
5. Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum.l.1.f.42.p.2.d
5. Beati qui perſequtionem patiuntur propter iuſtitiam quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum l.1.f.136.p.2.c
5. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. lib.2.f.26.p.1.b.& f.30.p.2.c
5. Reſpicite volatilia Cœli, &c.l.2 f.31.p.1.a
5. Si quis te percuſſerit in vna maxilla, præbe ei & alteram.lib.3.fo. 40.p.1.a
Cap.6. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, &c.l.1.f.56.p.2.c
Cap.7. Nolite ſanctũ dare canibus, nec proijciatis margaritas ante porcos.l.1.f.35.p.1.b
7. Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, & Dęmonia multa eiecimus, & virtutęs multas fecimus.l.1.f.56.p.2.c

7. Multi dicent in die illa Domine,nonne &c.l.1.f.67.p.2.d

7. Attendite à falſis prophetis qui veniunt ad uos in veſtimentis ouium,intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. l.1.f.89.p.1.b

7. Hic eſt filius meus dilectus , in quo mihi benè complacui , ipſum audite.lib.1.f.47.p.1.a

Cap.8. Stans ſuper illam,imperauit febri , & dimiſit eam . lib.1.fol.55. pag.1.b

8. Et omnes male habentes curauit.l.1.f.55.p.2.c

8. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos ; tu autem uade annuncia regnum Dei,& ſequere me.l.1.f.186.p.1.c

Cap.9. Rex tuus uenit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & filium ſub iugalis.l.1.f.20.p.1 a

9. Surge tolle lectum tuum,& vade in domum tuam . lib.1.fol.56. pag. 1.b

9. Non eſt opus valentibus Medico, ſed male habentibus. lib. 1.fol. 143.p.1.b

9. Videns Ieſus fidem illorum dixit Paralitico , confide fili remittuntur tibi peccata tua.l.1.f.164.p.2.d

Cap.10. Qui erubuerit me coram hominibus, erubeſcam &ego eum coram Patre meo l.1.f.109.p.1.a

10. Eum timete qui poteſt mittere animam in gehennam.lib.1.fol. 189.p.2.d

10. Primum quærite regnum Dei,& hæc omnia adijcientur uobis. l.2 f 31.p.1.a

Cap.11. Diſcite à me,quia mitis ſum,& humilis corde.l.1.f.80.p.1.b

11. Tollite iugum meum ſuper vos,iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue.l.1.f.154.p.2.c

11. Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem.l.3.f.42,p.1.b

Cap.12. Spiritus Blaſphemiæ,non remittetur l.1 f.140.p.2.d

Cap.13 Auditu audietis,& non intelligetis.l.1.f.21 p 1.lit.a

13. Simile eſt regnum Cęlorum grano Sinapis.l.1.f.23.p.2.d

Cap.15. Hyppocritæ,benè prophetauit de uobis Iſaias Propheta Populus hic labijs me honorat,&c.lib.1.f.21.p.1.a

15. Nudus eram,& non cooperuiſtis me.l.2 f.11.p.1.a

Cap.16. Tibi dabo claues regni Cœlorum , & quodcunque ligaueris ſuper terram,erit ligatum & in cœlis.l.1.f.49.p.2.c

16. Tu es Petrus, Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. l.1.f.79.p.1.a. & f.83.p.1,a

16. Mundus gaudebit, uos uero contriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra vertetur in gaudium.l.1.f.136.p.2.c

Cap.17. Vnicuique mandauit Deus de Proximo ſuo.l.1.f.17.p.1.b

Cap.18. Non dico tibi ſepties , ſed vſque ſeptuagies ſepties . lib.1.fol. 145.p.2.c

Cap.19. Sinite paruulos venire ad me,& ne prohibueritis eos,talium eſt enim regnum Cœlorum.l.1.f.172.p.1.b

19. Non legiſtis,quia qui fecit ab initio,maſculum,& fęminam fecit

eos,

eos,& dixit. Propter hoc relinquet homo Patrem,& Matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. lib.1.f.209. pag.2.d
19. Si vis perfectus eſſe,vade,& vende omnia quæ habes, & da pauperibus.l.1.f.69.p.1.b.& l.2.f.13.p.1.b
Cap.20. Non veni miniſtrari,ſed miniſtrare.l.1.f.76.p.2.c
20. Amice ſi ego bonus ſum,&c.l.1 f.1 44.p 1 a
Cap.21 Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlis. lib.1.f.145.p.1.b
21 Forſitan verebuntur filium meum.l.1.f.155.p.2.c
22. Reddite quæ ſunt Cęſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. lib.3. f.42.p.2.c
Cap.23. Væ vobis ſcribæ & Phariſæi, qui ædificatis ſepulcra Prophetarum l.1 f.186 p.1.d
Cap.24. Aperuit illis ſenſum vt intelligerent.l.1.f.21.p.1.b
Cap.25. Ite maledicti in ignem æternum.l.2.f.15.p.1.b
25. Et ſtatuet oues quidem à dextris.l.1.f.75.p.2.c
Cap.26. Veruntamen non ſicut ego uolo,ſed ſicut tu.l.1.f.28.p.1.b
Cap.26. Bonum eſſet ei ſi natus non fuiſſet homo ille.l.1.f.188.p.1.b
26. Sanguis eius ſuper nos,& ſuper filios noſtros.l.1.f.167.p.1.a
26. Omnis qui acceperit gladium,gladio peribit. lib.3.f.40.p.1.a & f.68.p.1.b
26. Conuerte gladium tuum in vaginam.l.3.f.68.p.1.a
Cap.27. Foderunt manus meas,& pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea.l.1.f.20.p.1.a
Cap.28. Non ſolùm dimitte ei ſepties,ſed vſque ſeptuagies ſepties. lib.3. f.74.p.1.b

Ex Euangelio Marci.

Cap.3. SPiritus Blaſphemiæ,non remittetur.l.1.f.140.p.2.d
Cap.10. Sinite paruulos uenire ad me,& ne prohibueritis eos, talium eſt enim regnum Cælorum.l.1.f.172.p.1.b
Cap.14. Bonum eſſet ei,ſi natus non fuiſſet homo ille. l.1.f.188.p.1.b

Ex Euangelio Lucæ.

Cap.1. SPiritus Sanctus ſuperueniet in te.l.1.f.198.p.2.d
1. Loquutus eſt per os Sanctorum qui à ſæculo ſunt. lib.1.fol.18. p.2.d & f.72.p 1.a
Cap.2. Natus eſt uobis hodie Saluator.lib.1.f 42.p.1.b
2. Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.l.1.f.66.p 2.c
Cap.3. Qui habet duas tunicas,det vnam non habenti. lib.2.fol.7.p.2.d & fol.11.a
3. Facite fructus dignos pœnitentię.lib.1.f.159.p.1.b. & lib.2.f.28. pag.1.b
3. Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, ſed contenti eſtote

eſtote ſtipendijs veſtris. lib. 3. fol. 42. pag. 1. a
Virtus de illo exibit, & ſanabat omnes. l. 1. f. 55. p. 1. b
Cap. 9. Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade annuncia verbum Dei, & ſequere me. l. 1. f. 186. p. 1. c
Cap. 10. Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt uidentes non videant, & audientes non intelligant. l. 1. f. 35. p. 1. b
Cap. 11. Quod ſupereſt date Eleemoſynam. l. 1. f. 2. p. 1. b
11. Date Eleemoſynam, & Ecce omnia munda ſunt vobis. lib. 2. f. 16. p. 1. b. & f. 28. a
11. Amen amen dico vobis, & ſi non dabit illi eo quod amicus eius ſit; propter importunitatẽ tamen eius ſurget, & dabit illi quot quot habet neceſſarios. l. 1. f. 67. p. 2. d
11. Qui recipit Prophetam, mercedem, Prophetæ accipiet. lib. 2. fol. 32. p. 1. a
Cap. 12. Quis eſt fidelis diſpenſator & prudens quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. l. 1. f. 76. p. 1. b
12. Stulte hac nocte repetent animam tuam à te, & quæ paraſti cuius erunt? l. 2. f. 11. p. 1. b
Cap. 15. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. l. 1. f. 176. p. 2. c
Cap. 16. Facite uobis amicos de Mamono iniquitatis. l. 1. f. 16. p. 1. b
Cap. 17. Memores eſtote vxoris Loth. lib. 1. f. 22. p. 2. d
Cap. 18. Impoſſibile eſt diuitem intrare in regnum Cœlorum. lib. 1. fol. 151. p. 2. c
18. Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, hæc poſſibilia ſunt apud Deum. l. 1. f. 151. p. 2. d
18. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire. l. 2. f. 12. p. 1. b
18. Sinite paruulos uenire ad me, & ne prohibueritis eos, talium eſt enim regnum Cœlorum. lib. 1. f. 172. p. 1. b
Cap. 20. Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. l. 1. f. 34. p. 1. b
Cap. 22. Qui non habet gladium vendat tunicam, & emat gladium. lib. 3. f. 40. p. 1. a. b
Cap. 24. Nonne cor noſtrum ardens erat in via cum loqueretur nobis, & aperiret ſcripturas. l. 1. f. 71. p. 2. d

Ex Euangelio Ioannis.

Cap. 1. ET verbum erat apud Deum. l. 1. f. 34. p. 1. a
1. Erat Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. l. 1. f. 40. p. 2. d. & 41. p. 2. c
1. Plenum gratiæ & veritatis. l. 1. f. 41. p. 2. d
1. Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit peccata mundi. l. 1. f. 144. p. 1. b
1. Dicite quæ uidiſtis & audiſtis, cæci vident, claudi ambulant, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes Euangelizantur. lib. 1. f. 56. p. 2. d
Cap. 2. Ego vox clamantis in deſerto, parate uiam Domini. lib. 1. fol. 68. pag. 2. d

2. Multa

2. Multa quidem, & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorũ ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.l.1.f.55.p.2.d
Cap.3. Scimus quia à Deo veniſti magiſter; nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.l.1.f.54.p.2.d
3. Et de plenitudine eius recepimus vniuerſi gratiam pro gratia. l.1.f.41.p.2.d.& 42 d
3. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem l.1.f.42 p.1.a
3. Nemo poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.l 1.f.56.p.2.c
3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non poteſt introire in Regnum Dei.l.1.f.4.p.1.a.& f.202 p.1.a
Cap.5. Ego ſum uitis,& uos palmites.l.1.f.23.p.1.b
Erat lucerna ardens & lucens.l.1.f.42.p.2.d
5. Scrutamini ſcripturas,quia ipſę teſtimonium perhibent de me. l.1 f.38.p.2.c
5. Quæcunq; Pater facit hæc & filius facit, & ſicut Pr ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat. l.1.f.55.p.2.c
5. Maiorem charitatẽ nemo habet quàm vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis.l.1.f.2.p.2.c
5. Opera quæ dedit mihi Pater vt faciam,ipſa teſtimonium perhibent de me.l.1.f.54.p.2.
Cap.6. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto.l.1.f.20.p.1.b
6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, non habebitis vitam in vobis.l.1.f.24.p.2.d.& f.27.p.2.d
6. Nemo venit ad Patrem niſi per me. lib.1.f.40.p.1.b. & 49.b. & 140.d
Cap.8. Ego lux in mundum veni.l.1.f.40.p.2.d
Cap.9. A ſęculo non eſt auditum,vt quis aperuerit oculos cæci nati. niſi eſſet hic homo à Deo,non poſſet facere quidquam. lib.1.fol. 54.pag.2.c
9. Peccatores Deus non exaudit.l.1.f.67.p.2.c
Cap 10. Qui autem intrat per oſtium paſtor eſt ouium.l.1.f.40.p.1.a
10. Ego ſum oſtium ouium.l.1.f.40.p.2.c
10. Bonus paſtor,animam ſuam dat pro ouibus ſuis. lib 1.f.2.p.1.b & f.9.p 2.d.& l.2.f.1.p.2 d
10. Ego ſum paſtor bonus.l.1.f.5.p.2.c.& f.40.p.2.d
10. Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam; & iterum ſumam eam.l.1.f.57.p.1.a
Cap.11. Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo. lib.1.fol.25. pag.1.a
11. Quid facimus,quia hic homo multa ſigna facit l.1.f.54.p.2.d
11. Ego lux in mundum veni.l.1.f.42.p.1.a
11. Vt credant quia tu me miſiſti.l.1.f.56.p.2.d
11. Et ſtans retro ſecus pedes eius, lachrymis cępit rigare pedes eius.l.1.f.127.p.2.d

Cap.12. Excæcauit oculos eorum,& indurauit cor eorum,vt non uideāt oculis,& non intelligant corde l 1.f.141.p.1.a
Cap.13. Animam meam pro te ponam.l.1.f.88.p.1.a
Cap.14 Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.l.1.f.2.p.2.c.& l.2 f.32.p.2.d
14. Spiritus veritatis qui à Patre procedit.l.1.f.27.p.2.d
Cap.15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.l.1.f.2.p.2 c
15. Sicut palmis non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vitæ.l.1.f 140.p.1.a
15. Si non veniſſem,& opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de Peccato ſuo.l.1.f.56.p.2.d
Cap.17. Non pro mundo rogo l.1.f.153.p.2.c
Cap.19. Os nō cōminuetis ex eo. l.1.f.20.p.1.b.& f.25.p.1.b.& f.32.p.2.c
19. Vt impleatur ſcriptura dixit,ſitio.lib.1.f.20.p.1.a
Cap.20. Paſce oūes meas.l.1.f.76.p.1.b.& 83.a
20. Quorum remiſeritis peccata, remittrentur eis,& quorum retinueritis,retenta ſunt.l.1.f.145.p.1 b
Affer manum tuam,& mitte in latus meum.l.1.f.201.p.2.c
Cap.22. Stetit in litore maris,&c.l.1.f.205.p.2.c
Cap.vlt. Sunt & alia multa quæ fecit Ieſus,quę ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos qui inſcribendi ſunt libri l.1.f.55.p.2.d

Ex Actis Apoſtolorum.

Cap.1. TV Domine qui noſti corda hominum, oſtende quem elegeris ex his.l.1.f 147.p.1.a
Cap.4. Non eſt aliud nomē ſub cælo datum hominibus,in quo oporteat nos ſaluos fieri.l.1.f.152.p.1.b
4. Oportet magis obedire Deo,quàm hominibus. l.1.f.97.p.1.a
Cap.5. Ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomina Ieſu contumeliam pati.l.1.f.215.p.1.a
5. Attendite vobis,& vniuerſo gregi,in quo vos Dominus poſuit paſtores.l.2.f.1.p.2.d
Cap.8. Age pœnitentiam,& roga Deum,ſi fortè remittatur tibi hęc cogitatio cordis tui, in felle enim amaritudinis, & in obligatione iniquitatis uideo te eſſe.l.1.f.141 p.1.a
Cap.9. Acceptis litteris,in Damaſcum pergebat.l.1.f.127.p.2.c
Cap.10. Aſcendit Petrus ad ſuperiora,vt oraret.l.1.f.121.p.1.b
10. Orationes tuę,& eleemoſynæ tuæ,aſcenderūt in conſpectu Dei l.2.f.31.p.2.c
Cap.13. Non dabis Sanctum tuum uidere corruptionem. l.1.f.28.p.1.a
13. Et nos vobis annunciamus eam quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt,&c.l.1.f.26.p.2.d
13. vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quia repuliſtis

illud,& indignos vos iudicaſtis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad gentes.l.1.f.93.p.1.a. & 148.a
13. Crediderunt quotquot prædeſtinati erant ad vitam æternam. lib.1 f.75.p.2.c
Cap.14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei. lib.1.f 159 p.1.a
Cap.15. Qui animas ſuas tradiderunt pro nomine Dñi.lib.1.f.88 p.2 d
15. Conuenerunt Apoſtoli, & ſeniores videre de hoc verbo. lib.1. fol.71.p.1.a
Cap 16. Paulus,& Syllas vnanimes media nocte laudabant Dominum. lib.1.f.121.p.1.b
Cap.20. Attendi vniuerſo gregi,in quos vos Spiritus ſanctus poſuit Paſtores.lib. 1.f 83.p.1.b
Cap.20. Ego ſcio quod intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi.l. 1.f.89.p 1.b

Ex Epiſtola ad Romanos.

Cap.1. TRadidit illos Deus in immunditiam,& in paſſiones ignominiæ,vt impleant peccata ſua ſemper.l.1.f 131.p.1.a.& 133.d
Cap.2. Gloria & pax omni operanti bonum.l.1.f.50.p.2.d
Cap.4. Traditus eſt in mortem propter delicta noſtra.l.1.f.194.p.2.c
Cap.5. Tribulatio patiētiā operaẽ,patiētia aũt probationẽ.l.1.f.159.p.1.a
5. Per vnum hominem peccatum introiuit in orbem terrarum, & per peccatum mors.l.1.f.128.p.2.d
5. In quo omnes peccauerunt.l 1.f.172.p.1.a
5. Per ipſum habemus acceſſum ad Patrem.l.1.f.40.p.1.b
5. Pacem habemus ad Deum per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.l. 1.f.43 p.2.d
Cap.6. Conſepulti enim eſtis cum Chriſto per mortem. l.1.f.194 p.2.d
6. Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius.l 1 f.195.p.1.a
Cap.7. Non quod uolo facio bonum,ſed quod odi malum hoc faciat.l.1. f 130.p.2.c
Cap.8. Diligentibus Deum,omnia cooperãtur in bonũ l.1.f.152.p.1.a.b
Cap.12. Non vos defendentes chariſſimi, ſed date locũ iræ ſicut ſcriptũ eſt. Mihi uindictam,& ego retribuam. lib.3.f.40.p.1.a
Cap.13. Omnis poteſtas à Deo eſt l.1.f 41.p.1.b
13. Omnis anima Principatibus,& Poteſtatibus ſubdita eſt.lib 1.fo. 124.p.2.c
13. Non ſine cauſa gladium portat.l.3.f.45.p.1.b
Cap.15. Quæcũq; ſcripta ſũt,ad nr̃am doctrinã ſcripta ſũt.l.1.f.193.p.2.c
15. Debemus nos firmiores,infirmitates aliorum portare. l.1.f.183. pag.1.2

Ex Epiſtola ad Corinthios.

1.Cor.1. VIdete vocationem veſtram fratres quoniam non multi ſapientes,&c l.1.f.60.p.1.b

1.Cor.1. Qui factus eſt nobis à Deo ſapiẽtia,& iuſtificatio. l.1.f.41.p.1.b
1.Cor.2. Neq; in cor hominis aſcendunt quæ præparauit Deus diligentibus ſe. l.1.f.35.p.2.c
1.Cor.3. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus.l.1.f.40.p.2.d. & 42. d
3. Dei enim adiutores ſumus.l.1.f.43.p 2.d
3. Quaſi ſapiens Architectus fundamentum poſui. l.1.f.77.p.1.b
3. Dei agricultura,Dei ædificatio eſtis.l.1.f.77.p.2.c
1.Cor.4. Quod in præſenti momentaneum eſt tribulationis noſtræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis.l.1.f.136.p.2.c
1.Cor.4. Sic nos exiſtimet homo quaſi miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei.l.1.f.79.p.1.a
4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. lib.1.f.154.p.1.b
1.Cor.5. Vt Spiritus eius ſaluus fiat in die Domini.l.1.f.142.p.1.b
1.Cor.6. Audet aliquis veſtrũ habens negotiũ aduerſus alterum,iudicari apud iniquos.i.apud īfideles,& nō apud Sãctos?l.3.f.74.p.2.c
1.Cor.8. Propter vos ęgenus factus eſt,cum eſſet diues.l.1.f.87.p.1.b
8. In hoc tempore veſtra abundantia, illorum, inopiam ſuppleat. l.2.f.32.p.1.a
1.Cor.9. Qui altari ſeruit,de altari viuere dēt.l.1.f.31.p.1.a.& 120.p.2.d
9. Quis paſcit gregem,& de lacte eius non manducat? lib.1.f.31.p.1.a. & l.2.f.23.p. 2.c
9. Non alligabis os boui trituranti.l.1.f.31.p.1.a.& f.32.b
1.Cor.10. Petra autem erat Chriſtus.f.37.p.1.b.& f.40.p.2.d.& 43.a
1.Cor.11. Mulier ex viro.l.1.f.213.p.1.a
11. Non vir ex muliere,ſed mulier ex viro.l.1.f.217 p.1.b
11. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum. lib.2.f.17.p.1.b
11. Probet autem ſe ipſum homo,etiam ſic de pane illo edat, & de calice bibat lib 1 f.27.p. 2.c
11. Quocieſcunq; .n. manducabitis panem hunc,& calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis,donec veniat.l 1.f. 22.p.2 d
1 Cor 12. Alij diſcretio ſpirituum.l.1.f.154 p.2 d
1.Cor.13. Si diſtribuero in cibos Pauperum omnes facultates meas, charitatem aũt non habeam,nihil mihi prodeſt. lib.1.f.182.p.2.d. & l.2.f.28.p.1.b
15. Sicut per Adam omnes moriuntur,ſic per Chriſtum omnes viuificabuntur.lib.1.f.55.p.2.d
2.Cor.2. Nam & ego ſi quid donaui,propter vos donaui,in perſona Chriſti.l.1.f.41.p.1.b
2. Alijs ſunt odor uitę in vitam,alijs odor mortis in mortem.lib.1.f.162.p.1.b
3. Littera occidit,Spiritus verò uiuificat.lib.1.f.30.p.1.a
2.Cor.6. Pro Chriſto legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos.lib.1.f.41.p.b.& 79.p.1.a

2.Cor.11. Inſtantia mea quotidiana omnium Eccleſiarũ. l.1.f.77.p.2.c
11. Miniſtri Chriſti ſunt & ego,ut minus ſapiens dico plus ego,in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.l.1.f.137.p.1.b
2.Cor.12. Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. lib.1.f.215.p.1.b

Ex Epiſtola ad Galatas.

Cap.2. QVi uidebantur columnæ eſſe dextras dederunt mihi,& Barnabæ ſocietatis.l.2.f.4.p.2.d
Cap.4. Hieruſalem quæ ſurſum eſt mater noſtra.l.1.f.22.p.2.d
Cap.5. Quoniam qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt. lib.2.fo. 28.p.2.d
5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum l.1.f.130.p.2.c
Cap.6. Alter alterius onera portate.l.1.f.183.p.1.a

Ex Epiſtola ad Epheſios.

Cap.2. SVper ædificati ſuper fundamento Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo & Angulari lapide Chriſto Ieſu.lib.1.fol. 43.pag.1.b
Cap.4. Deponentes mendacium loquimini veritatem.l.1.f 41.p.2.d
4. Alios dedit Apoſtolos,alios autem Paſtores,& Doctores.lib.1.f. 28.pag.1.a
4. Omnis ſermo malus,ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus eſt ad ædificationem,vt det gratiam audientibus. lib.1.fo. 41.pag.2.c
Cap.5. Hoc nunc os ex oſſibus meis,& caro de carne mea.l.1.f.106.p.1.a
5. Caput mulieris vir.l.1.f.173.p.1.b
5. Viri diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam li.1. f.174.p.1.b
5. Superædificati ſuper fundamento Apoſtolorum, & Prophetarũ ipſo ſummo,& angulari lapide Chriſto Ieſu l.1.f.43.p.1.a

Ex Epiſtola ad Philippenſes.

Cap.1. CVpio diſſolui,& eſſe cum Chriſto.l.1.f.154.p.1 b
Cap.2. Quærentes quæ ſua ſunt,non q̃ Ieſu Chriſti.l.1.f.82.p.2.d
2. Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo l.1.f.42.p.2.d
Cap.3. Conuerſatio noſtra in Cælis eſt.l.1.f.154.p.1.b

Ex Epiſtola ad Coloſſenſes.

Cap.1. QVi dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine, id eſt in Chriſto l.1.f.42.p.1.a
1. In ipſo condita ſunt vniuerſa.lib.1.f.27.p.1 a
1. Gaudeo nunc in paſſionibus meis pro uobis,& impleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia.l.1.f.164.p.2.d.& 165.b

Cap.2. Et ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam. l.1.f.40.p 2.d
2. Conſepulti enim eſtis in Baptiſma per mortem ipſius. lib.1.f 21. pag.2 c
Cap.4. Orantes ſimul pro uobis, vt Deus aperiat oſtium ſermonis lib.1. f 38.p.2.c

Ex Epiſtola ad Theſalonicenſes.

1.Cap.2. & 3. IN labore & fatigatione noſtra, nocte ac die laborantes.lib.1. f.77.p.1.b

Ex Epiſtola ad Timotheum.

1.ad Tim.1. OPortet Epiſcopum hoſpitalem eſſe l.2.f.2.p.1.b
Cap. 2. Vnus eſt mediator Dei,& hominum,homo Chriſtus Ieſus.l.1.f.40.p.2.d
2. Tu loquere ſanam doctrinam; ſenes vt ſobrij ſint, Pudici, prudentes,ſani in fide, in dilectione,in patientia,Anus ſimiliter in habitu ſancto l.1.f.77.p.1.b
2. Adam enim primus formatus eſt, deinde Eua, & Adam non eſt ſeductus,mulier autem ſeducta in præuaricationem fuit. lib.1. f.217.p.1.b
Cap.4. Exemplum eſto fidelibus in fide.lib.2.f.5.p.1 a
Cap.6. Lucem habitat inacceſſibilem.l.1.f.212.p.1.a
6. Habentes alimenta,& quibus tegamur,his contenti ſumus. l.2.f. 13.p.1.b
2.ad Tim 1. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. lib.2.ſol.2.p.1.b f.9.p.1.a
1. Non turpis lucri cupidum l.2.f.1 p 1.a
Cap.4. Argue,obſecra,increpa in omni patientia,& doctrina. lib.1.f.49. pag.1.a
4. Tu verò vigila,in omnibus labora,opus fac Euangeliſtæ,miniſterium tuum imple.l.1.f.77.p.1.b
4. In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quàm reddet mihi Dominus.l.1.f.153.p.1.a
Cap.5. Si quis ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit,& infideli eſt deterior l.1.f 185.p.2.c

Ex Epiſtola ad Titum.

Cap.3. RVrſus crucifigentes ſibi metipſis filium Dei.lib.1.f.149.p.1.b & f.151.p.2.c
3. Hæreticum hominem, poſt unam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt.l.1.f.89.p.2.d

Ex Epiſtola ad Hæbreos.

Cap.1. CVr enim Angelorum aliquādo dixit Deus, filius meus es tu, ego hodie genui te? l.1.f.26.p.2.d
Cap.1. Multifariam, multiſque modis olim loquens Deus Patribus

in Prophetis, &c. lib. 1. fol. 19. pag. 1. a

1. Ego ero illi in Patrem,& ipſe erit mihi in filium.l.1.f.32.p.1.b

Cap.2. Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.l.1.f.42.p.1.b

Cap.3. Conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum,qui fidelis eſt ei qui fecit illum.l.1.f.43.p.2.d

Cap.4. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.l.1.f.191.p.1.b

Cap.5. Exauditus eſt pro ſua reuerentia.l.1.f.43.p.2 d

5. Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque Deo offerés. lib.1.f.193.p 2.c

Cap.6. Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, & guſtauerunt donum cæleſte, participes facti ſunt Spiritu ſancti guſtaueruntq; bonum Dei verbum,virtuteſq; ſæculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam.l.1.f. 149.p.1 b

Cap.9. Quæ parabola,eſt temporis inſtantis.l 1.f.37.p.2.d

9. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti.l.2.f.31.p.1.a

Cap.10. Habentes fiduciam in introitum Sanctorum per ſanguiné Chriſti.l.1.f.40.p 1.b.& f.219.p.2.c

10. Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum. nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam.l.1.f.137.p.1.b

10. Voluntarie peccātibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.l.1.f.139 p.2.d

Cap.11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo.l.1.f.179.p.1.b

11. Sancti per fidem vicerunt regna operati ſunt iuſtitiam. lib.3.fol. 42.p.1.a

Cap.12. Ne quis fornicator aut prophanus vt Eſau qui propter vnam eſcam vendidit primogenita ſua ſcitote enim quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem reprobatus eſt non enim inuenit locum pœnitentiæ, quanquam cum lachrymis exquiſiſſet eam.l.1.f.140.p.1.b

Ex Epiſtola Iacobi.

Cap.2. IVdicium ſine miſericordia ei qui non fecit miſericordiam.l.2. f.27.p 2.d

2. Qui in vno offenderit,factus eſt omnium reus.l.2.f.28.p.2.d

Cap.3. Ex eodem foramine manat aqua dulcis & amara. l.1.f.162.p.1.b

Ex Epiſt. D. Petri.

Ex 1.Cap.1. GRatia vobis & pax multiplicetur à Deo. l.1.f.144 p.1.b

2. Qui peccatum non fecit,nec dolus inuentus eſt in ore eius l.1.f.87.p.2.c

2. Siue Regi quaſi præexcellenti, ſiue principibus tanquam ab eo miſſis l.1.f.80.p.1.b

Cap.5. Paſcite qui in vobis eſt gregem domini.l.1.f.76.p.1.b
5. Cum apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibile gloriæ coronam.l.1.f.86.p.1.a.& 86.a
2 Petr.2. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando Prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati, loquuti ſunt Sancti Dei homines. l.1 f.19.p.1.a

Ex Epiſt. D. Ioannis.

1.Ioã.1. DEum nemo vidit vnquam.l.1.f.45.p.1,a.
3. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi,&c.l.2.f.8.p. 1.a. & f.11.p.1.b.& f.15.b
3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quod animam ſuam poſuit pro nobis,& nos debemus pro fratribus animas ponere . lib.1. f.3.p.2.d
Cap 5. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo.l.1.f.197.p.1.a

Ex Apochalypſi.

Cap.1. QVi dilexit nos,& lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. l.1.f.87 p.2.c
1. Videbit eum omnis oculus,& qui eum pupugerunt f.219 p.2.c
Cap.2. Odiſti facta Nicolaitarum,quæ & ego odi.l.3 f.75.p.1 a
Cap 2. Et Angelo Epheſi ſcribæ. hæc dicit qui habet ſeptem ſtellas in dextera ſua,qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum, aureorum,ſcio opera tua,& laborem tuum,&c.l.1.f.143.p.1.b
Cap.3. Ego ſto ad oſtium,& pulſo.l.1.f.147.p.2.d
3. Veniam ad te citò tanquam fur.l.1.f.82.p.2.d
Cap.4, Ecce oſtium apertum in Cœlo l.1.f.39 p.2.c.d
Cap.5. Vidi oſtium apertum in Cœlo.l.1.f.33 p.2.c.& f.196.p.1.b
5. Vidi in dextera ſedẽtis librũ ſcriptum intus,& foris.l.1.f.30.p.1.b
5. Vicit Leo de Tribu Iuda,lib.1.f.23.p.1.b.& p.2.d.& f.24.p.2.d.& f.32.p.2.d.& f.36.p.1.b
5. Habentes Phyalas aureas plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes Sanctorum.l.1.f.43.p.2.d
5. Dignus es Domine accipere librũ,& ſoluere ſignacula eius,quoniam occiſus es,& redemiſti nos Deus in ſanguine tuo. lib.1.f. 195.p.1.b
Cap.11. Hi ſunt duæ oliuæ,& duo candelabra in conſpectu Domini terræ ſtantes.lib 1.f.21 p.1.b
Cap.14. Et alius Angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatem ſuper ignem.l.1.f.160.p.1.a
Cap.21. Et lucerna eius eſt agnus.l.1.f.42.p.2 c
21. Et murus Ciuitatis,habens fundamenta duodecim.l.1.f.43.p.1.a
Cap.vlt. Qui in ſordidis eſt,ſordeſcat adhuc.f.271.d
Vlti. Ex omni tribu,lingua,& natione quæ ſub Cœlo eſt.f.95.

FINIS.

INDEX QVINTVS AVCTORVM,

QVI IN TOTO HOC OPERE Citantur ordine Alphabetico.

A

ABBAS.
Abbas Neſtorius.
Achilles Statius.
Adrianus Cardin.
Adrianus Pontifex.
Alabanus.
Alberigus.
Albinus.
Alexander de Ales.
Alphonſus à Caſtro.
Alphonſus Ciacon.
Almaynus.
Altiſiodorenſis.
Aluarus.
D.Ambroſius.
Ambroſius Catharinus.
Amphilochius.
Andreas Vega.
Angelus.
D.Anſelmus.
D.Antoninus.
Antonius Fonſeca.
Aquila.
Archidiaconus.
Archiepiſcopus Florentinus.
Archiepiſcopus Salernitanus.
Aretas.
Armilla.
D.Athanaſius.
D.Auguſtinus.
Auguſtinus Chryſamenſis Epiſcopus.
Auguſtinus Montalcinus.

B

BAldus.
Baptiſta Fulgoſius.
Baptiſta Mantuanus.
Baronius.
Bartholomæus ab Angelo.
Bartholus.
D.Baſylius.
V.Beda.
Bonedictus Pererius.
D.Bernardus.
Biel.
Blondo.
Brucardus.
Buridana.

C

CAietanus.
Caldarola.
Candelabrum.
Capreolus.

Cardinalis.

Cardinalis.
Carolus Boromæus.
Caſſianus.
Caſſiodorus.
Caſtrenſis.
Cælius.
Cæſar.
Cicero.
D.Cyprianus.
D.Cyrillus Alexandrinus.
D. Chryſoſtomus.
Claudius Eſpincæus.
D.Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Cordubenſis.
Corradus.
Coſmas Philiarchus.

D

DEtius.
Didacus Couarruuias.
D.Dionyſius Areopagita.
Dionyſius Carthuſianus.
Doctor Græcus.
Dominicus de Soto.
Dominicus Bañes.
Dorothæus.
Driedo.
Durandus.

E

ECcbius.
Egeſippus.
D.Epiphanius.
Eraſmus.
Eucherius.
Eugubinus.
Euſebius Cæſarienſis.
Euſtatius.
Euthimius.
Eutropius.

F

FAelix.
Felinns.
Feſtuſcus.
Franciſcus à Victoria.
Franciſcus Toletus Cardinalis.
Franciſcus Maironius.
Franciſcus Ribera.
Franciſcus Turrianus.
Franciſcus Suarez.
D.Fulgentius.

G

GAbriel Palleotus Cardi.
Gabriel.
Gagnæus.
Galenus.
Geminianus.
Gerſon.
Goſferdus.
Gotifridus.
Grammaticus.
Gratianus.
D.Gregorius Papa.
D.Gregorius Nazianzenus.
D.Gregorius Niſſenus.
Gregorius Turonenſis.
Guido Carmelita.
Guilielmus Abbas.
Guilielmus Tyrius.

H

HAymon.
Henricus de Gandauo.
Hierardus.

D.Hieronymus.
Hieronymus Albanus, Cardinalis
Hieronymus Lauretus.
Hieronymus Angelita.
D.Hilarius.
Hoſtienſis.
Hugo de Sancto Victore.
Hugo Carenſis.

I

Iacobus Pomelius.
Ianſennius.
Iaſon.
Ibon Carnutenſis.
Immola.
Innocentius.
D.Ioannes Damaſcenus.
Ioannes Andreas.
Ioannes Maior.
Ioannes Scotus.
Ioannes Baptiſta Anton.
Ioannes Ferus.
Iodoch Clitouæus.
Ioſephus Hiſtoricus.
Ioſephus Angles.
Ioſephus à Coſta.
D.Iſidorus.
Iſidorus Peluſianus.
Iſychius.
Ireneus.
Iulianus Pomelius.
Iuſtinus Martyr.

K

Klingius.

L

Lactantius Firmianus.
Ledeſmus.
D.Leo Papa.
Liberatus.
Lipomanus.
Ludouicus Cælius.
Ludouicus Romanus.

M

Magiſter ſententiarum.
Mandoſius.
Marcus Marulus.
Marianus Victorius.
Marſilius.
Maximus Epiſco. Taurinenſis.
Medina.
Melchior Cano.

N

Nauarrus.
Nicephorus.
Nicolaus de Lyra.
Nicolaus de Niſe.
Nicolaus Sanderus.

O

Oleaſter.
Onuphrius.
Optatus Mileuitanus.
Oratius.
Origenes.
Oſiander.

P

Pacianus.
Paludanus.
Panormitanus.
Pariſius.
Paulus Burgenſis.
Paulus de Migdeburgo.
Paulus Sarnenſis Epiſcopus.
Paulus Morgaſius.

Petrus Manducator.
Petrus Epiſcopus Nicomediæ.
Petrus Caniſius.
Philon Iudæus.
Philoſtratus.
Piſana Summa.
Platina.
Plinius.
Plutarchus.
Præpoſitus Alexandriæ.
D. Proſper.
Proſper Aquitanicus.

R

R*abbi Salomon.*
Raymundus.
Raphael Volaterranus.
Rebuffus.
Reſtaurus Caſtaldus.
Ricardus.
Ripa.
Robertus Bellarminius.
Roſenſis.
Roſella ſumma.
Roxas.
Ruffinus Martyr.

S

S*aluſtius.*
Simachus.
Simanchas.
Simeon Metaphraſtes.
Simon Maiola.
Syluester.
Sixtus Senenſis.
Socrates.
Speculator.
Stephanus Epiſcopus.
Sulpitius.
Surius.

T

T*abiena.*
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodotius.
Theodolus.
D. Thomas.
Thomas Valdenſis.
Tychomius.
Toſtadus.
Trapezuntius.
Turrecremata.

V

Victor Vticenſis.
Victorinus Martyr.
Vincentius Lirenenſis.

Z

Z*onara.*
Zonas.

Errata corriguntur.

In libro Primo.

fol.1. c diſceplationis,pro diſceptationis
fol.1. d arripere,pro accipere.
fol.2. b vltima,pro ultimum.
fol.2. b fini,pro ſint.
fol.3. c habirantur, pro habeantur.
fol 4. b quod, pro quo.
fol.4. d de qua,pro de quo.
fol 4. b affeiatui, pio aſſeratur.
fol.4. d in quæſtione,deeſt quarta.
fol.6. a ſeruiat.pro ſeruiant.
f 6. c authẽ ,de for.fide.demaſ ly, authẽ.
fol.6. d moſtis,pro mortis.
fol.7. b priuationes,pro priuationem.
fol.8. b diligete, pro deligere.
fol.8. a quouſque, pro quoſque.
fol 8. c quod illud,pro illud quod.
fol.11. d conuertentur,pro cõuerterentur
fol.12. a ſi,pio ſi.
fol.13. a moibis,pro mortis.
fol 13 b monachus pro monachi.
fol.13. octaua Cõcluſio ,ꝑ nona cõcluſio
fol.14 a exerere,pro exercere.
fol.14. c Religionis pro Religiones.
fol.15. e accrptum,pro acceptum.
fol.15. c aſſectione,pro affectione.
fol.15. Religioſis, pro Religioſis.
fol.17. c talis,pro tales.
fol.18. vnde ipſi,pro vndè ipſe.
fol.19. c litteri,pro litteris.
fol.19. c Apoſtolicas, pro Apoſtolica.
fol 21. a quondam, pro quandam.
fol.21. d alteri, pro aliter.
fol.21. d ad factum,pio id factum.
fol.22. a arbitio,pro arbitrio.
fol.26. d diffendi,pro deffendi.
fol.27. a errore,pro errores.
fol.27. a gentiles,pro gentilium.
fol.27. c alterum,pro alter.
fol 27. c de quam de qua.
fol.27. c ſacramẽtalis, pro ſacramentali.
fol.28. c tum,pro dum.
fol.29. a generet,pto generat.
fol.29. b ſignantur,pro deſignentur.
fol.29 b pertinent,pro pertinet.
fol.30. c litteram,pro litteralem.
fol 31. intenta,pio intenta.
fol.35. c ex cedunt,pro excedant.
fol 36. b loqutiones, pio loqutionis.
fol.39. a dignitatem,pro dignitates.
fol 39. b cape,pro capite.
fol.30 c miſi,pro miſſi.
fol.39 c ſalſo, pro falſo.
fol 40. b ac,pro ad
fol 40. d doctore,pro doctorem.
fol 44. d ipum,pro ipſum.
fol.47. a illiſe,pro illis.
fol.52. a Hieroſalem, pro Hieruſalem.
fol.55. b oſtradebat,pro oſtendebat.
fol.74. d Ponficem , pro Pontificem.
fol.75. d audiur, pro audiunt.
fol.77. a Paſtorus,pro paſtores.
fol 85. a oſluſcauit,pro offuſcauit.
fol.85. c mula,pro multa.
fol 85. c legigitimam,pro legitimam .
fol 86. c voritas,pro veritas.
fol.86. d verbss,pro uerbis.
fol 110. a Imminenſis, pro imminentia.
fol 110. b ſeconda, pro ſecunda,
fol.1 0 b extia.pro extra.
fol 111. a clauſula,pro clauſulam.
fol.122. d Caſar,pro Cæſar.
fol.131. d mpuniri,pro puniri.
fol 133. b auctoritatum,pro auctoritatẽ.
fol.153. a trempidauerũt, ꝑ trepidauerũt
fol.153. a Innares,pro inaures.
fol. 153. d Theriſtis,pro Theriſtris.
fol.160. b flagelum,pro flagellum.
fol.173. a mater,pro matrem.
fol.177. b remotionem,pro remotiorem.
fol.180. c occnpantis, pro occupantis.
fol.201. b ſenſiatur,pro ſentiatur .
fol 210. a retinguet,pro relinquet.

In libro Tertio.

fol 2. b exempli,pro exemplo.
fol 3. b qnę,pto quę.
fol.4. c Epiſcopis,pro Epiſcopus.
fol.5. a detigunt,pio diliguntur.
fol.5. d dicentiam pro decentiam.
fol.7. d tenere,pro teneri.
fol.19. quotide,pro quotidie.
fol.20. a vtriuſque,pro vtriſque.
fol.22. b nobiles,pro nubiles.
fol.22. c bonornm,pro bonorum.
fol.23. d tribunai,pio tribunali.
fol 24 a pteſtare,pro præſtare.
fol.14. b in ea,pro in eo.
fol.16. d ipſamet,pro ipſimet.
fol.25. b ad ſecnndum, pro ad ſecũdum.

In libro Secundo.

fol.1. b clrca,pro circa.
fol.37. d equilum,pro equitum.
fol.40. exerecbuntur,pro exercebuntur
fol.48. Isboſeth,pro Ionatæ.
fol. 50. fit.pro ſit.
fol.52. a nulam,pro nullam.
fol.53. a totam,pro totum.
fol 53. c laudautur,pro laudantur.
fol 54 b nobilia,pro mobilia.
fol.55. c vſus, pro vſus.
fol.75 b tempurale,pro temporale.
fol.75. c munos,pro munus.
fol 76. c hoc,pro hic.
fol 57. c ſed,pro ſe.
fol 58. b proprer,pro propter.
fol. 58. d licit,pro licitè.
fol.65. a n.licet,pro num liceat.

Præfatio ad opus.

MILLIES *ad iram Peccatores Deum prouocant, vt depoſita miſericordia, (quod etiam puniendo facere non poteſt) impleat vaſa iræ ſuæ apta ad interitum, extendat arcum, & ſagittas ſuas ardentibus efficiat, vt arguat filios hominum. Et licet multoties ſimulet Deus, & hominum peccata aut non cognoſcere, aut prætermittere videatur; illicò tamen ſuperueniente zelo, inimicos eius confundit. Dominus (inquit Iſaias) ſicut fortis egredietur, &* Iſa. 42. *ſicut vir præliator ſuſcitabit zelum vociferabitur & clamabit, ſuper inimicos ſuos confortabitur. Tacui, ſemper ſilui, patiens fui, ſicut parturiens loquar: diſſipabo, & obſorbebo ſimul. Et quanuis multis modis ſoleat Deus homines percutere, & ab eis propter peccata ferre vindictam, tribus tamen potiſſimum flagellis id efficit, peſte ſcilicet, fame, & bello, hæ enim ſunt ſagittæ Domini, quibus inimicos percutit & occidit, hæ ſunt plagæ, & ſagittæ illæ peſſimæ de quibus Deut. 32. dicebat Dominus: congregabo ſuper eos mala,* Deut. 32. *& ſagittas meas complebo in eis. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſſimo, dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram atq; ſerpentium. Foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor; iuuenem ſimul ac Virginem, lactantem cum homine ſene. & dixi: vbi nam ſunt? ceſſare faciam ex hominibus memoriam illorum. Id ipſum ſæpe quoq; minatus eſt in Prophetis. Vnde Hier. 14. dicitur. Quod factum eſt verbum Domini ad Hieremiam de ſermonibus ſicitatis. luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Hieruſalem aſcendit. Maiores miſerunt minores ſuos ad aquam, venerunt ad hauriendum, & non inuenerunt aquam,*

quam, reportauerunt vaſa ſua vàcua, confuſi ſunt, & afflicti, operuerunt capita ſua propter terræ vaſtitatem, quia non venit pluuia ſuper terram, non eſt hærba in agris.

Iſa.15. *Et per Iſaiam dicebat ſi ſteterint Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum. Quoniam egredientur, qui ad mortem ad mortem, & qui ad gladium ad gladium, & qui ad famem ad famem. Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies dicit Dominus, gladium, & occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia Cæli, & beſtias terræ ad lacerandum, & diſsipandum. Quæ omnia mala, pro peccatis hominibus à Deo infligi, clarè per*

Ezec.8 *Ezechielem his verbis monſtratur. Eo quod (inquit) Sanctum meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis, ego quoque confringam, & non parcet oculus meus, & non miſerebor. Tertia pars tui peſte morietur, & fame conſumetur in medio tui, &*

Ezec 6 *tertia pars tui gladio cadet in circuitu tuo. Et cap. 6. dicit: qui longe eſt peſte morietur, qui autem prope, gladio corruet, & qui relictus fuerit & obſeſus, fame morietur, & complebo indignationem meam in eis dicit Dominus. Et per Hierem. cap. 34. ait: Vos non audiſtis me, vt*

Hiere. 34. *prædicaretis libertatem vnuſquiſque fratri ſuo, & vnuſquiſque amico ſuo. Ecce ego prædico vobis libertatem ad gladium, ad peſtem, & ad famem, & dabo vos incommotionem cunctis Regnis terræ. Et ne homines hæc Dei*

Iſa.30. *flagella ſe poſſe effugere confidant, ſic per Iſa. capit. 30. loquitur. In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra. noluiſtis, & dixiſtis: nequaquàm, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus, ideo velociores erunt qui perſequentur vos. Mille homines à facie terroris vnius, & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus nauis in vertice montis, & quaſi lignum ſuper collem. Quæ flagella aut vnum eorum Gregorius Nazianze. Oratione ſua in plaga grandis, quæ eſt 15. in ordine,*

dine, non ſine maximo miſerabilium verborum apparatu in hunc modum exponit. Acerba (inquit) res, terræ ſterilitas, & fructuum pernicies (quidni enim?) iam ſpe oblectantium, atque horreis appropinquantium. Acerba res præmatura meſsis, & agricolæ labores ſuos luctu proſequentes, ac germinibus, tanqurm mortuis, aſsidentes, quæ mitis imber aluit, ac ferus, & immanis demeſſuit: quibus non impleuit manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit. Nec propter ipſa, benedictionem eam, quam, qui prætereunt, agricolæ impertire ſolent, conſequtus eſt miſerum ſpectaculum, terra contumelia affecta, & detonſa, ſuoque ornatu ſpoliata: quod & Beatus Ioel deplorat terræ corruptionem, & famis cruciatum tragicè, vt ſi quis alius exagerans, & item alter propheta luget, priſtinæ pulchritudini, priorem deformitatem apponens, cum ſcilicet de Domini terra conquaſſantis ira verba faciens, in hunc modum loquitur: Anteriora eius, hortus voluptatis; poſteriora autem, campus exterminij. hac ille. Quibus plura in eadem oratione addit Domini in nos ſeuientis iram Demonſtrans & ijs flagellis caſtigantis. Legimus peccaſſe Dauid, in populo numerando, à Dan vſque ad Berſabe & Dominum illi tria flagella famis ſcilicet peſtis, ac belli propoſuiſſe. Ex quibus ipſe (quoniam in ſe volebat conuerti iram Domini, cùm ipſe ſolus in eo facto peccaſſet) dimiſsis famis, ac belli flagellis, peſtis iram elegit, putauit enim & ſic eſt, in flagello famis, ſibi cibaria non defutura, ac in bello ſe quoque ſeruandum papilionibus, & vndique armatorum corona vallandum peſtem vero ad mortem maturam indicauit accommodatiorem, quippe quæ cum impellēte infecto, vento feratur, Grecum fortè ſperabat vna cum alijs ſe morbi læ-

talis

talis falce demetendum, atq; ita ſuo delectu Dominus, illius populum peſte, percuſsit. Sed proh dolor, non ſic ſe res habet noſtris hiſce temporibus, nec vno tantum nos Deus flagello caſtigauit, ac caſtigat; ſed ſuperioribus annis, dum humanas ſegetes annonæ præſura, ageſtate nimia, ac peſtis dira falce demeſſuit, Nunc bello vndique reſonante a multis iam annis maximo effuſo ſanguine in hanc vſq; diem caſtigat. Nec mirum, ſi nos ijs omnibus flagellet malis, quoniam poteſt de nobis dici illud Geneſeos c. 18. clamor Sodomorum & Gomorrheorum, multiplicatus eſt, et peccatum eorum aggrauatum eſt nimis: ideò percuſsit nos Dominus, & adhuc manus eius extenta. Quod in cauſa fuit, vt paruulum hoc opus noſtrum cunctis gentibus legendum prælo mandaremus, vt ſic diſcant Epiſcopi & animarum curatores, officium ſuum pietatis, & charitatis in proximos exercere: atque pariter Populi, Dei iram hiſce flagellis experti, humilientur ſub potenti manu Dei, vt exaltentur in die viſitationis eius. Verum ijs enarratis, ad præfatarum diſputationum tractationem ſigillatim deſcendamus.

Gene. 18.

A RVTILII BENZONII ROMANI,

Epiſcopi Lauretani, & Recanatenſis.

LIBER PRIMVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De ſuga in Peſte.

SÆVIENTIS peſtis grauiora, & vniuerſaliora eſſe pericula, quàm famis, & belli; præſertim in his, quæ animarum curã concernunt, nemo eſt, qui dubitare poſſit. Quapropter meritò prius de peſte, quàm de fame & bello noſtrum hoc opus tractabit. Verùm, quoniam duplicia ſunt munera, quæ circa peſte infectos, piè & religiosè præſtari debent; alia quidem circa uiuẽtes; alia autem circa iam extinctos, & mortali vita defunctos; Ideò primus hic noſter liber, duas diſputationes cõplectetur: in quarũ prima de his, quæ Epiſcopus, & Curati circa laborantes, eo tẽpore, præſtare debẽt, diſputabitur. In ſecũda uerò de muneribus circa corpora iam extincta præſtandis, amplè ſatis, & diffusè peragetur.

Peſtis eſt maius malum, q̃ ſit fames & bellum.

Diuiſio libri.

DISPVTATIO PRIMA.

De miniſterijs ab Epiſcopo, & Clericis exſoluendis, erga uiuentes tempore Peſtis.

PRior diſputatio nouem quæſtionibus abſoluitur.

In prima differetur; An habentes curam animarum teneantur ſacramenta miniſtrare laborantibus epidemiæ morbo?

In ſecunda, germanus, & litteralis ſenſus adducetur, uerborum Ioã. 10. *Bonus paſtor animã ſuã dat pro ouibus ſuis?*

 In

In tertia tractabitur, Num Rex, vel Princeps ſæcularis iuſta lege poſſit impedire Curatum, & alios miniſtrantes, ſeu miniſtrare uolentes infectis, ne miniſtrent? C

In quarta, An metus mortis, uel periculum uitæ excuſet ab obſeruantiã præcepti & legis humanæ.

In quinta, An ſcripto poſſit quis confiteri?

In ſexta, An eo tempore quilibet ſacerdos habeat iuriſdictioné in quemlibet illius ciuitatis, uel diœceſis, ita, quòd ſi abſoluat, teneat ſacramentum.

In ſeptima varia dubia ad hãc materiã ſpectãtia enucleabũtur.

In octaua agetur de flagellis Dei.

In Nona, quibus potius quis ſuccurrere teneatur, exponetur.

QVAESTIO PRIMA.

An habentes curam animarum teneantur ſacramenta miniſtrare laborantibus epidemiæ morbo?

MVlta ſunt argumenta, quæ rem propoſitam dubiam ueriſimiliter faciunt. nos ea quæ partem negatiuam non inefficaciter ſuadere uidentur, initio diſceplationis, ut moris eſt proponemus: ſunt autem quæ ſequuntur. D

Primum argumentum.

Primum, quoniam parochus ſi accedat ad peſte infectos, redditur inhabilis ad miniſtrandum ſacramenta ſanis ſuæ parochiæ. Hi enim propter periculum exterioris morbi, recuſabunt ab illo obſequia ſpiritualia arripere.

Secundũ argumentum.

Secundum, quia ſi teneretur, eſſet ob ſacramenta Viatici, & Confeſſionis: atqui neq; ob id teneretur. Anima enim infecti poteſt ſaluari contritione, quæ eſt medium neceſſarium adulto ad ſalutem, cui ſacramenta in uoto ſuſcepta ſufficiunt. Vnde hic caſus eſt ſimilis omnino illi, in quo non eſt copia Cõfeſſoris.

Tertiũ argumentum.

Tertium, periculum uitæ Paſtoris certius eſt tẽpore peſtis, quàm periculum damnationis; uel quàm ſit certa ſalus animæ ouis. Multi enim ut deuoti, ac pij, etiam ſine paſtoris ope componunt ſe cum Deo, ac dolent peccaſſe; plerique etiam cũ ſacramentis damnantur, rari autem deſperant, uel periclitantur: nonnulli eo morbo non moriuntur, ergo non tenetur paſſim Paſtor exponere uitam. Quoniam corpus ſuum nemo tenetur exponere pro incerta ſalute proximi ſui.

Quartum argumentum. Illa regula, q̃ Paſtor debet animam ſuã ponere p ouibus, multas habet exceptiones. Prima. Secunda.

Quartum regula illa; Paſtor debet ponere uitam pro ſalute ouis ſuæ, non eſt uera ſemper, ſed habet multas exceptiones. In primis ſi parochianus in ignem, uel puteum ſe proijcit, non tenetur paſtor Ponere uitam ſuam, tunc, ut illum confiteatur, etiam ſi ſcirèt illum eſſe in ſtatu damnationis; & ſi ouis ſit a Turcis capta, non tenetur Paſtor captiuum ſe facere, ut illam confiteatur, quemadmodum ſi tempore Paſchatis di

ceret

A ceret Parochianus, Nolo confiteri, niſi des mihi centum aureos, Tertia.
uel uolo me in aquam proijcere, niſi des quinquaginta, tunc Pa-
rochus, iſta centum, uel quinquaginta exponere non tenetur, ſed Quarta.
culpæ nolentis ſe aliter confiteri imputetur. Præterea ſi uideat re Quinta.
ctor periclitantes in tempeſtoſo naufragio oues ſuas, nunquid te
nebitur intrare turbatum mare, ut illas confiteatur? Finge itē, do- Sexta.
mum Parochiani igne cremari, tenetur ne intrare ad confitendū?
Denique ſit caſus magni conflictus, uideat Parochus ſuam ouem Septima.
in medio enſium occidi, & trucidari, tenetur ne enſibus ſe expo-
nere, ut confiteatur illam? nequaquam certè. Non igitur ſemper
eſt uerum, paſtorem teneri animam ponere pro ouibus ſuis.
Inſuper, ſit caſus ſanè non metaphyſicus. Si in aliquo Oppido nō Octaua.
adſit niſi unus ſacerdos, ſit domus una, uel altera infecta, & homi
nes ibi in articulo mortis, quæro? Curatus tenetur accedere, uel
non? ſi non, habeo intentum. ſi ſic, eſto accedat. Tunc uel expellēt
illum, uel ſanè recludent, uel certè morietur, & ſic ſine Paſtore e-
runt, quod eſt inconueniens. Deinde cum inter non infectos, plu
res fame, & inedia, alij alijs morbis pereant; nemo erit, qui illa-
rum animarum curam gerat.

Adde, quòd ſupponimus infectos eſſe tres, uel quinque ſanos Nona.
300. uel 500. Item eſſe pleroſque alios diuerſis mortiferis infirmi-
tatibus grauatos; ad quos obſecro, magis accedere obligatur?

B Vltima, quoniam Canonici poſſunt fugere à loco beneficij pe-
ſtifero, Religioſi non tenētur obedire Prælato præcipienti ſub o-
bedientia miniſtrare infectis; moniales item poſſunt exire clau- Moniales nō poſſunt exire clauſtra ſui monaſterij tē pore peſtis.
ſtra, & ſepta monaſterij, ergo & Curati, qui minorem profiten-
tur perfectionem. Adde, quòd medicus corporalis poteſt fugere,
ergo & ſpiritualis.

In oppoſitum eſt text. Ioan. 10. *Bonus paſtor animam ſuam po-* Ioan. 10.
nit pro ouibus ſuis, & ratio potiſſima hæc eſt; Quia in illo caſu te-
nentur laborantes confiteri, ergo & Curati obligantur audire.

Hæc quæſtio eſt ſanè delicata, & digna omni ſubtili, & egregia In quæſtione hac, tanguntur multæ difficultates.
reſolutione. Tanguntur enim in ea plures difficultates. Prima eſt,
An poſſint Epiſcopi & Curati, in caſu peſtis à loco beneficii ab-
eſſe? Secunda, An etiam Canonici, quibus non imminet cura ani Prima.
marum. Tertia ſuppoſito, quòd Curati teneantur nō abeſſe, num Secunda.
infectis debeant actu miniſtrare ſacramenta; & quomodo? Quar Tertia.
ta, Ad quid, & quando teneantur ſacerdotes non Curati. Quinta, Quarta. Quinta.
An Religioſi teneantur obedire Prelatis precipientibus, ut mini-
ſtrent ſpiritualia infectis? Sexta, qui Religioſi ex ui inſtituti obli- Sexta.
gentur in ſubſidium, ut ſæcularibus malè affectis inſeruiāt. Septi Septima.
ma, Num ſanctimoniales tunc poſſint clauſtra deſerere, & exire.
Octaua, quid de corporali medico dicendū ſit. Aduertendū autē Octaua.
eſt, ꝙ loquimur de iuſtitia, & neceſſitate, non de perfectione cha-
ritatis, ſecūdum quam optimum datur conſiliū, ut præſentes ſint,

Ioan.15. & miniſtrent in omni caſu. *Maiorem* enim *charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis, & proximis ſuis.* C

Modus procedendi Auctoris in quæſtione.

Atque ut in hac diſceptatione certo ordine procedatur, primo loco ponam ſententias doct. tam Canoniſt. quàm Theologorum. Secundò, quid ſit reſolutè tenendū, per aliquot concluſiones aperiā. Tertiò, argumenta principio quæſtionis poſita, diſſoluemus.

Prima ſententia.

Prima igitur ſententia eſt eorum, qui exiſtimant, Rectorē non debere fugere à loco beneficii peſtifero, uel ſi vult fugere, ponat Vicarium, qui non poterit fugere. Sed ij non tangunt difficultatem, An infectis teneantur ſacramenta propinare. Debet enim propter ſanos, & alios non infectos malè habētes adeſſe, uel etiā infectis, quantum fas eſt ſuæ ſaluti, prodeſſe. Ita ſentit Ripa in par. 2. de priu. contract. ca. Peſtis. nu. 147. & Rebuff. in ſua praxi benef. cap. diſpenſatio. de non reſid. fol. 350. quamuis malè citet Rip. in aliam ſententiā. Ita Imol. in cap. fi. de cler. non reſid. col. 2. Ita inter Theologos Io. Ecchius homil. poſteriori ſecundæ domi. poſt Paſc. Addit autem unū Immo; Eccleſia defectum, ſeu neceſſitatē in diuinis patiēte tempore peſtis, poſſe etiam in foro exteriori cōpelli Curatū ad reſidendum, q̄uis alium ſui loco ſubſtitutū reliquiſſet.

Ripa. Rebuff. Rebuff. malè citat Ripā in aliam ſententiam. Imola. Ioannes Ecchius.

Secunda ſententia.

Secunda ſententia eſt eorum, qui ſpecificant, uidelicet, Curatū ſub pęna peccati mortalis; debere non ſolùm non fugere, ſed etiā actualiter infectis miniſtrare. Ita D. Doctor Nauar. in manual. cap. 25. de ſtat. Cler. quoad beneficia. num. 133. & cap. 24. num. 11. & ad D hanc ſententiam poteſt trahi Rebuff. propter ultima uerba illa, Nec tenetur intrare domum infecti ſi ualeat ſurgere, quaſi dicat. Si non ualeat ſurgere tenetur. Sed expreſsè illam tenet Ioan. Maio. in 4. diſt. 17. q. ult. & Gabr. in ſerm. Domin. 24. poſt Pent. in q. de fuga peſtis, concl. 4. corol. 1. & 2. Quam ſententiam extēdit etiam ad auxilium præſtandum cuicunque Chriſtiano in articulo extremæ corporalis neceſſitatis conſtituto; in quo dicto eſt ſingularis. Idem ſcribit Illuſtriſſimus Cardinalis Franciſcus Toletus in ſuis comment. ſuper art. 5. quæſt. 26. ſecundę, ſecundæ, & in ſua o. ult. ſuper art. 2. quæſtionis 33. ſecundę, ſecundæ. Idem quoque elicetes interpretatinē, quamuis non expreſsè ex Caieta. in comment. ſuper eundem art. 5. in illis uerbis, Quibus illi non obligantur. Idē ſentit Abulen. q. 101. ſuper 10. Matth. & part. 6. in Matth. 22. cap. q. 306. ad tertium ubi ait, quòd ille, qui habet curam de ſalute Proximi, tenetur generaliter exponere corpus ſuum pro ſalute Proximi, ſi aliter ille ſeruari non poteſt, & ſic eſt de Prælatis, & de Rectoribus populorum. Et multa puncta notanda, dicit ſuper hoc, & quoniam hic auctor difficilè reperitur, eius ſententiam affero. Quando, inquit, perſecutio a Deo infligitur, ut morbus epidemiæ, qui eſt quædam cœleſtis ira, ſi poſſunt populi fugere, utile, & conſultum; ſi uerò non, propter humanas importunitates, teneantur Prælati eorum populorum, idest Curati, & illi ad quos de iure,

Nauarr. Rebuff. Ioannes Maio. Gabri. Cardinal. Toletus. Caietan. Abulen.

Epidemiæ morbus, eſt quædam cœleſtis ira.

Ad quid teneantur Prælati & Curati populorum infectorū tempore peſtis.

A re, uel conſuetudine pertinet, ſacramenta miniſtrare, manere cũ grege ſuo, & ſi certiſſimè putent propter hoc morituros. Nam ſi in perſequtione hoſtili, quando contra fidem agitur, tenentur manere, tunc etiam tenebũtur manere; quia æqualiter eorum eſt neceſſaria præſentia; & tenentur omnes manere, niſi fortè tot ſint, quòd quibuſdam recedentibus, alij poſſunt ſufficienter populo in ſpiritualibus miniſtrare. Quòd ſi manentes deceſſerint, tenebuntur, qui fugerant reuerti, etiam ſi hoc ſit eis mortis occaſio, uel alios ſibi ſubſtituere, qui officium iſtud ſufficienter expleãt, quandiu populus, uel aliqua pars eius manere uoluerit in loco illo infecto. Vel ſi ire foras uoluerit, ſequatur Paſtor gregem ſuum. Aliqui dicunt, quòd ſufficiet, ut Prælati moneant ſubditos, ut exeant de locis ſuis, & quòd alibi erunt cum eis; quòd ſi noluerint, non tenentur ſe morti exponere propter eos, manendo in loco illo, cùm ſint in culpa, manendo ibi, potiſſimè cum ſint requiſiti a Prelatis, ut inde exeant, & cum eis eant alibi. Dicendum, quòd nõ eſt uerũ. Quia multi propter neceſſitates humanas, uel fortaſſe: quia alibi non habent uictum, manent in illis locis; ideo cum illis tenebuntur manere Prælati. Quod patet, quia tempore perſequtionis factæ ab hoſtibus fidei, licitum eſt Prælato, & ſubditis ſimul loca deſerere, transferendo ſe ad alia. ſi tamen aliqui de ſubditis habẽt aliquam neceſſitatem manendi in locis, tenentur cum eis mane- Nota.

B re Prælati, ideſt aliqui de ijs, qui ſufficiant miniſtrare ſpiritualia. Vnde patet, quòd grauiter peccat paſtor, ſi diſcedat, non ſuffecto aliquo loco ſui. Hæc ille. Idem ſcribit Claudius Eſpenceus ſuper primam, ad Timot. lib. 3. digreſſionum, cap. 19. Et non ſolùm hoc ipſum ſentit de Curatis; ſed etiam extendit ad Canonicos, ad ſuperiores ciuitatum, ad Iudices, ad Magiſtratus, ad medicos, ad pharmacopolas, ad coniuges, parentes, liberos, tutores, pupillos, dominos, famulos, uicinos, quos ait tempore peſtis non debere fugere, & dicit Ludouicum Berum ſenſiſſe contrarium. Idem ſupponunt moderni ſcriptores in ſuis opuſculis. Ampliſſimi, ſcilicet, Cardinales Carolus Borromæus, titu. S. Praxedis, & Gabr. Paleottus in ſua epiſt. paſtorali. Claudius Eſpenceus. Illuſtriſs. Cardin. Carolus Borromæus. Illuſtriſs. Cardinalis Gabr. Paleottus.

Tertia ſententia eſt Tabien. & Armill. uer. Epiſcopus, num. 6. hi quatuor dicunt. Primum eſt, quòd tam Prælatus, quàm quilibet Chriſtianus, uidens aliquem ſubiacere periculo animæ, tenetur, quando poteſt etiam cum periculo uitæ ſubuenire; & dant exemplum de puero, quando moritur ſine baptiſmo in peſtilentia, uel de decepto ab infideli. Et ſimiliter ſi uideret fratrem tempore peſtis laborantem, qui deſperat, niſi ad eum uadat. Secundò dicunt, quòd Prælati non ſolùm tenentur in prædicto periculo extremæ neceſſitatis; uerùm etiam in alio articulo magnæ neceſſitatis, videlicet, quando ueriſimiliter dubitarent de futuro periculo animæ ſuorum ſubditorum, & non inuenirẽt, qui uellet ſubuenire, Tertia ſententia. Tabiena. Armilla. Primum dictum. Secundum dictum.

& ſupplere, & tunc non poſſent fugere. Et addunt, quòd tenétur C quærere, ubi tale periculum imminet probabiliter.

Tertium dictum. Tertiò dicunt expreſsè, quòd pro adminiſtratione ſacramentorum, quæ non ſunt de neceſsitate ſalutis, puta Viatici, & Cõfeſſionis, quæ ſi habitantur in uoto, & ille deficiat contritus, ſufficit, & non tenetur quis, ſiuè Prælatus, ſiuè non, exponere ſe periculo corporis.

Quartum dictum. Biel reprehẽditur. Quartò dicunt, quòd pro ſalute corporis proximi, non tenetur quis exponere ſuum corpus, contra Biel. Atque hæc ſunt placita Doctorum.

Simon Maiola. Quibus pro hac ultima ſententia ſubſcribit recentior iuris peritus Epiſcopus Simon Maiola lib. 2. de irregula. cap. 20. nu. 3. Nũc uerò quid probabilius ſit ſentiendum, ſequentibus concluſionibus declaremus.

Prima concluſio. Prima concluſio. In extrema neceſsitate ſpirituali poſito, tenetur unuſquiſque chriſtianus etiam cum euidenti uitæ periculo ſuccurrere, ſi poteſt iuuare.

Cõmunis doctorũ ſententia. Hæc cõcluſio eſt communiſsima, & habetur in terminis apud S. Tho. 3. ſent, d. 29. q. 1. art. 8. quæſtiunc. 2. ad ſecũdum, & 1. 2. q. 73. art. 5. & 2. 2. q. 26. art. 5. ad tertium, & quæſt. 44. art. ult. ad ſecundũ, & in quæſtionibus diſputatis, quæſtione de charitate, art. 11. in ſolutione ad 9. quodlib. 4. art. 20. & opuſculo 18. cap. 14. & 16. & alibi. Eſt quoque Gabri. Tabi. & Alex. de Ales; par. 3. q. 189. mem. 3. ad D primum, & omnium. Extremam neceſsitatem ſpiritualem intelligo, quando uita animæ proximi perit, & deficit ſine meo auxilio, & nullum aliud habet remedium. (Tabi. Alexand. de Ales.)

Cõcluſio probatur. 1 Ioan. 3. Eccleſ. 17. Et probatur unico argumento. 1. Ioan. 3. *In hoc cognouimus charitatem Dei, quòd animam ſuam poſuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Vnicuique enim mandauit Dominus de proximo ſuo.* Eccl. 17. & confirmatur ratione. Nam quilibet tenetur uitam propriam temporalem exponere pro ſalute temporali Reip. Atqui maius bonum eſt unius hominis uita ſpiritualis, quam uita temporalis Reip. ergo a fortiori, pro hac tenebitur magis uitam exponere. Ex hac concluſione ſequuntur tria corollaria. Primum eſt, quòd ſi in peſtilentia puer moriatur ſine baptiſmo, uel adultus infectus in mortali cõſtitutus deſperet, uel ſigna faciat impœnitentiæ, debeo cum uitæ periculo ſuccurrere, quando non eſt alius qui poſsit, & uelit. Secundum eſt, quòd quilibet chriſtianus, ſub peccato mortali obligatur ad præceptum correctionis fraternæ, etiam cum uitæ periculo, quando aliud tempus correctionis non expectatur; quidquid Franciſ. Mairon. dicat. Ita tenet Adria. in 4. q. de correct. frat. Gabr. lectione 74. ſuper can. Caietanus 2. 2. q. 73. art. 4. Lyr. 1. Ioan. 3. & S. Tho. eadem part. q. 33. art. 2. ad tertium, & colligitur ex D. Aug. lib. 2. de ciuit. Dei. cap. 9. (Quilibet tenetur exponere propriã uitam tempo ralem pro ſalute tempora li Reip. Primum corollarium. Secũdum corollarium. Franciſ. Mairon. Adrian. Gabr. Caietan. Lyra S. Tho. D August.)

Tertium corollarium. Sequitur tertiò (notanter enim poſui exemplum de puero) grauiter

A uiter errare Caiet.ſentiẽtem 3.par.q.68. art.1.& 11. paruulos iam natos,non ualentes habere baptiſmum in re, poſſe ſaluari per baptiſmum in uoto parentum,cum aliquo exteriori ſigno; quemadmodum etiam exiſtimat de pueris in utero materno exiſtentibus nondum natis;& ibi periclitantibus. Eſt ſanè intolerabilis error, in quem lapſi ſunt Gerſon in ſerm.de Trinit.& Gabr.in 4.d.4.q.2. Quamuis enim Docto.concedant,quòd ſi contingat defectus alicuius in adminiſtratione baptiſmi, ob quem ſacramentum reddatur nullum,puta defectus debitæ intentionis, Deum ſupplere,aut iuſtificare puerum.Ita D.Tho.3.par.q.64.art.8.ad ſecundũ, & Duran.in 4.d.6.q.2.& Syluest.uer.baptiſmo.1.§.5.hoc tamen dictum, cùm non ſcientificè afferatur: ſed tantùm piè pronuncietur, non eſt ullo pacto extendendum ad errorem Caiet.cùm non ſit par ratio, & expreſsè ſacræ ſcripturæ repugnet aſſerenti; *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto,non poteſt introire regnum Dei*.& Conc.Trid.c.4.ſeſſ.6.Sotus in 4.d.3.q.unica,art.11.cõcluſ. 2.benè animaduertit,hoc non procedere, quando accedit baptiſmus ſanguinis,ſeu martyrij. Etenim ſi Turca in odium Christi, Ciuitatem Chriſtianorũ inuaderet,infantes ibi concremati, quãuis non baptizati, in Dei gratia decederent; imò & fortaſſe exiſtentes in maternis uteris, licet baptiſmo aquæ tingi non poſſint. Sicut enim Eccleſia applicat fidem ſuam paruulis per baptiſmum, B ita & Chriſtus ſuam charitatem per martyrium. in quo ſanè Sotus benè dicit.

Caietani error in materia baptiſmi.

Gerſonis error.

Gabrielis error.

D.Tho.

Syluest.

Ioan 3.

Concil. Trid.

Sotus.

Secunda concluſio,in graui neceſſitate ſpirituali poſito,non tenetur unuſquiſque ſuccurrere cum periculo uitæ. Voco grauem neceſſitatem,quando proximus habet aliud remedium,& ego aliàs nõ teneor. Verbi gratia.eſt peſtis,ſunt multi in periculo mortis, & fortè in peccato; non deſunt confeſſarij ex officio qui poſſint,& uelint,poſſum ego,qui non teneor, ſine peccato non ſuccurrere.Probatur concluſio.Nam tunc ego exponerem me maiori periculo, quàm ſit illud,in quo eſt proximus. Etenim maius eſt periculum uitæ,quàm grauis neceſſitas in alio genere. Atq; hæc concluſio eſt quoque communiſſima. Et eſt doctrina S.Tho.2.2. q.26.ar.5.ad tertium.Cuius uerba hæc ſunt: Cuilibet homini imminet cura proprij corporis; nõ autem imminet cuilibet cura de ſalute proximi,niſi in caſu; & ideo non eſt de neceſſitate charitatis, quòd homo propriũ corpus exponat pro ſalute proximi, niſi in caſu, quod tenetur eius ſaluti prouidere. Sed q aliquis ſpontè ſe offerat,pertinet ad perfectionem charitatis. Hæc S.Tho.& nos in concluſione. Caſus autem iſte eſt, quando ſine mea ope, (deficiente copia proprij ſacerdotis)ſalus animæ proximi timetur;qui eſt caſus primæ concluſionis, extra quem nemo, qui uinculo officij,uel uoti non obligatur, tenetur proprium corpus exponere. Et quamuis uerum ſit,q D.Aug.docet lib.1. de doctrina chriſtiana,

Secunda concluſ.

Quid ſit, ſeu quæ uocetur ab Auctore grauis neceſſitas.

Probatur concluſio.

Maius eſt periculum uitæ, quàm grauis neceſſitas in alio genere.

S.Tho.

Quod homo exponat corpus ſuum pro ſalute proximi, nõ eſt de neceſſitate charitatis,niſi in caſu: ſed eſt de perfectione.

D. Aug. quomodo intelli

gatur ex D. Thoma, & Caietan.

na, cap. 27. tom. 3. quòd plus debemus diligere proximum, quàm C corpus proprium, (quod proculdubio eſt intelligẽdum de anima proximi, quæ eſt potior pars eius, vt ibi ad primũ exponit D. Tho. & Caiet. Illud tamen intelligendum eſt de eo, qui tenetur eius ſaluti prouidere. Præcepta enim affirmatiua obligant ſemper, non tamen pro ſemper. Aduerte, q; in concluſione dictum eſt, Qui poſſint, & uelint. Nam ſi parochi non poſſint, uel iuſtè, aut iniuſtè nolint, uel mihi probabile eſt, eos non adminiſtraturos, & auxiliaturos, teneor abſque dubio opitulari, ut in ſimili doctè concludit Nauar. in manu. confeſſ. cap. 24. nu. 22.

Præcepta affirmatiua obligant ſemper, non tamen pro ſemper.

Nota.

Nauar.

Tertia concluſio.

Tertia concluſio. Canonici a loco beneficij peſtifero poſſunt ſine peccato fugere. loquor de Canonicis, quibus non imminet cura animarum. Hæc concluſio eſt cõtra uirum illum Claudium Eſpencæum, & eſt Rip. in terminis loc. cit. nu. 136. & infra; & nemo eſt qui contrarium teneat. probatur concluſio.

Cõcluſio hæc eſt in Claudium Eſpencæum.

Rip.

Cõcluſio probatur primò.

Primò, quia nulla neceſſitate iuſtitię, nec officij coguntur tunc reſidere. Omnis enim conuentus, & chorus eo tempore ceſſat iure naturali, propter periculum contagionis in commercio.

Probatur ſecundò.

Secundò, ratione D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 5. ad tertium, quia cuilibet homini imminet cura proprij corporis, non autem cuilibet imminet cura de ſalute proximi. Cum igitur Canonicis non ſit cura animarum commiſſa, proprij autem corporis ſemper ſit cura commiſſa, iuxta illud Epheſ. 5. *Nemo carnem ſuam odio habet, ſed nutrit & fouet eam*, ſine peccato ullo, Imò prudenter aget Canonicus, ſi locum peſtiferum relinquat. D

Probatur tertiò.

Officium Canoniæ eſt de iure poſitiuo, ut patet ex Concil. Trid.

Leges humanæ, non obligant cũ mortis periculo, niſi earũ non obſeruantia uergat ĩ fidei detrimẽtum.

Syluest.

Innocen.

Archidiaco.

D Tho.

Sotus

Caiet. reprehẽditur à Soto, & benè.

Tertiò, quia ius & officiũ Canoniæ, eſt de iure poſitiuo, ut uidelicet, toties tali die in choro ſimul conueniant. Conc. Trid. ſeſſ. 24 c. 12. Atqui nulla lex poſitiua humana obligat cum periculo uitæ, uſque ad mortem incluſiuè, quale eſt probabile ſaltim eo tempore. eſt enim axioma commune doctorum, leges humanas non obligare cum mortis periculo, niſi earum non obſeruantia tẽdat in detrimentum fidei, uel boni communis, ut aiunt Syluest. excõmunicatio. 5. §. 23. ibi, item quia non tenetur quis obedire, & ver. metus, §. 7. ibi, ſecus ſi iure humano. Innocent. c. ſacris, de his, qui ui, metuque ca. Archid. in c. utinam. d. 76. D. Tho. 2. 2. q. 147. artic. 3. & Sot. (quantum ad hoc) lib. 1. de iuſti. & iur. q. 6. art. 4. dub. 4. & in 4. diſt. 22. q. 1. art. 4. Nec audiendus eſt Caietanus ſuper art. 4. q. 96. 1. 2. & in ſua quæſtione, ſuper q. 125. 2. 2. dubio ult. qui exiſtimat, non ex ui legis, ſed benignitate legislatoris effici, ut homo aliquando non obligetur ſub tanto periculo, qui in hoc bene cenſuratur à Soto loco cit. cùm ex operis grauitate examinãdum ſit, an lex obliget ad ſui obſeruationem, uſque ad mortem incluſiuè. de qua uide Med. 1. 2. q. 96. art. 4. & nos inferius in q. diffuſius tractabimus.

Sed quonam modo rationabilis cauſa excuſet ab obſeruantia

A legis humanæ, pulchrè ſcribitur à Panorm. in rubr. de obſerua. ieiun. Quæ autem rationabilior cauſa fingi poteſt, quàm uitæ propriæ conſeruatio? Animaduertendum autem eſt, ꝙ hæc fuga poteſt eſſe cum magno merito, ſcilicet, quando Canonicus ad hoc fugeret, quo poſſit eſſe adiumento in futurum Eccleſiæ ſanctæ, quemadmodũ ſi eſſet magnus Theologus, uel egregius Concionator. Iuxta hanc concluſionem intelligendus eſt Hoſtien. in ſua ſumma de Cler. non reſiden. §. ult. nu. 5. ibi. Aut cauſa neceſſitatis. Vnde per iura ualdè bona allegata concludit, ꝙ quãdo aer eſt malignus, infirmus, & peſtifer, eſt iuſta cauſa abſentiæ. Hoc, inquam, dictum non eſt ſic abſolutè prolatum, extendẽdum ad curatos ullo modo, ut infra dicemus, ſed ad cæteros reſidentes, & reducitur ad impedimentum rationabilis neceſſitatis corporalis. Quo caſu abeuntes Canonici, debẽt integrè omnibus diſtributionibus quotidianis, & anniuerſarijs defunctorum gaudere per c. Bonifatij, quod incipit conſuetudinem renouatum à Cõcilio Trid. ſeſſ. 24. cap. 12. & tunc cum bona conſcientia tantiſper abeſſe poterunt, quantùm intemperies aeris, uel morbi contagio durabit, aut certè quouſque ſecurè aperiatur commercium. Intelligitur hoc de Canonicis, ut diximus, curam animarum non habentibus. Nam, qui curam animarum habent, etiam collegialiter, ut noſtræ cathedralis Lauretanæ Canonici, ij reſidere tenentur, & aufugere non B poſſunt.

Panormitan.

Hoſtienſ.

Aer malign⁹, & peſtifer eſt iuſta cauſa, ut quis excuſetur à reſidẽtia in eo loco, quod non ĩtelligitur de curatis, aut curam animarum habentibus.

Canonici Cathedralis Lauretanæ tenentur reſidere etiam tempore peſtis, nec poſſunt fugere.

Quarta concluſio. Paſtores animarum, ut Epiſcopi, Curati, Vicarij perpetui, & uniuerſaliter obligati populo ex officio ad ſacramenta miniſtranda, tenentur ſub pœna peccati mortalis non fugere à loco beneficij peſtifero. Relicto autem Vicario ſufficienti, poſſunt ſine ſcrupulo abeſſe. Hæc concluſio eſt communiſſima omnium doctorum. In hoc enim puncto omnes conueniunt. Et quantùm ad primam partem. Probatur primò ratione Gabr. Quia fugere, & relinquere populum in caſu prædicto eſt contra legem ſimul, & ordinẽ Charitatis. Contra legem, quia bonus Paſtor tenetur animam ſuam pro ouibus in caſu neceſſitatis ponere. Ioan. 10. contra ordinem charitatis; quia magis diligendæ ſunt animæ proximorum, quàm corpora noſtra. Nam inter diligibilia (ſecundum B. Auguſt.) hic aſſignatur ordo, ut primò ſuper omnia Deus, Secundò anima propria, Tertiò anima fratris. Quartò corpus tam noſtrum, quàm proximi diligatur. Præponere ergo ſalutem corporis ſui, ſaluti animæ proximi ſui, eſt facere contra ordinem charitatis; quia magis diligitur, quod minus diligi debet. Hæc Gabr. & benè. Ordo autem Charitatis cadit ſub præcepto, ut optimè determinatur à D. Tho. 2. 2. q. 44. art. 8. ad ſecundum. Secũdò, ex doctrina eiuſdẽ D. Tho. ſuper cap. 10. Ioan. lect. 3. quia, inquit, ſpiritualis gregis ſalus præponderat corporali uitæ paſtoris. Ideo cùm periculum imminet de gregis ſalute, debet quiſque ſpiritualis gregis paſtor

Quarta concluſio.

Cõcluſio eſt cõmunis doctorum.

Prima pars concluſionis.

Probatur primò.

Gabr.

Ioan. 10.

Animę proximorum plus diligẽdæ ſũt, quàm corpora noſtra.

Ordo diligibilium ex D. Auguſt.

Ordo charitatis cadit ſub præcepto.

D. Tho.

Probatur ſecundò.

D. Tho.

paſtor corporalis uitæ diſpendium ſubſtinere pro gregis ſalute. C
Hæc S. Doctor. Imminet autem diſpendium, & periculum euidẽs & ſanorum, & infectorum, & aliorum infirmorum, ſi non relicto Vicario, grex deſeratur. & in opuſculo de perfect. uitæ ſpirit. cap. 16. ſcribit hæc uerba. Tenentur Epiſcopi, ut pro ſalute ſubditorum animam ſuam ponant, dicente Domino: *Ego ſum paſtor bonus, &c.* ex quibus uerbis patet, ꝙ de neceſsitate paſtoralis officij eſt, ut periculum non refugiat propter gregis ſibi commiſsi ſalutem. obligatur ergo ex ipſo officio ſibi commiſſo ad hanc perfectionem dilectionis, ut pro fratribus animam ponat. Hęc D. Tho. & quodlib. 12. q. 18. art. 3. ubi ait, ꝙ qui ex neceſsitate officij prędicat, puta habens curam animarum, non debet dimittere gregem, etiam propter periculum mortis, dummodo poſsit aliquod bonũ facere, remanendo cum grege. Idem in terminis habet 2. 2. q. 185. art. 5. in corp. & ad tertium. *Vbi*, inquit, *ſubditorum ſalus, exigit perſonæ Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonaliter gregem deſerere*. Neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod periculum imminens. Si enim pernicioſum eſt, nautam in tranquillitate nauem deſerere, quanto magis in fluctibus, ut dicit Nicolaus Papa, & habetur. 6. q. 2. Idem 1. Corin. 16. lect. 2. in prin. & 2. Cor. 11.

Ioan 10.

Paſtores animarum ex ui ſui officij obligantur ut animã ponant ꝓ ouibus, ex ſententia D. Tho.

Pulchrum dictum Nicolai Papæ.

Probatur tertio. D. Auguſt.

Tertiò, ex doctrina D. Aug. in epiſt. ad Honora. epiſt. 180. cuius titulus eſt: Quomodo, & quando, & quibus fugiendum eſt, imminente periculo; ubi egregiè ſcribit, & demõſtrat, quanta mala naſcuntur ex fuga miniſtrorum in periculis, quæ mala euitari non poſſunt ſine peccato mortali. *Cum Epiſcoporum* (uerba ſunt Auguſt.) *& Clericorum & Laicorum eſt commune periculum, ij, qui alijs indigent, non deſerantur ab ijs, quibus indigent.* & infra. *Aut ergo ad loca munita omnes tranſeant, aut, qui habent remanendi neceſſitatem, non derelinquantur ab ijs, per quos illorum Eccleſiaſtica eſt ſupplenda neceſſitas, aut pariter uiuant, aut pariter ſufferant, quæ eos Paterfamilias uolet perpeti.* & infra. *Fugam imperauit Dominus, & acceptabile eſt fugere. Sed ijs, quos Eccleſiaſtici officij non tenent uincula.* & aduerte, quòd dicit, eſſe magis meritorium mori ibi in periculis, quàm ſi, dum fugeret, Martyrium ſuſciperet. & infra. *& ſi aliqui deſeruerunt plebes ſuas, hoc eſt, quod dicimus fieri non debere. Neque enim tales Docti auctoritate Diuina, ſed humano uel errore decepti, vel timore ſunt uicti.* & tota illa epiſtola uerſatur in hanc ſententiam. Nota etiam extrema verba: *Hæc tibi, frater, quæ exiſtimaui ueritate reſcripſi.* Vbi non per zelum, & feruorem loquutum ſe eſſe teſtatur. Mori in eiuſmodi periculis, & pręcipuæ in miniſterijs infectorum, nihil à Martyrij ſplẽdore abeſſe ſcribit Euſeb. Cæſarien. lib. 7. Hiſto. eccle. c. 17. & Cyprian. libell. de mortalit. circa mediũ, idem aureis ijs verbis ſcriptum reliquit. *Peſtis iſta eſt leuis, quæ horribilis, et feralis uidetur. Explorat iuſtitiam* D

Fugam quib' Dominus imperauit, ex ſẽtentia Augu.

Aureum dictum D. Auguſtini.

Euſeb. Cęſar. D. Cypria.

Peſtis ꝓpter quid immit-

A *iuſtitiam ſingulorum, & mentes humani generis examinat, An infirmi ſeruiāt ſani, An propinqui cognatos pie diligant, an miſereantur ſeruorum, languentium Domini, An deprecantes ægros nō deſerant medici, An feroces uiolentiam ſuam comprimant, An rapaces auaritiæ furentis inſatiabilem ſemper ardorem, vel metu mortis extinguant, An ceruicem flectant ſuperbi, An audaciam leniant improbi, An pereuntibus charis, vel ſic aliquid diuites largiantur, & donent ſine hærede morituri, ut nihil aliud mortalitas iſta cōtulerit. Hoc Chriſtianis, & Dei ſeruis plurimum præſtitit, quòd martyrium cæpimus libenter appetere, dum mortem diſcimus non timere. Exercitia ſunt nobis iſta, non funera. Dant animo fortitudinem, gloriam contemptu mortis præparant ad coronam. Mori planè timeat, ſed, qui ex aqua, & Spiritu Sancto non renatus gehennæ ignibus mancipatur. Mori timeat, qui non Cruce Chriſti, & paſſione cenſetur. Mori timeat, qui ad ſecundam mortem de hac morte tranſibit. Mori timeat, quem de ſæculo recedentem perennibus pœnis æterna flamma torquebit. Mori timeat, cui hoc mora longiori confertur ut cruciatus eius, & gemitus interim differatur. Multi ex noſtris in hac mortalitate moriuntur, hoc eſt, multi ex noſtris de ſæculo liberantur. Mortalitas iſta, vt Iudæis, & Gentilibus, & Christi hoſtibus peſtis eſt; ita Dei ſeruis ſalutaris exceſſus eſt,* Hæc Cyprian. Quid putas dixiſſet Cyprianus, ſi ad Paſtores fugientes non ſolùm ad

[Margin: tatur a Deo mortalibus, & eſt notāda ſententia.]

[Margin: Mortem quis timere debet.]

[Margin: Peſtis, & mors, sūt Dei ſeruis ſalutaria.]

B medicos ægros deſerentes ſermonem conuertiſſet? Verùm rationes proſequamur.

Quartò, probatur concluſio ex doctrina Caiet. 2. 2. q. 185. ar. 5. & Sot. lib. 10. de iuſt. & iur. q. 3. art. 4. Docet Caiet. Cuius doctrinæ nihil addit Sot. (quamuis putet de ſuo aliquid addere) tria excuſare Epiſcopum à reſidentia; neceſſitas impedimenti, qualitas negocij, & conditio perſonæ. Impedimentum autem eſt duplex, uel extrinſecum, ut perſequutio Tyranni, & tunc tenetur reſidere, quando expedit Eccleſiæ præſentia Paſtoris, etiam ſi perſonalis uita credatur auferenda à Tyranno; vel intrinſecum, quod ex corporea procedit infirmitate, & hoc, abſolutè loquēdo, excuſat à reſidentia, puta ſi oporteat mutare aerem ad recuperandam ſanitatem, uel ire ad Balnea, & huiuſmodi. In caſu tamen imminentis periculi Eccleſiæ ſuæ, cui ſua obuiaret præſentia, tenetur ſubſtinere ægritudinem uſque ad mortem incluſiuè. Hæc Caietan. nunc quæro, Peſtilentia ponetur inter impedimenta extrinſeca, vel intrinſeca? Si inter extrinſeca (ut exiſtimo) certè ſi ullo unquam tempore fingi poteſt præſentia Paſtoris prodeſſe, tūc maximè prodeſt; cùm ob euidens, & commune mortis periculum, & animarum naufragium, tum ob cœterorum ſacerdotum exemplum: Si inter intrinſeca, habes caſum expreſſum. Si enim nō licet propter malum aerem, & ægritudinem periculoſam ad mortem, multò minus propter peſtilentem aerem; & ſic dictum Hoſt'enſ. ubi ſupra,

[Margin: Probatˀ quartò. Caietan. Sotus.]

[Margin: Impedimentum reſidentiæ duplex.]

[Margin: Hoſtien.]

pra, ſi ad Curatum extendatur, eſt corrigendum.

Probatur quintò. Ripa.

Quintò rationibus Ripæ ualdè bonis à ſimili. Quoniam qui exercitui præeſt, tenetur ex officio uigilare pro ſalute ſui exercitus, l. officium, §. officium, ff. de re milit. Eius igitur, qui præeſt ſaluti animarum, partes erunt, inſudare, ne animarum ſalus lædatur. Item, quia Dominus tenetur ſubditos ſuos tueri, & defendere ab inferentibus bellum. c. 1. Auten. de for. fidel. in fin. aliàs priuabitur proprietate feudi ſecundum glo. & feudiſt. communiter in §. fin. Præterea, ſi miles armatæ militiæ in pace militiam deſerat, gradu deponitur, & in bello idem commiſſum, capite puniendum eſt, l. non omnes. §. qui pace. ff. de re milita. Sic miles cœleſtis, in pace, ſi curam ſibi creditam deſerat, beneficio deponitur. c. ex parte. c. fir. de Cler. nō reſiden. In bello ergo Peſtilentię, in quo maiori cura, & diligentia opus eſt, ſi munus ſuæ militiæ ſubire detractet, durio ri pœna (meo quidem iudicio) puniendus eſt, d. §. qui pace. Hęc Ripa loco citato, de priuileg. contract. fol. 7. nu. 148.

Gloſſa.

Ripa.

Rex, & Princeps pro ſalute Reip. tenētur uitam ponere. Sotus. Nicolaus de Lyra. Optima ratio.

Adde tu, ꝙ Rex, & Princeps tenetur pro ſalute Reip. uitam ponere. lege Sot. in 10. de Iuſt. & iur. q. 3. art. 4. Ergo multò magis Paſtor pro ſuo grege. Quod Nicol. de Lyr. ſuper 10. cap. Ioan. optimè ſic confirmat. Quoniam res melior, non eſt exponenda periculo pro re uiliori, ſed potius è conuerſo. Vita autem hominis melior eſt ſimpliciter, quàm uita omnium brutorum: Et ideo licet paſtor brutorum, debeat aliquem laborem pro ſalute ſui gregis ſubſtine re, non tamen debet ſe morti exponere. Anima autē humana nobilior eſt corpore; ideo è contrario Paſtor animarum pro grege ſuo debet uitam corporalem exponere. Hactenus Lyr. Huc accedit, quòd præceptum de reſidentia Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat. etiam eo tempore militat. Quare tranſgredi non poteſt ſine peccato. Vnde D. Greg. in ſuo reg. lib. 8. epiſt. 41. & lib. 11. epiſto. 2. in caſu Peſtis declarat, aperteque ſignificat, non ſolùm Clerum officia ſpiritualia exercentem, ſed etiam Epiſcopum reſiden tem eſſe debere, & adiuuantem.

Concil. Trid.

D. Gregor.

Fuga Paſtoris quando laudatur.

Deinde fuga Paſtorum nunquam laudatur, niſi quando Tyran nus perſonam Prælati inſequitur. Tunc enim, quia perſequutio eſt perſonalis, & non cōtra gregem ſibi commiſſum, propter per ſonæ periculum, vbi per alium ſaluti ſubditorum prouiderit, licet Prælato corporaliter gregem deſerere, vt inferius dicemus. Sic Apoſt. licuit, iuxta illud: *Si perſequuti nos fuerint in una Ciuitate, fugite in aliam*. Sic Paulus fugit de Damaſco, ut habetur Act. 9. Quod exemplo notiſſimo Athanaſij, & Tho. Cantuarien. qui de Anglia fugijt, confirmari poſſet. Quòd ſi perſequutio eſt tantùm contra gregem, uel populum, qui non ſolum ſpirituale, ſed etiam temporale damnum patiatur; tunc Prælato non eſt licitum fugere, & gregem dimittere, ſed eum tueri obligātur quantùm illi fas eſt, ab incurſibus Luporum perſequētium, Hęreticorum, Tyrannorum,

Actor. 9.

D. Tho. Cantuarienſ. fugijt de Anglia.

norum,

A norum, & eundem ab alijs neceſſitatibus ſubleuare. At ſi perſequutio eſt communis, id eſt, contra gregem, & contra Paſtorem, tunc cum Turrecrem. in q. 3. ſuper Euang. Domin. primæ poſt octa. Paſchæ diſtinguendum eſt; quia aut eſt unus ſolus Paſtor, aut multi. Si unus, nequaquam fas illi erit fugere, cũ mercenarius eſſet, cuius proprium eſt fugere, dum Lupum uidet venientem. Si uerò multi ſunt Paſtores, uel Curati, tunc de communi concordia, de ſupremi Prælati arbitrio, poterũt aliqui recedere, alij remanere ita, ut grex remanens in illa Eccleſia, ſufficienter cuſtodiatur, & utiliter prouideatur. Ex his infertur, q fuga ſecundùm ſe, raro laudanda eſt, cùm grex ex illa, ut plurimum, damnum reportet. Quinimò, his quoq; qui curam alio rum non habent, fuga aliquãdo uitio tributa eſt, ut accidit Rutilio ſanctiſſimo Chriſti Martyri, qui cùm in Africa fugam ſolitam in perſequutionibus ſtudioſè arripuiſſet, & interdum uitæ periculum pecunia redemiſſet, idque ei culpæ adſcribendum eſſet; Dei uoluntate tandem inopinatè aggreſſus, uel (ut aliqui uolunt) muro fugam eius terminante, oblatus Præſidi, halacriter, ac glorioſè, Martyrium ſubijt, ut refert Tertul. lib. de fuga.

Turrecrem.

Fuga ſecundùm ſe, raro eſt laudanda.

Rutilius martyr, fugijt primò perſequutionem.

Tertullia.

Dictum eſt autem in 2. par. con. (niſi relicto Vicario approbato, per quem neceſſaria poſſit populo ſuo prouidere ſufficienter.) Quia tunc licitè poteſt fugere, neque hac in parte eſſet culB pandus, vt mercenarius. Vt enim optimè aſſerit D. Tho. lect. 3. ſuper c. 10. Ioan. mercenarius non uituperatur, quia fugit. Hoc enim aliquando licitè fit, ut patet in Athanaſio, ſed quia dimittit oues. Vnde ſi poſſet fugere non dimittendo oues, nõ eſſet uituperabile. Quando igitur uice ſui relinquit aliquos, qui conſolentur, & gubernent gregẽ ſufficienter, qui ſic fugit, non dimittit oues, & hoc modo, in caſu fugere licet. Hęc S. Doctor. Idem ait in d. art. 5. in ſolutione ad primum & ſecundum. Et eſt dictum D. Auguſt. in cit. epiſt. ad Honora. Ille autem Vicarius, teneretur ſub peccato mortali ea omnia præſtare, ad quæ proprius Curatus teneretur. Quo extincto, deberet ſub peccato mortali iterus Curatus accedere, uel alium mittere, aliàs peccat mortaliter, & ut dictum eſt, in foro exteriori per priuationes beneficij, aliaſue pœnas compelli poſſet. Tenetur autem neceſſariò Curatus, qui diſceſſit, omnem curam adhibere, ut crebrò certior fiat de incolumitate uitę, & bono regimine Vicarij ſui. Nam ſi hanc diligentiam nõ apposuerit, & poſt eius diſceſſum Vicarius moriatur, etiam Curato mortem Vicarij ſui ignorante, à peccato mortali non excuſatur. Quoniam cùm Eccleſiæ præcepto, & lege quis obligetur ad finem, & media neceſſaria ad talem finem. Inter cœtera autem media neceſſaria ad finem, qui eſt curæ gregis, ſit præfata diligentia, & ſolicitudo; proculdubio

Nota.

D. Tho.

D. Athanaſi. fugijt.

D. Auguſt.

dubio hæc ſi non impendatur à Curato, peccat mortaliter, cùm C
aliàs gregi inſufficienter prouiſum foret. Vnde hęc ignorantia
apud Deum non excuſaret, cũ ſit caſus, qui probabiliter cõtin-
gere poſſit, & quẽ cogitare debebat: Imputet enim ſibi, & ſuo
diſceſſui. Tutius eſt itaque conſulere, ne diſcedat ullo modo. Et
aduerte, ꝙ fugere, minus uituperabile eſt Curato, quàm Epiſco
po. Cura enim animarum diœceſis, primariò, & principaliter
imminet Epiſcopo, ſecundariò Curatis, qui habent potius offi-
cia quædã, & ſubminiſtrationes ſub Epiſcopo, ut Baliui, & præ
poſiti ſub Rege, ut inquit S. Thom. 2. 2. q. 184. articu. 6. ad ſecun-
dum, & ibidem Caietanus, & opuſculo 19. cap. 4. Vbi pulchra
de hoc, & opuſculo 18. cap. 22. 23. 25. 26. & quodlib. 1. q. 7. ar. 14.
in corp. & ad ſecundum.

Cura animarum diœceſis, primariò cõpetit Epiſcopis, ſecundariò uerò Curatis. D. Thom.

Nota.

Adde, ꝙ maiori uinculo obligatur ad animarum curam Epi
ſcopus, quàm Curatus. Quocirca omnibus Rectoribus fugien-
tibus, ingraueſcẽte peſte, tenetur ipſe nõ fugere. Tenetur enim
ipſe, quoad totam ſuam uitam, ex uoto, ſeu ſtatu, & profeſſione
ad curam animarum; in cuius ſignum, conſecrationẽ, & anu-
lum accipit: Rectores autem non, niſi ſimplici iniunctione, &
commiſſione. Quapropter Curatus non eſt propriè paſtor, ſed
potius officialis Paſtoris, & quaſi manualis operarius principa-
lis Artificis, id eſt, Epiſcopi. Lege D. Tho. quodli. 3. q. 2. art. 17. in
corp. & ad quartum, & in opuſculo de perfectione uitæ ſpiri- D
tualis cap. 16. 17. & 18. facit ad hoc Turrecrem. in ſum. de Eccle.
lib. 2. à cap. 59. uſque ad 63.

Epiſcopi ex uoto tenẽtur prouidere ſaluti ſuarũ ouium, Curati uerò nõ, ſed ex ſimplici iniunctione. D. Thom.

Turrecrem.

Verùm ad quid teneantur in ſpecie tales Rectores aſſiſtẽtes,
difficile eſt ſpecificare; & in quo facto obligentur actualiter vi
tam exponere. Dico igitur in primis reſolutè. Epiſcopus ipſe
perſonaliter non tenetur huic, uel illi ſingulari perſonæ infe-
ctæ ſacramenta miniſtrare. Cùm enim ipſe habeat curã Archi
tectonicam totius ſui gregis, ſitque uniuerſalis Paſtor totius
diœceſis, cui omnium ouium eſt cura commiſſa, magis, & pro
prius obligatur multitudini, quàm ſingulari perſonæ; præſer-
tim quando etiam uniuerſæ multitudini periculum imminet.
Huic dicto non repugnat doctrina Caiet. 2. 2. q. 33. ſuper art. 2.
videlicet, ꝙ Prælatus, ut ſic, non modò tenetur ad procurãdum
commune bonum animarum ſibi commiſſarum; (quod princi
paliter intendere debet) ſed etiam bonum animæ iſtius ſubditi
ſui; in cuius ſignum tenetur ei ſacramentum pœnitentiæ exhi-
bere. Quod ad ipſius ſolius emendationem ſpiritualem fit. Hic,
inquam actus, eſt ſecundarius, minuſque principalis. Et ideo
quãdo eſt impeditiuus principalioris actus, qui maius bonum
reſpicit, licitè omitti poteſt. Quapropter in caſu noſtro, tenetur
Epiſcopus, ſe in gratiam multitudinis conſeruare, nec debet di-
mittere

Prima reſolutio Auctoris. Epiſcopus habet curam architectonicã ſui gregis. Epiſcopus potiꝰ obligatur multitudini, quàm uni. Caietani concordantia cũ doctrina Auctoris.

A mittere nonagintanouem oues, ut quærat unam, quando illæ nonaginta nouem oues, non ſunt in ſtatu ſecuritatis.

Adde, ꝙ Rex non tenetur pro uno ſubdito, ſed pro communi totius Reip. ſalute uitam exponere. Item, quia ſacraméta miniſtrare, excepto Ordine, & Confirmatione, uel aliquod huiuſmodi particulariter curam agere, eſt Curatorum, nõ Epiſcopi, niſi in caſu. Ita docet S.Tho. dicto quodlib. 1. artic. 14. & quodlib. 3. artic. 17. dixi (niſi in caſu.) Nam ſi tantopere ſæuiret peſtis, ut omnes Curati deficerent, deberet Epiſcopus uel alios Sacerdotes ſæculares, & regulares deputare; qui tunc temporis tenerentur obedire, uel certè, his extinctis, aut renuentibus, teneretur ipſemet Epiſcopus ſigillatim inſiſtere curæ animarũ, prout poſſet. Ita in terminis docet D.Thom. loco citato. In aliquo tamen caſu, neceſſitate imminente, deberent, & Epiſcopi, & Doctores, intermiſſo proprio officio, particulariter intendere curæ, & ſaluti animarum. Hæc ille. Poſſet autem Epiſcopus inter cætera unum ante Peſtis aduentum facere. Edicto uidelicet publico cõuocare Rectores, eorumque animum explorare: Nũ, ea adueniente, cum gratia Saluatoris fortes ſint ad remanendum, & miniſtrandum. Quouſque infirmos nouerit, uel mutate de conſenſu, uel coadiutorem, id uolentem præſtare, ei aſſignare. Poſſet item non omnes ad miniſterium infirmorum ſimul deputare; ſed conſilio D.Aug. in dicta epiſt. ſortes mittere,

B & eligere quatuor, uel quinque ex Curatis, qui prima uice ad infirmos accedant, alij ad ſanos, & illis extinctis, ſorte iterum è reliquis diligere. Nec id graue Curatis uideri deberet, cùm aliàs obligentur. Et hoc in ſimili approbat Turrecre. can. Aduerſitas. §. hoc etiam. nu 2.7.q.1. Debet item in Caſtris, & Oppidis, in quibus ordinariè unus dũtaxat Sacerdos exiſtit; unũ alium ſaltem coadiutorem mittere; quorum alter ad infectos, alter ad ſanos deſtinetur. Et alter ſi nolit ex Charitate infectis miniſtrare, Curatus loci, cui ex officio hoc incumbit, tenebitur ſortem miniſterij infectorum eligere; & in Ciuitate diſtinguat miniſtros, ut ſupra.

Dico ſecundò, deſcendendo ad Rectores cum Rebuffo. Primò, ꝙ Rector debet admonere omnes, ut confiteantur ante morbum, prædicare per uicos, & plateas periculum mortis, irã Dei, emendationem uitæ, quatuor nouiſſima, Miſſam diebus feſtis ſaltem celebrare in plateis, uel uijs publicis, ſi non poteſt ad Eccleſiam cõuenire. Secundò debet infectos, quò poteſt de longinquo confiteri, uel alio meliori, & decentiori modo: Euchariſtiam poſſet per feneſtram porrigere, quamuis ad hoc nõ teneatur. Cùm dicat Auguſt. *Crede, & manducaſti*. Tenetur tertiò ſub peccato mortali quærere, ubi imminet periculum ſalutis

Rex nõ tenetur pro uno ſubdito exponere uitã ſuã benè autẽ ꝓ ſalute Reip. D.Thom.

Caſus.

Munus Epiſcopi ante peſtẽ, uel in ea quod ſit.

Turrecrem.

Tradat Epiſcopus Curato, coadiutorem tempore peſtis.

Secunda Auctoris reſolutio.

Rebuff.

Miſſa celebranda in plateis tempore peſtis.

Auguſtini dictum de communione corporis Chriſti.

tis

tis animarum. An infectus faciat ſigna contritionis, uel impœnitentiæ, & deſperationis, An petat in aliquo conſilium de Reſtitutione, & ſimilibus. Hoc dictum eſt D. Thom. 2.2.q.33. art. 2. ad quartum, quod illud debetur alicui certæ, & determinatæ perſonæ, ſiuè ſit bonum corporale, ſiuè ſpirituale, oportet, quòd ei impendamus, non expectantes, quòd nobis occurrat, ſed debitam ſollicitudinem adhibentes, ut eum inquiramus. Vnde ſicut ille, qui debet pecuniam creditori, debet eum requirere, cũ tempus fuerit, ut ei debitum reddat; ſic, qui habet ſpirituale curam alicui, debet eum quærere, ut eum corrigat a peccato. Hæc S. Tho. Idem Adria. in q. de cor. frat. C

D. Thomæ dictum.

Caſus de debitore.

Adrian. D Tho.

Epiſcoporũ, & Parochianorum obligatio.

Tenẽtur quartò Parochiani, & Epiſcopus, anthidota, & præſeruatiua Rectoribus dare, vt ſecuriùs miniſtrent, & ipſi tenentur illis uti ad maiorem conſeruationem corporis in gratiam ſpiritualis miniſterij.

Medici ad qd obligentur tẽpore peſtis.

Item Medici tenentur docere, & communicare huiuſmodi præſeruatiua dictis Curatis.

D. Thom. Prouerb. 27.

Quintò, uicinior Curatus tenetur ſuccurrere alteri ſi infirmetur; atque hoc eſt de iure naturæ, ut pars parti, & membrum mẽbro ſuccurrat, ordine Charitatis, quę diſponit, ut magis cõiunctos, magis diligamus, Sic S. Tho. 2.2.q.26. art. 7. & 8. *Melius eſt enim vicinus iuxta, quàm frater procul.* Prouerb. 27. Et tandem. D

Vltimò, ſi infectus ualeat ſurgere de lecto, non tenetur Curatus eius domum intrare, vt ſacramenta miniſtret, ſed audiat illum è feneſtra, uel moneat, ut ad locum deputatum pro infectis in Parochia deſcendat. Ipſe uerò recipiat ſe in aliquem altũ ſuggeſtum, & à longè audiat. Verùm, An teneatur infecto ſacramenta Pœnitentię miniſtrare, & domum eius intrare, ſi nõ ualeat ſurgere à lecto, cum uitæ ſuæ periculo, in hoc eſt difficultas. Vnde ſit,

Quinta concluſio.

Explicatur concluſio.

Quinta concluſio. Abſolutè loquẽdo, Curati non tenentur cum periculo uitæ ſuæ infectis miniſtrare ſacramentum Viatici, & Confeſſionis, niſi in caſu. Explico cõcluſionem. Quamuis de longinquo, vel cum anthidotis (ut fuſius infra dicetur) & efficacibus præſeruatiuis probatis, etiam de proximo teneãtur ſacramenta præſtare infectis, non tamen à toto genere, id eſt uniuerſaliter, tenentur ſine præſeruatiuis huiuſmodi porrigere illa de proximò & os ad os, ſeu facie ad faciem; ſed tãtùm in duobus caſibus. Hanc teneo cum Tabi. & Arm. contra Biel. Maiorem, & alios. In hac concluſione tria ſunt mihi probanda.

Tabien. Armilla contra Biel. Maior.

Primùm eſt, quòd à toto genere, non tenentur.

Secundùm eſt, quòd in extrema ſpirituali, tenentur.

Tertium,

A Tertium, quòd in graui etiam neceſſitate tenentur.

Primùm probo multipliciter, & primò ex fine, à quo media & neceſſitatem, & proportionem accipiunt. Eſt doctrina communis Theologorum, & ueriſſima, quòd ſacramenta Viatici, & Confeſſionis in re, non ſunt neceſſaria ſimpliciter, & abſolutè, ſed tantùm ſufficiunt in uoto. Ergo Curatus ſimpliciter, & abſolutè non tenetur cum periculo uitæ illa miniſtrare. Non enim eſt obligatus exponere uitam, niſi, ut defectu ſuo, morituro non deficiant neceſſaria ad ſalutē; ſine quibus ſalus æterna illi non contingeret. Sufficiunt autem Adulto (ut diximus) ſi habeantur in uoto; quando opportunitas ſacramenti excluditur. Sic S. Tho. 3. diſt. 17. q. 3. art. 1. quæſtiuncula 1. & Concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 4. & ſeſſ. 7. can. 4. & ſeſſ. 14. cap. 4.

Probãdo primi puncti.

Sacramenta Viatici, & Cōfeſsionis in re, non ſunt ſimpliciter neceſſaria, ſed ſufficiunt in uoto.

D. Tho.

Concil. Trid.

Confirmatur hæc ratio optimo, & euidenti argumento. Præceptum Baptiſmi, (quod ſanè eſt præceptum diuinum, id eſt Chriſti) non obligat Adultum ad Baptiſmum recipiēdum cum periculo mortis. Vt ſi nō ſit alia aqua niſi ueneno mixta, non tenetur baptizari, ſed uoto Baptiſmi ſaluabitur; ergo nec Curatus tenetur cum periculo uitæ ſuæ miniſtrare tale ſacramentum Adulto. Armilla, ponit hoc in ſpecie, de Baptiſmo dicto uerb. Epiſcopus. num. 6. lege Adria. in quarto de confeſſio-

B ne. Item præceptum confeſſionis, iure diuino eſt, quòd ſit integra; & tamen ob uitam ſaluandam, non tenetur dicere tale peccatum, per quod à Sacerdote probabiliter occideretur. Cū igitur ſacramenta non obligent Adultum, (de cuius ſalute agitur, ut ſuſcipiantur cum periculo uitæ, pari etiam, imò fortiori ratione, non obligabunt miniſtrantem, ut miniſtret illa cùm periculo uitæ. Dom. de Sot. optimè hoc definit lib. 1. de Iuſt. & iur. q. 6. art. 4. dubio ultimo, dicens: Lex diuina nequaquam cum tanta acrimonia nos ubique obligat. Nemo enim tenetur, uel ſe, uel filium baptizare cum periculo mortis, aut alia ſuſcipere ſacramenta. Hæc Sot. Cuius tale dictum aliquā cenſuram deſiderat, cùm tantùm ueritatem habeat in filio iā grandæuo, & adulto. Infantem enim, & carentem uſu rationis, tenetur quis etiam cum certo periculo mortis baptizare, Quandoquidem Baptiſmo flāminis, ſeu Baptiſmi uoto, ſaluari non poſſit. Quòd uerò dicit: Nemo tenetur ſe baptizare; nō eſt accipiendum, uel trahēdum in eum ſenſum, ut poſſit quis ſe ipſum baptizare: quod proculdubio impoſſibile eſt, ac formæ Baptiſmi omninò repugnans: Verba enim illa, quæ ſunt forma Baptiſmi, Ego te baptizo; ſeu baptizantes eos, ut eſt in Euangelio, ſeu baptizetur ſeruus Chriſti, iuxtà Græcorū mo-

Cōfirmatur.

Præceptum Baptiſmi, nō obligat adultū, ad baptiſmum ſuſcipiēdum cum periculo mortis ſuæ.

Armilla.

Adrianus.

Aduerte dictum.

Domin. Soto.

Soto, cenſura dignus eſt.

Cur nemo poteſt ſeipſum baptizare?

rem, ſemper requirunt realem perſonarum diſtinctionem C
inter baptizantem,& baptizatum;ſed interpretãdus eſt,ut verum ſenſum habeat, ꝙ quis non tenetur ſe exponere Baptiſmo,ac huiuſmodi ſuſcipere ſacramentum.

Probatur primum punctũ ſecundò. D.Thom.

Secundò ſumitur Argumentum à forma, & eſſentia officij Paſtoris,quæ tangitur à D.Thom.d.q.185.art.5. Quoniam in qualibet obligatione, præcipuè attendi debet obligatio finis. Obligatur autem ad exequendum eius officium propter ſubditorum ſalutem. Quando igitur hæc non exigit neceſſariò præſentiam Paſtoris, non eſt cur cum periculo uitæ illa exponatur.Et in ſolutione ad tertium,imminet,inquit, Paſtori neceſſitas, vt retineat animum intendendi proximorum ſaluti, ſi opportunitas adſit,& neceſſitas requirat. Et eadem parte q. 184.art.7.ad primum.Ad hæc maximè tenetur exponere omnia pro ſalute gregis,quantùm opus fuerit: At in hoc primo puncto non ſupponitur neceſſitas magna,uel maxima,ergo

Probatur tertiò. Facienti qđ i ſe eſt, Deus non denegat gratiam. Maior.

Tertiò.facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam: eſt regula generalis Theologorum.Excitet igitur ſeipſum infectus ad dolorem,& Contritioné,quam habere extra caſum neceſſitatis magnæ ſpiritualis,ut loquimur, cum diuino auxilio Non eſt difficile.Nam(ut inquit Maior)in 4.d.14.q.2.con. 6. Contritio eſt frequentiſſima ante Sacramentum, & crebrimè ſine pœnitentiæ ſacramento tollitur peccatum. *Quacumque enim hora*, &c. Ezech. 38. aliàs malè eſſet prouiſum ijs, D
qui in bello moriuntur,ſeu in ignem,aut puteum cadunt.

Ezech. 38.

Probatur quartò. Bonum uniuerſale, præponderat particulari.

Quartò, quia Curatus eſt obligatus multis; unde propter multitudinem poteſt ad illum non accedere, quando non eſt in magna neceſſitate. Bonum enim uniuerſale, præponderat particulari.Huc faciunt prima,& ſecunda rationes in principio quæſtionis poſitæ.

Probatur quintò. Caſus.

Quintò,quia infectus non obligatur, (etiam iure Diuino) confiteri, niſi data copia Cõfeſſoris. Vnde eo caſu excuſatur. Finge quæſo, ut ex rei natura intimius ueritas eluceſcat: In Oppidis,ubi unicus exiſtit Sacerdos,illum peſte ægrotare. Tenebuntur ergo Parochiani,ęgrotanti illi confiteri necne? Nequaquam ſanè.Ergo nec è conuerſo.

Ioan. 10.

Vltimò, quia ſi eſſet obligatus accedere, eſſet propter text. Ioan.10. *Bonus paſtor, &c.* Sed hic locus quomodo ſit legitimè intelligendus,inferius exponetur.Hæc circa primum punctum.

Secundum non eſt neceſſe probare.Nam noſtra prima concluſio id ipſum aſſerit. Si enim tunc quilibet Chriſtianus tenetur,ergo multò magis, & per prius ille,cui incumbit ex officio.

A ficio. Quidam Doctor, cuius nomini, honoris gratia, parco exiſtimat, extremam neceſſitatem illã eſſe, in qua homo nullum aliud habet remedium, uel difficillimum, ut Cõtritio. Sed ratio poſtulat, ut extrema illa dicatur neceſſitas, in qua nullũ aliud habetur remedium præcisè, niſi meum ſacramentum. Si enim aliud remedium habere poteſt, quamuis difficile, non erit in extrema neceſſitate. Sicut dicitur extrema neceſſitas corporalis, quando uita corporis moritur, & deficit ſine meo cibo, & non aliter. Vnde quando adultus deſperat, uel in agonia poſitus, à Dæmone decipitur; Deum blaſphemans ita, ut non ſit ſpes de eius Contritione, iudicandus eſt articulus maximæ, & extremæ neceſſitatis.

Autoris modeſtia in reticendo nomine cuiuſdam uiri.

Extrema neceſsitas quãdo ſit, ſeu quando dicatur.

Tertium dictũ, quod etiam in graui teneatur. Explico. Voco grauem neceſſitatem ſpiritualem, non articulum mortis abſolutè, ut multi putant.

Tertium dictum.

Grauis neceſsitas ſpiritualis, quæ, & quid ſit.

Articulus enim mortis non conſtituit hominem ſimpliciter in graui neceſſitate ſpirituali. Nam Martyres, dũ moriuntur, non ſunt in ulla neceſſitate ſpirituali; cùm *precioſa ſit in conſpectu Domini mors ſeruorum eius*. Verùm quando uериſimiliter dubitat Curatus de periculo ſalutis animę ouis ſuę exiſtentis in extremis, ut quia cognouit illum ſubditum non ſolùm certitudine ſcientiæ, ſed probabili coniectura in ſtatu
B peccati mortalis, & moraliter credit, quòd Contritio erit illi, aliàs uel impoſſibilis, uel difficilis; puta cum domi habet concubinam, uel beneficium Simoniacè, uel Cenſuras Eccleſiaſticas, vel ex priori uita cognoſcit ſæpè in peccata mortalia rein cidere, uel ſcit à multo tempore non eſſe confeſſum; & uniuerſaliter, quotieſcunque Curato probabile eſt, moraliter loquendo, illum eſſe in peccato mortali, quamuis actu nullum ſignum impœnitẽtię, uel deſperationis appareat; tenetur huic cum periculo uitæ ſuccurrere, & hunc ſtatum uoco grauem neceſſitatem ſpiritualem.

Martyres dũ moriũtur, nõ ſunt in neceſſitate ulla ſpirituali.

Curatus, quado teneatur accedere ad morientem.

Hoc dictum eſt Tabienæ, & Adria. in 4. de Confeſſ. q. 8. ad ultimum. Vbi ait Adria. quòd tenemur non ſolùm temporalia perditioni exponere, (cùm proximus aliter ſaluari non poteſt) ſed etiam, cùm uериſimiliter ſine hoc non ſaluabitur, aut probabile dubium eſt, an ſine illo ſaluaretur, & uериſimiliter exiſtimatur, quòd eo medio recuperabitur eius ſalus.

Tabienæ, & Adriani dictum.

Hoc dictum probatur multis rationibus.

Primò. Laicus, & Sacerdos non Curatus tenentur in extrema, quando actualiter imminet periculum, ut ſupra diximus concluſione prima; ergo Paſtor tenebitur ad aliquid plus; aliàs eſſet paris conditionis obligatus, & non obligatus, er-

Probatur dictum primò.

go ſaltem in graui tenebitur. C

Probatur ſecundò.

Secundò, quia Laico ſeu non Curato, ſuccurrere in graui, eſt opus perfectionis, ergo Paſtori eſt opus debitum, & neceſſarium. Conſequentia tenet ex doctrina S.Thom.3.ſent. ubi ſupra. Paſtoris, inquit, officium ex neceſſitate ſe extendit ad aliquid, quod Laico eſſet opus perfectionis. Quod intelligendum eſt extra caſum extremæ neceſſitatis. Nam tunc Laico quoque incumbit ex neceſſitate. Vnde dicitur *Bonus Paſtor* propter actum dilectionis, quem exercet extra caſum, in quo aliàs, ut quilibet homo tenetur.

Officium boni Paſtoris, ad quid ſe extendat, ex Diuo Tho.

Probatur tertiò.
D. Tho.

Tertiò, quia ex doctrina D. Tho. ubi ſupra in ſolutione ad tertium, tenetur ex neceſſitate Paſtor, quando opportunitas adeſt, & neceſſitas, quæ duo in caſu noſtro concurrunt.

Probatur quartò.
S.Tho.

Quartò, tenetur ille, cui incumbit ex officio, in graui temporali exiſtenti ſuccurrere; Ergo & Paſtor exiſtenti in graui ſpũali. Eſt aũt Regula S.Tho. expreſſa 2.2.q.26.ar.5.ad tertium. Quòd in eo caſu, in quo aliquis tenetur procurare ſalutem Proximi, tenetur etiam pro ipſius ſalutis periculo temporalem uitam exponere, miniſtrando ei.

Probatur quintò.
Sacramẽtum Pœnitẽtiæ ex attrito facit contritũ uirtute clauiũ.
Concil. Trid.
Sotus reprehenditur.

Quintò, Sacramentum Pœnitentiæ ex attrito facit contritum uirtute clauium, & dat primam gratiam, ut expreſsè definit Concil. Trid. ſeſſ. 14. can. 4. Quidquid ante dictum Concilium Trident. ſcripſerit Sot. in 4. d. 17. q. 2. art. 5. in reſponſione D ad argumentum de certitudine gratiæ, dicens, quoniã quòd quis ex attritio fiat per ſacramentum contrittus, non eſt certitudo fidei; ſed Doctorum opinio. In magna igitur neceſſitate non eſt æquum, hominem tam certo remedio priuari. Imò ratio poſtulat, ut magno ei remedio ſuccuratur.

Probatur ſextò.

Sextò, quia aliàs malè, & non ſufficienter prouiſum eſſet Reip. Chriſtianæ in neceſſitatibus ſpiritualibus, cùm grauis caſus neceſſitatis, eſſet ſine remedio derelictus, nec neceſſariũ haberet remedium, ſed ſpontaneum. Vnde benè concludit Adria. in 4. de correctione fraterna. con. 12. arctius præcipi eleemoſynam ſpiritualem, quàm corporalem. Illa enim etiam cum periculo uitæ obligat circa conſtitutum in extrema, ſeu graui neceſſitate ſpirituali; hæc autem nequaquam, ut latius inferius.

Adriani dictum.

Nota.
Quando poſſet negari Curatis alimentũ corporale.

Adde, quòd Laici ſi relinquantur in neceſſitatibus, quoad ſpiritualia, iure poſſent negare Curatis alimenta temporalia, quæ dantur, iuxta Paulum, ut metantur ſpiritualia.

Probatur ſeptimò.
Eccleſiaſt.

Septimò, Medicus corporalis tenetur ex officio etiam in graui ſuccurrere: *propter neceſſitatem enim creauit eum Altiſſimus*, ergo multò magis Medicus ſpiritualis.

Octauò,

A Octauò, & ultimò. Quia quamuis abſolutè, & ſimpliciter confeſſio in re non ſit neceſſaria ad ſalutem; huic tamen exiſtenti in graui, eſt neceſſaria, & iudicãda eſt in bona praxi morali reſpectu huius Simpliciter neceſſaria. Videmus enim ad oculum multos quotidie habentes Concubinam, odia, inimicitias, vſuraſque facientes, exhortatione moueri ad Pœnitentiam, bono conſilio conuerti, & ea facere ad Rectoris præſentiam, quæ aliàs derelictus non faceret. Et, *Probatur ſeptimo. Confeſſio, exiſtẽti in graui neceſſitate, eſt ſimpliciter neceſſaria.*

Confirmatur hæc ratio ex D. Tho. 2. 2. q. 43. de ſcandalo, ar. 7. ad quartum. *Quandoque, inquit, impletio operum miſericordiæ eſt de neceſſitate ſalutis in his, quibus ex debito imminet cura defectibus aliorum ſubueniendi, uel in temporalibus, puta paſcendo eſuritatem; uel in ſpiritualibus, puta docendo ignorãtem; ſiue huiuſmodi fiant debita propter iniunctum officium, ut patet in Prælatis, ſiuè propter neceſſitatem indigentis; & tunc eadem ratio eſt de huiuſmodi, ſicut de alijs, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis.* Hæc S. Thom. Atqui in caſu noſtro utrumque membrum includitur, & debitum ex iniuncto officio, & neceſſitas indigentis, ergo, &c. *D. Tho.* *D. Tho.*

Negligentia autem, quæ cõſiſtit in prætermiſſione eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis; ſiuè ſint actus, ſiuè circumſtantiæ, eſt peccatum mortale, ſecundùm S. Tho. 2. 2. q. 55. de negligen. art. 3. in corp. & ad tertium, & Alex. de Ales. 2. par. q. 131. memb. 2. *Nota.* *D. Tho. Alexand. de Ales.*

B

Accedit poſtremò hæc ratio. Si hoc caſu periculum mortis eximeret Curatum ab officio preſtando, eliminaretur omnis actus Fortitudinis, & uirtus Fortitudinis eſſet fruſtra. Fortitudo enim intrinſecè habet iuxta Ariſt. 3. Ethic. & S. Tho. 2. 2. q. 123. art. 4. in corpore; quòd tuetur, & firmat uoluntatem hominis, ne retrahatur à bono rationis, propter timorem mali corporalis. Oportet enim bonum rationis tenere contra quodcumque malum. Quia nullum corporale æquiualet bono rationis; & quamuis propriè uerſetur circa pericula mortis in bello; ſecundariò tamen habet locum in periculis ęgritudinis per contagionem, propter obſequium uirtuoſum. *Probatur nono. Actus fortitudinis, quãdo in Curato eneruaretur. Ariſt. S. Tho.*

Et aduerte, quòd dãtur lege Diuina præcepta Fortitudinis; quia non ita uidetur manifeſtè eſſe debitum, quòd aliquis pericula mortis non reformidet, ut ait S. Tho. 2. 2. q. 125. artic. 1. ad ultimum. *Lege diuina dantur præcepta fortitudinis. D. Tho.*

Timor autem inordinatus, quando facit rationem prætermittere aliquod Diuina lege præceptũ, quommodo ſit peccatum mortale, lege D. Tho. eadem par. q. 125 art. 3. & 4. Quommodo autem hæc eadem actio Curati referatur ad iuſtitiam, *Quando eſt peccatum relinquere aliquid faciẽdũ ꝑ timorem.*

qua parte eſt debita,& ad fortitudinem,qua parte habet ratio- C
Caietanus. nem terribilis.Egregiè traditur à Caiet. 2.2.quæſt.173. art.11. Virtutes enim omnes connexæ ſunt, ut communiter dicunt Doctores.

Notanda opinio Nauarri. Notandum eſt hîc,quòd Nauar.in ſuo man.confeſſ.cap.24. num.23. §. Quæ cõcluſio,expreſsè dicit,extra caſum extremæ neceſſitatis,etiam procedere præceptum ferendi opem; quando uidelicet Proximus non eſt in extrema noſtræ opis neceſſitate; ob ſuam tamen imbecillitatem, uel ignorantiam craſſam,aut affectatam,aut ob alias cauſas, & occaſiones peccandi in ea eſt neceſſitate,ut niſi nos ei opitulemur,peccatũ mortale commiſſurus ſit, & ſpiritualiter moriturus, & ſi opitulemur,non.Hæc ille,loquens de præcepto correctionis.

Dictum notabile Nauarri, quod ſ.Chriſtianus, rarò patitur extremam neceſſitatẽ ſpiritualem. Addit alterum notabile in eod.cap.24.nu.9.uerſ.Tertiò peccat;quòd Chriſtianus rarò patitur extremam neceſſitatẽ ſpiritualem;quod ipſum etiam repetit in ca.inter uerba. 11.q.3. Et dat rationem ſui dicti.Quoniam per Contritionem abſq; alia ope, Chriſtianus ſaluari poteſt. Cõtritionem autem ſine actu ſacramenti,uel ante ſacramentum ſuſceptum in re,)quidquid Gratianus reprehenditur. circa hoc dixerit Gratian.in cap.penult.§.Quibus.de pœniten. diſt.1.) remittere peccatum, & conſtituere hominem in gratia;Doctrina uerissima,& communiſſima eſt Theologorum, D.Thom.ſententia, & eſt cõmunis doctorum. ut S.Tho.3.par.q.86.art.2.& in 2.ſent.d.17.art.5.q.2. licet non D ſine uoto ſacramenti,ut definit Concil.Trid.ſeſſ.14.cap.4.Sub Concil.Trid. dit Nauarrus patitur.tamen illam, qui exiſtens in culpa mortali,& proximus morti,putat ſe quauis peccatorum Attritioue ſaluum fore; & ideo non curat eam augere ad perfectionẽ neceſſariam. Tunc enim uidetur extremè indigere doctrina Paruuli Chriſtianorũ manentes apud Infideles,ſũt in graui neceſſitate ſpirituali. de uera Contritione. Eandem etiam neceſſitatem patiuntur paruuli Chriſtianorum morti proximi exiſtentes apud Infideles,uel apud Fideles,neſcientes baptizare.& multi Gentiles in Indijs,& Perù,morti propinqui,qui conuertentur,ſi fide Catholica erudirẽtur.Hæc ille.Caiet.in ſua Summula. uer. Con Caieta. error de contritione. tritio,exiſtimauit,hominem poſſe eſſe certum,ſe habere Contritionem,informem tamen; ſed errat, quia Cõtritio non naſcitur ex uiribus naturæ;& quia homo tunc eſſet certus de ultima diſpoſitione ad gratiam,quod eſt falſum.

Concluſio ſexta. Sexta concluſio, Curatus tenetur emere, & ſibi præparare Ad quid Curati teneantur. anthidota præſeruatiua,& remedia, quæ à Pharmacopolis cõficiuntur ad euitandam infectionem,ſeu communionem peſtis; & ijs tenetur uti, quibus habitis tenetur miniſtrare actualiter infectis tria ſacramenta, Confeſſionis, Euchariſtiæ, & Extremæ unctionis: ue. certè ſaltem Pœnitentiæ ſacramentum.

A tum. Tria aſſeruntur in concluſione, &c.

Primùm, quòd teneatur ſibi præparare anthidota.

Patet. Quoniã obligatur ſub peccato mortali adhibere media proportionata ad finem officij ſui; videlicet ad curationẽ animarum neceſſaria, & conuenientia, tenetur item ad remouenda impedimenta contraria, quæ uel retardant, uel præpediunt poſitiuè, uel priuatiuè exequtionem dicti finis. Tenetur Tertiò, non ſe conſtituere in ſtatu, in quo uel non poſſit, uel difficulter poſſit exequi ſuum finem, aliàs ſua culpa, & negligentia deficeret ſibi ipſi, & partibus officij ſui. Sicuti enim militi incũbit neceſſario defenſiua arma apud ſe habere, & corporali medico ſimilia præſeruatiua, nec ille à præliando, nec iſte à medendo legitimè excuſatur coràm Domino, ſi ob illorum carentiam, recuſet alter mederi, alter præliari, ſic & Curato accidit; quod ſi nummis careat, obligatur Epiſcopus hæc præparatiua emere de ſuo, & illis tradere. vt in ſimili Bañes in 2.2. ſuper ar. 5.q.26. & latius q.32. art.7. dub. ult. & q.33. ar.3. Cõclu.4. in Coroll. Medico verò, quia incumbit principaliter cura corporum, communitas à qua in huiuſmodi miniſteriũ uocatus eſt, talia ei remedia, & præſeruatiua emere debet. — *Primum dictum. Probatur.* — *Comparatio militis ad Curatum.* — *Bañes.*

Secundùm quòd ſcilicet ijs remedijs, ſeu præſeruatiuis præfati teneantur uti, per ſe patet. Timor.n. cadens in uirum con-
B ſtantem, nullo pacto excuſaret illum, ſi conſultò præſeruatiua talia relinqueret; immò in uitium puſillanimitatis incurreret, cùm recuſaret exequi operationem ſibi proportionatam, & recuſaret in id tendere, quod aliàs eſt ſibi debitum, & potétiæ ſuæ commenſuratum. Lege art.1.q.133.2.2. Ponere enim animam ſuam pro ouibus ſuis, quod eſt actus paſtoralis officij, in tantùm habet periculum uitæ annexum, ut omnis rectitudo illius, conſtituatur ex periculo uitæ; ſicut, & cæteri actus Fortitudinis; qui ſi diſcrimen uitæ effugerent, in uitium inciderent, ut ſubtiliter Caiet. in quodli.3. tract.q.q. unica in ſoluto ad Secundum. — *Secundum dictum.* — *Timor cadẽs in uirum conſtantẽ, quanquãdo non excuſat Curatum à miniſtrando.*

Dico. Tertiò. Quòd ſaltem Pœnitentiæ ſacramentum ab ijs miniſtrari debet. Nam quamuis morientibus debeant reliqua etiam duo exhibere; quando tamen non poſſent ſingulis illa tria miniſtrare, ſemper primo loco ſacramentum Pœnitentiæ ſingulis eſt miniſtrãdum, tanquã magis neceſſarium Adultis. — *Tertium dictum.*

Septima Concluſio. Coadiutor (recedente Epiſcopo cui eſt adiutor) tenetur non fugere, ſed remanendo ea omnia adminiſtrare, quæ proprius Epiſcopus obligatur facere. Explico. Coadiutorum tria genera in ſacris Canonibus reperiuntur. Primum eorum, qui ob impotentiam Epiſcopi, uel quantum — *Coadiutor Epiſcopi, abeunte Epiſcopo, quid debeat facere.* — *Coadiutorũ tria ſunt genera.* — *Primum.*

ad omnes actus, uel quantùm ad aliquos peculiares, à Papa C concedi ſolent. Secundum eorum qui ob crimen Epiſcopi, propter quod ab adminiſtratione, & Eccleſiæ gubernatione remouetur, ipſi ſufficiuntur. Tertium eorum, qui in auxilium, & leuamen regiminis, tam in Pontificalibus, quàm in alijs, ob Epiſcopi ſenectutem, uel infirmitatem, ſed non talem, quæ ipſum inhabilem reddat, petenti Epiſcopo, ſocius coadiutor, etiam cum futura ſucceſſione indulgentur.

Secundum.

Tertium.

Reſolutio.

Dicendum eſt igitur, quòd non ſolùm primi, & ſecundi generis coadiutores, obligantur abſque dubio reſidere tempore peſtis; quod de per ſe patet; (idem.n. iudicium eſt de ipſis, ac de proprijs Epiſcopis, imò cùm ij remoti ſint ab adminiſtratione, nec in ea poſſint ſe intromittere ſine coadiutoris licentia, totum pondus regiminis coadiutori relinquitur;) ſed etiam tertij generis adiutores, tenentur non fugere. & probatur.

Coadiutoris officium quale ſit.

Quoniam officium coadiutoris eſt, ea omnia exercere, quę pertinent ad Epiſcopum, & cùm Epiſcopus ipſe non poſſit illa per ſe exercere, uel ſi poteſt, nolit, illico totum onus ad coadiutorem deuoluitur, cui etiam in ſpiritualibus exercitium dicti Eccleſiaſtici regiminis commiſſum fuit. de qua re legendus eſt Coſmas Philiarchus de Officio ſacerdotis, tomo 1. parte 2. lib. 4. cap. 24. Hinc ſequitur, quòd Epiſcopus relicto Coadiutore, benè poteſt fugere, etiam non relicto uicario, Quia D Coadiutor ſupplet æquè, & benè, & eſt à Papa in eius ſuffragium datus, deputatus, & approbatus.

Coſmas Philiarchus.

Epiſcopus relicto Coadiutore poteſt fugere.

Octaua Concluſio Religioſi, qui uitæ Contemplatiuæ incumbunt, quique pro obiecto non habent opera miſericordiæ ſpiritualia, uel corporalia erga populum exercere, ut Carthuſiani, Camaldulenſes, ac cœteri monaſticæ uitæ profeſſores, Heremitę, Ieſuati, Canonici, Regulares, Teatini, & alij huiuſmodi, poſſunt fugere à loco peſtis abſque ſcrupulo; nec Infectis laicis extra monaſterium degentibus tenentur in ſpiritualibus ſubuenire, niſi in caſu primæ Concluſionis. Hęc concluſio. eſt Caiet. in d.q. 26. art. 5. & Bañes. quęſt. ſua in arti. 3. q. 33. 2. 2. & Tabienę, qui omnes dicunt eſſe opus ſupererogationis. Sic ſentit Armil. uerb. Epiſcopus nu. 6. &

Qui Religioſi poſſunt ſine ſcrupulo fugere à loco peſtifero.

Caietan.
Bañes.
Tabien.
Armil.

Probatur concluſio. Primò.

Probatur; quia nec ex officio, Cùm non ſint Curati, nec ex profeſſione, ſeu ex inſtituto, obligantur ad iſta munera pręſtanda, ergo nullo modo tenentur permanere.

Probatur ſecundò.

Secundò. Quia nemo obligatur ad opera ſupererogationis, niſi in caſu, ut rectè ibid. Caiet. Quocirca licitè poſſunt fugere, & ſeruare uitam. Quòd ſi illorum Prelati id illis pręciperent, puto non teneri obedire; Quoniam licet id, quod pręci-

pitur,

A pitur,ſit actus Virtutis, & licita ſit talis obediētia; non tamen eſt neceſſaria, cùm non ſit ſecundùm Regularem obſeruantiam, nec ſit de contentis in regula ſtatutis, ſeu conſtitutionibus, nec concernat cõmune bonum Ordinis,ſeu Religionis, quam profitentur. Dixi extra monaſterium. Nam ſi peſtis eſſet inter monachos, ſeu in conuentu, aut monaſterio, deberent obedire ſub pœna peccati mortalis Prelato precipienti, ut infectis monachis miniſtrent tam temporalia, quàm ſpiritualia, etiã cum uitę periculo; ut optimè Caiet.in ſuis opuſc. to.3.tract.9. q. unica, & Probat bona ratione. Quoniam lex, uel ſuperior homo poteſt pręcipere omnes exteriores uirtutum actus neceſſarios ad commune bonum illud, cuius curã habet, ad quod ſubditos habet; & ſubditi tenentur obedire, non obſtante quocunque uitæ periculo annexo. Vnde quia Prælatus poteſt præcipere ſubditis Religioſis ea, quæ ſunt ad mutua obſequia, inter quæ non Infimum tenet locum cura Infirmorum; Ideo tenetur ſubditus obedire ad ſeruiendum Ægris, etiam Infectis Epidemiæ morbo. Quoniã hoc periculum uitæ,comitanter ſe habet ad opus quod per ſe præcipitur, ſcilicet ſeruitium Infirmorum. Hæc Caiet.aliàs nec Rex poſſet præcipere militi, ut præliaretur uel defenderet Ciuitatem, cùm ibi ſit periculum morbis concomitans.Etenim non minus tenetur Religioſus in his ſimilibus obedire, quàm ſæcularis ſuo Principi ad præliandum,ubi eſt maximum morbis periculum concomitans.

Nota. Caietanus. Quicunq; religioſus tenetur obedire ſuo Prælato præcipiēti, ut miniſtret infectis illius monaſterij, I ipſe tunc moratur.

B

Adde, quòd præceptum Fortitudinis eneruaretur, ut optimè habet S. Doct. 2. 2.q. 123.articu. 5.dicens. Fortis benè ſe habet circa pericula cuiuſcunque mortis; preſertim quia cuiuſcunque mortis,homo poteſt periculum ſubire propter uirtutem; puta cùm aliquis non refugit amico Infirmanti obſequi propter timorem infectionis, uel cùm non refugit itinerari ad aliquod pium negocium proſequendum propter timorem naufragij,uel latronum. Hæc S.Tho.& Caiet.ibid.pe nultima annotatione Quod idem habet Tabi.uerb.fortitudo, & Viguerius titulo de fortitudine.Pręterea,quando quis obligatur ad aliquid faciendũ ex debito legali,poteſt homo à Iudice, & ſuperiore cogi ad illud implendũ,ut dicit S.Tho.& Caiet.2.2.artic.4.q.118.& in q.80. ſed Monachus adhæc ſeruitia præſtãda implicitè ſaltem ex lege Regulę tenentur, ut inquit D.Bernardus in libro de diſpenſa.& pręcepto.& ex D.Tho.in quodli.1.q.8.arti.15. Vbi in terminis hoc dicit,ergo.Denique ſi Religioſi non tenerentur mutuo ſibi ſuccurrere in huiuſmodi caſu peſtiferæ infectionis,profectò Monaſticę Reip.& ſtatui

Nota, ex D. Thoma. Caietan. Tabiena. Viguerius. D. Tho. Caietan. D.Bernar. D.Tho.

ſtatui Religioſo minus rectè prouiſum eſſet, quod non eſt aſ- C
ſerendum, cùm ſint inuicem membra, & cùm uitæ periculo debeat alter alterius onera portare.

De Religioſis ex ui ſui uoti obligatis ad ſeruiendum infectis etiam tempore peſtis.

Multa q̃ ſunt in cõſilio, poſſunt cadere ſub uoto in caſu.

D.Thom.

Octaua Cõcluſio. Religioſi qui particulari uoto ſe obſtrinxerunt ad miniſtrandum Infirmis tempore peſtis, debent ex iuſtitia legali, non ſolùm ex debito Charitatis, non fugere, & præfatis miniſtrare. Hæc Concluſio clara eſt. multa enim, quę ſunt de conſilio, & de perfectione Charitatis, poſſunt cadere ſub uoto, quo facto, uouentes debent illud exequi ex Iuſtitia, & debito legis, ſeu regulæ ſic profeſſę. Vt habet S.Tho. opuſculo.18.cap.15.in principio, huiuſmodi ſunt fratres Congregationis miniſtrorum Infirmorũ tempore Sixti Quinti erectæ, Fratres Hoſpitalarij, ut Congregationis *Ioannis de Dios*, uulgò nuncupati, *Fate benè Fratelli*, & fratres Sãcti Spiritus de ſaxia in Vrbe, & alij huius generis. Hi, inquam, ex debito profeſſionis ſuæ, & ex fine uoto comprobato, perſpicuum eſt, teneri ad huiuſmodi miniſterium, quemadmodum etiam ſi beneficium aliquod eccleſiaſticum erectum, & inſtitutum eſſet cum hoc onere, ut qui illud obtineret, præfata munera ex Iuſtitia ſubire deberet. Quò autem utiliter, & ordinatè tale miniſterium adimpleant, debent præuia licentia ſuorum Rectorũ, negocium cum Epiſcopo conferre, & ab eo regulam, & methodum miniſtrandi recipere. D

Concluſio decima.

Decima concluſio. Religioſi, ſeu Regulares, qui uitę actiuę incumbũt, & Populis Chriſtianis, ſeu Eccleſię Dei, & Epiſcopis profitentur ſe ad ſalutem animarũ coadiutores, quando arbitrio Epiſcopi, uel euidentia facti, Parochi non ſupplent nec ſatis numero ſunt ad miniſtrandum Infectis, tenentur ſub peccato mortali permanere in loco peſtifero, nec licitè poſſunt aufugere.

Concluſio explicatur.

explico Concluſionem. In magnis Ciuitatibus; Vbi numeroſa eſt populorum multitudo, non poſſunt profectò quinque uel ſex Parochi, qui in illa Ciuitate erunt moribundorum neceſſitatibus eo tempore ſatisfacere, ut experiẽtia ſæpè docuit; tunc, dico, ꝙ fratres Mendicantes, & potiſſimum ordinis Prædicatorum, ut ex D.Tho. habetur 2.2.q.186.ar.2.& 9.& q.188.ar.4.ad ſecundum & ar.5.& in opuſculo.19.ca.4. quem ſequitur Bañes.ar.3.q.33.dubio.3.ead.par. tenentur miniſtrando ſupplere: Immo illis, quibus incumbit ex officio, deficientibus, uel, ut dictum eſt, commodè huiuſmodi Infirmitatibus ſatisfacere non ualentibus, poſſunt, & debent ab Epiſcopis locorum uocari, & à Romano Pontifice deputari, & mitti per diuerſa loca, & Diœceſes ad adiuuanda pericula Animarum Infectorum, & tenẽtur ſub peccato mortali

D.Tho. Bañes.

Fratres Ordinis Prędicatorum, ad quid potisſimũ teneantur.

A tali accedere, & Præpoſitus eorum tenetur ijs. præcipere, &,

Probatur. Quoniam ordines Mendicantium ad ſalutem Animarũ pcipuè inſtituti ſunt, & deſtinatus eorũ finis eſt, per Prædicationes, Confeſsiones, & alia pia opera ſaluti Animarũm incumbere, ergo ſi id recuſarent, agerent contra finem deſtinatum & in eorum Conſtitutionibus contentum, & expreſſè promiſſum. Cùm enim ex eorum inſtituto pro obiecto habeãt, circa fidelium Animarum ſalutem uerſari, ijſque operibus miſericordię exhibitis ſubuenire, proculdubio ſi fugerent, uel recuſarent tempore peſtiferę infectionis opera præfata actualiter exercere, deuiarent à fine proprio, ab inſtituto, & à ſcopo ſui ordinis, quod ſine culpa peccati mortalis effici non poteſt. Huiuſmodi enim finis non eſt ad libitum, ſeu uoluntarium quid, & ad utrumlibet, ita, quòd poſſint illum uelle & non uelle, ſed quid neceſſarium, & determinatum, ac pro proprio inſtituto huiuſmodi Religioſis propoſitum, acceptatum, ac voto, & profeſſione implicitè, uel explicitè comprobatum.

Probatur concluſio. Primò Ordines mendicãtium ad quid potiſsimum ſint inſtituti.

Finis religionum, non eſt ad libitũ poſt ingreſſum earum.

Hæc eſt doctrina S. Tho. ar. 4. q. 188. 2. 2. Vbi inquit, conuenientiſſimum eſt ad prædicandum, ad Confeſſiones audiendas, & ad alia huiuſmodi quæ pertinent ad ſalutem animarum, aliquam Religionẽ inſtitui, procurando utilitatem Pro

D. Tho.

D ximorum, per ea, quæ pertinẽt ad ſpiritualem animę ſalutem; & in ſolutione ad ſecundum; ſubſeruire Prælatis in tali miniſterio, eſt huiuſmodi Religionis proprium, & loquitur etiàm de miniſterio audiendę Cõfeſſionis; & in ſolutione ad quintum dicit, quòd non ſolùm Curati; ſed etiàm Religioſi, & quicumque alij minoris ordinis, qui Epiſcopis in eorum officio ſubſeruiunt, formam Septuaginta diſcipulorum Tenentes, obligantur ſaluti animarum incumbere. opportunum autem fuit, ut præter ordinarios Prælatos, alij aſſumerentur ad huiuſmodi officia, propter multitudinem fidelis populi & ob difficultates inueniendi ſufficientes perſonas diſtribuendas ſingulis Plebibus, & in q. 187. ari. primo ad tertium quòd Religioſi poſſunt circa Eccleſiaſtica officia occupari ex Commiſſione Prælatorum, & præcipuè illi, quorum Religiones ad hoc ſunt ſpecialiter inſtitutæ, quæ ſanè ſunt ordinis mendicantium. & ſimilia habentur in citato opuſculo. 18. Cap. 16. in fin. cap. 24. in illis uerbis: manifeſtum eſt autem. Huius inſtituti uinculum, & rationem, præſertim in Religione Prædicatorum, tradit Caiet. in Comm. ſuper ar. 4. dictę 188. queſtionis, & Bañes loco citato.

Secundò oſtenditur idem ex eo, quòd huiuſmodi Religionis

Probatur ſecundò.

Religiones mendicantes ad quid ordinatæ & inſtitutæ ſint, ut ait Caietan.

nis ſunt ueræ inſtitutę, & à Romano Pontifice approbata in ſupplemẽtum multitudinis fidelis Populi, ut ibid. Caiet. in reſpon. ad tertium dicens, quòd malè de facto conſultum eſſet Populo Chriſtiano, ſine tali ſupplemento, quod Deus dedit; igitur cùm huiuſmodi Religioſi ſint ex proprio inſtituto coadiutores in ſpiritualibus animarum, & in Ciuitatibus, & locis tempore peſtis Curati ordinarij, propter currentem morbum ſatisfacere patientibus non poſſint, relinquitur, quòd neceſſario illi ſupplere debeant, & conſequenter non diſcedere; cũ hic caſus ſit iudicandus caſus grauis neceſſitatis ſpũalis, &c, C

Cõfirmatur.

Confirmatur, quia ob multitudinem, & pluralitatem Infectorum, tenetur ſacerdos ſæcularis non curatur, ergo multò magis Regularis, qui ex inſtituto ad ſubuentionem animarum obligatur.

Probatur tertiò.

Tertiò, tempore Hæreſis tenentur ſub peccato mortali Religioſi, qui ex Inſtituto habent prædicare, & ſtudere, etiã cùm periculo mortis, quando quis ab Infidelibus ſeducitur, non diſcedere ab eo loco, ſed manendo docere, & prædicare, ut Populos à ſeductione liberent, iuxta S.Tho. in opuſculo 18.c.14. ergo etiam ad Confeſſiones audiendas tempore præſtis in caſu, quo Curati non ſufficiant.

D.Tho.

Probatur quartò.

Quartò. Quoniam diſceſſus Religioſorum tempore peſtiferæ neceſſitatis, nequit eſſe ſine ſcandalo maximo uniuerſæ Ciuitatis; cùm in illis redditus, prouentus, & Eleemoſinas acceperint; & quamuis ratio ſcandali ab extrinſeco, & per accidens rationem culpæ inducat; non effugit ſæpè labem peccati mortalis, ut in caſu noſtro, cùm ſit caſus publicus grauis neceſſitatis. D

Verùm, his quæ diximus aliqua opponi poſſunt, ex quorum ſolutione, ueritas noſtræ Concluſionis magis eluceſcet.

Argumenta contra prædictam doctrinam. Primum.

Primò. Quoniam Religioſus non tenetur omnia conſilia ad perfectionem Charitatis ducentia implere, ſed illa, quæ determinatè ſunt ei taxata ſecundùm Regulam, quam profeſſus eſt; cœtera, etſi ſecundùm præparationem animi ſint in præcepto; non cogitur adimplere, niſi quando neceſſitas requirit, iuxta S.Tho.2.2.q.186.ar.2.& 4.d.1.q.2.ar.6.q.2.ad Tertiũ.

D.Tho.

Secundum.

Secundò. Quia extra Regulam uel in Regulis contenta, nihil eſt peccatum Mortale Monacho, uel Religioſo cuicũque, quod non ſit peccatum mortale alteri, ut dicit S.Tho. quodli. primo q.9.artic.20. ſed ſacerdoti ſæculari non eſſet peccatum diſcedere, ergo nec Monacho.

D.Tho.

Tertium.

Tertiò Cùm Tria ad perfectionem fraternæ dilectionis faciant, inimicorum dilectio, expoſitio animæ ſuæ pro fratribus

A bus ad pericula mortis, ordinatio totalis uitæ ſuæ in utilitatē Proximorum; & hæc tria ſint propria ſtatus Epiſcopalis, ut inquit D.Tho.in opuſc.18.capit.16.ſequitur, quòd ad hæc Religioſi non teneantur. Quod confirmatur ex uerbis D.Tho.in ſequenti cap.17.obligantur enim Religioſi ad hoc, quòd temporalia deſerant, quòd Caſtimoniam ſeruēt, & quòd ſub obedientia uiuant;quibus multò eſt amplius, & difficilius pro ſalute aliorum, uitam ponere; ad quod(ut dictum eſt)Epiſcopi obligātur. Vnde manifeſtum eſt,grauiorem eſſe Epiſcopalem obligationem, obligatione Religionis. *Tria faciunt ad perfectionem fraternę dilectionis. D.Tho.*

Quartò, Ponere animā; id eſt uitam pro proximo,eſt opus ſupererogationis, & de conſilio,prçterquam in extrema,ergo extra illam Religioſi non tenentur.

Quintò,ex auctoritate Caiet.in comm.ſuper art.5.q.26.2.2. & Bañes. ſuper art.3.dubio 4.conclu.4.in fin.q.33.2.2. qui dicunt,poſſe religioſos tunc temporis fugere.ſed hæc argumenta facilè diluuntur,& *Caietanus. Bañes.*

Ad primum Dicimus,quòd Religioſus non tenetur ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem peruenitur; ſed ad illa, quę determinatè ſunt ei taxata ſecundùm Regulam,quā profeſſus eſt.S.Tho.2.2.q.186.artic.2.in corpore, & etiam ad illa, quę ex proprio inſtituto illius Religionis cenſentur ut ead. *Soluuntur argumenta. Ad primum. D.Tho.*

B par.q.188.art.4.ad ſecundum dicit Idem Doctor; & cùm inſtitutum Religionum Mendicantium huiuſmodi ſit, ut Prælatis in miniſterio ſalutis animarum ſubuenire, & coadiuuare debeant; prçſertim, quando ſine eorum auxilio multitudini non, niſi difficulter, ſuccurri poteſt; Ideo dicimus, tunc eſſe obligatos non fugere. *Quale ſit inſtitutum Religionū Mendicantium.*

Ad Secundùm ſimiliter reſpondemus, Monachos,clarum eſſe,non teneri;cùm huiuſmodi exercitia,reſpectu laicorum, in eorum Regulis comprehenſa non ſint; at in inſtitutis Mēdicantium, ſaltem implicitè contineri; & ideò tales obligatos eſſe. *Ad ſecundū.*

Ad Tertium Reſpōdeo. Verum eſſe, eſſentialiter huiuſmodi exercitia ſpectare ad ſtatum Epiſcopalem, quę ſecundariò, & minus principaliter,pertinere quoque poſſunt ad ſtatum illarum Religionum,quę ad ſalutem animarum inſtitutę ſunt, & hoc in caſu,quo Curati primùm obligati,ſupplere non poſſint; quemadmodum, quamuis prçdicatio uerbi Dei ſit propria Epiſcoporum,ut in Concil.Triden.ſeſſ.5.cap.2.& ſeſſ.24. cap.4.non tamen repugnat, etiam ex proprio inſtituto, ex cōmiſſione tamen, uel delegatione ſedis Apoſtolicæ,uel Epiſcoporum,Religioſis conuenire.Benè autem dicit Caiet. in com *Ad tertium.*

ment.

ment.ſuper art.4.d.q.188.2.2. quòd proprius actus fratrũ Prædicatorum, & cæterorum, non eſt prædicare, ſed ſubuenire Prælatis, hoc eſt, Epiſcopis in prædicationis actu, ita quòd, nõ conuenit eis prædicare, niſi miniſterialiter. Sic dicimus, quòd quamuis huiuſmodi exercitia, ex officio primum competant Epiſcopo, & Curatis; ſubuenire tamen Prælatis, in iſtis etiam ex inſtituto, miniſterialiter competere huiuſmodi Religioſis; ex quo capite naſcitur eorum obligatio. C

Ad quartum. D. Tho. Ad quartum negatur antecedens, cùm ſit opus illis debitũ; ut ex D.Tho.in opuſc. 18.c.23. colligitur ſcribens hæc uerba: Quod uerò duodecimo proponitur, quod nullum ſacrificiũ eſt Dei magis acceptum, quàm zelus animarum, abſque dubitatione concedimus; ſed animarum hic ordo ſeruandus eſt, ut primò homo zelum animæ ſuæ habeat, eam ab omni affectione terrena, abſoluendo, ſecũdum illud Sap.Eccl.30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo*, vt patet per Auguſtinum 21.de Ciuit.Dei. Sic ergo ſi aliquis poſt contemptum terrenorum, & ſui ipſius in hoc procedat vlterius, ut etiam aliarum animarũ zelum habeat, erit perfectius ſacrificium. Sed tunc perfectiſſimum eſt, quando ad zelum animarum habendum, Voto, ſeu Profeſſione obligatur: Sicut Epiſcopus, uel etiam Religioſi ad hoc per uotum obligati. ex quibus patet, quòd huiuſmodi Religioſis hæc opera non ſunt ſupererogationis, quod in opuſc. eodem 18. eodem cap.23. clarius docet, dicens, quod perfectionis ſtatum magis habent Religioſi qui ex uoto ſui ordinis obligantur ad hoc, quòd Epiſcopis ſubminiſtrent in ijs, quæ ad curam animarum pertinẽt, prædicando, & audiendo Confeſſiones, quàm ipſi Archidiaconi, & Curati. D

Eccl 30. D. Auguſt.

Ad quintum reſpondetur. Caiet. Bañes. Ad quintum dicendum eſt, neque Caietanum, neque Bañem, loqui in caſu noſtræ concluſionis, hoc eſt, dum peſtis ſerpit, & graſſatur in Ciuitate, in qua ob multitudinem populorum, Ordinarij Parochi ſupplere nequeunt, uel probabile eſt; eos ſupplere non poſſe. Nam hoc caſu, cum ſit caſus grauis neceſſitatis, nullus, meo iudicio, ſi recta ratione ducatur, negabit, eos non teneri ad coadiuuandũ; aliàs ſibi contradicerent.

Bañes. Bañ. enim in d. quæſt. cit. art. 3. dub. 3. ante ſecundam concluſionem ſcribit, quod ordo Mendicantium, & præcipuè Prædicatorum; cùm præcipuè ſint inſtituti, & deſtinati ad ſalutem animarum, & eorum finis ſit, procurare fidelium ſalutem, ꝙ Prælati dictarum Religionum, tenentur ſub præcepto facere, ut huiuſmodi Religioſi ſe exerceant in his operibus Miſericordiæ, Doctrina, Prædicatione, Confeſſione, & alijs huiuſmodi: & in ſecunda concluſione ſtatim dicit, ſubditos peccare, niſi

A re, niſi habeant in præparatione animi, obedire Prælatis, quando prædicta munera, & officia illis iniuncta fuerint. Hæc ibi Ban. Fuga autem in tempore neceſſitatis, ut ponimus, non eſt medium proportionatum ad talem finem. Caiet. autem uidetur ſibi contradicere, quādoquidem ſeueriorem ſcripſerit doctrinam in opuſc. tomo 3. tract. 9. q. unica. cū dicat, quod Prælatus poteſt præcipere Religioſis iſta obſequia, & tenentur obedire, non minus, quàm ſæcularis miles ſuo Principi, præcipiēti, ut prælietur; addens, hæc præcepta Prælati, non eſſe ſupererogationis, ſed neceſſitatis, reſpectu eorum, quorum ſalutē procurare debent. Atqui huiuſmodi Religioſi, ex inſtituto tenentur populis Chriſtianis auxilia ſpiritualia miniſtrare, ut ſæpè ipſemet docet. Vnde concludimus, quòd quando huiuſmodi contagium uniuerſale, ſeu generale, iudicio peritorū, in Ciuitate timetur, & quando uel ex facti euidentia, uel ex Epiſcopi monitu illis ſignificatur, proprios, & ordinarios Curatos, non poſſe competenter ſatiſfacere indigentijs ſpiritualibus proximorum; huiuſmodi Religioſos, non ſolùm ex debito Charitatis, & de congruo; ſed ex debito eorum inſtituti teneri permanere, & non fugere: Præpoſitoque præcipienti (ut dicemus) ut infectis, exiſtentibus in graui neceſſitate ſpirituali, ſacramentum Confeſſionis miniſtrent, teneri obedire.

Fuga tempore peſtis, non eſt medium proportionatum ad finē multarū Religionum.

Caietani contradictio.

Auctoris reſolutio.

B Multa ſunt enim, ut ait D. Thom. 2. 2. q. 152. art. 2. ad primum. multitudini neceſſaria, ad quæ implēda unus non ſufficit, ſed impletur à multitudine, dum unus hoc, alius aliud facit. Qua in re magnoperè commendandi ſunt Religioſi Societatis Ieſu, qui optimè inſtitutum ſuum, & finem proprium agnoſcētes, & ad illius exequutionem totis uiribus, omniquc conatu cum perſeuerantia, uſq; ad finem perpetuò omnes neruos cōuertentes, ſicut & alia Charitatis opera ad animarum ſalutem in dies egregiè ad Dei gloriam proximis præſtant; ita in magnis Italiæ Ciuitatibus, Mediolani, Venetiarum, & alijs; præteritis annis, in quibus ipſæ flagello peſtis à Domino percuſſæ ſunt, magna animi fortitudine permanſerunt: Peſte affectos in negotio ſalutis æternæ adiuuantes, morientibus ſubſidia ſpiritualia exhibentes, & Eccleſiæ ſanctæ neceſſitatibus cooperantes. Vocat Gregorius XIII. in ſua Bulla, quæ eſt 102. & incipit, Aſcendente Domino, hos ſocios Eccleſiaſtici laboris, & ualidos remiges, ad frangēdos proceiloſos fluctus, qui tranquillitatem Nauiculæ Petri perturbāt, quorum opera, propria commoda nihil pendentes, ad omniaque diſcrimina ſe ſe exponentes, animarum ſalus procuratur, cuius finis proprium illud eſſe aſſerit, uitam in quauis Mundi parte agere, ubi ſaluandarum

Religioſi Societatis Ieſu ualdè laudātur circa opera miſericordiæ.

Pulchra laudatio Patrum Societatis Ieſu ex ore Pōtificis.

uandarum ſua opera animarum ſperetur. C

Diſcretio neceſſaria in Prælato tempore peſtis.

In hac tamen practica, Superiori ſeu Prelato prudētia utendum erit, ne ſingulis id imponat, nec vel valdè infirmos, vel egregiè conditionis uiros, qui aliàs regulari Reip. perutiles, vel neceſſarij eſſent, ſine delectu ad hoc munus exponat.

Ordo miniſtrantium in ſirmis, ſeu infectis Peſte.

Poſtremò, illud unum animaduertendum eſt, quòd primò loco tenentur accedere Curati, Secūdo huiuſmodi Religioſi, quoniam illi ex officio, & iure ordinario ſunt proprij miniſtri animarum; hi uerò, vt dictum eſt, in illorum adiutorium, & ſupplementum, ad quod ratione Inſtituti proprij tenentur; Neque hoc graue, & durum illis videri debet, cùm ad hoc opus ſummum Charitatis, qua maiorē nemo habet, aliquo modo, & ipſi per propriæ uocationis gratiā, deuincti ſint. Immò ſi qua Religio finem ſuum dimitteret propter alium finem, etiam meliorem, & excellentiorem, ſine Summi Pontificis diſpenſatione, eſſet peccatum mortale, vt rectè in hoc ait Bañ. loco citato. Sed nos ad alias concluſiones tranſeamus.

Cōcluſio undecima.

Medina.

Cōcluſio eſt contra Biel.

Vndecima Concluſio. Non tenetur vnuſquiſq; cum diſcrimine vitæ ſuæ ſuccurrere proximo in neceſſitate, etiam extrema corporali poſito. Hæc eſt Medin. 1.2.q.96. art.4. & eſt cōtra Biel. Cuius ſententia eſt ualdè probabilis propter ſua argumēta; ſed profectò magis uergit ad perfectionem, quàm ad neceſſitatem. D

Probatur cōcluſio.

Patet concluſio, quoniam inter diligibilia ordo poſtulat, vt prius corpus meum, quàm proximi diligam. 2.2. q.26. art.4. & art.5. ad primum. Et quāuis ille actu laboret Peſte; tamen quia tàm de facili extenditur, qui exponit ſe, quaſi certo mortis periculo ſe exponit. Cui concluſioni ſubſcripſit Nauar. in man. Confeſſ. c.24. nu.23. & Adrian. in 4. de correct. frat. col. 12. quē ille citat, ponentes diſcrimen inter eleemoſynam corporalē, & ſpiritualem in eo, quòd eleemoſynam ſpiritualē tenemur largiri in extrema illius neceſſitate, etiam cum periculo uitæ, ut ſuperius dictum eſt; Corporalem autem nequaquam, niſi citra illud. Vnde præclaram Adrianus facit illationem, uidelicet, eleemoſynam ſpiritualem arctius præcipi, quàm corporalem. Hæc concluſio adeò uera eſt, ut etiam in Parocho, & Prælato locum habeat, hi enim non tenentur cum probabili periculo uitæ ſuæ corporalis, ad inuiſendum peſtilentia, aut morbo contagioſo infectum, ſeu aliàs in extrema uitæ corporalis neceſſitate conſtitutum, vt docuit Tabi. Verbo, Epiſcopus. nu. 5. ex ſententia S. Tho. in opuſc. de perfectione uitæ ſpiritualis, c.14. quem ſequitur Simon Maiol. lib.2. de irregularitatibus. c. 20. nu.3. & probatur euidenter. Nam uita corporalis Prælati, multo

Nauar.

Adria.

Differētia inter eleemoſynam corporalem, & ſpiritualem.

Tabi.

S Tho.

Simon Maiolus.

A multo prætioſior & maius bonum, quàm uita corporalis particularis ſubditi, vt patet 2. Regum 18. Cũ enim Dauid diſtributo populo per Centurias vellet egredi ad præliandum, dicens: *Egrediar ego vobiſcum*, reſpondit populus, *Nõ exhibis: ſiuè enim fugerimus, non magnoperè ad eos de nobis pertinebit, ſiuè pars è nobis, ceciderit de nobis, non ſatis curabunt, quia tu ſolus vnus pro millibus computaris: Melius eſt igitur, ut ſis nobis in Vrbe præſidio*. Qua in re lapſus eſt Doct. Nauar. in ſuo Manua. Confeſſ. c. 24. nu. 10. in fine. 2. Reg. 18. Cur Populus Iſrael noluit ut Rex Dauid egrederetur ad præliũdum. Nota pro cõſeruatione uitæ Prælatorũ. Nauar. lapſus eſt.

Duodecima, & vltima concluſio. Vnuſquiſque, quãdo poteſt ſine periculo aliquo, vel ſine ſuo detrimento graui, & notabili, ſuccurrere graui neceſſitati alterius, ſine dubio tenetur. Hæc concluſio eſt Bañes, 2. 2. q. 33. art. 3. dubio 4 conclu. 1. & eadem par. q. 26. ar. 5. concl. 1. & Nauarr. in Man. Confeſſ. c. 11. nu. 16. & eſt communis ſententia. Vltima concluſio. Bañes. Nauar.

Probatur concluſio, ex ordine Charitatis. Nam aliàs ſi nunquam quis pro ſalute ſpirituali Proximi detrimentũ aliquod in temporalibus pati teneretur, plus diligeret bonum ſuum temporale, quàm vitam proximi ſpiritualem. Quòd ſi extra neceſſitatem extremam, aliquando quis tenetur eleemoſynã de pertinentibus ad ſuum ſtatum facere, vt inferius lib. 2. dicetur, puta quando Proximus grauiter laborat, ergo multo magis ad eleemoſynam ſpiritualem, etiam cum detrimento aliquo boni corporalis, obligabitur; cùm *unicuique mandauerit Deus de Proximo ſuo*. Matth. 17. Nunc Argumentis in vtramque partem ſatisfaciamus. Probatur cõcluſio. B Matt. 17.

Ad primum reſpondeo, ꝙ Curatus cœteris paribus plus ſine dubio debet multis, quàm uni. Si autem hic vnus, ſit in graui neceſſitate ſpirituali, cęteri verò nõ; tunc debet illi ſuccurrere: quia, qui malè ſe habent, egent medico, non qui benè. At ſi periculum immineat etiam multitudini, & plures ſint, qui fame, vel alijs morbis moriantur, credo tunc Curatum magis multis, quàm vni obligari. Ad Primum.

Vbi autem omnium ſaluti prouideri non poſſit: puta, quia ſolus eſt, tunc ſeruet, quod poteſt, & reliquum Domino committat, iuxta Adria. in 4. q. 8. de Confeſſ. in ſolut. ad primum. Nota.

Adde, ꝙ ſtante lege Principis de eius recluſione, ſi accedat, excuſabitur apud Deum propter maius, & commune bonũ. An autem Princeps, iuſta lege poſſit prohibere Curato, ne accedat, tertia quæſtione erit enucleandum.

Ad ſecundum. Dico, ꝙ Confeſſio in re, non eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, ſed ſufficit Contritio, cum voto ſacramenti. In caſu tamen, quando Contritio difficulter habetur, Ad Secundũ. Confeſſio in re, in caſu ali

cui eſt iudică da ſimpliciter neceſſaria. ut in ſtatu peccati Mortalis, iudicanda eſt moraliter huic neceſſaria: Quocirca tunc temporis tenetur. Curatus miniſtrare cùm Vitæ periculo. C

Ad tertium. Aureum Scoti dictum. Ad tertium Reſpondeo quòd ad Pios, qui ſępè confitentur, & de facili habent Contritionem; non eſt neceſſarium accedere Scot. 4. d. 17. q. 1. in reſp. arg. ad penultimum & ultimum. docet. nō eſſe incredibile, multos eſſe in Eccleſia, qui per annum uiuāt ſine mortali: imò multi, per Dei gratiam, multo maiori tempore ſine peccato mortali ſe cuſtodiunt, & multa operæ perfectionis exercent, de quorum meritis, theſaurus Eccleſiæ congregatur. Hæc Scot. & benè. Ad illos autem quos ſcit, aut probabiliter dubitat, & ſuſpicatur, eſſe in ſtatu peccati mortalis, omninò tenetur. Ad Reprobos autem, uel finaliter inpœnitentes, ſi quos talis eſſe reuelatione Diuina certè ſciret; poſſet non accedere, quia tunc in uanum laboraret. Quia tamen communiter id certi non ſcitur, accedere tenetur.

Ad confirm. Reſpōdetur.

Cur Sacerdos debet accedere ad Pœnitē tem, etiam ſi ſciret ipſum eſſe damnandum. Primò quidem, quoniam poteſt eſſe illuſio Dęmonis, prohibentis, ne per acceſſum Parochi, animæ illæ ſaluæ fiant; Deinde quia licet eſſet reuelatio Diuina, etiā accedere tenetur; maximè cùm Dei ſententia etiam per reuelationem accepta, ſicut multis alijs Prophetis accidit, ut plurimùm non ſit peremptoria, ſed tantùm comminatoria, ut fuit factū Niniuitarum, & Ezechiæ. Quare abſolutè tenetur ad illos quoque accedere, ut annunciet, & eruat, ſi poſſit ſuis monitis, peccatoris animā à morte. alioquin, eo non annunciante, nec accedente, licèt impius in iniquitate ſua moriatur; animam tamen eius de manu Curati requiret Dominus. D

Ad quartum. Ad quartū. Dico, quòd Regula illa, eſt uera ſēper quādo poteſt iuuare, iuxta primam Concluſionem. nec Curatus tenetur ſe occidere propter proximum, ſed tantùm exponere ſe mortis periculo ad proximi ſalutem ſpiritualem. Rem autem ſuam non tenetur dare quis alicui, quando irrationabiliter petit, etiamſi ſcandalum inde ſequatur, ut inquit Alex. de Ales. 2. par. q. 139. memb. 7. in Corp.

Non tenetur quis dare alicui rem ſuā, cùm petēs, irrationabiliter petit.

Alexā. de Ales. Quomodo autem ſit intelligenda illa propoſitio, *Bonus Paſtor*, ſecunda quæſtione uidebitur.

Ad quintū. Ad quintū ex præiactis Concluſionibus, ſingulis enarratis caſibus patet reſponſio. Cęteris. n. paribus, magis multitudini, q̄ uni particulari ſuccurrendū eſt: quod etiam uerum eſt in eleemoſyna Corporali, iuxta Palud. in 4. d. 15. q. 3. ar. 7. Con. 6. q̄ citat Gloſſam ſuper illud Corin. *Si diſtribuero in cibos pauperum*; Vbi ait, quòd principali cautela docetur, ut non uni, ſed multis detur, ut pluribus proſit; niſi quando uni pro mul-

Paludan. Gloſſa.

tis

A tis datur,ut procuratori;& bonum multorum commune, diuinius eſt quàm bonum vnius, ut dicitur à S. Thom.2.2.q. 31.ar.3.ad 2.Curatus item accedens ad infectos , nũquam eſt recludendus,ſed babeat ſuam domum deputatam,& egrediatur ad Populi neceſſitates, & ab Epiſcopo deputãdus eſt ei Coadiutor, ut dictum eſt.& quando æquè ſpiritualiter ægrotant Parochiani,benè facit,non accedendo ad peſte Infectos. S.Tho.

Ad ſextum R̃ndeo, ꝙ quamuis Curati ſint in ſtatu minoris perfectionis, quàm, Religioſi,quantùm ad ſtatum; tamen non repugnat,illos actum aliquem maioris perfectionis reſpicere, ſecundùm quẽ obligentur, uitã exponere pro Proximo. lege D.Tho. in dicto opuſcu.18.cap.23.Moniales etiam, quæ voto profitẽtur clauſuram, tempore Peſtis exire non debebãt ſepta Monaſterij, ſed infectæ ſequeſtrandę erant ante Cõſtitutionem Pij.V.poſt eius autem Conſtitutionem ; quæ incipit, *Decori, & honeſtati*, in tribus Caſibus licitum eſt Sanctimonialibus, extra clauſuram ire , Videlicet, in Caſu magni incendij, uel infirmitatis Lepræ,aut Epidemię;quæ tamen Infirmitas,debet ab Epiſcopo,etiã ſi Monaſteria exẽpta ſint,prius cognoſci, & in ſcriptis approbari,& non niſi ad neceſſarium tempus concedi. lege Nauar. in manua.cap.27.numero.150. §.ſexageſimo quinto.

Ad Sextum. Curati quantum ad ſtatũ ſunt minoris perfectionis, quàm ſint Religioſi. D.Tho. Moniales in quibus caſib. liceat exire clauſtra monaſterij.

B Medico tamen à Communitate conducto, nefas eſt fugere in huiuſmodi neceſſitate:ob quam creauit illum Altiſſimus; & Populi poſſunt illum cogere , & recludere,ne fugam arripiat, immò iuſtè punire,ſi id faciat.De Canonicis autem iam fuſe dixi in Concluſionibus.

Medicus tempore Peſtis, non poteſt fugere à loco ĩ quo eſt ſtipẽdiatus.

Ad argumenta in oppoſitum facta, nunc quoque reſpondendum erit.

Ad text. Ioan. Dico cum ſanto. Tho.ibid.quòd lupus ille,à quo non debet fugere Paſtor, etiam cum vitæ periculo,eſt triplex ; Diabolus tentans. Ita Auguſtinus, Hæreticus mactans. Ita. Gloſſa,Tyrannus ſæuiens,ita Gregorius,Contra quem lupum triplicem,debet bonus Paſtor Gregẽ ſuum tuerij,& maximè ab Hæreticis. ſed de his copioſius ſequenti quæſtione tractabitur.

Solutio ad textũ Ioannis, ex mente D. Tho. D. Auguſt. Gloſſa. Lyranus. D.Gregor.

Ad rationem,iam eſt reſponſum.in caſu , quo Rector accedere non obligatur,excuſatur Infectus, ac ſi non haberet copiam Confeſſoris; Vnde ipſi tenetur tunc excitare ſe ad Contritionem , & facere,quod in ſe eſt,ut gratia ſibi non denegetur. Quando autem, in magna uidelicet,uel grauĩ neceſſitate ſpirituali accedere teneatur, ſuperius iam dictum eſt.

QVAESTIO SECVNDA. C

De ſenſu litterali verborum Ioannis decimo: Ego ſum Paſtor bonus, bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.

QVoniã in decimo capite Euangelij Ioannis, & præſertim in ſecũdo ſermone Dñi ibidẽ enarrato (in quo uerba illa à nobis inferius explicanda continẽtur) multę ſunt figuratiuę loquutiones, prouerbia, & allegoriæ; multæ quoque uoces habentur, quæ apertum ſenſum litteralem continent; ideò non abs re exiſtimãdum erit, ſi aliqua de ſenſibus Sacræ Scripturæ, breuiter tamen & ſummatim, in medium proferamus. Sex igitur membra, uel articulos, hæc quæſtio continebit.

Quæ in præſenti quæſtione continentur. In Primo, de ſenſu multiplici Sacræ Scripturæ agemus.

In Secundo, de Prouerbijs, & Parabolis.

In Tertio, de ſenſu quorundam uerborum, quæ in parabola de bono Paſtore ponuntur.

In Quarto, proprium, & litteralem ſenſum uerborum illorum, quæ citata ſunt ex D. Ioanne, quæremus.

In Quinto, agitabitur dubium, An ex hoc Ioannis loco, efficax trahatur argumentum ad demõſtrandum, quòd Paſtores teneantur animam ſuam odiſſe in ſalutem ſubditorum? D

In Sexto, & vltimo, Quid nam nomine Lupi ſit intelligendum, ad cuius aduentum Paſtor fugere non teneatur, & quotuplices ſint; iſti lupi?

ARTICVLVS PRIMVS.

An Sacra Scriptura, plures ſenſus complectatur?

Diuina ſcriptura innititur infallibili ueritati, Deo ſcilicet. SAcra, & Diuina Scriptura, ineffabili primæ ueritati, Deo ſcilicet dicenti, ac reuelanti innititur, quæq; in libris Canonicis noui, ac ueteris teſtamenti continentur, hæc Spiritu Sancto dictante, calamum, linguamq; mouente exarata ſunt: quòd manifeſtum eſt.

Probatur dictum primò. Pſal. 44. Primò ex Scriptura Pſal. quadrageſimoquarto, *Lingua mea calamus ſcribæ uelociter ſcribentis*, id eſt. Spiritus Sancti, qui linguam eius mouebat, ut recondita ac Diuina arcana loqueretur. & Lucæ 1. *dicitur eſſe loqutus per os Sanctorum qui à ſæculo ſunt Prophetarum eius*. Vnde eſt communis ille loquendi modus (Lucæ 1.)

A di modus apud Prophetas: *hæc dicit Dominus*, & ad Hebre. 1. *multifariam, multiſquè modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis &c.* & 2. Petri. 1. *Non. n. uoluntate humana allata eſt aliquando Prophetia; ſed Spiritu Sancto inſpirati, loquti ſunt Sancti Dei homines.*

Hæbr. 1.

2. Petri 1.

Secundò, ex Cõcilijs. In Niceno. n. quod fuit primũ Occumenicum, ibi in Symbolo dicitur: *Credo in Spiritum Sanctũ, qui loqutus eſt per Prophetas*, & etiam hodie cantatur in miſſa. Quod Symbolum receptum fuit in Tertia generali Synodo, cui præfuit D. Cyrillus, noĩe Celeſtini Papæ. & in Concilio Carthaginen. quarto, cui interfuit D. Auguſtinus, quòd licèt non ſit generale, eſt tamen approbatum à ſeptima generali Synodo, & can. 1. præcipitur, ne quis ad Epiſcopatum promoueatur, niſi prius interrogetur, An noui, & ueteris teſtamenti, unum, & eundem credat auctorem, & Deum?

Probatur ſecundò.

Conci. Nicæ.

D. Cyrill. præfuit in tertia Synodo generali.

D. Aug. interfuit in Cõcil. Carthaginenſi.

Tertiò Auctoritate Sanctorum. Et in primis Auguſtini lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 2. qui loquens de Deo ait: *Hic prius per Prophetas, deinde per ſeipſum, poſteà per Apoſtolos, quantùm ſatis eſſe iudicauit loqutus: etiam Scripturam condidit, quæ Canonica nominatur, eminentiſſimæ auctoritatis: cui fidem habemus in his rebus quas ignorare non expedit, nec per nos metipſos noſſe idonei ſumus.* & cap. 3. perbellè ſic habet. *Viſibilium omniũ maximus eſt mundus, inuiſibilium omnium, maximus Deus eſt. Sed Mundum eſſe conſpicimus, Deum eſſe credimus. Quòd autem Deus fecerit mũdum, nulli potius credimus quàm ipſi Deo. Vbi eum audiuimus? nunquam interim melius quàm in Scripturis Sanctis, ubi dixit Propheta eius, In principio fecit Deus cœlum, & terram. Nunquid nam ibi fuit ille Propheta quando fecit Deus cœlum & terram? non: Sed ibi fuit Dei ſapientia, per quam facta ſunt omnia: quæ in animas etiam Sanctas ſe transfert, & amicos Dei, & Prophetas conſtituit, eiſque opera ſua ſine ſtrepitu intus enarrat.* hęc ille. & D. Gregorius in præfatione ſup lib. Iob. c. 1. Cũ quęreret, Quiſnã auctor fuiſſet illius libri, poſt quàm varias recenſuit ſniãs, tandem ſubdit. *Quis hæc ſcripſit, ualde ſuperuacuè quæritur, cùm auctor libri, Spiritus Sanctus fideliter credatur. Ipſe igitur hæc ſcripſit, qui hæc ſcribenda dictauit; ille Scripſit, qui in illius opere inſpirator extitit, & per ſcribentis uocem, immitanda ad nos eius facta tranſmiſit.* Et in fine eiuſdem cap. ait. *Scriptores ſacri Eloquij, qui impulſu Sancti Spiritus agitantur, ſic de ſe in illo teſtimonio quaſi de alijs proferunt. Vnde Spiritus Sanctus, de Moyſe, loqutus eſt per Moyſen, de Ioanne verò per Ioannem.* hæc illle. & ideò Paulus dicebat: *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur*

Probatur tertiò.

D. Auguſt.

Elegans Auguſtini ſententia.

B

Aureum D. Gregorij dictum.

 Chriſtus?

Pſal. 77.

D. Gregorij ponderatio.

Chriſtus? & Dauid Pſal. 77. *Attẽdite Populi meus legem meam*; C
loquebatur.n.in perſona Dei, cuius erat illa lex. Vnde rectè
eodẽ loco annotauit Gregorius quòd Angelus qui Moyſi ap
paruiſſe deſcribitur, modò Angelus, modò Dominus appella-
tur. Angelus uidelicet, propter hoc, quòd exterius loquendo
ſeruiebat, Dominus autem, quia interius præſidens, loquẽdi
efficaciam miniſtrabat. cùm ergo loquens ab interiori regi-
tur, & per obſequium Angelus, & per inſpirationem Domi-
nus nominatur. Quo fit, ut quamuis Summorum Pontificum
Decreta, & Conſtitutiones, magnam in Eccleſia auctoritatẽ
contineant; nullo tamen pacto ſacris litteri, librîſquè Canoni
cis æquiparari poſſunt. In quo errauit Gratianus diſt. 19. Can.
In Canonicis; ubi decretales Epiſtolas Summorũ Pont. com-
parat, & coæquat libris Canonicis, deceptus auctoritate illa
Auguſtini, quàm tamen non refert fideliter. ait.n. ſic: *In Cano
nicis Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quàm plurimum
Diuinarum Scripturarum ſolertiſſimus indagator auctoritatẽ
ſequatur. Inter quas ſanè illæ ſint, quas Apoſtolicas ſedes habere,
& ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas* Hoc.n. falſum eſt.
ſequeretur enim ex hoc loco ſic lecto, inter Canonicas Scrip-
turas, non modò eſſe annumerãdas Epiſtolas Decretales Pon-
tificum; ſed etiam aliorum quas ab aliis Summi Pontifices ac-
ceperunt, quod eſt falſum, & erroneum. & Secundò quia hæ D
Decretales Epiſtolę, ab alijs Summis Pontificibus, uel per ſe ip-
ſos reuocari poſſunt; ſicut patet de multis, dũmodo in eis res
fidei determinatę, ac definitæ non contineantur; hoc.n. non
poteſt ſucceſſor retractare, cùm ſit ueritatis infallibilis. ex quo
euidenter ſequitur, tales Epiſtolas Decretales, non eſſe Cano
nicas Scripturas, has.n. nec Sũmus Pontifex, nec tota Eccleſia
infringere poteſt. licet ergo huiuſmodi Epiſtolę, habeant ma-
gnam auctoritatem, cùm à tota uniuerſali Eccleſia communi
conſenſu acceptentur; non tamen tantam, ut Diuinis, Cano-
nicisque Scripturis coęquentur. Eundem locum Auguſtini le

Turrecre. & Caieta. malè legũt locum Augu. citatũ. D Aug locus fideliter citatus.

git eodem modò Turrecremata lib. 4. Summæ de Eccleſia, &
Caietanus lib. de Primatu Eccleſię Romanæ, falsò tamen. lo-
cus ergo Auguſtini ſic habet, lib. 2. de Doctrina Chriſtiana ca.
8. loquens de ſtudio Diuinarum Scripturarum: *In Canonicis
autem Scripturis, Eccleſiarum Catholicarum quamplurium
auctoritatem ſequatur: inter quas ſanè illæ ſunt, quæ Apoſtoli-
cas ſedes habere, & Epiſtolas accipere meruerunt.* Tenebit igi-

Regula ad cognoſcẽdos libros Canonicos à non Canonicis.

tur Theologus, ex ſententia Auguſtini, regulam ad Canoni-
cos libros dignoſcendos; ut ij ſcilicet pro Canonicis habean-
tur, qui pluribus Catholicis Eccleſijs approbantur, & acceptã
tur.

Decreta Pontificum, non ſunt æquãda ſacris litteris. Error Gratiani.

Sententia D. Auguſt. malè citatur à Gratiano.

A tur. Inter quas Eccleſias, firmiter credit Auguſtinus eas eſſe enumerandas, quæ Apoſtolicas ſedes habuerunt, id eſt, quas Apoſtoli per ſe, ueluti earum Epiſcopi rexerunt, qualis fuit Antiochena, Hieroſolymitana &c. Similiter etiam ſunt illæ, quę Epiſtolas Canonicas ab ipſis Apoſtolis acceperunt, ut Romana, Colloſſenſis, Epheſina &c. has.n. copioſius credit eſſe in fide illuſtratas, quia copioſiorem, & firmiorem habuerunt ab Apoſtolis doctrinam, ante quàm eſſent ab Infidelibus dirutæ, ac vaſtatæ. Vnde uerba illa Auguſtini, non ad Decretales Romanorum Pontificum Epiſtolas; ſed ad Canonicas, & Sacras Scripturas referenda ſunt.

Quæ ſunt Eccleſiæ, q̄ meruerunt habere ſedes Apoſtolicas, & q̄d ſit habere Apoſtolicas ſedes ſecũdum Auguſt.

In hac igitur Scriptura Sacra, Canonicisquè libris, uarios, multiplicesquè ſenſus contineri, certiſſimum eſt. Et Primò duplicem ſenſum, litteralem, & ſpiritualem ibidem inueniri, euidenter ex uariis Scripturæ locis colligitur. Litteralem quidem ex Iſa.7. & Matt.1. *Ecce uirgo concipiet, & pariet filium*; Itẽ ex Micheæ 5. & Matt.2. *Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es &c.* & ex Zach.9. & Matt.9. *ecce Rex tuus uenit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & filium ſubiugalis.* & ex Pſal.68. & Ioan.19. *ut impleretur Scriptura, dixit, ſitio.* Item ex Pſal.21. & Matt.27. *foderunt manus meas, & pedes meos &c.* Item ex Pſal.15. ubi ad litteram de reſurrectione Chriſti dici-
D tur, *non dabis Sanctum tuum uidere corruptionem*; Quem locum Petrus act.2. & Paulus act.13. nõ de Dauide, qui iam mortuus erat, ſed de Chriſto ad litteram interpretantur; & ex alijs multis locis Scripturæ, quæ conſultò relinquuntur. Spiritualẽ uerò, ſeu myſticum ex Matt.c.2. in illis uerbis: *Ex Aegypto uocaui filium meum.* & Ioan.19. ibi: *os non comminuetis ex eo.* & ex capi.6. ubi Chriſtus ſerpenti æneo exaltato in deſerto comparatur. & ex Matt. 2. *uox in Rama audita eſt*, & ex 2.Reg.7. *Ego ero ei in Patrem, & ipſe erit mihi in filium*, & ſimilibus aliis locis Sacræ Sacripturæ: quæ loca non hiſtorico, ſed allegorico ſenſu de Chriſto accipienda eſſe, ueteres Patres tradiderunt. ut Theophilactus in ca.2. Matthei, cuius uerba ſunt hęc. *Dicunt Iudai, quòd propter Populum dictũ ſit hoc, qui ex Aegypto per Moyſen eductus ſit. Dicimus itaque & quid nouũ, quod per figuram dictum eſt de Populo, impletum eſt autem uerè in Chriſto.* & Hierony. in cap.12. Oſeæ, ubi ſic habet: *Supereſt; ut illud dicamus, quod ea quæ τυπικῶς præcedunt in alijs, iuxta ueritatem, & adimpletionem referãtur ad Chriſtum, quod, Apoſtolum in duobus montibus Syna, & Syon, & in Sara, et Agar, feciſſe cognouimus. neque .n. non eſt Syna mons, & non eſt Syon, non fuit Sara, & non fuit Agar, quia hæc Apoſtolus Paulus, ad*

In ſacra ſcriptura ſunt multi ac uarij ſenſus, ſcilicet ſpiritualis & litteralis.

Matth.1. Mich.5. Matth.2. Zach.9. Matth.9. Pſal.68. Ioan.19. Pſal.21. Matth.27. Pſal.15. Actor.2. Actor.13. Matth 2. Ioan.19. Ioan.6. Matth.2. 2.Reg 7. Theophilac. D.Hierony.

duo retulit teſtamenta. Sic igitur, hoc quod ſcriptum eſt: Paruulus Iſrael, & dilexi eum, & ex Aegypto uocaui filium meum, dicitur quidem de Populo Iſrael qui uocatur ex Aegypto, qui diligitur, qui eo tempore poſt errorem Idolatriæ, quaſi infans & paruulus eſt uocatus; ſed perfectè refertur ad Chriſtum. Hæc Hieronymus. D. etiam Chryſoſt. homil. 8. in cap. 2. Matt. eadem uerba explanans, inquit: *Si uerò de Prophetia ambigerent Iudæi dicentes, ex Aegypto uocaui filium meũ, de ſe dictum potius, quàm de Chriſto eſſe prædictum: reſponderem profectò, eſſe hunc quoque Prophetiæ morem, ut multa ſæpè in alijs dicantur quidem, ſed in alijs impleantur.* & plura ait in hanc ſententiam. Idem habet Hugo, in locum citatum Oſeæ, & D. Tho. Gagnęus, & Caietanus in cap. 2. Matth. Idem etiam dicunt Gloſa ordinaria, & Paulus Burgen. in cap. 11. Oſeæ, annotat. 1. Neque. n. placet quod Lyrano, & Dionyſio, Probatum fuit, in capit. 2. Matthæi, ſcilicet, omnia ferè loca præfata, etiam ſecundùm ſensũ litteralem, de Chriſto accipienda eſſe. confingunt. n. duos eſſe ibi ſenſus litterales, unum ſecũdùm quem intelligatur de Populo Iſrael educto ex Ægypto, ſeu de Agno Paſchali non comminuto, alterum uerò de Chriſto: Sed errant, cùm omnem ſenſum allegoricum, qui in Scripturis frequentiſſimus eſt, de medio ſubuertant, ac tollant, & Paulo 1. Corint. 9. 10. 11. & ad Galat. 4. nec non Petro Apoſtolo 1. Petri 3. expreſsè contradicãt. q. n. dicuntur de Petra, Arca Noè, Mari rubro, Manna, Nube, & Iſmaele ludente & à domo Abrahæ eiecto: ſimiliter de Iacob, & Eſau, notiſſimum eſt, in ſenſu allegorico eſſe accipienda. Imò ex Hæbræis, antiqui Rabini, hoc omnino contendũt; multa ſcilicet in ſcripturis, allegorico ſenſu eſſe accipienda. & Dauid in ſuis Pſalmis, apertiſſimè oſtendit, ut Pſal. 19. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* & Pſal. 71. *ſicut pluuia in uellus deſcendiſti.* & aliis infinitis locis. Imò ipſemet Chriſtus, de ſe ipſo, multa in Euangeliis interpretatus eſt. Vnde Lucæ cap. 14. multa in Pſalmis, & ſcripturis de ſe ipſo docet eſſe conſcripta, quæ profectò non omnia litteraliter, ſed allegoricè ad Chriſtum referenda ſunt. Quid? quod ſi inſpiciamus litteram, multoties nihil cõmune habet cũ Chriſto. Quid. n. hiſtoria Ionæ, ad litteram cum illo? quod ſi allegoriam aſpicias, uniuerſa hiſtoria de Chriſto interpretanda eſt. Hinc ſequitur, Oſiandrum in annotationibus lib. 1. harmoniæ Euangelicæ cap. 11. & ſuperbè, & turpiter allucinatũ fuiſſe: dum antiquis Patribus exprobrando, non de Populo Iſraelitico dicta uerba illa Oſeæ, ſed ſolùm de Chriſto ad litteram accipienda eſſe putauit. Euſebius ferè idem ſentit lib. 9. demonſtrationis

D. Chryſoſt. | Hugo. | D. Thomas. | Gagnæus. | Caietan. | Gloſſa. | Paulus Burgen. | Lyranus, & Diony. reprehenduntur. | 1. Cor. 9. 10. & 11. | Ad Galat. 4. | 1. Petri 3. | Pſal. 19. | Pſal. 71. | Lucæ 14. | Oſiander turpiter errauit. | Euſebius errauit.

A ſtrationis Euangelicæ, demoſtrat.

Iáſennius cap. 11. in Concordantiam Euangelicam, nouũ ſenſum Scripturis Sacris adfert, dum ad Chriſtum multa referenda eſſe dicit, non per ſenſum myſticum in littera reconditum, ſed per applicationem quondam, dum id efficitur quòd ſcriptura commemorat, etiam ſi id non fuerit propriè ab Auctore intentum, ſeu Propheta id noluerit ſignificare, ad quod, ab Euágeliſtis adducitur. Quemadmodum ſi quis de Patre aliquo filium admodum diligente, ac pro illo omnia contemnẽte, diceret impletum eſſe in eo illud Maronis: — Ianſennij opinio.

Omnis in Aſcanio cari ſtat cuta Parentis. — Virgilius.

Quòd ſanè dictum Ianſennij, & nouũ & temerarium eſt. Ioſeph à Coſta. libro tertio de Chriſto reuelato cap. 5. 6. 7. & 8. dum nouam hanc interpretationem Ianſennnij abigit, tanquam inuſitatam & minus tutam, in eundem errorem prolabitur. Nam & ſi benè dicat capitolo nono, dum ait; Prophetias ueteris teſtaméti ab Euangeliſtis citatas, nunquã accõmodatitio ſenſu eſſe accipiendas, contra Ianſennium; in eo tamen peccat, quòd cap. 5. dicit; ultra ſenſum litteralem, & myſticum, hunc etiam nouum & accommodatitium in Sacris litteris inueniri, ponens exemplum de duabus oliuis Zach. 4. ubi dicitur de Ieſu, & Zorobabel, *quòd eſſent duæ oliuæ, iuxta duo* — Iáſennius reprehenditur. Ioſeph à Coſta, dum Ianſenniũ reprehẽdit, in eundem errorẽ prolabitur. Zach. 4.

B *roſtra aurea, & duo filij olei ſplendoris, qui aſſiſtunt dominatori uniuerſæ terræ*. quæ tamen uerba Ioan. in Apoch. capit. 11. de Hælia, & Enoch repetit dicens: *Hi ſunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conſpectu Domini terræ ſtantes*. Nec dubium eſt (inquit iſte Ioſeph) Ioannem ad uerba Zachariæ alluſiſſe, eademque ad diuerſos accommodaſſe. Nam quòd quidam etiam Zachariæ Prophetiam, ad Hęliam, & Enoch (iuxta litteram) referunt; ineptum eſt. Hæc ille. Sed profectò ineptum non eſt dicẽdum, quod D. Hieronymus ſuper eundem Zachariæ locum, enumerans uarias Eccleſiaſticorum Doctorum ſententias, nõ impugnat. Nec ineptum quoq; eſt, quod Victorinus Martyr, in eundem Apoch. locum docet: eaſdem uidelicet eſſe illas duas oliuas in Apochalypſi nominatas, cum illis Zacharię. & D. Gregorius. homil. 12. in Ezech. cùm dixiſſet, prædicatione Hęliæ, & Enoch, multos ex Iudæis eſſe conuertendos, addit: *qui utriq; per Zachariam, duæ oliuæ, & per Ioannem, duo candelabra nominãtur*. Aretas quoque, & D. Tho. in Apoch. conſentiunt, eaſdem eſſe oliuas apud Zachariam & apud Ioánnem. D. Auguſtinus ſeu potius Tychonius homil. 8. in Apochalyp. & Beda ibidem, quanuis utrobique interpretentur, illas duas Oliuas eſſe duo teſtamenta; allegorica tamen eſt hæc — Apoc. 11. D. Hierony. Victorinus Martyr. D. Gregor. Aretas. D. Tho. D. Augu. uel Tychonius. Beda.

inter-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Haymon. interpretatio, ut rectè ibidem annotauit Haymon: cùm mani C
feſtum ſit, Ioannem de duobus Prophetis hiſtoricè uerba face
re, ut Ambroſius in Commentarij ſuis, & Patres cōmuniter
interpretantur. Alterum ponit exemplum idem Ioſephus ex
Amos 8. Amos cap. 8. ubi dicitur: *Et erit in die illa dicit Dominus, occi-
det ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis,
& conuertam feſtiuitates ueſtras in luctum, & omnia cantica
Tobiæ 2. *ueſtra in planctum.* quæ uerba apud Tobiam c. 2. ad litteram, ea
dem ſerie repetuntur ijs uerbis. *Cumque occultaſſet corpus; mā*
ducauit panem cum luctu & tremore, memorans illum Sermo-
nem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam: Dies ueſtri cō
uertentur in lamentationes, & luctum. Sed profectò, locus hic
Ioſeph à Coſta, malè intelligit locū Amos 8. non facit quidquam ad rem. Proferens. n. illa uerba Tobias,
Amos prophetam non fuit interpretatus, nec per accommo-
dationem, aut extenſionem uerba illa ſibi appropriauit; ſed cū
Quid Tobias ītellexit, memorās uerba Amos. eſſet in calamitate, illius ſententiæ Amos recordatus eſt. Quē-
admodum ſi quis ex longo ieiunio afflictus diceret, Dauid di
xiſſe: *genua ſua infirmata eſſe à ieiunio, & carnem ſuam immu*
tatam eſſe propter oleum. Et quamuis licitum ſit Eccleſiæ San-
ctæ, Sacris Doctoribus, & expoſitoribus, in hoc genere exten
D. Bernard. dere, tractare, ſeu accommodare uerba Scripturę, quod D. Ber
D. Ambroſ. nardus egregiè, & deuotiſſimè ſæpè ſæpius facit, & D. Ambr.
Non rarò; nullo tamē modo, meo iudicio, concedendum eſt, D
id eſſe nouum ſenſum Scripturæ aut quartum genus interpre
D. Auguſt. tandi eas cùm Auguſtinus lib. de utilitate credendi ca. 3. & ali-
bi dicat, omnē ſenſum Scripturæ, aut Hiſtoricū, aut Allegori-
cum, aut Anagogicum, aut ſecundùm etimologiam ſeu Tro-
pologicum eſſe alteri. n. ſentire temerarium eſſet. Sed agamus
Ianſenij opinio repugnat Patribus, ut contra Ianſennium, qui ſenſum allegoricum in accommoda-
tionem uertit, dum excludit à multis ſcripturæ locis ſenſum
allegoricum de Chriſto, quòd apertè repugnat Patribus; Am-
D. Ambroſio. broſio ſermone 8. in Pſal. 118. Auguſtino lib. 12. contra fauſtū
D. Auguſt. D. Cyrillo. per totum, Cyrillo lib. 3. in Ioan. cap. 9. Gregorio lib. 20. Moral.
D. Gregorio. cap. 1. & Hierony. in cap. 11. Oſeæ, qui ea ratione calumniam
D. Hierony. Iuliani Apoſtatæ refellit (qui Matthæum Euangeliſtam redar-
guebat, quaſi falsò id Chriſto tribuiſſet, quod ab Oſea Populo
D. Hieron. in Iſrael dictum erat: *Ex Aegypto uocaui filium meum*) dicēs, hu
quo reprehēdit Iulianum iuſmodi uerba Prophetiæ, etiam de Chriſto myſticè, & ſpiri-
Apoſtatam. tualiter accipienda eſſe, Nec facit negocium quòd appellet il-
Exod. 4. lum Populum, filiū ſuum. Nam etiā Exod. 4. Populus Iſrael fi-
lius Dei appellatur: *dimitte* (inquit) *filiū meum ut ſeruiat mihi.*

Huc accedat, quòd ualde impropriè diceret Euangeliſta, ad
factum eſſe, ut impleretur quòd dictum eſt per Prophetā: *Ex*
Aegy-

A *Aegypto uocaui filium meum*. Neque.n.caſu uel extraneè, ſed per ſe, & ex intentione Spiritus Sancti, ea uerba Prophetę prolata ſunt, ut etiam de ipſo Christo uerificentur, nec per accommodationem ſolam, ſed per ueram Propheciam. Exemplum autem quod affert Ianſennius, ex Matt.15.dicens: *Hipocritæ. benè prophetauit de uobis Iſaias Propheta dicens: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me*; & illud ex ca.13 *auditu audietis, & nõ intelligetis*; & aliud ex c.2. *uox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios ſuos, noluit conſolari quia non ſunt*: hæc inquam & alia, potius aduerſus eum pugnant, cùm ipſemet Chriſtus in Euangelio dicat, id ab Iſaia de illis fuiſſe prophetatum, nec arbitrio uniuſcuiuſque illa uerba applicanda eſſe, ſed ita præuiſum, & prophetatum fuiſſe à Propheta. Quod egregiè annotauit Franciſcus Ribera in ſuis commentarijs in ca.11.Oſeæ, numero 12. 13.& 14. Itaque pręter Hiſtoricum ſenſum, ſpiritualem etiam & Symbolicum, in eo tanquam in utero concluſum, ac recõditum, Sacram Scripturam habere, eſt indubitata fidei aſſertio. Sicut.n.in nouiſſimis diebus, uerbum Dei carne uelatum in terris apparuit, in quo nouiſſimè Deus Pater, nobis loqutus eſt, ita quoque myſteria eiuſdem in littera Sacræ Scripturæ reuelata, tanquam in agro abſcondita, Chriſtianis conuenientiſſimũ

Matt.15.
Matth.13.
Matth.2.
Frãciſcus Ribera.

B fuit proponi, ut Optimè Origines dixit, homil.1.in Leuit. cuius uerba ſunt hæc. *Sicut verbum Dei ex Maria carne veſtitum, proceſſit in hunc mũdum, & aliud quidem erat quod uidebatur in eo, aliud quod intelligebatur. Carnis namque aſpectus, in eo patebat omnibus, paucis verò & electis dabatur Diuinitatis agnitio: ita et cum per Prophetas, Verbum Dei profertur ad homines, non abſq; competentibus profertur indumentis. Nã ſicut ibi carnis, ita hic littera uelamine tegitur: ut littera quidẽ aſpiciatur tanquàm Caro, latẽs uerò intrinſecus ſenſus, tãquàm Diuinitas ſentiatur*. Hoc velamen litteræ poſcebat Dauid à ſe auferri, ut ſpiritualem ſcripturarum ſenſum intelligeret, dum Pſal.108.dicebat: *Reuela oculos meos, et conſiderabo mirabilia de lege tua*. Hoc uelamen, quanuis in Chriſti paſſione & morte, quando *velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo, uſque deorſum*, à Chriſti Eccleſia ablatum fuerit, *cum appernit illis* (id eſt Apoſtolis) *ſenſum vt intelligerent*, ut dicitur Mar.24. Iudæis tamen adhuc remanet in eorum cordibus, & mentibus inuolutum. Verum hic ſenſus ſpiritualis, qui (ut diximus) habetur nõ per uoces, ſed per res ſignificatas per uoces, triplex eſt: Allegoricus, cùm ea quæ geſta ſunt in ueteri teſtamento, ſignificantur gerenda in nouo, Tropologicus, ſeu mo

Origenes.
Pſal.108.
Quod uelum eſt illud, qđ i Chriſti morte ſciſſũ eſt.
Mar.24.
Sẽſus ſpũalis, quotuplex ſit in ſcriptura.

ralis,

A Stultum eſt autem quærere omnes iſtos ſenſus in omni ſententia, uel loco Sacrarum litterarum, ut doctè D. Augu. 17. de Ciuit. Dei cap. 3. & lib. 13. cap. 19. & D. Greg. ſuper Ezech. Vnde, in ueteri teſtamento ea quæ ſunt Ceremonialia, & Iudicialia, habent huiuſmodi quadruplicem ſenſum; ea uerò quæ ſunt Moralia, uel Diuina. i. quę cõtinẽt dogmata Fidei, uel Pręcepta Iuris naturalis, ut eſt Decalogus, non habent niſi ſenſũ litteralem, ut eſt illud Deutero. 6. *Audi Iſrael, dominus Deus tuus unus eſt*; & illud: *Diliges Dominũ Deum tuum ex toto corde tuo*, & hoc rectè animaduertit Caſſianus collat. 8. ca. 3. loci uerò qui cõtinent rem aliquam geſtam, ferè ſemper poſſunt exponi ſecundùm illos tres ſenſus ſpirituales. In nouo autem teſtamento, illa quæ ſunt Allegorica, quadruplicem ſenſum habere non poſſunt, ut ait D. Hiero. homil. 8. in Zachariam, & 6. Synodus hoc determinauit contra Origenem. Vnde loci qui ſunt de Beatitudine futura, ſolùm recipient ſenſum litteralem: qui uerò (ut ait D. Tho. quodlib. 7. ar. 13. ad ultimum) rem geſtam in primitiua Eccleſia continent, ſignificare poſſunt ea quæ ſunt gerenda in futura Eccleſia; & quę de Chriſto (qui eſt caput Eccleſiæ (tractant, Allegoricè, moraliter, atque Anagogicè exponi poſſunt.

D. Auguſt. D. Greg. Non omnia loca ſcripturæ habẽt quadruplicẽ ſenſum. Deut. 6. D. Hieron. Sexta Synod. quid determinauit contra Origenem. D. Tho.

Sed præſſius & exactius natura horum ſenſuum inueſtiganda eſt, & præcipuè de ſenſu litterali agendum. Quod ut
B melius intelligatur, aliqua dubia proponemus.

Primùm Dubium. Quis nam ſit ſenſus litteralis, an ſcilicet ille quem uerba immediatè faciunt, & uoces explicant?

Ratiò difficultatis eſt. Quia ſi huiuſmodi eſt ſenſus litteralis, ſequeretur, quòd quandoque eſſet falſus quod, patet in metaphoricis loquutionibus; Apoc. enim 5. dicitur: *Vicit Leo de tribu Iuda*, & tamen in illa Tribu nullus fuit Leo qui uicerit. Similiter Ioan. 5. dicitur: *Ego ſum uitis uera, & uos palmites*, & tamen in ſenſu litterali, nec Chriſtus eſt uitis, nec Apoſtoli palmites.

Apoc. 5. Ioan. 5.

Nicolaus de Lyra in tertio Prologo ſuper Biblia, ait, quòd non omnia loca Sacræ Scripturæ, habent ſenſum litteralem propriè loquendo. & probat ex huiuſmodi loquutionibus parabolicis. Iudic. enim 9. dicitur, *quòd ierunt ligna, ut ungerent ſibi Regem*. & Matt. 5. *ſi manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam & proyce ex te*: quæ loca non habere ſenſum litteralem, manifeſtum eſt. Nam ſi haberẽt (ut diximus) talis ſenſus eſſet falſus. Neque. n. ligna hæc unquam fecerunt, aut facere potuerunt; nec uoluit ſimiliter Chriſtus, ut homo ſibi manum abſcinderet ad litteram. ait ergo, huiuſmodi loca, tantùm habere ſenſũ myſticum

Nicolaus de Lyra. Iud. 9. Matth. 5.

Per ſigna cōſilium inientia, intelligūtur habitatores Vrbis Sichem.

myſticum qui per res ſignificatas intelligitur. per ſigna.n.intelliguntur habitatores urbis Sichem, qui fecerunt Abimelech ſuper ſe Regem, per manum verò quæcunque res nobis chariſſima, ut amicus propinquiſſimus, cuius familiaritatem (ſi occaſionem ruinæ præbeat) debet homo abſcindere. C

Addit ſecundò, quòd cùm aliqui Doctores dicunt, ſenſum parabolicum, eſſe litteralem, loquntur non propriè, ſed largo modo ſumendo litteralem ſenſum. Cum enim inter omnes ſenſus, primus ſit litteralis, ubi non eſt ſenſus litteralis uerus pro uoces ſignificatus, primus eſt parabolicus. Et ideo talis ſenſus etiam litteralis dicitur, non tamen propriè, ſed largo modo. Quæ ſententia, falſa eſt, vt ex ſequentibus patebit. Vnde pro intelligentia,

Nota quis ſit ſenſus litteralis.

Notandum eſt, illum dici ſenſum litteralem, quem immediatè, & primò uerba ſignificant. nec requiritur ad huiuſmodi ſenſum, quòd uoces ſumātur in ſua propria ſignificatione, ſed ſufficit, quòd ſumantur per metaphorā, & impropriè. quod eleganter docet D.Tho. 1.p.q.1.art.10.ad tertium, dicēs: quòd cum in ſcriptura inuenimus nominari Dei brachium, ſenſus litteralis non eſt, quòd membrum illud apud nos brachiū nominatum, ſit in Deo; ſed intelligitur in ſenſu litterali, id quod per brachium ſignificatur, ſcilicet uirtus Dei, quam uerbum illud ſignificat non ſecundùm propriam ſignificationem, ſed ſecundùm impropriam, & metaphoricam. Idem dicendum erit de alijs loqutionibus metaphoricis, quibus aliquid tanquam geſtum ſignificatur, quod tamen reuera non fuit geſtū, refertur nihilominus ita, ad aliquid aliud ſignificandū. Vt eſt illud de Agno, & Hyrco caprarū. Ratio huius eſt. Quia eundem ſenſum habent uoces impropriè acceptæ, cum rebus ſignificatis per eas. Vnde Auguſt. 3. de doctrina Chriſtiana admonet, eſſe cauendum ne figuratam loqutionem ad litteram accipiamus. Senſus ergo illius loci Apoch. 5. (*Vicit Leo de tribu Iuda, &c.*) eſt, quòd Chriſtus qui eſt de tribu Iuda, habens fortitudinē Leonis, uicerit. Et ſimiliter Chriſtus dicitur principium uitæ ſpiritualis, ſicut uitis eſt principium uitæ palmitum.

D. Tho.

Brachium in Deo ſignificat uirtutem eius. D

D. Auguſt.

Apoc. 5.

Nota.

Parabolarū genera duo ſunt.

Matth. 13.

Notandum eſt ſecundò, duo eſſe in ſacra ſcriptura genera parabolarum, ſeu ſimilitudinum, alterum eſt, in quo exprimitur ipſamet ſimilitudo unius rei ad aliam, ut Matth. 13. *Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, fermento, theſauro, &c.* & in ijs, nō eſt aliqua metaphora, ſed uerba accipiuntur in propria ſignificatione; ita quòd, ille eſt ſenſus litteralis, quē uerba immediatè

A mediatè ſignificant. huiuſmodi enim nil aliud ſunt, quàm ſimilitudines, & comparationes unius rei ad aliam, & habent ſe ueluti argumenta à ſimili, in quibus uoces accipiuntur ſecundùm propriam ſignificationem in ſenſu litterali, ergo etiam debet ſumi in huiuſmodi parabolis, & ſimilitudinibus, & in huiuſmodi non reperitur communis aliquis ſenſus ſpiritualis, quia non aſſumitur res aliqua ad ſignificãdum aliam rem, ſed explicatur inter eas ſimilitudo, in quo cõſiſtit ſenſus literalis. Alterum eſt, quando nõ exprimitur ſimilitudo rei ad rem, ſed tacitè & obſcurè adhibemus ſimilitudinem, utendo uerbis in ſignificatione impropria. quale eſt illud Iudicum 9. *Ierunt ligna, &c.* & illud: *Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum:* & de iſtis loquitur D.Thom. cùm loco citato ad tertiũ Iud.9. ait, in parabolis uoces accipi impropriè. Huiuſmodi multa reperiuntur, tam in Euangelio, ut eſt illud de Patrefamilias plan D.Thom. tante uineam, quàm in Canticis Canticorum, in quibus nec ſimilitudo, nec comparatio explicatur.

His poſitis, dico, ſenſum quem immediatè ſignificant uerba, eſſe litteralem, ſiuè res ſumantur in ſignificatione propria, ſiuè impropria, & tranſlatitia, ſiuè res ipſæ acciderint ita à par Reſolutio. te rei, ſiuè non. & hoc non eſt nouum in ſcriptura. Quandoq; enim etiam in alijs idiomatibus accipiuntur in propria ſigni-
B ficatione, quandoque in impropria. Vt cùm latinè agentes dicimus, Lupum eſſe in fabula, dum explicare uolumus, quòd adſit is, de quo eſt ſermo. Probatur igitur hoc dictum. Quoniã omnis ſenſus ſpiritualis, fundatur in aliquo litterali, ut ait D. Thom. 1.p.q.1.art.10.in corpore; ſed iſtæ metaphoræ non habent niſi unicum ſenſum, ergo ille dicendus eſt litteralis. Ex quo ſequitur, in ſacra ſcriptura, nunquam ſenſum litteralem eſſe falſum, ſed ſemper uerum. In quo multi decipiuntur, credentes, uerba debere ſemper accipi in propria ſignificatione, cùm tamen quandoque non debeant ſumi niſi in impropria, & tranſlatitia. & hæc eſt communis ſententia Doctorum, ut patet apud D.Hieron. ſuper Abach.cap.3. ubi ait, ſcripturã frequenter metaphoricè texi; ſignificans, non debere ſemper accipi in ſignificatione propria uerborum. idem habet D. Tho. D. Hieron. loco cit. ad tertium, & Driedo lib.2.de Eccleſiaſticis dogmatibus, ubi docet, has parabolas, ad litteram ea nobis ſignificare, D.Tho. quæ in ſignificatione impropria ſignificantur. & tamen hoc Driedo. eſt certum apud omnes Doct. tam antiquos, quàm etiam ſcholaſticos, ſenſum litteralem non ſemper eſſe eum quem voces reddunt, ſecundùm propriam ſignificationem, ut patet cùm Chriſtus dicitur, Leo, Agnus, Lapis, &c. ſed quandoque debere ſumi

Omnis ſẽſus ſpũalis, fundatur in aliquo litterali. D.Tho.

Senſus litteralis in ſcriptura, nunquam eſt falſus.

re ſumi ſecundum impropriam. & ideo locus ille Matth. 5. C *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, &c.* Oculus ibi, pro re chariſſima ſumitur, & non pro eo quod uerba ſonant propriè.

Matt. 5. Oculus accipitur pro re cariſſima.

Quòd ſi quæras, quonam modo poterit cognoſci quando loqutio eſt propria, an figurata, ut poſſimus ſenſum literalem uenari? Reſpondeo cum Auguſtino lib. 3. de doctrina Chriſtiana per multa capita, quòd quoties ex ſenſu qui eruitur ſecundùm propriam ſignificationem uocum, ſequitur aliquod abſurdum uel falſum, aut contra bonos mores, uel Fidem Catholicam tunc confugiendum nobis eſt ad ſignificationē impropriam, & figuratam. Sicut ergo cauere debemus, ne figuratam, & impropriam loqutionem, quaſi propriam ſequamur. Sic etiam cauendum eſt, ne propriam quaſi figuratam accipiamus. Vnde eſt regula notanda. In inquirendo ſenſu litterali, ad has figuratas & improprias ſignificationes, ſolùm eſſe confugiendum, cùm neceſſitas urget, ideſt, quando ex uerbis ſecundùm propriam ſignificationem ſumptis, aliquod (ut diximus) ſequitur abſurdum. Tunc enim recurrendum eſt ad impropriam ſignificationem. Qua in re deceptus eſt Caietanus qui ſoporem Adæ, & formationem Euæ de coſta uiri, & ſerpentem à quo legimus fuiſſe Euam deceptam, contra commu nem, Sanctorum Patrum, ac Doctorum ſenſum, interpre- D tatus eſt metaphoricè, & non ſecundùm hiſtoriæ ueritatem, quod exactius inferius demonſtrabitur.

Regula diſcernēdi propriam loqutionē, ab impropria.

Caietanus deceptus eſt, dū egit de ſopore Adæ, & formatione Euæ.

Inſuper notandum eſt. In ſcripturis, ſæpe reperiri ſenſus litterales reconditos, ita quòd nec omninò ſunt uerba accipienda ſecundùm propriam ſignificationem, nec omninò ſecundùm impropriam, ſed ſunt quodammodo ſenſus mixti; partim enim in eadem ſententia, ſumi debent uerba propriè, partim impropriè, & metaphoricè. Verbi gratia. Cū legimus in principio Geneſis fuiſſe mulierem à ſerpente deceptam, ſerpens, non eſt omninò intelligendus ſecundùm propriam ſignificationem, ita ut purum animal ſenſibile, mulierem alloquendo deceperit, nec omninò ſecundùm impropriam, ut dicatur cum Caietano, per ſerpentem intelligi non materiale animal, ſed ſpirituale, ſcilicet dæmonem. Cùm ergo litteralis ſenſus mixtus ſit, quodammodo ex propria, & impropria uoce, fit, ut illius loci ſenſus exiſtimandus ſit, quòd Eua fuerit decepta per Dæmonem latentem in ſerpente. Et hac ratione exponendus eſt locus ille Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in vobis.* Non enim eſt ſenſus verborum, omninò ſecūdùm propriam

Sæpè in ſcriptura reperiūtur ſenſus litterales reconditi.

Quædam in ſcriptura nō debent intelligi oīno propriè, nec omnino impropriè, ſed mixtè.

Ioan. 6. Elegās dictū, & interpretatio.

A priam ſignificationem, ſcilicet, de manducatione reali ſanctiſſimæ carnis Chriſti ſub propria ſpecie, & figura, nec omninò improprius, & metaphoricus, de manducatione tantùm ſpirituali per Fidem, & Charitatem; ſed uerus ſenſus litteralis eſt mixtus, ſcilicet de manducatione uera & reali corporis Chriſti, ſub ſpecie tamen, non propria, ſed panis, & uini. Quod dictum non communiter à Doctoribus notatur.

Dubium ſecundum, An ſenſus litteralis, debeat ſumi ex intentione loquentis, An potius ex intentione Spiritus Sancti, mouentis hominem ad loquendum?

Ratio difficultatis eſt. Quia quandoq; & loquẽs, & Spiritus Sanctus, varij ſunt in intentione, ut Ioan. 11. dixit Caiphas: *Expedit uobis, ut vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*; intelligens, expedire mortem Chriſti, ne Romani Iudaicam deſtruerent Rempublicam. Spiritus Sanctus uerò, ſuggeſſit uerba illa, intendens, quòd eſſet neceſſaria mors illa Chriſti, pro redemptione generis humani. & ideo ſubditur; *Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetauit*. Ioan. 11. Spiritus Sanctus, & Caiphas, uaria intenderunt.

Aliqui ex recentioribus dicunt, ſenſum litteralem eum eſſe, qui eſt intentus ab auctore minus principali, uel Euangeliſta, uel Propheta, uel ſcriptore Eccleſiaſtico. Ex quo inferunt Opinio aliquorum.
B ſecundò, eundem locum ex diuerſis auctoribus relatum, plures habere ſenſus litterales. Verbi gratia, illud Exo. 12. *Os non comminuetis ex eo*, dicunt, in ſenſu litterali intelligendum eſſe de Agno Paſchali, quia Moyſes qui ſcriptor fuit illius libri, hoc intendebat. Cùm uerò à Ioanne refertur ca. 19. dicunt habere alium ſenſum litteralem, ſcilicet oſſa Chriſti, in morte eius non eſſe confringenda, quia illud intendebat Ioannes ſignificare. Alij uerò dicunt, illum eſſe ſenſum litteralem, quẽ uoces reddunt, ſecundùm propriam, uel impropriam ſignificationem, intentum tamen à Spiritu Sancto, ita D. Thom. in præſenti ad tertium inſinuat, dicens: *Quod cum Deus ſit auctor huius ſcripturæ, ideò poteſt accommodare nõ modò uoces ad aliquid ſignificandum, ſed etiam res ipſas*, innuens, id quod intendit ſignificare Spiritus Sãctus per uoces, aut per res, eſſe uerum ſenſum. Idem docet Driedo. lib. 2. c. 2. Caſtro lib. 5 aduerſ. hære. cap. 3. & Paulus Burgenſis, prologo ſecundo, quãuis alij impingant ei, quaſi dixerit, ſenſum litteralem eſſe eum, quem Spiritus Sanctus intendit, & non quem uoces reddunt, cùm hoc reuera non dicat, imò oppoſitum, ut patet ibidem. Poſt quam enim cum Lyra conſentit, eum eſſe ſenſum litteralem quem uerba faciunt, ait, eſſe addendum, dummodo ille à Spi- Exo. 12. Ioan. 19. Opinio quorundam. D. Thom. Driedo. Caſtro. Paulus Burgen. Lyra.

D ritu

Nota. ritu Sancto ſit intentus. Dixi (ſecundùm propriam, uel impropriam ſignificationem) quia, vt dictum eſt, ſenſus litteralis in metaphoris, non eſt ſumendus ſecundùm ſignificationẽ propriam uocum; ſed ille erit, quem reddunt ſecundùm impropriam, & translatitiam. & ideo ait D. Thom. ubi ſupra ad tertium, ſenſum parabolicum ſub litterali contineri, quia per voces ſignificatur aliquid propriè, & figuratiuè. & ideo ſenſus litteralis, non eſt ipſa figura, ſed id quod eſt figuratum in tali ſimilitudine & figura; & dat exemplũ de brachio quod Deo attribuitur. Dixi (qui eſt intentus à Spiritu Sancto) ut ibidem notat Burgenſis, ad excludendum illum, qui Eccleſiæ auctoritati repugnat, licet uideatur litteræ conformis; talis enim ſenſus non eſt à Spiritu Sancto. Vnde Hieronym. in Prologo ait: *Quicunque aliter ſcripturam intelligit, quàm ſenſus Spiritus Sancti efflagitat a quo eſt ſcripta, hæreticus appellari poteſt.* Hinc ſequitur, quòd neque etiam habendus eſt pro litterali, qui rectæ rationi repugnat. huiuſmodi enim non intenditur etiam à Deo qui eſt prima ueritas, & à quo omnis alia ueritas deriuatur. Vnde Auguſtinus ſuper Geneſim ad litteram ait: *Cùm ſcriptura Diuina multipliciter exponi poſſit, nulli expoſitioni aliquis ita præcisè inhæſerit, qòud ſi certa ratione conſtiterit id falſum eſſe, talem ſenſum ſcripturæ eſſe, aſſerere ipſe præſumat: ex hoc enim ſcriptura ab Infidelibus derideretur, & credendi via præcluderetur.*

D. Tho. — Paulus Burgen. — D. Hieron. — Corollariũ. — D. Auguſt.

Probatur ſententia. Primò. His poſitis, hæc ſententia probatur. Primò ex Ioanne qui ſententiam illam Caiphæ dixit eſſe optimam, & eam protuliſſe non ex ſe, ſed prophetaſſe, *cùm eſſet Pontifex anni illius*. Si uerò ſumeretur ex intẽtione loquẽtis, eſſet praua & iniqua. ut Ionæ 3. *Adhuc quadraginta dies, et Niniue ſubuertetur*. & Iſa. 38. *Diſpone domui tuæ, quia morieris, et non uiues*. ſi hæc enim uerba, ſumerentur ſecundùm intentionem ſcribẽtium, eſſent falſa. Patet, quia credebant ita futurum; In cuius ſignum, Ionas quia non fuit adimpleta eius Prophetia, *Afflictus eſt afflictione magna*, ut dicitur Ionæ. c. 4. ſi uerò ſecundùm intentionem Spiritus Sancti ſummantur, qui uolebat illos eſſe admonitos; ſunt uerba comminatoria, & habent ueriſſimum ſenſum. Et cõfirmatur. Quia principalis Auctor Sacræ Scripturę, eſt Deus. utitur autem hominibus, tanquam inſtrumentis, iuxta illud, Pſal. 44. *lingua mea calamus ſcribæ uelociter ſcribentis*. .i. Dei mouentis & dictantis, ergo uerba ſumenda ſunt, ex intentione Spiritus Sancti, & non hominis. Patet, quia ſicut cũ quis per ſeruum mittit litteras ad alium, quas tamen ipſe ſeruus ſcripſit: uerba illa, debent ſumi ſecundùm intentionem Domini

Ionæ 3. — Iſa. 38. — Ionæ 4. — Pſal. 44. — Prophetę aſſimulantur ſeruis.

A Domini loquentis, & non ſerui; ita ſimiliter in Sacra Scriptura dicendum eſt. loquitur enim Deus per Scriptores Eccleſiaſticos, ſiuè bonos, ſiue malos, tanquam per ſeruos. Secundò patet ex Auguſtino lib. de Doctrina Chriſtiana, ubi ait: *Quoties ex eiſdem Scripturæ uerbis, non unum aliquod, ſed plura ſentiuntur; etiam ſi lateat quid ſenſerit ille qui ſcripſit, nihil periculi eſt, ſi quodlibet eorum congruere ueritati, ex alijs locis Scripturæ, doceri poteſt.* Probatur ſecundò. D.Auguſt.

Ex quo colligitur, ad ſenſum litteralem cognoſcendum (de quo tunc Auguſtinus loquebatur) non ſemper eſſe attendendum, quidnam Auctor minus principalis ſenſerit. Confirmatur. Si Sacra Scriptura à Deo eſſet condita, & per ſe, idem prorſus eſſet ſenſus litteralis, ac ille quem modò habet; ſed tunc ſenſus litteralis, tantùm eſſet ille qui eſſet intentus à Spiritus ſancto & nō à minus principali Auctore, cùm nullus ſit, ergo & modò, præſertim cùm quandoque lateat ipſos Scriptores Sacros, ſenſus litterales, ut dixi de Iona, Iſaia, & Caypha. Corollariū. Cōfirmatur.

Vt autē hoc clarius intelligatur, notādū eſt cum D.Th. 2.2. q.173. art.4. & Caietano ibidem, ubi quærit utrū Prophetæ ſēper cognoſcāt ea quę Prophetāt, & ait. In reuelatione Prophetica, moueri mentes Prophetarum à Spiritus Sancto, ſicut inſtrumentum defficiens, reſpectu principalis agentis; ita quòd B eorum mens (licet ueri ſint Prophetæ) non ſemper omnia cognoſcit, quæ in eorum uiſionibus, uerbis, aut factis Spiritus Sanctus intēdit. Et ita, quādoque mouetur ad aliquid apprehēdendum, loquendum, uel faciendum, ita quòd cognoſcit id, quod per talia uerba Spiritus Sanctus intēdit, & apprehendit illud eſſe ſibi diuinitus reuelatum. quandoque uerò ſolùm cognoſcit, id ſibi eſſe diuinitus, reuelatum; non autem quid Spiritus Sanctus per illud intendat. Nota. D.Tho. Mentes Prophetarū mouentur à Spiritu Sancto, tanquàm inſtrumentū deficiēs, & quo modo. Propheta nō ſemper oīa quæ prophetat, cognoſcit.

Ex quo colligitur. Quòd cū Auctor minus principalis Scripturæ, intendit aliud quàm Spiritus Sāctus, non eſt litteralis talis ſenſus quem intendit, ſed potius talis ſenſus quem Spiritus Sanctus ſibi præfigit. quod patet. Quia litteralis ſemper eſt uerus; ſenſus autem quē Auctor minus principalis intendit, nō eſt ſemper uerus, immò falſus quandoque, ut patet in Caypha. Corollarium notandum. Senſus litteralis, ſemper eſt uerus.

Sunt alij qui diſtingunt, in huiuſmodi locis Scripturæ, eſſe duos ſenſus litterales, alterum ſecundùm intentionem Spiritus Sancti, alterum uerò ſecundùm intentionem loquentis, uel ſcribentis. Non tamen ſequitur quòd Scriptura fallat. quia Scriptura tātùm nobis refert illos homines protuliſſe illa uerba, & hoc eſt certum & de Fide: nō tamen ait Scriptura, quòd uerum dixerint. Sicut Dauid cùm dixit, *Dixit inſipiens in cor-* Nota.

de ſuo,non eſt Deus; Scriptura tantùm refert, inſipientem hoc C dixiſſe, & hoc eſt certum & de fide, non tamen ait, eum uerum dixiſſe. Sed prima opinio probabilior uidetur.

Dubium Tertium. An idem locus Sacræ Scripturæ,contineat quandoque plures ſenſus litterales?

Ratio dubij. Cauſa dubitandi eſt. Quia principia in nulla ſcientia debēt eſſe ęquiuoca,cū ergo principia Theologiæ,ſumātur ex Scriptura,illa non debent eſſe æquiuoca;eſſet autem ſi haberet multos ſenſus litterales:tunc enim non poſſet nobis cōſtare,quisnam eſſet certus & uerus. Adde, quòd eſſet maxima amphibologia,& per conſequens ammitteret uim ſuam ad confirmanda dogmata Fidei; poſſet enim tūc quilibet(ut modò faciunt, hæretici) eam ad ſuum ſenſum adducere, & per conſequens nulla tunc prorſus eſſet certitudo de ſenſu litterali intento à Spiritu Sancto, cùm non conſtet de intentione Dei; quod tamen falſum eſt, quia Auctor Scripturæ, eſt Deus, qui ſincerè omnia docet.

D. Tho. ſententia. Oppoſitum docet D.Tho. dictò art.10.& in q.4.de potētia, ar.1.in corpore ubi ait,Hoc ad dignitatē Sacrę Scripturæ pertinere, ut ſub una littera, multos ſenſus contineat; & loquitur de ſenſu litterali;cùm(ſalua ueritate litteræ)multi accommodari poſſint.eius fundamentum eſt.

Nota. Quia ille eſt ſenſus litteralis,quem auctor intendit;cùm autem Auctor Sacræ Scripturę D ſit Deus, qui omnia ſuo intellectu comprehendit, ergo unus

D. Auguſt. locus poterit plures ſenſus habere. Idem docet Auguſtinus li.

Regula generalis. 12.Confeſſ.c.18.& ſequen. Vnde D.Tho.ponit hanc Regulā generalem q.4.de Potentia art.1.Quòd omnis ueritas,quę ſalua litteræ circunſtantia, poteſt Diuinæ litteræ aptari, eſt eius ſenſus.quia ſic poteſt melius Scriptura Sacra diffendi. Dum enim ex uno ſenſu falſum aliquid infideles ſuo iudicio colligunt,poſſumus ad alium confugere, & hæc eſt communis o-

Probatur primò. pinio Sanctorum, & Scholaſticorum. Verum hæc ſententia probatur ex ipſamet Scriptura.locus enim ille Pſal.2. *Dominus*

Pſal.2. *dixit ad me, filius meus es tu ego hodie genui te*, plures habet

Hæb.1. ſenſus litterales.Paulus enim ad Hæb.1.intelligit de diuina,& æterna filij generatione.ait enim. *Cui aliquando Angelorum*

Act.13. *dixit,filius meus es tu,ego hodie genui te?* Petrus uerò act.13.affet illum locum,ad probandum Chriſti reſurrectionē dicens. *Et nos nobis annunciamus eam, quæ ad Patres noſtros repromiſſio facta eſt, quoniam hanc Deus impleuit filijs noſtris,reſuſcitans Ieſum(ſicut ſcriptum eſt)filius meus es tu, ego hodie genui te.* Alij uerò intelligunt de generatione temporali ſecun-

Aurea interpretatio illi' dùm quā exiuit in mundum.Secundus locus habetur Gene.1.

In

A *In principio cerauit Deus cælum, et terram,* qui(ut eleganter ex ponit D.Tho.1.p.q.46.art.3.)tres habet ſenſus litterales ad excludendos tres errore.

Primus fuit Ariſtotelis & Gentiles qui cenſuerunt, mundum fuiſſe ab æterno, nec habuiſſe principium.& ad hoc excludendum,ponit illud,*In principio*,id eſt Temporis.

Alterum fuit Manichæorum dicentium duo eſſe creationis principia, alterum bonorum, alterum uerò malorum; & ad hoc excludendũ,exponitur,*In principio*, id eſt in filio.Sicut enim Principium effectiuum appropriatur Patri propter potentiam; ita principium exemplare appropriatur filio propter ſapiẽtiam.& ideò dicitur,*omnia in Sapientia feciſti.* & ad Coloſ.1.*In ipſo*,ſcilicet filio,*condita ſunt uniuerſa.*

Tertius fuit Platonis, & Auicẽnæ,quòd ſcilicet corporalia eſſent à Deo creata mediantibus Spiritualibus creaturis, & ad hoc excludendum, exponitur, *In principio*,id eſt ante omnia, *creauit Deus cælum,et terram.* Vnde quatuor ſimul creata conſtituuntur, Cælum Empyreum, Materia corporalis,quæ nomine terræ intelligitur,Tempus,& Natura Angelica. Ex quo loco,Concilium Lateranen.cap.firmiter de Sum.Tri. & fi.Catho.duas colligit concluſiones, Altera,quòd creatura ſpiritualis ſcilicet Angelus, non fuerit creata ante cælum, & terram, B ſed ſimul condidit utramque (quę Concluſio an ſit de fide legendus eſt Caietanus. 1.p.q.61.art.3.) Altera uerò concluſio, Quòd mundus non fuerit ab æterno,ſed in tempore.

Ex his patet ſolutio ad argumentum.vbi enim eſt multiplicitas ſenſuum diſiunctiuè,ibi eſt æquiuocatio, & obſcuritas, qualis eſt, in iſta propoſitione, Omnis canis latrat; habet enim plures ſenſus diſiunctiuè, & in uno eſt uera, ſi ad terreſtrem,ſcilicet referatur;in alijs verò falſa ut ſi ad marinum,vel cęleſtem; & ideò poteſt ex ea falſum argumentum confici,dũ ſcilicet argumentamur, à diſiunctiua ad partem,quod non licet.Cùm autem Propoſitio habet multiplicem ſenſum,& copulatiuè, tunc nec parit æqui uocationem,nec obſcuritatem, ut ſi dicas. Omnis canis eſt ſubſtantia.hæc enim habet multiplicem ſenſum copulatiuè, & verum, ſiuè referatur ad terreſtrem, ſiuè ad cęleſtem, & marinum, & huiuſmodi eſt Sacra Scriptura.habet enim multiplicem ſenſum litteralem non diſiunctiuè,quaſi in uno ſit uera,in alio falſa,ſed copulatiuè.omnes enim ſenſus ueri ſunt,& ſic eſt,longè ab ea æqui uocatio, & Amphibologia.

Secunda Pars argumenti, petit quanam ratione vel regula comprehendi poſſit legitimus ſenſus litteralis ſacræ ſcripturæ?

loci Geneſ.1. in principio creauit Deus cœlum & terram.
D.Tho.
Tres errores confutantur.
Error Gentilium.
Error Manichæorum.
Coloſſ.1.
Error Platonis,& Auicẽnæ.
Quatuor sũt ſimul à Deo creata, materia, ſcilicet, Cœlum Empyreum, tempus,& natura Angelica.
Concil. Lateran.
Concil. Trid.
Caietanus.
Soluuntur argumenta.
Nota.

ræ?& licet ad hunc cognoſcendum pleriqué varias regulas tradiderint, nos tamen ponimus ſubſequentes. C

Prima regula ad cognoſcédum quis ſit ſenſus litteralis alicuius loci ſcripturæ. 1. Cor. 11.

Prima Regula eſt. Quòd ille eſt ſenſus litteralis ſacræ ſcripturæ, quem nobis proponit Eccleſia, ſummus Pontifex, vel Concilium generale pro tali. v.g. ſenſus litteralis illius loci, 1. Cor. 11. *Probet autem ſe ipſum homo & ſic de pane illo edat & de calice bibat* (ubi agitur de diſcuſſione propriæ cõſcientię ante ſumptionem Euchariſtiæ) eſt huiuſmodi: quòd ſit neceſſarium homini ante ſumptionem ſacramenti, diſcutere, animam ſuam. quòd ſi in ea letalę aliquod crimen inuenerit, ut illud per Cõfeſſionem ſacramentalem, ante ſumptionem expiet. ita Concil. Triden. ſeſ. 13. cap. 7. In quo deceptus fuit Caietanus in ſua ſumma verbo, Abſolutio, dicens, ſufficere Contritionem; cùm tamen Eccleſia explicet, talem probationem de quam Apoſtolus loquitur, debere intelligi de Confeſſione ſacramentalis (ſi ſit in mortali.) Nec ob id tamen hæreticus eſt cenſendus Caietanus, quia ſcripſit ante Concilium. Ex quo ſequitur, ut cùm Sũmus Pontifex, aut generale Concilium, proponit aliquod dogma Fidei omnibus credendum, adducitque locum aliquem ſcripturæ ad illud probandum, tanquam proprium medium, tunc ille ſenſus in quem talem locum adijcit, eſt litteralis. uerbi gratia. Cõcilium Epheſinum ad probandam proceſſionem Spiritus Sancti à Patre, & Filio, utitur teſtimonio illo Io. 14. *Spiritus ueritatis qui à Patre procedit &c.* id eſt, Spiritus Filij, qui eſt ueritas procedens à Patre. Similiter Concilium Conſtantinopoli. probans eſſe præceptum Diuinum de ſumenda Euchariſtia ab omnibus fidelibus, adducit illud Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis.* tales ergo ſenſus ſunt litterales illorum locorum. Dixi (tanquam proprium medium) nam loca ſcripturæ quæ in Concilijs, ſeu conſtitutionibus Summorum Pontificum adducuntur, in alicuius dogmatis confirmationem, non ſunt tanquàm proprij intellectus illorum locorum cenſendi niſi Papa, uel Concilium hoc intendat determinare, uel niſi afferantur ut propria media ad probationem præpoſitæ ueritatis. tunc enim ſenſus in quem à Concilio, uel Papa adducuntur, proprius & litteralis eſt.

Concil. Trid. Error Caietani.

Caietanus nõ ob id eſt cenſendus hæreticus. Corollariũ.

Conci. Epheſ. quomõ probauit proceſſionem Spiritus Sancti. Ioan. 14. D

Concil. Conſtantinopoli. quõ probauit eſſe pręceptũ Diuinum de ſumenda Euchariſtia. Ioan. 6. Nota.

Secunda Regula.

Secunda Regula. Quando ſcriptor aliquis Canonicus, uel Scriptura Sacra, adducit in uno loco alium locum Scripturæ, uolens in aliquo ſenſu aliquid concludere; ſenſus ille in quẽ adducitur, eſt legitimus ſenſus illius loci. Vnde cùm Scriptura explicat dogma aliquod Fidei, & adducit alium locum ad illud probandum, ſenſus in quem talem locum adducit, eſt litte-

ralis

A talis uerbi gratia cùm Paulus adduxit locum illum Pſal. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, ad probandam Chriſti Diuinitatem, talis eſt ſenſus eius. cùm uerò adducitur à D. Petro ad probandam Chriſti reſurrectionem, ſenſus eius litteralis, erit de reſurrectione. Similiter locus ille Dauid: *non dabis Sanctũ tuum uidere corruptionem*, explicatur ibidem de corpore Chriſti. Et ideò huiuſmodi erit ſenſus eius litteralis. Vnde optimè Auguſtinus lib. 3. de Doct. Chriſtiana c. 13. dixit, *Quòd Sacra Scriptura ſe ipſam exponit*. eſt tamen hic ad uertendũ. quòd non ſemper à Scriptura adducitur locus alius Scripturæ in ſẽ ſum litteralem. quod patet ſæpè ex Paulo dicente, fuiſſe per Allegoriam dicta, uel in figura contigiſſe. & ideò quando ijdem met Eccleſiaſtici Scriptores, uel Scriptura, dicunt impleri aliã Scripturam, ſcilicet Allegoricè per illum alium locum ſignificari hoc uel illud, talis ſenſus, erit illius loci allegoricus.

Pſal. 2.

Act. 13.

Auguſt ſentẽtia, quòd ſacra ſcriptura ſe ipſam exponit.

Tertia Regula. Ille ſenſus eſt habendus litteralis, quem omnes Sancti Patres unanimiter dicunt eſſe litteralem. ut optimè D. Greg. in proœmio libri Regum annotauit. Ratio huius eſt. Quia Spiritus Sanctus in ſua Eccleſia cõſtituit Paſtores, & Doctores, qui explicent Scripturam in proprio ſenſu intento à Spiritu Sancto iuxta illud ad Eph. 4. *Alios dedit Apoſtolos, alios autem Paſtores, & Doctores*. Vnde (ut benè notat Gratia-B nus in decretis d. 20. can. Decretales) *Sancti Doctores in Sacrarum litterarum expoſitione, Summis Pontificibus præponuntur*, quòd intellige, quando Pontifices ut Doctores particulares exponunt. Et ideò quando Sancti Patres conueniunt ad probandum dogma aliquod Fidei, & adducunt locum aliquẽ Scripturæ, ſenſus in quem adducunt, habendus eſt pro litterali. Verbi gratia Sancti Patres, ad probandum quòd in Chriſto ſint duæ uoluntates, Diuina ſcilicet & humana, adducunt locum illum Matt. 26. *ueruntamen non ſicut ego uolo, ſed ut tu*, ſenſus talis loci eſt huius modi, ita quòd ex eo, talis diſtinctio & multiplicitas uoluntatis habetur. Ratio huius eſt. Quia quando Summus Pont. Concilium, uel Sancti Patres, explicant dogma aliquod Fidei, & Probant ex aliquo alio loco Scripturæ, (cùm tale argumentum ſit efficacax & ex proprijs) neceſſariò ſenſus in quem talem locum adducunt, erit uerus, & idem pro quo adducunt. Hinc fit, quòd ſi Sancti inter ſe diſſidẽt, diuerſum ſentientes circa talem ſenſum litteralem quiſnam ſit, tunc non certò conſtabit. Quemadmodum eſt uidere in illa quæſtione, Vtrum fuerit in inſtanti creatus mundus (ut uult Auguſtinus) An uerò per ſex dies (ut communiter uolunt Sancti Patres. & quiſnam ſit ſenſus litteralis illius loci Geneſ. 1.

Tertia Regula.

D. Gregor.

Epheſ. 4.

Gratianus.

Ex quo loco colligatur à Sanctis Patribus, in Chriſto eſſe duas uoluntates. Matth. 26.

Ratio dicti.

Corollarium primum.

Quæſtio D. Auguſtini & Sanctorũ Patrum de creatione mundi.

D 4 tum

Corollarium ſecundum.

Caietan. audax fuit ĩ Cõment. ſuper Geneſ.

Bañes.

tum deſcribitur creatio illa per ſex dies. utraque igitur opinio C probabilis eſt. Hinc etiam ſequitur, quòd qui torrenti Doctorum in explicando, uel tradendo ſenſu litterali illius loci ſe opponit, uel qui illum nõ ut talẽ recipit, ualdè audax, & temerarius eſt iudicandus, ut definitur in Concil. Trid. decreto de Canonicis Scripturis. ſeſſ.4. Qua in re lapſus eſt Caietanus in præfatione Commentariorum in Geneſim. Nec negandum eſt, nouum ſenſum litteralem à moderno Doctore adinueniri poſſe, ut doctè, Bañes. 1.p.q.1.arti.10.dubio.6. ſed ſenſus iſte nouus admittendus erit, dum non ſit contra eum ſenſum quẽ tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de uero ſenſu & interpretatione Diuinarum Scripturarum, uel etiam contra unanimem Patrum conſenſum (ut dictum eſt) ſed an huiuſmodi ſenſus legitimus ſit, iudicandum etiam erit ex præcedentibus & ſubſequentibus, & ex phraſi Scripturæ aliiſque locis clarioribus. Atque hæc doctrina colligitur ex D. Auguſtino. li.3. de Doct. Chriſtiana c.27. ubi ait, *quòd omnis ſenſus edificatiuus Charitatis, & non contrarius contextui, fuit præuiſus à Spiritu Sancto* atque etiam ex D. Thó. de pœnitentia q.4. art.1. ubi ait, *non eſſe incredibile, ut etiam Scriptori ſacro reuelatum fuerit diuinitus, futurum eſſe, ut talis ſenſus nouus lectori occurreret. & licet hoc non ſit, ſaltem Spiritus Sanctus intellexit hoc ita futurum.* hæc D. Thomas & aduertè, aliud eſſe D ſenſum contrarium, aliud ſenſũ diſtinctum, & quomodo poſſint moderni Doctores interpretari Sacras litteras, legendus eſt Cano. lib.2. de locis Theologicis, cap.3.

Ex antecedẽtibus, & ſubſequentib. iudicãdum eſt, quiſnam ſit ſenſus litteralis alicuius loci Scripturæ. D. Auguſt. D.Tho.

Nota benè.

Quarta Regula.

Nota ex D. Auguſtino.

Quarta Regula, eſt ipſa ratio, & lumen naturale. Quando ſenſus aliquis quadrat cum Scriptura, & littera, ita quòd continet pietatem in ſe, & conducit ad confirmandam Fidem, & bonos mores, ille eſt habendus pro ſenſu litterali. Nota tamẽ ex Auguſtino 3. de Doct. Chriſtiana, poſſe hic inueniri errorem. Si enim talis ſenſus poſſit probari per alium locum Scripturæ qui huic loco congruat & inſtituto Scriptoris, talis ſenſus eſt litteralis. Si autem talis ſenſus quadrat quidem uerbis, non tamen contextui, bonis moribus, uel aliis Fidei dogmatibus, reiiciendus eſt. cùm autem non habemus locum aliquem Scripturæ, quo probemus talem, uel talem eſſe ſenſum litteralem Scripturæ, tunc conſulenda eſt ratio, & uidendum; An interpretatio quam reddere uolumus, conſonantiam habeat ad mores Chriſtianos, & contextui ſit conformis. & hunc modum ait Auguſtinus eſſe periculoſum, quia facilè quis poteſt decipi, ſi proprio ingenio ſcripturam interpretetur. Quia poteſt in uarios ſenſus eam deducere. in iis ergo ſeruanda eſt Regula

A gula quam Caietanus. tradit 1. p.q.1.art.10. nihil enim tutius fieri tunc poteſt, quàm reccurrere ad ſacros Doctores, & ad Eccleſiæ expoſitionem, per quam certificari poſſumus, non ſolùm de ſenſu Sacræ Scripturæ; ſed etiam de Scriptura ipſa Sacra, iuxta illud Auguſtini. *Euangelio non crederem, niſi auctoritas Eccleſiæ me moneret*. Hinc ſequitur quòd non eſt cenſendus Hiſtoricus ſenſus qui conuenire poteſt uerbis ſeparatis à contextu ſuo, & ſeorſim acceptis; ſed qui uerbis ipſis correſpódent ſecundùm antecedentia, & conſequentia, ut dictum eſt, & ſecundùm ueram & legitimam punctuationem cótextus, cuius uariatio, uel alteratio, alieniſſimos ſenſus à ueritate generet. qua in re ſæpè Caietanus lapſus eſt in expoſitione noui, & ueteris teſtamenti.

Caietani regula ſernanda.

Auguſtini dictum de Euãgelio.

Corollariũ.

Quis ſit cenſendus ſẽſus hiſtoricus ſacræ Scripturæ.

Error Caietani.

Quinta Regula. Quando Hiſtoria eſt moralis, non eſt quærendus in ea alius ſenſus moralis, ſed illemet ſenſus hiſtoricus, non moralis, ſed litteralis cenſendus eſt. ita docet D. Gregor. in calce lib. 10. moral. & D. Tho. in art. 15. quodlib. 7. ad 3. *moralis ſenſus* (inquit) *non dicitur omnis ſenſus, per quem mores inſtruuntur, ſed per quem inſtructio morum ſummitur ex ſimilitudine aliquarum rerum geſtarum*; ſic enim moralis ſenſus ſumptus, eſt pars ſpũalis. ut quando Apoſtolus. dixit ad Titum. *Opportet Epiſcopum eſſe irreprehenſibilẽ*. Quanuis poſſit non

Quinta Regula.

D. Gregor.

D. Tho.

B nunquam fieri, ut ipſum opus bonum vel malum quod narratur, aliud tropologicè ſignificet. vt ſi quis, dum dicitur, quòd *Ex corde exeunt mala cogitationes* &c. per cor interpretetur Patrem familias, vel Epiſcopum.

Sexta Regula. Cũ duplex ſit allegoria, una in uocibus, & in vocabulis, altera in rebus ipſis geſtis, illa quæ eſt ex nominibus ſeu etiam ex ſimilitudinibus, & metaphoris fictis ad ſignificandum tantùm ordinatis, facit ſenſum littralem, non allegoricum. hæc eſt expreſsè D. Tho. quodlib. 7. ar. 15. ad primum dicens, *quòd hyrcus, vel alia huiuſmodi per quæ alia perſona à Chriſto in ſcripturis deſignãtur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ, ad hoc ſolùm oſtenſæ, vt illæ perſonæ ſignificentur. unde illa ſignificatio quæ per illas ſimilitudines, perſonæ illæ aut regna ſignantur, nõ pertinent niſi ad hiſtoircum ſenſum*. Idem docet ar. 16. eiuſdem quodl. in corpore. vbi infert, quòd habere ſolùm ſenſum litteralem, eſt proprium humanarum ſcientiarum.

Sexta Regula.

Allegoria duplex.

D. Thom.

Septima Regula. Quando in ſcripturis, in figura dicitur aliquid contegiſſe, vel impletũ eſſe, ibi non ſunt duo ſenſus litterales, ſed vnus eſt litteralis, & alter Allegoricus. Hęc regula ponitur contra Lyranum in cap. 8. Daniiels, & Dionyſium Carthuſia,

Septima Regula, contra Lyranum, & Dionyſium Carthuſia.

thuſia.in cap.2.Matt. qui falsò Canonem ſtatuunt, quòd quan C
do in veteri teſtamento, prædicitur aliquid impletum eſſe in aliqua perſona veteris teſtamenti, uerius tamen & perfectius in aliqua noui teſtamenti, tunc eſt ibi duplex ſenſus litteralis, vnus minus principalis, & alius principalior, de illo ſcilicet, in quo perfectius impletur verbū prædictum. Qui canō falſus eſt, quoniam omnis ſignificatio quæ immediatè ex re geſta, & non ex uoce deſcendit, ad allegoriam pertinet, nō ad litteram, ſicut illud, *Os non comminuetis ex eo*, Religio Phaſę, quę habetur Exo.12. comeſtio Agni Paſchalis, &c. quę profectò propriè non ſignificant Chriſtum ſed figuratiuè Hæc de natura ſenſus litteralis dicta ſufficiant, fuſius hanc rem tractat Caſtro libro 1. aduerſus hæreſ. c.3. Driedo lib.2. cap.2. tomo primo Auguſtinus.li.de doct.Chriſtiana, & Nnicolaus de Lyra, ac Paulus Burgen. in Prolo. Bibliæ, quos ſi placuerit, uideto, nunc paucis naturam ſenſus ſpiritualis aperiamus.

Exod.12.

Caſtro. Driedo. D.Auguſt. Nicolaus de Lyra. Paulus Burgen.

DVBIVM QVARTVM.

De ſenſu ſpirituali ſacræ ſcripturæ.

NOn conſtat inter Doctores, quis nā ſit dicendus ſenſus ſpiritualis in ſcriptura. Quidā enim volunt ſenſum ſpiri D
tualem eum eſſe, qui oritur ex ſignificatione rerum, ſiuè res illæ geſtę fuerint, ſiuè non: ſiuè ſint inſtitutæ ad ſignificandum ſiuè nō. & ideò aiunt, in fictionibus & ſomnijs, ſenſum litteralem eſſe, quòd contigerint, non quidem realiter, ſed in uiſione imaginaria; ſpiritualem uerò eſſe eum quem ſignificant. Verbi gratia. In uiſione illa Danielis Hyrci pugnantis cū ariete, ſignificatur ſpiritualiter conflictus Regis Perſarum, cum Rege Grecorum. Probabilis eſt ſententia: eſt tamen expreſsè contra D.Tho. in dicto quodlib.7 q.6.ar.15.& 16.& 1.p.q.1.ar.10. vbi ait, in huiuſmodi fictionibus & ſomnijs, cùm reuera res geſtę non fuerint, non eſſe alium ſenſum præter litteralem, & hunc reconditum. Dicendum igitur, quòd ad ſenſum ſpiritualem duo requiruntur. Primò, quòd oriatur ex ſignificatione, rei reuera geſtæ, vel gerendæ, & ordinatæ à Spiritu Santo ad aliquid ſignificandum: illud enim quod Spiritus Sāctus in rebus corporaliter aut geſtis, aut gerendis, uoluit ſignificare, eſt ſenſus myſticus, aut ſpiritualis.

Sentētia probabilis, ſed eſt contra D. Tho.

Secundò requiritur, ut res illæ ſint inſtitutæ ad ſignificandum, non tamen requiritur, talem inſtitutionem debere fieri à prima ſui origine, ſed ſufficit, ut poſtea ad rem aliam ſignificandam

A candam inſtituantur. Verbi gratia. Licet cũ primùm Virga illa Aaron ex ſtipite pullulauit, non fuit inſtituta ad ſignificandum partum Virginis; cùm tamen floruit, factum illud ordinatum fuit à Deo, ad talem partum ſignificandum. Similiter cùm naſcebatur Agnus, non erat ordinatus ad ſignificandum Chriſti mortem, poterat enim ille, vel ille reſeruari, cùm tamen immolabatur, immò cùm præceptum fuit immolari; totum hoc ad Chriſti mortem ſignificandam ordinatũ fuit. Sed de hoc uide Driedo. loco cit. De hoc autem ſenſu quærendum eſt, An ſit potior litterali? Et uidetur quod ſic. Driedo.

Probatur ex 2. Cor. 3. *Littera occidit, ſpiritus uiuificat*; ſed litteralis fundatur in littera, ſpiritualis autem ſuper ſpiritualem cognitionem, ergo: Confirmatur. Dignior eſt doctrina quæ habetur per ſenſum ſpiritualem, quàm ea quæ habetur per litteralem: *Quæcunque enim* (ait Paulus) *ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt*. Per ſenſum autem Allegoricum habẽtur quæ ſunt credenda, & pertinent ad Fidem, per Anagogicũ quæ ſunt poſt hanc uitam ſperanda, quod pertinet ad ſpẽ; per moralem uerò, quæ ſunt agenda, quod ſpectat ad Charitatem; in iis autem uirtutibus conſiſtit omnis Chriſtiana perfectio: per litteralem uerò ſola hiſtoria continetur, ergo: Probatur primò. 2. Cor. 3.

Secundò. Propter quod unumquodque tale & illud magis; B ſed litteralis ſenſus eſt propter ſpiritualem, habet enim ſe litteralis ſicut fundamentum ædificij, ergo: Confirmatur. Quoniã in ſenſu litterali ſecundùm propriam uocum ſignificationem, reperiuntur multa falſa, & inconuenientia, ut patet ex illo Iudicum 9. in ſenſu uerò ſpirituali, nihil reperitur huiuſmodi, iuxta illud Gregorij in Moral. *Cùm ordo hiſtoriæ deſſicit, ſeſe nobis intellectus myſticus; quaſi apertis iam foribus oſtenditur*. Significans, quòd ſi ratio litteræ deſſicit, ad ſenſum ſpiritualem recurramus. Probatur ſecundò. Iud 9. D. Gregor.

Tertiò. In ſcientijs humanis, ab inferioribus, ad ſuperiora procedimus, ſcilicet ab effectibus ad cauſas; ſed in cognitione, & intelligentia ſcripturarum, (ſecundùm omnes Doctores) ordo eſt iſte, vt à ſenſu litterali communiter exordiamur; quia ſuper eum fundatur ſpiritualis, ergo &: Confirmatur. Apoc. 5. *Vidi in dextra ſedentis, librum ſcriptum intus & foris*, qui locus communiter à Doctoribus explicatur de Sacra Scriptura, quæ duplicem habet ſenſum, litteralem ſcilicet, qui ſignificatur per ſcripturam exteriorem, & ſpiritualem, qui per interiorem; ſed in omnibus, quæ interiora ſunt, potiora ſunt, ergo. Probatur tertiò. Apoch. 5.

Quòd autem ſenſus litteralis ſit nobilior, probatur. tũ quia ex eo ſolo neceſſarium, & efficax ſumitur argumentum, non autem Sẽſus litteralis eſt nobilior ſpirituali, & probatur.

autem ex ſpirituali;tum quia eſt fundamentum ipſius ſpiritua C lis.Vnde Auguſtinus in Epiſtola ad Hierony.ait:*Solis ſcripturis ſacris eum ſe honorem defferre, ut nullum auctorem earum, aliquid erraſſe firmiſſimè credas.* Hic autem honor non tribuitur ſcripturæ ſecundùm ſenſum ſpiritualem; tunc enim ex eo poſſet neceſſarium ſumi argumentum, quod eſt contra eundem Auguſtinum in epiſtola contra Vincentium Donatiſtã, & contra D.Thom. ſed ſecundùm litteram, à quo ſolo, ut ait Auguſtinus & D. Tho. neceſſarium ſumi poteſt argumẽtum.

D. Auguſtini ſententia de ſcripturis ſacris.

D.Thom.

Notandũ pro ſolutione dubij.

Pro intelligentia nota,quòd cum ſacra Scriptura contineat rationem practicæ,& ſpeculatiuæ ſcientiæ;ideo tam ut practica,quàm ut ſpeculatiua conſiderari poteſt.In ſpeculatiuis autẽ una dicitur altera dignior,ut dicitur in lib.de anima, uel ex dignitate materiæ de qua agitur,uel ex certitudine.Si ergo conſideretur uterque iſte ſenſus quoad dignitatem rerum, circa quas uerſantur, ſic æquales ſunt, ut benè notat Paulus Burgẽ. in ſuo Prologo ſuper Biblia,art.6. quare ſecundùm utrumque ſenſum agitur de iiſdem rebus, ſcilicet de Deo, uel creaturis in ordine ad eum.Si uerò conſideretur certitudo, ſic litteralis dignior dicitur: tota enim certitudo aliorum ſenſuum ſacræ Scripturæ, ex certitudine ſenſus litteralis depẽdet; innititur enim ſpiritualis huic tanquàm fundamento.Si uerò conſideretur ut practica, tunc cùm inter practicas, illa ſit dignior, quæ D ad ulteriorem finem non ordinatur, qualis eſt Ciuilis reſpectu ſuarum inferiorum; ſic cùm finis ſacræ Scripturæ, ut eſt practica, tam ſecũdùm ſenſum litteralem, quàm ſpiritualem, ſit ipſemet Deus,ſeu Beatitudo;æqualis ſunt dignitatis. Verũ quoniam in multis Scripturæ locis,ſenſus ſpiritualis magis accedit ad ultimum finem, quàm litteralis, ut patet in præceptis ceremonialibus; ideo ſpiritualis poteſt dici nobilior (ut Burgenſis ubi ſupra.)

Scientia una, ex quot capitibus dicatur nobilior altera.

Paulus Burgen.

Prima Concluſio.

Hoc poſito ſit prima Concluſio. Senſus ſpiritualis,ſeu myſticus in ueteri teſtamẽto,qui latebat in hiſtorijs illis ceremonialibus,uel præceptis Iudicialibus,eſt nobilior quàm litteralis. Verbi gratia.In immolatione Agni Paſchalis, quæ præcepta erat decimaquarta Lunæ, ad ſignificandam in ſenſu ſpirituali Chriſti immolationem,& in ſimilibus præceptis; ſenſus ſpiritualis eo præſtantior eſt litterali,quò præſtantior fuit immolatio Chriſti,immolatione Agni.probatur concluſio.

Probatur Cõcluſio. Primò. Senſus ſpiritualis compa

Primò. Ceremonialia illa quæ erant ueteris teſtamenti, erant umbra futurorum, *Omnia enim in figura contingebant illis* (ut ait Paulus) & ordinabantur ad hæc ſicut figura ad ueritatem;ſed corpus pręſtantius eſt vmbra, & veritas figura,ergo

& ſenſus

A & ſenſus ſpiritualis, qui eſt ueluti corpus, & ueritas, nobilior erit litterali, qui eſt ueluti umbra & figura. Cõfirmatur. Quia in huiuſmodi ceremonialibus, ille eſt ſenſus præſtantior, qui magis eſt intentus à Spiritu Sancto. Huiuſmodi autẽ eſt ſpiritualis. Et ideo Paulus 1. Cor. 9. loquens de præcepto illo dato Deuteron. 25. *Non alligabis os boui trituranti*, explicans ſpiritualiter de miniſtris Eccleſiæ laborantibus, ait: *Nunquid de bobus cura eſt Deo? an propter nos utique ſcripta ſunt? debet enim qui arat, in ſpe arare*. Dixi (in hiſtoriis Cæremonialibus, & Iudicialibus præceptis) quia in moralibus præceptis, rarò reperitur ſenſus ſpiritualis. Senſus enim litteralis horum præceptorum, ad mores ſpectat, nec tamẽ dicitur ſpiritualis. Quia non omnis ſenſus, qui ad mores ſpectat, ſpiritualis eſt, ut diximus ſuperius; ſed ille qui ex ſimilitudine Chriſti, Apoſtolorum, uel Sanctorum, ad mores traducitur noſtros.

ratur corpori; litteralis uerò umbræ.

1. Cor. 9.

Nota.

Secunda Concluſio. In nouo teſtamento, ſæpè ſenſus litteralis eſt nobilior ſẽſu ſpirituali. Patet. Quia facta in nouo teſtamento, non ſunt geſta principaliter ad aliquid aliud ſignificandum, præter id quod uerba ſignificant. Verbi gratia. Cũ narratur Chriſti Incarnatio, Paſſio, Reſurrectio, &c. in ijs, potior eſt ſenſus litteralis, quàm ſpiritualis, ſecũdùm quem inferimus nobis etiam eſſe moriẽdum uitijs, &c. Et licet ſpi-

Secunda Cõcluſio.

B ritualis, ſeu moralis, reperiatur in huiuſmodi myſterijs intẽtus à Spiritu Sancto; magis tamen ſunt intenta illa myſteria propter ſe, quàm propter aliquem ſenſum moralem. Aliquãdo tamen ſpiritualis ſenſus, eſt potior litterali. Vt cùm uerbi gratia, Chriſtus maledixit ficulneæ non ferenti frũctum, & ſtatim aruit; cùm unxit oculos cæci nati, &c. hæc & alia ſimilia, plena ſunt ſacramẽtis, & myſterijs: in quibus certum eſt, ſenſum ſpiritualem eſſe potiorem litterali; cùm ſit magis intentus per ſe. Licet ergo in his, non poſſit certa, & infallibilis regula dari; hoc tamen certum eſt, illum ſemper eſſe ſenſum potiorem, qui eſt magis intentus à Spiritu Sancto. Ex quibus patet ſolutio ad argumenta.

Aliquando ſenſus ſpiritualis eſt præſtantior litterali.

Ad Primũ ergo reſpondetur. Verum eſſe de ſcriptura ueteris teſtamẽti quoad Ceremonialia, Iudicialia, & Hiſtorias. In his enim nobilior eſt ſpiritualis, quàm litteralis. Nec tamen Paulus in illis uerbis intendit diſtinguere inter ſenſum litteralem, & ſpiritualem; ſed inter legem ueterem, & nouam, illa enim data fuit in tabulis lapideis ſcripta; hęc uerò in ſpiritu, ſcripta in cordibus: & ideo illa dicitur littera, hæc uerò ſpiritus. Vel ſecundò, dicitur littera occidere, quia lex uetus dabat cognitionem peccati, ex qua augebatur concupiſcẽtia

Solutio argumentorum. Ad Primum. Reſpondetur primò.

Reſpondetur ſecundò. Nota ſolutionẽ illius dicti

ſti D. Pauli, littera occidit.

tia occaſionaliter, ex hominum malitia, quæ ſemper nititur in uetitum; nec tamen dabat gratiā, qua adiuuaretur homo; lex uerò noua, dat abundantem gratiam per quam adiuuatur ad implenda præcepta: Ad confirmationem reſpondetur, per ſenſum litteralem, non ſolùm haberi hiſtoriam rerū geſtarum; ſed etiam quæ ſunt credenda, ſperanda, & faciēda. Vnde Deut. 6. dicitur: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, vnus eſt*, & Matth. ultimo. *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Vnde in ſenſu litterali, habetur præceptum de Fide, quid credendum ſit. Similiter dantur multa alia præcepta de Charitate, ut patet in Decalogo. Hæc autem pręcepta, non habēt niſi ſenſum litteralem. Vnde (ut ait D. Thom. 1. p. q. 1. ar. 10. ad primum. Nihil ad fidem neceſſarium continetur alicubi ſub ſenſu ſpirituali, quod ſcriptura per litteralem ſenſum, alibi non tradat. Ad ſecundum reſpondetur, quòd uon omnis litteralis ſenſus, eſt propter ſpiritualem. Cōcedo ergo argumentū de litterali, qui eſt propter ſpiritualem magis intētum; nego tamen de litterali, qui eſt per ſe intentus, (ut dixi in ſecunda Concluſione. Adde, quòd fundamentum in ſpiritualibus, ſæpè eſt dignius ędificio. Chriſtus enim fundamentum dicitur. 1. Cor. 3. qui tamen nobilior eſt toto edifitio Eccleſię. & ideo ſicut deficiente fundamento, corruit totum ædificium; ita deficiente uero ſenſu litterali, neceſſe eſt, ut deficiat ſpiritualis. Ad confirmationem reſpondeo: ſenſum litteralem intētum à Spiritu Sancto, ſemper eſſe uerum, nec requiri ad eius ueritatem, ut uerba ſumantur ſecundùm propriam ſignificationem; ſed ſufficit, quòd quandoque in impropria, & tranſlatitia. Quòd præcipuè eſt ſeruandum in Parabolicis locutionibus, quibus ſæpè utitur ſacra Scriptura, & hoc ſibi vult D. Gregorius. Ad tertium reſpondeo, quòd potius probat contrarium. Sicut enim in ſcientijs humanis, principia ſunt notiora, & nobiliora, ex quorum cognitione deuenimus in cognitionem cōcluſionum; ſic in cognitione ſacræ Scripturæ, ex intelligentia articulorum, quæ ſunt principia Theologiæ (ſecundùm ſenſum litteralem) deuenimus in cognitionem concluſionum. Ad confirmationem reſpondeo, tantùm probari, quòd ſenſus litteralis, non ſit ſemper nobilior, quod liberè concedimus. Ad aliud uerò argumentum, quatenus probat, ſenſum litteralem eſſe ſimpliciter nobiliorem, Reſpondeo. ſenſum ſpiritualem poſſe dupliciter conſiderari, primò in ſe, ſuppoſito & cōſtituto iam, hunc uel illum eſſe ſenſum ſpiritualem alicuius loci, & ſic ex eo firmum ſumitur argumentum, (ut infra dubio ſequenti dicetur.) Secundò, ut ignotus,

Margin notes: Ad confirm. Reſpōdetur. — D. Tho. — Ad ſecūdum reſpondetur. Fundamentum in ſpiritualib⁹, aliqñ eſt præſtātius ædifitio. — Ad confirmationē reſpondetur. — Ad tertiū reſpondetur. In ſciētiis humanis, principia ſunt nobiliora, & notiora. — Ad cōfirmationē reſpondetur. Ad quartum reſpondetur.

A tus,& reconditus,& ſic non poteſt ſummi firmum argumentum. Hoc autem non prouenit ex deffectu ſcripturæ, ſed ex imbecillitate noſtra,qui talem ſenſum non ualemus per nos certa aliqua uia attingere. nec tamen ſemper fundamentum eſt nobilius edificio; ſed ſecundùm quid. Qua ratione litteralis ſenſus,etiam dicitur dignior ſpirituali, ſecũdum quod eſt fundamentum illius,atque hæc de dubio.

DVBIVM QVINTVM.

An ex ſolo ſenſu litterali, certum & neceſſarium ſummatur argumentum,an verò etiam ex ſpirituali?

Certum eſt, Auctoritatem Sacræ Scripturę eſſe infallibilẽ, & ex ea neceſſarium argumentum duci,quod uidere eſt in Concilijs,quæ ad Fidei dogmata probãda,Sacræ Scripturæ auctoritate, ut plurimum utuntur,tanquam infallibili regula veritatis. Verùm,cùm duplex ſit ſenſus in ea,litteralis & ſpiritualis, diſcutiendum eſt,An ex vtroque ſumatur neceſſarium argumentum, an verò ex ſolo litterali.& videtur quòd etiam ex ſpirituali. Sacræ ſcripturæ auctoritas,eſt infallibilis.

Primò.Spiritualis ſimpliciter eſt pręſtantior litterali,ergo ſi Primum argumentum.
B ex hoc ſumitur, poterit etiam ex illo. Antecedens patet.Tum quia ſpiritualis comparatur animæ,litteralis,corpori;ille Diuinitati;iſte verò humanitati,ut ait Cyrillus in Prologo ſuper Leuit. Tum quia ſi ex ſpirituali ſenſu non ſumeretur argumentum neceſſarium, maximè eſſet quia fundatur in ſimilitudine, in quo poteſt facilè deceptio contingere;ſed hoc non obſtat, quia etiam ſenſus litteralis metaphoricus,innititur ſimilitudini, & tamen ex eo firmum ſumitur argumentum,ergo. D Cyrillus. Senſus ſpiritualis,comparatur animæ, litteralis corpori.

Secundò.Ex vſu ipſius ſcripturæ,In qua multa loca ſumuntur in ſenſu ſpirituali, ad alias veritates probandas,nec tamen eſt dicendum,argumentum eſſe infirmum. Antecedens patet. Paulus. enim 1.cor.9.ad probandum deberi ſtipendia ſuſtentationis miniſtris Eccleſiæ, vel Prædicatoribus, adducit illud Deutero.25.*non alligabis os boni triturantis*, & tamen adducit in ſenſu ſpirituali dicens, *Nunquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos hæc dicit?* litteralis enim ſenſus, eſt de bobus ipſis. Et ad Hæb.1.probans Chriſtum eſſe Deum,vtitur illo teſtimonio 2.R.7.*Ego ero illi in Patrem, & ipſe erit mihi in filium*, in ſenſu ſpirituali. in litterali.n.intelligitur de Salomone. & patet,quia ſubditur: quòd ſi impiè egerit, arguam eum.Quæ tamẽ verba,nullo modo de Chriſto intelligi poſſunt,cùm nunquam Secundũ argumentum. 1.Cor.9. Deut 25. Hæb.1. 2.Reg.7.

Matt. 2.
Ioan 19.

quam peccare potuerit. Similia ſunt loca illa Matt. 2. de reditur Chriſti ex ægypto, & Ioan: 19. de oſſe Chriſti non comminuto. C

Varia opinio Doct.
Prima opinio Medinæ.

In hoc dubio diuerſimodè Doctores loquti ſunt. Medina enim li. 6. de recta in Deum fide, aſſeruit, argumentum firmũ ſumi poſſe ex ſenſu ſpirituali, non quocunque, ſed ex eo qui communis eſt, & ab omnibus receptus. Vnde quia apud Iudæos, notiſſimum erat omnibus, Meſſiam figurari in Dauid, & ſalomone, inde (inquit) argumentari potuiſſe Paulum argumento efficaci, & ex communi conſenſu ducto, ex illo loco 2. Reg. 7.

Secunda opinio D. Tho.
Fundamentum D. Tho.
Leo, quomodo ſignificet Chriſtum, & Diabolum.

D. Tho. oppoſitũ docet 1. p. q. 1. ar. 10. & quodlib. 7. q. 6. ar. 14. ad 4. & eſt communis ſententia Doctorum, ex ſenſu ſpirituali non deduci firmum argumentum, ſed tantùm ex litterali. fundamentum D. Tho. eſt. Quia huiuſmodi ſenſus ſpiritualis, in ſimilitudine fundatur. Leo enim Chriſtum ſignificat propter ſimilitudinem in fortitudine. Diabolum verò propter ſimilitudinem in voracitate. argumentum autem ductum ex ſimilitudine, fallax eſſe poteſt, & ideo neceſſarium non eſt. quod patet: Quia vna res poteſt eſſe multis ſimilis. Propoſitio ergo quæ continet talem ſimilitudinem, continet etiam multos ſenſus diſiunctiuos. id eſt, non omnes veros: & ideo non poteſt (quando in Scriptura Sacra proponitur) ab illa procedi, ad aliquam D

Nota fallaciam.

illarum determinatè: eſſet enim tunc fallacia conſequentis. Hoc autẽ non prouenit ex deffectu auctoritatis ſcripturæ, ſed potius ex natura ſimilitudinis, in qua facilè poteſt deceptio contingere, dum ab uno ſenſu, ad alium argumentamur. Verbi gratia. In exemplo poſito. Si quis argumẽtaretur: *Leo rugit, & circuit quærens quem deuoret* (ut ait Petrus) ſed Chriſtus eſt

Apoch. 5.

Leo, iuxta illud Ioannis: Apoch. 5. *vicit Leo de tribu Iuda*, ergo rugit, & quærit quem deuoret. vel è contra: *vicit Leo de tribu Iuda* Diabolus eſt Leo, ergo vicit. In his, & ſimilibus, fallatia eſt conſequentis, & æquiuocatio. maior enim propoſitio in vtroque argumento, habet multos ſenſus diſiunctiuè. In primo enim ſyllogiſmo, ſi intelligatur de Diabolo, vera eſt propoſitio; de Chriſto verò, falſa. è contra verò in ſecunda, de Chriſto eſt vera, de Diabolo autem falſa. eadem ſententia eſt Auguſtini Epiſt. 48. contra Vincentium Donatiſtam, vbi apertè di-

D. Augu. ſententia.

cit: *Impudentisſimum eſſe cẽſendum eum, qui per aliquid in allegoria poſitum, quidquam per ſe interpretari conatur*. & Diony-

Dionyſius.
Driedo.

ſij in Epiſt. ad Titum, vbi ait; *Theologiam myſticam, nõ eſſe ſymbolicam, id eſt argumentatiuam*, Idem habent Caſtro, & Driedo, in argumento ſecundò. Dicunt ergo in Theologia, argumenta

A menta eſſe in duplici differentia contra hæreticos, alia neceſſariæ quæ conuincunt, & hęc non niſi ex ſenſu litterali ſummi poſſunt, alia verò probabilia, & hæc poſſe etiam depromi ex ſpirituali.

Tertia ſententia eſt aliorum qui dicunt: quòd cum ſpiritus ſanctus per Apoſtolos, aut Prophetas, explicat nobis aliquem locum ſcripturæ, ſiuè in ſenſu litterali, ſiuè in ſpirituali, ſenſus ille in quem talem locum adducunt, eſt litteralis; quia iam talis ſenſus habetur in ſcriptura & ideo poſſe ſummi ab eo argumentum neceſſarium. Tertia opinio.

Pro huius rei intelligentia, dico Primò. quòd ex ſolo ſenſu ſpirituali, non conficitur certum argumentum ex ſacris litteris. ita docent Hierony. ſuper caput 15. Matthæi, & Auguſtinus in Epiſt. 48. contra vincentium Donatiſtam, & D. Dionyſius, in Epiſt. ad Titum. & hoc communiſſimum eſt apud Doctores. Dictum primum.

Dico Secundò. quòd cùm ſenſus ſpiritualis eſt certus, poteſt ab eo ſummi efficax argumẽtum. Conſtabit autem de eius certitudine, quando adducitur ab aliquo Apoſtolo, vel Canonico ſcriptore, qui talem eſſe ſenſum illius loci à Spiritu ſancto accepit; ſiuè ille ſenſus ſit litteralis, ſiuè ſpiritualis. Verbi gratia. Volens Paulus 1. Corint. 9. probare deberi ſtipendia miniB ſtris Eccleſiæ, adducit illud Deut. 25 *non alligabis os boui trituranti*: ait autem, ſenſum talem verborum, & tale pręceptum, eſſe datum, non tam pro bobus, quàm pro nobis: *An propter nos* (inquit) *hæc dicit*? ergo iam habemus ex ſcriptura, ſcilicet ex Paulo ita loquente, verba illa fuiſſe dicta pro miniſtris Eccleſiæ. Cùm autem Paulus mentiri non potuerit, quia loquebatur vt ſcriptor Eccleſiaſticus, ex particulari aſſiſtentia Spiritu Sancti, ergo iam cõſtat ex ſcriptura, illum eſſe ſenſum; & cùm ſcriptura mentiri non poſſit, talis ſenſus certus eſt, & verus, & per conſequens neceſſarium argumentum ab eo ſummi poteſt. Apoſtoli enim, immediatè à Spiritu Sancto agebantur in explicatione ſacræ ſcripturæ, & ideo licebat eis vtroque ſenſu uti, quia vtrunque immediatè a Spiritu ſancto accipiebant, qui infallibiliter tales veritates, quæ ad Fidem & mores pertinebant, eos docebat. Dictum ſecundum. Quando conſtabit nobis de certitudine ſenſus alicuius loci Scripturæ. 1. Cor 9. Deut. 25. Apoſtoli mouebantur immediatè à Spiritu Sancto, in explicandis Sacris Scripturis. Nota.

Præterea cùm aliquando vtebantur ſenſu ſpirituali, per aliquas figuras, quæ erant receptiſſimæ in populo Iudęorum, etiam erant argumentum firmum, & ideò potuit Paulus (cùm Salomon eſſet expreſſa figura Chriſti) uti huiuſmodi figura, ad probandam Diuinitatem Chriſti. Vnde malè aliqui inferunt, Epiſtolam ad Hæbreos, non eſſe Pauli, quia in ea vſus eſt figura Salo- Aligni dixerunt (ſed malè) epiſtolam

ed Hæb. non eſſe D. Pauli, & quare.

ra Salomonis in ſenſu ſpirituali, ad probandam Diuinitatem C Chriſti. Hoc.n. decētiſſimum fuit, cū Salomon expreſſa Chriſti figura extiterit. Neque hoc eſt nouum & inuſitatum in Eccleſia. Solent enim ſæpè Concilia, & Romani Pontifices, ad dogmata aliqua Fidei probanda, huiuſmodi uti figuris, præſertim ſi aliàs, res ipſa ex ſcriptura in ſenſu litterali conſtet.

Dictum tertium.

Dico tertio, quòd quando omnes Sancti conueniunt in expoſitione alicuius loci Scripturę ſecúdum ſenſum myſticum, tunc propter communé Sanctorum illorum Patrum auctoritaté, tam magnum poteſt ex illo loco argumentum deſumi, vt oppoſitum non ſine temeritate maxima dicatur, cùm Patrum torrenti obuerſetur.

Dubium.

Sed petes hoc loco: An ex quolibet ſenſu litterali ſacræ ſcripturæ, firmum, & efficax poſſit deſumi argumentum?

Solutio. Paulus Burgen.

Reſpondeo cum Burgenſi in ſuo prologo ſuper biblia, art. 5. quòd licet à ſolo ſenſu litterali, firmum poſſit ſumi argumētum; non tamé à quolibet. Cùm enim ſint multi textus in Sacra Scriptura, qui diuerſimodè à Sanctis Patribus exponuntur (vt ſuperius diximus) ſequitur, ex nullo illorum ſenſuum, efficax poſſe ſumi argumentum. Quia ſic, argumentaremur à diſiunctiua, ad alteram partem determinatè. Verùm, ſi huiuſmodi ſenſus litterales diuerſi, in uno aliquo conueniunt, poteſt tunc efficax ſummi argumentum, ſaltem quoad hoc in- D quo conueniunt. verbi. gratia. Danielis 9. cap. in computatione ſeptuaginta hebddomadarū, licet Expoſitores tā Hebrei, quàm Latini diuerſimodè ſe habeant, non ſolùm in principio à quo hebdomadæ illæ habent initium; ſed etiam in progreſſu computationis; tamen quia ſecundùm omnes, vltimus terminus earum, iam longè tranſiuit in præteritum, ideò ex eo loco, argumentum efficax ſumi poteſt, ad comprobādum, & concludēdum, Chriſtum iam veniſſe. Ex quibus ſequitur, quòd cùm ſenſus litteralis non ſit idem apud omnes, in multis locis Sacræ Scripturæ, ideò contingit, ut ex aliquo ſenſu litterali, efficax ſumi poſſit argumentum contra quoſdam, ſcilicet contra tenētes eundem ſenſum litteralem; ex quo tamen ſenſu, non poteſt ſumi argumentum ualidum contra alios, qui illum ſenſum litteralem nō tenent, nec admittunt. Quod vt plurimùm contingit inter Catholicos, & Infideles. ſunt enim aliqua loca Scripturæ, quorum ſenſus qui eſt litteralis, & verus apud Catholicos, non ſufficit vt ex eo ſumatur Efficax argumentum contra Hæreticos, & Infideles; ſed ex hoc non tollitur, quin ſenſus Catholicorum, ſit verus & litteralis apud Catholicos cēſendus. Verbi gratia. Litteralis ſenſus illius loci

Dan. 9. Nota circa tex. Danielis.

Corollariū.

Qūo poſſit ſumi efficax argumētum cōtra Infideles, ſeu Catholicos.

Pſal.

A Pſ. 32. *Verbo Domini cæli firmati ſũt; & Spiritu oris eius, omnis virtus eorum*, apud Catholicos eſt, q. *verbo Domini*, id eſt Filio Patris æterni, Cæli ſint firmati. Quæ quidem expoſitio, apud Catholicos, eſt quaſi neceſſaria, & conſona huic quod dicitur Ioannis ca. 1. *Et Verbum erat apud Deum*, &c. *Omnia per ipſum* (id eſt per Verbum) *facta ſunt*. Et concordat cum dicto Pauli; *Vniuerſa, in ipſo* (id eſt in Filio Dei, *fuiſſe condita*. Sed ex hoc ſenſu, non ſumitur argumentum efficax contra Infideles non recipiẽtes Euangelium. illi enim non concedunt, eſſe aliquam diſtinctionem realem in Diuinis, nec dari aliquã Proceſſionem ab æterno in eis, ſic, vt ſit aliqua Diuina perſona, æternaliter procedẽs ab alio, per modum Verbi mentalis. Vnde cùm dicitur: *Verbo Domini, cæli firmati ſunt*, ipſi dicunt, quòd hic locus Pſalmiſtæ, more humano intelligitur. Sicut cùm de mandato alicuius Domini aliqua fiunt, dicitur, quòd ſunt verbo eius facta. Sumitur tamen ex hac auctoritate, argumentum validum apud Fideles, circa diſtinctionem Perſonarũ in Diuinis. Ex quo ſequitur, quòd Catholicus, exponẽs iſtã auctoritatem Pſalmiſtæ, debet eam Catholicè exponere; non quærens, an ex ea poſſit ſumi efficax argumentum contra Infideles Trinitatem negantes, an non. Quia non oportet (ut diximus) quòd ex quolibet ſenſu litterali, argumentum ſumatur apud omnes, quod multi malè crediderunt.

Pulchra expoſitio illius loci Pſal. 32. Verbo Domini, &c.

Ioan. 1.

Corollariũ.

B Nota autem hoc loco. Quòd non omnia, quæ ſecundùm ſenſum litteralem ex Sacra Scriptura habentur, ſunt immediata, ita quòd ex primaria ſua ſignificatione, immediatè colligãtur; ſed requiritur quandoque additio, ſeu adiunctio alterius ueritatis. Verbi gratia. Ex illo teſtimonio Lucæ, cap. 20. *Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob*, concludit Chriſtus Dominus contra Saducæos, eſſe aliam uitam poſt hanc præſentem: non quidem abſolutè, & ſine alio; ſed ſuppoſita hac altera ueritate: quoniam *Deus, non dicitur reſpectu mortuorum Deus*, ſeu eorum qui non ſunt, ſed tantùm reſpectu exiſtentium, & uiuorum; ſed (infert Chriſtus) Deus dicitur reſpectu Abraham, Iſaac, & Iacob, ergo exiſtunt, & uiuunt. Quandoq; uerò contingit, ut Concluſio litteralis, deducatur ex ſcriptura per plures præmiſſas. Sicut contingit in ſciẽtijs humanis, quarum Concluſiones, aliquæ quidem ſequuntur immediatè ex principijs, aliæ uerò per multas conſequentias. Senſus ergo litteralis, qui ex primaria ſignificatione cõſurgit, eſt primus; alij uerò conſequentes, dicuntur ſecundarij, quorum certitudo à primo dependet: eſt enim omnibus certior, ſicuti prima principia notiora ſunt concluſionibus, quæ ex eis deducuntur.

Nota.

Lucæ 20.

Argumẽtum Chriſti Domini contra Saducæos.

Soluti o argumentorum.
Ad Primum.

Nunc argumentis in principio factis ſatisfaciamus. C

Ad primum igitur argumentum negatur conſequentia. Licet enim ſenſus ſpiritualis in ceremonialibus illis præceptis, & iudicialibus, ſit nobilior litterali (ut diximus) ex hoc quòd erant umbra futurorum bonorum; non tamen eſt potior ad argumentandum, quia ſpiritualis procedit ex ſimilitudine, quod eſt argumentum debile, niſi Spiritus Sanctus illum nobis explicuerit. Ad confirmationem dicimus, quòd cū aliquis locus Scripturæ, habet ſenſum aliquem litteralem metaphoricum, ex tali ſenſu, non deſumitur efficax, & firmum argumētum, donec certò & euidenter nobis conſtet, illum eſſe litteralem ſenſum illius loci, ſiuè per alium locum Scripturę, ſiuè ex communi conſenſu Doctorum, aut ex definitione Eccleſiæ. Tunc enim ſumeretur argumentum neceſſarium ex eo, ſicut etiam ſumitur ex ſpirituali, quando conſtat certò de eo, ut patebit in ſequenti ſolutione.

Ad Secundū.
Prima Solutio.
Medina.
Caietanus.
Argumētum efficax apud Iudæos.

Ad ſecundùm, multa dicunt Doctores. Reſpondeo ergo primò, omnes illas auctoritates ueteris teſtamēti in nouo adductas, habere in nouo teſtamēto tantùm ſenſum myſticum, & ſpiritualem, non autem litteralem. Ita Medina ubi ſupra, & idem uidetur dicere Caietanus ſuper cap. 2. Matth. quod præſertim dici poteſt pro locis adductis à D. Paulo. Vnde tunc argumentum eſt tantùm probabile, contra Iudæos uerò, eſt valde efficax. Quia ea quæ Dauidi, & Salomoni Deus promiſerat, communiter tenebatur eſſe implenda in Meſſia: cùm autē ea in Chriſto uiderentur impleta, ſeu probaret Paulus adimpleta; ideo eum eſſe uerum Meſſiam in lege promiſſum, optimè deducebat. D

Secunda Solutio.

Dico ſecundò, ꝙ licuit Sacris ſcriptoribus, ex ſenſu ſpirituali argumentari, quia illis per Diuinam reuelationem conſtabat, illum ſenſum ſpiritualem, eſſe à Spiritu Sācto intentum. Et ideo tam reſpectu eorum, qui per reuelationem eum accipiebant, quàm reſpectu noſtri, qui per Fidem iam certi ſumus, talem eſſe legitimum ſenſum ſpiritualem illorum locorum, quem Sacri ſcriptores tradūt in nouo, (cùm hoc habeamus ex Sacra Scriptura, ut ſuperiùs diximus) argumētum eſt neceſſarium, & efficax. Iudæis uerò, qui non recipiunt teſtamentum nouum, neque concedunt, ei adfuiſſe Spiritū Sanctum, tantùm erit probabile.

Non licet nobis ex ſenſu ſpirituali, ſumere argumentum neceſſarium ſicut licebat Apoſtolis.

Nec ideo tamen licebit nobis, ſicut licebat Apoſtolis, aut ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ex ſenſu ſpirituali, neceſſarium ſumere argumentum, ad colligendum aliquid de Fide infallibiliter. Quia neſcimus, an talis ſenſus ſit à Spiritu Sancto intentus. Si tamen cōſtaret hoc nobis per Eccleſiam, ſicut conſtabat Apoſtolis ipſis, poſſemus tunc ex eo

neceſ-

A neceſſarium ſumere argumentum; quia iam conſtaret, talem ſenſum eſſe intentum à Spiritu Sancto. Atque hæc de hoc ultimo dubio primi articuli.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Metaphoris, & Parabolicis loqutionibus Sacræ Scripturæ.

DIuinam Scripturam condecenter uti metaphoris, luculẽtiſſimè tradit D.Tho. 1.p.q.1.art.9. Et in prologo Primi Senten.art.1. Et D.Auguſt. lib.contra Mendacium ca.10. & li.3.de Doctri.Chriſtia.à cap.5.uſque ad 26.& lib.10.de Ciuit.c.14. Etenim cùm naturale ſit homini, ut per ſenſibilia ad intelligibilia perueniat, Deus qui ſuauiter, iuxta id quod naturæ competit, omnibus prouidet, conuenienter in Sacris litteris, ſub corporalium rerum metaphoris, ſpiritualia tradit, ut ſic Rationalis creatura, à metaphorica cortice agreſſi, ad ueritatis internæ, & Spiritualis intelligentiæ dulciſſimam medulã guſtandam, accederet Hoc autẽ pręſtat Theologus, cuius gloria non in alio, quàm in Theologicis ueritatibus & metaphoricis eius loqutionibus intelligendis & enucleandis uerſatur; unde Salomon Prouerb.25. dicebat. *Gloria Dei, eſt celare uerbum, & gloria Regis,* (id eſt Theologi) *inueſtigare ſermonẽ,* B Id eſt parabolam, aut metaphoram; Similis effectus Aquilæ, (quæ eſt etiam Regina inter aues) non cuicumque, ſed Aquilę illæ grandi magnarum alarum lõgo membrorũ ductu, plenæ plumis, & uarietate, quam uidit Ezechiel ueniſſe ad Libanũ, & tuliſſe medullam cedri, ac aſportaſſe eam in terram Canaã, in urbem negociatorum. Siquidem Theologus, ad Libanũ & candidiſſimum Sacrarum litterarum montem accedens, uarietate plumarum, id eſt conceptuum Sanctorum Patrum, & uarietate doctrinarum, decorticata cedro, id eſt, Metaphorarum, Prouerbiorum, ac Parabolarum cortice ſublata, dulciſſima, ei, reconditæ ueritatis, Dei ſcilicet ineffabilis cedri medulla guſtanda cõceditur. Et quoniam Fidei noſtræ myſteria, non debent facilè ab Infidelibus dignoſci; iuxta illud Domini uerbũ, *Nolite Sanctũ dare canibus, nec proijciatis margaritas ante porcos*, Ideò uoluit Dominus, ut in Sacra Scriptura Parabolæ, & metaphoræ eſſent. Vnde dixit Dñs, *Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei; cæteris autẽ in parabolis ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant*. Quod ſignatum fuit in illo Exo.34. ubi Moyſes Populo rudi legem traditurus, *Ve-*

Diuina Scriptura, conueniẽter utitur metaphoris. D.Tho. D.Auguſt.

Prouer.25.

Theologus, dicitur Rex. Theologus, ſimilis eſt Aquilæ.

Nota pro Cõcionatorib9.

Ezech.14.

Deus metaphoricè appellatur Cedrus.

Matt.7.

Lucæ 10.

Exo.34.

Spiritualia conueniēter nobis in Scripturis, p metaphoras rerum corporalium traduntur.
D. Dionyſ.

lamine faciem ſuam operuit. Quòd autem ſpiritualia ſub meta C
phoris corporalium rerum nobis in Scriptura tradātur, egregiè D. Dionyſius lib. de Cęleſti Hierar. cap. 1. & 2. declarat, dicens: *Impoſſibile eſt aliter nobis lucere Diuinum radium, niſi uarietate Sacrorum uelaminum circumuelatum.* Et ſanè cùm myſteria ſupernaturalia, capacitatem noſtri intellectus excedunt, nequimus Diuina & ſupernaturalia, prout in ſeipſis ſunt, & ſecundùm proprium modum cognoſcere, ſed tātùm ſecundùm noſtrum modum, & per ordinem ad materialia, illa quoquomodo referentes, & ſignificantes. Vnde rectè D.

1. Cor. 2.

Paulus. 1. Corint. 2. de Diuinis myſteriis loquēs dixit. *Neque in cor hominis aſcendunt quæ præparauit Deus diligentibus ſe.*

D. Auguſt.
Nota p Concionatorib'.

Hæc enim Diuina myſteria, ut exponit D. Auguſtinus tract. 1. in Ioan. cùm ab homine cognoſcuntur per ſimilitudines corporales, amittunt propriam perfectionem, quantùm ſcilicet ad modum intelligendi. Vnde uerius dicuntur deſcendere in cor hominis, quàm aſcendere, quandoquidem propriam eorum perfectionē (ut diximus) humanus ille modus intelligendi, minuere uideatur.

Diuinæ Scripturæ amplitudo.
Rom. 1.

Adde, quòd Diuina Scriptura, omnī creaturæ (id eſt homini) præpoſita eſt: *Sapientibus enim & inſipientibus debitorem ſe Paulus conſtituit,* Rom. 1. Rudibus autem qui intelligibilium ſecundùm ſe capacitatem nō habēt, ſimilitudines proponuntur. Sicut etiā imagines.

Diuina ſub metaphoris tradita tenacius memoriæ hęrent.
Diuinæ tradūtur ſub tropis, ne pariāt faſtidium.
D. Auguſt.

Quid? quòd D
res Sacræ, ſub tropis, & metaphoris traditæ, tenacius, ac firmius in memoria conſeruantur. & cùm multoties Diuina (ob eorum grauitatem) repetenda ſint; ideò tropicè ſub diuerſis figuris recenſentur, *Ne moleſtiam, & faſtidium generent,* Vt dixit D. Auguſtinus lib. 2. de Doctri. Chriſtiana cap. 6. Imò in his metaphoris mirabiles ſenſus ad mores componendos aptiſſimi, comprehenduntur, atque alij etiam ad Fidem confirmandam (ut ſcribit idem Auguſtinus li. 11. de Ciui. Dei. c. 19.)

Sacra Scriptura licet utaī metaphoris; non ideo tñ comparanda eſt cum infimis aliis ſciētiis, uel cum Poeſi.
Poetæ in ſuis rebus, ſolam delectationē intendunt.
Finis pprius Scripturæ, in utendis metaphoris, q̄s ſit.
D. Dionyſ.

Compertum igitur eſt, Sacram Scripturā, propter neceſſitatē, & utilitatem noſtram, metaphoricis uti loqutionibus, nec ob id cum infimis ſcientijs, puta cum Poetica & ſimilibus, cōparanda eſt. Nam Poetæ (ut ait D. Tho. in ſolutione ad primum lo. cit.) ſolam & meram delectationem intendunt, dum utuntur metaphoris. Intendunt enim repreſentare: repreſentatio autem naturaliter homini delectabilis eſt; Finis autem proprius Diuinæ ſcripturę, dum metaphoras aſſumit, eſt aliquam ueritatem Fidei manifeſtare, nō autem repreſentare, uel delectationem gignere. Solet autem Scriptura Sacra, myſteria magis tradere ſub figuris infirmorum, & uilium corporū, quàm corporum nobilium, & ſublimiorum, ut D. Diony. ſcribit lib.

de

A de Cœleſt. Hierar. cap. 2. & hoc ob tres cauſas, ficut & S. Tho. dicto art. in ſolut. ad tertium, retulit. Primò, quia dum uilium ſimilitudine Scriptura utitur, liberatur humanus animus ab errore, ne arbitretur huiuſmodi dici ſecundùm proprietatem de Diuinis: quod dubitari poſſet, ſi ſub nobilium corporũ figuris Diuina deſcriberentur, maximè apud illos, qui nihil aliud à corporibus nobilioribus excogitare nouerunt. Secũdò, quoniam ſimilitudines earum rerum, quæ maximè à Deo elongantur, ueriſſimam, & certiſſimam in homine gignunt exiſtimationem, quòd Deus non ſit illud quod in figura aſſumitur, ſed quòd ſit ſupra illud, quod de Deo dicimus, & cogitamus. Tertiò, quia per huiuſmodi, Diuina magis (ut prius diximus) occultantur indignis. Eſt autem hic conſiderandum. Quòd neceſſarium eſt in Scriptura intelligere iſtas figuratas locutiones, cùm ex illarum ignorantia, pleræque hæreſes ortæ ſint, ut lib. 3. de Doctrina Chriſtiana, cap. 5. & 10. dixit Auguſtinus. In quibus intelligendis, duo extrema uitanda ſunt. Alterum eorum, qui omnia figuratiuè interpretantur, & in omni loco Scripturæ figuram fingunt. in quem errorem incidit Origenes ſuper Geneſ. ut ait Hieronymus in Epiſtola ad Pamachium, aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani tomo 3. quem D. Baſilius (tacito tamen eius nomine) reprehen-

B dens, homil. 3. ſuper Geneſ. hanc ſententiam ſcribit: *Et quidẽ iſti (Origenes per aquas ſupercœleſtes, interpretabatur bonos Angelos, per ſublunares uero, malos Spiritus) prætextu anagogici ſenſus, & ſublimioris intelligentiæ, ad Allegorias transferunt omnia: nos uerò hiſce interpretationibus, ut, quæ ſomniis, & anilibus fabulis ſimiles ſunt, relegatis, nomine aquæ, intelligimus ueram aquam, & cæteras res ſimiliter*. Vnde in ſexta Synodo dicitur, Origenem in multis erraſſe. Alterum eorum, qui morẽ Iudaicum ſectantes, omnia loca Scripturæ, etiam metaphorica, in propria ſignificatione interpretantur. Quod multorum antiquorum interpretum fuit uitium, ut ſcribit D. Hierony. ſuper Ezech. cap. 26. & D. Auguſt. loco cit. cap. 10. 15, & 16. Eſt autem regula eiuſdem Auguſtini in dicto 10. cap. quòd quotieſcunque ſermo Scripturæ, ſecundùm propriam uocem, & ſignificationem, aliquod abſurdum, molle, & carnale ſignificat, tũc eſt figurata loquutio. Vt eſt illud, *Petra autem erat Chriſtus: Vicit Leo de tribu Iuda*. quemadmodum etiam multa eorum, quæ in Canticis Canticorum ſcribuntur.

Sunt autem in libris ſacris ſex modi tropici, & figuratiuæ loqutiones.

Primò, ſi aliqua loqutio ſignificet aliquid amplius, quàm

D. Tho.
Propter multas cauſas.
Scriptura tradit nobis ſua uelata ſub figuris corporum ignobiliorũ, quàm ignobiliorũ.
Prima cauſa.
Secunda cauſa.
Tertia cauſa.
Ex ignorãtia Sacræ Scripturæ, multæ hæreſes ortæ ſunt.
D. Auguſt.
In intelligendis Scripturis, duo extrema uitãda ſunt.
Iudæi omnia ad litterã intelligebant.
D. Hierony.
D. Baſilius.
Origenis error.
D. Hierony.
D. Auguſt. regula ad Scripturas intelligendas.
1. Cor. 10.
Apoch. 5.
In ſacris Scripturis, ſunt ſex modi tropicæ loqutionis.
Primus modus eſt hyperbolicus.

Auctor intendit ſignificare, dicitur Tropus hyperbolicus; id C
D. Auguſt. eſt ſermo exceſſum continens. ita D. Auguſtinus, capit. 21. lib. 16. de Ciuit. Dei. docet, promiſſionem illam in Geneſi factam Abrahæ, de ſem ne illius multiplicando ut ſtellas cœli, & arenam maris, hyperbolicam eſſe. nam ut ſonat (ait) falſa eſt. Significat autem populum magnum eſſe futurum.
D. Hieron. D. Hiero. ſuper Hieremiam cap. 20. & ſuper Eccleſiaſt. cap. 10. & Auguſtinus in quæſt. ſuper Deutero. in cap. 9. hyperbolicè exponunt illa uerba: *Vidit muros Ciuitatis pertingentes uſque ad cœlum*.

Secũdus modus eſt Hironicus.

Secundò, reperitur in ſcripturis Hironia, quando contrarium intẽdimus ab eo, quod loquutio ſignificat. quomodo Auguſtinus lib. 1. contra Aduerſarium legis, & Prophetarum dicit illud Geneſ. *Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis*, eſſe dictum per Hironiam. & lib. 3. de Doctrina Chriſtiana. ca. 33. *Benedic Deo & morere*, apud Iob. Et Theophilactus in Matt. ſuper illud, *Dormite iam & requieſcite*, atque etiam illud, *Ite ad uendentes, emite nobis*.

Adam factus eſt ſicut unus ex nobis, dictum eſt per Hironiã, ex ſententia D. Auguſtini. Theophilac.

Tertius modus metaphoricus.

Tertia figurata loquutio dicitur metaphora. Eadem autem res, ſeu metaphora, poteſt transferri ad ſignificandas res contrarias, ex contrarijs proprietatibus, quas res illa metaphorica habet, ut Apocha. 5. dicitur Chriſtus Leo, & 1. Petri 3. dicitur Diabolus Leo, ratione diuerſarum proprietatum in Leone re D pertarum, ut ſuperius indicauimus. Omne enim nomen metaphoricum, ex ſimilitudine ſuæ proprietatis trahit metaphoram. Quocirca ut ſenſum metaphoricum percipiamus, diligẽter conſideranda eſt, cùm proprietas à qua talis metaphora ſumitur, tum etiam litteræ circunſtantia, quæ ipſam innuit. Vnde Leo Chriſtum ſignat ratione fortitudinis, & quia uictoria requirit fortitudinem, ideo dicitur: Vicit Leo de tribu Iuda. Similiter Diabolus qui cum furore, & magna in humanum genus rabie, hominum dãnationem quærat, & curet, ideo Leo rugiens appellatur, quærens quem deuoret. Atque ita, metaphora, ex litteræ circunſtantia, in bonam, uel in malam partẽ trahenda eſt. Quando uerò ex circunſtantia litteræ, non innoteſcit nobis, quid ſibi uelit parabola ſeu metaphora; tũc & in bonam, & in malam partem exponi poteſt; dummodo nõ ſit contra Fidem, aut aliquem abſurdum ſenſum faciat, ut eſt illud: *Calix in manu Domini plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc, &c.* Sed hic unum eſt animaduertẽdum. Quòd loquutio metaphorica, ſi longior & prolixior ſit, nomen metaphoræ perdit, & allegoria appellatur. Vt eſt illud Ioelis primo, ſub metaphora uineæ, in quo Iudaici Populi miſeriæ deſcribuntur, & illud

Chriſtus dicitur Leo, & ſimiliter Diabolus Leo appellatur, propter diuerſa. Apoc. 5. 1. Petri 3. Leo quomodo Chriſtum ſignificat. Leo, quomodo Diabolũ ſignificat.

Pſal. Nota qđ metaphora ſi ſit longior debitò, amittit nomen Parabolæ, & dicitur Allegoria. Ioel. 1.

A & illud: de lignis ſyluarum in unum congregatis ad Regem eligendum, in quo Abimelech Noui Regis electio deſignabatur. | Iud.9.

Quarta loquutio eſt, quæ propriè nō eſt figurata, ſed dicitur parabola. differt aūt tropus à parabola. Quia tropus trāſfertur ad aliquid aliud ſignificādū, in parabola uerò retinetur ꝓpria uocis ſignificatio. uerùm illa ſignificatio propria, cōfertur, & comparatur alteri. Sicut eſt illud, *fluat ut eos eloquium tuum* verè ros ſumitur pro re ipſa, licet aliud innuat. & illud, *Simile & Regnorum Cœlorum ſagenæ*, ubi ſagena propriè ſumitur. Dicitur autem parabola ut nomen eius Græcum ſonat ex eo quod continet in ſe comparationem quandam & collationem, undè ſic definitur. *Parabola eſt Similitudo, in qua res diuerſæ comparantur, in eo in quo ſunt inter ſe, ſimiles, habens notam ſimilitudinis, uel comparationis*, Et talis, eſt illa; *ſimile eſt Regnum Cœlorum*; uel, *ſicut in diebus Noe* &c. D. Chriſoſt. in Matt. homil. 93. ait, *quòd proprius ſenſus Parabolæ, debet ſumi ex ſcopo & intentione dicentis, & ex circumſtantia litteræ. Nec oportet quòd omnia quæ dicuntur in Parabola, reperiantur in re cui applicatur Parabola, ſed id tātùm quod intēditur*. Theophilactus in c. 16. Lucæ ait. *Omnis parabola obliquè, & figurato modo, naturam quarundam rerum manifeſtat. non enim per*

B *omnia rebus ipſis aſſimilatur, propter quas aſſumpta eſt*. Vnde Hieronymus Laurētus optimè fert, quòd non oportet, omnes partes parabolæ curioſius inquirere; ſed quatenus apparent propoſito utiles, reliquæ enim ommittendæ ſunt, qua ſi parabolam contexentes, & nihil ad propoſitum facientes, ut dixit Auguſtinus. 16. de Ciui. Dei c. 2. Non ſanè omnia quæ geſta narrantur, aliquid etiam ſignificare putāda ſunt; ſed propter illa quæ aliquid ſignificant, etiam ea quæ nihil ſignificāt, attexuntur. *Solo enim uomere terra, proſcinditur, ſed ut hoc fieri poſſit, etiam cætera aratri membra ſunt neceſſaria. nec ſoli nerui ī citharis, atq; huiuſmodi uaſis muſicis, aptātur ad cātum: ſed ut aptari poſſint, inſunt in compaginibus organorū quæ non percutiuntur à canentibus; ſed ea quæ percuſſa reſonant iis connectantur. ita in Prophetica hiſtoria, dicuntur aliqua quæ nihil ſignificant, ſed quibus adhæreant quæ ſignificant, & quodammodò religentur*. hæc Auguſtinus. In ſcripturis autem ſacris & præcipuè Euangelijs frequentiſſimè eſt uſus parabolarum, ut per terrenas ſimilitudines, facilius cæleſtia dignoſcamus.

Aliquando autem Parabola fit per locum à ſimilibus aliquādo à diſſimilibus ut in Scripturis facilè eſt pquirere. Sciēdum uerò,

Margin notes: Quartus modus eſt Parabolicus. Tropus à Parabola differt. — Parabola unde dicatur. — Parabola qd ſit. — D. Chryſoſt. — Theophilac. — Hieron. Laurētus. — Aureum dictum D. Augu. de Sacra Scriptura, dū comparat eā Vomeri, & citharæ. — Parabolarū uſus frequēs eſt in Euāgeliis. — Parabola quæque fit p locum à ſimili-

bus, quandoque à diſſimilibus.

uerò, quod aliquando parabola adhibetur, ſine ulla nota ſimilitud inis, & tūc potius habet rationem Allegoriæ, ſeu ſermonis Allegorici, aut etiam ænigmatis, & eſt obſcurior quàm parabola. ut eſt ſermo ille: *Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum*. Et illud apud Ezech. *Stillabunt montes dulcedinem*, & alia ijs ſimilia. C

Parabola, quandoque ponitur pro prouerbio. 3. Reg. 4.

Multæ autem ſunt acceptiones huius nominis, Parabola. Aliquando enim ponitur pro prouerbio propriè accepto quod Græcè dicitur Parœmias, unde nominantur parabolę Salomonis, id eſt prouerbia. & 3. Reg. 4. *Loquutus eſt Salomon tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia*. Et eſt idem quod alio nomine adagium uocamus. Vnde

Ezech. 18.

Ezech. 18. dicitur. *Quid eſt quod parabolam in prouerbium uertitis?* id eſt, Quid eſt quod frequenter Prouerbium hoc in ore

D. Baſilius.

uerſatis? De qua re Baſilius explanans initium libri Prouerbiorum Salomonis, ſic ait. *Parœmias apud Græcos extra ſcripturæ uſum de ſermonibus vulgatioribus uſurpatur, & de ijs quæ in uijs plerumq; dicuntur: Rœmos enim Græce, uia dicitur. Vnde Parœmiam definiunt, uerbum in uijs & compitis uſu tritum, & quod à paucis ad plura transfertur*. Cyrillus ſup. 16. ca.

Prouerbium quid ſit ex D. Cyrillo

Io. *Prouerbium* (inquit) *eſt occultus, & adumbratus ſermo, non apertus, nec directè ſententiam ſuam aperiens, ſed obliquè tantum acutioribus, & ſagacioribus: qui quoniam obſcuritate tegitur; ideò non facilè ab audientibus capitur*. Aliquando uerò è D

Prouerbium aliquādo ponitur pro parabola.

conuerſo prouerbium ponitur pro parabola, ut Ioan. 10. quē locum præ manibus interpretādum habemus. in illis uerbis, *Hoc prouerbium dixit eis Ieſus, illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis*. Frequēter enim unum pro altero in ſcriptura uſurpatur, & Parabola pro prouerbio, & Prouerbiū pro

Res ipſa, quę typū alterius gerit, multoties dicit͂ parabola.

parabola. Aliquando res ipſa quæ typum alterius gerit, dicitur Parabola, ut Paulus ad Hæb. 11. dixit. *Abraham accepiſſe filium in Parabolam*, id eſt in figuram Chriſti. Quandoquę

Abraham accepiſſe filiū in parabolā, quid ſignificet.

pro Allegoria ponitur, ut indicauimus, cùm ſine ulla ſimilitudinis nota profertur, ut eſt illud: *Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum*. Ponitur etiam pro ſermone uulgato, qui uſurpatur cū irriſione, & ſubſannatione alicuius, idemq; eſt quod

Parabola, quandoque ponit͂ pro ſermone vulgato

Pſal. 68. 2. Paralip. 7. Hiere. 24.

latinis Scomma. Pſal. 68. *Factus ſum illis in parabolam*. & 2. Paralip. 7. *Tradam eam in parabolam*. Hier. 24. *dabo hos in uexationem, in opprobrium, & in parabolam, in Prouerbium, & maledictionem*. Interdum pro ſimilitudine, ſeu comparatione; ut eſt illud Hæb. 9. *Quæ parabola eſt temporis inſtantis*, id eſt ſimilitudo (ut ibidem exponit Chriſoſt. homil. 15.) Nonnunquàm pro ænigmate ponit͂, ut Ezech. 17. de duabus aquilis. *Filii ho-*

Parabola, quandoque ponitur pro comparatione.

Hæb. 9.

Parabola aliquando ſumitur pro ęnigmate.

Ezech. 17.

A *li hominis propone ænigma, & narra parabolam ad domum Iſrael &c.* Poſtremò ſumitur Parabola pro uaticinio, ſed per figuram & ſimilitudinem alicuius rei edito. Nam Num. 23. *Balam aſſumpta parabola, uaticinatus eſt de Populo Hebreo dicens. De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: ueni inquit, & maledic Iacob: propterea & deteſtare Iſrael. Quomodò maledicam, cui non maledixit Deus? qua ratione deteſter, quem dominus non deteſtatur? de ſummis ſilicibus uidebo eum, & de collibus conſiderabo illum.* Et illud Problema Iud. 14. *De comedente exiuit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* Parabola quoque dici poſſet, licet uerius ænigma appelletur, propter inſignem obſcuritatem eius. Eſt enim ænigma ſermo adeò obſcurus, ut ferè ab intellectu ſit impenetrabilis.

Parabola multoties ſignificat uaticinium. Num. 23.

Iud. 14.

Aenigma qd ſit.

Cur autem nomen Parabolæ tam amplè pateat, & tam uariè uſurpetur, ortum habuit ex Hebreis, qui uocabulo ſignificante parabolam, ad ſignificandum quemlibet ſermoné grauiſſimum & reconditum (qui apud imperitos indiget explanatione) utuntur.

Sunt aliqui, qui non ab re definitionem Parabolæ tradentes, dicant, requiri in Parabola factũ aliquod rationalis creaturæ, id eſt hominis. definiunt autem ij ſic parabolam. *Parabola eſt factum aliquod uериſimile, fictũ tamen in rationali creatura, aliud ſignificans præter id quod uerba ſonant.* Dicunt (fictum). Quia nõ eſt neceſſarium ad rationé Parabolæ, ut quod ipſa primum ſignificat, uerum ſit, ſed ſatis eſt quòd potuerit eſſe uerum, & addunt (in rationali natura) quoniam propriè Parabola eſt, cùm eſt factum alicuius hominis, ut de bono Paſtore, de ſeminante, de quærente ouem, & ſimilibus: Cum autem res irrationalis inducitur, ſimilitudo dicitur, ut eſt illa de gallina congregante pullos, de aquila prouocante pullos ſuos ad uolandum. Figuram uerò dicunt eſſe uerum factum, ſiuè in rationali, ſiuè in irrationali natura, aliam rem ſignificans ut factam, & ſimilia. Atque hæc in uniuerſum de Parabolis & metaphoris dicta ſufficiant.

Parabolæ definitio ſecundũ aliquos.

B

ARTICVLVS TERTIVS.

De ſenſu quorundam uerborum, quæ in Parabola de bono Paſtore, Ioan. 10. ponuntur.

HActenus de ſcripturæ ſenſibus in uniuerſum, deque metaphoris, ac parabolis in genere diximus; modò, proprium

prius ad Parabolam de bono Paſtore accedentes, quædam uocabula in ea commemorata quæ præcipuam continent ipſius Parabolę ſignificationẽ, ſigillatim exponenda ſunt. autem hæc, Oſtium, Oſtiarius, Ouile, Ouis, Paſtor, Fur, Mercenarius, & Lupus. ac primò de Oſtio diſputemus. C

DE OSTIO.

Euthymius. Oſtium ouilis Chri. ſunt Scripturæ Sacræ.

Ioan. 5. Coloſſ. 4.

D. Chryſoſt. expoſitio nõ eſt ad litterã.

OStium, Euthymius in hunc locum Ioan. & D. Chryſoſt. homil. 58. in Ioan. Diuinam ſcripturã quæ legem Prophetas, & Pſalmos continet uolunt ſignificari. per hãc enim quaſi per Ianuam ad Chriſtum cognoſcendum & credendũ introducimur, aditusque per eam ad Chriſti fidẽ paratur, iuxta illud Ioann. 5. *Scrutamini Scripturas, quia ipſa teſtimonium perhibent de* me. & ad Coloſſenſ. 4. *Orantes ſimul pro nobis, ut Deus Aperiat oſtium ſermonis*. Hoc autem Oſtium clauſum erat Iudæis qui ſecundùm litteram, & carnaliter ſcripturas intelligebant. Oſtium (inquit Chryſoſtomus) ſcripturas uocauit. hæ enim Dei cognitionem aperiunt, hæ oues cuſtodiunt, & lupos ſuperuenire non permittunt, hæreticis introitum præcludẽtes. Verùm, hæc Chryſoſtomi expoſitio, non eſt ad litteram, cùm ipſemet Dominus bis ſemetipſum oſtium eſſe dicat, per quod qui nõ intrat, eſt fur & latro: D qui uerò intrat, Paſtor. Aliàs æquiuocatio, & Amphibologia in eadem parabola concedenda eſſet. Adijce, Quòd ſcripturæ potius ſunt poſtes & atrium oſtij, quã oſtiũ, Iuxta illud Prou. 8. *Beatus uir qui audit me, & qui uigilat ad fores meas quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtij mei.* Vnde poſtes Tabernaculi, legem & Prophetas deſignant; ut Gregorius 1. R. 1. & 2. & ſuper Ezech. homil. 3. & 15. & lib. 19. Moral. ca. 13. & Beda ſuper. Geneſ. c. 28. dicunt.

Scripturæ Sacræ, potius ſunt poſtes oſtij ouilis Chriſti. Prou. 8.

Poſtes tabernaculi, quid deſignant ex D. Gregor. & Beda.

Oſtium ouilis eſt Chrs, ſecundũ Auguſt.

Oſtium ex D. Baſil. dicitur Chriſtus.

Oſtium ſecũdum D. Epiphan dicitur Chriſtus.

Beda.

Aliam expoſitionem affert D. Auguſtinus trac. 45. & 46. in Ioannẽ, dicens, Non aliud ſignificare oſtiũ, quàm ipſum Chriſtum, cùm ipſemet de ſe teſtetur, *Ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſaluabitur*. Et D. Baſil. lib. de Spiritu Sancto, c. 8. ait, *Oſtium Chriſtus dicitur, eò quòd per rectitudinẽ præceptorum, educit ad pias actiones, & rurſus tutò perducit ad caulas, eos qui per fidem in ipſum ad cognitionis bonum cõfugerunt. Vnde per me (inquit) ſi quis introierit, & ingredietur, et egredietur & paſqua inueniet.* Et Epiphanius in Anchorato. *Oſtium* (ait) *appellatus eſt Chriſtus, quia per ipſum ingreditur*. & infra. *Oſtiũ meritò dictus eſt figuratè, ut fiat nobis introitus & utilitas*. Et Beda in cap. 4. Apocali. *Oſtium Chriſtus eſt, qui illũ crediderit na-*

tum

A *tum & paſſum, conſcendet Cœlum, id eſt Eccleſiæ altitudinem.*
Ianſennius, & alij plerique interpretes, oſtium ſignificare dicunt rectam uiam, & rationem aſſumendi officium Paſtorale, hoc eſt Iuſtitiam, uel ipſum Deum, ob cuius ſeruitium, & obſequium, ritè Paſtoris munus eſt ſuſcipiendum. ſecundũ quam expoſitionem, ille dicitur intrare per oſtium, qui iuſta uia ad oues accedit, hoc eſt qui à Deo uocatus, & miſſus; recta intentione, ad Dei gloriam, animarum curam aſſumit. Et è cõtra, qui ob humana commoda, & ob gloriæ temporalis honorem, nec propter Deum, uel ab eo uocatus accedit; non intrat per oſtiũ, ſed aliunde, unde fur eſt, & latro. ſunt enim qui per uim, ut Alcimus, (de quo in li. 1. Macha.) & alij qui per largitiones & munera Pontificatum Acquirant. Rupertus; in commentarijs lib. Reg. lib. 3. cap. 10. Putat Oſtium eſſe baptiſmum; *Vnum inquit eſt Oſtium, unum baptiſma, per quod introitur in Dei templum, quò cùm admiſſus fuerit, tum domum aſcẽdere licet, uel à primò in mediũ, uel à medio in tertiũ, prout delectauerit quęcunque aſcenſus uirtutum, uel celſitudo meritorũ.* uerũ idẽ in Iſaiam, lib. 1. cap. 12. dicit Oſtium eſſe Chriſtum.

Alcimus inique, malè in Chriſti ouile ingrediebatur.

Rupertus.

Modernus quidam, interpretatur, Oſtium Ouilis Chriſti, eſſe ſedem Apoſtolicam à qua qui non recipit (ſaltem mediatè) Epiſcopatus prælaturam, ac dignitatum, ſicut ſciſmatici

Oſtiũ ouilis Chriſti, eſt ſedes Apoſtolica.

B faciunt, fur eſt, & latro. Et licet hæ tres ultimę expoſitiones bonæ ſint, nobis tamen illa D. Auguſtini magis arridet.

Verùm in hoc cap. è ſex dubiola explicanda ſunt.

Primum. Cur Chriſtus dicat ſe eſſe Oſtium Ouium, et non Ouilis?

Secundum. An hoc nomen Oſtij, ſit proprium Chriſti?

Tertium cur Chriſtus dicat ſe Oſtium, cum ſe Paſtorem appellet?

Quartum. Cur ſe nominet pluries Oſtium?

Quintum. Quale nam Oſtium ſit Chriſtus?

Sextum, & Vltimùm dubium. An conueniat Chriſto Paſtori intrare per Oſtium?

Quoad Primum. Caietanus in cap. 10. Ioan. ponderat Chriſtum dicere ſe eſſe Oſtium Ouium, non Ouilis, ſeu ſtabuli, ut intelligamus (inquit) ipſum eſſe Oſtium proprium, Ouium, hoc eſt Prædeſtinatorum, & per ipſum tantùm aditum haberi ad Oues, hoc eſt prædeſtinatos, nullaque alia uia ingreſſum patere ad eas. Cæteri qui capita Sectarum fuerunt, pręſumentes duces ſe exhibere hominum ad ueram beatitudinem, aliũde aſcẽderunt, & fures fuere, & latrones. Sed Chriſtum propriè eſſe Oſtium, etiam ſtabuli, ſeu Ouilis, nemo eſt qui dubitare

Chriſtus dicit ſe oſtium ouium, i. prædeſtinatorũ, non autẽ ouilis.

Caietanus.

Proportio oſtij naturalis cũ Chriſto.
Pſeudoprophetę falsò ſibi oſtij nomẽ ſumpſerunt.
Hiere. 23.
Iudas & Theodas fuerunt oſtiũ falſum.
Act. 5.
Iudas & Theodas fuerunt oſtiũ macelli
Xp̃s eſt oſtiũ.
Apoch. 5.
Chriſtus eſt oſtium arcæ.
Origenes.
Arca, ſignificat Eccleſiã.
D. Hierony.
D. Auguſt,
D. Gregor.
Chriſtus appellaẽ oſtiũ tabernaculi.
Exo. 29. & 35
Leuit. 8.
Chriſtus per Eccleſiæ portã repſentaẽ.
D. Hieron.
D. Auguſt.
Chriſtus eſt porta templi.
3. Reg. 6. & 7.
Chriſtus eſt porta cœli.
Gen. 28.
Xp̃s eſt oſtiũ in quo cæcidit Eli.
1. Reg 4.
Matt 21.
Iob 5.
Geor. Venet.
D. Chryſoſt.
D. Gregor.
Caro Xp̃i ſpecialiter dr̃ oſtiũ, à quo fluxerunt ſacra.
Gen. 6. Iſa. 6.
Origenes.
D. Auguſt.
3. Reg. 6.

care poſſit, cùm per ipſum in ueræ ſalutis Ouile intretur, dicente Chriſto: *Ego ſum Oſtiũ, per me ſiquis introiret, ſaluabitur.* ſumpta ſimilitudine ab oſtio materialis Ouilis. Sicut enim oues per oſtium in ouile intrantes, ibi tutæ, & ſecuræ ſunt, atque à Lupis ſibi inſidiantibus conſeruantur; ſic qui in Eccleſiam (extra quam non eſt ſalus) per Chriſtum intrant, uitam habent, & ab hoſtium poteſtate eripiuntur. Pſeudoprophetæ, & hæreſiarchæ omnes, falsò ſibi Oſtij nomen aſſumpſerunt, & à ſe ipſis, non miſi uenerunt, Hier. 23. *Ipſi currebant, & ego non mittebam eos*, Sicuti fuerunt Iudas & Theodas, qui ſe aliquos eſſe profitentes, Oſtij ſibi nomen falsò uſurparunt, ut patet actorum. c. 5. Sed quoniam non fuerunt Oſtium Ouilis, ſed macelli; ideò ſequaces ſuos, mactãdos duxerunt; ipſi autẽ fures fuerunt, & latrones. Chriſtus uerò nõ ſic eſt oſtiũ, ſed eſt Oſtiũ Ouilis. Vnde Apoc. 4. dicitur, *Vidi Oſtium apertũ in Cælo*; & in Geneſi Xp̃s appellatur Oſtiũ arcæ, id eſt Eccleſiæ, omnibus expoſitum, ut nemini ingrediendi aditus præcludatur. ita Orige. Homil. 2. in Geneſ. & homil. 1. ſuper Matt. & ſuper cap. 5. ad Rom. Arcam verò Eccleſiã ſignificare, docet Hierony. lib. 1. aduerſus Iouinianum, & Auguſtinus lib. de cathechizandis rudibus c. 27. & lib. 5. de Ciuit. Dei c. 26. & lib. 12. cõtra Fauſtum c. 14. & Gregorius homi. 38. Inſuper uocatur Oſtium tabernaculi teſtimonij, Exod. 29. & 35. & Leuit. 8. idem Chriſtus per Eccleſiæ portam repræſentatur, ut Hieronymus ait ſuper Ezechiel. cap. quadrageſimoquarto, & Auguſtinus ſuper Pſal. 126. & in Apoch. ho. 3. ſuper illud, *uidi oſtium apertum in Cœlo*, Oſtium apertum Chriſtũ dicit, quia ianua eſt, Cœlum uerò Eccleſiam nominat, ubi Cœleſtia aguntur. In libris itẽ Regũ, appellatur Chriſtus Ianua, ſeu porta Templi. ut patet 3. Reg. 6. & 7. & porta Cæli. Gen. 28. Eccleſiam illuſtrans, atque illuminans, Oſtium etiam in quo cecidit Eli, eſt Chriſtus, in quẽ ceciderunt Iudæi, & contriti ſunt. 1. Reg. 4. & Matt. 21. & Iob. 5. in quo cõfracti ſunt Iudęi, qui ante portam florebant, (ut exponit Georgius uenetus cant. 1. to. 3. cap. 13. & 15. & Chryſoſt. ſuper Ioan. homil. 58. & Grego. 6. Mora. c. 2. & ſuper 1. Reg. ca. 4. & ſuper Ezech. homil. 15. & 20. Caro item Chriſti, ſpecialiter etiam Oſtiũ appellatur, deſignata per Oſtiũ illud Arcæ, quatenus ex lateris ſui uulnere, fluxerũt Sacramenta, per quę nobis patet aditus ad Regna Cœlorũ. Gen. 6. & Iſa. 6. Sic Orige. ſuper Iſa. homil. 4. & Auguſtinus 5. de Ciuita. Dei. c. 26. & li. 12. cõtra Fauſtum c. 39. quod ſanè Oſtium, fuit illud ad meridiem Templi, in dextra eius parte ſitum, per quod nobis fuit ad cœleſtia regna aditus patefactus, 3. Reg. 6. (ut

A (ut Rupertus ait ſuper 3.Reg.20. eſt quoque Oſtium illud Ezechielis in dextera tepli parte collocato, unde mundiſſimæ aquæ, ad meridiem altaris deſcendebant, Ezech.47. Ex quo fit, ut cùm Chriſtus ſit Oſtium Eccleſiæ; non ſolùm Ouium, ſed etiam Paſtorum Oſtium appellatur. Paſtor enim per Oſtium intrare debet, iuxta illud; *Qui autem intrat per oſtiū, Paſtor eſt Ouiū*. Ioã.10. Vnde notandum eſt, quater ſe Chriſtum in hac parabola Oſtium appellare. Primò enim & ſecundò reſpectu Paſtorū; tertiò uerò, & quartò reſpectu Ouium. Et Primò quidem reſpectu Paſtorum; ponendo differentiam inter furem & Paſtorem, penes intrare per Oſtium, uel non intrare per Oſtium. Qui enim intrat per Oſtium in Ouile Ouium, Paſtor eſt Ouium; qui uerò aliunde aſcendit, fur eſt & latro. Quocirca, id quod diſcernit fures à latronibus, ſeu Paſtoribus, Oſtiū eſt. Fures namque prædam clam, cautè, ac ſecurè uenantes, Oſtium fugiunt, ne contra eos ueri Paſtores inſurgant, & deprehendantur. Latrones item, difficilem ingreſſum per Oſtiū ſperantes, ab eo declinant, & aliunde ut rapiant, & furētur aſcēdunt. Quod ſanè ſacra etiam Pagina in Danielis Prophetia teſtatur. Dan.14. cum enim Rex in Danielem inſurgens, eo quod nollet Bel uiuentem (ut aiebat) Deum adorare, uocatiſque falſis ſacerdotibus, ante aram Bel. opiparas (ut moris erat)

Rupertus.
Ezech.47.
Chriſtus non ſolum eſt oſtium ouiū, ſed etiam Paſtorum.
Ioan. 10.
Chriſtus, quare ſe oſtiū in Parabola paſtoris, quater nominauit.
Oſtiū diſcernit fures à latronibus.
Latrones ab oſtio declinant.
Dan. 14.
Sacerdotum Baal dolum.

B impenſas paraſſet, Sacerdotes, quia iniqui erant, ad rapiendas eſcas & cibaria prætioſa Regis, ſecreta ſibi ſubtus altare ad ingrediendum, & egrediendm oſtiola confecerant. Quia enim metuebant, ne iniquitas eorum quoquomodo aliquando deprehenderetur, ac rapiendum, & furandum, non palàm per Templi conſuetum oſtium ingrediebantur, ſed (furium more) oſtiola ſibi furtiua ad rapiendum conficientes, aliundè (quàm decebat) ad furandum, & rapiendum ingrediebantur. Paſtor autem, cùm nihil horum timeat, nec latere quærat, nō aſcendit aliundè; ſed per proprium Ouilis aditum, id eſt per Oſtium, ad ſuas Oues educendas, & reducendas intrat.

Rurſus reſpectu Ouium, bis etiam nomen repetijt. Namque non intelligentibus Iudæis de quo Oſtio loqueretur, ait. *Ego ſum Oſtium Ouium*, & iterū; *Ego ſum Oſtium*, per Chriſtum enim ſolum, eiuſq; Fidem (tanquam per Oſtium) in Eccleſiam Deique Regnum ingredi opportet. iuxta illud Ioan.6. *Nemo uenit ad Patrem niſi per me*. Et Rom.5. *Per ipſum*, ſcilicet Chriſtū *acceſſum habemus ad Patrē*, & Heb.10. *Habentes fiduciam in introitum Sanctorum, per ſanguinem Chriſti*. cur autē tocies ſe Chriſtus Oſtium appellet, inferius dubio quarto dicemus. Illud nunc cenſura dignum eſt, quod Ianſennius aſſeruit

Ioan. 10.
Ioan. 6.
Rom. 5.
Hæbr. 10.
Nō eſt aliud nomen ſub cœlo.
Chriſtus eſt mediator Dei & hominū.
Iāſennius reprehenditur.

aſſeruit in hoc cap.non unicam,ſed duplicem hic tradi à Chriſto Parabolam de Oſtio. Cuius quoque oſtij duplicem affert acceptionem. Qua in re, præter quam quod, æquiuocationis uitium in proximis ſententijs, & uerbis admittat; ex contextu Euangelico uehemẽter & acriter redarguit,illis pręcipuè uerbis,*Dixit ergo eis iterũ Ieſus; Amen Amen dico uobis,quia ego ſum oſtium Ouiũ*, quæ uerba, non ad nouam Parabolam,ſed ad prioris explanationem poſita eſſe,antecedentia non obſcurè demonſtrant.dum prius ait, *& ipſi non intellexerunt*,atque illa quę ſequuntur,*Dixit ergo eis iterũ Ieſus*.Nam(Ly)*Ergo*,cõnexionem,& conſequtionem ad antecedentia importat, Atque illud etiam uerbum (*Iterum*) repetitionem eiuſdem præcedentis ſententiæ. C

Nota.

Cur Chriſtus uocetur propriè oſtium ouium, ſcilicet Prædeſtinatorum.

D.Tho.

D.Auguſt.

Licet Xp̃s cõmunicauerit Apoſtolis multa nomina q̃ ipſi competebant,nulli tamẽ, oſtij nomen communicauit.

Cæterum, Cur Chriſtus præciſè dixerit ſe, Oſtium Ouiũ, optimè ponderat Caietanus ſuper hunc locum Ioannis dicens;uocari Chriſtum Oſtium proprium Ouium, id eſt Prædeſtinatorum, ut ſciamus, per ipſum tantùm aditum haberi ad Oues, id eſt Prædeſtinatos:nullaque alia uia ingreſſum patere ad eas.Et eſt ſenſus.Ego creditus,officium habeo Oſtij,reſpectu Ouiũ, & ideò, quia *Ego ſum Oſtiũ Ouium*,propterea, *omnes quotquot uenerunt ante me* (ut Chriſoſtomus Euthimius, & Græci legunt)*Fures fuerunt, & latrones*. Quia à me qui ſum Oſtiũ declinantes,aliunde aſcenderunt. D

Xp̃s eſt caput Coloſſ.2.

Xp̃s dr̃ lux. Ioan.1.

Ioan. 8.

Xp̃s ẽ paſtor. Ioan.10.

Chriſtus eſt doctor. Iſa.49 50. Ioel 2.

Eſt fundm̃. 1.Cor.3.

Chriſtus eſt petra. 1.Cor.10.

Chriſtus eſt Angelus. Zach.3. Iſa.9.

Chriſtus eſt Sacerdos. Pſal. 109.

Chriſtus eſt mediator. 1.ad Tim.2.

Circa ſecundùm Dubium,an hoc nomen Oſtij ſit propriũ Chriſti? reſpondeo cum D.Thom.3.par.quæſt.8.art.6.ad 3.ex ſententia D.Auguſtini tract.47.in Ioan.to.9.affirmatiuè. Quãuis enim multa ſint nomina (quorum aliqua, hic enumerabimus) quæ Chriſtus mẽbris ſuis communicauit;hoc tamen nomen *Oſtium*, ſoli Chriſto incommunicabiliter conuenit. *Paſtorem*(inquit Auguſtinus)*eſſe dedit membris ſuis: Oſtium uerò nemo noſtrum ſe dicit, hoc ſibi ipſe proprium tenuit*.Et ſanè Chriſtus uocatur caput,ad Col.2.*Ipsũ*(.i.Chriſtũ)*dedit caput ſuper oẽm Eccleſiã*. Appellatur lux.Io.8.*Ego ſum lux mũdi*,Et Io.1.*Erat lux uera qua illuminat omnẽ hominẽ uenientẽ in hũc mundũ*.Paſtor Ioan.10.*Ego ſum Paſtor bonus:* Doctor Iſa.49. 50.*Teſtẽ Populis dedi eũ,ducẽ,ac præceptorem gentiũ*. Ioelis 2. *dedit nobis doctore iuſtitia*.Fundamẽtũ.1.Cor.3.*Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere,præter id quod poſitũ eſt,quod eſt Chriſtus Ieſus:*Petra 1.Cor.10.*Petra autem erat Chriſtus* Angelus Zach.3.*Ecce ego mitto Angelũ meũ*,Et Iſa.9.*magni conſilij Angelus :* Sacerdos,ut Pſal.109.*Tu es ſacerdos in æternũ ſecundũ ordinem Melchiſedech*. Et tãdem,ut innumera alia omittam, mediator ad Timot.2.*Vnus eſt mediator Dei & hominũ,Chri-*

ſtus

A *ſtus Ieſus*, Et ad Gal. 3. & Apoſtolus etiam dicitur quæ ſingula (ſuo modo) membris ſuis communicauit, Rectoribus ſilicet & Paſtoribus in Eccleſia. Vnde Amos 6. *Optimates, capita Populorum* appellantur, licet differenter à Chriſto. Quamuis enim ſoli Chriſto, & nulli alteri qui aliquam capitis rationem participat, competat eſſe caput ratione interioris influxus, ſecundùm quem gratiam, uirtutes, & dona Spiritus Sancti mēbris ſuis diffundit per modum meriti, & redemptionis, atque etiam ratione humanitatis, quæ ex hoc quod eſt Diuinitati coniuncta, uim habet iuſtificandi; nihilominus ſecundùm aliàs capitis functiones, i. ſecūdùm externam aliorum mēbrorum, totiuſque corporis gubernationem, nomen capitis rectè alijs à Chriſto tribuitur, cum duplici tamen diſcrimine. Primò, quoniam Chriſtus eſt caput omnium qui ad Eccleſiā pertinent, ſecundùm omnem locum, tempus, & ſtatum, at cęteri homines, capita appellantur, ſecundùm quædam loca ſpecialia, ut Epiſcopi ſuarum Eccleſiarum, uel ſecundùm tempus determinatum; Sicut Papa tēpore Sui Pōtificatus, eſt caput totius Eccleſiæ. Vel ſecundùm determinatum ſtatum, prout ſcilicet ſunt in ſtatu uiatorum. Secundò, quoniam Chriſtus, eſt caput Eccleſiæ propria auctoritate, & uirtute; at cæteri non, ſed in quantum Chriſti uices gerunt, ſecūdùm illud Pauli 2.
B Cor. 2. *Nam & ego ſi quid donaui, propter uos donaui in perſona Chriſti.* Et 2. Cor. 5. *Pro Chriſto legatione fungimur, tanquā Deo exhortante per nos.* Qua in re animaduertendū eſt. Quòd quamuis hæc poteſtas regendi Eccleſiam Dei, communicata miniſtris, emanet à Chriſti poteſtate, & ea ſit inferior, in ſuo tamen genere, eſt propria, & quaſi principali, ſicut poteſtas, aut uirtus ſecundarum cauſarum. Vel ſicut Regia poteſtas, quæ licet à Deo deriuetur, iuxta illud, Pauli Rom. 13. *Omnis poteſtas à Deo eſt*; ſuo tamen modo, quoad externum influxū, eſt propria & principalis. Ex quo fit, ut per hanc poteſtatem, uerè Principes, Superiores, & Paſtores Eccleſiæ, & ueluti capita in ſuo genere conſtituantur. Vnde uolens hoc Chriſtus denotare Petro, iuſſit ei ſtaterē ſoluere pro duobus. Si enim Petro hæc poteſtas propria, & quaſi principalis communicata non fuiſſet, nunquam pro Petro, & ſe Chriſtus ſtaterem ſoluere iuſſiſſet. Quod ſi objicias: Sacerdotes etiam internū influxū habere, per ſacramenta peccata remittendo; Dicimus, hanc poteſtatem influendi gratiam, & peccatorum remiſſionem concedendi, quæ Sacerdotibus, communicatur, cùm ſit omnino quaſi inſtrumentaria, nullo pacto propriè cenſenda eſt exerceri à miniſtro, ut à capite, ſed ut à capitis inſtrumento.

Xp̄s eſt Apoſtolus.
Ad Galat. 3.
Chriſtus nomen capitis multis. ſ. Rectorib⁹. & Paſtoribus communicauit.
Amos 6.
Chriſtus diuerſo mō eſt caput ac nos. nam ipſe eſt per interiorē influxum donorū, & gratię; quę effundit in mēbra per modum meriti & redemptionis; nō ſic āt nos ſum⁹ capita.
Humanitas Xp̄i, ex eo q̄d eſt Diuinitati coniūcta, habēt uim iuſtificandi.
Papa eſt caput Eccleſiæ, tpe ſui Pontificatus tātū.
2. Cor. 2.
2. Cor. 5.
Xp̄s eſt caput Eccleſiæ propria auctoritate, alij autē non.
Poteſtas regendi Eccleſiam, quæ à Chriſto miniſtris eſt communicata, in ſuo genere eſt propria, & quaſi generalis.
Rom 13.
Quid denotauit Xp̄s, cum iuſſit Petro ſtaterā ſoluere p ſe, & per ipſo.
Ptās remittē

di pc̃ts, q̃o ſit à Sacerdotibus. D.Tho. Ephe.4.

to. Quòd ut benè notat. D.Tho.3.p.q.8.artic.6.ad 2.homo non C dat gratiam interius influendo, ſed exterius perſuadendo ad ea quæ ſunt gratiæ, iuxta illud Pauli Eph.4. *Omnis ſermo malus, ex ore ueſtro non procedat, ſed ſi quis bonus eſt ad ædificatio nem fidei, ut det gratiam audientibus*, uel etiam exterius miniſtrando ſenſibilia ſacramenta.

Xp̃s communicauit Eccleſiæ nomen lucis. Ioan.1. Varia expoſitio doctorũ, ſuper locum illum. Ioã.1. Auguſt.

Nomen Similiter lucis, Eccleſię mẽbris communicatur, dicente Chriſto: *Vos eſtis lux mundi*. Chriſtus lux appellatur, non quælibet ſed *Vera*, Et illa. *Quæ illuminat omnem hominẽ uenientem in hunc mundum*. Ioan.1. Qui locus uariè à Doctoribus, ſanctiſque Patribus interpretatur, Auguſtinus enim in Ioan. putat, intelligi de ipſo Deo abſolutè. Ambroſius lib. de Fide contra Arrianos cap.3. exiſtimat, illa uerba, *Erat lux uera quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum*, intelligenda eſſe de Patre; alia uerò uerba, *Et lux in tenebris lucet*, intelligenda eſſe de Chriſto. Sed hæc uarietas, nõ eſt ad litteram. Athanaſ. in oratione, Quo Deus ex Deo eſt uerbum, & Gregorius Nazian. in oratione de fide, & Cyril. lib.1. in Io; c.8. & Chryſoſt. homil.6. dicũt, intelligenda eſſe hęc uerba de Filio ſeu Verbo. Nazianz. autem alio loco, ſcilicet oratione 5. inter Theologicas, quę eſt de Spiritu Sancto, de tribus perſonis diſtinctè hæc uerba pronunciat. Et reuera quamuis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ad huiuſmodi hominis illuminationem tam naturali, quàm ſupernaturali lumine concurrãt, cùm opera ad extra, ſint indiuiſa Trinitatis; tamen uerba illa intelligenda eſſe de uerbo Dei, Euãgelij contextus manifeſtat. De eo enim dicitur, quòd *Eſt lux hominum, Vita, Per quem omnia facta ſunt, & non erat ille* (id eſt Ioannes) *Lux, ſed eius lucis teſtimonium perhibebat*, quod Ioannes fecit de Chriſto, atque ita negari non poteſt, quin hæc omnia de eodem ſint Dei uerbo carne induto prolata. D

D.Athanaſ. D.Grego.Nazian. D. Cyrillus. D. Chryſoſt. D.Grego.Nazian.

Nota, quòd uera lux, dupliciter accipitur. Ephe.4. Ioan.1.

Aduertendum eſt inſuper, ut intelligamus, quomodo uerbum dicitur lux uera, quòd, Verũ, in Scripturis, tribus opponitur. Aliquando enim opponitur falsò, ut ad Eph.4. *Deponentes mendacium, loquimini ueritatem*, aliquando ei quod eſt umbratile, & figurale, ut eſt illud Ioan.1. *Lex per Moſen data eſt, gratia, & ueritas, per Ieſum Chriſtum*. Tertiò ut opponitur ei quod eſt tale per participationem, ut Ioan. ultimo: *Vt ſimus in uero Filio eius*, id eſt naturali, & non per gratiam, ſeu adoptionem. Et Ioan.1. *Plenum gratia & ueritatis*, ubi Ly, *ueritatis*, ad excludendam participationem ponitur, ut exponitur ab ipſo Ioanne c.3. *Et de plenitudine eius, recepimus uniuerſi gratiam pro gratia*. Et licet hic, poſſet intelligi de luce uera, prout opponitur

Ioan.1. Ioan.3.

A nitur falsè & figurali, qualis erat lux Philoſophorum, & Iudæorum, commodius tamen eſt, hic accipi lucem ueram, pro ut opponitur luci participatę, quales erant Apoſtoli & Săcti. Vnde Chriſtus emphaticè dicitur lux, & lumen, ut Paulus ad Coloſ.1. dicit, *qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine*.i.in Chriſto. Apoſtoli uerò non ſic.

Chriſtus emphaticè dicitur lux.

In tribus autem præcipuis differt lux Apoſtolorum à luce Chriſti, ſcilicet Antiquitate, Veritate, & Generalitate. In antiquitate quidẽ, quoniã lux Verbi ſemper fuit Deus. *Et Deus erat Verbum*; in Veritate, quia non ab alio, ſed à ſe ipſo lucebat. In Generalitate, quoniam *Illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum* (quantũ eſt ex ſe, & ex efficatia ſuæ lucis) atque ita non in Iudæos ſolùm, ſed in totum mundum, lumen Euangelicæ ueritatis diffudit, ſecundùm illud Io.11. *Ego lux in mundum ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat* Et Ioan.3. *Lux uenit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem:* Apoſtoli autem non ita lux ſunt, ſicut & Ioannes ipſe, *Non erat ille lux*, cùm antiquitate & ueritate tum etiã Generalitate, illa uera luce eſſent inferiores. imò Chriſto comparati, nõ erant lux, nec lucebant; ſicut ſtellæ ad ſolis præſentiam. Hęc autem lux, à Ioanne dicitur *Vita hominum*. Non quòd non fuerit quoque lux Angelorũ (cũ

Chriſti lux I tribus differt à luce Apoſtolorum, ſcilicet in antiquitate, ueritate, & generalitate.
Coloſſ.1.
Ioan.11.
Ioan. 3.
Apoſtoli cõparati Chriſto, nò erant lux.

B per ipſum, illuminationes, ſcientiam, & multas reuelationes acceperint, licet non gratiam, nec gloriam, non enim redempti ſunt per ſanguinem eius: ſed dicitur hominum, quoniam ab eo redempti ſunt, & pro ſolis ipſis ſanguinem fudit, ut ſacrarum ſcripturarum creberrima teſtimonia manifeſtant. Ita dicitur Lucæ.2. *Natus eſt nobis hodie Saluator*. Et 1.Corin.1. *Qui factus eſt nobis a Deo ſapiẽtia, & Iuſtificatio*, Et Iſa.9. *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*. Et ad Hæb.2. *Nuſquam Angelos apprehẽdit, ſed ſemẽ Abrahæ apprehẽdit*. Vnde Chryſoſtomus ponderans illud uerbum, *apprehendit*, dicit, eſſe metaphoram ſumptam ab eo qui magno ſtudio aliquem inſequitur, & omnia facit, ut occupet, & apprehendat fugientem. inſinuans per hoc, Angelos non eſſe inſecutos à Chriſto, ut in eos ſalutarem gratiam influeret, ſed homines. Nec dicendũ eſt propter Angelos Chriſtum paſſum, uel mortuũ fuiſſe, qui fuit error Origenis.

Chriſtus, appellatur lux hominũ. non autẽ Angelorum, quia licet ab eo acceperint multas illuminationes, nõ tamẽ ſunt per ſanguinem eius redẽpti.
Lucæ 2.
1.Cor.1.
Iſa.9.
Hæb.2.
D. Ambroſij pulcherrima pẽderatio ſuper uerba D. Pauli.

Et ſicut concedẽdum eſt, Chriſtum uniuocè eſſe caput hominum, & Angelorum, licet non ex æquo influat in omnia membra, & corporis partes; quia in homines, redemptionẽ, & gratiam, in Angelos uerò (ut dictum eſt) influit ſcientiã, & illuminationes, ideò concedendum eſt, eſſe etiam lucem in An-

Chriſtus, licet uniuocè ſit caput omnium hominum, & Angelorũ, tamẽ non ex æquo influit in omnes.

gelorum, licet non eodem modo utroſque illuminet. C

D.Tho. Ephe. 1.

Nõ me latet pleroſq; alios Doctores tenere cõtrarium, ſed hanc doctrinam ueriorem puto cũ D.Th. in 2.d.9.q.1.ar.8. ad 2. & ſuper c.1. Epiſtolæ ad Eph. ubi expreſsè habet, Chriſtum inſtauraſſe ſiuè quæ in Cœlis, ſiuè quæ in terris ſunt, non redimendo, uel moriendo pro Angelis, ſed reparando Angelorum ruinas. Vnde Apoch.21. dicitur Chriſtus lucerna Celeſtis, Ciuitatis, *Et lucerna eius eſt Agnus.* Quod autẽ & Chriſtus, & uiri Eccleſiaſtici lux ſint, Zach. cap.4. teſtatur. *Ecce* (inquit) *candelabrum aureũ totum, & lampas eius ſuper caput ipſius, & ſeptem lucernæ eius ſuper illud, & ſeptem infuſoria lucernis.* Quę uerba, nõ de Templo Salomonis, nec de ſtatu ſynagogę accipienda ſunt, (ut Hæbrei & Lyranus interpretantur) ſed de Chriſto, & eius Eccleſia. Eſt igitur candelabrum à Zacharia uiſum, Eccleſia (ut Tychonius falsò ſub nomine Auguſtini, homil. 8. in Apoch. ait, & Cyril. & Hieronymus in hunc Zachariæ locum.) & Apoch.1. candelabra ſeptem in quorum medio erat Filius hominis, ſeptem Eccleſias ſignificabãt. lampas autem quæ erat ſuper caput eius, id eſt in ſumitate candelabri, Chriſtum ſignificabat qui eſt caput Eccleſię, oẽs alios ſanctos magnitudine antecedẽtẽ (ſicut illa) ut Notat Anaſthaſius Epiſcopus Nicænus, in Sacram Scripturam, quæſt.53. Cyrillus. unde Hieronymus ſuper illum locum Matth.5. *Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum* &c. Chriſtum lucernam uocari docet. ſuper hoc autem candelabrum; præter maximam illam lucernam, aliæ minores ſeptem ardentes lampades erant, quæ Apoſtolos, Euãgeliſtas Prophetas & Eccleſiæ Dei magiſtros (ut uult Cyrillus) ſignificabant. Vnde ad Philip.2. dicitur, *Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Et Ioan.5. de Baptiſta dicitur, *Erat ille lucerna ardens & lucens.* Et de Elia dicitur, Eccleſiaſtici 48. *Surrexit Elias quaſi ignis, & uerbũ ipſius quaſi facula ardebat.* Hæ autem ſeptem lucernæ, ſitæ quoque erant in ſummo haſtili cãdelabri, ſubtus tamen ſummam lucernam, & ſingulæ ſua infuſoria habebant, non autem illa ſumma. Nam (ut benè Cyrillus notauit) *Filius Dei, uerũ lumen eſt, quod foris non mutuatur, ſed ipſe habet naturaliter lumen*, lucernæ autem habent infuſoria, quoniam. *De plenitudine eius recepimus uniuerſi gratiam pro gratia.* Ioan.3. D

Chriſtus dicitur lucerna. Apoch. 21. Viri Eccleſiaſtici sũt lux. Zach 4.

Lyrani. & Hebreorũ interpretatio reijcitur.

Eccleſia eſt cãdelabrum illud Zachariæ.

Tychonius, uel D. Augu. D. Cyrillus. D. Hierony. Apoch. 1. D. Athanaſ. D. Hieron. Matt. 5.

Septẽ minores lampadæ candelabri Zach. qd denotent ex D. Cyrillo. Philip. 2. Ioan. 5. Eccl 48.

Cur ſumma lucerna haſtilis candelabri non habebat iſuſoria. Ex Cyrillo.

Nomen fundamẽti, Chriſtus Petro cõmunicauit, et alijs Apoſtolis. 1. Cor. 3. Epheſ. 2. Eccl. 26.

Nomen quoque fundamenti, ſeu Petræ, & Chriſto conuenit, & Apoſtolis: Chriſto quidem tanquam ex ſe, firmitatem, & ſtabilitatem habenti. Vnde 1. Cor.3. ait Apoſtolus. *Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitũ eſt quod eſt*

Chri-

A *Chriſtus Ieſus*; Apoſtolis uerò tanquam habentibus firmitaté ex alio, id eſt Chriſto, iuxta illud Pauli Epheſ. 2. *Superedificati ſuper fundamento Apoſtolorū, & Prophetarū, ipſi ſummo & angulari lapide Chriſto Ieſu*. Et Eccleſiaſtici 26. *Fundamenta æterna ſuper ſolidam Petram*, Quæ eſt Chriſtus. Quòd autem Apoſtoli, fundamenta ſint, patet Apoch. 21. d. ubi cùm Ioannes ſanctam Ciuitatem Hieruſalem deſcendentem de Cœlo, ſicut ſponſam ornatam uiro ſuo uidiſſet, deſcribens fundamenta eius ait: *Et murus Ciuitatis habens fundamenta* 12. *& in ipſis*, 12. *nomina*, 12. *Apoſtolorum Agni*. Et quòd nomen Petræ Chriſto cōueniat Patet 1. Cor. 10. *Petra autem erat Chriſtus*, Et Zach. 3. *Super lapidem unum, ſeptem oculi ſunt*. Et Pſ. 26 *In petra exaltauit me &c*. Quod etiam hoc participatiuè conuenit Petro euidentiſſimè probatur ex illo Iſa. 28. *Ecce ego mittā in fundamentis Syon lapidem probatum angularem, pretioſum, in fundamento fundatum*: Et clarius dicente Domino: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petrā, edificabo Eccleſiā meā*. Mat. 26. ubi per Petram intelligi Petrum, oēs Sancti Patris conſentiunt; Gregorius Nazian. in oratione de moderatione ſeruanda in diſputationibus, Et Chryſoſt. homil. 55. in Matt. & Hieronymus. 16. cap. Matth. & Leo ſerm. 2. in die anniuerſarij aſſumptionis ſuæ ad Pontificatum. ſed elegantius præ cæteris

B Theophil. in cap. 22. Lucæ *Poſt me* (ait) *Eccleſia Petra es, & Fūdamentū*. Auguſtinus lib. 1. retract. ca. 21. in ſerm. 23. de uerbis Domini, & in tract. ultimo in Ioan. uidetur hanc expoſitioné uariare, & per Petram, intelligere Chriſtum. Sed etiam ſi utrāque expoſitionem ut probabilem afferat (cū dicat, *harum autē duarū ſententiarū, quæ ſit probabilior, eligat lector*) prima tamen eſt omnino uera; cùm Petrus Io. 1. dicatur *Cephas*, quod Syriaca lingua petram ſignificat, ut docet Hier. in c. 2. ad Gala. Quamuis etiam ex hoc ipſo quòd Petrus ſit fundamētum, & petra Eccleſiæ, (loco Chriſti) nō excludatur ipſi Chriſtus, immò euidentius colligatur, Chriſtum eſſe primam Petram, & primarium fundamētum. Et ideò dixit Paulus Eph. 2. *Ipſo ſummo, & angulari lapide Chriſto Ieſu*. Pulchrè ſanè notauit Ambroſius ſerm. 69. in huius confirmationem (quod Petrus Apoſtolus ſit Petra & fundamentum) quòd primùm miraculum factum à Petro, fuit in confirmationem pedum, ut oſtenderet ſe fundamentum eſſe totius Eccleſiæ. atque ita Petro Templū petente, cùm ab eo pauper ille eleemoſinam peteret, reſpondit Petrus: Argētum & aurum non eſt mihi, quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Ieſu Nazareni, ſurge & ambula. Nomen pariter mediatoris, ſi propriè & perfectè ſummatur, ſoli

Apoſtoli ſūt fundamētū. Apoch. 21.

Nomē Petræ Chriſto conuenit. 1. Cor. 10. Zach. 3. Pſal. 26.

Matth. 26.

D. Gregor. D. Chryſoſt. D. Hierony. D. Leo.

Theophilac. D. Augu. uariè uidet exponere locū Matth. 26. de Petra.

Ioan. 1. D. Hieron.

Quid ſibi uelit, quod D. Petrus primū miraculū qđ fecit, fuit in pedum cōfirmationē, ex D. Ambro.

Licet nomen mediatoris, ſi propriè ſū-

matur, Chriſto tantũ cõpetat, tamen Angeli, & Sãcti, dici pñt mediatores. D. Chryſoſt. D. Ambro. D. Tho. D. Auguſt. D. Fulgẽtius. D. Cyrillus. D. Epipha. D. Hilar. D. Dionyſ. D. Auguſt. D. Cyrillus. D. Epipha. D. Hilarius.

ſoli Chriſto competit iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 2. dicentis, Chriſtum eſſe mediatorem unicum. *Vnus eſt mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus*. Ita Chryſoſt. hom. 7. in 1. ad Timoth. & Ambro. in eandem Epiſtolam, c. 2. & D. Tho. 3. p. q. 26. art. 1. & ad Gal. 5. lect. 7. & Opuſ. 60. c. 18. dicens, *Quod ſolus Chriſtus eſt perfectus Dei, & hominis mediator, in quantũ per ſuam mortẽ humanũ genus Deo conciliauit*. De qua re, legẽdus eſt Auguſt. lib. 9. de Ciuit. c. 15. & Fulgentius de fide ad Petrum c. 2. & Cyrillus dialogo primo de Trinitate, & li. 12. Theſauri. c. 10. Epipha. in Ancorato, & Hilarius li. 9. de Tri. in principio. C

Angeli, Prophetę, & Sancti uiri pñt dici mediatores inter Deũ & homines. D. Dionyſ. Hæb. 1. Matth. 18. Apoch. 8. Dan. 10. Apoch. 5. 1. Cor. 3.

Nihil tamen prohibet Angelos, Apoſtolos, Prophetas, Sanctosque uiros, dici quoque mediatores inter Deum, & homines, prout ſcilicet cooperãtur ad unionem noſtram cum Deo diſpoſitiuè, uel miniſterialiter: ut de Angelis dixit Diony. lib. de Diuinis nomi. c. 4. cùm illi pro nobis orent, noſtraſque orationes ad Deum offerant, & ad noſtram ſint quoque cuſtodiã deputati, ut nos auertant à malo, & ad bonum diſponant, ac moueãt. ut Hæb. 1. Matt. 18. Apo. 8. Dan. 10. & ſimilibus locis patet. Sancti quoq; & Beati, noſtri ſunt mediatores, dum orationes noſtras Deo offerunt, iuxta illud Apoc. 5. *habẽtes Phyalas aureas plenas odoramentorũ, quæ ſunt orationes ſanctorum*. Paſtores quoque & Doctores, eſſe aliquo modo mediatores D ad ſalutem hominum, clarè Paulus habet. 1. Cor. 3. cùm illos Dei coadiutores appellat dicens, *Dei enim adiutores ſumus*. Illud tamen intereſt inter Chriſtum, alioſque mediatores: quoniam Chriſtus per ſe ipſum accedit ad Patrem, & ab eo ſine alio medio, noſtram ſalutem optinet, *Exauditus eſt enim pro ſua reuerentia*. Heb. 5. reliqui autem per ipſum, eiuſq; meritis innixi ut ad Rom. 5. dicitur. *Pacẽ habemus ad Deũ, per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ, per quẽ habemus acceſſum per fidẽ in gratiã iſtã in qua & ſtamus*. Quòd ſi Auguſtinus dixit: quãdoque nec Paulum, nec Apoſtolos eſſe mediatores, ſed ſolùm Chriſtum, ut lib. contra Parme. c. 8. intelligi debet, de perfectò mediatore, nõ enim excludit miniſtros Chriſti, qui dum pro ipſo legatione fungũtur, ut dicitur, 2. Cori. 5. d. mediatores ſecundarij poſſunt appellari, ut disertè docuit Cyril. lib. 12. Theſauri, loco cit.

Chriſtus, per ſe ipſum intrat ad Patrẽ, ad interpellãdum pro nobis, reliqui autem Sancti, non, niſi per Chriſtum. Hæb. 5. Rom. 5. Auguſt. quõ ſit intelligendus, dum ait, nec Paulum, nec Apoſtolos, eſſe mediatores, ſed ſolum Xp̃m. 2. Cor. 5. D. Cyrillus.

Nomen Apoſtoli cõmune eſt Chriſto, & Apoſtolis. Hæb. 3.

Nomen item Apoſtoli, commune eſt Chriſto, & alijs Apoſtolis. Ad Hæbr. n. 3. Paulus Chriſtum appellat Apoſtolum dicens. *Conſiderate Apoſtolum, & Pontificem Confeſſionis noſtræ Ieſum, qui fidelis eſt ei qui fecit illum*. Et relictis alijs nominibus, quæ alibi fuſius explanabimus, concludendum eſt, per

hanc

hanc nominum communicationem, nullam Chriſto iniuriā irrogari, imò potius eius gloriam magis magìſque augeri, cū A ex illo, omnis miniſtrorum uirtus, ac Sanctitas emanet. Vnde ait Paulus: *Per quem accepiſtis & fidem, in qua & ſtatis*. Sicut nec Deo nota aliqua accidit, dum & homines Dei quoque nomen participant, ut Pſal. 81. *Ego dixi Dÿ eſtis uos, & filÿ excelſi omnes*. imò Chriſti gloria augetur, dum ex cōfeſſione catholica habetur, quòd miniſtri Eccleſiæ, non ſunt Eccleſiarū capita cū Chriſto, ſed ſub Chriſto, ſicut nec Apoſtoli ſunt Caput, Lux, Fundamentum, Paſtores, aut mediatores cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, à quo & eſſe caput, & lumen, & alia miniſteria, & officia recipiunt; in quantum ſunt (ut dixit Auguſtinus. tract. 46. in Ioan. tomo 9. unius capitis & fundamenti mēbra. Multa uerò, ſunt Chriſti nomina quæ non communicantur cuiquam, nempe Redemptor, Saluator, Pater futuri ſæculi, & ſimilia, inter quæ eſt nomē oſtij, de quo agimus in præſenti, & in cuius gratiam omnia iſta fuſius adduximus. Cuius rei optimam D. Thomas reddit rationem in dicto art. 6. q. 8. 3. p. Quoniā in Oſtio, importatur principalis auctoritas, inquātum oſtium eſt, per quod omnes domum ingrediuntur; & ipſe ſolus Chriſtus eſt, *per quem acceſſum habemus in gratiam iſtam, in qua & ſtamus*: Per alia uerò prædicta nomina, quę cōmunicantur, poteſt importari non modò auctoritas principalis; ſed etiam ſecundaria.

Maior gloria accedit Chriſto, dum ſua nomina Apoſtolis cōmunicantur. Pſal. 81.

Miniſtri Eccleſiæ, nō ſūt capita Eccleſiarum cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, ſicut nec mediatores cum Chriſto, ſed ſub Chriſto. D. Auguſt.

Multa ſūt nomina Xpi, q̄ nemini communicauit, & quare, ex D. Tho.

B Circa tertium, Cur Chriſtus ſe Oſtium uocet, cùm ſe etiam Paſtorem appellet?

Et difficultas eſt. Quoniam cùm ratio oſtij, importet quid diuerſum à ratione Paſtoris; ſuperuacaneum imò inconueniens uidetur, utrumque Chriſtum appellari. Sed non ab re hæc ei prima fronte diuerſa nomina conueniunt, ſecundùm uaria quę ei attribuuntur. Neque eſt nouum in Scriptura, uni eidemque contraria nomina conuenire. Sic legimus accidiſſe in partu Rachel, quæ cùm filium mortis ſuæ cauſam pepeſiſſet, ipſum *Ben-oni, id eſt filium doloris ſui* appellauit; è contra uerò, Pater eius, ſuæ ſtirpis, ac generationis ſparsā cernēs propagationem, ipſum reuoluto nomine *Ben-iamin, id eſt, filiū ſuæ dexteræ* nominauit. Et tamen duo iſta nomina, licet diuerſa ſignificarent; uni eidemque puero conuenerunt. ſic eidē Chriſto, diuerſa nomina, multis in locis Scripturæ paſſim conuenire comperies, ſed præcipuè Iſa. 9. ubi cùm de Meſſia ageret Propheta, eiuſque natiuitate dicit: *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis &c.* ad nominis autem ipſius impoſitionem deſcendens ait; *Et uocabitur nomen eius, admirabilis.*

Ratio dubij.

In Scriptura, multoties uni eidēque, contraria nomina conueniunt.

Beniamin filio Rachelis, duo diuerſa nomina conuenerunt.

Iſa. 9.

Nota pro Cōcionatoribus.

lis, Conſiliarius, Deus fortis, Pater futuri ſaculi, Princeps pacis. C
Et tamen idem met Puer, qui nomẽ habet Principis pacis, prę liatoris quoque, & raptoris nomen obtinuit, quæ ſunt prima fronte contraria. Vnde dixit Dominus Propheta. *Voca nomen eius accelera, ſpolia detrahe feſtina prædare.* Quę cùm contraria ſint prælium ſcilicet, & pax, utique Propheta cùm unũ prius Puero pacis nomen attribuiſſet, aliud nomen belli à primo longe diuerſum non adhibuiſſet; & tamen hoc ſecundũ adiecit. Nec ab re. Licet .n. inter ſe hęc nomina diſparia, imò uerò contraria exiſtant; in re tamen non ſunt, ſed unum aliud includit. Meſſias enim futuros erat *pax noſtra*, qui (ut ait Paulus) *fecit utraque unum:* ad quam pacem obtinendam, paſſionis ſuæ prælium requirebatur, in quo prælio mors in uictoria abſorberetur. Atque ita, uocatur quidem *Princeps pacis*, quia *pacificauit per ſanguinem crucis eius* (ut ait Apoſtolus) *ſiue quæ in terris, ſiuè quæ in Cœlis ſunt*; & *detrahens Spolia* nominatur, quæ enim (peccato mediante) à filiorum Dei hæreditate rapta ſunt ſpolia, pijſſimo ſuo cruore & *liuore quo ſanati ſumus*, Iſa. 9. ab inimicorum manibus ſunt detracta. Quapropter rectè & *Princeps pacis, & ſpolia detrahẽs*, debuit nominari. Huius ſimilia multa in ſcripturis extãt, ut patet de Iacob, & Abraham: quorum primus, quia fratris futurus erat ſupplantator, *Iacob*, primò nomen habuit. & poſtea D cùm Angelum in lucta (etſi eneruato fæmore) uiciſſet, *Iſrael* (id eſt præualens Deo) glorioſum nomen obtinuit. Secundus uerò, imminuto litterarum numero, *Abram* uocatus, credẽs Deo, adaucta ſibi propter credulitatem littera, in filij immolatione, *Abraham* meruit nominari, *Id eſt, Pater multarum gentium.* Sic quoque & non aliter in pręſenti. Nam Chriſtus, & Paſtor, & oſtium dicitur. Vnde Auguſtinus Tract. 46. in Io. cap. 10. agens de oſtiario ait. *Huic oſtiarius aperit: cui aperit. Paſtori. quid aperit Paſtori? oſtium. Et quis eſt ipſum oſtium? ipſe Paſtor. Nunquid ſi Dominus Chriſtus non expoſuiſſet, non ipſe dixiſſet, ego ſum Paſtor, et ego ſum oſtium, auderet quiſquã noſtrum dicere, quòd ipſe Chriſtus ſit, & Paſtor, & oſtium: ſi enim diceret ego ſum Paſtor, & non diceret ego ſum oſtium; quaſituri eramus, quis eſſet oſtium, & fortè aliud putantes, ante oſtiũ remanſuri, gratia illius & miſericordia nobis expoſuit paſtorẽ, ſe ipſum dixit, expoſuit oſtium ſe ipſum dixit.* Et infra trac. 47. ait, Chriſtum dici oſtium, & oſtiarium, eundemque per ſe ipſum intrare. *Nos (inquit) Chriſtum prædicamus, & ideò intramus per oſtium, Chriſtus autem Chriſtum prædicat, quia ſe ipſum prædicat, & ideò Paſtor per ſe ipſũ intrat. lumẽ cũ alia monſtrat*

Meſſiæ mors neceſſaria fuit ad obtinendam pacem mundo.

Iacob quare habuit diuerſa nomina.

Abrahæ, quare adaucta fuit littera.

D. Auguſt.

Pulchra comparatiões de Chriſto.

A *ſtrat quæ uidentur in lumine, nunquid aliquo alio indiget, ut mõſtretur. lumen ergo & alia demonſtrat, & ſe ipſum.* Et poſt multa exempla, tandem ſubdit. *Sic & Chriſtus prædicat ſe. ſi prædicat ſe, & prædicando intrat ad te, per ſe intrat ad te, & ad Patrẽ. ipſe eſt oſtium, quia nõ eſt quà uenitur ad Patrem, niſi per ipſũ: unus enim Deus, & unus mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus.* Et tandem infra concludit dicens. *Tenete ergo, quomodo Dominus Ieſus Chriſtus, & oſtium ſit & Paſtor: oſtium pandendo ſe, Paſtor intrando per ſe.* Hæc Auguſtinus. Chriſtus ergo, & Paſtor & oſtium dicitur, propter diuerſa. Paſtor, quia noſtri curam gerit, ducens & reducens, iuxta illud Prophetæ: *in paſquis uberrimis paſcam eas*; Similiter etiam dicitur oſtium, quia omnia nobis reſerata ſunt, niſi ueniat ipſe, & per eum tanquam per oſtium ad diuina intelligenda myſteria ingrediamur. unde ipſe ait. *Nemo nouit filium niſi Pater, & Patrem quis nouit niſi Filius, & cui uoluerit filius reuelare:* & Ioan. 1. *Deum nemo uidit unquam,* ueruntamen (adaperto oſtio, & filio in carne ueniẽte) *Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe narrauit.* Quoniam per eum, tanquam per apertum oſtiũ, abſcondita nobis ab origine mũdi arcana, penetrauimus. Eſt igitur Chriſtus Paſtor & oſtiũ. Nec mirum, quòd hęc tam diuerſa illi conueniant. Multa namque quæ in hominibus diſ-

B perſa ſunt, ea in Chriſto unita ſunt; & quę diuerſa, ea Chriſto, uario modo cõſiderata, conueniunt. Qui enim infinitè diſtãtia, ſubſtantialiter ſibi unire potuit, ut ſunt Dei hominiſq; natura, idem ea nomina quæ prima fronte inter ſe obuerſantur, propter diuerſa quæ ei competunt, potuit applicare. Oſtiũ igitur Chriſtus eſt, non quodcunque, ſed oſtium uerum.

Chriſtus propter diuerſa, Paſtor, & Oſtium nominatur.

Ioan. 1.

Nota. Multa quæ in hominib⁹ sũt diſperſa, ea unita in Chriſto reperiuntur.

Chriſtus eſt oſtium uerũ.

Et ſciendum, quatuor oſtij ſpeciem falsò habuiſſe, quæ fœlicitatem promittebant, & lætum ad quietem ingreſſum. Primum quidem oſtium fuit Deorum falſorum cultus. Secundũ ſtudium ſapientię, ſeu Philoſophiæ. Tertium lex Moyſi. Quartum, Hæreticorum dogmata. ſed iniqua ſanè & praua extitere oſtia iſta (ſi tamen oſtij nomen quandoque meruerunt) Primum enim, oſtium non fuit ullo pacto, quippe qui tantùm ab fuit ut ad Fęlicitatem duceret, ut potius, una cum ſuis cultoribus perpetuo gehennæ carceri addiceretur. Neque ſecundùm, ſtudium ſcilicet Sapientiæ, uel Philoſophiæ, ullo modo ueri oſtij nomen, potuit retinere. Etſi enim, ut formatiuũ honeſtę uitæ, & comparatiuum ęternæ fœlicitatis, Philoſophi ſapientiæ ſtudium eſſe uolebant; tamẽ cùm finis hominis ſit ſupernaturalis, ad cuius non modò aſſecutionem, ſed neque etiam cognitionem, Philoſophia aſpirare poteſt; ideò nullo pa

Quatuor habuerunt ſpeciẽ oſtij, ſed falsò.

Quale fuerit oſtiũ primũ.

Quale ſecundum.

cto

Quale fuerit tertiũ oſtiũ.

ćto oſtij nomen aſſequi meretur. Nec tertium lex. ſ. Moyſi: *Nihil enim ad perfectum perduxit lex*, neque unquam potuit legis oſtium quenquam Iuſtificare, ſed neque beatificare. quar- C

Hæreticorum oſtium, non oſtiũ, ſed labyrinthus appellãdus eſt.

tum Similiter Hæreticorum oſtium, non oſtium, ſed labyrinthus potius debet appellari: cùm per eum ingrediẽtes, nec unde ingreſſi fuerint, aut quà egredi opporteat, cognoſcant; ſed ambulant in tenebris, quoniam lux (quæ quoque oſtium eſt) non eſt in eis.

D. Augu. elegans ſententia.

Sed de ijs oſtijs, pulchrè habet Auguſtinus tract. 45. in 10. c. Ioan. ubi in principio ſic ait. *Dicant ergo Pagani, benè uiuimus. Si per oſtium non intrant, quid prodeſt eis? unde glorientur? Ad hoc enim debet cuique prodeſſe uiuere, ut detur illi ſemper uiuere: nam cui non datur ſemper uiuere, quid prodeſt benè uiuere? Quia nec benè uiuere dicendi ſunt, qui finem benè uiuendi, uel cæcitate neſciunt, (ut ſunt gentiles) uel inflatione contemnunt, (ut Philoſophi) non eſt autem cuiquam ſpes uera*

Nulli eſt uera uiuendi ſpes, niſi Chriſtum agnoſcat.

& certa ſemper uiuendi, niſi agnoſcat uitam, quod eſt Chriſtus, & per ianuam intret in ouile. Quærunt ergo plerumque tales homines, etiam perſuadere hominibus ut benè uiuant, et Chriſtiani non ſint. per aliam partem uolunt aſcendere, rapere, et occidere, non ut bonus Paſtor, conſeruare, atque Saluare. Fuerunt

Philoſophi quibus nihil profuit ſua ſapientia.

ergo quidam Philoſophi, de uirtutibus et uitijs ſubtilia multa iactantes, diuidentes, definientes, ratiocinationes acutiſſimas concludentes, libros implentes, ſuam ſapientiam bucis crepantibus D *uentilantes, qui etiam dicere, auderent hominibus, nos ſequimini, ſectam noſtram tenete, ſi uultis beatè uiuere; ſed non intrabant per oſtium, perdere uolebant, mactare, et occidere. Quid de iſtis dicam? Ecce ipſi Phariſæi, legebant, et in eo quod legebant, Chriſtum ſonabant, uenturum ſperabant, et præſentem non agnoſcebant. Iactabant ſe etiam ipſi inter uiuentes, hoc eſt inter ſapientes, et negabant Chriſtum, et non intrabant per oſtium. Ergo et ipſi ſi quos fortè ſeducerent, mactandos, et occidendos non liberãdos ſuccederent. Et hos dimittamus. Videamus illos, ſi fortè ipſi intrant per oſtium, qui ipſius Chriſti nomine gloriantur. Innumerabiles enim ſunt, qui ſe uidentes, non ſolũ iactant; ſed à Chriſto illuminatos uideri uolunt. ſunt autem Hæretici. fortè ipſi per ianuam intrauerunt? abſit. Sabellius dicit, qui Filius eſt, ipſe eſt Pater, ſed Filius non eſt Pater. non intrat per oſtium qui Filiũ*

Hæretici non intrãt per oſtium.

Error Arrij, quod Chriſt' filius Dei, nõ ſit Patri conſubſtantialis.

dicit Patrem. Arrius dicit, Aliud eſt Pater, aliud eſt Filius; rectè diceret, ſi diceret, alius, non aliud. Quando enim dicit aliud, ei contradicit à quo audit, ego et Pater unum ſumus. Nec ipſe ergo per oſtium intrat. Prædicat enim Chriſtum qualem ſibi fingit, non qualem ueritas dicit. Nomen habes, rem non habes. alicuius rei nomen eſt Chriſtus; tene ipſam rem, ſi uis prodeſſe tibi

nomen,

A *nomen, alius; Neſcio unde ſit, ſicut Fotinus, Chriſtus homo eſt (in quit) Deus non eſt. Nec ipſe intrat per oſtium, quia Chriſtus et homo, et Deus eſt. Et quid opus eſt multa percurrere, et multa uana hæreſum enumerare? hoc tenete. Ouile Chriſti eſſe catholicam eccleſiam. quicunque uult intrare ad ouile, per oſtium intret, Chriſtum uerum prædicet, non ſolùm Chriſtum uerum prædicet, ſed Chriſti gloriam quærat, non ſuam.* Hæc Auguſtinus.

Fotini error, quòd Chriſt' ſit homo, nõ autem Deus.

Ex quibus, uaria uidimus, quę cùm oſtia non eſſent, falsò ſibi oſtij nomen aſſumpſerunt. Chriſtus autem non ſic eſt oſtium, ſed eſt hoſtium uerum, humile, & depreſſum, per quod qui ſummiſsè introierit, ſaluabitur.

Quicumque ergo illorum, ſiuè gentilis ſit, aut Philoſophus, Iudæus, aut hæreticus, dum falsò ſibi oſtij nomen uſurparunt, in Chriſti oſtio offenderunt. Gentilis quidem & Philoſophus; dum ueros ſuos, & uiuentes Deos poſuerunt. Vnde Rex ille deceptus apud Daniel. c. 14. Bel uti uiuentem Deū, paratas, oblataſque ſibi impenſas comedere putabat, dicens Danieli: *An non uidetur tibi eſſe Bel uiuens Deus? An non uides quanta comedat, & bibat quotidie?* ij ergo in oſtio Chriſti aberrantes, omnino confringebantur. Similiter etiam & Iudæi in hoc Chriſti oſtio corruerunt, dum Moyſi danti legem,

Omnes Hęretici, à uero oſtio Chriſti aberrant.

Dan. 14.

Iniquorum Prophetarũ dolus.

B non Chriſto fidebant, unde dicebant: *Scimus quia Moyſi loquutus eſt Deus, hunc autem unde ſit, neſcimus.* Quod ſanè pulchrè 1. Reg. 4. præfiguratum fuit in Eli, *qui audito nuncio quòd capta eſſet Arca Dei, cecidit retrorſum de ſella ſuper quam ſedebat ante oſtium, & fractis ibi ceruicibus, mortuus eſt.* Hi nãque zelum habentes legis, in Moſis arca, ac lege, omnem ſuã ſpem obtinendæ ſalutis collocauerunt; quo factum eſt, ut de ſella huius uanæ fiduciæ corruentes, in Chriſti oſtio fractis ceruicibus impegerint. Et ideò Paulus de ijs loquens dicebat. *Prædicamus Chriſtum, et hunc crucifixum, Iudæis quidem ſcãdalum gentibus autem, ſtultitiam.* Similiter etiam & Hæretici in Chriſti oſtio corruunt, quod (ſicut iniqui illi Sodomæ, & Gommorrhæ) iuſto Deo Iudicio, interna mentis cæcitate percuſſi, inuenire non ualent. Hi igitur omnes (licet iniquum) oſtium tamen ſuum habuerunt, per illud ad eorum placita intrauerunt, & fiducialiter domos ſuas ingreſſi (ut accidit miſero Isboſeth Filio Saul) ſopitè in eorum uolitis recubuerunt, ac dormierunt, debili puella relicta (id eſt fragili ratione, ac motiuo) fores, oſtiumque ſeruante. ut inquit D. Gregorius 1. Moral. 36. quo factum eſt, ut ab inimicis ſuperuenientibus, nõ cuſtodito oſtio, fuerint interempti. Non ſic autem fuit oſtium Chriſti.

Iudæi fidunt Moyſi, nõ autem Chriſto.

1. Reg. 4.

Eli, cùm audita captiuitate Arcæ Dei cæcidit retrorſum, quid myſticè ſignificet.

Isboſeth dormino, qd ſit, & quid repręſetet eius ancillula purgãs triticum.

Chriſti. *Sed beatus erit qui non fuerit ſcandalizatus in eo.* Hoc C enim oſtium mirabile, *Oſtiarius aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Per hoc oſtium, ſeu per hanc portam, intrabunt Iuſti dicente propheta: *Iuſti intrabunt per eam.* Et fælix ouis, *ingredietur enim & egredietur, & Paſqua inueniet.*

Nota cur Xps in Euāgelio tocies oſtij nomen repetijt.

Phariſæorum ſuperbia.

Quoad quartùm, cur ſe Chriſtus tocies oſtium appellet, Notandum eſt, quater Chriſtum (ut dictum eſt ſupra) oſtij nomē hoc Ioānis loco repetijſſe. Primis enim duabus uicibus, id fecit contra Iudæos, duabus uerò ultimis, pro cæco, & in fauorem eius. Et quidem putabant Iudæi, ipſos eſſe ueros Magiſtros, Prædicatores atque doctores, & præter eos, neminem eſſe alium, à quo & ueritatis intelligentia, & ſana doctrina poſſet hauriri; quapropter ſolos eos eſſe audiendos tanquam ueridicos; alios autem ad ipſos non uenientes neque addiſcētes, deceptos, allucinatos, tandemque quaſi à ueritatis oſtio aberrantes, uti cæcos, à Iudæorum conſortio, & à Synagoga eſſe reijciendos: quippe qui eſſent extra ouile, nec ueros Paſtores, & Doctores ſequerentur. Atq; ideò quia cæcus non audiuit eos, ſed Chriſtum, quem Doctorem non admittebant; propterea tanquam cæcum, & deceptum, ab ouili, id eſt à Synagoga eiecerunt. Chriſtus ergo uolens redarguere eos, dum ſe primò bis oſtium nominauit, ſe Paſtorem unum à Patre miſſū oſtendit (iuxta illud, *Suſcitabo ſuper eas Paſtorum unum ſeruum meum David* Ezech. 34.) *Ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorē.* eos aut non eſſe Paſtores, ſed raptores, nec ouilis oſtium, ſed macelli. Se igitur oſtium dicit doctrinæ. Et quoniā Phariſæi non intrauerunt per ipſum, ideò potius ipſi ſunt extra ouile, cùm Chriſtum qui ouilis uerum oſtium eſt, non uiderint, nec per ipſum ad ueritatis cognitionem fuerint ingreſſi. Cæcum uerò ex hoc iam deffendit dicens, eum non eſſe cæcum, neque extra Synagogam & ouile eſſe mittendum: quippe qui Doctorem inuenit Iuſtitiæ, à Deo promiſſum, oſtium reperit qui eſt Chriſtus, tandemque per ipſum clariſſimis fidei oculis ingreſſus eſt, media illa confeſſione, dum dixit, *Credo Domine.* Propter hæc igitur omnia, toties Chriſtus oſtij nomen uoluit iterare, ut & Paſtorem ſe faceret, alios falſos excludens, & cæcum uidentem, ueritatemque agnoſcentem, & pariter Iudæos uidentes ſibi uidere, allucinatos cæcoſque eſſe oſtenderet, & à ueritatis oſtio, quod ipſe erat, aberrātes. ut impleretur illud Chriſti, *In Iudicium ego in mundum ueni, ut qui non uident* (ſicut erat cæcus) *uideant, & uidentes* (ut Phariſæi) *cæci fiant.* ſed de his inferius latius diſſeremus.

Cur Cæcus à natiuitate fuit eiectus à Synagoga.

D

Ezech 34.

Chriſtus Cæcū defendit cōtra Iudęos.

Circa Quintum breuiter aliquas oſtij (qui Chriſtus eſt) conditio-

A ditiones exponemus. habet autem oſtium hoc multas proprietates. Primò quidem altum eſt; quoniam non qui terrena, & infima, ſed qui alta ſapiunt, & quæ ſurſum ſunt (cum Apoſtolo) quærunt, per ipſum ingrediuntur. Secundò eſt humile; neque enim admittit quemquam per ipſum tranſire ſuperbum: *Superbis namque reſiſtit Deus humilibus autem dat gratiam*, Et ſanè humile fuit oſtium hoc, Deo Patri, dicẽte de ſe eodem Chriſto. *Ego honorifico Patrem meum*, & alibi; *Quæ placita ſunt ei facio ſemper:* humile terrenis parentibus dicẽte de eo Euangeliſta *Et erat ſubditus illis*: humile cum diſcipulis, ipſo de ſe teſtante, *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde*. Humile Inimicis ipſum percutientibus, Narrante Propheta, *Genas meas dedi uellentibus, faciem autem meam non auerti à conſpuentibus*. Tertiò oſtium hoc eſt unicum, Patri Deo, Matri uirgini, & nobis. Deo patri, quoniam de illo dicit, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, & alibi: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui ipſum audite*. Eſt unicum matri, quia de eo dicit Euangeliſta *Peperit filium ſuum primogenitum*. Vnicum tandem nobis, quia *propter nos homines, et propter noſtram ſalutem* (ut dicitur in Symbolo) *Deſcendit de Cælis, Non enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehẽdit* unde benè Iſaias dixit, *Puer natus eſt nobis, et filius*
B *datus eſt nobis*, Et Angeli Paſtoribus cantantes dixerunt, *Annuncio uobis gaudium magnum, quia natus eſt uobis hodie ſaluator*. Vnicum ſanè nobis fuit oſtium quia *Per ipſum* (ut ait Paulus) *Acceſſum habemus ad Deum*; Vnicum nobis, quia *non eſt aliud nomen ſub Cœlo datum hominibus, in quo opporteat nos ſaluos fieri*. Quartò hoc oſtium, eſt anguſtum. Neq; enim per ipſum aditus datur opulentis, & pinguibus huius ſæculi. ij namque nimijs cupiditatibus, ac uoluptatibus terrenis adeò impinguantur & dilatantur, ut nullus ferè ipſum capiat. *Arcta eſt enim uia quæ ducit ad uitam, et pauci ſunt qui intrant per eam*. Anguſta ſanè porta, & compreſſum oſtium eſt. debet enim qui uult Cœlum ingredi, ab immodica rerum terrenarum cupiditate animum reſtringere, & coarctare. Quintò eſt abiectum, & uile hominum exiſtimatione. ea namque maximè apud Matthæũ Chriſtus commendat, quæ prima fronte ualde hominibus aduerſatur. Sextò eſt oſtium Vniuerſale, & omnibus patens. unde Ioannes dixit, *Vidit oſtium apertum in Cœlo*. Apoch. 4. Et Paulus ait, *Vult omnes homines ſaluos fieri*. Et Chriſtus de ſe ipſo dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati eſtis, et ego reſficiam uos*. Septimò eſt oſtium ſingulare. Quoniam licet omnibus pateat; electis tamen particulare, ac

Multæ ſunt oſtij proprietates, quæ omnes numerantur, & Chriſto attribuuntur.

Oſtium altũ eſt Chriſtus.

Oſtiũ humile eſt Chriſtus.

Oſtium unicum eſt Chriſtus multipliciter, Patri ſcilicet, Matri, & nobis.

Matth. 7.

Iſa. 9.

Oſtium anguſtum eſt Chriſtus, & quõ.

Oſtium abiectum prima fronte eſt Chriſtus.

Oſtiũ uniuerſale eſt Chriſtus.

Apoch. 4.

Oſtiũ ſingulare eſt Xps, qbus, & quomodo.

Oſtium antiquiſſimū eſt Chriſtus per fidem eius.

ac ſingulare oſtium eſt,quoniam ipſi ſolùm *Vitam æternam poſſidebunt*. Octauò, eſt antiquiſſimum.Sola enim fides uenturi meſſiæ, à mundi naſcentis exordio, ad ſalutem obtinendam ualuit. Vnde Ioannes dicitur, *Vidiſſe agnum occiſum ab origine mundi*. Nonò, oſtium Chriſti eſt diſcretiuum.In eo enim fures,raptores,ſeu mercenarij,à ueris Paſtoribus dignoſcuntur. eſtque ueluti uadum illud Iordanis per quod ſolùm iter facturi multi, Euphratæi inimici,à Populo Dei electo Iſrael ſcilicet,in loquutione diſcernebátur. Decimò,eſt inexpugnabile,*Contra quem fremuerunt quidem* Vt ait Propheta,*Gētes, & populi meditati ſunt inania*;ſed non præualuerunt:unde idem Propheta ait. *Sæpè expugnauerunt me à iuuentuta mea, dicat nunc Iſrael, Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea,etenim non potuerunt mihi*: Vndecimò. Eſt oſtium ſeruatiuum.ibi namque oues & à temporum iniurijs,& ab aliarum ferarum ac beſtiarum furijs,præſeruantur,& liberantur. Duodecimò & ultimò.Oſtium eſt id quod in prima facie,ſeu proſpectu domus uidetur. Atque ita accedentes ad Eccleſiæ domum,ipſamque ingredi cupientes,neceſſe eſt habere Chriſti fidem, per quam ueluti per oſtium(& nō aliter)ad Patrem nobis aditus patefiet,dicente de ſe eodem Chriſto: *Nemo uenit ad Patrem niſi per me. & iterum: Per me ſi quis introierit, ſaluabitur*.

Oſtiū diſcretiuum eſt Xp̄s, quoniam diſcernit ueros Paſtores à falſis.

Pulcra Chriſti comparatio.

Oſtium Chriſti eſt inexpugnabile.

Oſtium Chriſti eſt ſeruatiuum.

Quod primò uidetur in ædifitio Eccleſiæ eſt Chriſtus, & quomodo.

C

D

Chriſtus quō ſit Oſtiū, Oſtiarius, ſe aperiat, & per ſe ingrediat̃.

Vltimo loco uidendum eſt, quomodo Chriſtus oſtium cū ſit, & oſtiarius, per oſtium ingrediatur?illud dubium facit in hoc,Quoniam oſtium uia eſt,uia autem non per ſe ipſam intrat, aut pergit, ſimiliter & oſtium ab Oſtiario clauditur, & aperitur: Si ergo Chriſtus oſtium eſt,dicente eodem(ut uidimus in textu paulo ante)*Ego ſum oſtium*;utique oſtiarius nō eſt: ſic enim per ſe ipſum pergeret,ſeu intraret,& ſe ipſū aperiret. Sed nihil horum eſt inconueniens, ut & idem ſit aperiens,& apertum. ſicut etiam (ut ait Auguſtinus tract. 46. in Ioan.)*Solemus uidere Paſtores ſedere ſuper petram,et inde commiſſa ſibi pecora cuſtodire. Vtique melior eſt Paſtor quàm Petra ſupra quam ſedet Paſtor,et tamen Chriſtus et Paſtor,et Petra eſt. totum hoc ſecundùm ſimilitudinem.et eundem debemus accipere et oſtium eſſe et oſtiariū. Nō ergo*,inquit,*pigeat uos fratres eundem accipere oſtium, eundem oſtiarium. quid enim eſt oſtiū? quo intramus. Quis eſt oſtiarius? qui aperit: quis ergo ſe aperit,niſi qui ſe ipſum exponit? Ecce Dominus dixerat oſtium, non intellexerunt; quando non intelleximus clauſum erat, qui aperit,ipſe eſt oſtiarius. Nulla eſt ergo neceſſitas aliquid aliud quærere, nulla neceſſitas, ſed fortaſſe eſt uoluntas:ſi eſt uoluntas*

D. Auguſt.

A *tas, noli exorbitare, noli à Trinitate diſcedere, ſi perſonā aliquā quaris oſtiarij, Spiritus Sanctus occurrat non enim dedignabitur Spiritus Sanctus eſſe oſtiarius, quando ipſum oſtium eſſe dignatus eſt Filius.* Hæc Auguſtinus. Sed clarius tract. 46. nō longè à Principio, Chriſtum Dominum, oſtium, & Oſtiarium, & Paſtorem, & ipſum per ſe ipſum intrare docet referens uerba Chriſti ad Petrum. *Cùm iunior* (inquit) *eras cingebas te, & ambulabas ubi uolebas, cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, et ducet quò non uis. Et expoſuit* (inquit) *Euāgeliſta, quod Dominus dixit hoc, ſignificans qua morte clarificaturus eſset Deum. Ad hoc enim pertinet, Paſce oues meas, et animam tuam ponas pro ouibus meis, tam illud quod ait, Sicut nouit me Pater, et ego agnoſco Patrem) quis neſcit hoc? ipſe enim noſcit Patrem per ſe, nos per illum, quia ipſe per ſe cognoſcit, nouimus, quia et nos per illum etiam hoc nouimus, quia et hoc per illum nouimus ipſe enim dixit: Deum nemo uidit unquam, niſi unigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit. ergo & nos per ipſum, quibus enarrauit. Itē alibi ait. Nemo nouit Filiū niſi Pater, neque Patrem quis nouit niſi Filius, & cui uoluerit Filius reuelare? ſicut ergo ipſe per ſe nouit Patrem, nos autē per ipſum nouimus Patrem, ſic intrat in ouile per ſe metipſum, & nos per ipſum. Oſtium dicebamus per Chriſtum nos habere ad*

B *nos: quare? quia Chriſtum prædicamus: Nos Chriſtum prædicamus, & ideò intramus per oſtium. Chriſtus autem Chriſtum prædicat, quia ſe ipſum prædicat, & ideò Paſtor per ſe ipſum intrat. Lumen cùm alia mōſtrat quæ uidētur in lumine, nunquid aliquo alio indiget ut monſtretur? lumen ergo, & alia monſtrat, & ſe ipſum. Quæcunque intelligimus intellectu intelligimus, & ipſum intellectū, unde niſi intellectu intelligimus? Nunquid ſic oculo carnis & alia uides & ipſum? Quamuis enim uideant homines oculis ſuis; non tamen uident oculos ſuos. Oculus carnis alia uidet, ſe non poteſt; intellectus autem, & alia intelligit, & ſe ipſum: Quomodo ergo intellectus uidet ſe, ſic & Chriſtus prædicat ſe, ſi prædicat ſe, & prædicando intrat ad te, per ſe intrat ad te & ad Patrem.* Hæc Augu. Ex quibus & oſtium Chriſtum, & oſtiarium eſſe cognouimus. Neque per alium ipſum ad Patrem ire, quàm per ſe, ut nos etiam per ipſum ad Patrem intremus.

Oſtiarius ouilis Chriſti, eſt Spiritus Sanctus, ex D. Auguſtino.

Qui prædicat Xpm, ingreſſum habet p Chriſtum ad eos quibus prædicat. Pulchræ ſimilitudines.

DE OSTIARIO.

QVid per oſtiarium Chriſtus ſignificauerit, uaria eſt inter Chryſoſtomū, & Auguſtinum expoſitio. Ille. n. quē ſequi-

Varia expoſitio inter Sanctos Patres.

quid nomine oſtia:ij intelligatur. D.Chryſoſt. D. Auguſt. D. Cyrillus.

ſequitur Cyrillus lib.7. ſuper Ioannem primo, Moyſen arbitratur oſtiarium eſſe ouilis Chriſti, quia per legem introducimur ad Chriſtum: Iuxta illud Ioãnis 5. *Si crederetis Moyſi, crederetis fortè, & mihi.* Hic autẽ, (ut ſuperius tetigimus,) nomine ianitoris, Spiritum Sanctum uult ſignificari, & rectè (meo iudicio) cui ſubſcribit Theophylactus. Eſt enim ipſe Spiritus Sanctus uerè ianitor, cuſtos, & rector Eccleſiæ, eſt ille qui inducit diſcipulos in omnem ueritatem. i. Chriſtum: eſt ille qui Fidei donum fidelium mentibus infundẽdo, ianuam aperit. i. Chriſti fidem, & cognitionem. Eſt etiam ille, qui ipſis met Paſtoribus oſtium aperit, dum in eius uirtute, ac nomine, in uerum ac myſticum Chriſti corpus, legitimam tradit poteſtatem. C

Spiritus Sanctus, quadrupliciter aperit oſtium Paſtoribus Eccleſiæ. Primò per illuminationẽ docẽdo eos. D.Grego. Eccleſiæ gubernationem, artem artiũ appellat. D.Bernar.

Et quidem Spiritus Sanctus quadrupliciter Paſtoribus Eccleſiæ ianuam aperit. Primò per illuminationem interiorem, docendo ſcilicet illos qualiter Dei oues regere, & gubernare debeant. nihil enim difficilius eſt Eccleſiaſtica gubernatione. Vnde à Diuo Gregorio. *Eccleſiarum gubernatio, ars artiũ, & ſcientia ſcientiarum* in ſuo Paſtorali, cap. 1. appellatur. Vnde ad docendum oues, opportet Diuinas Paſtores omnes, à Spiritu Sancto habere reuelationes, & illuminationes. Vnde D.Bernar. lib. 5. de Cõſideratione ad Eugenium in principio dicit de Paſtoribus, *Nobis reuelauit Deus per Spiritum ſuum, ergo quæ ſupra ſunt, non uerbo docentur. ſed ſpiritu reuelantur.* D Et ſerm. ad Conuer. dicit. *Inſpirat Dominus, & dat intelligentiam ſpiritus Dei, ad ea quæ tum ſubditos, tum Prælatos facere opporteat, & eorum mentes ad ea quæ ſunt Dei clarificat, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti edoceant, & quærant.*

Secundo cõfortando.

Secundò cõfortando eorum animos, & pectora ſic corroborando, ut nulla ſit difficultas, nulli incurſus uel maximi & aduerſi, ut cum Dei fiducia non reſiſtant, & ſuperent. Huc ſpectant multa Scripturæ teſtimonia, ut Exod. 7. *Conſtitui te Deum Pharaonis.* Et illud Ezechie. 3. *Ecce dedi faciem tuam ualentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum. Vt adamantem, & ut ſilicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum.* Vnde de hoc Bernardus lib. 3. de Conſideratione Prælatorum animos ad malis, reſiſtendum deſcribens ait. *Accingere gladio tuo, et gladio ſpiritus quod eſt Verbum Dei. glorifica manum & brachium dextrum, in faciendo uindictam in nationibus increpationes in populis: in alligando Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Sic facis, ſi hæc facis, honorificas miniſterium tuum. Non mediocris iſte Principatus: exturbare eſt hoc malas*

Exod. 7.

Ezech. 3.

D. Bernard. Boni Paſtor, qualis eſſe debet, eiuſq; proprietates.

A *las beſtias à terminis tuis, quo greges tui ſecuri in Paſcua educantur. domabis lupos, ſed ouibus non dominaberis, paſcendas utique non premendas ſuſcepiſti.* Et addens proprietates Paſtoris Eccleſiæ, ait, *factum ſuperiorem diſſimulare nequimus. ſed enim ad quod omnimodis attendendum. Non enim ad dominandum inclinor. Nam & Propheta, cùm ſimiliter leuaretur, audiuit: Vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* & ideo Paulus 2. Tim. 4. dicebat. *Argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Erit enim tēpus, cū ſanam doctrinam non ſuſtinebunt &c.* Tertiò, emolliendo ſubditorum animos, ſuauiter eorum corda liquefaciendo, ut facilè in eorum amoré, & reuerentiā, inclinent, eorumq; mandata mox ſine intermiſſione opere compleant. Sic ait Hieron. lib. cont. Pelagia. dicens. *Quia prouidens Deus, Præcipientium nobis conſpicit ſudores, qui ſudare eos voluit, idem ne defatigentur, ſubditorum animos mandatis eorum emollit, ut lubenti animo ēt ardua quæque ſint præcepta, opere adimpleant.* Vnde cùm Populus Iſrael peccaſſet peccato magno, Idololatriæ ſ. iratus eſt Moſes Populo, ipſiq; Dei zelo accēſus, gladijs de medio tollere nō eſt veritus, & dixit; Exo. 32. *Ponat uir gladium ſuper femur ſuum: ite, & redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat unuſquiſ*
B *que fratrem, & amicum, & proximum ſuum. Feceruntque filij Leui iuxta ſermonem Moyſi. Ceciderūtque in die illa, quaſi trigintatria millia hominum.* Quartò, & ult. Paternū eis affectum erga ſuos ſubditos communicando, & infundendo. Quo fit, ut cùm nil aliud quàm ſubditorū ſalutem curatam uelint Prelati; ſic particulare, ac ſingulare eis donum ad curandos morbos ouium concedatur. Quod ſepiſſimè accidit. Multos. n. uidere fuit afflictos, turbatos, & in vltimum ferè deſperationis diſcrimen proiectos; qui non aliter quàm Prelatorum ſuorum conſilijs, ipſorum plagis medelam impoſuerunt. Propter quas rationes, non abs re Spiritum Sanctum, Chriſti ouilis oſtiarium appellamus.

2. Timo. 4.
Tert. ò emolliēdo nimos ſubditorum.
D. Hieron.
Exod. 32.
Quartò Paternum affectū erga ſubditos eis cōicando.
Multa, Paſtoris, ſeu Prælati præſentia curantur.

Alij (ut Auguſtinus ſicut diximus ſuperius) ipſum Chriſtum, & oſtium, & oſtiarium eſſe tradunt. D. Auguſt.

Alij, ipſum Deum Patrem, iuxta illud Ioan. 6. *nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.*

Aliqui Deū Patrem oſtiū faciunt.
Io in 6.

D. Hier. ſuper Marci 13. dicit, ianitorē cui præcepit Deus vigilare, eſſe Verbi Dei Prædicatorem, ut annuitur Matt. 15. & Lucæ 19. vnde Ezech. 3. concionatoribus dicitur. *Quòd ſi dicente me, ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei; ipſe quidem in iniquitate ſua morietur; ſanguinem autem*

D. Hieron.
Matth. 15.
Lucę 19.
Ezech. 3.

ſuum de manu tua requiram. C

Alij Summũ Pont Xp̃i oui lis oſtiniũ faciunt.

Alij tandem, Summum Eccleſiæ Pontificem, Ieſu Chriſti in terris Vicarium, ac D. Petri Principis Apoſtolorum legitimum ſucceſſorem, oſtiarium eſſe contendunt: cui ad aperiẽdum bonis, iniquiſque claudendum, ætherei olympi claues à Domino conceduntur. Vnde Matth. 16. Petro Apoſtolorum Principi claues à Domino traduntur dum dicitur, *Tibi dabo claues Regni Cœlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis.* Et licet Lutherus lib. ſuo quẽ condidit de Poteſtate Papæ, Caluinus lib. 4. inſtitut. cap. 6. §. 4. & ſequentibus, & ſimiliter Magdeburgenſes, Cent. 1. lib. 1. & 2. & cæteri omnes huius tempeſtatis Hæretici, hic, præfactis ſcilicet Matth. 16. verbis, nihil peculiare Petro filio Ionæ promiſſum eſſe velint, quod multis, etſi futilibus inanibuſq; rationibus confirment; certum tamen eſt, has ligandi, atque ſoluendi claues, Petro, & ſucceſſoribus ſuis, verè fuiſſe conceſſas. Si enim Petro conceſſæ non fuiſſent, quare expreſſiſſet Dominus ſubſtantiam nominis particularis per illud (*tibi*) & poſtmodum, cur nomen Petri ipſi in natiuitate inditũ, pariter cum Patris nomine expreſſiſſet? Subiũgit enim, *Beatus es Simon filius Ionæ*, & ſtatim vetus, & recens Petri nomen coniungens dixit ei, *Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, et ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in Cælis eſt: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Et tibi dabo claues regni Cælorum, et quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolutum, & in Cœlis.* Petrus ergo qui Eccleſiæ perſonã realiter, & non (vt alij volunt,) Parabolicè repreſentat, immediatè, & per ſe, ligandi, atque ſoluendi claues verè à Domino accepit.

Matth. 16.

Lutheri, & aliorum hæreticorũ error.

Ligãdi & ſoluendi claues D. Petro conceſſæ ſunt.

D

Petrus Apoſt. Eccleſiæ perſonam realiter repreſentat non autẽ parabolicè.

Quid per claues Petro traditas intelligatur, & confirmatur ex clauium metaphora.

Quid verò per claues intelligatur, certum eſt apud Catholicos; ſoli enim hæretici inſultantes veritati repugnant. Putant namque (vt Caluinus lib. 4. inſtitut. cap. 6. §. 3.) per has claues, Eccleſiæ poteſtatem, ac principatum, non deſignari; ſed ſolùm officium prædicandi Dei verbum, & colloquijs, homines ad Deum conuertendi.

Aptiſſimus locus ſcripturæ, ad probandũ Pontificis auctoritatem. Iſa. 22.

Nos verò & Catholici oẽs, per has claues, ſummã in oẽm Eccleſiã traditã p̃tatem intelligimus. Quod ẽt ex clauiũ metaphora patet. Nam Iſa. 22. dum vnius ſummi Pontificis depoſitio deſcribitur, & alterius erectio, ac conſtitutio declaratur, hæc clariſſima, ad rem noſtram verba facientia legimus. *Vade, ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnã Prepoſitum Templi, & dices ad eum, Quid tu hic?* & infra.

Expel-

A *Expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te. Et erit in die illa, uocabo ſeruum meũ Eliacim filium Helcia, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu eius, & erit quaſi Pater habitantibus Ieruſalem, & domus Iuda. Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerum eius: & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat.* Quo in loco, per claues, non remiſſio peccatorũ, (quæ nulla ibi exprimitur) nec Verbi Dei miniſterium intelligitur; Sed uerus, Eccleſiaſticus Principatus deſignatur. Vnde Iſa. 9. dr. *Et factus eſt Principatus ſuper humerum eius.* Cui communis accedit conſuetudo in humanis. Dum enim alicui debellanti Principi, ſubiectæ Ciuitates, curuis poplitibus ſe dedunt, in ſignũ enim veræ ſuæ obedientiæ ſeu ſubiectionis, & veri etiam Vincentis, & ſuperantis dominium, claues ipſi offerunt, & tradunt. Per hanc ergo clauium traditionem, Chriſtus Petro Apoſtolo, & legitimis ſuis ſucceſſoribus, veram in totam Eccleſiam poteſtatem tradidit: cũ ligandi, ideſt præcipiendi (ligat enim & obligat qui præcipit) ſicut Matth. 23. dicitur: *alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt ea ſuper humeros hominum*; tum etiam pœnis alios reprobos afficiendi. Vnde illo Matth. 18. loco, *Quæcunque allegaueris ſuper terram &c.*

Iſa 9.

Conſuetudo humana, vt ciuitates in obedientiæ ſignum, claues Principi ſuo tradant.

Per clauium traditionem, quid Chriſtus Petro, & ſuis ſucceſſoribus conceſſit.

Matth. 23.

Matth. 18.

B (etiam hæreticis concedentibus) Excommunicationis cenſura intelligitur. Soluit igitur Petrus, & quicunque uerus Romanus Pontifex, dum remittit peccata, liberat per Indulgentias à pœna, diſpenſat in Lege, Votis, Iuramentis, ac ſimilibus obligationibus. Et ſimiliter ligat, dum quos indignos à fidelium conſortio iudicat, per Eccleſiaſticas cenſuras, & Excommunicationis ſentẽtias, à Sanctæ Romanæ Eccleſię gremio deijcit, ac depellit. Sed de his, latius Vide Ecchium, Roffenſem, Valdenſem, Caietanum in Opuſculis de poteſtate Papæ, & Nouiſſimè copioſius Robertum Belarminum pertractantem. 3. par. tom. 1. cap. 12. & 13.

Hæretici concedunt velint nolit, excõicãdi Poteſtatem eſſe in Papa.

Summi Pont. ptãs ad quot ſe extendat.

Ecchius.
Roffenſis.
Valdenſis.
Caietanus.
Robertus Belarmi.

DE OVILI.

OVile, propriè eſt ipſa ouium congregatiò, & multitudo, certo aliquo loco ſub uno Paſtore degẽs. Grecè loco ouilis, habetur αὐλη ſignificatq; atrium, vel ſtabulũ, ſeptum, ſeu caulam, qua tam oues, quàm cętera animalia congregari, & aliquandiu manere conſueſcunt. Alioquin eſſet ταβταλεγύα dicere ouile ouium. Et ſignificat Eccleſiam credentium, & unionem fidelium, ut Hieronymus ſuper

Quid ſit propriè Ouile.

D. Hierony.

D. Auguſt. D. Cyrillus. Theophilac.

Mich. 2. & ſuper Iſai. 65, & Auguſtinus ſuper Ioan. tract. 44. C & 47. & Cyrillus 7. ſuper Ioa. 6 & Theophilactus, cæterique tradunt.

Ouilis proprietates ſunt quinque, quę omnes Eccleſię accõmodantur.

Et ſanè ꝓprietates ouilis, pulcrè Eccl̃ę accõmodantur. Ouile. n. ſit cõmodũ, & opportunũ, q̃nq; ꝓprietates deſiderat.

Prima conditio ouilis.

Primo ut ſit locus amplus, & bene & capax cunctarum ouium in ipſo congregandarum. Sic Eccleſia, *a ſolis ortu uſque ad occaſum protenditur, extenditque ramos ſuos uſq; ad mare:* & Propheta dicebat, *O Iſrael quàm magna eſt domus Domini quàm ingens locus habitationis eius.* & Gen. 22. benedicens Dominus Iacob dixit. *benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut Stellas cœli, & velut arenam quæ eſt in litore maris.* & Pſal. 2. *dabo tibi gentes hæreditatem tuã, & poſſeſſionem tuam, terminos terræ.* & Pſ. 71. *Dominabitur à mari uſque ad mare, & à flumine, vſque ad terminos orbis terrarum.* & num. 24. dicitur. *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael: vt Valles nemoroſa, ut horti iuxta fluuios irrigui: vt tabernacula quæ fecit Dominus, quaſi cedri prope aquas. Fluet aqua de ſitula eius, & ſemen illius erit in aquas multas* : vel (vt alia littera habet) *in gentes multas*. Et Gen. 24. in perſona Eccleſiæ, Chriſto vero Iſaac deſponſatæ, dictum eſt Rabeccæ. *Creſcas in mille millia, & ſemen tuum poſſideat, portas inimicorum ſuorum.* & Matth. 28. & Lucæ 24. D act. 1. Diſcipuli, ad Euangelium omni creaturæ prædicãdum mittuntur.

Gen. 22. Pſal. 2. Pſal. 71. Num. 24. Gen. 24. Matth. 28. Lucæ 24. Actor. 1.

Vera Eccleſia, Catholica appellatur q a amplectit omnia loca, tempora & perſonas. Iſa. 49. Apoch. 5. Epheſ. 2.

Ex quo fit, ut vera Eccleſia, *Catholica*, id eſt vniuerſalis appelletur, idque ob multas cauſas. Tum quia complectitur, & comprehendit omnia loca mundi, uſque ad extremos terminos terræ, ut patet Iſai. 49. Apochalip. 5. & Eph. 2. *Ex omni tribu, lingua, & natione quæ ſub cœlo eſt.* Tum etiam, quia ambit, & amplectitur omnia tempora, præterita. ſ. præſentia, & futura, quotquot in lege Naturæ, Moſis, & Gratiæ, agnouerunt, agnoſcunt, & agnituri ſunt viam veritatis. Et tertiò quia colligit omnes ordines, ſtatus, & ſexus Iudęos, Græcos, Mares, & Fęminas; *cùm non ſit perſonarum acceptio apud Deum, gloria enim, & Pax omni operanti bonũ.*

Rom. 2. Eccleſia colligit omnes ſaluandos, vt Arca Noè. D. Auguſt. D. Hierony.

Rom. 2. Tum denique, quia omnes ſaluandos colligit, vt Arca Noè. Cæteri enim omnes qui in Eccleſia non ſunt, extra ouile, & caulam ſalutis morantes, pereunt. De qua re, luculentiſſimè ſcripſerunt, Auguſtinus, in Epiſtola 78. & 80. ad Heſychium, & Epiſt. 170. ad Seuerinum, & Epiſtola 166. ad Donatiſtas, & contra Epiſtolam Manichæi, quam vocant fundamenti, cap. 4. & in lib. de vera Religione cap. 7. Hiero-

nymus

A nymus in Dialogo aduerſus Luciferianos,& in cap.24.Matthæi.Theodoretus lib.de legibus,Tertullianus lib.contra Iudęos cap.3.Beda in cap.6.cantici canticorum. Et Vincentius Lyrenenſis,in libello contra prophanas omnium hæreſeon nouationes.

Verùm animaduertẽda ſunt hic tria,cũ Driedone,li.4.c.2. parte ſecũda de Eccleſiaſticis dogmati. Primum,ꝙ adhoc vt Eccleſia dicatur Catholica,nõ requiritur, ſimpliciter & abſolutè loquendo, vt ſimul & ſemel, atque vno eodemq; tpe in omnibus mundi partibus aliqui fideles exiſtant; ſed ſatis eſt,ut fiat ſucceſſiuè, dummodo uenturi, ſeu futuri fideles, eandem veritatem creditam habeant, cum fidelibus præcedentibus.Ex quo fit, ut ſi in vna tantùm Prouincia eſſet modò fides, vel tempore Antichriſti fides tantummodo eſſet Romæ (quod Aliqui probabiliter dixerunt) non eſſet illa fides,localis nominanda, ſed verè catholica.Quoniam crederent illud idem, quod præcedens Eccleſia quæ erat in alijs partibus mundi credidit, & cum, illa continuaretur.

Secundum.Quòd neceſſarium ſit, eſſe modò Eccleſiam Catholicam actu in maioribus,ac pluribus mundi partibus. Nã (ſicut etiã fatentur hæretici) cùm Eccleſia ſenuerit,amplius profectò creſcere non poteſt,quantùm ad loca.Atq; ita B reſtat,ut quantum ei accretionis fuerat tribuendum, id iam omne habuerit,quæ *extendit ramos ſuos vſque ad mare.* Sed quæ loca Orbis, Eccleſia occupauerit; non eſt hic ex profeſſo diſſerendi locus. Certum tamen eſt, tempore Irenæi, per omnes mundi Prouincias tunc cognitas, Eccleſiam fuiſſe diffuſam. Sed de his lege eundem lib. 1. c.3. & D. Cypria. lib. de Vnitate Eccleſiæ,Tertullia.lib.contra Iudęos cap.3. Athanaſ. lib. de humanitate Verbi, Auguſtinum Epiſtola 78. & 80.ad Heſychium. Chryſoſt. & Hieronym. in cap. 24. Matthæi. Theodoretum lib. de legibus, Leonem Magnum, Serm.1.de SS.Petro,& Paulo,multoſque alios,quos longum eſſet enumerare.

Notandum Tertiò ex Auguſt.lib.de Vnitate Eccleſiæ cap. 3.ad hoc vt Eccleſia *Catholica* dicatur, nulla tempora, loca, aut hominum genera excludere.Ex quo fit,ut vera,& Catholica Eccleſia,à Synagoga differat. Hæc enim uni tãtùm tempori,ad Meſſiæ ſcilicet aduentum,erat alligata; vni item loco, Templo ſcilicet Salomonis, vbi, & non alibi, fas erat Iudęis ſacriſficare. Similiter etiam Tertiò,vni ac particulari nationi, familiæ nempe Iacob. Euãgelica verò Eccleſia,omnia loca, omnia tempora,omnesq; nationes amplectitur,Et pro-

Theodoretus Tertullianus. Beda. Vincentius Lyrenen.

Nota cũ Driedone.

Non eſt ſimpliciter neceſſe,vt Eccleſia ſimul & ſemel ſit i oĩb' mundipartib.

Roma nunq̃ à fide cadet ſm aliquos.

Si Chriſti fides eſſet tm in. vno loco nõ iõ eſſet dicẽda fides localis, & quare.

Eccleſia neceſſario requiritur actu in plurib. partibus mundi.

Eccleſia iã ſenuit,& (quãtum ad loca) ampli' creſcere nõ poteſt.

Eccleſia t pe Irenæi. p oẽs Prouincias tunc cognitas erat diffuſa.

D. Cypria. Tertullia. D.Athana. D Auguſt. D.Chryſoſt. D. Hierony. Theodo. D.Leo.

Nota ex D. Au. quæ ſint neceſſaria ut Eccleſia dicatur Catholica

In templo Salomonis, fas tantũ erat Iudęis ſacrificare.

Eccleſia oĩa, tpa, loca, & nationes amplectitur.

Sectæ hæreticorum, non poſsũt appellari Eccleſia.

pterea hæc eſt *Catholica*, illa aũt non. Neq; ſimiliter ſectæ aliæ, vt Mahumeti, Eutychetis, Neſtorij, & aliorum, Eccleſia Catholica poſſunt appellari. Licet enim per varia mundi loca hæc ſe venena diffuderint; nullo tñ modo Eccleſiæ Catholicæ nomine gaudent. Quoniam inter ſe nõ ſunt unum (ſicut mox infra declarabimus) imò ſibi inuicem aduerſantur. C

D. Augu. Pulcra ſẽtẽtia de hæreticorum, ſectis.

Quod pulchrè docuit Auguſtinus lib. de Paſtoribus cap. 8. dicens: *Eccleſiam eſſe vbique, & hæreſim vbique; ſed Eccleſiam eſſe unam, & eandem ubique; hæreſes uerò non eaſdem eſſe, ſed diuerſiſsimas, quæ ſe inuicem non nouerunt; atque ideo nullam earum eſſe Eccleſiam Catholicam. Quare* deſſicient ſtatim ac corruent, quippe qui non ſupra firmiſſimam Petram vnitatis fidei Chriſti fundatæ ſunt, ſed ſuper tenuem, & inconſtantem opinionum falſarum arenam, quæ mox à uentis hinc inde ſufflatę, & impulſæ, decident, ac corruent.

Sectæ hæreticorum, quia non ſunt fundatę ſuper firmam Petram quæ eſt Chriſtus, ideo corruunt.

Hæretici, nullũ hactenus generale Cõcilium cõgregare potueſũt, & quare. Vulpes Sanſonis, ſimiles hæreticis, qui in varias partes pergunt.

Nec mirũ eſt, ꝙ Hæretici, cũ multas amplaſq; Prouincias, ſpatioſa ſimiliter regna, ſuæ prauitatis lolio ſeminata habuerint, & habeant; nullum hactenus generale Concilium cogere, ac congregare potuerint. Cùm enim acephali ſint in Eccleſia, hoc eſt, Chriſti in terris vicarium, ſummumque Pontificem in caput non agnoſcant, ſine capite pergentes, nullum veritatis ſemen poterunt congregare. Quinimo inter ſe varij, & diſſentientes, inſtar uulpium Sãſon, in contraria pergentes (pro capitum varietate, & contrarietate) ſe ipſos concremant, & ſæpè ſæpius noſtras Chriſtianas aptas ſectu meſſes, uoranti igne inflãmant. D Illud ẽt accedit; quòd non eſt dogma inter eos alteri ferè conforme. Quiſque *quæ ſua ſunt quærit*, eò cumulat omnia, vt ſuo dogmati valeat cohęrere, licet alijs obuerſentur.

Hæretici, ſibi ipſis ſunt contrarij, & quod vnus confirmat, alius negat.

Quod idem alij faciũt; & quod primi vnum ſentientes confecerant, hoc ipſi contrarium tenentes, ſubuertunt. Quodq; peius eſt, dum ij aliorum errores reprehendunt, atque confundunt, ſe ſuoſque vident ab aduerſarijs confutari. Non ſic autem Eccleſia Catholica eſt. Namque quia à Spiritu ſancto regitur, per ueritatis uiam ſibi diuinitus demonſtratam incedit, inſtar ſunamitis pulchra & gratioſa Deo; atque ita quod à tempore Apoſtolorum (Deo dictante) accepit, per varia, ac diuerſa Concilia idem ſentientia, tenuit, tandemque per Æcumenicũ Tridentinum Concilium, in vnitate fidei, & vera confeſſione conſeruauit.

Eccleſiæ conſtantia in ſancta doctrina retinenda.

Secunda conditio ouilis.

Secunda ouilis cõditio eſt, ut ſit circumcirca munitũ vallatũ, & benè ſeptũ aduerſus fures, & ferociſſimas beſtias. Sic Eccleſia, murum habet & ſepem firmiſſimam, ac munitiſſimam

A mam, quæ Catholicos, ab hæreticorum rabie, ac furijs tueatur, & protegit. Quamuis autem Eccleſia Apoſtolica, ſepes habeat quæ ſunt Dei, & Angelorum cuſtodiæ, ut dicunt Hilarius ſuper Matth. can. 22. & Hierony. ſuper Iſa. 5. eſt enim Diuina protectio ſeps, muruſque firmiſſimus, iuxta illud Prophetæ. *ſuper muros tuos poſui cuſtodes tota die nõ tacebunt*: nihilomninus hoc loco, per ſepem, accomodatius Summorũ Pontificum, & Catholicorum Epiſcoporum circulum perfectum, circumcingentem zonam, ſeriatam, continuatam, ac nunquã interruptam ſucceſſionem, ab Apoſtolis ad hanc uſque diem intelligimus. Eſt enim hæc ſummorum Pontificum & fidelium Epiſcoporum à Petro Apoſtolo uſque modò continuata ſucceſſio, inſtar firmiſſimi lapidei ambitus, quo Eccleſiæ ouile cingitur & vallatur. Eſtque ut alter *æneus murus* munitæ Ciuitatis Hieroſalem Hier. 1. Alia inſuper ſeps, eſt Diuina lex, & Decalogus (ut ait Hierony.) quo Paſtor inter ſepta oues concludit. Licet autem primam & ſecundam ſepem (ad tempus) habuerit Synagoga; non tamen ſẽper habuit. Quippe qui neglecto, imò perſequto Deo, Angelorum ſibi aſſiſtentiũ ſpretis uigilijs, ſepem legis tranſiliens confregit, ac diſſipauit. Vnde de ea dicebat per Hieremiam Dominus; *A Sæculo confregiſti iugum, rupiſti uincula*
B *& dixiſti, non ſeruiam.* Et Chriſtus Phariſęis in Synagoga dicebat: *Quare & nos trangredimini mandatum Dei propter traditionem ueſtram?* Gentilitas autem, nullam legis ſepem habuit; ſed inſtar pulli aſinarij, ſine freno ac iugo legis, hinc inde ab unius Idòli cultu, ad alterius falſi Dei uanã religionem diſcurrens, uagata eſt.

Sepes multę ſunt in Eccleſia.
D. Hilarius.
D. Hierony.
Seps Eccleſię, eſt continuata ſeries ſummorũ Pontif. & Catholicorum Epiſcoporum.
Hiere. 1.
Seps ouilis Chriſti eſt lex diuina.
D. Hieron.
Synagoga habuit ad tẽpus ſepem Dei & legis, non tñ ſemper.
Hierem. 2.
Gẽtilitas nullam habuit legem.
Gentilitas ſimilis eſt pullo aſinario.

Eccleſia aũt Catholica, & Apoſtolica, nõ ſic eſt. Imò verò, prҽter Dei, Angelorũ, ac legis Euangelicę firmiſſimas ſepes, quartã quoq; ſepem habet ſummorũ. ſ. Pontificũ, & Epiſcoporũ à D. Petro ad nos uſq; continuatam, & nunq̃ interruptam ſucceſſionẽ. Quæ munitiſſimæ ſepis inſtar, ipſam in modum coronæ, ac Zonæ (ut diximus) exornãt, & cingunt.

Dicitur autem (præter multa alia) *Apoſtolica Eccleſia*, tripliciter. Primò, quia poſt Chriſtum, ſuper Apoſtolos fundata, ab eiſdem originem habens, ad noſtra uſq; tempora diffuſa eſt. Secundò, quoniam non noua, ſed antiqua ac vetuſta eorundem Apoſtolorum, ſanctorum Patrum, ac Epiſcoporũ doctrina imbuta eſt. Et tandẽ Tertiò, quia eorundem Apoſtolorum, ſummorum Pontificum, ac fidelium Pręlatorum ſucceſſione, ac perenni miniſterio eſt roborata. Quam legitimam ſucceſſionem, ac ſepem, non intellexe-

Eccleſia, dicitur Apoſtolica tripliciter.
Primò.
Secundò.
Tertiò.

runt Hæretici, imò verò ipſam euertere eruere, ac deſtrue-re conati ſunt. Quod eleganter Driedo, lib. 4. de dogmatibus varijs, & li. Apocryphis verbis tradidit. *ſunt* (inquit) *hæretici, qui libenter audiunt, Eccleſiam Chriſti ibi eſſe, ubi eſt fides & verbum Chriſti, ſed de legitima Epiſcoporũ ſucceſſione, & Eccleſiaſtica poteſtate retinendi & remittendi peccatum, quæ à Chriſto in Apoſtolos, & ab Apoſtolis in ſolos Epiſcopos, & ſacerdotes ſecundùm ſeriem ſucceſſionis deſcendit, audire contemnunt. Neſcientes ſecundum ſcripturam, ueram Chriſti Eccleſiam, non poſſe eſſe in ſocietate eorum, apud quos non eſt vera Chriſti cathedra, quæ & Petri, & Apoſtolica cathedra appellatur. Hæc autem non eſſe apud eos, quorum cathedra, & Epiſcopatus, ab Apoſtolica cathedra non trahunt originem*. Cæterùm ij qui ſepem Apoſtolicæ, & ſummorum Pont. ſucceſſionis, in Petri cathedra infringunt, mordebuntur à Dæmone colubri tortuoſo: *qui enim diſſipat ſepem* (ut ait Eccleſiaſtes, 10.) *mordebit eum coluber*.

Hæretici non intellexerũt ſepem Eccleſiæ, & ideo ipſam ſpreuerunt. Driedo.

Quòd autẽ ſeps iſta, & hæc Pontificũ ſummorũ, ac fideliũ Epiſcoporum continuata ſucceſſio, debeat eſſe in Eccleſia, patet. Debent enim homines edoceri circa illa quæ ſpectant ad cultũ Dei. Vnde ſi Michas, ut dicitur Iud. 17. conflato ſibi aureo Deo, ſtatim quęſiuit ſacerdotẽ, qui quę ad ipſius honorem ſpectabant curaret, atque efficeret; multo magis in Eccleſia Apoſtolica, in qua uerus Deus adoratur, vera ſummorum Pontificũ, & fidelium Epiſcoporum ſucceſſio eſſe debet, ne cultus Dei defficiat, deficientibus ſacerdotibus; cùm Malach. 2. dicatur, *legem requirent de ore eorum*. Aliàs enim, ſi hæc uera ſucceſſio Pontificum, & Epiſcoporum in Eccleſia defficeret, inſurgentibus quotidie hæreſum ſectis, Chriſtiana Fides langueſceret. Sunt ergo Pontifices, & Epiſcopi fideles, ab Apoſtolis ad nos uſque continuata ſerie Eccleſiam ſepis inſtar uallantes, ſicut cuſtodes illi Salomonis, in modum coronę thronum ipſius circumdantes, *En* (inquit) *tronum Salomonis, 60. fortes ambiunt, ex fortiſſimis Iſrael. Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi. Vniuscuiuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos* Cãt. 3. Huiuſmodi ſiquidẽ Pontifices ſummi, & Apoſtolici Epiſcopi, & *gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei* (prædicando) & gladium duplicis iudicij, temporalis, ac ſpiritualis, ſuo tempore, contra inimicos quietem veri Salomonis in Eccleſia perturbantes, Euaginarunt; & Excommunicationum, cenſurarumque gladio, putrida Eccleſiæ membra, à uiuificatis Fide, & Charitate præciderunt. Sed quoniam hic nõ eſt

Eccleſ. 10.

Cur in Eccleſia debet eſſe Pontificũ & Prælatorum cõtinuata ſeries.

Iudicum 17.

Malach. 2.

Niſi eſſent in Eccleſia Sancti Pontifices langueſſeret Chriſtiana fides.

Pontifices, & Epiſcopi fideles ſimiles ſunt cuſtodibus fortiſſimis Salomonis.

Cant 3.

Gladius Pontificum & Epiſcoporum Eccleſiæ qualis ſit.

A ſcopus noſter, uideantur Doctores, vt Hierony. aduerſus Luciferia. to. 3. & in Pſal. 44. & Auguſt. ét in eundem Pſalmum ſuper illud, *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij*. Item in Epiſtola 165. ad Generoſum, vbi enumerat Pontifices à Petro uſq; ſuam diem, & in Pſal. contra partem Donati, & in lib. contra Epiſtolam fundamenti. & Cypria. Epiſtola 9. lib. 4. & multos alios. D Hieron. D August. D. Cypria.

Tertia conditio ouilis eſt, ut habeat munitum, & benè opertum tectum, ne imbres, grando, nix, gelu, ac tempeſtates e cælo cadentes, mactent, & offendant oues. Sic Eccleſia, tectum habet vndequaque contegens, ac operiens. Hoc autem tectum, nil aliud eſt, quàm ſanctitas Doctrinæ. Eccleſia enim (ut in ſymbolo hr̃) non ſolũ Catholica, & Apoſtolica; ſed etiam *Sancta* appellatur. Quia nihil cõtinet niſi verum, nihil habet niſi immaculatum. Vnde Propheta dicit, Pſal. 18. *lex Domini immaculata, &c.* quod de nullis alijs ſectis affirmari poteſt, cùm omnes manifeſtiſſimos contineant errores, luce meridiana clariores. Tertia conditio ouilis Christi. Eccleſiæ tectum, eſt ſanctitas doctrinæ. Pſal. 18.

Namque (ut à Iudæorum lege exordiar) quis ignorat, apud eos eorumque falſam Religionem, innumeros errores contineri? voluenti enim Talmud (quod ut ipſi aiũt, eſt Dei uerbum ſcriptum) innumerabiles errores occurrẽt. De quibus B legendus eſt Sixtus Senen. lib. 2. Biblio. ſanctæ. Nam Rabbi, Salomon, quem ipſi tanti faciunt, ſuper illud num. 28. *in Kalendis autem offeretis Holocauſtum Domino*, Ipſe, *Holocauſtum Domini* uertit. Et narrat, peccaſſe dominum, dum Lunę lumen diminuit; atque ita, pro hoc Domini peccato, offerri ipſius holocauſtum, ut dimittatur ipſi Deo hoc peccatum. Quam hiſtoriam, licet illo loco non narret, narrat tamen eam ſuper Geneſ. 1. in illa uerba; *fecit Deus duo luminaria &c.* De paganis verò, eorumque falſa doctrina lege Auguſtinum lib. 7. de Ciuit. per totum, ubi huic rei accommodatisſima reperies. Iudæorũ lex, multa falſa continet. Sixtus Senẽſ. Rabbi Salomonis error, dũ dixit, Deũ peccaſſe. Num. 28. Gen. 1. Paganorum falſa doctrina. D. Auguſt.

Iam verò ad antiquos Philoſophos accedamus, & uidebimus, eorum non modò non ſanctam eſſe ſectam, ſed etiam impiam extitiſſe. Quid enim nefandius, & execrabilius Maſſagetarum legibus, quibus morituri ſenes, à ſuis parentibus, & propinquis deuorari præcipiebantur? Quid iniquius inſtitutis Perſarũ, ubi inceſtæ nuptiæ cum Matribus, filiabus, ſororibuſque laudabantur? Et ſimiliter Tibarenorum, ubi ſenes, ex altiſſimis turribus dari præcipites iubebantur? Sed quoniam hæc longum eſſet enarrare, videatur Theodoretus, lib. de legibus. Philoſophorum doctrina impia. Maſſagetarũ leges nefandæ. Tibarenorũ leges iniquæ. Theodoret.

Quid

In Alcorano ſunt innumera falſa. Mahumetus docuit Deũ & Angelos pro ipſo orare.

Quid verò de Mahumetana Secta dicemus? Vertãt Alco- C
ranum, vbi (præter innumera falſa quæ ibi continentur) vnum illud alijs omnibus abſurdius reperitur. Deum ſcilicet, & Angelos, pro Mahumeto orare. Et quis quæſo non videt peruerſam hanc legem? Quis in ipſa, abſurdiſſima non videt contineri?

Montaniſtarum hęreticorum, ſacrificium execrandum.

Prætermittamus hæreticos, qui tantum abeſt vt ſanctam aliquam ſectam ſequantur; ut potius nequiſſima dogmata fuerint ſequti. Montaniſtæ enim, teſte Auguſtino, hæreſi 27. ex infantis anniculi ſanguine ſacrifficium faciebant, cuius pueri corpus (æreis aciculis minutiſſimis illatis vulneribus) immani crudelitate exprimebant.

D. Epipha. Gnoſticorũ impia doctrina.

Refert Epipha. hæreſi 26. Gnoſticos hæreticos docuiſſe debere homines in omni luxuria exerceri; ita tamen, ut non ſequeretur fętus, quẽ (ſi fortè ſequebatur) ex prægnantiũ vteris extrahebant, mortario tundebant, tandemque melle, & pipere conſperſum, deuorabant. De quibus omnibus, & alijs, lege Auguſtinum, hæreſi 26. & 46. & Epiſtola 50. & Theodoretum, lib. 4. de hæreticis fabulis. Cùm ergo hæ omnes ſectæ, aliæque plurimæ, quæ ſeriò prætermittuntur, infinitos in ſe contineant errores; ſola Eccleſia nullum in ſe turpe, nullum iniquum continet, nullum in ſe repugnãs dogma habet, etſi multa ſupra rationem contineat. Sola noſtra Eccleſia Apoſtolica, catholica, & Sancta eſt, quæ tectum hoc habet Sanctæ doctrinæ, vt docet Fęlix in Octauio; Tertullianus, in Apolo. c. 36. & ſequentibus, Iuſtinus in vtraque Apologia: Auguſtinus lib. de Ciuit. Dei, & D. Tho. in lib. contra Gentes. Sola ergo Eccleſia eſt, quæ tectum hoc, & firmum operculum habet. *nihil* (inquit Auguſtinus lib. 2. de Ciuit. Dei ca. 28.) *& Chriſtianis Eccleſiis turpe, & flagitioſum ſpectandum, immitandumque proponitur, vbi veri Dei aut præcepta inſinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia poſtulantur.* Nec ſolũ operitur Eccleſia ſancta ſanctitate doctrinæ; ſed etiam ſanctitate vitæ. Quippe Magiſtros primò habuit Patriarchas, & Prophetas, deinde Apoſtolos, Doctores, & Paſtores, qui ſua doctrina aduerſus hæreticos, tanquam contra ferociſſimas hydras, dimicarunt, & igne Zeli, ac Diuini amoris, hæreſum naſcẽtibus, ac inſurgentibus præciſis capitibus; Herculeo more cremarunt. Vnde Auguſtinus lib. 2. in Iulianum de Catholicis Epiſcopis ait. *Iſti ſunt Epiſcopi, & Paſtores, Docti, graues, Sãcti, veritatis acerrimi deffenſores, qui Catholicam fidem in lacte ſuxerunt, in cibo ſumpſerunt, cuius lac, & cibum, paruulis, magniſque miniſtrarunt.*

D. Auguſt. Theodoret.

Eccleſia nihil in ſe turpe continet.

D

Fœlix. Tertullia. Iuſtinus Martyr. D. Auguſt. D Thom.

Eccleſiæ magiſtri, qui, & quales fuerint.

D. Auguſt.

A *ſtrarunt. Talibus poſt Apoſtolos, Sancta Eccleſia Plãtatoribus, Tutoribus, rigatoribus, ędificatoribus, Paſtoribus, nutritoribus creuit*. Hoc quidem eſt magnum tectum, altum & ſublime doctrina & Sanctitate; preſſum tamen, & demiſſum humilitate, quod Infideles, & hęretici nunquam habuerunt. Quoniam habuerunt ſanè in ſuis ſectis doctores; ſed tamen elatos, & ſuperbos.

Et quidem, vt de paucis dicamus, Theobutes (vt refert Egeſippus apud Euſebium lib. 4. hiſt. c. 22.) quia ab Epiſcopatus aſſequutione repulſus eſt, initiò Primus Eccleſiam Dei cępit diuexare. Montanus (vt ait Theodore. lib. 3. de Hæreticis fabu.) ambitione nimia tactus, in tantam dementiam elatus eſt, ut ſe Spiritum Sanctum, nominaret. Sabellius (ut ex Epipha. hæreſi 57. patet) demens factus, ſe Moſen; fratrem verò ſuum, Aaronem vocauit. Superba ſanè fuerunt hęc tecta, *et euanuerunt in cogitationibus ſuis*. Tectum verò ouilis Chriſti, altum quidem eſt uitæ integritate, & Sanctitate (vt diximus) ſed cliuum, & demiſſum humilitate; ante oculos ſemper verbum illud Apoſtoli habentes, *humiliamini ergo ſub potenti manu Dei, vt uos exaltet in die viſitationis eius*.

Euſebius. Hęreticorũ, quis primò Dei eccleſiã uexare cępit. Theodo. Montanus, ſe Spiritum Sanctum nominauit. Sabellius nominauit ſe Moſen, fratrẽ uerò ſuũ appellauit Aaronem. D. Epiphæ. Tectum ouilis Chriſti, eſt altum, & cliuum.

Quarta ouilis conditio eſt, ut ceruos habeat ligneos, ſeu cornuta ſuſtentacula, quibus ſigna tecti innitantur, & ſuſtententur, ut vniuerſa moles ouilis cõſiſtat. Sic Eccleſia, fur B cinas habet, ceruos, & ueluti lignea cornua, quæ ſunt miracula, fidem ędificij Chriſti ſuſtinentia, & ſuſtentantia: quibus adeò Religionis Chriſtianæ ſtructura firmiter hæret & innititur; vt ex his, Chriſti Diuinitas dilucidiſſimè demonſtretur, fidelium ſanctitas, quæ ea operantur, eluceſcat, veritas Euangelicæ doctrinę irrefragabiliter cõprobetur, & myſteria noſtræ fidei robur, firmitatem, credibilitatemque apud omnes gentes acquirant: ita ut per illa, *teſtimonia Domini*, idest Euangelica documẽta, *credibilia facta ſint nimis*. Vnde Grego. 27. mor. c. 8. dicit *miracula ſunt in deffectum probationis, & ſunt auxilium rationis humanæ, ut aſſentiat alicui veritati*. Nec ab re ſanè, Chriſti miracula, in cornutis furcinulis, ſeu ligneis ceruis figurantur Chriſtus namque cornua habere dicitur: de eo enim dicit ſponſa, *ſimilis eſt dilectus meus capræ hinnuloque ceruorum ſuper montes aromatum*. & agno etiam *habenti cornua ſeptimo* apoch. 5. In manibus quoque Chriſtus cornua habet; de eo enim Abach 3. dicitur: *Cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius*. Quẽ locũ, licet rectè de paſſione Domini interpretentur Cyprianus lib. 2. contra Iudæos. c. 21. & in ſerm. de paſſione domi-

Quarta ouilis conditio. D. Greg. Cant. 6. Apoch. 5. Abach. 3. D. Cypriã.

D. Auguſt.

ni: Euſebi.lib.6.de demonſtra.cap.15.Auguſtinus 18.de Ciuit.ca.31.& Hierony.in Habach; nos temen conuenienter per cornua in manibus Chriſti, eius miracula, & operationes intelligere poſſumus, quibus in ipſius Chriſti fortitudinem, Diuinitatem, & perfectam cognitionem deuenimus: & quæ uerbo prędicauit, ſuperuenientibus ſignis, atque miraculis, amplectimur, & ſuſcipimus. C

Cornua in Chriſti manibus quid ſint. Miracula Xp̃i demonſtrant ipſũ eſſe Deũ multipliciter.

Demonſtrant autem ſigna, & miracula Chriſti, ipſum eſſe Deum multipliciter. Primò, ex natura, ſeu ſubſtantia operis. Secundò, ex tempore. Tertiò, ex modo. Quartò, ex multitudine, & uarietate miraculorum. Quintò, ex ueritate, & conſiſtentia eorum. Sextò, ex fine & intentione.

Et Primò quidem ex ſpecie operum, quę non miſi uirtute diuina fieri poterant, cum omnem createę uirtutis poteſtatem tranſcenderet, ut D.Tho.3.p.q.43.ar.4. Atq; ita Chriſti miracula, ipſum Deum eſſe probarunt. Vnde Chriſtus dicebat; *ſi opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*. Et alibi: *ſi mihi non creditis, operibus credite*. Et ipſi Phariſei dicebant, ueluti coacti magnitudine operum Chriſti, Io.9. *à ſæculo non eſt auditum, ut aperiat quis oculos cæci nati. Niſi eſſet hic homo à Deo, non poſſet facere quidquã.* Vnde Nicodemus ipſe, Io.3. uiſis Chriſti operibus, exclamauit; *Scimus quia à Deo uenisti Magiſter, nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo*. Et Io.5. dixit Chriſtus: *opera quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipſa teſtimonium perhibent de me*. Quæ miraculorum efficatia Et operum magnitudo tanta fuit, ut Iudęis omnibus timorem maximum incuſſerint, ne cum honore, regnum pariter (Romanis venientibus) amitterent. Atque ita anxij dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? ſi dimittimus eum ſic, omnes credent in eum &c.* Nulla ſiquidem erat uirtus naturalis creaturarũ, aut herbarum, quæ effectum miraculorum Chriſti attingere poſſet: vt de mortui ſuſcitatione. Vnde dixerunt Philoſophi, *à priuatione ad habitum, non dari regreſſũ*. Et ſimiliter de cæci à natiuitate illuminatione, totius mundi conuerſione, & tantarum uoluntatum à Deo deuiarum, ad eundem regreſſu. Quod eleganter probat Auguſtinus, lib. 22. de Ciuitate c. 5. ubi inter alia Chriſti miracula, hoc unum maximum enumerat, quòd 12. rudium Apoſtolorum prędicatione, totum mundi orbem ſuo Imperio Chriſtus ſubiecerit. Et væ incredulis Iudæis (ut ait Paulus hæb.2.) quibus timendum maximè eſt, tot fide Chriſti miraculis conteſtata, ne ira Dei deſcendat ſuper illos, Quod annuit do-

D. Tho.

Ioan 9.

Ioan.3.

Ioan.5. D

Nulla erat naturalis virtus herbarũ, quæ poſſet attingere effectũ miraculorũ Chriſti.

D. Auguſt.

Maximum miraculum fuit. vt 12. Apoſtolorũ prędicatione, totus mũdus ad Deũ conuerteretur?

Hæb.2.

minus

A minus comminatione illa ſeuera dicens: *uæ tibi Corozaim, uæ tibi Bethſaida, quia ſi facta fuiſſent in Tiro, & Sidone quæ facta ſunt in te, pænitentiam egiſſent, &c.*

Secundò, miracula Christi, probant ipſum eſſe Deum ex tempore. Christus namque non expectabat tempus ad miracula facienda, ſed ſtatim atque data occaſione, ad Dei gloriã ipſum faciendum iudicabat; miraculum propria uirtute operabatur, In quo à Magis, & Incantatoribus differt. Nam ij, præſtigijs, fictionibus, & illuſionibus, miracula operari uidẽtur. Similiter Magi illi Pharaonis, ex Dæmonum pacto, miracula falſa operati ſunt, ut ait Auguſt. lib. 3. de Trini. c. 8. Ex intimis enim hærbarum uiſceribus (cuncta enim naturalia Demon cognoſcit) ſuccos, uirtutesque Dęmonum miniſterio extractas, & allatas, breuiſſimo tempore miſcendo, aliqua ſpectanda monſtrabant; quæ quoniam inſueta erant, miracula iudicabantur. Expectant inſuper Magi, tempus Cæleſtium motuum, & Lunæ curſum, quibus non obſeruatis, nequaquam operantur. Vnde, quædam Luna creſcente, quędam ipſa deficiente conficiunt. Non ſic autem Christus, ſed nullo ſeruato tempore, ad Dei gloriam miracula operabatur, unde dicebat: *Ego quæ placita ſunt ei* (.i. Deo) *facio ſemper.* Operabatur inſuper Christus miracula in inſtanti, quod B Dęmon facere nullo modo poteſt.

Miracula Christi, probabant ipsũ eſſe Deũ ex tempore.

Magi quomodo miracula operabantur, ex D. Aug.

Magi, tempus cęleſtium motuum ad operandum expectant.

Tertiò, miraculorum modus, Christum eſſe Deum teſtabatur. Aliquando enim Imperando ſanabat, ut de Socru Simonis, *ſuper quam* cùm ſtetiſſet, *imperauit febri, & dimiſit eam.* Aliquando tangendo, & loquendo, ut de filio Viduæ Nahim patet, cuius prius *loculum tetigit*, deinde eum uocauit dicens: *adoleſcens, tibi dico ſurge*, Similiter in liberatione Dęmoniacorũ, uerbo, & imperio Dęmones fugabat. Mat. 8. Aliquando ſputo, quandoque digiti in aures immiſſione, aliquando lachrymis, ut in Lazari ſuſcitatione, quandoque autem oculorum eleuatione, multisque alijs modis, Christus dominus miracula operatus eſt; non autem deprecabatur ſicut alii. Vnde Lucę 6. dicitur, quòd *virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.* Per quod (ut Cyrillus ait) oſtendebat Christus, ſe non ab alio uirtutem miraculorum accepiſſe, ſed cùm eſſet naturaliter Deus, propriam ſuper infirmos uirtutem oſtendebat.

Mracula Chriſti, oſtẽdebãt ipsũ eſſe Deũ ex modo.
Christus miracula operabatur diuerſimodè.
Matth. 8.

Lucæ 6.
D. Cyrillus.

Quartò, ex miraculorum multitudine, ipſum Deum eſſe cognoſcimus. Alii enim Sãcti, pauca miracula operati ſunt; Christus uerò omnia. Quæ quoniam inenarrabilia ſunt, prę multitudine, unico uerbo ipſa Euangeliſta concluſit dicens:

ex

ex omni parte ad eum cōfluxiſſe, & ſalutem recuperaſſe. *Qui* C *vexabantur* (inquit) *à Spiritibus immundis, curabantur: & omnis turba quærebat eum tangere, quia uirtus de illo exibat, & ſanabat omnes* Lucæ 6. Vnde ſuper illud Matth. 8. *Et omnes male habentes curauit*, dicit Chryſoſt. *Intende, quantam multitudinem curatam tranſcurrunt Euangeliſta, non vnūquodque curatū enarrantes, ſed vno verbo, pelagus ineffabile miraculorū inducentes*. *Ex quo colligimus Chriſtum habere virtutē Deo Patri coæqualem ſecundū illud Io. 5. quæcunque Pater facit, hæc & filius facit, & ibidē, ſicut Pater ſuſcitat mortuos, & uiuificat; ſic & Filius quos vult viuificat*. Quibus uerbis, is tantùm declaratur ſuſcitare quos uult, qui poteſtatem, non limitatam, ſed generalem habet ſuſcitandi omnes, Patri coæqualem. Quem locum exponens Auguſtinus, tracta. 21. in Ioan. cenſuit intelligendum eſſe de die Iudicij: ſed melius (meo iudicio) Toletus in eundem Ioan. locum annotat. 18. intelligit, exponens illum de Chriſto, etiam quantùm ad humanitatem. Nā in hoc ſęculo exiſtens, in carne, & per carnem, aliquos ſuſcitauit quos ipſe uoluit, in Diuinitatis ſuæ argumentum, & ſignificationem. Vnde ponderat in præfata Ioan. ſententia, dici tantùm de Patre, quòd *ſuſcitat, & viuificat*; de Filio uerò, præter uiuificare, & ſuſcitare, addi, *quos uult*, ut ſignificetur, præter eandem Ge- D neralem poteſtatem, quam Chriſtus habet cum Patre ſuſcitandi mortuos (quod erit in die iudicii, iuxta illud 1. Cor. 15. *ſicut per Adam omnes moriuntur, ſic per Chriſtum omnes uiuificabuntur*) aliam particularem habere poteſtatem, ſecundùm carnem, ut uelit non ſolùm uoluntate Diuina; ſed etiā humana, eligere quos ſuſcitet, & uiuificet: quæ omnia ad Diuinitatem Chriſti manifeſtandū euidentiſſime conducunt.

Iāſennius exiſtimat, per illud uerbū, *Sicut Pater uiuificat*, Chriſti potentiæ æqualitatem cum Patre ſignificari; per illud autem (*quos vult*) libertatem potentiæ in operando. Vt intelligatur, filium in ijs quæ agit, Patri non eſſe ſubiectum, uel in potentia inferiorem. Caietanus ſuper eundem locum, notat, per illa uerba, *quos vult*, demonſtrari, Filium in utroque Patri ęqualem eſſe, & in intellectu, & in uoluntate, & in corporum ſuſcitatione, & animarum uiuificatione. Inſuper Ioan. 2. dicitur: *Multa quidem, & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc*. Namque ut idem Ioannes cap. vlti. ait: *Si opera à Chriſto facta, eſſent ſingula enarranda, abiret opus in infinitum. Et ne ipſum quidem mundum capere poſſent,*

qui

Lucæ 6. Matth. 8. D. Chriſoſt. Ioan. 5. Nota. D. Aug. Toletus. 1. Cor. 15. Ianſennius. Caietanus. Ioan. 2. Ian. vlt.

A *qui inſcriberentur libri.* Vt uerò non ſolùm in uno miraculorum genere, ipſe Chriſtus ſe claruiſſe oſtenderet, dixit, diſcipulis Ioannis; *Ite, renunciate Ioanni quæ uidiſtis, & audiſtis, cæci uident, claudi ambulant, ſurdi audiunt, leproſi mundantur, mortui reſurgunt, pauperes Euangelizantur*, ut dum his ſignis Iſaiæ Prophetia implebatur; *tunc oculi cæcorum aperientur, &c.* Verus ipſe Meſſias, & Deus euidenter demonſtraretur.

Quintò miraculorum conſiſtentia, Chriſtum Deum, eſſe probabat. Semper enim Chriſti miracula diuturna mundo, & uera, atque exiſtentia fuerunt. Vnde Hieronymus ponderans illud de reſurrectione Lazari, Ioan. 12. *Lazarus autem vnus erat ex diſcumbentibus*, ait: *Mira ſunt Chriſti opera, ſtupenda miracula, quæ quoniam ab ipſo ſunt, ideò hominibus proponuntur firmitatem habentia, & veritatem, non apparentem, ſed perſiſtentem, & Dei virtutem demonſtrantem.* Vnde miraculum in Chana Galileæ factum, dum aquam inuinũ Chriſtus ſua uirtute conuertit, eius firmitatem, ueritatem, & perſiſtentiam oſtendens, uinum Architiclino deguſtandum ferri præcepit. D. Hierony. Ioan. 12. Ioan. 2. Miracula Chriſti, erant conſiſtentia.

Sextò tandem & ultimò, finis propter quem hęc Chriſtus miracula faciebat, ipſum eſſe Deum demonſtrabat. Non n.
B propter ſuperbiam, aut ſui inanem magnificarionẽ ea fecit. Vnde Hærodi miraculum videre optanti, Chriſtus negauit nec coram eo quidquam effecit, ſed propter Dei gloriam, & manifeſtationem ueritatis ſuæ doctrinæ, & quoniam ideò illa faciebat, ut ueritatem ſuæ Diuinitatis comprobaret. Vndè dixit Phariſæis: *Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait Paralytico; ſurge, tolle lectum tuum, & uade in domum tuam.* Matt. 9. Et alibi dicebat: *Ego autem ſcio, quia ſemper me audis, hæc autem dixi, ut cognoſcant, quia tu me miſiſti.* Ex hoc igitur capite, primò quia ad Dei gloriam, & Secundò, quia ad veritatem ſuæ diuinitatis comprobandam, hæc Chriſtus ſigna operabatur; ideò miracula iſta, ipſum verum eſſe Deum demonſtrabant. Compenſatis igitur his omnibus, & operum magnitudine, & modo operandi, ac tandem fine operum Chriſti, ipſum uerum eſſe Meſſiam, & Deum ſufficienter demonſtrabatur. Vt etiam Caietanus ſup. 3. p. 4. 43. art. 4. annotauit. Matt. 9.

Sciendum tamen eſt, quòd opera, & miracula Chriſti, ſi conſiderentur quantùm ad ſpeciem ipſorum operum, vel in ſe præcisè aut ſecundùm ſuam naturam (nullo alio conſideratio) ſic Chriſti Diuinitatẽ efficaciter nõ oſtendebant. Multa Nota. Miracula Chriſti, ſecundùm ſe præcisè, ſeu ſecundùm ſuã na-

ta enim Chriſti miracula, potuerunt à Deo per purum ho- A minem, vel Angelum fieri. Imò virtus Diuina faciendi miracula (cùm ſit gratia gratis data) etiam peccatoribus communicari poteſt, ut ait D. Thom. 2. ad Theſ. 2. lect. 2. & 1. p. q. 110. art. 4. ad 2. Neque arguunt ex ſe hominis ſanctitaté, aut Diuinitatem. Vnde eſt illud Euangelij Matth. 7. *Domine non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & uirtutes multas fecimus? & dicet illis, amen dico uobis, recepiſtis mercedem ueſtram*. Et alibi: *Nolite gaudere in hoc, gaudete autem, quia nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis*. Imò Chriſtus de ſuis diſcipulis dixit, *Maiora horum facient*. Hæc igitur miracula, concludunt quidem, ipſa uirtute Diuina eſſe facta; non tamen probant eum qui facit ipſa, eſſe Deũ. Quod innuit Nicodemus Io. 3. dicens. *Nemo pot hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cũ eo*. Et illa Sareptana ad Eliã dixit, 3. Reg. 17. *Nunc cognoſco, quia uir Dei es tu, & uerbum Domini in ore tuo uerum eſt*. Si uerò miracula Chriſti conſiderentur ut Chriſti ſunt, id eſt, relata ad finem propter quem Chriſtus miracula faciebat, ſcilicet ad oſtendendã hãc ueritatem, nempe ipſum eſſe Deum, & filium Dei, ut Matth. 6. illis uerbis; *Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem &c*. & Ioan. 11. *Vt credant quia tu me miſiſti*; ſic ſufficienter Chriſti miracula, eius Diuinitatem declarabant. Miracu- B lum enim, eſt ueluti Dei ſignum, & ſigillum, regium, quo id quod prædicatur, uerum, certumque eſſe oſtẽditur. Vndè falſum prædicans, in ſui erroris confirmationem, miracula facere non poteſt. ut ait D. Tho. Item Chriſti opera, ut Chriſti ſunt, ex ſuppoſitione, quatenus ſcilicet Prophetę prędixerũt, uenturum Meſſiam, talia opera eſſe facturum; euidenter poſtea dum ea Chriſtus faciebat (ſcitis prius, ac uiſis miraculis) ipſum eſſe uerum Meſſiam, ac Deum demonſtrabatur; ſecũdum illud Iſa. 35. *Tunc aperientur oculi cæcorũ, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus, &c*. Et Io. 1. *Dicite quæ uidiſtis, & audiſtis; cæci uident, claudi ambulant, ſurdi audiunt &c*. Sic Iuſtinus in Dialo. contra Tripho. & Athan. de Verbi Incarna. & corporali eius aduentu, & Ambro. ſuper Lucam 7. & Chryſoſt. in Matth. hom. 37. & Orige. lib. 8. con. Celſum, & Lactantius Fir. lib. 4. de uera, ſapientia c. 15. & D. Tho. 1. con. Gen. c. 6. & Scotus in Prolo. ſente. q. 4. Et hanc miraculorum efficatiam, explicauit Dominus in Euangelio Ioan. 15. cùm dixit; *Si non ueniſſem, & opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatũ non haberent, nunc autẽ* (id eſt, uiſis tot ſignis, atque miraculis, cum Prophetijs meſ-

turam, nullo alio conſiderato, ſic non probabant efficaciter ipſũ eſſe Deum.

Miracula poſſunt facere etiam peccatores. D. Tho.

Miracula ex ſe, non arguunt hominis ſanctitatem.

Matt. 7.
Ioan. 3.

3. Reg. 17.

Matth. 6.

Ioan. 11.

Miraculum, eſt ueluti Dei ſignum, & ſigillum Regium.

Falſum prædicans, in cõfirmationem ſuæ doctrinę falſæ, non poteſt facere miraculum. D. Tho.

Quomodo Chriſti miracula ipſũ eſſe Deum probabant.

Iſa. 35.
Ioan. 1.
Iuſtinus Martyr.
D. Athanaſ.
D. Ambroſ.
D. Chryſoſt.
Orige.
Lacta. Firmi.
D. Tho.
Scotus.

A Meſſiam probantibus coniunctis) *Excuſationem non habēt de peccato ſuo.* Iudæi ſiquidem ſcripturam intelligentes, Prophetarum dicta ſcientis, & deinde Chriſti miracula uidentes, fidem ei adhibere tenebantur, & credere ipſum eſſe Meſſiam, & uerum Deum. Sic Illuſtriſſimus Toletus in cap. 3. Io. annot. 2. & poſt illum, Franciſcus Suarez, ſuper 3. par. q. 1. ar. 1. diſput. 3. ſect. 2. & q. 44. artic. 4. diſput. 31. ſect. 2.

Iudæi qui ſciebant ſcripturas, uidentes Chriſti opera tenebātur credere ipſum eſſe Deum.
Toletus.
Franciſcus Suarez.

Verùm licet hanc Doctorum iſtorum doctrinam amplectamur; non tamen ita facilè concludendum eſt, omnia Chriſti miracula, poſſe per puram creaturam fieri. Nemo enim poteſt ſe ipſum à mortuis ſuſcitare, vt fecit Chriſtus. ipſe namque Ioann. 20. ait: *Nemo tollit animam meam à me, ſed ego pono eam, & iterum ſumam eam.* Neque ſimiliter habet quis poteſtatem ſe ipſum in cibum tradendi, ut fecit Chriſtus.

Nota, Chriſti miracula omnia, non poſſe fieri per puram creaturam.
Ioan. 10.

Duo tamen hac in re (meo iudicio) ſunt, quæ irrefragabiliter, & ſine tergiuerſatione, ipſum Meſſiam, & Deum eſſe oſtendunt. Primum. Teſtimonia Prophetarum (ut diximus) à quibus miracula, tanquam propria ſigna ad cognoſcēdum Meſſiam ſcribuntur. Secūdum. Quoniam miracula iſta, Chriſtus propria uirtute faciebat, quod eſt ſolius Dei, ut ait D. Tho. 3. par. q. 44. artic. 4. in fine. Cæteri enim quotquot ab B Abel, ad finem uſque mundi miracula operabuntur, Diuina quidē uirtute illa efficient; non tamen propria, ſed aliena. Et quoniam Chriſtus unumquodque miraculum propria uirtute, & auctoritate fecit; ideò in ſingulis uerus Meſſias, ac Deus eſſe oſtenditur, & probatur. Et ideò dicitur Matth. 1. *Quænam doctrina hæc noua, quia in poteſtate ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei?* Atque hæc de micuralis Chriſti.

Duo euidenter oſtendebant Chriſtū eſſe Meſſiam & Deum.
Primum.
Secundum.
D. Tho.
Qui operantur miracula, faciunt illa uirtute Diuina.
Chriſtus fecit omnia miracula uirtute propria.
Eccleſia corroboratur miraculis Martyrum.

Neque ſolùm Chriſti miraculis fulcitur, corroboratur, ac ueluti furcinulis ſuſtentatur Eccleſia, & ouile Chriſti; ſed etiam miraculis Sanctorum. Sicut enim non ſolùm Chriſti paſſionibus, ſed etiam Martyrum cruciatibus, ac tormentis, inexhauſtus meritorum fons in Eccleſia reperitur, ex quibus tanquam ex perenni, ac profluenti flumine, meritorum cumulus accreſcit, ornatur Eccleſia, & ſalutares Fidelibus Indulgentiæ communicantur; Sic non ſolùm Chriſti; ſed etiā Sanctorum miraculis, Eccleſiæ Fides ſtabilitur, eorundemque Sanctorum probitas, & uitę ſanctitas manifeſtiſſimè cōprobatur.

Indulgentiæ in Eccleſia nobis ex Chriſti Martyrumque meritis ueniunt.
Nota.
D. Tho.
Mali poſſunt operari miracula in confirmationē doctrinæ Chriſti, in nomine Chriſti, id eſt per ſacramenta.

Vnde notandum eſt ex D. Tho. 1. p. q. 110. artic. 4. ad 2. & 2. 2. q. 178. artic. 4. ad 3. quòd licet mali, & iniqui homines, mira-

Deus nō poteſt eſſe teſtis falſitatis.
Sancti in confirmationem Sãctæ doctrinæ, & Sanctitatis ipſorũ, miracula operari poſſunt.
Miracula ſũt ſigna infidelitatis ex D. Aug.
D. Chryſoſt.

cula operari poſſint, in confirmationem Doctrinæ Chriſti in nomine eius, vel per Sacramenta, quæ miniſtrant, & exhibent; non tamen ad approbationem, ſeu teſtificationem falſæ doctrinæ; ſic enim eſſet Deus teſtis falſitatis, in cuius confirmationem miraculum operari permitteret, quod eſt abſurdiſſimum. Boni autem, & Sancti, & in doctrinæ Sanctæ confirmationum, & in ſignum, & comprobationem ſuæ ſanctitatis, miracula operantur, & ipſis, ante Deum hominumque conſpectum ſplendent, & coruſcant. Et licet miracula ſint ſigna infidelitatis, & propterea Auguſtinus, li. 4. de conſenſu Euange. cap. 9. hortatur fideles, ne ut Phariſei ſigna & miracula deſiderent; quia verò (vt ait Chryſo. in primam Epiſt. cap. 1. ad Corinth. homil. 4.) *Fide indigent, quæ rationē humanam excedunt*, cuiuſmodi ſunt res Diuinæ, propterea ſigna, & miracula fieri oportet, ut & ſanctitas operantium illa, cognoſcatur, errores pellantur, & Fidei donum in Eccleſia roboretur, & confirmetur. Atque ideo D. Hierony. to. 9. Epiſtola 7. ad amicum ægrotum, *de viro perfecto* ait, *Propterea tempore D. Ambroſii Mediolani, & in tota Italia facta fuiſſe miracula, vt vbi hæreſis Arriana tanto tempore radices egiſſet, ibi Chriſti fides miraculis præclareſceret.* Vnde Auguſtinus, lib. 12. confeſſ. cap. 21. ait, quòd *miracula ſunt introitus ad fidem*. Maxima ergo Dei prouidentia à Sanctis in terra fiunt miracula, ut mentis noſtræ debilis oculus, in fide illuſtratus firmetur, dicente Grego. lib. 27. Moral. *Sanctorum miracula, inſenſibilitatis noſtræ tenebras illuſtrant*, & *ideò* (inquit) *Primitiua Eccleſia, tot miraculorum adiutorio indiguit.*

Cur tempore D. Amb. Mediolani, & in tota Italia facta ſunt miracula.
D. Hierony.
D. Auguſt.
Sanctorũ miracula inſenſibilitatis noſtræ tenebras illuſtrant.
D. Greg.

Et ſanè miracula, ſanctorum gloriam demonſtrarunt. Moſes enim Iſraelitici Populi ductor, virga innumera miracula operatus eſt. Exod. à cap. 8. uſque ad 15. Ioſue ad uocem ſuam Solis habenas continuit, Ioſue. 10. Ad petitionem Ezechiæ, Sol decem lineis in Horologio Achaz retroceſſit. 4. Reg. 20. Elias ſua oratione cœlum annis tribus, & menſibus ſex obſerauit ne plueret. 3. Reg. 18. Moſis lignum, amariſſimas aquas dulcorauit. Exod. 15. Elias, tactu pallij, Iordanis aquas diuiſit. 4. Reg. 2. Eliſeus, proiectione fuſtis in aquas, grauiſſimum ferrum ſecuris fecit ſuper aquas natare. 4. Reg. 6. Filius mulieris ſunamitis, per Eliſeum eſt à Domino impetratus. 4. Reg. 4. Eliæ verbo, famelicæ, & eſurienti Viduæ, farinæ Hydria, & lechitus olei non defecerunt. 3. Reg. 17. Eliſei oſſa, dum tangunt deffunctum, ipſum à mortis ſinu depellunt. 4. Reg. 14.

Miracula, Sãctorum gloriam demonſtrant.
Exod. à ca. 8. vſque ad 15.
Ioſue 10.
4 Reg. 20.
3. Reg. 18.
Exod. 15.
4. Reg. 2.
4. Reg. 6.
4. Reg. 4.
3. Reg. 17.
4. Reg. 14.

A Iſta quidem, & alia multa in antiqua, ac ueteri lege ſunt, miracula facta à Sanctis;& in lege gratiæ (Poſt Chriſtum) à Sanctis ſuis,non fuerunt operata minora. Petrus claudum ſanauit, & multos alios infirmos act.3.& 5.Philippo prædicante,multi ab infirmitatibus ſuis ſanati ſunt.act.8. In Ciuitate Liſtris,claudum ex matris utero Paulus ſanauit, act.14. & Pauli ſimiliter ſudaria, ac ueſtes languentibus impoſita, eos priſtinę ſaluti reddebant act.19.

Act.3. & 5.
Act.8.
Act.14.
Act.19.

Neque ſolùm Apoſtoli ediderunt miracula, & illis apud Deum & homines claruerunt;ſed etiam Sancti alij.

Cirola,enim iniquiſſimus hæreticus,falsò Epiſcopus nominatus, (ut refert Grego. Turon.in ſua hiſt. lib.2.c.3.) cùm inanis gloriæ cupiditate pulſus, nequiter ſibi ſanctitatis nomen curaret, datis callidè cuidam homini aureis quinquaginta,ipſum rogauit,ut cæcum ſe fingeret, ut dum iter faceret,ſua opera uiſum recuperaret.Cùmque ille accepta pecunia, die quadam Cirolę unà cum Vindemiali, Cugenio, & Longino Dei ſeruis tranſienti occurreret, ipſum enixè rogare cępit, ut ſibi opem ferret. *Audi* (inquit) *beatiſſime Cirola, Sancte Dei Sacerdos, reſpice cæcitatem meam, experiar ego medicamenta quæ leproſi experti ſunt, quæ etiam mortui præſenſerunt. Adiuro te per ipſam virtutem,quam habes, vt mihi deſideratam lucem reſtituas,quia graui ſum cæcitate per*

Hæretici miracula operari uolentes, à Domino confuſi ſunt.
Greg. Turon.
Aſtutia Cirolæ.

B *cuſſus*. Cùmque Cirola nequiſſimus, pietatem erga ipſum fictam oſtendens, manum ſuam cæci oculis admoueret dicens, *per fidem noſtram, & rectam quam Deo habemus perſuaſionem,abſcedant,oculorum tuorum tenebræ*, mox:Dei iudicio,& ad ſanctorum ſuorum magnificationem, tantus cæci oculos dolor inuaſit,ut miſer homo manu quãta ui poſſet ipſos comprimeret,metuens ne ex foraminibus ſuis, aut cauis proſilirent. Quod cùm miſer cęcus ſentiret, exclamare cępit dicens. *Hei miſero mihi,quia Deum per pecuniam irridere uolui,& 50.aureos accepi,ut hoc facinus patrarem*: & ad Cirolã conuerſus dicebat;*ſuſcipe aurũ tuum,& redde lumen meum,quod tuo dolo perdidi*. Cùmque ad Dei uiros Cirolam comitantes conuerteretur, eoſque oraret ut oculorum ſibi reſtituerent claritatem:mox Eugenius Sanctus Dei uir ipſum inſtruxit ,& abiurata prius Arriana hereſi, ſigno crucis ſuper cęci oculos facto,*In nomine Patris,& Filij, & Spiritus Sancti*, priſtinam ei claritatẽ reſtituit.Sic fecit B.Lauren.qui ſigno Crucis in domoNarciſi Chriſtiani,cæcũ illuminauit.

Eugenius ſeruus Dei uiſũ cæco reſtituit crucis ſigno.

Sed narremus quæſo miraculum illud celebre,quod à Lipomano in uita Sancti Felicis præsbyteri Holani narratur.

Lipomanus.

Cùm enim ab inimicis quæreretur, & ille quandam latebram peteret, ſtatim perſequutores ipſum inſequuti ſunt, ut eàdem qua ipſe uia ingreſſus fuerat, & ipſi ingrederentur. Sed, o, rem miram: non tam citò, latebram illius parietis ingreſſus eſt, cùm ecce araneæ, Dei iuſſu, parauere ſe, ut Sanctum virum telis tenuiſſimis ſuis occultarent. Quod cùm effeciſſent, venientibus perſecutoribus, vbi tot araneas telas deprehenderunt, nullum ibi futurum exiſtimarunt, putantes (deluſi) nullo modo (intus manente aliquo) tantam aranearum multitudinem, & telarum compoſitam textamque ſeriem poſſe reperiri. Dei igitur virtute, inſenſibilia animalia, Sanctum virum à ſæuiente Tyranno liberarunt. Sed non mirum eſt, quòd tantis inſenſibilia animalia obſequijs proſequantur, cùm & ipſa ſæpe ſæpius Dei vocem (plus quàm homines faciunt) exaudiant. Vnde de Beato Franciſco legitur: quòd cùm maris oram perambularet, maximo prædicandi flagrans amore, ſe ad aquas conuertit maris: & vocatis piſcibus, ſummam eis, atque immenſam Dei bonitatem prædicare incepit. Tunc piſces omnes, ab immò maris ſaburroſo ſolo, ad ſuperiores partes pernatarunt, & anxiè ipſis concertantibus inter ſe, vt eſſent Viro Dei proximiores, Franciſco ſilentium eis indicente, ac prædicante, quieuere. Cùmque concioni finem impoſuiſſet, non prius abire uoluerunt, quàm à Sancto, Crucis ſigno benedicerentur. Quodque vanè, ac ridiculosè de Horpheo dicitur, ad ſonum ſuæ lyræ, animalia cuncta ad ipſum properaſſe, aueſque (ſonante ipſo) à volatu deſtitiſſe, & ad ipſum aduolaſſe; id verè de Sanctis Dei, opere completum uidemus, ut & Chriſtianæ Fidei luceant monimenta, & ipſorum Sanctitas, patratis miraculis, demonſtretur. Quid? quòd etiam ferrum ipſum, Dei ſeruorum prædicat Sanctitatem. Vnde in uita Sancti Alexandri Martyris legimus, quòd ſub Maximiano Cæſare, cùm eſſet miles unus ex legione Thebæorum, & ad Chriſti Fidem aduolaſſet, à Maximiano gladio perimi præcipitur. Euaginante autem milite gladium, contremuit totus, gladius hebes factus eſt, curuatus, & tener, nec poſſe Martyrem ferire Domini oſtendit, qui tanta fiducia pro Domino mori velle prædicabat. Non ſolùm autem hæc, ſed & ipſa ędificia ſanctitatem ſeruorum Dei, euidentiſſimè demonſtrant.

Araneæ ſeruum Dei ſuis minutiſſimis telis operientes, à perſecutoribus liberant.

B. Franciſcũ prædicantem iuxta mare, piſces audiũt

Gladij Tyrannorum, ne feriant Sãctos, emolleſcũt.

C

D

Scribit. n. Amphilochius in uita Baſilij, quòd orta inter Catholicos, & Arrianos controuerſia, ſuper poſſeſſione cuiuſdam

A iuſdam Eccleſiæ, Baſilius cum Arrianis pactus eſt, illius fore Eccleſiam, cuius præcibus ad Deum fuſis, obſerateę illius Eccleſiæ portæ ſua ſponte aperirentur: cùmque Arriani id prius ſuis præcibus tètaſſent, neque obtinere potuiſſent; à Baſilius vnà cum cæteris fidelibus, præcibus ad Deum humili corde fuſis, ſtatim Eccleſiæ fores, quæ prius validiſſimis repagulis erant firmatæ, è cardinibus vltrò, ac ſponte ſua, magna vi proſilierunt.

Controuerſia inter Catholicos, & Arrianos.

D.Gregorius, lib. 3. Dialog. ca. 29. miraculum ſuo tempore in Spoletana Ciuitate factum narrat. Cum enim Catholici, Eccleſiam D.Paulo dicatam, quam Arrianus Epiſcopus, pro ſua ſecta vſurpare uolebat, ni occluſiſſent, Epiſcopus Arrianus, impetu in Eccleſiam facto, mox Eccleſiæ portæ, nullo impellente, patuere. Nec pęnè Epiſcopus ſceleratus ingreſſus eſt limen, cùm grauiſſima fuit cæcitate percuſſus; quem domum ſuam tulerunt, non ſine magno ſequacium rubore.

D.Greg.

Refert Ruffinus, li. 11. ſuæ hiſt. c. 4. Monacos quoſdā Tempore Licij cuiuſdam Epiſcopi Arriani, plurima miracula operatos fuiſſe his uerbis; *In nomine Ieſu quem Lucius perſequitur, ſurge, & ambula.*

Multa miracula in nomine Ieſu Chriſti operata ſunt, Ruffinus.

C Neque ſolùm ad Sanctorum præſentiam, ſeu per Sanctos B miracula facta ſunt, ſed etiam per imagines. Vnde ad confuſionem Hæreticorum Iconoclaſtarum (quos modò Lutherani ſequuntur) refert Athanaſius, in libello illo quèm edidit de Paſſione imaginis Domini: Nicodemum, imaginē quandam Chriſti feciſſe, quæ vulnerata poſtea à Iudæis, ſanguine plurimò manauit, vt ait D.Thom. 3. par. q. 54. artic. 2. ad 3. Qui libellus, in 2. Synodo Nicęna act. 4. citatur. Dominus ſimiliter, vultus ſui ſpecioſiſſimam effigiem, linco panno diuinā ſua virtute impreſſam, ad Abgarum Edeſſedonum Regem tranſmiſit, vt refert D.Tho. in 3. d. 9. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3. & Damaſcenus lib. 4. c. 17. & Nicephorus, lib. 2. c. 7. & lib. 17. c. 16. & Euagrius lib. 4. hiſt. Eccleſiaſt. c. 27. vt in Nicęna Synodo act. 5. refertur, quod teſtantur Stephanus, & Adria. Pontifices apud Ibonem. par. 4. ſui decreti. ca. 83. & habetur in lib. Adriani de imaginibus, nó longè à prin. to. 3. Conciliorum. Cuius imaginis patrocinio, ait, Edeſſe Regis Ciuitatem fuiſſe ab incendio liberatam. Alteram ſui imaginem, Chriſtus Dominus impreſſiſſe dicitur lineo cuidam panno, quam ſanguineo madens ſudore (quo tempore ducebatur ad mortem). Veroniſſæ tradidit: qua admota Tyberio, dicitur Tyberius, ab ægritudine ſanatus, & ob id Diuinos Chriſto honores

Imago Xpi quam Nicodemus effinxit, à Iudæis gladio percuſſa, ſanguine manauit. D. Tho. Synodus Nicæna. D Dion. D. Damaſce. Nicęphorus. Synod Nicę. Stephanus. Ibon. Adria.

Imago Chriſti linteo impreſſa Vero-

nicæ traditæ, Romæ ſeruatur.

nores tribuiſſe. Quam imaginem (quæ nunc eſt Romæ) cum Vaticanæ Canonicus, & Theologus eſſem, ſæpiſſime meis manibus, maiori qua potui reuerentia pertractaui, ac fideli populo, uidendam, & adorandam oſtendi.

Syluester Papa habuit imagines SS. Petri, & Pauli.

Nicepho.

Delineamenta corporis Chriſti, quando iacuit i Sepulchro amictus Sindone ſeruant Taurini.

Emorrhoiſſa quę a Chriſto ſanata eſt à ſanguinis per fluxu, Chriſti imaginem depinxit Cæſareæ, quæ eſt magnæ uirtutis.

Euſebius.

7. Synod.

Nicepho.

Damaſce.

D. Tho.

Bapuſ. Fulgo.

Inſuper, Syluester Papa, Sāctorum Petri, & Pauli imagines habuiſſe fertur, quas cùm Conſtantino Imperatori oſtendiſſet, cognouit ille eaſdem eſſe imagines, quæ ſibi in nocte priore apparuerunt. Sic refert Nicepho. lib. 7. hiſto. cap. 33. in edicto Conſtantini, in primo tomo Conciliorum. Chriſtus etiam, ſui corporis delineamenta in Sindone in qua in Sepulchro iacuit, reliquit; quæ modò Sindon, Taurini Seruatur, & Populo, numeroſis accenſis facibus, oſtenditur. Mulier autem illa, quæ annis 12. fluxum ſanguinis paſſa eſt, tanta grata beneficio, Saluatoris imaginem depinxit Cæſareæ, iuxta quam imaginem (ut ait Euſeb. lib. 7. hiſto. cap. 14.) herba quædam naſcitur; quæ ubi primùm ueſtis fimbriam pertingit accedens, ſimilem fluxus ſanguinis morbum, & alios multos ſanat, ut ait Caſtro aduerſus hæreſ. lib. 8. uerbo Imago, Hoc factum refertur. in 7. Synod. act. 4. in Epiſtola Germani Patriarchę Conſtantinopol. cuius meminit Niceph. lib. 6. hiſto. cap. 15. & Theophil. in Matth. 9. & Damaſcen. Orat. 3. de Imaginibus. Imago ſimiliter Crucifixi, Neapoli miraculosè loquuta eſt D. Thomę dicens; *Benè ſcripſiſti de me Thoma*. Quæ ſublimi nunc loco, in eadem Parthenope Ciuitate, in Conuentu Fratrum Ordinis Prædicatorum, religioſiſſimè conſeruatur. Tandemque (ut innumera alia prætermittam, quę longum eſſet enarrare) Imagines Chriſti, & Virginis, à Beato Luca in Oratorio ſuo Romæ in Via Lata depictæ ſunt, ut refert D. Thom. 3. par. q. 25. artic. 3. & ante ipſum Nicepho. lib. 2. hiſto. capi. 43. & lib. 6. cap. 16. & lib. 14. cap. 2. & Symeon Metaphraſ. in uita S. Lucæ. Imperatoribus Othone, 4. & Philippo in bello quod pro Germanico Imperio contra ſe geſſerunt, cùm plurimi ſe in S. Gauari templum (eò quòd munitus, & ſecurus locus uideretur) recepiſſent: uerneriuſque Bolanius (qui dux erat) eò magno impetu ueniſſet: qui intus erant, ueriti ne per Templi feneſtram hoſtes ingrederentur, in feneſtra Crucifixi imaginem ligneam poſuerunt. Sagitarius autem quidam, ſpe populationis, ſagittam in eum ipſum locum direxit, quæ Crucifixi imaginem transfixit; moxque ueluti à uiuenti corpore, ex illa lignea imagine ſanguis manauit, qua reterritus Vernerius, Cruce ſumpta, ad bellum contra Chriſti hoſtes gerendum mare tranſiecit, imago autem, & ſagita ſanguine

D. Tho.

Nicepho.

Symeon Metaph.

con-

A conſperſe, in hanc vſque diem, Populo demonſtranda ſeruantur. Sic Bapt. Fulgo. & Seuerus ſulpi. lib. 1. teſtantur: vbi multa alia inuenies. Theodoſius III. Imperator cùm falsò Ioannem Damaſcenum monachum odio haberet, ne ad Perſas ſcriberet, (apud quos captiuus tunc tenebatur) abſciſa manu ipſum mulctauit. Sed tamen Beatæ Virginis ope, nulla remanente cicatrice, palam ei reſtituta eſt, licet per multos dies, in conſpectu hominum, eius manus trabi fuerit affixa, vt ait idem Fulgo. lib. 1.

Quòd autem Euangelicæ doctrinæ veritas, per miracula etiam comprobetur, non eſt opus multis: cùm Dominus diſcipulos mittens per orbem Euangelizare, aſſumptus in Cælum, ſtatim illi prædicauerint, *Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Marci vltimò. Et ſanè illud maximum miraculum eſt, vt ait D. Thom. 1. cont. Gen. cap. 6. quòd 12. rudium, & illiteratorum prædicatione, non potentes ſermone, totum orbem Euangelica fuiſſe doctrina repletum. Namque aut Apoſtoli mundum miraculis ad Deum traxerunt, vel non, ſi ſic, profectò habemus intentum, ſi verò non; id ſanè eſt maius miraculum, quòd ſine vllo miraculo, mundum Crucifixi prædicatione ſubiecerint. Quam rationem magnificauit Paulus 1. Cor. 1. dicens. *Videte vocationem veſtram fratres. Quoniam non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes; & quæ infirma ſunt elegit Deus, vt confundat fortia*, atque ita idem Paulus eodem capite, veluti mundo improperans dixit. *Vbi ſapiens? ubi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſæculi? nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi?*

Maximũ miraculũm fuit, mundũ conuerti ad Chriſtum per duodecim rudes homines. D. Tho.

1. Cor. 1.

Myſteria item, & ſacraméta Religionis, ac Fidei Chriſtian, ex miraculis, robur, ac firmitatem recipiunt, quod nonnullis exemplis hoc loco illuſtrabimus. Eduardus enim Anglorum Rex, pietate, ac ſanctitate vnicus, cùm Miſſæ ſacrificio intereſſet, (vt ait Marul. lib. 4. Chriſtum in ſua vera, corporali forma conſpexit. Quod cùm multis infidelibus regni ſui enarraret, ad fidei lucem ipſos ab infidelitatis tenebris reuocauit.

Myſteria Religionis Chriſtianæ robur accipiunt ex miraculis.

Marulus.

Maria de ægnies cognomento (eodem referente ibidem) cùm illa cùm alijs miſſam deuotè audiret, puerum Ieſum in hoſtia manentem conſpexit: quod cùm circumſtantibus narraret, propter eius grauitatem, & probatæ uitæ, ac ſanctitatis opinionem apud omnes, ab omnibus creditum eſt.

Chriſtus in hoſtia apparet.

Et quoniam ſacerdos quidam Vulſinijs (qui locus Hetru

Sacerdos

quidā de vera corporis Chriſti in hoſtia exiſtētia dubitauit.

Feſtum ſanctiſſimi Sacramenti. Vnde ortum habuerit.

Factum mirabile in Germania.

Hoſtia Sacra diuinitus reperta in ore infirmi.

Cyprianus.

Puella ope Sanctiſſimæ Euchariſtię à Diabolo liberatur.

Proſper Aquita.

Puella à Diabolo vexata ſuſceptione Sanctiſſimæ Euchariſtię liberatur.

Optatus Mileuita.

tiæ in Phaliſcis eſt) cùm miſſam celebraret, & de uera Corporis Chriſti in hoſtia exiſtentia dubitaret, cùm de more, hoſtiam ſuo tempore manibus confregiſſet, cruor īnde manare cępit, corporale magna ex parte infecit, neque unquam is ſanguis elui aquis potuit, idque modo in Sacrario Vrbeuetanæ Eccleſiæ conſeruatum eſt. Quò cùm Vrbanus IIII. Veniſſet, pro dignitate miraculi, feſtum diē Corporis Chriſti primò conſtituit.

In Germania. Erchembaldus Burbatius, cùm infirmitate graui detentus, ſacrum Chriſti corpus poſt confeſſionem factam expoſceret, & interrogatus ab Epiſcopo, ſi manifeſtæ cędis quæ in nepotem perpetrata erat ipſum pœniteret, iſque, quia iuſtiſſimam exiſtimaret pœnitere negaret; Epiſcopus, ægro incommunicato, ad Eccleſiam cum Sacramento reuertitur. Cùmque eſſet in medio itineris, & ab infirmo per nuncium deprecaretur, vt redire vellet, redijt: cùmque ab ægro rogaretur, ut tabernaculum in quo ferebat hoſtiam recluderet, cùm hoſtiam ibi Epiſcopus non inueniret, æger aperto ore, eam ipſi monſtrauit. Quo facto oſtenſum eſt, aliter Deum, aliter uerò Epiſcopum de illa cæde iudicaſſe.

Puella inſup, (ut aīt Cypri. Ser. de lapſis) cùm de idolothyto comediſſet, & ad ſacram poſtea ſumendā Synnaxim iuiſſet, Diaconus (alijs communicatis) tandē ad ipſam deuenit. Tūc Puella, conuerſa facie, obtorto ore, & nimium aduerſo vultu, ſumere recuſabat. Perſiſtente tamen Diacono, & reluctāti puellę, cùm de Calicis Sacramēto infudiſſet, maximus ſingultus, & uomitus ſequutus eſt, nec Sacra Euchariſtia ullo modo in corpore uiolato uoluit permanere.

Proſper Aquitanicus li. 4. c. 6. maximū miraculū narrat. C.. n. Puella quędā, ſe in balneo lauaret, ubi erat Veneris ſtatu cùmq; ei ſe compararet, eiuſq; diceret fędo ſeruitio: mox D.. bolus ipſam ingreſſus, in faucibus tranſuerſatus remanſ.. qui adeò ipſam uexauit, ut per nonaginta ferè dies, totid..r que noctes, nil cibi ipſam ſumere pateretur. Cùmq; à pa..tibus, non ſine maximo dolore, ad Præpoſitum Tēpli puella deferretur; Dominica illuceſcente die, & Præp..to Miſſam celebrante, tandem Puellæ Euchariſtię fruſtul.. de glutiendum tradidit; Cùmque per mediam horam n..ternus ipſam poſſet traducere, à Diacono admonitus P..poſitus, vt ſalutarem ei calicem adhiberet; mox adaperti ..ucibus, & Dæmone ad Domini ingreſſum recedēte, ſa..a puella eſt.

Optatus Mileuitanus, lib. 2. in Parmenianum n..t, quòd

cùm

A cùm Donatiſtæ Hæretici, canibus Euchariſtiam manducandam proieciſſent, ſtatim (non ſine maximo Dei Iudicio) canes accenſi rabie, ſuos dominos quaſi latrones, & Chriſti Corporis reos, dilaniarunt.

Optatus Mileuita.
Donatiſtarū execrandū facinus.
Canes rabidi effecti, ſuos dominos laniant.

Gulielmus Abbas ſancti Theodorici, qui uitam D. Bernardi ſcripſit, refert lib. 1. cap. 10. ab uxore adultera, quendam hominem ſic fuiſſe maleficijs cruciatum, ut conſumptis carnibus, miſer homo, nec mori poſſet, nec uiuere ſineretur. Cùmque ei uas in quo erat Euchariſtia admoueretur, ſtatim priſtini ſaluti reſtitutus eſt.

Gulielmus Abbas.
Homo uxoris maleficijs ferè conſumptus, Euchariſtiæ ſacramento liberatus eſt.

Narrat Nazianzenus, in oratione funebri pro Sorore, quòd laborante illa, & (meliori quo potuit modo) ad Templum pergente, inſtar mulieris ſanguinis fluxum patientis, quæ adhæſit Domino, ſic ipſa ſuper altare in quo erat corpus Domini, reclinato capite cùm obdormiſſet, fuſis antea maximis lachrymis, & Dominum deprecata, ſtatim compos uoti effecta eſt. Qui uerò de hac re plura uidere deſiderat, legat Alexandrum Alenſem. 4. par. q. 53. memb. 1. & in noua editione q. 11. memb. 2. artic. 4. §. 3. Et commentaria Surij, anni. M. D. X. & M. D. L VI. & Vincentium in ſpeculo hiſtoriali lib. 30. cap. 24.

Gregorius Nazian.
Alex. Halen.
Surius.
Vincentius.

Ad ſacramentum etiam confirmationis facta fuiſſe mira-
B cula, nullo modo ambigendum eſt. Namque, ut refert Optatus lib. 2. ſuę hiſtoriæ, cùm Sacri Chriſmatis ampulla, ab Arrianis hæreticis per feneſtram deijceretur, ac incredibili rabie frangenda proijceretur; Angelica tamen ſuſtentata manu, etſi multoties iaceretur, numquā tamen frangi, nec minima quidem parte potuit. Narratur inſuper apud Surium tomo primò de Menſe Februarij, in uita Sancti Remberti Bremenſis Epiſcopi, eundem ſanctum inter confirmandum, cæcum hominum, ipſum illuminaſſe. Et in uita ſancti Malachiæ à D. Bernardo ſcripta, legimus, à Beato Malcho Epiſcopo, Præceptore ſancti Malachiæ, puerum lunaticum inter confirmandum fuiſſe ſanatum.

S. Chriſmatis ampulla ab Hereticis proiecta Angelorum manu ſuſtentata eſt.
Surius.
B. Malchus Epiſcopus puerum inter confirmandū ſanat.

Quis autem ignorat, per Crucem Domini, multa fuiſſe miracula operata? Et quidem (ut à verâ Chriſti Cruce incipiamus) cùm ab Hælena Conſtantini Imperatoris matre, Iudæo reuelante, reperiretur, & cum ea ſimiliter aliæ duorum latronum, vt quæ Chriſti crux erat, ab alijs dignoſceretur, hoc mirabili facto cognouerunt. Cùm enim mortuo quodam, primæ duæ Cruces exanimi fuiſſent admotæ, nullum ferè motus ſēſum edidit; cùm verò quæ Chriſti Domini fuerat, mortuū tetigiſſet, mox ſtetit defunctus ſuper pedes ſuos,

Crux Chriſti ab Helena reperta qualiter uera Chriſti crux iudicata eſt.
Mortuus à Chriſti cruce tactus ſuſcitatus.

uiuus-

Eraclytus Imperator, cum cruce Christi ab Hieruſalem egredi nō potuerit.

Zacharias Hieruſalē Pōtifex, Eraclytum admonet ut humilis incedat.

uiusque abſceſſit. Eraclytus poſtea Imperator, cùm diuinos ei facere decreuiſſet honores, & Chriſti, (ut ſibi uidebatur) ſecutus veſtigia, eandem ſibi Crucem baiulans cùm per eandem portam per quam Chriſtus ad Caluarium exiuerat, egredi quoque & ipſe tentaret, nullatenus neque tantillum moueri de loco potuit. Cùmque admonitus à Pontifice Zacharia, vt ſericas veſtes, & auro celata calceamenta relinqueret: ſicque nudis pedibus incederet, mox egreſſus eſt, ipſamque Crucem, in Templo quod nouiter illi ſummo ſtudio à fundamentis erexerat, collocauit. C

D.Greg. D.Hierony. Theodoretus. Lanctantius Firmia.

D Gregorius Nyſſe.

D.Epipha. Crucis ſigno Dæmones ſæpe fugati sūt.

Theodoretus. D Gregorius Nazianzen.

Victor Vticen.

D.Augu. Sulpitius. D.Hieron. CruxChriſti, ſæpiſſimè, multiſque in locis apparuit.

D.Gregorius Nazian. Alanus.

Multa ſanè eſſent miracula Crucis, quæ quoniam opus integrum deſiderant; ideò pauca tantùm adijciam. Volens uerò ea perlegere, uoluat D.Gregor.lib.3.Dialogorum, Hieronymum in uita Pauli primi Eremitæ, Theodoretū li.5. Hiſt. cap.21. Vbi infinita propemodum inueniet, Dæmonesq; ad Crucis ſignum, ſæpiſſimè fugatos fuiſſe. Lactantius enim Firmia.lib.4.cap.27.dicit, præſente quodam Chriſtiano, cùm Imperator reſponſa popoſciſſet, Diabolum loquacem obmutuiſſe. Scribit Nyſſenus in uita S.Gregorij Thaumaturgi, Inter innumerabilia ſpecta, Diaconum ſuum noctu ſigno Crucis munitum, ex balneis exiuiſſe. Epiphanius hæreſi tertia refert, hominem quendam Ioſephum nomine nondū Chriſtianum, Dæmones Crucis ſigno fugaſſe, ac deinde Chriſtianum factum, Iudæorum incantationes eodem ſigno deſtruxiſſe. Theodoretus in uita S.Iuliani, & Marciani, teſtatur, ſuo tempore, ab utroque, Crucis ſigno ingentes fuiſſe dracones peremptos. Nazianz.orat.1.in Iulianum ait, Iulianum ipsū, etſi Ethnicum, & infidelem, cùm horrenda quædam ſpectra uideret, dum Necromantici myſteria ſua operarentur; ſe ipſum Crucis ſigno muniuiſſe, ſtatimque (ut ſolent nebulæ ad Boreæ flatum) ſic ſpectra omnia abijſſe, & euanuiſſe. Victor Vticenſis libr.2.de perſecutione vuandalica ſcribit, ab Eugenio catholico Epiſcopo, ſolo ſigno Crucis, cæcum illuminatum fuiſſe. Sed vide latius de ijs, etiam Auguſtinum lib.22.de Ciuit.Dei cap.8.& Sulpitium in vita B.Martini, & D.Hieronym.in vita B.Hilarionis. D

Hæc Crux apparuit glorioſa in monte Olıueti tēpore Cōſtantini Imperatoris. De quo extat Epiſtola D.Cyrilli Hieroſolymitæ ad Conſtantium. Tēpore Arcadij, apparuit in aere, ut ait B.Proſper in libr.de diuinis promiſſionibus par.3.c.34. Apparuit & tempore Iuliani Apoſtatæ, qui illam perſequebatur, ut ait Gregorius Nazian.orat.1.con.Iulianum. In Anglia rurſus apparuit Crux in quadam arbore, anno 1559. ut ait Alanus

lanus

A Ianus Copus. Et hoc ſanè ſignum eſt, in quo quia Princeps noſter Ieſus Chriſtus uicit, & nos quoque uincere debemus. Vnde eſt illud dictum Beati Martini apud ſulpitiũ, *Ego* (inquit) *Signo Crucis, non Clipeo protectus, aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus.* De cruce dictum Aureũ.

Per aquam etiam benedictam magna facta eſſe miracula, patet. Vnde Lollardi Hæretici (quos poſtea ſequutus eſt in impietate Ioannes de Vueſtſalia) Aquam benedictam, non maioris eſſe uirtutis tenuerunt, quàm aliam aquam, neque quid quam operari Diuinum, eius autem exorciſmum (dum bene dicitur), nil aliud eſſe, quàm quandam Dæmonum inuocationem. Ad quorum cõfuſionem, Theodoretus in ſua hiſtoria tripartita, ut refert Caſtro. lib. 2. aduerſus hæreſes uerbo aqua, factum narrat pulcherrimum tempore Theodoſij piiſſimi Imperatoris. Cùm enim Imperator Dei zelo commotus, Idolorũ templa deſtrui, ac ſubuerti iuſſiſſet, Præfectus quidã Ciuitatis Apamię, Iouis templum uaſtaturus, cùm id ſe poſſe facere diffideret, eò quòd columnæ tres quibus tota machina nitebatur, igne cremari non poſſent: quippe qui Dæmones Templum illud ſeruantes, & ſub columnis illis manentes, ignem accendi non permittebant; cùm id Marcellus illius Ciuitatis Epiſcopus ſciuiſſet, humi proſtratus cùm ſi-

B gno crucis aquam benedixiſſet, Dominum præcatus eſt, ut tantam Dæmonis tyrannidẽ pelleret. Tunc miſſo Equitio ipſius Diacono, ſumere iuſſit aquam; & illa reſperſis columnis, denuò ignem ſupponere. Quod cùm effeciſſet, Dæmonque ad quæ benedictæ aſperſionem aufugiſſet, ſtatim creſcẽtibus flammis, ędificium corruit.

Per aquã benedictam miracula multa operata ſunt. Lollardorũ error, de aqua benedicta. Theodoretus

Miraculum magnũ aquæ benedictæ tẽpore Theodoſij Imperatoris. Dæmones Iouis templum ſuſtentant.

Aquæ benedictæ uirtus atque potentia.

Hæc ad ſacramentorum, ac ſacramentalium & partim per ſanctos miracula facta eſſe conſpeximus; ſed non minora ad Virginis inuocationem miracula operata eſſe, paucis demonſtrabimus.

Ex Trapezuntio ſub Pont. Pauli. 2. Conſtantinopoli, cũm Martyr. Chriſti Andreas grauibus febribus laboraret, uoto Virgini facto perpetui celibatus, è mortis foribus, ad uitæ mox limina redijt, qui poſtea albis ſe induit veſtibus, ut uoti facti memor ſemper exiſteret. Hic poſtea cùm pro Chriſto multa tormenta ſubijſſet, flagelliſque, pectinibus, ferreis ungulis, ac ſcorpionibus ſic eſſet dilaniatus, ut pedibus conſiſtere nequiret; cùmque maiora ei tormenta die altera pararentur, ad carcerem ductus, ferreiſque cathenis ligatus, Virginis inuocato nomine, mox ſtupentibus omnibus, ſanatus eſt. Fuit hoc Pontificatu eiuſdem Pauli anno 2. die 9. Maij. Et quod

Ad inuocationem Deiparæ uirginis, miracula multa operata ſunt. Trapezunti⁹. Andreas Chriſti martyr, à febribus uirginis ope liberatur.

Miraculum magnum.

quod mirandum eſt, cùm Carnifex, accenſus rabie, die ſe- G
quenti, ex uno ictu maxillam Martyris carne denudaſſet, & fideles carnẽ maxillæ è terra in qua iacebat, reuerenter ſumſiſſent, eamque in Templo D. Franciſci refertam odoribus conſeruaſſent, cùmque interim martyr rurſus maiora paſſurus, in Tullianum carcerem mitteretur, altera illuceſcente Die, ſanata maxilla, & noua Deiparę ope recenti operta carne, ſtupentibus omnibus, lætus cunctis apparuit.

Iconoclaſtæ Ioannem Damaſcenũ condemnare cu‍ſtant.

Imperante inſuper Leone Iſauro, Iconoclaſtarum Patrono, ac defenſore, cùm ſpſeudoſynodum celebrare iuſſiſſet, atque in eo imagines radi, frangi, comminui, deſtruique publico decreto ſtatuiſſet: huic rabido leoni, ſolus Damaſcenus leo fortis reſtitit: cùmque pro imaginum cultu, ac defenſione, tres integros libros conſcripſiſſet, quibus Iconoclaſtæ nõ modicum confundebantur, hac de cauſa Damaſcenum apud Saracenum in Arabia Principem accuſarunt. Propter quod, manus abſciſione fuit condemnatus, ut etiam ſuperius uidimus.

D. Damaſcenus manu truncatur.

Oratio D. Damaſceni ad uirginem.

Tunc ille, pluribus ante uirginis imaginem lachrymis perfuſus, ijs uerbis eam rogare cœpit. *Domina & ſanctiſſima mater, quæ Deum meum peperiſti, amputata eſt dextera mea ob ſanctas, & Diuinas imagines. Tu, qua de cauſa Leo ſæuiat, non ignoras, proinde quantocius ſuccurre. Dextera enim Altiſſimi, quæ de te incarnata eſt, per tuas interceſſiones multas fe- D
cit uirtutes: ſanet oro & hanc meam dexteram tuis precibus, ut tuas, & eius qui ex te incarnatus eſt laudes, ſicut dederis, numeris rythmicis, & melodijs perſcribat.* Mox cùm deffeſſus ex lachrymis, obdormiſſet, lætam Virginis imaginẽ ipſum reſpicientem uidit, atque ita dicentem. *Ecce ſana facta eſt manus tua, caue poſt hac ne ſegnis fueris, ſed calamum eam fac ſcribæ uelociter ſcribentis, ſicut pollicitus es.* Hoc dicto, etſi per multos dies manus eius amputata, & publicè defixa trabi, omnium ſpectanda oculis fuiſſet propoſita: Virginis tamen ope ei reſtituta eſt.

Virginis ope, Damaſceno manus reſtituitur.

Virginis ope quidam cum ſe Diabolo data ſyngrapha dicaſſet, liberatus eſt.

Theophilus, in Oppido Ciciliæ, Adana œconomus, cùm ab emulis accuſatus, ab œconomiæ officio eſſet deiectus, ob id in tantam mentis inſaniam, & impietatem deuenit, ut abdicato Chriſto, totum ſe Diabolo, eiuſque ſeruitio (data ſyngrapha) dicaret. Cùmque recuperata poſtea mente, miſerandum ſuum ſtatum conſpiceret, ad Virginem ſe totum cõuertit, quam enixè precatus eſt, ut ſibi uellet pęnitenti ſuccurrere: cùmque maximis lachrymis, Ieiunijs, atque Orationibus perſeueraret, Deiparę opera, ſyngrapha qua ſe ſathanæ deuouerat recepta, à tanta tyrannide liberatus eſt.

Lau-

A Laudunenſis mulier, circa annum Domini 1094. cùm homicidiũ patratum, ſacerdoti etiam in Sacra Exomologeſi denegaſſet, ob id tamen fuiſſet damnata ad ignem, cùm iter faciens ad mortẽ, per templum Virginis illi eſſet eundum, ipſum ingreſſa, coram Populo alta uoce ſuum ſcelus aperuit: cùmque ſe totam Virgini glorioſæ dicaſſet, atque eius ſe patrocinio cõmendaſſet, magna halacritate ſe in flammas (arrepta fuga) proiecit. In quarum medio ſic illęſa permãſit, ut ne unus quidem capitis ipſius capillus ureretur. Quo uiſo miraculo, omnes ad Virginis templum currentes, & in genua procumbentes, ingentes Deo, ac Deiparæ gratias reddiderunt. Aliud miraculum Virginis.

Nec prætermittam ſingulare illud miraculum Virginis, quo D. Alphonſus, (quem alij Idelphonſum nominant) & in eo tota Hiſpania exornata eſt. Erat ſanctus hic uir, Epiſcopus Toletanus, in cultu ac ueneratione Virginis nemini profectò ſecundus: cùm autem quadam die (de more) ad altare pergens rem ſacram eſſet facturus, Virginem ſibi apparentẽ, & dulciter loquentem habuit. Cui Angelorum Regina, in amoris pignus, ad ſacrificium peragendum, placido cultu ueſtem ſacram donauit, quæ uſque modo in Hiſpania ueneranda, & adoranda Fideli populo monſtratur, ut refert Iulianus B Pomerius, Diaconus Eccleſiæ Toletanæ, in ſuo Cronico Hiſpanico. B. Idelphonſus à Virgine ueſtes ad ſacrum faciendum recepit. Iulianus Pomerius.

Vir quidam, in tantum incidit morbum, ut ab omnibus derelictus, per quatuor integros dies animam in agõne efflaret: cùmque Stigmiger glorioſus Franciſcus ei ſemper aſtitiſſet (quem infirmus corporeis oculis uidebat) Sanctus ipſum hortabatur, ut uoto ſe Lauretanæ Virgini daret, eamque inuiſere promitteret, cùmque id egiſſet, ſtatim conualuit. Quodque mirandum eſt, cùm poſtea ſe uiæ comitteret, uotum cõpleturus, neque ullo modo quà iter ageret ſciret, toto itinere, eundem ſanctum habuit ductorem, & comitem. Cùmq; eſſent iuxta hanc ſanctam Lauretanam domum, digito illi ipſam demonſtrans, nubes Dei ſeruus penetrauit. Miraculum ſingulare.

Sed non minus extat miraculum quod uſq; ad noſtra tempora in omnium conſpectu durauit, & nunc quoniam in ſe uideri non poteſt, in tabella depicta perdurat. Sacerdos quidã, deuotione ac cultu Virginis impulſus, ab Infidelibus plagis in quibus tunc morabatur aufugiens, almam Lauretanã domum inuiſurus petebat: cùmque in medio maris caperetur à Turcis, & quò nam peteret ſciſcitaretur, ſe Lauretanæ Virginis templum, & petere, & inuiſere uelle reſpondit. Cũ D. Franciſcus, homini cuidã, Lauretanam domũ digito demõſtrat; & ſtatim euaneſcit. Miraculum maximum.

que

que tam glorioſè nominis inimicis,ipſum ligaſſent,aperto- C
que cultro pectore, eiuſdem præcordia integra extraxiſſent, eidem in manibus ut ferret donum Virgini tradiderunt. Mirandum factum: ſe Virgini ſacerdos comendauit, & quanuis ſine corde, (in quo hominis uita conſiſtit) non occubuit, imò transfretauit mare, ad ſacram Lauretanam Domum uiuus peruenit, factum narrauit, confeſſus ſacram Euchariſtiã deuotiſſimè ſumpſit, quo facto, expirauit. Cùmque denudaretur, non ſunt inuenta præcordia alia, præter illa quę ſuis ipſe manibus geſtabat. Quæ trabi affixa, multo tempore permanſerunt: cùmque ab æditu o Templi, Vulpinis caudis hinc inde Sacelli puluis excuteretur, caſu contigit, ut aliquantulũ præcordia illa tangerentur; quæ cùm & à fumo, & à temporis longitudine eſſent conſumpta, ſtatim in puluerem corruerunt.

Iniquus homo puerũ Ieſum percutit ferro, eiq; ſupernum labiũ incidit, ſed nõ impunis abijt.

Vir quidam qui ſuo ipſe nomini pepercit, cùm aleis luderet, & magnam pecuniæ ſummam perderet, accenſus ira, ac diobolico furore correptus, in Lauretanam Virginem, eiuſque filium; cuius tunc imaginem habebat, deſæuit: cùmque puero Ieſu, ſupernum labium euaginato, ac ſtricto enſe confregiſſet: non multo poſt, huius uxor filium peperit. Ne uerò miſer homo, Deum ſui facinoris immemorem cogitaret, uindex Deipara, quæ imaginem filij ſui ſuperno labio confractam ſciebat, effecit, ut natus puer, inciſo etiã labio in Pa- D
tris peccati uindictam, in omnium oculis appareret. Obſtupuit Pater, eumque nõ modò uiſo miraculo pęnituit; ſed Lauretanæ Virginis ædem petens, appoſito miraculo filij ſui in tabella, peregrinus abſceſſit.

Falsò de inuento theſauro accuſati, & ad ſuppliciũ damnati, virginis ope liberantur.

Falſi teſtes ſubitò moriuntur.

Nec minus fuit miraculũ quod in Terra Agri anno 1572. accidit. Cùm enim ibi ſex viri nobiles, de inuento Theſauro, doloſè, ac falsò à tribus conformiter teſtibus accuſarentur, & tormentorum ui, delictum (& ſi non patratum) confiterentur, atque ob id ſuſpendio adiudicarentur; cùm ducerentur ad mortem, furcarum ſcalas conſcendentes, dum inde deorſum morituri pellerentur: omnibus contrictis laqueis, Virginis Lauretanę ope liberati sũt. Tres uerò falſi teſtes quì ibi aderant, uiſo miraculo, ſtatim in terram mortui corruerunt.

Sed quanta pietate uirgo ſuccurrat, non obſcurè ſanè factum aliud Petri Matthæi ſenẽſis declarat. Hic cùm eſſet Ducis Caſtrenſis Eques Curſorius, eique (ut pareret Domino) per rupem altiſſimam eſſet faciendum iter, ex qua rapidus fluuius in profundiſſimam uallem ſe pręcipitem dabat, equo ad

A ad bibendum frena laxauit, cumque cõtorto pede, equus unà cum equite ex altiſſima rupe altitudinis 150. brachiorum laberetur, varijs offenſis ſcopulis, ad præcipitij ima peruenit; cùmque Lauretanam virginem ſæpius à principio inuocaſſet: mirandum, hilari vultu glorioſa ei virgo apparuit, atque porrecta manu, ab imo gurgite in terram traxit, nullo uel leuiſſimo incommodo accepto. Beata virgo præſtò adeſt inuocantì.

Sed & alio miraculo Virginis patrocinium eluceſſit. De anno 1584. Ioannes quidam Luca, ex Tauernago, (quod eſt oppidum Medolæ, cùm repentè, ſuperueniente fluuio, per multas horas, & aquis, & ſaburra obrueretur, Virginis inuocato nomine, nullo pondere preſſus, tandem illæſus exiuit.

Nec illud vnum miraculum prætermittã, quod anno Domini 1572. die 19. menſis Ianuarij accidit in Gallia. Cùm enim Illuſtris Suſanna Thoynon fideliſſima uxor Illuſtris Iacobi de Caurtaruel Francorum Regis Equitis Torquati, de numero ei aſſiſtentium conſtituti, à fallaci equo cui inſidebat ui maxima deijceretur, tam uiolenter læſa fuit, ut in ea nec aſpectus, nec decor, imò neque ſenſus ullus, ac naturalis uis remanſiſſe putaretur. Oſſium enim, alia confracta, alia diſlocata, & cuncta alterata patebant. Totum corpus denigra- Factum memorabile, & ſingulare miraculum.

B tum, & omnia corporis membra naturali priuata calore algebãt. Aderant facto, Medici quatuor inter cæteros doctiſſimi, aderãt ſex chirurgi famoſiſſimi; quorum omnium iudicio, caſus inſanabilis dicebatur. Aderat ſacerdos, qui mortuũ potius quàm viuum Suſannæ corpus exiſtimans, Luſtrali aqua aſpergebat, ſpiritum ei Domino comendas. Petebant ergo Caſtrum in quo ipſa iacebat cũcti, uicem ſuam dolentes, & omnes utriuſque ſexus, ætatis, ac conditionis non modicis lacrymis ora rigabãt. Inter has anguſtias, meſtiſſimus Maritus in terra remedium non inueniens, oculos ad cœlum attollens, ad Caſtri Sacellum ſe confert, à Deo auxilium petit, Mariam virginem inuocat, cui uouet, ac iureiurãdo promittit, deuotè ſe in propria perſona, ſacra Lauretæ limina inuiſiturum, ſi quam totus mundus uxorem ſanare non poterat, uellet ipſa pro ſua clementia, priſtini ſaluti reſtituere. Adhuc erat in votis, neq; ſermonẽ finiuerat, cùm (Ecce) ſe melius vxor habuit, & breui integrã ſanitatẽ accepit. Cuius beneficij non immemor vir, Lauretanam Domum inuiſit, & argentea lamina, miraculum celatum, una cum facti ſerie reliquit, quod quia non vulgare fuit, ideo hic adijciendum putaui.

Hæc

Tranſlatio almæ domus à Nazareth Galileæ uſq; ad Recanatẽſem Ciuitatẽ, eſt miraculũ miraculorũ. Beata Virgo vbi nata ſit, & educata, vbi ab Angelo ſalutata.

Hęc quidem, & alia innumera miracula ad Lauretanę Virginis interceſſionem, eiuſque compellationem ſunt facta: C Quæ quoniam integrum opus expectarent, dicta ſufficiant. Non tamen hoc loco intactum relinquemus miraculorum miraculũ, trãſlationis. ſ. Almæ Domus ex Paleſtina ubi erat, hucuſque. Et ſanè vitio nobis eſſet vertẽdum, ſi Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia, Lauretanæ Ciuitatis Epiſcopali dignitate donati, quæ ſcimus, à multis fide dignis percepimus, uidimus, indieſque uidemus (parcentes calamo) ad fidelium utilitatem, Dei, ac Deiparæ gloriam non ſcriberemus.

Apoſtoli Virginis domũ in Eccleſiã cõſacrãt, & ibi primò D. Petrus rẽ ſacram facit. Coſdroa Xp̃iſtianos ſupãte, alma Lauretana dom᷒, uenit in Agarenorum poteſtatem. D. Epipha. Beda. Nicepho. Euſebius. Gulielmus Tyrius. Raphael uolaterra. D. Hieron. Iodoch Clitoux. S. Ludouicus Rex francorũ, almã Lauretanam domum cùm adhuc eſſet in Galilea, unà cum ſuo exercitu uiſitauit.

Parua fuit in Nazareth Galileæ oppido nec ingloria domus, in qua Angelorum Regina Maria Virgo, nata, alita, ac Spiritus ſancti virtute Diuino extitit grauidata fætu: ibique poſt mortem Hærodis, Archelao filio eius pro eo in Iudæa regnãte, ab Ægyptio reditu, ac mortem uſque Chriſti, & poſt morata eſt. Hæc domus, poſt Chriſti in cœlos mirabilẽ aſcenſionem, in ſacrum orationis ſacellum à Diuo Petro, & reliquis Apoſtolis conſecrata eſt. In qua primò Petrus Apoſtolus rem ſacram peregit. Quam tamdiu coluere fideles in illa regione morãtes, quouſque ſub Coſdroa immaniſſimo Perſarum Rege, à fidelibus ui ferrea arrepta, ad Agarenorũ poteſtatem deuenit. Cuius Diuini ſacelli, dum ibi ſiſtebat, meminerunt S. Epiphan. Hæreſ. 29. contra Nazareos, Beda to. 3. D de locis ſanctis cap. 16. Nicepho. lib. 8. c. 30. & lib. 14. Euſeb. 3. de uita Conſtantini, Paulinus Epiſtola 11. ad ſeuerum, Gulielmus Tyrius de Bello ſacro, ſæpius: Raphael Volaterra. lib. 11. Geographiæ D. Hieronymus lib. epiſto. tomo. 1. Epiſtola 17. ad Paulam, & Euſtochium, Marcellę, in fine. Et Iodoch Clitouęus, qui ſer. 2. de sãcto Ludouico narrat: ſub Alexãdro 4. Regem Ludouicum (expugnata terra ſancta) unà cũ exercitu ſuo ſanctam hanc Virginis domum in Nazareth exiſtẽtem uiſitaſſe, ibique curuis poplitibus, magnis effuſis lachrymis, preces ad Deum fudiſſe.

Nicolao IIII. Piceno Aſculano ſedẽte, Virginis Lauretanæ dom᷒ primò à Nazareth mota, ad Illyricos euolauit.

Quia uerò quæ mater eſt Dei, quamq; Angelorũ agmina diſtinctis choris certatim dulciſonis uocibus Empyreo reple to Cœlo collaudant, non amplius eo loco in terris ueneraba tur, Nicolao Quarto Piceno, Aſculano, Pont Maximo ſedẽ te, quo tempore ſultanus Turcarũ ferociſſimus Imperator, Tripolim Aſiæ Ciuitatem inuaſit ac, cepit: cæleſtis hæc domus, ſuis in Nazareth fundamentis relictis, Angelica per equora trãſuecta manu, Illyricas plagas inuiſens, iuxta Adriæ oram in Oppido Terſatto, anno 1291. die nona Maij conſedit, ac requieuit. Vbi non uno ſolùm poſt quàm ibi uiſa eſt

noua

A noua Virginis domus, ſed maximis exornata miraculis, infirmis omnibus ad eam confluentibus perſanatis, demumq; Alexandro venerabili S.Georgij Terſatti Priore ab infirmitate, qua tenebatur mirabiliter in ſomnis curato, vnde domus venerit, cur & ad quid ſurrexerit, Virgo ſuo ordine enarrauit. Qua de re Baptiſta Mantuanus, Carmelitanus, peritiſſimus Theologus, non ſine & ingenij accumine (ut ſemper ſolet) & hiſtoriæ grauitate, ſinceritate, ac ueritate pertractat, cuius carmina libuit hic adijcere, quòd & pulcra ſint, & pias aures ſuauiſſimo ſono demulceant, ſic ergo lib. 6. Agelariorum ſuorum habet.

Alexandro venerabili S. Georgij Priori virgo apparet, & ab infirmitate in qua erat eum liberat.

Baptiſta Mantuanus.

Ora leuans, circumq; ferens Antonius altos
Per maria, & montes oculos, in colle ſupino
Proſpicit albentes muros turrimq; minantem
Piramide in Cœlum, miſſoq; in ſydera Cono.
Atq; ait o Rector quæ nam hæc in collibus altis
Italiæ moles aſpectu læta decoro?
Quicquid id eſt, præclari aliquid promittit imago.
Tum rector quod cernis ait picentia iuxta
Littora, Delubrum eſt illud venerabile magnæ
B *Matris, ab Aſſyrijs quod Dij ſuper equora quondam*
Huc manibus vexere ſuis: viſa ire per vndas.
Hæc (res mira) domus, viſi ire per æquora Diui.
Nam Diuum Regina Arabis offenſa tyrannis
Qui temerè Aſſyriam ſeſe effudere per omnem
Fugit, & huc uoluit ſecum migrare penates,
Quotquot ab Aſſyrijs hæc vſq; ad littora pontum
Iuxta habitant fecere fidem. Pamphilia iurat
Se uidiſſe, Cilix, Lycius, Minoia tellus:
Tænarus affirmat: Delphine, & Arione vecto
Tęnarus inſignis, facti meminiſſe fatentur
Arcades, Aetoli, ſcopulis Epirus ab altis
Ad mare tota ruit. Thalamo fuit hoſpita ſancto
Allyris. Illyricos primùm diuertit in agros:
Sed pertæſa locos paruo poſt tempore rurſum
Prodigio grandi volitans de littore in vndas
Italiam verſus greſſum aſpirantibus euris

I *Vertit*

Vertit,& vt tetigit terras,ſublimis in auram
Exiliens (vidit picens miracula,& Vmber) C
Hos tenuit Colles,illaq; reſedit in arce,
Et quia tranſuectam mulier Laureta recepit
Virginis ædiculam,præbens vbi ſiſteret agrum,
Lauretæ delubra vocant. Neu crede ſuperbam.
Hanc ædem veniſſe fretis: ſuperaddidit iſta
Templa ſacerdotum princeps ingentia Paulus.
At breue ſublimi latet hac ſub mole ſacellum,
Quod fugat infernos manes,quod diſcutit omne
Morborum genus: extremis venit vnde periclis
Auxilium,ſeu ſors terra, ſeu ſæuiat alto.
Huc Itali,ſiculiq; ferunt ſolennia vota
Huc fluit Epirus, fluit Illyris, accola Rheni:
Accola Danubij. Venit vſq; a littore Narbo
Galliæ,& Iſthmiacę ſpartanus ab æquore terræ:
Tanta fides nunquam Delphis: & Iupiter Hammon
Et claros,& Delos longe minor, omnia vincit
Quotquot erant olim veterum delubra Deorum,
Hæc vbi dicta manus tendens Antonius ambas,
Surgit: & ad templum verſo ſic incipit ore. D
Diua Parens magnum partu connixa Tonantem
Virgineo, quæ ſceptra tenes fulgentis Olympi
Audieram: nam terrarum fama amplior orbe eſt,
His tibi ſacra locis immania ſurgere templa
Quæ veneror: quæ ſi dederis me ad noſtra reuerti
Littora cum ſocijs, multo cum munere viſam.
Audieram,voluiq; aliquando accedere motus
Maieſtate loci. Verùm in diſcrimine rerum
Magno incertarum poſito vota irrita fecit
Aſpera ſors, quæ me in ventos,& in æquora miſit.
Salue Sancta Domus,lactenti conſcia Chriſto
Conſcia Diuinorum operum,domus hoſpita Diuum.
Da facilem,da Sancta Parens ad littora curſum
Thracia: da placidos reditus huc ad tua rurſum
Limina,& Italiæ fer opem Regina iacenti.

Sed

Sed accuratius quidem, & exactius omnibus tractauit iſta Hierony. Angelita, Recanatenſis Ciues, & à ſecretis, (vt olim fuere ſui) fideliſſimus; Vir ſanè cùm Syncerus; tum rerum omnium ad hanc materiam pertinentium exactiſſimus explorator; Quippe qui poſt longum tempus (vt ſtatim dicemus) cùm Illyricis relictis plagis, Picenum agrum, & præcipuè Recanatenſem, in quo modò eſt, irrigatura, Virgo uirginum venerit, ipſius partes erant, fideliſſima omnia, quæ ab Illyrico, ſolo vbi prius domus alma quieuerat, huius rei monimenta conſtabant, & ab antiquis ſuis Auo, & Abauo, qui ferè eo tempore fuerunt, antiquis ſcriptis ſeruabantur; in meliorem hiſtoriæ formam redigere, vt redegit. Sed vnde noſtra defluxit, eò fidelis narratio reuertatur. Dominabatur Terſatto excellēs vir Nicolaus Francapanus, qui Alexandrum præfatum Priorem, ſtatim à morbo quo tenebatur dum conualuiſsè cognouiſſet, & mi randa pariter miracula à noua conſedente domo in dies ma gis magiſque perciperet, eundem Alexandrum cum quatuor alijs natu maioribus Oppidi, atque eximiæ prudentiæ, & fidelitatis viris tranſmiſit, vt peragrata vniuerſa Paleſtina, & Hieroſolyma decurſa, maiori quo poſſent ſtudio, rei factum inquirerent. Tulerant illi funiculum ſecum, longitudinis, ac latitudinis huius ſacræ domus: cùmque ad Nazareth Galileæ Oppipum perueniſſent, non ſine maximis lachrymis, regiæ domus huius fundamenta uiderunt,
B vndique ſpirantia Sanctitatem, & extento funiculo ad amuſſim, longitudine, ac latitudine dimenſa, ſic fideliſſimè eſſe compererunt. Tandemque notatis omnibus, in proprias ſe Illyricas domos, poſt multos labores, receperunt.

Hierony. Angelica Recanatenſis Ciues laudatur.

Nicolai Francapani dilige tia in mittendis hominibus, ut facti veritatem in quirerent.

Funiculum menſuræ domus ſecū nūcij ferunt, & venientes Nazareth, ita eſſe vniformiter reperiunt.

Hi cuncta ex ordine narrarunt, & in Virginis ardorem magis magiſque accenſi Populi, illam eſſe eandem ſacram Virginis domum quæ in Paleſtina fuerat crediderunt. Verùm, quia Recaneto, o, mirum, donum iſtud parabatur, non eſt amplius paſſa ibi morari Virgo. Orbem luciđiſſimo Sole illuſtrat, tumidum mare ſedat, lora ventis rabidis cohibet, ſicque vnica inter domos domus, Diuinos conſpirans odores, *de longe ueniens, ut Nauis inſtitoris portans panem ſuum*, firmis parietibus, compreſſis angulis, conſiſtente tecto, nulla vel leuiſſimè commota trabe, Angelicis innixa pennis, ſuſtentata manu, ac tandem luciđiſſimis inuoluta nubibus, ad Lauretæ deuotiſſimæ Recanatenſis Matronę conſitum nemus anno 1294. Octauo Sedente Bonifatio, die decimo Decembris, ſabbatho ante tertiam, Dominicam

Virginis Lauretanę domus Recaneto, tā quā eximiū donum ſeruabatur.

Quomodo à Nazareth domus Virginis Lauretanę Primò ſurrexit.

Prou. 30,

Quo anno, & ſub cuius Pōtificatu Recanetum venit,

Aduentus, qui fuit eo anno vigeſimaſeptima Nouembris, vt C ex computo Eccleſiaſtico patet, & nos multo ſtudio, reuolutis annis, reportatis numeris, ac mathematico pergirato circino ſic fideliſſimè eſſe comperimus, peruenit. Sed mirandum perfecto opus hoc fuit, ſtupẽdum myſterium, Verbum in carne natum videre Paſtores, Domum Verbi, ac Dei matris, in Recanatenſi agro apparentem, Paſtores conſpexere. Illi viderunt ſtabulum Diuino numine illuſtratum, ij uiderunt Virginis almum thalamum fulgore micantẽ. Illi natum uidere puerum, faſcijs maternis conſtrictum; ij Virginis immaginem uidere ſacram filium vlnis portantem. Illis gaudium ortum eſt, uiſo Domino, & Dei filio, ij, uiſa Deipara, ſumma ſunt præfuſi lætitia. Illi Angelicos uidere choros cantantes, *gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, ij Aligeros ſenſere pueros, domum pennis ferentes, pacem nobis, ac gratiarum cumulum, & torrentem, in aduentu ſacræ Virginis domus nunciantes. Illi uiſo Domino, & adorato Verbo, reuerſi ſunt, & omnibus cælica nuncia edixerunt, ij verò quæ conſpexerant, Recanatenſibus omnibus nunciarunt. Quo audito, cuncti egreſſi ſunt, & arrepto curſu, infirmi ét aſſumptis uiribus, maiori qua potuerunt celeritate currentes, Regiam aulam ingreſſi, rhythmicis canticis Virginem ſalutarunt dicentes, *Non* D *fecit taliter omni nationi, & Iudicia ſua non manifeſtauit eis.* Indies interim, innumera ad fidelium aduentum miracula operabantur, quibus per totum orbem Sacelli huius numinis fama percurrit. Sed quoniam malorum omnium radix cupiditas, cui inſtar *Sanguiſugæ, duæ ſunt filiæ, dicentes, affer, affer*, ex fidelium Peregrinorum concurſu, multorum cędem moliebatur. Virgo Beata, innoxium non paſſa cruorem, iterum inde aſſumpta domo, ad Fratrum collem perrexit. Cùmque ij etiam pro nouæ domus habendo dominio dimicarent, & non ad uerba modò; ſed ad ſtrictos etiam enſes deuenirent; quæ uenerat fœderare cunctos, mox inde etiam Angelica ſuſcepta manu, Virgo abſceſſit, & in publica uia, ne inter aliquos lis amplius eſſet, conſedit. Vbi vſque modò perſeuerat, & toto clariſſima mundo, *à Solis ortu vſque ad occaſum, laudabile eſt nomen eius*.

Aureæ alluſiones.

Lucæ 2.

Recanatenſium halacritas, & gaudiũ.

Infirmi vires aſſumunt.

Peregrini à furib⁹ occiſi.

Domus Virginis pergit ad collẽ Fratrũ.

Quia Fratres per habendo nouæ domus Dominio dimicant, inde eleuata ſacra domus in medio publici itineris conſedit

Blondo.

Fidelium preces in Lauretana ęde exaudiuntur.

Huius Sacelli (poſt quam Italicas Picenas oras inuiſit) meminit Blondo rerum Italicarum, ſanè fideliſſimus ſcriptor, libro de Italia illuſtrata, regione quinta, cuius uerba ſunt hæc. *Racanetum inter, & Adriaticum Mare paululum*

a Mu-

A *à Muſione recedit, Celeberrimum totius Italiæ, vt in aperto, im munitoq; uico Sacellum Glorioſæ Virginis Mariæ in Laureto appellatum; quo in loco preces ſupplicãtium à Deo genitricis ſuæ interceſſione exaudiri, illud maximum, certiſſimumq; eſt argumentum, quòd eorum, qui, votis emiſſis, exauditi fuerunt, ex auro, argento, cæra, pannis, veſte linea, laneaq; appenſa donaria, magno luenda prætio, Baſilicamque omnem pæne complentia, Epiſcopus in Dei, Virginiſque gloriam, in tacta conſeruat.* Hæc Blondus. Non me latet, impium Petrum Vergerium, duodecim falſis Futilibusque argumentis, Sacroſanctam huius venerandi ſacelli translationem, & veritatem infringere conari; ſed à Franciſco Turriano in ſuo opuſculo egregiè refellitur, & à nobis, Deo fauente, exactius alibi, & uehementius confutabitur. Sed vnico miraculo ex lateribus eiuſdem almæ domus facto, huic narrationi finem imponamus.

Miraculũ lapidis ablati.

Epiſcopus Cumbrenſis in Luſitania, cũ à Pontifice Maximo fruſtulum lapidis ex Sacra Virginis Domo aſſumendum curaſſet, quod eidem Virgini nouiter ſacram vellet domum erigere, & ad id Capellanum ſuum Franciſcum Stella ab Aretino miſiſſet, ſollicitus hic, opere imperata perſoluit. Cùm que ſecum Domus Sanctæ fruſtulum reuerenter, & maiori B qua poterat deuotione aſportaſſet, dici non poteſt quot eum per viam mala, & incommoda inuaſere. Quippe qui, nec equis progredi, ſine maximo ſuo diſpendio poſſet, nec quidquam tentabat, quod ſuis uotis aliquantulum arrideret. Tandem ventum eſt Tridentum, ubi eum Epiſcopus, non ſine maxima lætitia expectabat. Sed Ecce non poſt longum tempus, Epiſcopus tam graui morbo corripitur, ut nulla in terris (Medicorum omnium conſenſu) poſſet medicina præſtolari. Rem cum ſacris fœminis Monaſterij Sancti Franciſci confert Capellanus, enixè precatur omnes, ut Domino ſuo, orationibus, ac ieiunijs, firmam apud Deum impetrent ſanitatem. Cùmque poſt aliquot dies, eò Capellanus idem reuerteretur: Sacra inter fœminas una, quæ cæteras uirtute antecellebat (& ſi lapidis huius aſportati factum, à nullo ſciebatur) vnde orta eſſet Epiſcopi Domini ſui infirmitas, nunciauit. Cùmque ei ſuaſiſſet, ut lapidem Domus Beatæ Mariæ à Laureto, eò vnde aſſumpſerat, reducere coneretur, id ut Epiſcopus ſciuit, non ſegnis impleuit; & remiſſo nuncio cum lapide aſſumpto, prætioſa arcula concluſo, quanta potuit celeritate Lauretum venit. Cùmque magna Sacerdotum multitudine proceſſionaliter reciperetur, & in propriũ

Lapis oblatus proceſſionaliter recipi

tur, & Epiſcopus Cumbrēſi ſanitati priſtinæ reſtitui-tus.

vnde aſſumptus erat locū reponeretur, mox Epiſcopus priſtini ſa'uti reſtitutus eſt. Sed his omiſſis, q̄ (fuſius fortè quā par erat) enarrauim⁹, ad ꝓpoſitas Ouilis cōditiones reuertamur. C

Ex ſuperioribus ergo (dum de miraculis agebamus) quatuor inſurgunt dubitationes.

Prima. Num mali, miracula operentur?

Secunda. Cur Ioanni Baptiſtæ non fuerit conceſſum miracula operari?

Tertia. Quomodò uerum eſt, quòd Apoſtoli maiora miracula operati ſunt, quàm Chriſtus fuerit operatus?

Quarta. tandem, & vltima Cur Beata Virgo, non fecerit miracula?

PRIMVM DVBIVM.

Num mali miracula operentur?

Ioan. 9. Ratio dubij.

D. Auguſt.

D. Baſyl. Lucę 11.

ET quidem circa hoc dubium illud eſt, quod facit difficultatem. Quoniam Ioan. 9. dicitur, quòd *peccatores Deus non exaudit*, neque mali rogantes, exaudiuntur. Et tamen huius contrarium, videtur dicere Aug. lib. 2. contra Epiſto. Parmen. c. 8. & probat ex illo Euangelij Lucæ 18. de publicano, & Baſyl. idem habet lib. de Conſtitutio. Monaſt. c. 2. probatque ex illo Lucæ 11. *Amen dico vobis, & ſi non dabit illi eò quòd amicus eius ſit; propter importunitatem tamen eius ſurget, & dabit illi, quotquot habet neceſſarios.* Idem patet ex ſcripturis: vt in illis infidelibus, à Deo ſuam liberationem expoſcentibus Ionæ 1. Rurſus etiam mali miracula faciunt, ut diximus, & patet ex illo Matth. 7. *multi dicent in die illa, Domine nonne in nomine tuo prophetauimus, Dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus?* qui tamen propter eorum nequitiā excludentur à Regno. Quod eleganter tractat Grego. lib. 9. Epiſtolarum Epiſ. 58. & lib. 20. Moral. c. 4. Augu. lib. 83. quæſt. q. 79. & ideo idem Augu. lib. 2. contra Epiſt. Parmen. cap. 8. & tract. 44. in Ioan. & Orige. homil. 5. in Iſa. dicunt, falſam eſſe ſententiam hanc, & ab infideli, nec dum illuſtrato homine eſſe prolatam. D

Ionæ 1. Matth. 7.

D. Gregorius. D. Aug. D. Auguſt. Orige.

Vari a interpretatio doctorum.

Alij verò aliter interpretantur dicentes; Deum nullo modo exaudire peccatores, in miraculis faciendis, ita ut illa ſint ſigna probitatis eorum, in quo ſenſu ſi verba illa ſumantur, verum dicit cęcus, quia Deus peccatores non exaudit. Et profectò, cęcus Chriſtum magnificans, eo ſenſu verba illa protulit. Conſtat autem quòd Chriſtus ideo miracula faciebat,

A bat, ut ſuam doctrinam confirmaret, & ſe uerum Deum probaret. Sed aliter idem Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 79. interpretatur dicens, malos non facere miracula ex proprio opere, ſed ex virtute Diuina, ſigno aliquo Iuſtitię, vel Crucis, uel Chriſti, vel alterius ſacramenti, ut dictum eſt, quòd probat ex illo Matth. 9. *Magiſter uidimus quendã in nomine tuo eijcientem Dæmonia, qui non ſequitur nos*. Atque in hunc modum, Gregorius, lib. 20. Moral. cap. 9. dicit, quòd etiam hæretici poſſunt facere miracula. Cæcus autem benè dixit, quòd *Deus peccatores nòn exaudit*, quia reuera nunquam tale in lege ueteri continebatur aut uiſum fuit, atque ideò dixit, *à Sæculo non eſt auditum, vt aperiat quis oculos cæci nati*. Ex quo (ut ait Toletus ſuper Ioan. cap. 9. annotat. 9. in fine, Donatiſtarum error detegitur, qui Baptiſmum ab hæreticis collatum, reiterandum dicebant; ut refert Auguſtinus, lib. 5. contra Donatiſtas cap. 20. Quod quidem falſum eſt: cùm (ut ait idem Auguſtinus, ibidem) Baptiſmus, ſecundùm formam ab Eccleſia conſuetam, non ſit hæreticorum opus, quia nihil ipſi conferunt ex ſuo; & proptereà ideò Deus illos exaudit, & gratiam ab eis Baptizatis confert, quia Chriſti baptiſmum eſſe uidet, in cuius faciem ſemper reſpicit, neque enim offerentis tantùm Deus cernit
B perſonam; ſed principaliter eum, in cuius nomine, aut uirtute confertur.

D. Auguſt. Mali non faciunt miracula ex proprio opere, ſed ſigno aliquo Iuſtitię, vt crucis, vel mediãtibus ſacramentis.
Matth. 9.
Etiam hæretici poſſunt facere miracula.
D Græg.
Donatiſtarũ error detegitur.
Toletus.
Deus ideò dat gratiã baptizato, quia uidet eſſe Chriſti baptiſma.

DVBIVM SECVNDVM.

Cur non fuerit conceſſum Ioanni Baptiſtæ miracula operari?

CIrca hoc. Notandum eſt. Semper Hæbreum Populum aſſuetum fuiſſe deuiare à Deo, & ideo Dominus dixit: *Populus iſte duræ ceruicis eſt, dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eum*. Atque ideò non tam citò à Moſe elongabatur, quàm citò ſibi ſculptilia, atque idòla confingebat. Vnde ait ſcriptura. *Videns Populus, quòd moram faceret Moſes, congregati ad Aaron dixerunt, fac nobis Deos, &c.* Atque ideò prohibuit eis imagines, figuras, ac ſtatuas; non quidem quaſi hæc mala fuiſſent, (cùm nos modò ipſa habeamus) ſed quia ipſi, ſic dediti erant idòlorum cultui, ut de facili (ſpreto Deo) ſtatuas, ut Deum erant adoraturi. Quia igitur Ioannes Baptiſta, & natiuitate Vnicus, & uita mirabilis, ac Sanctitate futurus erat ſingularis; tanta apud

Nota.
Hębręũ Populũ ſemper fuiſſe aſſuetũ deuiare à Deo.
Cur Deus prohibuit filijs Iſrael: ne ſibi facere nt ſculptilia, & imagines.
Cur Ioannes Baptiſta non fecerit miracula.

pud Iudæos de illo in prædicatione, ac vitæ Sanctitate erat C opinio, tantùmque nomen; vt ſi miracula feciſſet, totus poſt eum mundus perrexiſſet. Etenim ſi (nullo adhuc uiſo miraculo, ſed in ſolitudine manente, tantùmque locuſtis ac melle Sylueſtro nutrito) *miſerunt ad eum nuncios, vt interrogarent eum, tu quis es?* volentes eum in Meſſiæ locum recipere; proculdubio unico tantùm facto miraculo (etiam illo nolente) ipſum in Meſſiam erant aſſumpturi, *tanta egratia* (vt ait Auguſtinus, tract. 4. ſuper Ioan.) *tantaque excellentia apud homines Ioannes fuit, vt poſſet homines fallere, & eſtimari Chriſtus*. Iuxta illud Lucæ 3. *exiſtimante Populo, & cogitantibus omnibus, nè fortè ipſe eſſet Chriſtus*. Quoniam verò, (vt dixit idem Ioannes loquens de Chriſto) *illum oportet creſcere, me autem minui*; ideò nullum operatus eſt miraculum, ut ſic, cùm eſſet uox Verbi, nullo edito ſigno defficeret; *Verbum autem Domini*, miraculis clarum, *maneret in æternum*.

Quantę gratiæ fuerit Ioannes Baptiſta ex D. Auguſt. Lucæ 3.

Vnde Diuus Thomas 3. par. quæſt. 38. artic. 2. ad 2. dicit, *Totam Ioannis Baptiſtæ operationem ad Chriſtum eſſe relatam, qui multitudine ſignorum, & ſuam, & Ioannis doctrinam confirmauit. Si autem Ioannes ſigna feciſſet, ex æquo homines Ioanni, & Chriſto attendiſſent. Et ideò, vt homines principaliter Chriſto intenderent, non eſt datum Ioanni, vt faceret ſignum. Iudæis autem quærentibus, quare baptizaret, confirmauit ſuum officium auctoritate ſcripturæ Io. 2. ego uox clamantis in deſerto, parate viam Domino.* D

D Tho. Ioannis operationes ad Chriſtum referebantur.

Ioan. 2.

DVBIVM TERTIVM.

Quomodo verum ſit, quòd Apoſtoli maiora eſſent ſigna facturi quàm Chriſtus?

Quomodo Apoſtoli maiora ſint facturi opera quàm Chriſtus fecerit.

Ratio difficultatis.

ILlud in hoc dubio, negocium faceſſit. Quoniam primò, *non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum* (vt dixit ipſe (Chriſtus) *perfectus autem erit diſcipulus, ſi ſit ſicut Magiſter eius*; ſi ergo Chriſtus eſt Magiſter, dicente eodem; *vos vocatis me Magiſter, & dominus, & benè dicitis ſum etenim*; proculdubio nunquam Apoſtoli, qui diſcipuli eius ſunt, maiora opera ſunt facturi, quàm ipſe Chriſtus fecit. Accedit ſecundò. Quoniam ſi omnia quæ habent Apoſtoli ab ipſo Chriſto, & Deo habent, ſecundum illud Iacobi primò, *omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum*, quomodo ſunt facturi maiora, iis quæ ipſe

A ipſe fecit, ſi ipſe Chriſtus, eadem opera in ipſis fecit?

Auguſtinus, tract. 71. in Ioan. non de omnibus operibus intelligit, ſed tantùm de prædicatione, & mundi conuerſione. *De alijs enim & ipſe in ipſis opera fabiebat, Chriſtus namque dum ſanabat, ex ſe ſanabat, Apoſtoli autem non, ſed in ipſis Chriſtus ſanabat. Opera autem quæ tunc Chriſtus faciebat, in eo Pater faciebat, quia à Patre exibat, ſed ipſe faciebat, quia cum Patre unum erat. Opera igitur quæ Ego facio* (inquit Chriſtus) *Et ipſi facient, & maiora horũ facient. Sed opera quæ tunc faciebat* (ait Auguſtinus) *Erant uerba quæ loquebatur. Audiebant, & credebant illi, & eorum uerborum fructus, erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus diſcipulis, non tam pauci quàm illi erant; ſed gentes etiam crediderunt. Sed ne ſolos Apoſtolos crederemus hæc maiora eſſe facturos, dixit; qui credit in me, ut de cunctis etiam fidelibus intelligatur.* Sed clarius tract. 72. *Quid* (inquit) *Hoc? qui faciet opera quæ Chriſtus facit non inueniebamus, qui etiam maiora faciet, inuenturi ſumus? Sed dixeramus ſermone priſtino, quia maius fuit, umbra ſua tranſitu* Act. 5. *quod diſcipuli fecerunt, quàm ſuæ fimbriæ tactu* Matth. 14. *quod ipſe Dominus fecit, ſanari languentes. Et quia plures Apoſtolis quàm ipſo per os proprium prædicãte Domino crediderunt, ut hæc uiderentur opera intelli-*
B *genda eſſe maiora; non quod maior eſſet Magiſtro diſcipulus, vel Domino ſeruus, vel adoptiuus unigenito, vel homo Deo; ſed quod per illos ipſe dignaretur eadem maiora facere, qui dicit illis alio loco; ſine me nihil poteſtis facere. Ipſe quidẽ (ut alia omittam) ſine ipſis fecit eos, ſine ipſis fecit hunc mundum: & quia homo etiam ipſe fieri dignatus eſt, ſine ipſis fecit & ſe ipſum.* Hæc ille.

De quibus operibus Chriſtus intelligatur ſecũdum D Auguſtinũ cũ dixit, Apoſtolos eẽ maiora facturos.

Euangelizantibus diſcipulis plures conuerſi ſũt quã Chriſto prædicante.

Matt. 14.

Idem autem Auguſtinus. In pſal. 130. de Petro uerba illa interpretatur; quaſi Petrus, qui ſola umbra laquẽtes curauit, maius effecerit miraculum, quàm Chriſtus qui fimbriæ tactu Emorroiſſam à ſanguinis profluuio liberauit.

Auguſtinus.

D. Tho. in capit. 14. Ioan. lect. 4. circa hoc, ponderans unũ, intelligit dictum illud, de verbis, & prædicatione Chriſti. Et vult dixiſſe Chriſtum; maiora horũ facturos Apoſtolos, prædicando. Quoniam multocies dum prædicauit Chriſtus, renuerunt audientes, & indignati ſunt, ut patet Matth. 19. in Iuuene illo, cui cùm Chriſtus prædicaret dicens; *Vade & uende omnia quæ habes, & ſequere me*, adoleſcens ille, nõ modò nõ eſt conuerſus, ſed *Abijt triſtis* (inquit Euangeliſta) de Petro uerò, & alijs Apoſtolis legitur act. 4. quòd prædicantibus eis, audientes uendebant poſſeſſiones, & omnia quæ habebant,

D. Tho. intelligit dictum Chriſti de p̃dicatione, & quomodo.

Acto. 4.

bant, & eorum prætium ad Apoſtolorum pedes afferebant. C

D. Chryſoſt. intelligit, dictum Chriſti eſſe verũ, ſi intelligat quoad tempus.

Quomodo quædã miracula ſint maiora, alijs, ex D. Tho.

Chryſoſtomus uerò ſuper eundem locõ dicit, maiora opera facturos Apoſtolos, quàm fecerit Chriſtus, *Quoad tẽpus.* quam expoſitionem colligit ex contextu Euangelij. Non enim abſolutè ait Chriſtus, *Maiora horum facient*, Sed ſubdit cur maiora facient, *Quia* (inquit) *ad Patrem uado*. Quaſi uelit dicere, nõ quòd abſolutè ſint maiora facturi, ſed quia *Ego ad Patrem uado* (ait Chriſtus) & uos hic in mundo manebitis; ideò quia ego per tres tantùm annos prædicans, miracula operatus ſum, uos qui longiori tempore, & latioribus Orbis plagis eſtis prædicaturi, in Euangelij corroboratione *Maiora horum facietis, quia ego ad Patrem uadens, per me ipſum prædicãdo, amplius non operabor*. Vnde D. Thom. 2.2. q. 174. art. 4. ait ad 2. *Miracula & ſigna aliorum Prophetarum fuiſſe maiora ſecundùm ſubſtantiam facti, ſed tamen miracula Moyſi fuiſſe maiora ſecundùm modum faciendi: quia fuerunt facta toti Populo.* Et pari ratione dicendum eſt, Apoſtolos maiora facturos miracula: ipſi enim fecerũt, ea toti mundo in quem diſperſi; ſunt, Chriſtus verò non, cùm in ſola Iudæa prædicauerit. *Maiora* inſuper *facient*, quoniã Iudæos de mendacijs Apoſtoli conuincent. Putant enim (inquit Chriſtus) hæbrei fidem meam eſſe extinctam, ſed falluntur, quoniam Apoſtoli me in cælis manere, & cum Patre regnare prędicabunt, & ideò dxit, quia *ad Patrem uado*. Et tandẽ D dixit Chriſtus ſe ad Patrem abeunte, ſuos Apoſtolos maiora facturos, quia ipſe manens cum Patre, debebat magis glorificari, & propterea debebat etiam maiorem illis uirtutem tribuere maiora faciendi. Quòd autem maiora illis cum Patre in cœlis manens tribuerit, patet. Poſt aſcenſionem enim ſuã Chriſtus diſcipulis ſpiritum ſanctum miſit, quod antea non effecerat. *Spiritus enim* (ut ait Euangeliſta) *nõ erat datus, quia nondum erat Ieſus glorificatus*. Quia igitur ſpiritus ſanctus, deſcendens ſuper ſingulos eorum, *Virtute eos induit ex alto*: tunc eis uirtutem tribuit maiora faciendi. Declaratur autem (ut ait Caietanus ſuper Ioã. 14.) modus faciendi hæc, & maiora miracula, longè diſtans à modo quo Chriſtus illa faciebat. Namque ipſe Chriſtus miracula operatus eſt, imperãdo; credentibus autẽ in eum promittitur, quòd facient hæc, & maiora ſupplicando. Vnde licet quoad materiale, maiora erant Apoſtoli facturi quàm Chriſtus, ſecundùm formale autem, quia Chriſtus ex ſe, & ex propria uirtute, & poteſtate operabatur, illi autem non, niſi per Chriſtum; ideò maiora ſimpliciter Chriſtus faciebat.

Caietanus. Apoſtoli, maiora opera erant facturi quã Chriſtus materialiter, nõ autem formaliter.

A DVBIVM QVARTVM.

Cur ſcilicet beata Virgo miraculum ullum non fecit?

SVarez, in 3. par. quæſt. 37. diſputa. 20. ſectione. 3. tenet, B. Virginem etiã in uita feciſſe miracula. Quoniã ſi (ut Damaſcenus ait ſermone decimo de Aſſumptione Virginis, & Simeon Metaphraſtes, de uita & dormitione Deiparæ) poſt mortem multa eſt B. Virgo miracula operata; imò etiam & ſepulchrũ eius maximis fuit miraculis glorioſum; profectò dicendum eſt, etiam in uita, ipſam miraculis claruiſſe. Citat autem Suarez in ſuã ſententiam Albertum in ſuo mariali, qui generaliter de laudibus Virginis cap. 69. 70. & 72. tanta dicit, ut nil amplius de ipſa poſſe dicere uideatur. Et licet Suarez uerba eius non citet; nobis tamen, qui etiam eundem Albertum uoluimus, eius uerba hic apponere uiſũ eſt. Inquit ergo, *Quòd Maria eſt ueluti uas quoddam plenum, in quo nihil ſit vacuum, quoque plus liquoris recipere nequeat poſſe cenſeri.* Et pleraque alia de plenitudine gratiæ Chriſti, & Mariæ, copioſiſſimè, ac refertiſſimè dicit. Additque memorabilem quãdam regulam, quam principium per ſe notum appellat; *Non eſſe* (inquit) *dubitandum, quin Mariæ tribui conueniat, quidquid boni pura quauis Creatura fecerit, uel receperit, cùm Virgo à nullo illuſtrium virorum (ut ait Damaſcenus) ſuperetur.* Affert quoque in ſuam ſententiam Rupertum, li. 3. in Cantica, cap. 4. ubi generaliter de Maria loquens ſic ait. *Malum quippe punicum in medio tintinnabulorum, religioſum, atq; operoſum eſt ſilentiũ, maximè ſexus fœminei, in ſocietate fidei, & Prædicatorũ, qualis tu præcipuè fuiſti Virgo virginum, in adiutorio, vel etiam regimine prædicantium Apoſtolorum: cuius & ſi uerba non legũtur, vel audiuntur vbi prædicauerunt; opera tamen, uel merita non ignorantur, non minora, imò maiora tinnitu prædicãtium.* Nec non adducit D. Anton. 4. par. tit. 15. cap. 19. §. 6. tanquam id affirmantem.

Opinio Suarez tenentis, B. Virginem etiam in uita feciſſe miracula. Damaſce.

Suarez in ſuã ſententiam citat Albertũ.

Pulcra ſentẽtia de Maria Virgine.

B

Virgo Maria, à nemine illuſtrium uirorum ſuperatur. Damaſcenus. Rupertus, dulcia de Maria dicit. Nota. Suarez reprẽditur. B Virgo in uita nullũ edidit miraculũ & quare ex D. Tho.

Sed reuera modernus hic autor, ſua pace, uel tunc non uidit Antoninum, vel viſum eſt ei (decurrẽtibus oculis) ſic Antoninum aſſerere. Quoniam reuera, Antoninus totum oppoſitum clarè dicit. Agens enim de gratia ſanitatum, dicit, *Hac gratia B. Virginem fuiſſe repletam; ſed tamen in vita ſua nullum edidiſſe miraculum comperiri.* Vnde tenenda eſt ſentẽtia D. Tho. 3. par. q. 27. artic. 5. ad 3. ubi negat, B. Virginem habuiſſe in uita huius gratiæ vſum. Et ratio eius eſt. *Quoniam mira*

culo-

culorum uſus ei non competebat dum uiueret, Eo enim tempo- re confirmanda erat Chriſti doctrina miraculis, & ſoli Chri- ſto eiuſque diſcipulis qui erat doctrinæ Chriſti baiuli, miracula operari conueniebat. Quam ſententiam refert, & ſequitur Ca niſius in ſuo Mariali, lib. 3. ca. 6. Vnde dictũ Alberti ſuperius allatum, & omnia quæ de Virgine dicit, regulanda ſunt ſe- cundùm dictum D.Tho. ſcilicet iuxta uſum donorum, ſecũ- dùm quòd ratio perſonæ, & ſexus patitur. Vnde in hoc relin quendus ſanè eſt Suarez, cùm recedat à uera D.Thomæ do- ctrina.

Apoſtoli fuerũt baiuli doctrinæ Christi.
Caniſius.

Suarez I multis ſuis dictis pungitur. Primò.

Et in aliquibus (meo Iudicio) uidetur aliquantulũ Suarez pungendus. Primò. Quoniã malè citat Caietanum dum ait, ipſum inniti alio fundamento ad probandum Virginem mi racula non ediddiſſe, eò quòd in ſcriptura id expreſſum nõ in ueniatur; cùm tamen Caietanus non ad hoc propoſitum di- ctum illud afferat; ſed ad probandum B. Virginem doctrinæ exercitium non habuiſſe, in quo benè dicit.

Secundò.

Tertiò.

Argumentũ ualidum contra Suarez.

Secundò. Quia Suarez diſtinctiones nõ me multùm hoc loco delectant, dum ait: ante verbi Dei Incarnationem, nul- lum eſſe B. Virginem miraculum operatam, neque ſimiliter dum Chriſtus vixit, addẽs tertiò, quòd fecerit miracula poſt quàm Chriſtus in Cœlum aſcendit. Nam quæro ego à Sua- rez, & dico (quod ille iam in ſuo dubio concedit) per funda- mentum D.Thomæ & ſuum, ideò Apoſtoli miracula facie- bant; quoniam erant fidei baiuli, & magiſtri; ſed in ſuo argu- mento quod Suarez facit contra D.Th. concedit, B.Virginẽ fuiſſe fidei magiſtram, ergo cùm talis fuerit uiuente filio, nec minor Apoſtolis; proculdubio ſi Apoſtoli tunc miracula fa- ciebant, etiam Chriſto uiuente, Virgo etiam erit miracula tunc operata, qu od tamen ipſe negat.

Aliud argumentum.

Impertinens quoque uidetur, in vita filij Virginem non feciſſe miracula; poſtea verò ſic, cùm Chriſti præſentia non prohibuerit ei, ſicut nec Apoſtolis prohibuit virtutum opera tionem. Sed de ijs hactenus edixerimus.

Rupert⁹ ait, B. Virginem adfuiſſe primo Concilio facto Hieroſolymis, ſed errat.

Rupertus quidem Abbas, in Cõment. ſuper Cantica libr. 1. capit. 1. paulò ante medium, Mariæ laudes extollens, non modò ipſam Apoſtolorum magiſtram uocat, ſed omnium dubiorum enucleatricem, ac ſolutricem: quam primo Apo- ſtolorum Concilio Hieroſolymis habito adfuiſſe teſtatur, & perdifficilem illam Iudaicarum cæremoniarum quæſtionẽ, ſuo verbo diſſoluiſſe, cuius verba ſunt hæc. *Horum diſcernẽ- dorum utique magiſtram te eſſe oportebat ò, B. Virgo, & magi- ſtrã Magiſtrorum, id eſt Apoſtolorum, iuxta illud: fons horto- rum,*

A *rum, puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. An quia ſpiritus ſanctus illos docuit, idcirco tuæ uocis magiſterio non illis opus fuit? imò vox tua, uox illis fuit Spiritus Sancti, quidquid ſupplementi opus erat eiſdem mortalibus; vel teſtimonij ad confirmandos ſingulorum ſenſus, quos acceperant ab eodem ſpiritu, diuidente ſingulis, prout vult, ex religioſo ore tuo perceperunt, inſtructo ad loquendum, benè compoſito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia loco ſupra memorato de Actibus Apoſtolorum, ubi facta ſeditione propter cæremonias Iudaicas. Act. 15. conuenerunt Apoſtoli, & ſeniores uidere de hoc uerbo, nullam tui mentionem ſcriptura fecit, idcirco putandum eſt, quòd conuentus ille te omiſerit, & ſanctũ de tuo pectore, & de tuo ore ſpiritum non conſuluerit? imò & illic, & in cæteris agendis, tu princeps, omnem ſoluiſti quæſtionem: ita tamen ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur uox tua foris: quia (ſicut ante nos dictum eſt) tu ſola es Virgo quæ uniuerſam hæreticam prauitatem interemiſti.* Hęc Rupertus. quem citat Caniſi. li. 5. ſui Maria. c. 1: ſequens ſentẽtiã eius & addit, Rupertũ dicere, B. Virginem, in eo primò Concil. præfuiſſe ut caput; cùm tamen hoc ultimũ Rupertus non dicat. Actis.

Sed reuera in ijs ſuis dictis, omnes iſti Doctores decipiuntur. Licet enim B. Virginem Spiritu Sancto plenam, magi-
B ſtramque Apoſtolorum eſſe doceamus, & maximam illam difficultatem cæremoniarum diſſoluiſſe fateamur; nullo tamen modo concedendum eſt, corpore eam ibi in medio Cõcilij adfuiſſe; cùm, ibi aſſiſtere, aut publicè ueluti decidens quæſtionem præeſſe, nullo pacto ei conueniret: & ſi clàm ab Apoſtolis ſuper hoc (ut in alijs grauiſſimis faciebant) ſiſcitata, Quid ſuper decernendum eſſet, Diuino repleta ſpiritu eis nunciauerit. Sed ad alias ouilis proprietates accedamus.

Nullo modo dicendum eſt Virginẽ primo Concilio Hieroſolymis ab Apoſtolis habito præfuiſſe, licet clã quid ſuper illa graui quæſt. legaliũ tenẽdũ eſſet, Apoſtolos docuerit.

Quinta ouilis cõditio eſt, pabulum aliquod intus retinere, quo oues (ſecluſis externis paſcuis, quod brumali niuium tẽpore accidere ſolet) ſuſtentari, manuteneri, ac refocillari queant. Hoc ipſum etiam egregiè Eccleſiæ Catholicæ conuenit. Habent oues Chriſti ampla creaturarum paſcua, à quibus egredientes, proprietates, affectiones, motus, erumque accidentia deguſtantes, ad ſummi motoris, Deique optimi maximi adumbratam, obſcuramque cognitionẽ perueniũt, iuxta illud Pauli: *Inuiſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur.* Habent præterea innatum naturale lumẽ, quo illuſtratæ, verum à falſo cognoſcunt. Retinent inſuper ſapientiæ, & humanæ Philoſophiæ ſtudium, quo bonum à malo diſcernentes, ſtudioſam, ac morigeratam animorum infor-

Quinta ouilis conditio. Oues Chriſti habent duo pabula, externa creaturarũ, vel luminis naturalis, & interna, ſcilicet. ſacras ſcripturas.

informationem adipiſcantur. Sed hæc externa Chriſtiano C
paſcua ſunt, & *Infirma, & egena elementa* (ut ait Apoſtolus
Galat. 4. ad Galat. 4.) hominum mentes eorumque uoluntates, haud
D. Iſidor. plenè ſacientia, & implentia. *Quid enim prodeſt* (ut ait Iſido.
Pabulū Chriſtiani ꝓpriū. lib. 3. de ſummo bono) *In mundanis proficere doctrinis, & ina-*
neſcere in Diuinis? caduca ſequi figmenta, & cæleſtia faſtidire
Sacra ſcriptura aliquando eſt cibus aliquando pot', & quomō ex D. Gregor. *myſteria?* Vnde pabulum quod propriè Chriſtiano compe-
tit, eſt legis Euangelicæ, ac Sacrarum litterarum ſtudium, &
contemplatio. *Quæ ſacra ſcriptura* (ut inquit D. Gregorius
in moralibus) *Aliquando nobis cibus, aliquando potus eſt. Sa-*
cra (inquit) *Scriptura, aliquando nobis cibus eſt, aliquando po-*
tus, cibus eſt in locis obſcurioribus, quia quaſi exponendo fran-
gitur, & manducando glutitur; potus uerò eſt in locis apertiori-
bus, quia ita ſorbetur, ſicut inuenitur. Hæc, uerba uitæ æternæ
habet, hæc Deum proximè, non iam in radice montis, ſed in ſū-
mitate eius, & in medio ardentis rubi uidet, & contemplatur.
Ezech. 3. *Hæc ſpiritum animæ uiuificat, & ut alter Ezechieli, & Ioanni*
Apoch. 10. *ad deuorandum traditus liber, os mentis cæleſti nectare recreat,*
ac pænitentis ſtomachum, media compunctione, amaricat, & cō
Auguſtini dictum de ſacra ſcriptura. *torquet. Hæc ſcientia* (inquit Auguſtinus lib. 3. de doct. Chri-
ſtiana) *Nihil præcipit niſi charitatem, nihil culpat niſi cupidi-* D
tatem. Quidquid ergo ad hoc pertinet, proprium eius eſt; quid-
Auguſtinus. *quid autem ad hoc non pertinet, fictum eſſe cognoſcas.* De qua
idem Auguſtinus 2. ſuper Geneſ. c. 19. ſic ait. *Scriptura ſic lo-*
quitur, ut altitudine ſuperbos irrideat, profunditate attentos
terreat, virtute magnos paſcat, affabilitate paruulos nutriat.
Hæc ille. Denique ſicut in corde cibus in ſanguinem ver-
ſus, perficitur: & in uiuentis ſubſtantiam commutandus to-
tam ibi ſuam, mediante cordis calore, acquirit perfectionē;
ſic Diuina Scriptura, dum intimo corde ſuſcipitur, ibi perfi-
citur, ubi qui eam poſſidet mutatus in virum alterum inflā-
matur. Vnde Apoſtoli Diuinis illuminati ſcripturis Emaus
Similitudo pulcra. petentes, poſtea non ſine magna hilaritate dicebant: *Non-*
Sacræ ſcripturæ quid efficiant. *ne cor noſtrum ardens erat in uia, cùm loqueretur nobis, & ape-*
riret ſcripturas?

Matt. 24. Lucæ 24. Et ſanè Diuinarum Scripturarum hæc ſingularis proprie-
tas eſt, ut legentium corda magis magiſque in Dei amorem
Auguſtini dictum de ſacra ſcriptura. inflamment. *Ad hoc enim ſunt Scripturæ, & creaturæ* (ut di-
cit Auguſtinus in 2. de Trinit.) *ut ipſe quæratur, ipſe diliga-*
tur, & qui ipſam creauit, & illam inſpirauit. Hugo libr. 3. de
Hugo tres in ſcriptura mēſas parari docet. anima, ingenioſè in refectorio Sacræ Scripturæ (ſic enim lo
quitur) tres menſas præparari demonſtrat, hiſtorialem uide-
licet, myſticam, & moralem, de quibus nos fuſius ſupra egi-
mus.

A mus. *Prima* (inquit) *menſa ſimplicibus paratur, ſecunda Doctoribus, tertia communis eſt utriſq́. In prima cibus eſt groſſior, in ſecunda ſubtilior, in tertia dulcior. Prima continet ſaporem exemplorum, ſecunda vim myſteriorum, tertia dulcedinem morum. Prima paſcit miraculis, ſecunda figuris, tertia verbis.* Hæc Hugo.

Verùm, quãtùm diuinum hoc pabulum, cæteris humanarum ſcientiarum graminibus prę̃ſtet, paucis demonſtremus. Et ſanè hæc Diuina ſcriptura, humanas doctrinas veritate, uetuſtate, dignitate, ſanctitate, fæcunditate, vtilitate, & ſuauitate longè antecellit, de quibus ſigillatim agendo, pauca breuiter perſtringemus.

Scriptura diuina, alias humanas ſcientias in multis vincit.

Et de ueritate quidem, nulla unquam poteſt eſſe dubitatio. Auctor enim eius Deus eſt, qui nec mentiri poteſt (cùm ſit ipſa veritas) nec decipere uelit, aut mendaces aliquando patiatur eſſe Prophetas ſuos; *Eo quòd loquutus ſit per os ſanctorum qui à ſæculo ſunt Prophetarum eius.* Vnde Diuino afflatos ſpiritu, Sãctos Dei homines loqutos eſſe, teſtatus eſt Apoſtolorum Princeps. Atq; hinc eſt, quòd vocatus Balaam à Balac Rege Moab (ut patet Numer. cap. 23.) ut malediceret Iſraeli, cui prius benedixerat Dominus, tametſi multis eſſet à Balac (per ſuos nuncios) honorificis verbis ſalutatus, maxima ei prius argenti, aurique copia oblata; tamen ut ueritas uerborum Domini permaneret, nil ſe addere poſſe Domini reſponſo affirmauit. *Si* (inquit Balaam) *dederit mihi Balac plenam domũ ſuam argenti, & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut uel plus, uel minus loquar.* Cùm enim per os eius Spiritus Sanctus, ſicut per alios, loqueretur; ideò nec tantillum quidem à veritatis tramite ipſum errare paſſus eſt Dominus, *Cuius iudicia*, (ut ait Propheta) *uera, iuſtificata in ſemetipſis*. Vnde idem Propheta dicebat, *Principium verborum tuorum ueritas*. De cuius veritate ſcripturæ, Hugo libr. 3. de anima ſic habet. *In ſcriptura quidquid docetur ueritas, quidquid præcipitur bonitas, quidquid promittitur, Fælicitas eſt. Nam Deus veritas eſt ſine fallacia, bonitas ſine malitia, Fælicitas ſine miſeria.*

Sacra ſcriptura uerior eſt omni alia doctrina, ex parte auctoris. Luca. 2.

B

Num. 23. Cur Balaam non maledixit Iſraeli populo.

Hugonis ſententia de ſacra ſcriptura.

Antiquitas item ſacræ ſcripturæ (quæ ab auctoris vetuſtate petenda eſt) non laborioſè demonſtrabitur. Moyſes enim omnium quotquot ſcripſerunt (etiam inter gentiles quorum ſcripta apud nos extant) Theologorum, Philoſophorum, Poetarum, & Hiſtoricorum primus fuit. Namque

Antiquitas ſacræ ſcripturæ.

Moſes primus fuit omniũ Theologorum, Philoſophorum, Poetarum, & Hiſtoricorum.

Euſebius. Moſes ſapiẽtum primus Iudæis litteras tradidit. Fænices à Iudeis litteras acceperunt; Græci uerò à Fænicibus.

que (ut refert Euſebius lib.6. de demonſtratione Euãg.c.4.) Eupolemus Moſen ſapientiſſimum hominem eſſe dicebat, ipſumque prius Iudæis litteras tradidiſſe, easq; à Iudæis Fænices accepiſſe, Græcos uerò à Fænicibus. C

Nepotes Seth in duabus colũnis ſuã ſcientiã ſcripſerunt, & quare. Ioſephus. D Auguſtin.

Quod ſi dicat aliquis, Nepotes Seth, ſapientes extitiſſe, & in duabus columnis altera lapidea, altera lateritia (meminerant enim præteritorum) cæleſtium rerum ſcientiam quam callebant, ne quo fortè tempore iterum alluuie maxima, aut aliquo alio ſuperuenienti caſu periret, defoſſis, ſcalptisq; litteris (ut narrat Ioſeph lib.1. Iudaicarum originum) poſteritati tradidiſſe: afferatq; illud Auguſtini li.18. de Ciuit. Dei. c.37. & 39. ſcilicet: ante ipſum Moſen in barbaris gẽtibus, ſicut & in Ægyptijs, & poſtea in Græcis, doctrinam aliquam verbo & ſcripto extitiſſe: (licet ad noſtrorum Patrum, & Prophetarum doctrinam non peruenerint, ut vult idem Auguſtinus loco cit.) aliàs enim non diceret Scriptura, Moſen fuiſſe eruditum, & plenum omni ſapientia Ægyptiorum) reſpondemus. Negari nõ poſſe (ut etiam idem Auguſtinus vult) inter ſacros Canonicos ſcriptores, primum omnium extitiſſe Moſen.

Enoch poſt Adã fuit primus prophetarum. Orige. D. Hieron. D. Auguſti. Tertulian'.

Nam licet Enoch, poſt Adam, primus fuerit Prophetarũ, & multa uaticinatus fuerit, ac ſcripſerit: (ut Origenes hom. ultima, & homil.28. in numeros, & tomo 6. commentariorum in Euangeli. Ioan. Hierony. in lib. de Eccleſiaſticis Scriptoribus tomo 9. Auguſtinus libr.15. de Ciuit. Dei capit.23. & lib.18. capit.38. & Tertulianus lib. de habitu mulierum, teſtantur) cuius prophetia præcipuè citatur à ſancto Iuda Apoſtolo in ſua Canonica; D

Multa compoſita ab Enoch sũt apocrypha, & ideò non connumerãt inter ſcriptores Eccleſiaſticos.

quia tamen multa illius libri quem Enoch compoſuit, ſunt apocrypha; ideò Canonicis ſcripturis non connumeratur. Reſtat igitur, inter Canonicos ſcriptores, primum extitiſſe Moſen. Cuius in ſcribendo antiquitas, uel ex eo maximè ſpectari licet, quòd cùm magna ſcientiarũ mater Græcia, nihil in ſe Homeri carmine uetuſtius, & antiquius retineat; ante Homerum tamen, Moſen per quingentos annos extitiſſe, quiſque vel leuiter antiqua legens uolumina reperiet.

Primus omnium ſcriptorum Canonicorum fuit Moſes. Hugo. Dignitas ſacræ ſcripturæ.

Vnde rectè Hugo lib. de Arca Noe, ſcripturã ſacram librum vitæ appellat. *Cuius* (inquit) *origo æternus, cuius incorporalis eſſentia, cuius cognitio uita, cuius ſcriptura indelebilis, cuius aſpectus deſiderabilis, cuius doctrina facilis, cuius ſcientia dulcis, cuius profunditas inſcrutabilis, cuius uerba innumerabilia, & unum tantùm uerbum omnia.*

Sed quid de eius dignitate dicemus? Idem Deus, eius materia,

A teria, finis, & auctor eſt, quo nihil poteſt reperiri ſublimius. Vnde Auguſtinus, Epiſto. 2. ad Voluſianum de ſacra ſcriptura loquens, omnia in ipſa contineri demonſtrat ijs uerbis. *Hic Philoſophia, quoniam omnium creaturarum cauſæ, in Deo creatore ſunt. Hic Ethica, quoniam bona uita, & honeſta, non aliunde formantur, quàm cùm ea quæ diligenda ſunt, & quemadmodum diligenda ſunt, diliguntur: hoc eſt Deus, & Proximus. Hic logica, quoniam veritas, lumenque animæ rationalis, non niſi Deus eſt. Hic etiam laudabilis Reipublicæ ſalus: Neque enim optimè cuſtoditur Ciuitas, niſi fundamento, & vinculo fidei, firmaque concordia, cùm bonum commune diligitur, ſummum, atque veriſſimum Deus eſt.*

magna: cum eius auctor materia, & finis, Deus ſit.

In ſacra ſcriptura omnia continentur. Philoſophia, Ethica, & logica.

D. Auguſt.

Cœleſtis verò huius doctrinæ ſanctitatem, multis ſanè ſententijs ampliaremus, niſi hic ea congerere, quæ ſunt luce meridiana clariora, ſuperuacaneum putaremus. *Lex Domini* (inquit Dauid Pſal. 18.) *immaculata, conuertens animas, teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis.* Vbi antonomaſticè legem Domini immaculatam vocat, in qua non niſi pium, iuſtum, ac ſanctum reperitur. Cuius ſan-
B ctitatis tanta eſt uis, & potentia, vt ſicut magnes ferrum, eletrumque paleas atrahunt; ſic lex Domini, cùm ex ſe ſit immaculata, cunctorum ad ſe contemplantium animas ducat, atque conuertat. Et ideò idem Regius Propheta Pſal. 11. ignem purgatiſſimum legem hanc appellauit dicens. *Eloquia Domini, eloquia caſta: argentum purgatum terræ, probatum ſeptuplum.* Qua potiſſimum comparatione, uiſus eſt ſibi Dauid legis Domini ſanctitatem edicere. Neque enim contentus eſt, ipſam uocare aurum quodcunque, ſed multo ſudore, & induſtria, multo ignis calore, & fuſione, ab artifice ſeptuplum purgatum, & emundatum.

Sacræ ſcripturæ Sanctitas.

Pſal. 18.

Antonomaſticè lex Domini immaculata appellatur.

Vis, & potentia legis Dñi, ſimilis magneti.

Lex Domini eſt aurũ purgatum.

Pſal. 11.

Atque in hoc potiſſimum ab alijs ſectis, hæc ſacra ſcriptura differt. In hac enim nihil eſt, quod inficiari poſſit, quia eſt omni ſorde, & labe mundiſſima. Aliæ uerò ſectæ (ut làtius ſuperius uidimus) nequiſſimæ ſunt, & innumera in ſe continent, non obſcęna modò, ſed nequiſſima etiam, & falſiſſima. Namque Paganorum ſine lege lex, multos Deos admittebat: in Mahumeti inſuper Alcorano, innumera falsa continentur: Talmud quoque Iudęorum, falſiſſima continere certum eſt. Sola ergo Dei lex Sancta, ſola purgata, & in omnibus immaculata inuenta. Huius legis, & ſcripturæ ſanctitatem, exponit Hieronym. ad Virginem Demetriad[illegible]s verbis. *Diuinas ſcripturas ſæpè lege, imò nunquam*

In ſcriptura ſacra nihil eſt, quod inficiari poſſit.

Oẽs Sectę in ſe continent falſiſſima.

Sanctitas ſcripturæ exponitur à D. Hierony.

de manibus tuis ſacra lectio deponatur, in ſcripturis Diuinis, per quas ſola potes, Dei planè intelligere voluntatem: prohiberi quadam, pracipi quadam, concedi aliqua, ſuaderi nonnulla, prohibentur mala, pracipiuntur bona, conceduntur media, ſuadentur perfecta. C

Fœcunditas Sacræ ſcripturæ qualis.

Iam verò de eius fœcunditate dicamus. Hæc enim eſt, quæ non geminos modò fœtus, ut Rachel, ex uno cum Deo cubitu producit; ſed cùm infinitos in ſe contineat ſenſus, innumerabiles, quoque fructus germinat, & celata myſteria manifeſtat. Vnde Gregorius in ſuis homilijs, ſcripturæ fœcunditatem manifeſtans dicit; *Tanta, ac talis eſt Diuina ſcriptura ſublimitas, vt non ſolùm verba, qua à Sanctis, vel ab ipſo Domino dicta referuntur; ſed etiam circunſtantia rerum, qua ſimpliciter poſita videntur, ſpiritualibus ſunt plena myſterijs.* hæc ille. Vnde rectè ſcriptura ſacra comparari poteſt ligno uitæ, oſtenſo Ioanni, Apoch. 22. ferenti fructus duodecim, quod per ſingulos menſes reddebat fructum ſuum. Nec incongruè ſanè de ſingulis ſcripturæ uerbis, atque ſententijs, poſſemus illud Canticorum dicere. *Quaſi grex tonſarum, qua aſcendunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas.* Omnes enim in ſcriptura reperiunt fructus, & ſuauitates quas deſiderant. Vnde Chryſoſtomus ſuper cap. 22. Matth. in illa verba: *Omnia parata ſunt*, ſic de ſcriptura ait. *In ſcripturis enim, ignorans inuenit, quid diſcat, contumax quid timeat, laborans pramia, puſillanimis mediocris iuſtitia cibos, qui etſi pinguem non faciunt animam, mori tamen non permittunt. Qui autem magni animi eſt, inuenit ibi ſpirituales eſcas, qua perducant eum prope ad Angelorum naturam, qui verò eſt vulneratus à Diabolo, inuenit cibos medicinales, & ſalutem per pœnitentiam.* & Auguſtinus de vera Religione, eius fœcunditatem exponens, ſic inquit. *Ad dignitatem Scriptura pertinet, vt ſub vna littera multos ſenſus contineat: vt ſic diuerſis intellectibus hominum conueniens, vnuſquiſque miretur, ſe in Diuina Scriptura poſſe inuenire veritatem quam mente conceperit: ac per hoc facilius contra Infideles defenditur, dum ſi aliquid, quod quiſque in ſacra Scriptura velit intelligere, falſum apparuerit, ad alium ſenſum recurſum poſſit habere.* vnde Hieronymus ſuper Matth. 10. in illa verba; *cùm perſequuti nos fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam*, dicit: *Spiritualiter autem poſſumus dicere: Cùm perſequuti nos fuerint in vna Ciuitate, hoc eſt in vno ſcripturarum libro, vel teſtimonio, nos fugiamus ad alias Ciuitates, ideſt, ad alia volumina.* D

Sacra ſcriptura rectè comparatur ligno vitæ. Apoch. 22.

In ſcriptura nihil ſterile, & ſuperfluũ reperitur.

In ſcriptura omnia reperiũtur ex D. Chriſoſt.

Dignitas ſacræ ſcripturæ exponitur à D Aug.

Quis.

A Quis verò Diuinæ ſcripturæ fructus, & utilitates ignoret? *Omnis enim ſcriptura* (vt inquit Paulus 2. ad Tim. 3.) *Diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad corrigendum, ad erudiendum in Iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus.* Vnde Iſydorus lib. 3. de ſummo bono, ſcripruræ ſacræ vtilitates enarrans, dicit. *Geminum confert donum lectio ſacrarum ſcripturarum, ſiue quia mentis intellectum erudit, ſeu quòd à mundi vanitatibus abſtractum hominem, ad amorem Dei perducit,* & Caſſiodoro, ſuper Pſal. in Prologo: *Verè* (inquit) *coruſcus liber Pſalmorum, ſermo lampadis, cura ſauciati cordis, fauus interioris hominis, occulta lingua virtutum, quæ ſuperbos humilitati inclinat, Reges Pauperibus ſubdit, affabilitate paruulos nutrit.* Hæc ille. Vnde rectè ſcriptura ſacra comparatur fago, cuius fructus exterius trianguli ſunt, leni cortice concluſi, quibus homines antiquitus veſcebantur. Sacra Namque ſcriptura, in fide nos Trinitatis erudit, & de tribus Theologicis virtutibus informat. Vel quia ſub agreſti litterali cortice, triplicem fructum myſticum, Anagogicum ſcilicet, Allegoricum, & Tropologicum, ſeu moralem amplectitur, concludit. Eſtque in fago, rectè ſignificata ſcriptura, ex cuius cineribus (coniunctis alijs) arti-
B fices uitrum faciunt. Iſpa namq; in cineris, & mortis nos cognitionem inducit, ex qua cognitione, puritatis uitrum in mentibus noſtris conficitur.

Fructus & vtilitates ſacræ ſcripturæ

D. Iſydorus.

Sacra ſcriptura confert geminũ fructũ.

Laus ſacræ ſcripturę ex Caſſiodoro.

Sacra ſcriptura cõparat fago, & quare.

Ex cineribus fagi vitrum cõficit, & ex ſcripturę conſideratione, deuenimus in cognitionem cineris, & mortis.

Dulcedinem uerò ipſius, & ſuauitatem, eſt nullus qui neſciat. Vnde Dauid dicebat Pſal. 118. *quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo.* Et Pſal. 33. *guſtate, & videte quàm ſuauis eſt Dominus.* Sed audi Hugonẽ de hoc, lib. 3. de anima loquentẽ. *Nihil* (inquit) *in hac vita dulcius ſentitur, nihil auidius ſumitur, nihil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nihil ſic animum contra tentationes roborat, nihil ita hominem excitat, & adiuuat ad omne opus, & ad omnem laborem, ſicut ſtudium Sacræ Scripturæ.* & D. Hieronymus ſuper illud Pſal. 147. *Et adipe frumenti ſaciat te,* dicit: *Pinguiſſimus ſermo Diuinus eſt, omnes in ſe habens delicias. Quidquid volueris, ex ſermone Diuino naſcitur, ſicut tradunt Iudæi, Quoniam manna quando comedebant, ſecundùm voluntatem vniuſcuiuſque, ſic ſapiebat in ore.* Quòd ſi quidam, ex lectione librorum gentilium (quæ per ſe quidem laudabilis, & per utilis eſt, cùm licuerit Hæbræis, ægyptiorum auro, gemmiſque exornari, eò quòd etiam Paulus in ſuis Epiſtolis, gentilium Poetarum auctoritatibus v-

Sacræ ſcripturæ dulcedo maxima.

Pſal. 118.

Pſal. 33.

Hugonis ſententia de ſacra ſcriptura

D. Hieronymus quid de ſacra Scriptura, ſentit,

Pſal. 147.

Lectio librorum gentiliũ vtilis eſt.

ſus ſit, & in illis pleraque uera offendantur, ad Fidei noſtræ C confirmationem, & hæreticorum redargutionem) tantam animo capiunt voluptatem, vt ferè nunquam e manibus libros illos deponant; quanto magis Chriſtianus vir ſcripturas ſacras reuoluet, cùm ex eius uolutatione, nectare dulcius poculum ſit deguſtaturus?

Sed cùm Sacra ſcriptura pabulum ſit ouium Chriſti; Paſtori autem conueniat intra caulam ſuam, & ouile, pabula manibus tundere, & ouium utilitati conſeruare, cur cùm Chriſtus paſtor ſit, & Paſtor bonus (ut ſtatim paulo inferius dicemus) non ſcripſit quidquam, neque ulla ſcripturarum gramina Proprijs manibus ſcripta, quibus veſci poſſent, ouibus ſuis reliquit?

Chriſtus nihil nobis ſua manu ſcriptũ reliquit, propter tria.

D. Tho.

Et quidem D. Thomas hoc tractans 3. par. quæſt. 42. art. 4. conueniens non fuiſſe dicit, Chriſtum doctrinam ſuam ſcripſiſſe, propter multa.

Primò.

Primò quidem, propter ipſius dignitatem. Excellentiori, enim Doctori, excellentior doctrinæ modus debetur: atque ideò Chriſto Domino, tanquam excellentiſſimo Doctori, iſte docendi modus competebat, vt doctrinam ſuam auditorum cordibus imprimeret. Vnde etiam apud Gentiles Pytagoras, & Socrates, qui fuerunt excellentiſſimi doctores, nihil ſcribere voluerunt.

Pythagoras, & ſocrates nihil ſcripſerunt.

Secundò.

Ioan. vltimo.

Secundò, propter Excellentiam doctrinæ Chriſti, quæ litteris comprehendi non poteſt, ſecundùm illud: Ioan. vltimo: ſunt & alia multa quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libri. Quos (ſicut Auguſtinus ait, tract. vltimo ſuper Ioannem, non longe à fine) non ſpatio locorum credendum eſt, mundum capere non poſſe, ſed capacitate legentium comprehendi fortaſſe non poſſe.

D. Auguſt.

Tertiò.

Tertiò tandem, & vltimo, vt ordine quondam ab ipſo doctrina ad omnes perueniret, dum ipſe ſcilicet, diſcipulos ſuos immediatè docuit, qui poſtmodum alios, verbo, & ſcripto docuerunt.

Hæc de ouili eiusque proprietatibus dicta ſufficiant, multa enim alia ad ipſum ſpectantia, quoniam negotium non faceſſunt, ſeriò relinquuntur. Illud unum certum eſt: Chriſti; Eccleſiam, ex omnium gentium hominibus coaltam, unum eſſe ouile: cùm unum habeat caput, & Paſtorem Chriſtum, eiusque Vicarium unum in terris, ſcilicet Summum Ponficem: eadem item ſcripturæ, ac Sacramentorum guſtanda pabula proponantur; & quia unica Euangelica communi

Eccleſia Chriſti cur ſit vnum ouile.

ni

A ni lege (ueluti quadam ſępe) cunctæ fideles oues concludantur.

Competat autem propriè Triumphanti Eccleſiæ, ouilis nomen, nec ne, dubium eſt. Sed melius ſanè dicetur, id ei propriè non comptere, propter multa. Primò, quia in ouili non ſemper eſt copia pabuli, & potus. Secundò, quia ibi non eſt perpetua ouium manſio. Tertiò, quoniam libentius extra ouile oues uagantur. Et tandem quartò, quoniam oues in ouili, latronum, ac fęrarum metui ſubiacent. Quæ omnia, Eccleſię triumphanti non competunt.

Triumphanti Eccleſię nõ competit nomen ouilis, propter quatuor.
Primò.
Secundò.
Tertiò.
Quartò.

Non quidem primum. Quia Pſ.35. dicitur, *inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, à torrente uoluptatis tuæ potabis eos*, & Pſ.147. *& adipe frumenti ſaciat te*. Eccleſiaſtici ca.45. *panem ipſius in primis parauit in ſacietatem*. Neq; conuenit Secundum; cùm Dominus per Ezech.34. dicat, *In paſcuis huberrimis paſcam eas, in montibus Iſrael, in riuis, & in cunctis ſedibus terræ. In paſcuis huberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua earũ: ibi requieſcent in herbis uirẽtibus, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper mõtes Iſrael.* Neq; etiam Tertium poteſt triumphanti Eccleſiæ conuenire. Ibi enim eſt ſumma animorum concordia, & una uoce aſtantes Domino concinunt illud prophetæ dicentes: *Ecce*

B *quàm bonum, & quã iucundum habitare Fratres in vnũ.* Nec tandem quartum. Quia nullus eſt ibi timor, aut pauor, *Amantiſſimus enim Domini* (ut dicitur Deut.33.) *habitabit confidẽter in eo, quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet.* In cęlo ſiquidem eſt tuta pax, æternaq; fælicitas: quod Dauid lætus cecinit dicens, Pſ.147. *Lauda Hieruſalem Dominũ, lauda Deum tuum Sion. Quoniã* (ne ueniant latrones ad furandum) *confortauit ſeras portarũ tuarum, benedixit filiys tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem, &c.* Sed ad ouium proprietates breuiter explicandas, ueniamus.

Pſal.35.
Pſal.147.
Eccl.45.
Ezech.34.
In cœlo eſt ſumma concordia.
In cęlo nullus timor.
Deut.33.
Pſal.147.

DE OVIBVS.

OVis, animal ſimplex eſt, & infirmum, Paſtoris cura indigens, neq; ſufficit ſibi ad quærẽdum pabula, niſi à ſolerte, diligentiq; Paſtore, ab uno in alium uirentiorem locum ducatur. Neq; uerò arma ulla habet quibus ſe protegat, & à latronũ beſtiarumq; inſidijs cuſtodiat, atque defendat. Quæ omnes proprietates, fidelibus Deiq; electis, per metaphorã conueniunt. Licet enim (ſi generaliter loquamur, & Eccle-

Ouis, quid ſit, & q̃ eius ꝓprietates.
Oues, Dei electos deſignãt licèt, multoties mali oues et dicant.

ſiam in ſua amplitudine capiamus) inter oues, etiam mali, & C
iniqui (dummodo fidem habeant) connumerantur; iuxta il-
Pſal 73. Ezech. 34. lud Pſ. 73. *iratus eſt furor tuus ſuper oues paſcuæ tuæ*: & inter
oues Dei, ut poteſt Ezech. 34. non ſolùm, quę ſanæ ſunt, oues
Dei ſunt; ſed illæ etiã quę ſunt infirmæ, & ægrotę, oues eius
appellantur. Si tamen nomen ouis præſſius accipiatur, ij
tantùm cenſendi ſunt eſſe Chriſti oues, qui ad uitam ęternã
electi, & prædeſtinati ſunt. Ij enim ſunt, quos abſolutè Do-
minus oues ſuas nominat in Euangelio dum ait: *oues meæ
Zach. 9. Math. 25. uocem meam audiunt, & ſequuntur me, & ego vitam æternã
do eis.* Et Zach. 9. dicitur: *Saluabit eas quaſi gregem Populi ſui*;
De quibus Matt. 25. dicitur: *& ſtatuet oues quidem à dextris,
Dubium August. Actorum 13. hædos autem à ſiniſtris, &c.* Sed difficultas eſt. Quoniam ſi
per oues propriè, electi intelliguntur (ut etiam uult Auguſt.
tract. 48. in Ioan.) de quibus dicitur act. 13. *crediderunt quot-
quot prædeſtinati erant ad uitam æternam*; non uidetur adę-
quata ratio Chriſti dum ait Ioannis 10. quòd ideo Phari-
ſæi uocem eius non audiunt, quia non ſunt ex ouibus ſuis.
Multi audiunt vocem Christi, qui tamẽ vltimatè non fuerũt verè ex ouibus Christi, D. Aug. Conſtat enim multos non futuros ex ouibus Chriſti vltima-
tè; qui tamen dum Chriſtus prædicauit, audierunt. Et e con-
tra, multi audierunt, & in eum crediderunt (ut fuit Iudas, &
multi alij) qui tamen non fuerunt ex ouibus, ſicut etiam Au-
guſtinus ait, tracta. 92. Et prætere a, quoniam ſi ideò non cre- D
Ratio difficultatis. dunt, quia non ſunt ex ouibus, uidetur non eſſe in eorum
poteſtate credere; atque ita meritò excuſarentur dicentes;
ideò ſe uerbis Chriſti non credidiſſe, quia non erant ex oui-
bus eius, & electis: quòd ſi eos elegiſſet Dominus, credidiſ-
ſent.

Toleti expoſitio. Toletus, Auguſtinum ſequens, uult, Chriſti uerba non eſ-
ſe generaliter intelligenda, nec ſic ſumenda, quaſi extendan-
tur ad omnes tunc non credentes; ſed tantùm ad Phariſæos
Nota. obſtinatos, & abcæcatos, & ſic ſoluit primùm dubium. Vt
uerò ſecundum ſoluat, dicit. Verbum illud: *Vos non creditis,
quia non eſtis ex ouibus meis*, non ſolam incredulitatẽ quam-
cunque denotare; ſed incredulitatem culpabilem. Quia cùm
habuiſſent (inquit) efficaciſſima media quibus conuerti po-
tuiſſent, cùm non fuerint conuerſi, nec conuertantur, ideò
non ſunt ex ouibus ſuis, nunquam enim oues Domini in
tantam prolapſę ſunt cæcitatem. Atque ita ſoluit ſecundam
difficultatem.

Fideles Christi, debent eſſe Oues vari Oues igitur iſtæ fideles, & electę Chriſti, lana, pelle, lacte,
& carne omnibus ſeruiunt, cunctos enim iuuant, *omnia* cũ
Paulo *arbitrantes vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciant*.

Sunt-

A Suntq; oues uariorum colorum, ad riuos exemplorum Sanctorum concipientes, varioſque virtutum fructus producentes: cedentes in ſortem Iacob. Neque enim fidelium oues, vnius coloris, id eſt vnius tantùm virtutis patitur eſſe, Chriſtus, ſed multarum. Pergunt namq; electi *de virtute in virtutem, vt videant Deum Deorum in Sion.*

colores, ſcilicet variarum virtutum, ſimiles ouibus Iacob.

Sed cùm egerimus de ouibus, tractandum nobis breuiter eſt de Paſtore, cùm ſint correlatiua, & vnum ſine alio rectè cognoſci non poſſit. Qui plura de ouibus cognoſcere voluerit, legat opuſculum Auguſtini cuius titulus eſt, De ouibus, in tomo 9.

D. Auguſt.

DE PASTORE.

HOc in loco, non erit nobis immorandum in Paſtoris propria tractatione, cùm de illo, eiuſq; natura, & proprietatibus, inferius ſuo loco ſimus tractaturi; dum verba Ioannis, quorum gratia hæc omnia ſuperiora allata ſunt, exponemus. Sed de Paſtoris nomine, & Ethymologia, dumtaxat agemus, atque etiam de quibuſdam alijs nominibus, quæ Paſtoribus, & præcipuè ſummo Chriſti Vicario in terris conueniunt.

Agitur tantū in hoc capite de Paſtoris Ethymologia.

B Paſtoris nomen, à paſcendo ductum eſt; quaſi ille ſit, qui regat, ille qui ducat oues, & ille tandem, qui eas paſcat, atq; cuſtodiat. Vnde in Eccleſia, Rectores Animarum, & illi, qui eas paſcendi curam habent, Paſtores rite nominantur, Iuxta illud Ioan. 20. *Paſce oues meas*, & 1. Petri 5. *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Domini.* Hinc eſt, quòd Paſtoribus Eccleſiarum, & præſertim Papæ, multa nomina Communicentur, & tribuantur, quæ varios actus paſcendi exprimunt, & deſignant. Quorum, & ſi nonnulla ſuperius expoſuerimus, multa tamen ſuperſunt, quæ, quoniam hic proprius locus eſt, (etſi breuiter) connumerabuntur.

Paſtoris nomen, à paſcē do dictū eſt.

Rectores animarū, Paſtores appellantur.

Ioan. 20.

1 Petri 5.

Paſtoribus animarum, & præcipuè Papæ, multa nomina cōmunicantur.

Et primò quidem Paſtor, ſeu Epiſcopus dicitur *Paterfamilias*, quòd primus ſit, imperiumq; habeat in familiam Chriſti, cui in tempore ſuo cibaria doctrinarum miniſtret, & diſtribuat. Ita D. Hieronymus in ca. 24. Matth. ſuper illa uerba, *Vt det illis cibum in tempore ſuo*, & Hilarius ſuper Matthæum Can. 20.

Epiſcopus dicitur Paterfamilias, & quare.

D. Hierony.

D. Hilarius.

Similiter etiam dicitur *Oeconomus domus Dei, & fidelis diſpenſator*, vt patet Lucæ 12. *Quis eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiā ſuā?* Vbi nomine œconomi, & diſpēſatoris, primarios ſacerdotes, id eſt,

Epiſcopus dicitur œconomus Dei, & diſpenſator.

Lucæ 12.

D. Ambro.

Epiſcopos intelligi exponit Ambroſius ſuper dictum locum C lucæ, his verbis: *ſeries ſequentis exempli, diſpenſatoribus, hoc eſt ſacerdotibus, videtur eſſe propoſita, quò ſciant, ſibi grauem in futurum pœnam eſſe ſubeundam, ſi ſæcularibus intenti de delicijs, familiam Domini, plebemq; commiſſam ſibi, gubernare neglexerint.*

Matth. 10.13. 20. & 21. Lucæ 13. & 14

Chriſtus quoque Paterfamilias in domo, & familia ſua, quæ eſt Eccleſia, rectè appellatur. Matthæi 10.13.20. & 21. & Lucæ 13. & 14. ac alibi ſæpiſſimè. Quod notauit Origenes, homil. 10. & 19. in Matthæum. Quæ etiam nomina, ſummo Pontifici primariò conuenire, nemo eſt, qui dubitare poſſit. Sicut enim particulares Epiſcopi, ſunt primi, & ſummi œconomi in ſuis Eccleſijs, quibus ipſi præficiuntur; ſic ſummus Pontifex eſt œconomus, & paterfamilias vniuerſalis in tota Eccleſia. Vnde Ambroſius ſuper Epiſtolam primam ad Timoth. 3. explicans illa verba; *Vt ſcias quomodo Eccleſiam ordines, quæ eſt domus Dei viui*, dicit: *Cùm totus mundus Dei ſit; Eccleſia tamen domus Dei dicitur, cuius hodie Rector, eſt Damaſus.*

Summus Pontifex, eſt œconomus, & Paterfamilias vniuerſalis.

D. Ambro.

Secundum nomen, eſt nomen ſerui, ſeu Miniſtri. Sic Chriſtus de ſe dixit: *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare: &, qui maior eſt inter vos, ſit tanquam ſeruus etiam, & miniſter*, Matth. 20. Dicitur autem Chriſtus ſeruus ratione huma- D næ naturæ, ſecundùm quam formam ſerui accepit, & nobis exemplum dedit. Vnde rectè Epiſcopi dicuntur ſerui plebium ſuarum, & ſummus Pontifex ſeruus ſeruorum Dei.

Matth 20. Chriſtus dicitur ſeruus ratione humanitatis. Epiſcopi dicũtur ſerui plebium ſuarũ. Papa appellatur ſeruus ſeruorũ, & quomodo.

Nec enim ea ratione ſeruire dicuntur, quòd præcepitis eorum, quibus ſeruiunt, obſequantur: (hoc enim eſſet ab illis dependere, & iudicari, quod eſſet contra naturæ ordinem) ſed ſeruire dicuntur, hoc eſt miniſtrare. Conditio enim illa ſeruitutis, quæ hominem homini ſubdit, à peccato Chaim cœpit, & peccatum cauſam habuit.

A peccato, Chaim, cœpit ſeruitus.

A peccato, Adæ mors originẽ habuit.

Sicut etiam à peccato Adæ, mors habuit originem. Nam ſi cõſideremus ſeruitutem ex ſe, quatenus vnus alteri ſubijcitur politicè; ſic ante peccatum fuit: quoniam à natura eſt. Nullo enim etiam exiſtente peccato, pro diuerſitate hominum, & ingeniorum, diuerſitas etiam præeſſendi, & ſubiacẽdi fuiſſet. Vñ pulchrè de peccato Chaim ſic ait Chryſoſ. hom. 29. in Gen. *Ecce Fratrem eodem natum Patre, eodemq; egreſſum utero, peccatum fecit ſeruum, & ablata libertate, iugũ illi uiliſſimæ ſeruitutis impoſuit, unde poſtea ſeruitus ſumpſit originem. Neque enim antea ſolebant ita molliter uiuere, & deliciari,*

Etiam nullo exiſtente peccato, fuiſſet quædam ſeruitus politica, ꝓ ratione diuerſorum hominum ingeniorum, & ſtudiorum.

A *liciari, ut aliorum miniſterio, & ſeruitijs uterentur. Sed quiſq; ſibi quod opus erat miniſtrabat, eratq; par omnium honos, ſublata è medio honorum diuerſitate. Peccatũ autẽ ubi intrauit, libertatem perdidit, & corrupit dignitatem naturæ datam, ſeruitutemq; introduxit*. Hæc Chryſoſt. Quam ſeruitutis originem, explanans Auguſtinus lib. 19. de Ciuit. c. 15. ſic ait. *Rationalem hominem, factum ad imaginẽ, & ſimilitudinem ſuã, noluit Deus niſi irrationalibus dominari. Non hominem homini, ſed hominẽ pecori. Vnde primi iuſti, paſtores pecorũ magis, quã Reges hominum conſtituti ſunt, ut & ſic inſinuaret Deus quid poſtularet ordo creaturarum, & quid exigat meritũ peccatorum*. Et idem Auguſtinus cap. 14. eiuſdem libri ait. *Quòd in politico principatu, (qui proculdubio in ſtatu etiã innocentiæ fuiſſet,) magis propriè, qui præeſt, debet ſeruus appellari, quàm qui ſubiectus eſt*. Vnde ſerui, qui mittuntur ad uocandos inuitatos ad nuptias, Matt. 21. Et Lucę 14. Apoſtolos, & epiſcopos ſignificant, ut D. Hilarius ſuper Matth. Can. 20. 21. & 22. Et Auguſtinus ſermone 33. de verbis Domini, & Gregorius. Hom. 36. & Rupertus ſuper Regũ 20. & in Iſa. li. 1. c. 16. exponunt.

Auguſtini pulchra ſententia de ſeruitute filiorũ Adæ propter peccatum. Primi iuſti, magis paſtores pecorum, quàm Reges hominum appellati ſunt. Matt. 21. Serui qui mittunt vocare inuitatos ad nuptias, Apoſtolos, & Epiſcopos ſignificant. D Hilari. D. Auguſtin. D. Gregor. Rupertus.

Tertiò. Epiſcopus uocatur Architectus, Ædificator, & præcipuus artifex Eccleſiæ Dei. Debet enim uerbo, & exemplo
B Eccleſiam ædificare. Sic Paulus 1. Cor. 3. Architectum Eccleſiæ Dei ſe nominat: *Quaſi* (inquit) *ſapiens Architectus fundamentum poſui*. Vnde & Dominus ipſe, ſtructor maceriarum appellatur Iſa. 50. & in Euangelio dicitur filius fabri qui uniuerſa condiderat. Vnuſquiſque igitur Eccleſię Paſtor, eius Architectus eſt, *qui* (ut ait Salomon Eccleſiaſtici. 38.) *noctem tanquã diem tranſigit, qui ſculpit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas eius uariat picturam Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ, & uigilia ſua perficiet opus*. Quibus uerbis, boni Paſtoris ſapientia uiuiſſimis coloribus depingitur, eiuſque ſtudioſa ſollicitudo demonſtratur. Is enim pro grege Domini noctem ut diem tranſigit, dum *laborat ut bonus miles Chriſti* 1. ad Timoth. 5. & 2. ad Timoth. 2. dicens cum Paulo 2. ad Theſ. 2. & 3. *In labore & fatigatione noſtra, die ac nocte laborantes*. Et ad Tim. 4. *Tu uerò uigila, in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple. Sculpit ſignacula ſculptilia*, ſecundùm pręceptum Apoſtoli, non uno, ſed uarijs modis, ſibi à Chriſto commiſſas oues informat. Vt patet 1. ad Timot. 2. ubi exponens Paulus, quàm eſſet Timotheus uarium cibum ſecundùm diuerſos ſtatus ouibus traditurus, ait. *Tu loquere ſanam doctrinam. Senes, ut ſobrij ſint, pudici, prudentes,*

Epiſcopus appellatur architectus. D Paulus fuit Eccleſiæ Dei Architectus. 1 Cor. 3. Iſa. 50. Eccleſi. 38. Officium Epiſcopi aurea ſimilitudine narratur. 1. Timoth 5. 2 Timoth 2. Theſ. 2 & 3. Timoth 4. 1. ad Timo. 2. Epiſcopus, ſeu animarũ Paſtor uarijs modis debet ſubditos hortari.

tes, ſani in fide, in dilectione, in patiẽtia. Anus ſimiliter in habi C
tu ſancto, non criminatrices &c. adoleſcentulas, ut uiros ſuos ament, filios ſuos diligant. Iuuenes ſimiliter, ut ſobrij ſint: ſeruos, Dominis ſuis ſubditos eſſe, &c. Hi inſuper Paſtores, Epiſcopi, ſeu Architecti, *Cor ſuum dant in ſimilitudinem picturæ* Animarum, implentes illud Apoſtoli. 2. Corint. 11. *Inſtantia mea quotidiana omnium Eccleſiarum.* Quibus uigilijs, opus Euangelium perficiunt, & explent.

2. Cor 11.

Iſa. 3. Nota benè. Varia lectio, & interpretatio. D Hieron. Beſelcel magnus architectus. Exo 15. Iudęis perdẽtibus architectos, omnis ædificãdi gratia ad Eccleſiam tranſlata eſt. 1. Cor. 3. Nota. Quare Architecti in ſcriptura dicũtur habitare in valle.

Iſaias capit. 3. deffectum boni Paſtoris deſcribens dicit, ablaturum Dominum à Hieruſalem (inter alia) *Sapientẽ Architectũ.* Quem locum exponens D. Hierony. dicit, Aquilam, ſapientiſſimum artificum hoc loco tranſtuliſſe. Vt oſtẽderet, in ſynagoga plures quondam extitiſſe artifices, qualis fuit ille *Beſeleel filius Vri, filij Hur de tribu Iuda, quẽ Dominus impleuit ſpiritu ſapientiæ, & diſciplinæ, ut in omni opere*, ut dicitur Exo. 15. *Eſſet ſapientiſſimus faber*; non ſolùm in auro & argento, ſed & in ære, & cæteris quæ Moſes enumerat: qui ædificauit tabernaculum Dei. & addit Hieronymus. *Quod Iudæis perdentibus Architectos, omnis ædificandi gratia tranſlata eſt ad Eccleſiã.* Vnde dicit Apoſtolus 1. Corint. 3. *Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis.* Ij autem Artifices, & Architecti, non ſine myſterio 1. Parali. 4. dicuntur habitare *in ualle.* Quoniam Dei Architectos non inflat ſapientia, ſed humiles, & D
abiecti in oculis ſuis, Chriſtum humilem ſequuntur, dicentes cum Apoſtolo. *Ego ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus uocari Apoſtolus.*

1. Paralip. 4. Epiſcopus dicitur prudẽs eloquij myſtici. Varia interpretũ verſio. Theodotion. Aquila. Simachus. D. Hieron.

Quartò, appellatur *prudens eloquij myſtici.* Sic Iſai. loco citato. Vbi Septuaginta interpres exponunt, *prudentem Auditorem:* Theodotion, *prudentem incantatorem:* Aquila, *Prudentem ſuſſurratorem.*

In Populo hębreo erant ſacerdotales gradus conſtituti. Qui ueros ꝓphetas à falſis diſcernerent.

Simachus (quem D. Hieronymus ſequitur) *Prudentem Eloquij myſtici.* Et quidem (ut ait idem Hieronym.) ſi 70. interpretes ſequamur, prudens auditor, in Eccleſia neceſſarius eſt: cùm *alijs detur Prophetia* (ut ait Paulus) *alijs diſcretio ſpirituum.* Vnde in Populo Hæbreo ſacerdotales gradus conſtituti erant, qui Prophetas à Pſeudoprophetis diſcernerent, hoc eſt intelligerent, qui de Dei ſpiritu loquebantur, qui verò de contrario. Quod munus in Eccleſia Dei, eſt præcipuum Epiſcopi, cuius eſt diſcernere inter ueram, & falſam doctrinam.

Si verò Theodotion ſequamur, Incantator, in Eccleſia, eſt uir eruditus, & exercitatus, tam in lege & prophetis, quàm in Euangelio, & Apoſtolis, qui poſſit ſingulas animarum per

turba-

A turbationes, ſua ſanare doctrina, & ad mentis ſtatum unum quemque reducere; dum & ſcortator recipit caſtitatem, & Cagneo frugalitatem, & quondam Auarus dat Eleemoſynã. Quod munus Eccleſiæ Dei, non Synagogæ fuit conceſſum. Vnde ſubdit idem Hieronymus. *Euentila omnes Iudæorum ſynagogas, & nullum poteris inuenire Doctorem, qui ſancta præcipiat, & contemptis diuitijs, ſectandam doceat paupertatem.* In ſynagoga nullus reperitur doctor q ſancta præcipiat.

Et ſanè ſunt Epiſcopi incantatores contra ſerpentes, & aſpides, id eſt cõtra Peccatores, qui Dei Iuſtitiã reliquerunt. De quibus Dauid Pſal. 57. dicit: *Furor eorum iuxta ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ obturantis aures ſuas, ut non exaudiat uocem incantantis, & uenefici, incantantis ſapienter.* Vnde concludit Hieronymus ijs verbis. *Omnis ſermo Apoſtoli* (ſeu Epiſcopi) *contra ſerpentes & aſpides, incantatio eſt, quam non exaudiunt Peccatores & hæretici, quoniam claudunt aures ſuas, ne audiant ueritatem.* D. Hierony. Pſal. 57. D. Hierony.

Quintò, Epiſcopus dicitur *Sponſus Eccleſiæ ſuæ.* Ita Calixtus Papa in capit. ſicut alterius uxor. 7. q. 1. in cuius ſignũ, Epiſcopus annulum portat, ad ſpirituale matrimonium inter ipſum, ſuamque Eccleſiam ſignificandum. Sic etiam Papa dicitur propriè ſponſus vniuerſalis Eccleſiæ, ut habetur in cap. Epiſcopus appellatur ſpõſus Eccleſiæ ſuæ.

B Eccleſiæ meæ diſt. 37. & in cap. quoniam, extra de immunitate Eccleſiæ dicit Papa: *Nos iuſtitiã noſtrã, & Eccleſia ſponſa noſtra, nolentes negligere:* Et in cap. Vbi periculum de electione in ſexto dicitur. *Acceleret utilis, & pernneceſſaria totius mundi prouiſio, idoneo celeriter eidẽ Eccleſia ſponſo dato.* Gloſa ſuper ſexageſimũ primũ caput Iſaiæ dicit, Chriſtum etiã nomen ſponſi alijs communicaſſe, declarans illa uerba, *Dedit me quaſi ſponſum decoratum corona, & ſponſam ornatã monilibus ſuis.* Verba gloſæ ſunt hæc. *Chriſtus Eccleſia ſponſus, ſed tamen perfectos in Eccleſia eodẽ nomine dignatur; iuxta illud Apoſtoli 1. Cor. 3. tanquam paruulis in Chryſto lac uobis potũ dedi, non eſcam. Ipſe ergo ſponſus Chriſtus, ſponſos ſuos facit & ſponſas: tamen una eſt in capite, & in membris Eccleſia.* Hæc gloſa. Turrecremata lib. 2. ſummæ de Eccleſia, capit. 27. 28. 29. 30. & 31. diffusè ſatis diſputat, quomodo Papa poſſit dici ſpõſus uniuerſalis Eccleſię: ſed legat qui uoluerit apud illum, nobis enim iſta ſufficiunt. Papa dicitur ſponſus uniuerſalis Eccleſiæ. Turrecremata.

Sed quoniã ſummo Pontifici, aliqua peculiariter nomina tribuuntur, tanquã ſummo Paſtori; ideò hæc breuiter hic cõnumerabimus, quæ partim ex Turrecremata li. 2. ſũmæ de Eccleſia, partim ex veteribus Patribus, & Concilijs adducemus.

Ap-

Sũmus Pont. appellatur Papa. Homerus. Marinus Victorius. Omnes Epiſcopi, prius Papæ appellabãtur ſed mõ Excellẽtiæ cãtantũ ſummus Põtifex Papa nominatur. D. Hierony. 6 Syno. Concil. Agathon.

Appellatus igitur ſummus Pontifex primò uetuſtiſſimo uocabulo *Papa* à græco nomine papas qua uoce Homerus Odiſſ.lib.6.ſæpè utitur,& à Syracuſanis inuentam pimò eſſe, refert Marianus Victorius,in ſuis annotationibus in opera D.Hieronymi. Hoc nomen olim erat omnibus Epiſcopis cõmune, qui Papæ uocabantur, ut patet ex D.Hieronymo in Epiſt.43.ad Chromantium,& Epiſt.98.ad Auguſtinum. Hodie tamen excellentiæ cauſa, ſolùm Chriſti viccarium,ſummumque in Eccleſia Pontificem,Papam vocamus. Eſt enim omniũ Pater uniuerſalis,& in Eccleſia Dei admirabilis. Sic appellatur Leo in Concilio Chalcedonenſi Act.16. ijs uerbis: *Beatiſſimus,& Apoſtolus uir Papa.* & iterum ibidem, *Vniuerſalis Eccleſiæ Papa.* Et in 6. Synodo Act.18. in acclamatorio ſermone, totum Concil. Agathonem ſummum Papã appellat. Et Gottofridus Viterbienſis uniuerſalis hiſtoriæ ſuæ libros, Vrbano tertiò (ſub quo floruit, in hæc uerba dicauit. *Summo,& uniuerſali Papa Vrbano tertiò, Domino & Patri ſuo Reuerendiſſimo: Gottofridus Viterbienſis, ſacerdos indignus.* C

Eſt autem hic unum non leui dignum animaduerſione; Romanum Epiſcopum,ab omnibus totius orbis epiſcopis & æcumenicis Concilijs,atque à toto mundo Papam uel Patrẽ appellari;ipſum verò,in reſcribendo,neminem Papam appellare,ſed filios dilectos,uel fratres. Vt patet apud Theodoretũ, libr.5.capit. 10. in Epiſt. ad Concilium ſecundum, & ex Epiſtola Concilij Chalcedonen.ad Leonem. D.Thomas 1.ad Timoth.4.benè annotat, quòd quando Papa mulieribus ſcribit dicit, *Dilectis in Chriſto*; quando uerò uiris,dicit, *dilectis filijs*. D

Theodoretus

D.Thom.

Papa appellatur Vicarius, Chriſti Cõci Lugdu. Concil Trid. D Bernar. D. Cyrillus.

Secundò appellatur *Viccarius Chriſti*. Ita in Concilio Lugdu.ſub Grego.decimo,& habetur in 6.titulo de electio.capit. ubi periculum:& Innocentius 3.in cap. Inter corporalia,extra de tranſlatione Epiſcoporum,& Innocentius 4. in capit. Pro humani,extra de homicidio lib.6. Et in Concil. Triden. ſeſſ.6.capit.1.de reformatione, & ſeſſ.decimæ:& apud Bern. lib 5 de Conſideratione. Similiter dicitur *locum tenens Chriſti*. Ita B.Cyrillus Alexandri.in lib.theſaurorum,ubi ait, *quòd Apoſtoli in Euangelijs,& epiſtolis affirmarunt, in omni doctrina Petrum eſſe loco Domini in eius Eccleſia,dantes ei locum in omni capitulo,in omni electione,& confirmatione.*

Doctor Græcus. Papa appellatur Vicege-

Doctor Græcus, ſuper illud Lucæ 22. *facta eſt contentio inter diſcipulos, qui eorum uideretur eſſe maior*, appellat Papam *uicem gerentem Domini*. Ex quo fit,quòd idem ſit Conſiſtorium

A ſiſtorium & tribunal Chriſti,& Papæ, vt in c.2.& 3.vbi Hoſtienſis,& Ioan.Andr.de tranſlatione Epiſcoporum, & Cardinalis Palleotus in lib. ſuo aureo de ſacri Conſiſtorij conſultationibus, in ea parte quæ operis concluſio deſcribitur, membro 5.& Origenes in gloſa ſuper illud Matth. *Quacunque ligaueris, &c.* Benè autem notat Turrecremata lib. 2.de Eccleſia. cap. 37. omnes Epiſcopos poſſe aliquo modo dici Chriſti Vicarios,iuxta illud Pauli 2.Corint.6. *Pro Chriſto legatione fungimur,tanquam Deo exhortante per nos.*& 1.Cor. 4.*Sic nos exiſtimet homo,quaſi miniſtros Chriſti,& diſpenſatores miniſteriorum Dei*. Quod de Apoſtolis,eorumq; ſucceſſoribus qui ſunt Epiſcopi (vt in cap.in nouo,d.21.dicit S.Anacletus) Nihilominus Papam præcipuè, & abſolutè Chriſti Vicarium appellari. Vnde gloſa ſuper illud Matth. 16. *Tu es Petrus,&c.*ait: *Ideo eum Principem Apoſtolorum conſtituit, vt Eccleſia vnum Principalem Chriſti Vicarium haberet, ad quem diuerſa membra recurrerent, ſi fortè inter ſe diſſentirent*. Hæc Glo. Concilium Conſtantien. damnauit Ioannem Vuicleph inter cætera dicentem: Papam non eſſe immediatum,& proximum Chriſti Vicarium?

Tertiò,appellatur *ſummus Sacerdos*,vt patet apud D.Hierony. in Præfatione ad Damaſum, vbi timens ſuſceptum à B ſe laboré, ne ab aliquo in uertendo ſacrilegij nota vreretur, ſic ait.*Aduerſus quam inuidiam,duplex cauſa me conſolatur; quòd & tu qui ſummus ſacerdos es fieri iubes,& verum non eſſe quod variat,etiam maledicorum teſtimonio comprobatur.* Vnde rectè ſacerdotij Principatus ei tribuitur, ut habetur in Epiſt. Valétiniani ad Theodoſium,quæ habetur in tomo primo Conciliorum, ante Concil. Chalcedonenſe, & apud D. Proſperum lib.2.de vocatione gentium cap.6. Vnde rectè etiam dicitur *Princeps ſacerdotum,ſummus, omnium præſulum Pontifex*. Quo epitheto D.Grego.vtitur lib.1.Dial.ca.4. & D.Anſel.in præfatione libri de Incarnatione verbi, ad Vrbanum Papam, & paſſim à D.Bernar. in Epiſtolis ad ſummos Pontifices.

Quòd ſi Caluinus li.4.inſtitutionum cap.7.§.3.ad Pontificis Romani ſummam dignitatem opprimendam, citet verba Carthaginenſis Concilij tertij, cap.23.& Concil. Africa. cap.6.in quo uetatur,ne quis appelletur ſummus Sacerdos, aut Princeps ſacerdotum, ſed ſolùm primæ ſedis Epiſcopus, quod habetur in cap.primæ ſedis,diſt. 99. Reſpondemus, illud Concilium Carthaginenſe Prouinciale fuiſſe, vt ſuperius diximus, vnde talem legem ſtatuere non potuit contra Ro-

Marginal notes: rens Chriſti. Idem eſt conſiſtoriũ Chriſti,& Papæ. Hoſtienſis. Ioanns Andre. Cardinalis palleo. Orige. Nota. Turrecremata. Omnes Epiſcopi poſſũt dici Vicarij Chriſti aliquo modo. 2. Cor. 6. 1 Cor. 4. Matth. 16. Sũmus Pont. ꝓpriè appellatur Vicari' Chriſti. Error Ioan. Vuicleph. Papa Appellatur ſũmus Sacerdos. D. Hierony. D.Proſper. Papa dicitur ſummus omnium præſulum Põtifex. D Greg. D. Anſel. D. Bernar. Caluini argumentum ponitur, & ſoluitur. Concil. Carthaginen. & Afiuca Pro-

uinciallæ fuerunt.

Romanum Pontificem, aut Epiſcopos aliarum Prouinciarum, ſed tãtùm de Epiſcopis Africæ id decreuiſſe, inter quos cùm multi eſſent primates æquales, ſtatuit ne vllus illorum, aut Princeps, aut ſummus Sacerdos diceretur. C

Papa appellatur Pater, & Paſtor fidelium omniũ.

Concil Flor. Eccleſia Romana mater omnium Eccleſiarum appellatur. Concil. Lateranen. Concilium Chalcedon.

Quartò, appellatur *Pater, & Doctor fidelium omnium*. Ita habetur in Concilio Florent. ſeſſ. vlt. ex quo fit, ut Romana Eccleſia, omnium aliarum Eccleſiarũ mater, & magiſtra appelletur, ut habetur in Concil. Lateranen. ſub Innocentio 3. cap. 5. & apud Anacletum Papam, Epiſt. 3. & Lucium Papam huius nominis primum, & Calixtum primum, in Epiſt. 1. & Fælicem primum, Epiſt. 3. ad Benignum, & Zepherinum Papam Epiſt. 1. & Marcellum Primũ, in Epiſt. ad Epiſcopos Antioch. Prouin. & Iulium primum, in prima Epiſt. ad Orientales Epiſcopos: & Damaſum in Epiſt. ad Stephanum. Quo etiam nomine utitur Concil. Calcedonen. act. 1. & 16 & Romanum ſub Syluestro cap. 20. & Sardicenſe 3. & 4. Quod elegantiſſimè proſequuntur Epiſcopi Aegypti ad Fælicem Papam ſecundum.

Quintò, dicitur Papa, *Rector domus Dei*. Sic illum appellat Ambr. in 1. ad Timoth. 3. *Domus* (inquit) *Dei eſt Eccleſia, cuius hodie Rector eſt Damaſus*. & Turrecremata lib. 1. ſummæ de Eccleſia, cap. 17. D

Papa dicitur Rector domus Dei. D. Ambro. Turrecrema. Conci Chal. Papa dicitur vniuerſalis, Patriarcha. Syno Chalc. D. Tho. Cõtradictio tex ſoluitur Grego. Papa humilitatis cã recuſauit nomen vniuerſalis patriarchæ.

Sextò dicitur *cuſtos Vineæ Dei*, ut patet in Concil. Chalcedonen. in Epiſt. ad Leonem.

Septimò dicitur *Vniuerſalis Patriarcha*. Vnde tota Synodus Chalcedonenſis acclamauit Leoni Papæ in hunc modũ. *Sanctiſſimus Apoſtolicus, & œcumenicus*. i. *Vniuerſalis Patriarcha per multos annos uiuat*. Quod refert D. Tho. in opuſculo contra errores Græcorum, & habetur in cap. Cleros diſt. 21. & cap. diffinimus d. 22. in actione quoque 3. eiuſdem Synodi Chalcedonenſis ijs uerbis. *Sanctiſſimo, ac Beatiſſimo, Vniuerſali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni*. & in Epiſt. trecentorum Archimãdritarum, ac Mõnachorum ſecundæ Syriæ, ad Hormiſdam Papam ſic ſcribitur. *Sanctiſſimo, ac Beatiſſimo orbis terræ Patriarchæ Hormiſdæ, continentis ſedẽ Principis Apoſtolorum Petri; deprecatio, ac ſupplicatio minimorũ Archimandritarum, & cæterorum Monachorum ſecũdæ Syriæ*. Nec obſtat textus in cap. primæ ſedis, & cap. Nullus, & cap. Ecce, diſt. 99. Vbi expreſsè habetur, quòd *nemo etiã Romanus Pont. appelletur vniuerſalis*. Nam Gregorius Eulogio Patriarchę Alexandrino ſcribens, lib. 7. Epiſt. 30. in dictione 1. humilitatis gratia id recuſauit. Quod ipſe plenius exponit lib. 4. Epiſt. 32. Tum etiam quia non præficitur cuilibet parti-

particulari Eccleſiæ, ut proprius, & ſpecialis eius Rector: ſic
A enim ceſſarent omnium aliorum Pontificum poteſtates.
Quamuis verè dicatur vniuerſalis, quia ſub ſe continet Eccleſias vniuerſas, quarũ, Romana eſt caput. Octauò Dr̃ *Archiepiſcopus*, vt in cap. ſtatuimus, diſt. 4. & cap. in tantum, diſt. 21. quod etiam habetur in Concil. Chalcedonen. act. 5. Eſt autem hic aduertendum cum Turrecremata in apparatu ſuper decreto vnionis Græcorum, quòd Papa, Epiſcopum ſe magis nominat, quàm Patriarcham, aut Archiepiſcopum: Quoniam Chriſtus cuius Vicarius ipſe eſt, & uices gerit ĩ terris, nomine Epiſcopi magis, quã aliarum dignitatum nominibus in ſacra ſcriptura exprimitur nominatus, iuxta illud 1. Petri 2. *Nunc autem conuerſi eſtis ad Paſtorem, & Epiſcopũ animarum veſtrarum*.

Papa dicitur Archiepiſcopus.
Conci. Chalcedo.
Nota ex Turrecremata Papa magis, ſe Epiſcopũ, quã Patriarcham nominat.
1. Petri 2.

Nonò dicitur, *Paſtor ouilis Chriſti*, Sic Ambro. Epiſt. 81. ad Syricium Papam ijs verbis. *Recognouimus litteris Sanctitatis tuæ, boni Paſtoris excubias, quàm fideliter tibi commiſſam Ianuam ſerues, & pia ſollicitudine Chriſti ouile cuſtodias*.

Papa dicitur Paſtor oulis Chriſti.

Decimò, Summus Pontifex, *Rex Eccleſiæ*, ritè poteſt appellari. Quoniam ſi (vt ait Iſidorus) *Regis nomen à regendo dicitur*, cùm illi totius Eccleſiæ Dei regimen competat, iure optimo Rex appellari poteſt. Præterea, quia non videtur magis inconueniens, quod Papa nominetur Rex, quàm quod Princeps; cùm autem à Chriſto Princeps fuerit nomi-
B natus cùm ei dixit: *Simon Petre, antequã de naui vocarẽ te, noui te, & ſuper Plebẽ meã Principẽ te conſtitui*; poterit ẽt, & Rex appellari. Tum maximè, quia Apoſtoli à Spiritu Sancto per Prophetam Pſ. 44. reges nominantur, illis verbis: *Delectauerunt te filiæ regum in honore tuo*. Quod verbum exponens Auguſtinus, ſic ait. *Omnes Eccleſiæ, quæ Apoſtolis euangelizantibus, & prædicantibus, natæ ſunt, filiæ Regũ ſunt, & Eccleſiæ filiæ Apoſtolorum, filiæ Regũ ſunt. Ille enim Rex Regum; illi autẽ Reges, de quibus dictũ eſt: Sedebitis ſuper ſedes duodecim iudicantium, duodecim filiorum Iſrael*. Hæc Auguſtinus.

Papa põt dici rex Eccleſiæ, propter duas cauſas.
Primà.
Secundà.
Pſal. 44.
D. Aug.
Apoſtoli sũt Reges, & Eccleſiæ ab illis fundatæ, ſunt filiæ Regum.

Non vult autem Papa, *Rex* appellari, vt ait Aluarus, lib. de poteſtate Eccleſiaſtica, Primò ad euitandam ſuperbiam, quę nomine Regis importatur, ſecundùm illud 1. Petri 2. *ſiue Regi quaſi praexcellenti*. Chriſtus autem fuit Magiſter humilitatis Matth. 11. *diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*.

Cur Papa nõ vult appellari rex.
Aluarus.
1. Petri 2.
Matth. 11.

Secundò, Quoniam ſicut inter ſpirituales, & Temporales.

les Principes, eſt diſcretio poteſtatis; ita etiam in nominibus eſt maxima differentia. Temporales igitur Principes, aſſumpto, ſibi nomine Regis, quòd eſt expreſſiuum mundanæ gloriæ, ſpiritualibus, nomen humilius reliquerunt. C

Papa appellatur Præpoſitus Eccleſiæ. D. Chryſoſt. Theophilac. D. Leo.

Poſtremò appellatur Papa, *Præpoſitus Eccleſiæ*. Ita Chryſoſto. lib. 2. de ſacerdotio. Et Theophilact. in cap. vltimū Ioan. qui officium paſcendi oues Petro commiſſum, præfecturam ouium totius mundi appellant. & D. Leo Serm. 3. de aſſumptione ſua ad Pontificatum. *de toto mundo* (inquit) *vnus Petrus eligitur, qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur.*

Multa ex his nominibus Romani Pontificis, in Epiſtola, quæ eſt 144. quam Mater Ricardi Regis Angliæ, miſit ad Celeſtinum Papam (quam dictauit Petrus Bleſenſis, Bathonienſis Eccleſiæ Archidiaconus) continentur. Huius enim filius, poſt regreſſum à Hieroſolimitana expeditione, cùm primùm ab Auſtriæ Duce, deinde ab Imperatore in cuſtodia teneretur, Ipſa Populi ſui cernens miſerum ſtatum, & afflictionem, ſic Pontifici ſcripſit. *Gentes diuulſæ, Populi lacerati, Prouinciæ deſolatæ, & generaliter tota Occidentalis Eccleſia confecta lamentis, in ſpiritu contrito, & humiliato ſupplicant vobis, quem conſtituit Deus ſuper gentes, & regna in omni plenitudine poteſtatis. Afflictorum quæſo clamor introeat in aures veſtras: calamitates enim noſtræ, multiplicatæ ſunt ſuper numerum, nec iſta diſſimulare poteſtis citra criminis, & infamiæ notam: cùm ſitis Vicarius Crucifixi, ſucceſſor Petri, Sacerdos Chriſti, Chriſtus Domini, Deus etiam Pharaonis.* D

Epiſtola, quā mater Ricardi Regis Angliæ miſit ad Cęleſtinum Papam.

POSSET HOC LOCO QVÆRI

Cur in aſſumptione Romani Pontificis, nomen eius mutetur?

Cur in aſſumptione Romani Pontificis nomen eius mutatur Ioan. 1. Opinio quorundam. Refellitur ab Alberto. Turrecremā. Vera ratio cur Romano Pontifici nomē mutetur. Albertus.

Dicunt Aliqui, hunc morem à Chriſto Eccleſiam accepiſſe, qui in aſſumptione, & promotione Petri, nomen ei mutaſſe dicitur Ioan. 1. *Tu es Symon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Sed hæc ratio, Non placet Alberto Magno in poſtilla ſuper Ioan. (ut refert Turrecremata in apparatu ſuper decreto unionis Græcorum, in in principio) Quoniam nulli unquam poſt Petrum Pontifici nomen per multum temporis mutatum eſſe legitur.

Dicitur ergo, cauſam rationabilem huius nominis mutationis hanc fuiſſe. Quoniam, ut referunt idem Albertus, &

Pla-

A Platina, cùm quidam nomen turpe habens (*os* ſcilicet, *porci*) ad Pontificatus apicem fuiſſet aſſumptus, neque eſſet conueniens, tam obſcæno nomine appellari; neque etiam a Pontificatus honore propter hoc nomen eſſet reijciendus, Sergius ſecundus, vt hiſtoriæ referunt, nominatus eſt, qui à D. Petro centeſimus ſeptimus extitit. Et ex tunc, in Sancta Eccleſia, hæc laudabilis conſuetudo inoleuit; vt in ſummum Pontificem quis electus, nomen proprium mutet. Quod profectò eò laudabilius eſt, quo eſt facto Chriſti erga Petrum conformius, dum ei Symonis mutato nomine, cephæ, & Petræ firmiſſimæ cognomen attribuit. Platina. Sergius Secundus, fuit primus Papa cui nomen mutatum eſt.

D. Auguſtinus in Ioan. ſuper illa verba: *tu vocaberis Cephas*, cenſet, non eſſe magnum, quòd Chriſtus dixit, cuius filius eſſet Petrus; *omnia enim Sanctorũ ſuorum ſciebat, quos ante conſtitutionem mundi prædeſtinauit*; *illud autem* (ait) *eſſe magnum, quia ei nomen mutauit, & fecit de Symone, Petrum*. & infra: *Intentum autem* (inquit) *te fecit Deus. Nam ſi antea vocaretur Petrus, non ita videret myſterium Petræ, & putaret caſu eum ſic nominari, non prouidentia Dei. Ideò voluit Deus, eum aliud vocari, vt, ex ipſa commutatione nominis, Sacramenti viuacitas commendaretur*. hæc Auguſtinus. D. Augu. de mutatione nominis Petri aurea ſententia.

B D. Chryſoſtomus in eundem locum Ioan. obſeruat, nunquam Deum imponere noua nomina, niſi grauiſſimis de cauſis, & ad ſignificandas prærogatiuas, & priuilegia conceſſa illis, quibus nomina mutantur. Sic Abraham, primò vocatus eſt *Abram*, deinde verò *Abraham* (mutato nomine) *id eſt patrem multarum gentium* meruit appellari. Gene. 17. Vnde Beda ſuper Lucam (inquit) *Singularis meriti iudicium datur, quoties homini iubente Deo, imponitur nomen vel mutatur*. Sic legimus de Iacob, qui cùm Iacob prius vocaretur, eò quod eſſet Fratris ſupplantator, poſtea cùm in lucta Angelum aurora ſurgente uiciſſet, nomen ei mutatum eſt. *Nequaquam* (inquit Angelus) *vocaberis Iacob, ſed Iſrael, id eſt præualens Deo, erit nomen tuum*. Similiter videmus etiam Baptiſtæ accidiſſe. Cùm enim in die circunciſionis ipſius, Vicini, & cognati, eum Zachariam nominari vellent, mater ab Angelo edocta, Ioannis ei nomen indidit, vt ad quãtum Euangelicæ prædicationis munus à Deo puer eligebatur, ex ipſo nomine dignoſceretur. D. Chryſoſtomi Ponderatio de mutatione nominis. Gen 17. Bedæ aureũ dictum.

Vnum illud eſt hic animaduertendum, nulli Apoſtolorum, niſi Petro, nomen à Chriſto fuiſſe mutatum. Licet enim Marci tertiò, Filij Zebedęi à Chriſto nominati ſint *Boanerges*, Nulli Apoſtolorũ præter q̃ Petro, à Chriſto nomẽ mutatum eſt.

D. Hierony.

nerges, Vel *Benergen*, vt emendatius legit D. Hierony. ſuper Danielem, id eſt, *filij tonitrui*, hoc tamen potius cognomen, quàm nomen fuit proprium; cùm illud, quiſque ipſorum, haberet commune. Quod ex eo etiam patet, quia nuſquam ab Euágeliſtis poſtea *Boanerges*, nominati ſunt, ſed antiquis ſuis nominibus, Ioannes ſcilicet, & Iacobus: Petrus autem, & Simon Petrus, & Petrus appellatus eſt.

Romano Pōtifici nomen mutatur multis de cauſis.

Mutatur autem nomen Romano Pontifici, propter multa.

Primò.

Primò vt miſticè deſignetur, in ipſo carnalem affectum, in diuinum eſſe commutandum. Sic dicit gloſa interlinealis ſuper illud Gen. 17. ſed appellaberis Abraham, Quod mutato affectu, mutatur & nomen. Vnde primò Reg. 2. reprehenditur Eli ſummus Sacerdos de carnali affectu inordinato erga filios, cùm ei Dominus ait: Magis honoraſti filios, quàm me.

1. Reg. 2.

Secundò.

Secundò, vt in eo noua gerendæ vitæ Sanctitas deſignetur. Vnde Magiſter ſent. in principio ſuper Epiſtolam ad Romanos, opinionem Auguſtini, ſequens ſuper mutatione nominis in Apoſtolo, qui prius eſt dictus Saulus, & poſtea Paulus, ita dicit: *Porro ex more Sanctorum Apoſtolorum id feciſſe perhibetur, qui in virtutibus proficientes, mutato nomine ſunt vocati, vt eſſent etiam ipſo nomine noui, vt Cephas, & filij tonitrui, & huiuſmodi. Paulus ſimiliter cùm prius Saulus i. ſuperbus nominaretur, poſtea ad Christum conuerſus, Paulus. i. paruus, & humilis appellatus eſt, ut ait Auguſtinus in Pſal. 72. tomo 8. Vnde Sancta Eccleſia, iam in conſuetudinem duxit; vt quos in Cathedra Sancti Petri ſublimet, nomina eis mutet.* Hæc Magiſter. Hæc de nominibus Paſtoris, & præcipuè Papæ, qui vniuerſalis Paſtor Eccleſiæ poſt Chriſtum eſt, dicta ſufficiant. Iam ad alia tractanda accedamus.

D. Auguſt.

DE FVRE, MERCENARIO, ET LVPO.

Fur vnde dicatur.

DVplicem Ethymologiam habet nomen furis. Vel enim à ferendo, ſeu ab auferendo dicitur, vel etiam à furuo, hoc eſt nigro, illumque ſignificat, qui clam vt plurimum nocte, rem alienam capit. Differtq; à latrone, qui illum ſignificat, qui vias obſidet, & audacter viatores per uim, vita, ac pecunia ſpoliat.

Furis, & latronis differētia ex D. Hierōn. q ille clam, hic verò palàm furatur.

Diuus Hieronymus ſuper Oſeæ 7. eam ponit differentiam inter furem, & latronem, quod ille inſidijs, & occul-

A tis fraudibus decipiat, hic verò palam, & audacter aliena diripiat: ille arte, hic verò potentia noceat.

Verùm quantum ad ſcripturarum allegoriam parùm inter ſe differunt, vt notat in ſua Sylua Hieronymus de Laureto. Et quamuis Diabolus nomine furis poſſit intelligi, *cùm virtutes omnes, & Dei dona, clam à nobis ſemper eripere conetur*, vt ait Tertullianus aduerſus Marcionem, libro quartò poſt medium, & Orige. ſuper Matth. 6. & 13. & homil. 34. in Lucam, & Ambroſius, in cap. 10. Lucæ. Atque etiam Iudæus, vt ait Auguſtinus tracta. 45. in Ioannem, quia negat aduentum Chriſti, eiuſque præſentiam in toto mundo: & Iudæorum Sacerdotes ſint etiam fures, *cùm in ignorantiæ nocte fidem populi furati ſint*, vt dicit Rupertus, ſuper Abdiam, & cap. 5. Zachariæ. & Hieronymus, ſuper Iſa. 1. in illa verba, *Principes tui inobedientes, Socij furum*. inter quos fuit Iudas proditor; Nomine tamen furis in hac parabola de Paſtore, propriè hæreticus intelligitur, cùm nos fide ſpoliare nitatur, ſm Hierony. ſuper Oſeæ 7. & in Abdiam, ubi ſic ait de hæreticis loquendo. *Fures, & latrones, qui ingrediuntur nocte (quia filij ſunt noctis, & tenebrarum) hæreticos puto, contraria ueritati dogmata prædicantes; qui furantur ſufficientia ſibi, & quotidie de Ec-*

B *cleſiæ gregibus rapere feſtinant: iſti ingredientes uineam Domini noſtri, quam de ægypto huius ſæculi tranſtulit, & de cuius genimine, vinum ſe eſſe bibiturum in regno Patris pollicetur, ita cupiunt vniuerſa populari, vt vix racemum relinquant in ea. Vnde ſuper Oſeæ ſeptimo, ſignificanter, ait*, quòd *fur ingreſſus clam ſit, & latrunculus expoliet foris: Non enim hæretici poſſunt Chriſti veſte expoliare quos docuerunt, niſi eos de Eccleſia foris eduxerint, & in peruerſa doctrinarum ſuarum via fecerint ambulare. Nomine autem furis, & latronis, non Moſen, & Prophetas accipere debemus, qui ſemper Saluatoris ore laudantur, ſed Pſeudoprophetas, & poſtea hæreticos, qui non ſunt miſſi à Domino, ſed ſua voluntate venerunt*. Hæc ille.

Chryſoſtomus, & Auguſtinus, ſuper Ioan. cap. 10. omnes ſeductores, & ſectarum inuentores, furis, & latronis nomine intelligunt. Fur autem ouium, à Chriſto perbellè in hac Parabola de Paſtore, & oſtio, multis proprietatibus adumbratur, atque deſcribitur.

Primà enim furis proprietas eſt: Quòd per oſtium non intrat, ſed aliunde per feneſtram, vel tectum, vel rupta maceria; neque ei oſtiarius aperit. Sic etiam hæreticus veſtem

Hierony. Lauretus.
Diabolus pôt dici fur, cum virtutes, & dona Spiritus Sancti ab animabus fideli bus rapiat.
Tertullia.
Orige.
D. Ambro.
Iudæus pôt dici fur, & quare.
D Auguſt.
Rupertus.
D. Hierony.
Iſa 1.
Hæretici propriè hoc loco fures à Chriſto appellantur.
D. Hieron.

Omnes ſeductores, & ſectarũ inuentores, fures nominantur.
D. Chryſoſt.
D. Auguſt.
Conditiones furis ſunt.
Primà, quia non intrat per oſtium.

Chriſti inconſutilem, ſcindens, à vero & Germano ſacrarum ſcripturarum ſenſu declinando, nouum dogmatis oſtium ſibi fingens, Dei ouile ſubuertit. C

Secundà, quia non intrat, vt quieſcat in ouili; ſed vt ouium ſanguini inhiat, eaſque mactet & perdat, hac illacque diſpergendo. Quod etiam habet hæreticus. Nam ingreſſus in ouile Chriſti, non quieſcit, ſed aufert vitam ouium, & Fidelium animas Catholica depaſtas veritate, ſuo uiro venenat, & occidit, iuxta illud Apoſtoli, *ſubuertentes domos, & docentes, quæ non oportent.*

Manichæi male intelligentes verba illa Domini, *quotquot venerunt ante me, fures fuerunt, & latrones* Prophetas Dei, latrones & fures extitiſſe voluerunt (ut refert Auguſtinus, libro quinto, contra Aduerſarium legis, & Prophetarum capit. 4.) ſed decipiuntur profectò, & allucinantur: cùm ex ſubſequentibus Chriſti uerbis, vt rectè annotauit Chryſoſtomus homil. 58. conuincantur. Dicit enim Dominus, oues furum, ac latronum uocem non audiuiſſe. Quod nullo modo de Prophetis poteſt intelligi: cùm eos oues audierint, eorumque vocem auſcultauerint. Sed qui ſint Prophetæ illi, qui furis ſibi nomen vindicauerint, & ſuperius tactum eſt, & inferius etiam dicetur.

Rupertus in Abdiam Prophetam in principio, adnotat, latronis nomen à nomine furis in hoc differre: quòd illud, nuſquam in ſcripturis ſimilitudinem gerit alicuius boni, hoc autem in bonam ſæpe partem accipitur. Et hinc eſt (inquit) *quòd nunquam Dominus ſe latroni aſſimilauerit, cùm ſit nomen crudelitatis, furi autem ſic. Vnde Apoch. 3. dicitur: veniam ad te cito, tanquam fur. Et ſic dicitur non in reprehentionem venientis, ſed in ſubſannationem dormientis. Quemadmodum, & Iacob, & Gentilis Populus, rectè in ſcripturis fures dicuntur, non pro ſuo uitio, ſed pro illorum improperio, quibus in mortifera negligentia dormientibus, primitiua ſublata ſunt.* D

Secūdà, quia non intrat, ut quieſcat in ouili, ſed vt mactet oues.

Manichæi male Chriſti verba intellexerunt.
D. Auguſt.
D. Chryſoſt.

Ruperti ſuptilis ponderatio, qđ Chriſtus fur; aliqñ appelletur, nunquàm autem latro.
Apoch. 3.
Furis nomen in bonā partē accipitur, latronis autē nō, ſed in malam.

DE MERCENARIO.

Mercenarius quid ſit.
D. Aug.
Philip. 2.
Scribę, & Phariſæi, mercenarij appellati ſunt, q a p tēpalibus ſeruiebant.
D. Hierony.

MErcenarius, (ut ait Auguſt. tract. 46. in Ioannem) *eſt qui mercedis gratia operam ſuam alicui præſtat, & ſuo tantū commodo, non ouium ſaluti inuigilat.* Secundum illud Apoſt. Philip. 2. *quærentes, quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti.*

Vnde per metaphoram Iudæi, & præcipuè ſcribę, ac Phariſæi, mercenarij appellati ſunt. Quoniā vt ait D. Hiero. ſuper

Iſa. 28.

A Iſa.28. *Deo pro temporalibus ſeruiebant*. Secundùm illud Iſa. 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*. Iſa. 1.

Mercenarius quoq; dicitur Hæreticus, ut ait idem Hiero. ubi ſupra. Hęreticus dicitur mercenarius.

Sunt etiam Mercenarij Prælati, qui non pro Domini amore, nec pro ſalute ouium, ſed propter temporalem mercedem eas paſcunt, quæ merces ſi non eſſet, non eas utiq; paſcerent, ſed in paſtas, & diſperſas abire ſinerent. Mercenarij quoque ſunt Prælati mali.

D. Ambroſ. ſuper 15. cap. Lucæ, mercenarios in bonam partem accipit dum ait. *Bonus mercenarius Petrus, Ioannes, & Iacobus, quibus dicitur: Venite, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Iſti non ſiliquis, ſed panibus abundant: Nam & collegerunt fragmentorum, cophinos duodecim*. Mercenarij in bonā partem quādoq; ſumuntur. D. Ambro.

Sed dubium inſurgit hoc loco, ex proprietate Mercenarij; quam Chriſtus, dicit in ſua parabola, quòd *eius non ſunt oues propriæ:* ſequeretur enim omnes Eccleſiæ Prælatos eſſe Mercenarios, & etiam Papam, cùm Ioan. 20. dictum ſit Petro, *paſce oues meas*, non tuas, & Matth. 16. *ædificabo Eccleſiam meam*, non tuam; atq; ſic ſolus Chriſtus, cuius propriè eſt Eccleſia, eius paſtor eſſet. Dubium. Ioan 20. Matth. 16.

B Sed reſpondeo, Verum eſſe, Eccleſiam propriè, eſſe Eccleſiam Chriſti, & fideles omnes, eſſe proprias oues Chriſti: Verum quoque eſſe, Eccleſiam militantem eſſe propriam Summi Pontificis, & Eccleſias particulares, eſſe etiam proprias ſuorum Epiſcoporum, ſed cum ordine tamen, & ſubordinatione. Ita enim Eccleſia eſt propria Papæ, & fideles ſunt eius propriæ oues, ut ſub Chriſto primo capite, ipſe quoque caput eas habeat, ſibi à Chriſto commiſſas, ad eas regendum, & paſcendum. Cæteri uerò Epiſcopi, proprias quidem habent priuatas oues ſuarum diecæſum, ſed ſub Papa. Neque enim Epiſcopi merum, & purum miniſterium in ſpirituali regimine habēt, ſed poteſtatem atq; ius ſibi traditum à Chriſto in regimine, ad ducendum, & paſcendum populum Dei, iuxta illud act. 20. *attendite vniuerſo gregi, in quo uos Spiritus Sanctus, poſuit Paſtores, & Doctores*. Licet igitur Papa, & Epiſcopi, Paſtores ſint, & reſpectu officij, ſeu poteſtatis, Mercenarij nomine deficiant; cùm tamen in tantā ueniunt incuriam, ut neglecta ouium cura, quaſi oues ſuæ non ſint, proprio nō ouium, ſed eorum cōmodo inuigilant, tunc Mercenarij appellantur. Atq; ita (dū mali, & iniqui ſunt) ſunt quidem Paſtores in re, ratione poteſtatis, & obligationis quam habent; non ſunt tamen Paſtores, ratione amoris, & charitatis, quam erga ſuas oues erant habituri. Atq; ita paſtores ue- Eccleſia propriè, eſt Eccleſia Chriſti; & eſt quoq; ſūmi Pontificis. Fideles, oues ſunt propriè Papæ, ſed ſub Chriſto. Epiſcopi non habēt merū, & purum miniſterium in ſpirituali regimine ſuorum ſubditorum, ſed etiam ius, & poteſtatē ſibi à Chriſto traditam. Act. 20. Qui ſint veri Paſtores, & qui fures.

rè cùm ſint, peſſimi mercenarij appellantur. Vult ergo Chri C ſtus dicere, mercenarium fugere, quia cùm ſuæ non ſint propriç oues, nec tanquã ſuas ſibi commiſſas reputet, parum curat de eis. Ideò autem fugit, quia illas non diligit: & ab effectu, ipſum met non diligere oues, neque eas curare, eſt ſignum ſe eſſe mercenarium. Atq; ita Paſtores multi Eccleſiaſtici, mercenarij dicuntur. Quoniam etiam ſi, in reipſa, ueri paſtores ſint, eorumq; propriæ ſint oues, quia uerò diligentis ac ſoliciti paſtoris curam, ſolicitudinem, & amorem erga oues non oſtendunt, quærentes tantùm, quæ ſua ſunt, & nõ quæ Ieſu Chriſti, ideò inter quçſtuoſos mercenarios connumerantur. In quibus autem Mercenarius à uero Paſtore differat, fuſius paulò inferius diſputabitur.

DE LVPO.

Lupus, quid ſit, & quæ ei' proprietates. Ariſto.

LVpus, ut ait Ariſt. 1. de hiſto. ani. cap. 1. & lib. 9. cap. 6. ferum eſt animal, nec aliquando miteſcit, eſt autem ſimilis cani, ouibus perpetuò inſidiatur, quas canes deffendunt: circa paſtorum caſas ac tabernacula uerſatur: Canum latratrum, ac baubatum metuit, abſentiam Paſtoris explorat, ouium guttur ingruens ſtringit, & immaniter ſtrangulat. Natura ſua rigidus eſt, neque ſe poteſt facilè flectere. Nocturnus ſi fuerit, crudelior eſt, & uoracior, ignem timet, enſiſq; ſplendorem.

Lupi nocturni færociores.

Lupi hæreticos ſignificãt.

Lupi autẽ hæreticos ſignificant, qui feroces ſunt, & fidelibus ſemper inſidiantur. Hi canum, ac Doctorum Eccleſiæ baubatum timent, eorumq; latratum Sanctum metuunt. Nec de facili accedunt ubi ſunt Sancti Doctores, ipſorum enim doctrina confunduntur. Et hinc eſt, quòd Paſtorum abſentiam peroptent, & expetant. His enim diſcedentibus, facillimus eis aditus patet ad oues. Nunquàm autem hæreticorum lupi curuantur ſubmiſſione, neque humilitate flectuntur. Ij ſunt lupi illi ueſpertini de quibus Sopho. 3. dicitur *Iudices eius lupi veſpera, non relinquebant in mane.* Veſpertini ſanè lupi, *qui* (ut ait D. Hieronym.) *ſæuiore eſſe dicuntur nocte uicina, & tota die fame ad rabiem concitati, velocius feſtinant ad prædam.* Et dicuntur ueſpertini lupi hæretici, quoniam in ueſpere, & obſcuritatis caligine morantur, per eas diſcurrunt, & huc illucque, ut fidelium animas capiant, peruagantur. De ijs dicitur Pſal. 103. *poſuiſti tenebras, & facta eſt nox, in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ Syluæ. Catuli leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi. Ortus eſt*

Hæretici nunquàm humiliantur. Soph. 3.

D. Hierony.

Pſal. 103.

D

A *eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur*. Quoniam veri ſolis (qui Chriſtus eſt) ſplendorem, atque doctrinam igneam non amant hæretici, quinimò, tanto offuſcati ſplēdore, cęcutiūt. Quoniam vt dicitur Iob. 5. *per diem incurrunt tenebras, & quaſi in nocte, ſic palpant in meridie*, veritatis. Vnde ſicuti noctuæ, luminis ſplendore offuſcatæ, in cauernis concluduntur; ſic hæretici, fidei ſummam veritatē ferre non valentes, in errorum ſuorum vaſtiſſimis tetriſſimiſq; cauernis deliteſcunt. Vnam Aug. inter lupum, & leonem ponit differentiam, Pſal. 93. *quòd lupus, quanuis tantum velit nocere vt Leo, diſſimiliter tamen nocet; neq; tamen diſſimiliter nocere cupit, Leo enim* (inquit) *non ſolùm contemnit canem latrantem; ſed etiam fugat, & venit ad ouile; & obmuteſcentibus canibus, rapit quod poteſt. Lupus non audet inter latratus canum. Nunquid propterea, quia non potuit auferre à canibus territus, innocentior remeauit? Docet ergo Deus innocentiam, vt quiſquis innocens ſit, non timore pœnæ, ſed timore Iuſtitiæ: tunc enim liber eſt innocens, & verus eſt innocens Qui autem timore innocens eſt, non eſt innocens, quanuis non noceat, cùm vult nocere. Non enim nocet alteri per effectum malum, ſed ſibi plurimùm, per cupiditatem malam*. Hæc Auguſtinus.

Iob. 5.

Simile.

Differentia pulchra inter lupū, & Leonem ex Auguſtino.

B Quæ omnia, verè de hæreticis dicuntur; qui cùm nō ſemper noceant, quia non poſſunt; à nocendi tamen peccato nō ſunt immunes. Ab igne tandem fugiunt, quia ignitam Dei legem recipere nolunt, ſed ab ea diuertunt, & à ſplendore enſis *gladijq; ancipitis, quod eſt verbum Dei*, contremiſcunt. Significat etiam lupus alias perſonas: de quibus quoniam fuſius inferius dicemus; ideò nunc hæc dicta ſufficiant.

Hæretici ab igne legis diuinæ fugiūt.

ARTICVLVS QVARTVS.

De ſenſu litterali Verborum Ioanuis 10. Ego ſum Paſtor bonus, bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.

DEuentum tandem eſt, Deo duce, ad illud cuius gratia tot à nobis ſuperius allata ſunt. In quo, quoniam multa erant videnda, quæ ad horum verborum Ioannis intelligentiam conducebant, ideò tam longam, & uerborum, & rerum ſeriem appoſuimus. Nunc iam ad litteralem verborum Ioannis ſenſum, & ad vltimam de Paſtore tractationem accedamus.

Et Primò quidem, illud certiſſimum eſt, futurorum om-

Deus eſt omnium futurorũ preſcius. 2. Paralip. 6. Actorum 1. Hiere 17. Eccleſ. 23.

nium in aliqua temporum differentia præſcium eſſe Dominum, ſolumq; eum, omnium corda dignoſcere. vt habetur 2. Parali. 6. & Actorum 1 *ipſe enim eſt* (vt ait Propheta) *ſcrutans corda, & probans renes.* Hiere. 17. *Vocans ea quæ non ſunt tãquam ea quæ ſunt, & nuda ſunt omnia, ac aperta oculis eius.* vnde Eccleſiaſtici 23. dicit Salomon: *Omnia videt oculus illius,* & infra: *Oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur, omnia ſunt agnita.* Quia verò multa euentura erant Eccleſiæ Chriſti, cuius ipſe ſponſus, & Paſtor eſt; *immaculatam ſibi eam exhibens, non habentem maculam neq; rugam*; ideo ſciens ab æterno omnia, *vbi venit plenitudo temporis*, mortali humanâ aſſumpta carne, cunctis malis opportuno voluit Chriſtus remedio occurrere. Et Quoniam Paſtores multi futuri erant, qui eam exemplo, & doctrina erant paſcituri, & nacti occaſionem ſe ipſos vitæ diſcrimini erant tradituri: Ideo Chriſtus boni Paſtoris officium propoſuit, ut multos à Paſtoris officio deuiantes, erranteſque reprehenderet, multoſq; alios ad id munus explendum totis uiribus anhelantes, ſuo exemplo inflammaret.

Chriſtus opportuno remedio omnibus malis occurrere voluit.

Chriſtus ſe omnibus Eccleſię Paſtoribus in exemplum poſuit.

Nec pauci ſanè extitere in Eccleſiâ, qui (Paſtoris officio a D ſumpto) haud quaquam ſuſceptum munus, ea qua decebat fidelitate expleuere; imò uerò, ſe ipſos paſcentes, gregem Domini non pauerunt, derelictum non uiſitarunt, nec diſperſum (ut dicitur Zach. 11. quæſierunt. De quibus Baſilius in Oratione pro Sancto Mamante ſic ait. *Sunt aliqui, qui non ouibus, ſed ſibi prodeſſe cupiunt.* Et Auguſtinus, tractatu 46. in Ioan. dicit, *Quòd ad honorem, & lucrum temporale alijs præſunt;* Quos reprehendit Dominus per Ezechielem c. 34. dicens: *Væ paſtoribus Iſrael qui paſcebant ſe metipſos,* De quorum numero fuere Paſtores multi, qui ouium ſuarum lanis operti, oues ipſas non curauerunt, ſed lupis potius deuorandas reliquerunt.

Paſtores multi fuerunt in Eccleſia iniqui. Zach. 11. D. Baſylius. D Auguſt. Ezech. 34.

Talis fuit Bauertinus Epiſcopus Garunnenſis, qui à Cambriſio hæretico, Vrbe ſeptus, atq; concluſus, vbi ſe armatorum multitudine vallatum, & in eadem cum ſuis ouibus periculi naue manentem conſpexit, poſtpoſito officio, neglecto Paſtorali munere, ouibus relictis, & manifeſtiſſimæ hæreſis periculo expoſitis, media nocte, mutata ueſte, ſuffoſſa terra, ſubtus (quoniam alius euadendi locus non erat) aufugit.

Pauertinus garunnenſis Epiſcopus ſuas oues reliquit.

Sic

A Sic Ambroſius, ille gamelanus effecit: qui non iam hoſtem ipſum præſentem, ſed ſerum aduentum eius pertimeſcens, relicto grege, ad Amani montis fauces, & varicatas latebras pergens, ſolus ibi coniunctus feris, per annum delituit, gregemq; ſuum in hæreticorum manibus deprædandum reliquit.

Ambroſius gamelanus ſuas oues nō curat.

Neque pauci extitere, qui non unica modò uice, ſed multis, cùm pro fugiendo hoſte, tùm etiam pro euitando Tyranno: mortiſque periculo in contagioſo morbo fugiendo, relicto grege, non ſine magno Paſtoralis nomine dedecore, fuga uitæ conſuluerunt. Inter quos fuit, aliquando magnus ille alter Rutilius, qui ob Peſtilentem aërem vrbem ſuam ſæpe ſæpius inuadente fugam arreptus, non modicum ſuæ dignitatis ſplendorem, & paſtoralis, officij dignitatem obfuſcauit: & ſi poſtea viriliter pro fide dimicans, glorioſa martyrij palma reſplenduit.

Rutilius alter Martyr, pſimò ſuas oues reliqt, etſi poſtea Martyrij glorioſã palmam ſuſceperit.

Oſpirius etiam magnus uir, & ſanguine, & litteris clarus, pro fugienda aëris contagione, diuitiarum eum affluentia cogente, & ſtimulante, fugijt, & Pedanam ingreſſus, modico ibi tempore commoratus eſt. Cùmq; ibi, non ſatis ſibi tutus eſſe putaret, (quòd locus is proximus eſſet infectioni,) ad internas, remotaſq; Hiſpaniæ oras receſſit, totumq; (inde abſcedens) orbem peragrauit.

Oſpirius aeris cōtagium fugiēs, totã Hiſpaniam peragrauit.

Sed longè diſſimiles Paſtores in Dei etiam Eccleſia extitere, qui pro tuenda Religione, & ſuo paſcendo grege, ſępiſſimè, non modò ui depulſi, patria exularunt; ſed etiam ſe ipſos euidentiſſimo mortis periculo tradiderunt.

B

Paſtores Sancti fuerunt in Eccleſia Dei.

De horum numero fuit Lucifer Præſul Callaritanus in Sardinia, qui à Liberio Pontifice maximo ad Imperatorem Conſtantinum miſſus, pro ſuis tuendis ouibus, ab eodem Palæſtinam relegatus eſt.

Lucifer Calaritanus Pręſul in Sardinia, à Cōſtantino Imperatore pro Religione Chriſtiana Paleſtinã rilegatus eſt.

Euſebius ſimiliter Vercellenſis Præſul, ob religionem, & doctrinam, & quia grex Domini non poterat eo præſente ad inſanam hęreticorum mentem diuerti: vt abeunte Paſtore, rapaces hæreticorũ lupi grege Domini potirentur, à Conſtantino Principe in exilium Cappadociam miſſus eſt, eo uiriliter in omnibus reſiſtente.

Euſebius Vercellenſis Præſul à Conſtantino Capadociam relegat.

In horum numerum connumerandus venit ſummus Eccleſiæ Pontifex Benedictus quintus, qui nullo concuſſus metu, intrepido corde, Summi Dei Paſtoris officium non ſinè maxima laude gerens, & pro Domini grege uigilans, Otthoni hæretico ſilicea reſiſtens fronte, ab eodem (ſuffecto Leone Octauo) in exilium pulſus eſt. Ijs igitur omnibus, Chri-

Benedictus quintus Otthoni reſiſtēs, in exilium pellitur ſuffecto (loco ſui) Leone VIII.

ſtus Dominus ſe exemplum præbuit, propoſitum cunctis, vt faciant (inſtar Moſis, *Secundùm exemplar, quòd omnibus in monte monſtratum eſt.* C

Mulꝫ paſtorũ genera. Sunt autem multa Paſtorum genera, quibus Chriſtus Dominus exemplar proponitur.

Primùm, genus. Primum, Paſtorum genus, eſt eorum, qui poteſtatem legitimam non habent, ſed eam ſibi ſupra alios vſurpant. De quibus per Zach. cap. 11. dicitur. *Ecce ego ſuſcitabo Paſtorem, qui derelicta, non viſitabit, nec diſperſum quæret.* contra quos clamauit Paulus, Hæb. 5. dicens: *Nec quiſquam ſibi ſumat honorem, ſed qui uocatur à Deo tanquam Aaron.*

Zach. 11.

Hæb.

Secũdùm ganus. Secundum Paſtorum genus, eſt illorum, qui legitimam, quidem habent poteſtatem; eam tamen legitimè, & vt debent, non adminiſtrant. Quos D. Baſilius (ut ſuperius uidimus) in oratione, pro Sancto Mamante reprehendit, quòd non ouibus, ſed ſibi prodeſſe cupiant, his autem Dominus per Ezech. cap. 38. comminatur dicens. *Væ Paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos.*

D. Baſylius.

Ezech. 38.

Tertiùm genus. Tertium Paſtorum genus, eſt eorum, qui legitimam habent poteſtatẽ, & ipſam legitimè (ut par eſt) adminiſtrant, & ij ſunt, qui non ſibi, ſed gregi prodeſſe cupiunt; de quibus dicebat Dominus per Iere. cap. 3. *dabo uobis Paſtores ſecundùm cor meum.* Ex ijs igitur notatis Paſtoribus, primos Chriſtus Dominus fures appellat, & latrones, qui ſunt falſi Paſtores, per oſtium ouilis non ingredientes. Secundos autem uocat Mercenarios. Quia licet veri; non tamen ſunt boni Paſtores. Quoniam *cùm non quærant, niſi quæ ſua ſunt, non autem quæ Ieſu Chriſti*, aut ouium eius; hinc eſt, quòd *vident lupum venientem, & dimittunt oues, ac fugiunt.* Tertios autem appellat bonos Paſtores, Quia ultra hoc, quòd ſunt veri Paſtores; ſunt etiam boni. Quorum bonitatis, illud maniſeſtiſſimum ſignum eſt, quia *animam ſuam ponuut pro ouibus ſuis.* D

Hiere. 3.

Nota pro intelligẽtia tex. His igitur prænotatis, pro uera textus intelligentia aduertendum eſt. Chriſtum, uerum ſe, & bonum Paſtorem nominare, vt ſic (in exemplum omnibus propoſitus) quiſque quod in ſe mendoſum agnoſceret, caſtigaret; & in quo deficit, Chriſti uiſo exemplo, perficeretur. Chriſtus ergo ſe bonum paſtorem nominat, non ſolùm, vt à furibus, & latronibus ſe ipſum diſcernat; ſed etiam ut ſe à bonis paſtoribus diſtinguat.

Chriſtus omnibus in exẽplum proponit, vt quiſq; id in quo à vero Paſtore deficeret caſtigaret

Et quidem in primis. Oſtendit ſe eſſe bonum paſtorem, non quemcunque, ſed illum vnicum, à Populis expectatum,

& in

A & in lege promiſſum, nempe Chriſtum: quem (inter alia nomina) Paſtoris nomen habiturum prædixerat Propheta Ezechiel 34. dicens. *Suſcitabo ſuper eos Paſtorem vnum, qui paſcet eas, ſeruum meum Dauid, ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in Paſtorem*. Quæ ſanè uerba, nec intelliguntur, nec intelligi poſſunt de perſona Dauidis Regis. Quia tempore Captiuitatis Babylonicæ, quo fuit uiſio Ezechielis, Dauid mortuus iam erat. Reliqum igitur eſt, ut intelligantur de Chriſto, qui (ut ait Paulus) *factus eſt ei, ex ſemine Dauid ſecundùm carnem*. Et ideò Chriſtus alludens uerbis illis, ait de ſe; *ego ſum Paſtor bonus*. id eſt Ego ſum unicus ille Princeps Paſtorum omnium, de quo 1. Petri 5. dicitur: *cùm apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam*. & Paulus Hæb. 13. *Deus* (inquit) *pacis, qui eduxit de mortuis Paſtorem magnum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*. De quo Paſtore loquebatur Zacha. 13. dum dicebat: *Percute paſtorem, & diſpergentur oues gregis*. Verus igitur, & litteralis ſenſus uerborum illorum, ſcilicet, *Ego ſum paſtor bonus*, eſt de Chriſto, quibus nil aliud ipſe ſignificare uoluit, quàm ſe eſſe uerum Meſſiam, & Chriſtum.

Ezech. 34. Nota contra Hæbreos.

Tēpore Ezechielis, Dauid iam erat mortuus.

1. Petri 5.

Hæb. 13.

Zach. 13.

Et quidem, Rupertus ſuper Ioan. ad litteram de Chriſto, uerba illa intelligit, quod probat ex occaſione propter quam B Dominus hæc uerba protulit. Namq; cùm Iudæi cæcum à Natiuitate iam Chriſti uirtute ſanatum, extra Synagogam eieciſſent, eò quòd Chriſtum Dominum, Meſſiam confiteretur, exiſtimantes Chriſtum eſſe Pſeudoprophetam, cęcum verò ab ipſo eſſe deceptum; ideò Chriſtus cęcum defendens, contra Iudęos inſurgit, probatq; potius eos eſſe extra ueram Eccleſiam (ut ſuperius dum de oſtio ageremus, diffusè tractauimus) Confirmat autem hoc Chriſtus, dum ſe oſtium facit, & nominat. Cæcum enim à templo Iudæi eiecerunt, tanquam à ueritatis ianua, & oſtio deuiantem. Quos mendatio reprehendit, conuincit, & confundit Dominus, dum ſe oſtium nominat, per quod cæcus à natiuitate, media illa cōfeſſione de Chriſto, quòd eſſet filius Dei dum dixit: *credo Domine*, ingreſſus eſt. Paſtorem autem ſe Chriſtus nominat, cuius cum ſit ſuas oues ſanare, non mirum ſi cæcum etiam à natiuitate curauerit. Phariſæos autem reprehendit Chriſtus, & cæcum laudat: nam hic, Domini & ueri paſtoris audita uoce, ſequtus eſt eum; illi autem non, ſed fuerunt ut aſpides ſurdæ obturantes aures cordium ſuorum ad uocem incantantis. Duobus uerò præceptis Charitatis in ſe ipſo complendis, ſe Chriſtus uerum eſſe Paſtorem demonſtrat,

Ruperti expoſitio.

Chriſtus quomodo īſurgit contra Hæbreos.

Chriſtus vocat ſe paſtorē, & ideo officiū boni paſtoris facit ſanādo cęcum.

Iudęi fuerunt aſpides ſurdę.

Chriſtus oſtē dit ſe eſſe bonum Paſtorē, dupliciter, Primò, ex dilectione qđ ponit animā ſuam pro ouibus. Secundò ex tēpore in quo eam poſuit.

ſtrat, ſine quibus nunquam Paſtor bonus aliquis erit, neque C huius magni, ac boni Paſtoris diſcipulus. Dominus namque ex dilectione ſe bonum Paſtorem nominauit, quia animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Rurſus probat ex tempore dilectionis. Namq; (vt ait Paulus) cum peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, Iuſtus pro iniuſtis.

Theophylacti expoſitio.

Theophylactus in cap. 10. Ioannis, de Chriſto ſimiliter uerba illa intelligit. Quem & oſtium, & Paſtorem ſe nominari dicit, oſtium quidem, *per quod qui introierit, ſaluabitur*, Paſtorem autem, à quo qui ducitur erit ſecurus, quem qui fuerit ſecutus, non peribit, *eſt enim via, veritas, & vita*, viā per quam ambulet, dicente Propheta, *Ambulabunt gentes in lumine tuo*; eſt *veritas*, ne fraudentur; eſt tandem *vita*, Quoniam *uiuificabit corpora noſtra*; *& omnis qui in ipſum credit* D *non peribit, ſed habebit uitam æternam.*

D. Chryſo. expoſitio. Cur Chriſtus oſtium ſe, & Paſtorem nominauit.

D. Chryſoſtomus in ca. 9. Ioan. tomo 3. homil. 58. de Chriſto etiam ad litteram uerba Ioannis intelligit. Nec mirum autem eſt (inquit ipſe) Chriſtum ſe & oſtium, & Paſtorem nominare. Paſtorem enim ſe, & oſtium dicit, vt variè ſuam prædicet diſpēſationem, quando. n. ſe Patri offert oſtiū, cùm noſtri curam gerit, Paſtorem ſe profitetur. Vocat autem ſe Paſtorem e cœlo deſcendentem, vt quæ hinc inde erant diſperſæ oues, bono Paſtore congregarentur in vnum. Quoniam vt dicitur: Ezech. 34. Paſcebant ſemetipſos Paſtores Iſrael, nec quod abiectum erat reducebant, quod perierat nō quærebant, neq; infirmum ſanabant; Quoniam non gregē, ſed ſemetipſos paſcebant, dicente Paulo Philip. 2. omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, à quibus omnibus Chriſtus differt, qui cùm ſit Paſtor bonus, venit vt vitam habeant, & abundantius habeant: relictisq; 99. ouibus in cœleſti diuitiarum deſerto, venit in terram, quærere & ſaluum facere quod perierat:

Ezech. 34.

Philip. 2.

Quòd autem verba Ioannis de Chriſto intelligantur, patet ex multis.

Ex Græco cōtextu patet verba Ioannis ad litterā eſſe de Chriſto intelligēda.

Primò, ex contextu Græco ubi habetur dupplicato articulo ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ζὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὶ θησιο; ὑπὲρ τῶν προβάτων. id eſt. *Ego ſum ille Paſtor, ille bonus, ille Paſtor ille bonus, animam ſuam ſupponit, ſeu dat pro ouibus ſuis:*

Secundò, patet ex illis uerbis; *& alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere*: quæ de nullo alio quàm de Chriſto peculiariter intelligi poſſunt.

Tertiò, etiam probatur ex illis verbis: *cognoſco oues meas,*

& co-

A *& cognoſcunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnoſco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.* Quod nemo poteſt dicere niſi Chriſtus Dominus. Hoc autem proportionaliter intelligi debet. Nam ſicut Pater cognouit filium primò ut Deus eſt, & intelligendo ac cognoſcendo ipſum, totam ei ſubſtantiam communicauit & uitã, dicente Chriſto; *Sicut Pater habet uitam in ſe metipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſemetipſo:* Sic etiam Chriſtus à Patre cognitus eſt, ut homo; ita ut cognitio illa fuerit (ut ait D. Tho.) *Affectiua, & factiua.* Quia humanitatẽ illam luminis donis, & perfectionibus, ac tandem ſpirituali uita affecit. Atque ſic proportionaliter Chriſtus nouit ſuos, non tantùm ſpeculatiua cognitione, qua etiam inimicos nouit; ſed etiã affectu, & efficientia, quia plurimis beneficijs, virtutibus ac donis ſuos affecit, proprio eos ſanguine uiuificando.

Pater eo modo quo filiũ nouit, ſic etiã filius proportionaliter nouit nos.

Cognitio Dei patris qua cognouit Chriſtum, ſecundum humanitatem fuit affectiua, & factiua. D. Tho.

Bonus ergo Paſtor eſt Chriſtus, quia *animam ſuam ponit, ac dat pro ouibus ſuis.* In quo ab alijs paſtoribus ualdè differt. Si enim illi mortui ſunt, non animas poſuerunt; quoniam erãt neceſſariò morituri; Chriſtus autem non ſic, ſed in eo eſt maximè Paſtor bonus, quia cùm non eſſet animam de
B neceſſitate poſiturus, eam uoluntariè pro nobis poſuit, dicẽte Iſaia: *Oblatus eſt quia ipſe uoluit,* & Chriſtus ipſe de ſe ait:
C *Ego pono animam meam.* Ex unione enim humanitatis cum perſona Verbi, humanitati illi, immortalitas, & impaſſibilitas debebatur; ſed pro ſuarum ouium ſalute, paſſibilem ſe, ac mortalem fecit Dominus, diſpenſatiuè impediendo, ne eius gloria, ad carnem ſeu inferiorem partem, impaſſibilitatis, & immortalitatis dono deſcenderet. Nihil ergo fuit opportunum, proficuumque nobis, quod Paſtor iſte bonus nõ efficeret. Vnde hoc ipſum mente reuoluens Apoſtolus 2. Corinth. 8. dicebat: *Propter nos egenus factus eſt cùm eſſet diues,* Chriſtus inſuper *animam ſuam dedit pro ouibus ſuis,* quod nullus fecit, ſed neque facere poterit. Homines enim potius pro ſe quàm pro alijs moriuntur; quia plus ſibi proſunt moriendo, quàm alijs. Mors enim Martyrum, quæ (tot præcedentibus tormentis atque flagellis) magnum eis gratiæ, ac gloriæ pondus contulit, & nobis ad exemplum, & ſatisfactionem pro temporalibus pœnis profuit, maius fuit bonum quod ſibi, quàm quod nobis ſua morte conciliarunt. Chriſtus autem non ſic. Nam mors eius plus nobis profuit quàm ſibi: nobis enim remiſſionem peccatorum, & gratiæ conſequutionem attulit, ſibi uerò non, ſed tantùm corporis, ac nominis ſui exaltationem. Gloria enim unà cum gratię,

Nota benè.

Chriſtus pro ouibus ſuis animam ponit; alij autem paſtores non, quia neceſſariò debent mori.

Chriſtus diſpẽſatiuè impediuit, ne eius gloria ad carnem, ſeu inferiorẽ partem immortalitatis dono deſcenderet.

2. Cor. 8.

Homines potius pro ſe, quàm pro alijs moriuntur.

Sãcti ſua morte maius bonum compararunt ſibi, quàm nobis; Chriſtus uerò è contrà maius bonũ cõtulit nobis ſua morte quàm ſibi, & quomodo.

ex unione humanitatis cum perſona Verbi, ipſi debebatur. C
Neque pro ſe mori erat Chriſto neceſſe, cùm 1. Petri. 2. dicatur. *Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius.* & Iſa. 9. *Paruulus natus eſt nobis*, & filius datus eſt nobis.

1. Petri 2.

Notat autem Ioannes de Turrecremata in ſuis Euangelicis quæſtionibus, in Dominicam primam poſt Octauam Paschæ, proprium fuiſſe Chriſto ponere animam ſuam. *Quoniam alij* (inquit) *in exemplum uitam poſuerunt; Chriſtus autem in pretium*, ut, ait etiam Albertus. Vnde cùm Petrus dixit: *Et animam meam pro te ponam*, obtulit ſe poſiturum animam ſuam in exemplum, & non in pretium (ut fecit Chriſtus) *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris, in ſanguine ſuo*. Apoch. 1. Atque hæc de intelligentia illius propoſitionis: *Ego ſum Paſtor bonus* dicta ſufficiant. Examinanda nunc reſtat altera propoſitio: *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*.

Notat Turrecremata, Chriſtũ propriè ponere animam ſuã in pretiũ pro nobis, alios autẽ Sanctos ponere aĩam in exemplũ, ut fecit Diu' Petrus. Apoch. 1.

ARTICVLVS QVINTVS.

An ex illis verbis Ioannis, Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis, efficax trahatur argumentum ad probandum, debere Paſtorem ex precepto, pro ouibus ſuis propriam vitam exponere? D

EX conditionibus, & proprietatibus boni Paſtoris, quæ à Chriſto in hac parabola de Paſtore exprimũtur, liquidò patebit, quantopere Epiſcopus, ſeu Paſtor, teneatur animam ſuam dare pro ouibus ſuis.

Sunt autem hæc inſignia boni Paſtoris. Primo amor ouium. Secundo ſingularis cura, & exquiſita diligentia eas paſcendi, ac tuendi. Tertio induſtria comparandi ouibus grata, commoda, & vtilia. Quarto fortitudo animi ad pericula quæ ſuis ouibus accidunt propulſanda. Quinto uocare oues nominatim, id eſt diſtinctè, & ſigillatim ouium ingenia, uitia, propenſiones, atque Virtutes cognoſcere, atque etiam familiariter, & amicè cum eis conuerſari: id enim eſt aliquem propriè, & ex nomine cognoſcere. Vt patet Exod. 33. vbi loquens Dominus Moſi, cum quo familiariter loquebatur, dixit illi: *Cognoui te nomine tuo*.

Inſignia boni paſtoris ſunt quinq;.

Exod. 33.

Ad hoc igitur vt Paſtor ſuas oues nominatim uocet, multa in ſe debet habere. Primum diſtinctam ſingulatum ouium notitiam. Secundum amorem, Tertium curam, &

Ad hoc ut Paſtor uocet ſuas oues nominatim, debet habere multa.

AE ſolicitudinem; Quartum, ſcilicet quandam conuerſationem, & familiaritatem cum ouibus. Quinta proprietas eſt, educere oues, nempe ad ſolis calorem, ad opacum frigus, ad lotionem, ad potum, & paſtum; nocte claudendo, eaſque ad uirentia gramina die educendo. Sexta proprietas eſt, antecedere ipſas, non autem ſequi, (quidquid dixerit Chryſoſt. homil. 58.) quod ubique locorum fit; cùm Paſtores prægrediantur, uel propter ouium ignorantiam, uel aſperitatem, uel pericula itineris. Et licet quandoque Paſtores ſubſequantur, hoc tamen eſt claudicantibus, deficientibus, vel à via diuertentibus ouibus, quod rarò accidit. Proprium autē ipſius eſt præire, ſicut & famulorum ſequi. Dirigere enim eſt proprium eorum qui ex familiaritate & ſenſatione noti ſunt ouibus: & de his Dominus ait, quòd ante eas vadit. Vltima proprietas eſt, Quoniā *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*. quo loco nomine animæ, vita corporalis intelligitur, ſicut patet ex Matth. 2. *Defuncti ſunt qui quærebant animam Pueri*. & Ioan. 13. *animam meam pro te ponam*.

Proprium eſt Paſtorū præire, ſicut & famulorum ſequi oues.

Nomine animæ in parabola Paſtoris uita corporalis intelligitur.

Matth 2. Ioan. 13.

Dupliciter autem poteſt Paſtor *animam ſuam ponere pro ouibus ſuis*, vel apertè pro earum defenſione mortem oppetens, ut ſi pro earum ſalute fortiter propugnans, à latronibus, aut færis occidatur; vel quia, propter perpeſſos innumeros in grege paſcendo labores, debilitatur, & mors eius maturatur.

Dupliciter Paſtor aiām ſuam pro ouibus ponit.

Ex his prænarratis proprietatibus boni Paſtoris, euidentiſſimè colligitur, Paſtorem, tempore neceſſitatis teneri animam ſuam pro ouibus ſuis ponere, nec licitè poſſe (ueniente lupo) fugere, ſed ipſum ingruere, proſequi, & interficere: imitando Dauidem, qui lupum ouem rapientem, per mentū apprehenſum interficiebat. Ideò enim Paſtor bonus dicitur, non ſolùm quòd benè & rectè ſecundùm virtutem ſibi ipſi uiuat; ſed quia quod officij ſui eſt, nempe ſaluti ouium benè conſulere, accuratè perficiat. In quo ſi defficiat, utique à forma boni Paſtoris declinabit.

Paſtor tempore neceſſitatis, tenetur animam ſuā dare pro ouibus ſuis.

Adde, quòd alias uis rationis Christi qua concludit ſe bonum eſſe Paſtorem, ex proprietate Paſtoris deſſumpta, ineffi-cax eſſet, ſi Paſtor non teneretur animam ſuam dare pro ouibus ſuis. Ait enim ſic: *Ego ſum Paſtor bonus, & animam meam pono pro ouibus meis*. Quod probat ex eo, quia *bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis*.

Argumētum Chriſti efficax.

Verùm circa hæc uerba obijceret aliquis, Metaphoram hanc Paſtoris, in hac proprietate, quòd animam ponat pro ouibus.

Obiectio.

ouibus ſuis, non eſſe ueram, nec conuenienter accomodari C Prælatis. Materialis enim Paſtor, nequaquam exponit uitã ſuam morti pro ouibus, pluris enim facit homo uitam ſuã temporalem quàm oues omnes mũdi, ſecundùm illud Iob. 2. *pellem pro pelle dabit homo, & cuncta quæ habet, dabit pro anima ſua*: & cum uita temporalis præſtantius bonum ſit quàm bona temporalia; non uidetur ex ordine uirtutis fieri, ſi quis uitam ſuam ponat pro ouibus, cùm pro minori bono, maius bonum exponeretur. Quocirca ſicut pro fama, uel honore alijſq; temporalibus, uitioſum eſſet uitam exponere; ita quoque ſi pro materialibus ouibus daret animam ſuam Paſtor, bonus non eſſet.

Iob. 2.

Aliqui (ut refert Toletus in annotatione 9. ſuper præfatũ cap. Ioan.) hac difficultate preſſi, exiſtimarunt, huiuſmodi Ioannis ſententiam de ſolis ſpiritualibus paſtoribus, qui metaphoricè Paſtores dicuntur, intelligendam eſſe; ſed horum expoſitio non eſt conſona textui, cùm omnia quæ ſpirituali Paſtori applicantur à Chriſto, ex metaphora materialis Paſtoris clariſſimè deſumantur.

Aliquorum ſolutio refellitur.

Et obiectioni quidem dupliciter reſpondetur. Primò, partes Paſtoris eſſe taliter uitam exponere, etſi huiuſmodi expoſitio, uitioſa & minus laudabilis eſſet. Nec enim bonus dicitur, quòd uirtuoſè operetur, ſed quòd ritè expleat officium D ſuum. Quemadmodum Lucæ 16. accuratus & prudens dicitur uillicus iniquitatis, quanuis perperam ſit operatus, quæ Domini erant donando. Sed hæc ſolutio non eſt reuera ad litteram: Vnde reſpondemus ſecundò, aliquando bonum, et laudabile eſſe exponere uitam temporalem pro ouibus, & rebus temporalibus defendendis. Licet enim temporalia bona expetere, conquirere, conſeruare, & pro eorum tutela, ſe uitæ periculo offerre, quando hæc ad honeſtum finem ordinantur, & diriguntur. Neque hoc eſt maius pro minori, ſed minus pro maiori exponere. Temporalia enim ad honeſtũ finem ordinata, honeſti boni induunt rationem: de qua re ſuperius egimus.

Solutio Prima.

Solutio ſecũda.

Temporalia bona ad fine honeſtũ ordinata, induũt rationẽ honeſti, & ita poteſt homo exponere uitam ſuam pro illis.

Notandum autem eſt. Quòd animam ponere in ſcripturis, non ſemper ſignificat, mori actualiter, ſed interdum ſignificat, offerre ſe uitæ periculo. Sic act. 15. de Paulo, & Barnaba ad huc uiuentibus dicitur. *Qui animas ſuas tradiderunt pro nomine Domini noſtri*. Atque hæc de hoc articulo.

Acto. 15.

ARTI-

A ARTICVLVS SEXTVS.

Quid nomine lupi ſit intelligendum, ad cuius aduentum Paſtor fugere non tenetur, & quotuplices ſint iſti lupi?

DIuus Thomas lectione 3. in ca. 10. Ioan. ſuper illa verba: *vidit lupum venientem, & dimittit oues* (vt in calce primæ quæſt. diximus) triplex luporum genus enumerat, quod ex Patribus deſumitur.

Luporum genus triplex eſt, ex D. Th.

Primùm eſt Diabolus tentans, vt patet Ezech. 34. *Sed ſi communicabit aliquando lupus cum agno?* Sic Auguſtinus ſermone 49. de verbis Domini, tomo 10. *Lupus autem* (inquit) *Diabolus eſt, inſidiatur vt decipiat, & qui illum ſequuntur. Nã dictum eſt, quod ſint induti quidem pellibus ouium, intus autem ſunt lupi rapaces.* & tract. 46. in Ioannem. *Ecce* (inquit) *lupus oui guttur apprehendit, Diabolus Fideli adulterium perſuaſit, tu taces, non increpas, o, mercenariè? lupum venientem vidiſti, & fugiſti. Reſpondes forte, & dicis: Ecce hic ſum, non fugi: fugiſti quia tacuiſti, tacuiſti quia timuiſti: fuga animi timor eſt, corpore ſtetiſti, ſpiritu fugiſti.* Hæc ille.

Primum, Diabolus. Ezech. 34. Auguſt.

Gloſa ordinaria ſuper dictum locum Ioannis dicit. *Lupus eſt, vel uiolentus qui corporaliter vaſtat, vel Diabolus qui ſpiritualiter diſſipat. Cui qui non animas ouium, ſed ſua quærit, nõ* B *occurrit reſiſtendo, vel mala arguendo, quod eſt fugere: quia timor eſt fuga animi.*

Gloſa.

Secundum genus luporum, eſt ſæuiens Tyrannus. ita D. Greg. homil. 14. in Euangelia, inter medium, & principium, vbi ſic ait. *Lupus ſuper oues venit, cum quilibet iniuſtus, & raptor, Fideles quoque atque humiles opprimit.*

Secundũ luporum genus eſt Tyrãnus. ex D. Greg.

Nicolaus de Lyra, in eundem locum dicit; Tyrannum ſubditos ad peccandum inducentem, & ad malum pertrahenté, lupum eſſe. Atque in hunc ſenſum intelliguntur verba illa Exech. 32. *Principes eius in medio eius, quaſi lupi.*

Nicolaus de Lyra, dicit quod Tyrãni ſubditos ad pccandũ inducẽtes ſunt lupi. Ezech. 32.

Tertium genus luporum, ſunt hæretici, iuxta illud Mat. 7. *Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium.* & Actorum 20. *Ego ſcio, quòd intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces non parcentes gregi.* Ita Cyprianus contra Nouatia. Auguſtinus quoque eodem tractatu 46. & Ambroſius in cap. 10. Lucæ in illa verba: *Ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* egregiè de huiuſmodi lupis pertractat dicens: *Bonus Paſtor lupos gregi ſuo timere non nouit: ideoque iſti diſcipuli non in prædam, ſed ad gratiam diriguntur. Sollicitudo enim boni paſtoris efficit, vt lupi in agnos audere non poſſint. Mittit ergo agnos inter lupos, vt compleretur illud: tunc*

Tertium luporũ genus, ſunt hęretici Matth. 7. Actorum 20. D. Cypria. D.Ambro.

Aurea lupi deſcriptio ex D.Ambro.

lupi,& agni ſimul paſcentur. Et quoniam proximè de vulpe no C
bis non ingratus tractatus euaſit, ſi iudicium veſtrum in figu-
ra minuſculi animantis expertus ſum, præſumo quòd profun-
da myſteria velantur, ſtudiorum veſtrorum poſſim aperire ſuf
fragio. In ſpecie vulpium hæreticos ſignificari ſupra expreſ-
ſimus, qui promittunt nomine, quòd Chriſtum ſequantur, ſed
ſtudio fraudis abiurant. Hos non ſuſcipit Dominus, ſed à ſuo
nido arcet, & prohibet. Lupi quid ſignificare videantur, debe-
mus aduertere. Beſtiæ nempe ſunt quæ inſidiantur ouilibus,
circa paſtorales verſantur caſas, habitacula domorum intrare
non audent, ſomnum canum, abſentiam aut deſidiam Paſtoris
explorant, ouiũ guttur inuadunt, vt cito ſtrangulent, feri, rapa
ces, iidemq; natura corporis rigidiores, vt ſe facile non poſſint in-
flectere: Impetu quodam ſuo feruntur, & ideò ſæpè luduntur.
Tum præterea, ſi quem priores hominẽ uiderint, vocem ei qua-
dam natura feruntur ui eripere: ſi autem homo prius eos vide
rit, exagitari memorantur. Et ideò cauendum mihi eſt, ne ſi in
hodierno tractatu, ſpiritualium myſteriorum gratia non potue
rit refulgere, lupi me prius vidiſſe credantur, & ſolemne vocis
extorſiſſe ſuffragium. Nonne lupis iſtis hæretici comparandi
ſunt, qui inſidiantur ouibus Chriſti, fremunt circa caulas no-
cturno magis tempore quàm diurno? ſemper enim perfidis nox
eſt, qui lucem Chriſti ſcæua nebulis interpretationis obducere, D
& quantum in ipſis eſt fuſcare conantur. Verſantur ergo circa
caulas, ſtabula tamen Chriſti intrare non audent. Et ideò non
ſanantur, quia in ſtabulum ſuum non vult eos Chriſtus induce-
re, in quo curatus eſt ille qui de Hieruſalem deſcenderis incidit
in latrones: quem vulneribus alligatis, infuſo oleo & vino, impo
nens in iumentũ ſuum, Samaritanus ille duxit in ſtabulum, &
ſanandum ſtabulario dereliquit. Nõ accipiunt ergo medicinã,
qui medicum non requirunt. Si enim requirent, non deroga-
rent. Explorant Paſtoris abſentiam, & ideò Paſtores Eccleſia-
rum, vel necare, vel in exilium agere contendunt, quia præſen-
tibus Paſtoribus, oues Chriſti incurſare non poſſunt. Spoliare
gregem Domini, & diripere conantur, qui corporea quadã men
tis intentione duri ac rigidi, nequaquam ſolent à ſuo errore de-
flectere. Et ideò Apoſtolus ait, ad Tit. 3. Hæreticum hominem
poſt vnã correptionẽ deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſ-
modi eſt. Hos ſcripturæ verus interpres illudit, vt inanes ſuos in
vanum effundant impetus, & nocere non poſſint. Qui ſi quem
verſuta diſputationis ſuæ circumſcriptione præuenerint, fa-
ciunt obmuteſcere. Mutus eſt enim qui verbum Dei, non ea-
dem qua eſt gloria confitetur. Caue ergo ne tibi uocem tollat hæ-
reticus,

Hæretici nõ recipiunt medicinã, quia medicũ non requirunt.

Hæretici curant animarum Paſtores in exiliũ mittere.

ad Tit. 3.

Verſutia hæreticorum in diſputando.

A *reticus, ſi prior eum non ipſe deprehenderis: ſerpit enim dum latet eius perfidia. Si autem commenta eius impietatis agnoueris, iacturam piæ vocis timere non poteris. Caue igitur verſuta diſputationis venena; animam petunt, guttur inuadunt, vitalibus vulnus affligunt. Graues ſunt morſus hæreticorum, qui ipſis grauiores, & rapaciores beſtijs, nullum auaritiæ finem, impietatiſq; nouerunt. Nec vos moueat quòd formam prætendere videntur humanam; quoniam & ſi foris homo cernitur, intus beſtia fremit. Et ideo eos lupos eſſe non dubium eſt, iuxta Domini ſniam, qui ait: Attēdite uobis à falſis Prophetis, qui ueniūt ad vos in ueſtitu ouiū, intus aūt ſunt lupi rapaces, ex fructibus eorū cognoſcetis eos.* Hactenus Ambroſius. Ex cuius ſnīa, quæ paulò ſuperius de lupo ſcripſimus deſumpta fuere.

Hæreticus inſtar lupi quomodo uocē adimit Chriſtiano.

Hæreticorū morſus ſunt graues.

Et licet in multis locis, à Sanctis Patribus varijs modis hęretici nominentur, vt *Adulterinæ gemmæ* ſplendorem ac ualorem quem non habent demōſtrantes: *Simiæ* homines immitantes Sanctos exterius, interius autem immunditia plenos: vt ait Philo. ſuper 3. Reg. 10. Nominatur *Camaleones* qui in quemcumq; colorem commutantur, præterquam in album: *Hydræ* quoque uenenoſa ſemper capita pullulantes: *Adulteri*, tot tantiſq; ſectarum ſcortis, Dei ſcripturas adulterantes, ut ait Origenes ſuper Rom. 2. & Ambr. in eundem
B locum. *Araneæ* in ſuper minutiſſimas telas debilibus texentes. Appellantur quoq; *putrida membra, præciſi rami, Idololatræ, AntiChriſti, Monetarum adulteratores, Serpentes, Baſiliſci, Aſpides*, vt ait Orige. in Leuit. hom. 16. & in Lucam homil. 31. & ſuper Ro. 3. *Dracones, Vipera*, vt ait Baſil. in Examc. hom. 10. & D. Hiero. in Iſa. 30. & in Ezech. 8. *Leopardi*, vt ait Rupertus ſuper Iudi. 15. *Vulpes Sanſonis*, vt uult D. Ambro. ſuper Pſ. 118. Ser. 2. & ſuper Lucā, c. 9. *Leproſi*, ut uult Greg. 11. Moraliū. *Peſtilentes*, ut aiūt Orig ſup. Mat. ho. 28. & Hier. ſup c. 24. Mat. & Iſyc. ſup Leu. 26. & tandē *Latrones*. Licet igitur & alijs nominibus nūcupent; propriùs tn̄ *Lupi* nominātur. Vn̄ Orig. lib. 4. contra Celſum, hæreticos, lupis uult aſſimilari, quæ ſunt animalia immunda, & qm̄ ſicut ad hominū flagellum, lupi immittuntur; ſic propter noſtra demerita īmmittuntur hæreſes: & ſicuti ingrediētibus lupis aliquā regionem, illā depopulantur; ſic hęreſibus uenientibus, ac Ciuitatem aliquam peruagantibus, illā deuaſtant, ut ſanguineis lachrymis cū Hieremia planctū aſſumere liceat dicētes: *Quomodo ſedet ſola Ciuitas plena populo? facta eſt quaſi uidua domina gentiū, Princeps Prouinciarū facta eſt ſub tributo.* Quod patet in Germania, alijsq; innumeris locis, qui hoc uiro cru

Hæretici varijs nominibus nominā tur: dicuntur enim.

Adulterinæ gemmæ. Simiæ. Camaleones. Hydræ. Adulteri. Araneæ. Membra putrida. Præciſi rami. Idololatræ. AntiChriſti. Monetarum adulteratores. Serpentes. Baſiliſci. Aſpides. Dracones. Viperæ. Leopardi. Vulpes Sanſonis. Leproſi. Peſtilentes. Latrones.

Philo. Orige. D. Ambro. D. Amb. D. Greg. D. Baſyl. D. Hierony. Rupertus. Orige. D. Hierony. Tren. 2. D. Chryſoſt.

deliſſimo repletò, omnem gratiæ ſplendorem amiſerunt. C
His poſitis, vt propoſito dubio ſatisfaciamus, dicimus.
Primò, quòd tempore perſequtionis, tam lupi, ideſt Diaboli, quàm lupi, ideſt hæretici, non eſt licitum Paſtori, ſuum gregem relinquere. Cùm enim ſalus ſubditorum (qui finis obligationis Epiſcopalis eſt) exigit præſentiam Paſtoris; tunc profectò perſonaliter gregem ſuum deſerere non debet, propter quodcunq; commodum temporale, nec propter quodcunque perſonale periculum imminens; ſed debet animam ſuam dare pro ouibus ſuis, & reſiſtere prædictis lupis, non quidem corporaliter, ſed magis ſpiritualiter, per deuotam orationem, & ſanctam prædicationem, ac doctrinam; ne diabolica tentatione, puta deſperatione, finali impœnitentia, atque aliis grauiſſimis malis, quæ ſine Paſtoris auxilio euitari non poſſint, atque etiam hæretica deceptione, pereant. Atq; ita tunc nõ licet fugere cũ pſentia illius omnimodè ſit gregi neceſſaria, maximè hæretico perſequẽte, Nã (vt inquit Chry. li.4. de ſacerdotio prope mediũ) *& Ciuitas quãdiu muro vndiq; cincta eſt, eos irridet à quib⁹ obſidetur pſidio illo tutiſſima. Vbi verò quis murũ diruerit, ad portulæ tantũ magnitudinẽ, tũ longè illi abeſt ſepti præſidiũ, et ſi firmũ alioqui, ac tutũ illud maneat. Haud aliter igitur, & Dei Ciuitas, dum ipſam vndiq; pro muro Paſtoris ſolertia atq; prudẽtia cingit, aduerſarij ſuæ oẽs* D *machinæ, arteſq; in opprobriũ riſumq; cedũt, euaduntq; qui eã incolũt indẽnes atq; illæſi; ſi aũt eã parte aliqua demoliri, qs poſſit, vt vniuerſũ nõ diuertit à parte totũ, ut ſic dicã labefactatur.*
Dicimus Secũdò, quòd ſi ſermo ſit de tertio lupo, ideſt Tyranno perſequente uel hæretico potenti, tres in hoc ſunt Patrum ſententiæ; duæ extremæ, & altera media.

Sententia D. Athanaſij fugæ multũ indulget.

Prima quidam eſt Athanaſij, in Apologia ad Conſtantiũ, qui in laxiorem partem inclinans; nimium fugæ indulget. Vult enim fugam eſſe licitam, & laudabilem, quod multis varijſque exemplis oſtendit, ac probat. Imò ait, in fuga magnam fortitudinis vim reperiri, dum non ideò à periculo mortis fugit homo, vt fugere velit à morte; ſed ideò fugit, quia fuga illa ſe ad maiora, & grauiora pericula pro Chriſto, & ſuis ouibus ſubeunda præſeruat. Qui dum mirabili modo in fugam damnantem inuehitur, proprios hic Athanaſij uiſum eſt nobis afferre ſermones: ſunt autem qui ſequntur. *Age, iam quid ſacræ ſcripturæ de huiuſmodi re loquantur incipiamus. Inde enim patebit eos potiſſimum cum Sacris litteris pugnare, & Sanctorum virtutes, calumniari. Nam ſi vituperant eos, qui ſeſe dum ad ne-*

Varia exempla fugientium proponuntur ex ſacra ſcriptura.

cem

A *cem quæruntur, occultant, & calumniantur, eos qui vitant perſequutores, quid (quæſo) facient; cùm viderint Iacob à Fratre ſuo Eſau fugientem? Moſenq; ad Madianitas metu Pharaonis ſecedere: aut quid iſti, qui huiuſmodi garriunt, reſpõdebunt Dauidi, è ſuis ædibus Saulem ob perſecuſſores ſummiſſos fugienti &, occultanti ſe in ſpelunca, faciemq; immutanti, quoad euaderet Abimelechum, & inſidias declinaret? Aut quid dicent iſti, qui vbique temerè ſublaterant, ſi videant magnum Eliam, Deum nominatum, & mortuos excitantem, ſeſe abdere propter Achab, & profugere ob minas Ieſabel, quo tempore filij etiam Prophetarum, quæſiti ad necem, ſeſe in ſpeluncis apud Abdiam recluſerunt? Forſitan nec de iſtis, ut nimis priſcis quicquam legerunt, neq; quæ in Euangelijs ſunt, meminerunt. Sed quid: num hoc ignorant, & diſcipulos propter metum Iudæorum, latebras, & receſſus quæſiuiſſe: & Paulum Damaſci in ſporta è manibus demiſſum eſſe, dum à gentis Præfecto quæreretur? Quo animo quæſo iſta de Sanctis legunt: aut quem ibi prætextum ſuæ temeritatis reperire poſſunt? Si enim illis timiditatem exprobrent, furiunt: ſin contra Dei voluntatem feciſſe arguant, prorſus ſcripturas ſacras calumniantur. Nam & in lege Ciuitates refugiorum erant, pro ijs, qui ad cædem quærebantur, vt aliquo modo perſequutorem euaderent. In conſu-*

B *matione porro ſæculorum, cùm aduenisset illud ipſum verbum Patris, quod Moſi anteà loquutum fuerat, rurſus præceptum fugiendi condidit; Cùm vos (inquiens) perſequti fuerint in vna Ciuitate, fugite in aliam, pauloq; poſt ſubijcit: Cùm videritis illam abominationem deſolationis, quæ dicta eſt per Danielem Prophetam, conſiſtentem in loco Sancto, qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes; & qui in tecto eſt, non deſcendat, vt aliquid tollat ex ædibus ſuis, & qui in agro eſt, ne retrorſum ſe conuertat ad veſtimenta. Hoc cùm ſcirent Sancti, ad eam normam uitam ſuam temperauerunt. Quæ autem præſentiarum præcipit Dominus, ea quoque ante ſuam in carne conuerſationem loqutus eſt in Sanctis, & hoc genus forma, inſtitutique, hominibus perfectitudinem conciliat. Nam quod Deus iniunxit, faciendum eſt.* Hactenus Athanaſius. Qui plurimis alijs locis exemplo Domini, fugam laudat, atque magnificat. Sed quoniam ea hic adducere, eſſet totam ipſius Apologiam deſcribere (quod non eſt uiſum nobis) ideò ex illis plurimis, ad pauca ſuam ſententiam demonſtrandam, & corroborandam adiecimus, lectorem ad Proprium Athanaſij fontem remittentes.

Secũda ſnia eſt Tertullia. in libello quem de fuga in perſe- Sentẽtia Tertulliani ni-

 qutione,

mium arcta contra fugã.

quţione, contra Fauctum compoſuit, qui ex aduerſo, nimis rigidus, & aſper uidetur. Vbi non modò fugam damnat; ſed totis etiam viribus, plurimis conuicijs fugientes inſequitur. Tenet autem, præceptum illud Domini, vt ſcilicet, Apoſtoli *perſequti in vna Ciuitate, fugerent in aliam*, eſſe temporale, & datum Apoſtolis eo tempore quo Chriſtus viuebat, neq; eos ſemper obligaſſe, vt toto ſcilicet vitę eorum tempore, hoc fugiendi pręcepto tenerentur. Ex quo infert, multò minus nos eſſe præcepto illo adſtrictos: imò verò tenet, nullo modo Paſtores fugere debere. Innititur autem vnica ratione, ad hoc probandum. Quoniam (inquit) omnis perſequtio eſt à Deo, quam nos fugere non debemus. Verba eius ſunt hæc. *Igitur cùm etiam ſub Apoſtolis ipſis temporale fuerit fugæ præceptum, ſicut etiam reliquorum præſcriptorũ, non poteſt apud nos perſeuerare, quod apud Doctores noſtros conceſſauit; & ſi non propriè ad illos fuiſſet emiſſum. Aut ſi perſeuerare illud Dominus voluit, deliquerunt Apoſtoli, qui non vſq; ad finẽ fugere curauerunt. Videamus nunc, an & cætera Domini edicta, fugæ perpetuò congruant præcepto. Primò quidem, ſi à Deo perſequtio eſt, quale eſt vt idem fugiendam eam mandet, qui & infert? quam ſi euadi vellet, melius non immitteret. Ne voluntatem ſuam, alia voluntate præuaricari videretur; aut pati enim nos voluit perſequtionem, aut fugere: ſi fugere, quomodo pati? ſi autẽ pati, quomodo fugere? Iam verò quanta inæqualitas ſentẽtiarũ iubẽtis fugere, & inuitantis ad paſſionẽ contrariũ fugæ. Qui cõfeſſus fuerit me, & ego confitebor illum coram Patre meo. Quomodo confitebitur fugiens? quomodo fugiet confitens? Qui mei confuſus fuerit, & ego confundar eius coram Patre; ſi deuito paſſionem, confundo confeſſionem. Fœlices, qui perſequtionem paſſi fuerint cauſa nominis mei, Infœlices ergo qui fugiendo, ex præcepto non erunt paſſi. Qui ſuſtinuerit in finem, iſte ſaluabitur. Quid ergo me iubens fugere, vis in finem ſuſtinere? Tanta diuerſitas ſententiarum ſi non congruit Diuinæ grauitati, apparet quoq; præceptum fugæ, ſuam habuiſſe rationem quã oſtendimus.*

C

Ratio Tertulliani contra fugam.

D

Hæc Tertullianus; Qui multis alijs rationibus, ſuam aſtruit opinionem.

D. Hierony. Tertullianũ, & hunc ſanũ librũ de fuga condemnat. Tertullian⁹, Montanũ, hæreticũ ſequutus eſt.

Et licet D. Hieronymus in libro ſcriptorum Eccleſiaſticorum, in tomo 1. Epiſtolarum, damnet Tertullianum, eiuſque librum de perſequtione (quem nuper citauimus) nominatim contra Eccleſiam factum eſſe dicat: cum propter inuidiam, & Clericorũ Romanæ Eccleſiæ contumelias, à Montani hæretici dogma delapſus, ad illos conſcribendos libros

A ſe totum conuerterit (ſicut modò hæretici faciunt) nihilominus ipſe Hieronymus in hoc ipſum ſequitur; quòd tenet, *præceptũ illud fugiendi, ad tempus à Domino fuiſſe traditũ Apoſtolis, ſeruandum tantũ ab ipſis in illa prima ſua legatione*: Quod probat ex Antecedẽtibus, dum dixit Dominus; *In viã gentium, ne abieritis*, & ex ſubſequentibus: *Non conſumabitis Ciuitates Iſrael, donec veniat filius hominis*. Ob quas rationes, etiam D. Chryſoſtomus, præceptum hoc, tantùm referendum eſſe vult ad illud tempus, quo tunc ad prædicationẽ Apoſtoli mittebantur.

Præceptũ fugiẽdi ex ſententia D. Hierony. temporale fuit Apoſtolis.

D. Chryſoſt. cũ Hieronymo concordat, quoad p̃ceptũ fuge.

Sed hoc ſanè præceptum Domini, non tantùm ad tempus primæ legationis Apoſtolorum extendi patet ex eò, quòd etiam poſt aſcenſionem Domini, leguntur Apoſtoli ex vna in aliam Ciuitatem fugiſſe. Deinde patet ex eo, quòd hoc præceptum, ponitur inter ea quæ potius ad futuram legationem pertinent. Vnde rectè D. Aug. & alij, ad omnes ſaltem quodammodo hoc præceptum, vel permiſſionem pertinere arbitrantur, ſicut & quod ſequitur: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & poſt hæc nõ habent amplius quid faciant, &c.*

Opinio auctoris.

Probatur. Primo.

Probatur Secundo.

D. Auguſt.

Tertia ſententia media, eſt Auguſtini Epiſtola 180. ad Ho-
B noratum, cui ſubſcribunt D. Tho. loco citato, & Turrecremata, in Dominicam primam poſt 8. paſchæ. q. 3. ſuperius citata;
C quos nos ſequentes diſtinguimus. Quoniam aut perſequtio, eſt perſonalis. i. contra perſonam ſolius Paſtoris, aut contra totum populum: Si perſonalis, tunc vel excitatur ab Infidelibus, vel à ſuis ſubditis: Si ab infidelibus, tunc, aut quæritur vita tantùm Paſtoris, ſeu Prælati, aut etiam totius Populi: ſi ipſius Paſtoris tantùm, amplius inquirendum eſt. Quoniã aut quæritur ob cauſam ad fidem ſpectantem, aut non: Si verò eſt cõtra Populum, & ob fidei cauſam, tunc aut populus vult morari in Ciuitate, aut inde fugere. Rurſus ex alio capite. ſi perſequtio contra Paſtorem excitetur à ſuis ſubditis, tunc videndum etiam eſt, ſi omnes ſubditi ſint praui, aut partim praui, & partim boni. Et tandem ſi omnes iniqui ſint, & peruerſi, videndum eſt, ſi eſt ſpes correptionis, & emendationis eorum, aut non.

Tertia ſentẽtia, de fuga, media eſt D. Aug. D. Tho. & Turrecre.

Aureæ quæſtionis dilucidatio.

Dicimus ergo reſolutè pro determinatione. Quòd quãdo Lupus. i. Tyrannus, aut Hæreticus potens, Paſtoris tantùm perſonam, non propter Fidei cauſam, ſed ob particulares inimicitias, & priuata odia inſequitur; tunc licitè abſq; dubio Paſtor fugere poteſt, imò & debet, ut ait Lyra. ſuper Matt. c. 10. in hoc idem: *Si vos perſecuti fuerint, &c.* Atq; ita laudabiliter fecit Athanaſius, dum Arrianorum impetum, qui eius vi

Reſolutio eius.

Lyra.

Athanaſij fuga laudabilis.

tam expetebant, fuga euaſit, & Paulus, qui ne à Damaſci Præ- C ſide caperetur, fuga (*per murum in ſporta dimiſſus*) vitæ conſuluit: quem immitatus eſt D. Tho. Cãthuarienſis, qui in Anglia ad mortem perſequtus, non aliter quàm terga vertendo inimicos deluſit. Quam fugam conſuluit Aug. in Epiſtò. 180. præcitata ad Honoratum ijs Verbis. *Fugiant ſerui Christi de Ciuitate in Ciuitatem, quando eorum quiſq; ſpecialiter à perſequtoribus quæritur; Vt ab alijs, qui non ita quæruntur, nõ deſeratur Eccleſia.* Quoniam vt inquit Athanaſius in citata Apologia, *Fugere Deus iniunxit, & Sancti factitarunt. Perſequi enim Diaboli inuentum eſt, qui omnibus infeſtus, vbique perſequendi votum concipit.* Hæc ille. Quòd ſi perſequtio in Prælatum ſolùm fuerit excitata, ob Fidei cauſam, & non ob liuorem, aut alia priuata odia; tunc ſi ex fuga Prælati, ſcandalum aliquod in fide in ipſis ſubditis ſequatur; tenetur Prælatus non fugere, ſed remanere cum grege, *& ponere* (iuxta domini verbum) *animam ſuam pro ouibus ſuis.* Maiorem enim tunc puſillus grex ex Paſtoris abſentia in fide iacturam, maiuſq; detrimentum percipiet, quàm ſi Paſtoris uita, morte ſu perueniente, deficeret; cùm hoc eſſet damnum corporale, illud autem ſpirituale. Vnde ut ait Egeſippus lib. 3. ſuæ hiſtoriæ c. 2. & D. Ambro. in oratione ad Auxentium de Baſilicis tradendis, cùm Petrus Apoſt. ob cauſam fidei, Neronis perſe D quutionem fugiens Roma diſcederet, Chriſtus ei obuiam factus eſt: cùmq; Petrus ab eo ſiſcitaretur dicens; *Domine quo vadis*, Chriſtus obuerſo vultu improperans ei reſpondit. *Vado Romam iterum crucifigi.* Quibus verbis Petrum reprehendit, dùm illo tempore, quo ei erat in fide propugnandum & aduerſario reſiſtendum; timidus & formidoloſus; (relictis ſuis ouibus, quod facere nõ debebat) à Perſequente fugiebat.

D. Tho. Cantuarienſis fuga, laudabilis.

D. Aug.

Perſequi, diaboli inuentũ eſt.

Si perſequtio fuerit contra Prælatum eſt fidei. & ex fuga ſequitur ſcandalũ, tenetur Prælatus non fugere.

Egeſippus.

D. Ambro.

Cur Petrus Apoſtolus tẽpore Neronis perſequentis a Chriſto reprehẽſus eſt.

Si verò nullum omnino timeatur ſcandalũ in grege, tunc licet Paſtori fugere; cùm ex ipſius fuga, gregi nihil mali adueniat. Quòd ſi perſequtio fuerit in cauſa Fidei, contra gregem, & Paſtorem; tunc nullo modo licet Paſtori gregem ſuum dimittere; ſed ſi grex voluerit fugere, poteſt, imò debet cum eo ire. Si autem grex in duas partes diuidatur, quarum vna fugere velit, altera verò permanere; tunc relicto Vicario idoneo parti remanenti, poteſt & debet cum illis fugere. Quòd ſi perſequtio à proprijs ſubditis in Paſtorem oriatur; tunc ſi ſubditi partim ſint boni, partim verò mali, ſi de malorum ſalute ſpes fuerit fruſtratoria, non debet bonos relinquere; ſi verò fuerit ſpes de conuerſione eorum, eo tempore, debet Chriſti exemplo, nonagin-

A Ita nouē bonas oues in virtutū ſecuro deſerto relinquere, & quęrere pereuntē. Quòd ſi totus grex fuerit peruerſus, & nihilominus eius ſalus ſperetur; debet remanere Paſtor. Sin uerò eorum ſalus fuerit omninò deſperata, tunc ſine peccato licebit Prælato fugam arripere, ut ait D. Gregorius li. 2. Dialogorum.

D. Gregor.

Vt uerò Tertulliano reſpondeamus, eiuſque dictum examinemus, dicimus, D. Hilariū tenere oppoſitū illius quod ipſe tenet. Vult enim Hilarius, præceptum illud, uel potius conſilium illud Domini, ut Apoſtoli perſequuti in vna Ciuitate pergant ad aliam, non eſſe tantùm extendendum ad primam legationem Apoſtolorum; ſed etiam ad ſecundā, quando ſcilicet dimiſſa, ac relicta Iudæa, ad gentes uocandas ſe conuerterunt; iuxta illud actorum 13. *Vobis oportebat primū loqui verbū Dei, ſed quia repuliſtis illud, & indignos nos Iudicaſtis æterna vita, ecce cōuertimur ad gentes*: Atq; ita non eſſe temporale, ſed ad nos uſque extendi, ita ut tunc fugere poſſimus, & debeamus, quando id ratio à Spiritu ſancto edocta, commonuerit.

Ad Tertulliannm reſpondetur.

D. Hilarius.

Præceptum, uel conſiliū illud Domini de fuga, extendit ſe uſque ad ſecundā Apoſtolorum legationem, imò uſque ad nos. Acto. 13.

Vnde ſciendum eſt, quòd non ideò Dominus perſequutionem mittit, ut ab ea fugere non debeamus, ſicut ait Tertullianus, ſed potius, ut ueniente perſequutore, per patientiam C gloriæ coronam mereamur: & in ea (Charitatis officijs erga Proximum expletis) Domini opus impleamus. Quoniā B verò eſt dare maius, ac minus opus, in his quæ homo operatur; ideò cùm duo horum concurrunt, quorum unum altero maius eſt; potius debet homo maius, quàm minus implere. Sancti ergo, quoniam neceſſarij erant ad Euangelium diſſeminandum, & Chriſti fidem media prædicatione, per uniuerſum orbem propagandum; ideò in ſuis perſequtionibus dum quærebantur, fuga multocies uitæ ſuæ conſulebant: nō tam mortem timentes, quàm ſe ad maiora ſubeunda tormēta pro Chriſto, & ſuis ouibus reſeruantes, ac præparantes. Quoniam uidebant tunc, ex eorum uita, maius Eccleſiæ Chriſti bonum, atque emolumentum euenturum, quàm ſi Tyrannis ſe, & perſequutoribus ultrò offerentes, euaginato gladio ocumberent.

Non ideò Dominus perſequutionē mittit ut ab ea nō fugiamus, ut uoluit Tertullianus.

Cur ſancti dū à Tyrānis ad mortem quærebantur ſæpè fuga vitæ conſulebant.

Vnde ut benè notat D. Thom. 2. 2. q. 64. artic. 4. & Opuſ. 58. fugere poteſt Iuſtus propter tria, ſcilicet, aut ut Perſequtor quieſcat, quod fit dum propter particularia, & priuata odia perſona tantùm Prælati quæritur, ut diximus, aut ut præceptum Domini opus perficiat, & ut glorioſiorem ſibi coronam acquirat. Vnde multocies illud fugere martyrum; & Ec-

Iuſtus benè poteſt fugere ꝑpter tria, ex doctrina D. Thomæ.

Lucrũm fuge quod, & quã tum ſit.

Eccleſiæ Paſtorum, non eſt fugere (ut uult Tertullianus) ſed C perſiſtere, & permanere: atque illud ipſum fugere, eſt pati, & perſeuerare in fine, ac Dominum confiteri: dum non ideò fugit ut fugiat; ſed ut alij (ſe tuto) liberentur, & maiores expectans labores, à Tyranno uel potenti aliquo, poſt multas ad Deum conuerſas animas, maiori patientiæ, aut Martyrij palma decoretur. Quomodo autem hæc omnia regulanda ſint, ſatis ſuperque declarauimus præcedenti quæſtione, vbi ex regulis ibi aſſignatis, quid in perſequtionibus faciendum ſit dignoſcitur. His omnibus expoſitis, cùm quæſtioni ſecundæ ultimum calamum adhibuerimus; ad tertiam nos breuiter enucleandam præparemus.

D

A
QVAESTIO TERTIA.

An Rex, uel Princeps iuſta lege impedire poſſit Curatum, & alios à miniſterio Infectorum.

HOC dubium, mouetur propter Doctorē quemdam ſubtilem, qui eo argumento contendit probare, Curatum non obligari ad miniſtrandum ſacramenta Infectis. Quòd Principes ſęculares pro ſtatus incolumitate, leges faciunt inuiolabiliter obſeruandas de non conuerſando: quocirca Curatum hac quoque lege ligari, & affici. Vt igitur appareat quanti roboris ſit hoc argumentum, uidendum eſt breuiter, An talis lex, ſi promulgetur, ſit iuſta? Et uidetur, quod ſic.

B Primo ex generali conſuetudine; quia tales leges in locis infectis paſſim feruntur, nec ab Epiſcopis, uel Papa reprehēduntur, ut dum ſit Quarantina, quæ ſingulare remedium ab omnibus peritis iudicatur. *Primum argumentum.*

Secundò. Quia opera Curati, ut ſuperiori quæſtione probatum eſt, non eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem animæ; Vndè propter bonum commune incolumitatis iuſtè poteſt impediri, cùm non teneatur Princeps ſubditos inducere ad omne melius, ut ait D. Thom. quodlib. 1. articu. 15. ad ultimum. *Secūdum argumentum.*

Tertiò ob experientiam, contagij, cùm ſit morti ferum, uariosq; indiſtinctè enecet, tanto malo ſuccurrendum erit, non alio ſanè remedio quàm ſimili Principis prohibitione. In oppoſitum eſt ſcriptura. Quia bonum animæ, & bonum ſpirituale etiam minimum præſtat ſaluti corporali totius mundi: *Nonne Anima plus eſt, quàm corpus, &c.* Matthe. 6. *Tertium argumentum.*

Pro deciſione huius quæſtionis ponentur tres Concluſiones; & deinde ſatisfiet argumentis. Videat autem, qui uoluerit D. Thom. ſuper hoc agentem, in quodli. 12. quæſt. 18. artic. 30. Vbi Quærit, utrum quis prohibitus à Principe ſæculari *D. Thom.*

culari dimittere debeat prædicationem? ſit igitur. C

Prima Concluſio.

Prima Concluſio. Curati, & alij miniſtrantes, ſeu miniſtrare uolentes infectis, non poſſunt iuſta lege impediri. Vnde impedienti poſſunt non obedire. Hæc Concluſio uera oſtenditur.

Probatur primò. Iſid. D.Tho. Vt aliqua lex ſit bona, dēt eſſe religioni congrua. Lex humana ut ſit iuſta, debet ꝓportionari legi diuinæ.

Primò ex natura legis. Nam, ut Iſid. lib. 5. Ethimolo. cap. 3. & 21. & S. Thom. 1.2. quæſt. 95. artic. 3. aiunt, *Prima conditio humanæ legis eſt, ut ſit Religioni congrua.* Quælibet enim res recta, & menſurata, oportet, quòd habeat formam proportionatam ſuæ Regulæ, & menſuræ. Lex igitur humana, debet eſſe proportionata legi Diuinæ, ut ſit iuſta; cùm ab illa, deriuetur. Eſſet autem contra bonum Religionis, ſi talia miniſteria ad ſalutem animarum ſpectantia, in periculo mortis impediantur. D

Probatur ſecundò. Minus bonū debet poſtponi maiori bono.

Secundò. Id quod melius eſt ſecundùm optimam rationē, debet anteponi minori bono; atqui finis legis præfatæ, ſicut & cuiuslibet humanæ, eſt corporalis hominum utilitas l. eg. nulla. ff. de leg. Hanc autem cædere unius ſolùm animæ ſaluti, & ratio, & ordo charitatis expoſcit, ergo.

Probatur tertiò. Omnia conſilia ſūt in præcepto in caſu neceſſitatis. D.Thom. Gabri.

Tertiò opera miſericordiæ tam corporalia, quàm ſpiritualia, eo tempore ſunt in præcepto, propter euidentem neceſſitatem indigentium: omnia enim conſilia ſunt in præcepto, in caſu neceſſitatis, ut ait S. Thom. quodli. 4. arti. 20. & 1.2. quæſt. 108. artic. 4. ad 4. & 2.2. quæſt. 73. artic. 3. Et alibi Gabri. dicto ſerm. de fuga peſtis, & communiter omnes. Ergo hæc impedire eſſet peccatum mortale. Vnde lex talis ex ſe eſt iniuſta.

Probatur quartò. Duplex eſt in Eccleſia poteſtas ſpiritualis, & temporalis. Gladius temporalis debet ad nutū ſub eſſe ſpirituali. D.Bernar.

Quartò. Duplex eſt in Eccleſia poteſtas, ſicut & duplex gladius, ſpiritualis, & temporalis, iuxta illud uerbum Euangelij, *Ecce gladij duo hic*; inter quos gladios hic ordo deſcribitur in extrauaganti, Vnam ſanctam, de maioritate, & obedientia; ut gladius temporalis, ſubſit ſpirituali; nec illi debeat aduerſari, ſed ad nutū eius moueri, & in eius auxilium, quod eſt dictum D. Bernardi in libro de Conſide. ad Eugen. igitur gladius temporalis, ſpiritualem impedire non debet.

Probatur quintò.

Quintò. Quia facere talem legem, eſt magis Deum ad furorem, & iracundiam prouocare; Etenim tunc multi in neceſſitate ſpirituali morientes, ſine auxilio damnabūtur. Quocirca Deus intenſius tendet arcum, & ſagittas uibrabit. Si enim propter unum peccatum Dauid, numerando populum, peſtilentiam in Iſrael immiſit; quantò magis &c.

Nota. Claudius Eſpencæus.

Aduerte hic cùm Claudio Eſpinceo, ubi ſupra, peſtem in ſcripturis ſanctis, Dei plagam, uirgam, & manum nominari

ri

A ri Exod.9.Leuit.26.Deuter.28.2.Reg.24.Primò Paralip.21.
Ezech.6.14.33.& tanquam ultionem meritam,immitti. Ad
hæc plagam eſſe certam,certoq; numero percutientem,non
incertam,nel fortuitam,non Nichomachiæ,id eſt nocturnæ
pugnæ ſimilem,in qua non eſt certa plagæ directio;non temerè
ferri ſolos,ut uel præſentes feriat,uel fugientes non tāgat;
ſed Diuina ſcientia, & moderatione inferri non minus,
quàm bellum; in quo ſi gladius hominum,licet manibus
adminiſtretur,non temerè fertur, Iuxta illud Eſaiæ 65.
Numerabo uos in gladio,quid hic? Vbi omnia Diuitus abſq;
mortalium quem perficiuntur? Hinc obſeruare eſt,multos,
licet non fugiant,peſte tamen non corripi;multos contra fugientes,non
effugere.Sic Ezech.9.præſignantur ab Angelo,
quibus, quave ratione parcendum ſit,quiui(cadentibus reliquis)illæſi
permaneant;& Ezech.14.Noe, Iob. Danieli datur,
graſſante peſtè ſaluare animas ſuas pro Iuſtitia. Vnde
capit.6.comminatur ita Dominus; *qui longè eſt,peſte morietur*,ne
quis cogitet ad indictum peſte contagium tantùm reſpiciens,
uel hunc ideò percuti, quia non fugerit,uel illum,
quia fugerit euaſiſſe; cùm contra Domini nobis uox affir-
B met, *omnes capitis noſtri capillos patri eſſe noſtro numeratos*,
Matth.10.Luc.12.Hæc iſte.

> Peſtilētiæ Plaga,certò & nō temere hominibus infertur.
> Iſa.65.
> Ezech.9.
> Ezech 14.
> Ezech.6.
> Matt.10.
> Lucæ.12.

Accedit huc, quòd Eccleſia ſancta,peſtem perpetuo uocabulo,Dei
flagellum appellat. Vnde omnes Canoniſtæ definiunt,
eſſe bellum Dei contra homines. Ita Euſeb. loco infra
imedialè citando, Ripa,& Abulen.ubi ſupra. Placandus eſt
itaq; Deus,non irritandus; quod per huiuſmodi legē fieret.

> Quid ſit Peſtis.
> Euſebi.
> Ripa.
> Abulen.

Sextò. Quoniam Pontifices ſummi,Indulgentias concedere
conſueuere ijs, qui tempore peſtilentiæ Infectis miniſtrant,ut
Clemens 6.Gregorius 13.Et alij.

Adde, quòd in quibuſdam Prouincijs, Rectores iuramē
to explicito ad hoc ſe adſtringunt, ut beneficium accipiant.
Multæ item erectę ſunt ſocietates,& in dies ad hunc effectū
eriguntur. Quid?quod optimè poſſet hodie ad obſequium
Infectorum Religio inſtitui,iuxta S.Tho.2.2.quæſt.188.art.
2.& artic.4.in argumento,ſed contra. Vnde in collationibus
Patrum,collat.14.c.4.in fin.Abb. Neſtorius,diſtinguens
diuerſa Religionum ſtudia,& genera dicit.Quidam ſummū
intentionis ſuæ erga inſtitutionem fratrum, & Cœnobiorum
curam, quoſdam Xenodochij id eſt hoſpitalitatis delectat
obſequium. Quidam eligentes ægrotantium curam;
alij interceſſionem, quæ pro miſeris,atq; oppreſſis impenditur,
exequentes &c.

> Probatur ſexto concluſio.
> Tempore peſtis conceduntur indulgentiæ.
> Multæ ſocietates erectæ ſunt pro tempore peſtis.
> D.Tho.
> Varia Religioſorum ſtudia, & exercitia.

Nota. Et nota, quòd ſicut oppo rtunum fuit, ut præter ordinarios C Prælatos, alij aſſumerentur ad officia predicandi, & confeſſiones audiendi propter multitudinem fidelis populi, & difficultates inueniendi ſufficientes perſonas diſtribuendas ſingulis plebibus; ſic etiam Religiones ad militandum neceſſe fuit inſtitui, propter defectum ſæcularium principum, ad reſiſtendum Infidelibus in aliquibus terris; ita quoq; opportunum eſſet inſtitui ad obſequia pręſtanda infectis in peſtilentiæ tempeſtate, ob morientium multitudinem, ob Curatorum tarditatem, raritatem, & impotentiam ad ſupplendũ ſingulis. Si enim licet ad militandum, ut in artic. 3. ubi ſupra ſcribit D. Thom. multò magis ad alia miſericordiæ opera; ut ad peregrinos ſuſcipiendos, ad uiſitandos, & redimendos captiuos &c.

Oportunũ eſſet inſtitui religionẽ ad miniſtrandũ infectis tempore peſtis.

D. Thom.

Accedit etiam, quòd poſſet etiam alicui pœnitentia imponi, ut miniſtret infectis, quemadmodum, ut militet in ſubſidium Terræ Sanctæ, ut ait S. Tho. dicta quæſtione, art. 3. ad ultimum.

Poteſt alicui imponi pænitentia ut miniſtret infectis, ex D. Th.

Septimò, & ultimò. Quia condere talem legem, eſt impedire ſpiritũ ſãctũ Dei. Vt aũt hæc ratio radicitus percipiatur, recitanda ſunt egregia Piorum geſta erga Infectos.

Probatur ſeptimò Concluſio.

Egregia Piorum geſta erga infectos.

Euſeb. Cœſa. li. 7. hiſto. Eccle. c. 17. & Nicep. li. 6. c. 19. & 20. Chriſtianorum pietatem in infectos, ex Dionyſij Alexandrini epiſt. ad Hieracem Ægipti Epiſcopum ſic declarant. D *Pace Chriſti Eccleſiis ſub Galieno Cæſare data, peſtifer, ac letalis morbus, bellum continuò inſequutus eſt. Res planè illis ad terrendum omni metu formidoloſior, ad excruciandum quauis calamitate miſerior, acerbiorq;, &, ut proprius illorum ſcriptor memorat, ad cogitandum ſolùm omnium opinione maior. In hac quam plurimi è fratribus noſtris adeò immenſo quodam charitatis, & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, ut minimè ſuæ parcentes uitæ; ſed ipſi ſibi inter ſe firmi adhæreſcentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla ſui cura, aut cautione adhibita, ſedulò inuiſerent, illis inſeruirent aſſiduè, pro uiribus ob Chriſti amorem curarent, unà cum illis decederent è uita libentiſſimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodo ad ſe attraherent, ſuaq́, ſponte aliorum mærores beneuolè mitigarent. Multi item, dum aliis ægrotantibus curam adhibent, illisq́, uires reſtituunt; ipſi aliorum mortem in ſe deriuantes uitam amittunt. Et uerbum illud, quod uulgo ſeper dicitur, quodq; uera beneuolentiæ ſolùm uidetur conuenire, nimirum, ut ſinguli pro amicis abeant è uita, ſeq́, eorum cauſa, ut ita dicam, reiectamentum efficiant, re ipſa expleuerunt.*

Euſeb. Nicepho. Diony. Alex.

Feruor charitatis multorũ in ſeruiendis infirmis.

Ex

A *Ex fratribus igitur, qui uirtute facilè erant præſtantiſſimi, ad hunc modum mortem appetiuerunt; Quorum nonnulli erant Preſbyteri, alij Diaconi, quidam & Populo uirtutis ergo, multũ laudati, adeò, ut iſtud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, & robuſtam fidem ſuſcipiebatur, nihil à martyrij ſplẽdore abeſſe uideretur; quin etiam ſanctorum corpora manibus erectis, ſupiniſq; excipere, gremio ſuo reponere, occludere oculos, ora obturare, geſtare humeris cadauera, decenter ornare, illis adhæreſcere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non ſunt grauati. Itaq;, qui ſupererant, paulò poſt ſimilia officia in ſe collata propterea adepti, quòd eandem mortis uiam inſtarent, quam qui præiuerant inſtituiſſent: Gentiles autem ijs omnia fecere contraria. Eos enim, qui ægrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deſerere amiciſſimos, in plateas ſe miniuos proijcere, cadauera inſepulta, canibus exponere dilanianda, mortis participationem, & quaſi communionem auertere, quam planè, uel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare.* Hæc Dionyſius.

Gentiliũ immanitas erga ægrotos, & mortuos.

Perſpicis ex his, quantopere Gentilium moribus, & immanitati lex huiuſmodi propius accederet. Verùm Chriſtianorum in paganos, nedum in ſuos officia refero, Ex Euſeb. lib. 1. cap. 7. & Nicephoro lib. 7. cap. 28. *Hæc, igitur ſunt mala,*

Chriſtianorũ officia in paganos.

Euſeb.

Nicepho.

B *quæ pariter in eumdem temporis articulum incidebant. Quo quidem tempore* (ait Euſeb.) *clara ſingularis Chriſtianorum erga quemq; & ſtudij, & pij animi inditia apud omnes increbuerunt. Nam ij ſoli in tanto malorum cumulo, ſuis rectè factis, & pijs officijs miſericordiam declarabant, & benignitatem; quorum alij in dies ſingulas mortuorum funeribus, & ſepultura: (infiniti enim erant; quibus ſepeliendis nemo curam adhibuit) diligentem nauarunt operã. Alij multitudine eorum, qui per totam Ciuitatem fame urgebantur in unum coacta, omnibus panes diſpertierunt uſq; adeò, ut hoc præclarum facinus, per omnes homines conſtanti fama, et magna celebritate peruaderet; et ſinguli, Chriſtianorum Deum gloria, et laude prædicarẽt, eoſque ſolos, et ueros Dei cultores re, et factis comprobatos, faterentur.* Hæc ille.

Infiniti ferè mortui ſepeliuntur.

Famelici, piorum ope pane refocillantur ne pereant.

Blondo lib. 2. Roma triumphantis, illuſtre Ethnicorum factum refert tempore peſtis, quæ tenuit Romam, antequàm à Gallis caperetur, hoc eſt, ferè tempore Eſdræ, & Platonis. Habes item B. Bernardini ſenenſis exemplum, concinnè à Reuerendo P. Poſſauino ſocietatis Ieſu recitatum in ſuo uulgari libello, ędito ſub hoc titulo, *Cauſe, & remedij della Peſte*; Lege item uitam B. Columbini, B. Rocchi, & aliorum, in qui-

Illuſtre factũ Ethnicorum tempore Romanæ peſtis.

Blondo.

P. Poſſauinus.

quibus præclara exempla inuenies. C

Poſtremò accedit ratio. Quoniam pari etiam ratione, impediendæ eſſent publicæ proceſſiones, & obſecrationes ad Deum, pro tanti mali expulſione, ac liberatione; quod tamen alienum eſſe à Patrum inſtitutis, declarant, cum factum ſancti Maccharij Patriarchę Antiocheni; qui cùm in Gante Ciuitate Flandriæ tantopere Peſtis ſæuiret, ut nullus ferè remanſiſſet, qui cadauera ſepulchro mãdare poſſet, per triduũ, etiam infantibus, & beſtijs uniuerſali indicto ieiunio, publicam proceſſionem cum ſanctorum reliquijs celebrarunt: ad quorum Dominus lachrymas, & pœnitentiam reſpiciens, plagam cohibuit; tum etiam facti D. Gregor. Magni, qui Pelagio peſte extincto ſuccedens, ad huiuſmodi plagam, quæ Romanã Vrbem adeò laniauerat, ut etiam corporali uiſu ſagittæ cælitus deſcendere, & ſingulos quoſq; percutere uiderentur ſanandam, ſeptiformem litaniam inſtituit, iuxta hanc diſtributionem:

Peſtis in Flandria, ieiunijs, & publicis orationibus ſedatur.

Ad peſtẽ Romæ ſedandã D. Gregorius magnus litanias inſtituit.

Litaniæ ordo ex præcepto D. Gregorij.

Litania Clericorum, exeat ab Eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ.

Litania virorum, ab Eccleſia ſancti Martyris Marcelli.

Litania monachorum, ab Eccleſia ſancti Ioannis, & Pauli.

Litania Ancillarum Dei, ab Eccleſia BB. Martyrum Coſmæ, & Damiani. D

Litania fæminarum coniugatarum, ab Eccleſia ſancti Prothomartyris Stephani.

Litania Viduarum, ab Eccleſia B. Martyris Vitalis.

Litania pauperum, & infantium, ab Eccleſia B. Martyris Ceciliæ.

Hi omnes, ex diuerſis locis ad unam, & ad eandem Eccleſiam ſanctæ Genetricis Domini conuenientes, ut qui ſimul omnes, inquit, peccauimus, ſimul omnes mala quæ fecimus, deploremus. Accidit autem, ut ea die, in tantùm lues ipſa iudicio Diuino deſæuierit, ut intra horam, dum voces Plebs ad Dominum ſupplicationis emitteret, octoginta homines, in terram corruẽtes, ſpiritum exhalarent; nec ob id à ſupplicationibus, & concione ceſſatum fuit, donec miſeratione Diuina peſtis ipſa quieſceret. Lege eius vitam à capit. 37. uſque ad 44.

D. Gregorio prędicãte Romæ tempore peſtis, 80. homines ceciderunt mortui.

Lipomanus Euſtatius.

D. Gregorius cum Euſtatio quæſtionem de reſurrectione habuit.

Refert Lipomanus Epiſcopus, tom. 7. ex Euſtatio, B. Euthichium Conſtantinopolitanum Patriarcham, (is ille eſt, cùm quo quæſtionem D. Gregorius de reſurrectione habuit; ut habe-

A habetur 14.Moral.cap.31.& 32.) ſupplicationibus, quas ipſe cum Chriſti ſtudioſo populo adhibuit, à ſantiſſima magna Eccleſia incipiens,vſque ad ædem ſemper Virginis; Mariæ, quæ in Blachernis colitur,peſtilentiam diuturnam à Biſantio fugaſſe. Atque hæc de ſeptima ratione.

Probatur Octauò, Concluſio.

Octauò accedat argumentum ex veteri teſtamento.Leui. 14.tempore lepræ,morbi ſanè contagioſi,ſacerdos ingrediebatur domum leproſi ad mundandum,uel iudicandum, nec expellebatur; ergo multò minus impediendus eſt noui teſtamenti ſacerdos,ab obſequio infectorum. His igitur rationibus allatis,ſit noſtra prima concluſio probata.

Curatus põt non obedire præcipiēti, ne tempore peſtis miniſtret ex D.Tho.

Quòd autem in ea dictum eſt;poſſe ſcilicet, Curatum impedienti non obedire,eſt D.Tho.1.2.quæſt.96.artic.4. ad ſecundum,& 2.2.q.60.articu.5.ad primum. Ex quo ſequitur, quòd curatus, in caſu, tenetur talem legem non obſeruare, puta in extrema, vel graui neceſſitate ſpirituali proximorũ. *Oportet enim obedire magis Deo,quàm hominibus. Act.*4.

Act.4.

Secunda Cõcluſio.

Princeps iuſta lege põt tēpore peſtis impedire Curatũ à cõmertio ſanorum.

Secunda Concluſio. Princeps, iuſta lege poteſt impedire curatum,& alios miniſtrantes infectis,à ſanorum commercio. Hæc Concluſio,eſt conformis iuri naturali, & ſcripto. Naturali quidem,quoniam membrum putridum,aut putri-
B do vicinum,ac probabiliter ſuſpectum,ne alios contaminet, optimo iure abſcinditur, & à toto ſeparatur. Neque enim iuſtum eſt, ut propter vnum, vel alterum communitas uniuerſa lædatur, iuxta illud.

Probatur Cõcluſio ex iure naturali.

Probatur Cõcluſio ex iure ſcripto.

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile,& iterum, *Modicum fermentum, totam maſſam corrumpit*. Iuri etiam ſcripto contradicit; Quia Leuit.13. & 14.& Num.5.& habetur 33.quæſt.3.can.hoc ipſum; traditur lex de ſeparatione leproſi à Caſtris, ne contaminet ea,& Leui.14.domus leproſi claudebatur ſeptem diebus, quo tempore omnia efferebantur de domo radebantur lapides, & parietes, raſura in locum immundum extra Ciuitatem proijciebatur; & denique ſi quiſpiam domum introiſſet, quamdiù immunda erat, immundus erat vſque ad ueſperam, & qui dormiebat in ea, vel comedebat, lauabat ueſtimenta ſua. Hæc autem lex, vt ibidem notauit Antonius Fonſeca, in poſtillis ſuper Comment. Caieta. eſt iuſtiſſima, & habet connexionem cum charitate;cùm propter horrorem, tum etiam propter contagionem. Vnde in Concilio Vormatienſi cap.31. ita habetur. *Leproſis ſi fideles fuerint, Dominici corporis, & ſanguinis participatio tribuatur; cum ſanis autem eis conuiuia celebrare non permittatur*. Atque id ſeruat conſuetudo Ge-

Leuit. 13.& 14.Nume 5. Leuit.14.

Leproſi domus ſeptem diebus claudebatur.

Ritus circa leproſi domum.

Antoni.Fonſeca.

Concil Vormatiē.pcepit ut Xpiani leproſi,poſſent ad cõionē admitti, nõ aũt cum ſanis cõuiuare.

N neralis

Leproſus ſeparandus eſt à cõuerſatione ſanorum.

Panormit.

neralis ſacris approbata Canonibus, ut eſt. Tex. & Gl. c. 1. de coniug. lepro. & Panor. ibid. nu. 1. ſeparandus eſt autem non ſolùm à conuerſatione leproſus: imò & à Cæmeterio ſanorum propter horrorem. Panorm. ca. 2. de Eccleſi. ædificandis. C

Leproſo iure interdicitur ingreſſus Eccleſiæ.

Panormit.

Adde, quòd leproſo iure interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, propter ſcandalum ſanorum Text. & Panormitanus, in cap. de Rectoribus, de Cleri. ægro. num. 3. & quarto. Cùm igitur etiam in peſtilentia, contagium maximè præualeat, non ſolùm ipſimet infecti; uerùm etiam, & qui cum eis conuerſantur, cautè, & prudenter erunt ſequeſtrandi.

Filij leproſorum ſeparantur à parentibus.

Sylueſt.

Cõiux ſana, non tenetur habitare ĩ eadẽ domo, vel lecto cũ uiro leproſo.

D. Tho.

Paluda.

Ricar.

Bonauen.

Archidia.

Syluest.

Mulier nõ tenetur reddere debitũ viro leproſo ſi eſſet periculum de contagione.

Duran.

Paluda.

Caieta.

Syluest.

D. Tho.

Ricar.

Angelus.

Goſferdus.

Confirmatur. Quia filij leproſorum ſeparantur à parentibus, & debent manere cum ſanis, ne inficiantur (ſm oẽs Doctores, vt inquit Syluеſ. verb. lepra nu. 3. in fin.) ergo à fortiori. Rurſus Coniux ſana non tenet cohabitare in eadem domo, uel lecto, cum coniuge leproſo, ſi inde immineat ſibi periculum probabile mortis, vel ſimilis infectionis, vt ait S. Tho. in 4. d. 25. q. 2. arti. 3. ad 3. & d. 32. q. 1. & d. 36. q. 1. Palud. in 4. d. 32. q. 1. art. 2. Concl. 1. Ric. & Bonau. in 4. Vt ait etiam Archid. quẽ citat, & probat Sylueſ. verb. debitũ §. 1. & verb. lepra, nu. 3. Imò nec reddere debitũ tenetur, etiãſi ſeparatim à leproſi cõuẽtu uiuat: ſi moraliter ex tali redditione debiti, periculum mortis, vel ſimilis infectionis immineat, ut optimè Duran. Palud. & Caiet. in ſum. ca. de vſu Matrimo. & Sylueſt. docent. Vnde venit limitandus tex. in c. 2. de coniug. lepro. & S. Thom. & Riccard. in quarto, qui ſine limitatione dixerunt, teneri ad debiti redditionem. Nec audiendus eſt Angelus, & Goſferdus dum aiunt, quòd tenentur indiſtinctè habitare. De qua re legendus eſt Sot. in 4. d. 32. q. 1. ar. 1. D

Probatur Concluſio.

Probatur quoque Concluſio ratione. Quia tenemur impedimenta ad ſanitatem corporalem remouere. *Nemo enim carnem ſuam odio habet, ſed nutrit, & fouet eam.*

Rector, leproſus factus, ab adminiſtratione ſui officij remouetur.

D. Tho.

Ex hac concluſione, ſequitur vnũ Corollarium videlicet, quòd Curato expoſito infectorum obſequio, neceſſariò dandus eſt coadiutor. Iura enim decernunt, vt Rector factus leproſus, propter ſcandalum ſanorum, & eorum, qui Eccleſiam ingrediuntur, & ob abominationem, & horrorem Populi, remoueatur ab adminiſtratione officij, & Eccleſiæ, dandusvè ſit ei Coadiutor cap. tua nos, cap. de Rectoribus, de Clerico ægrotante, & habet Sanct. Thom. 2. 2. quæſt. 108. artic. 4. ad ſecundum, & 3. par. quæſt. 82. artic. 10. ad tertium, & in 4. diſtinc. 9. artic. 4. quæſt. 3. ad tertium, ergo, & in caſu peſtis, ſi ſit infectus, uel cum infectis conuerſetur, propter eandem rationem, Coadiutorem recipiat neceſſe eſt. Huc

facit

A facit dictum Panormi. dicto cap. Tua nos, numero tertio, quòd *Propter bonum publicum, poteſt quis remoueri ab Eccleſia ſua.* Coadiutor aũt aſſignabitur per inferiorem à Papa, niſi ſit Epiſcopus, iuxta Panor. dicto ca. de Rectoribus, nu. 1.

Propter bonum publicũ pōt, quis remoueri ab Eccleſia ſua. Panormit.

Adde, quòd leproſi, proprium ſacerdotem, qui cum alijs non ſe immiſceat habere debent. cap. primo de Eccleſi. ædificandis: ergo, & infecti. Ex his concluditur, ꝙ ſicut non eſſet iuſta lex, qua prohiberetur Parochus à miniſterio infectorum, ita iuſta eſſet lex, qua ipſum prohiberet à commercio anorũ, quibus alius Vicarius in ſupplemẽtũ traderetur.

Leproſi debent habere propriũ ſacerdotem, qui ſe cum aliis nõ miſceat.

Tertia Concluſio. Impium, & crudele eſt, Chriſtianæque pietati contrarium, hominem etiam peſtilentiſſimum, de domo propriæ ſuæ habitationis eijcere, aut in eadem concludere, ſi per hoc, periculo ſalutis animæ, vel corporis exponatur. Hæc Concluſio eſt Gabr. in dicta quæſt. concluſione quinta, & Probatur. Quia in proximis, certa ſalutis pericula, omnibus ſunt modis cauẽda, & miſericorditer ſubleuanda. Impium itẽ eſt, & contra regulã Apoſtoli, nõ cõdolere miſeriæ proximi, & crudelius addere afflictionem afflicto. Hinc ſequitur, ꝙ iniuſtum eſt, timore incerti euentus mortis, loci ingreſſum prohibere, ſi ex hoc pauperes illius ad extremam neceſſitatem contigerit peruenire. Sic ſentit Gabr.
B ead. q. concl. 6. & de ſe patet. Id namq; eſt occaſionem præbere morti. Dicit enim Aug. *Si non paviſti occidiſti.*

Tertia Concluſio. Impiũ eſt hominẽ ẽt peſtilentiſſimum de domo ſuæ propriæ habitationis excludere, ſi ꝑ hoc periculo animæ, vel corporis exponatur. Gabri. Probatur Cõcluſio Primo. Probatur Secundo. Notandũ Corollarium. Gabri.

Soletãt hoc peſtis tpe, fames, ac ingens alimẽti penuria plebem torquere, cui aliquando à Cælo alimento miſſo, non aliter atq; manna olim Iſraelitis delapſo, diuina prouidẽtia ſubuentum eſt. Lege Euagr. lib. 2. Hiſtori. Eccleſi. c. 6. Cuius uerba ſunt hæc. *Iiſdẽ tẽporibus tãta fuit imbriũ paucitas in utraq; Frigia, Galatia, Capadocia, & Cilicia, ut hoĩes rerũ neceſſariarum penuria coacti, alimentũ peſtiferũ, & exitiale caperẽt. Vnde ẽt peſtis nata eſt, & ob uictus mutationẽ, ægrotare cœperũt, ac corporibus intumeſcẽtibus, propter nimiã inflãmationẽ, lumina amiſerunt; ac tuſſi ſimul afflictati, tertio die migrarunt è uita. Cui quidẽ peſti, quãquã nullũ potuit omninò remediũ inueniri, fames tamẽ ijs, quibus uita ſuppetebat, per ſalutarẽ Dei omniũ moderatoris prouidentiam leuata eſt; Quippe anno illo ſterili, & effeto, alimentum ex aere non aliter, atque manna olim Iſraelitis delapſum dicitur; & in ſequenti anno, fructus maturos ſua ſponte terram produxiſſe.* Hæc iſte. Nunc autem rationibus iam à principio quæſtionis adductis, ſatisfaciamus.

Euagrius. Magna ciborum penuria.

Ad Primam reſpõdeo, quòd ſi eo tempore ferantur leges de non conuerſando, intelliguntur exceptis miniſtris. neceſ

Ad Primum argumentũ. Lex de non conuerſando

tempore peſtis, quomodo intelligatur.

ſarijs cum ad temporalia, tùm etiam, maximè ad ſpiritualia, C alias eſſent iniquæ, & animæ, & corpori.

Ad Secũdum argumẽtum. Opera Curati eſt neceſſaria in caſu.

Ad Secundum dico, quòd opera Curati, licet non ſit ſimpliciter neceſſaria ſemper ad ſalutem; eſt tamen in caſu. Vnde tunc debet eſſe paratus, & non impeditus. Ex hoc autem conuincitur, quòd nullo pacto poteſt recludi, nec ſub ulla pœna Curato inhiberi, ne accedat ad infectos. Si .n. occurreret caſus neceſſitatis, illo obcluſo, quid quæſo eſſet agendũ? vel Animæ .n. ſalus, totius mũdi lucro, & ſaluti anteponẽda eſt.

Ad Tertium argumentũ. Peſtis multoties propter familiaritatẽ contrahitur. Euagrius. Peſtis per orbem 52. annis vagata eſt.

Ad Tertium patet ſolutio ex ſecunda Concluſione. Aduertendum eſt tamen hoc loco, quòd ratio contrahendi, vt plurimùm peſtilentem morbum, eſt familiaritas, & conuerſatio, quamuis non ſemper. Narrat Euagrius, lib. 4. Hiſto. Eccleſi. cap. 28. peſtiferum illum morbum deſcribens, qui in Æthiopia initium cœpit, & 52. annorum ſpatio vniuerſum terrarum orbem peragrauit; nec fuit mortalium quiſquam, qui eius contagionem effugeret; narrat, inquam, vnum, quod maximè mirandum eſt. *Si qui fortè* (inquit) *Vrbes infectas incolentes, ad alia loca, quæ morbus minimè inuaſerat, demigrarent, illi ſoli morbo opprimebantur, licet ex Ciuitatibus infectis ad alias integras, ſe, quo vitæ conſulerent, tranſtuliſſent.* Et infra: *Quòd autem ad rationem morbi contrahendi attinet, ea ſanè tam varia fuit, vt nulla poſſit oratione* D *explicari. Nam alij, ſolùm vnà conuerſando, pariterque vitam degendo fuere infecti, alij tangendo dumtaxat, & in eandem domum ingrediendo; alij in foro, non pauci, qui ex Vrbibus contagione infectis fugiebant, integri manebant, ſanis, & valentibus morbum impartierunt: Alij, qui cum ægrotantibus uerſabantur, & non modò ægros, ſed etiam mortuos attingebant, non omnino in morbum inciderunt. Alij, quibus tametſi propter liberorum, aut neceſſariorum interitum in optatis fuit morte occumbere, & maximè ob hanc cauſam ſe ægrotantibus immiſcuere; Tamen perinde, ac ſi morbus eorum aduerſaretur voluntati, nentiquam eò occupati ſunt. Euenit etiam interdum, vt, qui ſemel, atque iterum hoc morbo correpti euaſiſſent, rurſus eodem oppreſſi interirent.*

Varius modus cõtrahendi, peſtem.

Philoſtratus admirat' eſt duratione peſtis, quæ fuit ſuo tẽpore.

Hæc Euagrius. Exiſtimans hunc morbum, omnes, qui vnquam extitiſſent, longè ſuperaſſe; deridetque Philoſtratum tantopere demiratum fuiſſe peſtem, quæ ſua ætate viguit, ad quindecim annos perduraſſe. Verùm hic diù ante hunc morbum uixit, & ei propterea fuit incognitus; ſed de his longius Hiſtoriographos conſulas. Nos verò ad quartam quæſtionem diſcutiendam accedamus.

QVÆ-

A QVAESTIO IIII.

An metus mortis, vel periculum, vitæ excuſet ab obſeruantia præcepti, & legis humanæ.

HÆc quæſtio uarijs nominibus, & titulis proponi ſolet. Eſt enim id quærere, atq; illud, An lex obliget ad ſui obſeruationem cùm periculo uitæ, hoc eſt, num lex humana, & præceptum ſuperioris ſit tantæ obligationis, ut pro eius obſeruantia debeat quis ſubire mortem corporis. Et uidetur, quòd non. Titulus quæſtionis.

Primò. Lex humana, ſeu præceptum Prælati, non poteſt ligare hoīem, ut miniſtret tēporalia alicui ēt extremè egenti, cū periculo uitæ ſuæ; ergo neq; ſpiritualia; & ſi metus mortis excuſat ab obedientia in temporalibus, ergo & in ſpiritua-
B libus. Probatur Primò.

Secundò. Nemo niſi Deus eſt dominus uitæ hominis, & humani corporis; ergo nulla lex humana poterit illud in diſcrimē, & exitium, ſeu mortem exponere: metus igitur mortis excuſabit ab illius obſeruantia. Probatur Secundo.

Tertiò. Chriſtiani captiui in triremibus Turcarum, & remigantes contra Chriſtianos excuſantur, à peccato ob periculum vitæ à non remigando, ad quod tenentur Iure Diuino; ergo multò magis metus mortis excuſabit ab obedientia iuris humani. Probatur Tertio.

Quartò. Chriſtianis licet vti habitu, & inſignijs Infideliū Turcarum, & Hebræorum ad vitam ſaluandam; ergo metus mortis excuſat. Probatur Quarto.

Quintò. Leges Eccleſiaſticæ puta Ieiunij, Feſtorum, audiē di ſacrū, non participandi cum excommunicato, celebrandi Miſſam cum ueſtibus ſacris, non contrahendi matrimonium in gradibus prohibitis, non deponendi habitum perſonis Religioſis profeſſis, deferendi tonſuram clericis, & obſeruandi votum, non obligant cum metu, ſeu periculo mor- Probatur Quinto.

tis: ergo videtur, quòd metus mortis excuſet vniuerſaliter à C
legum, ſeu præceptorum obedientia. Omnes enim huiuſmodi leges intelligendæ ſunt, ſalua ſubiecti ſubſiſtentia. In oppoſitum ſunt argumenta Caietani.

Cōtraria ſententia Caietani.

Probatur. Primò.

Primò. Omnis lex humana, obligat ad ſui obſeruationem ſub pœna peccati mortalis, vel venialis; ſed magis homo debet ſubire mortem, & in vitę diſcrimen ſe dare, quàm peccare mortaliter, ſeu venialiter, ergo periculum, ſeu timor mortis non excuſat à legis obſeruantia.

Probatur Secundo.

Secundò. Ex cap. ſacris, de his quæ vi, me. c. fi. Vbi Papa expreſsè definit, quòd potius ſacerdos debet mori, quàm communicare cum Ecommunicatis: at Commercium cùm excommunicato, mero iure humano prohibetur, ergo.

Probatur Tertio.

Tertiò. Nec ſacerdos ſine lumine, vel ueſtibus ſacris; nec D
Clericus à diuinis ſuſpenſus, ob quamcumq; cauſam, etiam euitandæ mortis celebrare debet, ergo lex humana etiam cum mortis periculo obligat ad ſui obſeruationem.

Probatur Quarto.

Quartò. Princeps legitimè prohibet frumentum non extrahendum à Regno, vel Ciuitate ſub pœna mortis; arma quædam non portanda, ſub pœna capitis, militem certo loco ſtare, ſub pœna vitæ, & ſimilia; ergo, & Prælatus, ſeu lex Eccleſiaſtica actum pręcipere poteſt, cuius executioni coniunctum ſit periculum vitæ.

In hac quæſtio. triplex eſt Theologorū ſententia.

In hac quæſtione triplex eſt ſententia Thelogorum.

Prima ſentētia Caietani.

Prima eſt Caiet. 12. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 147. articu. 3. & in opuſc. To. 3. Tract. 9. aſſerentis legem poſitiuam, & humanā, quando obligat ad mortale, obligare ad obſeruantiam ſui, etiam cum periculo mortis, niſi ex benignitate legis aliquis caſus excipiatur.

Secunda ſententia Soti.

Secunda ſententia eſt Soti in 1. de Iuſt. & Iur. q. 6. ar. 4. dub. vlti. & 4. diſt. 22. q. 1. ar. 4. dubio de metu mortis, qui tria dicit.

Probatur ſententia.

Primum. Quòd quando lex Ciuilis, aliquid ſub pœna capitis iubet, obligatur homo ad illam cuſtodiendam, & obſeruandam, etiam cum diſcrimine vitæ.

Primum argumentum.

Secundum argumentum.

Secundum. Quòd leges Eccleſiaſticæ, nunquam obligant cum vitæ diſcrimine, niſi adſit contemptus legis, uel iniuria Fidei.

Tertium argumentum.

Tertium. Quòd quando lex continet materiam neceſſariā bono communi; ex cuius in obſeruantia, periculū ſequitur graue Reip. & communi bono, potius eſt mors ſubdito ſubeunda, quàm tranſgreſſio legis facienda.

Tertia ſnīa eſt Medinæ.

Tertia ſentētia eſt Medinæ, in ſuis Cōmen. 1. 2. dicta q. 96. art. 4. dub. 2. & q. 6. art. 6. quam nos ſequimur, dicentis, ꝙ ſępè

tam

A tam humanæ, quam Eccleſiaſticę leges, obligant cum diſcrimine vitæ, vt in ſequentibus concluſionibus declarabitur. Ad quarum intelligentiam prænotanda ſunt tria.

Primum. Quòd vitæ diſcrimen, aliquando conſequitur ad obſeruationem legis ab intrinſeco operationis, & ex ui operis ita, quòd etiam à legiſlatore illud ſit præcognitum, & intentum. Aliquãdo verò per accidens, & ab extrinſeco; quod etiam dupliciter accidere poteſt, tum in iniuriam, & contemptum legum, tum verò in periculum, & odium perſonæ.

Nota Primũ. Vitæ diſcrimen aliquando ſeqtur ad obſeruãtiam legis intrinſecè, aliqñ extrinſecè, & ꝑ accidens.

Secundum. Quòd aliqua ſunt prohibita, quia præcepta, aliqua præcepta, quia prohibita, ut communiter à Doctoribus traditur.

Nota Secundum. Aliqua ſunt prohibita q̃a pręcepta, alia verò pręcepta, q̃a prohibita.

Tertium. Quòd hic loquimur de metu cadente in conſtantem virum. His præiactis ſit.

Nota Tertiũ.

Prima Concluſio. Humana poteſtas, ſiue Ciuilis, ſiue Eccleſiaſtica, poteſt obligare ſubditos ad ſui obediētiam, etiam cum periculo vitæ.

Prima Cõcl. Humana poteſtas põt obligare ſubditos ad ſui obedientiã ẽt cum periculo vitæ.

Probatur. Quoniam humana poteſtas, ſeu Princeps, habet ſe vt totũ, inferiores verò, vt partes; atqui ex iure naturę conſtat, totum poſſe partem exponere periculo pro bono totius, quando neceſſarium iudicatur: non enim homo, quantùm ad bona, & ea quæ poſſidet, eſt ſolùm pars Reipublicę, ſed e-

B tiam quantùm ad ſe ipſum, & perſonam propriam. Quocirca Princeps, ſeu ſuperior, quando iudicat, legem, ſeu pręceptum aliquod obſeruandum neceſſariò eſſe, pro uniuerſali bono, poteſt præcipere etiam cum detrimento partis: neq; in hoc eſt ulla Doctorum diſcrepatio.

Probatur Cõcluſio. Homo nõ ſolum quãtum ad ſua bona, ſed ẽt q̃tum ad ſeipſum, eſt pars Reipublicę.

Secunda Concluſio. Quando periculũ mortis ſequitur intrinſecè ex actu præcepto, quod à legiſlatore pręcognoſci potuit, tunc lex humana, ſeu præceptũ ſuperioris, obligat ad ſui obſeruationem cum diſcrimine vitæ, nec vllus metus excuſat. Eſt Concl. Medinæ, quam probat, & exemplis illuſtrat; Vt ſi Epiſcopus, tẽpore peſtis præcipiat Parochis, ut in parochia permaneant, & adminiſtrent ſacramenta, tenentur obedire, non obſtante periculo vitæ; quod deficientibus Parochis, alijs ſacerdotibus præcipere poteſt, vt dictum eſt. Item, quando præcipit Epiſcopus Viſitatoribus, ut ſuum officium exerceant, quando Hæretici graſſantur, uel quando Canones, & Concilia non obſeruantur, tenentur obſeruare præceptum cum diſcrimine vitæ. Item, Papa poteſt præcipere alicui, vt prædicet Fidem, & defendat eam, etiam dum periculo vitæ, vt ſubeat peregrinationem, pro bono fidei, etiam cum periculo vitæ. Similiter Imperator, ſeu Generalis exercitus, quan-

Secunda Cõcluſio.

Papa põt præcipere alicui, vt defũdat fidem, & ꝑdicet eã ẽt cum ꝑiculo vitæ.

Miles tenetur obedire præcipienti Generali, vel Duci ne mutet locũ in exercitu, vel ut det ſignũ ad prœliandum.

do obligat Militem, ne mutet locum, dat ſuis ſignum aggre- C
diendi bellum contra hoſtes, tunc tenentur ei obedire, non
obſtante periculo uitæ.

Tertia Cõcl. Faciens malũ intrinſecè, quod ſ. ideo prohibitũ eſt, quia malũ nõ excuſatur à mortali etiam quocũque metu illud fiat, faciẽs vero malũ quia prohibitũ, ſi nõ adſit cõteptus, timor vitæ eũ excuſat à peccato mortali, ſi non obſeruet quod præcipitur. Sotus. Medina.

Tertia Concl. In reliquis caſibus, lex humana nunquàm obligat ad ſui obſeruationem, cum uitæ periculo, niſi quando pro fine, uel materia habent defenſionem fidei, & uirtutum. Explico concluſionem. Ea quæ ſunt mala intrinſecè, & prohibita quia mala, debet domo euitare etiam cum periculo mortis, ut adulterium, mendacium & ſimilia. Hæc.n. quocumq; metu fiant, ſunt peccata: cũ ea quę fiunt ex metu ſimpliciter ſint uoluntaria. Quæ uerò ſunt mala quia prohibita, circũſcripto, ſeu remoto contẽptu, & odio fidei, uel uirtutũ, non obligant ad ſui obſeruationem cum diſcrimine uitæ; ut eſt ieiunare, audire ſacrum, celebrare cum ueſtibus ſacris, & huiuſmodi Sot. & Medin. optimè hanc rem explicant locis citatis.

Quarta Concluſio. Lex Diuina poſitiua non obligat cum mortis periculo, qñ adeſt metus cadẽs in virum conſtantem. Caſus. Benignus eſt Deus, & noluit homines obligare ad ſuæ legis obſeruantiã cũ tanto rigore.

Quarta Concl. Lex Diuina poſitiua, non obligat cũ mortis periculo, qñ adeſt metus cadens in uirum conſtantẽ. Explico. Qñ quis ex tali metu, non obſeruat legem Diuinã poſitiuam, non peccat, licet uoluntariè id agat. Vt ſi quis ob nimiam paupertatem, in die Dominico opus ſeruile faciat, nõ erit tranſgreſſor legis, nec dignus eſt uituperatione. Qm̃ lex Diuina poſitiua, non obligat homines, qñ huiuſmodi caſus D accidit. Et quamuis Deus potuiſſet uniuerſos homines obligare, ut ſuam legem ſeruarent, etiam cũ periculo mortis: uerùm tamen quia benignus, & miſericors eſt, & filij hominũ ſunt eius deliciæ, noluit eos obligare cum tanto diſcrimine.

1 Reg. 21. David comedens panẽ propoſitionis nõ peccauit. Matth. 12. 1. Macha. 2.

Sic Dauid 1. Reg. 21. ob famis neceſſitatem crimen non commiſit, dum panes propoſitionis comedit, qui ſacerdotibus dumtaxat concedebantur. Quod factum comprobauit Dominus Matt. 12. & 1. Mach. 2. Mattathias in die Sabbatho neceſſitate compulſus, pugnauit, & 2. Mac. 7. Iudæis propter extremã famem licuit ſuillis carnibus ueſci; & Ioſuæ 5. Filij Iſrael fuerunt per ann. 40. incircumciſi, nõ obſtante lege circumciſionis in octauo die, Gene. 17. & radix huius ueritatis eſt. Qm̃ cùm lex diuina naturalis, obliget unumquemq; ad uitam cõſeruandam, & eam defendendã; non eſt credendũ, Deum uelle nos obligare cũ mortis periculo in ſua lege poſitiua, niſi quando id ipſe expreſſerit. Atq; hæc apud Doctores certiſſima ſunt.

Quinta Concl. Tranſgreſſio legis humanę, ob mortẽ corporalem euitandã, nõ ſemper eſt peccatũ mortale; vñ metus mortis ſępè excuſat. Explico concluſionẽ. Humana poteſtas,

ſi ſim-

A ſi ſimpliciter conſideretur, & præciſè, ut humana poteſtas eſt, non poteſt ita obligare, neque de facto ſuos ſubditos obligat, ut teneatur obedire, etiam cum mortis periculo, niſi accedat humanæ poteſtati neceſſitas boni communis ex illa obedientia, quòd profectò eſt clauis intelligentiæ huius quæſtionis. Et probatur,

Nota benè. Probatur cõclutio. Primò.

Primò. Lex ieiunij non obligat cum notabili detrimento ſanitatis, immò inconueniens eſſet lex, ſi obligaret cum detrimento quocunque ſanitatis; ergo multò minus obligat cum periculo mortis. Amplius. Non tenetur quis audire ſacrum, ut ſeruiat infirmo, quãdo eius abſentia obeſt infirmo, ergo multo minus tenetur audire, quando vitæ ſuæ noceat.

Lex ieiunij abſolute non obligat ad ſui obſeruantiam cum notabili detrimento ſanitatis.

Non tenetur quis audire ſacrum quando eius abſẽtia obeſt infirmo.

Secundò. Fortior eſt lex Diuina, & naturalis, quàm omnis lex humana; ſed illæ non ſemper obligant cum vitæ diſcrimine, ut quarta concluſione diximus; ergo nec humana. Antecedens patet. Nam reſtituere non tenetur quis aliena cum periculo mortis, imò nec cum periculo famæ, ſecundũ Caieta. Lex autem reſtitutionis, & diuina, & naturalis eſt. Item. Præceptum Baptiſmi, non obligat Adultum, (ut ſuperius dictum eſt) cum periculo mortis, ergo &c. Item. Præceptum Confeſſionis integræ, eſt præceptum Diuinum, & tamen ob periculum vitæ, non tenetur quis confiteri tale peccatum, per quod probabiliter à ſacerdote occideretur.

B

Probatur ſecundò.

Non tenetur quis reſtituere aliena cũ periculo mortis, imo nec cum periculo famę ſecũdum Caietanum.

Lex reſtitutionis eſt Diuina, & naturalis.

Lex baptiſmi non obligat adultum ad ſui ſuſceptionem cum periculo mortis.

Preceptũ cõfeſſionis integrę non obligat quẽquã ſi ſit cũ periculo uitę ſuę.

Tertiò. Cauſa rationabilis excuſat ab obſeruãtia legis humanæ, ut dicitur in ca. ſi quando, de reſcript. & docet Panor. in Rubrica de obſeruantia Ieiunij, At nulla rationabilior cauſa eſſe poteſt, quàm conſeruatio propriæ vitæ, Metus igitur cadens in conſtantem virum, legitimè excuſabit.

Probatur tertio.

Cauſa rationabilis excuſat ab obſeruantia legis humanę. Panormi.

Similiter, qui fecit votũ Religionis, obligatur ex iure Diuino illud adimplere; at ſi iudicio Medici, ſtatus ille aduerſetur probabiliter vitæ ſuæ, tale votum non obligat, & facillimè à Papa diſpenſatur.

Votum religionis nõ obligãt quem-

Quartò. Poteſtas humanæ, non eſt in deſtructionem ſed in ædificationem Ciuium, & Reipublicæ ergo non poteſt cum mortis periculo, obligare reſpectu cuiuſcunque finis legiſlator, nec in omni ſua lege. Conſequentia probatur. Nam ſæpiſſimè medium maius eſſet, quàm finis; cùm vita hominis aliquando in maiori reputatione, & exiſtimatione ſit habenda, quàm id, quod ex obſeruantia huiuſmodi legis prætenditur. Ex hac concluſione, optima regula cõſtituitur ad cognoſcendum, quando obſeruantia legis, uel præceptum, obliget hominem, etiam cum periculo vitæ ad ſui obedientiam, nec metus mortis ullo pacto excuſat.

Quan-

quam ſi medicorum iuditio talis ſtatus ſaluti ſuę probabiliter aduerſetur, & facillime à Papa diſpẽſabitur.

Probatur quarto.

Poteſtas humana nõ eſt in deſtructionẽ, ſed in ędificationẽ Ciuium & Reipublicę

Regula certa quãdo obſeruantia legis obligat hominẽ ad ſui obſeruantiã.

Nota.

Sexta concluſio.

Regula ſoti non eſt ſemper vera.

Nota.

Regula ſancti Tho. quãdo trangreſſio legis non obligat aliquem ſub mortali.

Caſus ubi trãſgreſſor legis non peccat mortaliter.

Nota benè.

Reſpõdetur ad argumẽta

Ad Primum.

Vita ſpiritualis proximi eſt maius bonum, quàm uita corporalis cuiuſque, excepta uita corporali Chriſti.

Soto.

D. Auguſt.

Quando enim maius eſt detrimentum, quod ex non obſeruantia legis naſcitur, quàm ſit vita hominis; tunc lex obligat etiam cum periculo vitæ. Amplius, quando materia legis non eſt iuſta, & lex iniqua eſt, tunc nullo pacto obligat. C

Sexta Concluſio. Regula illa Soti de pœna mortis, uidelicet, quòd lex cui apponitur pœna mortis, ſemper obliget cũ periculo vitæ, non eſt ſemper uera, etiamſi finis legis ſit maius bonum, quàm uita hominis. Ad hoc enim, ut legi apponatur pœna mortis, ſufficit quòd finis intentus à lege ſit excellentior, (ut diximus) quàm vita hominis, & è contra, eius detrimentum ſit maius quàm mors ipſius. Quando uerò ita in particulari accidat, ut ex eo quòd iſte particularis deficit, nõ ſequitur totum illud detrimentum, quod intenditur à lege; profectò ille particularis non obligabitur cum mortis periculo in foro conſcientiæ ad illius obſeruantiam.

Eſt enim Regula S. Tho. 2.2.q. 147. artic. 3. ad ſecundum. Quòd quando ex cauſa rationabili, quis legem, uel præceptũ non ſeruat, & talis tranſgreſſio non eſt impeditiua finis legiſlatoris, non peccat mortaliter, qui legem non obſeruat. Vnde ſi promulgetur lex, ne quis triticum extrahat à Ciuitate ſub pœna vitæ amittendæ, tunc ſi quis particularis ſalmã frumenti extrahat, non mortaliter peccat, quando id non pluribus vicibus faceret, quo alijs malum exemplum præberet; D quoniam tunc ratione ſcandali, & quia aperiret alijs vitam ad fraudes patrandas, peccaret mortaliter. Et ratio eſt, quoniam finis legiſlatoris eſt, ne pereat populus ob penuriam; & quia certum eſt, propter ſalmæ unius extractionem non periclitari populum; ideò ſi quis modo prædicto ſalmam unã extraheret, non peccaret. Reliquum eſt, ut argumentis ex utraque parte factis reſpondeamus.

Ad primum reſpondeo, quòd vita ſpiritualis proximi eſt maius bonum, quàm vita corporalis cuiuſcumq; excepta vita corporali Chriſti, cùm ſit vita Dei; & ideò poteſt obligare præceptum de ſpiritualia miniſtrando etiam cum periculo vitæ corporalis, & tale præceptum iuſtum eſt. Subuenire uerò temporali uitæ alicuius, non eſt excellentius bonum, quã vita corporalis alterius, niſi in caſu, quo ille Reip. magis neceſſarius eſſet; unde non eſt par ratio. Et quamuis licitum, & uirtuoſum ſit, vitam temporalem pro ſalute corporali proximi, & eius honore, fama, & bonis temporalibus ponere, ut benè Soto, libro 5. de iuſt. & Iur. q. 1. artic. 6. con. 3. & D. Aug. libro de Amicitia capi. 10. id tamen, quia opus perfectionis eſt, non cadit ſub præcepto.

A Ad ſecundum Reſpondetur, quòd in his, quæ ſunt naturæ, nemo alteri ſubditur per ſe, & directè, ſed propter aliud, uidelicet ob bonum cõmune, & indirectè, benè poteſt. Sot. lib. 4. de Iuſt. & Iur. q. 2. artic. 5. & lib. 5. q. 1. art. 5. docet, neque hominem ſui ipſius, nec Remp. uel Principem, abſolutum habere dominium vitæ ſubditorum, Neque enim ad libitũ homo poteſt ſe occidere, & Princeps innocentem morti tradere, ſed eſſe Cuſtodes defenſores, & propugnatores iuſti, & publici boni. Quo fit, ut in ordine ad totum, poſſint partem exponere, quemadmodum quis, dum putreſcit membrum, pro totius incolumitate, & defenſione, illud amputare poteſt. Vnde inquit Philoſoph. lib. 5. Ethic. cap. 11. quòd, *qui ſe, uel alterum necauerit, iniuriam facit Reipublicæ* Et D. Thom. 2. 2. quæſt. 64. artic. 5. ait, quòd *occidens ſe ipſum, non ſolùm facit contra charitatem; ſed contra iuſtitiam reſpectu Reip. cuius eſt pars*. Et licet Innocens non ſit, (iuxta Sot. & Syluestr. verb. homicidium primò) tradendus in manu hoſtis, aut Tyranni nolentis Ciuitatem perdere, niſi illum apud ſe habeat; cùm mors innocentis, non ſit per ſe medium ad talem finem. Poteſt tamen ad repugnandum, & reſiſtendum hoſti, & Remp. defendendam illam exponere.

Ad ſecundũ. In ijs quæ ſũt naturę, nemo alteri ſubditur per ſe, & directè ſed propter aliud, & indirectè. Sotus. Pars põt exponi periculo pro bono totius. Ariſt. D. Tho. Occidens ſe ipſum, facit contra charitatem, & contra iuſtitiam. Sotus. Syluest. Caſus.

Ad tertium. Nauar. in illa difficultate, quæ in argumento B tangitur, concedit primò, huiuſmodi remigantes, non eſſe excommunicatos, nec in Bullam cœnæ Domini incidere. Ita ſcribit in commet. ſuper caput. ita quorundã de Iudæ. not. 11. num. 18. & in manua. cap. 27. num. 63. §. 7. Cuius dicti rationem aſſignat, Quòd intentio ſacroſanctorũ Conciliorũ non fuit excommunicare eos, qui mortis neceſſitate adducti, contra ſuam uoluntatem remigant contra Chriſtianos; & in hoc puncto, omnes conſentiunt.

Ad tertium Nauar. Primũ dictũ. Ratio Nauarri.

Aſſerit ſecundò, huiuſmodi remigantes peccare mortaliter, nec ullo pacto poſſe eos excuſari. Verùm hæc ſententia, nimis rigida eſt, unde cùm Cordub. qui exactè hanc materiã tractat in ſua ſumma quæſt. 173. cùm diſtinctione eſt procedendum. Nam cùm Chriſtiani remigant contra Chriſtianos metu mortis, tempore quo bellum non fit contra Chriſtianos, nec commune damnum Ciuitati, uel claſſi Chriſtianorum infertur, ſine dubio non peccant mortaliter remigando; cùm nullus teneatur vitam ſuam corporalem, exponere euidenti periculo, ut ſaluet particularem vitam aliorum: quod quidem periculum imminet euidenter ijs, qui ſunt in claſſe Turcarum. Item nec peccant mortaliter remigando aliqui, quando etiam ſi à remigando deſiſterent, ſe-

Secundũ dictum. Nauarri opinio nimis rigida. Cordubẽn. Nullus tenetur exponere ſuam uitã, ut ſaluet particularem uitam, aliquorum. Caſus.

que-

quæretur idem malum, uel damnum à Turcis illatum, uel in ferendum Chriſtianis, cùm illorum remigatio, non ſit cauſa completiua illius damni; quemadmodum, ut benè inquit Caiet. in ſumma in materia de electione: quòd quando per unum, uel duo ſuffragia electio non irritatur; quoniam illis non obſtantibus cæteri concurrunt ad electionem, non peccant illi, eligendo &c. Si uerò remigantes ſcirent, quòd ſi omitterent remigationem, inducerent alios ſocios Chriſtianos ad non remigãdum; & ſic impediretur malum commune, quod Chriſtianorum claſſi, uel arci inferretur; tunc tenerētur non remigare, etiam cum periculo vitæ. Quoniã cũ damno ſuo particulari, damnum commune tenentur impedire, iuxta dotrinam S. Tho. 2. 2. quæſt. 25. artic. 4. Ex quibus patet argumenti ſolutio, quòd metus mortis non excuſat, quando ex illo ſequitur læſio, ſeu iactura uniuerſalis boni.

Caietanus. Caſus. Nota. D. Tho.

Ad Quartũ. Caietanus. Nota benè

Ad quartum. Caietanus in comment. 2. 2. quæſt. 3. artic. 1. dicit, quòd quando ſignum eſt determinatum his, qui habēt alienam fidem ex lege aliqua, uel ex communi conſuetudine, & obſeruantia, tunc Chriſtiano illicitum eſt, & peccatũ mortale illo uti propter quemcunque finem, etiam, ad ſaluandam vitam propriam; imò etiam ad conuertendum omnes infideles. Quòd ſi ſignum indeterminatum, & indiſtinctum ſit, quod tam fideles, quàm infideles conſueuerunt deportare, licitè poſſit eo uti. Occultare uerò fidem propriam, auferendo ſignum propriæ fidei; quando ſignum eſt inſtitutum ad fidem profitendam: puta, ſi à Turca lex promulgaretur, quòd omnes Chriſtiani deferrent crucem in pileo; tunc peccatum mortale committeret, auferēdo tale ſignũ. Si uerò ſignum ſit inſtitutum ad pœnam, ut biretum iudæorum, nõ peccaret mortaliter quis, illud ſignum, aut ueſtem auferendo, atque hæc Caietanus.

Caſus.

Verùm nos dicimus, quòd uti ſignis, & ueſtibus infidelium, etiam proprijs, quæ non concernunt Religionem ob bonum finem, non eſt peccatum mortale. Quod intelligo extra caſum neceſſitatis confitendi fidem. Nec enim ſunt cõdemnandi Chriſtiani multi, qui in triremibus utuntur ſignis Turcarum, uel ut fugiant, uel ut non capiantur à Turcis, exiſtimantibus illos eſſe Turcas propter veſtes, uel inſignia. Imò inſidiatores Chriſtiani licitè accedunt ad copias Turcarum, habitu Turcarum, loquunturque eorum lingua, ut ſpeculentur, & referant.

Adde, quòd iſta ſigna ſunt æquiuoca ex natura rei; nec in

ſtituta

A ſtituta ſunt ad ſignificãdum, iuxta Philoſ. in Perihermenias, quia hoc eſt proprium uocũ. Imo ipſimet Turcæ, benè ſciunt non eſſe certa illorum ſigna: cùm uideant Chriſtianos in nauibus uti illis; Et poſtremò, pari ratione Clerico peccatum eſſet uti reſtibus laicis, quod aliquando nec ueniale eſt.

Ariſto.

Ad quintum Reſpondeo, Quòd remoto contemptu, nec lex ieiunij, nec obſeruantia feſtorum, nec auditio Miſſæ obligant, quando metus mortis excuſat.

Ad Quintum

Remoto contemptu nec præceptũ ieiunij, nec feſtorum obligãt ad ſui obſeruantiam, ſtante metu mortis.

Participare uerò cum excommunicato quocunque ad fugiendum mortis periculum, non eſt letale crimen; neque etiam celebrare Miſſam coràm Excommunicato ob ſimilem metum, peccatum eſſet, niſi in odium Eccleſiæ fieret, quidquid dicat Adria. in quæſt. 3. de clauibus, & Antonin. 3. par. titul. 25. capit. 2. Aduerſus quos optimè facit Sot. & Med. loc. cit. Matrimonium uerò nullo metu licet cõtrahere in gradu prohibito. Non quia lex Eccleſiaſtica, qua prohibitio matrimonij inter conſanguineos introducta eſt, ob id lædatur; ſed quia, illa ſuppoſita, ſine diſpenſatione matrimoniũ nullum eſſet, & fornicationem, quæ Diuino iure prohibita eſt, committeret, qui cum conſanguinea contraheret.

Participare cum excommunicato, aut facere ſacrum coram eo ad euitandam mortẽ, ſi non fiat ex contẽptu, nõ eſt peccatum mortale.

Adria.

D. Antoni.

Sotus.

Medina.

Matrimoniũ in gradu prohibito, nullo metu contrahere licet.

Ratio dicti.

Ad primam rationem in oppoſitum reſpondeo. Quòd ſuperueniẽte periculo, & iuſto metu mortis, ceſſat omnis obli
B gatio humanæ legis: Quocirca nullum peccatum, uel ueniale committitur.

Ad primam.

Ad ſecundam in cuius ſolutione laborant Doctores, Reſpondemus.

Ad ſecundã

Primò cum Innocentio ibidem quòd Clemens tertius loquitur de communicatione cum Excommunicato in eodem crimine propter quod eſt excommnnicatus. Quo caſu participans, (ut dicitur) in crimine crimino ſo, non ſolũ non liberatur propter quemcunque metum à mortali; ſed neque ab excommunicatione. Ita exponit ſylues. Verb. excommunicatio §. 6. in fi.

Reſpondetur primò.

Nota intelligentiam textus.

Secundò dicimus, quòd illud cap. ſacris, omnes intelligũt de communicatione in ſacris, ſeu in diuinis, & interuenien te ſcandalo, id eſt, ſi ſacerdos celebrat Miſſam coràm nominatim excommunicatis, cum totius Plebis ſcandalo, putantis uel præsbyterum eſſe inobedientẽ, uel leges Eccleſiaſticas nullius eſſe momẽti: tunc enim metus mortis nõ excuſat; & eſt ſolutio Sot. dicto artic. 4. Tertiam idem Sot. affert reſponſionem in dicta quæſt. 22. quòd legitima mens Papæ fuerit, quando metus mortis incutitur in odium fidei, & contemptum legis. Panorm. in eo. capit. ſacris, alias affert ex-

Reſpondetur ſecundo.

Soti Solutio.

Reſpondetur tertio.

Panormit.

poſitiones, quas data opera prætermittimus. C

Ad tertiam. Ad tertiam rationem, patet reſponſio ex dictis; & ſimiliter ad quartam. Sicut enim Princeps ſæcularis, ad euitandum uniuerſale damnum Regni, ſiue Prouinciæ, poteſt obligare cum periculo mortis; Ita Prælatus Eccleſiaſticus in caſu neceſſitatis ſpiritualis, Et hæc de hac quæſtione ſatis.

A QVAESTIO QVINTA.

An ſcripto poſsit quis confiteri?

QVia exiſtimant aliqui opportunum fore remedium, licet non uniuerſale, Confeſſionem infectorum ſecurius faciendam eſſe epiſtola, uel ſcriptura; Ideò examinanda queſtio eſt, An talis Confeſſio ſit ſacramētalis? Et uidetur quòd non. Nota pro intelligentia quæſtionis.

Primò. Quoniam accuſatio, eſt de eſſentia, imo tota eſſentia, & natura Confeſſionis. *Dixi* (inquit Dauid) *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei*, ſed hæc fit propriè ore, & non ſcripto, ergo &c. Primum argumentum. Pſal. 31.b.

Secūdò. Confeſſio debet eſſe verecūda, lachrymabilis, &c. atqui ſcriptura non erubeſcit, nec per eam ratio erubeſcentiæ ullo modo ſaluatur, quod eſt argumentum D. Auguſtini, ubi infra. ſecundum argumentum.

B Tertiò argumento Caietani in ſummula. Veritas formæ, non ſaluatur in ſcriptura; præſertim ſi alter ſit abſens: ly enim, *Abſoluo te*, eſt demonſtratiuum; ſicut, *Hoc eſt Corpus meum*, ergo &c. Tertium argumentū ex Caietano.

Quartò argumento Scoti, in 4. d. 17. Quia confeſſio intrinſecè debet eſſe occulta; ſed ſcriptura ex ſui natura publica eſt: unde naturæ confeſſionis repugnat; & ſi ualeret confiteri per epiſtolam, ualeret etiam per internuncium. Quartum argumentū ex Scoto.

Quintò argumento Soti. Forma Abſolutionis fertur in contritum pœnitentem, uel in attritum putatum cōtritum; cùm igitur ſacerdoti hoc non poſſit conſtare de abſente, & tunc maximè, quando abſoluit, nequit in illum formam abſolutionis inducere. Quintum argumentū ex Soto.

Adde, quòd in Confeſſione, quæ eſt iudiciale forum interius, debita debet fieri diſcuſſio, & examinatio, quibus repugnat rei abſentia. Cōfirmatur.

Sextò, & vltimò. Ad Ro. 10. dicitur. *Ore confeſſio fit ad ſalutem*. Sextum argumentum.

In oppoſitum eſt, quia mutus per ſcriptum uerè, & ſacramentaliter confitetur.

In hac parte, quadruplex eſt ſententia Theologorum.

Prima

Prima ſententia Scoti. D. Tho. in 4. Ange. Roſel. D. Auguſt.

Prima eſt Scoti in 4.d.17.quæſt.1. in ſolutione argumenti & S.Thom.in 4.diſtin.17.quæſt.3.artic 4.quæſtiunc.3. Angeli uerb. Confeſſio primo, §.32. & 33. Roſellæ eod. uerb. §.8. & quæſt. & uidetur D. Auguſtini in libro de pœnitentia. Et habetur de pœnitentia. diſt. 1. capit. quem pœnitet. Hi dicunt, manifeſtationem quæ fit per ſcripturam repugnare naturæ Confeſſionis; unde non eſſe ualidam, nec ſacramentalem. C

Doctores primæ ſententiæ differunt in motiuis. Motiuũ Scoti. Motiuum D. Tho.

Differunt autem in motiuis. Scotus enim mouetur, ut dictum eſt, quia ſcriptura, ex ſui natura nata eſt eſſe publica, Confeſſio autem intrinſecè eſt ſecreta. S.Thom. ex defectu propriæ materiæ. Putat enim peccatum, prout ore, & labijs profertur, eſſe materiam propriam ſacramenti pœnitentiæ.

Secunda ſententia. Alexand. de Ales. Soti. Cani.

Secunda ſententia eſt Alexand.4.par.quæſt.77.mem.5.art.9. & Caietan. in ſummula verb. Confeſſio de conditioni. Confeſſi. conditione 11. id eſt ſecreta. Et Soti in 4. diſtin.18. quæſt.2. artic.6. ad ſecundum, dubio 2. & in libro de ratione tegendi, & detegendi ſecretum, memb.3. quæſt.4. dubio 4. & Cani. Hi tria dicunt.

Primũ dictũ.

Primum. Quòd Confeſſio per ſcripturam, (ſi fiat abſenti) nullo modo eſt ualida; uel etiam addit Sotus, præſenti non annuendo; quia per eam nihil pœnitens affirmat.

Secundum dictum.

Secundum. Quòd præſenti ſacerdoti, annuendo, etiam ſi non ſit mutus ualet, quia æquiualet locutioni; & ſi fiat cum aliqua cauſa, nullum eſſet peccatum, & ſacramentum operaretur. D

Tertium dictum.

Tertium. Quòd Abſolutio, neque in præſentia, neque in abſentia, ullo pacto poteſt fieri in ſcriptis tantùm; ſicut nec forma Baptiſmi, uel Euchariſtiæ. Addit Alexander, quòd pœnitentia, ſeu ſatisfactio iniungi poteſt ſcripto, & in hoc nulla eſt difficultas.

Alexan. Tertia ſententia. D.Tho. Primum dictum. Cõfeſſio per Scripturã ſecundum ſubſtantiã ſacramenti eſt ualida, nõ tamẽ confert gratiam.

Tertia ſententia eſt D.Tho. quodli. primo art.10. qui mutauit ſententiam, & hic duo dicit.

Primum. Quòd Confeſſio facta per ſcripturam, quantùm ad ſubſtantiam ſacramenti eſt ualida, & ſacramentalis, neque ibi eſt defectus ullus ex parte ſacramenti; nihil tamen operatur, nec confert gratiam; quia ſtatuto Eccleſiæ repugnat.

Secũdum dictum. Abſolutio ex parte ſacramenti debet fieri ſub aliqua forma uerborum.

Secundum. Quod innuit eſt, Abſolutionem ex parte ſacramenti debere fieri, proferendo ſub aliqua forma uerborum.

Quartam ſententiam. Paluda.

Quarta ſententia eſt Paludan. in 4. diſtinct. 17. quæſt. 2. artic.

A attic.1.& expreſſius Adria.in 4. de Confeſſ.q. 1.concluſ.6. Riccard.in 4.diſt.17.quæſt.9.& diſt.9.quæſt.3.Durand.in 4. diſt.17.quæſt.15.ad ſecundum Gloſſ.fin.in c.qualis 30.quæſ. 5.Sylueſt.verb.Confeſſio.1.quæſt.15.num.16.in vltimis verbis. Nauar. in commentario ſuper cap.Quem pœnitet de pœnitentia diſt.1.& in Manua.cap.21.nu.36.Medin.in ſuo Codice de pœnitentia tract.2.quęſt.de modo ſecretè confitendi fol.69.Petri Soti,lect.11.de Confeſſ. Archiep.Florentini,Piſan.& Tabie.verbo Confeſſio 2.nu.37. & aliorum Doctorum. Hi dicunt.

Adria. Ricar. Duran. Gloſſ. Sylueſt. Nauar. Medin. Petri à Sotto. Archiepiſcopi Floren. Piſan. Tabie.

Primò. Quòd non tenetur quis abſenti,vel præſenti confiteri per ſcripturam.

Primũ dictũ.

Secundò.Quòd Confeſſio per Epiſtolam facta abſenti,valet,& eſt ſacramentalis.

Secundũ dictum.

Tertiò. Quòd ſacerdos poteſt reſcribere abſolutionem. Hæc Doctores.

Tertiũ dictũ.

Pro Deciſione ergo huius difficultatis,has ſtatuamus concluſiones.

Prima.Concluſio. Actus,qui eſt de neceſſitate ſacramenti pœnitentiæ, quaſi materia, non eſt præciſè oris Confeſſio; ſed manifeſtatio peccati. Explico concluſionem. Confeſ-
B ſio,quæ fit ſacerdoti, eſt quoddam iudicium in foro Dei, in
C quo cauſa peccatoris cognoſcitur,ſententia fertur, Abſolutio impenditur,& pęnitentia iniungitur. Sic Conci.Triden. Seſſ.14.cap.5.de pœnitentia. Vnde neceſſariò requiritur criminum notitia in illo foro. Hæc inquam notitia, & manifeſtatio eſt de neceſſitate ſacramenti,abſtrahendo,quòd hoc, vel illo modo fiat,ſcilicet ore,ſigno,vel ſcripto, vel alio modo.Hæc Concl.& doctrina in terminis eſt S.Tho.quodlib.1. ar.10.& Duran.in 4.loco citato.

Prima Cõcl. Actus,qui eſt de neceſſitate ſacramẽti pœnitentiæ quaſi materia,non eſt p̃ciſè oris confeſſio,ſed manifeſtatio peccati.
Concil.Trid. In confeſſione ſacramentali neceſſario requiritur criminũ notitia.
D.Tho.

Probatur.Primò euidenti argum.S.Tho.Confeſſio per Interpretem,per ſigna aut per nutus,valida eſt,& ſacramentalis,ſecundùm omnes Doctores,ergo viua vox non requiritur ad ſubſtantiam,& eſſentiam ſacramenti.

Probatur Cõcluſio. Primò.

Secundò.Quoniam Papa non poteſt diſpenſare, ut manifeſtatio peccatorum fieri non debeat in Confeſſione. Quòd autem ore,vel uiua uoce fiat,poteſt diſpenſare,iuxta D.Tho. quamuis non debeat ſine cauſa. Quemadmodum non poteſt diſpenſare,ne conſecratio fiat in pane ex fermento,benè tamen,ut fiat in fermentato,vel azimo;ergo idem,quod prius.

Secundò. Papa nõ põt diſpẽſare, vt nõ fiat manifeſtatio peccatorũ in cõfeſſione, bñ tñ circa modũ, vt.ſ.fiat hoc, vel illo mõ. D.Thom. Papa nõ põt diſpẽſare, ut cõſacratio nõ fiat ĩ panẽ ex frumẽto, bñ tñ vt fiat in azimo, vel fermentato.

Ex hac concluſione tria ſequuntur.

Primum eſt,quòd doctrina illa S.Tho.in 4. ubi ſupra, non eſt uera; videlicet, quòd quemadmodum Baptiſmus habet

Primũ Corollarium. D. Thom.

propriam, & determinatam materiam, puta aquam elementarem, quæ eſt vniuerſale elementum. Ita Confeſſio oportet, quòd per actum determinatum fiat, id eſt proprium verbum, quod eſt actus manifeſtatiuus, & expreſſiuus conceptuum. Hæc inquam doctrina, quàm parum veritatis contineat, patet ex eodem S. Tho. in dicto quodlib. C

Secundũ Corollarium. Duran.

Secundò ſequitur. Quòd benè dicit Duran. materiam Confeſſionis non eſſe veram ſecundùm ſpeciem, vt aqua in Baptiſmo, ſed eſſe vnam vnitate analogiæ, qualis eſt inter ſigna; ſic tamen, quòd ſemper principalius aſſumatur de poſſibilibus. Cuius ratio eſt. Quia in quibuſdam ſacramentis, puta in Baptiſmo, Cõfirmatione, & Ordine, nihil requiritur ex parte recipientis, niſi quòd nõ ponat obicem; Et ideò quidquid extrinſecus apponitur, totum eſt determinatum in ſpecie vna ex ordinatione Diuina; ſed in pœnitentia requiritur per ſe actus pœnitentis, ſcilicet, quòd manifeſtet peccata ſua ſacerdoti; & quia Deus non requirit à nobis, niſi quòd poſſumus; ideò ſufficit, quòd peccator manifeſtet peccata ſua Sacerdoti per præcipuum ſignum, quòd eſt ſibi poſſibile, quamuis non ſit ſemper eiuſdem rationis. Hæc Durandus.

Nota benè.

Tertium Corollarium.

Tertiò ſequitur. Quòd ſtatutum Eccleſiæ, per quod ſcribit S. Tho. in dicto quodlibeto, hominem qui poteſt, teneri, vt verbo confiteatur, & conſequenter, qui contrarium attentat, peccaret contra ordinationem Eccleſiæ, & effectum ſacramenti non reciperet. Hoc, inquam ſtatutum non extat, nec Canon vllus, (vt notat Domini. de Sot.) id expreſsè habet. Conſuetudo autem, & uſus fidelium obtinuit, ut ore fiat Confeſsio; quandoquidem lingua, ſeu verbum eſt homini naturale inſtrumentum à Natura tributum ad ſignificandam mentis conceptionem; eſtque communis modus manifeſtandi ea, quæ ſunt in animo. Vnde, qui aliam viam ſine cauſſa attentaret, peccaret: ſicuti qui in fermentato in Latina Eccleſia conſecraret. B D

Qui pōt confiteri ore., & tentat aliter confiteri, peccat. ex D. Th.

Domin. Soto.

Verbum datum eſt homini à natura ad ſuos conceptus explicandos.

Addit Sotus: *ſi modò contemptus non interueniat, peccata, quæ eſſent faciliora explicatu, non video,* (inquit) *Cur eſſet peccatum mortale ſcripto ſignificare: eſſet tamen inter venialia non paruum, eò quòd legitimus vſus eſt confiteri verbo, & erubeſcentia tunc eſſet minor.* Hæc ille. Huic Concluſioni non obſtat Concil. Florentin. in decret. de pœniten. dicens; *Ex parte pœnitentis tres requiri actus, Cordis Contritionẽ, Oris Confeſſionẽ, & operis ſatisfactionẽ.* Loquitur enim de principali, & communiſſimo analogato. Tenemur enim omnes, cùm poſſumus, uerbo confiteri, nec id licet

Nota.

variare,

A variare, niſi ex rationabili cauſa. Nam cæteri modi introducti ſunt in huius defectum.

Secunda Concluſio. Confeſſio facta per ſcripturam præſenti ſacerdoti, eſt valida, ſacramentalis, & neceſſaria. Hæc Concluſio eſt contra primam ſententiam, & alias eſt communiſſima.

Secunda Cõcluſio Confeſſio facta per ſcripturã præſenti Sacerdoti eſt valida, ſacramentalis, & neceſſaria.

Probatur primò. In hoc actu, eſt vera peccatorum manifeſtatio, iuſta accuſatio, & aliquid verecundiæ, ergo eſt legitimus, & ſubſtantialis actus ex parte pœnitentis requiſitus ad ſacramentum Abſolutionis. Ex parte item ſacerdotis adeſt veritas formæ, Cum dicit, *Ego Te abſoluo, &c.* ergo talis Cõfeſſio eſt ſacramentalis.

Probatur Cõcluſio primò. Secundò. Syluest. Caietanus. Tertiò.

Secundò. Poſſumus validè confiteri per interpretem, vt Syluest. Caiet. & alij, ergo multò magis per ſcripturam.

Tertiò. Ex facto D. Baſylij, & D. Ioannis Eleemoſynarij, qui mulieribus valdè de peccato verbo manifeſtando erubeſcentibus, mandarunt peccatum ſcribi in carta; qua lecta, remiſſionem peccatorum eis miſericorditer contulerunt. Lege vitam D. Baſylij apud Lipomanum tom. 2. nu. 20. & 21. & uitam Ioannis Eleemoſynarij, nu 32. & 33.

Nota

Lipoman.

C Quartò, & eſt ratio à priori. Hæc reuelatio per ſcripturam præſenti Sacerdoti, æquiualet locutioni, ergo. Nec eſt

B opus, vt ipſemet Pœnitens perlegat, vt Scoto falsò imponit Angelus. verb. Confeſſio. 1. num. 32. Sed ſatis eſt, ut Sacerdos Pœnitentis cognoſcat peccata. Quare debet Peccator annuere Confeſſori, ſe ea peccata commiſiſſe, & annuendo ſigna facere pœnitentiæ; quòd ſi non faciat, non abſoluitur, cùm non cognoſcat determinatè Parochus cuius peccata illa ſint. Non enim ſubijcit ſe clauibus per ſchedulam tantùm traditam, niſi per aliquem actum, ſ. nutum. loco actus pœnitentiæ, & tunc ſe clauibus ſubijcit.

Quartò. Cõfeſſio per ſcripturã præſenti Sacerdoti æquiualet loqutioni.

Ille, qui ſcripto confitetur, debet annuere cõfeſſario, & ei monſtrare ſigna cõtritionis.

Quintò, & vltimò. Poteſt impendi ſacramentum abſolutionis ei, qui infirmitate oppreſſus, loquelam amitit, dummodo duo teſtes fidem faciant, vel vnus ſecundùm Angelum, Confeſſ. 4. num. 8. illum petijſſe Pœnitentiæ Sacramentum; ergo multò magis per ſcripturam, eo præſente, & annuente. Conſequentia tenet. Quia ſicut hic, ita ibi deficit verbum proprium, & vtrobique cauſa ſupponitur. Antecedens patet expreſsè in Concil. Arauſicano cap. 12. & habetur 26. quæſt. 6. Qui recedunt. Verba Concilij ſunt hæc. *Subitò obmuteſcens, prout ſtatutum eſt Baptizari, aut pœnitentiam accipere, poteſt ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Et in Concil.

Quintò. Pôt dare abſolutio ei, q̃ infirmitate oppreſſus loquelã amiſit, dũmõ ſint duo teſtes qui aſſerant ipſum cõfeſſionem, petiuiſſe, vel ſaltem vnus teſtis.
Angel.
Cõci. Arauſi.
Cõci. Cartha.

Carthagin.4.cap.76.& habetur.26.quæſt.6.can. Is qui in in- C
firmitate: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in freneſim verſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia.*

Ex hac Concluſione ſequuntur duo Corollaria.

Primum Corollarium. Quo caſu cõfeſſio p ſcripturã admitti deberet, & quomodo fieri poſſet.

Primùm. Quòd tempore peſtis, tam curati, quàm pœnitentes hoc poterunt vti remedio, præſertim quando Quarantina, (vt dicitur) ſit inſtituta, & contagij periculum ſecurum negat acceſſum. Eſſet enim hæc iuſta cauſa, vt Confeſſio per ſcripturam admittatur. Vnde infectus ſurgat à lecto, ſcribat ſua peccata, & Sacerdoti expectanti illum in via proijciat, uel ſchedulam ferreo filo tranſmittat. Hic verò inſtrumentum aliquod habeat ad accipiendum ſcriptum, ſi manu non vult tangere, facilè enim eſt credere cum peritis, cartam peſtem deferre: vel in acetum ſcripturam proijciat, ſicut fit de litteris, & ea purgata, legat, iudicet, & annuentem, & petentem iniuncta penitentia abſoluat; deinde uel in ignem proijciat, uel remittat. Aduerte autem, D. quòd non requiritur contactus Phyſicus ad abſolutionem, ſed ſufficit præſentia quædam moralis ita, vt Sacerdos videat penitentem, & penitens Sacerdotem. Sicut in conſecratione ea præſentia panis deſideratur, non vt omninò panis oculis ſubijciatur immediatè, ſed talis diſtantia, ſecundùm quã optimo arbitrio, nõ abſens, ſed præſens iudicetur.

Nota.

Secundũ Corollarium. Adria.

Secundò ſequitur. Quòd per internunciũ Sacerdoti præſenti poſſet infectus confiteri. Sic tenet Adrian.loc.citato, dubio penultimo. Et patet. Primò, quia tunc internuncius habet ſe, ut interpres voluntatis illius; ſuppoſito, verbi gratia, quòd ille ſit clauſus, vel non ualeat exire, vel conuerſari propter contagium, dummodo amborum Curati.ſ.& penitentis viſibilis moralis præſentia conſeruetur.

Syluest.

Et quãuis Syl
ueſt.verb.cõfeſ.1.§.18.de mente Monal.dicat, ſi quis alterius præſentis peccata recitet, confeſſionem non eſſe, intelligendũ eſt hoc, qñ ille ſine alterius intentione ad ſacramẽtum, narrat crimina: quod re vera potius eſſet ludere, quàm confiteri.

Secundò idem patet: Quia ſi poteſt ualidè per ſcripturam, multò magis per fidelem internunciũ ab eo miſſum, & fideliter inſtructum, in cuius præſentia, ſ ratione diſtantiæ fungitur officio linguæ, ſcripturæ, uel interpretis; & hoc nullo

A nullo modo eſt mihi dubium. Vnde ſi ſint duo carceres è regione, in quorum uno eſſet Curatus detentus, in altero verò parochianus, qui haberet peccatũ occultum, quòd vellet ſecretò confiteri, poſſet (ſi haberet commoditatem) ſcribere, vel internuncium docere, qui referat: & ſi ſubditus ſit pręſens, & viſibilis, poſſet propter eaſdem rationes abſolui. Caſus.

Cùm dixi in concluſione, hanc confeſſionem per ſcripturam eſſe neceſſariam, intelligendum eſt, cùm aliter ęque, & benè fieri non poteſt. Hoc loco, quædam Caie. verb. confeſſ. §. 11. metaphyſica practica, in confeſſione per ſcripturam, eſſet refellenda. Sed lege Sotum loc. citato, in 4. diſt. 18. q. 2. articu. 6. Nota.

Tertia Concluſio. Confeſſionem per epiſtolam abſenti ſacerdoti validam, & ſacramentalem, non tamen neceſſariam eſſe, eſt va de probabile. Hæc concluſio, non ponitur certa, vt pręcedens, ſed, vt probabilis, propter Doctores tertiæ opinionis, & probatur bonis argumentis. Tertia Concluſio.

Primò. Quia matrimonium rectè contrahitur inter abſentes per procuratorem, per nuncium, & litteras, & eſt verum ſacramentum, ergo de ratione, & eſſentia ſacramenti non eſt, quòd præſenti conferatur. Probatur Primò.

Nec valet, matrimonio hoc eſſe peculiare, qua parte eſt B contractus ciuilis, & non qua parte eſt ſacramentum. Quæro enim: Abſentia repugnat ſubſtantiæ ſacramenti nec ne? Si repugnat, ergo nec matrimonium inter abſentes erit ſacramentum. Cùm itaque contractus ille, quatenus eſt pactio quædam Ciuilis, ſit legitimus contractus, & quatenus idem contractus inter abſentes celebratus eſt, ſit ſignum gratiæ, quæ in matrimonio confeitur; conuincitur, quòd ſi verum eſt ſacramentum, & ſine contrahentium actuali præſentia confert gratiam ex opere operato, conuincitur, (inquam) abſentiam non repugnare eſſentiæ ſacramenti, & conſequenter abſentiam ſuſcipientis, non uiolare eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ. Sicut enim matrimonium eſt contractus quidam; ita pœnitentia quoddam iudicium. Iudicium autem legitime, ac iuridicè (parte etiam abſente, per procuratorem audita) definiri poteſt, ſicut etiam contractus per procuratorem celebrari. Nota. Matrimoniũ ſine actuali contrahentiũ præſentia, cõfert eiſdẽ gratiam, ex opere operato. Nota

Secũdò ex facto S. Tho. Cantuariẽſis, qui, vt Scotus, & Syl ueſt. referunt, in carcere conſtitutus, miſit Romam pro abſolutione, & confeſſus eſt per litteras. Probatur Secundo.

Tertiò, ex cap. qualis 30. queſ. 5. vbi dicitur, quòd confeſſio per ſcripturam recipiatur. Neque huic capiti contradicit, Probatur Tertio.

cap. quem pœnitet; vbi habetur, *Confeſſionem non eſſe facien-* C *dam per ſcripturam*. Nam intelligi debet quando commodè verbo fieri non poteſt, ut benè Nauar. ibidem.

Probatur, Quartò. Quartò. Quoniam motiuum Soti ceſſare videtur; quia nec in vocali Confeſſione homo eſt certus, an præſens pœnitens ſit contritus, vel mutatus. Vnde poſſent in ſtata, & in indicta hora facere abſolutionem; & ſic actus ille terminaretur in materiam debitè diſpoſitam.

Probatur Quintò. Quintò. Quia ratio Caietani non conuincit. Nam creare Ducem, Regem, Epiſcopum, contrahere matrimonium, abſoluere à cenſuris, & id genus alia, ſunt vtrinq; actus perſonales, nec præſentiam requirunt.

Probatur Sextò. D. Cyprian. Nauar. Sextò. Auctoritate Cypriani, lib. 3. Epiſtola 17. aliàs 13. hic ſcribit, ſe per litteras peccata audiuiſſe, & ſacramentum pœnitentiæ dediſſe. Nauar. in can. quem pœnitet, de pœnitentia, diſt. 1. num. 4. in fin. doct. in eo caſu, quo parochus, & parochianus infirmantur, & non eſt alius ſacerdos, poſſe hunc ſcripto confiteri, & illum itidem abſoluere.

Quarta Concluſio. Probabilior opinio eſt, qđ confeſſio abſenti ſacerdoti fieri nõ poſſit. Quarta Concluſio. Probabilior, & tutior opinio eſt, quòd ſacramentalis confeſſio, abſenti ſacerdoti fieri non poſſit, & probatur.

Probatur Cõcluſio. Primò. Nota ſubtile punctum in materia de matrimonio. Primò. Quia præſentia ſuſcipientis neceſſaria eſt, & tanquam de eſſentia ſacramenti videtur requiri; cùm in forma D ponatur pronomen *Te abſoluo*, quod eſt demonſtratiuum præſentis materiæ. Nec videtur inſtantia illa de matrimonio ſimilis, nec multùm concludere. Ex eo enim matrimonium inter abſentes contractum validum eſſe aſſerimus; quoniam vltra id, quod eſt contractus humanus, materia eius, quæ, (vt quibuſdam placet) ſunt ipſi contrahentes, eſt externa, & patens ex ſe, ſeu ex natura ſua; at verò materia ſacramenti Pœnitentiæ, eſt intrinſeca, & occulta, quales ſunt actus pœnitentis, & præcipuè Contritio; quæ, vt ſacerdoti euidens moraliter fiat, neceſſe eſt, ut perſona ſit præſens, ex cuius verbis, vel ſignis coniectari poſſit, eum eſſe contritum. Vnde non eſt ſimilis ratio in matrimonio, atque in Pœnitentia.

Nota caſum. Adde, quòd poteſt contingere Caſus, vt dum ego litteras, in quibus peccata mea ſcripſi, Cõfeſſori mando, ſim in complacentia actuali peccati mortalis; *Cùm natura noſtra ſit prona ad malum ab adoleſcentia ſua*; ergo nec mihi quicquam impenſa Abſolutio proderit; imò ero ſacrilegus. Nec

D. Tho. Cantuarienſis tãtum à Papa minus Confeſſor hoc ſcrupulo detentus, poterit me abſoluere; Nec factum S. Tho. Canthuarien. aliquid concludit.

Tan-

A Tantùm enim à Papa conceſſiuas litteras obtinuit, ut electo ad libitum Confeſſore, ab ipſo à peccatis omnibus abſolui poſſet. Nec illud etiam ex capit. qualis 30. quæſt. 5. obſtare videtur. Ibi enim ſacramentalis confeſſio, & Abſolutio, nullo modo cõceditur; ſed (ut optimè inquit Gloſſa in verb. per ſcriptum, in dicto, cap. Quem pęniret, de pœnitentia, diſt. 1.) ibi non dicitur, quòd accipiatur, ſed quòd accepta in ſcripturis redigatur, ne detur obliuioni. Vel dicamus, id licitum eſſe, quando præſens eſt pœnitens, vt ſupra poſuimus.

obtinuit, vt ſuo libito ſacerdotē eligeret, cui ſua peccata aperiret.

Solutio textus.

Reſpondetur ad D. Cypria.

Ad Cyprianum verò reſpondeo, illam nõ fuiſſe ſacramentalem confeſſionem. Cùm enim nullus confeſſionem ſacramentalem audire poſſit, nec abſoluere, niſi ſit ſacerdos habens iuriſdictionem: ibique concedatur, ut ſacris Diaconibus confeſſio fiat, confeſſique ſacram emologeſim ſuſcipiant, proculdubio eo caſu, non fuit, nec potuit eſſe ſacramentalis confeſſio. Vnde ſi qui illorum veram pœnitentiam, & peccatorum remiſſionem ſuſceperunt, illud ſanè fuit non virtute ſacramenti in re ſuſcepti; ſed internæ virtutis Pœnitentiæ, & contritionis eorum: qua ſtante, ſuppre C mus Pontifex, qui eſt Chriſtus, miſericorditer eis peccata condonauit.

Nota.

Quinta Concluſio. Abſolutio ſacramentalis, non poteſt B fieri ſcripto, ſed verbo debet pronunciari, & proferri. Hæc eſt Sancti Tho. Alexandri, Caietani, & patet. Quoniam ſecundùm omnes, verba ſunt ipſa forma, iuxta illud Auguſti. hom. 80. ſuper Ioan. & 1. q. 1. detrahe, *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.*

Quinta Concluſio. Abſolutio ſacramentalis, non põt fieri ſcripto ſed debet verbo pronunciari.

D. Thom. Alexan. Caietanus. D. Aug.

Paludanus, (ut refert Syluester verb. confeſſio primò, nu. 16.) exiſtimat, propter ſcandalum poſſibile inde ſequi; non eſſe id conſulendum. Sed errat. Quia eſſentiæ ſacramenti repugnat abſolutio per ſcriptum. Niſi fortè intelligatur Paludanus non abſolutè, ſed poſt uocalem abſolutionem. Tunc enim ſi poſtquam vocaliter abſoluit, ſcripto ſignificet ſe abſoluiſſe, poteſt id facere; hoc autem iam non erit abſoluere per ſcripturam.

Paludani dictum repellitur.

Syluest.

Dominicus de Soto, vbi ſupra, refert, tempore Concilij Baſilien. inter Magiſtros, quibus intererat Ioannes Nider, quæſitum eſſe, An Confeſſor qui malè abſoluit à caſu reſeruato, poſtmodum habita à ſuperiore abſoluendi à tali caſu facultate, debeat abſentem, & inſcium abſoluere potius, quàm adire pœnitentem? Illius tamen diſputationis copia nuſquã extat.

Soto.

Sexta Concluſio. Pœnitentia, ſeu ſatiſfactio iniungi po-

Sexta Cõclu. Pœnitentia

poteſt confeſſo iniūgi ſcripto.

teſt ſcripto. Hæc eſt Alex. de Ales, & benè. Quia pœnitentia, quæ à ſacerdote iniungitur, non ſacramentum, ſeu eius eſſentialis pars eſt; ſed tantùm integralis. Nunc ad Argumentorum ſolutiones veniamus. C

Ad Primum.

Ad Primum reſpondeo. Quòd Pœnitens tenetur ſe corde Deo accuſare, ore autem ſacerdoti, ſi poteſt. Accuſet, inquã, ſe Deo, & eo medio quo poteſt commodius ſacerdoti verbo, ſcripto, nutu, Interprete, vel Internuncio, modo expoſito. Quia Deus non exigit ab homine, niſi id, quod poteſt; & ideò negatur abſolutè, quòd non ſit ibi vera accuſatio, & manifeſtatio peccatorum, quamuis verbo expreſſior fiat, iuxta S. Tho. dicto quodlib. in ſolutione argumentorum.

Ad Secūdum Reſpondetur Primo

Ad Secundum reſpondet Syluester. Primò, quòd verecundia non eſt de eſſentia confeſſionis ſecundùm omnes Doctores.

Reſpondetur Secundo.

Secundò dicit, Quòd ſi adeſt ſacerdos, adeſt verecundia, etiam in confeſſione per ſcripturam. Verecundia enim facit ad pœnę remiſſionem. Et aduerte, quòd poteſt eſſe caſus, in quo maior quantitas pœnæ remittatur per confeſſionem ſcripto factam, quàm verbo verecundo; puta ſi maiorem, & intenſiorem Pœnitens habeat contritionem. D

Ad Tertium. Nota. In confeſſione ſacramentali ly. (Te) abſoluo, eſt demonſtratiuum præſentis materiæ.

Ad Tertium. Illi qui tenent, Confeſſionem poſſe fieri per ſcripturam abſenti, reſponderent, ly, *Te*, non eſſe demonſtratiuum præſentis materiæ; ſed ſecretiuum, & determinatiuũ perſonæ quam abſoluit, & non alterius. Vnde ſicut in Sacramento Matrimonij, hæc verba. ſ. *Accipio te Marsam*, terminantur in perſonas abſentes, cum veritate non ſolùm cõtractus ciuilis, ſed etiam ſacramenti; alioquin oporteret, cũ eſſent præſentes, de nouo contrahere; ſic in Confesſione. Sed vera ſolutio eſt, ly, *Te*, eſſe demonſtratiuum præſentis materiæ, ſicut in Sacramento altaris: eſt aũt præſens materia pęnitẽs, ſi ore legat, vel ſchedula tradita nutu annuẽdo cõfiteatur.

Ad Quartum. Confeſſio ex Chriſti inſtitutione dẽt eſſe ſecreta. Concil. Trid.

Ad Quartum reſpon. Verũ eſſe confesſionis naturã debere eſſe ſecretam, quod non ſolùm ex vſu Eccleſiæ; ſed Chriſti inſtitutione, & mandato habetur, vt patet in Conc. Trid. Seſ. 14. c. 5. can. 8. ſcriptura aũt, licet ex ſui natura publica ſit; hoc tñ caſu non eſt, niſi ſecreta. Vnde ſicuti vox pęnitẽtis, licet ex ſui natura publica ſit, in actu tñ confesſionis eſt ſecreta; quia non aperit peccata ſua alteri, niſi huic confeſſori. Sic etiam ſcriptura, licet ex ſui natura publica ſit, hoc tamen caſu eſt ſecreta. Quia non datur, niſi huic tãntùm particulari confeſſori, vt ipſa cognita, à peccatis abſoluatur. Vnde ait Syluest. quòd non obſtat, ut ſcriptura ſit publica; quia in tali caſu eſt

Vox Pęnitentis licet ex ſua natura publica ſit, in actu tñ confeſſionis eſt ſecreta.

Scriptura licet ex ſe ſit publica, in actu tñ cõfeſſionis, eſt ſecreta. Syluest.

raró,

Actarò, & per accidens, ſicut voces ipſę confitentis, quæ ab alio audiri poſſunt.

Ad Quintum Ad Quintum reſpondeo. Quòd ſupponitur, petentem abſolutionem eſſe contritum, uel ſufficienter attritum, quemadmodum, qui ſubijcit ſe perſonaliter ſacerdoti. Nec debemus dubitare de diſpoſitione, niſi aliter appareat. Nam etſi uerbo fiat Confeſſio, nunquam erit certum habere dolorem. Lege Adrianum de confeſſ. quę. 1. ad tertium, dubio unico. Adria. Supponimus item, rectè ſpecies, & circumſtantias peccatorum exaratas eſſe, ne fallax iudicium feratur. Sed magna differentia eſt inter coniecturas Confeſſionis illius præſentis, & alterius abſentis. Illius enim, non niſi remotas contritionis ſuæ habere poſſumus; huius autem præſentis, facilè moraliter coniecturas Contritionis habere poſſumus, iuxta ſigna, & actus humiliationis eius.

Ad ultimum D. Tho. Ad ultimum ex ſententia D. Pauli (ut reſpondet D. Thom. loco citato) non intelligitur de confeſſione peccatorum, ſed de confeſſione fidei, de qua dicit Dominus, *Qui erubuerit me coràm hominibus, erubeſcam & ego eum coràm Patre meo.* Matth. 10. Luc. 9. atque hæc de hac quæſtione. Matt. 10. Lucæ 9.

QVAESTIO SEXTA. C

An tempore peſtis, ſeu contagioſi morbi, quilibet ſacerdos habeat iuriſdictionem in quemlibet Ciuitatis, uel Diœceſis ita, quòd ſi abſoluat, teneat ſacramentum?

RATIONES, quæ perſuadent partem affirmatiuam, hæ ſunt.

Primum argumentum.

Prima. Quia in articulo, uel periculo mortis, quilibet etiam non Curatus, nec approbatus ab Epiſcopo, poteſt abſoluere, ut communiſſimum eſt; at ſtatus peſtis, ſeu contagij continet hunc articulum, ſeu periculum, ergo &c. D

Secundum argumentum.

Secunda. Quia ſic communius, & plenius ſaluti animarũ ſuccurritur, cùm plures medici ſpirituales conſtituantur, & exponantur.

Tertium argumentum.

Tertia. Epiſcopus non poteſt prohibere ſacerdoti non curato, uolenti ex propria deuotione infectorum miniſterio tam ſpirituali, quàm corporali ſe exponere, ne exerceat, ergo ille poteſtatem ex ſe habet, ſuoque iure utitur in illo caſu.

Sed in contrarium facit ordo Eccleſiaſticus, diuiſionis, & applicationis Parochiarum. Confunderetur enim, dum unus ſacerdos alterius meſſem occuparet.

Pro reſolutione huius quæſtionis, aliquas propoſitiones ponimus, quæ, quamuis non magnam doctrinam (licet ueram, & eruditam) perutilem tamen, & praxi maximè accommodatam continent.

Prima Cõcluſio.

Prima Concluſio. Nemo ſacerdotum ſæcularium tempore peſtis, ſeu contagij, debet ſe temerè exponere ad confeſſiones audiendas, uel ſacramenta miniſtranda, ſine Epiſcopi, ſiue eius Vicarij licentia. Explico. Eſſet ſanè temerarium, & zelus ſine ſcientia eius, qui cùm non ſit ab Epiſcopo approbatus,

A tus, (iuxta ſacri Trid. Concilij decretum capit. 15. ſeſſ. 23.) auderet ſacramenta miniſtrare his, qui in articulo mortis non exiſtunt, & abſolutio peccatorum non teneret, niſi ſpem ſaltem ratę habitionis haberet, ut puta facta à carente iuriſdictione. Conſuetudo enim, & Canones, uniuerſalem illam iuriſdictionem Præsbyteris non concedunt, niſi in articulo imminenſis mortis; ergo non eſt extra illum articulum extendenda.

Hic declarandum eſſet, An periculum mortis, ſit idem cũ articulo mortis, quoad priuilegium abſoluendi. Circa quod, Sotus, in 4. diſtin, 18. quæſt. 4. artic. 4. dicit eſſe confuſionem nominum dicere, periculum mortis eſſe articulum mortis. Atque ita tale priuilegium abſoluendi; uult tãtùm habere locum in articulo mortis, dum mors eſt in fieri, per cauſam naturalem, uel uiolentam. Sic tenent Couarru. & Melchior Cano.

Syluester tamen uerbo Confeſſor. 1. §. 6. membro 7. & uerbo abſolutio. 1. num. 10. Ioannes Medina, de confeſſ. tract. 2. & Nauar. capit. 27. num. 272. exiſtimant, nullam eſſe differentiam inter articulum mortis, & periculum mortis, quoad iura dantia facultatem abſoluendi in eis. Quod tamen limitandum eſt, ut intelligatur de proximo periculo mortis. Neque

B enim quodcunque periculum ſufficit: ſicut nec ingredi mare, niſi immineat procella periculoſa: nec ſimiliter parere pregnantem, niſi ſi ſit prima uice, uel aliàs dum peperit, mortis periculum in parturiendo paſſa eſt: nec ingredi bellum, niſi certum ſit fieri cõflictum. Vnde tempus peſtis abſolutè, non conſtituit periculum mortis, quantùm ad omnes; ſed tãtùm quoad illos, qui tali morbo grauiter corripiuntur: quibus abſente proprio Parocho, quilibet ſacerdos poteſt ſacramenta miniſtrare.

Secunda Concluſio. Regulares non approbati, ſeu examinati, nec aliàs idonei iudicati ab Epiſcopo diœceſano, nullo modo debent ſe huiuſmodi confeſſionibus, & ſacramentorum adminiſtrationibus immiſcere, extra imminentem articulum & periculum mortis. Et hoc propter eandem rationẽ, quoniam iuriſdictione carent, nec aliter, quàm approbati audire poſſunt, ut eſt textus expreſſus in ſupra citato capit. Concilij Tridentini.

Notandum eſt autem hic, quòd nõ ſufficit, ut Religioſi ſe præſentent Epiſcopo, ſeu eius officiali, quod tantùm requirebat ius antiquum, iuxta Clementinam dudum de ſepult. ſed amplius requiritur ex forma Conc. Trid. in citata ſeſſione

Soto.
Couarru.
Melchior.
Cano.
Syluest.
Io. Medina.
Nauar.
Nota.
Tempus peſtis, abſolutè non cõſtituit periculum mortis.
Secunda Cõcluſio.

Nota.
Non ſufficit ad confeſſiones audiendas, ut religioſi ſe præſentent Epiſcopo, ſicut primo fiebat, ſed ut ſint examinati, & approbati.

23.capit.15.ut ſint examinati,& approbati. Hęc autem approbatio non ſolùm diſcretionem non idonei,ab eo qui eſt idoneus deſignat; ſed iuriſdictionem,& materiã tribuit;quod ex doctrina prædicti Concilij non obſcurè colligitur, dum facit mentionem de illis duabus poteſtatibus, quę regulariter à Doctoribus dicuntur neceſſariæ ad confeſſionem, ordinis uidelicet,& iuriſdictionis;& cùm in principio capitis mentionem faciat poteſtatis ordinis in illis uerbis, *quamuis Presbyteri in ſua ordinatioone à peccatis abſoluendi poteſtatẽ accipiant*; neceſſe eſt in reliquis de poteſtate iuriſdictionis loqui,cùm dicit; *Nullum etiam Regularem,poſſe Confeſſiones ſæcularium,etiam ſacerdotum audire*.

Approbatio Epiſcopi, dat approbato ad confeſſiones audiẽdas, materiam & iuriſdictionẽ.

Adde, quòd ſi ſola præſentatio ſufficeret (etiam non approbante, uel conſentiente Epiſcopo) poſſent audire, quod repugnat ſententiæ dicti Decreti. Et ſicut Parochiale beneficium, dat titulum iuriſdictionis Parocho, quoad eius oues; ita per appprobationem, admiſſionem, aut licentiam ſacerdotibus non curatis, ſiue ſęcularibus,ſiue Regularibus:(Decretum namque Concilij, ex æquo Commune eſt utriſque) facultatem,ſeu licentiam hos aut illos in Confeſſione audiẽdos Epiſcopus concedit. Solent enim Epiſcopi, confeſſarios etiam Regulares, ad mulieres ſolùm audiendas admittere, aliquando ad ſolas moniales, aliquando ſolùm ad laicos,& laicas audiendas, excluſis monialibus: uel etiam aliquando propter iuſtas cauſas in loco uno, uel altero Diœceſis licentiam illis dare ad audiendas Confeſſiones, & non in omnibus locis. Poteſt enim ſecundùm omnes Confeſſarius idoneus eſſe in uno loco, & non in alio,ut ait Nauar.c.4.nu.11. Quemadmodum ipſi quoq; facimus, dum talem licentiam prædictis impartimur In quo ſemper Lauretum excipimus, quamuis in alijs noſtris locis,poſſint audire. In cathedrali enim noſtra Lauretana,& eius Ciuitate, cùm inibi proprij habeantur Pœnitentiarij,tam ſæculares,quàm Regulares deſignati,& ob alias iuſtas cauſas, nemo,etiam aliàs à nobis approbatus audit, niſi ſpecialiter ad id muneris eo in loco à nobis vocetur,& admittatur. Et ſi licentia Epiſcopi non tribueret poteſtatem iuriſdictionis,ob quid approbatus in una Diœceſi,ſi ad aliam tranſeat,neceſſe habet ab illius Epiſcopo admitti, etiamſi maximam Theologiæ,uel Canonum peritiam habeat? Neque enim cẽſenda eſt uera opinio illa, quòd ab uno Epiſcopo approbatus,ubique terrarum poſſit audire confeſſiones, abſque alia aliorum Epiſcoporum approbatione. Præſentantur enim determinatè ad iſtam,uel illam Diœceſim,

Aliquando Epiſcopi concedunt cõfeſſarijs licentiã audiendi confeſſiones tantum mulierum, quandoque uero etiã & hominũ.

Poteſt confeſſarius eſſe idoneus ad audiendas confeſſiones in uno loco & non in alio.

Eccleſiæ Lauretanæ cõfeſſores ſunt priuilegiati.

Papa poſt Cõcil. Tri. nulli dat auctoritatem eligendi ſibi confeſſores, niſi de Epiſcopi licẽtia.

Ludo. Rom.
Mando.
Nauar.
Concil. Tri.

Aceſim, ut clarè indicat Nauar. capit. 27. num. 266. & in dicto capit. 15. ſeſſionis 23. Conc. Trid. dicitur deberi Regulares per examen approbari ab Epiſcopis, id eſt ab unoquoque Epiſcopo illius Diœceſis, in qua ſe præſentarunt: licet ſi ab illa exierint, & reuertantur, noua approbatione non indigeant, niſi ſtatus populi, & habitatorum mutatus, & alteratus eſſet. Nam ſi loco ruſticorũ, mercatores, uel milites ſucceſſiſſent, nouo examine, & approbatione indigerent. Vt tangit Nauar. cap. 4. num. 11.

Nauar.

Adde, quòd quamuis Papa ante Conci. Trid. ſoleret dare facultatem eligendi, Confeſſores ſine licentia Epiſcopi, ut tradit Ludouicus Romanus, Conc. 266. Mand. in practica ſignaturæ titulo Confeſſio; hodie tamen numquam conſueuit, niſi de licentia Epiſcopi, etiam in magnis Iubileis, in quibus habentibus iam iuriſdictionem ab Epiſcopo in ſua Diœceſi, extendit illam Papa ad caſus ſedi Apoſtolicæ etiam ſi lubet in bulla Cænæ reſeruatos. Quocirca Epiſcopus, dum approbat, & exponit prædictos Confeſſionibus, licentiam concomitanter ſuis ſubditis tribuit ad eos accedendi, & ſic materiam applicat.

Augustinus Montalcinus refellitur.

Nec audiendus eſt Auguſtinus Montalcinus in capit. 7. §. 8. num. 9. in ſuo libro, cuius eſt titulus, *Lucerna dell' Anime*, ubi dicit, quòd ex uigore Bullæ Roſarij Leonis decimi, in qua conceditur, quòd illius confratres poſſint eligere ſacerdotem quemcunque ad confitendum, non requiritur, quòd ille ſit expoſitus, & approbatus ab ordinario. Supponit enim diſcrimen eſſe, ſi in Bulla dicatur, ut poſſint eligere ſacerdotem quemcumque, uel ſi dicatur, Confeſſarium quemcumque, atq; in primò caſu intelligi etiam ab Epiſcopo non approbatũ. Futilis enim, & inanis eſt hæc diſtinctio, & contraria doctrinæ Concilij Tride. loco citato. Quinimò nemo hodie ſacerdotum, etiam ex ſtylo Curiæ gratiam obtinet Cõfeſſiones audiendi, niſi cum clauſula, Dummodo ab Ordinario loci ſit approbatus. Ex his ſequitur, doctrinã ſummæ Angelicæ in uerb. Confeſſio 3. num. 16. Et ſylueſ. Confeſſio 2. nu. 3. euanuiſſe poſt Conc. Trid. dum dicebant: Fratribus Prædicatorũ, & minorũ, ſatis fuiſſe petere licentiam ab ordinario eligendi fratres ad Confeſſiones audiendas, nec perſonaliter ſe præſentare coràm illo debere, & examen ipſis fratribus committendum; Profectò nimis laxa hæc erant. Quocirca meritò à Patribus dicti. Con. reformata fuerunt.

Nullus ſacerdotum hodie obtinet gratiam audiendi confeſſiones etiam de ſtylo Curiæ, niſi cum illa clauſula, dũmodo ſit ab ordinario loci approbatus.

Poſt Concil. Trid. euanuit Doctrina multorum ſũmiſtarum. Angel. Syluest.

Nauarrus reprenditur.

Sequitur ſecundò, malè ſenſiſſe Nauar. in ſuo manu. capit. 27. num. 263. dicentem, quòd Epiſcopo ſine iuſta cauſa nolẽ-

te.

te admittere ad confeſſionem; poſſunt præſentati facere illa C
Fundamētū Auctoris. Nota auctoritatem ſummi Pōtificis. quippia, ac ſi eſſent admiſſi, iuxta ius antiquum Cle. ten. §. ſi-
uero, Tum quia Epiſcopus, (ut paſſim accidit) multas poteſt
habere cauſas tacitas, ut tales ad illud miniſterium non ad-
mittat; tum etiam quia ius antiquum per Concilium Tridenti
num ablatum eſt; Vbi præcipitur, debere prius præſentatos
approbari, qua approbatione exiſtente, & non aliter, munus
exercere poſſe. Propter hęc tamē nullo pacto negamus, ſum
mum Pontificem poſſe caſus Epiſcopo reſeruatos pro ſua ſu-
prema poteſtate ſub delegatis regularibus, ſiue ſæcularibus
concedere, uel illos exprimēdo, ut ſæpe in Bullis Apoſtolicis
continetur, uel etiamſi illi non exprimantur, quando per
clauſulas generales, & pregnantes illos concedere intendit,
quemadmodum dum dicit, ut poſſint eligere confeſſores;
qui eorum confeſſionibus diligenter auditis eis, & eorum
quemlibet ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis, crimini-
bus, & exceſſibus quantumuis grauibus, & enormibus, etiā
ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, exceptis contentis in literis Cę-
næ Domini legi conſuetis, toties, quoties, & etiam à crimi-
nibus in eis literis contentis, ſemel in uita tantùm: ſeu ſub a-
liorū forma uerborum, prout rectè docuit Nauar. dicto cap.
27. num. 263.

Tertia Conclusio. Tertia Concluſio. Epiſcopus diœceſanus, nullo pacto de- D
bet denegare huiuſmodi facultatem adminiſtrandi ſacramē
ta uolentibus ſacerdotibus, tam ſæcularibus, quàm Regulari
bus, ac ultrò ad tantum Charitatis opus ſe exponentibus ea
tempeſtate, in qua graſſatur peſtis, uel ſerpit contagium. Cū
enim meſſis ſit multa, operarios multos excludere non de-
bet. Imò Populi tunc habent ius petendi, & poſſunt exquire-
re iuſtè à Prælatis Adiutores, ad ſalutem animarum ſuarum;
qui ex debito iuſtitiæ tenentur pro poſſe; & qualitate morbi
illis ſatisfacere, uocatis etiam Regularibus, ex inſtituto Re-
gulæ, auxilio, & ſaluti animarum incumbentibus.

Quarta Conclusio Officiū Epiſcopi, peſte imminente. Quarta Concluſio Epiſcopus diœceſanus, qui animarum
totius diœceſis curam Architectonicā habet, debet cùm pri-
mùm ſigna peſtilentiæ apparent, ac contagij exordia, requi-
rere, deputare, & ponere, Imò verius compellere pleroſque
ſacerdotes, qui in tota diœceſi, ſi circuitus mediocris ſit, uel
ſaltem in tota Ciuitate, Terra, uel Oppido omnium, ac ſingu
lorum debeant audire Confeſſiones, & illis Euchariſtiam,
& ſacrā unctionem miniſtrare, qui quaſi cooperatores, atq;
Probatur cōcluſio. coadiutores Parochorum ſint. Nec hi id grauiter ferrè de-
bent, cùm ad ſubleuandum eorum onus, ad animarum faci-

 lio-

A Maiorem curationem, hoc ſecundum remedium adhibeatur. Et probatur. Nã Ciues huiuſmodi infirmitatibus aduenientibus, carnalium medicorum operas duplicant, adduntque tertium, uel quartum medicum. Vnde à fortiori Epiſcopus in ſpiritualibus infirmitatibus, & eorum periculis, debet cooperatores in animarum curationẽ prouidè deputare. Quod eſt quoque ſatis conſonum argumento tex. in cap. ad audientiam, de Eccleſ. ædific. & Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 4.

Si tempore peſtis duplicantur corporales medici, multo magis & ſpirituales dupplicari debent.

Quinta Concluſio. Epiſcopus his temporibus, debet omnes caſus ſibi reſeruatos tam de iure, quàm de conſuetudine, Confeſſoribus quibuſcunque, etiam Regularibus communicare. Quamuis enim nil reſeruatum ſit in articulo mortis, etiam ſi ſint caſus Papales, ut notum eſt, & patet ex Con. Trid. ſeſſ. 14. capit. 7. ad maiorem tamen cautelam, & commodiorem animarum ſalutem, & grauiorem moleſtiam confeſſorum euitandam, eo tempore, conſultum erit, id quod diximus peragere. Dixi etiam Regularibus. Nam Religioſi, quibus ex priuilegijs, eſſa maris magni cõceditur audire Cõfeſſiones, nequeunt a caſibus Epiſcopis reſeruatis abſoluere, niſi de eorum licentia, quoniam unidum congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium, communicato cõſilio cũ Sanctiſſimo D. Gregorio 13. circa declarationem Concilij cenſuit cum Nauar. in ſuo manuali, cap. 27. num. 264. Quod idẽ
B refertur in Conc. tertio prouinciali Mediolan. de pœnitentiæ ſacramento, pagina 35. Et Cardinalis Paleoti in caſibus ſibi reſeruatis, quidquid dicant alij recentiores cum Sylueſtro in verbo Confeſſor. 1. §. 1. & Gabri. diſtin. 17. q. 2. art. 3. quos benè relinquit Soto in 4. diſtin. 18. q. 4. art. 3. dicens, illorũ opinionem, neque eſſe tutam, nec more ſeruatam. Si enim Regulares tenentur excommunicatum ab Epiſcopo euitare, cẽſuras, & interdicta ab ipſo promulgata in eorum Eccleſijs publicare, atque ſeruare, dies etiam feſtos, quos in Diœceſi ſua ſeruandos Epiſcopus præceperit, cuſtodire, ut in cap. 12. ſeſſ. 25. Conc. Trid. cur non etiam à caſibus Epiſcopo reſeruatis reſpectu ſuorum inferiorum in eius Diœceſi abſtinere? Alias, ſi id illis liceret, profectò cùm iam hodie maxima Regularium copia ſuppeditet, fruſtatoria omninò eſſet omnis reſeruatio, quam Epiſcopus faceret in Diœceſi. Ad quid enim reſeruatio ab Epiſcopo promulgabitur, ſi abſque eius licentia minimus regularis abſoluere poteſt? Nam ius quod epiſcopi habent reſeruandi ſibi caſus Diuina auctoritate, ut habetur can. 11. & cap. 7. ſeſſ. 14. Conc. Trid. omninò inanum, & infructuoſum eſſet, nec ædificationem pareret, ſed potius cõtem-

Quinta Concluſio.

Epiſcopus tẽpore peſtis omnes caſus ſibi reſeruatos debet Cõfeſſarijs concedere abſoluendos.

Nota benè.

Nauar.

Syluest. Gabri. Soto. Cardina. Paleo.

Ratio Auctoris.

Concil. Tri. Nota dictum Nauarri circa reſeruationẽ caſuum Epiſcopalium.

temptum, & confuſionem, Nauar. in capit. 17. num. 263. tenet, hoc ius quod Epiſcopi habent reſeruandi ſibis caſus nõ eſſe à iure diuino nec à Deo immediatè. Sed quantopere hęc doctrina correſpondeat doctrinæ Concilij Tridentini præfatis locis conſiderandum eſſet. Sed non eſt præſentis inſtituti. Huc accedit, quòd ſtatus Diœceſis ſuæ numquam eſſet Epiſcopo benè notus, nec congrua remedia malis, & præſertim atrocioribus delictis adhibere poſſet, prout in domino iudicauerit expedire, ſi quo genere morbi laborent ſui ſubditi, non cognoſcat. Et cùm reſeruatio caſuum magnopere ad Chriſtiani Populi diſciplinam pertineat, & quaſi freno potẽtiori retardet fideles ad non committenda crimina grauiora: ſi ab alijs quàm Epiſcopo Diœceſano ueniam conſequi poſſent, omnia facinoribus de facili implerentur. Et quamuis ſummus Pontifex pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia uniuerſa tradita, poſſit, cùm habeat omnimodam iuriſdictionem in omnes Mundi fideles, tam quoad commiſſa, quã quoad committenda crimina, caſus Epiſcopo reſeruatos, alicui Confeſſario concedere; hoc tamen rarò intendit facere, nec forſan uerisimiliter eſt conceſſurus, præſertim poſt Conc. Trid. ut ſuperius diximus. Non quia non poſſit concedere; ſed quia non expedit. Quòd ſi cuipiam ſæculari, aut Regulari ſacerdoti facultatem abſoluendi à reſeruatis Epiſcopo, Papa ſciens, & prudens conceſſerit, is non debet illa uti ad auctoritatem ſibi comparandam, uel, ut parem ſe oſtendat Epiſcopis, uel ut ſit Aſylum eorum, quos Epiſcopi ad tuẽdam diſciplinam Eccleſiaſticam, & ad recidiuum euitãdum ab Abſolutione arcent; ſed in caſu in quo prudentia dictauerit, ſalutem animæ pœnitentis id requirere. Nauar. in manu. cap. 27. num. 261. dicit, quòd quando cum reſeruatione cenſuræ Papalis, concurrit etiam reſeruatio Epiſcopalis, tũc ſublata Papali, ex uſu indiſtinctè interpretante, uidetur quoque ſublata Epiſcopalis. Quamuis hoc non uideatur iuri conſonum; cùm altero ex duobus impedimentis ſublato, alterum non tollatur. capit. ex tuarum de auctoritate, & uſu pallij, & l. ſi domus. ff. de ſeruit. Vrba. prædio. De qua re fuſius idem Nauar. in capit. ita quorumdam de Iudæis, notabili 11. num. 71.

Nauarri dictũ non multum probatur Auctori.

Ratio auctoris.

Nota quomodo, & quãdo cõfeſſarij priuilegiati debeant uti ſuis priuilegijs ad abſoluendũ alios.

Nauarri dictum nõ placet

Ratio auctoris.

Sexta Concluſio.

Sexta Concluſio. Debet Epiſcopus his temporibus procurare à ſede Apoſtolica abſolutionem caſuum publicorum S. D. N. Papæ reſeruatorum, etiam in Bulla Cænæ Domini, ſi illi placeret ad maiorem ſalutem animarum. Debet quoque petere Indulgentias ad morientium ſalutem; & pro his, qui

opem

A opem infectis præſtant. Debet item caſus occultos, & cenſuras non publicas, nec ad forum contenſioſum deductas, ſedi Apoſtolicæ reſeruatas, (quarum abſolutio in foro penitentiali ex officio, & priuilegio ſuæ auctoritatis ei competit) quibuſdam principalioribus Penitentiarijs in vnaquaq; Parochia deſignandis, committere.

Et aduerte, quòd Epiſcopi poſſunt per alios vti facultate à Concil. Trid. eis tradita, ſeu declarata, in cap. 5. Seſſ. 24. Non enim hæc cõpetit illis ex noua Papæ commiſſione, ſeu delegatione, vel ex induſtria perſonæ, ſed ex officio ſuo, ac priuilegio Epiſcopalis dignitatis à Concil. Trid. Conceſſa. Quocirca ſicut Antiſtes quilibet ex officio, per ſe poteſt abſoluere à prædictis caſibus, vel etiam diſpenſare in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus (excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contenſioſum) ita quoque poteſt puram poteſtatem abſoluendi, ſeu diſpenſandi circa præmiſſa committere; dummodo ipſemet Epiſcopus arbitretur prius modum, pœnitentiam ſalutarem, & onus ſatisfactionis imponendũ ei, qui eſt abſoluendus, uel diſpẽſandus. Ita egregiè conſuluit Nauar. p. 2. conc. 15. de ſen. excõm.

Nota.

Epiſcoporũ auctoritas.

Animaduertendum item, poſſe Epiſcopum abſoluere in B foro conſcientiæ à caſibus, & cenſuris occultis, ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, etiam poſt Concil. Triden. latis à Papa, & promulgatis in motibus proprijs, & conſtitutionibus, ſeu Bullis, præter quàm in caſibus reſeruatis cum clauſula derogatoria, per quam ſufficienter præfato Concilio Tridentino derogatur. Quemadmodum erat illa xiſti Quinti, contraprocurantes abortus emanata, quæ poſtea à Greg. 14. correcta, & moderata fuit. Quæ autem requirantur ad derogationem Conc. Generalis, non eſt præſentis inſtituti exponere. Arbitror (quidquid dicat Martinus Alphonſ. de Viualdo in ſuo candelabro, titulo de abſolutione, nu. 13.) ſufficere verba illa, non obſtante decreto cuiuſuis Conc. Nec eſt opus, ſi Concil. recens ſit, vt illud ſpecificetur. Lege Couar. lib. 4. variarum reſolut. cap. 16. num. 6. col. 4. Cordub. lib. 4. quæſt. 9. propoſitione 3. Alaba. De Conc. prima par. capi. 2.

Nota.

Martinus Alphonſ. de viual.

Couarru.

Cordubẽ.

Alab.

Hoc loco arduum dubium ſuboritur. An præfata facultas data Epiſcopis in d. cap. liceat, extendatur ad caſus reſeruatos in Bulla Cœnæ Domini?

Et quamuis variæ ſint in hac parte ſententiæ Doctorum. Nauar. n. neruosè cõtendit extendi loc. citato. Et Auctor Candelab. 1. par. trac. de abſolu. nu. 13. & 2. par. nu. 141. Et ſi Simanchas, in lib. de Catholicis Inſtitutionibus, ti. 4. nu. 1. & 6

Nauar.

Auctor candela.

Simanchas.

Bartholome. ab Ange. Alij verò, vt Bartholomeus ab Angelo ord. prædic. in ſuo C
Ioan Baptiſ. Antonu. exam. Confeſſ. Dialog. 5. §. 554. Ioannes Bapt. Antonucius ord. here. S. Aug. in ſua Cathec. li. 1. c. 25. annotatione 9. & li.
Paulus Sernanenſ. 3. c. 2. Paulus Sernanẽſis Epiſ. li. 1. de viſitatione. c. 23. nu. 4. & li. 2. c. 31. nu. 5. cenſent, non extendi: Imò etiamſi extenderet, reuocatam eſſe per Bullam Cœnę Summorum Pontificum.

Bagn. in commentario ſuper artic. 4. quæſt. 11. 2. 2. quæſ. 2. dicit, per illa verba, ***non obſtantibus conceſſionibus à Concilio Generali factis***, non reuocari facultatem conceſſam in Concilio Tridentino Epiſcopis; ſed reuocari illic priuilegium conceſſum ipſis perſonis, quæ in hæreſes inciderunt, ita, ꝙ intuitu priuilegiorũ à nemine poſſint abſolui, niſi à Papa.

Verùm hæc metaphyſica diſtinctio, non correſpondet formæ Bullæ, in qua prohibetur cuicumque illis verbis, ne quis præſumat abſoluere. Dicerem hic duo, vel tria.

Primũ dictũ. Concil. Trid. Primò. Nulli dubium quòd intentio vniuerſalis, & œcumenici Concil. Triden. fuerit, quòd poſſunt Epiſcopi abſoluere etiam à reſeruatis in Cœna Domini. Quia loquẽdo de caſu hæreſis, qui eſt primus in Bulla; ibidem limitat eam facultatem, & ſolis Epiſcopis declarat competere, negans illam eorum Vicarijs Generalibus, ratione officij Vicariatus. D
Hoc autem ſuperuacaneum fuiſſet apponere, ſi collata facultas, ad prædictos caſus Bullæ non extenderetur.

Adde, ꝙ Epiſcopi Germaniæ, Belgiæ, Galliæ, Hiſpaniæ, & Orbis noui, tali facultate ſic vtuntur, teſte Nauarro, vbi ſupra.

Secundum dictum. Dico Secundò. Quòd tempore Grego. 13. ablata ſine dubio fuit Epiſcopis talis facultas, per clauſulam illam Bullæ, ***cuiuſuis Concilij decretum***, quidquid in hoc dicat præfatus Martinus, & ratio à priori eſt. Q̃m dicta Bulla in Cęna Dñi, non ſolùm eſt pagina excõicationis, & extenſionis; ſed etiã decreti, reuocationis, & innouationis, prout ibidẽ in calce p̃fatus Põtifex inſinuauit; & ita dñt etiam Pium V. declaraſſe.

Nauar. Nauar. in cap. 27. nu. 260. §. 7. putat, dictam Bullam ſolùm limitare, & derogare præfato Concilio, ne procedat in occultis, habentibus complices, & ſic in manifeſtis. Vnde putat non eſſe contraria. Idem quoq; Nauar. in d. c. 27. nu. 275. dicit, contendi poſſe non eſſe derogatũ per Bullam Cęnę Concilij decreto, quo ad caſum Hereſis occulte, cùm in Con. nominatim expreſsè apponatur. Quamuis exiſtimet, etiam ſi Papa concedat reſeruatos Caſus in Bulla Cenę, non concedi ca-
Tertiũ dictũ Antoni. ſum hæreſis, cùm indigeat indiuidua, & ſpeciali mentione; per tex. in cap. Frater noſter, 16. q. 1. & 25. Antoninum 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. facultas. n. Generalis Abſoluendi, non includere. Id quod ſpecialiter nõ fuiſſet cõceſſum, quidquid di-

A dixerit Sotus in.4.diſ.22.q.2.art.3.cõcl.5. Hęc profectò eſt tutior opinio,& practicata,ita Couarru. in c.Alma, de ſenten. excom.1.p.§.11.nu.15.Simanchas,in Inchirid.c.51.nu.4. Felinus.in c.Poſtu.de reſcriptis.Ioã.Roxas.de Hęr.2.p.aſſer.39. Sotus. Couarru. Simanchas. Ioan.Roxas. Auctor Candela. Nauar.

Dico Tertiò.Quòd vr̃ reſtituta à Sixtò V. per alterã clauſulam additã in verbis finalibus Bullæ,quæ limitãt, & reſtringunt illã abrogationẽ,videlicet niſi in illis ẽt caſus præſentibus letteris expreſſi,cõprehendantur:atqui in Decreto Cõc. Trid.dictę Seſ.24.c.5.expreſsè hr̃.Idem,ꝙ in hæreſis crimine in eodem conſcientiæ foro eis tm̃; non eorum Vicarijs ſit permiſſum. Vñ Auctor Candelabri,par. 2. nu.141.ſcribit, ꝙ grauiſſimi multi,ſimulq; litteratiſſimi Epiſcopi Hiſpaniæ ea vſi ſunt,& vtuntur facultate,quam à Concil.habent abſq; vlla dubitatione. Et ſi multa Priuilegia,& Bullę Pontificũ,per hanc clauſula nõ ſunt reuocatę,vt narrat,Candelabrũ,in explanatione dicta Bullę Cęnæ,nu. 134. multo minus decretũ Cõcil.Trid. Quòd ſi Bullę pręfatę Excõicationis, nõ ab homine,ſed à iure cenſeantur,vt Nauar.d.c 27.nu.73.& Candelab.in eius expoſitione, nu.130.res minorẽ difficultatẽ in fauorẽ Epiſcoporũ fortaſsè haberet. Verùm non abs re eſſet rem ad Summum Pontif.Maximum Clemen.deferre,atque ab eo conſtantem,ac ſtabilem veritatem recipere.

B Vnũ dicã,nobis Laureti,quò maxima Populorũ multitudo cõfluit,à Patre quodã Pęnitentiario ſæpè caſus hæreſis occultę delatos eſſe,quos tñ,quãuis eſſem ab eodem ſollicitatus,& rogatus, numquam volui abſoluere, ſed ob vicinitatem ad maximum remiſi Pontificem.

Vltima Concl.Ad alendos hos ſacerdotes Parochis noniter adiunctos,tenetur Epiſcopus prouidere ex fructibus Eccleſiæ Matricis,vel ex Parochorũ redditibus,vel ẽt aſſignata aliqua cõgrua portione ex mẽſa Epiſcopali, nõ in perpetuũ, ſed ad tẽpus; & ex cenſu,& redditibus Epiſcopatus, quos tenetur exponere in huiuſmodi neceſſitatibus ſpũalibus ſubditorũ;Imò ẽt in neceſſitatibus corporalibus eorumdẽ,vt piè, & egregiè docet Bagn.2. 2.q.32.ar.6.dub.vlt.& q.33.artic.3. dub.4.Et eſt expreſſa doctr.D.Tho.2.2.q.188.arti.4. ad 4.Vbi hẽt:*ſi tamen nõ inuenirentur,qui gratis huiuſmodi ſe obſequijs mãciparent,tenerẽtur Ordinarij Prælati,ſi ipſi nõ ſufficerẽt,per alios ad hoc idoneos quærere,quibus ſumptus ipſi miniſtrarent.* Hęc S.Tho.Portio quoq; à Populo dãda eſſet,qñ alia ratione hmõi ſumptus haberi nõ poſſet,iuxta Decretũ Cõc.Trid.c.4. Seſ.21.de rerformatione,& iuxta capitulũ ad audientiã,extra de Eccleſijs ædificandis; Et per hæc patet ſolutio ad obiecta. Vltima Conclusio. Tempore vrgentis peſtis vnde ſacerdotes miniſtrantes inferꝯ ctis viuere debeant. Bañes. D. Tho. Concil.Trid.

QVAESTIO VII. A

In hac quæſtione quædam dubia ſoluenda ſunt, quæ curioſam interrogationem continent aliquorum, quæ faciunt ad hanc materiam.

PRIMVM DVBIVM.

Ratio dubij.

Si Deus immittit peſtilentiã per ſecundas cauſas, & per influxus, & conſtellationes naturales ſtellarum cauſatur, quid rogat Eccleſia dum precatur, vt hæc flagella auertantur? Rogat ne, vt fiat aliquod miraculum, vel diſpoſitio rerum aliquo modo mutetur?

Nota diſcurſum auctoris.

ILLVD vnum notãdum in primis eſt, & certò de fide tenendum, à primo mundi exordio opificem maximum Deum, primo mobili, reliquiſq; Inferioribus orbibus (applicatis Intelligentijs) continuum motũ, curſũq; tribuiſſe, & planetis aſtriſq; D omnibus virtutẽ talem præbuiſſe ad ſublunaria generãda, vt ſuo motu, & lumine, (teſte Philoſopho) in hæc inferiora agerent, & influerent, Vt ſic *Sol, & homo generarent hominem*, & varijs cęlorũ, aſtrorumq; influxibus deſcendentibus, multa (prævia corruptione) in aere, ac terra generarentur. Cùm aũt hoc vniuerſi perfectio poſcat, vt cauſæ omnes pro ſua cuiuſq; natura, virtute ſibi à Deo cõlcata operẽtur fit, vt Deus ſingulis cauſis ſecundis admodum ſuæ propriç naturæ operari concedat, licet multoties curſum, operationemq; earum impediuerit, vt accidit in Sole, tempore Ioſue, & in igne fornacis Babilonicæ; Vbi pueros tres, Sidrac. ſ. Miſach. & Abdenago, Domino benedicentes nullo modo infeſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit.

Ariſto.

Multocies Deus impedi nit curſum ſecundarum cauſarum.

Notandũ præterea eſt, vt docet D. Tho. 1. p. q. 110. arti. 3. in cor. & Henric. de Aſia, ſuper Geneſ. q; natura inferior eſt ſuperiori ſubiecta, & ab ea attingitur. Vñ cùm corporalia omnia inferiora materialia ſint, Dæmon verò ſpiritualis, altioriſque naturæ, fit vt ei ſubdantur, quoad localem motum,

Nota: Natura inferiori ſubiecta, & quo. Dęmoni ſubduntur naturalia inferiora quoad motum localẽ.

ita, vt

A ita, vt etiam in diſtans ſuo intellectu, & voluntate poſſit mouere corpora, & ſecundùm partem extra naturalem ſtatum depellere. Cùm autem (his omnibus ei ſubiectis) ſciat naturalia omnia; ſequitur, vt vario modo particularia actiua, ſingularibus etiam paſſiuis coniungens, efficiat multa viſu mirabilia, quæ miracula hominibus videantur. Sic fuit factum illud ſerpentum Ægyptiorum, vt ait Auguſtinus, libro tertio de Trinitate, ca. 8. & 9. Tom. 4. Quia enim ſerpentes, ranæ, mures, pediculi, pulices, & huiuſmodi effectus alij per tranſmutationes corporalium rerum, & per naturales virtutes in herbis, aquis, aliiſq; rebus reſidétes fieri poſſunt, & fiant: Dæmones harum omnium virtutum, & herbarum, (vt puta naturalium) cognitores, ſemina in elementis, mundique plantis latentia multis modis miſcentes, effecerunt ſerpentes, & coram Pharaone proiecerunt.

Dęmon cũ ſciat virtutes rerum naturaliũ multoties iungẽs actiua paſſiuis videt miraculoſa facere.

Quomodo fuit illud factum ſerpentum Pharaonis.

D. Auguſt.

Et quia in poteſtate etiam Dœmonum eſt, commouere, (vt diximus) materialia hæc, & in ipſa influere immediatè alteratiuas qualitates ſcilicet, caliditatem, & frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem: ſimiliter etiam qualitates localiter motiuas, vt ſunt impetus, impulſus, & ſimilia: ſequitur, vt ſubitò tempeſtates ſuſcitent, & multa in aëre putrefacientes, contagionem, luem, peſtemque magnam efficiant.

In dęmonis poteſtate eſt influere immediatè alteratiuas qualitates.

Dęmon quomodo cauſet tempeſtates.

B Quod cùm Eccleſia ſciat, Dominum enixè precatur, vt à populo hanc repellat plagam, & antiqui humani generis hoſtis, & inſidiantis ſerpentis nequitiam reprimat, ne amplius per orbem mala immittat, vel aeris nos infecta putredine infeſtet.

Quid intẽdit Eccleſia, dũ rogat, vt tempeſtates ſedẽtur.

Nec piis mentibus illud erit conſideratu iniucundum, quòd Eccleſia, dum Deum, vt peſtem auertat precatur, nil aliud poſtulat, niſi vt Dominus ſua noſtra corda gratia feriat, & à peccati ſomno ſpeciali concurſu, ac motione excitet. Quandoque enim in ſcriptura cauſa pro effectu accipitur, vt eſt illud Apoſto. *Ipſe enim ſpiritus poſtulat in nobis gemitibus, inenarrabilibus*, idest ipſe ſpiritus facit, & eſt cauſa, vt nos gemitibus inenarrabilibus poſtulemus. Pari etiam modo, cùm mala omnia pœnæ, ſcilicet infirmitates, peſtis, fames, bella, inundationes, & ſimilia propter peccatum (vtpote eius ſtipendia) nobis eueniant, vt in noſtro Paſtorali ad Clerum, & populum noſtrum ſcripto prolixius explicuimus; dum rogat Eccleſia, peſtem, & alia mala auerti, aliud ſanè non orat, niſi, vt Dominus ſuæ claritatis, gratiæque lumine mentis noſtræ oculos illuminet;

Nota pro cõcionatoribus

Quandoque in ſcriptura cauſa pro effectu ſumit.

Pauli dictum quomodo intelligatur.

Fames, bella, & multa alia eueniunt propter peccata.

Vide litterã Paſtoralẽ Auctoris.

vt ſic viſis, cognitis deteſtatiſque peccatis, conuertamur ad C
Dominum Deum noſtrum, *qui pius, & miſericors eſt.* Quò
fiet, vt quæ nobis pro peccatis mala euenerunt, noua eorum
diſplicentia, & contritione miſericorditer à Domino
liberemur. Vnde ſubdit Eccleſia. *Vt mortalium corda cognoſcant, & te indignante, talia flagella prodire, & te miſerante ceſſare.*

Ioel. 2.

Libet hoc in loco concinnam D. Baſilij ſententiam ex
Homilia in diuites ſuper illa verba ſcripturæ: *In fame, & ſquallore*, ſententiam referre. Ex qua euidentiſſimum fiet,
peccata Populorum famis, morborum, ac aliorum malorum
potiſſimam eſſe cauſam. Eius verba hæc ſunt.

Aurea D. Baſylij ſentẽtia. Notanda.

Cœlum nunc fratres dilectiſſimi videmus ſolidum, nudum, ac ſine nubibus, ſerenitate ſua, & puritate nos contriſtans, quam antea iam deſiderauimus, quando profundis coopertum nubibus, & procelloſos nos reddebat, & ſole priuabat. Terra verò iam exſiccata, ad extremum aſpectu eſt horrida, & ad agriculturam ſterilis, & infœcunda; deinde ob ſiccitatem ſciſſa, hiatus patefecit maximos, vt in imis viſceribus ſolis excipiat radios; fontes plurimi, & perennes nos deſeruerunt. D
Fluminum quoque magnorum curſus deſierunt. Minutiſſimi paruuli pedes illos permeant, & mulieres onuſtæ totos penetrant, & tranſeunt; noſtrorum multos potu quoque deſtituit; ac demum in magnam nos Deus viuendi difficultatem conſtituit. Iſraelitæ noui, Moſen quærentes nouum, bacculumque illum prodigiorum productorem deſiderant, vt rurſus dirupta petra vſum ſitienti Populo præbeant. Nubes quoque ſubitæ, & admirabiles inauditum mannæ cibum mortalibus irrorent. Timendum ſanè nobis, ne malorum exemplum in famis calamitate poſteris noſtris exiſtamus. Vidi campos ſteriles, & arētia rura dudum ſine fructibus, lachrymanſq; meſtas edidit querelas, quòd pluuia nobis nulla data eſt, ex quo nec ſata naſcuntur, & eodem modo, quo ea aratrum occultauit, permanent. Aut ſi fortè nata, ſtatim tenera, æſtu ſunt aſſumpta adeò, vt pulchrè illud Euangelicum conuerti poſſit, operarij quidem multi, meſſis verò pauca. Coloni per Campos ſedent, manibus genua complexi, qui habitus lugentis eſt, & aruorū triſti aſpectu conterri, ſuos bouumq; labores perditum iri vehementer dolent, ac lachrymantur. Mox tenues, & aridos germinum calamos conſiderantes, atq; aſpectantes, ad natos, & vxores ſeſe vertunt, ac miſeros adant vlulatus haud aliter, quàm ſi eos ætate florida raptos efferrent. Dicatur igitur, & ad nos ab ipſo Propheta, cuius paulò antè initio ſermonis mentionem fecimus.

Campi ſteriles, eo quod nō venit pluuia.

Mirabilis ſiccitatis deſcriptio.

Maritorū gemitus, vxores, & paruulos ſuos vidētes tempore penuriæ, & famis.

A *mus. Et ego,* (inquit) *trium menſium pluuiam ante vindemiam tempus à vobis prohibebo, & pluam ſuper Ciuitatem vnam, & ſuper Ciuitatem vnam non pluam; & pars vna inundabitur, & pars altera, ſuperquam non pluam, areſcet. Conuenient duæ, aut tres Ciuitates vt bibant aquam, & non implebuntur, quoniam non conuerſi eſtis ad me ait Dominus. Diſcamus igitur ex his verbis quòd ob auerſionem noſtram, ac negligentiam, has nobis calamitates inflixit Deus, non extinguere nos quærens, ſed emendare, caſtigareque cupiens, more piorum patrum erga deſides, & iuniores filios, qui iraſcuntur quidem, & excitantur erga adoleſcentes ſuos, non mali aliquid eis facturi, ſed officioſa caſtigatione ex ignauis diligentes reddituri. Aſpicite quæſo nunc, quemadmodum noſtrorum pondus peccatorum, anni temporumque naturas mutauerit; ſtatutaſque ſemel rerum formas in aliena temperamenta, nouaſque mixturas deduxerit. Hyems ſolitum humorem cum ſicco non retinuit, ſed in glaciem tota abijt, niuis, & imbris penitus expers. Vernum tempus, alteram quidem ſui officij partem oſtendit, caliditatem dico, humiditatem verò nullam illi coniunxit. Aeſtus verò immenſus, & frigora naturæ leges prætereuntia, ac in nos, damnumque noſtrorum coniurata, mortales ad victus, vitæque ſimul trahunt diſcri-*

Deus more piorum patrũ nos caſtigat, & punit.

B *mina. Quæ igitur fratres chariſſimi, huius tantæ confuſionis, contrarietatiſque cauſa, vnde talis rerum, temporumque nouatio veſtigemus aliquantulum mente, rationeque vtentes, diligenter penſitemus. An non eſt, qui cuncta gubernet? An optimus opifex Deus diſpenſationis ſuæ oblitus eſt? An virtutem, ac potentiam ſuam amiſit? Aut eadem quidem eſt adhuc potentia præditus, in auſteritatem verò mutatus excellentem ſuam erga nos bonitatem, & prouidentiam in odium humani generis conuertit? Nemo profectò ſapiens hoc dicet. Sed illa potius ſunt cauſa, cur nobis conſueta gubernatio ſublata ſit; quòd cùm ex Deo accipiamus, alijs non damus. Beneficentiam laudamus, nos hac carentes, egentes deſumus: ſerui exiſtentes liberamur, & conſeruis non miſeramur. Eſurientes nutrimur, Inopipus alimenta negamus. Cùm indeficientem, promum, ac theſaurarium Deum habeamus, erga pauperes præparci, ac tenaces ſumus. Ouium gregem fœtura implet, opibus verò nudos plures eſſe ſinimus. Granes rerum apothecas, & cellas habemus; his autem carentes nequaquam reſpicimus. Hac igitur de cauſa minatur nobis iuſtum Dei iudicium, hac de cauſa Deus omnipotens manum non aperit; quoniam fraternitatis charitatem occluſi-*

Cur nobis mala Eueniant.

Deus nobis multocies cibum negat, quoniam nos cibũ, & potũ ſuis pauperibus denegamus.

mus. Ob hoc & campi ſteriles, quoniam charitas friguit; ſupplicantium vox fruſtra clamat, & in aera euaneſcit, ac diſſipatur. Nam & nos rogantes minimè audimus. Sed quæſo, quales ſunt noſtræ preces? Qualis oratio? Viri præter paucos mercaturis vacant; vxores ipſorũ ad officium mammonæ ſunt. Pauci admodum mecum ad orandum relinquuntur, & hi tædio affecti, oſcitanteſque, ac continuò huc, illuc ſe vertentes, denique obſeruantes, quando is qui Pſalmos canit, verſus expleat, ut tanquam è vinculis, ac aliqua cuſtodia è templo liberentur. Pueri autem parui, quid ex hac calamitate publica deguſtant? Qui libellos in ſcholis relinquentes, & nobiſcum conclamantes, remiſſionem potius, ac vacationẽ à diſcendi labore noſtram communem triſtitiam exiſtimant, & cura ſe aliquantulum aſſiduitateque ſtudij leuari, & in libertatem venire propterea putant. Adultorum verò hominum multitudo, ac vulgus peccatis obnoxium per vrbem remiſſi, ac temerè diſcurrunt, gaudentes, & hilares, qui horum cauſa malorum in proprijs gerunt animabus, calamitatemque hanc ipſi nobis excitant, & cauſant. Infantes poſtremò, inſontes, & minimè ſitientes, ad confeſſionem in templo conueniunt, nec cauſam dant ipſi de rebus triſtibus, neque rurſus ab ijs nos liberare valent, cùm nullam facultatem, notitiamque orandi Deum habeant. Tu in medium prodi. Tu, inquam, peccatis oneratus humi procidens clama, ſuſpira. Mitte infantes, quæ dat ætas puerilia facere. Quiſnam orans, aut ſupplex lachrymam ex ore mittit, vt imbrem terris tempeſtiuum prouocet? Quis ſcelera relinquens Sanctum Dauid imitatur, qui queſtubus, ac lachrymis ſtratum rigauit? Quis hoſpitum lauit pedes, aut puluere ex itinere adſperſum abſterſit, vt in hac ſiccitatis calamitate Deum exorare valeat? Quis Orphanum aliquem paruulum pauit, vt & nobis Dominus frugem telluris aleret, velut Orphanum ventorum intemperantia percuſſum? Quis Viduæ victus difficultate afflictæ opitulatur, vt alimenta frugum neceſſaria recipiat? Scinde libellum æris alieni iniuſtum, vt ſic peccatum ſoluatur. Dele grauiſſimorum fœnorum nomina, vt terra ſolitum tibi fœnus reddat. Aere namque, & auro, ac ſimilibus fœcundis metallis præter naturam fœtus edentibus iure germina, quæ naturaliter pariunt, ſterilia fiunt, & ad habitantium mulctam, fructibus carent. Nunc igitur ij, qui auaritiam tanto ſtudio colunt, & opibus plus æquo inuigilant, oſtendant nobis quid ualeant ipſorum theſauri, quæ ſit illorum vtilitas: ſiquidem ſupplicium hoc Deus longius protracturus ſit,

C

Pauci ſunt orationibus vacantes.

Sacerdotes, & qui in choro Pſalmos canunt, reprehenduntur.

D

Peccatores reprehenduntur.

quos

A *quos omnes uelociter auri, quod cumulant, pallidiores videas: ſi pane, qui ob paratam, promptamque copiam heri ab illis, & hodie contemni ſolet, careant. Fac enim, ne ueneat Annona, ne in apothecis frumentum ſit, Quid tibi marſupium are grauiſſimum proderit? Non ne cum illo peribis? Non ne aurum tuum terra eſt, & inutile lutum, cum corpore luto, & ipſo ſine uſu iacebit? omnia poſſides, ſed uno, & hoc neceſſario, cares, facultate uidelicet te ipſum nutriendi. Fac cum tuis opibus omnibus, ut unam excites nubeculam, ut modicus imber è cælo deſcendat, ut terra fructus coacta reddat. Solue, inquam, ſi potes, inſolentibus tuis facultatibus hanc communem calamitatem. Forſan aduocabis aliquem Piorum, qui precibus, ut Helias Thesbites fecit, calamitatis huius moleſtiam tollat, qui ſit homo inops, pallidulus ſine calceis, ſine cubili, ſine domo, tantùm melòta contentus, precibus, ac ſupplicationibus pro cibo, continentia uerò pro contubernali utens. Cùm in veriſimilis auxilium te ſit opus incidere non ne multo riſu tot diuitiarum tuarum curas perſequeris? Num aurum nõ conſpues, & argentum, ut ſtercus eijcies? quod antea omnipotens, ac iucundiſſimum uocas humanis uſibus ſubuenire omnino putaueras? ſed ſcias illud contra te inſtare, teque accuſare, ac horum malorum cauſam dicere, eò quòd ſe poſſidẽs non rectè diſpenſaueris, aut erogaueris, quòd eſurientes prate-*

B *rieris, quòd afflictos non reſpexeris, quòd rogantes non ſis miſeratus. Perpaucos enim mala, ærumnaq; ad uniuerſum Populũ ſæpè perueniunt; & unius ob noxam tota quandoq; gens euertitur. Achar ſacrilegium admiſsit, ac totus eſt afflictus exercitus. Zambri cum ſcorto Madianitide cõcubuit, ac Iſrael pœnas dedit. Igitur filij chariſsimi, omnes priuatim, ac publicè noſtras conſcientias examinemus; praſenti ſiccitate, uelut pedagogo cuipiam unumquemq; noſtrum proprij delicti admonenti attendamus. Dicamus & nos ſenſatè cum Beato Iob. Manus Domini eſt, quæ tetigit me. Potiſsimum autem calamitatem hanc proprijs peccatis adſcribamus.* Et infra. *Quis (dic mihi) prohibet hanc, quam admiraris ſiccitatem non potius eſſe orbis incendium, ac conflagrationem? Solem inſuper à via ſolita errãtem, et terrenis propinquãtem corporibus omnia cremare? Ignẽ denique de cœlo deſcendentem, mortales omnes ob eorum ſcelera iurè punire. Quamobrem te homo, te inquam conſidera, tuãque penſita conſcientiam. Nec pueris ſub pedagogo conſtitutis ſimilis fias, qui caſtigatione irati ſcindunt libellos: patri uerò conſilenti, ac cibum perhibenti, veſtem conſcerpunt, uel matris ora unguibus petunt. Nam, & nauclerum tempeſtas, et Athletam ſtadium, et ducem pugna, magnanimum calamitas, chriſtianũ uerò*

Deficiente Annona, nihil ualet marſupium auro plenum.

Eleemoſina comendatur.

Aureum dictum de tentatione.

uerò tentatio probat, et examinat. Res triſtes animam, ut ignis aurum arguunt. Et infra. *Tu bonus, ac benignus, quod tibi ſupereſt, adijcias, ubi deeſt. Ne uerere ex paruo dare. Ne tuum commodum communi præponas periculo. Si enim unus tantũ ſit tibi panis, ad fores autem rogator adſit, depromeillum. Dãs uerò, manus in cœlũ tolle, dicq́; miſerabilia hæc, et benigna uerba. Vnum hunc panem habeo, quem uides Domine, et occaſio periculi eſt; aſt præceptum tuum mihi propono, et de modico do fratri eſurienti. Da et tu Domine, periclitanti ſeruo tuo.* Et infra. *Eſurientis morbus fames, inquam miſerabilis eſt afflictio. Humanarum calamitatum caput eſt fames, cuiuſuis mortis genere duriorem adferens finem. In alijs namq́; periculis, uel enſis cuſpide citò interibis, uel ignis impetus breuiter uitam extinguit, aut ferarum dentibus membra ſtatim diſcerpta intereũt, quæ quidem dolorem morienti minimè protrahunt. At famis diuturnius malum, ocius torquet, lentius tabefacit, ſenſim occidit. Naturalem namq; humorem abſumit, calorem refrigerat, innatam, ac uegetam corporis habitudinem deterit, uires paulatim debilitat, oſsibus caro uelut aranearum tela cohæret. Coloris flos, ſanguine deficiente, refriget. Albedinis ſplendor è ſummo corpore diſcedit, et pallor, ac liuor inſurgit. Genua infirma, ac per uim tracta conſpiciuntur. Vox tenuis, et imbecillis. Oculi infirmi in ſuis cauis non ſecus thecis reconditi, quàm in putaminibus nuces uiſuntur. Oſſa tamẽ pelle operta. Venter uacuus, & collapſus tumore, uiſcerumq; ſolita productionẽ caret; ac dorſi tantum oſsibus ſuſtentatur, et hæret. Igitur faciem hanc corporis miſeram, qui conniuens præterit, quali dignus erit pœna? Quod crudelitatis genus proſequi dicetur? Quomodo inter immaniſsimas feras non connumerari, ut execrandus, ac hominum interfector dignus erit? Qui enim morbo periculoſo, ſi liceat, non occurrit eadem qua ille, qui ſibi ipſi manus infert, pœna damnabitur. Quid fames non cogit? Naturæ legis ſæpè peruertere, ac trãſgredi multis ſuadet, et hominum corporibus, uel propinquorum ueſci. Matrem, quem peperit natum impulit in uentrem malè recondere. Quam tragediam iudaica commemorat hiſtoria, à Ioſeph graui auctore conſcripta, quando uidelicet diræ calamitates Ieroſolymitanos pœnas iuſtas propter impietatem in Deum dantes, apprehenderunt. Quantum denique cæteræ antecellat charitati eſurientem paſcere, ex ipſo Conſeruatore conſpice, qui cùm alia ſæpè prætereat humana incommoda, eſurientes reſpiciens: miſericordia moueor, inquit, ſuper turbã hanc. Idcirco in extremo Iudicio; ubi iuſtos alloquitur ordine primus: & ut cæteris honoratior, qui pauperem nutrit, accerſitur*

Eleemoſyna commendatur.

Fames eſt caput humanarum calamitatum.

Fames deſcribitur, & uerbis pulcherrimis eius incõmoda demõſtrantur.

Propter famẽ ſæpe naturæ leges peruertũtur.

Nota crudelitatem mater nam tempõre famis.

Ioſephus.

Chriſtus de operibus charitatis, & pauperum ſubuẽtione in die Iudicij exquiret.

A *tur. Qui panem adminiſtrauit, ante omnes promouetur: liberalis denique præ cœteris in unam præmittitur.* Et infra.

Vereamur, atque immutemur Græcorũ humanum uiuendi modum. Apud nonnullos illorum humana conſuetudo unam menſam, communem alimoniam, domum unam, frequentem propè populum conſtituit. Sed externa dimittamus, & tria illa millia epulo piſcium à Domino excepta præcipuè nobis ſuccurrant. Denique cœtum Chriſtianorum primum illum æmulemur; quibus ab initio communia erant omnia, uita, anima, concordia, menſa item communis, fraternitas indiſcreta, charitas non ficta, multa ſimul corpora unum faciens, diuerſasq; animas in unam concilians uoluntatem. Multa (ſi quæres) alia exẽpla utriuſq; teſtamenti, quæ ſunt ad fraternam dilectionẽ imitandam, reperies. Si ſenem eſurientem uideris, fac nutrias, ut Ioſeph Iacob. Si inimico occurras afflicto, parce iræ, ne expellas vindictæ cupidus, ſed potius nutrias, ut ille quondam fratres, à quibus uenditus fuit. Cùm in iuniorem incideris egentem, funde lachrymas, ut ille ſuper Beniamin fratre, ſenectutis filio. Quod ſi fortè te Auaritia, ut Regina illa Aegyptia Ioſeph tẽtauerit, ſciderit quoq; tibi ueſtem ut mandatum diuinum contẽnas, ut ſe, aurum, ac res terrenas amantem, contra Domini tui præceptum amplectare, ubi cogitatio ſubierit præcepto Domini

B *repugnans, animumq; ſobrium ad Auaritiam impellens, & ad negligendam fraternam dilectionem cogens, atq; ad ſe cohibens, rumpe & tu illius ueſtem, reiq; indignitate motus ſecede, Domino fidem ſerua, ut ille Putipharo ſeruauit. Neceſſaria cibaria uno anno diſtribue, ut idem per annos ſeptem. Ne cuncta uoluptati tribuas, nonnihil animæ tuæ reſerua. Duasq; tibi puta eſſe filias mundanæ conuerſationis, proſperitatem, & uitam cœleſtem. Si meliori cuncta dare nolueris, diuide ſaltem ex æquo intemperanti filiæ, & modeſtæ, ne uidelicet præſentem uitam ita opibus, ac delicijs affluentem reddas, ut alteram inopẽ, ac laceris opertam ueſtibus relinquas. Vt ſi te oporteat in conſpectum Dei noſtri, ac Iudicis Ieſu Chriſti, ſponſam, formam, ac uitam ſecundùm uirtutem habentem uenire, noli ſponſam inornatam ſponſo offerre, ne conſpiciens, ille uultum auertat, deſpiciat, complexũ neget, ſed eam decenti ueſte ornatam nuptiarũ tempori ſeruabis, & unà cum cœteris prudentibus Virginibus charitatis perpetuum ignem, ac lampadam oleo continuò refertam habens, in thalamum recipiatur.*

Græci multi, una n tantũ inter ſe menſam faciebãt.

In primitiua Eccleſia omnia erãt communia.

Nota pro concionatoribus.

Hæc, & alia perpulchra hoc in loco Baſilius ſimilem ſententiam ſcribit, in enarratione noni capitis Eſaiæ, explanans illa uerba. *Et populus non eſt conuerſus, donec percuſſus eſt, &*

Da-

Dominum exercituum non quæſiuit. Quod ut(inquit) *Inimici Dei hiſce flagris conſciſi nondum compuncti ſint, non dum etiam auerſus eſt furor eius; ſed adhuc manus eius facultas animaduertendi in facinoroſos erecta eſt, & elata in eos, quos nihil pœnitet malitiæ, & malignitatis, quas geſſerunt. Quia igitur Populus hic non ſermone, ſed plagarum irrogatione ſanatur, ſcriptum eſt. Et omnis Populus non eſt conuerſus, niſi plagis impoſitis. Quò fit, ut talibus neceſſariæ ſint, & utiles plagæ. Nemo igitur ſe anxio labore torqueat in inquirẽdis cauſis afflictionum, & moleſtiarum; puta quã ob cauſam terra ſqualeat ſiccitate, cur uis imbrium, ac redundantis pluuiæ cœlo delabitur, ut quid plena terroris fulmina, quæ ex cauſa ex aere ſidũt grandines. Noſtri cauſa hæc inuehuntur, qui retinemus cor im pœnitens, nec niſi plagis prius eruditi conuertimur.* Hæc ille.

SECVNDVM DVBIVM.

An tempore peſtis, Ludus alearum ſit licitus Clericis?

Sententia Caieta. CAietanus 2.2.quæſt.168.artic.3.dicit, quòd Clerici tempore peſtis poſſunt ludere recreationis gratia, ubi ſunt ſoliti ſine ſcandalo ad chartas, uel tabellas, uel aleas, uel taxillos, ſeu datos, nec ob id ullum crimen incurrere. Idem in ſua ſummula uerb. Clericorum peccata, ubi generalem regulam ſtatuit, quòd transgreſſio præceptorum poſitiui iuris etiamſi ſub pœna excommunicationis prohibeantur, non ſit eius ſententia peccatum mortale, ſi temeritas, ſi contumacia ſi contemptus deſit, niſi conſequatur graue ſcandalum, aut malum exemplum, aut aliquod peccatum iure Diuino prohibitum, uel niſi irregularitas, uel maior excommunicatio ex actu prohibito incurratur, quamuis huiuſmodi tranſgreſſiones multa peccata uenialia etiam grauia complectantur; & addit, quòd propter huiuſmodi tranſgreſſiones nemo incurrit pœnam excommunicationis etiam ferendę ſententiæ, niſi monitus à ſuo Iudice contumax fuerit.

Dictum Caietani. Armilla. Doctrina Caietani nimis eſt laxa. Nauarrus. · Vltimò dicit, quòd illa ſola præcepta obligant ad mortale, quorum tranſgreſſio contra charitatem eſt. Idem Armilla uerb. ludus, num.3. & uerb. Clericus, num.11. Hæc doctrina Caietani non placet Nauarro in capit.25. ſui manualis num. 111. Videtur enim ei nimis laxa, & benè. Quocirca hic tria breuiter uidenda ſunt.

Primum, An ludus alearum Clerico ſit mortale peccatum.

Se-

A Secundum. An tempore peſtis, uel ægritudinis ita excuſetur Clericus, ut poſſit licitè ludere.

Tertium. An lex humana præceptiua ſemper obliget ad mortale.

Ludus ad qd inuentus.

Circa primum dicimus. Quòd cùm ludus ex ſui natura, ſit actus principaliter factus ad animi recreationem, in quo iucunditas, & delectatio animalis, ſeu animæ quies intenditur, per uoluptatem exteriorum actuum, ut optimè Ariſt. 4. Ethic. & S. Thom. 2. 2. quæſt. 168. artic. 2. poteſt eſſe bonus, & malus. Bonus ſi fiat ad honeſtam animi recreationem, ſemota omni circumſtantia mala, ex cuius frequentatione habitus, & conſuetudo honeſtè ludendi gignitur, quæ à Philoſopho citato Eutrapelia uocatur, cuius proprius actus eſt, ut benè conuertat aliqua dicta, uel facta in ſolatium; & habet ſua extrema, exceſſum uidelicet, & defectum inordinatum ludendi, ut ibidem S. Tho. artic. 3. & 4. Malus eſt, qui lege uetatur, uel circumſtantia mala ueſtitur, & ex ſuo genere, ut plurimũ peccatum ueniale eſt; mortale uerò, dùm cõſiſtit in turpibus, uel in iniuſtis, & in irreligioſis actionibus; uel ex tali circũſtantia mortiferam malitiam induat. Et quamuis ex ſeptem circumſtantijs, ludus cenſeatur malus ſcilicet, ex fine, loco, qualitate, tempore, modo, abuſu, & perſonæ, ut optimè

Ariſt.

D. Thom.

Ludus poteſt eſſe bonus & malus.

D. Tho.

Ludus ex ſeptem circunſtãtijs cenſetur malus.

B Caietanus, & Armill. locis citatis; non tamen ſemper ex his ludus ſortitur naturam peccati mortalis ut egregiè Nauar. in manuali, capit. 20. num. 5. Quamquam enim fiat ludus cũ animo principaliter lucrandi aliquid notabile ab eo, qui donare poteſt, uel ſi fiat cum uehementi appetitu, & auiditate ludendi; uel etiam in loco, ſeu tempore ſacro, (niſi ſpecialiter talis ludus prohibeatur: uel ſi fiat à perſona clericatu ſacro inſignita, ut dicimus) non ideò ſemper erit crimen mortale. Vt autem (in quo ſiſtit difficultas) cognoſcatur, quando perſona Eccleſiaſtica mortaliter peccet ad chartas ludendo, pono has Concluſiones.

Caiet.

Armil.

Nauar.

Ludus non ſemper eſt peccatũ mortale.

Prima Concluſio.

Quando Clericus ludens peccat mortaliter.

Prima Concluſio. Abſolutè loquendo (ſuppoſita lege Canonica prohibente,) ludere ad chartas, uel cum taxillis, aut *a tre dati*, Clerico eſt peccatum mortale. Hanc teneo cum Nauarro dicto capit. 20. num. 9. & ſylueſ. Verb. ludus §. 4. & Adriano, & Ioan. Maio. à Nauar. citatis, & Panorm. cap. Clerici, de uita, & honeſt. Cleri. & cap. 1. & ſec. de poſtul. Idem aſſerit Turrecrem. commet. capit. 1. diſtin. 35. & Hoſtien. in ſumma, & Gloſſa dicto capit. Clerici uerb. aleas, Et probatur concluſio ratione. Quoniam præfati ſic ludentes transgrediuntur legem Canonicam iuſtam, & honeſtam, ut habetur

Nauar.

Sylueſt.

Adria.

Ioan. Ma.

Panormi.

Turrecrem.

Hoſtien.

Gloſa.

Probatur Cõcluſio.

in d.cap.1.diſtin.35.& capit.Inter Dilectos,de exceſſib.Prælatorum,& dicto cap.Clerici,de uita,& honeſt.Cleric. Et quoniam pœnę grauiſſimæ depoſitionis uidelicet ab offi'c'o, uel beneficio, & excommunicationis comminantur, nemini dubium eſſe debet, quòd peccatum mortale ſit illarum tranſgreſſio,ut doctè Raymundus apud ſyluesſ.loco citato, uerb. ludus,§. 4. aſſerens, quòd dictæ pœnæ, non inferuntur niſi pro mortali. C

Raymundus.

Con. Tri. prohibet ludum cartarum, alearum,& taxillorum Clericis.

Adde,ꝙ Conc.Trid.ſeſſ.25.de reformatione, & Seſ.24.c.12.prohibet huiuſmodi ludos Clericis,innouando etiam pęnas antiquorum Conc. Prouinciales item ſynodi,& Diœceſanæ,ſæuiores pœnas in ludentes Clericos fulminant.

Clerici peccant etiam ſi ludant de bonis patrimonialibus,licet de ijs nō obligentur ad reſtitutionem.

Nota.

Clericus ludens parum, in ſecreto cubiculo ad exhilarandum infirmū,non peccat.

Raymun.

Syluest.

Puto autem cum Doct. Nauarro, quòd peccent nō ſolùm ſi ludant de bonis beneficialibus,ſed etiam patrimonialibus, licet de his non obligentur ad reſtitutionem. Et concluſionem intelligo de Clerico in ſacris conſtituto, uel beneficiū obtinente.Nam de his,qui minores ordines habent tantùm, ac de laicis eſt arbitrandum.Dixi uerò in concluſione. *Abſolutè,& de genere ſuo:* Nam ſi per accidens Clericus,uel Monacus ludat uerbi gratia parùm, in ſecreto cubiculo ex recreatione, uel ad exhilarandum infirmum,non puto peccare ullo modo,ut ſentiunt Raym.Syluest. Caiet.& Nauar.nu.3.ubi ſupra. D

Secunda Concluſio.

Clericus qui pro conſuetudine habet publicè quotidie ludere ad cartas, nō eſt abſoluendus.

Panormit.

Ratio Caietani.

Secunda Concluſio. Clericus aſſuetus ludere, uidelicet qui ludum ex conſuetudine habet, id eſt, ut ſæpè, uel quaſi quotidie ludat ad chartas &c. uel item publicus alearum luſor, id eſt,qui in corona,& conſeſſu laicorum huiuſmodi lu ſui deſeruit , ſine dubio peccat mortaliter,nec eſt abſoluendus,niſi talem ſtatum relinquat.Eſt Concluſio Panormitani in dicto capit.Clerici, fundata in doctrina. D.Pauli, *Nemo militans Deo,implicet ſe negotijs ſæcularibus.* Et patet ratione. Quia dat operam cum ſcandalo,& malo exemplo rei illicitę. Caiet. in d. quæſt.178. egregiam aſſignat rationem, dicens. Clerici ſi verè deſeruirent aleæ,iam contemptores eſſent legis, quam ab rogatam,quoad illos non puto,ſed magis renouatam,& extenſam in d.cap.Clerici officia,extra,de Vita, & honeſtate Clericorum. Nec huiuſmodi cēſendus eſt ullo pacto ex recreatione ludere,ſed ex vitio,malo habitu,& praua conſuetudine, ut laici; quemadmodum, ille qui non modicum quid,ſed magnam quantitatem ludo exponit, non ex recreatione , ſed ex cupiditate ludere iudicandus eſt. Syluest. uerb.ludus,nu.14.in fine.

Tertia Concluſio.

Clericus ſpectator publicus ludi cartarum.l.taxillorum,peccat mortaliter ꝓpter ſcandalum.

Tertia Concluſio. Clericus publicus ſpectator ludi taxillo

rum,

A rum,& chartarum,etiamſi actu non ludat,peccat mortaliter propter ſcandalum,& malû exemplum. Verbi gratia, ubi habentur baractariȩ, uel circuli in domibus, uel in plateis ad ludendum,Clericus non debet intereſſe,ſed aufugere. Et ſi notabiliter ac multo tempore ibi maneret,committit in legem, ex dicto Nauarri,ubi ſupra,& allegat d.capit.Clerici,de uita, & honeſt.Cleri.& Autentica interdicimus,C.de Epiſcopis, & Clericis, ubi præcipitur, quòd Clericus inſpector ludi, tribus annis ab altaris miniſterio reijciatur, & in Monaſterio recludatur; quod non currit ſi paruo tempore inſpiciat, per ea quæ dicit S.Tho.1.2.quæſt.88.artic.5.& 6.& 2 2.quæſt. 3.art.5.& quæſt.59.artic.4.& S. Antonin.2.par.titu.4.capit.5. §.7.& 8.Et Adria.quodli.8.& Nauar.in eod.loco.

D. Thom. D.Antoni. Adria. Nauar.

Quarta Concluſio. Clericus ſi ex recreatione ludat quid paruum,ita tamen affectu, & animo delectetur eo ludo,ut ſi eſſet etiam mortalis, uel in magna quantitate eo delectaretur,peccat mortaliter. Ita Nauar. ibidem cap.20.num.14.& Gabr.4.diſtin.15.quæſt.11.artic.3.dubio 3. & propter animi præparationem,clara eſt Concluſio. Vnde,qui minimâ quantitatem pecuniæ ad ludum ſæpius aſſumunt, illumq; ter & quater per hebdomadam repetunt; quoniam conuincuntur, prædictum prauum affectum habere,puto eſſe in ſtatu peccati mortalis.

Quarta Concluſio. Nauar. Gabri. Nota.

B Quinta Concluſio.Si prȩſentia,aut Auctoritas magni Clerici,puta Abbatis,Archidiaconi,Epiſcopi,vel Cardinalis,ſeu Vicarij eſſet cauſa, quòd ludo mortali ludatur; id eſt, quòd chartarum ludus continuetur multò tempore,uel quòd quotidie frequentetur à Clericis,illi peccant mortaliter abſq; dubio,ut ait Nauar.capit.20.num.14. argum. Gloſ. ſingu. Clē. Archiepiſcopo,de priuilegijs.Et maximè ueritatē habet Cōcluſio,quando quis ex officio prohibere debet,& non prohibet,ſed approbat,uel diſſimulat,ut ait Angelus,uerb.Ludus,§. 6.& Nauar.ibidem.

Quinta Concluſio. Si præſentia, & auctoritas alicuius magni Clerici eſt in cauſa, ut ludatur ludo uetito,talis perſona grauis niſi id impediat,peccat mortaliter. Nauar. Gloſ. Angel. Nauar.

Circa ſecundum, dico. Quòd tempore peſtis,uel contagioſæ, & grauis ægritudinis in Populis,nullo pacto licet Clerico,præſertim Curato ludere præfatis prohibitis ludis,neque ex recreatione,contra Caietanum,& ratio eſt.Quoniam circunſtantia illa, quòd quis laboret peſte,& ludat ex recreatione, implicat, cùm illud ſit tempus orationum,& pœnitētiæ, & ſicut non licet huiuſmodi ludis ludere exiſtente in periculo mortis,ſine uitio ſaltem grauis peccati uenialis; ita nec tempore peſtis. Clericus enim uel erit peſte infectus, uel ſanus, ſi peſte affectus, debet ſaluti Animæ ſuæ incumbere,&

Tempore peſtis nullo modo licet Clerici ludere prohibitis ludis, neque ob recreationem præſertim Curato contra Caiet. Ratio dicti.

con-

contritioni, ſi ſanus debet alijs officia pia, & opera miſericordiæ exercere. Vnde puto ſaltem grauiſſimum ueniale committere.

Caietanus pūgitur ab Auctore.

Nec dicat Caietanus, quòd ubi ſoliti ſunt Clerici ludere, conſuetudo abuſum excuſat. Hoc enim eſt addere malum malo; nec abuſus ſunt confirmandi, ſed extirpandi, præſertim cùm ad animi recreationem, honeſtiores ludi, quorum infinitus eſt numerus, Clericis non deſint.

Nota ex Caietano quando ſit Clerico mortale, uel ueniale ludere.

Addit unum Caietanus, quòd ex leuitate, & ſine ſcandalo Clericis ludere, ueniale eſt; niſi ex natura actus, qui aſſumitur in ludo repugnet Clerico, ut aſſumere arma, laruas, & huiuſmodi; tunc enim iuxta ſpeciem, & repugnantiam actuum aſſumptorum ad ludum, iūdicandum eſt de mortali, uel ueniali, an inducat contemptum interpretatiuum Clericalis dignitatis, & Canonicæ legis. Ex hac enim eius doctrina ſequitur, quòd cùm natura actus, qui aſſumitur in ludo chartarum, & taxillorū repugnet Clericali dignitati, & Canonicæ legi, quòd talis ludus ex ſe Clerico ſit illicitus.

Circa Tertium. Quoniam materiam de lege præceptiua, quando obliget ſub peccato mortali, memini me in quodā D reſponſo pertractaſſe copioſè dum in Vaticana Petri Baſilica Theologum agerem, & nactus occaſionem Capitulo, & Canonicis conſilium darem, placuit mihi, doctrinæ gratia illud hoc in loco inſerere, in quo reſolutio illius articuli ſatis plenè continetur.

D I G R E S S I O.

An licitè, ac ſalua conſcientia, recedere ualeant Canonici à ſeruitij formula à Sanctiſſimi Vicario, Capitulis de Vrbe demandata.

Inſeruire altari eſt de iure Diuino, & naturali.

Habr. 7.

Deut. 19.

1. Cor. 9.

1. Timoth. 5.

Lucæ 10.

Mar. 10.

ANte omnia accipiendum eſt, Canonicos Eccleſiæ, & altari inſeruire, Diuino, ac naturali iure teneri. Diuino quidem; tum quòd Clerici in locum leuitarum, à quibus in templo Dei myſteria Diuino iuſſu explebātur, ſucceſſerunt. capit. Translato de conſti. & eſt D. Pauli ad Hebræos. capit. 7. & can. Cleros 21. diſtinctione; tum etiam quoniam apertiſſimè hoc nobis Dominus ſignificat. Deut. 19. & apud Apoſt. 1. Corint. 9. & 1. Thimot. 5. Vbi ſcribitur, quòd, *Qui de ſacrario, & altari edunt, ſacrario, & altari ſeruiant*, quemadmodum, qui uiuit de Euangelio Euangelizare debet, quia merces debetur operario. Luc. & Marc. 10.

Adde,

A Adde, quòd cùm cultus Dei in Eccleſijs, & templis de iure Diuino ſit, & Miniſtri Eccleſiaſtici à Chriſto Domino inſtituti ſint, vt definit Concilium Triden. Seſſ. 23. capi. 1. & 4. & can. 6. ſequitur euidenter, quòd miniſterijs, functionibus vè ſacri altaris incumbere Diuino obligantur præcepto, aliàs fruſtra inſtituti eſſent.

Caltus Dei in Eccleſijs, & templis eſt de iure diuino.
Concil. Trid.

Quòd autem naturali quoque Iure ad id teneantur, facile eſt demonſtrare, primò, Quia labor, & præmium, opus, & merces correlatiua ſunt. Quiſquis igitur mercedem accipit, laborare diuina Iuſtitia deuincitur. Nam vt habetur Clement. 1. de cenſ. & exact. *Natura conſonum eſt, illos non recuſare onera, qui rerum commoda complectuntur*. Et 12. q. 2. can. charitatem, & can. Eccleſiaſticis ait Gregorius *Eccleſiaſticis vtilitatibus deſudantes, Eccleſiaſtica dignum eſt, remuneratione gaudere*. Quinimò ille qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat, etiam ſecundùm leges imperiales, non eſt ferendus. C. de caduci. tollen. l. 1. §. pro ſecundo, in fine, & infinitis alijs legibus, quas ſuperuacaneum eſt adducere.

Secundò Probatur. Quoniam inter beneficium, & Beneficiatum, eſt quædam coniunctio ſpiritualis Matrimonij, debitum itaque ſibi inuicem mutuum reddere operæ precium
B eſt.

Inter beneficium, & beneficiatum, eſt quædam coniunctio ſpiritualis matrimonij.

Ex his infertur, quòd Canonici; qui vel ex toto, vel ex maiori, & præcipua parte cultum diuinum, & obſequium Eccleſiæ negligunt, peccato ad mortem peccant, agentes contrà Dei, & naturæ præceptum. Verùm quomodo, qua forma; quo videlicet tempore, quoties, à quibus, quid deniq; in Eccleſiaſticis obſequijs peragendum ſit, id Eccleſiæ, Concilijs, & Prælatis relictum eſt à Domino determinandum, & præſcribēdum. Sicut etiam præceptum confitendi, ieiunandi, & obſeruandi feſtos dies, quamuis ſint de iure Diuino; tempus tamen, & modus ea adimplendi, Eccleſiæ iudicio relictum fuit. Eccleſia enim, (in qua omnia honeſtè, & ſecundùm ordinem fieri docet Paulus 1. Corint. 14.) poteſtatem habet cōdendi leges, quibus vniuerſos obliget Chriſtianos. A temporibus itaq; Apoſtolorum, à ſcripturis ſacris cognoſcitur, ſtatas fuiſſe orandi horas, & tempora certa, vt Act. 3. habetur de Petro, & Ioanne *aſcendentibus ad templum ad horam orationis nonam*, Et cap. 10. *Aſcendit Petrus ad ſuperiora, vt oraret circa ſextam horam*. Et cap. 16. *Paulus, & Syllas adorantes media nocte, laudabant Dominum*. Quòd patribus quoq; veteris teſtamenti alienū non erat, vt de Daniele, & Dauide om-

Corollarium

1. Cor. 14.
A tēpore Apoſtolorum ſunt determinatę quędā horæ ad orādum.
Act. 3.
Actorum. 10.
Actorum, 16.
Antiqui etiā Patres horas habebāt ſtatutas ad laudādū, & orandum Dominum.

Q nibus

Chorus, vnde nomē ſūpſit.

A tēpore. B. Ignatij diuinitus edocti cœptū fuit alternatim pſalmos in Choro cantari.

Euſeb.

Concil Agathen.

Concil Late.

Cōncil Vien.

nibus compertiſſimum eſt. Et quamuis primis temporibus C ad modum coronę circa Aram concorditer pſallentes fideles ſtarent, vnde chorus nomen ſumpſit; ab Ignatio tamen diuinitus hac de re edocto alternatim, cantari inceptum eſt, Lege quod Philo Hebręus narrat, apud Euſebium Cæſarienſem lib. 2. Hiſt. Eccleſi. cap. 16. Vnde in Concil. Agaten. can. 3. & in magno Later. & in Viennen. ſtatutum eſt, vt quotidie debitis horis officium nocturnum pariter, & diurnum in Cathedralibus, & collegiatis Eccleſijs deuotè ab Eccleſiæ miniſtris pſallatur. d. 91. can. Praesbyter, can. Eleutherius, & in Clementina prima de celebratione miſſarum.

Lex conueniendi tocies vel tocies in choro, ortum habuit ex Cōcil. Triden.

Officia diuina cępta ſunt recitari ī Choro ordinatim tēpore Pij V.

Ad verò id quod ad certam legem in Choro conueniēdi ſpectat, vt an ab omnibus, & ſingulis Eccleſię miniſtris quotidie Chorus ſit frequentandus, quamuis de iure antiquo, d. 92. can. vlt. determinatum ſit, vt ad quotidianum pſallendi officium matutinis, & veſpertinis horis ad Eccleſiam omnes conueniant; tamen quoniam in nouiſſimis temporibus verſamur, quibus refriguit Charitas, hoc ordinarijs, & locorum Epiſcopis, ſeu etiam Synodo Prouinciali certa lege, & formula conſtituendum, & ordinandum ſacroſanctum Concilium Tridentinum decreuit, & reliquit, in Seſ. 24. c. 12. Quod D cùm Romę exequutū fuerit, anno primo Pontificatus S. D. N. Pij V. ab eius Vicario de ipſius mandato ab omnibusq; Canonicis fuerit formula illa ſeruitij recepta; & hactenus obſeruata; cùmq; ſingularis ferus, & aper de Sylua hanc vineā Domini perpetuò exterminare contendat, eiuſq; maceriam deſtruere, vt patiete obſeruantiæ inclinato, & maceria Eccleſiaſticæ diſciplinæ depulſa, facilior, & promptior Clericis aditus pateat ad vanitates; declarabitur à me modò in gratiā eorum, quibus iugum Domini minimè ſuaue eſt, & leue, ſed onus graue, quiq; magis ad deſtructionem, quàm ædificationem poſiti ſunt. Num licitè, ac ſalua conſcientia ab hac formula recedere poſſint. Pro cuius deciſione tres ſtatuo concluſiones.

Prima Cōcl. Canonici ſoli. l. Capitulum, non pñt facere ſtatutum reſidentiæ, & ſeruitio Eccleſiæ.

Panormit.

Archidia.

Gloſ.

Prima Concluſio. Canonici ſoli, ſeu Capitulum non pñt propria authoritate facere ſtatutum ſuper reſidentia, & ſeruitio Eccleſiæ. Hæc Concl. habetur in terminis apud Panorm. cap. cum omnes, de conſti. nu. 3. in fine, & nu. 4. in princi. & apud Archi. d. 50. c. contumaces. nu. 1. Et ratio optima redditur. Qm̄ ea quæ tangunt generalem ſtatū Eccleſiæ, qualc eſt ſtatutum de reſiden. facien. nō poſſunt ſine Epiſcopo ſtatui, vt eſt Gloſ. ſing. in verb. ſtatutum, c. 2. de verb. ſign. in 6, & ad Epiſcopum principaliter ſpectant per Archidiaconum, ibidē

Gemin-

A Gemin. cap. cum in tua, de conſue. in 6. nu. 2. Imò nullum ſtatutum nouum ædi poteſt, nec conſuetudo aliqua immutanda eſt ſine Epiſcopi licentia, tex. in c. cũ conſuetudinis de conſue. cap. Cùm oẽs de conſtitu. cap. Nouit, cap. Quantò de his, quæ fiunt à Prælato, &c. niſi de minimis, læuiſſimis, vel ſingularibus negocijs agatur, vt in dicta Gloſſa. Hæc omnia aſſerta inuenies ab Innocentio, in cap. Cùm acceſſiſſet, de conſtitu. & ab Archi. cap. Catholica, 11. d. & à Panor. conc. 7. lib. 2. in fin. vbi & aliam rationem Concluſionis aſſignãt. Quia cùm Epiſcopus ſit caput capituli, cap. requiſiſti, de teſtamentis cap. Cùm Clerici, de verb. ſign. cap. nouit, de his quæ fiunt à Prælato, à quo capite non licet membrum recedere, cap. Cũ non liceat de præſcripti. & ſine capite nihil eſt faciendum, vt Innoc. & Archi. ibidem.

Nullum ſtatutũ nouum ædi põt, nec conſuetudo mutãda, ſine Epiſcopi licentia.
Gloſ.
Archi dia.
Panormi.

Adde, quòd Clerici in Eccleſia facere reſidentiã tenentur ad mandatum ſui Prælati, vt notatur, in cap. peruenit de Appellatio. à quo puniuntur contumaces, & Eccleſiam temporibus debitis non frequentantes in can. Contumaces d. 50. & can. vlt. diſt. 91. Præterea, quia diſponere ſuper reſidentia, & ſeruitio, eſt actus iuriſdictionis, quæ non apud Clerum, ſed apud Epiſcopũ reſidet. 12. q. 2. can. ſtatuimus, can. Abbatibus, & 10. q. 1. can. ſic quidã, can. decretũ, can. regẽda, & ſequenti.

Clerici tenẽtur facere reſidentiam in Eccleſia ad mandatũ ſui Prælati.

B Præterea, quia ea diſponere, quę generalem Eccleſiæ ſtatum concernunt, ſpectat ad eum cuius eſt Eccleſia, nempe ad Epiſcopum. Eccleſia. n. non Canonicorum eſt, ſed Epiſcopi. cap. Cùm in Eccleſia tua, de præben. in 6. cap. Cũ in tua, de conſuetudine in 6. Nam Canonici non habent Eccleſiam, ſed beneficium in Eccleſia, vt notat Panorm. li. 2. conſ. 9. quod incipit Ieſu Chriſti in principio, & in cap. fina. de præben. Cùm igitur titulares Cardinales locũ Epiſcopi teneant in ipſis Eccleſijs, quarũ titulum ſortiti ſunt, quantũ ad ea, quæ Iuriſdictionis ſunt, ita vt in illis, & eorũ Parochijs Epiſcopalẽ, vel quaſi Epiſcopalẽ iuriſdictionẽ habeãt, c. his, quę de maiori. & obedië. & ibi Panor. & ab eodẽ in c. Dilectus, nu. 12. de Cappell. Mona. & ca. Cùm te, de ſent. & re iudicata, nu. 12. & notatur à Ioan. Andr. c. 1. de maiori. & obed. in 6. & Cardinali in Clementina, 2. §. irritum in 3. quæſt. de elect. & Hierony. Alba. in ſuo lib. de Cardi. ſine eorũ interuentu, & cõſenſu hoc ſtatutum nouum ædi nequit. Accedat vltimò Analogia, & proportio inter Cardinales, & Canonicos, tradita à Panormit. in dicto cap. Nouit, num. 3. de his, quæ fiunt à Prælatis. Quòd ſicut Cardinales dñi Fratres Papæ; ita Canonici Fratres Epiſcopi. Quocirca ſicut nec ille ſine Papa, nec iſti ſine Epiſcopo

Ad Epiſcopũ ſpectat diſponere ea; quæ generalẽ ſuæ Eccleſiæ ſtatum concernunt.
Canonici nõ hñt Eccleſiã, ſed beneficiũ in Eccleſia.
Panormit.
Cardinales titulares ĩ ſuis Eccleſijs hñt Epiſcopalem vel quaſi Epiſcopalẽ iuriſdictionem.
Panormit.
Ioan. Andr.
Hiero. Alba.
Panormit.
Sicut Cardinales dñi Fratres Papę, ita & Canonici dñi Fratres Epiſcopi.

Aliqua ſunt in Eccleſijs, in qbus nec Canonici, nec Epiſcopi qdquam facere poſſunt.
Gloſa.
Panormit.
Epiſcopus regulariter nõ põt quid ſtatuere contra ius cõmune.
Ioan. Andr.
Panormit.
Epiſcopus in quibus regulariter non poſſit facere quidquàm.
Concil. Trid.

aliquid conſtituent, & diſponent. Animaduertẽ hic tñ, ꝙ aliqua reperiuntur, in quibus nec Canonici, nec Epiſcopus ſtatuere pñt, puta in magnis, & arduis negocijs, vt eſt Gloſa d. 18. in Sũma, & Gloſ. verb. Decretũ c. ſiquis venerit de maiori. & obedi. declarãdo Panorm. in dicto c. Cũ conſue. de conſue. docet intelligendas eſſe in negociis reſeruatis Papę, vel vbi iam prouiſum eſt à Iure cõi. Epiſcopus. n. regulariter non põt ſtatuere cõtra ius cõe, cap. quòd ſuper his de maio. & obedi. & plenè per Ioannem Andream in fine de officio Archid. in 6. & Panor. in cap. Cùm dilectus, nu. 10. de cõſue. C

Adde tu, ꝙ nec in illis in quibus iã Papa ſtatuit illa reſcindendo, vt eſt textus in c. Inſtitutionis noſtræ, 25. q. 2. Nec in quibus Synodus Prouincialis ordinem tradidit, ſm Decreta Conc. Trid. Seſ. 24. c. 2. §. Interea. An verò in his quæ põt ſtatuere, requiratur Capituli cõſilium, & interuentus dũtaxat, An etiam aſſenſus, & conſenſus; altioris hoc eſt ſpeculationis, & à nobis alibi diſcutiendum.

Secunda Cõcluſio.
Canonici nõ pñt ſalua cõſcientia recedere à forma ſibi data à Vicario Papæ.
Probatur Cõcluſio.
Prima ratio.
Verbũ (præcipimus,) importãt neceſſitatem.

Secunda Concl. Canonici non pñt ſalua conſcientia recedere per ſe à formula ſeruitij præſcripta illis à Vicario Papæ. Declaro. Canonici adſtringuntur in conſciẽtia obſeruare tale ſeruitiũ, neq; illud abrogare, uel immutare in partẽ deteriorem per nouam conſtitutionẽ, & decretum poſſunt, aliam præſcribendo ſeruitii formam, ſine peccato mortali. D

Probatur tripliciter. Primò. Qm̃ in iſta formula Vicarii, nõ ſolùm eſt verbum, *Intimamus, & mandamus*, ſed verbũ *præcipimus*; quod verbum neceſſitatem importat, & obligationem obſeruationis de iure cõi ſub pœna mortalis peccati, vt eſt textus in Clementina exiui §. nec tñ, de verb. ſign. & tex. in cap. Exijt, qui ſeminat, de verb. ſig. in 6. & tex. c. 2. de maio. & obedi. vbi minatur anathema cõtrauenienti decreto Epiſcopi, & tex. 14. q. 1. can. quiſquis, & eodem can. §. quod præcipitur, qui non ex Greg. vt ibi ſcribitur, ſed ex D. Hieron. ſumptus eſt; *Quod præcipitur*, (inquit) *neceſſe eſt fieri, ſi non fiat pœnam hẽt. Vbi Conſilium eſt, libertas eſt offerentis, vbi præceptũ, neceſſitas eſt ſeruientis, vt obediat, vel imperãtis, vt obediatur.* Cui canoni ſubſcripſit Celeſt. 4. c. in his de verb. ſign. & 23. q. 1. c. militare ex D. Aug. dicit. *Quod Cæſar præcipit, faciendũ, quod imperat, tolerandũ.* Quod ãt cõſtitutio præceptiua obliget ad peccatũ mortale, aſſerũt cõiter oẽs Doctores tã Theologi, quã Canoniſtæ. S. Th. 2. 2. q. 186. ar. 9. in corpore ad Secũdũ apertè dicit, ꝙ licet lege Eccleſiæ nõ oẽs ordinationes, vel publica ſtatuta obligant ad mortale; ſimiliter nec oĩa ſtatuta regulæ alicuius Religionis: qm̃ non oĩa tradũtur per

D. Grego.
D. Hierony.
D. Auguſt.
D. Tho.
Non omnia ſtatuta regulæ alicuius Religionis obligan ad mortale, & quare.

modum

A modum præcepti; ſed quædam proponuntur per modum ordinationis cuiuſdã, vel ſtatuti obligantis ad certam pœnam; vbi tñ eſt ratio præcepti ſm mentem D. Tho. erit obligatio, ad mortale, vt ait in corpore artic. eiuſdem; Vbi tenet, quòd ſubditus agens contra præceptum, vel ore tenus à Prælato factum, vel in Regula expreſſum, peccat mortaliter. Idem ait in opuſculo.61.cap.1. Vbi enumerans quatuor genera peccatorum, ait, ſunt, vt volunt Magiſtri præcepta, quædam primæ neceſſitatis, quædam Secundæ, quædam Tertiæ, quædam autem Quartæ, & hæc ſunt ea, quæ Prælati Eccleſiarũ inſtituunt videlicet, quæ inſtituit Papa in Eccleſia, aut Archiepiſcopus in ſua Prouincia, aut Epiſcopus in Diœceſi ſua, aut Abbas in Abbatia ſua. Hæc D.Tho. Præterea, quòd præceptum importet rationem debiti, & ſit obligatorium, & neceſſitatem afferat obſeruationis; eſt doctrina eiuſdem D. Tho. 2.2.quæſt.44. artic.1.in corp.& quæſt.56.artic.1.ad primum, & quæſt.152.arti.2.ad primum, & 3.contra gentes ca. 116. & 117.quodli.4.arti.20.quodli.5.artic.19.1.2. quæſt.99. artic.1.& artic.5. Idem cenſent ex Theol. Medin.in tract.de pœnitentia, in q.de neceſſitate ieiunij: Idem Caſtren.1.lib.de lege pœn.cap. 5. Idem Caietanus in Comment. ſuper dicto. artic.9.quæſt.186.2.2.Vbi hanc opinionem, vt rationabilem ſuſtinet. Idem Ioan. Maio.4.ſent.d.38.q.18.

D. Thom.

Subditus agens contra præceptũ, vel ore ten⁹ à Prælato factũ, vel in regula expreſſum, peccat mortaliter.

D. Tho.

Medin.

Caſtrenſis.

Caietanus.

Ioan. Ma.

B Inter Canoniſtas Panorm. in terminis in cap. relatum, ne Cleri. vel moni.num.6.& in cap nam concupiſcentiam, de Conſti. Vbi dicit, textum in Clementina exiui de paradiſo, meliorem eſſe textum adducibilem ad hanc materiam, & in rubrica de obſeruatio. Ieiunij, nu.12.Vbi dicit, textũ in Can. quiſquis.§.quod præcipitur.14.q.1.*etiam ſine contemptu, obligare ad mortale tranſgreſſorem*. Arch.in dicto cap.quiſquis præceptis. nu.2.& cap.vtinam d.76.Ioan.de Turrecre.in dicto cap.Quiſquis.Gemin.in cap.perpetuæ de elect. in 6.nu.4. Caldar.conſi.20.de Conſti. Hi omnes aſſerunt, quòd tranſgreſſio, & inobedientia ſtatuti, & conſtitutionis præceptiuę ſeu præcepti, etiam Prælatorum, ſeu ſuperiorum, eſt peccatum mortale. Idem aſſerit Syluеſter verb. lex q. 8. & verb. præceptum q.2.Ioannes de Tabie.eodem verb. lex, q. 28.nu. 29.Summ.Angel.eo. titu.num.3.Nauarr.in ſuo Manua.cap. 23. num. 49. & 50. Vbi habet, ex vſu Eccleſiaſtico, & ex interpretatione communi Doctorum obligare ad mortale, & dicit, hanc opinionem eſſe communem Cardi. in Clemen. fin.col.4.de Procu.dicit, quòd præceptum neceſſariò adſtringit. Quem ſequitur Decius in Rub. C.de manda.Princip.

Panormi.

Archid.

Turrecre.

Caldarola.

Trangreſſi ſtatuti, ſeu conſtitutionis præceptiuę, ſeu præcepti eti. Prælatorum, vel ſuperiorũ eſt peccatum mortale.

Syluеſt.

Tabie.

Nauar.

Secunda ratio.

Concil. Trid.

Secundò principaliter probatur concluſio, ex Decretis C Concil. Tridenti. Seſſ. 22. cap. 3. vbi habetur, quòd Canonici, qui perſonaliter competens in Eccleſia ſeruitium iuxta formam ab Epiſcopis præſcribendam, quolibet die ſtatuto non impleuerint, illius diei diſtributionem amittant; & creſcente contumacia, contra eos iuxta ſacrorum canonum conſtitutiones procedatur. Rurſus Seſſ. 24. cap. 12. inquit. *Cætera, quæ ad debitum in diuinis officijs regimen ſpectant, de certa lege in Choro conueniendi, & permanendi, certam cuique formam præſcribat Synodus Prouincialis; & interea Epiſcopus non minus, quàm cum duobus Canonicis, poterit prouidere.* Item in Seſſ. 21. capit. 3. inquit, diſtributiones quotidianæ, diuidantur inter Diuinis intereſſentes, iuxta diuiſionem ab Epiſcopo faciendam, &c. Quibus ex locis vides, munus huiuſmodi diſpoſitionis ſeruitij Eccleſiaſtici, Epiſcoporum eſſe. Quocirca ab illa recedere propria auctoritate, eſt agere contra Concilium; quod intendit, Eccleſiaſticam diſciplinam iuxta has formulas reſtituendam eſſe.

Diſtributiones quotidianæ, īter eſſentes diuiduntur.

Hic adde, quòd ſi relaxaretur hoc ſeruitium, contingeret, poſſe quolibet Anno abeſſe ab Eccleſia vltra tres menſes, quod aduerſatur dicto Concil. Triden. Seſſ. 24. capit. 12. Dies enim, quibus ex huiuſmodi formula Vicarij Papæ licitum eſt abeſſe ab Eccleſiæ ſeruitio in toto anno, non ex- D cedunt ſpatium, & numerum trium menſium, dierum videlicet nonaginta; quòd ſi etiam breuius ſeruitium inſtituatur, profectò vltra prædictos dies neceſſarium erit non ſeruire, & licebit abeſſe.

Vltra tres mẽſes non licet abeſſe à ſeruitio Eccleſiæ.

Tertia ratio.

In præceptis Eccleſiaſticis etſi non adſit præcipimus, ſed ſolũ uerba cõia; vt intimamus, & mandamus, dũmodo materia ſit grauis, eius trãſgreſſio, inducit peccatum mortale.

Medina.

Caietanus.

Armil.

D. Antoni.

Tertiò, principaliter probatur. Concluſio ratione. Et primò ex parte materiæ, quæ in caſu noſtro eſt grauiſſima, & maximi momenti, vt puta concernens cultum Diuinum, quo nihil p ræcioſius, & excellentius, l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſumpti. fune. At in conſtitutione Eccleſiaſtica, & ſi non adſit verbum præcipimus; ſed verba tantùm communia vt *ordinamus, & intimamus*, dummodo materia grauis ſit, & ponderoſa; & veriſimiliter per ſuperiorem cogitata, & ponderata, obligat ad mortale talis conſtitutio, vt optimè notauit Medi. in d. q. de Ieiunij neceſſitate, & Sot. lib. 1. de Iuſt. & Iur. quæſt 6. artic. 4. & Caietanus in Summa verb. præceptum, & Panorm. de conſtitu. cap. nam concupiſcentiam, nu. 4. & Summa Armil. verb. lex, num. 3. Præterea eſt doctrina D. Anton. 2. par. tit. 4. cap. 2. §. quantùm ad tertium. Quod in ordinationibus Eccleſiæ, & Rectorum præcepta obligantia de neceſſitate ſalutis, cognoſcuntur, & ex materia, & ex forma.

A forma. Ex materia, quando eſt ordinatio de neceſſarijs ad Iuſtitiam, ad charitatem, vel diuinam reuerentiam. Ex forma verò, id eſt ex modo locutionis,& ſcripturæ, vt quando innoteſcit quibuſcumq; verbis præceptum ſuperioris. Quæ duo in caſu noſtro concurrunt.

Item eſt regula optima Ioannis Maioris vbi ſupra, quòd quando ſtatutum habet tantùm oneris, & materia ſit ita ardua, vt iudicio prudentum obſeruantia Eccleſiaſticæ diſciplinæ deſolaretur, & denigraretur, ſi illa omitteretur, atque etiam aperiretur via propinquè ad alia debita neceſſaria, & opportuna tranſgredienda; iam tranſgreſſio proculdubio iudicanda eſt mortalis. Quę omnia in caſu noſtro concurrunt. Relaxato enim huiuſmodi ſeruitio, Eccleſia vt vidua facta eſſet, & vię Syon lugerent, cùm nemo, vel rari ad ſolemnitatem venirent; & conſequenter ſolemnes celebrationes Miſſarum Canonicalium, facile in deſuetudinem abirent; Imò in choro aliquando vnus tantùm,& crebrò nullus Canonicus adeſſet, pleraq; alia abſurda ſequerentur, quę modò ſubticeo. Regula notanda ex Ioanne Maiore.

Quartò. Idem probatur ex parte finis. Quoniam finis huius conſtitutionis eſt bonum commune, quod ad Deum, & Eccleſiam attinet; atqui hoc poſtponere propter priuatas B corporis commoditates, vel magis animorum euagationem vanam, iniuſtum,& iniquum eſt. Quarta ratio.

Quintò. Quia in hac conſtitutione non habetur, niſi illud, quod aliàs à Canonicis debetur, Eccleſiæ, vt ſupradictum eſt; quoniam Diuino,& naturali iure Eccleſiæ inſerrire tenentur. Ex his ſufficienter concluſio probata eſt. Quinta ratio.

Dixi autem in Concluſione, quòd Canonici non poſſunt licitè recedere per ſe, &c. Quoniam recedere per accidens, niſi ex contemptu fiat, non eſt mortale. Recedere autem per ſe dicitur, quando nouo ſtatuto, vel diſpoſitione ſeruitij, intentio legislatoris mutatur, quæ in noſtro caſu eſt, ut circa ſeruitium diuini officij in Eccleſia ita ſit ſtatutum; & hæc ſit forma obſeruanda: quæ profectò per ſe tollitur, & abrogatur, ſi per aliud ſtatutum, diuerſum ordinem, & formam ſeruiendi conſtituant, decernant,& obſeruent: idque vel tacitè, vel expreſsè. Quod autem vnus, vel alter Canonicorum hodie, vel cras deficiant à Choro, quod dicitur, recedere per accidens; dummodo ea pœna mulctentur, quæ à Prælato taxata eſt, non eſt directè,& per ſe contra intentionem legislatoris, qui hoc præuidens, pœnam huic rei adhibuit. Receſſus igitur communis Canonicorum ab hac formula, Cur dictũ ſit in Concluſione, quod Canonici non põt abeſſe à ſeruitio Chori per ſe. Quid ſit abeſſe à Choro per accidens.

ideſt, variare regulam, & menſuram, qua ſeruitia, vel item pœnæ deficientium pręſcribuntur, appellatur recedere per ſe, particulares defectus recedere per accidens; & hoc benè nota. Reducitur autem hoc pręceptum, ad primum pręceptum ſecundæ tabulæ; cuius tranſgreſſiones inter criminalia ponit Paulus 2. Timot. 3. Parentibus obediendum, & ad Rom. 13. & ad Hæbre. vltimo. Verùm præiactæ concluſioni duo aduerſantur. C

2. Timoth. 3.
Rom. 13.
Hæb. Vltimo

Argumẽtum Primum.

Primum. Quòd lex pœnalis, cuiuſmodi hæc conſtitutio eſſe videtur, non obligat in conſcientia tranſgreſſorem, ſed pęna ſua contenta eſt.

Argumẽtum Secundum.
Pręceptũ fundatũ in oraculo viuę vocis Principis expirat cũ ipſa voce.

Secundum. Quòd præceptum, præſertim fundatum in oraculo viuę vocis Pricipis, morit, & expirat cũ ipſa voce. His dubijs ſolutis, clarior noſtrę cõcluſionis intellectus reddetur.

Ad Primum.
Reſpondeo Primo.
Nota in materia diſtributionum in Choro.

Ad primum igitur, dupliciter Reſpódeo. Primò, ꝙ hęc noſtra conſtitutio, & formula propriè non eſt conſtitutio pęnalis. Nulla enim pęna apponitur in vniuerſum recedentibus, & nõ obſeruantibus tale ſeruitiũ. Non. n. dr̃, ſi Canonici nò acceperint hanc cõſtitutioné, vel ſi receſſerint ab hac forma incurrẽt pęnam, &c. Sed tantũ particularibus, & priuatis huius, vel illius defectibus mulcta taxatur, dum dicitur. *Qui ãt baiocos decem, &c.* Quod etiam ſi altius contemplemur, propriè pœna non eſt, (poſitiuè loquendo) ſed ſunt quaſi conuentiones, & pacta, ſeu prætia, & ſtipendia circa diſtributiones, ut qui intererit Matutino habeat quindecim, qui uerò non, careat illis; quę carentia ſtipendij, propriè ueram pęnę rationé non habet, niſi negatiue loquédo, ut in ſimili tradit D. Tho. & Soto, loco citato, de regula Fratrũ Prædicatorum. D

Reſpondeo Secundo.
Aliqua lex pęnalis obligat ſub mortal.
Soto.
Henri. de Gãda.
Caſtro.
Angel.
Medin.
Gloſ.
Ioan. Andr.
Geminia.
D. Tho.
Ratio dicti.

Secundò Reſpon. Falſum eſſe, legẽ pęnalem oẽm nõ obligare ſub mortali. Vbi. n. lex pęnalis mixta eſt cũ præcepto, obligat ſub mortali eo mõ, quo præceptiua, ut ſentit Soto lib. 1. de Iuſt. & Iur. q. 6. art. 5. & Henr. de Gandauo, quodli. 3. q. 22. & Caſtro, dicto lib. 1. de lege, pęn. c. 9. & 10. & Ang. uerb. inobedientia, nu. 2. & Medin. in q. de neceſſitate Ieiunij Gloſ. in cap. ut animarum periculis: de conſtitu. in 6. & idem aſſerit Ioan. And. in c. relatum, ne Cleri. uel Monachi, & Gemi. in c. perpetuæ, de elec. li. 6. nu. 5. Vbi aiunt, ꝙ præceptũ; cui apponitur pęna, obligat in cõſcientia ad mortale. Vide D. Tho. 1. 2. q. 96. ar. 4. & ratio eſt. Qm̃ pęna legi appoſita, non deſtruit efficaciam præcedentis legis; neq; eſt contrarij ſignum: ſi ergo ſine pœna obligat, ergo etiam cum pœna.

Syluest. & Sotus reijciunt.

Neq; ſunt in hac parte audiẽdi Syluеſt. uerb. inobedientia num. 3. in fine, & Sotus lib. 1. de Iuſt. & Iur. q. 6. arti. 5. qui uocant

cant

A cant puerilem hanc legis diſtinctionem in mixtam, & non mixtam, & ſi ipſi benè etiam concludant ſuum intentum; ſcilicet legem pœnalem obligare ad mortale.

Nota.

In ſecunda obiectione duo tanguntur, quæ diſtinctè examinanda ſunt. Primum, An præceptum expiret morte præcipientis. Alterum, An præceptum fundatum in oraculo uiuæ uocis, obliget poſt mortem præcipientis.

Doctorum reſolutio. Mandatũ expirat morte mandantis, præceptũ uerò nequaquã.

Et ad primum reſpõdent Doctores. Quòd *mandatum expirat morte mandantis*, l. mandatum C. mandati. Præceptum uerò nequaquã, ut notatur. c. eam te. de reſcriptis, & cap. in his de uerb. ſigni. Et addunt, quòd quandocumq; fuerit res integra, expirat morte mandantis; ſi tamen res non eſt integra, ſed mandata fuit exequtioni in uita, durat mandatum etiam poſt mortem. C. relatum de offici. & poteſta. Iud. delega. ubi plenè Feli. qui allegat textum, *exijt qui ſeminat*, de uerb. ſign. Ibiq; ait, *quòd quando commiſſio eſt ad pias cauſas, etiam re integra, non expirat morte*, ut eſt in caſu noſtro. Præterea, præceptum etiam re integra non expirat morte Gloſ. C. dudum, 18. q. 2. & Gloſ. capit. fin, 14. q. 1. quæ eſt communiter approbata. Sylues. Verb. mandatum, q. 3. nu. 3. docet, quòd loquendo de obligatiuo præcepto, quo quis obligatur ad aliquid faciendum, puta ieiunandum, tale præceptum expirat

Mandatũ ſi ſit integrũ expirat morte mãdantis, nõ autem ſi non fuerit integrum. Feli. Gloſ. Nota dictũ Sylueſtri de pręcepto obligatiuo.

B morte præcipientis, niſi fiat per modum conſtitutionis, ut cõſuetudo interpretatur. Cùm igitur in caſu noſtro, præceptũ redactũ fuerit in cõſtitutionẽ, nõ expirabit per mortẽ præcipiẽtis, præſertim Cũ res nõ ſit integra, & piã cãm cõcernat.

An præceptũ uiuæ uocis, qđ tamen nõ apparet per conſtitutionem aliquã, obliget ad ſui obſeruantiã, ſi ipſum teſtetur Cardinalis aliquis, & dicat à Papa exiuiſſe.

De illo autem, quod ſecundò inſinuabatur, an cùm hoc præceptum minimè appareat per conſtitutionem Papalem, ſed tantùm hæreat oraculo uiuæ uocis, ut teſtatur Cardinalis, obliget poſt mortem, dicimus reſolutè, quòd obligat ad mortale, & ſufficit fuiſſe ſcriptum per illum cui commiſſio facta eſt. Argumento text. c. ſicut nobis de ſenten. excommu. ubi quantùm ad effectum abſolutionis æquiparantur literis Papæ, & illius, cui uices noſtras in hac parte, inquit, Cõmiſimus; & ratio eſt. Quia uidetur factũ, & ſcriptũ per Principem; quoniam omnia noſtra facimus per eos, quibus noſtram auctoritatem impartimur. l. 1. C. de Veteri iure enucl. Et qui per alium facit &c. in reg. Iur. Creditur autem Cardinali, atteſtanti factum ſibi mandatum à Papa uiuæ uocis oraculo. Abba. & Feli. in cap. quod ſuper his, de fid. Inſtru. Gloſ. c. nobiliſſimus, 97. d. maximè ſi pluries exercuit illud factum ſine contraditione. Feli. in dicto ca. col. 2. Cald. in conſi. 2. tit. de offi. delega. præſertim quando Cardinalis eſt in Romana Curia,

Reſolutio Auctoris. Ratio dicti. Creditur Cardinali dicenti aliquid ſibi commiſſum eſſe à Papa.

Abbas. Feli. Gloſ. Feli. Caldaro.

Immola. Præpoſi. Alex. Barbat. Paris. Gramma. Epiſcopi litteris creditur.

Curia, quia tunc non eſt præſumendum eum mentiri; cùm C ad Papam de facili recurri poſſit, ut ait Immola. in dicto cap. quòd ſuper his, & ibi Feli. col. 3. Iaſ. in conſ. 145. col. 2. uolu. 4. Præpoſitus Alexandrinus, in dicto ca. nobiliſſimus, Barbat. in tract. de præſtan. Cardinalis, 2. par. quæſt. 1. Pariſius, conſ. 11. col. fin. uol. 4. Gramma. conſ. 103.

Tertia Concluſio. Canonici nõ poſſunt ſine peccato minuere ſtipendia diſtributionum. Probatur. Primò. Conci. Trid. Secundo. Diuinus cultus facilè negligitur, ubi ſunt tenues diſtributiones. Panormitanus conciliatur.

Adde, quòd non ſolùm Cardinalis, ſed Epiſcopi litteris creditur, cap. curæ ſit, 11. quæſt. 3. Cùm igitur hæc conſtitutio facta fuerit à Cardinali, cui hoc ex officio incũbebat, & cui uices ſuas Papa committit, perinde obligat, in hac præſertim materia, ac ſi Papalis eſſet.

Tertia Concluſio. Canonici non poſſunt ſine peccato uariare, & imminuere ſtipendia diſtributionũ. Probatur Concluſio dupliciter. Primò ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 21. c. 3. Vbi decernit, quòd diſtributiones quotidianæ diuidantur proportionabiliter inter Diuinis intereſſentes, iuxta diuiſionem ab Epiſcopo faciendam. Secundò ratione. Nam hæc eſt fraus tendens tacitè in deſtructionem ſeruitij. Vbi enim tenues diſtributiones ſunt, diuinus cultus facilè negligitur: vt in eod. Concil. loco citato. Vnde in legem committerent. l. non dubium, C. de legibus. Nec obſtat huic concluſioni dictum Panormitani cap. 1. de Clerici ægrotan. & in cap. Cũ conſuetudinem, de conſuetu. nu. 4. *quod Canonici ſuper quantitate diſtributionum ſtatuere poſſunt*. Quoniam hoc in illis habet locum, in quibus Epiſcopus manus non poſuit.

Corollariũ. Canonici & capitulũ non poſſunt facere capitulariter gratias, uel remiſſiones. Canonici & capitulũ non poſſunt eximere aliquẽ à ſeruitio Eccleſiæ. Clericus non poteſt peregrinari abſque licentia Epiſcopi. Eius eſt ſoluere cuius eſt ligare, & eius nolle cuius eſt uelle.

Ex his tribus Concluſionibus infertur unum corolarium neceſſariò. Nempè, quòd Canonici, & Capitulum, non poſſunt propria auctoritate, ſeu uigore cuiuſcumq; ſtatuti, & Decreti gratias, ut uocant, ſeu remiſſiones capitulariter facere, cùm hoc aduerſetur, & cap. cùm cõſuetudinem, de Cleri. non reſiden. in 6. & Conc. Tridentino illud renouanti. in c. 12. ſeſſ. 24. Infertur item, quòd non poſſunt eximere aliquẽ à ſeruitio Eccleſiæ, uel, (ut clarius dicam) gratiam Canonico facere, ut non ſeruiat, & participet; ſed hæc facultas non ſeruiendo à ſuperiore petenda eſt, Argumento text. c. non oportet de conſecrati. diſtin. 5. Vbi Clericus peregrinari prohibetur, & abeſſe ab Eccleſia abſque licentia Epiſcopi, cuius ratio eſt illa, quæ tacta fuit in prima noſtra concluſione. Quia ipſi non poſſunt circa ea diſponere, quæ ad ſtatum generalẽ Eccleſiæ ſpectant. *Eius autem eſt ſoluere, cuius eſt ligare* c. quod autem de pœnitentia; & remiſſ. Et eius eſt nolle, cuius eſt uelle l. eius. ff. de reg. Iur. Quęcumq; autem conſuetudo in contrarium, abuſus & corruptela eſt. Caueant igitur Canonici

A nici contrarium huius formulæ, & diſpoſitionis attentare, nedum *laborem fingunt in precepto*, *Dominus iuſtus index exurgens in precepto quod mandauit, malos malè perdat, & uineam ſuam locet alijs Agricolis, reddentibus fructum in tempore ſuo. Apprehendant diſciplinam, non abijciant eam ne quando iraſcatur Dominus, & pereant de uia iuſta*. — Admonitio ad Canonicos.

Atque hæc circa ſecundum dubium huius ſeptimæ quæſtionis, digreſſionis gratia dicta ſint. Reliquum eſt, ut tertium dubium explicemus.

TERTIVM DVBIVM.

An Infectus peſte, poſſit ordinari, & An ordinatus ſit irregularis?

SImon Maiolus, Epiſcopus Vulturarienſis, libro ſecondo de irregularitatibus cap. 18. 19. 20. & ſequentibus multa enumerat genera malorum, ſeu ægritudinum corporis, quæ reddunt inhabilem aliquem ad ſuſcipiendos ordines. — Simon Maiolus. Quæ reddit inhabilẽ ad ſuſcipiendos ordines.

Et Primò enumerat lepram, & ſcabiem, quibus ſi quis laboret, nullo modo eſt ad ordines admittendus, c. Tua nos de Cleri. ægrotan. ſpeculator in titulo de diſpenſa. §. iuxta, uerſ. B item percuſſor. S. Tho. 4. diſtin. 9. artic. 4. & 3. par. quæſt. 82. ar. fin. ad tertium, Guglielmus, & Vgo cap. Hinc etenim; diſtin. 49. Alberigus uerb. leproſus. Leproſus enim; tanquam abominabilis in conſpectu hominum arceri debet ab acceptione ordinis; nec inter ſanam plebem ſacerdos leproſus ſeruire debet. Imò Parocho ſic affecto, Vicarius; ſeu coadiutor ab Epiſcopo eſt conſtituendus, ut ſupra diximus, cum congrua portione, cap. de Rectoribus de Cleri. ægrotan. quamuis inter leproſos, & in occulto, ſacerdotem leproſum adminiſtrare ſuſceptum ordinem permittatur. — D. Thom. Gugliel. Hugo. Alberi. In occulto permittitur, ſacerdotem leproſum ſuſceptum ordinem miniſtrare.

Lex uetus, leproſos homines adeò deteſtata eſt, ut illos nō ſolùm ab Eccleſia; ſed etiam ab omni hominum conuentu excluſerit, Leuit. 13. 14. & 22. Num. c. 12. Deutero. c. 24. & accedit optima ratio. Etenim cùm claritas, integritas, & dignitas perſonæ, ex mente S. Thom. in dicto artic. 4. requirantur ad ſuſceptionem ordinis, fit ut leproſus nullo pacto ſit ad ordines promouendus. — Leuit. 13. 14. & 22. Numer. 12. Deutero. 24. Cur leproſus nullo modo poſſit ordines ſuſcipere.

Secundò enumerat morbum Gallicum illum præſertim, qui per corpus ulcera parit, cum lepra magnam habens ſimilitudinem, & cùm ſit patens morbus, & oculis hominũ manifeſtiſſimus, & omninò incurabilis, in irregularitatem in- — Morbus gallicus inducit irregularitatem.

morbus gallic' quod eſt ſignum uehementiſſimę libidinis, ideò impedit ſuſceptionem.

induit c. penultimo de Cleri. ægrotàn. ſpecul. c. ſi fortè de elect. libro. 6. num. 5. Qui morbus cùm certiſſimum ſit argumentum uehementioris libidinis, magnamq; deformitatē præſeferat, meritò impedimentum ſuſceptioni ordinum affert.

Tertiò enumerat ægritudinem illam, quam uulgo, *Pelarellam* appellant, cùm pili è capite, & barba ob nimiam uenerem excidunt. Nam ob ſcandalum, quod ex illa euidenti turpitudine quaſi publico teſtimonio naſcitur, homo ſic affectus promoueri non debet, nec promotus adminiſtrare, ut in cap. ſacerdotes, diſtin. 50.

Pthiſis impedit ordinum ſuſceptionē.

Pthiſis facile alios infectat.

Quartò enumerat pthiſim, & peſtilētiam. Qui enim pthiſi torquentur cùm cōtagione ſanos inficiant, (tradunt enim Phyſici per tactum veſtium, librorum, ac reliquorum uaſorum, uel etiam ſolo habitu pthiſim imprimi, & deferri) non ſolùm ab ordinibus; ſed etiam à commercio Populorum arceri debent. capi. pro dilectione de conſecra. diſt. 1. Peſtis autem, cùm ſit morbus humana arte incurabilis, & ualdè contagioſus, etiam, atq; etiam ſerpens; Immo ab ipſomet ambiēte aere delatus, reddit planè hominem peſte percuſſum irregularem; nempe impedimento eſt, ne ualeat ordinari, quinimò ſuſpicio ipſa peſtilentiæ idem operatur etiam circa ſuſceptionem ordinum minorum, quouſq; talis ſupicio, uel per Quarantinam, uel per alias purgationes euaneſcat. Ordines enim dantur in ſeruitium corporis myſtici Chriſti, quod eſt Eccleſia; & cùm à commercio, & conuerſatione hi ęgroti repellantur, ab ordinum quoque ſuſceptione repellendi ſunt.

Homo peſte percuſſus fit irregularis, neque poteſt ordines ſuſcipere.

Si enim quis ob mortui corporis tactum dumtaxat, ab eſu ſanctificatorum abſtinere debebat, Leui. 20. multò magis iſti ob ingens periculum in communione fidelium minimè admittendi ſunt nec conſequenter ordinandi. Qui autem cognoſcere uoluerit quæ mala, & corporis impedimenta, puta podagræ, Chiragræ, febris, & capitis doloris, Paraliſis, & ſimilia, hominem irregularem reddant, legat ſequentia capitula præfati auctoris, & Paulum Morgaſium Epiſcopum Nemoſienſem, in ſuo tractatu de irregularitatibus, par. 5.

Leuit. 20.

Paulus Mor.

QVÆ-

QVAESTIO VIII.

De flagellis Dei.

QVia multa, ac uaria ſunt Dei flagella, quibus multoties homines punit, & caſtigat, multæq; ſunt cauſæ eorum; Ideò multos etiam articulos in hac quæſtione proponemus. Varia ſunt Dei flagella.

Diuiſio quæſtionis.

Primò quidem uidendum erit, quot ſint flagellorum genera à Deo nobis inflictorum?

Secundò, utrum flagellum unum ſit cauſa alterius?

Tertiò, utrum omne flagellum ſit datum propter peccatum?

Quartò, utrum Peccator poſſit uenire in ſtatum tam miſerandum, & in profundum tantorum peccatorum, ut contemnat, & à Deo nequeat adiuuari?

Quintò, An flagella, quibus à Deo in præſenti uita puni-
B mur, ſint ſatisfactoria?

Sextò & ultimò, An Deus pro alienis peccatis, hominibus pœnam infligat, & an huiuſmodi pœna ſit illis ſatisfactoria?

ARTICVLVS PRIMVS.

Quibus flagellis homo à Deo uerberetur?

QVoad primum, ſciendum eſt, Deum tripliciter homines flagellare, ut ex D. Thom. colligitur in 1. 2. quæſt. 87. artic. 6. 7. & 8. videlicet temporaliter, corporaliter, & ſpiritualiter. Temporaliter quidem flagellat Dominus illum, cuius bona diripit, deſtruit, & conſumit. Corporaliter autem eum punit, cuius corpus uarijs infirmitatibus, doloribus, & ærumnis afficit. Spiritualiter uerò, quem permittit peccare, & (ut ait Paulus) *tradidit eos Dominus in reprobum ſenſum*.

Deus tripliciter homines flagellat, ſcilicet, temporaliter, corporaliter, & ſpiritualiter.

Rom. 1.

Notandum eſt autem, primis duobus modis, uelle Dominum poſitiuè flagellare; tertiò autem modo nequaquam, ſed ſolùm permiſſiuè. Primo quidem modo punit Dominus communiter electos ſuos, iuxta illud Apocalip. *Quos amo,*

Deus flagellat temporaliter & corporaliter poſitiuè: ſpiritualiter autē nō, ſed tantùm permiſſiuè.

Tob. 4. *arguo, & caſtigo.* Et ideò dixit ad Thobiam: *Quia acceptus* C
eras Deo, Ideò neceſſe fuit, ut tentatio probaret te. Sic flagellatus
eſt Iob. Vult autem poſitiuè Dominus has punitiones, quo-
niam nihil mali includitur in eis, ſed ſunt bonum, & per cō-
ſequens abſolutè uolitum à Deo, ſicuti immiſſio in gehen-
nam, & pœna æterna eſt uolita à Deo, quia bona.

Mala pœnæ ſunt quid bonū, & à Deo Volitum.

Tertium uerò flagellorū genus, ſpirituale ſcilicet, ut pecca
re, & legem, ac Dei præcepta tranſgredi, non eſt à Deo, nec
per conſequens eſt poſitiuum quid, ſed eſt permiſſiuè. Per-
mittit enim mala fieri; ſolùm autem eſt ab homine malum,
& ab eo uolitum, dicente Propheta, *Perditio tua Iſrael, ex te,
in me autem tantummodò auxilium tuum.* Et ideò dixit Do-
minus, *Quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam.* Per-
mittit autem Dominus flagellari multos in hoc mūdo hoc
ſpirituali flagello, ſed diuerſimodè. Electos enim ſic flagella-
ri permittit, ut feruentius hoc flagello à peccatis reſurgant,
ut erubeſcentiam peccatorum habentes, uehementius illa
deteſtentur, & cautius ambulantes, deuitent. Sic flagellatus
eſt Paulus, dum *acceptis litteris in Damaſcum pergebat, liga-
turus confitentes Dominum*, & in carceres detruſurus: ut ſic
peccatis inuolutus, circumfulſus cœleſti luce, & Dominum
confiteretur, & nouam Apoſtolicam uitam inchoaret. Sic
flagellatus eſt Dauid, qui concupita Berſabè, & patrato pec- D
cato, mox lachrymis maximis ſuum peccatum defleuit. Sic
flagellata eſt Magdalena, dum poſtquam ſeptem ei peccata
Dominus benignè remiſit, *ſtans ſecus pedes Domini, lachry-
mis cœpit rigare pedes eius.* Similiter fecit Petrus, cùm *Exiens
foras fleuit amare.* Mali autem flagellantur peccatis, quibus
flagellis tantùm abeſt ut emendentur; quin potius induran-
tur. Sic flagellatus eſt Pharao Rex Ægypti. Præter alia enim
corporalia flagella, quæ Dominus immiſit in terram Ægyp
ti, ut ranas, ſyniphes, grandines, animalium necem, & primo
genitorum occiſionem, ſpirituali etiam eum flagello pecca-
ti, & oſtinationis flagellauit. Quo flagello percuſſus, non mo
dò Deum non cognouit, & Populum ad Deum adorandum
dimiſit: verùm etiam induratum eſt cor Pharaonis.

Deus permittit quoſdam peccare, ut feruentius reſurgant, & in poſterum cautius ambulēt.

Act. 9.

2. Reg. 12.

Io. 11.

Mali ſic ſpiritualiter flagellantur, ut non reſurgāt.

Vndè, ſecundùm ſententiam Theologorum multorum,
permiſſio hæc peccati ſanctorum, eſt effectus prædeſtinatio-
nis. Verè enim in bonum prædeſtinatis cooperatur, Dicente
ſcriptura: *Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.*
Licet enim Hieron. Ambr. & Chryſ. interpretentur de tribu
lationibus, & paſſionibus huius ſæculi, & non de peccatis,
de quibus paſſionibus dixerat ſuperius Paulus, *non ſunt con-*

Nota benè. Permiſſio peccati Sanctorum, eſt effectus prædeſtinationis.

D. Hierony.
D. Ambro.
D. Chryſoſt.

digna

dignæ paſſiones huius ſæculi, &c. non tamen eſt contemnenda expoſitio D. Tho. Anſelmi, & Gloſæ; & ante illos Theodoſii, qui omnes interpretantur de ipſis peccatis, in quæ nos Deus labi permittit, vt ſic ex lapſu cautiores reſurgamus.

Et licet primi actualis peccati, non ſit aliqua cauſa in nobis, cùm nihil procedat propriè noſtrum; habet tamen cauſam meritoriam, peccatum primi parentis, ſecundùm doctrinam D. Fulgentij libro de Incarnatione, & gratia, cap. 12. & 15. Vbi docet, in primo parente nos omnes amiſiſſe ſanctã cogitationem, & eam nobis reſtitutam eſſe per Chriſtum, Sic ergo (inquit) *quibuſdam Deus per Chriſtum, donat cogitationem congruam ad euitandum peccatum ex miſericordia ſua; quia ad hoc ordinauit meritum Chriſti; alijs verò negat hanc congruam vocationem, & iuſtè quidem, propter demeritum primi parentis:* Etſi ſecundi noſtri peccati actualis, detur in nobis cauſa permiſſionis, primum ſcilicet peccatum à nobis factum, dicente Grego. *Quia peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, ſuo pondere ad aliud trahit. Abyſſus enim abyſſum inuocat*, Et peccatum eſt cauſa peccati.

Sed aduertendum maximè eſt hoc loco, quòd licet permiſſio ſit bona, & à Deo, & licet concedatur à Theologis, hominem à Deo prædeſtinari ad gratiam, & ad gloriam, ſecun-
B dùm Auguſti. in Enchyrid. cap. 100. numquam tamen dicimus, hominem prædeſtinari ad permiſſionem. Prædeſtinatio enim propriè eſt ad bonum ex omni parte. Vnde benè cõcedendum eſt in bona Theologia, homines prædeſtinari ad gloriam, quæ eſt finis, vel ad gratiam, quæ eſt medium, & via quædam ad gloriam. Verùmtamen cùm permiſſio propriè ex vocabuli acceptione ſit malorum, propriè numquam concedendum eſt, hominem à Deo ad permiſſionem prædeſtinari. Hinc eſt, quòd neq; etiam concedendum ſit, hominem à Deo prædeſtinari ad mortem abſolutè, niſi ſpecificetur de morte corporali, & de morte pœnæ, ſeu ſenſus; non autem de morte peccati, quæ à ſanctis Patribus prima mors appellatur. Et ita intelligendus eſt Auguſt. lib. 6. hyppogno. paulò poſt initium, dum ait; *Quia verò iuſtus, & miſericors Deus, præſciuſque futurorum, ex hac damnabili maſſa non perſonarum acceptione, ſed iudicio æquitatis, quos præſciuit miſericordia gratuita præparat, id eſt, prædeſtinat ad vitam, cæteros autem pœna punit, quos ideò punit, quia quid eſſent futuri, præſciuit, non tamen ipſe facit puniendos, vel prædeſtinat, hoc eſt, ad mortem vel peccati, vel permiſſionis.*

Sunt autem alia præter hæc ſpiritualia flagella, quibus

Deus

D. Tho.
D. Anſel.
Gloſ.
Theodolus.

Primi actualis peccati nulla eſt cauſa ĩ nobis, datur tñ ipſorũ cauſa demeritoria in primo parente.
D. Fulgen.

Homines in primo parente amiſerunt ſanctam cogitationem, ſed reſtituta eſt eis per Chriſtum.

Secundi noſtri peccati actualis, datur in nobis cauſa permiſſionis, peccatũ ſcilicet primũ à nobis commiſſum.
D. Grego.

Homines prædeſtinantur à Deo ad gratiam, ſed nullo pacto concedẽdum eſt eos prædeſtinari ad permiſſionem.
Auguſt.

Ratio dicti.
Permiſſio ꝑprie, & ex vocabuli acceptione, ſemper eſt malorum

Nõ eſt concedẽdum abſolute hominẽ ꝓdeſtinari à Deo ad mortẽ, niſi ſpecificetur de corporali.

Peccatum, dr prima mors.

Lege caute Auguſtinum.

Deus iuſto iudicio homines multoties flagellat, vt ſunt mentis torpor, hæbetudo intellectus, excæcatio interna oculorũ animæ, cùm homo erroribus vndiq; ſeptus, & nequitatis caligine offuſcatus, propoſitam ſibi veritatem non videt; vt fuit Pharao Rex Ægypti, qui etſi maxima vidiſſet à Moſe ſeruo Dei facta miracula; internis tamen mentis oculis orbatus, veritatem videre non poterat. Ideoq; dicebat, *Dominum neſcio, & Iſrael non dimittam.* C

Corporalia flagella hominum.

Sunt alia corporalia flagella, vt cęcitas, ſurditas, claudicatio, infirmitas, &c. quæ à peccato primi noſtri illius parentis dimanarunt. Quod ſi non fuiſſet; neq; etiam fuiſſent tot mala, ſed conſpicuis oculis, rectis, validiſque cruribus, firmo tandem, ac ſano corpore à Paradiſo terreſtri poſt longiſſimũ tempus in cœleſtem patriam eramus aſſumendi. Poſt peccatum verò omnia nobis hæc mala venerunt: imò verò & ipſa mors. Nam etſi & ex principijs; & ſecundum conditionem naturæ, eramus mortales; *quia omne compoſitum ex contrarijs* (teſte Philoſopho) *eſt corruptibile*; poſt peccatum tamen, mors fuit in pęnam. Dixit enim Dominus; *Terra es, & in terram ibis; & in ſudore vultus tui, veſceris pane tuo.*

Quales ante peccatũ homines fuiſſent.

Propter peccatum, venit mors.

Quòd autem per peccatum homo, mortem, & alios naturales deffectus corporales, tanquam effectus peccati originalis incurrerit, ſit certa fidei determinatio, patet ex illo Gen. 2. *In quacunq; die comederis ex eo, morte morieris.* Et Rom. 5. *per vnum hominem peccatum intrauit in mundum & per peccatum mors.* Et cap. 6. *Stipendium peccati mors.* Et Sap. 1. *Deus mortem non fecit, ſed impij ſuis manibus acerſierunt eam.* Et cap. 2. *Deus fecit hominem inexterminabilem, &c. Sed inuidia Diaboli, mors intrauit in orbem terrarum.* Quæ veritas definita eſt in Conci. Mileuitano, cap. 1. Arauſicano, can. 1. Africano, can. 76. & habetur de conſec. diſt. 4. cap. placuit, contra Pelagium aſſerentem, hominem moriturum etiam ſi non peccaſſet, vt refert Auguſt. lib. de Hæreſi. capit. 88. & Caſtro li. 2. aduerſus Hære. titulo, Adam. Hæreſi, 4. & Sixtus Senen. lib. 5. Biblio. Sanctæ, annot. 36. & 52. Contra quem diſputat idem Auguſti. multis in locis, & præcipuè lib. 1. hypognos. & 13. de Ciui. Dei cap. 4. 5. & 15. & S. Tho. 1. 2. quæſt. 85. ar. 5. & 6. & 2. 2. q. 164. ar. 1. & prima parte, q. 97. arti. 1. & 2. Sunt tamen aliqui temerè aſſerentes, hominem per peccatum non incurriſſe mortem corporis, ſed animæ. Sic ſenſit Auguſt. Chryſamenſis Epiſcopus, in Annotationibus ſuis in Pentateu. & Philo Iudeus, lib. 2. Allegoriarum ad finem, & Ioſephus, lib. 1. antiquitatũ, in illud, *Puluis es, &c.* Et Eucherius, D

Gen. 2. Rom. 5. Sap. 1. Sap. 2. Concil. Mile. Cõci. Arauſi. Cõcil. Afric. Hæreſis Pelagij. D. Auguſt. Caſtro. Sixtus Senẽ. D. Auguſt. D. Tho. Multorum temeraria opinio. Auguſt. Chriſamen. Epiſcopus. Ioſephus. Eucherius.

lib. 1.

A lib.i.commentariorũ in Gene. Quibus aliquando ſubſcripſit Eugubinus, in annotationibus ſuis in Pentateucum. Quanuis in ſua Coſmopæia palinodiam recantauerit. Et quod mirabile eſt, D. Greg. in ſuo regiſtro, li. 1. c. 195. in Epiſtola 31. ad Eulogium Epiſcopum Alexandrinum, adductus verbis illis Gen. 2. *quacunq; hora comederis ex eo morte morieris*; *cũ tamẽ* (inquit) *Adam etiam poſt peccatum, vltra 900. annos ſuperuixerit*. Verùm non ſolùm in animæ; ſed etiam in corporis mortem per peccatum hominem incidiſſe, & Diuina oracula ſuperius citata demonſtrant, & Sancti Patres teſtantur. Tum præcipuè D. Aug. 13. de Ciuit. Dei, c. 12. vbi mortis vocabulo, omnẽ mortẽ tam tẽporalem, q̃ æternam docet ſignificari. Et hæc eſt cõis Sententia Theologorum Scholaſticorũ. Eugubi. D. Grego. D. Auguſt.

Verba autem illa ſuperius citata Gen. 2. *quacunq; die comederis ex eo morte morieris*, D. Hier. lib. 2. de traductione Hæbraica dicit, ꝙ Simachus melius tranſtulit dicens, *quacunq; die comederis, eris mortalis, & ineuitabiliter, ac neceſſariò mortis ſupplicio afficieris*, vt ait Aug. lib. 13. de Ciui. Dei, cap. 23. & 11. ſuper Gen. ad litteram. c. 32. Quam ſnĩam ſequitur etiam Theodoretus, q. 38. in Gen. Iuſtinus Martyr, in Dialogo cõtra Triphonem, & Irenæus lib. 5. aduerſus Hæreſes, ponentes diſcrimen inter mẽſuram diei Dei qui eſt mille annorũ, B & diei naturalis, qui eſt 24. horarum, dicunt: Adam eo ipſo die quo peccauit, mortuum fuiſſe, cùm non attigerit milleſimum annũ, qui eſt dies Dei, de quo Dominus loquebatur. Sed hanc expoſitionem ij ſuſcipiant quibus arridet. Varia verſio doctorum. D. Hierony. Simachus. D. Auguſt. Theodore. Iuſtinus Martyr. Dies Dei eſt mille annorũ, dies verò naturalis eſt. 24. horarum.

Recens Commentator in Gene. aliã ponit expoſitionem, pulcherrimam, exponens illud, *morte morieris*, non modò de neceſſitate moriendi, ſed etiam de actuali morte, initiatiuè. ſ. quatenus ex eo tempore quo primùm Adam comèdit, ſuperueniente frigore, nuditate, fame, laboribus, ærumnis, alijsq; malis, paulatim miſer ad corruptionem deſcendit. Ex peccato igitur labores, & dolores, prælia, peſtilentiæ, & fames, Dominus immittit, in terram, vt terreat filios hominũ, & puniat eos pro iniquitatibus ſuis. Vnde nu. 13. dicitur: *Vſquequò detrahet omnis populus iſte*? & ſequitur. *Feriam igitur eos peſtilentia, atq; conſumam*, & 1. Paralip... *Miſit Dominus peſtilentiam in Iſrael, & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta virorum*. His flagellis minatur Dominus peccatores per Hiere. 39. dicens, *Perſequar eos in gladio, & fame, & peſtilentia, & dabo eos in vexationem*; & per Ezech. 5. ca. *peſtilentia* (inquit) *fames, & ſanguis tranſibit per te, & gladium inducam ſuper te*, & c. 12. ait: *Relinquam ex eis viros paucos à gladio, à* Num. 14. 1. Paralip. Hierem. 39. Ezech. 5.

 fame,

fame, & à peſtilentia, vt enarrent omnia ſcelera eorum in gentibus. Huius rei teſtis eſt Poloniæ Regnũ, qđ anno 1509. tribus his flagellis percuſſum eſt, & ferè extinctum. Teſtis eſt inclita Venetiarũ Ciuitas, fame, ac peſte annis præteritis afflictata. Teſtis Italia tota, quæ multis quidem iam annis; ſed annis ſuperioribus Bello, fame, & Peſte funditus ferè euerſa eſt; & licet mala hæc ex Syderum multoties, planetarumq; coniunctione eueniãt, vt ſuperius indicauimus, quæ ſuis motu, Et lumine (teſte Philoſopho) in hæc inferiora agunt; ſæpè ſæpius tñ accidunt Dño ſic volente, & ordinante particulari ſua prouidẽtia, & uolũtate, ad peccatorũ vindicatiõnẽ. Vñ Hiere. 10. dr̃, *à ſignis Cœli nolite timere, ſicut gentes, quæ timẽt; quoniam Dominus peſtem miſit in Iſrael*. Et ſanè his maximè temporibus, Dñs noſtras has Italicas plagas his flagellis diuerberat; quia nunc plus quàm ullo unquam tempore rapinæ, vſuræ, blaſphemiæ, effrænatæq; libidini lora laxarunt. Nec eſt (proh dolor) ſecũdus Moſes, q ſuis orationibus Dñm ſtrictè deuinciat, petatq; ab eo, *vt parcat Populo noſtro, aut deleat eum de libro vitæ*: qui ſi eſſet, retraheret hãc manũ ſuã Dñs, nec eſſet amplius *manus eius extenſa*. Immò verò indignationis cruentatum enſem in miſericordiæ vaginã reponeret. Dr̃. n. 2. Paral. 7. *Si clauſero Cœlum, & pluuiæ non fluxerit, mandauero, & præcepero locuſtæ, vt deuoret terram, & miſero peſtilentiã in populum meum: Cõuerſus aũt populus meus, ſuper quem inuocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquiſierit faciẽ meam, & egerit pœnitentiã à vijs ſuis peſſimis, exaudiã de cœlo, & propitius ero peccatis eorũ, & ſanabo terrã eorum, oculiq; mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius.* Verùm multiplicibus flagellis Dei diſcuſſis ad ſecundam difficultatem accedamus.

Poloniæ Regnũ ferè extinctũ peſte. Veneti peſte afflictati. Italia forme, peſte & bello ferè fundi tus euerſa eſt.

Hiere 10.

2. Paralip.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum flagellum vnum ſit cauſa alterius?

Titulus quæſtionis vari⁹.

Caietanus.

IN hoc articulo principaliter ſermo eſt de flagello ſpirituali, peccato ſcilicet, quod eſt maximum flagellorum.

Caiet. ſup. 1. 2. q. 87. ar. 2. doctiſſimè, ut in omnibus, proponit hanc quæſtionem ſub alio titulo nerùum tangens difficultatis videlicet, An inordinatio quæ eſt eſſentialiter malum culpæ, ſit pœna?

Ordo quæſtionis.

Qua in re, Primo loco argumenta in utramq; partem adducemus, deinde Doctorum ſententias, & poſtremò quid nobis

A nobis probabilius videatur, per aliquot concluſiones exponemus.

Primum argumentum.

Quòd peccatum, ſit pœna peccati, hæc argumenta probãt. Primum ex Aug. lib. 1. confeſ. c. 12. *Iuſſiſti Domine & ita eſt, vt omnis inordinatus animus ſua ſibi met ſit pœna*, ergo peccatum eſſentialiter eſt pœna.

Secundum.

Secundum. Peccatum vt peccatum, eſt priuatio boni conuenientis naturæ rationali, ergo eſt pœna.

Tertium.

Tertium. Maius malum eſt malum culpę & inhoneſtum quàm ſit malum quod opponitur bono delectabili; ſed iſtud habere eſt pœna, ergo magis illud.

Argumenta pro parte negatiua.

Pro parte verò negatiua, hæc ſolent adduci argumenta.

Primum.

Primum. Pœna eſt medicina, peccatum verò nullam habet rationem medicinæ, ergo.

Secundum.

Secundum. Omnis pęna peccati iuſta eſt; ſed quandoque peccatum fit iniuſtè ergo.

Tertium. D. Aug.

Tertium. Omne iuſtum eſt à Deo; atqui omnis pęna eſt iuſta, vt ait Aug. lib. 1. retract. ergo peccatum non eſt pœna, aliàs peccatum eſſe à Deo.

Quartum. D. Anſel. Secundum.

Quartum. Pęna eſt inuoluntaria, ſecundum Anſelmũ, lib. de Cõceptione Virginis; peccatum autem eſt uoluntarium
B ergo.

Quintum, & ultimum. Omnis pęna eſt ordinatiua culpę, ideſt ſupplet quod culpa deordinauerat, & per hoc faciens ad vniuerſi decorem; ſed culpa ſequẽs non ordinat culpam præcedentem, nec decorat vniuerſum, immo magis deturpat, ergo culpa non eſt pœna peccati. Hęc problematicè argumenta adduximus.

Magiſter, in 2. d. 36. per totum vbi hanc materiam diffuſè tractans duas ponit opiniones.

Prima Snia.

Prima eſt dicentium, peccatum vnum non eſſe pœnã alterius peccati eſſentialiter, ſiue ſm̃ illud qđ eſt, ſed eſſe pęnã cauſaliter, ratione illius quod concomitatur, vel conſequitur, puta ratione immutationis, & corruptionis boni naturæ, quæ ex peccato ponitur in peccante. Per peccatũ .n. corrumpitur natura, & imminuitur bonũ eius, & in ipſa corruptione, & imminutione boni, paſſio & pęna eſt. Nec eſt eſſentialiter ipſum peccatũ per quod fit; ſed ideò peccatum dr̃, quia per peccatũ illicò ut peccat homo, fit in homine illa corruptio, quæ tñ fit Deo auctore. Itaq; ſicut infamia quæ naſcitur ex peccato publico, dr̃ eſſe vindicta. & ſupplicium peccati occulti, nõ ratione ipſius tranſgreſſionis, ſed ratione infamiæ cõſequentis: & ſicuti peccatum in quo eſt manifeſta ignominia, ſicut

hæreſis eſt pęna peccati ſuperbiæ, nó ratione culpę; ſed ratione ipſius ignominię concomitantis; ita illa priuatio boni ſm effectú nó eſt peccatú ſed pęna peccati: cuius priuationis materia & cã peccatú eſt, quod à Deo non eſt. Et ſm hunc ſenſum dicunt iſti, omne mortale peccatum poſſe dici pęnam. C

Secundò dñt, quædam peccata etiam pęnas & cauſas eſſe peccati, ſed diuerſimodè; pęnas quidẽ reſpectu peccati præcedentis; cauſas autem reſpectu ſubſequentis, quod latius à nobis inferius declarabitur.

Secunda Sententia.

Secunda opinio eſt Magiſtri dicentis, ꝙ peccatum nó ſolùm eſt pęna cauſaliter, & extrinſecè, ſed etiam eſſentialiter, & intrinſecè, quod probat duobus medijs.

Probatur Primò. D. Aug. Rom. 7. Galat. 5.

Primò auctoritate Aug. lib. 1. retract. c. 9. & lib. 3. de lib. arbi. c. 18. to. 1. dicentis. *quadam neceſſitate fieri ab homine quæ mala ſunt, & eadẽ iuſta pæna peccati ſunt, iuxta illud Apoſt. Ro. 7. non quod volo facio bonum, ſed quod odi malum hoc ago. & ad Gal. 5. caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, quæ oĩa ex illa mortis damnatione ſunt, nec ſunt natura, ſed pæna hominis.*

Secundò.

Secundò probat exemplo quorundam peccatorũ, quæ ſine dubio ſimul peccata, & pęnę ſunt, ut patet de ira & inuidia: multa. n. quæ patimur peccata ſunt, ſed non inquantũ patimur eis, ſic. n. pęnæ ſunt. Hanc ſnĩam Magiſtri ſequitur D. D Bona. in 2. d. 36. p. p. q. 1. & Sco. 2. d. 36. 37. q. 1. Gab. ea. d. q. vnica. Nicolaus de Niſe. tract. 3. p. 1. portione. 1. q. 1. & cõiter Scotiſtæ omnes, & Cano. lib. 2. de lo. Theo. c. 4. & Corra. in comment. ſup. 1. 2. S. Tho. lo. infra citando, & Grego. de Valentia, tom. 2. diſputat. 6. q. 17. puncto 3. in hanc ſnĩam deſcendit D. Tho. in q. 1. de malo art. 4. ad 2. & 3. Vbi annuit, quòd peccatũ eſſentialiter & intrinſecè pęna ſit, dum ait: *Quòd ipſi actui peccati prout importat deordinationẽ, immiſcetur ratio pœnæ, & ſic nihil prohibet idem ſecundùm diuerſa eſſe pœnam, & culpam; culpam quidem inquantum eſt actus liberè elicitus à voluntate; pœnam verò, inquantum deordinationem, & boni, ordinisve priuationem habet.*

D. Bona. Scotus. Nicolaus de Niſe. Cano. Corra. Greg. de Valentia. D. Tho. q. de malo. D. Tho. mutauit ſentẽtiã.

Peccatum dupliciter conſideratur per ſe, & per accidẽs, primo modo hẽt rõnẽ culpę. Secundo modo pęnæ, & ita vnũ peccatũ põt eſſe pęna alteri⁹.

Verùm idem D. Tho. exactius rem perpendens 1. 2. q. 87. ar. 2. vr̃ aliter ſentire, vnde egregiè hmõi difficultatẽ ſoluit dicens. Peccatum dupliciter poſſe conſiderari, per ſe. ſ. & per accidens, per ſe quidem, inquantum egreditur à uolũtate, & eſt deffectus quidam uoluntarius, ſic. n. habet rationẽ culpę; & ſm hanc conſiderationem conſtanter aſſerit, nullo modo poſſe eſſe pęnam peccati, nec ſui ipſius, nec alterius, quoniã de ratione pęnæ eſt ut ſit contra uoluntatem.

Peccatũ vnũ põt eſſe pœna alterius tripliciter.

Per accidens aũt, peccatum unũ poteſt eſſe pæna alterius tripliciter.

A tripliciter. Primò ſecundùm ſuam cauſam, ideſt propter ſubtractionem auxilij, & gratiæ Dei, quæ quidem ſubtractio, cùm pęna quædam ſit à Deo animæ inflicta, peccatum ad illam ſequens, pęna quoq; meritò appellatur, iuxta illud Pauli Rom. 1. *tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, quæ ſunt animæ paſſiones*, quia. ſ. homines auxilio Diuinę gratię deſtituti, à paſſionibus, & tentationibus vincuntur, & ſic ſemper peccatum dicitur eſſe pęna peccati.

Primo ſm ſuã cauſam, Secundo ſm ſubſtantiã actus, Tertio ratione effectus. Rom. 1.

Secundò modo ſecundùm ſubſtantiam actus. i. Materiale peccati quatenus moleſtiã, & afflictionem inducit, ſiue ſit actus internus, vt ira, & inuidia, ſiue externus, vt labores, & ſudores in peccãdo, iuxta illud Sap. 5. *laſſati ſumus in via iniquitatis*.

Tertio modo ratione effectus, cùm. ſ. aliquod peccatũ ratione ſubſequẽtis effectus pęnalis, pęna dr, vt ignominię, ſeu damni temporalis, quod ſequitur ad peccatũ, & his duobus poſtremis modis non ſolùm (ait D. Tho.) peccatum, eſt pęnã præcedentis peccati, ſed ẽt ſui ipſius. Vñ ex ſententia D. Tho. habetur, quòd peccatum vt peccatum, non poteſt eſſe pœna ſui ipſius, quod ſequntur omnes Thomiſtæ, & præcipuè Medina, in Comment. 1. 2. lo. cit.

Nota reſolutionem dubij.

B Caietanus in Cõmen. ſup. eandẽ 1. 2. tenet, peccatum, etiã in ipſa deordinatione non habere rationem pœnæ, ſiue illa deordinatio vt actio, ſiue vt paſſio conſideretur. *Quoniam etiam ſecundum inordinationem* (inquit) *paſſiuè ſumptam, actus ille voluntarius eſt, ſaltem indirectè, & ſecundariò, quod ſufficit ad rationẽ culpæ. Eſt autem ipſa deordinatio inuoluntaria, non in ſe, ſed tantùm in eius inſeparabili effectu*. Verũ hic auctor, in illud 2. Reg. 12. *Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua*, videtur diuerſum quid ſentire, & in Magiſtri ſententiã declinare dum ait, *peccatum ipſum eſſe pœnam peccati, nec Deum eſſe auctorem peccati vt ſic, ſed inquantum pœna eſt peccantis, vel alterius*. Idem repetit in 2. Reg. 16. ſuper illã verba, *Dominus præcepit ei vt malediceret Dauidi. Agnoſcit* (ait) *maledictionem illam non quatenus erat peccatum; ſed quatenus erat pœna ipſius Dauidis*. Et addit Caietanus, *Deum eſſe auctorem peccati, vt malum pœnæ eſt*. In quo acriter reprehenditur à Cano. lib. 2. de lo. c. 4. *quando enim* (ait Cano) *vnũ peccatum alterius peccati pœna eſt, tunc nec actio nec paſſio honeſta eſt, ſed is qui plectitur, & agendo, & patiẽdo peccat*. Quãuis Cano alia non conſtanti ratione illum redarguat dicens, *quòd Deus non ſit auctor omnis mali pœnæ, quoniam tunc eſſet etiam cauſa indurationis*.

Opinio Caietani.

Caietanus videtur varius. 2. Reg. 12.

2. Reg. 16.

Caietanus tenuit Deũ eſſe auctorẽ peccati, vt eſt malum pęnę, ſed reprehendiũ à Cano.

Sententia Durandi.

Durandus, in 2.d.36.q.2.dicit duo. Primum, *quòd peccatũ non poteſt eſſe pœna peccati per ſe loquendo, ſed tantùm concomitatiuè, vnde nunquam ſui ipſius.* Secundò dicit, in q. 1. eiuſdem diſtinctionis, quòd *peccatum eſt cauſa alterius peccati nõ effectiuè, ſed meritoriè. l. concomitatiuè*; & hoc ſolùm verum eſſe ait de peccato quo priuatur gratia, quia per ſequẽtia peccata non tollitur gratia. Quòd quantum ſit verum, paulo infra examinabitur, atque, hæc ſunt placita Doctorum. C

Auctorũ concordantia.

Ante quam autem ad concluſiones accedamus, duo notanda ſunt.

Primum, quòd præfati Auctores, in nonnullis neceſſariò cõuenire debent. Primò, quod in peccato eſt conſiderare culpam & pęnam. Sic Hiere. 2. *Scito quia malum, & amarum eſt reliquiſſe se Dominum Deum tuum, & non eſſe timorem mei apud te,* quo loco, per *malum* (in omni peccato) culpam; per *amarum* verò, pœnam intelligimus. Vnde Pharao qui peccans hebræorum filios ſuffocari iuſſit, ut patet Exod. 14. ipſe in pœnam, rubri quoque maris aquis vnà cum ſuo exercitu ſuffocatus eſt. Adonibezech Iud. 1. qui manuum, pedumque ſummitates alijs Regibus preciderat, ſuarum manuũ, pedũq; ſummitatibus præciſus eſt. Zebee, & Salmana homicidium perpetrarunt, dum Gedeonis fratrem occiderunt; propter quod & ipſi Gedeonis gladio occiſi ſunt. Saul multocies Dauidem petijt, dum lancea caſſo vulnere, perlata eſt in parietem; peccatum verò hoc fuit pœnæ grauiſſimæ cauſa, dum 2. Reg. 1. ſuo ſe met gladio iugulauit. Eliodorus templum Domini deprędaturus venerat Hieruſalem, moxq; propter peccatum, *validiſſimus equus cui inſidebat Angelus Domini, priores ei calces eliſit, & ab Angelis acriter verberatus eſt.* Tandemq; vt infinita alia quæ occurrunt exempla dimittamus, quæ longum eſſet enarrare; Ioſias Rex, *cùm extendiſſet manum ſuam contra altare,* & apprehendiſſet Prophetam Domini, *ſtatim manus eius aruit.* Et Propheta inobediens verbis Domini à Leone occiſus eſt. Itaq; in omni Peccato eſt Pena, & culpa. Et cùm tripliciter pecet homo, primò contra dictamen rationis, ſecundò contra ſtatutum, & leges humanas, atq; item tertiò contra legem Dei, fit, vt triplici quoque pęna peccatum puniri debeat. Primò ex remorſu cõſcientię quatenus contra primum peccat. Secundò à ſuperiore Eccleſiæ, vel Reipublicę, prout agit contra ſecundum. Et denique pœna ab ipſo Deo inflicta, quatenus contra tertium, Dei ſcilicet mandata operatur. D

In omni peccato eſt pęna & culpa. Nota pro cõcionatorib⁹. Hiero. 2. Exod. 14. Iudi. 1. 2. Reg. 1. 2. Machab. 3. Reg. 13.

Secũdum in quo doctores cõueniãt.

Scdm in quo conueniunt eſt. Quòd maius malũ eſt malũ

culpæ

A culpæ quàm pęnę, vt lib. 3. de Ciui. Dei dicit Aug. *Mala pæna magis odiunt mali, mala verò culpæ magis odiunt boni*. Et lib. de natura boni. *Malũ eſt priuatio ordinis*, ab ordine aũt plus elongatur culpa quã pęna, & eſt axioma commune Theologorum, & præſertim D. Tho. q. 1. de malo arti. vlti. & alibi.

D. Auguſt.

D. Tho.

Tertiò conueniunt. Quòd peccatum eſt pęna peccati, aut per ſe, aut per accidens. Quod aũt in cõtrouerſia verſatur eſt, vtrum intrinſecè & ratione culpę, peccatum ſit etiam pęna peccati, ideſt, an illemet deffectus in quo ratio peccati conſiſtit, poſſit ſub aliqua ratione eſſe pęna peccati.

Tertium in quo Doctores conueniunt.

Secundò notandum eſt. Quòd cauſa diuerſitatis opinionum Theologorum eſt, quia diuerſi diuerſam hñt rationem pęnę. Nam qui cõſtituunt de ratione pęnę eſſe ꝙ ſit iuſta, bona, à Deo, & inuoluntaria, dñt conſequenter, peccatũ non eſſe pęnam: qui arbitrantur de ratione pœnę eſſe tm̃ caretiã & priuationẽ boni cõuenientis rõnali naturæ, affirmãt peccatum verè, & eſſentialiter eſſe pęnã. Pœna autem (propriè, & abſolutè loquendo) eſt illa quæ priores habet conditiones.

Quare docto res circa hãc quæſtionem varia ſentiãt.

His poſitis, ſit Prima Concluſio. Illa deordinatio quæ eſt in actu peccati, non rationem pęnę, ſed culpę in ipſo actu cõſtituit. Explico. Deffectus ille, ſeu inordinatio quæ eſt in actu materiali peccati, eſt ipſa formalitas peccati. Probatur.

Prima Cõcl. De ordinatio in actu peccati non eſt pęna, ſed culpa.

Primò. Malum culpæ formaliter nil aliud eſt quàm deformitas ipſius actus; atqui inordinatio formaliter eſt ipſa deformitas ergo.

Probatur Primo.

B

Secundò. Illa inordinatio vt paſſio recepta in peccante voluntaria eſt, quia peccator nõ ſolũ volũtariè actiuè cõſtituit ſe in peccato, ſed & paſſiuè hoc eſt, non ſolũ volũtariè peccat agens, ſed & dũ ponit ſe in peccato, & in eo perſeuerat, ergo.

Secundò.

Tertiò. Hæc inordinatio paſſiua in volẽte, prout inhęret eius voluntati, peccatum eſt, & peccatorem hominem facit formaliter denominatione intrinſeca, ergo illa propriè eſt culpa, & non pœna.

Tertiò.

Quartò. Ex hoc ꝙ voluntas recipit in ſe peccatũ, homo deterior fit; ſed Deo auctore nemo fit deterior, vt ex Aug. li. 83. q. q. 3. habetur, ergo peccatum ſecundùm illam conſiderationem non habet rationem pœnę, ſed culpæ: cùm nemo per pęnam, ſed per culpam fiat deterior.

Quartò. Deo auctore nemo fit Deterior ex D. Auguſt.

Quintò, & eſt Achilles Caetani, Inhæſio ſeu paſſio huius inordinationis culpæ, aut ponitur effectus actionis inordinatæ, quæ eſt peccatũ, aut nõ, ſi ponitur effectus, aut formalis, & tunc idem eſt iudiciũ de culpa, & de tali effectu: ſicut idẽ eſt iudicium de cęcitate, & eſſe cæcum, albedine & eſſe albũ:

Quintò.

fin aliter quaſi ſicut paſſio eſt effectus actionis, tunc non eſ- C
ſet dicendum, quòd ipſa eſſentia peccati eſt pęna, ſed effectus eius. Si verò non ponitur effectus, ſed ponitur idēticè idem, & reſpectu diſtincta, extra voluntatem non eſt.

Sextò.

Sextò. Eadē ſunt principia actionis, & paſſionis, ergo ſi inordinatio, vt paſſio eſſet à Deo, vt actio quoq; eſſet à Deo, cōſequens autem eſt falſum, quia peccatum eſſet à Deo, ergo & antecedens; non ergo inordinatio pœna eſt.

Secunda Cōcluſio.

Secunda Concl. Peccatū eſſentialiter nō eſt pœna, nec ſui ipſius, nec alterius. Hæc concluſio, patet ex præcedenti Concluſione, & probatur.

Peccatum eſſentialiter nō eſt pœna, nec ſui ipſius, nec alterius.
Probatur.
Primo.

Qm̄ peccatum eſſentialiter voluntarium eſt. Quamuis.n. inuoluntariū habitualiter ſit.i. contra inclinationem voluntatis, quæ in bonum & honeſtum tendit in quo ſenſu uerū eſt, q. nemo aſpiciens ad malum operatur, in actu tamen ſemper voluntarium eſt, pœna autem vt ſic inuoluntaria eſt.

Secundò.

Secundò. Qm̄ ſi peccatū eſſentialiter eſſet pœna, eſſet rōne corruptionis boni, ſeu priuationis debitæ rectitudinis, ſiue inordinationis quæ idem ſonant; ſed hæc omnia ſunt effectus formalis peccati, & ipſum met peccatum in ſuo formali conceptu ſumptum, ergo.

Tertiò.

Tertiò. Peccatum vel eſt pœna formaliter ſumptum, vel D
materialiter, non formaliter, quia tūc culpa eſſet pœna, quod eſt abſurdum. Nec materialiter, nam deffectus ipſe, conſideratus ut eſt damnum animæ, & incommodum homini, quantùm ad gratiam rationem culpæ obtinet, cui deinde debita pœna, non ſolùm pro grauitate culpæ; ſed etiam ex eſtimatione Diuina à Deo infligitur.

Quartò.
Terminus à quo iuſtificationis eſt culpa.
Concil. Trid.
D. Tho.
Caietanus.

Quartò. Terminus à quo iuſtificationis, non debet eſſe pœna, ſed culpa, vt patet ex Conc. Trid. Seſ. 6. cap. 4. *eſt enim tranſmutatio ſeu tranſlatio à ſtatu iniuſtitiæ ad ſtatum gratiæ*, vt doctè D. Tho. 1. 2. q. 123. art. 1. ſed priuatio gratiæ in adultis, quæ verè peccatum eſt, manēs in eis per modum habitus, eſt verus terminus à quo iuſtificationis, vt doctè Caiet. in comment. ſuper artic. 2. q. 123. 1. 2. ergo iſta priuatio non eſt pœna, ſed culpa.

Scoti doctrina ĩ materia de iuſtificatione eſt falſa.
Ratio dicti.

Scotus autem. in 4. d. 1. q. 6. & d. 14. q. 1. & d. 16. q. 2. & in 2. d. 28. errauit in hoc, exiſtimans terminum à quo iuſtificationis eſſe Peccatorem, prout eſt in ſtatu reatus, & obligationis ad pœnam, à Deo ſibi pro peccato deſtinatam; quæ obligatio remanet in illo poſt peccatum commiſſum, & per hanc (ait) eſt formaliter Peccator, ex quo infert, abſq; dono gratiæ poſſe impium iuſtificari.

Quæ

A Quæ doctrina falſa eſt. Namq; præter prædictam obligatione ad pœnam, eſt in peccatore priuatio gratiæ, & boni debiti, quæ eſt malum culpę formaliter per modũ habitus, per quam peccator poſt patratam iniquitatem eſt formaliter peccator. Et hæc priuatio eſt formaliter terminus à quo in iuſtificatione Impij, per modum contrarij, vt ait D. Tho. & Caietanus, lo. cit. & idem D. Tho. in 1. 2. q. 86. artic. 1. & 2.

D. Thœ. Caietanus.

Ex quo ſequitur, peccatum nulla potentia deleri, aut remitti poſſe ſine interiori animæ renouatione, & trãſmutatione reali à prauitate, ad rectitudinem, quæ renouatio à D. Tho. gratiæ infuſio appellatur, in quæſt. de ueritate. quæſ. 28. ar. 2. ad 4. & à Capreo in quarto diſtin. 1. quæſt. 2. & Sotto, libr. 2. de natura, & gratia cap. 18.

Peccatũ nulla potẽtia poteſt deleri aut remitti, ſine transſmutatione reali à prauitate ad rectitudinem. D. Thom. Capreo. Soto.

Crediderim, de potẽtia Dei abſoluta, nõ eſſe neceſſariã qualitatẽ ſuperadditã gratiæ ad iuſtificationẽ, ſed ſufficeret rectitudo interna eſſentialis, quę in hoc cõſiſtit, ꝙ potẽtiæ animæ ſint inter ſe, & cũ Deo rectè ordinatæ. Quod per motum Diuinum ſine huiuſmodi qualitate ſuperaddita, ſine dubio fieri poteſt, ut docte Medina in Comment. ſuper dictum artic. 2. quæſt. 123. r. 2. Quãuis de Potentia ordinariã, id peccator nõ conſequatur ſine gratiæ infuſione, ut in eod. Concilio Trid. loco citato definitur.

De potentia Dei abſoluta, ad iuſtificationem nõ eſt neceſſaria qualitas gratiæ ſuperaddita, Medina.

B Quintò: Illa boni corruptio, ſiuẽ actiuẽ, ſiuẽ paſſiuẽ ſumatur; eſt imaginis deformatio; deformatio autẽ imaginis Deo diſplicet, ergo non eſt à Deo, cum nihil quo Deo diſplicet ſit ab eo. Non ergo talis corruptio eſt pœna.

Quintò probatur.

Sextò. Si peccatum eſſet eſſentialiter pœna, eſſet propter rationes, Magiſtri; ſed hæ nullæ sũt, ergo. Et probatur. Quoniã prima ex neceſſitate peccandi quam homo ex peccato Adæ contraxit, quæ eſt ad peccata venialia in vniuerſali, ut idem magiſter. Hieronymi, & Auguſtini diſparia dicta conciliãs, & ibidem D. Bona. dicunt, infert Magiſter, peccatum eſſentialiter eſſe pœnam, cùm potius debuiſſet adducere auctoritatum de peccatis mortalibus, quæ tamen ſingula cum Dei gratia poteſt homo uitare. Illud enim (vt ait Auguſtinus lib. de duabus animis) ſolum eſt peccatũ, à quo liberum eſt abſtinere. Secundò quia concupiſcentia de qua procedunt auctoritates D. Pauli ad Gala. 5. &c. non eſt peccatum niſi materialiter. *Nihil enim damnationis eſt*, (ut ait Paulus Ro. 8.) *ijs qui ſunt in Christo Ieſu*. Qam concupiſcentiam quamuis Apoſtolus aliquando peccatum appellet, Sancta Synodus Tridentina ſeſſ. 5. capi. 5. declarat, Eccleſiam Catholicam numquam intellexiſſe peccatum appellari, quòd uerè, & propriè peccatum.

Sextò.

D. Hiero. D. Auguſt.

D. Auguſt.

Galath. 5. Concupiſcẽtia nõ eſt peccatũ formaliter, ſed tantũ materialiter. Nota. Concil. Trid.

D. Auguſt.
Ruſſen.
D.Tho.

tum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. De C
qua re legendus eſt Auguſtinus Epiſtola 200. & lib. de perfe-
ctione Iuſtitiæ ad fin. & lib. de nuptijs, capit. 29. & lib. 1. con-
tra duas Epiſtolas Pelagij, cap. 13. & lib. 1. retract. capit. 15. &
Ruffen. artic. 2. contra Lutheranos, & D. Tho. 1. 2. queſt. 32.
artic. 1.

Tertia Concluſio. Peccatum poteſt eſſe pœna alterius peccati extrinſecè. Probatur Primò. D Auguſt. Pſa. 57.

Secunda ratio Magiſtri erat de ijs peccatis quæ ſine dubio peccatū ſunt, & pœna, ut de ira, & inuidia. Sed hæc peccata, paſſionē, & pœnam per accidens, ſeu extrinſecè important, ut egregiè dicit D. Tho. 1. 2. quæſt. 87. art. 2.

Tertia Concluſio. Peccatum poteſt eſſe pœna alterius peccati extrinſecè, tribus illis modis à D. Thom. expoſitis, ubi ſupra, & in hoc nulla eſt controuerſia, nec difficultas. Et probatur.

Rom. 1.

D Greg.
Pſal 68.
Oſeæ 4.
Rom. 1.

Primò ex Auguſtino ſuper pſal. 57. in illa uerba, *ſupercecidit ignis, & non uiderunt ſolem*, & citat à Magiſtro in principio, ubi ait. *Ignis ſuperbia, & cōcupiſcentia, & ira intelligitur.* Iſtas pœnas, pauci uident, ideò eas maximè comemorat Apoſtolus in Epiſto. ad Rom. 1. & enumerat multa quæ peccata ſunt, & pæna peccati. Inter primum enim peccatum Apoſtaſiæ, & ultimam pœnā ignis æterni, media quæ ſunt, quæ peccata ſunt, & pœna peccati. Et lib. 3. de libe. arbit. capit. 18. & li. 5. in Iulianum capit. 3. idem oſtendit. Gregorius quoque lib. D
25. moral. capit. 12. & 13. & homil. 11. ſuper Ezech. probat ex pſal. 68. *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem*, atq; ex illo Oſeæ 4. *ſanguis ſanguinem tetigit*, Deum ponere offendiculum, ut ſcilicet grauiùs peccando impingat, ei qui non uult pæniterе. *Peccatum enim* (ait) *quod per pœnitentiam citius non deletur, aut peccatum eſt, & cauſa peccati, aut peccatum, & pœna peccati, aut peccatum ſimul, & cauſa, & pœna peccati.* Unde

1. ad Theſ. 2.
Gen. 15.
Apoch. ultimo.

Paulus ad Rom. 1. & 1. ad Theſal. 2. dicit. *Tradidit eos in immundiciam, in paſſiones ignominiæ, ut impleant peccata ſua ſemper.* Et Gen. 15. dixit dominus, *non ſunt completa peccata Amorrhaeorum*, ut protractionem, & ſuperuenientiam peccatorum, & pænarum ſignificaret. In quo ſenſu Apoch. ultimo ait, *qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc.*

Quarta Concluſio. Peccatum ratione alterius adiuncti poteſt eſſe pœna peccati. D. Thom. Aurea ſententia D. Grego.

Quarta Concluſio. Peccatum ratione adiuncti, utique poteſt eſſe pœna peccati. Hæc eſt D. Thom. in 2. 2. quæſt. 32. art. 2. ad 4. dicentis, *quòd licet pœna diuidatur contra culpam; nihil tamen prohibet, aliquod peccatum ratione alicuius adiuncti eſſe pænale. Ut inuidia quæ dicitur eſſe quadam pœna*, ſecundùm, illud Gregorij li. 5. moral. ca. 34. circa principium cuius aurea uerba ſunt hæc. *Cùm deuictum cor liuoris putredo corrumperit,*

Quinta Concluſio. Peccatum eſt cauſa peccati, & non ſolùm pœnæ.

A *perit, ipſa quoque exteriora indicant, quàm grauiter animum*
ueſania inſtiget. Color quippe pallore afficitur, oculi depriműn-
tur, mens accenditur, membra frigeſcunt, fit in cogitatione ra-
bies, in dentibus ſtridor.

Quinta Concluſio. Peccatum eſt cauſa peccati, non ſolùm
pœnæ. Explico, & eſt doctrina Magiſtri. Peccatum eſt pœna
præcedentis peccati, cauſa uerò ſubſequentis. ſic D. Tho. 1. 2.
quæſt. 75. artic. 4. & in 2. diſtin. 36. artic. 1. & d. 42. quæſt. 2.
art. 1. quæſtiunc. 2. ad 3. & in quæſtionibus de malo q. 8. docet
ſm quatuor genera cauſarum, efficientem, materialem, for
malem, & finalem vnum peccatum cauſam eſſe alterius, effi
ciéter quidem dupliciter, per ſe, uel per accidens. Per ſe, dű ex
uno actu peccati, diſponitur homo vt facilius aliunn actum
committat, ex actibus enim frequentatis cauſantur habitus
inclinantes ad ſimilia, & hoc (ut benè notat Bona. ſuper litte
ra Magiſtri, dubio primo diſt. 36.) habet peccatum tam ratio-
ne auerſionis, quàm ratione conuerſionis, diuerſimodè ta-
men. Nam ratione auerſionis in qua communicant omnia
peccata, quodlibet eſt cauſa cuiuslibet: ratione verò conuer-
ſionis in qua diſtinguntur, non quodlibet eſt cauſa cuiusli-
bet, ſed peccatum vnius generis diſponit ad peccatum gene
C ris proximi, utpote ſpirituale ad ſpirituale, vt ſuperbia ad in
B uidiam, & carnale ad carnale, ut gula, ad luxuriam. Per ac-
cidens uerò, ſicut remouens prohibens. Cùm enim per unű
actum peccati homo gratiam Dei amittat, & charitatem, &
uerecundiam, uel quodcumque aliud retrahens à peccato, in
cidit ex hoc in aliud peccatum: & ſic per hoc unum peccatű
eſt cauſa alterius peccati per accidens. Materialiter autem
unum peccatum eſt cauſa alterius, in quantum præparat, &
ſubminiſtrat alteri materiam. Sicut auaritia præparat mate-
riam litigio, quod plerumq; eſt de diuitijs congregatis. Fina
liter uerò, inquantum unum ad aliud ordinatur, ob cuius fi-
nem aliud committitur. Sicut committens Symoniam pro
pter ambitionem, uel furtum propter fornicationem. For-
maliter autem ratione auerſionis (ut ait Bona.) quia ex hoc
quod à Deo auertitur, elongat ſe à Bono, & per hoc homo fit
impotens ad reſiſtendum malo. Et quoniam in moralibus
ſpecificatio fit a fine, ut ait D. Tho. 1. 2. quæſt. 1. arti. 3. & q. 18.
arti. 4. & 6. fit, ut unum peccatum ſit formalis cauſa alterius,
ex hoc quòd eſt finis eius. In peccato enim furti quod pro-
pter fornicationem patratur, furtum eſt ut materiale, forni-
catio uerò ut formale.

Duran. in 2. diſt. 36. quæſt. 1. nu. 5. dicit, *quòd ſecundum ge-*
nus

Quinta Concluſio.
Peccatum eſt cauſa peccati, & non ſolùm pœnæ.
Mag.
D. Tho.
Secundű omnia quatuor genera cauſarum peccatű unum eſt cauſa alterius.
Primò efficienter.

Secundò materialiter.

Tertiò Finaliter.

D. Bona.

D. Tho.
Nota, peccatum vnű habere rationẽ materiæ reſpectu alterius.
Durandus errat.

nus cauſa formalis, vnus actus peccati non poteſt eſſe cauſa alterius propriè loquendo. Sed errat. C

Magiſter. D. Bona.

Magiſter putat, peccatũ præcedens eſſe cauſam meritoriã ſequentis. D. Bonauentura, in quæſt. 1. in ſolut. ad 8. ait, hoc eſſe meritum non condigni, ſed congrui; quæ quidem congruitas in alia culpa de facili recompenſari poteſt per aliam congruitatem. Sicut enim congruum eſt, quod Deus Peccatorem permittat labi in aliud peccatum, ſic etiam congruum eſt, ut qui male uſus eſt uita, eam ſibi auferat, & in infernum demergat. Sicut e contra, congruum eſt, ut ſi uelit abſtinere, det ei auxilium ut in aliam culpam non corruat. Hoc autem meritum congrui ſic appellatur, quia congruit hoc Diuinæ Iuſtitiæ, ut ex ſe patet.

Nota quod peccatum vnum ex parte inordinationis, nõ eſt cauſa peccati, ſed ex parte actus, qđ eſt materiale in peccato. D. Aug.

Aduertendum eſt aũt hoc loco, ex D. Thom. in ſolut. ad 1. *quòd peccatum ex parte inordinationis, non eſt cauſa peccati, ſed ex parte actus .i. materiale peccati.* nec in hoc eſt procedere in infinitum, cum ad peccatum Adæ deueniatur, cuius cauſa non fuit aliud peccatum ſicut enim peccatum primi Parentis non poteſt dici pœna alterius peccati, ex ſententia D. Auguſt. lib. 1. retract. c. 15. in Pſ. 57. in illud, *ſupercecidit ignis*; ita nec ab alio præcedenti cauſatur.

Dubiũ Medinæ de ſtatu perplexitatis

Medina, in comment. ſup. quæſt. 76. 1. 2. art. 4. mouet quæſtionem: utrum unum peccatum poſſit eſſe cauſa ſufficiens alterius peccati, ita ut neceſſariò ex illo ſequatur, quod eſt quærere: an detur ſtatus perplexitatis in homine, & adeò ſit perplexus, ut quidquid facit neceſſariò peccet. Et ſtatim ſe expedit dicens, in ſenſu diuiſo, unum peccatum non ſequi neceſſariò ex alio, quia pænitere poteſt de primo; in ſenſu autem compoſito. 1. ſi non pęniteat, neceſſariò conſequi. Verbi gratia, Sacerdos curatus habens concubinã, non pœnitens, nec deſerens illam, celebrans neceſſariò peccat, & ſi non celebrat peccat, quia facit contra ſuam obligationem quæ eſt celebrandi. Axioma autem Theologorum, *quòd nemo in hac vita eſt perplexus*, intelligitur ſine culpa ſua in ſenſu diuiſo: ſic enim uitare poteſt; non autem in ſenſu compoſito. D

Solutio dubij.

Illud axioma Theologorum, quod nemo eſt in hac vita perplexus, quomodo intelligatur. Durandus errat.

Durandus in eadem q. nu. 4. dicit, quòd *effectus peccati eſt priuatio gratiæ, non effectiuè, ſed meritoriè, vel concomitatiuè, Vnde peccatum* (inquit) *eſt cauſa motus uel lapſus in quodcunque aliud peccatum ſicut remouens prohibens*. Et hoc ſolùm uerum eſſe de peccato quo priuatur gratia, quia per ſequentia peccata, gratia non tollitur. Sed errat ſecundò. Quoniam quamuis per ſequentia peccata, gratia non tollatur; impediuntur

A pediuntur tamen alia Diuina auxilia, & motiones ſpiritus ſancti.

Sexta, & ultima Concluſio. Probabile eſt, peccatum ratione deordinationis, eſſe etiam pœnam ſui ipſius. Explico. Priuatio rectitudinis quæ eſt formale peccati, dupliciter poteſt conſiderari, uno modo reſpectu actus, prout procedit ab agẽte contra ordinem rationis, & ſic eſt malum culpæ, ſecundò quatenus agens priuatur bono conuenienti animæ rationali, ſcilicet rectitudine rationis, & ſic poteſt dici pæna ſui ipſius. Probatur.

Sexta Concluſio. Probabile eſt peccatum ratione deordinationis, eſſe etiam pœnam ſui ipſius. Probatur Cõcluſio. Primò.

Primò ex Auguſtino, li. 1. confeſ. ca. 12. iuſſiſti domine & ita eſt, ut omnis inordinatus appetitus, ſibi ipſi ſit pœna. Et hæc pœna eſt remorſus ille de peccato mortali, quo nunquã ceſſat, de quo Iſa. ultimo dicebat *uermis eorum non morietur. Sic enim Diuina Iuſtitia exigit* (ut ait Auguſtinus in Enchy.) *ut nec uno etiam momento temporis ſit dedecus peccati, ſine decore Iuſtitiæ*, ut impleatur illud pſal. *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam*, ideſt, Permitte, ut per ſuperuenientem iniquitatem, præcedens iniquitas puniatur, ſecundùm illud Apoch. ultimo: *Iuſtum eſt ut qui ſordidus eſt, ſordeſcat adhuc.*

D. Auguſt. Iſa. ultimo. Pſal.

Secundò argumento Scoti. Magis bonum uoluntatis eſt B rectitudo rationis, quàm bonum utile, uel delectabile; ſed priuari ijs commodis eſt pœna, ergo multo magis priuari bono honeſto, quod eſt magis.

Secundò. ex Scoto.

Tertiò. Quia de ratione pœnæ ſatis eſſe uidetur, quòd ſit contra commodum naturæ, nec requiritur quòd ſit inuolũtaria. Nam pæna puerorum decedentium ſine baptiſmate, eſt uera, & propijſſima pęna pro peccato originali inflicta; hæc autem pœna inuoluntaria non eſt habitualiter, cùm nullam afferat triſtitiam. Deinde. Multæ pœnę uoluntariæ ſunt, ut diſciplinæ, peregrinationes, &c. Adhæc. Omnem pęnam iuſtã, quæ non ſit peccatum, à Deo eſſe, ſicut certum eſt, ita affirmandum uidetur, pœnam quæ ſimul ſit peccatum, à Deo non eſſe: & hæc ſatis probabiliter ſint adducta. Verùm Theologicè loquendo, opinio S. Thomæ mihi probabilior uidetur loquendo de pœna propriè ſumpta, unde reſtat ut argumentis pro utraque parte factis reſpondeamus.

Tertiò. De ratione pœnæ nõ eſt neceſſe ut ſit inuolũtaria. Multæ pænæ ſunt uoluntariæ. Opinio D. Thom. probabilior.

Ad Primum Auguſtini reſpondeo cum medina, quòd actus inordinatus, pœna eſt peccantis cauſaliter, ideſt cauſat amaritudinem & afflictionem in anima peccantis, unde reducitur eſſe pœnam peccãtis ratione effectus, qui eſt tertius modus à D. Thom. allatus.

Ad Primum.

Ad

Ad ſecundũ. Ad ſecundum, negatur conſequentia. Nam ipſa priuatio C ut ſic, eſt effectus formalis peccati, de quo idem iudicium eſt ac de peccato.

Ad tertium. Ad Tertium, reſpondet Caietanus quòd priuatio Iuſtitię in actu, eſt longè maius malum quàm priuatio commodi, & magis diſconueniens: non tamen ſequitur, ergo eſt magis pœna à ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè; ſed benè ſequitur, ergo eſt peius quàm pœna, quod uerum eſt. Quia malum culpæ longè peius eſt quàm malum pœnæ.

Ad Primum. Ad argumenta pro parte negatiua. Ad Primum dicendum eſſet, non omnem pœnam habere rationem medicinę, ſed tantùm illam quæ eſt à Deo infligente, uel efficiente, quę autem eſt à Deo deſerente, nequaquam.

Ad ſecundũ. Ad ſecundum, negatur conſequẽtia. Nam quamuis peccatum eſſet iniuſtè, iuſtè tamen inordinatio illa pœna eſſet.

Ad tertium. Ad Tertium, patet reſponſio ex dictis. Pœna enim iuſta, quæ non eſt peccatum formaliter, eſt à Deo.

Ad quartũ. Ad quartum poſſet reſponderi, non eſſe de ratione pœnæ quòd ſit inuoluntaria, uel triſtitiam afferat; ſed ſufficit ut a- D ctualiter à uoluntate non approbetur, & quòd non ſit uolũtaria, in quo differt à peccato, quod non ſolùm eſt uoluntarium, ſed etiam lubenti animo admittitur.

Ad Quintũ. Non omnis pœna habet rationem medicinę. Sufficit ad rationẽ pœnæ, ut actualiter à uoluntate non approbetur.

Ad Quintum reſpondetur. Quòd omnis pœna eo modo ordinat quo modo punit. Et in hoc ordine laudatur Diuina iuſtitia, quæ committentem vnum peccatum, iuſto iudicio permittit labi in aliud, ut ait Bona. loco cita. num. 7. Et quamuis de peccatorum cauſis multa poſſent tractari; tamẽ quia non eſt hoc proprium inſtitutum, ideò hæc breuiter dicta ſufficiunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

An omnes corporaliter flagellati, iudicandi ſint peccatores?

Verbum Dei ad præliandum è cælo in terram deſcendit.

VEnit è cælo in terram Dominus, ut præliaretur, & debellaret antiquum humani generis hoſtem. *Dum medium* (inquit) *ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu mediũ iter perageret, omnipotens ſermo tuus domine, de cælis à regalibus ſedibus, in mediam huius exterminij partem, durus debellator uenit.* Vnde dicebat Dominus: *non ueni pacem mittere, ſed gladium.* Et ſanè in præliando ſe exercebat Dauid, dum dicebat.

A cebat. *Benedictus Dominus qui docet manus meas ad prœliũ, & digitos meos ad bellum*. Ad prælium ergo hoc hortabatur Dominus ſuos dum dicebat: *Qui uult uenire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Quaſi dicat: tollat enſem crucis, tollat labores, & tribulationes, tollat flagella, & tormenta: ut ſic deuicto Tyranno, gloriæ palmam ſuſcipiat. Sed non omnes eodem modo præliantur, neque omnes eodem modo crucem tribulationum, & flagellorum aſſumunt, & portant.

Pſal.

Non omnes eodẽ modo ferunt crucẽ tribulationum,

Quidam enim portant crucem Domini inuolũtariè, quidam impatienter, ſed condignè, quidam patienter, & innocenter. Quidam (inquam) crucem Chriſti portant, ſed inuoluntariè, & ij in Simone Cirenæo figurantur. Vnde dicitur in Euangelio, *quod illum angariauerunt, ut tolleret Crucem eius*. Et ij ſunt incipientes, qui delectationibus mundi offuſcati, deuij à tramite recto, conſcientiæ ſtimulis, crebriſque Angelicis, & Diuinis illuſtrationibus cõmoti, quodammodo angariantur, ut Chriſti crucem tollant. De quibus ait Gregorius in ſuo Paſtorali: *Via Dei, inchoantibus, anguſta eſt, & perfectè iam uiuentibus lata*. Quidam ſecundo loco, crucem Chriſti ferunt impatienter, affines latroni peruerſo, & ij ſũt peccatores, Deum in ſuis infirmitatibus blaſphemantes de

Quidam portant crucem Chriſti inuoluntariè, quidam patienter ſed condignè, quidã patienter, & innocenter.

Via Dei incohantibus eſt anguſta. D.Greg.

B quibus dicitur in pſal. *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentes, & alio loco: Poſuerunt in cælo os ſuum*, blaſphemando ſcilicet Deum, de quibus ait Auguſtinus ſuper illud Math. 26. *blaſphemauit: Non minus peccant qui Chriſtum blaſphemant regnantem in cælis, quàm qui Crucifixerunt eum ambulantem in terris*. Quidam autem ſunt, qui Crucem Chriſti, & flagella ferunt patienter, ſed condignè, ut bonus latro, de quibus ait Gregorius in lib. Moral. *Flagella bonorum, aut uitia perpetrata purgant, aut quæ poterant perpetrare futura deuitant*. Quarto loco ſunt illi qui ferunt patienter, & innocenter mala, & labores Chriſto ſimiles effecti, & ij omnes ſunt perfecti, de quibus ait D. Hieronymus. *Quis ſine patientia coronatus eſt?* & paulo inferius: *Ecce* (inquit) *Abel Iuſtus à fratre Caim occiditur, Iſaac ab Iſmaele filio Ancillæ perſequtionem patitur: Ioſeph innocens, in lacum mittitur, & à fratribus nequiter venditur; Moyſes profugus, & peregrinus, in aliena terra moratur: Dauid perſequtione è Saul, inuidia ſtimulante grauatur. Et tamen omnes qui à Domino electi erant, & crucem ferebant, & flagella patienter ſupportabant*. Vnde non eſt iudicandum, flagellatos hic à Deo, peccatores eſſe, ſeu propter ſcelera flagellari; cùm multocies non ſit niſi propter Dei gloriã,

Pſal.

Pſal.

Sentẽtia Auguſtini contra blaſphemos

Flagella in bonis quid faciant. D.Grego.

Sine patientia nullus coronatus eſt. D. Hierony.

Non ſemper ſunt peccatores iudicãdi ij, qui à Do-

qui

mino flagellantur. Ioan 8. Flagellati à Domino, multocies ſunt iuſti. Cur iuſti flagellantur.

qui facit (more figuli) *uas quidem unum in honorem, aliud ue*- C
rò in cõtumeliam. Vnde quærentibus diſcipulis de cæco *quis peccaſſet, ipſe ne an parentes eius*, reſpondit Dominus, *neque hic peccauit, neque parentes eius, ut cæcus naſceretur, ſed propter gloriam Dei*. Io. 8. Vnde dicit Paulus: *Nolite iudicare, quo uſque ueniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarũ.* Et ſanè non modò omnes flagellati nõ ſunt peccatores, imò uerò multocies ſunt iuſti: & ideò Dominus eos punit, ut per illas tribulationes plus mereantur, & illis tribulationibus & flagellis, gratiæ & glorię corona magis accreſcat. Facit enim Dominus, ut, *qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metant*. Vt impleatur illud Apoſt. Corint. 4. *Quod in præſenti nobis momentaneum eſt tribulationis noſtræ* (media patientia) *æternum gloriæ pondus operatur in nobis*. Quod etiam docuit Dominus, Matth. 16. dum dixit: *Mundus gaudebit, uos uerò contriſtabimini; ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium*. Et Matth. 5. *Beati qui perſequutionem patiuntur propter Iuſtitiam; quoniam ipſorum eſt regnum Cœlorum.*

Pſalm. Corin. 4. Matth. 16. Matt 5.

Primum dubium. Secundum dubium.

Verùm hic inſurgunt duæ dubitationes.

Prima eſt. Cur ſæpè Deus patiatur ſeruos, ſanctoſq; ſuos eiſdem malis affici, quibus improbi puniuntur?

Secunda eſt. Cur Deus non ſemper à malis corporalibus eripiat Innocentes? D

Ad Primum Reſpõdetur. Multocies dum Deus malos caſtigat, ſanctos ſuos liberat.

Quoad primam dubitationem, dicimus: in ſcripturis conſtare ſæpè numero, Dominum è flagellis quibus improbos caſtigat, mirabiliter ſanctos ſuos liberare. Sic Noë ex diluuij aquis media arca conſeruatur; Loth ſimiliter è Sodomæ incendio, Angelis præcedentibus eripitur. Tres pueri in Fornacem Babilonicam ardentem immiſſi, Dei ope à flammæ incendio præſeruantur. Hebræi quoque, ab Ægyptijs plagis liberantur. Etenim *non ſemper iuſtus unà cum Impio perditur*; quemadmodum Gene. 18. dixit Abraham Domino Sodomã uolenti flammis uaſtare. *Nunquid perdes Iuſtum cum Impijs*? Nonnumquam tamen patitur Deus eiſdem malis, pœniſque quibus Impij afflictãtur, innocentes inuolui, prouidẽtia Dei ſic exigente, quæ ex malo bonum educit, ut Copioſè D. Auguſtinus libro primo de Ciuit. Dei, à cap. 8. uſque ad decimumquartum. Sic Daniel in captiuitatem cùm impio Rege Ioachim abſtractus, eiſdem malis afflictatus eſt. Et 3. Reg. 17. afflixit Dominus uiduam, hoſpitio Eliam excipientem; propter quod Propheta ad Dominum clamauit, dicens; *Domine, Deus meus, etiam ne uiduam, apud quam ego vt cũq; ſuſtentor afflixiſti, vt interficeres filiũ eius*? Aliquãdo uerò grauiori

Gen. 18. Aliquando Deus patitur bonos affligi ijdem malis, quibus impij puniuntur. D. Auguſt. 3. Reg 17.

uiori

Auiori pœna afficit Deus bonos, quàm malos. Vnde Eſdra cō turbatus in ſuo cubiculo anno trigeſimo ruinæ Syon, ſtans in medio Babylonis afflictum videns populum ſuum, clamās ad Dominum dixit: *Nunquid meliora faciunt qui habitant Babilonem, quoniam vidi, quomodo ſuſtines eos peccantes, & pepercisti impiè agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſeruaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti?* Et infra: *Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eorum qui habitāt in ſæculo, & non inuenietur nomen tuum, niſi in Iſrael.*

Aliquando Deus grauiori pœna afficit bonos, quā puniat malos. 3. Eſdræ.

Flagellat autem Deus æqualiter Bonos, & malos multis de cauſis. Primò ne Boni in ſua Iuſtitia confidentes, malis ſe præferant, & anteponant; ſed colaphizati ab Angelo Sathanæ, Deo annuente, in officio, & humilitatis virtute ſe contineant.

Deus; bonos, & malos æquè flagellat propter quatuor. Primò. D.Greg. Nazianze. Secundò.

Secundò, vt agnoſcant præmium ſuarum virtutum non in commodo aliquo, ſeu bonorum temporalium affluentia eſſe conſtitutum; ſed ſibi in cœleſti gloria reſeruatum, ſic ait Nazianz. in oratio. de amore pauperum ferè in principio, cuius verba ſunt hæc: *Illud quoq; fortaſsè non temerè, ac ſine ratione, nimirum, vt nos infirmitatis noſtræ ſubmoneant, illudq; nobis perſuadeant, vt nulli rerum præſentium, atq; in oculorū*
B *ſenſum cadētium, velut firmæ, & ſtabili, animum adijciamus.*

Vnde dicebat Paulus ad Hebræ. 10. *Rememoramini autem priſtinos dies, in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionū.* Et infra: *Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinā bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam.* Quoniam ex pœnis, & ieiunijs huius ſæculi, pro Dei amore, & honore perlatis, maiorem iuſti acquirunt dignitatem, & gloriam, iuxta illud: *digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Sic Paulus vehementer in Domino gloriabatur 2. Cor. 11. dicens; *Miniſtri Chriſti ſunt, & ego, vt minus ſapiens dico, plus ego, in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.* Nec ſolùm maiorem gloriæ gradum Sanctos in cœlo pro ſuſceptis laboribus conſequuturos dicimus; impleto dicto Apoſt. *Momentaneum, & breue tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*; ſed hic etiam in terris ſui Apoſtolatus maiorem dignitatis, & honoris gradum habituros, quippe, qui ea ſunt paſſi, quę ad eorum officium in fidei incremento ſpectabant. Inter miniſtros enim Chriſti, qui magis perſequutiones, & pœnas patiuntur, in Apoſtolatu dignitatem acquirūt; poſſe enim pati pro Chriſto, & pro virtute, dignitas eſt in

Heb. 10.

Ex iniurijs pro Dei amore perpeſſis, maiorē iuſti acquirūt dignitatem, & gloriam.

2. Cor. 11.

Sancti ēt hic in terris laboribus ſuſceptis pro Chriſto, maiori laude & honore afficiuntur.

Nota.

Poſſe pati pro Chriſto, eſt dignitas in Eccleſia.

Eccleſia Sancta Dei; *digni* (ait Apoſtolus) *habiti ſunt pro* C
Chriſto contumelias pati. Vnde Martyres primum ſibi in fidelium cętu locum obtinent.

Tertiò. Perſecutiones ſunt tentamenta veræ virtutis. D. Hieron. Nazian.

Tertiò. Quoniam flagella, & perſequtiones, ſunt tentamenta virtutis, ſunt fidei, & amoris erga Deum verę probationes. Ita Hieronymus in Epiſt. 319. ad amicum ægrotum. Idem docet Nazianzenus in Oratio. de amore pauperum, ijs verbis. *Ego vero vel huius vitæ cruciatum improbitati, vel res lætas, & ſecundas pietati omnino aſcribere vereor. Nõ quòd aliquando, & ob aliquam vtilitatem hoc contingat, nempe vt vel per improborum calamitatem curſus vitij reprimatur, vel per bonorum felicitatem, virtuti via muniatur; Sed quia non ſemper, nec omninò, verùm hoc futuri temporis ſit, in quo alij virtutis præmijs, alij ſcelerum pœnis afficientur,* Et poſt multa, addit. *Ac mihi hæc quoq; cauſa eſſe videtur, cur nullum huiuſce vitæ bonum hominibus certum ſit, ac diuturnum; atq; hoc, vt ſi quid aliud, rectè ab artifice verbo, & ſapientia illa mentem hominum ſuperante factum eſſe, vt nos in ijs quæ in aſpectũ cadunt, atq; alias aliter mutantur, & mutant, ac ſurſum deorſumq; feruntur, & inuertuntur, ac prius quàm manu teneantur, fuga ſe proripiunt, eludamur: nimirum vt perſpecta rerum* D *inſtabilitate, ac varietate; ad futuræ vitæ portum contendamus.*

Dan. 10. Inter Angelos quare exoritur ſuũ prælium.

Vltimò deniq;. Quoniam ex pœnis, quas ſancti patiuntur, ſæpè numero apud Reges, & populos veri Dei cognitio elucecit; quod abunde factum eſſe in captiuitate Danielis in eius libro non uno loco narratur, & præcipuè capit. 10. Vbi cùm Daniel vnà cum ſuo populo in Babylonicam ſeruitutem eſſet redactus; quia ex manſione Hebreorum multa bona populis Babyloniæ conſequebantur; Angeli vario voluntatum ſuarum ſenſu adinuicem præliati ſunt. Angelus enim Perſarum, quia ex mora, & ſeruitute filiorum Iſrael veri Dei cognitio infidelibus elucebat; Ideò nolebat eos abire, Vñ dixit Angelus Danieli. *Ego veni propter ſermones tuos, Princeps autem Regni Perſarum reſtitit mihi viginti, & vno diebus, & ecce Michael vnus de Principibus primis venit in adiutoriũ meum, & ego remanſi ibi iuxta Regem Perſarum;* Et D. Aug. in Epiſt. 122. quæ eſt ad Victorianum, inquit, *Fornacem ignis, ex qua mirabiliter tres pueri deinde liberati fuerunt, multum conſuluiſſe Nabuchodonoſor ad ſalutem; vt per miraculum ex ea factum, Rex ille deueniret in cognitionem veri Dei*, Pleræque aliæ rationes de hac re afferri poſſent; ſed concionatoribus hęc dimittamus.

D. Auguſt.

A Ad Secundam dubitationem, cur videlicet non ſemper Deus Innocentes malis quibus affliciuntur, aut prçripiat, aut eripiat. Benedictus Perer. lib. 3. comment. in Danielé, ſuper illa verba, *Ecce Deus noſter poteſt nos eripere de camino ignis ardentis*, plures cauſas aſſignat.

Benedic. Pererius.

Prima (inquit) *vt ſtet ratio ſuæ prouidentiæ, qua ſapienter, ac ſuauiter gubernãs omnia, ſinere debet cauſas ſecundas, ſuas vires naturales exercere, ſuos motus agere, & ordinem ſibi à Conditore ſuo impoſitum tenere.*

Deus multocies innocentes non eripit à malis quibus afficiuntur, propter multa. Primò.

Deinde, vt cùm ſerui Dei miraculosè à Deo liberantur, clariſſimè appareat, illud eſſe Diuinæ omnipotentiæ opus, nec ad aliquam Naturæ occultã vim referri poſſe, vt de Pſyllis, & Marſis, qui ſerpentes, & venenata animalia innoxie tractabant, ab antiquis proditum eſt.

Secundò. Aduerſitates ſunt proſperis rebus vtiliores.

Si enim liberatio Sanctorum, ſemper vel frequenter fieret, non haberet admirationem. Ideoq; ceſſaret ratio miraculi; & ex eo ad multos permanãs vtilitas; nec tam puro, & ſincero animo ad fidem Chriſti amplectendam homines accederent, nec in tolerantia omnis generis cruciatuum, & acerbiſſima mortis perpeſſione tanta fidei, & gratiæ Chriſti efficacitas, tanta ſeruorũ eius magnitudo animi; & Cõſtantia, tanta Diuini nominis gloria eluceret. Quocirca hos tres iuuenes ex manibus Nabuchodonoſor liberauit Deus, ſeptẽ autem pueros Machabæos de ma- B *nibus Regis Antiochi liberare noluit.* Hæc ille.

D. Greg. Nazian.

Deus innocẽtes caſtigat, vt iter ſe ſint magis magiſque in charitate vniti.

D. Greg. Nazian.

Nec multocies Sanctos ſuos Deus malis atque aduerſitatibus huius vitæ eripit, quoniam ſæpè aduerſitates ſunt proſperis rebus vtiliores. Vt patet ex Nazianzeno, orat. 17. quæ eſt ad ciues graui timore perculſos, ubi ſic dicit. *Memores ſimus tum tempeſtatis in tranquillitate, tum gubernatoris in tempeſtate: nec in afflictionibus frangamur animis, ac debilitemur, atque improbos ſeruos imitemur qui confitentes quidem Domino, cum benefaciat eis, verùm eidem corripienti, nequaquam pari ſtudio, & voluntate adiunguntur, cùm tamen interdum accidat, dolor ſanitate, & admonitio remiſſione, & indulgentia, & uiſitatio neglectu, & caſtigatio venia melior ſit, & præſtabilior*, Et tandem ideò Deus à malis innocentes non eripit, immò verò flagellat eos, vt inter ſe ſint magis magiſque in Charitate vniti. Vnde idem Naziazenus, oratio. 3. aduerſus Iulianum ſic ait. *Siquid nobis moleſtiæ intulit Deus, non noſtri contemptu id fecit, nec vt nos contumelia afficeret, aut quòd alijs, quibuſdam potius, quàm nos commodare cuperet: ſed vt omnes in vnum coiremus, animorumque conſenſione tenegere-*

mur, nec per ſchiſmata inter nos dirempti, atque diſſecti eſ- C
ſemus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum homo poſſit peruenire ad talem peccatorum ſtatum, vt à Deo mereatur deſeri, & non ad iuuari?

FEcit Deus hominem rectum, præditum virtutibus, donis ſuæ gratiæ refertum, & ornatum, ac præſidio Iuſtitiæ originalis munitum; Verùm *ipſe* (Deo permittente) *immiſcuit ſe multis quæſtionibus*, & appoſita ſibi probitatis aqua, cùm à Deo conſtitutus eſſet, *in manu conſilij ſui*, ea vltrò relicta, ad vrentem peccati flammam manum voluntariè porrexit. Vnde crematus eſt: non ſolùm autem ipſe; ſed etiam filij eius, dicente Paulo, *In quo omnes peccauerunt*. Inter quos aliqui ita peccatorum vinculis ligati in ſacris literis dicuntur, vt addentes iniquitatem iniquitatibus in profundum peccatorum deueniſſe, & quaſi in perpetuos carceres coniectos vix ab eis poſſe liberari ſcribatur. Vnde D. Gregorius ſuper illa verba, Iob. 12. *ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat* (inquit) *Omnis homo qui malè agit, quid ſibi aliud, quàm conſcientiam carcerem facit?* D

D. Greg. Iob 12. Mala cōſcientia, eſt animæ carcer.

Qui profectò ſtatus, maximum, & grauiſſimum ſpirituale Dei flagellum eſſe, nemo eſt qui dubitet. Et quamuis flagella etiam temporalia à Deo immittantur hominibus ad animæ eruditionem, ne recedat à Deo, ne fortè Deus ponat illam, vt deſertam, & inhabitabilem terram, iuxta illud Ierem. 6. *Erudire Ieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam, terram inhabitabilem*. Et Hieronymus ibidem; *per hoc* (inquit) *diſcimus, quòd flagellat Deus omnem filium quem recipit; & idcirco plagis, atque tormentis eruditur Ieruſalem, vt corrigatur, & non recedat anima Dei ab ea, & redigatur in ſolitudinem*. Sunt tamen aliqui tam perditi homines, & vultum meretricis habentes; qui inter talia flagella faciem indurant, & de lima rubiginem contrahunt, quos tandem Deus proijcit, & ut ſuo tractu indignos repellit, de quibus ibidem in fine dicitur; *Malitia eorum non ſunt conſumpta, argentum reprobum vocate eos, quoniam Dominus proiecit eos.*

Hiere. 6. D. Hierony. Cur plagis Hieruſalem eruditur. Peccatores inter flagella indurantur, & de lima correptionis rubiginē contrahunt.

Maxima miſericordia Dei eſt, peccatores flagellis non ad interitum, ſed ad correctionē acerberari; Vt 2. Machab. 6. dicitur;

2. Mach. 6.

A dicitur: *Obſecro eos qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter aduerſos caſus, ſed reputent ea quæ acciderunt, non ad interitum; ſed ad correptionem generis noſtri*. Magnum Dei beneficium eſt peccatoribus, plagis, & aduerſitatibus vias præcidere, ne ex arbitrio agant, vt quaſi fræno illi à præcipitio, & culparum profundo retardentur. Etenim, ut ibidem dicitur; *multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia proſperè agere, ſed ſtatim vltionis remedium adhibere, magni beneficij eſt indicium*. Maxima quoque gratia Dei eſt, quando aliquos immatura morte præuenit, ne peccent, vt Sapien. 4. dicitur. *Raptus eſt, ne malitia immutaret ſenſum eius, aut fictio deciperet animam illius*. Maximum denique Dei beneficium eſt, quòd aliquando hominibus certum, & præfinitum tempus ad pœnitentiam peragendam concedat: ſicut è contra maximum flagellum eſt, quòd ſpatium veræ pœnitentiæ contemnentibus, & conceſſo tempore abutentibus breuiet, & præcidat. Sic docet D. Hieronymus, libro Hebreicarum quæſt. exponens illud Geneſ. 6. *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; ſed erunt dies eorum anni centum, & viginti*. *Ne videretur*, (inquit) *in eo eſſe crudelis, quòd peccantibus, pœnitentiæ locum non dediſſet, adiecit; ſed erunt dies centum, & viginti anni eorum, hoc eſt habebunt centum, & viginti annos*

B *ad pœnitendum*. Nec humana vita, vt multi errant, tunc in centum viginti annos contracta fuit; ſed præfatum temporis ſpatium generationi illi ad pœnitentiam agendam fuit conceſſum: quam illi contemnentes agere, noluit Deus tempus expectare decretum; ſed viginti annorum ſpatijs amputatis, induxit Diluuium anno centeſimo agendæ pœnitentiæ deſtinato. Nec imminuto tempore, auxilium Dei vllo pacto minui, vel decreſcere exiſtimandum eſt: cùm ſemper *ſtet Dominus ad oſtium, & pulſet*; ſed ideò tempus minui dicitur, quoniam etiamſi fuiſſet protractum, nihilominus donum Dei contemnentes, tali auxilio abuſi fuiſſent. Quocirca non erat cur amplius deberet à Domino hæc vinea expectari, vt bonas vuas daret. Fecit enim, & ſemper faciet lambruſcas. Vnde ablata ſæpè, *in aprorum*, ideſt Dæmonum *conculcationem*, traditur. Eſaiæ 5.

Beneſficium Dei eſt dum aliquis immatura morte præuenitur.
Sapien. 4.
Beneſficium Dei eſt concedi alicui tẽpus ad pœnitentiam.
D. Hierony.
Orig. homil. 14. ſup illud Leui. 24. homo qui male dixerit deo ſuo.
Gen. 6.
Nota benè.
Iſa. 5.

Et quoniam inter Theologos diſceptari ſolet, an detur in hac vita vltimus hominis terminus ad reſurgendũ: ſi omni ſcilicet tempore, ſufficiens Dei auxilium ad pœnitendum ſingulis hominibus tradatur; quod (meo iudicio) non minimam continet difficultatem; Ideò operepræcium hoc lo-

Dublum arduum.

co eſſe duximus, eam controuerſiam exactè diſcutere, in quā quæritur, An homo taliter à Deo peccatorum funiculis flagellari poſſit, vt in eum ſtatum collocetur, quod nec ipſe veniam conſequi poſſit, nec à Deo adiuuari mereatur. C

Titulus Varius dubij.

Solet alijs nominibus hæc quæſtio proponi, videlicet, An Deus recipiat peccatores per pœnitentiam abſq; vllo termino: Et iterum, An lapſi toto huius vitę tempore, reparari poſſint: Rurſus, An homini ſemper maneat facultas verè pœnitendi, an ſit certa periodus Diuinæ miſerationis, vltra quam homini nequaquam conceditur pœnitere?

Et multa ſunt argumenta, quæ negatiuam partem efficaciter videntur probare.

Primum argumentum. Heb. 6.

Primò ex verbis Apoſt. ad Hebrę. 6. *Impoſſibile*, (inquit) *eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti. guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſq; ſaculi venturi; & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam.* Non ergo ſemper lapſis datur reparatio. Addit Apoſtolus. *Rurſus crucifigentes in ſemetipſis filium Dei, & oſtentui habentes*, (id eſt, vt ex

Verſio Grēca

Græco habetur) *diffamantes, & deriſioni, contentuiuè, ac ludibrio Chriſtum exponentes*; quibus videtur Paulus denegare, quibuſcumque lapſis poſt Baptiſmum, reparationem, quemadmodum nec Chriſtus amplius moriturus eſt, & ipſi ea denuò faciunt, propter quæ ille mortuus eſt; & quemadmodū Chriſtum iniquis operibus ipſi deſpiciunt, in ſaneméq; ac ludibrium quantum in ſe eſt faciunt; ſic quoq; ipſi à Deo iuſto iudicio deſpici, deſeri, & contemni merentur. D

Secundum argumētum.

Secundò ex eod. cap. vbi huiuſmodi prolapſos reprobos, maledictos, ac combuſtionis exterminio deſtinatos docet, adiecta ſimilitudine terræ, quæ ſi imbrem ſuperuenientem bibat, & generet herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit vtique benedictionem à Deo; proferens autem ſpinas, & tribulos, maledictioni ſubiecta erit, & eius conſumatio in combuſtionem. Igitur peccatores huiuſmodi non inuenient apud Deum remiſſionem ſuorum peccatorum.

Tertium argumentum. Hæb. 10.

Tertiò ex alio loco Pauli, ad Hebręos 10. *voluntarie* (inquit) *peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia: terribilis autem quadam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios*; Quòd ſi hoſtia non relinquitur pro huiuſmodi peccato, neq; ſpes veniæ, nec Dei propitiatio, & auxilium erga illos relinquendum erit. *Non ſupereſt* (inquit Paulus) *niſi expectatio iudicij, & ignis deuorans, & comburens.*

Quartò

A Quartò. Amos capi. 1. & 2. dicitur comminans Deus per Prophetam Damaſco, Gazæ, Tyro, Ammonytis, Moab, Iudæ, & Iſraeli: *ſuper tribus ſceleribus eorum* (tanquam patiens, & miſericors) *conuertam, ſuper quatuor autem non conuertam eos*. Atqui impoſſibile eſt, hominem ad Deum conuerti, niſi Deus ſe conuerterit, iuxta illud Io. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum*, Et 15. *ſicut palmes non poteſt ferre fructum niſi manſerit in vite, ſic & uos, niſi in me manſeritis*. — Quartum argumentum. Amos. 1. & 2. — Ioan. 6. — Ioan. 15.

Idem videtur comprobari ex Geneſ. cap. 15. *Necdum impleta ſunt peccata Ammorrhaeorum*, & ex Luc. 13. Vbi ficulneę parcitur vſq; ad quartum annum; qui terminus ex benignitate Domini aſſignatus illi fuit ad fructum peragendũ; aliâs in futurum ſuccideretur. Igitur non ſemper, & quandocunque, homo ad Deum conuerti poteſt. — Gen. 15. — Lucæ 13.

Quintò, Oratio, & deprecatio ad Deum, eſt efficaciſſimũ, & neceſſarium medium, quo Deus recipit peccatores ad veniam, & indulgentiam, Sed datur ſtatus aliquis hominis, in quo dedignatur Dominus recipere orationes proprias, & etiam ſanctorum pro aliquo fuſas; ergo dabitur ſtatus, in quo homo veniam à Deo conſequi non poterit. — Quintum argumentum.

Minor Probatur. Ex 1. Reg. 16. Vbi cùm Samuel oraret pro Saul, & lachrymas funderet, dixit Dominus: *vſquequò tu lu-* — Probatur minor.

B *ges Saul, cùm ego proiecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael*, Et cap. præcedent. in vltimo ait, *Triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur*. Et Ierem. 7. *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & orationem & non obſiſtas mihi, quia non exaudiam te*. Cur vtiq; prohibuiſſet Prophetæ Dominus orare pro populo, ſi irremediabilis eorum ruina non fuiſſet? Et 2. Machab. 9. de Antiocho dicitur, *orabat ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus*. Et ad Hebræ. 12. de Eſaù apertè dicit Apoſtolus: *Ne quis fornicator, aut prophanus, vt Eſaù, qui propter vnam eſcam vendidit primogenita ſua. Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus eſt; non enim inuenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis inquiſiſſet eam*. — 1 Reg. 16. — Hiere. 7. — 2. Mach. 9. — Hæb. 12.

Sextò. Plurima habentur loca in ſcripturis, in quibus Dominus dicitur indurare, & obcæcare cor alicuius, vt Exo. 4. 10. 11. & 14. ut de Pharaone: *Ego indurabo cor eius*, & ad Roma. 9. *Quem vult indurat, & cuius vult miſeretur*. Deuter. 2. *Indurauerat Dominus ſpiritum eius, & obfirmauerat cor illius*. Ioſuè 11. *Domini fuit ſententia, vt indurarentur corda* — Sextum argumentum. Exo. 4. 10. 11. & 14. Rom. 9. Deuter. 2. Ioſuè 11.

 eorum

Actorum 19. *eorum*. Idem Ioan. 12. & Act. 19. Huc faciunt pleraque alia teſtimonia ſacræ ſcripturæ, quæ in Ieruſalem deſtructionē, & deſertionem terribiliter proferuntur, vt Eſaiæ 5. *Auferam ſeptem eius, & erit in direptionem, & diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ponam eam deſertam, & non putabitur, & non fodietur; & aſcendent ſuper eam vepres, & ſpinæ, & nubibus cœli mandabo, vt non pluant ſuper eam imbrem*. Et licet hæc de *vinea Domini exercituum*; quæ *Domus Iſrael* erat (ſecundùm ſenſum litteralem) accipienda ſint, moraliter tamen ad animam referenda eſſe docet ibidem Hieronymus, & alij Doctores communiter. Item Ierem. 6. *Erudire Ieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, & ponam te deſertam, & inhabitabilem*. Quibus verbis omnis auxilij Diuini ſubtractio complectitur. Et præcognoſcens Propheta illam in ſuis peccatis perſeueraturam, ſubdit: *Cui loquar, & quem conteſtabor, vt audiat? Ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud. Holocauſtomata veſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt mihi, malitiæ eorum non ſunt conſumptæ, argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos*. Quæ omnia, peccatorem à Deo deſertum, & à facie eius ſine ſpe auxilij proiectum deſignant.

Iſa. 5.

D. Hierony.

Hiere. 6.

Iſa. 3. Verùm uerba Iſaiæ, quæ cap. 3. habentur, *eo quòd filiæ Syon eleuatæ ſint, & collo extentæ ambulauerint, & nutibus oculorum applaudentes iuerint*, perbellè animæ denudationem ab habitibus virtutum, & expoliationem deſignant, quæ huiuſmodi ſunt. *In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & diſcriminalia, & periſcelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gēmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & ſpecula, & Syndones, & uittas, & theriſtra. Et erit pro ſuaui odore fœtor, & pro Zona funiculus, & pro criſpante crine caluitium, & pro faſcia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque uiri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio, & mærebunt, atque lugebunt portæ eius, & deſolata in terra ſedebit*.

Animę denudatio per peccatū elegās, & iucūda deſcriptio.

Septimū argumentum

Septimò. Eſt aliquod peccatum cuius venia denegatur, & irremiſſibile appellatur tam in hoc ſeculo, quàm in futuro, vt Matth. 12. & Marc. 3. & Lucæ 12. diſertiſſimis his verbis habetur: *Spiritus blaſphemiæ non remittetur; & quicunq; dixerit uerbum in filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque*

Matth. 12.

Marci 3.

Lucæ 12.

in hoc,

A *In hoc, neque in futuro ſæculo.*

Octauum argumentum.

Octauò. Eſt peccatum ad mortem, pro quo non eſt orandum, ut 1. Ioan. 5. *Qui ſ(inquit) ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei uita, peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut oret quis.* Igitur eſt irremiſſibile.

Ioan. 12.

In hoc genere reponenda eſt incredulitas Iudæorum, qua in Chriſtum credere non poterant; & propterea non poterant credere, inquit Ioan. 12. cap. ſui Euangelij; *quia excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis, & non intelligant corde.*

Actorum 8.

Amplius, ex uerbis Petri Act. 8. non obſcurè colligitur, peccatum aliquod eſſe irremiſſibile in hac uita, dum inquit Simoni; *Age pœnitentiam, & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis uideo te eſſe.* Igitur relinquebatur dubium, An eſſet conſecuturus ueniam, etiam ſi oraret, & ageret pœnitentiam.

Nonum argumentum. D. Hierony.

Nonò, ex dictis ſanctorum. Hieronymus primo prologo in Amos ſic ſcribit; *Et quia (inquit) Propheta ait, ſuper tribus impietatibus, & ſuper quatuor non conuertã eum, tertiò peccatorũ indulgentiã Deum dare poſſe ſignificat: quem quartò eadem*
B *peccata admittentibus, nec pœnitentiam, nec indulgentiam daturum annunciat.*

D. Auguſt.

D. Auguſtinus, libro de Vita Chriſtiana docet, certam periodum, tempusq́; à Deo determinatum eſſe prouenia peccatorum conſequenda, ultra quod remiſſio peccatorum non obtinetur.

Vnde dicit. *Ne tardes conuerti ad Dominum, neq́, differas de die in diem. Subitò enim uenit ira eius, quod in pleriſq́, impleretur, quibus ob nimia peccata, & in præſenti Dei ira ſuperuenit, & in futuro ſeruatur. Sed hoc nemo intelligit, nemo cognoſcit, nec quiſquam aduerſa ſuſtinens malis ſuis æſtimat irrogari ſed quod pertulerit conſuetudinis potius putat eſſe, quã criminis. Et idcirco Deus in præſenti non uidetur punire peccãtes; quia cùm punit, non cognoſcitur. Multi ſunt, quos nemo intelligit, qui ob multitudinem peccatorum iam ante iudicij diẽ, in præſenti etiam iudicãtur.* Et infra: *Nos enim plurimorũ habemus exempla; per quæ probare ſufficimus ſceleratos, & impios peccatorum ſuorum fine completo, & hoc tempore iam iudicari, & præſentem eis uitam negari non minus, quàm futuram.* Et in libro de quantitate animæ, capit. 14 & 24. ſcribit, quòd *homo interior, dum in hac uita peregrinatur, præfixam habeat pe*

rio-

riodum, quæ in moribus, & ſcientia continuò creſcere debet.

D. Grego.
Ierem. 51.

Gregorius tractans illa uerba Ieremiæ: *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata. derelinquamus eam, & eamus unuſquiſq; in viam ſuam quoniam peruenit uſque ad cœlum iudicium eius*, Vult Angelos noſtri curam habere ad morem medicorum, qui non ceſſant quantum ars patitur, & induſtria medicinæ, curare ægrotum, ſed ſi ægritudo tanta fuerit, ut repugnet curationi, aut æger contra facit per impatientiam doloris quòd iubetur, relinquit eum medicus, dubitans, ne expiret inter eius manus, & mortis uideatur reus. *Vnde patet*, (inquit) *quòd abſceſſio medici, condemnatio ſit tua irremediabilis, nolentisq; curari.*

Angeli cuſtodes curã habẽt noſtri ad modum medicorum.

Decimum argumentum.
Iſai. 1.

Decimò. Quoniam propter magnitudinem ſcelerum, & ob peccatorum demerita, Deus decreuit multis nõ dare gratiam pœnitendi. Quod probatur ex illo Iſai. 1. *Cùm extenderitis manus ueſtras auertam oculos meos à uobis, & cùm multiplicaueritis orationes, non exaudiam.* Et ex illo Gloſæ Iſai. 6. ſuper uerbo *conuertantur, ut ſanẽ eos: Quamuis,* inquit, *graue peccatum ſit, ſi conuertatur quis poteſt ſaluari; ſed hi præ magnitudine ſceleris pœnitentia ſunt indigni*, Et ex D. Gregorio dicente. *Cùm ſuperna indignatio ſeſe (ut ita dixerim) medullitus mouet; hanc oppoſitio humana non prohibet, nec uiuſuer ſacuiuſquam deprecatio obijcit, cùm Deus ſemel aliquid ab intimis iraſcendo diſponit: qua ſola cauſa Moyſes Deum dediffidentia ad petram Oreb placare non potuit, ut terram promiſſionis ingrederetur.*

Gloſ.
D. Grego.

Deus multocies ſubtractionem gratiæ ab aliquo deſignat in perſona ſuorum prophetarum.

Solet autem Dominus hanc auxilij, & gratiæ ſubtractionis pœnam in Prophetarum perſonis multoties ſignificare, & ueluti in quadam charta adumbrare. Vnde uoluit Dominus, ut Propheta collo catenis oneraretur, ut captiuitatem Ieruſalem pronũciaret: Et Propheta, Alapa, (ſe uolente, & quærente;) percuteretur, ut ſuperuentura populo opprobria indicaret: Quod manifeſtũ etiam apparet in Ezech. capit. 5. cui iuſſit Dominus ſumere gladium; *Ecce* (inquit) *fili hominis ſume tibi gladium acutum, radentem pilos, & duces illum per caput tuum; & per barbam tuam, & ſumes tibi ſtateram ponderis, & diuides eos.* Cùmq; feciſſet tres partes; primam combuſiſſet, ſecundam comminuiſſet, & tertiam in uentum diſperſiſſet, gladiumque poſt eos euaginaſſet, dixit Dominus; *ego quoque confringam; & non parcet oculus meus: tertia pars tui peſte morietur, & tertia pars gladio cadet; tertiam autem partẽ tui in omnem uentum diſperdam*, Et cap. 3. Populi peruersè in

Cur dominus uoluit ꝓphetam cathenis onerari, & alterum alapa percuti.

Cur dominus iuſſerit Ezechieli ſumere gladiũ.
Ezech. 5.
Ezechie. 3.

A peccatis obduratam reticentiam ſignificare uolens, ligauit linguam prophetæ, eamque palato adhærere fecit; *Et tu,* (inquit) *fili hominis, Ecce data ſunt ſuper te uincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum, & linguam tuam adherere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi uir obiurgans, quia domus exaſperans eſt.* Quo facto denotauit, propter peccata, hæc mala populo euentura, ut peccatorum, & iniquitatum maximarum catenis ligatus, mutus remaneret, neque ulla (iuſto Dei iudicio,) reſipiſcentis uerba proferret.

Cur Ezechieli alligata fuit lingua.

Vndecimò. Deus aliquorum peccata, repentina, & improuiſa morte punit. Quemadmodum legitur de Baldaſare filio Nabuchdonoſor apud Danielem cap. 5. Et de Anania, & ſaphira, Act. capit. 5.

Vndecimum argumentū. Dan. 5. Act. 5.

Non ergo ſemper concedit Deus congruum tempus ad pœnitentiam.

Hanc controuerſiam latiſſimè pertractant Andreas Vega lib. 13. *De lapſis, & eorum reparatione*, capit. 14. ſuper Decret. Concil. Triden. de Iuſtifi. & Sot. 4. diſtin. 14. quæſt. 1. artic. 10. & 15. quæſt. 1. artic. 1. Adria. 4. in quæſt. 3. de pœnitentia, & Caiet. ienta. 8. quæſt. 3. Driedo, *de reparatione humanæ naturæ*, tract. 5. capit. 2. par. 2. Caſtr. contra hæreſes, lib. 12. tertia hæreſi de pœnitentia.

Andreas Vega. Adria. Caiet. Driedo. Caſtro.

B Circa hūc articulum, in quo de poſſibilitate reparationis lapſorum agitur, multi extiterunt errores, quos ſummatim hoc in loco referemus.

Varij errores recenſentur.

Primus fuit Montani, qui dixit; quodcumque peccatum lethale eſſe irremiſſibile à Deo, & quod homini poſt peccatum non ſit locus ullus pœnitentiæ, nec ueniæ, de quo errore, & ſectatoribus eius, in epiſt. octaua ad Marcellam contra Montanum D. Hieronymus ſic ſcribit; *Illi ad omnem pœnè delictum Eccleſiæ obſerant fores, nos quotidie legimus, malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem. Et nūquid qui cadit, non reſurget dicit Dominus: et conuertimini ad me filij conuertentes, & ego curabo contritiones ueſtras. Rigidi autem ſunt, non quòd & ipſi peiora non peccant ſed hoc inter nos, & illos intereſt, quòd illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi iuſti. Nos dum pœnitentiam agimus, facilius ueniam promeremur.* Hæc Hieronymus. Quam hæreſim, ut auctori, & hæreſiarchæ antiquiſſimo Montano inſuper tribuit Idem Hieronymus in li. 2. aduerſus Iouinianum.

Primus error Montani. D. Hierony.

Secundus error fuit Nouati, Romani Presbyteri, & Nouatiani eius aſſeclæ, qui putarunt, peccatum poſſe dimitti per Baptiſmum: peccatorum uerò poſt Baptiſmum commiſſorū,

Secundus error Nouati.

dixe-

D.Ambro. D.Epipha. D.Auguſt. Cathari ſequ ti ſunt errorē Nouati, & unde cathari ſint appellati. D. Cyprian. Euſebi. D.Hiero. Nouati falſū dictum.

dixerunt, nullam eſſe remiſſionem, ut ex Ambro. lib. 1. de pœnitentia colligitur. Epiphanius lib. 2. tom. 2. hæreſi 59. & D. Auguſtinus lib. de hæreſibus ca. 30. dicunt, Catharos hunc errorem ſequutos eſſe, arrogantes ſibi hoc ſuperbiſſimum nomen, *Cathari*, id eſt mundi, qui quoniam numquam peccabant (ut ipſi aiebant) mundi appellandi eſſent. D. Cyprian. lib. 1. epiſtolarum epiſtola. 1. & libro, 2. epiſt. 2. ad Cornelium Papam. Et Euſebius lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſi. cap. 33. 34. & 38. & Hieronymus in epiſt. ad marcellam tradunt, Nouatum aſſeruiſſe omnes negantes Chriſtum poſt Baptiſmum ſuſceptum, quocumque metu, uel occaſione id egiſſent, uel etiam Idolis ſacrificaſſent, ad pœnitentiam, & reditum ad communionem Eccleſiæ admittendos non eſſe, taleque peccatum irremiſſibile eſſe, atq; ipſiſſimam ſpiritus ſancti blaſphemiā.

Nouatiani non omniū peccatorum pœnitentiā negabant, ut ait D. Hiero. ſed tantùm maiorum. Theodor.

Idem Hieronymus ſuper pſal. 95. dicit, *Nouatianos non omnium peccatorum pœnitentiam negare, ſed maiorum dumtaxat, puta fornicationis, homicidij, & ſimilium: minorum uerò, ut mendacij, periurij, et furti nequaquam*. Qui omnis quēadmodum Baptizatis adimebāt ſacræ Chriſmatis unctionem, (ut tradit Theodoretus hæreticarum fabularum lib. 3. cùm neque ipſimet Nouatus in lecto baptizatus ſigillo ſpiritus ſācti obſignatus fuiſſet, ut Cornelius Epiſcopus, apud Euſebiū hiſtoriæ libro. 6. cap. 35. ſcribit). Ita & pœnitentia ſacramentum. D

Tertius error Armachani.

Tertius error fuit Armachani, li. 9. quęſtionum Armenorum, capit. 27. qui aſſeruit, aliquod genus peccati eſſe in hac uita irremiſſibile, nec ei concedi locum pœnitentiæ. Et ſicut aliquos Deus in gratia confirmauit, ut Apoſtolos (quę cōfirmatio non fuit liberi arbitrij ablatio, ſed donum Dei, ut numquam peccarent) mortaliter ſic iſte arbitratur eſſe quorumdam peccata, ueluti peccata Dœmonum firmata, & irremiſſibilia, quibus poſitis, gratia ulterius non datur. In quo errore, (ut refert Athanaſius) fuit antiquus quidam Origenes, & alius, qui Theognoſtus appellabatur, atque etiam Auguſtinus aliquando, ut uidere eſt in ſermone de uerbis Domini in monte, quamuis recantauerit in libro primo retractionum.

D. Auguſtin' (ut ipſe ait) aliquādo fuit in errore Almachani. Quartus error Tertulliani.

Quartus fuit Tertulliani, libro de pęnitentia in principio, aſſerentis ſemel tantùm remitti peccatum poſt Baptiſmum, quo ſuſcepto, unita uice dari locum Pœnitentiæ. *ſemel* (inquit) *ſatis eſt, ſed amplius numquā*; quamuis uideatur poſt pauca temperaſſe, ſeu correxiſſe tale dictum, & iterata mala ualetudine, iterandam eſſe medicinam aſſerat.

Quin-

A Quintus error eſt quorundam Iudæorum, qui perperam intelligentes uerba Amos ſuperius citata, in ea fuerunt opinione, quòd poſt acceptam gratiam, primo commiſſo peccato, ſecundo item, ac tertiò remiſſionem, & locum pœnitentiæ concedi putabant; ſed quartum omninò eſſe irremiſſibile. Quintus error è Iudæorum.

Sextus Error eſt quorumdam Theologorum, qui putant eſſe certum aliquem numerum peccatorum in hoc mundo, ad quem perueniens homo, non poteſt cõſequi ueniam, nec eorum remiſſionem. Sextus error quorumdam theologorũ.

Septimus dicendi modus eſt, quem multi tenent, qui aſſerunt, quòd homo aliquando ad talem ſtatum peccatorũ peruenit, ut deſtitutus, culpa ſua, diuino auxilio, non poſſit de lege ordinaria iam amplius reſipiſcere, & tales homines in ſacra ſcriptura dicuntur indurati, obcæcati, traditi in reprobũ ſenſum, deſerti à Deo, & alia id genus. Septimus dicẽdi modus.

Pro deciſione huius quæſtionis, pono ſequentes concluſiones.

Prima. Poſt Baptiſmum peccata etiam grauiſſima, & in maximo numero commiſſa, remittuntur per pœnitentiam. Hæc concluſio eſt contra illos primos quinque errores, & probatur. Prima Concluſio. Peccata etiã grauiſſima cõmiſſa poſt baptiſmum, per pęnitentiã remittuntur.

B Primò ex ſcriptura. Apoca. 2. Vbi Ioannes reprehendit illos, qui poſt baptiſmum peccauerunt, & eos hortatur ad pęnitentiam. *Et Angelo* (inquit) *Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum. Scio opera tua, et laborẽ tuum, et patientiam tuam, et quia non potes ſuſtinere malos, et tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, et non ſunt: Et inueniſti eos mendaces, et patientiam habes, et ſuſtinuiſti propter nomen meum, et non defeciſti: Sed habeo aduerſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti. Memento eſto itaq; unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera fac; ſin autẽ uenio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiã egeris.* Et primo Corit. 5. Paulus excommunicauit illum fornicarium, *ut ſpiritus eius ſaluus fieret in die Domini*. Item Matt. 9. *Non eſt opus ualentibus medico, ſed malè habentibus; Non enim ueni uocare iuſtos, ſed peccatores.* Matth. 3. *Pœnitentiam agite; appropinquabit enim Regnum Cœlorum*. Ezec. 18. *Si Impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, uita uiuet.* Et capit. 33. *Nolo mortem Impij. Numquid uoluntatis meæ eſt mors Impij dicit Dominus?* Eccleſiaſt. 21. *Fili, peccaſti, ne adijcias iterum, & de præteritis deprecare, ut tibi dimittantur.* Probatur Primò. Apoch. 2. 1. Cor. 5. Matt. 9. Matt. 3. Ezech. 18. Ezech. 33. Eccle. 21.

Iſai.

Iſa.55. Ioel.2.

Iſai.55. *reuertatur ad Dominum, et miſerebitur eius, quoniam multus eſt ad ignoſcendum*; Et Ioel.2. *Conuertimini ad me in toto corde ueſtro*. Huc faciunt parabolæ centeſimæ ouis, quæ magna ſolicitudine à Domino quęritur, & humeris proprijs deportatur, atque etiam filij prodigi per pœnitentiam ad patrem reuertentis, & ab eo benignè recepti, Luc.15. C

Lucæ.15.

Probatur Secundo. Conc. Rom. Euſeb. Conc. Nicæ.

Secundò probatur ex Cõcilijs. Et primò ex Concilio Romano ſexaginta Epiſcoporum, & totidem præsbyterorum, à Cornelio Papa congregato, ſub anno 252. Cuius meminit Euſebius li.6.c.34. ubi expreſsè, & ex profeſſo damnatur iſta hæreſis, & in Concilio Nicæno, can.8. quod habetur.1. quęſ.7. can. ſi qui uoluerint, decretum fuit, *ne reciperentur peccatores ad pœnitentiam, niſi expreſsè abiurauerint hæreſim Nouatianorum*. Item ex Concilio. Agathen. can.37. & lateranen. ſub Innocen.3. Vbi ita legitur. *Et ſi poſt ſuſceptionem Baptiſmi quisquam prolapſus fuerit in peccatum, per ueram poteſt ſemper pœnitentiam reparari*. Quæ uerba repetuntur in cap. firmiter, de ſum. Trini. & fid. catho. Idem in Conc. Florent. ſub Euge.4. in Bulla unionis, quæ incipit, *lætetur Cœli, et exultet terra*, decretum fuit, *lapſos poſt Baptiſmum poſſe per pœnitentiam omnes peccatorum ſordes abluere, atque adeò fructus dignos facere pænitentiæ, ut cùm deceſſerint è vita, Deum trinũ, et unum ſicuti eſt, conſpiciant*. Quæ ueritas tandem definita fuit in Conc. Trident. ſeſſ.6. capit.14. & can.23. & 29. D

Conc. Agat. Conc Lateranen.

Conc. Flore. Conc. Tri.

Probatur tertio. D. Cypri.

Tertiò ex ſententijs Doctorum. D. Cyprianus librũ ſcripſit de lapſis aduerſus hanc hæreſim, in quo & lapſos ad pœnitentiam cohortatur, & contradicentes alienos eſſe à Chriſti uiſceribus, dicit. Et in quadã epiſt. ad Cornelium Papam ita ſcribit: *Primus gradus fælicitatis eſt non delinquere, ſecundus eſt delicta cognoſcere. Illic currit innocentia integra, et illibata quæ ſeruet, Hic ſuccedit medela, quæ ſanet*, & alia uerba in hanc ſententiam. D. Chryſ. idem docet in duobus libris de pœnitentia, & in libro de reparatione lapſi, & hom.80. de pęnitentia ad popu. Antiochenum dicens: *Si peccas quotidie, quotidie pænitentiã agas*. Et homil.2. ſuper pſalm.50. *Glorificas* (inquit) *Deum indeſinenter, quia ablatum eſt peccatũ tuum. Sed uolo* (inquit) *et cicatricem extenuare, ablatum eſt uulnus, uolo et pulchritudinem recipere*. Idem hom.41. de pœnitentia. *Abradamus, quæſo* (inquit) *fratres, peccatorum noſtrorum ſenectutẽ, dum tempus habemus, lauacro quidẽ non poſſumus, poſſumus autem hic pænitentia*. Et homil.40. ad eumdem populum Antiochenum tota in hoc uerſatur, quòd non oporteat de ſe ipſo lapſum deſperare, uel torpeſcerę.

Aurea ſentẽtia de pœnitentiæ ſacramento. D. Chryſoſt.

D.Hie-

A D. Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum in principio & in limine epiſt. 49. ad Oceanum hunc errorem *Cainam hæreſim* appellat, quòd & Caym crediderit, aliquod eſſe peccatũ in hac uita irremiſſibile. Aurea eius uerba hæc ſunt. *Nunquã, fili Oceane, fore putabam, ut indulgentia principis calumniam ſuſtineret reorum, & de carceribus exeuntes poſt ſordes, & ueſtigia cathenarum, dolerent alios relaxatos. In Euangelio audit Inuidus ſalutis alienæ. Amice, ſi ego bonus, quare oculus tuus nequam eſt? Concluſit Deus omnia ſub peccato, ut omnibus miſereatur, ut ubi abundauit peccatum ſuperabundet & gratia. Cæſa ſunt Aegypti primogenita, & ne iumentũ quidã Iſraeliticum in Aegypto derelictum eſt. Et conſurgit mihi Cayna hæreſis, atque olim emortua uipera, contritum caput leuat, quæ non ex parte, ut ante conſueuerat; ſed totũ Chriſti ſubruit ſacramentum. Dicit enim eſſe aliqua peccata, quæ Chriſtus nõ poſſit purgare ſanguine ſuo, & tam profundas ſcelerum priſtinorum inhærere corporibus, atque animis cicatrices, ut medicina illius attenuari non queant. Quid aliud agit, niſi, ut Chriſtus fruſtra mortuus ſit? fruſtra autem mortuus eſt ſi aliquos uiuificare non poteſt. Mentitur Ioannes Baptiſta, & digito Chri-*
B *ſtum, & uoce demonſtrans: Ecce Agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi, ſi ſunt adhuc in ſæculo, quorum Chriſtus peccata non tulerit. Aut enim oſtendendi ſunt, non eſſe de mundo, quos Chriſti ignoret indulgentia; aut ſi de mundo ſunt, eligendum è duobus alterum. Liberati à peccatis, Chriſti potentiam probãt. Non liberati, quaſi adhuc rei, imbecillitatem demonſtrant. ſed abſit hoc de omnipotente credere, quòd in aliquo impotẽs ſit. Omnia, quæ pater facit, et filius facit ſimiliter. Infirmitas filij redundant ad patrem. Cuncta ouicula membra portata ſunt. Tota Apoſtoli epiſtola Chriſti gratiam inſonant; et ne parum uideretur ſimplex gratiæ nuncupatio: Gratia* (inquit) *nobis, et pax multiplicetur. Multiplicatio promittitur, et à nobis paucitas affirmatur.* Hæc ille.

D. Auguſtinus in quæſtione noui, & ueteris teſtamenti, quæſ. 102. & in epiſt. 108. ad Seleucianum, in libro de uera, & falſa pœnitentia capit. 5. in libro de contritione cordis. In libro de pœnitentiæ medicina, & de utilitate agendæ pœnitẽtiæ, ſutiliſſimè ſcribit; peccatores poſſe per pœnitentiam reparari; traditque tria genera pœnitentiæ in Eccleſia uſitari.

Primum, in renouatione hominis per Baptiſmum.

Secundum, quo quotidiana peccata, de quibus quotidie dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, diluuntur.

Tertium rigidius, & ſeuerius pro peccatis mortalibus

Quid, & quæ ſit hæreſis Cayna.
D. Hiero.
Matt. 20.
Rom. 11.
Rom. 5.
Ioa n. 1.
1. Pet. 1.
D. Auguſt.

poſt Baptiſmum commiſſis, de quibus ſingulis egregiè, & C eruditè pertractat, & lib. 1. de adulterinis coniugijs capit. 28. & lib. 2. capit. 16. vbi dicit, *homicidium à Baptizato commiſſũ, pœnitentia, & reconciliatione ſanari: ſicut à non Baptizato per Baptiſmum ablui*. Et de fide ad Petrum capit. 3 *Omni homini* (inquit) *in hac uita poteſt eſſe utilis pœnitentia, quam quocumque tempore egerit quantumlibet iniquus; quantumlibet annoſus, ſi toto corde renunciauerit peccatis præteritis, et pro eis non ſolùm corporis ſed etiam cordis lachrymas fuderit; et malorum operum maculas bonis operibus diluere curauerit, omnium peccatorum Indulgentiam mox habebit.*

D. Ambroſ. in ſuis lib. de pœnitentia, perpetuò oſtendit, *Deum, neminem eorum, qui ad ſe reuertuntur, eijcere foras, et omnes per pœnitentiam ſaluari*. Et in Apologia Dauid cap. 2. *maiora* (inquit) *crimina, maioribus abluuntur fletibus.*

D. Hilari. D. Hilarius canone 18. in Mat. ita ait. *Numerus dandæ ueniæ, concludi ex præſcripto legis non debet; Cùm per Euangeliũ gratiam ſine modo nobis eam Deus indulſerit.*

D. Leo I. D. Grego. D. Baſi. Idem dicit Leo Primus epiſt. 89. Gregorius. Papa homi. 31. 32. 33. & 34. Super Euangelium; & libro 7. epiſtolarum epiſt. 53. & alibi ſæpiſſimè; & D. Baſilius in duabus epiſtolis ad Monachos lapſos. D

D. Cyril. Cyrillus etiam in commentario ſuper Ioannem contra negantes, quibuſcunque lapſis poſt Baptiſmum, uel pœnitentiam dari locum ad ueniam, ſic ait. *Hi denique miſericordiæ fontem uberrima ſua gratiæ fluentia nobis largiſſimè communicantem inuide re uidetur hominibus, et immenſum certis uel le concludere limitibus, et finibus conſtringere. ut non niſi prima deleat peccata; alijs uerò delendis aut non ſufficiat, aut non admoueatur.*

D. Anſel. D. Anſelmus ad Hebræ. 6. in comment. ſuis, peculiariter in Montani, & Nouati hæreſes uehementer inſurgit. Origenes quoque ſuper leuiticum homil. 8. ſic ſcribit. *In uulneribus corporum poſteaquam curata fuerint, remanet interdum ipſius uulneris ſignum, quod cicatrix appellatur. Vix enim eſt, qui ita curetur, ut nullum ſuſcepti uulneris reſidere uideatur Indicium. Tranſi nunc ab iſta legis umbra ad ueritatem eius, et intuere, quomodo anima, quæ peccati uulnus acceperit, etiamſi curetur, tamen habet peccati cicatricem, in loco uulneris reſidentem, et inde uide, quia etiam ſi quis mundetur à peccato, et non ſit iam in opere peccati; ipſa tamen ueſtigia ſceleris commiſſi purificatione indigent.*

Probatur Quartò. Quartò Idem oſtenditur ex epiſtolis decretalibus ſummorum

A morum Pontificum. Cæleſtinus.n.Primus epiſt.1.can.11.ex preſsè defin't, *lapſis pœnitentiæ remediū dari in Eccleſia.* Cornelius Pontifex Rom.in epiſt.ad Eccleſiā Antiochenā Idem decernit, ſignificans Fabiano eius Epiſcopo ea, quæ à Concilio Romæ congregato circa hoc ſtatuta fuerunt.

Quintò ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ, quæ ex Apoſtolica traditione ſemper publicè in ſuis collectis, & præſertim in offi cio ſancto Miſſæ vbiq; terrarū orat pro peccatoribus;& pro lapſis, vt per verā pęnitentiā ad Dn̄m conuertantur. Pulchrè hunc ritū declarat mos orandi Eccleſiæ in die S. Paraſceues. Hoc argumentum eſt Celeſtini Papæ, ubi ſupra, cuius uerba libuit hic ſubijcere. *Obſecrationū,* (inquit) *Sacerdotaliū ſacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis tradita in toto mūdo, atq; in tota Eccleſia Catholica uniformiter celebrantur, ut legē credendi, lex ſtatuat ſupplicandi. Cùm n. ſanctarum plebium Præſules mandata ſibimet legatione fungantur, apud Diuinā clementiā humani generis agunt cauſam; & tota ſecum cōgemiſcente Eccleſia poſtulant, & precantur, ut infidelibus donetur fides, vt Idolatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus; vt Iudæis, ablato cordis velamine, lux veritatis appareat; ut Hæretici Catholicæ fidei perceptione reſipiſcant; ut ſchiſmatici, ſpiritū rediuiuæ charitatis accipiant: ut lapſis pœnitentiæ remediū* Probatur. Quintò.

B *conferatur; ut denīq, Cathecumenis ad regenerationis ſacramenta perductis, cæleſtis aulæ miſericordiæ reſeretur. Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti, rerum ipſarum monſtrat effectus.*

Sextò. Qm̄ huiuſcemodi errores, auferunt vnū ex ſacr̄is Eccleſiæ, Pœnitentiam videlicet, & fruſtra data fuiſſet facultas remittendi peccata, Ioan.20. fruſtra dictū fuiſſet: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt,* Mat.22.& iterum: *quæcunq; ligaueritis ſuper terram erunt ligata & in Cœlis.* Probatur. Sextò. Ioan.20. Matth.22.

Vltimò. Qm̄ maior eſt gratia nouę legis, quā ueteris; ſed in veteri lege nō erat determinatus numerus peccatorū; nec ſtatus dabatur, in quo pęnitentiæ non daretur locus; ſed quotieſcūq; peccator conuertebatur, recipiebatur ad veniam, iuxta illud Ieremiæ: *In quacumq; die ingemuerit peccator, uita uiuet, & non morietur.* Probatur 7.

Secunda Concl. Deus recipit ſemper peccatores per verā pęnitentiā ad ſe reuertētes, ēt poſt quācumq; receptionē ſacr̄i pęnitentiæ. Contrariū huius concluſionis, eſt hęreſis in ſcripturis apertè condemnata. Ioelis, 2. *præſtabilis eſt Deus ſuper malitia.* i. uincit eius miſericordia quodcumq; peccatū; ergo Secunda Cō-cluſio. Deus recipit ſemp peccatores p verā pęnitentiā ad ſe reuertētes, ēt poſt q̄cūq; receptionē ſacramēti pænitentiæ. Io.l.2.

T quo-

quotieſcumq; conuertitur, ſemper ad ueniam admittetur: alias peccatum uinceret Dei benignitatẽ, contra illud Pauli, *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.* Vnde Iſa. 49. d͠r. *Nunquid poteſt obliuiſci mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio uteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui:* ſed mulier ſua clementia vincit quodcũq; peccatum filij; ergo multò magis Dei miſericordia, quæ eſt infinitè maior, vincet iniquitates noſtras, & ſi reuertatur anima ad eum, ſuſcipiet illàm. Vñ ca. 59. Iſa. d͠r: *Non eſt abreuiata manus Domini, ut ſaluare nequeat, neq; agrauata eſt auris eius ut non exaudiat.* Et per Ezechielem 18. *Nunquid uoluntatis meæ eſt mors Impij dicit Dominus Deus, & nõ, ut conuertatur à uijs ſuis, & uiuat?* Et c. 33. *In quacũq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua, impietas Impij non nocebit ei.* Et infra. *Si dixero Impio morte morieris, & egerit pœnitentiã à peccato ſuo, omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei, iudiciũ, & Iuſtitiam fecit, uita uiuet.* Vñ Mat. 18. Petenti Petro quoties Fratri ſuo peccanti parſurus eſſet, ſi fortè *ſepties*; reſpondit Dominus: *Non tibi dico ſepties, ſed ſeptuagies ſepties,* id eſt, ſemper, & quandocumque. C

Iſa. 49. — Iſa. 59. — Ezech. 18. — Ezech. 33. — Ibidem. — Matth. 18.

Probatur Secundo. Secundò. Probatur Concl. ex vniuerſali ritu Eccleſiæ; quæ ſemper hortatur ad pœnitentiam quoſcumque peccatores, illos excitando prædicationibus, minis, exemplis, miraculis, & alijs ſanctis operibus. D

Probatur Tertio. Cõcil. Florẽ. Cõcil. Trid. Tertiò ex Concilijs, præſertim Florentino. Vbi ſolũ tria ſacra irreiterabilia eſſe decernitur, & in Trid. Seſ. 14. ca. 2. & Can. 1. Vbi habetur, *Si quis dixerit in Catholica Eccleſia pœnitentiã non eſſe uerè, & propriè ſacramentum pro fidelibus, quoties poſt baptiſmũ in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutũ, anathema ſit.* Vñ in ſubſequenti Canone 2. rectè pœnitentia appellatur *ſecunda tabula*, quoad naufragiũ. Idem Seſ. 6. ca. 14. & Can. 23. & 29. & D. Hiero. to. 1. in epiſt. ad Demetriadẽ, epiſt. 98. quæ incipit. *Inter oẽs*, & c. 3. Iſa. & Pacia. epiſt. 1. ad Simpronianũ, Nouatianũ: & Ambr. ad Virginẽ lapſam c. 8. & Tullia. lib. de pœnitentia. Ita ẽt habetur in Can. *ſecunda tabula*, d. 1. & apud Alex. de Aleſ. 4. par. q. 63. memb. 3. & Bona. 4. d. 22. q. vltima, & Ricardum d. 14. ſuper litteram.

Pœnitẽtia eſt ſecunda tabula poſt naufragium. D. Hiero. Pacianus. D. Ambro. Tertullia. Alex. de Aleſ. D. Bonauen. Ricar.

Probatur quarto. D. Auguſt. D. Leo Papa. D. Fulgen. D. Iſido. D. Greg. Quartò ex Doctrinis ſanctorũ. Aug. in lib. de vera, & falſa pœnite c. 1. Leo Papa Ser. 4. de Epiphania, *dum* (inquit) *homo in corpore uiuit, nullius eſt deſperãda reparatio.* Fulgentius in Epiſt. ad Venantiũ, de recta pęnitẽtia, circa finem. Iſido. lib. 2. de Summo bono, ca. 5. D. Greg. in Comment. ſuper pſalmos pœni-

Apenitentia les. Quibus accedunt infinita alia loca ſanctorum hanc rem affirmantia, quæ non eſt opus hoc loco congerere.

Quintò, Probatur rationibus. Nam in hoc differt homo ab Angelo, quòd cùm Angelus immobiliter per intellectum apprehendat, poſt electionē immobiliter adhæret, & ſic eius peccatum eſt irreparabile. Hominis verò voluntas, tam antea, quàm poſt electionem flexibilis eſt, cùm non immobiliter apprehendat, ſed mobiliter, diſcurrendo de uno in aliud, & ſic eius peccatum remediabile eſt. Ita S. Thom. 1. par. q. 64. arti. 2. & 1. 2. q. 80. ar. 4. ad tertium, & 3. par. q. 4. ar. 1. ad 3. & q. 6. artic. 2. ad ſecundum, & q. 46. artic. 1. ad quartum, & q. 86. artic. 1. ad ſecundum. Atqui ſi peccatum hominis eſſet in hac vita irremiſſibile, non eſſet differens à peccato Angeli, quod falſum eſſe, Damaſcenus ſatis explicat in ea vulgata ſententia dum dixit: *Quod hominibus eſt mors, hoc Angelis eſt peccatum*: hoc eſt, Angeli per primum peccatum amiſerunt libertatem mutandi ſe à malo in bonum, quam homines per ſolam mortem perdunt.

Probatur Quinto.

Quare peccatū Angeli ſit irreparabile.

D. Tho.

D. Damaſce. Quod hominib' eſt mors. hoc Angelis eſt peccatū.

Scio plurimas alias rationes de differentia peccati Angeli, & peccati hominis afferri à D. Thom. in 3. ſenten. diſt. 1. q. 1. art. 2. ad ſecundum, & diſt. 2. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. & quæſtiunc. 2. ad ſecundum, & d. 3. q. 1. ar. 1. quæſtiun. 1. & d. 20. art. 1. q. 1. ad tertium, & hæ ſunt quinque.

D. Tho.

B

Prima. Quia Angelorum natura, non propagatur ex vno, ex quo uitium contrahat ſicut humana.

Secunda. Quia Angelus potentiam appetijt, nec de uenia cogitauit, nec alio ſuggerente peccauit.

Tertia. Quia proprio arbitrio peccauit.

Quarta. Quia nō in uno primo Parente peccauit, ſicut hō.

Quinta. Quia peccauit in termino viæ, quod homini non accidit, cùm uiator remaneat.

Peccatū Angeli à peccato hoīs in quo differt. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

Verùm has oēs rationes tamquam non omninò neceſſarias, reprobat in 2. ſent. d. 4. ar. 2. ad 1. & d. 6. ar. 2. ad 3. & diſ. 7. q. 1. art. 2. & d. 43. ar. 4. ad 4. & ar. 6. ad 5. Attamen radix huius veritatis eſt illa, quam in prima ratione expoſuimus, quæ etiam ponitur, in 4. contra gentes, c. 55. ad quartum, & in quæſtionibus de veritate, ar. 10. & in quæſtionibus de malo, & in opuſc. 2. cap. 5. Quæ etiam ratio coincidit in quinta ſuperius narrata.

Sexta rō. Quia aliàs euacuaretur virtus paſſionis Chriſti, *qui pro omnibus mortuus eſt, & pro peccatis totius Mundi*: Et profectò ſi daretur peccatum aliquòd irremiſſibile, illius ma

Probatur Sexto.

Nota optimā rationem.

litia vinceret, ut diximus, paſſionem Chriſti, cùm per illam C
non deleretur.

Probatur Septimò.

Septima, & vltima ratio. Quia præfati errores, tanquã abominabiles à Repub. Chriſtiana arcendi ſunt, cùm homines ſimiles faciant Dæmonibus, qui obſtinati in inferno inflexibiliter cruciantur, & in laqueum deſperationis homines conijciant.

Tertia Cõcl. Nulli hominũ Deus denegat auxiliũ ſufficiens.

Tertia Concl. Nulli hominũ Deus denegat auxiliũ ſufficiens, quo mediante poſſit ad gratiã peruenire. Explico concluſionem. Non eſt exiſtimandum, Deum ſemper tale auxilium dare homini, quo ſtatim immediatè ad gratiã conuertatur; ſed quod iſponatur ad gratiam, licet aliquando ſtatim cum eo conuertatur. Probatur Concluſio.

Probatur Cõcluſio Primo.
Sapien. 11.

Primò ex ſcripturis. Sapiẽtiæ 11. dr̃. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam.* Et profectò ſi nõ dat auxilium, odit, ſed non odit, ergo illud præſtat.

Sapien. 12.

Item Sapien. 12. *Si in libro ſeruorum tuorum, & deditos morti cum tanta cruciaſti attentione, & liberaſti, dans tẽpus, & locũ, per quæ poſſint mutari à malitia: cum quanta diligẽtia iudicaſti filios tuos, quorum parentibus iuramenta, & conuentiones dediſti bonarum promiſſionum?*

Item 1. ad Timoth. 2. inquit Apoſt. *Deus vult oẽs homines ſaluos fieri.* Si ergo voluntas Dei efficax erit, auxilium ſufficiens utiq; præſtabit, & Apoca. 3. dr̃. *Sto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cænabo cum illo, & ipſe mecum.* D

Probatur Secundò.
D Aug.
Pulchra Sñia.

Secundò probatur Concl. ex dictis ſanctorum. D. Auguſ. lib. de prædeſt. & gra. c. 15. oſtendit, ꝙ mali ſuæ obſtinationis culpam in Deum nõ reijciant, exemplo duorũ Regum, Pharaonis, & Nabuchodonoſor. *Quantùm ad naturam* (inquit) *ambo homines, quantùm ad dignitatem, ambo Reges, quantùm ad culpã, ambo Dei populũ poſſidẽtes, & opprimentes, quantùm ad pœnã, ambo clemẽter flagellis Dei admoniti, quid eſt, ꝙ tam vtriuſq; fines fecit eſſe diuerſos? Niſi, ꝙ vnus Dei manu ſentiẽs in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter libero cõtra Dei miſericordiſſimã veritatẽ pugnauit arbitrio?* Quæ Auguſt. ſñia habetur in Decretis 23. q. 4. can. Nabuchodonoſor.

D. Cyril.

Cyrillus, lib. 1. ſuper Ioan. c. 11. explicãs illud, *Et mundus eũ non cognouit. Si illuminat oẽm hominẽ, quõ mundus eum nõ cognouit?* ait & Rñdet: *Lumen cecidit ſuper oẽs; ſed aliq; clauſerunt oculos, diligẽtes magis tenebras, quã lucẽ.* Quod ibidem

D. Chryſoſt.

Chryſoſt. eodẽ modo exponit. *Quãtùm ad ſe ipſum* (inquit)

per

A *pertineat illuminare, omnem hominem in hunc mundum uenientem; ſed quidam oculos mentis claudentes noluerunt huius luminis radios videre.*

Damaſcenus, lib. 2. de fide, c. 29. dicit, *quòd uoluntate antecedenti, ideſt, quantùm in ſe eſt, Deus vult omnes homines ſaluos fieri, et praſto eſt per auxilium ſuum omnibus ſubuenire.* Idem Hieronymus in Ezech. cap. 18. D. Damaſce. D. Hierony.

Tertiò. Idem rationibus demonſtratur, Deus omnibus hominibus impoſuit obligationem ſeruandi præcepta Decalogi; per quæ vitam æternam conſequimur, ergo dat omnibus id, quod neceſſarium eſt ad ea ſeruanda, aliàs iniquiſſima obligatio eſſet, vt potè ad impoſſibile obligans. Probatur tertiò.

Quartò. Iudicium Dei eſt de omnibus actibus ſingulorum hominum, cùm Deus debeat iudicare, & diſcernere omnium facta, dicente Propheta, *ſcrutans corda, et renes Deus*, & Act. 1. dicitur. *Tu Domine, qui corda noſti omnium*, ergo omnibus dat auxilium ſufficiens ad benè operandum. Non enim in iudiciũ uenit, quòd homo non poteſt operari, & cùm diſcuſſio generalis eſſe debeat, auxilium quoq; ſufficiens omnibus generaliter communicari debet. Eſtq; argumentum D. Auguſtini, contra Fauſtum, in lib. de gratia, & libero arbitrio. Probatur. Quarto. Actor. 1. Argumẽtum hoc eſt D. Auguſtini.

B Quintò. Exhortationes, & vocationes ſcripturæ ſacræ ad omnes homines ſe extendunt. In ea omnes exhortantur ad bonum; omnes à malo declinare admonentur; omnes uocantur ad pœnitentiam; omnes inuitantur ad ſalutem, Igitur omnes habent de facto auxilia ad hæc conſequenda, & implenda; aliàs vana, & fruſtratoria eſſent hæc omnia, perinde, ac ſi inſenſatis lapidibus propoſita eſſent. Vnde Dominus Oſeę. 3. in perſona boni Paſtoris loquens dicit, erepturũ ſe ouem ſuam de ore leonis, ſi remaneat extra auricula ant crus, quaſi ſpiritualiter denotaret, ſe ſtare ſemper ad oſtiũ, & pulſare intimam noſtri a peccato deuorati cordis ianuã. Si ergo ouis ſuo redempta cruore ẽt in peccato detenta auricu lam extra præbuerit, verbum Domini internè audiendo, & implere curando, & moraliter operum bonorũ crura habere curauerit, eruetur de ore leonis quęrentis quem deuoret, & à peccati tenebris ad ſanctitatis claritatem per gratiam adducetur. Oſeæ 3. Nota pro prædicatoribus, & pro peccatorum cõuerſione. Act. 2. Matth. 3. Lucæ 3.

Deniq; *Chriſtus pro omnibus* (nullo dempto) *mortuus eſt*, & meruit, quantùm ad ſufficiẽtiam pro omnibus vitam ęternam, ergo meruit media, quibus ſufficienter homines illam conſequerentur; ſed unum medium eſt huiuſmodi auxiliũ,

D.Hieron.

igitur,& illud omnibus præſtatur. Vnde D.Hiero.epiſ.ad Lætam de inſtitutione filiæ ait, *de nullius ſalute eſſe deſperandum exemplo latronis, qui in cruce conuerſus, eodem ipſo die, etiam in limbo Beatitudinis pignus meruit accipere, & Nabuchodonoſoris, qui in extremo vitæ, recepit ſalutem.*

Quarta Concluſio. Auxilium efficax quo homo de facto ad Deum cõuertitur, non ſemper Deus dat cuicumq; homini.

Duplex eſt Dei auxiliũ. Idem auxiliũ ſufficiens, eſt efficax ſi homo vult.

Deus quõ dicatur cor alicuius indurare.

Quarta Concl. Auxilium efficax, quo de facto homo ad Deum mouetur,& conuertitur, non ſemper Deus dat cuicunq; homini. Explico. Duplex eſt auxilium Dei erga homines,unũ quo ſi homo vult poteſt ad Deum uenire,& dr̃ ſufficiens; Alterũ,quo de facto uenit,& appellatur efficax,nõ ꝙ illud primum non ſit ſufficiens, ut ſtatim homo ad Deũ conuertatur,ſi uellet,ſed quia homo non vult,non dr̃ efficax. Illud autem, quod eſt ſufficiens,ſi homo vellet conuerti, eſſet efficax. Neq; alia rõne probatur Concluſio, ꝙ ex locis ſcripturæ: in quibus homo dr̃ obcæcari, obdurari, deſeri,& relinqui in ſuo reprobo ſenſu, quia Deus illis hoc efficax auxilium denegat, Et quamuis id directè non faciat; tamen cùm homo ſemper auxilium ſufficiens à Deo recipiat, nec ob id conuertatur,ſed in ſuis iniquitatibus perſeueret fit, vt maior peccator euadat, & ſic dicitur Deus indirectè, ſeu occaſionaliter indurare hominum corda.

Homini ẽt in abyſſo peccatorũ exiſtenti, nunq̃ denegatur auxiliũ ſufficiẽs, quo mediante, ſi velit,conuerti poſſet.

Quinta Concl. Quamuis propter grauitatem,& multitudinem peccatorum,homo ſe in eum ſtatum coniiciat, ut maioribus,& fortioribus Dei auxilijs ſe priuet: quæ ſi Deus daret, de facto conuerteretur; non tñ illi denegatur auxilium ſufficiens,quo conuerti poſſet,ſi vellet,licet quantum ad hoc D contraria ſnĩa non ſit omninò improbabilis.

Auxiliũ Dei ſpeciale, hẽt duos gradus. ex Soto.

Apoch. 3.

Explico Concluſionẽ. Auxiliũ Dei ſpeciale,vt optimè notat Sot.in 4.d.15.q.1.ar.1.habet ſuos gradus. Nam datur auxilium ordinarium in tanta menſura,quæ vnicuiq; ſufficit per ſe vt reſurgat: & hoc cuicumq; homini etiã flagitioſiſſimo Deus non denegat,ut Apoch.3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo.* Aliud præterea eſt excellentius auxiliũ, quo homines in profundũ peccatorũ collapſi,indigent re ipſa,vt reſurgant,quod Deus non ſemper offert,& culpæ illorum imputandum eſt, qui in tam difficilem ſtatum ſuę ſalutis ſe conſtituunt. Modò Probatur Concl. Et prima pars, videlicet ꝙ Magnis peccatoribus denegentur aliquã maiora auxilia,patet ex illo Euangelij, *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida; quia ſi facta fuiſſent in Tyro, & Sidone, quæ facta ſunt in te vtique pœnitentiã egiſſent in ſacco, & Cilicio*, & oẽs Doctores concedunt, hmõi

Nota. Auxilio efficaci poſſet ho-

auxiliũ eſſe inæquale: Qm̃ illud Deus dat,quibus vult,ut Paulo, Magdalenę,& ſimilibus,& huic etiam auxilio poſſet homo re-

Amo reſiſtere ſi uellet, ſed de facto non reſiſtit. Et quamuis cognoſcat Deus, hoc eſſe futurum infallibiliter, homo tñ liberè conuertitur, & hoc multis negatur, propter eorum grauiſſima peccata. Vnde Adrianus loco citato optimè dicit, φ ad carnalia corda conuertenda .i. peccatores, opus eſt plus, q̃ ſufficienti gratia, ſeu Diuina aſſiſtentia, ſed abundanti, & quæ onus in parte magna alleuiet. Hanc ſcilicet gratiam abundantem ob hominum demerita, quaſi ab indignis ſæpè ſubtrahit, vt ſint *quaſi uulnerati dormientes in ſepulchris.*

mo abſolutè reſiſtere, ſed de facto non reſiſtet.
Adria.

Secundò multis Infidelium nationibus Deus denegat prædicationes, reuelationes ſanctas, miracula, exempla ſanctorum, & ſimilia ob turpiſſima eorum peccata contra legem naturalem commiſſa. Item multis Prouincijs, & Regnis donum fidei ſubtrahit, permittendo cadere illos in fidei errores. Sic D. Greg. dicit, *Spiritum Domini prohibuiſſe prædicari Euangelium in Aſia; quia necdùm ad uitam reparari merebantur.* & Act. 4. *Oportebat primùm loqui uobis uerbum Dei, ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis præcepit Dominus.*

Quare Deus neget multis nationibus p̃dicationes, reuelationes, & miracula.
Nota.
Spiritus Domini quare prohibuit p̃dicari Euangeliũ in Aſia.
D. Grego.
Actorum 4.

Tertiò, Quoniam ſcriptura pronunciat multos peccatores omni auxilio Diuino deſtitutos, nec ſine magna difficultate reſipiſcere poſſe. Hæc autem difficultas, non ſolum eſt ex parte hominis cum malis habitibus comparata, tum prauorum ſuorum actuum frequentatione preſſius confirmata; ſed etiam ex parte ipſius Dei, qui ob nimiam duritiem eorum, & magnorum peccatorum perpetrationes, tales peccatores deſerit, qui non ſolùm communibus auxilijs, ſed etiam alijs multo maioribus ad pœnitendum indigerent. Ita Salomon, & Iob videntur ſignificare. Eccleſiaſtici 7. *Nemo poteſt corrigere, quem ille deſpexerit.* Iob 21 *Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet; ſi incluſerit hominem, nemo eſt, qui aperiat:* Quæ uerba repetens D. Grego. 11. Moral. cap. 5. per illa uerba, *Deſtruere, & recludere* derelictionem peccatoris in tenebris uitiorum docet ſignificari. Addens, quod *Cain Diuina uoce admoneri potuit, ſed mutari non potuit, quia exigente culpa malitia, iam intus Deus cor reliquerat, cui finis ad teſtimonium uerba faciebat.* Et 1. Reg. 2. explicans illa uerba. *Si in Deum peccauerit uir, quis pro eo orabit?* Dicit; *pleriq́, eorum, qui ad intercedendum pro alijs inſtituti ſunt, peccatorum ſuorum magnitudine in impœnitentis Cordis caliginem proijciuntur, & nulla hominis adhortatione reſipiſcunt.*

B

Nota benè.
Eccleſiaſt. 7.
Iob 21.
D. Grego.
Aureũ dictũ.
Caym Diuina voce admoneri potuit, ſed mutari non potuit.
1. Reg 2.

Secunda verò pars Cõcluſionis, quæ videtur Aug. trac. 53.

tum ex argumentis factis in principio quæſtionis, tum e- C
tiam ex alijs locis ſcripturæ videtur comprobari. Ierem. 13.
Si poteſt (inquit Dominus) *Ethiops mutare pellem ſuam, & Pardus uarietates ſuas, ita & uos poteritis benefacere, cùm didiceritis mala*. & Prouerb. 18. *Impius, cùm in profundum uenerit peccatorum, contemnit*; & Ierem. 3. *Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, & noluiſti erubeſcere, Culpa quippè frequens atterit frontem cordis in impudentiam, ut quò crebrius committitur, eò de illa committentis animus minus uerecundetur*, ut inquit Greg. homil. 10. in Ezechiel.

Hieré. 13. — Prouer. 18. — Hierem. 3.

D. Greg. Quare peccator difficile reſurgit à peccatis.

Hæc autem impoſſibilitas reſurgendi à peccato non eſt, quòd homo non poſſit, (Dei gratia mediante) conuerti, ſed quia, vt ait Salomon: *adoleſcens iuxta uiam ſuam* (videlicet peccandi) *cùm ſenuerit, difficile recedet ab ea*. Voluntas quidem libera eſt, ſed habitu malo trahitur homo in deterius, & venit in profundum peccatorum, ut contemnat. Talis fuit Pharao Rex Ægypti, qui obſtinata voluntate ſuffocatus eſt. Hos ergo Dominus adiuuare non poteſt, non quia non poſſit, cùm abſolute poſſit, & velit, ſed quia ipſi indignos ſe præbent Dei adiutorio, & Dominus in pœnam, Iuſtitia ſic eius volente, reſpondit. *Curauimus Babylonem* per monitiones, inſtigationes, conſcientiæ ſtimulos, *& non eſt ſanata, relinquamus eam*. Vnde Domino D
abeunte, ſequitur illud Prophetæ. Relinquitur enim anima, *Sicut tugurium in uinea, & in Cucumerali, ut ſit Cubile ulule, & ſerpentibus*, Inferni. Quod etiam ipſemet Adria. in quæſtione de Sacramento pœnitentiæ dubio 3. §. ex his, non negauit, iuxta illud Auguſtini: *Hac animaduerſione percutitur peccator, ut moriens obliuiſcatur ſui, qui dum uiueret, oblitus eſt Dei*, hoc eſt offendiculum coram peccante ponere, gratiam excitationis ad conuerſionem nolle adhibere, Ezechiel. 3. *Si Iuſtus conuerſus à Iuſtitia ſua, fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo.*

Nota.

Adria. Pulchra Sñia D Auguſt. de Peccatore.

Ezech. 3.

Reliquum eſt modò, ut argumenta in principio quæſtionis facta, diſſoluamus.

Ad primum. Hæretici negarent hanc Epiſtolam ad Hebræos eſſe Canonicam, vel eſſe à D. Paulo conſcriptam, ſed allucinantur. Præterquàm enim huius rei extet Decretum Concilij Tridentini in Seſſ. 4. in Decreto de Canonicis ſcripturis, antiquiſſimum, & ſemper certiſſimũ dogma fuit in Eccleſiaſtica, inter Canonicas ſcripturas, & hanc ad Hebræos connumeratam fuiſſe. Ita in can. 84. Canonũ Apoſtolicorum, in Conc. Carthaginen. 3. c. 47. Concil. Flor. in Epiſt.

Ad Primum. Hæreticorum reſponſio. Epiſto la ad Hebræos eſt D. Pauli. Concil. Trid. Cõci. Cartha. Concil. Florent.

A piſt. Eugenij ad Armenos. Ita in can. ſancta Romana, diſtin. 15. Qua in re turpiter errauit Caietanus in ſuis commet. in primum caput dictæ epiſtolæ. Certum enim eſt eſſe à D. Paulo conſcriptam, & eſſe canonicam: certum quoque eſt hebraicè eſſe exaratam, ſicut & Euangelium Matth. ſed de hoc aliàs.

Error Caietani dicentis Epiſtolam ad heb. non eſſe D Pauli.

Solutio aliquorum Catholicorum.

Aliqui alij Catholici, ut à D. Paulo acerbitatem huius ſententiæ remouerent, mendacium, & falſitatem ei impoſuerunt, dicentes: Paulum exceſſu quodam, & potius animo de terrendi peccatores eam tam tremendam comminationem pronunciaſſe: adducti illis Apoſt. ſubſequétibus uerbis, *Confidimus autem de nobis, dilectiſſimi, meliora, et uiciniora ſaluti, tametſi ita loquimur. Non enim iniuſtus eſt Deus, ut obliniſcatur operis ueſtri, et dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, et miniſtratis*, Sed abſit à Paulo tanta impietas, non inanem enim ſed uerum terrorem, & metum incutit peccatoribus. Nec illa uerba ullo pacto ad lapſos poſt Baptiſmum (ut dicemus) referenda ſunt; quod ex alijs uerbis euidētèr colligitur. *Non enim iniuſtus eſt* (inquit) *Deus, ut obliniſcatur operis ueſtri, et laboris, et dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, et miniſtratis*. Quæ uerba omninò referenda ſunt ad eos, qui

B in gratia exiſtebant. Operibus enim extra gratiam factis nō eſt iniuſtus Deus ſi præmium non retribuat.

Triplex reſponſio ad locum D. Pauli.

Qua propter huic loco triplicem Catholici afferunt reſponſionem.

Prima D. Auguſtini.
D. Chryſoſt.
D. Tho.
D. Cyril.
D. Ambro.

Prima eſt D. Auguſtini, libro de uera pœnitentia capit. 3. & Chryſoſt. homil. 9. in epiſtola ad Hebræos, & D. Tho. in 3. p. q. 84. artic. 10. ad primum, & in comment. ſuper eamdem epiſtolam, & Cyrilli lib. 5. in Ioan. cap. 17. & Ambroſij libro. 2. de pœnitentia capit. 2. qui omnes dicunt, loqui Paulum ibi de renouatione per Baptiſmum. Erant enim apud Iudæos (ut ibidem notat D. Tho.) quædam lauacra ſecundùm legem inſtituta; in quibus pluries ſe ab immunditijs purgabant, & aliqui Iudæorum credebant, per lauacrum etiam Baptiſmi, aliquem pluries purificari poſſe. Ad quem errorem excludendum Apoſtolus ſcribit Hebreis, quod *impoſſibile eſt, eos qui ſemel ſunt illuminati ſcilicet per Baptiſmum, rurſum renouari ad pænitentiam*, ſcilicet per Baptiſmum, *qui eſt lauacrum regenerationis, & renouationis ſpiritus ſancti*, ut dicitur ad Tit. 3. & rationem aſſignat ex hoc; quòd per Baptiſmum homo Chriſto Commoritur. Vnde ſubdit; *Rurſus crucifigentes ſibimet ipſis filium Dei*.

Varia lauacra erant apud Iudæos.

Ad Tit. 3.

Quę

A lam. *ſed maledictioni, ſeu maledicto proximam*; quod uerbum, ut exponit Chryſoſtomus Homil. 10. ad Hebræos, maximum ſolamen nobis affert. *O, quantam* (inquit Chryſoſtomus) *habet hic ſermo conſolationem, maledicto proximam, non maledictam. Qui autem netdum in maledictionem incidit, ſed proximus eſt, & longè fieri poterit, & non hoc ſolo conſolatus eſt, ſed etiam in eo, quod ſequitur. Non enim dixit, reproba, & maledictioni proxima, quæ comburetur. ſed quid? Cuius conſummatio eſt in aduſtionem, ſi uſque ad finem permaneat, inquit, ſi abſcindamus, ſi aduramus ſpinas, poterimus mille bonis perfrui, & fieri probabiles, & benedictionis participes.* D.Chryſ.

Ad tertium ex decimo ad Hebræos, D.Chryſoſtomus homil. 20. exponit textum de hoſtia Baptiſmatis, per quā Chriſto commorimur; & quòd in hoc diſcrimen ponatur cum hoſtijs ueteris teſtamenti, quæ offerri conſueuerunt pro peccato, ita ut ſit ſenſus: Non eſt alia mos, cui per Baptiſmum cōfiguremur, nec eſt alia hoſtia, cuius oblatione ſufficientiſſimè, & ad plenum Deo ſatisfiat, ſicut Baptiſmus; Nec uerba intelligenda ſunt de hoſtia pœnitentiæ; in quem ſenſum accipienda ſunt uerba D. Cyrilli lib. 5. in Ioan. cap. 17. cùm inquit, Non dixit Paulus, non eſt ultra pœnitentia; neque dixit, non eſt ultra remiſſio, ſed *hoſtia* (inquit) *ultra non eſt*, hoc eſt, crux ſecunda ultra non eſt. Hoſtiam quippè hanc uocat. Vna namque hoſtia perficit in perpetuum eos, qui ſanctificantur. Eandem ſententiam, & explicationem affert D. Auguſtinus in epiſtola ad Romanos.

Ad tertium. Expoſitio prima D.Chryſ.

Paulus de qua hoſtia intelligatur. Hæb 10. D.Cyril.

B

D.Auguſt.

Altera huius loci expoſitio habetur ex Gloſſa, quæ intelligit de hoſtia ſacramenti pœnitentiæ, & eſt ſenſus: quòd uoluntariè peccantibus, id eſt, in peccato perſiſtentibus, & permanentibus non relinguitur hoſtia pœnitentiæ; Imò nec ſuffragantur alia ſacramenta, & ita eſt. Secunda expoſitio gloſſ.

Tertia expoſitio poteſt addi, quòd Paulus loquatur de his, qui ad infidelitatis errorem reuertuntur, quibus non relinquitur alia hoſtia pro peccati expiatione; quoniam, ut dicitur. Act. 4. *Non eſt aliud nomen ſub cœlo, in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi Ieſu Chriſti.* Et uidetur hæc expoſitio maximè quadrare litteræ. Tertia expoſitio. Act. 4.

Ad Quartum ex Amos primo, & ſecundo, dicimus cum D. Hieronymo, in prologo ibidem; & Gloſſa in uerbo, *ſuper tribus ſceleribus Damaſci*, quod allegoricè primum peccatū eſt mala cogitare, ſecundum conſentire in malo, Tertiū opere malum; quartum illius non pœnitere. Qui ergo in tribus prioribus peccat, ſi pœnitet, conuertit eum Deus ad uultum

Ad quartum. D.Hier. Gloſ. Nota expoſitionem loci. Amos. 1.

ſuæ

ſuæ clementiæ: ſuper Quartum uerò ſcilicet, non pœniten- C
te, Deus auertendo faciem ſuam ab eo non conuertit eum.

Secunda Solutio.

Secundò magis ad litteram dicendum eſt. Quòd locus ille debet intelligi de pœna, & captiuitate temporali, *ſuper quartum non conuertam*, id eſt, non liberabo eum à pœna temporali.

Ad Quintū.

Ad Quintum. Reſpondetur negando minorem; & ad probationem de planctu ſamuelis pro Saule reiecto à regno Iſrael reſpondeo. Dominum proieciſſe Saulem à Regno Iſrael, propter peccatum ſuum, & impœnitentiam eius. Non enim fuit uera pœnitentia Saulis dum dixit Samueli, *peccaui*, ſed fuit ſimulata, & pro conſeruando Regno, & obtinendo honore apud populos. Vnde textus habet hec uerba. *Et ait Saul peccaui, ſed nunc honora me coràm ſenioribus Populi mei, & coràm Iſrael, & reuertere mecum, ut adorem dominum Deum tuum.* Cùm ergo fictè Saul pœnituerit, ideò Dominum non parcit utum dicitur pœnitenti, & ſic intelligitur illud, quod præcedit paulò antè, *Triumphator in Iſrael non parcet, & pænitudine non flectetur*, id eſt, ficta pœnitentia, aliàs enim uerè pœnitentibus parcit Dominus, & quia Saul fictè pœnitebat, ideò dicit Dominus Samueli, ne lugeat Saul, quoniam proiecit eum, primò à Regno Iſrael, ne temporaliter regnet, ſecundò à cœleſti, à quo pro ſua impœnitentia excludetur. D

Pænitentia Saulis fuit ficta.

Nota expoſitionem.

Hieremiæ locus quomodo ſit intelligendus, & de qua pœna. Gen. 15.

Et ad locum Ieremiæ, dicimus, intelligi de pœna temporali, qua Deus uoluit eos punire, & exigentibus ſic eorum peccatis, nullus relinquitur euadendi locus. Sic accipienda ſunt uerba Geneſ. 15. *Completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum*, propter quas pœnis temporalibus affici debent. Sic etiā præfata uerba Amos, & Ieremiæ poſſunt intelligi. Similiter dicendum eſt de Antiocho, quòd non erat conſecuturus, quod petebat à Domino. Petijt autem uitam temporalem, uel certè ſi aliud petiuit, non uerè pœnitendo petiuit, & principaliter propter pœnam fugiendam pœnitebat, & orationē ad Deum fundebat. Vnde cùm primum (ut ſcriptura refert) fætorem ſuum ipſe ferre non poſſet, ita ait: *Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Orabat autē hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.*

Rex Antiochus petijt, à domino uitā temporalem.

Eſau quomodo dicatur nō inueniſſe locum pænitentiæ quoad Deum.

Nec Eſau dicitur *inueniſſe locum pænitentiæ* quoad Deū de ſuis peccatis, ſed ad litteram intelligendum eſt, non inueniſſe locum pœnitentiæ ab homine Iſaac patre ſuo. Ab ipſo enim cum lachrymis non impetrauit benedictionem primogeni-

A geniti, quamuis impetrauerit benedictionem minorem, ſic (ut benè Caiet. in Comment. ad Hebræ.ca.12.) Qui ſemel perdunt virginitatem, nunquam inueniunt locum pœnitentiæ apud Deum, quoad priorem dignitatem. Similiter *nec Eſaù inuenit pœnitentiæ locum*, reponentem eum ad benedictionem, & primitiua, quæ cupiebat hæreditare.

Qui ſemel perdunt Virginitatē nunquā inueniūt locum pœnitentiæ apud Deū, quoad priorem dignitatem.
Caietanus.

Vel dicamus, Eſaù non rectè pœnituiſſe, ſed ſuæ pœnitentiæ commiſcuiſſe, & addidiſſe aliud graue peccatum. Vnde Gloſſa interlinearis in illo verbo, *Non inuenit, &c. caruit* (inquit) *benedictione, non quòd non pœniteret; ſed quia non pœnituit, vt debuit, dicens: Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob Fratrem meum*, & in alio verbo, *quamquam cum lachrymis*, inquit Gloſſa, *ex indignatione, & dolore amiſſi honoris contra Fratrem, non ex verâ pœnitentia*. Ex his autem omnibus non habetur, quòd Eſaù uel Antiocho veræ pœnitentiæ locus denegatus fuerit.

Secunda expoſitio ſuper Pœnitentia Eſau.
Expoſitio Gloſæ notanda.
Iniquitas Eſau cōtra Fratrem ſuum.
Ponderatio Gloſæ.

Ad Sextum reſpódeo primò, ad illud de obduratione, & obcæcatione, quòd Deus dicitur obdurare, & obcæcare, quia dat multa auxilia, quibus peccator abutens, maiorem
C contrahit culpam, & animæ duritiem. Vnde quatenus homo occaſionē ſumit ſuæ obdurationis ex Dei auxilio, obduratur, ſeu excæcatur à Deo. In quo ſenſu, tantùm abeſt ut
B obdurare ſit ſubtrahere ab homine auxilium ſufficiens; ut pòtius includat in hoc ſenſu multa, & plura Dei auxilia, quibus abutens homo, dicitur obcæcari, & obdurari. Sed (meo iudicio) non eſt hæc propria ratio obcæcationis, & obdurationis, ut euidenter colligitur ex D.Tho.1.2.q.79.artic.3. vbi habet, quòd *obcæcatio, & obduratio duo important, & motum animi humani inhærentis malo, & auerſi à Diuino lumine, & ſubtractionem gratiæ: ex qua ſequitur, quòd mens diuinitus non illuminetur ad rectè videndum, & cor hominis non emolliatur ad rectè viuendum*, & hoc modo verè dicitur Deus cauſa aggrauationis aurium, & obdurationis cordis. Quoniam huiuſmodi excæcatio, & obduratio ex parte huiuſmodi ſubtractionis, ſunt quædam pœnæ, ex quibus homo non fit deterior, ſed deterior factus per culpam, has incurrit. Et quamuis excæcatio ex ſui natura (cùm ſit præambulum ad peccatum) ordinetur ad damnationem eius qui excæcatur, propter quod ponitur etiam reprobationis effectus; tamen ex Diuina miſericordia, & prouidentia, excæcatio ad tempus, ordinatur medicinaliter ad ſalutem eorum qui excæcantur: non quidem omnium, ſed prædeſtinatorū, quibus *omnia cooperantur in bonū*, vt dicit Paulus ad Ro.8.

Ad Sextum. Reſpondetur Primò.
Deus quomò dicatur excæcare, & obdurare.
Obduratio includit in ſe multa Dei auxilia, quæ qa homo ſpernit, obdurari dicitur.
D.Tho.
Excæcatio, & obduratio duo important, inhæſionem malo, & auerſionē à bono, & à gratia.
Quomodo Deus dicatur aggrauare aures.
Excæcatio licet ex ſui natura ſit pāmbulū ad dānationē; tñ excęcatio ad tp̄s, ordinatur à Deo medicinaliter ad ſalutē eorū qui ſūt p̄deſtinati
Rom. 8.

Vnde

Aſius habentur in S.Thom.prima parte,quæſt.23.artic.3. Nec excæcatio aliam cauſam habet meritoriam,niſi malitiam,ut 1.2.quæſt.79.artic.3.ad tertium docet Idem S.Tho.

D.Tho. Excæcatio nullã aliam cauſam meritoriam habet niſi malitiã.

Vt autem Animæ,quę Diuinę gratiæ habitibus ueſtita,& ornata fuit,nuditatem, quæ ex detractione, & expoliatione Diuinæ gratiæ naſcitur,clariſſimè agnoſcamus, lubet ea uerba Iſaiæ in ca.3.dilucidiſſimè exponere, ut animæ gratia ornatæ degradationem percipientes,peccatum quod eius cauſa eſt,longius fugiamus.

Quibus ornamentis anima per peccatum expolietur.

Pro eo quòd eleuatæ, (inquit Dñs) *ſunt filiæ Syon. & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant, & pedibus ſuis compoſito gradu incedebãt. Ideò decaluabit Dominus uerticem filiarum Syon, & Dominus crinem earum nudabit*. Sed quæ pro peccato in perſona filiæ Syon peccanti animæ eueniunt, audiamus.

Iſai 3.

Auferet (inquit) *Dominus, à filia Syon ornamentum calceamentorum*, id eſt ſui ipſius cognitionem, & humilitatem;& anima,quæ prius ſuæ cognitionis calceamentis ornata incedebat,& à Diuino ſuo ſponſo amabiliter, & iocosè audiebat, *quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia Principis*, nunc oblita ſui ipſius, & calceamentis ſuæ cognitionis ſpo-B liata,à ſpōſo repudiatur. Vnde acerbè ab eodem repellitur dicens: *Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt ueſtigia gregum tuorum, & paſce ædos tuos iuxta tabernacula paſtorum*.

Humilitas eſt calceamentũ animæ.

Cant 5.

Auferet lunulas, id eſt,cœleſtium,ſupernarumque rerum contemplationes;& felix anima quæ prius cum Paulo dicebat, *conuerſatio noſtra in cœlis eſt: & cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto*: Et cum Regio Propheta clamabat; *Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita & anima mea ad te Deus*; quæ gemēs,& anxiè cum eodem ſuſpirabat dicēs: *quando ueniam, & apparebo ante faciem Dei*; nunc infelix facta peccato, *iniquitatem meditata eſt in cubili ſuo*, terrena ſapit, & carnalibus delitijs indiſſolubiliter adhæret; renuēs apparere in conſpectu Domini, *ne uideatur ignominia eius, & appareat nuditas illius*.

Lunulæ animæ, eſt coutēplatio rerum cæleſtium.

Philip 3 d.

Philip.1.c.

Pſal 41 a.

Pſal.41.a.

Pſal.35 a.

Philip 3 d.

Abach.2.c.

Aureum bonæ conſcientiæ torquem, Caſtum, pectus ornantem, anima primò in gratia manēs geſtabat,& cum Paulo multoties (& ſi humiliter) dicebat; *nihil mihi conſcia ſum, ſed non in hoc iuſtificata ſum*; & cùm Iob; *verebar omnia opera mea, ſciens quia non parceres delinquenti*: & cùm Dauid. *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo*. Quæ una tantùm Domini lotione non contenta, per pœnitentiã cum

Torques animæ, eſt bona conſcientia.

1.Cor 4.a.

Iob.9.d.

Pſalm.18.

Pſal.50.

Prouerb.19.b.

Iob.15. Prouerb.21.a.

cum eodem Propheta amplius lauari cupiebat dicens: *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* C
Veruntamen per peccatum, ablata bona conſcientia, *deuorat iniquitatem*: & (ut ait Iob) *iniquitatem quaſi aquam bibit*, & tandem *gloriatur cùm malè fecerit, & exultat in rebus peſſimis*.

Monile animę eſt iugum timoris Domini.
Matt.11.
Tren 3.c.
Apoc.5.c.
Hiere 2.

Perdit inſup *monilia*. Sed quod eſt iſtud monile animę collum perſtringens? Non aliud utique, niſi iugum timoris Domini de quo Dominus dicebat, *tollite iugũ meũ ſuper uos. Iugũ enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue*. Suaue quidem iugum, de quo propheta dicebat: *Bonũ eſt uiro, cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua*. Sed proh dolor. Miſera anima per peccatum, Domini iugum relinquit, cui ſeruiendo regnabat, illud proijcet, & uincula eius diſrupit. Vndę Dominus per Ieremiam dicebat: *à ſæculo confregiſti iugũ, rupiſti uincula, & dixiſti, non ſeruiam.* Sed quod peius eſt, relicto iugo Domini, Diaboli iugum anima ſumit, non dantis requiem, dicente Propheta; *Seruietis Dijs alienis die, ac nocte, qui non dabunt uobis requiem.*

Relicto Domini iugo ſuaui, anima per peccatũ Diaboli iugũ granè aſſumit.
Ierem.16.
Armillæ animæ, ſunt bonæ operationes.
Prouerb.31.

Perdit etiam *armillas*, id eſt, bonas operationes. Et anima, quæ prius ſimilis mulieri forti, *quæ manum ſuam mittebat ad fortia, cuius digiti apprehendebant fuſũ, quæ manũ ſuam aperiebat inopi, & palmas ſuas extendebat ad pauperem*: nunc D
per peccatum, beneficientiæ, & miſericordię uiſcera clauſit.

Mitra animæ, eſt donum ſapientiæ.
Prou.24.a.

Perdit inſuper *Mitram*, id eſt, donum ſapientiæ, ſuccedit que ei per peccatum mentis deprauatio; quia *rapinas meditatur mens eius, & fraudes labia eius loquuntur*.

Diſcriminale animæ, eſt sãcta diſcretio.
3.Reg 3.
1.Cor.12.

Quod in cauſa eſt, ut *diſcriminalia* capillos hinc inde diuidentia, id eſt ſanctam diſcretionem deperdat. Quæ diſcriminalia, quamvè diſcretionem enixè Salomon, cùm eſſet paruulus petiuit à Domino dicens: *Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, ut populũ tuũ iudicare poſſit, & diſcernere bonũ, & malũ.* Que diſcretio eſt maximum Dei donum, de quo dicebat Paulus *alij diſcretio ſpirituũ*; ſed anima peccatrix, inter bonum, & malum, & inter amarum, & dulce non diſcernens, cœleſtibus relictis delicijs, cœnoſo peccatorum uolutabro, porcorũ more uolutatur.

Periſcelidæ animę, ſunt donum fortitudinis.
Pſal.17.
Pſal.26.a.
Prouerb.13.b.

Perdit *Periſcelidas*, uincula ſcilicet fortitudinis; quibus primò in gratia manens, peccatis reſiſtebat; Imò nil metuẽs, cum Regio Propheta dicebat: *In Deo meo tranſgrediar murum*: & alibi, *ſi conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebo*: quia (ut ait Salamon), *qui timet Deum non trepidabit*; ſed quia

Dominum

A Dominum non initio cauerunt peccando, ideò *ibi trepidauerunt timore, vbi non erat timor.*

Amittit quoque anima per peccatum *Murenulas* firmę ſpei, & quæ prius cum Apoſtolo ſperante clamabat, *in reliquo repoſita eſt mihi corona Iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex*; & cùm Iob: *Repoſita eſt ſpes mea in ſinu meo*; & cum Dauid: *Ego autem in Domino ſperaui*, & iterum: *Credo uidere bona Domini in terra uiuentium*; Iam per peccatum non niſi terrena ſperat, non niſi terrena ſapit, & caduca deſiderat dicens: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur*. Et alibi: *Nullum ſit pratum quod non pertranſeat luxuria noſtra; & coronemus nos roſis antequàm marceſcant.*

Murenulę animæ ſunt Spes ſancta. 2. Tim. 4. 6. Iob 19. 6. Pſal. 30. Pſal. 26. d. Philip. 3. d. Sap. 5.

Olfactoriolis quoque priuatur anima per peccatum, dum perdit guſtus, & diuinas ſuauitates, quibus prius delectabatur. Poſt peccatum enim, cepis, allijſque repleta, nauſeat ſuper cibo cœleſti, & manna ſuauiſſimo.

Olfatoriola animę, ſunt guſtus & ſuauitates ſpirituales.

Inaures amittit, ſcilicet fidem multoties, quæ eſt per auditum, & verbi Dei prædicationem, nec valent quidquã amabiles Dei voces, & admonitiones, quibus clamans, dicebat: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui*. quoniam *obturauit aures* B *ſuas more aſpidis ſurdæ, ne audiat vocem incantantis. Incircumciſæ enim ſunt aures eorum* (vt ait Propheta) *Et audire nolunt, &c.* Nec eſt, quod in aure & fidei formatæ ſubula peccantis animæ auris perforetur: quoniam non placet ſeruire Domino, neque habitare in Monte ſancto eius.

Inaures aĩæ, ſunt fides, q̃ eſt ex auditu. Exo. 21. Deut. 15.

Annulos quoq; perdit aureos, ideſt, recedit à fidelitate, & deſponſatione Dñi. Annuli.n. fidelitatis, & deſponſationis ſignũ ſunt. *Quia verò ſponſauit eam ſibi Dominus in Iuſtitia*; Qui creator, Conſeruator, & ſaluator eius extitit, Ideò fidelitatis, & deſpõſationis ſuæ præcioſiſſimos illi aureos annulos tradidit, ſed fornicata cum amatoribus multis, chariſſimo ſuo ſponſo extitit infidelis.

Annuli aĩæ, ſunt fidelitas deſponſationis eius, cum Deo. Oſeæ 2.

Gemmas rurſus in fronte pendẽtes. i. donum intellectus, Conſilij, & ſcientiæ deperdit, quæ per peccatum mentis corpore conturbata quid faciat ignorat.

Gemmæ animæ, ſunt donum intellectus, conſilij, & ſcientiæ.

Demuntur rurſus ab anima *mutatoria* virtutum; Quę.n. primo in gratia manens per uarios gradus ab una in aliã uirtutem pergebat implendo illud prophetę, *Ibunt de virtute in virtutem nunc*, ab iniquitate in iniquitatẽ ſine charitate deſcendit. *Abyſſus.n. abyſſum inuocat: & peccatũ quod per pœnitentiam non deletur, ſuo ipſam pondere ad aliud trahit.*

Mutatoria animæ, ſunt uirtutes. Pſal. Pſal. D. Aug.

Palliola, & linteamina animæ, ſunt verecundia, &c.
Hier. 3.
Hier. 3.
Prou. 12. a.

Palliola inſuper, *& linteamina* auferuntur ab ea, hoc eſt, peccandi verecundia, frontis perfricacite ſuccedente. *frons* (inquit) *meretricis facta eſt tibi*, & iterũ: *In omni colle ſublimi, & ſub omni ligno frondoſo tu proſternebaris meretrix.* Neque mirum. *Impius enim cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit.*

Acus animæ, eſt cõpunctio & remorſus conſcientiæ.

Hinc eſt, quod acu et priuetur, & eam amittat. i. cordis perdat compũctiones, & ictus; Succedatq; ei ficta pax; quę tñ, dum ait *pax, pax, nõ eſt pax.* Quia *nõ eſt pax impijs dicit Dominus.*

Specula aïæ, ſunt exempla ſanctorum.

Specula quoq; i. Sanctorum exempla deperdit; dum peccatores alios ſequitur, & per ipſorum ſemitas decurrit; *abit poſt veſtigia Gregum ſuorum, & paſcit ædos ſuos iuxta tabernacula paſtorum.*

Sindon aïæ eſt gratia.

Sindone quoq; i. charitatis veſte, *quæ operit multitudinem peccatorum*, expoliatur: vt ſic ablato Diuinæ gratiæ tegumẽto, impleatur in eá verbum Domini ſeuerum dicentis: *oſtendam in gentibus nuditatem tuam.*

Vittæ ſtringẽtes caput aïæ, ſunt firmitas mentis.
Hier. 3.
Tren. 1.
Prou. 11.

Vittas quoq; caput ligantes, & firmiter ſtringentes nõ habet; quia mentis firmitate per peccatum priuatur. Vñ Hieremias dicebat: *Peccatũ peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt*: & Salomon dicebat: *Impius facit opus inſtabile.*

Theriſtra aïę, ſunt oẽs virtutes meritoriæ.
Caluitiũ aïæ, peccantis, eſt eius perpetua confuſio.
Cilicium peccantis animæ, ſunt pœna ſenſus, & damni.

Deniq; miſera anima per mortale peccatũ *Theriſtris*. i. Virtutibus omnibus meritorijs priuata, repleta iniquitatibus, nec ſanata, aut ſanari volens, relinquitur à Domino in obſtinatione ſua, vt expletis temporalibus doloribus, & ærumnis peccati fœtore vndiq; cõſpirante, funiculo reatus ipſam conſtringente, caluitia perpetuæ confuſionis ipſam deturpante, tandemq; pœnarum ſenſus, & damni crudeliſſimo cilicio ipſam premente, & pungente, mœrens, ac lugens, in perpetuæ obliuionis terra, profundo. i. Inferni lacu deſolata ſedeat.

Ad Septimũ.
Multiplex acceptio peccati in ſpiritum ſanctum.
D. Aug.

Ad Septimũ. Multipliciter Doctores reſpondent, ſecundũ varias acceptiones peccati in Spiritum ſanctum. Et quoniã exponere quid ſit peccatum in Spiritum ſanctũ (vt D. Aug. placuit) de verbis Domini ſermone 11. difficillimum eſt, vincitq; omnem aliam ſacræ ſcripturæ difficultate; ideò ſemper illam dicit ſe euitaſſe in concionibus ad Populum. Qua propter quid de eo Doctores ſenſerint, ſummatim referamus.

D. Athana.
D. Hila.
D. Ambro.
D. Hiero.
D. Chryſoſt.
Duran.
Quid ſit peccatũ in Spiritũ ſanctum.

D. Athanaſius, Hilarius, & Ambroſ. Hieron. & Chryſoſt. homi. 40. in Matth. & Durand. in 2. d. 43. q. 1. peccatum in ſpiritum ſanctum, dicunt eſſe blaſphemiam contra Spiritũ ſanctum eſſentialiter, vel etiam notionaliter acceptum, vt cum Iudæi Chriſtum blaſphemabant in his quæ operabatur, vt Deus; ſicut dum opera quæ faciebat virtute propria Diuinitatis

A ratis, Beelzebub principi Dœmoniorum attribuebant.

D. Augu. opinio.

D. Augu. loco citato, peccatum in Spiritum ſanctum dicit eſſe finalem impœnitentiam: cùm videlicet quis in peccato mortali moritur. Et cùm ſit contra remiſſionem peccatorũ, quæ tertiæ perſonæ attribuitur, dicitur peccatum in Spiritum ſanctum.

Opinio aliorum.

Alij putant omne peccatum ex induſtria, & ex malitia cõmiſſum appellari debere peccatum in Spiritum ſanctũ; non quidẽ ex inclinatione habitus praui, quæ malitia dicitur; ſed prout ex ſpeciali contemptu remouetur id, quod electionẽ peccati poterat impedire. Ita D. Tho. 2. 2. quæſt. 14. art. 1. 2. & tertio: S. Bonauen. & Gabr. in 2. d. 43. Gerſon in ſuo tractatu de peccato in Spiritum ſanctum par. 2. & Nicolaus de lyra in cap. 12. Math. Sotus verò, in dicta d. q. 1. putat, deſperationẽ de Diuina miſericordia, quæ non ex ignorantia, vel paſſione, ſed ex malitia proficiſcitur, propriè appellari peccatum in Spiritum ſanctum.

D. Thom. D. Bonauen. Gabr. Gerſon. Nicolaus de Lyra. Soti opinio.

Marci 2. D. Hierony. D. Thom.

Et quamuis prima ſententia videatur eſſe ad litteram, vt ex Marci 3. colligitur, & Hiero. in Epiſt. ad Marcellam latius explicat: tñ ſnia D. Tho. mihi valdè probatur, ꝙ tunc tale peccatum committatur, cùm homo ex malitia, & ex iniqua electione, ſibi viam præcludit ad ſalutem, negligitq; remedia ad peccata vitãda, mediaq; ad virtutẽ adipiſcendam vltrò abijB cit. Et huius sũt ſex filiæ, Deſperatio, Obſtinatio, Impœnitentia, Præſumptio, Impugnatio veritatis agnitæ, & Inuidentia charitatis fraternæ.

Cur peccatũ in Spiritũ ſanctum dicatur irremiſſibile.

Dr̃ autem irremiſſibile, ſm primã ſnĩam; quia homo, peccando cõtra opera Diuinitatis, præſertim Diuinitate apertè reuelata, nullam excuſationem hẽt, nec uenia, & remiſſione eſt dignus. *Vnde Iudæis* (vt inquit Chryſoſt.) *tale peccatum remiſſum non fuit, neq; in hoc ſæculo, neq; in futuro. Quia pro eo paſſi ſunt pœnã & in præſenti quidẽ vita, per Romanos, & in futura in inferno.* Vel irremiſſibile dr̃, iuxta Auguſtinum, ob finalem impœnitentiã: cùm neq; in hac vita, neq; in futura dimittatur. Vel iuxta tertiã ſnĩam, irremiſſibile dr̃, qñ ex malitia procedit, quia ex ſuo genere non hẽt cauſam, uel mediũ remiſſionis, cùm oĩa media ex malitia negligant, niſi mutẽt propoſitum ex diuina miſericordia; per quam aliquando tales, quaſi miraculosè, ſpiritualiter ſanantur.

Cur peccatũ in Spiritũ ſanctum dicatur irremiſſibile ſecundũ Aug.

Ex parte Dei nũquàm præcluditur uia ad remittendum peccata.

Ex quibus patet, ꝙ ex parte omnipotentiæ, & miſericordiæ Dei, numquam præcluditur uia ſanandi, & remittendi peccata. Ex parte tamen liberi arbitrij, quod in hac uita ſemper eſt uertibile, cùm quãdoq; abijciat à ſe id per quod uerti

V 2 poteſt

poteſt ad bonum: efficitur ex parte ſua peccatum irremiſſibile, licet Deus poſſit illud remittere. C

Peccatum ad mortẽ ꝓpriè eſt peccatum finalis impœnitentiæ. Magiſter.

Ad Octauũ reſpõdeo. Peccatum ad mortem propriè, eſſe peccatum illud, in quo homo moritur, in eo perſeuerans uſque ad mortem incluſiuè. Ita Magiſter in 2. diſt. 43. & Aug. lib. 1. retractationum cap. 19.

Nulla iniquitas ex ꝓprio genere habet vt ſit peccatũ ad mortẽ ſm Caietanũ.

Peccatum autem ad mortem, (ut rectè notat Caiet. ſuper Ioan.) *Non eſt ſpecies peccati. Nulla n. iniquitas ex proprio genere eſt peccatũ ad mortem, ſed aliunde habet, vt ſit ad mortẽ, nempe ex parte peccantis, cùm affectum habeat ad peccatũ aliquod; puta fornicationem, vſuram, hereſim, &c. vt velit in eo perſeuerare vſq; ad mortẽ, pro quo non eſt orandum, cùm hæc ſit peſſima peccatoris conditio, & directè contrarietur tam veniæ, quã petitioni, & orationi alterius pro illius venia.* Ita Caietanus hæc poſtrema uerba; mihi non probantur, uidelicet: *Quòd ſi quis habeat animũ perſeuerandi in peccato et vſq; ad mortẽ incluſiuè, non ſit pro eo orandum.* Semper. n. pro aliquo orãdum eſt, quouſq; in hac uita eſt: cùm in quacumque die, concurrente Dei gratia, quæ nunquã deficit, peccator homo conuerti ad Deum poſſit. Vñ D. Aug. loco citato inquit: *De quocũq; peſſimo in hac vita conſtituto, non eſt vtiq; deſperandũ; nec pro illo impatienter oratur, de quo non deſperatur.* Sed peccatum ad mortem propriè illud dicendum eſt, in quo homo D moritur, & uitam finit, ſic Aug. ibidem, retractans quæ dixerat primo de ſermone Dñi in monte, ubi dixerat, *Peccatũ Fratris ad mortem, pro quo non eſt orandum, eſſe oppugnationem fraternæ gratiæ ex inuidia*, recantans palinodiam addit: *Si in hac tamen ſcelerata mentis peruerſitate finierit hanc vitã.* Itaq; dum in hac uita quis eſt, orare pro eo debemus, ut Auguſ. dicit ibi, dum uerò uitam finierit quis in peccato, pro eo orandum non eſt; cùm ſit peccatũ ad mortem, extra ſpem ſalutis, & Inferno deſtinatum, iuxta illud, *ſi ceciderit lignum ad Auſtrum ſiue ad Aquilonem ibi manebit.*

Caiet. ab auctore partim mordetur, & benè.

De conuerſione cuiuſque quantucunq; peccatoris nõ eſt deſperandum, dum eſt in hac vita. D. Auguſt. D. Auguſtini retractatio.

D. Greg. quõ dicatur Traianũ ab Inferno liberaſſe. D Soto. Cano. Alfonſus Ciacon. D. Tho.

Nec obijciatur illud D. Gregorij de Traiano, qui poſt trecẽtos annos ſuſcitatus dicitur de inferno eius precibus, licet Soto in 4. diſt. 45. quæſt. 2. art. 2. & Cano lib. 5. locorum Theologicorum duriſſimum creditu uideatur, quamuis ueriſſima ſit hiſtoria. De qua copioſè, & ſtylo admodum elaborato, librum ſcripſit Frater Alphonſus Ciacòn. Qm̃ uel eſt dicendũ non fuiſſe finaliter damnatum, ſed precibus B. Gregorij ad uitam reuocatũ, gratiamq;, & remiſſionem peccatorũ conſecutũ, tandemq; mortuũ ſalutẽ adeptũ fuiſſe, & à pœnis inferni immunẽ euaſiſſe, ut tradit S. Tho. in 4. d. 45. q. 2. arti. 5. ad 5.

A ſicut factum eſt de alijs, qui iam damnati precibus Apoſtolorum reſuſcitati, ſaluati ſunt.

Vel dicendum eſt ſuſpenſam fuiſſe pœnam illius in Inferno vſque ad diem Iudicij, & id Gregorium precibus ſuis obtinuiſſe. Lege D. Thomam in primo d.43. quæſt.2. arti. 2. ad quintum; & in quæſtionibus de veritate, quæſt. 6. artic. 6. ad quartum.

Nec audiendus eſt Abulenſis, in 4. lib. Regum quæſt. 57. dicens: *in oratione pro Traiano, quem credebat eſſe damnatum, Diuum Gregorium mortaliter peccaſſe.* Quoniam ſicut B. Martinus, & Apoſtoli orauerunt pro alijs iam mortuis, vt ſaluarentur, ita & D. Gregorius: non quidem, vt ex inferno immediatè in Paradiſum ij ducerentur; ſed vt ad vitam reuocati, agentes pœnitentiam, & in gratia è vita decedentes ſine peccato ad mortem, de qua loquimur, ad cœlum euolarent. Vnde fallitur Abulenſis in eo, quod ſubijcit, *propter has petitiones, & impetrationes, D. Gregorium à Domino continuo pedum, & ſtomachi dolore fuiſſe percuſſum:* Sed quia cùm ſuis orationibus Traiani animam à gehennæ pœnis liberaſſet, & facta conſecratione Eccleſiæ Sancti Andreæ in Cliuo ſcauri ſuis precibus obtinuiſſet à Domino, ut fidelium ibi ſepultorum animæ ab Inferni pœnis liberarentur, ne (ut Apoſtolus B 2. Corint. 12.) à multitudine reuelationum, & fauorum Dei extolleretur, pro humilitate conſeruanda, ijs ſtomachi, pedumq; laboribus, (Ioanne, & Petro Diacono referentibus) afflictatus eſt.

Abulēſis male dicit, dum ait D. Grego. orādo p Traiano mortaliter peccaſſe.

Falsū eſt D. Grego. fuiſſe dolore ſtomachi percuſsū, quia pro Traiano rogauit.

2. Corin. 12.

Ioā. & Petrus Diaco.

Vel melius dicamus. Huiuſmodi dolores non eſſe illi datos poſt illas petitiones, & continuatos; cùm etiam illis, ante præfatas orationes affectus fuiſſet. Sed hæc digreſſionis cauſa dicta ſint.

Ad confirmationem argumenti de incredibilitate Iudæorum dicimus: non potuiſſe credere, quia nolebat. Ita Auguſtinus in Ioannem, cap. 12. *Quare* (inquit Auguſtinus) *non poterant credere? ſi à me quæratur, citò reſpondeo, quia nolebant: Malam quippe voluntatem eorum præuidit Deus, & per Prophetam pronunciauit ille, cui futura abſcondi non poſſunt; ſed aliam cauſam (inquis) dicit Propheta, non voluntatis eorum, quam cauſam dicit Propheta? quia dedit Deus ſpiritum compunctionis, oculos, ut non uideant, aures, ut non audiant, & excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum; & hoc eorum voluntatem meruiſſe reſpondeo. Sic enim excæcat, ſic obdurat Deus, deſerendo, non adiuuando, quod occulto iudicio facere poteſt, iniquo non poteſt.*

Ad confirmationem argu.

Iudæi nō poterāt credere quia nolebāt D. Auguſt.

Adrianus. Nota, q̃uo intelligatur ly, (quia).

Adrianus adhuc nodum difficultatis ſolutum eſſe nõ cenſet. Quoniam cauſam impoſſibilitatis credendi reddit Dominus ex pronunciatione Iſaiæ Prophetæ, nihil memorans de voluntate Iudæorum. Vnde concludit, quòd ly, *Quia*, dum dicit, *quia excæcauit oculos eorum*, non denotet cauſalitatẽ, ſed ſolùm ſit nota illationis, ut ſit ſenſus: Quia Iſaias prædixit, eos non eſſe credituros, neceſſe eſt, eos non credere. C

Ad confirmationem. Actorum 8. Iere. 26. Matth. 22.

Et ad aliam confirmationem, Act. 8. dico, quòd ly, *Fortè*, non dicit dubium, ſed difficultatem rei, ut Ierem. 26. *Si forte audiat*. Ezech. 3. *Si fortè audiant, & quieſcant*, & Matth. 22. *Forſan verebuntur filium meum.* Non quòd Deus dubitaret, ſciebat enim quid eſſent facturi; ſed quòd videret hoc illis eſſe difficile.

Ad Nonum. D. Hierony.

Ad nonum reſpondeo, quòd D. Hieronymus cum ibi in vim probationis ſubdat hæc verba; nam per ignis ſimilitudinem, quem in prædictas gentes mittendum prædixit, grauem, atq; irreuocabilem iram Dei, ad euerſionem earumdẽ Ciuitatum proceſſuram voluit demonſtrare, videtur locutus non de indulgentia culpæ, ſed pœnæ, & quod pro eo nõ ſit eis daturus pœnitentiam liberantem: In quem ſenſum interpretatur illud Iacobi 2. *Iudicium ſine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiam.* Et intelligitur de miſericordia liberante, non excludendo miſericordiam mitigantem, quam Deus in punitione ſemper exhibet, cùm culpas puniat citra condignum. D

Iacob. 2. Augu. q̃uo ſit intelligẽdus.

Ad dictum autem D. Aug. Reſpondeo, humanæ vitę periodum pleriſq; ob peccatorum multitudinem, & grauitatẽ breuiari certum eſſe in ſcripturis Sapientiæ 4. *raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius, aut fictio deciperet animam eius*, Et Pſal. 54. *viri ſanguinum, & doloſi, nõ dimidiabunt dies ſuos.* Vbi lyra exponit, *non peruenient ad dimidiam ætatem naturalis vitæ, quia putabant ſceleſti in peccatis ducere dies ſuos, & poſtea pœnitere.* Item Pſal. 101. *Ne reuoces me in dimidio dierum, meorum, paucitatem dierum meorum nuncia mihi.* &c. (vt Adria. ait) *maxima clementia ſit, vt in dimidio dierum ſuorum auferantur è vita, qui in finem permanſuri eſſent impœnitentes, cùm & ſibi peccata peccatis addendo, cumularent, & mala vitæ exemplo alijs pleriſq; nocerent.* Semper tamen in quocumq; termino homo à vita reuocetur, facultas reſurgendi à peccato per Dei auxilium ei non denegatur.

Sapien. 4. Pſal. 54. Nota pro prædicatoribus. Pſal. 101. Adrianus.

Ad D. Grego. Reſpondetur

Ad dictum D. Gregorij ſimiliter dicitur, ꝙ ſemper Deus, quantum eſt ex ſe, paratus eſt curare hominem infirmũ, ſed malitia hominum prohibetur, iuxta illud Iſaiæ 59. *non eſt abbreuiata*

Iſa. 59.

A *breuiata manus domini, vt ſaluare nequeat, neque eſt agrauata auris eius, vt non exaudiat, ſed iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos, & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret.*

Ad Decimum. Negamus, Deum unquam viatoribus decernere non dare gratiam: quamuis ob peccati demerita ſubtrahat pleriſque auxilium ſanæ doctrinæ, immittat Doctores malos, & pſeudo Prophetas, per quos pereant, ut Gloſſa ad Rom. 10. Immò aliquando mittit illis Deus operationem errorum, ut credant mendacio, & conſentiant iniquitati; vt patet in Rege Iſrael qui cùm uellet contra Domini uoluntatem Syriam expugnare & ob id ſuperbè ſuorum Prophetarum reſponſa ſpectaret, veniēte Dei Propheta Michęa, cùm à Rege iniquè interrogaretur reſpondit. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſinixtris, & ait Dominus, quis decipiet Achab Regem Iſrael vt aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? & dixit vnus verba huiuſcemodi, & alius aliter. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait, ego decipiam illum, cui locutus eſt Dominus, in quo? & ille ait. Ero* B *ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius, & dixit dominus. Decipies & præualebis: egredere, & fac ita.* Sic etiam accidit viro Dei in ſermone Domini de Iuda in Bethleem ueniēti, cui cùm præcepiſſet Dominus, ne ibi panem comederet, neque aquā biberet, aut per eamdem viam per quā venit reuerteretur, ab alio Propheta deceptus eſt, qui reuocauit eum, & duxit in domum ſuā mendacibus illis verbis dicens: *Et ego Propheta ſum ſimilis tui, & Angelus locutus eſt mihi in ſermone Domini dicens. Reduc eum tecum in domum tuam, vt comedat panem, & bibat aquam, & fefellit eum.* 3. Reg. 13. Immò, vt dictum eſt, ſæpè ob ante actas iniquitates ſubtrahitur homini facultas illa vberioris gratię, ſine qua non pœnitebit. Et quamquam, abſolutè loquendo, ſemper habeat facultatem pœnitendi, quòd illa numquam deperdatur, cùm ſit ſemper liber, dū eſt in uia, *& in manu conſilij ſui*, tamen, quia ſuperabundante malitia, & cor eius excæcante nunquam illa gratia Dei utetur; ideò dicitur Deum ei gratiā non dare: quocirca tota perditio ex parte hominis dumtaxat accipienda eſt. Nec unquam in viatore conſumata Dei ſententia eſt de ſubtractione ſufficientis auxilij ad pœnitendum.

Ad illud autem Iſaiæ primo dicimus, Deum eos non exaudire; quia ex toto corde non conuertuntur, quod ſi

Ad Decimū.

Notā.

3. Reg. vlti.

3. Reg. 13.

Ob peccata anteacta ſępè ſubtrahiē homini facultas huberioris gratiæ.

Cur Deus dicatur homini gratiā non dare.

conuerterent, vtique exaudirentur. C

Ad Vndecimum. Theodore. Nabuchodonoſor cur fuit ad tẽpus punitus, nõ aũt Balthaſar.

Ad Vndecimum. Theodoretus ſuper quintum caput Danielis, mouens quæſtionem cur Deus ſuperbiam Nabuchodonoſoris ad certum aliquod tempus puniuerit; ſuperbiam verò filij eius Baldaſaris ſubita morte ultus fuerit? reſpondit. Deum futurorum præſcium, quia præuiderat Nabuchodonoſor eo ſupplicio emendatum iri, dignamq; acturum pœnitentiam; propterea animaduerſionem in ipſum certi temporis ſpatio determinaſſe. Quia verò prænouerat Baldaſarem fore omnino incorrigibilem; ideò repẽtina morte, eius ſcelera puniuit.

Ioſephus. Dorothæ. D. Epipha.

De Nabuchodonoſoris conuerſione, & ſalute habetur lòculentiſſimum teſtimonium Ioſephi lib. 10. antiquitatum, & Dorothæi in Synopſi, & Epiphanij in uita Danielis, qui aiũt, propterea Nabuchodonoſor tam durè caſtigatũ eſſe à Deo, quia Deus ipſum perire noluit.

Ananias, & Saphira cur ſtatim mortui ſunt.

Ad illud autem de ſubita Ananiæ, & Saphiræ morte, reſpondeo. Ideò mortuos eſſe ſtatim, quia peccarunt peccato in Spiritum ſanctum. Vnde dicit eis Petrus: *Anania cur tentauit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?* Quia ergò peccans in Spiritum ſanctum non habet remiſſionem ſui peccati, neque in hoc ſæculo, neque in alio; ideò ſtatim expirarunt, & huic longiſſimæ quæ D ſtioni ſit finis impoſitus.

ARTICVLVS QVINTVS.

An flagella, quibus à Deo in præſenti uita punimur, ſint ſatisfactoria?

Titulus quæſtionis.

SEnſus quæſtionis eſt; Vtrũ mala pœnæ, puta infirmitates, tribulationes, mortes parentum, cęteræq; ęrumnę, & iniurię erga bona, famam, & perſonas proprias, operentur ad ſatisfactionem pœnæ debitę pro peccato? Et uidetur, quòd non.

Primum argumentum.

Primò. Huiuſmodi pœnæ, ſeu flagella nõ naſcuntur ex noſtra electione, & uoluntate, cùm à Deo, medijs externis cauſis, multoties nobis etiam inuitis; infligantur, ergo nõ ſunt ſatisfactoria: ad rationem enim ſatisfactionis requiritur, ut opus ſit voluntarium. Nam vt dicit Philoſophus 8. Ethic. *In uirtute, principale quid eſt electio.* & Dauid Pſal. 118. *Voluntaria oris mei beneplac ita fac tibi.*

Ariſto. Pſal. 118. Secundum argumentum.

Secundò. Huiuſmodi flagella non poſſunt eſſe meritoria

non

A non enim meremur, niſi per ea, quæ ſunt in nobis, ergo nec ſatisfactoria: nihil autem eſt ſatisfactorium, quod non ſit quoque meritorium.

Tertium argumentum.

Tertiò. Huiuſmodi flagella, ſunt communia bonis, & malis, id eſt promiſcuè Deus punit per illa iuſtos, & iniuſtos. Igitur ex ſe non poſſunt habere rationem ſatisfactionis, quæ ſolùm bonis contingit.

Quartum argumentum.

Quartò. Flagella ſæpè uiri ſancti patiuntur, qui ſatisfactione, quæ reſpicit peccata præterita, non indigent, ut patet in Iob. Tobia, Innocentibus, & alijs. Non ergo ad ſoluendas pœnas peccatorum à Deo infliguntur.

Quintum Argumentum.

Quintò. Si per huiuſmodi flagella homo ſatisfaceret, poſſet quis, adeò in hac uita flagellari, ut purgatorio non indigeret; ſed conſequens uidetur falſum, ergo & antecedens.

Sextum argumentum.

Sextò. Si hæc flagella eſſent ſatisfactoria, id eſſet, quia ſunt opera pœnalia; & tunc quantò flagellum aliquod magis pœnale eſſet, tantò eſſet magis ſatisfactorium, & per conſequēs calamitates eximiæ, & infortunia magna Improbis aduenientia, magis eſſent ſatisfactoria, quàm parua aliqua pœna Iuſto inflita; & Improbus non aſſuetus ad pœnas, cùm maiorem habeat repugnantiam, & difficultatem ad illas ſufferendas, magis ſatisfaceret, quàm Iuſtus qui ſæpè à Deo caſtigatur, B nullam, uel minimam repugnantiam habens in illis ſupportandis, quod tamen eſt falſum.

Septimum argumentum. Tobiæ. 3.

Septimò. Deus non delectatur in pœnis, & perditionibus noſtris, ut dicitur Tobiæ 3. *poſt tempeſtatem enim* (inquit) *tranquillum facis*, & poſt lachrymationem, & fletum gaudiū infundis; ergo per huiuſmodi pœnas, in quibus Deus non delectatur ſatisfactio fieri non poteſt.

D. Tho.

D. Thom. in 4. diſtin. 15, quæſt. 1. artic. 4. quæſt. 2. & Sotus in 4. diſtinc. 19. quaſt. 2. arti. 2. egregiè pertractant hanc difficultatem. Et pro deciſione illius notanda ſunt quatuor.

Nota primò. Opera ſatisfactoria, quędā iniunguntur à cōfeſſio pœnitenti quædam uero à pœnitenti aſſumuntur.

Primum. Quòd opera ſatisfactoria ſunt in duplici differentia; aliqua quæ in iudicio Confeſſionis, ſeu foro pœnitentiali à ſacerdote pœnitenti imponuntur. Aliqua uero, quæ uolutario ad puniendum peccatum commiſſum à pœnitente aſſumuntur, uel ab exteriori cauſa illi illata uoluntariè tolerantur.

Nota ſecundò. Soto. Amos. 3.

Secundum eſt notandum cum Soto. Quòd quamuis omnes ærumnæ, & calamitates præſentis vitæ, flagella Dei, generaliter loquendo, appellari poſſint, propter peccatum originale humano generi inflictæ: iuxta, illud Amos. 3. *Si erit malum in Ciuitate, quod non fecerit Dominus*; illæ tamen pro

priè,

Quæ ſunt ſpecialiter quæ in quæſtione flagella Dei appellentur.

priè, de quibus præcipuè eſt hic ſermo, flagella Dei nuncupã C tur, quæ ſpeciali eius prouidentia, & peculiari eius uoluntate ſupra ordinem naturalium cauſarum mittuntur in orbem; ut diluuia, Incendia, ſubmerſio Ægyptiorum, mors filij Dauidis, terræ motus, peſtilentiæ, & ſimilia.

Nota Tertiò. Pœna duplex eſt, corporis, & animæ. D. Thom. Vnus pro alio non punitur in bonis ſpiritualibus. D. Hiero. Ezech. 18.

Tertium notandum eſt, quòd cùm duplex ſit pœna, corporis, & animæ, hic non loquimur de pœna animæ, quæ nõ infligitur, niſi pro peccato proprio; nec eſt medicina, ut ait D. Thom. 1.2. quæſt. 87. artic. 8. & 2.2. quæſt. 108. artic. 4. Nec pœnæ ſpirituali, ſeu in bonis animæ unus pro altero punitur, ut dicit D. Hieronymus in epiſt. ad Auitum, quem citat. D. Thom. & ſic intelligitur locus Ezech. 18. *Omnes animæ meæ ſunt, & filius non portabit iniquitatem patris*. Sed nobis ſermo, eſt de pœna corporali, ſeu temporali ſatisfactoria, de qua dicit Auguſtinus libro primo retractationum cap. 9.

D August.

quòd omnis pœna iuſta eſt, & pro peccato aliquo impenditur.

Nota quarto. Pœna tripliciter põt conſiderari, ex D Tho.

Quartum notandum eſt. Quòd pœna poteſt conſiderari tripliciter, ut colligitur ex S. Thom. par. 1. quæſt. 48. artic. 5. & 1.2. quæſt. 87. artic. 2. 6. 7. & 8. uel primò ut eſt ſatisfactoria, & uoluntariè aſſumpta, uel ſecundò in ratione pœnæ, ut pro peccato infligitur, & ſic inuoluntaria, aut contra uoluntatẽ eſt uel tertiò ut eſt medicinalis, & habet rationem medicinę, quatenus per pœnalia exercitia, ſanantur cunctæ animæ ui- D res, quæ per peccatum præcedens deordinatæ fuerunt, & ad remouendum ſcandalum aliorum, ut in pœna ædificentur, qui ſcandalizati fuerunt in culpa, uel ad æqualitatem Iuſtitię reſtituendam.

His poſitis de pœna ſecundùm omnem modum conſiderata, pono ſequentes propoſitiones.

Prima Conclusio. Nota. Concluſio eſt de fide. Concil. Trid.

Prima concluſio. Opera pœnalia in foro pœnitentiali impoſita ad ſatisfactionem peccatorum à ſacerdote pœnitenti, non ſolùm ſunt ſatisfactoria ex natura operis, ſed etiam ex ui clauium. Concluſio eſt de fide, ut patet in Concilio Tridẽtino ſeſſ. 14. capit. 8. & can. 12. 13. 14. & 15. & ſeſſ. 6. can. 30. & eſt doctrina communis omnium Theologorum, & præſertim S. Thom. quodlib. 3. q. 13. arti. 28. Et ratio eſt. Quoniam claues ſacerdotibus non ſolùm ad ſoluendum, ſed etiam ad ligandum quantùm ad pœnas à Domino Ieſu Chriſto conceſſæ ſunt. Præter Chriſti enim ſatisfactionem, quę ſemel in corpore Chriſti crucifixi peracta eſt, noſtra quoque ſatisfactio, qua dignos pœnitentiæ fructus agendo, ante actæ uitæ peccata, ſaltem ex parte aliqua compenſamus, neceſſaria eſt, ut Patres communiter docent. Ita idem Gregorius in caput

D. Tho. Præter Chriſti ſatisfactionem qua peccata noſtra deleuit, opus eſt ut nos ſatisfaciamus ꝑ pœnitẽtiã. D Grego.

9. libri

A 9. libri primi Reg. & libro 9. Moral. cap. 17. & Baſilius quæſt. 12. in regulis breuioribus: Chryſoſt. homil. 80. ad Populum Antiochenum. Et in 3. cap. Matt. hom. 10. & in pſalm. 50. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 34. & libro. 22. contra Fauſtum, capi. 67. & tractatu 124. in Ioan. Cyprianus epiſt. 59. ad Fidum præsbyterum, & epiſt. 10. ad Clerum, & in ſermone de lapſis, & in epiſt. 55. ad Cornelium. D. Hieronymus epiſt. 27. ad Euſtochium: Ambroſius ad Virginem lapſam, cap. 28. & libro ſecundo de pœnitentia cap. 5. & plerique alij, quos Petrus Caniſius in ſuo opere cathechiſtico in tractatu de pœnitentiæ ſacramento, & Bellarminus in 2. to. Controuerſiarum, in ſecunda generali controuerſia libro 4. de pœnitentia, per totum, agens de ſatisfactione ampliſſimè, & exactiſſimè. Et antè illos Ecchius in tom. 4. homiliarum homil. 49. 50. & 51. de ſatisfactione citant, & referunt. De qua re eſt quoque legendus Andreas Vega, lib. 13. de lapſis, à cap. 36. uſque ad finem.

Quòd autem de Iure Diuino, & in clauium poteſtate ſit, ut opera quidem laborioſa à ſacerdotibus pœnitentibus imponantur, Leo Papa lucu'entiſſimè tradit in epiſ. 91. ad Theo-
B dorum, his uerbis. *Mediator Dei, & hominum, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem pœ-*
C *nitentiæ darent, et eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad cōmunionem ſacramentorum per Ianuam reconciliationis admitterent.* D. Gregorius lib. 3. in 1. Reg. ſuper caput ſeptimum idem ſcribit. *Afflictio*, inquit, *pœnitentiæ ad delenda peccata idonea eſt, cùm ſacerdotis fuerit iudicio temperata, cùm ab eo cōfitentium actibus diſcuſſis, pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis.* Idem habet Cyprianus in ſermone de lapſis. Idem Gregorius Nazianzenus in oratione 14. ubi ait antiquiſſimum morem in Eccleſia Dei eſſe imponendi canonicas pœnitentias.

Eſt autem hoc in loco animaduertendum, quòd in foro Iudicij Dei ſemper redditur pœna pro quantitate culpæ, non autem in foro humano Canonico, ut docet D. Tho. quodl. 1. artic. 8. Vbi exponens cur pœna non ſemper proportionetur culpæ, & aliquando grauius punitur minus peccatum, quàm maius, ſic ait: *Interdum, maior pœna pro minori culpa infligitur, quando grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa; ſed ſecundùm Dei iudicium grauior culpa grauiori pœna punitur.* Sic etiam contingit in foro pœnitentiali, & ſacramento pœnitentiæ. Nam ſatisfactiones, quæ ibi iniungũtur, non ad totam pœnam temporalem perſoluendam diriguntur

D. Baſil.
D. Chryſoſt.
D. Auguſt.
D. Cypria.
D. Hieron.
D. Ambro.
Petrus Caniſ.
Bellarmi.
Andreas Vega.
D. Leo Papa.
D. Grego.
D. Cypria.
D. Greg Naz.
Nota.
In foro Poli, ſemper redditur pœna pro quãtitate culpæ; non autẽ in foro fori, ſeu in foro humano.
D. Tho.
In pœnitentiæ ſacramento, regulariter remittitur pars pœnæ.

guntur; ſed regulariter partem pœnæ remittunt, & ſi tanta C
poſſit aliquando eſſe pœnitentis contritio, ut tota ei temporalis pœna remittatur. Sacerdos autem, quamuis pœnitenti indicare debeat quanta pœnitentia eſſet ei pro peccatis iniũgenda; debet tamen imponere quòd tunc tollerabiliter ferre poteſt, ex cuius impletione aſſuefiat, ut maiora impleat.

Confeſſio ſæpè iterata fructuoſa eſt, & quare.

Hinc eſt, quòd cõfeſſio ſępius reiterata fructuoſa eſt, quoniam ſemper eſt culpæ commiſſæ expiatiua. Et toties poſſet iterari, quòd tota pœna debita temporalis ſolueretur, ut ex doctrina S.Tho. in 4. diſtin. 17. quæſt. 3. artic. 1. quæſtiunc. prima ad quartum apparet.

Secunda Cõcluſio.
Opera pœnalia aſſumpta extra ſacramẽtum, & ſi ſint ſatisfactoria; nõ tamen tantùm quantum ſi eſſent iniuncta, & ſuſceptæ in foro ſacramentali.

Secunda concluſio. Opera pœnalia extra confeſſionem proprio arbitrio aſſumpta, ſunt quidem ſatisfactoria; ſed nõ tantùm, quantùm ſi in foro pœnitentiali iniuncta fuiſſent.

Ex D.Tho
Probatur concluſio primò.

Eſt doctrina D.Tho. in dicto artic. 28. quodli. 3. Et probatur. Quoniam hæc eſt ſatisfactio ſacramentalis, illa uerò nequaquam.

Secundò.
Opus factum ex uoto, eſt magis meritorium quã opus factum ſine uoto.
D.Tho.
Actus ex uoto, procedit ex maiori uirtute quàm actus ſine uoto.

Secundò. Quia ſicut idem opus factum ex uoto laudabilius, & magis meritorium eſt, quàm ſi fiat ſine uoto, ut docet D.Tho. quodl. 3. art. 12. & 2. 2. quæſt. 88. artic. 6. & quæſt. 189. artic. 2. & opuſculo. 17. capit. 12. & opuſculo 18. capit. 13. cùm ille actus ex digniori uirtute procedat, puta ex latria, ſic opera ex ui clauium, & Chriſti paſſione in ſacramento, D ſunt magis ſatisfactoria.

Tertiò.
Cur in abſolutione apponuntur illa uerba quidquid boni feceris.

Tertiò. Idem probatur ex laudabili illa antiquiſſima conſuetudine Eccleſiæ, quæ in forma abſolutionis ſacramentalis, uim hanc ſatisfactoriam ſacramentalem pœnitentiæ attendens, laudabiliter apponit illa uerba: *Quicquid boni feceris, et mali ſuſtinueris ſit tibi in remiſſionem peccatorum.* Ex hac enim generali iniunctione efficitur, ut etiam ea quę pręter expreſſam iniunctionem impoſita ſunt, etiam uim expiationis culpæ præteritæ ex uirtute ſacramenti obtineant, iuxta ea quæ dicit D.Tho. in dicto artic. 18.

Tertia concluſio.
Mala ab extrinſeco homini aduenientia, ſi lubenti animo ſufferantur, non ſolũ poſſunt eſſe meritoria, ſed etiam ſatiſfactoria.
D.Tho.
Conc. Tridẽ.

Tertia concluſio. Flagella, & pœnæ ab extrinſeco homini inflictæ, ſi patienter, & lubenti animo perferantur, non ſolùm poſſunt eſſe meritoria; ſed etiam ſatisfactoria. Concluſio eſt S.Thom. in 4. diſtin. 15. artic. 4. & eſt communis, atque de fide, & definitur in Concilio Tridentino ſeſſ. 14. capit. 9. ubi ſic ſcribitur. *Docet præterea, tantam eſſe Diuinæ munificentiæ largitatem, ut non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro uindicando ſuſceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis; ſed etiam, (quod maximum amoris argumentum eſt temporalibus flagellis à Deo inflictis, et à nobis, patienter telleratis,*

apud

A *apud Deum patrē per Chriſtum Ieſum ſatisfacere ualeamus.* & Can. 13. eiuſdem ſeſſionis dicitur: *Si quis dixerit, pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter tolleratis, uel à ſacerdote iniunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut ieiunijs, orationibus, eleemoſynis, uel alijs etiam pietatis operibus, atque ideò optimam pœnitentiam eſſe tantùm nouam uitam, anathema ſit.*

Verùm declaranda eſt Concluſio. Quando recompenſatio offenſæ commiſſæ, non fit ab eo qui offendit, ſed ab alio; tunc huiuſmodi recompenſatio magis habet rationem uindictæ, & uindicationis, quàm ſatisfactionis: quod ſi ab eo fiat, qui offendit habet utique rationem ſatisfactionis. Ideò ſi flagella quæ à Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipſius patientis, rationem ſatisfactionis planè accipient. Fiunt autem ipſius, ſi lubenti animo acceptet illa, & patienter illis utatur ad peccatorum purgationem. Ex quo capite non ſolùm uim ſatisfactoriam conſequuntur, ſed etiam meritoriam, ſi in charitate perpetiantur. — *Cōcluſio declaratur. Nota. Quomodo flagella fiunt patientis.*

Probat autem concluſionem D. Thom. ex Gloſſa ad Roma. 5. *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem,* id eſt à peccatis purgationem, quæ purgatio eſt ipſamet ſatisfactio. Item Act. 14. *Per multas tribulationes,* inquit
B Paulus (poſt ſuſceptam lapidationem uſque ad mortem) *oportet nos intrare in regnum Dei.* & Luc. 3. *facite fructus dignos pœnitentiæ.* Inter alios autem fructus pœnitentiæ, ponit Paulus uindictam in ſatisfactionem peccatorum, ſiue hæc ab alio infligantur, ſiue à ſeipſo aſſumantur. — *Probatur Cō cluſio. Gloſ. Rom. 5. Actorum 14. Lucæ 3.*

Quarta Concluſio. Hæc flagella non ſolùm ex ipſa uirtute patientiæ, qua homo præditus eſt ſunt ſatiſfactoria; ſed etiam per ſe, & ex obiecto. Declaro concluſionem. Tria hæc Patientia, flagelli acceptatio, & Dei gratia, neceſſaria quidē ſunt in homine, ut huiuſmodi mala rationem ſatisfactionis, & recompenſationis habeant, ſed non pro quantitate, & gradibus patientiæ ſolùm pœna debita remittitur, ſed ſæpè ex natura, & difficultate operis afflictiui menſura ſatiſfactionis deſumenda eſt. — *Quarta Concluſio. Flagella nobis inflicta à Deo, non ſolum rōne patiētiæ; ſed ēt ex ſe, & ex obiecto, ſunt ſatisfactoria. Sæpè mēſura ſatisfactionis attēditur ex natura & difficultate operis afflictiui.*

Et probatur concluſio. Magis ſatisfacit, qui cum æquali patientia ieiunat in pane, & aqua, quàm qui ieiunat in pane, piſcibus, & fructibus, ergo ex pœnalitate operis à parte rei; quantitas etiam ſatisfactionis penſanda eſt. — *Probatur Cō cluſio primò. Nota pro ieiunantibus.*

Secundò. In ſatisfactione difficultas ex parte operis attenditur penes pœnalitatem, ut habet S. Doctor in quæſtionibus — *Secundò. In ſatisfactione difficultas ex parte operis attenditur penes pœnalitatem. ex D. Tho.*

bus de ueritate q.26.ar.6.ad vigeſimum ſecundum. Ergo, ubi maior eſt difficultas, & pœnalitas, ibi maior erit ſatiſfactio cæteris paribus.

Tertiò. D. Tho.

Tertiò. Sicut ſe habet difficultas ad meritum, ita ſe habet pœnalitas ad ſatiſfactionem; & eſt proportio D. Thom. in dicto, artic.4. ſed difficultas ex parte ipſius actus auget meritum, ergo ſimiliter maior ratio pœnalitatis ex parte actus auget rationem ſatiſfactionis.

Sotus multa dicit reprehẽſione digna.

Sotus in dicta diſtin.19. quæſt. 2. articu.2. circa hanc concluſionem dicit aliqua, quæ (iudicio meo) cenſura, & caſtigatione ſunt digna.

Primum dictum Soti.

Dicit primò. Hæc flagella, quæ præter naturæ ordinem accidunt, Deum per ſe ipſum infligere, non per ſecundas cauſas.

Secundum dictum.

Secundò dicit. Quòd licet non ſint ſacramentalia, tamen, quia Deus illa mittit ad uindicandum, & ulciſcendum peccata, ſunt per ſe ſatiſfactoria per quandam ſimilitudinem ad illa, quæ Confeſſarius in ſacramento imponit: quemadmodum pœnæ purgatorij.

Tertium dictum. Nota de morte filij Dauidis.

Tertiò dicit. Quòd flagella Iob, magis fuerint ei ſatiſfactoria, & Dauidi mors filij, quàm ſi per cauſas naturales illa accidiſſent.

Quartum dictum.

Quartò dicit. Quòd flagellum, ſeu opus ipſum exterius ſit liberum per acceptationem: & non ſolùm ipſa interna acceptatio eſt libera, ſed etiam ipſum flagellum.

Quintum dictum. Differentia flagellorum Dei, & flagellorum naturalium.

Quintò dicit. Quòd illud diſcrimen eſt inter flagella Dei, & naturalia, quòd illa ſi infligantur exiſtenti in gratia, licet nullum actum habeat poſitiuum uoluntatis, ſed tantũ non obmurmuret, opus ipſum eſſet ſatiſfactorium.

Sextũ dictũ.

Sextò dicit. Quòd quamuis acceptatio illorum flagellorum eſſet peccatum ueniale, licet illa acceptatio non eſſet meritoria; probabile, & ſuſtentabile eſt, quòd ſit ſatiſfactoria. Quia culpa uenialis, ſicut non eſt obex gratiæ; ita neque obſtat ſatiſfactioni quæ à Deo infligitur.

Septimum dictum.

Septimò dicit. Quòd in calamitatibus naturalibus, niſi ſit actus poſitiuus acceptandi, non eſt ſatiſfactio, neque ſi ille actus eſſet peccatum ueniale. Quia tota illa ſatiſfactio, in illo actu interno conſiſtit.

Octauum dictum.

Octauò dicit. Quòd ſi Iuſtus per flagellum Dei ſubitò moriatur, mors illi eſt ſatiſfactoria, licet nullum habere poſſit actum acceptandi.

Nonũ dictũ. Dan.3.

Nonò dicit. Quòd Nabuchodonoſor, q; (ut legitur Danielis tertio) repentina inſania diuinitus caſtigatus fuit, per illã, ſi erat

A Tr erat in gratia, poterat ſatisfacere; & tamen ſi illa accidiſſet naturaliter, non eſſet ſatisfactoria. Quæ doctrina uidetur & aliqua pugnantia ſibi ipſi, & aliqua falſa continere.

Primum dictum, non puto eſſe uerum. Quoniam quamuis Deus quidquid facit per cauſas ſecundas, poſſit per ſe ipſum ſine illis immediatè facere; tamen illæmet calamitates quas Sotus flagella Dei propriè appellat, & quæ ſupra naturę ordinem mundo eueniunt, puta diluuia, ſubmerſiones Ægyptiorum, quòd terra aperiatur, & deglutiat uiuos homines, & id genus alia, non ſemper per ſe Deus operatur, ſed medijs ſecundis cauſis, in quibus etiam miniſterio Angelorum tam bonorum, quàm malorum, tamquam Iuſtitiæ miniſtris utitur.

Soti ſuperiora dicta refelluntur, & acriter refutantur.

Multa flagella operatus eſt Deus, nō ſe ſolo, ſed medijs cauſis ſecundis.

Vnde Apocal. 7. legimus, *quatuor Angelis datum eſſe nocere terræ, & mari, & arboribus*; Et capit. 14 *alius Angelus exiuit de altari, qui habebat poteſtatem ſupra ignem*; Et cap. 16. inducuntur *ſeptem Angeli, habentes ſeptem phialas plenas iræ Dei, quas ſinguli in ſingulas mundi partes effuderunt*: Et 2. Paralip. 32. dicitur, *Angelum Domini noctè plurima milliaria de exercitu Regis Senacherib occidiſſe* Et 1. Machab. 3. *Cùm Eliodorus templum Domini ingrederetur, depredaturus ipſum, apparuit illi quidam equus, terribilem habens ſeſſorem qui ei prio*

Apoch. 7.
Apoch. 14.
Apoch. 16.
2. Paralip. 32.
1. Macha. 3.

B *res calces eliſit. Inſuper apparuerunt duo Iuuenes uirtute decori, & optimi gloria, qui circumſteterunt Eliodorum, & ex utraq; parte flagellabant eum ſine intermiſſione, multis plagis uerberantes*. Sic legimus Angelum percutientem primogenitos Aegyptiorum, una noctè gladio peremiſſe. Inſuper, cùm Sodoma eſſet incendio conflagranda, per Angelos caſtigata eſt; qui, (ut patet Gen. 19) dixerunt Loth. *Delebimus locum iſtum, eò quòd increuerit clamor eorum coràm Domino, qui miſit nos, ut perdamus illos*.

Exo. 11.
Geneſ. 19.

Quinimò ſubmerſio Pharaonis, & exercitus eius, quod flagellum per ſemetipſum Deum inflixiſſe dicit Sotus; nō ſic eſt uerum, ut narrat Moyſes enim manu, tanquam inſtrumētō ad hoc efficiendum uſus eſt. Aliter enim ſi flagellum Dei dicitur propriè, quia per ſe infligitur, cur dixiſſet Moyſi Dominus; *extende manum tuam ſuper mare, & reuertentur aquæ ad Aegyptios, & currus, & equites eorum*? Si enim per ſe ipſum operari debebat, nec Moyſis, nec extenſionis manus eius mentio facienda erat.

Flagellum ſubmerſionis Pharaonis, nō eſt operatus Deus per ſe, ſed mediāte extenſione manus Moyſis.

Confirmatio dicti.

Virtus igitur reducendi aquas ad priorem locum, & ſuffocandi Ægyptios per eas, communicata fuit manui Moyſis à Deo non per modum habitus, cùm illa tantùm uice id operari

Virtus reducendi aquas ad loca ſuum cōtra Aegyptios, communicata eſt manui Moyſis. non per modū habitus, ſed per modū transeuntis.

ex D. Tho. & Abulen. D. Auguſtino.

Multoties Deus ſine ſecundarũ cauſarum interuentu, mala pœnæ operatur.

Leuit. 10.

Plagę Ægyptiorum partim fuerũt à Deo immediatè, & partim per Angelos.

rari potuerit, ſed per modum tranſeuntis, ut eleganter Theo C
logi dixerunt, & præcipuè D. Thom. prima par. quæſt. 110. artic. 4. & 3. par. quæſt. 13. & 2. 2. quæſt. 178. artic. 2. & Abulenſis quæſt. 26. ſuper caput ſeptimum Exodi, & quæſt. 131. in cap. 24. Matth. & D. Auguſtinus, libro 83. quæſtionum quæſt. 79. ueruntamen certum quoque eſt, ſæpè Deum ſine ſecundarum cauſarum interuentu, mala pœnæ operari, ut patet in Dathan, & Abiron, Nadab etiam, & Abiù filijs Aaron flammis combuſtis, ut habetur Leuitici decimo. Igitur non ſemper uerum erit, illa mala, quæ propriè flagella Dei nuncupãtur, à Deo immitti ſine concurſu ſecundarum cauſarum; cũ præter ea, quæ proximè dicta ſunt, peſtilentiæ, bella, & fames ingentes, uerè, & propriè Dei flagella ſint, ut ſuperius dictũ eſt; quæ mala per naturales cauſas etiam fieri nemò eſt, qui neget. Imò plagas quas Dominus Ægypto immiſit, per ſe partim, partim, per Angelos bonos, & malos, partim tandem per homines cõpleuit. Nam per Aaron effectæ ſunt tres plagæ primæ, per Moſen quatuor, ſcilicet prima, ſexta, ſeptima, octaua, & nona. De quarta, & quinta, non expreſſit Moſes per quem factæ ſint.

Plaga cædis Ægyptiorum facta eſt à Domino.

Miracula, & prodigia quæ fiunt in hoc mũdo, fiũt per Angelos qui ſunt de ordine uirtutum.

D Auguſtinus putat, Deũ in puniendis Ægyptijs uſũ fuiſſe miniſterio Angelorum malorum.

Vltima plaga cędis Ægyptiorum dicitur facta à Domino; & ſanè miniſterio Angelorũ effici nullo modo illa potuit. Vſus præterea eſt Deus in alijs plagis, Angelorum miniſte- D
rio. Nam loquens Dauid de ijs plagis ait; *Miſit in eos iram ſuam, & immiſſiones per Angelos malos*; & eſt ſẽtẽtia Theologorum, miracula, & prodigia, quæ fiunt à Deo in hoc mũdo, fieri per Angelos, qui ſunt de ordine Virtutum. Et Auguſtinus quidem ſuper illũ pſalmũ, putat Deum uſum eſſe miniſterio Dæmonum ad puniendum Ægyptios, non autem Angelorum bonorum. Nam eos Dauid appellat malos Angelos. Quoniam licet ſancti, & iniqui affligãtur per malos Angelos, ut patet de Aſſyrijs, & Sodomitis: an autem boni, & ſãcti affligantur per bonos Angelos, non audet dicere Auguſtinus, quia nunquam reperit in ſcriptura.

Probabilius eſt dicere, Ægyptios percuſſos fuiſſe per Angelos bonos.

Angeli qui Ægyptios percuſſerunt, appellantur mali, non affectu, ſed effectu.

Secundũ dictum Soti eſt falſum.

Sed contrarium probabilius uidetur, quòd etiam Ægyptij fuerint percuſſi per Angelos bonos. Namque à Dauide appellantur Angeli mali, non quòd mali ſint ex affectu, ſed ex effectu, quoniam nocuerunt Ægyptijs, & idem eſt dicere Dauid, *Angelos malos*, ac ſi dixiſſet Angelos nocentes, uel uerberantes, ut Euthimius in commentario illius loci affirmat.

Quod ſecundò loco dicit Sotus eſſe per ſe ſatisfactoria per ſimilitudinem quandam ad mulctas, quę in ſacramento pœni-

A pœnitentiæ imponuntur: arbitror equidem eſſe falſum; nec dictum dignum Theologo; cùm ex vi clauium, & Chriſti inſtitutione, & paſſione Sacramentum Pœnitentiæ ad pœnas remittendas ſe extendat, etiam ex opere operato; quod vt ipſemet inferius eodem in loco fatetur, huiuſmodi flagella nequaquam habent. Et quod addit eſſe per ſe ſatisfactoriam, quemadmodum ſunt pœnæ purgatorij, pugnat cum alio ſuo dicto: quòd dictæ pœnæ, actum poſitiuum voluntatis non requirunt ad hoc, ut ſint ſatisfactoriæ, ut mox dicemus.

Tertium dictum, indiget aliqua animaduerſione. Nam cęteris paribus, eadem flagella, eandem virtutem afflictiuam habentia, ſiue per cauſas naturales, ſiue immediatè à Deo homini iuſto infligantur, parem habent uim ſatisfactoriam, nec ab efficienti cauſa acerbitas, & grauitas pœnæ deſumenda eſt; ſed ab obiecto, cuius pœnalitas ſi magna ſit, magnam quoque purgationem in ſubiecto apto operatur. *Tertium Soti dictū, eſt bene cōſiderandum.*

Quartum dictum, In eo quòd habet, *Flagellum liberum eſſe non niſi per acceptationem*, veriſſimum eſt; in eo autem quod dicit, *Non ſolùm acceptationem internam eſſe liberam; verùm & opus ipſum exterius fieri liberum*, non intelligo. Nam vt ipſemet ſuperius dicit, *Flagellum ſit liberum homini*
B *per liberam acceptationem dumtaxat*; niſi liberum dicat reſpectu cauſæ efficientis, ſcilicet, quòd à Deo liberè infligatur; ſed hoc non eſt ad rem. *Quartum Soti, dictū partim eſt falſū.*

Quintum dictum, *Quòd flagellum ipſum ſit ſatisfactoriū abſq; actu poſitiuo voluntatis*, puto falſum eſſe. Nam licet actus poſitiuus electionis, non ſit neceſſarius ita, ut liberè quis eligat hanc, vel illam pœnam ad ſatisfaciendum; quod etiam in pœnis à ſacerdote iniunctis locum habet; tamen, quòd libera acceptatio voluntatis neceſſaria ſit ad ſatisfaciēdum viatori, nemo eſt qui neget. Et eſt doctrina D. Tho. in dicto, ar. 4. quæſtiunc. 2. dicentis: *fiunt autem hæc flagella patientis, in quantum ea acceptat ad purgationem peccatorum.* Et ſubdit; quòd *ſi omninò eis per impatientiam diſſentiat, per illa non ſatisfacit.* *Quintum dictum Soti falſum eſt ex doctr. D. Thomæ.*

Imò ipſemet Sotus in 4. d. 19. q. 3. art. 3. conclu. 1. dicit, ſatiſfactiones pœnitentium in hac vita eſſe voluntarias, quia eliguntur. At dato, & non conceſſo, quòd ſufficiat dumtaxat libera, & voluntaria acceptatio; cùm omne opus ſatisfactoriū in præſenti vita, ſit quoq; meritorium (ſi patiens ſit in gratia Dei conſtitutus) quomodo actus voluntatis poſitiuus ſaltem acceptationis, non requiretur, cùm non habitibus, ſed acti- *Sotus ſibi cōtradicit*

X bus

bus mereamur? Vnde quamuis non requiratur electio po- C ſitiua; eſt tamen (meo iudicio) neceſſaria acceptatio poſitiua. Animæ verò pœnam purgatorij patientes, quoniam potius ſatiſpatiuntur, quàm ſatisfaciant, nec ullo pacto mereri poſſunt patienter, & æquanimiter, pœnas tollerando illis à Chriſto iudice inflictas, ſatisfaciunt, quo nomine dicuntur illæ pœnæ voluntariæ, id eſt, patienter perpeſſæ, & tolleratæ.

Animæ in purgatorio potius ſatis patiūtur quàm ſatisfaciunt.

Sextum Soti dictū non eſt probabile.

Quod Sexto loco dicit, nullo pacto exiſtimo eſſe probabile. Nam ſi acceptatio illa eſſet peccatum veniale, profectò aliquo modo diſſentiret, & interno actu plenè non acceptaret, quocirca neque ſatisfaceret. Externa enim pœna non fit noſtra, niſi per plenam acceptationem. Vnde implicat poſſe ſatisfacere pro eo, quod non acceptatur.

Externa pœna, nō fit nr̄a niſi pro plenā acceptationē.

Septimū dictū Soti, pugnat cū 5 & 6. eiuſdem.

Septimum dictum (quamuis verum) pugnat cum quinto, & ſexto. Nam per ea quæ ſunt extra nos, non ſatisfacimus, niſi aliquo modo in noſtra poteſtate reponātur, quod fit per patientem, & voluntariam acceptationem; & hoc eſt præcipuum huius diſputationis fundamentum, à S. Tho. poſitū.

Octauum, & Nonum, Soti dictū, eſt falſum.

Octauum, & nonum dictum, puto omninò falſum eſſe, propter eandem rationem. Mors enim illa ſubitanea, exclu- D ſo actu, ſaltim virtualiter acceptationis, magis habet rationem vindictæ, quàm ſatisfactionis. Et dum Sotus dicit, *licet nullum habere poſſit actum acceptandi*, excludit profectò omnem talem actum tacitum, vel expreſſum, actualem, uel uirtualem. Nec Nabuchodonoſor per illam inſaniam, & beſtialem ſtatum ullo pacto ſatisfecit, cùm omni uſu rationis careret, amens effectus, & in beſtiam mutatus. Nec per ea quæ dum quis dormit, & ſomno captus patitur, ſatisfacit, propter eamdem rationem.

Nabuchodonoſor per illā inſaniam & ſtatum beſtialē nullo modo ſatisfecit. Nullus ſatiſfacit pro ea q̄ captus ſomno patitur.

Victoriæ dictum ſingulare.

Franciſcus à Victoria, in tract. de ſatisfactione num. 207. addit his quæ Sotus dicit, vnum maximè mirandum, quod tamen ipſe putat eſſe multum probabile, & veriſimile, nempe, *Quòd quicumq; in gratia punitur à Deo in iſto mundo, ſufficienter punitur, & non punietur in alio ſæculo, & maximè ſi morte eum puniat. Tunc enim, non dubito* (inquit) *quin mors inflicta à Chriſto* (*non loquor de morte naturali*) *omnem pœnā deleat*; & probat. Quia nulla eſt ratio iam, quando Deus punit aliquem in vita, cur puniat partem, & non totum.

Victoriæ dictū falſum, & peccat in duobus.

Primò.

Quod dictum puto falſum eſſe, & peccare in duobus.

Primum in eo q̄ dicit, *Quòd exiſtens in gratia, ſi à Deo in hac vita puniatur, ſemper ſufficienter puniatur, nec purgatorio indigeat*. Multos n. iuſtos à Deo hic cruciatos poſt hanc vitam

A vitam ad purgatorium deſcendere, nemo qui bonam Theologiam callet negabit; & flagella Dei iuſtis inflicta, inæqualia eſſe omnes cognoſcunt.

Peccat Secundò, dum dicit, *mortem à Chriſto illatam, omnem pœnam delere*. Hoc enim proprium eſt mortis, quam quis per martyrium patitur, & ex inæqualitate pœnarum à Deo immiſſarum, euidenter colligitur non ſemper totam pœnam, ſed partem tantùm à Deo in hac vita remitti. Et profectò maiorem huiuſmodi mors ſubitanea uirtutem haberet ſatisfaciendi, quàm claues in ſacramento Pœnitentiæ, quæ ſæpè numero partem pœnæ tantùm remittunt.

Secundò.

Sæpè Sacramentum pœnitentiæ partem tm̃ pœnæ remittit.

Ad argumenta nunc in fronte quæſtionis facta reſpondeamus.

Ad Primum dicimus, flagella, etiam ſi inuitis nobis accidant, per acceptationem fieri uoluntaria, & quodammodo noſtra.

Ad primum argumentū.

Ad Secundum reſpondeo, quòd homini iuſto, illa flagella, & meritoria ſunt, & ſatisfactoria, ut expoſitum eſt.

Ad Secundum.

Ad Tertium dicimus, Bonos, & malos indifferenter huiuſmodi flagellis à Deo affligi, ſed diuerſis finibus. Bonos, ut per patientiam creſcant eorum merita, ut Tobiæ, & Iob accidit, uel etiam ad uirtutum protectionem, & cuſtodiam, uel etiam ad corrigenda peccata, ut Mariæ lepra, Num. 12. uel ad aliquid populis ſignificandum, ut Moſis leproſa manus oſtēdebat, & deniq; ad Dei gloriā manifeſtandam, ut cęcitas ei, qui in ea natus erat Ioan. 9. Malos autem, ut etiam in hoc mundo infernales pœnas initiatiuè patiantur, quod Pharaoni, Hærodi, & Balthaſari accidit. Vnde (vt exemplo D. Gregorij utar) quemadmodum ex eodem igne aurum rutilat, & palea fumigat; & iuxtà illud Pauli 2. Cori. 2. *alijs ſunt odor vitæ in vitam, alijs mortis in mortem*, & Iacobi 3. *ex eodem foramine manat aqua dulcis, & amara*: ſic ex iiſdem flagellis boni emendantur, & mali cruciantur. Itaq; quamuis flagella communia ſint utriſq;, quantùm ad effectum tamen ſatiſfactionis, non conceduntur niſi bonis.

Ad Tertiū. Boni, & mali, eiſdē quidem flagellis à Deo in hac uita puniuntur, ſed diuerſimodè.

Num. 12.

D. Greg. Simile.

2. Cor. 2.

Iacobi 3.

Flagella, cōia ſunt bonis & malis quoad effectum, ſed nō quoad ſatisfactionē.

Ad quartum reſpondet D. Tho. *quòd flagella ſemper habent reſpectum ad culpam præteritam, ſed non ſemper ad culpā perſonæ, ſed naturæ, in qua ſi culpa non præceſſiſſet, nulla fuiſſet pœna: & ideò perſonæ alicui diuinitus pœna infertur ſine ipſius perſonæ culpa, ad meritum virtutis, & ad præſeruationem peccati ſequentis.*

Ad Quartum.

Flagella non ſēper habent reſpectū ad culpā pſonæ.

Ad quintum dico. Quòd ſicut per magnam contritio-

Ad Quintū.

nem tota pœna temporalis Purgatorij in hoc mundo deleri C
poteſt; ita etiam per maximum Dei flagellum, ſecundùm eius beneplacitum immiſſum, & patienter toleratum; ſed hoc rarò accidit. Quocirca de pœnis hic non ſolutis, neceſſarium eſt in Purgatorio expiationem facere, ſed cum magno diſcrimine. Nam in hac uita, opus ſatisfactorium eſt quoq; meritorium ut dictum eſt; quod in purgatorio nō contingit, licet ibi ſatis patiantur.

De pęnis in hoc mūdo nō ſolutis, neceſſe eſt fieri expiationem in Purgatorio.

Nec ſunt audiendi Scotus, & Gabr. in 4. diſtinc. 16. & 18. cùm dicunt, *poſſe pœnitentem ſine peccato in hac vita pœnitentiam in Confeſſione ei à Sacerdote iniunctam recuſare.* Hoc (inquam) falſum eſt, & contra grauiores Theologos, ſcilicet S. Thom. Paludanum, Ricardum, Duran. & pleroſque alios. In ſuper eſt contra ueteres Patres, qui tantùm abeſt ut huiuſmodi renuentes abſoluerent; ut nec ad communionem Euchariſtiæ accedere permiſiſſent, niſi prius ſalutari pœnitentia, & ſatisfactione ſe purgaſſent.

Scotus & Gabriel cōfutantur, cum dicūt poſſe ſine peccato pęnitentiam recuſare ſibi à confeſſore iniūctā pœnitentiam. D. Tho. Paluda.

Nec Diuus Hieronymus unquam ſenſit, flagellatos in hoc ſæculo à Deo, non debere cruciari in altero, quòd aliqui illi tribuunt dixiſſe, ſuper nume. capit. primo, & habetur de pœnitentia diſtinc. 3. Canone *ſunt plures*; nec illa uerba: *Non conſurget duplex tribulatio*, uel ſecundùm lectionem ſeptuaginta, *Non vindicabit Deus bis in idipſum in tribulatione*; generaliter de omnibus flagellis ullo pacto intelligenda ſunt; ſed cùm diſtinctione. Nam qui flagellis hic corripiuntur; non tamen ad peccatorum ſuorum menſuram iuſtè ſatisfaciunt; profectò in alio ſæculo ſatisfacere debent, cùm nihil coinquinatum intrare poſſit in Regnum Dei. Nec eſt hæc bina punitio in idipſum, ſed ambæ ſunt una iuſta. Qui uerò ita emendantur, ut ad iuſtam criminum menſuram, ſatisfecerint in hac uita, alia poſt mortem ſatisfactione non indigent, alioquin punirentur bis in idipſum, id eſt, pro eadem culpa. Alij uerò, qui indurantur Dei flagellis, & obſtinati moriuntur, & hic, & in Inferno æternaliter punientur, ut inquit Diuus Auguſtinus ſuper illud Deuteron. 22. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, &c.* id eſt, *vindicta Dei hic incipiet, & ardebit uſque ad æternam damnationem*. Et habetur de pœnitentia, diſtin. 3. Can. *ignis*.

D. Hierony. quomodo intelligatur.

Nota benè.

D. Aug. Deutero. 22.

Neque hoc eſt punire bis in idipſum, ſed potius eiuſdem pœnæ protractio. De qua re legendus eſt Magiſt. in 4. d. 15.

Magiſter.

Ad Sextū dicimus, quòd difficultas, ſeu pœnalitas in operatione, & ſatisfactione, ex quadruplici capite pōt emanare.

Ad Sextum. Difficultas operis pœnalis in ſatisfactione, oritur ex quatuor capitibus.

Primò

A Primò ex ipſo opere, & ex obiecto, quod in ſe arduum, difficile, & acerbum eſt, vt flagella, quæ vſq; ad ſanguinem pertingunt, vt ſunt filiorum mortes, detentiones, & macerationes in carceribus, & ſimilia.

Primò ex obiecto, vel opere ipſo.

Secundò ex naturali complexione operantis, vti ſunt multi, quibus per difficile eſt ieiunare, peregrinationes pedeſter facere, continere ijs, qui à natura ad concupiſcentiam procliues ſint, & id genus alia.

Secundò ex cōplexione operantis.

Tertiò ex vitioſa operantis conſuetudine, & praua eius diſpoſitione.

Tertiò ex vitioſa operantis conſuetudine.

Quartò ex extrinſecis impedimentis, ſeu periculis imminentibus, vt ſunt ij, qui in ſæculo, Impiorum conſortio delectantur. Similiter è contra facilitas operandi poteſt prouenire ex quatuor capitibus oppoſitis, vt ſatis ex ſe patet.

Quartò ex extrinſecis impedimentis.

Facilitas operandi poteſt prouenire ex quatuor.

Quando igitur difficultas naſcitur vel ex opere in ſe, vel ex naturali operantis complexione, dicendum eſt, augere rationem meriti, & ſatisfactionis; quemadmodum ex aduerſo facilitas oppoſita minuit meritum, & ſatisfactionem. Difficultas verò, quæ ex vitio, & ex praua conſue-
B tudine prouenit, meritum, & ſatisfactionem non auget, ſicut è contra facilitas ex ſtudioſa conſuetudine procedens, nequaquam meritum minuit. Nam quemadmodum vi-
C tium non ſuffragatur vitioſo ad magis merendum; ſic virtus, ſeu ſtudioſa conſuetudo non obeſt ſtudioſo ad merendum. Vnde ad Argumentum dicitur; quòd (cæteris paribus) pœnalitas ex parte operis, aut ex parte naturalis complexionis auget ſatisfactionem, non autem ex parte prauæ diſpoſitionis ſubiecti, vel ex periculis imminentibus. Vnde D. Thom. in quodlib. 3. artic. 12. dicit, quòd, *qui remanent in ſæculo etiam ſi maiorem habeant difficultatem benè viuendi, propter pericula quæ ibi imminent, quàm Religioſi; non ideò magis merentur*. Idem dicit, 1. 2. quæſt. 114. articu. 4. ad ſecundum, & 2. ſecundæ, quæſt. 155. articu. 4. ad ſecundum.

Difficultas q̄ naſcit̃ ex vitio, vel ex praua conſuetudine, non auget meritum nec ſatisfactionem.

Facilitas ex ſtūdioſa conſuetudine ꝓcedēs, nō minuit meritū.

Pœnalitas ex parte naturalis cōplexionis, auget ſatisfactionē.

D. Tho.

Nota.

Ad Septimum dicendum eſt, Deum non delectari in pœnis hominum, ut pœnæ ſunt, benè tamen, vt iuſtæ ſunt; quemadmodum & ſancti delectantùr de pœnis Impiorum, iuxta illud Iſaiæ, 57. *Lætabitur iuſtus, cùm viderit vindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris*. Sic reſpondet D. Thom. in dicto, artic. 4. quæſtiunc. prima ad primum. Vel etiam dicendum, quòd Deus per ſe primò non intendit pœnas, cùm omnium ſalutem cupiat; pœnam verò in-

Ad Septimū Deus nō delectatur in pęnis hominū, vt Pęnę ſunt, bene tn̄ vt iuſtę ſunt.

Iſa. 57.

D. Tho.

fert,vel exigit,vel quia expediunt ad ſalutem hominum, vel C
quia ſic Iuſtitia eius expoſcit.

ARTICVLVS SEXTVS.

An Deus hominibus pro alienis peccatis pœnam inſligat, & An huiuſmodi pœna ſit illis ſasisfactoria?

HOc loco duæ dubitationes proponuntur breuiſſimè expediendæ.

Primum argumentum. Ezech. 18. Prima eſt, An Deus flagellet aliquem pro alieno peccato?

Altera eſt, An per patientiam huius flagelli flagellatus pro alterius peccato ſatisfaciat?

Et circa primam, uidetur quòd non.

Primò.Ezech.18. *Anima quæ peccauerit,ipſa morietur,nec filius portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij*. Deut. 14. & Deuteron.14. *Non occidentur patres pro filijs, nec filij pro patribus, ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur*.

Secundum. Secundò.Quoniam iuſtitia naturalis dictat,pœnas debere ſuos actores tenere,nec culpam, ſeu pœnam, culpę auctorẽ debere excedere,iuxta illud Auguſtini: *Deus non prius eſt vl*D*tor,quàm aliquis ſit peccator*.

Tertium. Tertiò. Quoniam concedendum eſſet, Deum innocẽtes pro nocentibus, & iuſtos pro flagitioſiſſimis peccatoribus etiam pœna mortis punire; quod ſi Iudex humanus faceret, iniuſtiſſimus eſſet.

Vltimò. Reprehenduntur Iudæi in Euangelio,eò quòd dicerent, *Patres noſtri manducauerunt vuam acerbam,& dentes filiorum obſtupeſcunt*.

Nec uidentur poſſe eſſe huiuſmodi pęnę ſatisfactorię pro altero,qui tantùm ad illas merè paſſiuè ſe habet.

Ad dilucidationem harum difficultatum, dico aliqua.

Primũ dictũ. Primò. Certum eſt tam in lege gratiæ, quàm ante illam, Deum ſæpiſſimè hominibus nõ ſolùm impijs; ſed etiam Innocentibus flagella immiſiſſe propter aliena peccata; & hoc conſtat clariſſimè ex multis locis ſcripturæ. In Ciuitatibus enim Sodomæ,& Gomorrhæ,aliqui aderant Iuſti adulti:par uuli quoq; per Circumciſionem,aut aliud ſacramentum legis naturæ iuſtificati, qui omnes ob peccata maiorum, com buſtioni traditi ſunt. In Diluuio quoq; multi Innocentes ſal

Sępè Deus innocentes flagellauit propter aliena peccata. Gen. 16.

tem

A tem infantes, ob crimina aliena interierunt. Et Num. 14. legitur: *Filij veſtri erunt uagi in deſerto quadraginta annis, & portabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur cadauera patrum in deſerto*. Et lib. 3. Reg. c. 21. dicitur, Acaz à Domino impetraſſe, ut ſui peccati pœna in poſteros differretur. *Quia igitur* (inquit) *humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij ſui, inferam malum domui eius*. Et Ionæ 1. legitur, tempeſtatem magnam accidiſſe nauigantibus ob peccatum ipſius Ionæ. Propter peccatum Giezi, lepra ſemini ſuo in ſempiternum adhæſit, vt patet 4. Reg. 1. Et 2. Reg. 3. cùm Ioab in dolo occidiſſet Abner, maledixit ei Dauid, & ſemini eius dicens: *Non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane*.

Num. 14.

3. Reg. 21.

4. Reg. 1.
2. Reg. 3.

Paruuli aliquã in pœnam peccatorũ parentum, à Dæmonibus abrepti ſunt, ex D. Grego.

D. Greg. lib. 15. Moral. cap. 81. docet, paruulos aliquando à Dœmonibus arripi, propter peccata parentum, quia caro parentum ſunt. Neq; hoc in loco alia exempla multiplicanda ſunt, cùm certiſſimum ſit, & exemplis Sanctorum Patrum fuſiſſimè exploratum.

Vnde D. Ambroſius refert, in quadam Villa Tuſciæ, vbi cum Fratribus tunc ipſe morabatur, propter unius uiri peccatum qui nil aduerſum in hoc mundo ſuſtinuerat, vnà cũ B omnibus villæ illius habitatoribus ipſum adaperta terra abſorptũ fuiſſe. Boni autem eodem eſſent ſupplicio affecti, niſi ipſius monitu à loco illo abſceſſiſſent.

Mirabile factum in villa Tuſciæ ex D. Ambro.

Secundò dico. Certiſſimum eſſe, Deum in huiuſmodi punitione Iuſtorum pro alienis peccatis iuſtiſſimum eſſe. Quoniam Deus nemini debet bona naturæ, uel gratiæ: quocirca ſi huiuſmodi bona aliquibus negat, aut eiſdem aliquos priuat, nullam eis iniuſtitiam facit. Et quemadmodum, cùm ſit Dominus omnium, poteſt præfata bona pro ſolo nutu ſuæ volũtatis abſq; iniuſtitia aliqua, à quibus vult auferre, poteſt ſimiliter abſq; aliqua iniuſtitia eadem à Iuſtis amouere ob aliena peccata. Et cũ homines ſint membra, & partes ſocietatis humanæ; rationabile, & conueniens eſt, ut ad mutuã charitatem exercendam, vnus pro altero patiatur: iuxta illud, *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*.

Secundum dictum.
Deus in puniendis etiã iuſtis pro alienis peccatis, iuſtiſſimus eſt.

Adde, quòd licitum eſt homini pœnas alterius hominis vltrò, & ſua ſponte ſubire, & in propria perſona recipere; ergo & Deo abſq; nota iniuſtitiæ, & citra iniuriam alicuius, licitum erit Innocentem pro nocente flagellare, & huius pœnã in illum reponere.

Licitũ eſt homini, pœnas alterius hominis vltrò ſubire.

Tertiò dico. Credendum eſſe, Deum huiuſmodi flagella

Tertiũ dictũ.

hominibus, qui peccata, propter quæ illa infliguntur non C
Nota.
commiſerunt, non ſine cauſa aliqua inferre, nempe, vt dictum eſt,uel ad probationem,vel ad correctionem vitæ, uel ad punitionem peccatorum commiſſorum, uel ad Dei gloriam manifeſtandam,uel ut pœna in longius protrahatur. Quod fit, qñ in alijs perſonis ipſis peccatoribus coniunctis mala immittit,quorũ punitio in pęnam, & cruciatũ eorum qui peccauerunt,grauius redundat. Vti qñ per mortem filij peccatum patris punitur,ut accidit Dauidi,ob cuius peccatũ filius ex Berſabe fornicatione ſuſceptus morte percuſſus eſt. vt 2.Reg. 12. Sic etiam aliquando peccatum Principis punitur in ſubditis ſuis. Propter peccatum enim eiuſdem Dauidis,populus ſuus peſte percuſſus eſt,ut 2. Reg. 24. & propter peccatum maioris, & patrisfamilias,aliquando tota eius familia flagellatur.

2.Reg.12. Peccatũ Principis,quandoque punitur in ſubditis. 2.Rag.24.

Quemadmodum uxor Abimelech cum ancillis ob ſcelus detenſionis Sarræ uxoris Abrahæ plaga magna à Domino percuſſa fuit,ut habetur. Gene.20.

Gen.20.

Dico Quartò,& Vltimò.Hominem poſſe pro alieno peccato pœnam ſubire, & ſatisfacere. Quod dictum eſt de fide, ut in illo articulo, Sanctorum communionem docet Eccleſia,& abundè hanc ueritatem probat Tho.Valden.tom.2.de Sacramentalibus titulo 10.cap.100.& ad Galat.6.& 1.Corin. D 12. Apoſtolus tradit, & apertiſſimè ad Coloſſenſes primo, dicens: *Gaudeo nunc in paſſionibus pro uobis, & impleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia.* Et id confirmatur rationibus.

Quartũ dictũ. Homo pót ꝓ alieno peccato pęnã ſubire,& ſatisfacere. Thomas Valden. Ad Galath.6. 1.Corin. 12. Ad Coloſ. 1. Prabatur rõnibus. Prima ratio.

Prima. Quia poteſt unus alteri gratiam primam impetrare de congruo, ſaltem mediatè, iuxta dictum Chriſti ad Paraliticum Matth. 9. *Videns Ieſus fidem illorum, dixit Paralitico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

Matth. 9. Aliena opera proſunt alteri ad gratiã ex D. Ambr. & D.Tho.

Ex quo dicto, Diuus Ambroſius probat,aliena opera bona alteri ad gratiam prodeſſe; & eſt doctrina Diui Thom. 1.ſecundæ,quæſt.124.artic.6. ergo à fortiori, poterunt prodeſſe alteri ad impetrandum ei remiſſionem pœnæ temporalis.

Secũda ratio. Viuus põt ꝓ defuncto ſatisfacere, faciendo ꝓ illo ſuffragia.

Secunda. Poteſt uiuus pro defuncto ſatisfacere, faciendo pro illo ſuffragia, iuxta communem doctrinam Eccleſiæ, & Sanctorum,ergo poterit ſimiliter pro uiuo ſatisfacere,cùm utrobiq; eadem ſit ratio,communio ſcilicet charitatis,quæ omnia facit communia.

Tertia ratio.

Tertia. In foro humano apud homines (ubi magis Iuſtitia, quàm miſericordia locum tenet) poteſt unus pro altero ſatisfa-

A ſatisfacere. Nihil.n.refert, quòd debitor ſoluat creditori per ſe,uel per aliũ;modò ſoluatur. Igitur ſic apud Deũ, cui gratiſſimũ eſt, quòd proximorũ onera inuicem ſupportemus.

Quarta. Quia exemplis quàm plurimis compertiſſimũ eſt in ſcripturis, Deum ad preces Iuſtorum ſæpiſſimè placatum fuiſſe,& iram quam contra alios peccatores conceperat,depoſuiſſe;& ſententiam punitiuam reuocaſſe. Sic Deus Gen. 19.liberauit Iob.propter Abraham,cuius Dominus recordatus fuit, & capit.20.ubi cùm Dominus Abimelech,& domũ ſuam propter peccatum ſurreptionis Saræ flagellaſſet, dixit ad Abimelech: *Nunc ergo redde uiro ſuo uxorẽ,& orabit pro te,quia Propheta eſt.* Sic etiam Salomonì pepercit Deus propter Dauid patrem ſuum,ut legitur 3.Reg.11.

Quarta ratio. Deus ad Iuſtorum preces ſæpè placatus eſt. Gen 19. Gen.20. 3 Reg.11.

Vltima.Theſaurus Eccleſiæ(ex quo indulgentiæ,& remiſſiones peccatorum diſpenſantur à ſummo Pontificè,& epiſcopis)non ſolùm conflatur ex infinitis,& inexhauſtis Chriſti pœnis,& paſſionibus; ſed etiam ex pœnis,& meritis ſanctorum.In quo articulo turpiter errauerũt.Franciſcus Maironus, in 4.diſti.19.quæſt.2. Et Durandus diſtin.20. quæſt.3. Quamuis enim unumquodque opus ex charitate procedés,

B ratione meriti, mercedem, & præmium à Deo in propria perſona recipiat;nihilominus, quatenus idem opus eſt ſatiſfactorium, à Diuina prouidentia acceptatur in commodum aliorum fidelium, reſeruaturque in bonum Eccleſiæ,ne ſuo fructu, & utilitate careat. Sic calamitates, & flagella Iob. cùm in ſtatera appoſita grauiora eſſent quàm eius peccata, in aliorum ſatisfactionem, qua ipſe non indigebat,redundabant.Sic etiam Paulus in loco citato ad Coloſſen.primo *Implebat ea, quæ deerant paſſionum Chriſti*, id eſt, ſatisfactionibus Chriſti, ſuas quoque pro illis adiungebat; in quo plurimùm gaudebat, dicens; *Gaudeo nunc in paſſionibus meis pro uobis.*

Vltima ratio. Theſaurus Eccleſiæ ex quo promanant Indulgẽtiæ, non ſolũ ex Chriſti, ſed etiam ex ſanctorũ pœnis cumulatur. Franciſcus Maironus,& Durandus errauerunt. Coloſ.1. Quomodo D. Paulus implebat ea quę deerant paſſioni Chriſti.

Igitur unum pro altero ſatisfacere poſſe certiſſimum eſt. Per Indulgentias enim, quarum diſpẽſationis poteſtas Mat. 16.& Ioan.20. Eccleſiæ Prælatis tradita eſt,pœnæ,& ſatisfactiones,quæ in Theſauro Eccleſiæ reconditæ ſunt,ſuſcipiẽtibus ita applicantur, ut per illarum conceſſionem fiat uera ſolutio, & remiſſio pœnarum (in uirtute tamen paſſionis Chriſti,& ſanctorum)illis quibus applicantur.

Poteſtas diſpẽſãdi Indulgẽtias, Eccleſiæ Prælatis à Chriſto cõceſſa eſt. Math.16. Ioan.20.

Dico quintò. Satisfactionem propriam,homini plus ualere,quàm alienam.Explico iuxta doctrinam D.Bonauenturæ in 4.diſtin.20.& aliorum. Valet opus ſatiſfactoriũ,quod homo operatur ad tria.

Quintum dictum. Plus ualet homini ſatisfactio propria, quàm aliena. D.Bona. Valet opus ſatiſfactorũ quod homo operatur ad tria.

Primò

Primò ad gratiæ, & gloriæ augmentum. Primò ad gratiæ, & gloriæ augumentum, quod Chriſti meritis, & noſtris proprijs in uirtute paſſionis Chriſti, non autem alienis conſequimur, niſi de congruo.

Secundò ad ſanandũ morbum. Secundò. Ad ſanandum morbum, & tamquam medicamentum ſanatiuum, & præſeruatiuum ad ſequelas morbi præſcindendas; ad quod etiam prodeſt Chriſti actio, & noſtra propria ſimiliter, & non aliena

Tertiò ad ſoluendum debitum ex peccato contractum. Medina. Tertiò. Ad ſoluendum debitum ex peccato contractum ad quod etiam plus ualet propria, quàm aliena ſatisfactio, ut ait Medin. in Codice de pœnitentia tract. 3. quæſ. 5. in reſponſione ad poſtremum argumentum: quod intelligendum eſt cæteris paribus, ut inferius dicetur.

Nota. Ratio dicti. Vnde infert, quòd ſi quis uellet pro ſe ſatisfacere, non eſſet ei tanta ſatisfactio neceſſaria, quanta eſſet, ſi per alium ſatisfaciat. Cuius rei argumentum eſt, quòd parua pœnitentia in præſenti uita uoluntariè aſſumpta, ualet ad remittendum magnam pœnam debitam in purgatorio; quoniam hæc eſt à Deo illata, illa uerò uoluntariè aſſumpta.

Primum corollarium. Mala quæ Deus pro peccatoribus mãdat, ſunt maiora, quàm quæ ipſi ultrò in pænam eorũ aſſumunt. Ex quo duo ſequuntur. Primum, quòd magna flagella, ſeu pœnæ præſentis uitæ à Deo immiſſæ, quantumuis patienter ſufferantur, minus ſunt ſatisfactoriæ, quàm pœna etiam minima, uoluntate propria, & ex electione ſuſcepta, uel ſecũdùm canones pœnitentiales, aut aliæ pœnæ ex arbitrio ſacerdotis iniunctæ. Maiora enim ſine dubio ſolet Deus pro peccatis infligere mala, quàm quæ pęnitentes ſibi aſſumunt; uel Eccleſia iniungat, puta peſtem, bellum, terremotus, febres, & cætera infortunia. Et tamen per has pœnas longè minores ex electione ab homine ſuſceptas, & præſertim per contritionis dolorem, citius, & perfectius à peccatis homo liberatur. D

Secũdum corollarium. Si ſatisfaciẽs habeat maiorem charitatem, quam ille pro quo ſatisfacit, minori pœna ſatisfaciet, quàm alter in cuius gratiam ſatisfacit. D. Tho: Sotus. Secundùm quod infertur eſt, quòd quando is qui ſatisfacit, maiorem charitatem habet, quàm ille pro quo ſatisfacit, tunc propter illius maiorem charitatem, minor pœna requiritur in eo, qui pro alio opera huiuſmodi ſatisfactionis exhibet, quàm pro principali. Ideò enim proximè dictum eſt, cæteris paribus, hoc eſt, æquali charitate exiſtente in utroque. Nam ſi ſatisfaciens habeat maiorem charitatem, utique minori pœna ſatisfaciet, quàm alter in cuius gratiam ſatisfacit, quando minorem charitatẽ habet. Eſt hæc doctrina D. Tho. in terminis in 4. diſtin. 20. artic. 2. quæſt. 3. & Soti in 4. diſtin. 19. quæſt. 2. artic. 4. dubio ultimo, concluſione ſecunda. Et dant rationem. Quoniam pœna habet uim ſatisfaciendi, maximè ratione charitatis, qua homo ipſam ſuſtinet; & quia

maior

A maior charitas apparet in hoc, quòd aliquis pro alio ſatisfacit, quàm ſi ipſe ſatisfaceret; Ideò minor pœna requiritur in eo qui pro alio ſatisfacit, quàm pro principali requireretur. Et affert D.Tho. exemplum ex uitis Patrum, ubi de quodam legitur; quod cùm feciſſet ex feruore charitatis magnam pœnitentiam pro peccato quod non commiſerat, alteri qui illud perpetrauerat remiſſium fuit,& reuera ita eſt. Nã ſi roget quis uirum ſanctum, ut pro ſuis peccatis ieiunium faciat, profectò ieiunium illius ſancti magis erit ſatisfactoriũ, & Deo acceptum ad remiſſionem peccatorum alterius, quã ſi ipſemet ieiunaret;& id ratione maioris charitatis illius ſãcti. Et hoc punctum Medina non animaduertit;& eſt doctrina Paludani in 4.diſtin.20.quæſt.3.art.3. concluſione ſecunda,& Sylueſt.uerb.ſatisfactio.

Nota benè. Ieiunium ſãcti uiri pro aliquo peccatore facto, eſt magis meritoriũ, quàm ſit ieiunium illius peccatoris pro ſe ipſo.

Medina. Paluda. Sylueſt.

Sextò dico cùm Soto loco citato, & Franciſco à Victoria, in ſumma ſacramet.trac. de ſatisfactione, numero 216.& Ioſepho Angles, in prima parte Theologicarum quæſtionum in quæſtione de ſatisfactione, quarta difficultate, concluſione prima: Angelo uerb.ſatisfactio, numero tertio. Tabi. eod. uerb. Pœnĩam, ſeu ſatisfactionem quæ regulariter à ſacerdote imponitur pœnitẽti in ſacro confeſſionis, nemo alius pro ipſo pœnitẽte poteſt adimplere,& optimè id à Soto probatur.

Sextũ dictũ. Sotus. Victoria Ioſeph Angles. Angelus. Tabie.

B Quoniam omnes huiuſmodi pęnæ, in medicinam, & tanquam ſatisfactoria remedia alterius ſubſequentis peccati, adhibentur; Atqui liquidò conſtat, ieiunium, aut flagellum unius, nihil alteri directè prodeſſe ad caſtigationem corporis,& carnis macerationem; ſed tantùm per accidens,& indirectè, quatenus bona opera alterius qui eſt in gratia, de cõgruo merentur alteri augumentum gratiæ, quod proprium non eſt ſatisfacere, ſed pro altero mereri.

Primaratio. dicti.

Secundò probatur. Quoniam huiuſmodi mulctę ſunt onera perſonalia, quæ ab ipſiſmet quibus iniunguntur perſolui debent. Nec id D.Thom. repugnat, cùm dicat, *non eſſe permittendum, quòd aliquis pro alio pœnitentiam agat, niſi defectus aliquis appareat in pœnitente.*

Secũda ratio.

Vnde optimè Paludanus in 4.d.20.quæſt.3. & poſt illum Syluester uerbo ſatisfactio, nu. 3. diſtinguit circa hoc. Nam ſi ſacerdos alternatiuè imponat ieiunare per ſe, uel per aliũ, ire ultra mare, uel mittere, proculdubio pœnitens per alium ſatisfacere poteſt. Similiter ſi indifferenter dicat, ieiunes, uel des eleemoſynam, quamuis per alium non poſſit ieiunare, poteſt tamen per manum alterius facere elemoſynam. Item ſi aliquid impoſitum ſit pœnitenti, quod non poſſit per ſe ſol-

Paluda. Syluest.

nere, puta, quia Infirmus, aut moritur, poterit per alium ſol- C
uere; cùm intentio imponentis uerisimiliter noluerit eum obligare ad impoſſibile, nec ad pœnas purgatorij condemnare.

Additio Paludani.

Addit Paludanus, *quòd ſi quis ob nimium amorem carnis ſuæ uellet facere per alium, quod eſſet ſibi impoſitum, utique non ſatisfaceret. Verum ſi occupet ſe in alijs Deo magis acceptis, & quæ ſunt maiora remedia contra peccatum, & nihilominus illud, quod eſt ſibi iniunctum, uult facere per aliũ, uidetur, quòd ſit plena ſatisfactio apud Deum. Quoniam uidetur etiam eſſe uoluntas præſumpta imponentis.* Et dat exemplum. *Si pugnando* (inquit) *contra hoſtes fidei, uel prædicando, aut peregrinando, aut alijs pijs operibus æquè domet carnem; & paratus ſit nihilominus opus impoſitum facere per ſe, uel de ſuo, quod alius uult pro ſe, uel de ſuo: & mallet per ſe, quàm per alium; niſi quia credit iſtud magis Deo acceptum, tunc omninò uidetur ſatisfacere. Quemadmodum etiam in humanis, ſi ſatisfacẽs ſciret aliquid aliud magis acceptum eſſe offenſo, quàm illud quod eſt impoſitum à Iudice, uel à lege pro emenda, ſi & illud uellet facere per alium, & ſeruitio magis grato illi amico offenſo ſe occupare, non eſt dubium, quòd ſatisfaciet.* Hæc Paludanus: cuius uerba nec plenè, nec fideliter refert Syueſter loco citato.

Syluest. Septimum dictum. Pro mortuo, non pôt quis ſatisfacere, niſi per modũ ſuffragij. Sotus.

Septimò, Et ultimò dico. Quando unus pro alio uiuente D ſatisfacit, de Iuſtitia, & de condigno ſatisfacit pro altero. Pro mortuo uerò nõ, niſi per modum ſuffragij. Hoc dictũ eſt Soti loco citato, & in eodem 4. diſtin. 21. quæſt. 2. artic. 3. Et quoniam non eſt præſentis inſtituti id exactè diſcutere uel probare, Ideò huius articuli tractationem in nouum opus de Iubileo, quod Deo fauente molimur, reijciamus.

Ad Primum argumentum Reſpondeo primo ex D. Auguſtinus. D. Tho. Paruuli decedentes in peccato originali, iuſtè pœna damni puniũtur.

Ad primum igitur Argumentum initio quæſtionis factũ reſpondetur dupliciter. Primò cùm D. Auguſtino, quòd dictum Ezechielis intelligendum ſit de pœna, ſeu retributione finalis Iudicij, ſeu alterius ſæculi, ſecundùm quam nequaquam filius portabit iniquitatem patris, nec è contra, niſi in quantum de ipſo peccato participauerit; uel intelligendum de pœna ſpirituali, ſeu pœna animæ, qua nemo afficitur, niſi ob peccatum proprium, iuxta ea quæ dicit D. Thom. 1. 2. quæſt. 87. artic. 8. & 2. 2. quæſt. 108. artic 4. ad primum. Et ſic paruuli decedentes in peccato originali, iuſtè pœna damni puniuntur; cùm peccatum originale omnibus inſit, unicuique proprium, non immitatione, ſed propagatione transfuſum, ut decernitur in Concilio Tridentino ſeſſ. 5. in Decreto de peccato originali.

Ad

A Ad ſecundum Dicimus cum S.Thom.ibidem,quòd pœna temporali aliquando unus pro peccato alterius punitur, ob triplicem cauſam.

Vnus pro peccato alterius punitur triſ[p]liciter.

Prima eſt.Quoniam unus homo temporaliter eſt res alterius, & ita in pœnam eius, ipſe etiam punitur. Sic filij (cùm ſint ſecundùm corpus aliquid patris) pro peccato patris quãdoque puniuntur, & ſerui cùm ſint quædam res dominorũ, pro peccatis eorumdem,ut dicitur Exodi 20. *Ego ſum Deus zelotes,uiſitãs iniquitatem patrum in filios,in tertiam,& quartam generationem*. Vnde Giezi peccante,ad poſteros lepra tranſmittitur, ut habetur 4.Reg.5.ſanguis etiam Chriſti reddit obnoxios pœnæ ſucceſſores Iudæorum, qui dixerunt Matt.27.*Sanguis eius ſuper nos,& ſuper filios noſtros.* Legitur etiam Ioſuæ ſeptimo, quòd pro peccato Achan Populus Iſrael traditus eſt in manus hoſtium,& primo Reg.4. populus corruit in conſpectu Philiſtinorum pro peccato filiorum Eli. Proles quoque Cham maledicitur ob peccatum ſui patris. Qui cùm non poſſet à Noè maledici, eo quòd & ipſe Cham benedictus eſſet immediatè à Domino, maledictio Patris ſui Noè,in ſuos poſteros dimanauit.

Primò cuia unuſquiſque homo, tẽporaliter eſt res alterius.

Exod.20.

4.Reg.5.
Matt.27.
Ioſue 7.
1.Reg.4.

Chain quare non fuit maledictus, ſed tantum proles eius.

Secunda cauſa eſt. In quantùm peccatum unius deriuatur in alterũ, uel per immitationẽ, ut filij cũ peccata parentum,

B & ſerui Dominorũ immitantur ut audacius peccent,uel per modum meriti,ſicut peccata ſubditorum merentur Prælatũ peccatorem, iuxta illud Iob.34. *regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi* & Iſa.3. dicitur propter peccatũ Hieruſalem daturum eſſe ipſi Deum Principem inſcientem. *Et dabo* (inquit) *pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis*. Vel etiam per aliqualem conſenſum, ſeu diſſimulationem; ſicut etiam interdũ boni temporaliter ſimul cùm alijs puniuntur, *quia eorum peccata non redarguerunt*, ut dicit D.Auguſtinus lib.1.de Ciuit.Dei c.9.

Secundo punitur quis pro altero,in quãtum peccatũ unius deriuatur in alterũ, uel per immitationem ut ſerui & filij dum imitantur peccata dominorum & parentũ.
Iob.34.
Iſa.3.
D.Auguſt.

Tertia cauſa eſt. Ad commendandam unitatem humanæ ſocietatis, ex qua unus debet pro alio ſollicitus eſſe, ne peccet; & ad deteſtationem peccati, dum pœna unius redundat in omnes, quaſi omnes eſſent unum corpus, ut Auguſtinus dicit de peccato Achan, in libro quęſtionum ſuper Ioſue q.8. tom.4. Atque ex his habetur ſolutio ſecundi Argumenti.

Tertia cauſa ad commendandam unitatem humanæ ſocietatis.

Ad tertium argumẽtum.

Ad Tertium dicimus, diſcrimen eſſe inter humanum Iudicem, & Deum.Ille .n.ſi Innocentẽ pro alieno peccato occidat,eſſet utique iniuſtus;Deus autem,cùm ſit Dominus uitæ,& mortis,& omnium bonorum,quæ pro uoluntate dat, & pro uoluntate poteſt data reuocare, etiam Iuſtis citra iniuriam,

Nota differẽtiam inter Iudicem humanum, & Deũ quòd humanus iudex, ſi innocentẽ occidit, facit ei iniuriã, Deus autem non.

riam, nullam iniuſtitiam facit ſi Inſontes pro peccatoribus puniat. C

Nota ex D. Tho. Pœna damni punitur aliqs etiam ſecundùm humanum iudiciũ quandoque ſine culpa, ſed non ſine cauſa, & hoc tripliciter. Primo.

Notat autem S. Thom. in dicto arti.4. in ſolutione ad ſecundum, quòd numquam ſecundùm humanum Iudicium ſine culpa debet puniri aliquis pœna flagelli, ut occidatur, uel mutiletur, uel uerberetur. Pœna, uerò damni punitur aliquis etiam ſecundùm humanum iudicium, quandoque ſine culpa, ſed non ſine cauſa. Et hoc tripliciter.

Primò. Cùm aliquis ex hoc quòd ineptus redditur ſine ſua culpa ad aliquod bonum habendum, uel conſequẽdum, ſicut propter uitium lepræ, aliquis arcetur ab adminiſtratione Eccleſiæ, & propter bigamiam, uel iudicium ſanguinis aliquis impeditur à ſacris ordinibus.

Secundò.

Secundò. Quoniam bonum in quo damnificatur, non eſt propriũ bonum, ſed commune; ſicut quòd aliqua Eccleſia habeat epiſcopatum pertinet ad bonum totius Ciuitatis, nõ autem ad bonum Clericorum tantùm. Vnde fit, ut iuſto iudicio Dei ab humano Iudice, & ſi Clerici boni, & iuſti ſint, propter Ciuium crimina, honore, & titulo epiſcopatus, Eccleſia, & Ciuitas priuentur.

Tertiò. D. Tho.

Tertiò. Quia bonum unius dependet ex bono alterius, ſicut in crimine læſæ maieſtatis, filius amittit hæreditatem pro peccato parentis. Hæc omnia ex D. Tho. D

Ad Quartũ.

Ad quartum. Ex dictis patet ſolutio.

Ad Quintũ.

Ad Quintum ex altera parte, & ultimũ, Dicimus quòd charitas facit omnia communia, & compatitur aliorum neceſſitatibus, ut inquit Paulus 1. Corinth. 13. *In quãtum enim duo homines ſunt unum in charitate, unus pro alio ſatisfacere poteſt*, ut docet D. Thom. 3. par. q. 48. art. 2. ad primum, ubi etiam dicit, *quòd non eſt ſimilis ratio de confeſſione, & contritione. Quia ſatisfactio conſiſtit in actu exteriori ſecundùm medium, ad quem actum aſſumi poſſunt inſtrumenta, interquæ etiam computantur amici: & licet ſatisfactio pro peccatis alterius habeat quaſi materiam, pœnas, quas aliquis ſuſtinet pro alterius peccato; habet tamen pro principio, charitatis habitum inhærentem animæ, ex quo inclinatur ad uolendum ſatisfacere pro alio; & ex quo ſatisfactio efficaciam habet. Non enim eſt efficax ſatisfactio, niſi ex charitate procedat.* Ita S. Tho. 3. par. q. 14 art. 1. ad primum. *Et ipſamet paſſio, ſeu ſatisfactio, qua quis ſatisfacit ſiue pro ſe, ſiue pro alio, pretium quoddam dicitur, quo ſe ipſum, uel alium redimit à peccato, & pœna*, ut in eodem art. 4. habet S. Thom. Hæc de hac quæſtione dicta ſufficiant, & de materia flagellorum.

1. Corin 13. In quantum duo homines ſunt unũ in charitate, unus pro alio ſatisfacere poteſt. D. Tho. Diſpar ratio confeſſionis, & contritionis. Non eſt efficax ſatisfactio, niſi ex charitate procedat, ex D. Thom.

QVAE-

A QVAESTIO NONA.

Quibus potius ſit ſuccurrendum tempore peſtis?

IN hac quæſtione, quis ordo in ſubuentione, & exhibitione operum miſericordiæ ſeruandus ſit, eſt enumerandus; ubi quindecim dubia ſatis curioſa explicabuntur.

Primum. An (cæteris paribus) homo magis teneatur ſubuenire Auo, quàm matri Infectis? Varia dubia exagitanda.

Secundum. An in pari extrema neceſſitate, magis ſubueniendum ſit matri, quàm patri?

Tertium. An magis uxori, quàm patri, & matri?

Quartum. An magis filio, quàm patri quis ſuccurrere debeat?

B. Quintum. An magis diligendus ſit filius, quàm uxor.

Sextum. An Iuſto patri magis ſuccurrendum ſit in extrema neceſſitate, quàm extraneo peccatori?

Septimum. An potius melioribus, quàm coniunctioribus?

Octauum. An magis diligendi ſint, qui nobis ſecundùm carnalem originem propinquiores ſunt, quàm alij?

Nonum. An cæteris paribus, potius ſit ſubueniendum patri Hæretico, quàm extraneo fideli?

Decimum. Si Inimicis Reipublicæ exiſtentibus in extrema ſit ſuccurrendum?

Vndecimum. Si Inimico, à quo probabiliter quis timet mortem, laboranti in extremis, tenetur quis benefacere?

Duodecimum. An condemnatis ad mortem, ut fame pereant, liceat miniſtrare cibum?

Decimũ tertium. An aliquis in extrema neceſſitate poſitus, teneatur cum periculo uitæ ſubuenire Creditori in eadem neceſſitate poſito?

Decimum quartum. An potius ſubueniendum ſit creditori, quàm patri, uel conſanguineo, æquali neceſſitate laborantibus?

Deci-

Decimum quintum. An extra caſum magnæ neceſſita- C
tis, melius ſit opera miſericordiæ corporalis exercere erga iuſtum minus indigentem, quàm erga peccatorem magis indigentem?

PRIMVM DVBIVM.

An cæteris paribus, homo magis teneatur ſubuenire Auo, quàm Matri Infectis?

VT intimè difficultatis huius nodum diſſoluamus, ſciendum eſt, quòd radix decidens hanc quæſtionem, eſt ueritas alterius quæſtionis; illius uidelicet qua quæritur, An ſecundùm naturalem Iuſtitiam, Nepos ex filio debeatur magis matri, quàm Auo? Ex huius enim reſolutione, tanquam ex primò principio, & radice, alterius intelligentia emanabit. Cùmque ſuperioribus annis facto contingeret in Vrbe, quæſitumque fuiſſet, Num mortuo Hæbreo patre, renuente matre Hebrea, poſſet Auus paternus Chriſtianus Nepotem in poteſtatem ſuam trahere, & baptizare; multa ſatis hinc inde ab egregijs Doctoribus ſuper hac re iuſſu S.D.N. P.Grego. decimi tertij cõſcripta fuere. Inter quos cùm Martinus ab Aſpilcueta Nauarrus huic rei inſudaret, & ualidiſ- D
ſimis rationibus defendere niteretur, eum non eſſe baptizandum: Dei auxilio, ego Pontificis etiam iuſſu commotus in dilucidationis paleſtram iſtam deſcendi, tandemque reportata pro mea parte palma, Summoque Pontifice ſententiam meam approbante, & confirmante, in Eccleſia ſancti Celſi mea manu ſacro Dionyſij Areopagitæ die, puer baptizatus fuit. Quapropter, quæ ſuper hac re tunc à me ſcripta, uel adũbrata fuerunt, hoc loco adijcienda eſſe exiſtimaui. Ex quibus facillimè deprehendetur, cui magis nepos debeatur matrine, an Auo?

Nota pro intelligentia tituli.

Narratur caſus Romæ deciſus.

Nauarrus in hoc caſu particulariter ſcripſit.

Auctor, Palmam in hac materia reportauit Romæ.

Fuit igitur quæſtio, An nepos, attenta naturali Iuſtitia, magis dandus, & conſignandus ſit matri, quàm Auo? Et ſenſus quæſtionis eſt, quis nam in regimine pueri quadriennalis ſit præferendus, Auus paternus, an mater?

Et uidetur prima facie, quòd matri ſit aſſignandus.

Primò. Mater eſt principium coniunctum, & proximum filij, auus uerò remotum, & diſtans, ergo magis, & prius eſt aſſignandus matri. Natura enim prius attingit proximum, q̃ diſtans, immò non peruenit ad diſtans, niſi per proximũ, quemadmodũ nec nepos reducitur ad Auũ, niſi per Matrẽ.

Probatur puerum deberi magis matri quàm Auo. Primò Natura prius attingit proximum, quã diſtans.

Se-

Secundò. Ariſt.

A Secundò. Filius eſt pars matris, & portio eius. Nam 8. Ethic.cap.17. ſecundùm philoſ. *Filij ſunt quaſi partes ſeiunctæ parentum*, Aui verò nequaquam, igitur debetur matri. Probatur Conſequentia. Pars enim impulſu naturali tendit ad totum, & in toto quieſcit, & conſeruatur, ex quarto, Phyſicorum.

Tertiò. D.Tho. D. Antoni.

Tertiò. Filius eſt quædam res matris, & eſt quid matris, non autem quid Aui; à Matre igitur ſine iniuſtitia auferri, non poteſt: Vnde infert S.Thom.2.2.quæſt.10.articu.12.& Anton.2.par. quòd ſicut puer quando à parentibus non diſtinguitur ſecùndùm corpus, continetur in vtero matris; ita poſtquàm egreditur, antequam vſum rationis habeat, continetur ſub parentum cura, ſicut ſub quodam vtero ſpirituali.

Adde, quod ante vſum rationis, puer eſt ſicut animal irrationale, bos, canis, vel equus. Vnde ſicut bouem matris non licet accipere, inuita matre; ſic nec filium ante uſum rationis.

Quartò ex amore naturali. Ariſt.

Quartò ex Amore naturali. Ratio naturalis docet, vt magis beneuolo, & amantiori res potius commendentur; atqui matres magis amant filios, quàm patres, & conſequenter, quàm Aui, iuxta Philoſ.8.Ethic.cap.12.& 9.cap.17. Laborio-
B ſior eſt enim generatio matrum, & magis ſciunt, quòd ſunt ipſarum filij; ergo conuenientius, amantius, & perfectius ab eis regentur, quàm ab Auo. Natura namque ex poſſibilibus ſemper, quod melius eſt operatur.

Quintò ex educatione.

Quintò ex educatione. Educatio filiorum naturaliter eſt propria matris, ſicut patris eſt erudire, vt ait Ariſt.1.& 3.cap. œcon. Igitur matri eſt filius relinquendus, prçſertim cùm ſit adhuc puer.

Sextò.

Sextò. Quia aliàs ſequeretur, quòd Auus poſſet offerre filium Baptiſmo, & Monaſterio, inuita matre, quòd videtur falſum.

Septimò ex cultu & maiori reuerētia.

Septimò. Quia maior cultus, & obſequium debetur matri, quàm alijs, vt habet S.Tho.2.2.q.102.ar.3.ad 3. igitur, &c.

Oppoſita ſententia: Auus eſt origo ſāguinis.

In contrarium eſt, quòd Auus eſt radix, & origo ſanguinis, & eſt principium eſſendi omnibus inferioribus, ergo & gubernationis, quod & iuſgentium, & Ciuile confirmat.

Nota Primò. D.Tho.

Pro deciſione ſupponenda ſunt duo. Primum, quòd ex eo quòd aliquis eſt principium alterius, per ſe, & naturaliter ei conuenit, vt curam, & regimen illius habeat. Quod dictum eſt expreſsè S.Tho.2.2.q.189.ar.6.in corpo.& 1.par.q.103.ar.5. Eiuſdé enim eſt rem producere, & eam gubernare. Vnde

inter rationes Diuinæ prouidentiæ, & gubernationis eſt hæc potiſſima, quòd ſit omnium cauſa, & principium. Secundùm eandem enim rationem competit Deo eſſe gubernatorem rerum, & cauſam earum. *Et patrijs legibus, ſtatutiſuè gubernamur, in quantum patria eſt nobis quoddã eſſendi principium.* Sic S.Tho.2.2.q.101.ar.3.ad vltimum, ergo cauſa, ſeu ratio quare quòd cura vnius naturaliter alicui competat, eſt quia vnum eſt principium, alterum principiatũ, illud cauſa, hoc effectus, illud origo, hoc ex origine, illud communicãs eſſe, hoc habens eſſe communicatum ab illo. Ex hoc fundamento duo ſequuntur.

Primũ Corollarium.

Qđ eſt principium per ſe filiorũ ei conuenit filiorũ cura.

Primum eſt, quòd cùm parentes in quantùm huiuſmodi, habeant rationem principij, per ſe illis conuenit, ut filiorum curam habeant. Ita docent D.Tho.2.2.q.101.ar.2.in corp.& ad 2. *Pater* (inquit) *habet rationem principij, filius habet rationem à principio exiſtentis. Ideò per ſe patri conuenit, vt ſubueniat filio. Et propter hoc non ſolum ad horam debet ei ſubuenire; ſed ad totam ſuam vitam, quod eſt theſaurizare. Vnde ex aduerſo filius debet patri, quod decet patrem in quantùm pater eſt, qui cùm ſit ſuperior, quaſi principium filij exiſtens, debetur ei à filio obſequium, & reuerentia.* Idem art.3. *Pater eſt principium connaturale producens in eſſe & gubernans.* Ex q. D 102.ar.1.in corp. dicit, quòd *Pater eſt principium & generationis, & educationis, & diſciplinæ, & omnium, quæ ad perfectionem humanæ vitæ pertinent.* Idem ar.3.eiuſdem quæſt.in corp. & ad 2.& Philoſ.8.Ethic. cap.12. *Parentes ſunt cauſa eſſendi, alimenti, & educationis.*

Ariſt.

Parentes ſunt cauſa eſſẽdi, alimẽti, & educationis.

Secundum, corollarium.

Mater eſt principiũ generationis paſſiuum; pater vero actiuum.

5. Metaph. tex 1.

1. De gener. anima.ca.19. & 20.

2. De gener. anima.cap 4.

D.Tho.

Ratio principij actiui nobilior eſt quã ratio paſſiui.

D.Tho.

Pater dat eſſe ſpecificũ, mater aũt materiã informẽ.

Secundum quod ſequitur eſt, q̃ quantò quis hẽt excellentiorem, & perfectiorem rationem principij, tantò magis, ac principalius cura filiorũ ei debetur, ut de ſe patet graduãdo. Quocirca ſi fiat cõparatio inter patrem, & matrẽ: cùm mater ſit principium generationis paſſiuum, pater verò actiuum, vt patet 5.Metaph.tex.1.primo de generati.Anim.cap.19.& 20. & 2.cap.4.S.Tho.1.2.q.81.arti.5.2.2.q.26.ar.10. quodlib.6.q.10.ar.18. Ratio aũt actiui principij ſit excellẽtior, ac eminentior, quã paſſiui, fit, ut regimen filij iure naturæ magis ad patrem ſpectet, quã ad matrem, ſimpliciter loquendo; quẽadmodum pater per ſe magis eſt diligendus, quã mater. S.Tho. 2.2.q.26.ar.10.& dato caſu, cæteris paribus, prius patri, deinde matri ſubuenire debet, vt infra dicetur, dubio ſecundo; cũ ab illo magis dependeat, quàm ab iſta, & plura, & maiora receperit ab eo beneficia, quã à matre. Pater enim dat eſſe ſpecificũ, videlicet formam; mater verò materiam informem,

A ut ait Ariſt. 1. de Gene. Anim. c. 19. S. Tho. dicto, ar. 10. ad 1. & 8. Ethi. lect. 12. Dat deinde eruditioné, atq; alia. Tum ét, quia pater dirigit filium ad altiorem finé, & terminũ, diſponẽdo actiones eius, vel ad ſciẽtias, vel ad artes, vel ad alia humana munera. Tum ét ratione ſexus. Viri .n. eſt regere, & ordinare, habetq; rõné conſtantioris, & rationabilioris regiminis. Deniq; probatur rõne legali. Eò ꝙ non matris, ſed patris familiã, ſequatur, &c. lege Buridanũ, q. 17. ſuper 8. Ethic. Dixi, *ſimpliciter loquendo*, qm ſm quid, & ad tẽpus, rõne videlicet, infantiæ, propter corporis educationé; qñ. ſ. *quaſi modò geniti infantes lac concupiſcunt*, matri naturaliter eſt relinquendus, quarum propria eſt æducatio, vt ait Ariſt. 1. œconomicorum; Vnde lex huiuſmodi tempus determinat optimè, vſque ad triennium, l. nec filium, C. de patr. pote.

Hinc ſequitur ét, grauiter erraſſe Innocentiũ, & Panor. in c. 2. de regularibus, c. 2. nu. 6. affirmantes, *Deum ſine diſtinctione præcepiſſe filijs honorare patrẽ, & matrem*. Hoc .n. falſum eſt. Qm, cum *quæ à Deo ſunt ordinata ſint*, & in amore, & in obſequio, & obedientia materna, & paterna debeat eſſe ordo, pater præfertur, iuxta S. Tho. dicto artic. 10.

Secundum ſupponendũ principaliter eſt, ꝙ ſi fiat cõparatio inter Auum, & matré, ſic ex certis ad incerta eſt diſcurrẽ-
C
B dum. Certũ eſt in generatione matrẽ ſe habere vt recipiens, Auum, vt agẽs. Virtus .n. actiua exiſtens in ſemine patris, quę eſt huius hominis propinqua ratio ſeminalis, deriuatur originaliter ab Auo, vt ait S. Tho. 1. par. q. ultima ar. vlti. ad 2. & ad vltimum, Et Aug. 10. ſuper Geneſ. ad litteram; dicit: *omnes fuimus in Adam nõ ſolũ ſecundùm corpulentam ſubſtãtiam, ſed etiam ſecundùm ſeminalem rationem*. Hinc eſt, ꝙ in ſcripturis dicitur, Auum generare nepotem, ut patet Matth. 1.

Secundò certũ eſt, ꝙ mater eſt propinquius, & magis coniunctum principium, ꝗ Auus. Patet, quia inter matré, & filiũ nihil mediat, & inter Auum, & Nepotem mediat pater.

Tertiò certum eſt, ꝙ quãuis mater ſit magis coniunctum principium; non tamen eſt eiuſdem rationis, & ordinis; ſicut nec materia, & agens.

Quartò certum eſt, ꝙ in Auo eſt perfectior, & excellentior ratio principij, quàm in matre. Quibus certis ſuppoſitis, ſequitur euidens concluſio, quæ talis eſt.

Secundùm legé, & Iuſtitiam naturalem, mater non eſt prę ferenda Auo paterno in cura, & regimine Nepotis. Probatur Concluſio.

Primò. Auus paternus eſt naturale principiũ eſſendi nepo-

Ariſt.
D. Tho.
Pater dirigit filium ad altioré finem.
Viri eſt regere, & ordinare.
Probatur ratione legali.
Buridana.
Quare puer dum eſt paruulus, matri eſt relinquẽdus.
Ariſt.
Panormit.
Nota Secundo.
Virtus actiua exiſtens in ſemine Patris, deriuatur originaliter ab Auo.
D. Tho.
D. Aug.
Quare ĩ ſcripturis Auus dr generare nepotem.
Matth 10.
Mater quõ ſit magis cõiunctũ principium quàm Auus.
Mater quamuis ſit magis coniunctum principiũ filij, quã ſit Auus; nõ tñ eſt eiuſdẽ rõnis, & ordinis.
In Auo eſt perfectior, & excellentior rõ principij ꝗ in matre.
Probatur Cõcluſio.
Primò.

 ti, &

tū,& magis principiū,quā mater,ergo illi potius,ꝙ huic cura C
illius debet. Hic diſcurſus eſt notus ex fundamēto præiacto.

Secundò. Auus eſt origo & fons totius conſanguinitatis.

Secundò. Auus eſt caput,origo,& fons totius cōſanguinitatis,ſanguinis,eſſe, & exiſtentiæ,ergo & gubernationis. *Primū.n.in vnoquoq; genere,oportet eſſe menſurā aliorum, à quo cætera regulantur,& diriguntur*, ut dicitur, 8. Metaphi.

Primum in unoquoq; genere, eſt menſura aliorū. Ariſt.

Tertiò. Paluda.

Tertiò. Mater in filium nullā hēt ptātem, nec naturalem, nec Ciuilē,niſi in defectum. Vel.n.haberet ptātem Dñicam vel tutoriam,uel coniugalem,uel patriam, iuxta Palud. in 3. d.29.q.3.ar.1. Sed nulla harum reperitur in matre, exiſtente Auo, igitur nec regimen,nec gubernatio,nec diſpoſitio, ſeu ordinatio ſuper filium,nec quantùm ad perſonam eius, nec quantùm ad bona ipſi debetur. Quapropter iure ſubtrahitur ei à lege,& Auo committitur.

Mater nō habet ꝓpriē poteſtatē naturalē dirigendi infantem quantùm ad Diuina. D. Tho.

Nec rectè dici pōt, hēre matrē ptātem naturalē dirigendi infantē (q̄tū ad diuina) qm̄ S.Tho.loc.cita.ſemp aſſerit, *filiū eſſe ſub cura parentū*, i.pr̄is; nec unq̄ mētionē facit de matre,

Quartò.

Quartò. Si deberet hæc cura matri, eſſet q̄a iure ſanguinis eſt magis proxima,& cōiūcta; ſed hoc nō obſtat pp quatuor.

Primò. Quia quāuis ita ſit, nō tñ excedit gradū,& influētiam paſſiui principij,& materiæ; Vnde ſemper remanet reſpectu actiui principij in imperfectiori,& remotiori gradu, D quoad gubernationem.

Secundò. Quia tunc alter duorum fratrum, qui ſunt propinquiores inter ſe ſe,quàm Auus poſſet iuſtius ſecundùm naturalem rationem,alterius curam ſibi uendicare,quàm ipſe Auus, quod uidetur falſum.

Tertiò. Quia magis proximus iure ſanguinis non ſemper hēt regimen,& gubernationē eius,cui eſt magis cōiunctus; ut optimè notat Palud. ubi ſupra. Imò ſ͠m leges, Tutores extranei dantur,ſecluſa matre,uel fratre,uel patruelo,&c.

Quartò. Quia poſita hac maiori cōiunctione,nō ſequit̃ talis gubernatio, ſecundū leges,ut patet de patre,uiuente Auo.

Quintò.

Quintò principaliter. Quia Patri uiuente Auo, non debetur ſecundùm leges talis cura,ergo multò minus Matri.

Sextò.

Sextò. Quia conuenientius eſt, ut talis puer tradatur curæ Aui, ratione ſexus, ratione ætatis,& ratione religionis, ideſt, quia uir, quia ſenex, quia Chriſtianus eſt.

Virtuti vniuerſali ſubdūtur inferiora. D. Tho.

Septimò. Auus eſt tanq̄ cauſa cōis, uniuerſalis,& ſuperior iuxta Philoſ. *Virtus autem vniuerſalis, potior eſt, & magis ei ſubduntur inferiora*, iuxta S.Tho.2.2.q.102.ar.3.ad primum.

Octauò. Homo magis tenetur obedire maiori poteſtati, quàm inferiori, ex D. Tho.

Octauò. Quòd ſicut maiori ptāti magis tenet̃ homo obedire, ꝙ inferiori, S.Th.2.2.q.104.ar.5. ita magis Auo, ꝙ Matri.

Nonò

A Nonò. Gubernare eſt ordinare aliquem ad debitum finem S.Thom.2.2.quæſt. 102. articu. 2. ſicut Nauta gubernat nauim, deducendo illam ad portum; omne autem mouens habet excellentiam quandam, & virtutem ſuper id quod mouetur; quæ quidem duo viri propria ſunt, non mulieris.

D Tho. Omne mouens hēt excellētiam, & virtutē quādam ſuper id qđ mouetur.

Decimò.

Decimò. Quemadmodum tic habet princeps in Ciuitate, ita pater in familia, quæ eſt pars Ciuitatis; ſed in Ciuitate primo, & ſupremo Principi ſumma debetur obſeruantia, timor, & obedientia; ergo & in familia primo patri, qui Auus eſt, pietas, & obedientia ante alios debetur. Nunc ad argumenta.

Ad Primum argumentū.

Ad Primum, iam reſponſum eſt. Quòd propinquitas ſanguinis non eſt ratio, & cauſa gubernationis, ſed eſſe principium, & magis principium, quàm alterum in eſſendo. Vnde ei, qui magis diſtat à ratione principij, ſicut matri, minus principaliter conuenit gubernare.

Ad Secundū.

Ad Secundum, & Tertium dico, quòd immò nepos eſt quid Aui; quoniam in illo præfuit ſecundùm ſeminalem rationem; ſicut omnes homines ſunt filij Adæ, vt D. Auguſtinus, & Doct. docent, & ſignanter S.Doctor, prima par. quæſt. 119.art.2.in corp.& ad ſecundum, Vnde *Nepos Auo aſſimilatur per ſe, matri verò per accidens*, vt idem Doctor B tertio ſentén. diſt.15.quæſt.1.artic,3.quæſtiunc.2. & 4.d.40. quæſt.1.ar.2.

D Tho. Nepos aſſimilatur Auo p ſe, matri verò p accidēs.

Ad Quartū.

Ad Quartum dico primò. Quòd ratio gubernationis naturalis non deriuatur, nec menſuratur ex amore, ſed ex hoc, quod aliquis eſt principium generationis.

Secūdò dico. Quòd Amor matris eſt dulcior, & tenerior, amor verò uiri eſt perfectior, & conſtantior. Lege Buridanum, ubi ſupra.

Ad Quintū. Puer relinquendus eſt in ptāte matris vſq; ad triennīū, niſi ipſa vitę pueri inſidietur. Gloſ.

Ad Quintum reſpondeo. Quòd puer relinquendus eſt vſque ad triennium in poteſtate matris, niſi ipſa ſit ſuſpecta, quòd inſidietur uitæ pueri, vt iura dicunt. Gloſa verſ. poſt triennium, cap. ex litteris de conuerſ. Infid. leg. nec filium, C. de patr. pote.

Ad Sextum. Auus inuita matre pueri, pōt puerū offerre baptiſmo. Bartolus.

Ad Sextum dico. Quòd Auus, inuita matre poteſt offerre filiū Baptiſmo, vt conuincitur ex textu c. *ex litteris*, de Conuerſione Infidelium. Neq; uis facienda eſt, quòd loquatur in patre, non in Auo. Quoniam omnes rationes expreſſę in eo textu, optimè ad Auum applicari poſſunt; quo caſu rationes dicto præualebunt. Nam ratiò eſt illa, quæ regit dictum, & illud ampliat, nō dictū rationē. l. cū pater §. dulciſſimis, & ibi Bartolus de leg. 2. l. regula §. vltimo. ff. de Iur. & fact. ignor.

Prima ratio textus.

Prima ratio expreſſa in eo textu eſt ratio patriç poteſtatis, & quòd filius patris, non matris familiam ſequitur: ſed huiuſmodi ratio militat etiam in Auo. Nepos enim ex filio in poteſtatem Aui eſt. Inſtitut. quibus modis ius patriæ poteſtatis ſoluitur §. nam mortuo, in princip. & ibi gloſſa in verb. patre, & quòd filius, mortuo patre, remaneat ſub poteſtate Aui paterni, & non matris; eſt textus expreſſus Inſtitutioni. de: patr. poteſta. §. ult. & l. iuſta, ff. de uerb. ſigni. l. ſi maritus C. de patr. poteſta. l. mulierem C. de adoptioni. l. nulla ff. de ſuis, & legiti. §. nemine. C

Ius Aui in Nepotem nõ ſolùm eſt de iure Ciuili, ſed ẽt de iure naturæ.

Eſt autem hic animaduertendum, quòd ius Aui in nepotem non ſolùm eſt de iure Ciuili: uetiam prouenit ex iure Naturæ; & ex iure ſanguinis, quod eſt immutabile. Quoniã nepos ab illo deſcendit, ut à cauſa, & origine, ſicut ſuperius expoſitum eſt. Vnde, quamuis patria poteſtas, quantùm ad aliquos effectus, ſit ex iure Ciuili; originaliter tamen prouenit ex iure naturæ. Nec comparatio fieri debet inter ius naturale matris, & patriam poteſtatem Aui, ſed inter ius naturale matris, & ius naturale Aui; & proculdubio fortior, & potentior eſt actio naturalis Aui in puerum, quàm matris: ſicut principalior pars pueri eſt anima, quàm corpus informe.

Patria poteſtas, originaliter pũenit ex iure naturæ.

Apud Auum eſt legitima patria Poteſtas, nõ autẽ apud matrẽ.

Cùm igitur apud Auum, & nõ apud matrem ſit legitima poteſtas in hunc puerum, cùm habeat à lege, & à Natura ius, D & auctoritatem in illum; ſequitur, quòd licitè poteſt ad ſe illum trahere, & baptizare. Non. n. alia ratione probat S. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 12. & quodlib. 2. ar. 7. & quodli. 3. ar. 11. quòd inuito patre non debet baptizari, *ne violetur iuſtitia, & ordo naturalis, ſecundùm quem ſub cura patris exiſtit.*

Cur puer inuito patre baptizari nõ debeat ex D. Tho.

Secunda ratio textus.

Secunda ratio in eodem textu expreſſa eſt. *Quoniam infans non debet remanere apud eam, quæ poſſet illum inducere ad infidelitatis errorẽ;* ſed iſta rõ militat ẽt in propoſito, ergo & diſpoſitio militare debet, Vulgat. l. illud; ff. ad legẽ Aquiliã.

Tertia ratio eſt fauor fidei.

Gloſ.

Soto.

Tertia ratio eſt fauor fidei chriſtianæ, quæ pariter in caſu iſto locum habet. Semper enim in fauorem fidei eſt inclinandum, maximè ubi anſa aliqua, & uoluntas exhibetur. tex. in d. cap. ex litteris, & Gloſſ. ibi. cap. gaudemus, de diuort. & Soto in 4. d. 5. q. unica; artic. 10. Maxima enim ratio eſt illa, quç pro religione facit. l. ſunt pſonæ. ff. de relig. & ſumpt. funerũ.

Quarta ratio.

Cõcil. Tolet.

Matre ueniente ad Baptiſmum, Patre in ſua infidelitate remanente, proles debeť matri.

Accedit ad pdicta quarta ratio, ex Can. Iudæi, 28. q. 1. Vbi Concilium Toletanum decernit, quòd matre ueniente ad Baptiſmum, remanente patre in infidelitate, proles debetur matri, & dẽt baptizari, non obſtante principaliori, & naturali actione patris in filios; igitur multò magis, renuente ma-

A tre,quæ nullam in filios habet poteſtatem,maximè Auo volente,qui locũ patris à iure,& à natura obtinuit; proles Auo debetur,& debet baptizari. Vbi .n.eſt potentior cauſa,ibi debet eſſe potentior effectus operationis. Bald.in l. hoc iure,de Iuſtitia,& Iure.

Vbi eſt potentior cauſa debet eſſe potẽtior effectus operationis. Baldus.

Probatur quintò,Quia *gratia non deſtruit naturam;ſed illam ſupponit,& perficit*,vt ait S.Tho.1.par.q.1.ar.8.& 2.2.q.26 ar.9.ad 2.& 3.par.q.71.ar.1.ad 1. *Sicut neq; lex euangelica legem naturæ tollit*. Caie.2.2.vbi ſupra.Cùm igitur lex naturalis, nepotẽ in poteſtatem Aui conſtituat, lex fidei non debet illum ab eo ſubtrahere, ſed reponere,& baptizãdo perficere.

Quinta ratio. Gratia non deſtruit naturam. D.Thom. Lex Euangelica nõ tollit legẽ naturæ.

Sexta ratio. Firma,& conſtans eſt doctrina Theologorũ, quòd ſi Eua peccante, Adam non peccaſſet, filij eorum peccatum originale non contraxiſſent, Ad Rom. 5 *In quo omnes peccauerunt*. S.Thom.1.2.q.81.ar.5.& 2.ſent.d.31.q.1.ar. 2.ad 4. & 4.d.1.q.2.ar.2.q.2. ad primum,& de malo q.4.ar.7. ad quartum & quintum,& ad Rom.5.lect.3.& 1.Corin.15. lect.3. Cuius dicti ratio à priori eſt illa de principio actiuo, & paſſiuo generationis; quamuis Euæ peccatũ grauius fuerit,quàm peccatum Adæ, vt ait S.Thom.2.2.q.163.ar.4.2.ſen B ten.d.22.q.1.ar.3. Turrecr. ſuper cap. illud autem aduertendum,d.40.num.6.Rationes igitur deſumptæ ex Deo,ex gratia,& natura, non matrem attendunt, ſed patrem. Et confirmatur.Nam ſi quis etiam ex carne matris miraculosè formaretur ſine ſemine (quod accidit in Chriſti generatione) nequaquam peccatum traduceret. Adde, quòd ſi Eua non peccaſſet, & Adam peccaſſet,peccatũ ſequtũ fuiſſet. Quemadmodũ igitur in perditione humani generis,filij nõ ſequuntur matrẽ,ita & in caſu noſtro regenerationis per Baptiſmũ, hic puer matrem ſequi non debet, quãuis fauore Religionis mater Chriſtiana trahat filium,vt dictum eſt.

Sexta ratio. Nota pulcrã rationem. Rom.5. D. Tho. Ratio dicti. Euæ peccatũ grauius fuit quã peccatũ Adæ, vt ait D.Thom. Turrecre. Cõfirmatur. Si mõ quis ẽẽt ex carne matris ſine ſemine miraculosè conciperetur, nequaq̃ traduceret peccatũ originale. Peccante Adamo ẽt ſi Eua nõ peccaſſet,peccatum ſequtum fuiſſet.

Septima ratio. Marci 10.Matth.19. Luc.18.Chriſtus indignè tulit comminantes diſcipulos offerentibus paruulos, vt imponeret eis manus; dixitq; *Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos.Talium eſt .n. regnum Dei.* Eos igitur, quos Deus,& natura vocant,& offerunt ad Baptiſmum,prohibere impium,iniquum,& ſacrilegum eſt,diuinaque indignatione,& obiurgatione digniſſimum.

Septima ratio. Marci 10. Matth.19. Lucæ 18.

Neq; huic deciſioni obſtat Bulla Martini 5.quæ dicit,*quòd inuito patre, & matre, filij non ſunt baptizandi*: Hæc enim intelligenda eſt ſm regulam iuris cõis,& præter quàm q̃ dicta Bulla loquatur,qñ pater eſt ſuperſtes, Dicimus,q̃ appellatione parentum venit Auus dicta l.iuſta,ff.de verb. ſignif.

Bulla Martini 5. non obſtat dicto Auctoris. Bulla intelligitur ſecũdũ ius cõmune. Auus venit appellatione parentis.

Quod ſit volente Auo nõ ſit inuitis parẽtibus, quia Auus venit appellatione parentis ex. Paluda.

Nec quod fit, volente Auo, dr̃ fieri inuitis parẽtibus; Imò, C
vt optimè notat Palud. vbi ſupra, in tali caſu appellatione parentis non venit Mater, ſed Pater, & Auus; cùm mater nullam habeat in filium poteſtatem.

Quomodo intelligat̃ ly, inuitis parentibus.

Duran.

D August.

Adde, ꝙ ly, *inuitis parentibus*, nõ eſt accipiendũ ſtrictè, ſed ſenſus eſt, inuitis parentibus, vel tutoribus, ſeu alijs habentibus curã eorum. Ita Duran. 4. d. 4. q. 6. nu. 9. & D. Aug. epiſt. 23.

Caiet. doctrina nõ obſtat

Neq; obſtat ſecundò doctrina Caiet. 3. par. q. 68. art. 10. ubi ſupra; & in 2. 2. q. 10. ar. 12. Vbi hẽt, *quòd hæc conſequentia non valet. Puer põt licitè auferri, & rapi, ergo põt licitè baptizari, ſicut in ſimili põt filius ſerui licitè ad Dominum trahi, inuito parente, non tamen ſequitur, ergo & eo inuito baptizari. Nã fit tranſitus ab eo, ꝙ licet iure Ciuili, ad ordinem iuris naturalis, & diuini: & ab illo, quod eſt per ſe, ad illud, quod eſt per accidẽs. Nam Dominus per ſe loquendo, quantũcunq; poſſit auferre filium à ſeruo; nõ tamen põt ea ratione auferre illum, ut baptizet. Quia Baptiſmus, & ablatio ſunt diuerſorũ iuriũ. Nam Baptiſmus iuris eſt Diuini, & per hoc ad patris ius ſpectãs; ablatio verò Ciuilis eſt iuris, & per hoc ad Domini ius ſpectat; & propterea falſum eſt, ꝙ liceat ablatũ filium à ſeruo Baptizare inuitis parentibus. Ablatio. n. Ciuilis, nõ tollit ius parentũ in filios erga diuina.* Hæc Caiet. Ergo à ſimili in caſu noſtro, quamuis ad Auum trahatur iure patriæ poteſtatis, non tñ inuita matre D
erit baptizandus, quia ſm parentũ diſpoſitionem, ſunt circa pueros diuina agenda. Non (inquam) obſtat hæc doctrina. Qm̃ non eſt ſimile exemplum de Dño, & Auo. Nam in illo eſt tantum ordo, & ius ciuile; in iſto, ordo, & ius naturale, etiam quoad diuina circa puerum agenda.

Nota vnum, ꝙ Dñs, quantumcũq; poſſit auferre filiũ à ſeruo, nõ tñ põt illum ſeruo inuito baptizare.

Ablatio ciuilis non tollit ius parẽtũ in filios erga diuina.

Nota.

Pater quantũ ad ea quæ sũt diuini iuris, eſt immediatus curator, & gubernator pueri.

D Thom.

Auus cõtradicente Patre pueri, nõ põt filiũ impuberem offerre religioni.

Syluest.

2. ad Tim. 1.

D. Chryſoſt.

Et aduerte, ꝙ ſm ea, quæ colliguntur ex D. Tho. in 3. par. locis citatis. Pater quantũ ad ea quæ ſunt diuini iuris, eſt immediatus curator, & gubernator pueri; Vñ Auus nõ põt (cõtradicente patre) filiũ impuberem offerre religioni, ut ait Syl ueſter uerbo patria poteſtas: uerũ non ſuperſtite patre, totũ ius in puerum tàm circa naturalia, quàm circa diuina, reſidet in Auo; nec mater attenditur niſi in fauorem fidei: quẽadmodum ex facto D. Timothei confirmatur, qui Auiam, & matrem conuerſam ſequtus eſt, ut patet 2. ad Timoth. 1. relicto patre in Gentilium impietate, & errore, ut ſcribit D. Chryſoſtomus homil. de nomine Abraham.

Nota.

Syluest.

Armilla.

Nec obſtat cõis doctrina, ꝙ Auus, inuita matre nõ poſſit filiũ offerre Monaſterio, quẽadmodũ nec pr̃ ipſe, inuita matre. Ita Innoc. & Panormit. ca. 2. de regularibus nu. 6. Syluest. verb. patria ptãs, & Armilla eod. verb. & rõnem aſſignant.

A Quia *in re communi, potior eſt conditio prohibentis.* Nam dicimus, quòd non eſt eadem ratio de Baptiſmo, ac de monaſterio: cùm baptiſmus ſit ianua ſalutis, & ſimpliciter ad uitam æternam neceſſarius; monaſterium uerò nequaquam. Vnde fauor religionis chriſtianæ hoc concedit Auo, etiam exclamante matre, quemadmodum idem Ius matri concedit, & tribuit, etiam renuente patre. Ratio autem illorum ſoluitur. Quoniam intelligenda eſt illa regula; quãdo res illa eſt æquè communis, ac de pari; At ſupra oſtenſum eſt, quòd puer magis eſt debitus auo, quàm matri. Nec uerum eſt, quòd mater, inuito Auo, uel patre, poſſit offerre, uel reuocare filiũ à monaſterio, non obſtante patria poteſtate, ut ibidem Innocentius aſſerit, ut eſt Gloſſa can. 2. 2. quæſ. 1. uerbo mater, quæ dicit, *mater non poſſe filium religioni tradere.* Et eſt expreſſa sẽtentia Archidia. ibidem, & Panormita. in d. capit. 2. de regular. num. 6. quidquid dixerit gloſſa in can. 1. uerb. aut unus, 20. quæſt. 2. Ratio autem, quæ mouet Innocentium uana eſt; quamuis Panormitanus appellet illam ſingularem, nec obliuioni tradendam, uidelicet, quòd in ſpiritualibus magis eſt obſeruanda ratio naturalis, quàm Ciuilis. Nam patria poteſtas eſt de Iure Ciuili; naturaliter autem filius eſt obligatus obedire matri, ſicut patri. Vnde Deus ſine diſtinctione præ-

B cepit, patrem, & matrem honorari. Hæc ille; ſed in primis falſum eſt, quòd ex æquo filius teneatur obedire matri ſicuti & patri. *Inter hos enim debet eſſe ordo honoris, obedientiæ, & dilectionis, & ſemper pater præfertur*, ut ait S. Thom. 2. 2. quæſt. 26. artic. 10. Immò & ipſa uxor eſt ſub uiro. *Mulieris enim caput eſt uir, uiri autem Deus*, ut ait D. Paulus. Eph. 5.

In re communi potior eſt conditio prohibentis.

Fauor Religionis Chriſtianæ, concedit Auo ut inuita matre trahat puerũ ad ſe.

Superior regula quomodo ſit intelligenda.

Gloſ.

Archidia.

Panormit.

Gloſ.

Patria poteſtas, eſt de iure Ciuili.

Reprehenditur Innocentius dum æqualiter nos teneri obedire matri ac Patri.

D. Tho.

Ephe. 5.

Secundò quòd in ſpiritualibus ratio ciuilis locum non habeat, non omninò uidetur probari. Nam Gregorius Nonus in capit. ex litteris pro Baptiſmo communis prolis, Prima ratio quàm affert, eſt ratio patriæ poteſtatis, quam etiam conſiderat Panorm. ubi ſupra, & S. Thom. quodlib. 2. quæſt. 4. artic. 7. in reſponſione ad primum, utitur argumento paternæ poteſtatis, & in argumento: Sed contra.

Tertiò, quia non rectè ſe fundat Innocentius in regula illa, quòd in re communi potior eſt conditio prohibentis, tum quia, quando non eſt æquè communis res, ut dictum eſt, uoluntas prohibentis non attenditur; tum etiam, quoniam regula fallit in Baptiſmo, ut clarè patet in dicto can. Iudæi 28. quæſt. 1. *Vbi in communi prole redamantis actio non admittitur*. Ex doctrina ergo tradita apparet reſolutio eius, quod in in principio huius dubij quærebatur, cuinam

Regula illa, ſcilicet quod in re communi potior eſt conditio prohibentis, fallit in multis, & particulariter in Baptiſmo.

magis

Ratione coniũctionis magis eſt diligẽda mater quã Auus, & uxor quàm Pater & mater, tamen ratione obiecti magis eſt diligẽdus Auus. ex D.Tho.

magis ſubueniendum ſit Auo,uel matri. Sicut enim maiora C beneficia ab Auo recepimus;ita maius debitum naturale erga illum præponderat.Et quamuis ratione coniunctionis ſit magis diligenda mater quàm Auus,& uxor,quàm pater,& mater; tamen ratione boni, ſeu obiecti dilectionis,quod eſt bonum,magis eſt diligendus Auus, quàm mater;ſicut parentes, quàm uxor:quia diliguntur ſub ratione principij, & excellẽtioris cuiuſdam boni. Quod dictum elicitur ex D.Tho. 2.2.quæſt.26.artic.9.& 10.& hæc de primo dubio.

SECVNDVM DVBIVM.

An in pari extrema neceſſitate magis ſubueniendum ſit Matri,quàm Patri?

D.Tho.

S.Thom.2.2. quæſt.26.articu.10. & 3.diſtin.29.articu.7. ad quartum,& quintum:& ad Eph.9.lect.7.docet,quòd *per ſe loquendo*, uidelicet de dilectione patris in quantùm pater eſt,& matris in quantùm eſt mater, *magis eſt diligendus pater,quàm mater. Quoniam cùm hæc duo diligãtur ut quædam principia naturalis originis, & ut cauſa eſſendi,illud erit magis diligendum,quod excellentiorem rationem principij obtinet; Et cùm pater ſit principium per modum agentis, mater uero* D *per modum patientis, & materiæ, quæ infimum gradum inter principia obtinet;pater erit magis,& per prius diligendus.Mater enim in hominis generatione,materiam corporis informem, & rudem miniſtrat; quæ per uirtutem formatiuam in ſemine patris exiſtentem,formatur,actuatur,diſtinguitur,ac ad ſuſceptionem animæ rationalis, quæ deforis aduenit,proximè,& ultimò diſponitur. Cùm itaque maiora beneficia à patre,quàm à matre filius ſuſcipiat(ab illo enim eſſe ſpecificum, rationale, ab alijs diſtinctum, atque bonum formæ adipiſcitur) ſequitur neceſſario, quòd pater maiori dilectione eſt proſequendus quàm mater, & conſequenter in pari neceſſitate tam ſpirituali,quàm corporali,potius patri,quàm matri eſt ſuccurrendam.*

Maiora beneficia ſuſcipit filius à Patre quàm à matre.

Poſt poſitio amoris circa patrem & matrem, non facit peccatum mortale.

Mater quandoq; utilior eſt filio quã ſit Pater.

Verùm huic doctrinæ, duo ſunt addenda. Primum ſit, quòd qui præter mitteret hunc ordinem,licet graue ueniale committeret peccatum, non tamen meo iudicio peccaret mortaliter,præſertim ſi aliqua inter patrem,& matrẽ diſparitas intercederet.Vti ſi filio uita,& ſalus corporalis matris, magis proficeret,ut puta ſi pater octagenarius eſſet,& proximus interitui,uel ſi in infamiam,ſeu notabilem depreſſionẽ ſui ſtatus incidiſſet; mater uerò ad promouendum filium ad

A bona fortunæ, & ad amicitiam, & famulatum magnatorum aptior eſſet. Alterum eſt, quòd poteſt eſſe tanta diſtantia uirtutis, & malitiæ inter illa duo, ut amicitia, quæ etiam debetur ſecundùm generationis rationem, ſoluatur, & minuatur, reddatq; minus amabile, & conſequenter minus obliget ad ſuccurrendum illi, qui aliàs, attenta præcisè amicitia originis, magis amandus, & ſubleuandus eſſet.

Dominicus Bañes.

Dominicus Bañes, in comment. ſuper dicto artic. 10. 2. 2. q. 26. exemplificat, *quando mater erga filios in temporalibus, & ſpiritualibus ualdè benefica, & proficua eſſet. Pater uerò uitioſus, & negligens circa curam filiorum. Similiter etiam*, inquit, *in ordine ad bonum commune, poſſunt eſſe aliqua rationes in patre, quæ non ſint in matre.* Hæc ille, & benè. Enim uerò abſolutè loquẽdo, & formaliter, ut optimè eo in loco notat Caie. Patri prius, quàm matri ſubueniendum eſt, ſecundùm iuſtitiam naturalem.

TERTIVM DVBIVM.

Num magis uxori, quàm Patri, & Matri ſit benefaciendum?

Gen. 2. Eph. 5. Nota. Caietanus. Concluſio. In neceſſitate extrema, magis homo tenetur ſuccurrere parenti quam uxori.

B QVamquam uerum ſit, quod Gen. 2. ſcribitur, quòd *propter uxorem relinquet homo patrẽ, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; uerum quoque illud ſit, quod ad Eph. 5. Paulus dicit, *uiros debere uxores diligere, ſicut ſe ipſos*; ſunt tamen proculdubio parentes magis diligendi, quàm uxor; & conſequenter beneficia tam ſpiritualia, quàm corporalia, prius illis, quã huic faciẽda ſunt. *Quamuis enim uxor ratione coniunctionis carnalis, quæ non finis, ſed cauſa eſt amoris coniugalis*, ut optimè Caietanus, intenſius ametur; maior tamen reuerentia, & beneficentia parentibus eſt exhibenda. Vnde ſequitur optima concluſio.

Ratio boni magis relucet in Patre quàm in uxore.

In neceſſitate extrema, magis homo debet parenti, quàm uxori ſubuenire: tam in tẽporalibus, quàm in ſpiritualibus. Quoniam erga parentes maius eſt debitum, & antiquius; & ratio boni quod eſt dilectionis obiectum, magis relucet, & eſt eminentior in parente, quàm in uxore. In ijs tamen quæ pertinent ad officia coniugalia, potius tenetur homo ſubuenire uxori, quàm patri, & matri. In amicitia enim quæ eſt ad uxorem, multæ rationes dilectionis concurrunt, ut dicit Philoſ. 8. Ethic. capit. 12. quæ ſecundùm rationem coniunctionis carnalis, amicitiæ paternæ præponderant.

Homo in ijs quæ pertinẽt ad officium coniugale, magis tenetur ſubuenire uxori quàm Patri, & matri. Ariſt.

Vnde

Nota caſum in quo relinquitur Pater, & attenditur uxori.

Caietanus.

Vnde ſi occurrat caſus, in quo alterum horum ſit faciendum, uel parenti in neceſſitate ſubueniendum, uel uxori petenti reddendum debitum coniugale, magis homo, & principaliter tenetur hoc ſecundum adimplere, quàm primum. Nec quantùm ad omnia, ut rectè Caietanus in commentario ſuper art. 11. quæſt. 26. 2. 2. deſeritur pater, uel mater propter uxorem; ſed quantùm ad copulam unionis carnalis, & cohabitationem, relictis omnibus parentibus, obligatur homo adhærere uxori. C

QVARTVM DVBIVM.

Num quis magis filio, quàm Patri ſuccurrere debeat?

Aiſt.
D. Ambroſ.
Argumenta Bañes.
Primum.
Solutio.

EST expreſſa doctrina D. Tho. 2. 2. quæſt. 31. art. 3. ad quartum, & quæſt. 26. artic. 9. ad ultimum, quòd *in neceſſitatis extremæ articulo, magis licet deſerere filios, quàm parentes quos nullo modo deſerere licet propter obligationem beneficiorũ ſuſceptorum.* Quod idem aſſerit Ariſt. 8. Ethic. cap. ultimo, & D. Ambroſius.

Bañes aduerſus hanc doctrinam tria proponit argumenta quæ rectè ſoluit. Primum eſt, quoniam Sanct. Thom. in ſolutione ad primum dicto articu. 9. dicit, *quòd quamuis parentibus magis debeatur honor, quàm filijs; tamen cura prouiſionis magis debetur filijs, quocirca in articulo neceſſitatis erit idem ordo, & uniuerſa prouiſionis cura erga filios erit dirigenda.* Soluit dictum D. Thom. dicens, accipiendum eſſe extra articulum neceſſitatis extremæ, uel grauiſſimæ, in quo, relicto filio, tenetur patri ſuccurrere; ſed profectò in dicto D. Thomæ non eſt contradictio. Quoniam in articulo tertio aſſerit, filiorum utilitatibus à parentibus prouidendum eſſe, excepto neceſſitatis articulo, in quo filius obligatus eſt è ſuſceptis beneficijs, ut parentibus maximè prouideat. Hæc clarè S. Thomas. D

Secundum argumentum.
Solutio.

Obijcit Secundò, quòd in articulo neceſſitatis non tenetur homo ſeipſum deſerere propter patrem, ergo nec filiũ, qui eſt aliquid patris. Soluit, quòd quamuis filius ſit aliquid patris, nõ eſt tamẽ ipſemet pater. Vnde nec eſt eadem ratio.

Tertium argumentum.
Solutio.

Obijcit tertiò, experientia notum eſſe, homines naturaliter propenſiores eſſe ad filios, quàm ad patres in procurandis rebus temporalibus. Soluit, quòd experientia teſtatur, huiuſmodi naturalem inclinationem erga filios extra articulũ neceſſitatis locum habere, ſecus autem in articulo neceſſitatis;

A ris; in quò naturali propenſione magis homo fertur in beneficium erga parentes. D. Bonauent. in 3. diſtin. 29. quæſt. 4. & Gabr. ibidem quæſ. 1. cenſent, *quòd naturali dilectione magis homo diligit filium, quam patrem, ſicut magis ſe ipſum, quam Deum.* Quod idem aſſerit Altiſiodoren. libro tertio artic. 3. tract. 5. capit. 3. quæſt. 1. & Albert. 3. diſtin. 29. artic. 1. & docet, naturam, & gratiam in hoc eſſe contraria.

D. Bonauet.
Gab.

Altiſiodor.
Alber.

Quæ doctrina profectò eſt falſa. Quamuis enim natura ipſa ex ſe, ſecluſo omni alio extrinſeco, puta iuſtitia naturali, ſeu gratia (ſermo eſt de appetitu rationali) non poſſit actum elicere uoluntatis, quo diligat Deum ſupra ſe, & ſupra cuncta, hoc enim non habet, niſi per gratiam; ex uiribus tamen eſſentialibus naturæ inclinatur, ac naturalem propenſionẽ habet, ut diligat Deum ſupra ſe, & plus, quàm ſe. Hæc enim inclinatio, cùm ſit indita à Deo naturæ per creationem, eſt magis homini intrinſeca, quàm propria paſſio. At uerò cũ Deus non ſit auctor alicuius malitiæ, & peruerſitatis. *Deus enim fecit hominem rectum*, etiam quantum ad naturalia; illa autem inclinatio, quia homo plus ſe, quàm Deum diligit, ſit peruerſiſſima, & contraria omni debito iuſtitiæ, & amoris naturalis; ſequitur, quòd illa non ſit à Deo indita naturæ.

Quamuis natura ex ſe, ſecluſo omni alio (ut gratia) non poſſit elicere actũ uoluntatis quo diligat Deum ſupra ſe, ex uiribus tamen naturæ inclinatur & propenſionẽ habet ut diligat Deũ ſupra ſe.

Deus nullius malitiæ eſt auctor.

Adde, quòd ſicut impium eſſet aſſerere, quòd homo poſ-
B ſet creari cùm habitu peccati mortalis, ſcilicet cùm habitu intemperantiæ, odij Dei, & ſimilium; Ita quoque magis iniquum erit dicere, hominis naturæ eſſe connaturale, ut magis ſe, quàm Deum diligat. Hæc enim inclinatio magis peruerſa eſt, quàm quicunque habitus malus. Minus enim inclinat, & mouet habitus, quàm ipſa natura.

Impiũ eſt aſſerere hominẽ poſſe creari cum habitu peccati mortalis.

Huc accedit, quòd gratia perficit, non deſtruit naturam, & complet id, quod natura non poteſt per ſe attingere. Si ergo natura magis inclinat, ut homo ſe diligat quàm Deum, profectò potius deſtrueretur à gratia, quàm perficeretur: Et pari ratione, cùm ex dilectione charitatis magis homo teneatur diligere patrem, quàm filium, concludendum erit, quòd etiam naturali dilectione id debetur erga parentes, ut eleganter S. Tho. ad ſecundum.

QVINTVM DVBIVM.

An magis diligendus ſit filius, quàm uxor?

Caietanus, & poſt illum Bañes, proponunt hoc dubium in articulo 12. dictæ quæſtionis. Et duo dicunt. Pri-

Caietanus.
Bañes.

Primum dictum

Primum, quòd ratione obiecti; cùm uxor excellentiorem C obtineat rationem boni. Eſt enim principium ad filiorũ procreationem, magis eſt diligenda, & ſubuenienda, quàm filius.

Secundum dictum.

2. Cor. 12.

Vxor non eſt principium, ſed comprincipium.

Secundò dicunt, quòd ratione coniunctionis, magis filius amatur quàm uxor; cùm ſit magis patri coniunctus; ſed, abſolutè loquendo, prius, & magis puto ſubueniendum filio, quàm uxori in articulo extremæ neceſſitatis. Quamuis enim uxor, ſit eadem caro cùm uiro, ratione commixtionis carnalis; filius tamen eſt pars naturalis, & aliquid ſubſtantiæ patris, cui naturaliter theſaurizat, prouidet, & beneficia procurat: uxor autem non eſt pars uiri, ſed principium generationis. Nec ualet ratio, quòd principium, ſeu comprincipiũ, ut inquit Bañes, excellentiorem habeat rationem boni, quã filius qui eſt effectus. Nam uxor non eſt principium mariti, nec cernitur debitum mariti erga uxorem, tanquam principium, & cauſa eſsẽdi marito. Quod enim dicitur, quòd principium habet excellentiorem rationem boni, intelligendũ profectò eſt ratione eius, cuius eſt principium; quod non cadit in uxorem reſpectu mariti, ſed patris reſpectu filij. Quocirca magis filius eſt diligendus, quàm uxor. Cuius rei ſignũ naturale non ineuidens eſt, quòd pater maiori naturaliter afficitur triſtitia, (cœteris paribus) de morte filij, quàm uxoris. D

Filius magis eſt diligẽdus quàm uxor.

Pater maiori afficitur triſtitia de morte filij, quã uxoris.

SEXTVM DVBIVM.

An iuſto Patri magis ſuccurrendum ſit in extrema neceſſitate, quàm extraneo peccatori?

Opinio. Almain.

Almain. in 3. diſt. 29. quæſt. unica circa finem, mouet hoc dubium. Num uidelicet ſi pater alicuius bonus, & iuſtus, & qui paulò antè ſacramenta receperit in extrema neceſſitate corporali ſit conſtitutus, quidam uerò alius publicanus, & peccator in pari ſit periculo, potius ille teneatur ſuccurrere peccatori, quàm patri ſuo? Et ſentit, quòd potius peccatori ſuccurrere debet, deſerto patre. Quoniam ille eſt in periculo utriuſque mortis, temporalis, & ſpiritualis. Pater uerò in periculo mortis corporalis dumtaxat.

Opinio Bañes.

Bañes egregius doctor reputat, oppoſitam ſententiam eſſe uериſſimam, & tribus argumentis probat.

Probatur Primo.

Primò. Quia cùm in huiuſmodi caſu ſint duæ neceſſitates diſtinctæ ſpeciei, media quoque immediatè ordinata ad illas erunt diſtincta. Vnde cùm cibus ſit per ſe medium ordinatũ

ad uitam corporalem, non debet denegari patri in huiuſmodi neceſſitate conſtituto; nec ſunt facienda mala, ut ſuccurratur uitæ ſpirituali alterius.

Secundò. Quoniam opera miſericordiæ ſpiritualia, ſunt media ordinata ad uitam ſpiritualem, puta exhortatio ad pœnitentiam, miniſtratio ſacramentorum &c. ergo cibi oblatio extraneum medium erit ad hunc finem, & uiolaretur iuſtitia, ſi hæc cibi exhibitio auferretur ab eo, cui primò debetur, & illi cui ſecundariò eſt debitum conferretur; nec quis debet eſſe iudex ad ſuccurrendum uitæ corporali alicuius per media improportionata; puta, An ſit in ſtatu gratiæ, an peccati, non exiſtentibus cæteris paribus. Satis eſt certum, quòd peccat contra pietatem, & honorem parentum, ſi quis patri opem non tulerit. Secundò.

Vltimò confirmatur, & benè. Quia aliàs peioris eſſet conditionis pater eò quòd iuſtus ſit, quàm ſi iniquus eſſet. Vltimo.

Adde, quòd præceptum de eleemoſyna corporali, in eo caſu eſt ſecundùm ordinem charitatis exercendum, qui exigit, ut ex iuſtitia coniunctiori, & meliori ſuccurratur; circa ſpiritualem uerò neceſſitatem, regulæ in prima noſtra quæſtione traditæ ſunt ſeruandæ.

B SEPTIMVM DVBIVM.

An melioribus potius ſuccurrendum ſit, quàm coniunctioribus?

QVantùm ad bona ſupernaturalia, nulli dubium eſt, quòd magis debemus diligere ſanctiores homines, quam nobis coniunctiores, hoc eſt, debemus uelle maiorẽ gloriam ei, qui maiori ſanctitate eſt præditus, quàm conſanguineo, aut etiam patri; aliàs eſſet peruerſus ordo deſiderare maius præmium minus digno; quamuis accidat, ut etſi coniunctioribus minorem gloriam optemus; illam tamen intenſius, & efficacius exoptemus. Nec enim omnibus iuſtis æqualia præmia beatitudinis deſideranda ſunt, cùm *ſtella differat à ſtella in claritate*, & *in domo patris manſiones multæ ſint*; ſicut nec cuicumq; uiatori tota gratia quam quiſque poteſt recipere in uia, cuiuſvè ſit capax pura creatura, exoptãda eſt, ut cenſuit Durandus in 3. diſtin. 29. quæſt. 1. artic. 1. num. 8. ſed ſuppoſita ordinatione Diuina, cùm non omnes æqualis boni capaces ſint, *ſed ſecundùm menſuram donationis Chriſti* gratia petenda, & deſideranda eſt.

Quo ad bona ſupernaturalia, magis debemus diligere ſanctiores, quàm nobis coniunctiores.

Non ſunt deſiderãda omnibus iuſtis æqualia præmia beatitudinis.

Non eſt exoptanda cuicunque uiatori tota gratia cuius pura creatura ẽ capax, ut cenſuit Duran.

Si quis

Si quis deſideraret Patri. uel fratri ſuo tantam gratiam quantã habuerũt Beata Virgo, & Apoſtoli, peruerſum eſſet deſiderium.

Lutherus dixit oẽs Chriſtianos eſſe æquè sãctos, & iuſtos, atq; eſt mater Dei.

Lucæ 15.

3.Reg. 2.

D. Bernardus.

Lucæ 1.

Si quis enim deſideraret patri, uel fratri ſuo tantam gratiam, quantam habuerunt Apoſtoli, aut Beata Virgo, profectò peruerſum eſſet deſiderium Quoniam nullus eſt uel eſſe poteſt æquè ſanctus ac Beata Virgo. Aliàs incideret in errorem, & hæreſim Lutheri, qui in ſermone de Natali. B. Mariæ, & in commentario Epiſtolę Petri dicit, omnes Chriſtianos eſſe æquè ſanctos & iuſtos atque eſt Mater Dei. Ex quo ſequitur eſſe æquè beatos, quod falſiſſimum eſt. Quoniam *in domo patris mei* (ut ait Chriſtus) *manſiones multæ ſunt.* Lucæ 15. & Chriſti mater locum habet præ cæteris eminentiorem, ad inſtar Berſabeę, cuius ſolium, ut dicitur 3. Reg. 2. iunctum fuit ſolio Salomonis: & de ea dicitur *multæ filiæ congregauerunt ſibi diuitias tu uerò ſupergreſſa es uniuerſas*, Siquidè in gratiæ ac gloriæ theſauris, nullam Virgo maria puram creaturam nouit æqualẽ. Vnde Bernardus ſerm. 2. de Beata Virgine ait. *Omnibus per partes, Mariæ verò tota ſe ĩfudit plenitudo gratiæ.* Vnde ab Angelo ore pleno *gratia plena* nominatur. Lucæ 1. Fas eſt autem illum gradum gratiæ exoptare, qui ex Diuina uoluntate, & ordinatione cuicunq; deſtinatus eſt. Lege Caietanum 2.2. quæſ. 26. in q. quam ibi facit ſuper artic. 7. Quantum uerò ad bona temporalia, præſertim in articulo neceſſitatis, magis coniunctos amare debemus; & conſequenter potius illis ſubuenire in temporalibus; in ſpiritualibus uerò neceſſitatibus ſemper minus ſanctiori; cùm plus indigeat, eſt ſubueniendum, iuxta dicta in prima quæſtione.

Caiet.

Quantùm ad bona temporalia, pſertim in articulo neceſſitatis, magis cõiunctos amare debemus.

OCTAVVM DVBIVM.

An magis diligendi ſint qui magis nobis ſunt coniuncti ſecundùm carnalem originem?

EX articulo 8. dictæ quæſ. 26. D. Thom. colligitur hæc doctrina, quòd quantùm ad neceſſaria naturę, & in corporalibus ſubſidijs prouidendis, potius tenetur homo ſubuenire conſanguineis magis coniunctis in neceſſitatibus corporis poſitis, quàm alijs. Quantùm autem ad ſubuentionem in alijs officijs, & amicitijs, unuſquiſque diligẽdus eſt magis in eo, quod pertinet ad illam coniunctionem, ſecundùm quam diligitur. Verbi gratia. In his quæ ſpectant ad ciuilem conuerſationem, plus debemus diligere conciues, in bellicis commilitones, & ſimiliter in alijs; ſingulis enim propria & congruentia ſunt attribuenda, iuxta Philoſ. 9. Ethic. Verùm in

hoc

A hoc dubio aliquæ ſunt difficultates à nobis particularius explicandæ.

PRIMA DVBITATIO EST.

An poſſit eſſe neceſſitas corporalis tam grauis, aut extrema, in qua potius eſſet ſuccurrendum Amico, quàm conſanguineo?

Verbi gratia. Eſt amicus cui multùm debeo, eſt conſanguineus, & ſit frater, uterque in pari neceſſitate extrema, cui potius teneor ſubuenire? Varia Dubia. Primum dubium.

Ariſt. ubi ſupra dicit, hoc dubium eſſe difficile, & ualdè benè conſiderandas eſſe omnes circumſtantias quæ mouent ad benè faciendum, nec conſiderandum eſſe ſolùm conſanguineum; & amicum, ut amicum, ſed conſanguineum cū omnibus circumſtantijs, & pariter amicum: factaq; collatione circumſtantiarum, id ad quod mouet honeſtas, & ratio dictat, eſſe faciendum. Et quamuis abſolutè in ſe cōſiderato gradu ſanguinis, propinquior eſſet magis diligendus, ac cæteris præferendus; coniunctis tamen cœteris circumſtantijs in amico, ſeu minus propinquo concurrentibus, inclinādum eſſe ad gradum remotionem. Ad cuius rei maiorem dilucidationem pono has concluſiones. Ariſt.

Prima Concluſio.

B Prima ſit. Aliquando ratione circūſtantiæ, eſt potius amico benefaciendnm, quàm fratribus, & alijs quibuſcumq; cōſanguineis inferioribus. Vnde ſi eſſet amicus, à quo ex uitæ periculo eſſem liberatus, uel alia ingentia beneficia accepiſſem; & eſſet frater, à quo hæc minimè habuiſſem; potius ſuccurrendum eſſet mihi amico tali, quàm fratri, uel alijs conſanguineis. Et rō eſt. Qm̄ maior eſt ratio debiti reſpectu amici, quàm fratris; ergo maior eſt obligatio ad illum, q̄ ad iſtū. Aliquādo ratione circumſtātiæ potius ſubueniendū eſt amico, q̄ fratribus, & alijs quibuſcunque conſāguineis inferioribus.

Secunda Concluſio. Patri eſt potius benefaciendum, quā cuicumq; amico, etiam à quo ingētia beneficia accepimus: quidquid dicat Hierard. ut refertur apud Burid. 9. Ethic. q. 3. Et probatur concluſio, ex celeberrimo dicto Philoſophorū, & Theologorum: *Dijs, & parentibus referre æquale non poſſumus:* Et quoniam eſſe, & uitam à patre accepimus, quod ſuperat quodcumque beneficium; nec amicus uitæ principiū dare poteſt, ſed tantùm continuationem, & prolongationē. Lege D. Tho. in ar. 3. q. 31. 2. 2. in ſolu. ad 3. Nullius benefactoris beneficium eſt tantū ſicut parentum; Et ideò parentes in recōpenſandis beneficijs ſunt omnibus alijs præferendi, niſi neceſſitas ex alia parte præponderaret, uel alia conditio, puta cōis utilitas Eccleſię, uel Reipublicæ. Sed fallit Cōcluſio. Nā, ut ibi- Secunda Cō cluſio. Patri eſt potius ſubueniendū q̄ cuicumq; amico, cōtra Hierardum. Probatur Primò. Dijs, & parētis referre æquale nō poſſumus. D. Tho. Cōcluſio fallit in aliqbus ex D. Tho.

ut ibidem inquit D.Tho.in corpore; *in aliquo caſu magis eſt ſubueniendum extraneo, puta ſi ſit in extrema neceſſitate, quã etiam patri, non tantam neceſſitatem patienti*. C Ex quibus infertur, ut ſi extraneus ſit in extrema, & pater in graui neceſſitate, quòd potius extraneo, quàm patri ſubueniendum ſit.

Tertia Concluſio. In extrema neceſſitate potius eſt beneficiẽdũ filio quàm cuicumq; amico.

Tertia Concluſio. In extrema neceſſitate, potius eſt benefaciendum filio, quàm cuicumq; amico. Patet. Quoniam debitum amici oritur ex gratitudine, debitum filij eſt ex iuſtitia; Atqui magis eſt debitum iuſtitiæ, quàm gratitudinis, ergo potius ſuccurrendum eſt filio, quàm amico.

Maius eſt debitũ iuſtitiæ quàm debitũ gratitudinis.

Quarta Concluſio. Amico q maxima mihi beneficia cõtulit potius ẽ ſuccurrendũ quàm conſanguineo, & fortè in 2 gradu. Bañes.

Quarta Cõcluſio. Amico qui magna beneficia tẽporalia aut ſpiritualia in me contulit in magna neceſſitate conſtituto, potius eſt ſuccurrendum quàm conſanguineo, & fortè in ſecũdo gradu in eadẽ neceſſitate exiſtenti. Concluſio eſt Bañes in 2.2.q.26.art.8.concl.2.ubi ait, ſub peccato mortali talẽ ordinem ſeruari debere. Quia ratio debiti, maior eſt erga talem amicum, quàm ergo conſanguineos. Quod etiam ſi circa hoc ultimũ, qd pecet mortaliter in cõſanguineis in tertiò, & quarto gradu uerũ ſit, ĩ ſecũdo aũt gradu nõ crediderim.

Quinta Concluſio.

Quinta Concluſio. Quãuis ſit probabilis ſentẽtia D.Tho. in 3.ſente.& Mag.in 3.d.29.quæ uidetur S.Amb.à Magiſtro citati, uidelicet quòd poſſit eſſe tanta malitia in patre, uel filio, ut illis liceat anteponere amicũ, puta ſi pater ſit iniquus, & maleuolus filio, ſi exhæreditauerit illũ ſine cauſa, uidetur D eo caſu amiſiſſe (inquiunt) ius petendi auxilium in extrema neceſſitate; quocirca potius aſſerunt eſſe ſuccurrendum amico, à quo ingentia beneficia ſint accepta; contrarium tamen probabilius eſt. Vnde D.Tho.2.2.q.31.art.3.ad 4.dicit, *quòd parentes nullo modo deſerere licet, propter obligationem beneficiorum ſuſceptorum*, ut ait Ariſt.8. Ethic. Itaq; nulla malitia poteſt uinci debitum erga patrem. Et dictum D. Ambroſij, quo ait, *benefaciendum potius domeſticis, quàm iniquis filijs*, accipiendum eſt extra caſum extremæ neceſſitatis.

Ariſt.

D Ambroſ. quomodo ſit intelligẽdus.

Vltima Concluſio.

Extra extremam neceſſitatẽ non eſt peccatum cõuertere huiuſmodi ordinẽ, quod ſi ẽ peccatum eſſet tantũ ueniale.

Vltima Concluſio. Extra neceſſitatem extremam, non eſt peccatum hunc ordinem conuertere; Imò in ipſamet extrema neceſſitate poteſt eſſe tam parua differentia, & exceſſus tam minimus, ut nullum ſit peccatum, uel ſaltem ueniale. Vt uerbi gratia. Debeo ſuccurrere duobus fratribus, maiori, & minori, & duobus cõſanguineis in quarto, & in tertio, duobus item amicis æqualibus, ſi ſuccurro minori, uel alteri in quarto, non erit peccatum, niſi fortè ueniale (cæteris paribus) & aduertendum, quòd pro ſingulis caſibus non poteſt uniuerſalis regula adhiberi, ſed prudentia opus eſt, ut docet

Ariſt.

A Ariſt. ubi ſupra, & D.Tho. 2.2.q.31.art.3. in corp. & ad 3. Vnde rectè S.Tho. d. art. 3. ad primum concludit his uerbis: *Si autem duorũ, unus eſt magis coniunctus, & alter magis indigens, nõ poteſt uniuerſali regula determinari cui ſit magis ſubueniendũ, quia ſunt diuerſi gradus, & indigentiæ, & propinquitatis, ſed hoc requirit prudentis iudicium.* Hæc S.Tho.

Ariſt. D.Tho.

SECVNDA DIFFICVLTAS.

An coniunctis ſpiritualiter ſubueniendum ſit magis, quàm coniunctis ſecundùm carnem?

Secundum Dubium.

Coniuncti ſpiritualiter appellantur, qui habent coniunctionem, & ordinem quendam inter ſe in uinculo, & gradu, ſeu ſtatu aliquo ſpirituali; ut Epiſcopus cum ſubditis ſuis diœceſanis, Religioſus cum ſuo Præpoſito, & ſuperiori, & Parochus cũ ſuis parochianis. Ponatur igitur caſus, in quo Epiſcopus in extrema neceſſitate ſacramenti Confeſſionis ſit, & Pater in pari extrema neceſſitate, quæritur, cui potius debeat ſubuenire filius ſacerdos, ſuo patri, uel epiſcopo? Rurſus Epiſcopus, quando hæreſis graſſatur in ſua Diœceſi, debet ne in ea manere, uel potius ire ad ſubueniendum patriæ ſuæ, in qua patrem, fratres, & conſanguineos habet, ſi ea quoque hæreſi ibi laboretur?

Qui dicantur coniuncti ſpiritualiter.

Caſus notandi.

B S.Tho. in 2.2.q.26.art.8.ad 2. & D.Ambroſ. lib. 1. de officijs cap. 7. cenſent, quòd quantùm ad beneficia ſpiritualia, quæ pertinẽt ad cõmunicationẽ gratiæ, magis debet homo ſubuenire filijs, quos ſpiritualiter genuit, quàm filijs corporalibus.

D.Tho. D.Ambro.

Aduertendum autem, quòd uarius eſt gradus coniunctionis ſpiritualis, ſicut, & carnalis. Qui enim ſunt ſub eodem Epiſcopo, habent coniunctionem paternitatis, & filiationis cum ſuo Epiſcopo, & Prælato: habent item coniunctionem confraternitatis proximè, cum alijs ſubditis eiuſdem Epiſcopi: cum ſubditis uerò, & Epiſcopis alterius diœceſis habẽt cõiunctionem confraternitatis remotam. Monaci item habẽt Præpoſitos loco patris, cum monacis eiuſdem ordinis confraternitatẽ propinquã, & cum alijs diuerſi ordinis cõfraternitatẽ remotã. Hoc ſuppoſito, pono quatuor Cõcluſiones.

Varij gradus coniunctionis ſpiritualis.

Monachi habent ſuos prepoſitos, ſeu ſuperiores loco Patrum.

Prima Concluſio.

Prima ſit. Si pater carnalis comparetur, ſeu concurrat cũ patre ſpirituali, potius eſt ſubueniendum in extrema neceſſitate ſpirituali huic, quàm illi. Patet. Quia ita ſe habet pater ſpiritualis ad ſpiritualia, ſicut pater carnalis ad temporalia; ſed in temporalibus potius ſubueniendum eſt patri carnali; ergo in ſpiritualibus ſpirituali. Hanc opinionem ſuſtinet Caietanus in dicto articu. 8.

Potius ẽ ſubueniendũ Patri ſpirituali in extrema neceſſitate poſito, quàm Patri carnali poſito in eadem neceſſitate.

Secunda Cõcluſio. in eadem neceſſitate ſpirituali, potius eſt ſubueniẽdũ fratribus ſpiritualibus propinquis, q̃ fratribus carnalibus propinquis.

Secunda Concluſio. In eadem neceſſitate ſpirituali, potius eſt ſubueniendum fratribus ſpiritualibus propinquis, quàm fratribus carnalibus propinquis: propter eamdem rationem, quæ in proxima concluſione dicta eſt. C

Tertia Concluſio. In pari neceſſitate ſpirituali, potius eſt ſubueniẽdum Patri tẽporali, quàm fratribus ſpiritualibus remotis. Explicatur Concluſio. Probatur Cõcluſio Primò.

Tertia Concluſio. In pari neceſſitate ſpirituali, potius eſt ſubueniendum patri temporali, quàm fratribus ſpiritualibus remotis. Explicatur Concluſio. Religioſus debet potius ſacramento Confeſſionis ſuccurrere ſuo patri ſecundùm carnem, quàm ſuis fratribus ſpiritualibus remotis: & potius fratri carnali, quàm ſpirituali remoto. Probatur Concluſio. Nã gradus paternitatis, & fraternitatis carnalis (ſtante inæqualitate coniunctionis ſpiritualis) habent fortius uinculum, quàm illi, qui remota ſpirituali coniunctione, uniuntur.

Corollariũ. Epiſcopus potius dẽt ſubuenire ſuis ſubditis, quã conſanguineis. Epiſcopus in conſecratione ſpeciali uinculo obligatur ad ponendam uitã pro ouibus ſuis.

Adde, q̃ pater, & frater eſt ẽt illi cõiunctus in ſpũalibus cũ gratia, fide, ſpe, & charitate: & q̃ alter ſit Monachus, eſt per accidens. Ex his ſequitur, quòd Epiſcopus potius debet ſubuenire ſuis ſubditis, quàm conſanguineis; nec tempore hæreſis, ſeu peſtis debet relinquere ſuum gregem, uel Diœceſim, ut ſuccurrat patriæ ſeu parentibus, & conſanguineis in ſimili periculo hæreſis, uel peſtis conſtitutis. Quod eo ſolo argumento euidentiſſimum fit, quòd in conſecratione ſua obligatur ſpeciali uinculo ad ponendum non ſolùm ſubſtantiam, & bona temporalia; ſed etiam uitam, & animam ſuam pro ouibus ſuis, ut habetur in forma Epiſcopalis conſacrationis in Pontificali, cùm ei dicitur: *Accipe Euangelium, uade, prædica populo tibi commiſſo &c.* Et amplius: *uis ea quæ ex diuinis ſcripturis intelligis; Plebem, cui ordinandus es, & uerbis docere, & exemplis?* Et ſimilibus. D

Secundò ꝓbatur.

Secundò etiam probatur. Quoniam ſicut ſubditi negligere debent totam conſanguinitatem propter Epiſcopum; ita & Epiſcopus propter ſuum gregem; ſunt enim membra, & ille caput, congregata in tali Eccleſia.

Quarta Concluſio.

Quarta Concluſio. Iſte ordo non eſt ſeruandus exiſtente neceſſitate inæquali. Poteſt enim eſſe tam magna neceſſitas conſanguinei, & tam parua patris ſpiritualis; ut magis illi ex lege charitatis teneamur ſuccurrere.

Nota.

Adde, quòd extra neceſſitatem extremam, huiuſmodi ordo non obligat. Vnde religioſus poteſt plures preces effundere pro ſuis conſanguineis, quàm patre, & fratribus ſpiritualibus, extra caſum extremæ neceſſitatis:

Additio Bañes.

Bañes in 2.2. quæſt. 26. artic. 7. dubio 2. addit unum, *quòd reſpectu ultimi finis, homo poteſt, & debet ſecundùm ordinem charitatis uelle beatitudinem magis patri carnali, quàm ſpirituali.* Et

A *li.* Et dat rationem. *Quia reſpectu ultimi finis, coniunctio eſt cõmunis erga omnes proximos, & inſuper ſpecialis obligatio erga patrem, eſt magis intima,* Ergo concludit; *dummodo ego non deficiam in exercitijs ſpecialibus erga fratres, & patres ſpirituales, poſſum, & debeo potius parentibus carnalibus optare beatitudinem, & orare pro illis, quàm pro parentibus ſpiritualibus.* Cuius doctrinæ reſolutionẽ, puto eſſe ex mente S. Tho. arti. 7. in corp. in illis uerbis: *Poſſumus charitate uelle, quod iſte qui eſt mihi coniunctus, ſit melior alio; & ſic ad maiorem beatitudinis gradum peruenire poſſit.* D. Tho.

NONVM DVBIVM.

An cæteris paribus, potius ſit ſubueniendum Patri heretico, quàm extraneo fideli?

GLoſſa in can. non ſatis, uerb. domeſticos, diſtin. 86. dicit, hanc quæſtionem appellatam eſſe à Petro Manducatore *nebulam, & tenebroſam aquam in nubibus aeris,* & conclu dit, quòd *patrem (qualiscumque ſit) debemus præponere extraneo etiam ſancto, in his quæ ſpectãt ad opus miſericordiæ in prouidendo ei in neceſſarijs, niſi alter magis indigeat. Nam tunc* B *potius tenemur extraneo ſubuenire,* ut 86. diſtinc. capit. Paſce. Quod idem aſſerit Nauarrus, de pœnitentia diſtin. 2. capit. charitas §. diligere, nume. 2. Quæ doctrina ueritatem habet tam in operibus miſericordiæ corporalibus, quàm ſpiritualibus. Imò, quia fides catholica eſt fundamentum ſalutis, & prima radix, & origo iuſtificationis, ut ait Concil. Trident. ſeſſ. 6. capit. 8. *Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo.* vt dicitur ad Hebræ. 11. & ad Roma. 3. Homini hæretico, nedum patri ſubueniendum eſt. Turrecre. diſtin. 86. capit. non ſatis, nu. 11. decernit, magis ſubueniendum eſſe patri impio, quàm extraneo Iuſto.

Gloſ. Petrus manduca.

Nauar.

Fides eſt radix, & origo iuſtificationis.

Concil. Trid.

Hebr. 11. 2.

Turrecre.

DECIMVM DVBIVM.

Si inimicis Reipublicæ exiſtentibus in extrema neceſſitate Paganis, Iudæis, Turcis ſit ſuccurrendum?

REſpondeo, quòd quando bellum iuſtum eſt indictum, non tenetur quis ſuccurrere in extrema neceſſitate inimicis. Quia ſicut unuſquiſq; poteſt illos occidere poſitiuè, ita ſubtractiuè: & quandocumque licitè poteſt quis occide-

Primum dictum.

re hoſtem, licitè poteſt ei non benefacere; & iſte eſt uſus uniuerſalis belli, ut auferantur cibaria: At extra tempus belli tenetur unuſquiſque benefacere in extrema neceſſitate inimico, ſub præcepto peccati mortalis, quia proximus eſt.

Secundũ dictum. Bañes. Nota. Secundò dico cùm Bagn. 2.2. quæſt. 31. arti. 2. dub. 1. quòd ſi ſint induciæ, tenetur ſubuenire inimico; quæ ſi non eſſent, poſſet priuatus miles priuatum hoſtem, in extrema neceſſitate poſitum non occidere; ſed captiuum facere, & ita intelligendus eſt. S. Tho. cùm dicit, *quòd teneor ſubuenire hoſtibus, quando poſſum aliàs non occidere, iuxta illud Euangelij. Diligite inimicos veſtros.*

VNDECIMVM DVBIVM.

Si inimico, à quo probabiliter quis timet mortem laboranti in extremis, tenetur quis benefacere?

Titulus quæſtionis. Verbi gratia. Tuus hoſtis qui certò uult te occidere, ſit à latronibus comprenſus queritur, an tenearis illum liberare?

Reſolutio. Reſpondeo, quòd non teneris. Neque hoc eſt occidere directè ſed negatiuè; & id licet quando timetur mors, uerìſimiliter, & probabiliter ſecundùm humanam prudentiam, non autem ſecundùm propriam imaginationem (quicquid in hóc dicant aliqui) & probatur.

Quoniam licet illum occidere ob uitæ meæ defenſionẽ; ergo & poſſum me habere negatiuè ad illius mortem.

Nemo tenetur ſubuenire proximo cum periculo uitæ ſuæ. Secundò: Quia ego non teneor ſubuenire proximo cùm periculo uitæ meæ; ergo non teneor tunc uitam illius defendere, quia eſt cùm periculo uitæ propriæ.

Tertiò. Si ille inuaderetur ab aliquo homine, non teneor illum defendere, ergo nec in præſenti teneor illum cibare, ut optimè Bañes lo. cit. dub. 2.

DVODECIMVM DVBIVM.

An condemnatis ad mortem ut fame pereant, liceat miniſtrare cibum?

Miniſtris iuſtitiæ non licet miniſtrare cibũ condemnatis ad mortem famis; alijs autẽ benè licet. Reſpondeo. Miniſtris iuſtitiæ non licere miniſtrare cibũ ſicut nec illis aperire carcerem, ut fugiant, cùm ſint cuſtodes iuſtitiæ; alij autem licitè poſſunt ſubminiſtrare cibũ

ſed

A ſed non tenentur; & quod poſſint pati. Quia iſtorum non eſt ſeruare, ſeu exequi ordinem iuſtitiæ. Quòd autem non teneantur, colligitur ex doctrina D. Thomæ dicente d. artic. 2. ad tertium. *Niſi ſecundum ordinem iuſtitiæ paterentur*. Et quia licitum eſt cuicumque priuato uelle efficaciter, quòd iuſta iudicis ſententia exequtioni demandetur. Et ſi uerum eſt quod aliqui exiſtimant, inter quos eſt Sotus, libro quinto de Iuſt. & Iur. quæſt. 6. articu. 4. quòd talis condemnatus tenetur non comedere, ſed à cibo ſe abſtinere, profectò ſequitur, quòd neque ego teneor illi panem dare, etiam ſi poſſim. Soti uerò ſententiam non approbo; ſed puto uerius cum Caietano ſecunda ſecundæ, in commentario articu. 4. quæſt. 69. ad octauum dubium, & cum Bagn. ubi ſupra dubio tertio, quòd talis condemnatus tenetur comedere, ut ius naturæ ſeruet. Nullus enim nec priuata, nec publica autoritate poteſt ſe ipſum licitè occidere. Sententia enim debet eſſe de actu iuſtitiæ: non eſt autem actus iuſtitiæ ſeipſum occidere. Et ideò D. Thom. ibidem ad ſecundum dicit; *quòd ſi aliquis ſit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat ſi cibum ſibi occultè miniſtratum ſumat; quia non ſumere eſſet ſeipſum occidere.* C

D.Tho.

Sotus.

Soti opinio auctori non placet.

Caietanus.

Bañes.

Condemnatus ut fame pereat, debet comedere, ne moriatur.

Occidere ſe ipſum, non eſt actus iuſtitiæ.

D.Tho.

B

DECIMVM TERTIVM DVBIVM.

An aliquis in extrema neceſſitate poſitus, teneatur cum periculo ſuæ uitæ ſubuenire Creditori in eadem neceſſitate poſito.

Caſus eſt. Ego indigeo decem aureis, ſeu libra panis, in extrema neceſſitate ita, ut ſine illis peream, & eſt creditor meus in eadem neceſſitate conſtitutus: quæritur, an tenear, me relicto, illi dare?

Ratio dubij.

Scotus in 4. diſtin. 15. quæſt. 2. in ſolut. ad quartum, expreſsè tenet, quòd ſi ambo ſimul deueniant in articulum extremæ neceſſitatis, quòd detentor cum periculo uitæ ſuæ ſub peccato mortali tenetur reddere, & ſuccurrere creditori. Hunc ſequitur Gabriel ibid. ad tertium caſum, poſt ſecundam concluſ.

Scoti opinio.

Gabri.

Nauarrus in ſuo Manuali. Confeſſ. capit. 17. nume. 60. diſtinguit: quoniam (inquit) quando res accepta eadem apud me manet, ſiuè quando dominium eius quod reſtituendum eſt, ſemper penes Creditores remanſit, teneor

Nauar.

Quando debitor creditori debitũ reddere tenetur, & quãdo nõ. reſtituere, quando Creditor eadem neceſſitate premitur; & ſi res eadem non eſt apud me, ſed eius obligatio ſolùm, reſtituere non teneor.

Sotus. Tabien. Caiet. Sotus, lib. 4. de Iuſt. & iur. q. 7. ar. 1. & Tabien. verb. reſtitutio, §. 4. & Caiet. eodem verbo aiunt; & bene; quòd nullo modo tenetur ſubuenire illi, dummodò non ſurripuerit, quando erat in extrema neceſſitate; & ratio eſt. Quia tunc temporis omnia ſunt communia, & ita, qui habet rem in manibus, eſt iuſtus poſſeſſor, & dominus illius; ſaltem quantũ ad vſum: nec Ius Gentium, per quod rerum diuiſio, & appropriatio facta eſt, debet derogare iuri naturali, ſecundũ quod in extrema neceſſitate omnia ſunt communia ad uſum ita, ut efficiantur propria primò occupantis.

DECIMVMQVARTVM DVBIVM.

An potius ſubueniendum ſit Creditori, quàm Patri, uel conſanguineo aquali neceſſitate laborantibus.

Soti opinio. SOtus, ubi ſupra tenet, ut probabile, quòd Patri, vxori, & filijs, tenetur quis magis, quàm creditori ſubuenire (cæteris paribus.)

Oppoſitum alij tenent, & probant. Quoniam debitum parentum eſt ex charitate, debitum creditoris eſt ex iuſtitia, & maius eſt debitum ex Iuſtitia, quàm ex charitate. Illud autem addunt: quòd ſi Pater eſſet perſona publica, & utilis Reipub. tunc non ſolùm Patri; ſed cuicumq; potius quàm creditori eſt ſuccurrendum. D

Auctoris opinio. D. Tho. Nos verò cenſemus certò, patrem, & matrem præferendos eſſe in eodem caſu creditori, cùm D. Tho. q. 31. 2. 2. ar. 2. ad ſecundum, vbi innuit, *quòd prudentis Iudicio relinquitur, quando conſanguinei præferendi ſunt creditoribus*; quod proculdubio locum habet in extrema neceſſitate, præſertim erga coniunctos in ſupremo gradu conſanguinitatis.

Nota. Adde, quòd ex pietate, & debito naturæ, id prædictis præſtatur. An autem frater, uel magnus amicus, à quo beneficium vitæ acceeptum fuit, ſit præferendus creditori, eſto problema.

Problema auctoris. Victoria. Bañes. Doctiſſimis Victoriæ, & Bagnę placuit, non ſolùm fratrẽ, ſed etiam inſignem amicum, qui pluris æſtimatur apud uiros prudentes, quàm frater, eſſe creditori præferendum.

Ad Argumẽtum reſpondetur. Et ad argumentum in contrarium reſpondetur. Quòd quemadmodum pietas eſt excellentior virtus, quàm Iuſtitia commuta-

A commutatiua; vt colligitur ex D.Thom.2.2.quæſt.101.ar.3. & 3.ſentent.34.diſt.quæſt.1.artic.2.ad 8. Ita quoq; debitum, quod ex virtute pietatis debetur, maius eſt, & antiquius, quã illud, quod debetur ex particulari Iuſtitia. Vnde concluditur, quòd in caſu extremę neceſſitatis, illud ſit exercendum, iſtud prætermittendum. D. Tho.

DECIMVMQVINTVM DVBIVM.

An ſecluſa magna indigentia, ſit melius opera miſericordiæ corporalis exercere erga minus indigentem, & Iuſtum, quàm erga magis indigentem, & ſimul peccatorem?

CAietanus, in Commentario ſupra, art. 5. quæſt. 32. in ſolutione ad primum, & Bañes ibid. notab. ſecundo decernunt, quòd niſi menſura indigentię multò maior ſit in uno, quàm in altero, melius eſt dare eleemoſynam minus indigenti iuſto, quàm magis indigenti peccatori: & pariter minus indigenti meliori, quàm magis indigenti non æquè bono. Rationem dicti aſſignant, quia bonitas actus magis augetur, & creſcit ex ratione charitatis, quàm ex alterius uirtutis; cùm ipſa ſit primò bona, & forma reliquarum virtutum: & ubi eſt maior ratio charitatis, ibi eſt maior uirtus, & maior ratio miſericordiæ. Atqui in bono, uel meliori homine maior eſt materia, & ratio charitatis, quamuis in magis indigenti maior ſit materia miſericordię, puta miſeria. Etenim ideò alicuius miſeremur, quia ex charitate eius indigentiam, uti propriam ex vnione affectus exiſtimamus, & hæc eſt doctrina D. Thomæ d. artic. 5. ad primum. *Dare*, inquit, *magis indigenti (cæteris paribus) melius eſt; ſed ſi minus indigens ſit melior, & melioribus indigeat, dare ei melius eſt.* Et D. Ambroſ. lib. 1. offic. cap. 30. ſcribit; *Si omnibus debetur miſericordia, iuſto amplius.*

Caietanus. Bañes.

Melius eſt dare eleemoſynã minus indigenti iuſto, quàm magis indigenti peccatori.

B

Ratio dicti.

In meliori homine, eſt maior materia, ſeu ratio charitatis.

D. Tho.

D. Ambr.

Quocirca ex dictis concludimus, quòd excluſo gradu extremæ, & grauis neceſſitatis, meliori minus indigenti potius ſubueniendum eſt.

Hæc de miniſterijs, & muneribus circa viuos laborantes operandis, exhibendiſque dicta ſufficiant; nunc autem ad ſecundam diſputationem, & ad ea quæ circa eoſdem iam vita functos, officia exercenda teneamur, accedamus.

DISPV-

DISPVTATIO II.

De miniſterijs à Parochis præſtandis erga iam peſte extinctos.

Diuiſio diſputationis.

IN hac diſputatione, tres quæſtiones agitabimus.

Prima erit. An ſepelire cadauera mortuorum, ſit in præcæpto?

Secunda. An exhibitio, uel carentia ſepulturæ, faciat ad eſſentialem beatitudinem, vel damnationem defuncti?

Tertia. An ſepulchrum Chriſti fuerit cauſſa efficiens noſtræ ſalutis?

QVAESTIO PRIMA.

An ſepelire cadauera Mortuorum peſte extinctorum, ſit de præcepto?

Varia genera miſericordiæ D. Tho.

PRincipio quæſtionis huius in doctrinæ gratiam recenſeamus oportet, numerum, vel genera operum miſericordiæ, ſeu uerius eleemoſynæ: omne enim obſequium impenſum proximo propter Deú, eſt eleemoſyna, ut placet D. Thom. 1. 2. q. 32. artic. 2. & D. Bonauen. 4. diſt. 15. quæ à Canoniſtis opera charitatis appellantur. c. inter opera charitatis, de ſponſali. Et Can. duæ, diſtinct. 45. Et quamuis hæc inter ſcholaſticas, ac Theologicas quæſtiones inferioriorem gradum obtinere uideantur, tamen, quoniam multùm faciunt,

Aciunt, egregieq; inſeruiunt materiæ quam ad pietatem excolendam tractamus, ea enarrare non erit inutile.

Albi. Eleemoſynarum triplex genus.

Albinus doctor eximius, apud Gratianum, diſtin. 45. Can. tria, enumerat tria genera eleemoſynarum.

Corporalem primam, qua egenti damus quidquid poſſumus: Spiritualem aliam, ſecundùm quam dimittimus ei, à quo læſi ſumus. Tertiam tandem, & vltimam, qua delinquentes corrigimus, & errantes in viam reducimus veritatis. Iſidorus, lib. 3. de ſummo bono cap. 8. & habetur eadem diſtinctione Can. duæ; qui Canon non eſt Auguſtini, vt ibid. Gratianus, ſed Iſidori, vt eodem loco perdocte notauit Turrecremata, duo genera eleemoſynarum diſtinguit: cordis nempe, & pecuniæ, id eſt, corporalem, & Spiritualem, ut eo in loco idem Turrecrem. Archid. & Vgo exponunt. Verùm D. Thom. loco citato, ſcilicet 2.2. quæſt. 32. artic. 2. & in 4. diſt. 15. quæſt. 2. artic. 3. quæſt. 1. & 2. & Palud. eadem diſt. q. 3. artic. 4. Medina, cap. de pœniten. tract. 5. quæſt. de eleemoſyna. D. Antonin. in Summa, 2. par. tit. 1. cap. 14. Et Turrecre. d. Can. tria, clarius diſtinguendo, dicunt, quòd ſicut duplex eſt indigentia proximi, corporalis, & ſpiritualis; ita duplex eſt eleemoſyna, Spiritualis, & corporalis; Illa ad animæ, hæc ad corporis indigentiam releuandam, illa ad defectus proximorum ex parte animæ: hæc ad tollendos defectus proximorum ex parte corporis inſtituitur. Et quoniam corporales indigentiæ communiter dicuntur eſſe ſeptem; totidē etiam ſunt eleemoſynæ corporales. Homines enim cùm viuunt, indigentiam, & defectum circa corpus patiuntur in cibo, potu, veſtitu, & habitatione, etiamſi ſani ſint. Solent etiam infirmi in uinculis conſtituti indigere ſubſidio, & recreatione, ut ab afflictione liberentur. Poſt mortem uerò indigent ſepultura, ne hominis corpus poſt uitam dehoneſtetur, ac feris, aut beſtijs dilaniandum temerè exponatur. Quibus indigentijs, ſeptem eleemoſynæ corporales, quæ hoc communi, ac trito carmine complectuntur, ſuccurritur.

Iſidor.

D. Aug. Gratia. Iſido. Turrecremata duplex genus cõſtituit eleemoſynę, ſpirituale, & corporalem. Archidia. Vgo. D. Tho. Paluda. Medi. D. Antoni. Turrecre.

Pulcher diſcurſus auctoris.

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, Colligo, Condo.

Cuius numeri ſufficientiam, ſcientificam Angelicus Doctor ſapientiſſimè (ut ſolet omnia) loco citato ita tradit. *Defectus* (inquit) *Corporalis, aut eſt in vita, aut poſt vitam: ſiquidem eſt in uita, aut eſt communis defectus reſpectu eorum, quibus omnes indigent; aut eſt ſpecialis, propter aliquod accidens ſuperueniens. Si primo modo, aut defectus eſt interior, aut exterior. Interior quidem eſt duplex. Vnus quidem, cui*

ſubuenitur

ſubuenitur per alimentum ſiccum ſcilicet fames, & ſecundùm hoc ponitur, Paſcere Eſurientem. Alius autem eſt, cui ſubuenitur per alimentum humidum, ſcilicet ſitis. Et ſecundùm hoc dicitur, Potare ſitientem. Defectus autem communis reſpectu exterioris auxilij eſt duplex. Vnus reſpectu tegumenti. Et quantùm ad hoc ponitur, Veſtire nudum. Alius autem reſpectu habitaculi; & quantùm ad hoc ponitur, ſuſcipere hoſpitem. Similiter autem ſi ſit defectus aliquis ſpecialis, aut eſt ex cauſa intrinſeca ſicut infirmitas, & quantùm ad hoc ponitur viſitare infirmum. Aut eſt ex cauſa extrinſeca: & quantùm ad hoc ponitur redimere captiuos. Poſt vitam autem exhibetur mortuis ſepultura. Hæc D. Thom. Qui numerus eleemoſynæ corporalis habetur explicitè in ſcriptura, Matth. 25. & Tobię, 1. & eſt de fide, & obligat præcepto Diuino, & naturali non ſolùm fideles; ſed etiam infideles, ſicut & reliqua præcepta decalogi; ut colligitur ex D. Tho. 1. 2. q. 100. arti. 3. ad 3. & ar. 5. ad 6. & 2. 2. q. 122. artic. 1. & 3. & ex Soto lib. 1. de Iuſt. & Iur. quæſt. 4. art. 4.

Matth. 25. Tobiæ 1. D. Tho. Soto.

Hæreticorũ opinio tẽpore D. Auguſt. qui dicebãt, hominẽ im per miſericordiæ opera ſaluari.

Tempore D. Auguſtini, fuerunt hæretici, qui putarunt, quòd exhibitio operum miſericordię corporalium, eatenus Chriſtiano erat neceſſaria, ut illa ommittendo, propter ſolam omiſſionem damnarentur; aſſerentes per miſericordię opera dumtaxat, hominem ſaluari; etiam ſi homo in peccato mortali moreretur; & nuſquam pœnitentiam egiſſet. Moti ex Euangelica ſententia in nouiſſimo die ferenda, vbi præmium Regni Cœlorum datur ijs, qui ea opera fecerint; & illis negatur, qui ea omiſerint. Lege D. Auguſtinum lib. 21. de Ciuit. Dei, capit. 22. & cap. ultimo: & in Enchyrid. ad Laurentium. cap 75. 76. & 77. hunc errorem deteſtantem, & Caſtr. libro, de hæreſibus, uerbo eleemoſyna. Et ex ſententia D. Pauli 1. Corint. 13. efficaciſſimè hæc falſitas redarguitur. *Si diſtribuero* (inquit) *in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Caſtro. 1. Cor. 13.

Dupliciter ſubuenitur eleemoſyna ſpirituali. Primo. Secundò. Tripliciter humanũ auxilium alicui poſſumus impendere. Primò contra deffectus intellectus. Secũdò modo.

Quoad indigentiam verò ſpiritualem, ſecundùm quam homo deffectus in anima patitur ſpiritualibus actibus, dupliciter (ex doctrina, D. Thomæ) *ſubuenitur. Vno modo poſcendo auxilium à Deo, & quantùm ad hoc ponitur, oratio, qua quis pro alijs orat. Alio modo, impendendo humanum auxilium, & hoc tripliciter. Vno modo contra deffectus intellectus; & ſiquidem ſi intellectus ſpeculatiui ſit deffectus, adhibetur ei remedium per doctrinam. Si autem practici, adhibetur ei remedium per conſilium. Alio modo eſt deffectus ex paſſione appetitiuæ uirtutis, inter quos maximus eſt triſtitia, cui ſubuenitur per conſolationem.*

lationem. Tertio modo ex parte inordinati actus,qui quidem tripliciter conſiderari poteſt. Vno modo ex parte ipſius peccantis,in quantum procedit ab eius inordinata volũtate,& ſic adhibetur remedium per correctionem. Alio modo,ex parte eius in quem peccatur; & ſiquidem ſit peccatum in nos, remedium adhibemus remittendo offenſam: ſi autem ſit in Deum.l.proximũ,non eſt noſtri arbitrij remittere,vt Hiero. ait ſuper Matth. Tertio modo ex parte ſequelæ ipſius actus inordinati, ex qua grauantur et conuiuentes, etiam præter peccantis intentionem; & ſic remedium adhibetur ſupportando, maximè in his, qui ex infirmitate peccant,ſecundùm illud Rom.15. Debemus nos firmiores infirmitates aliorum portare, & nõ ſolùm ſecundùm quòd infirmi ſunt,ſiue graues,ex inordinatis actibus;ſed etiam quæcumque eorum onera ſunt ſupportanda, ſecundùm illud Gal.6. Alter alterius onera portate. Hæc D.Tho. Verùm circa dicta dubium oritur. Tertiò modo. Rom.15. Galat.6. D.Tho.

DVBIVM.

Dubium.

Cur Dominus, Matth.25. non numerauerit inter opera miſericordiæ,ſepelire mortuos? Matth.25.

B AD quod reſpondeo,varias eſſe cauſſas huius omiſſionis. Prima eſt(vt ait D.Auguſt.in lib. de cura pro mortuis ca.78.) *Quoniam*(inquit) *eſt inter opera miſericordiæ, minimũ ex his,quæ poſſunt fieri: cui etiam, vti alijs operibus minoris gradus,puta Viſitare Infirmos, Captiuos redimere, & ſimilibus,maximum Regni Cœlorum præmiũ, & Corona reſpondet.* Secunda eſt D.Tho.2.2.q.32.art.2.ad primum. *Quoniam enumerantur à Domino alia opera miſericordiæ, tanquam euidentioris,& maioris neceſſitatis; cùm viuenti, & ſenſum, ſeu vitam habenti exibeantur. Sepultura verò omittitur numerari,quia mortuo,quantùm ad ſenſum,quem poſt mortem non habet,non apparet neceſſaria,niſi in quantùm remouet defectum, quem mortuus contrahit, ſi inſepultus remaneat,ne in memorijs hominum ſine ſepulturæ honore quaſi dehoneſtatus viuat.* Dominus inter opera miſericordiæ, non numerauit ſepelire mortuos pp tres cauſas. Prima cauſa eſt D.Aug. Secunda ratio eſt D.Th.

Tertia eſt eiuſdem D.Tho.in commentario ſuper Matth. loco citato dicentis, *Dominum non enumeraſſe ſepulturam, vt excluderet errorem quorundam, qui exiſtimabãt, animas non quieſcere,nec requiem æternã acquirere, donec corpora eſſent inſepulta.* In hoc errore fuerunt Ethnici poetæ,qui inhumatorum animas per centum annos errare dicebant, donec ſepulturæ honore darentur. Vnde Virgilius Æneid. 6. Tertia ratio eſt D. Tho. Chriſtus inter opera miſericordiæ nõ numerat ſepulturam, vt excluderet errorem exiſtimantiũ aĩas nõ quieſcere donec corp

ra fuerint ſepulta. Aeneid.6. ſic Sybillam introducit cum Ænea loquentem. C

Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Tranſportare prius, quàm ſedibus oſſa quierunt.
Centum errant annos, volitantq; hæc littora circum.
Tum demùm admiſſi, ſtagna exoptata reuiſunt.

Quarta eſt D. Chryſoſt. Quarta eſt D. Chryſoſt. homil. 84. ſuper Ioan. & 66. ſuper Geneſ. *vt reprehenderet, & deteſtaretur Dominus ſuperba, & ambitioſa ſepulchra, nimiamque ſollicitudinem hominum in ſepulchris condendis.*

Quinta ratio. Quinta. Quoniã homines recordatione, & calcari adhoc opus ſepeliendi non indigent, cùm abſque vlla difficultate vbique gentium id præſtetur. Quocirca neceſſarium nequaquam fuit, hominibus perſuadere, vt mortuos ſepelirẽt. Et quamuis apud Matth. ſepulturæ mentio non fiat: ex alijs locis ſcripturæ, & præſertim ex libro Tob. id habetur. Vnde, qui negaret, corpora mortuorum non eſſe in cœmiterijs, & locis ſacris condenda; vel qui negaret, mortuos ſepelire eſſe religioſum, bonum, & pium opus, hæreticus eſſet, & contra catholicam fidem ſentiret, vt infra dicemus. Vt quid enim Tob. maximè commendatur in ſacris ſcripturis, niſi quòd mortuos ſepeliebat? Nonne Abraham, Iſaac, & Iacob ſtudioſè & propria, & aliena ſepulchra curarunt? Ioſeph, & Nicodemus vtique apud Euangeliſtas commendãtur, quòd corpus Chriſti honorificè, *vt mos erat Iudæis*, ſepelierunt. In martyrologijs Romano, Bedæ, & Vſuardi, laudantur vehementer Chriſtiani, qui operã ſtudioſè in ſepeliendis Martyrum corporibus adhibebant; ob quam rem ſæpè martyriũ & ipſi paſſi ſunt. Lege D. Ambroſ. in lib. de Tob. cap. 1. Vbi dicit, *prætermittere ſepulturam eſſe beſtialitatem*. Et in pſalmo 78. *Ibi: poſuerunt mortalia ſeruorum tuorum eſcas volatilibus Cœli*, apertè declarat, *Corpora fidelium inſepulta remanere, incongruum, indecens, & abſurdum eſſe*. D

Nunquã fuit neceſſariũ perſuaderi hominibus mortuos ſepelire. Hæreticus eſſet qui negaret eſſe pium opus ſepelire mortuos. D. Ambroſ. Pſal 78.

Quatuor autem cauſæ ſepulturam commendãt; & quòd ſit maximum teſtimoniũ fidei, reſurrectionis carnis, & magnum pietatis opus, & humanæ conuerſationis, & vitæ cõſeruatiuum, & præſeruatiuum, atque etiam fraternæ charitatis, & affectus benigni erga mortuum continuatio. Sicut enim exequens ordinata à defuncto, voluntatem eius conſumat, & quaſi durantem adhuc facit, ita ſepeliens, affectum cõtinuat, quem defunctus ad corpus habebat. Lege D. Tho. 2. 2. q. 32. art. 2. ad tertium.

D. Tho.

Qui dãnaret mõrẽ ſepeliẽdi mortuos I Nec ſolùm eſſet hæreticum negare mortuorũ ſepulturã; verùm etiam, qui damnaret morem ſepeliendi cum debito hono-

A honore, & moderata pompa, hæreticus cenſendus eſſet; cùm ritum vniuerſalis Eccleſiæ reprobaret, & minus pro dignitate de reſurrectione cogitaret. Iuxta illud Macchab. 12. Vbi laudatur Iudas, quòd miſerit pecuniam multam offerendam in templo, pro peccatis mortuorum, *iuſtè, & religiosè de reſurrectione cogitans.* Eccleſia, eſſet hæretic. 1. Mach. 12.

Nec D. Chryſoſtomus loco citato reprehendit ſepulchra, ſed exceſſum qui fieri ſolet in ædificandis ſepulchris, & in funeribus Diuitum. *Tu autem,* (inquit) *cùm audieris nudū Dominum reſurrexiſſe, ceſſa quæſo ab inſana funeris impenſa. Quid ſibi hoc ſuperfluum vult, & inutile diſpendium, quod ipſis qui faciunt, plurimum affert detrimenti, mortuis nullam vtilitatem, vel damnum potius? ſumptuoſa namque ſepultura non nunquam cauſa eſt, vt fures cadauer effodiant, & nudū, & inſepultum proyciant: ſed ò inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amentiam oſtendit?* Et plura in hanc ſententiam affert. D. Chryſoſtomus non reprehendit ſepulturā dari.

Sed quædam alia verba Chryſoſt. in ead. homil. nobis negocium faceſſerent, niſi ipſe exponeret, dum dicit, *Chriſto hæc funera nulli curæ ſunt. Inquit enim, Eſurientem me vidiſtis, & dediſtis manducare, ſitientem, & dediſtis mihi bibere, nudum, & induiſtis me, non autem mortuum, & ſepeliſtis.* Verùm illicò ſanum ſenſum horum uerborum reddit: B *Hoc ego, non vt ſepulturam tollam dico, abſit: ſed luxuriā, & ſuperfluam ambitionem.* Hæc Chryſoſtomus.

D. Ambroſius, in dicto libro de Tob. adeò hanc virtutem ſepeliendi mortuos præclaram dicit, vt nil ea ſit præſtantius. Quod ſecundùm aliquam rationem accipiendum eſt, quatenus fidem reſurrectionis magnum pietatis officium uberrimè teſtatur. His ſuppoſitis, quæſtioni propoſitæ ſatisfacio per ſequentes Concluſiones. D. Ambro.

Prima Concluſio. Epiſcopus cum magiſtratu temporali Ciuitatum, & Locorum, tenetur curare, ne corpora Mortuorum peſte extinctorum iaceant inhumata. Et probatur. Prima Concluſio.

Primò. Ob bonum commune, ne peſtifera contagione malignitas aeris magis magiſque intendatur, vt ſic putrefactio euitetur. Probatur Cōcluſio Primo.

Secundò. Propter articulum neceſſitatis, cui ob multitudinem cadauerum nequaquam vnicus Parochus ſupplere poteſt. Secundò.

Tertiò. Quoniam malo vniuerſali, à cauſa vniuerſali, (ut optima ſeruetur proportio) remedium petendum eſt, nec ab inferiori Parocho lex, ſeu modus expectandus eſt, ſecundùm Tertiò.

dùm quem toti Ciuitati ſuccurratur, ſed à ſuperioribus cau C ſis videlicet, Gubernatoribus ſpiritualibus, vel tẽporalibus.

Quartò.

Quartò ab exemplo, & experientia. Quia his temporibus conſueuit Magiſtratus, ſeu Reſpub. loca publica, foueas, ſeu puteos, extra Ciuitates, lõgeq; à vijs publicis deputare, ut vidimus in Ciuitatibus noſtris Recinetenſi, & Lauretana, quò cadauera transferantur; & huiuſmodi loca ratione boni regiminis tenentur deputare, certosque plebeos homines ad hæc munera præſtanda deſtinare, & rationabili pro hoc ſtipendio aſſignato, illos conducere: & nolẽtes, cogere tenentur, ut ſic communi, maioriq; populi infectioni occurratur, & corpora mortua, inhumata non remaneant.

Cura, & diligentia Ciuitatis Recinetenſis in deputãdis locis quò corpora peſte extincta deferrentur.

Secunda Concluſio.

Secunda Concluſio. Quando quis ſine ſuo incommodo poteſt ſepelire mortuum, & non eſt alius, qui ſepeliat, & omittit ſepelire, peccat mortaliter. Patet, quoniam omnia opera miſericordiæ quamuis ſint in conſilio, nec obligent pro ſemper, obligant tamen ſub præcepto duobus caſibus, videlicet in extrema, & graui neceſſitate proximi, iuxta communem, & ea quæ notat Nauar. in Manua. Confeſſ. cap. 24. num. 5. 9. & 10. & Bañes. 2. 2. quæſt. 32. arti. 2. in ſua quæſt. Concluſione tertia. Et profectò maximum ſignum eſt cordis in humani, & charitate Dei carentis, omittere opus hoc D miſericordiæ in prædicto caſu.

Cùm nullus eſt qui ſepeliat, tunc omittens ſepelire mortuũ, peccat mortaliter.

Prima ratio.

Quæ ſunt de cõſilio, in caſu ſũt de præcepto.

Nauar.

Bañes.

Sed proh dolor, abundauit iniquitas, & refriguit charitas multorum. Olim. n. peſte in populis graſſante, non ſinebantur à ualentibus ęgri, imò cibabantur, conſolabantur, animabantur, recreabantur, & dira extincti peſte, mundificatis plagis, lotisque corporibus decenter ſæpeliebantur. Cuius rei non iniucundum extat teſtimonium D. Antonini, qui tertia parte hiſtoriali, titulo, 22. cap. 22. §. 3. ſic ait.

Nunquã autẽ apparet tantum exterruiſſe homines talis contagio morbi, vt nũc, ita quod parẽtes filiorũ, & filij parentũ obliuiſcantur infectorũ, & cũ difficultate reperiantur, qui neceſſaria eis adminiſtrent, tam corpori, quam animæ, uel procurent vt ſacramenta, & Eccleſiaſticam ſepulturam habeant.

Quãuis aũt nulla ſit lege prohibitũ ad loca diuertere ab infectione libera, ex quo morbus eſt ualde cõtagioſus (vt quotidiana docet experiẽtia) ac ẽt liceat conuerſatione domeſticã, & locutionẽ cũ infectis, & veniẽtibus à locis ẽt infectis effugere, niſi cura animarũ eis immineat (quos de neceſſitate ſalutis ſuæ oportet per ſe, vel per aliũ idoneũ ſacramẽta miniſtrare quantũcunq; infectis) tantũ tamẽ abhorrere infectos, vt neceſſaria eis ſubtrahãtur, eſt cõtra omnẽ charitatẽ, humanitatẽ, & Chriſtianam

Peſte infectos adeò abhorrere, ut nonnulli faciũt, eſt cõtra Chriſtianam pietatem.

A *nam pietatem. Itaque & ſi humanæ prudentiæ eſt, & de ratione medicinæ, vitare infectos, tamen contra dilectionem, & Chriſtianam pietatem eſt ſubtrahere infectis neceſſaria, ſeu nõ miniſtrare animæ, & corpori, & ita abhorrere eis miniſtrantes ſacramenta, & corpori neceſſaria, vt habeantur tanquã Ethnici, & publicani: nec audiantur eorum miſſæ, & officia, nec patiantur Sacerdotes ire ad infirmos, in quo nullo modo debent eis aſſentire. Communitas autem piè, & charitatiuè prouidit infirmis ex eo morbo illo tempore, ſcilicet anno Domini 1448. tẽpore peſtis. Nam tria millia florenorum ſtatuit aſſignanda Archiepiſcopo Ciuitatis certo tempore, modo, & forma, vt infectis prouideretur. Vnde quidam optimi Iuuenes per Ciuitatem diſcurrebant, quærendo infectos, & dando pullos, confectiones, & alia neceſſaria.* Hactenus Antoninus. Qui eadem parte, tit. 24. cap. 5. §. 1. ſic addit.

In anno autem Dominicæ Incarnationis, 1400. Cùm peſtis lõgè, latèque per Italiam graſſaretur, Senas etiam morbus ipſe inuaſit, & inter cætera loca, hoſpitale ſacratiſſimum, & nobile Sanctæ Mariæ Scalarum: ita vt multi peregrini euntes, vel redeuntes à Iubileo infirmati ibi ſpiritum reddiderint, ſed & ex B *famulis cõmiſſis, & alijs ſeruitoribus infirmorum, plurimi morerentur, & difficulter inueniebatur, qui in illud incendium infectionis locum occupantis vellet intrare. At Bernardinus caritate feruens, animam ſuam ſponte poſuit, non ſolùm pro amicis ſuis conciuibus, ſed pro alienigenis peregrinis, ad idemq; hortatus eſt quoſdam ſodales ſuos deuotos. Quod proculdubio intenſæ, & perfectæ dilectionis ſignũ videtur, exponere ſe mortis periculo veriſimili, & quotidie cõtingenti, & morbo infectis vltrò ſe ingerere ad obſequendum, & præſertim ſi is ſit qui adhoc vinculo animarũ curæ non extat obnoxius, in adminiſtratione ſaltem ſacramentorum, vt Curatus. Hic autem vir Dei Bernardinus, etſi ſacramenta infirmis non miniſtrabat, quia nondum Clericus erat; tamen ſolicitus erat ad exortandũ infectos, vt medicos animarum vocarent, pro quibus, & ipſe mittebat, vel ibat, medicos corporũ adducebat, eis ſeruiebat, infirmos conſolabatur ad patientiã, & pœnitentiam ſuadendo. Ipſe curuatis genibus, pedes aduentantiũ abluebat, cibos miniſtrabat, ſanguinem putreſcentem ex vlceribus educebat, ſaniem abſtergebat, cuncta faſtidia, & labores in huiuſmodi æquanimiter tolerabat, defunctis etiam de ſepultura prouidebat.* Hæc ille. Sed probatur iterum concluſio.

Inſeruire peſte laborantibus più val de opus.

Secundò. Quia omnia conſilia, & præcepta affirmatiua, & opera charitatis (quantùm ad animi præparationem) ſunt

Secũda ratio.

in præcepto; iuxta communem, & S.Tho. 1.2.q.108.artic.3. ad 2. & ar.4. ad 4. Vnde D. Paulus ad Thimot.5. dicit, quòd *ſi quis ſuorũ, & maximè domeſticorũ curã non habet, fidem negauit, & infideli eſt deterior*; ergo cùm opportunè, & ſine ſuo incommodo poteſt, tenetur. C

ad Tim.5.

Tertia Cõcl. Parochus nõ tenetur cadauera præfata ſepelire.

Tertia Concluſio. Parochus non tenetur cadauera præfata ſepelire, nec funeri, ſeu ſepulturæ intereſſe. Probatur.

Probatur primò.

Primò. Ob periculum vitæ ſuæ, quæ non debet exponi incommodo mortis ob vitam temporalem Proximi; ergo multò minus illa extincta, in ſeruitium eius corporis.

Secundò.

Secundò. Ob multitudinem morientium, quorum funeribus moraliter ſupplere non poſſet.

Tertiò.

Tertiò. Quoniam tunc temporis cadauera non ſepeliuntur loco ſacro, nec proceſſionaliter deferuntur, neque exequiæ adhibentur, nec preces recitantur; nec cum facibus aſſociantur. Vnde Parochus non tenetur intereſſe. Quòd ſi quis pertinaciter inſtet, corpus Defuncti ſepeliri in loco ſacro: ſi periculum ob id ſit contagionis, Parochus conſtanter debet id denegare, & nullo pacto conſentire. Argumẽto à ſimili de leproſo, qui non debet cum alijs ſepeliri. Abb. in cap. ſacris, num.6. extra de ſepultura, Petr. de Ancar. ibid. Syluest. verb. ſepultura, num.17. D

Abbas. Pet de Anca. Syluest.

Quarta Concluſio. Pium eſt ſocietatem fideliũ inſtituere ad hos mortuos humandos.

Quarta Concluſio. Pium, & laudabile eſſet, ſocietatem fidelium inſtituere, vt in præfatis locis, & cœmeterijs publicis cum Cruce, & aqua benedicta ſemel ſaltem in hebdomada, preces funerales facerent. Parocho autem ſatis eſſet, ſi in parochiali Eccleſia communem illorum faciat commemorationem. Aſſociare corpora tam Clericis, quàm Laicis (exceptis deputatis) vti pericoloſum, ita minus laudabile iudicandum eſt.

Quinta Concluſio. Epiſcopus debet tẽp. peſtis prohibere, ne cadauera ad Eccleſiam deferantur. Ratio dicti.

Quinta Concluſio. Epiſcopus debet his temporibus prohibere, ne cadauera deferantur ad Eccleſiam. Tum vt Eccleſia tutior, ac ſalubrior conſeruetur ad miſſas, & diuina officia celebranda; tum quia ſi id eſſet liberum, pauimentum Eccleſiæ vniuerſum perforationibus obuium foret: quod indecens eſſet, atque hæc circa hanc primam quæſtionem dicta ſufficiant.

QVAESTIO II.

Vtrum carere ſepultura, faciat ad eſſentialem Beatitudinem, vel damnationem Defuncti?

PRoximè ſequitur quæſtio, An ſi corpora inhumata remaneant, aliquid deſit illorum beatitudini, quorum erant corpora? Et quamuis ſatis plana ſit, nec nodoſam contineat difficultatem, propter aliqua tamen loca ſacræ ſcripturæ, quæ explicanda erunt à nobis, pręſenti loco agitabitur. Quare hæc quæſtio tractetur.

Primum igitur, ſepulturã nihil prodeſſe, probatur ex c.8. Matt.& Luc.9. *Sine, ut mortui, ſepeliãt mortuos ſuos, tu aũt uade, annuncia regnũ Dei, & ſequere me:* vbi apertè patris ſpernitur ſepultura, & immediata ſequela Chriſti præcipitur; nihil ergo ad meritum, vel ad præmium ſepultura operatur. Primum argumentum. Math.8. Luc.9.

Secundò. Luc.7. & can. *Vbicunque ſepeliantur*, & can. *habent* 13.q.2. flere mortuos ꝓhibetur; cũ id ex puſillanimitate cõtingat, ergo & oĩs alius cõmiſerationis affectus erga illos. Secundum. Luc.7.

Tertiò. Matth.23. execrantur Phariſęi, qui ędificabãt ſepulchra Prophetarum, & ornabant monumenta Iuſtorum. *Væ uobis ſcribæ, et Phariſæi, Hipocrytæ, quia ædificatis ſepulchra Prophetarum, etc.* Tertium. Matth.23.

Quartò. Ex can. *in præſenti ſæculo*, eadem 13. q. 2. vbi dicitur, *in præſenti ſæculo ſcimus, ſiue orationibus, ſiue conſilijs inuicem poſſe nos adiuuari. Cùm autem ad Tribunal Chriſti uenerimus, nec Iob, nec Daniel, nec Noe rogare poſſe pro quoquã, ſed unumquemque portare onus ſuum.* Et hæc ex Hieronymo Gratian. ergo defuncto ſepultura prodeſſe non poteſt. Quartum. Gratianus ex D.Hieron.

Quintò. Ex D.Auguſt. in lib. de agenda cura pro mortuis, cap.7. & habetur ead.q can. *Anima*, qui canon non ex Auguſtino, ſed à D.Greg. in regiſtro ſumptus eſt, *quòd curatio funeris, cogitatio, & procuratio ſepulturæ, et his ſimilia, magis ſunt conſolationes uiuentium, quàm ſubſidia Mortuorum*; & ſi quid prodeſt impio ſepultura prætioſa, oberit Pio vilis, aut nulla. Item quidquid mortuis impenditur, non eſt præſidium ſalutis æternæ, ſed humanitatis officium. Quintum. Ex D.Aug.

Corpora quorundam Martyrum, pmiſſione Diuina expoſita ſun canibus.

Addit Auguſtinus; *corpora quorumdam Martyrum canibus expoſita fuiſſe permiſſione Diuina, ut Christiani addiſceret,* C *dum uitam propriam contemnunt, multò magis contemnere ſepulchrum*, ergo ſequitur, quòd ſepultura Defunctis non proſit; quod enim prodeſt contemni non debet.

Sepultura in Eccleſia, prodeſt bonis, & nocet malis. D. Grego.

In oppoſitum eſt textus in Can. *Cùm grauia*, 13. q. 2. Vbi habetur. *Quòd ſepultura in Eccleſia proſit bonis, & noceat malis*, & eſt D. Gregorij lib. 5. Dialo. cap. 4. Pro reſolutione præſentis dubij, pono aliquas concluſiones.

Prima Concluſio. Sepultura nõ auget beatitudinem eſſentialẽ, nec minuit damnationem. D. Aug. D Chryſoſt. D. Proſper. D. Chryſoſt.

Prima Concl. Sepultura non auget Beatitudinem eſſentialem, nec minuit damnationem, ſed voluiſſe illam habere, vel non, multùm prodeſt. Eſt concl. D. Auguſtini, lib. 1. de Ciui. Dei, cap. 2. *Quòd caruerunt* (inquit) *ſepultura, nihil obeſt, uel prodeſt habere, niſi fuerint in cauſa, quòd carerent*. Et cap. 3. exponit, quare non obeſt Beatitudini eſſentiali, quod idem dicit D. Chryſ. homil. 60. in Geneſ. & D. Proſper, in ſenten. 89. & Can. *Vbicumq;* (il ſecõdo) 13. q. 2. Quod eſt D. Chryſ. in Epiſt. ad Hæbreos; *quemadmodum non prodeſt Damnatis ſepultura praecioſa, ita Sanctis uilis, uel nulla obeſt. Vbicumq; enim ſepeliamur, Domini eſt terra, & plenitudo eius.*

Quòd autem voluiſſe carere ſepultura ſacra, obſit Beatitudini, & proſit damnationi, Patet. Quia recipiet vnuſquiſq; prout geſſit in corpore; atqui velle carere aliquo, quod ad pietatem, & religionẽ facit, ſine peccato eſſe non põt, ergo, &c. D

Secunda Cõcluſio. Sepultura ſacra auget Beatis gloriã accidentalẽ, & ſimiliter dãnatis pęnam accidentalẽ.

Secunda Concl. Sepultura ſacra auget Beatis gloriam accidentalem, Damnatis verò pœnam ſimiliter accidentalem. Prima pars probatur.

Sancti in cœlo uidẽt ſe colĩ, & venerari à fidelibus hic in terra degentibus.

Honor. n. exhibitus ſanctis in die feſtiuitatis eorũ, auget illis accidentalẽ gloriã. Oẽs. n. ipſos colunt, & vt Dei ſeruos, æternaq; Beatitudine fruentes, venerantur. Vñ cùm illo die proprię feſtiuitatis cuiuſq; à Chriſtianis, orationibus, pijsq; alijs operibus in honorẽ eorum incumbatur; hinc eſt, ut ipſis gloria accidẽtalis maior, maiorq; eo die augeatur. Sic ẽt, qm̃ vident Sancti in Cœlo à Fidelibus hic in terra degentibus corpora ſua humari, ipſisq; glorioſæ ſepulturæ honorẽ exhiberi, gaudent maximè, ac lætantur, uidentes impleri illud ſcripturæ. Tribui, ſcilicet, ſpolia, & honores remanenti ad ſarcinas. Vñ cũ anima corpore exuta, ad cęleſtes Thalamos Diuini ſponſi amplexibus fruitura perrexit, lętatur maximè, & accidẽtalis ei glorię cumulus accreſcit; dùm corpus ſuum ęrumnis, ac macerationibus afflictatum, & pro Domino Tyrannorum gladijs confoſſum, glorioſo ſepulchro uident à fidelibus honorari.

1. Reg. 30. Fideles uiſis Sanctorũ Sepulchris, ęternam ipſorũ memoriam ſeruant.

Adde,

A Adde, quòd fideles, viſis ſanctorum ſepulchris, æternam eorum habent memoriam; facta ſanctorum recolentes, miracula enarrantes, prodigia edicentes, & vitam eorum imitantes. Quò fit, vt cùm omnia iſta ex ſepultura corporibus ſuis exhibita oriantur, accidentalis eis gloria accreſcat.

Quid plura? Et ipſi Chriſto gaudium augetur accidentale, dum ſepulchrum eius à fidelibus deuotè viſitatur; dicente Propheta: *& erit ſepulchrum eius glorioſum*. Iſa. 11. Quoniã enim Chriſto, nec dotes (ſub tali ratione) nec aureolę à Theologis concedantur (licet iſta dona in re perfectiſſimè poſſideat) accidentale tamen gaudium in eo non negatur, vt colligitur ex D. Tho. 3. p. q. 57. art. 1. ad 2. vbi dicit, *quòd quando Chriſtus aſcendit ad cœlum, nihil ei accreuit, quantùm ad ea quæ ſunt de eſſentia gloriæ, ſiue ſecũdùm corpus, ſiue ſecundùm animam; accreuit tamen ei aliquid, quantùm ad loci decentiã, quod eſt ad bene eſſe gloriæ, & de hac decentia, gaudium quoddam habuit; non quidem quòd de hoc tunc nouiter gaudere inciperet quando in cœlum aſcendit; ſed quia nouo modo de hoc gauiſus eſt, ſicut de re impleta.* Atque in hoc (præter alia) differt Angelus beatus ab anima Chriſti. *Quamuis enim etiam Angeli proficiant in beatitudine accidentali* (vt ait D. Tho. 1. p. q. 62. art. 9. ad 3. ex illo Lucæ 15. *gaudium erit in cœlo Angelis Dei, &c.*) *& exinde noua gaudia habeant; id tamen illis con-*
B *tingit vſq; ad diem Iudicij, propter nouas reuelationes eorum quæ de nouo cognoſcunt* (vt ait D. Diony. cap. 7. Cœleſ. Hierar. & D. Ambroſ. lib. de ijs qui myſterijs initiantur, cap. 7. & D. Auguſt. lib. 5. ſuper Geneſ. ad litte. cap. 19. & Hierony. in c. 3. ad Epheſ. & D. Tho. 1. p. q. 117. art. 2. ad 1. quod non contingit in Chriſto: *cùm omnium ſingularium etiam cordium cogitationum ſit cognitor*, vt ait D. Tho. 3. p. q. 10. & ab inſtanti ſuæ conceptionis inſpector.

Hùc accedit, quòd virtus ſanctorũ, etſi magna erat, dum hìc in terris viuentes multa miracula faciebant, Dęmoneſq; fugabant; multò ſanè maior nunc eſt in Cęlis, vbi maiori virtute, ac potentia decorantur. *Si enim Sancti* (inquit Bernard. Sermone 2. in feſto Apoſt. Petri, & Pauli) *in terra adhuc poſiti, oĩa poterant, non quidẽ in ſe ſed in Chriſto; Quid nõ poterunt hodie viuẽtes in æterna felicitate cũ ipſo? Mortales adhuc, & morituri imperiũ vitæ, et mortis videbãtur habere, ſolo nimirũ verbo mortificãtes viuos, & mortuos ſuſcitãtes, quãtò magis nũc, cũ honorati ſunt nimis, nimis cõfortatus ẽ principatus eorũ?*

Et ſanè maximè eluceſcit hodie ſanctorum virtus in ſepulchris. Dæmones enim ad eorum ſepulchra torquentur.

Iſa. 11.

Chriſto licet dotes in re cõcedantur, ei tamen negãtur ſub noĩe dotis.

In Chriſto eſt gaudium accidentale, ex D. Thom. qm̃ accreuit ei aliquid ſm̃ loci decentiã, nõ quaſi gaudiũ tunc illud in eo inciperet, ſed quòd nouiter impletũ vidit, & in hoc differt Angelus beatus ab anima Chriſti.

Angelis creſcit gaudium accidẽtale in dies vſque ad diem Iuditij.

D. Diony.
D. Ambroſ.
D. Auguſt.
D. Hieron.
D. Tho.

Chriſtus eſt cognitor omniũ ſingulariũ, & omniũ cogitationũ cordium, ex D. Tho.

Sãcti maiori virtute, & potentia pollẽt poſt mortem, quàm ante.

D. Bern.

Pulcra ſentẽtia de potentia, & virtute ſanctorũ poſt mortem.

Act. 5. & 9.
Pſalm. 138.

Dęmones torquẽtur ad ſepulchra ſanctorum.

D Hieron.

Vnde Hieronymus in Epithaphio Paulæ Viduæ ad Euſto- C chium Epiſt. 27. cùm ſuam peregrinationem deſcriberet, vidiſſe ſe narrat *duodecim Patriarcharum ſepulchra, ubi multis intremuit conſternata mirabilibus. Cernebat enim varijs Dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulchra ſanctorum ululare homines more luporum, uocibus latrare canum, fremere leonũ, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum, alios rotare caput, & poſt tergum terram uertice tangere.* Hæc ille.

Miracula ad Sãctorum ſepulchra facta 4. R. 5. b.

Theodoretus.

Antiquus mos eſt Eccleſiæ, oblationes, & donaria tum cerea tum argẽtea offerre pro acceptis à ſanctis beneficijs.

Ex quo patet, quanta ſit virtus Sanctorum in ſepulchris, quamq; à Dæmonibus formidẽtur. Nec parua eſt ſepulchrorum ſanctorum gloria, non parua eorum miracula; cùm ibi cæcos illuminatos, claudos in priſtinum curſum reſtitutos, leproſos mundatos, tandemq; mortuos (vt patet in Eliſei ſepulchro) ad priſtinam vitam reſtitutos videamus. *Hinc eſt* (vt ait Theodoretus Cyren. Epiſcopus, lib. 8. de Græcarũ affectionum curatione (qui liber eſt de martyribus) *ut homines ſuis uotis facti compotes, ſanctis magna dona perſoluant, quæ ſunt manifeſta adeptæ ſanitatis indicia. Nam alij quidem* (inquit ille) *oculorum, alij uerò pedum, alij porrò manuum ſimulacra ſuſpendunt ex argento, auroq; confecta. Gratiſſima namq; accipit eorum Dominus qualiacumq; ſunt dona, nec exigua, nec uilia dedignatur. Quippe qui, ea pro ferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium ſpectaculo ex porrecta, teſtantur* D *morborum depulſionem; cuius ipſa certiſſima ſigna ſunt à ſanitatem conſecutis allata. Hæc, inquam, ſepulcrorum, ibi Martyrum, quæ ſit uirtus oſtendunt.*

D. Chryſoſt.

Alexandri mors nihil habet coæquandum cũ morte Sanctorũ.

Vnde Chryſoſt. homil. 66. ad Popul. Antioc. ſic ait. *Tu uerò mihi ſepulchrum oſtendas Alexãdri & profer diẽ, quo diẽ finiuit: Sed nihil horum inſigne, ſed omnia deſtructa ſunt, & exterminata: Chriſti uerò ſeruorum, & ſepulchra clara ſunt regiam aſſequta dignitatem, & dies notiſſimi, Mundo feſtam afferentes lætitiam. Et illius quidem loculũ, & proprij neſciunt: horum autem ſciunt & Barbari, & ſeruorum crucifixi ſepulchra, Regijs aulis ſunt clariora. Non magnitudine & ædificiorũ pulchritudine (nam & in hoc quidem ſuperant) ſed quod multo maius eſt: conuenientium ſtudio.* Hæc Chryſoſt.

Stephani protomartyris, & aliorũ Sãctorum corpora diuinitus reuelata.

Legimus in hiſtorijs Eccleſiaſticis: Stephani Prothomartyris, Gamalielis, Nicodemi, & Abibonis corpora, tẽpore Ioannis Epiſcopi Hieroſolimitani ſub Theodoſio Iuniore loco incognito multis temporibus iacuiſſe, poſtmodum Luciano præsbytero diuinitus admonito inuenta fuiſſe, honorificè ſepulta, & in ſanctam Eccleſiam Syon translata. Et apud D. Ambroſ. Geruaſij, & Protaſij corpora, Dei monitu inuenta

cùm

A cùm in Philippi ædibus ſepulta eſſent, ſacro, & inſigni loco, eodem Antiſtite curante, collocata ſunt. Nec alia de cauſa Sanctorum corpora, Deo reuelante, & iubente, illuſtriori loco, & tumulo condecorata ſunt, niſi, vt populis pietas, & deuotio; Sanctis verò ſuis accidentalis gloria augeretur.

Adde, quòd Beatis de Deo gaudium creſcere non poteſt; ſed ſicut accreſcit eis gaudium de gloria corporis, vt ait S. Tho. in 3. diſtin. 15. q. 2. art. 5. quæſtiuncula 2. & in 4. d. 12. q. 2. art. 1. q. 2. Ita quoque de omni eo, quod ad decorem ſuorum corporum ad Dei gloriam adhibetur. *Beatis accreſcit gaudium de omni eo qd ad decorem ſuorum corporū, ad Dei gloriā adhibetur. Vnde et & de iniurijs eorū corporibus poſt mortem illatis, gaudent, & lætantur.*

Quid? quòd etiamſi ea exhumata profligantur, ac in mare, uel in ignem proijciantur; cùm ex hoc maior Dei gloria, & Martyrum, ſeu Sanctorū virtus reſultet. Etenim ex ignominijs ſepulchris, & oſſibus Sanctorum irrogatis (ſicut ex malo bonum) maiorem ſæpe Deus nominis ſui gloriam, Populorum conuerſionem, ingentia miracula, ſumma ſua prouidentia elicit.

Hoc autem gaudium accidentale in Beatis, Paludan. in 4. d. 21. q. 1. art. 4. concluſione 3. dicit non eſſe æternum, ſeu cōtinuum. Quoniam non ſemper actu recolunt de omnibus, de quibus eſt eis gaudendum. Sed hoc decidere, non eſt huius loci. *Gaudium accidentale in Beatis, ſecundùm Paluda. non eſt continuū, quia non ſemper actu recolūt.*

B Secnnda verò pars Cōcluſionis, de Damnatis, patet. Sicut enim de Iuda proditore dicitur, *quòd bonum fuiſſet illi ſi natus non fuiſſet*; ſic de multis verè pronunciandum eſt, melius fuiſſet illis, ſi ſepulti non fuiſſent: cùm ex eorum monumentis, illorum praua doctrina, & peruerſi mores in hominum memoriam reuocentur, quàm ediſcentes, & imitantes ſibi ipſis æternam pœnam; ijs verò nouum gradum accidentalis pœnæ lucrantur. Nonne in Mahumeti famoſiſſimo ſepulchro, & multorum perditorum hæreticorum hæc veriſſima eſſe dices? Memoriam monumenta conſeruant, etſi præcioſa, vel ampliſſima ſint, apud vulgus, illorum ſtatum, & genus viuendi tanquàm bonum, & laude dignum prædicant, & edicunt. *Marc. 14. Matth. 26. Sepultura dānatis pœnam accidētalem auget, quia dū alij ea vident, recolentes ſepultorum facta, & imitantes, nouum defunctis pœnæ accidentalis gradum lucrantur.*

Quòd autem Damnatis ſepultura ſacra noceat, clarius, euidentiuſq; demonſtremus. Dum enim vident ſibi nō prodeſſe, quòd aliàs (ſi abſque peccato deceſſiſſent) profuiſſet; ſciantque peccata commiſſa eſſe in cauſa, vt talis eis ſepultura non proſit, maximè affliguntur, & torquentur, eorumq; pœna per accidens productior, & intenſior euadit. *Optima ratio cur malis, ex ſepultura, pœna accidentalis accedat.*

Amplius. Sicut Dæmones orationibus, hymnis, canticis, pſalmodijs, aqua benedicta, atque alijs in eos ſacris exe-

Dãnati ideo ex ſepultura penã accidẽtalẽ habent, q̃a nihil ex ea utilitatis ſe percipere uident.

crationibus affligũtur, & diſtorquẽtur Ita dãnati in ſacris C
cemeterijs ſepulti, dũ ibi ſones, & diuina celebrãtur, noua,
& magna pœna afficiuntur: Cùm ab eorum utilitate, & cõmodo excludantur. Hoc eſt magnum chaos, quod inter Lazarum, & Mendicum intercedebat, impotentia, & inhabilitas ad Eccleſiæ ſuffragia conſequenda.

Damnati vident beatorũ gloriã in generali, & hoc tm̃ vſque ad diem Iudicij. D.Tho.

Adde, quòd ſicut Damnati, uidendo gloriam Beatorum, *quod tantùm in generali, & vſque in diem Iudicij ſolum illis permiſſum eſt*, (Iuxta doctrinam D.Tho.4.d.50. quæſt.2.arti.2.quæſtiunc.3.& quodlib.8.ar.17.) magis cruciantur dum vident gloriam quæ ſibi non prodeſt: ita eorum quoq; triſtitia augetur, dùm loca ſacra, Beatis ad gaudium prodeſſe cognoſcunt; ſibi verò nequaquam. Et quamuis animaduertant, elegiſſe ſepulturam in loco ſacro bonum opus fuiſſe; ex hoc; *ſicut etiam ex cognitione omnium bonorum quæ fecerunt, non diminuitur dolor eorum, ſed magis adaugetur*, vt docet D. Thom.4.diſt.13.artic.5.quæſt.1.ad quartum, & diſt.50.q.2. artic.2.quæſt.1. *Quinimò ex his quæ fiunt in hoc mundo, ea tantum Damnatis oſtenduntur, quæ poſſunt eorum triſtitiam augere*. Ita S.Tho.4.diſt.45.quæſt.2.ar.2.q.1.& d.50.q.2.ar.2. quæſt.3.ad primum.

Ex cognitione bonorum quæ in hoc mundo mali fecerunt, nõ diminuitur in eis dolor. D.Tho.

Ex ijs q̃ fiunt in hoc mũdo ea tm̃ Damnatis oſtenduntur, quæ eorum triſtitiã augere pñt ex D.Tho.

Accedat huc, *Quòd ij ſicut minus amant, quos prius inordinatè dilexerunt in hoc ſæculo*, vt ait idem D.Thom. ead.d.50. D
quæſt.2.artic.1.quæſtiunc.4.ad ſecundum. Ita multò minus eorum corpus, quod culparum, & pœnarum organum, & inſtrumentum fuit. Quocirca ſicut illud odio proſequuntur, ſic triſtantur ſe loco ſacro tumulatos fuiſſe, & meritò dolẽt, ac pœnitent, ſe voluiſſe æde ſacra humari.

Turrecrema.

Hoc etiam comprobatur ex Can. *Cùm grauia*, & Can. *quibus peccata*, 13.quæſt.2.Turrecre.ibid.concl.4.num.7. putat, hanc concluſionem procedere circa illum, qui non obſtante, quòd cognoſceret ſe indignum, ſepulturã tamen in tali loco propter humanam gloriam procurauit. Quoniam ſi ipſe hoc nõ diſpoſuit, non imputabitur ei ad peccatum. Et quantùm ad rationem culpæ benè dicit; ſed nos circa pœnæ augumentum concluſionem poſuimus.

Tertia Concluſio. Aliq̃n damnatis, carere ſepultura auget pœnã accidentalem.

Tertia Concluſio. Damnatis aliquando carere etiam ſepultura pœnam auget, & patet. Quidquid enim opprobrioſum corporibus ſuis accidit, hoc pœnam illis accidentalem adauget. Vnde cùm ſe uident inhumatos, torquentur maximè, ſcientes propter peccata hæc omnia illis euenire. Recordantur enim verborum Domini per Prophetam contra eos,

Hiero.22.e

dicentem, *ſepultura Aſini ſepelietur*, qui in agris inhuma-

tus

Atus iacet, feriſque, ac alijs animantibus in cibum expoſitus. Sermo Domini Iſai. 22. contra Somnam iniquum templi præpoſitum dilucidè id oſtendit, dùm ab exciſa ſibi ſepultura in templo reijcitur, & quaſi pilam in ſpatioſum, & latum campum in ſui ignominiam deijcitur. *Vade* (inquit Dominus) *ingredere ad eum, qui habitat in Tabernaculo, ad Somnam præpoſitum Templi, & dices ad eum. Quid tu hic? Aut quaſi quis hic? Quia excidiſti tibi hic ſepulchrum; excidiſti in excelſo memoriale diligenter; in petra tabernaculum tibi. Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi amictum ſubleuabit te, coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam, ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui, & expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te.* Et rectè ut ait D. Thom. dicta diſt. 50. q. 2. artic. 2. quæſt. 1. & artic. 3. quæſt. 1. *Nihil erit in Damnatis, quòd non ſit eis materia triſtitiæ, nec deerit eis aliquid pertinens ad triſtitiam.* Et quamuis ſit futura in illis pœnarum tranſmutatio, ſeu ſucceſſio, ſecundùm illud Iob 24. *Ad nimium calorem tranſibunt ab aquis niuium; hæc varietas pœnarum, illos nõ refrigerabit, ſed magis affliget ſine aliqua ſpe euaſionis:* vt egregiè idẽ S. Tho. 1. p. q. 10. ar. 3. ad 2. & 1. 2. q. 67. ar. 4. ad 2.

Iſai. 22.

Nihil erit in damnatis q̃ nõ ſit eis materia triſtitiæ. D. Tho.

Iob 24 d
Varietas pœnarũ non refrigerabit dãnatos. D. Th.

Quarta Concluſio

B Quarta Concluſio. Sepultura corporum in loco ſacro, prodeſt animabus Defunctorum, exiſtentibus in purgatorio. Hæc Concluſio eſt catholica, & contraria erronea.

Sepultura corporũ prodeſt animabus defunctorũ exiſtentiũ in purgatorio, & eſt de fide contra Æneam Syluium.

Æneas Syluius in libro de origine Boemor. c. 35. vt refert Caſtro, lib. 13. aduerſus hæreſes verb. ſepultura, inter cæteros errores Valdenſis, hunc recenſet, *quòd nihil proſit animæ, corpus in loco ſacro ſepeliri.* Qui error meritò damnatur (inquit Caſtro) *Quoniam etſi nõ proſit ad gloriam animæ augendam* (eſſentialem intellige) *aliam tamen habet non contemnendam vtilitatem*, vt ait D. Thom. ead. diſt. quæſt. 2. ar. 3. dicens: *quòd locus ſacer prodeſt ſepulto non ex opere operato, ſicut ſacramenta, & martyrium; ſed ex opere operantis.* Et id (ut optimè exponit Turrecre. in dicto Can. *Cùm grauia*, num. 5.) multipliciter.

Caſtro.
Valdenſis error.

Locus ſacer prodeſt ſepulto non ex opere operato ſed ex opere operantis, ex D. Tho.
Turrecrema.

Primò, dùm ipſe Defunctus, uel alius, corpus eius tumulari in loco ſacro diſponens, patrocinio Sancti illius Eccleſiæ ſe committit. Cuius precibus remiſſio pœnæ Purgatorij, credendum eſt citius impetrari.

Probatur Primò.
Sepultus in loco ſacro cõmittit ſe patrocinio Sancti, illius Eccleſiæ.

Secundò. Quia (cæteris paribus) ex Diuina ordinatione triumphans Eccleſia ſpecialiter orat pro illis, qui in illo loco ſacro ſunt ſepulti.

Probatur Secundo.

Tertiò.

Probatur tertio. Tertiò Quia miniſtri, & pſonæ Eccleſiaſticæ, quæ eo loco C
deſeruiunt, tenentur, cæteris paribus, frequentius, & ſpecialius pro illis orare, quæ orationes multùm illis iuuant, *ut à peccatis*, id eſt pœnis, *ſoluantur*, ut dicitur 2. Mach. 12.

2 Mach. 12. D Diony. Areo. Qualis fuerit ritus ſepeliendi mortuos à tẽpore Apoſtolorũ. Dionyſius Areopagita, in lib. Eccleſiaſtica Hierarchia c. 2. & 7. ritum ſepeliendi ſacerdotem à tempore Apoſt. ſic ſernatum deſcribit, nempe. *Cuncti Cathecumœni, miniſtri, ſacerdotes, poſtremò Pontifex Defunctum ante altare depoſitum cõſalutabant ſupra quem fundebat oleum Praſul, & oratione facta in laudẽ defuncti, Pſalmiſq; & hymnis decantatis, tandẽ honeſto in loco ponebat corpus cũ æqualibus alijs corporibus ſãctis.* Vide quãtũ miniſtrorũ Eccleſiæ orones auxiliẽtur mortuis.

Miſſæ ſacrificij ualor. Denique in Eccleſijs ſacrum officium miſſæ celebratur, quod ex opere operato mortuis, & præſertim ibi quieſcentibus ad pœnarum remiſſionem prodeſt, & ualet. Quod certiſſimum eſt, tum ex ritu uniuerſalis Eccleſię & Apoſt. traditione, ut Iſid. lib. 1. de officijs Eccleſiaſticis cap. 8. & Auguſtinus de uerbis Apoſtol. ſerm. 32. & Rabanus lib. 2. de inſtitutione Clericorum, cap. 44. & Dionyſius loco citato tradunt; tum ex generalium Conciliorum definitione, ut in Cabilonenſi, & habetur de conſecr. d. 1. in Concilio Florentino, in Decreto de ſacramẽto ordinis, & in Trid. c. 2. & Can. 3. ſeſſ. 22.

D Iſid. D. Auguſt. Raba. D Diony. Conc. Flore. Cõc. Triden. Tertullia. D. Cypria.

Adde quòd ueteres Patres, ritũ offerẽdi ſacrificium Miſſæ pro mortuis, traditionem Apoſtolicam eſſe teſtantur. Ita Tertullianus, qui poſt Apoſt. ſpatio 200. annorum uixit, in libro de corona militum, Cyprianus lib. 1. epiſt. 9. ad Clerum & Plebem Furmitanorum: Ambroſ. lib. 2. epiſt. 8. Chryſoſt. homil. 1. in primam Epiſtolam ad Corinth. & homil. 21. in acta Apoſt. D. Auguſtinus libro de hære. ad Quod uuldeum, cap. 53. & in Enchyridion. capit. 110. & lib. 9. Confeſſ. cap. 11. & 12. & 13. & li. de cura pro mortuis gere. cap. 1. & de uerbis Apoſtoli ſer. 34. Gregorius 4. Dialog. 55. & Theophi. ſuper illud Matth. *Eum timete qui poteſt mittere animam ingehennã.* Et Damaſce. in ſermone, *Quòd qui in fide hinc migrarunt, ſacris operationibus, & uiuorum beneficijs multùm iuuentur*, & Ephiphanius contra Ærium, hæreſi 55. & Athanaſ. in ſermone eorum qui obdormierunt. D

D. Ambro. D. Chryſoſt. D. Auguſt. D Gregor. Theophil. D. Damaſc. D. Epipha. D. Athanaſ. Matt 10. D. Auguſt.

Quòd ſi in ueteri lege offerebatur pro mortuis (quod affirmat D. Auguſtinus in libro de cura pro mortuis gerenda, & expreſsè habetur dicto c. 12. 2. Mach. quòd Iudas miſerit duodecim mille dragmas, ut offerrerẽtur pro mortuis) quomodo nouæ legis ſacrificium ad mortuos non ſe extendit? Nõne Chriſtus Dominus in Cruce obtulit ſe pro mortuis?

Nonne

A Nonne inſtituit hanc oblationem faciendam in die Cœnæ in ſui commemoratioñe pro omnibus uiuis, & defunctis? Immò ipſemet Chriſtus, ut ſacerdos in æternum, & caput Eccleſiæ in altari offert ſe, incruenter tamen, in remiſſionẽ omnium pœnarum, & culparum uiuorum, & mortuorum. Pſal.109.b

Quocirca hoc ſacrificium ſatisfactorium eſſe, & propitiatorium (quamuis non meritorium animabus purgatorij, cũ augumenti gratiæ capaces nõ ſint in eo gradu gratiæ confirmatæ, in quo è vita diſceſſerũt,) nemo catholicorũ dubitat. Pœnæ fidelium mortuorum qũo in Miſſa mitigẽtur.

Mitigantur autem, & tolluntur eorum pęnæ in Miſſa, nõ ſolùm ratione ſacrificij; ſed etiam ratione orationum, & precum, quæ in ea funduntur pro ipſis animabus nomine Sanctæ, & Catholicæ Eccleſiæ prolatarum. Quæ orationes, ſemper ſatisfactionis ualorem habent; quomodocunque Miſſa pro mortuis dicatur. Impetrationem uerò tunc habent, quando exprimitur petitio uerbis ad Deum: ſicut cùm dicitur. *Fidelium Deus omnium conditor, & redemptor*, &c. Et huiuſmodi alia. Vnde ſequitur, melius eſſe pro mortuis Miſſam celebrare de requie, quàm de Sancto: Cùm in hac non habeatur illa impetratio, quæ habetur in Miſſa propria. Ex quo capite utilior illis exiſtit, licet eſſentialis ualor, nempe ipſum ſacrificium, æqualis ſit illis in omni Miſſa. Ita S. Thom. 3. par. quæſt. 82. artic. 6. Syluest. uerb. Miſſa, 1. num. 8. concluſione 2. Soto, in 4. diſt. 13. quæſt. 1. art. 6. per totum, & artic. 8. de precibus mali Sacerdotis, ſed addit Idem S. Tho, *quòd hoc poteſt recompenſari per maiorem deuotionem celebrantis, vel eius, qui facit eam celebrare, aut per interceſſionem Sancti, in cuius venerationem celebratur, eius auxilium implorantis*, ut in 4. d. 45. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 5. Melius eſt pro mortuis celebrare Miſsã de requie, quã de Sancto. B Valor eſſentialis ſacrificij, æqualis eſt in omnibus miſſis. D. Tho. Syluest. Sotó.

Vnde quidam non irrationabiliter iuxta Syluest. dicunt, nullam Miſſam Defunctis eſſe Salubriorem, quàm propriã dici, argumento text. in cap. 2. *de celebratione Miſſarum*; Et ita ſentit Supplementum. Syluest.

Quinta Concluſio. Sepultura corporum, prodeſt uiuis ſepelientibus, & alijs. Hæc Concluſio eſt Turrecre. ubi ſupra; & probat. Quinta Concluſio. Sepultura corporũ prodeſt viuis ſepelientibus, & alijs. Turrecrema.

Primò, quãtùm ad corpus. Ne homines aſpectu deformi cadauerum perhorreſcat, & ad euitandum fœtorem, & peſtem arcendam. Probatur Primo.

Secundò, quantùm ad animam. Quoniam in depoſitis fides Reſurrectionis aſtruitur, recordatio quatuor nouiſſimorum, Mortis, finalis Iudicij, pœnarum, & præmiorum in mente uidentium excitatur. Secundò.

Tertiò.

Tertiò. Tēplum ex vi ſuæ conſe crationis, habet uirtutem facilius impetrandi à Deo quod petitur.

Tertiò. Chriſtiani prouocantur ad orandum pro defunctis, & magis ualet oratio in Eccleſia fuſa pro defunctis, quàm extra. Quoniam templum ex ui conſecrationis, habet uirtutem facilius impetrandi à Deo, quod petitur. C

Quartò.

Quartò. Quia homines mouentur ad opera miſericordię facienda pro mortuis. Ita Auguſtinus in lib. 1. de Ciuit. Dei capit. 4.

D. Auguſt. Quinto Tobias ſepeliendo mortuos Deum promeruit ex Auguſtino. Tob. 12.

Quintò. Quia fideles facilius Deum promerentur, ac propitium ſibi faciunt. Vnde dicit Auguſtinus ibid. *Tobiam, ſepeliendo mortuos, Deum promeruiſſe.* Tob. enim cap. 12. dixit Angelus; ***quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & abſcondebas mortuos per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Deo.*** Quæ omnia ei uiſionis gratiam impetrarunt.

Octauò. Sepultura eſt cōſolatio cōſanguineorum.

Sextò. Quia funus, & ſepultura, eſt conſanguineorum, & affinium conſolatio.

Septimò. Ex ſepultura mortuus, & cōſanguinei honore afficiuntur.

Septimò. Quoniam mortuus ipſe, & conſanguinei ex ſepultura, honore afficiuntur.

Octauò. Sine ſepulturis mortuorū memoria euaneſceret.

Octauò. Quia aliàs memoria mortuorum apud homines euaneſceret.

Ex ſepultura dignoſcūtur fideles ab infidelibus.

Adde, quòd ex hoc dignoſcuntur fideles ab infidelibus, ut etiam mortui abinuicem ſeparentur, ne communicent poſt mortem, qui in eadem fide uiuentes non communicarunt in uita. D

Nonò. D. Gregorius

Vltimò. Quoniam, dum uiuentes deſiderium eligendi ſibi ſepulturam in loco ſacro, & decenti habent, profectò religioſum actum exercent, (Cùm hoc per ſe ſit expetendum) ut corpus ſuum apud alicuius ſancti corpus in loco congruo, ubi multa pro defunctis ſuffragia funduntur collocetur, ut docet diuus Gregorius.

Vltima Concluſio. Luminaria, faces, panni, & alij ſumptus in ſepulturis, proſunt non per ſe, ſed p accidēs defunctis.

Vltima Concluſio. Luminaria, faces, panni, & alij ſumptus funerum, proſunt non per ſe, ſed per accidens defunctis; et hoc dupliciter.

Primò.

Primò, in quantùm pauperes etiam ſacerdotes ex illis recreantur; & ſubueniuntur, & Eccleſia decoratur.

Secundò.

Secundò, in quantùm uiui per talia excitantur ad compatiendum mortuis, & per conſequens ad orandum pro eis.

Faces accenſæ ꝑpter decē cauſas iuxta mortuos ponuntur.

Accēſæ uerò illæ faces, quæ circa monumēta, ſeu corpora defunctorum, ponuntur, decem cauſſas, aut ſignificationes habere poſſunt, ut docui dùm apud Vaticanum in Baſilica S. Petri Theologum agerem in meis perlectionibus ſuper pſalmum tertium, quas hic conſolationis gratia placuit adijcere.

Prima

A Prima eſt propter fidem. Adhibentur enim in argumentum & ſignum, quòd illud corpus circa quod accenduntur, eſt fidelis, & Chriſtiani hominis, quod etiã arguitur ex illis Crucibus, quæ in ſepulturis optimè adhibentur.

Secunda. Ad fidem, ſeu ſpem reſurrectionis aſtruendã. Ecclesia enim non reputat illa corpora extincta, & perpetuò in pulueres reſoluta manſura, ſed iterum uixura, & reſurrectura. Eſtq; ratio D. Auguſt. in pſam. 15. *Caro meo requieſcet in ſpe*, & pſalmo 4. *In pace in idipſum dormiam, et requieſcam.*

Tertia. Quia fax illa accenſa, eſt ſymbolum lucis, quo illorũ corporum animabus lucem æternam precamur. Iuxta illud. *Lux æterna luceat eis Domine. etc.*

Quarta. Faces illæ accenſæ, ſunt ſpecies oblationis pro uſu Eccleſiæ, & miniſtrorum.

Quinta. In religionem, & cultum Dei.

Sexta. *Quia illa caro eſt pars ſeu membrum Chriſti, templũ, et uas ſpiritus ſancti, in quo gratia, fides, ſpes, et charitas habitarunt*, & eſt ratio D. Auguſtini.

Septima. Lucent candelæ, ut oſtendatur Deo cuncta uiuere, & lucere, Iuxta illud: *Regem cui omnia uiuunt etc.* Et quoniam omnium cordium ſcrutator eſt Dominus, Act. 1. & operum inueſtigator. *omnia enim nuda, et aperta ſunt oculis*

B *eius*, ut dicitur. Hæbreo. 4. d. ideò accenduntur faces, quaſi denotent Dominum defunctorum omnium merita, diſcuſſiſſe, & lucidiſſima iudicij ſui face iudicaſſe. Dicitur enim: *ſcrutabor Ieruſalem in lucernis.* Soph. 1.

Octaua. Ad animæ immortalitatem profitẽdam. *Lucerna enim Domini, anima hominis eſt.* Prou. 20.

Nona. Quò feruentius fideles excitentur ad orandum, & ſuffragandum.

Decima. Vt cognoſcatur, Chriſtianos hæc agere pro animabus, quæ ſunt in Purgatorio, cuius flammas patiendo, purgantur. *Erunt enim ſalua quaſi per ignem.*

Huiuſmodi autem ritum accenſarum candelarum circa ſepulchra, antiquiſſimum eſſe teſtantur hiſtoriæ. Vnde Nicephorus lib. 1. cap. 20. narrat, Apoſtolos cùm facibus ardentibus interfuiſſe Beatæ uirginis exequijs. Simeon Meta. in uita Beati Nicolai, meminit ad tumulos accendi ſolitas faces. Nazianzenus in oratione in obitu fratris. Cæſarei in Hiſtoria Tripartita lib. 8. cap. 1. lib. 9. cap. 38. lib. 10. cap. 8. & 26. Iſido. 7. Ethimo. cap. 22. Rabanus lib. 1. ca. 19. & Athanaſius apud Damaſcenum, ſermone pro defunctis. Nunc autem reliquum eſt, ut ad argumẽta in princ. quæſtionis poſita reſpõdeamus.

Primò propter fidem.
Secundò ad aſtruendã fidem & ſpẽ reſurrectionis.
D. Auguſt.
Pſal. 15.
Pſal. 4.
Tertiò quod fax accẽſa eſt ſymbolũ lucis.
Quartò quòd ſunt oblationis ſpecies ꝓ Eccleſia.
Quītò ꝓpter Religionem & cultũ Dei.
Sextò quòd caro mortui, eſt pars, ſeu mẽbrũ Chriſti, ex D. Auguſt.
Septimò candelæ lucẽt ut oſtẽdat̃, Deo cuncta lucere.
Acto. 1.
Hæb. 4.
Nota cur faces accendãt̃ ante mortuos.
Sopho. 1.
Octauò ad animæ immortalitatẽ profitendũ.
Prou. 20.
Nonò quòd fideles feruẽtius ad orandũ excitẽtur.
Decimò ut cognoſcatur, hæc Chiſtianos agere ꝓ aĩbus purgatorij q̃ igne purgantur.
Ritus accendendi faces iuxta ſepulcra, antiquiſſimus fuit.

Ad primum. Chriſtus non prohibuit ſepulturam.

Parentũ neceſſitas eximit filium ab obligatiõe ingrediendi Religionem.

D. Tho.

Religioſus ꝓfeſſus eſt iam mortuus mũdo.

Cũ cultus parentũ eximit nos à Dei ſeruitio, non eſt pietatis actus inſiſtere cultui parentum cõtra Deum.

Ad primum ex Matth. & Luc. Reſpondeo, quòd ibi cùm C Saluator prohibuit, mortuos ſepelire, non intendit prohibere, ſeu improbare officium ſepulturæ, aut obſequium patri à filijs debitum; ſed ſenſus eſt, quòd quando quis vocatur ad altius munus, non debet retrocedere propter minus, nec humana Diuinis anteponenda eſſe. Ex quibus locis concludit S. Tho. 2.2.q.101.art.4. in corpore, & ad tertium, *quod qui eſt in ſæculo conſtitutus, ſi parẽtes eius abſque ſuo obſequio poſſunt ſuſtentari, licitum eſt eorum obſequia intermittere, & ad Religionem tranſire. Secus in iam profeſſo; cùm ſit mortuus Mundo*. Et quando cultus parentum abſtrahit nos à cultu Dei, iam non eſſet pietatis actus cultui parentum inſiſtere contra Deum. Vnde Hieronimus in Epiſt. ad Eliodorum ait: *percalcatum perge patrem, percalcatam perge matrem ad vexillum Crucis euola, ſummum pietatis genus eſt, in hac re fuiſſe crudelem*.

D. Hiero. quõ doceat calcare patrem, & matrem.

Cur Chriſtus prohibuit diſcipulo ſepulturam patris, ex D. Ambro & Chryſ.

Vnde D. Chryſoſt. & D. Ambroſ. dicunt, Ideo Dominum prohibuiſſe diſcipulo ſepulturam patris, nec ei permiſiſſe tãtam temporis dilationem, quantam poſcebat, vt eum à multis malis eriperet. Solent enim poſt mortem patris oriri lites, & diuiſiones hæreditatum, curæ temporalium diſcuſſio, & diſpoſitio paterni teſtamenti, & alia huiuſmodi; per D quæ homines à ſequela Chriſti auocantur, & hæc intendit Dominus prohibere: & præcipuè, quia alij erant, qui complere poſſent funeris ſepulturam.

Filius qui ſepelire patrẽ à Chriſto petiuit, non petiuit ſepelire, ſecundũ D. Cyrill. ſed ipsũ ẽt in ſenectute alere, quouſq; ſepeliretur.

D. Cyrillus in Luc. exponit, diſcipulum illum petijſſe non patrem iam Defunctum ſepelire, ſed adhuc viuentem in ſenectute ſuſtentare vſque quò ſepeliretur. Quod nec illi fuit conceſſum, exiſtentibus alijs, qui eius curam habere poſſent conſanguinitatis vinculo adſtricti.

Caietani ponderatio.

Quid ſit mortuos ſepelire mortuos ſuos ex D. Greg.

Caietanus ſimiliter exponit, & ponderat non dixiſſe, *patrem meum mortuum*, ſed abſolutè, *patrem meum*, petens totum tempus vitæ paternæ, non autem exiguum tempus ſepulturæ paternæ. Sed quem ſenſum habeant verba ſequentia, *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*, pulchrum erit cognoſcere.

D. Gregorius lib. 4. Moral. cap. 29. *mortui* (inquit) *mortuos ſepeliunt, quando peccatores peccatorum fauoribus premunt. Qui enim peccantem laudibus proſequuntur, extinctum ſub verborum aggere abſcondunt; & qui hoc faciunt, amici, aut conſanguinei ſunt, qui dare operam potius debuerunt, vt mortuus ſuſcitaretur, ſicut ſorores Lazari, quàm vt ſepeliretur*.

Caiet expoſitio circa verba Domini.

Caietanus, autem aliter exponit. *Sic enim*, (inquit) *Dominum*

A *minum fuiſſe loquutum, ad ſignificandum proportionem, imò ſimilitudinem inter Curatores, & Curandos; & mortuos appellas illos, quorum ſtudium eſt circa mortalia, ac ſi apertè dixiſſet; Dimitte Curam rerum mortalium his, quorum ſtudium eſt circa mortalia, tuum autem ſtudium ſit circa æterna.*

Ambroſius, Ilar. & Chryſoſtomus, diligenter ponderant pronomen, *ſuos*, ac ſi dicere voluiſſet, *Infideles mortuos, non eſſe ſepeliendos, niſi à mortuis Deo, neque eſſe admiſcendos memorijs Sanctorum, ſed his qui ſunt Deo mortui relinquendam ſepulturam eorum, qui & ipſi Deo mortui ſunt: quibus ſacræ oblationis veneranda communio non ſuffragatur, Chriſtianos verò Deo viuentes debere ſepelire ſuos mortuos, & non ſimpliciter, eos debere ſepulturæ committere; ſed pro eorum ſalute, Dominum deprecari, ſuffragia præſtare, & oblationem corporis Domini facere, quaſi diceret: mortui Deo ſepeliant mortuos Deo, mortui mundo, & uiuentes Deo ſepeliant pariter mortuos mundo, Beati enim mortui, qui in Domino moriuntur.* Ponderatio, D. Ambroſ. Ilar. & Chryſoſt. circa illud pnomē, ſuos.

Ad Secundum, ex Luc. 8. & 7. Reſpondetur, quòd ſaluator non prohibuit fletum. Nam Act. 8. & 9. Laudantur ſepelientes Stephanum, & facientes planctum magnum ſuper eum. Filij ſimiliter Iſrael, mortuo Aaron in ſumitate montis Hor; B *Fleuerunt eum triginta diebus per cunctas familias ſuas*, vt patet Num. 20. Nec Ioſeph, dum ſepeliret patrem, & fleret, peccauit. Geneſ. 50. Immò ſaluator, Maria, & Marta flebant in morte Lazari Ioan. 11. Verùm fletus qui non procedit ex vero amore, ſed ex ficto animo, & mendaci intentione, damnatur. Fletus item verus, alius eſt cum ſpe Reſurrectionis, vt eſt Chriſtianorum; & hic eſt laudandus, Alter qui non admittit conſolationem, aut ſpem Reſurrectionis, vt D. Paulus ait, & hic prohibetur à Chriſto. Ad Secundū. Actor. 8. & 9. Num 20. Gen. 50. Ioan. 11. Quis fletus, & quę lachrymæ dānātur. Fletus bonus admittit conſolationē, & eſt eorū, qui ſpem hſit reſurrectionis, fletus aūt malus, non. Nota.

Adde, quòd Saluator ibi non inhibuit fletum, ſed uerbis hortatorijs uſus eſt, tribuens ſpem Reſurrectionis, & beneficij ſubſequentis; & mortuum quidem illum defleri prohibuit, quia mox vocis ſuæ potentia à morte ad vitæ limina erat reuocaturus.

Nec obſtat, Dominum Num. 19. prohibuiſſe ingreſſum in domum mortui. Lex enim illa, quia *umbrā habebat futurorum bonorū*, quid nobis in lege gratiæ eſſet faciendum præfigurabat. Neque aliud ſanè Dominus illo præcepto contendebat, quàm à morticinio peccati fugare ſuos, & à mortis, frigidiſſimo algore repellere. Num. 19. Prohibitio Dñi in lege veteri, ne ad mortuū accedeſ, quid nos in lege grę facturi eſſemus præfigurabat.

Ad Tertium, ex Matth. 23. & Luc. 11. *Væ Vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum*, Reſpondeo cum Theoph. & Ad Tertium. Theophil.

Orige.

Orige.

Orige. ꝙ non reprehenditur his in locis à Dño ſepultura; C ſed imitatio ipſorum, uidelicet, quia ſepeliebant iuſtos, quos occiderant Patres eorum, & ipſi imitantes patres, iuſtos etiã occidebant, quos deinde ſepeliebant.

Caietani pulcra ponderatio.

Eleganter autem notat Caietanus, *Dominũ noluiſſe reprehendere ædificationem, & ornamenta ſepulchrorum Prophetarũ. Hoc enim (ſi fiat affectu Religionis) actus laudabilis eſt, nec eſt mali teſtificatio; ſed per retorſionem argumenti uoluiſſe concludere, eſſe filios homicidarũ, non ſolũ uerbo, (dicendo, quòd patres noſtri interfecerunt) ſed etiã facto, conſumando opus paternũ occiſionis, cũ exhibitione ſepulturæ.* Conſumatio enim operis circa mortuum occiſum, eſt ſepelire illum. Et merebantur Phariſæi hanc retorſionem ſuorum operum in malum, quia ex hypocriſi ſepulchra Prophetarum condebant, & ornabant, ut ſignificarent, ſe deteſtari crimina patrum ſuorum in prophetas, & tamen perſequebantur Ieſum caput omniũ Prophetarum.

Propter duo cæſis. l. mortuis monumenta exigũtur uel ad laudandum, cæſos, & cõfundendum cedentes, uel è contra.

Ianſen.c.84. ſuæ concordiæ Euangelicæ, diſtinguit duplici intentione monumenta erigi cæſis, *aliquando in laude cæſorũ, & occidentiũ uituperiũ, aliquando è conuerſo, in uituperium Cæſorum, & in laudẽ, ac tropheũ eorũ, qui eos occiderunt.* Et dicit, phariſæos hoc ſecundo modo erexiſſe. Quocirca meritò à Domino redargui, & execrari in illis uerbis. *Væ uobis,* D *qui ædificatis &c.*

Ianſen.

Paulus de Palatio.

In quo peccauerunt Phariſæi.

Paulus de Palatio, mouet dubiũ, in quo peccauerint Phariſæi iuſtorum monumenta facientes, ut Dominus tantum væ illis minetur?

Iſai.22.

Et Reſpondet, duplici peccato *eos peccaſſe, primo quòd uiri iniqui, & prophani, oſſa oſſibus Prophetarũ auderent contrectare.* Si enim Sobnæ prophano Templi Præpoſito nõ occiſori cuiuſquam uolenti in loco ſacro ſepulcrum ſibi excedere dictum fuit: *quis tu hic? Et quaſi quis hic? quia excidiſti tibi ſepulchrum?* quibus uerbis ſignificatum fuit, illi fas non fuiſſe in loco ſacro ſepeliri; quantò fortius dicetur his væ, qui cũ iniqui eſſent, & pleni ſanguine, religioſa Sanctorum corpora tangebant? Quapropter ſacrificia, incẽſum, & holocauſta à ſanguineis manibus exhibita, abominabilia Domino ſunt: ut ait Iſai. Ergo & funerales honores uiris ſanctis à peruerſis exhibiti, abominabiles Domino erant.

Iſai.1.b.

Secundò peccabant, *quoniam in ſe ipſis confidentes dicebãt ſe non futuros fore malos, ſi tempore ſuorum maiorum adfuiſſent. Atque ita dicebant: ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorũ, non fuiſſemus ſocij eorũ in ſanguine.* In quo peccabãt, cùm

& iu-

A & iuſti ſine Deo pecent, ac cadant; ut patet in Petro.

Ad Quartum. Gratianus gloſſat Hieronymum de impænitentibus, quibus quomodo ſepultura non proſit, iam eſt expoſitum. **Ad Quartū Gratianus.**

Ad Quintum. D. Auguſtinus uarijs in locis utilitatem ſepulturæ tradidit, ſerm. 22. de uerbis Apoſtol. 1. de Ciuit. Dei, 13. & in lib. de cura pro mortuis gerenda, capitu. 14. & 9. Et quamuis illa non proſint per ſe; proſunt tamen per accidens defunctis, modis ſupra aſſignatis. Ex promiſſione autem illa Diuina, quòd corpora Martyrum canibus tradita ſint poſt mortem, diſcant Chriſtiani, quòd propter temorem carendi ſepultura, non debent illi à Chriſti fide trepidare, non autem, quòd ſepulchrum debeat abſolutè contemni. **Ad Quintū. D. Auguſt.**

QVAESTIO TERTIA.

An ſepultura Chriſti fuerit cauſa efficiens noſtræ ſalutis?

B

Videtur, quòd non.

Primò uulnus lancea illatum à longino Chriſto Domino poſt eius mortem non fuit cauſa efficiens noſtræ ſalutis, cū ante ſeparationem animę à corpore Chriſti cōſumatum, & abſolutum fuerit opus redemptionis humanæ; ergo multò minus eius ſepultura. **Primum argumentum.**

Secundò. Nihil in Chriſto potuit eſſe cauſa ſalutis noſtræ effectiua, quæ non fuerit eiuſdem quoq; meritoria; ſed meritum Chriſti terminatum fuit in eius morte, nec poſt mortem, Chriſtus ullo pacto meruit, uel actionem meritoriam exercere potuit, cùm deſierit eſſe uiator; igitur cùm ſepultura, quæ morti ſuccedit, meritoria cauſa nequeat eſſe; pariter nec effectiua erit. **Secundùm.**

Tertiò. Si ſalus noſtra deberet adſcribi actioni Chriſti poſt eius mortem, ſcilicet ſepulturæ; ergo ſimiliter quòd ex latere Chriſti pendētis in cruce iam mortui fluxerint ſacramenta: ſed hoc uidetur falſum, cùm ſacramenta, uim, cauſalitatē, **Tertium.**

Ad Hebræ. 5.

& efficacitatẽ habuerint à Chriſto uiuo patiente, iuxta illud C
Apoſ. *Qui in dieb⁹ carnis ſuæ, &c.* Ad Heb. 5. ergo & antecedẽs.

Quartum.

Quarto. In illo triduo mortis, Chriſtus nõ erat; ergo in illo non poterat ſaluare, uel actus ad ſalutem exercere, & cauſare; non ergo ſepultura fuit cauſa noſtræ ſalutis.

Quinto. Corporale non põt eſſe cauſa ſpiritualis; ſed ſepultura Chriſti fuit quid corporale, ergo non potuit eſſe cauſa noſtræ ſalutis, quæ eſt quid ſpirituale.

In contrarium eſt; quod nihil circa Chriſtum fieri debuit, quod non eſſet ſalutiferum nobis, alias ſuperuacaneum fuiſſet Euangeliſtis enarrare, nõ dum q̃ ſepelierint eum; uerùm etiam modum, nempe q̃ fuerit ſepultus in horto; q̃ in monumento alieno, & exciſo in petra, q̃ Ioſeph in Syndone munda ipſum inuoluerit, & precioſis aromatibus cõditum, ſepeliuerit, & q̃ à magnatibus Ioſepho Ab Aromathia nobili Decurione Mat. 15. & Principe Iudæo Nicod. Ioan. 19. Id factum fuerit. Ad Rom. 15. dicitur, quod *quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.*

Ioan. 19.
Ad Rom. 15.

Hæc quæſtio lubenti animo à me tractatur, ut quorũdam opinionẽ refellã, & erroneam (meo iudicio) in fide eſſe oſtẽdam, qua dñt, ſanguinẽ qui effluxit è latere Chriſti iam mortui, nihil cõtuliſſe ad redemptionẽ humani generis, neq; Eccleſiam ex latere Chriſti dormiẽtis .i. in Cruce mortui cõditã eſſe, inter quos eſt Abulẽſis, qui in q. 352. ſuper, 18. c. Gen. id tenaciter aſſerit, & Paulus Middelburgo, Epiſcopus Foroſempronienſis, in lib. de paſſione Domini. D

Diuiſio quæſtionis, & de quibus tractaſi debeat.

Hic multa dubia explicanda ſunt.

Primũ. An ſepultura Chriſti ſit cauſa effectrix nr̃æ ſalutis?

Secundum. An ex latere Chriſti mortui, effluxerit uerus ſanguis, & uera aqua?

Tertiũ. An naturaliter, uel miraculosè emanauerint è corpore iam extincto?

Quartũ. An erroneum ſit ſentire, q̃ ſacrã minimè receperint uim, & efficaciã à ſanguine ex latere Chriſti defluento poſt eius mortem, & negare, Eccleſiam tunc formatam eſſe?

Quintum, quid ſanguis ille, & aqua myſticè ſignificent?

PRIMVM DVBIVM.

Sepultura Chriſti operata eſt efficienter noſtram ſalutem. Cõcluſio eſt D. Tho.

QVantùm ad primum, ſit unica Concluſio.

Sepultura Chriſti, operata eſt efficienter noſtrã ſalutẽ, ſicut & mors eius. Explico. Sicut mors Chriſti eſt cauſa efficiens gratiæ, & cauſa efficiens ſalutis noſtræ; Ita & eiuſdem Chriſti ſepultura. Hæc concl. eſt in terminis D. Thom. 3. par. q.

A par. q. 51. ar. 1. ad 2. & ar. 2. ad 4. & ar. 4. ad 3. vbi ar. 1. ad 2. probat ex Gloſſa ordi. per illud Iſa. 53. *Dabit impios pro ſepultura .i. vt dicit Gloſſa, gentes, quæ ſine pietate erant, Deo, Patrique dabit, quia mortuus, & ſepultus eos acquiſiuit.*

Probat. Primò. Gloſ. Iſa. 53.

Secundò ex dicto D. Hieronymi ſuper Matth. *Sepultura Chriſti reſurgimus; cum per Chriſti ſepulturam omnes innouemur, morte, & corruptione destructa.*

Secundò. D. Hierony.

Tertiò à ſigno. *Chriſtus .n. ſepulturã habuit in horto, ad ſignificandũ, ꝙ per mortẽ, & ſepulturã ipſius liberamur à morte, quam incurrimus per peccatũ Adæ in horto paradiſi cõmiſſum,* vt dicit D. Tho. eod. loc. ar. 2. ad 4. *Et ideò in aliena poſitus eſt ſepultura, quoniã pro aliorũ morieb. atur ſalute,* vt dicit Aug. ſer. 133. to. 10. Et cum ſepulchrũ, mortis ſit habitaculũ, in illo corpus ſuum habitare voluit, vt inde mortem expelleret, & fugaret.

Tertiò. Nota cur Chriſtus ſepulchrũ habuit ĩ horto. D. Tho. Chriſtus in aliena poſitus eſt ſepultura, quia pro aliena morte batur ſalute.

Quartò, & eſt ratio à priori. Quĩ corpori Chriſti exiſtẽti in Sepulchro, cõiuncta erat perſonaliter Diuinitas, quæ nec corpus emortuũ, nec animã ab eo ſeparatã vnquã dimiſit. Vn tanquam organum coniunctũ perſonaliter verbo Dei, inſtrum erat ei ad miracula, & Diuinas virtutes faciẽdas, ex quo verè, & cõuenienter dr̃, ꝙ efficiebat, & cauſabat gratiã, & ſalutẽ nr̃am rõne Diuinitatis, ex qua talis efficiẽtia dependebat.

Quartò. Corpore Chriſti exiſtenti in Sepulchro, coniuncta erat ꝑſonaliter Diuinitas.

B Ita S. Tho. 3. p. q. 56. ar. 1. ad 4. & q. 50. ar. 6. in corp. Cuius verba ſunt hæc. *Per mortem, Diuinitas ſeparata non fuit à carne Chriſti, & ideò quidquid contigit circa carnem Chriſti, et anima ſeparata, fuit nobis ſalutiferũ, virtute Diuinitatis vnita.*

D. Tho.

Caiet. in cõment. dicte, q. 56. ſup ar. 1. in reſpõſione, ad 3. animaduertit, & benè, ꝙ *quãuis humanitas Chriſti ſit vniuerſale inſtrumentũ, ut organũ Diuinitati cõiunctũ ad miracula facienda; determinatur tamẽ ad eſſe inſtrumentũ ad hoc, vel illud opus miraculoſum, per aliquã ipſius conditionem ita, ꝙ ex hoc ꝙ paſſa eſt, intelligimus cõicatam ſibi per quãdã appropriationem, virtutem remiſſam peccatorũ. Quod profectò intelligendũ eſt, quantum ad efficientiã, & cauſalitatem effectiuam; non quantũ ad meritum. Hoc .n. non ſolùm appropriatè, ſed propriè paſſioni, ſeu Chriſto patiẽti tribuitur. Ita S. Tho. dicto. ar. 1. ad vlti. & ar. 2. eiuſdẽ quæſtionis ad vltimum; & ex hoc ꝙ reſurrexit, cõicata eſt ſimiliter ſibi virtus ſuſcitatiua mortuorũ, & ſic de alijs ſimilibus inſtrumentalibus actionibus, quæ humanitati Chriſti tribuuntur inſtrumentaliter; Deo autem principaliter.* Hæc Caietanus.

Caietani optima annotatio. Nota benè.

Cuius doctrinã ſequentes nos, ſimiliter etiã dicimus, ꝙ multi ſunt effectus, qui quãuis à Diuinitate primariò, & ab

humanitate Chriſti tanquam inſtrumento effectiuè, verè, & realiter proficiſcantur; carni tñ Chriſti in monumẽto iacenti, ſeu eius ſepulturę (quod idem eſt) optima conuenientia, & congrua appropriatione peculiariter tribuuntur. C

Primus effectus ſepulturæ Chriſti.

Quorũ primus, eſt vis liberatiua hominis à duplici morte, animę, & corporis. Quę liberatio facta eſt à Chriſto, remouendo per eius mortẽ ea, quæ contrariantur noſtrę ſaluti, videlicet mortẽ animæ, & mortẽ corporis. Per mortẽ.n. Chriſti, dr̃ deſtructam eſſe in nobis mortẽ animæ, quæ eſt p peccatũ noſtrum: Iuxta illud ad Rom.4. *Traditus eſt*, (.ſ. in mortem) *propter delicta noſtra*. Item mortem corporis. Quoniã, vt inquit Paulus, 1. ad Corin. 15. *Abſorpta eſt mors in reſurrectionis victoria*; & ſic morte Chriſti, mortua mors eſt. Sic docet D. Tho. dicta, q. 50. ar. 6. in corp. & q. 51. ar. 2. ad 4. & art. 4. in corp. & communiter Doctores.

Rom. 4. 1. Corint. 15. D. Tho.

Secundus effectus.

Secundus effectus, eſt uis deſtructiua peccati, & corruptionis.

Tertius effectus.

Tertius, vis innouatiua hominis per depoſitionem ueteris vitæ.

Quartus effectus.

Quartus. Facultas moriendi peccatis, & *abſcondendi vitã noſtram ſpiritualem cum Chriſto in Deo*, ad Coloſ. 2.

Quintus effectus. Rom. 6.

Quintus. Vis demergendi peccata noſtra, degluttiendi, & *ſepeliendi veterem hominem cum Chriſto per Baptiſmum in mortem eius*, vt inquit Paulus ad Rom. 6. D

Sextus effectus.

Denique. Vis deſtructiua, tenebrarum pœnę, & culpę: In cuius ſignum, per duas noctes caro Chriſti permãſit in morte, & in ſepulchro; ut nobis ſignificaret, duas noſtras illas mortes, & duplicatas tenebras culpæ, & pœnę, uirtute ſuę ſepulturæ, ſummo myſterio remoueri, ut ex S. Tho. ead. q. art. 4. ad 3. Hi autem effectus, quãuis non ſolùm à carne Chriſti in ſepulchro, ſed ẽt ab eius anima ſeparata, & ab integra humanitate eius inſtrumentaliter, & effectiuè proficiſcebãtur; tamen opportunis conuenientijs, ut dictum eſt, eius ſepulturæ attribuuntur. *Illud autẽ inter cætera ſepulturæ Chriſti fuit proprium, quod ex mora trium dierum cõtracta in Sepulchro, veritas mortis, & humanitatis illius efficaciſſimo argumento elucеſcit*, ut ibidem S. Tho.

Quid ſignificet, carnem Chriſti per duas noctes iacere in Sepulchro. D. Tho.

Sepulturæ Chriſti ex mora trium dierum in ea, veritas mortis Chriſti tribuitur, & euidẽti argumento cõprobatur. D. Tho.

Hæc de ſepultura, quæ de morte quoque Chriſti non ſolùm prout eſt in fieri, ſed prout eſt quoque in facto eſſe, id eſt, iam facta ſeparatione corporis, & animæ. Iuxta D. Tho. dicto, artic. 6. q. 50. concedenda ſunt. De morte autem Chriſti, prout eſt in fieri, id eſt, dum per paſſionem tendebat in mortem, quæ ſic accepta nil aliud eſt, quàm eius paſſio,

A idem iudicium erit, ac de eius paſſione. Quocirca non ſolũ eſt cauſa efficiens; ſed etiam meritoria noſtræ ſalutis: Paſſio enim Chriſti quinque habet cauſalitates in Iuſtificatos: Si enim comparetur ad Diuinitatem eius, agit per modum efficientiæ; comparata ad voluntatem animæ Chriſti, agit per modum meriti. In quantùm verò conſideratur in ipſamet carne Chriſti, agit per modum ſatisfactionis, quatenus per eam à reatu pœnę liberamur. Rurſus agit per modum redemptionis, inquantùm à ſeruitute culpę, per eam eripimur. vltimò agit per modum ſacrificij, in quantùm per eam reconciliamur Deo. Fuit enim ſacrificium Deo acceptiſſimũ, quòd Chriſtus voluntariè paſſus ſit. Vnde propter hoc bonum in natura humana inuentum, Deus placatus eſt, ac genus humanum reconciliatum fuit ei, vt ad Roma. 6. dicitur. *Reconciliati ſumus Deo, per mortem filij eius*. Denique agit, vt remouens prohibens, dùm impedimenta, & obſtacula ab ingreſſu Regni cœleſtis, id eſt, peccata propria ſingulorum, quæ, vt ait Iſa. capit. 59. diuiſerunt homines à Deo ſuo, precio eius ſanguinis *delendo Chirographum decreti, quod aduerſus nos* erat, vt dicitur ad Coloſ. cap. 2. qui *introduxit nos in gloriam, vocans non dilectã dilectã: ſponſam ſibi ipſam faciens in fide, & in miſerationibus*, Oſeę 2. Quo illud

B nouum effecit Dominus, vt impedientem à paradiſo Angelum amouerit, gladium vibrantem, & *Rompheam ex vtraque parte acutam* fregerit, & combuſerit, implendo illud Pſalm. 45. *Arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta comburet igni*: aperiendo librum clauſum Regni cœleſtis. Quare, & cum ſenioribus cantico nouo cantare ei liceat dicentes, Apocali. 5. *Dignus es Domine, accipere librum, & aperire ſignacula eius, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deus in ſanguine tuo*. Et hæc de primo Articulo.

Idem eſt iudicium de morte Chriſti in fieri atque in facto eſſe.
Paſſio Chriſti in iuſtificatos quinq; habet cauſalitates, agit enim.
Primo p modum efficientiæ.
Secundò per modum meriti.
Tertiò p modum ſatisfactionis.
Quartò p modum redẽptionis.
Quintò p modũ ſacrificij.
Propter quid Deus Pater in Chriſti morte placatus eſt.
Rom. 5.
Ephe. 2. A.
Paſſio Chriſti agit, ut remouẽs prohibẽs.
Iſa. 59. a
ad Coloſ. 2.
Oſeæ. 2.
Gen. 3.
Pſal. 45. b.
Apoch. 5.

SECVNDVM DVBIVM.

CIrca Secundum, error fuit cuiuſdam Petri Ioannis, vt refert Guido Carmelita, & Caſtr. lib. 4. aduerſus hæreſes. verb. Chriſtus, hæreſi decima, qui dicebat, Chriſto adhuc viuenti in Cruce, & nondum mortuo, vulnus lanceæ illatum fuiſſe. Hæc hæreſis confutatur euidentiſſimè.

Primò, ex Euangelio Ioann. cap. 19.

Secundò, ex Conci. Viennenſi, cuius definitio refertur in Clementina prima de ſumma Trini. Et fid. Catho. Vbi Clemens V. ſacro approbãte Concil. ex claue ſcientiæ, ut de fide

Secundum dubium.
Error Petri Ioãnis de ictu lanceę Chriſti
Guido Carm.
Caſtro.
Probatur dictum Primò
Ioan. 19.
Secundò.
Concil. Vien.

decreuit,

Chriſtus iam mortuus, & nõ antea, fuit lancea ĩ Cruce percuſſus.

decreuit, *Chriſtum iam mortuum, & non antea, lancea vulnus accepiſſe, nec per anticipationem, vel poſt poſitionem hæc à Ioanne eo ordine enarrata eſſe; ſed verè in re geſta, ordinem à Ioanne deſcriptum, ſeruatum fuiſſe.* C

Tertiò. Theodore.

Tertiò. Theodore. enim in ſecundo Dialogo contra hæreſes, qui dicitur inconfuſus, ſimiliter ex communi Sanctorum Patrum, & Doct. ſententia. Aug. ſuper Ioannem Serm. 120. & 15. de Ciuit. Dei cap, 26. D. Amb. ſuper Epiſt. ad Rom. & Theoph. ſuper Ioan. Gloſ. ordina. ſuper illud ad Roma. 5. *in ſimilitudinem prauaricationis Adæ, ex latere Chriſti dormientis*, S. Thom. 3. par. quæſt. 62. ar. 5. Scotus ſuper 4. & Alij ibidem. Hi omnes, & alij docent, *Chriſtum emiſſo ſpiritu ad patrem, lancea percuſſum fuiſſe.*

D. Auguſt.
D. Ambro.
Theophi.
Rom. 5.
D. Thom.
Scotus.

Quartò probatur ex figuris.
Gen 2.

Quartò ex figura. Quoniam Æua de latere primi hominis ſoporati fuit formata, Geneſ. 2. Et ſic primi, & ueteris Adami figuræ, *qui* (ſecundùm Apoſtolum) *eſt forma futuri*, ueritas non reſponderet, ſi de latere uiuentis Eccleſia, quæ eſt ſponſa Chriſti formata fuiſſet, de quo inferius.

Quintò probat ex teſtimonio oculato Ioannis.

Quintò ex teſtimonio oculato hominis omni acceptione maioris, qualis erat Ioannes Euangeliſta. Quod ampliſſimã, ac certiſſimam rei quam proprijs oculis uidit, fidem reddit. *Et qui vidit* (inquit) *teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius.* D

Sextò pbatur ex motiuo militum ad feriẽdum Chriſtum.

Sextò. Motiuum militum ad feriendum Chriſtum lancea, fuit facere certiores Iudæos de morte Chriſti iam facta, & cùm crura primi latronis uiuentis, & etiam alterius nondũ mortui milites fregiſſent, quamquam Ieſus manifeſtè apparebat mortuus, cùm uoce magna clamans, & inclinato capite ſpiritum tradidiſſet, quò eius mors certior, & euidentior eſſet, inſolentia quadam militari, *vnus militum lancea latus eius aperuit*. Quocirca ſupponebat iam Chriſtum eſſe mortuum.

Immò lex crurifigij id planè ſuadet. Ritus enim, & lex frangendi crura crucifixis ad hoc ſeruabatur, ne depoſiti de patibulis euadere poſſent. Ita lyra ſuper Ioannem: uel (ut alij cenſent) ut crucifixorum mors acceleraretur. Vnde uanè milites iudicaſſent, ſuperfluum fore, Chriſto nondũ depoſito è Cruce crura frangere, niſi uidiſſent iam eum mortuum.

Lyra.
D. Cyrillus.

Diuus Cyrillus libro, 12. capit. 39. dicit, quòd *miles ille dubitabat, an verè eſſet mortuus*. Quod etiam Lyra eod. loco. Quare, ut ipſemet certior fieret, dicunt Chriſti latus aperuiſſe.

Chryſoſt.

A Chryſoſt. hom. 84. in Ioan. & Theophil. atq; etiam Iſidor. putant *id feciſſe, ut placeret Iudæis*. Quod peccatum maius, ſeu grauius dicunt eſſe, quàm crucifigere. Verùm clarè Ioannes ait, quòd *omnes illi Milites cùm ueniſſent ad Ieſum, uiderunt eum iam mortuum*; quid clarius?

D. Chryſoſt. Theophil. D. Iſido.

Sunt qui dicunt, militem illum qui pectus Domini lancea transfodit, fuiſſe cœcum, Longinumq; appellatũ; ſed vtrũq; Apochryphũ eſt, vt videre eſt apud Metaph. die 16. Octob. & Surium, to. 2. die 25. Martij, & apud Lippomannum, to. 6. & Baronium in Annalibus, anno Chriſti 34. Neque enim veriſimile eſt ipſum cęcum fuiſſe. Primò, quia militiã actu exercebat; & ſecundò, quia ſi cœcus fuiſſet, nõ tam ex recto Chriſti Domini corpus lancea percuſſiſſet. Neq; cœcus hic, fuit Longinus nominatus, ſed qui ſic appellatus eſt, fuit ille Centurio, qui viſis Chriſti miraculis in morte factis, confeſſus eũ vt Deum, & abdicata militia, ad martyrij poſtea palmam peruenit.

Apochryphũ dicere, Militem, qui lãcea Chriſtum Dominũ percuſſit, Longinum appellatum eſſe, cęcumq; fuiſſe. Metaphraſ. Surius. Lipoma. Baronius.

D. Auguſtinus in Manuali, cap. 23. hunc militem Longinum vocat. *Longinus* (ait) *aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus*. Sed vel hic liber non eſt Auguſtini, vel populariter loquitur.

Auguſtini dictum quõ intelligatur.

Cauſæ verò cur Dominus permiſerit non ſibi viuenti, ſed

B mortuo latus aperiri, quinq; ſunt.

Quinq; ſunt cauſæ ꝓpter quas permiſit Dñs non ſibi uiuẽti, ſed mortuo iam, latus aperiri.

Prima eſt D. Ambroſij lib. 10. in cap. Luc. 23. *ne uulneris neceſſitate mori uideretur*. Cùm mors illi non neceſſaria, nec debita; ſed omnimodò voluntaria fuerit. Ioan. 10. *Nemo tollit animam meam, ego pono eam*. Verba Ambroſij hæc ſunt. *Quæro ergo cur ante mortem non inueniamus eſſe percuſſum, poſt mortem inueniamus? Niſi fortè, ut uoluntarius magis, quàm neceſſarius exitus eius fuiſſe doceatur*.

Prima eſt D. Ambroſ.

Secunda, ad noſtram doctrinam, & inſtructionem, vt indicaret, per ſacramenta Eccleſiæ, & præcipuè per Baptiſmum, & Euchariſtiam, quorum alterum per aquam, alterum per ſanguinem ſignificabatur, homines regenerandos, & ſaluandos eſſe.

Secunda.

Tertia ad demonſtrandum effectum mortis eius. Sicut enim poſt Chriſti mortem, latus eius apertum fuit; ita oſtiũ Regni Cœleſtis (quod nemini patuit antequàm moreretur) per eius mortem, & paſſionem apertum, & patefactum fuit; iuxta illud Ioan. *vidi oſtium apertum in Cœlo*.

Tertia.

Apoc. 4.

Quarta ex D. Ambroſio eodem loco, *ut ordo nobis myſticus innoteſcat; non ante* (inquit) *altaris ſacramenta, quàm Baptiſmum, ſed Baptiſmum ante, ſic poculum. Sine Baptiſmo*

Quarta ex D. Ambroſ.

enim reliqua ſacramenta non ſuſcipiuntur.

Quinta ex eo dem.

Quinta ex eod. ibidem, *vt ſcilicet conditio corporis Chriſti a noſtrorum corporum qualitate diſſimilis appareret. Deinde* (inquit ipſe) *vt aduertamus, quod licet corporis eius fuerit natura mortalis, licet qualitas ſimilis; diſſimilis tamen gratia. Nam vtique poſt mortem ſanguis in noſtris corporibus congelaſcit, de illo verò inquit Ioannes, continuò exiuit ſanguis, & aqua.*

Grauiter ſũt reprehendẽdi pictores, q Chriſti imagines in cruce vt viuæ pingentes, cũ laterali lanceæ vulnere depingunt.

Hac antiqua hæreſi confutata, acriter quoque reprehendendi ſunt pictores, & Statuarij, qui imagines Chriſti in Cruce pendentis, adhuc ſuperſtitis cum tali uulnere iam recepto effingunt. Immò acriori cenſura arguendi eſſent Epiſcopi, qui huiuſmodi imagines, tanquam falſi dogmatis teſtimonia, necnon rudibus, uulgò non periculoſam erroris occaſionem præbentes, à templis, & uſu fidelium non reijciunt. In quam curam Epiſcopos diligenter incumbere vehementer uoluit ſacroſancta Synodus Tridentina Seſ. 25. in Decreto de ſacris imaginibus.

Cura Epiſcoporum circa imagines. Concil. Trid.

Nec eſt ſimile, quòd cum tribus clauis Dominus affixus cruci, ut plurimum depingatur: cùm fortè quatuor appenſus fuerit. Quoniam etſi mihi ualdè probabile eſt, quatuor clauis Dominum in Cruce confixum fuiſſe: nam milites eius crucifixioni operam dantes, (ut ex tex. Ioan. apertè colligitur) quatuor erant, ac ſinguli ſimul, & quiſque ſeorſim manus, & pedes Domini Cruci iam in altum eleuatæ affixerunt.

Potius claui qbus crucifixus eſt Dñs fuerunt quatuor, q̃ tres.

Quod ex Rufino libro primo Hiſtor. cap. 8. & Theodoreto lib. 1. ſuæ Hiſtor. cap. 8. ut etiam Cardinalis Toletus ſuper capit. 19. Ioannis Annot. 14. dub. 7. notauit. Et id ſentit Greg. Turon. lib. 1. de gloria martyrum cap. 6. dicens.

Ruſi. Theodore. Cardinalis Toletus. Greg. Turon.

In ſtipite Crucis tabulam fuiſſe, in qua pedes Chriſti ſingulis clauis infixi fuerunt. Et Cyprianus in Sermone de paſſione, paulò poſt principium; *clauis Sacros pedes terebrantibus.* Et Iacobus Pamelius ibidem annotatione quinta ad Cyprianum, & Beata Brigida in lib. 1. reuela. cap. 10. & Abulenſ. parado. 3. à cap. 7. uſque ad 12.

D. Cypria. Iacobus Pamelius.

Medina etiam, quæſt. 46. artic. 11. dubio ultimo, in 3. par. D. Tho. putat hanc ueriſimiliorem eſſe ſententiam. Quod etiã antiquiſſimis picturis comprobatur; tamen id in ſacris litteris expreſsè non habetur ſicut de uulnere poſt mortem. Imò plerique ſcriptores, tres ſolos clauos fuiſſe teſtantur. Ita Bonauentura, in libro medita. Vitæ Chriſti, capit. 78. & Landulphus 2. par. Vitæ Chriſti, capitu. 63. & alij recentiores,

Medina. Doctores q ſolos tres fuiſſe clauos teſtantur, qbus Dominus cõfixus eſt. D. Bonauen. Landulphus.

Vnde,

A Vnde, qui negaret huiuſmodi clauos non fuiſſe quatuor, ſed tantùm tres, dummodo quatuor vulnera manuum, & pedum concederet, hæreticus non eſſet: vti ſine dubio reputaretur ille, qui aſſereret, ante mortem, Dominum lanceæ ictum ſuſcepiſſe.

Qui negaret clauos quib⁹ Chriſtus crucifixus ē fuiſſe tres, dūmodo confiteretur quatuor fuiſſe uulnera manuū, & pedū Chriſti, non eſſet hæreticus.

Aſſerēs Chriſtū ante mortē, lancea percuſſum fuiſſe hæreticus eſt.

In hoc eodem articulo, alia hæreſis eſt confutanda, eorum ſcilicet, qui aſtruunt ex Chriſti percuſſo latere, non aquam, ſed flegma, ſeu humorem flegmaticum egreſſum fuiſſe, propterea quòd aqua pura ex humano corpore exire non poſſit. Cui errori alium addebant, uidelicet, in ſacramento Euchariſtiæ, aquam Calici infuſam in flegma conuerti.

Cōfutatur hæreſis dicentiū ex Chriſti latere percuſſo nō ſanguinē, ſed flegma exiuiſſe.

Autor huius erroris fuit Magiſter Vgo Epiſcopus Ferrarien. vt dicit Gloſſa, & damnatur ex profeſſo ab Innocentio Papa in ſua Decretali Epiſtola; quæ habetur in capit. *In quadam*, de celebra. Miſſa. & in capit. *Cûm Marte*, eodem titu. & in Clement. 1. de ſumma Trinit. & fid. Cathol. Reprobat autem Innoc. hunc errorem quatuor rationibus.

Vgo fuit auctor erroris antecedentis.

Primò ex illo Ioan. Apoſt. in ſua Epiſt. 1. cap. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritusſanctus, & hi tres unum ſunt, & tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis: Et ſicut naturæ diuinæ Chriſti irrefragabile dant teſtimonium tres diuinæ perſonæ in* B *unitate eſſentiæ: ita uera, & naturali humanitati Chriſti dant firmiſſimam comprobationem hæc tria, ſpiritus, ideſt anima, quàm emiſit, ſanguis, qui exiuit ex corpore, in quo oſtendit corpus illud ex quatuor humoribus conſtare, & aqua, ut ex quatuor elementis conflatum eſſe ſignificaret. Vnde moriens ſuæ naturæ humanæ efficax dedit teſtimonium, & ſe uerè mori manifeſtauit. Et ſicut uerè ſpiritum, & ſanguinem habuit: ita uerè aquam emiſit.*

Error confutatur. Primò. 1. Ioan. 5.

Secundò probat. *Quia tunc Baptiſmus eſſet dandus in flegmate. & non in aqua. nec in Chriſti morte uerum regenerationis ſacramentum fuiſſet oſtenſum, contra Patrum unanimem conſenſum. Cùm per ſacramentum Baptiſmi, non regeneremur in flegmate ſed in aqua.*

Secundò.

Tertiò. *Quoniã in conſecratione Euchariſtiæ, aqua uino miſcenda non eſſet*; quæ ratio paulò poſt à nobis declarabitur.

Tertiò.

Quartò. *Quoniam figura huius rei, mendax, & falſa eſſet; cùm ex Silice Moyſis uirga percuſſa non flegma, ſed aqua exierit.*

Quartò.

Quintò. *Ex teſtimonio oculato Ioannis: nam ſi non fuiſſet aqua, ſed flegma, quæ de latere Saluatoris effluxit, ille,* qui

Quintò.

qui uidit, & teſtimonium perhibuit, profectò non aquam, ſed flegmam dixiſſet. Hæc Innocentius. C

Nota. Qua in re, illud animaduertendum eſt, quòd hæc veritas, non eſt de fide, propter illa quatuor priora argumenta; ſed ob Pontificiam determinationem. Nec enim Papa vtitur argumentis in ſuis Decretalibus, vt propter illa, res declaretur de fide; ſed de fide habetur, vel ob ſcripturę teſtimonium, vel ob Papæ Deciſionem. De qua re legendus eſt Cano, in libris de locis Theologicis, & nos ſuperius in 2. quæſt. capit. diſſeruimus.

Cano.

Hunc errorem nonnulli moderni hæretici ſuſcitarunt; ſed nos, & hos, & illos, vti cæcos, & æterno gehennæ igni addictos, dimittamus.

TERTIVM DVBIVM.

Tertiũ dub.

Circa tertium dubium, An naturaliter, vel miracoloſè ſanguis, & aqua ex Chriſti latere emanauerit? Dico aliqua.

Primũ dictũ. Nõ eſt de neceſſitate ſacramenti, ut in calice ponatur aqua elementaris, ſed ſufficit roſacea, ex D. Tho.

Primò, huiuſmodi aquam fuiſſe puram, & naturalem, vt dictum eſt. Verba enim Ioannis citata, clara ſunt, & in propria ſignificatione ſunt accipienda, cùm hiſtoriam referat, in qua Metaphoricis, & improprijs locutionibus ſcriptores nequaquam utuntur. Neque ex hoc ſequitur, quòd in calice de neceſſitate ſacramenti debeat apponi aqua naturalis, ſed ſufficit roſacea, vt ait D.Tho. 3.p.q.74.art.7.ad 3. Quamuis cum pane ex roſacea, & artifitiali aqua confecto, & mixto, Euchariſtiæ ſacramentum confici non poſſit, cùm de neceſſitate ſacramenti, aqua naturalis in huiuſmodi mixtione requiratur. D

Scd͞m dictũ. Aqua emanata ex Chriſti corpore non fuit denuò creata.

Aqua ex corpore Chriſti emanata, naturaliter fuit reſoluta ex cõponẽtibus.

Secundò dico. Quòd huiuſmodi aqua emanata, non fuerit denuò creata, aliàs argumentum (vt Sot. optimè ait, in 4. d. 3.q.vnica, art. 4. dubio vltimo) ex ea ſumptum ad veritatem corporis Chriſti comprobandam, inefficax eſſet. Nam etiam in fantaſtico corpore denuò miracoloſè naturalis aqua potuiſſet creari, veluti & in aère. Quapropter exitus ille aquę, nullum præberet argumentum ſolidi, ac veri corporis. Fuit autem aqua iſta naturaliter reſoluta ex componentibus materialiter, & per venas cum ſanguine delata ad cor. vt clarius in 4. dicto exponemus.

Tertiũ dictũ. Aqua ex corpore Chriſti emanata miraculosè egreſſa eſt.

D.Tho.
Euth.
Theoph.
D.Cypr.

Tertiò dico. Quòd miracuſoſè eſt egreſſa de corpore, cũ D.Tho. 3.p.q.66.artic.4. ad tertium & Euthimio in Ioan. & Theophilo apud Cathenam, & Cypriano in lib. de duplici marty-

A martyrio, & Nicolao de Lyra, ſuper Ioan. & Turecrem. de conſecra. d. 2. c. in ſacrificando. Miraculum uerò non in eo conſiſtit, quòd de nouo fuerit in corpore mortuo creata, ut dictum eſt; ſed quòd exierit de corpore mortuo. De uiuente enim ſine miraculo exire poſſe aſſerit Soto, etiam de mente D.Tho. *Poterat enim* (inquit Soto) *ſiuè in uenis, ſiuè in ſtomacho exiſtere; at de mortuo nequaquam, cùm partes omnes conſiſtant, nec effluant in extincto corpore*. Vnde Beda 1. Ioan. 5. *Nec reticendum eſt, quòd in hoc quoque ſanguis & aqua teſtimonium illi dederunt, quòd de latere mortui uiuaciter effluxerunt: quod erat contra Naturam corporis mortuorum.*

Nicolaus de Ly. Turrecre. In quo conſiſtat miraculum egreſſionis aquæ de Chriſti corpore. Soto. D.Tho. Beda.

Dico Quartò (naturã, & exitũ huius aquæ præſſius conſiderando) quòd Gloſſa in uerbo, *utrumq;* de conſecra. d. 2. refert opinionem quorundam dicentium, aquam huiuſmodi fuiſſe creatam extra corpus Chriſti in egreſſu, ſicut etiã fuit illa aqua de petra deſerti ictu uirgæ Moſis educta: ſed errant. Hoc enim modo, non eſſet firmum argumentum ueri corporis Chriſti.

Quartum dictum. Variæ opiniones de aqua egreſſa à Chriſti corpore.

Alij inter Catholicos, (ut refert Toſtadus paradoxi 2. cap. 29. & 30.) dixerunt, aquam in corpore humano, ſemper cùm anima egreditur ex frigiditate naturaliter generari per flegmatis reſolutionem; & ita in Chriſto moriente contingere B potuiſſe.

Toſtadus.

Sed hoc figmentum eſt, ab omnibus cùm ueris Philoſophis, tùm bonis Theologis reprobatum. Et ideò alij, ut Suarez ſuper 3. par. D.Tho. q. 51. art. 4. diſput. 41. ſect. 1. putant, nõ potuiſſe tam citò generari naturaliter ueram aquam, cùm ibi non eſſet principium à quo generaretur. Nam ſi fuiſſet, profectò etiam per clauorum foſſiones, & foramina, aqua fluxiſſet; & ex omni ſimiliter humano corpore recẽter mortuo, poſt aliquas horas poſſet naturaliter educi aqua, quod non poteſt: imò experientiæ repugnat. Vnde concedit Suarez, quòd licet illa eſſet (ut profectò fuit uera aqua) naturaliter tamen non potuit fieri, uel reſolui.

Opinio Suarez.

At uerò in hac materia, duo certa ſunt, ut antea tetigimus. Primum eſt. Quòd illa fuerit naturalis aqua.

Secundò quòd non fuerit naturaliter, ſed miraculosè egreſſa, quæ duo ſunt de fide.

Quomodo uerò ſit generata, ambiguum eſt. Et Innocentius in cap. *in quadam* dubium reliquit. Qua in re illud quoque certum eſt, aquam illam non fuiſſe uel intra, uel extra corpus Chriſti denuò creatam. Sic enim Valentini, & Manichæi hæreſes fulcirentur: illius quidem, qui Chriſti corpus cœle-

Hæreſes Valentiniani, & manichæi.

cœleſte; huius uerò, qui fantaſticum etiam dicebat. Nec ullo C
pacto huiuſmodi aqua nobis humanitatis Chriſti ueritatem comprobaret, contra Patrum communem conſenſum, Cũ non ex intrinſecis principijs deducta eſſet, ſed quaſi per canalem profluens, ex eius corpore egreſſa fuiſſet. Vnde Beda in c. 5. primæ Epiſtolæ Canonicæ Ioannis ait, *cur de latere mortui in cruce ſanguis & aqua manauit, quod nullatenus fieri poſſet, ſi ueram carnis naturam non haberet.*

Beda.

Certum, ſimiliter eſt, huiuſmodi aquam generatam eſſe ex componentibus Chriſti corporis partibus, tanquam ex materia. Naturaliter enim, (ut ait Innocentius) compoſitum in componentia, & elementatum in elementa reſoluitur. Cauſam itaque materialem certam, meo iudicio, habemus; aliàs quomodo Chriſtum eſſe hominem, aqua illa demonſtraretur?

ILLVD SOLVM DVBIVM RESTAT.

An ex naturali cauſa efficiente, uel à diuina uirtute dumtaxat fuerit illa aqua ex componentibus reſoluta?

Dubium in hac materia eſt, quæ ſcilicet ſit cauſa efficiens reſolutionis aq̃ profluxæ à Chriſti corpore in cruce. Soti Opinio. Lucæ 1. Sanguis quẽ Chriſt' ĩ horto effudit fuit ſanguis naturalis.

CIrca quod Sotus in 4. d. 3. q. unica art. 5. dubio ultimo hoc aſſerens dicit, Innocentium tenere, per miraculum, id D eſt Diuina operatione, non per naturalem cauſam fuiſſe reſolutam. Quod tamen Innocentius non dicit, imò contrarium, cùm dat exemplum de ſanguine egreſſo in horto, quẽ à naturali cauſa efficienti egreſſum eſſe certiſſimum eſt. Neque eſt facienda uis in miraculo. Nam etſi per cauſam naturalem eſſet reſoluta, adhuc miraculum non excluditur, ut patet in egreſſu lateralis ſanguinis, qui habuit omnes quatuor cauſas naturales, tam poſt mortem, quàm ante mortem, excepto eo Chriſti ſanguine, qui in eius conceptione fuit adhibitus, quippe qui efficientem cauſam naturalem nullam habuit, ſed ſolùm ſpiritus ſancti efficacitatem, dicente Euangeliſta: *ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te &c.* Luc. 1. Et quòd ſit egreſſus, miraculo rectè attribuitur.

D. Diony. D. Ephipha. D. Hiero. Iuſtinus martyr. Hirenæ. D. Athana.

Vnde ſtãdo in Innocentij analogia, dicet aliquis, quòd ſicut ex omnibus partibus corporis Chriſti egreſſus ſanguis, fuit ſanguis naturalis, etiam ſanguis ille in horto (ut ait Dionyſius Areopagi. in libro de cœleſti Hierarchia, Ephiphanius in Ancorato. Hierony. lib. 2. contra Pelagianum: Iuſtin. Martyr in Dialogo contra Triphonem, Hirenæus lib. 3. cap. 32. Athan. de Beatitud. Chriſti: Aug. li. 3. de conſenſu Euangeliſt.

A gelist. & 11. de Trin. capit. 4. Bernardus de paſſione Domini cap. 37. & Caieta. in capit. 22. Luc. & Ianſen. in concordia 137. Quod etiam determinatum fuit in Concilio Rom. ſub Damaſo; ubi ſic habetur: *Si quis dixerit, non eſſe à Chriſto ſãguinem in ſudore emiſſum, anathema ſit.*

D. Auguſt. D Bernar. Caiet. Ianſen. Conc. Rom

Licet Theophila. & Euthimius non ſine temeritate contrarium teneant: quorum ille *per hyperbolim*, hic *per ſimilitudinẽ craſſi ſudoris* locum lucæ intelligant;) ſic etiam aqua fuit naturalis, & naturaliter ex componentibus partibus reſoluta Naturalis (inquiunt) tum ex parte materiæ, quæ ſunt componentia, tum etiam ex parte effecientis, quæ potuit eſſe uel frigus, uel maxima illa extenuatio præcordiorum Chriſti, ex præcedenti rigore tormentorum antecedentium cauſata. Rigor enim intenſiſſimus, magnitudoque tormentorum paſſionis eius; quæ omnem præſentis ſæculi, & fortè futuri (ut uoluit Medina, 3. par. q. 46. art. 6. dub. 2. *non tamen Dãnatorũ*, (ut habet S. Tho. ibidem ad tertium & in 3. d. 15. q. 2. art. 3. queſtiunc. 3. ad quintum) *dolorẽ ſuperat*, anguſtiſſimaq; mortis agonia, omnia membra, & præſertim interiora corporis Chriſti, (quod temperaturæ delicatiſſimæ fuiſſe nemo B dubitat) adeò uehementer exſiccauerat, & diſſoluerat; ut rectè dixerit Pſalmiſta: *Diſperſa ſunt omnia oſſa mea, & tanquã cœra liqueſcens in medio uentris mei.* Illa enim ſacroſanċta caro, *adeò* (ut ait Cyrillus li. 12. in Ioan. c. 35.) *propter uarios cruciatus maximosq́, dolores exſiccata fuerat; ut humido radicali, effuſione ſanguinis penè conſumpto, & extinċto, tã exhauſta euaſerit, ut etiã naturaliter ſitierit, ſitimq́, corporalẽ, & propriã (quã tamen uoluntariè, ut cæteras paſſiones aſſumpſerat,) in cruce habuerit.*

Theophil. & Euthimius. temerariè de ſanguine Xpi in horto fuſo opinantur.

Tormenta Chriſti, ſuperarũt omnes pænas hominũ huius ſæculi, non tamen damnatorum.

Chriſtus fuit temperaturæ delicatiſſimę.

D. Cyrillus. Chriſtus in crũce naturaliter ſitiuit.

Vnde ex corpore ſic diſpoſito, & taliter affeċto, potuit deinde facilè naturaliter reſolui aqua. Nec mirũ fuiſſe tã citò reſolutã, ſuppoſita tali diſpoſitione in corpore. Nec per fiſſuras clauorum dimanare poterat. Quia ille partes externę nõ erãt ſic diſpoſitæ, ſicut internæ. Vnde ſicut in ſimili dixit Suarez, de ſudore ſanguineo in horto, uidelicet, *quòd ex uehemẽti triſtitia, & agonia in corde Chriſti poſita, & ex corpore ſic affeċto, naturaliter potuerit ſequi prædiċtus effeċtus ſudoris.* Sic iſti, *quòd ex tali diſpoſitione corporis Chriſti, potuerit naturaliter generari aqua.* Addunt autem (quod omninò, ad minimum concedendum eſt) *egreſſum huiuſmodi aquæ ex latere mortui, miraculoſum fuiſſe.* Etenim quamuis Chriſtus abſque nouo miraculo naturaliter in horto ſanguinẽ ſudauerit (*deficiente enim ſudoris materia, nẽpe aquoſitate ſanguinis, Chriſtus*

Cur per fiſſuras clauorum aqua exire non poterat.

Chriſtus abſque nouo miraculo, naturaliter in horto ſanguinem ſudauit.

ſtus magnitudine paſſionum, ut pellente ſudorem, ſanguinem ex pulit. Ita Caiet. in Luc. 22. & Medin. in 3. p. q. 46. art. 2. dubio penultimo, & Suarez in 3. p. q. 46. art. diſput. 34. ſect. 2. dicto 2. C

Caiet. Medin. Suarez.

Bedę opinio, quod fuerit cōtra naturā, Chriſtū in horto ſanguinē ſudaſſe.

Ariſt. Ludou. Cęli. D. Aug. Albert. Mag. Galenus.

Et quamuis Beda in Luc. dicat, *contra naturam eſſe ſanguinis ſudorem emittere*; ſed tamen accidiſſe naturaliter in alijs hominibus, teſtatur Ariſtot. lib. 3. de hiſtor. animal. cap. 19. & lib. 7. cap. 16. & lib. 3. de partibus animal. cap. 5. & Lud. Cęlius lib. 5. lectionum antiq. cap. 2. & D. Aug. 11. de Trinit. capit. 4. & Albert. Magnus, & Galen. lib. de Vtilitate relaxationis, & experientia patet. In parte enim generatiua, deficiente ſemine, ſanguinem natura miniſtrat, ſicut in lactantibus, deficiente lacte, iuxta ſententiam Salomonis. *Qui multū emungit elicit ſanguinem*. Ex corpore tamen Chriſti exangui, & calore vitali exuto, non niſi miraculosè non ſolùm aquam, ſed etiam ſanguinem fluxiſſe intelligunt. Hæc iſti.

Auctoris ſententia, & reſolutio.

Verùm Nos (vt noſtram in hac re ſententiam tandem profeſſamus, non ſolùm cognoſcimus, & confitemur miraculum in egreſſione aquæ ex latere; ſed etiam in eius productione, ſeu generatione intra corpus Chriſti, ex parte cauſæ efficientis; & aſſerimus, eius generationem partim naturaliter, partim miraculosè factam fuiſſe.

Aqua quæ à Chriſti latere in Cruce fluxit, parti miraculose, parti naturaliter producta eſt.

Aqua à Chriſto manās nō fuit tūc creata de nouo, neq; extrinſecus aſportata.

Naturaliter quidem, ex parte cauſæ materialis, ex qua educta eſt (neque enim creata ibidem de nouo fuit, vel extrinſecus adſportata (vt quidam falsò crediderunt) ſed ex interioribus componentibus Chriſti partibus ad eius veram, & naturalem compoſitionem oſtendendam, vt Patres docent, reſoluta. Quam eductionem, vel productionem, non natura, uel cauſa aliqua naturalis; ſed Diuina virtus effecit. Sicut etiam conceptio Chriſti, fuit naturalis ex parte materiæ, vel principij paſſiui, ex parte verò cauſæ efficientis, ſeu principij actiui, ſupranaturalis: quia fuit ex Spiritu ſancto. Non enim apparet ſufficiens naturale principium, à quo dicta aqua potuerit generari. Nec illa corporis Chriſti extenuatio potuit eſſe tanta, vt per Phyſicam actionem, agens naturale ex tali cadauere, aquam reſoluerit. Tum quia frigiditas illa externa aeris ambientis, erat quid commune, nec in alijs cum Chriſto patientibus quid ſimile operata eſt. Tum quia reſolutio mixti in purum elementum, eſt vltima quæ fit à natura, vt volunt Philoſophi, præcedentibus alijs reſolutionibus Phyſicis in alia mixta inferiora, & imperfectiora, per longum tempus, quale ibi non interceſſit. D

Conceptio Chriſti humanitatis ex parte materiali fuit naturalis ex parte verò efficienti, nō.

Aer ambiens Chriſti corpº fuit cōe cum alijs corporibus mortuis, & non potuit reſoluere illū aquam.

Quòd ſi hoc loco quæratur. Quando fuerit hæc aqua generata; Ante mortem, vel in morte, vel poſt mortem Chriſti?

A ſti. Facilis eſt reſponſio. Quòd emiſſo Spiritu, id Deus effecerit. Quoniam antè mortem ſupervacanea fuiſſet, cùm exitus illius tunc non eſſet paratus, vt ſuperius oſtendimus; ſic enim potius cor ſuffocaſſet, cùm in magna quantitate exierit, vt infra dicemus. Neque in ipſo tempore lanceationis producta fuit; ſed paulò ante.

Statim emiſſo ſpiritu illa aqua ex Chriſti corpore ægreſſa, creata eſt, ſ paulo ante ictum lanceæ.

Eſt autem animaduertendum; quòd lancea nō ſe habuit, vt virga Moyſis: hæc enim inſtrumentaliter aquæ eductionem de petra operata eſt ad ictum ſuum per manus Moyſis ſerui Dei; lancea verò nequaquam, cùm tātum iter (Chriſti latus aperiendo) aquæ ad egrediendum præbuerit.

Percuſſio lanceæ, differt à pcuſſione virgę Moſis qua percuſſit petram.

Dico Quintò. Aquam, quę vnà cum cruore de Icona Saluatoris exiuit in Syria, miraculosè creatam fuiſſe. Retulit Petrus Nicomedię Epiſcopus in actione 4. ſecundæ Synodi Nicenæ, D. Athanaſ. libellum compoſuiſſe, qui inter opera Athanaſij inſeritur, atque etiam in tertio tomo Conciliorum, in quo hiſtoriam veram, ac ſingularem de cruore lateris Domini noſtri Saluatoris, qui profluxit de Sancta imagine ipſius, quę crucifixa eſt in Syria, in Berltho Ciuitate, quinto Idus Nouembris, conſcripſit. Quæ quoniam non modi B cam fidei Robur, ac populo fideli affert ædificationem; ideò hic adijciendam iudicaui. Hiſtoria autem hæc eſt.

Nota, aquam in Syria de Icona Saluatoris emanātē miraculosè creatā fuiſſe.
Syno. Nicæ. D. Athan.
Hiſtoria de Icona Chriſti narratur.

Eſt quadam Ciuitas in Syria inter terminos Tyri, & Sydonis, Beritus uocata, Antiochiæ ſubdita: in qua cùm multi Iudæi commorarentur, facto contigit, ut cùm ab una locanda domo Chriſticola egreſſus, ibi Iconam Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti relinqueret. Hanc domum Hebræus deinde ad habitandum ſuſcepit, & facti inſcius, amicum ſuum quadam die ad prandiū inuitauit, ac illis epulātibus, eleuatis oculis inuitatus Hebræus Iconam illam conſpexit, cùmq; uehementi furore exardeſceret in illum iratus, contumelijs illum affecit, quòd Iconam Chriſti apud ſe retineret; cūque hac de cauſa ipſum apud Synagogæ Principem accuſaſſet: illi (mane facto, quoniā tūc ueſpere erat) domum illius Iudæi petentes Chriſti Iconam ut eis erat nunciatum, repererunt: Cui cùm multis modis improperaſſent, ſputis, colaphis, flagelliſque affeciſſent, & clauis crucifixiſſent, tandem felle, & aceto imaginem potantes, lancea latus perfóderūt. Ex quo uulnere, ſanguis, & aqua manarunt. Cùmque Iudæi Hydriam ad uulneris locū attuliſſēt, ſtatim Hydria ſanguine, & aqua repleta eſt: Quæ delata ad Synagogā, omnes male habentes, cæci, ſurdi, muti, & aridi, quotquot uenerunt, ſanati ſunt. Quo facto cuncti ad Deum conuerſi, & Chriſti fidem recipientes, ante Metropolitanum ſuum ingenua peruoluti, pec

Icona Chriſti lancea perfoditur.
Miracula Iconæ ſanguinis.

catum

ęatum ſuum cognoſcentes, deplorarunt. Qui cùm id feciſſet, & qualiter rei factum accidiſſet, cognoſcere vellet, accerſito illo Chriſticola, cuncta ſuo ordine exquiſiuit. Illa imago, eſt (inquit Chriſticola) quam Nicodemus, qui ad Ieſum nocte venerat, proprijs ſuis manibus cõpoſuit, et Gamalieli, Pauli Didaſcolo reliquit, hic verò Iacobo, & Iacobus Simeoni, & Simon Zacchæo. Et ſic p ſucceſſores tẽporũ in Hieroſolyma permãſit, quouſque à Tito, & Veſpaſiano vaſtata eſt; hoc eſt poſt aſcenſionem Domini quadrageſimo tertio anno. Cùmque Spiritus ſancti admonitione per bienium ante ipſam Hieroſolimæ ſubuerſionem fideles relicta Vrbe, omnia quæ ad cultum Chriſtianæ Religionis faciebant, aliò tranſportaſſent; hæc quoque Icona, cum cæteris rebus Eccleſiaſticis tranſportata fuit, ac Iure hæreditario à me poſſeſſa. Cùm verò quid de ſanguine illo, & aqua Metrapolitanus ageret ignoraret, ampullas vitreas fieri præcepit, quas cùm illo cruore impleuiſſet, per multa loca Aſiæ, Aphricæ, & Europæ per fideles nuncios, qui rem quæ acciderat, enarrarent, tranſmiſit. Hic dies memorabilis, qui fuit ſcilicet dies nonus Nouembris, præcipua obſeruantia, & non minori, quàm Natalis Domini, vel Paſchalis apud illos colitur. Hæc apud Athanaſium, & ex ſecondo Conc. Nicęno, quod fuit ſeptima Synodus generalis, actionè quarta. D

Iconam illã miracolosã, Nicodemus fecit.

Variæ ampullæ ſanguinis illius Iconæ plenę, p varia Aſiæ, Aphricę, & Europę, loca tranſmiſſæ ſunt.

Dico ſexto. Aquam, & ſanguinem quæ profluxerunt ex latere Saluatoris, Beatam Virginem (quæ iuxta Crucem Ieſu ſtabat cum Magdalena, & Maria Cleophæ) magna cum reuerentia collegiſſe. Id Metaphraſtes 15. Auguſti ex antiquioris monumentis ſcribit, & refert Baronius in Annalibus, anno Chriſti, 34. Et pium eſt credere, ſicut etiam, quòd clauos, qui extrahebantur in depoſitione corporis Chriſti in ſinum ſuum receperit.

Beata Virgo q̃ vnà cũ alijs iuxta Crucẽ Chriſti ſtabat reuerenter ſã guinem filij lapſum, magna cũ reuerẽtia collegit.
Metaphr.
Baronius.

Dico ſeptimò. Sunt aliqui, qui aſſerant, quòd ſanguis fortaſſis, de corpore Chriſti iam recenter mortui emanare poterat ſine miraculo. Ita Sotus in 4. diſt. 3. quæſt. vnica, articu. 4. Nam in corpore illicò extincto, ſanguinem vi ſui caloris adhuc vigentis proſilire, ac motum aliquem habere videmus.

Piũ ẽ credere Mariã Virginem clauos poſt mortẽ filij à Chriſti corpore extractos, intra pectus ſuũ abſcondiſſe.
Soti opinio.

Caietanus in hunc locum Ioann. dicit, quòd quamuis de corpore nuper mortuo non appareat euidenter eſſe miraculum exire ſanguinem; ex eo tamen, quòd aqua exiuit ſimul cùm ſanguine, inſinuatur, quòd etiam ſanguis miraculosè exierit; & ita credo. Nam ſicut aqua elementaris, & vera, naturaliter de corpore etiam viuo emanare non

Caiet. dictũ.

poteſt

A poteſt, quicquid dixerit ibidem Sotus in hoc; ita nec ſanguis è mortuo naturaliter fluere. Vnde vtriuſq; exitus de fide eſt, quòd fuerit miraculoſus.

> Vterque exit⁹ ſãguinis. ſ. & aquæ de fide eſt, quod fuerit miraculoſus.

> D. Tho.

D.Tho.lect.5.in c.19.Ioan.exponens hæc verba, *Cõtinuè exiuit ſanguis, & aqua*, ait; *quòd eſt valde miraculoſum, vt de corpore mortui, in quo eſt congelatus ſanguis, ſanguis exeat: ſed ſi quis dicat, quòd hoc cõtingit propter calorẽ aliquẽ, qui adhuc in corpore remanſerat; Fluxus autem aqua, inficiari nõ poteſt, quin miraculoſus exiſtat, cùm aqua exiens puriſſima fuerit.* Hæc D.Tho.

Sot.aũt in 4.d.1.q.3.ar.5.videtur ſentire, miraculo dumtaxat tribuendum eſſe, quòd aqua exierit, non ſanguis; Quę doctrina, meo arbitratu, periculoſa eſt. Quod patet ex dilucida illa Athanaſij reſolutione in quæſtionibus ad Antiochũ Principem, q.10. *Ex quatuor* (inquit) *elementis credimus humanũ corpus conſtitutũ eſſe: ex ſanguine videlicet, flegmate, humore, & cholera. Vtpotè ex calido, frigido, humido, & ſicco.i.ex igne, & aqua, aere, & terra: nam ſanguis quidem quia calet, ex aere eſt vtiq; atra verò bilis, quia ſicca eſt, conſtat quòd ſit ex terra: in elementis iſtis quatuor, velut intra parietes, in domicilio corporis inſtar columbæ cuiuſdã concluſa eſt aĩa. In mortis igitur puncto, recedentibus à ſe quatuor elementis, diſſoluuntur (vt ita dicam) quatuor parietes domicilij, & diſcedit quæ intus incluſa*

> Soti opinio, quod fluxus tm aquæ. & nõ ſanguinis fuerit miraculoſus, eſt periculoſa.

> D. Atha.

> Pulchra ſimilitudo aĩæ noſtræ, ꝙ ſit veluti colũba latens in domicilio corporis

B *fuit columba, videlicet aĩa, ac primùm quidẽ, calidũ, & vitale recedit elementũ. Vnde mortua relinquuntur corpora. Nam choleram quidem flegma, & humorẽ, etiam poſt mortem retinent: ſanguinem verò non habent.* Hæc ille.

Octauò dico. Quòd in magna quantitate exiuit aqua. Hoc dictum probo. Quoniam ſenſibiliter egreſſa aqua apparuit, & Ioannes c.19. perihet teſtimonium ſe vidiſſe, ergo in bona quantitate egreſſa: & ſimiliter de ſanguine dicendum eſt. Ita innuit D.Tho.3.par.quæſt.74.art.8. ad primum, & in quarto diſt.11.quæſt.2.artic.4.quæſt.4. & prima Corin. cap.11.lect.6.& Turrecrem.in cap.ſic in ſacrificando, de conſecr at.d.2.

> Aqua ex Xp̃i corpore exiuit in magna quantitate.

> D.Tho.

Nec ex hoc ſequitur, quòd in calice magna quãtitas aquæ ſit apponenda, ita vt ſit ſenſibilis poſt mixtionem; ſed ſufficit, vt ſenſiatur aqua, dum apponitur vino, in quo ratio myſticæ ſignificationis ſaluatur.

> Cur in Calice non ſit neceſſe apponi multũ aquæ.

Nonò dico. Quòd ſciſſura illius vulneris fuit magna, non parua; cùm egreſſio ſanguinis, & aquæ ex illa fuerit in magna quantitate, & quia fuit viſibilis non ſolùm Ioanni, & circumſtantibus, ſed etiam Thomæ palpabi-

> Sciſſura vulneris Chriſti fuit magna, & nõ parua

Cc lis,

Zach. 12.

Ioan. 20.

Lancea q̃ percuſſit Chriſtũ ſeruatur Romæ in Baſilica D. Petri.

lis, quæ etiam erit Iudæis ſenſibilis in die Iudicij, iuxta il- C
lud Zacch. 12. *Videbunt in quem transfixerunt.*

Adde, quòd ex dicto Chriſti, *Affer manum tuam, & mitte in latus meum.* Ioan. 20. colligitur, quòd magnitudo vulneris in ea quantitate fuerit, ac eſt latitudo manus; & id manifeſtum fit ex magnitudine lanceæ, quæ in ſacra D. Petri Baſſilica aſſeruatur, quam ego ſæpè ſæpius, cùm eſſem eiuſdem Canonicus, maxima cordis deuotione, & ſpirituali guſtu cõtrectaui, & Populis reuerenter oſtendi: licet ei ſummitas deſit.

D. Athanaſij pulchrum dictũ de rabie Arrianorum Theodore & D. Leonis Papæ de duplici Chriſti lateris vulnere, quõo intelligatur.

Pia auctoris meditatio de lãcea Chriſti. quòd multa vulnera fecerit.

Cant. 4.

D. Auguſt.

Hæc autem ſciſſura fuit vna, non plures, vt in textu Euangelij habetur, & habet Athanaſius in Apologia ad Coſtantium Imperat. poſt Epiſt. aduerſus Frumentium Epiſcopum Auxumeos vbi de Arrianis ſic ait. *Pilatus autem qui inſeruiebat per id tempus Iudæis, lancea vnũ latus Saluatoris perfodit, iſti autem rabie ſua Pilatum vicerunt, qui nõ vnum latus Chriſti, ſed vtrumq; lacerarunt.* Quamuis enim Theodoret. in Dialogo 2. qui inſcribitur, *inconfuſus*, dicat, *perforata latera*; *Eorũ autem* (inquit) *oculis perforata latera, & ipſorum clauorum fiſſuras ſubijciens, oſtendebat*, atq; etiã D. Leo primus Epiſt. 97. cap. 3. *vulnera lateris* appellet; tamen vnicum vulnus fuiſſe certiſſimum eſt. Niſi dicamus, lanceam, nedum pectus Domini, ſed etiam cor ipſum Chriſti vulneraſſe, & ſic duplicẽ ſciſſuram feciſſe, vnam externam in latere, alteram internã B
in corde iuxta illud Cantic. 4. *vulneraſti cor meum*, vt ſic homines intelligerent, apertum ſibi eſſe oſtium, per quod in cor Chriſti ingredi, & requieſcere valeant. Vnde Auguſt. 23. cap. ſui Manualis inquit; *lancea aperuit mihi latus Chriſti, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus.*

Dubiũ quod latus Chriſti fuerit lancea percuſſum.

Latus iconæ dextrũ tranſfixum fuit a Iudęis, ut ait D. Athan.

Quibus rõnibus pbetur, latus Chriſti dextrũ fuiſſe lãcea percuſſum.

Innoc.

3. Reg. 6.

Rupertus.

Porta in dextro latere tẽpli, ſignificabat uulnus lateris Chriſti.

De latere Xp̃i exiuit aqua cũ ſanguine, nõ tamẽ confuſim, ſed impermixtè.

An autem hæc ſciſſura fuerit facta in dextro, vel ſiniſtro latere Chriſti, dubia res eſt, nec ex ſcripturis q̃d certi habet̃.

Athanaſius in cit. libello de paſſione Imaginis Chriſti, dicit, *illos Hebræos ſequẽtes patrum ſuorum veſtigia, valido ictu lancea latus dextrum iconæ illius transfodiſſe*; Et Innoc. III. in libello de ſacro altaris miniſterio lib. 2. cap. 57. dicit, *Calix ponitur ad dextrum latus oblata, quaſi ſanguinem ſuſcepturus; qui de latere Chriſti dextro creditur, vel cernitur perfluxiſſe.* Quod ex vetuſtiſſimis picturis colligitur, & 3. Reg. 6. In dextra parte templi porta erat, quæ vulnus lateris Chriſti ſignificaſſe, doctè docet Rupertus lib. 3. c. 10. ibid.

Decimò dico. Quòd aqua, vnà cum ſanguine ſimul, & ſemel exiuit de latere Domini, non tamen cõfuſim, & mixtim cum ſanguine; ſed impermixta, pura, & diſtincta à ſanguine taliter, vt ab eo realiter, & diſtinctè diſcerni, ac videri poſſet.

A Patet hoc ex textu Euãgelij, dicentis, *exiuit ſanguis, & aqua*; Vide diſtinctionem: non ſanguis mixtus, & concretus cum aqua, ſed ſanguis, & aqua, ſimul quidem, ſed diſtinctè, ſenſu iam dicto. Ita Gloſſa de conſecra. d. 2. cap. 1. verb. *quia vtrũq;* vbi ſeparatim ait, *quòd cum ſegregatione fluxerunt*, & alia Gloſſa verb. *profluentibus*, in Clemen. de ſumma Trinit. & fide Cathol.

Glo. D. Athanaſij dictũ de ſanguine cũ aqua mixto qũo intelligatur.

Et licet D. Cyprian. in lib. de Montibus Syna, & Syon contra Iudæos (quem librum aliqui non eſſe ſuũ putant, propter ſcribendi ſtylum, dicat, *quòd percuſſus in lateris ventre de lancea, ſanguis, & aqua mixtus profluxus fluebat. Vnde ſibi Chriſtus Eccleſiam ſanctam fabricabat*, ſano modo interpretandus eſt, vt voluerit dicere, non quòd mixta ſimul, & confuſa, ſed quòd ſtatim ambo effluxerint.

Poſtquam autem hæc ſcripſeram, vidi tomum 2. Franciſci Suarez nuper prælo mandatum, qui ſuper 3. partẽ D. Tho. q. 51. ar. 3. diſput. 4. ſect. 1. dicit, primò ſanguinem, deinde verò aquam ex Chriſti vulnere fluxiſſe. Fundat aũt ſe ſuper Hieronymi dictũ, qui in Epiſt. ad Oceanum tractans hunc, & illũ Ioa. 3. locum. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* dicit, *quia ab aquis cœperat, finiuit in aquis*. Qui ſanè locus, ſi vt Suarez affert, intelligatur, non rectè intelligitur. Tantũ. n. voluit dicere Hieronymus, vltimũ etiam miraculum, Chriſtũ in aqua feciſſe. Quia miraculoſum fuit, vt diximus ex mortui corpore aquã, & ſanguinẽ exire; non tamen vult dicere, dum ait *vltimũ miraculum fuiſſe in aqua*, quòd aqua fuerit quæ vltimò ex Chriſti latere fluxerit.

Suarez. D. Hieron. Suarez dictũ reprehẽditur ab Auctore.

Ioan. 3.

D. Hieron. dictũ qũo intelligatur.

Pius diſcurſus pro cõcionatoribus.

Vnde conſiderandũ hic eſt, quòd ſi concionatorio modo loquamur, ſic piè eſſet dicendũ, vt ait Suarez. Etenim Chriſtus in ſignũ amoris, ſuum ſanguinẽ multoties pro nobis effudit. Quoniam verò in mortis hora maiora ẽt erat amoris ſigna daturus; ideò ne quis remaneret in corpore sãguis, veniẽte lancea, pectuſq; ſcindẽte, totus effluxit. Et ne qd ſanguinis ſupereſſe videret, venit vltimò aqua veluti corpus lauãs, vt nihil ſanguinis intus eſſe demõſtraret. Inſtar multorũ, qui dum ſanguinem, qui eſt in aliquo catino proijciunt, poſtea aquã infundunt, ipſumq; lauant, & veniẽte clara, ac munda aqua, nihil ſanguis eſſe amplius in catino demonſtratur: ſic Chriſto pro nobis ſanguinẽ fundẽte, venit poſtea, & egreſſa eſt aqua, vt nihil iam ſanguinis intus eſſe demonſtraretur.

Similitudo pulcra pro cõcionatorib.

Sed tamen Theologicè loquendo, quę multoties non attẽdit cõtẽplationes, dicendũ eſt, ſimul, & ſemel, vno eodẽq; tẽpore, atq; ex eodem foramine, ambo impermixta exiuiſſe;

Theologia multoties nõ attendit contẽplationes.

Nota.

quod patet ex ipſo eodem textu. Non enim ait Euangeliſta aquam ſanguinis fluxum expectaſſe, & deinde ipſam exiuiſſe, ſed vno, eodemque tempore ambo manaſſe, quod per Ly, *continuò*, demonſtratur. C

Quod verò Suarez ait, nō potuiſſe eſſe hoc ꝙ dicimus, niſi intelligatur ſanguinem ex vna parte, aquam verò ex altera foraminis exiuiſſe, & hoc non potuiſſe fieri ſine miraculo nouo, liberè concedimus; neque ullum eſt abſurdum. Quoniam idipſum tenetur ille concedere in ſua ſententia. Imò idem met Cyprian. in libro de paſſione Chriſti verſus finem ait: *de latere tuo fons egreditur in vitam æternam proſiliens, & de eadem, conſubſtantialique origine, diuiſis limitibus, aqua, & ſanguis emanant*. Imò & Suarez, idem concedere tenetur in ſua ſentētia, dum ait, *aquam ſanguinis fluxum expectaſſe*, quod eſſe non potuit ſine nouo miraculo.

D. Cypriani pulchra ſentētia de egreſſu ſanguinis, & aquæ ex latere Chriſti.

Nō eodē modo egreſſa eſt aqua ex corpore Chriſti ac eſt egreſſus ſanguis.

D. Tho. Turrecrem.

Vndecimò dico. Quòd non eodem modo egreſſa eſt aqua de corpore Chriſti, & ſanguis. Explico cum S. Tho. & Turrecr. locis citatis. Sanguis effluxit, vt effectus proprius paſſionis. Effuſio enim ſanguis directè per ſe, ac neceſſariò pertinebat ad paſſionem Chriſti: cùm de neceſſitate corporis humani vulnerati ſit, vt ex eo ſanguis fluat. At aqua non eſt egreſſa, vt effectus paſſionis, vel vt quid directè, ſeu de neceſſitate ad paſſionem pertinens, ſed ad ſignificationē quandam, nempè ad demonſtrandā veritatem Phyſicam corporis Chriſti, & ad ſignificandum effectum paſſionis, qui per Baptiſmum applicatur, qui eſt ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiſcentiæ. Hinc dicitur, quòd in huiuſmodi ſanguine redempti ſumus, & in huiuſmodi aqua abluti. Hinc etiā eſt, quòd cùm ſacramētum Euchariſtiæ ſit ſacramentū paſſionis, & mortis Chriſti; non poteſt fieri in ſola aqua, quæ non pertinet ad paſſionem de per ſe, & directè; nec ſola aqua offertur de per ſe, ſicut vinum offertur ſeorſim à pane, ſed aqua mixta vino, vt oſtendatur, quòd vinum per ſe pertinet ad dictum ſacramentum, tanquam de eius neceſſitate exiſtens; aqua autem, vt vino adiuncta. D

Sāguis Chriſti effluxit vt effectus paſſionis: ſed aqua ad demōſtrandā virtutē phyſicam corporis Chriſti, & noſtrā à peccatis ablutionem.

Sacramētum Euchariſtiæ, cur nō poſſit fieri in ſola aqua.

Aqua egreſſa ex Chriſti corpore, nō fuit Diuinitati cōiuncta, nec poſt reſurrectionē reaſſūpta, q̄d ēt dicēdū ē de ſudore, & ſputo.

Duodecimò dico. Quòd aqua egreſſa è Chriſti corpore non fuit Diuinitati coiuncta, nec poſt reſurrectionem reaſſumpta, ſicut ſanguis; de qua idem Iudicium faciendum eſt, ac de ſputo, ſeu ſudore, quibus Diuinitas cōiuncta non fuit. Vnde vim effectiuam, ſeu cauſalitatem gratiæ non habuit, ſed fuit tantùm ſignum. A ſanguine verò Chriſti, Diuinitas non eſt ſeparata, etiam poſt mortem, vt latius in ſequenti articulo diſſeremus.

Aqua ex Xp̄i uulnere egreſſa, ſputū etiā, & ſudor, non habuerunt ui effectiuā, ſeu cauſalitatem gratiæ; ſed fuerunt tantùm ſignum.

QVAR-

A

QVARTVM DVBIVM.

Circa 4. Articulum, Toſtadus q. 352. ſup. 13. c. Geneſ. aduerſus quem hanc pugnam ſuſcepimus, & quidam alius recentior (cuius nomini parco) toto ore (& vt dicunt) apertis labijs, tradunt duo (meo iudicio) valdè exorbitantia.

Toſtadus tenet, Eccleſiã nõ fuiſſe formatã ex latere Chri mortui, ſed uiuentis.

Primum. Eccleſiam non eſſe formatam ex latere Chriſti mortui, ſed ex Chriſto viuente.

Secundum: Quòd ſanguis qui effluxit de latere Chriſti, iam mortui, nihil contulit ad redemptionem humani generis, nec per illum quicquam nobis Chriſtus meruit, vel ſatisfecit.

Toſtadus ait ſanguinẽ ex Chriſti latere profluxũ, nihil cõtuliſſe ad redẽptionem humani generis, nec p illũ quidq̃ nobis Chriſtũ meruiſſe.

Scot. in 4. ſenten. d. 2. q. 1. in ſolut. ad vlt. & d. 3. q. 3. ad vltimum, dicit, *quòd ſacramenta non ſuſceperint efficaciam à vulnere, ſeu ab aqua, & ſanguine lateris Chriſti; ſed hæc duo ſpecialem habere aſſimilationem ad Baptiſmum, & Euchariſtiã.*

Soto in 4. d. 1. q. 3. art. 5. mouet dubium. Quomodo ſacramenta ab illo fluxu receperint virtutem cõferendi gratiam, cùm ille fluxus nequiuerit eſſe meritorius. Cui argumento bifariam (inquit) reſponderi poteſt.

Soti dictum, ſacramẽta nõ habuiſſe efficaciã à vulnere, uel ab aqua & ſanguine lateris Chriſti.

B Primò. *Quòd cũ corpus, et anima fuerint Diuinitati coniuncta, per illas partes humanitatis poterat Diuinitas ipſa mereri. Sed hæc ſolutio* (inquit) *non videtur legitima, quia cùm anima eſſet à corpore ſeparata, non erat tunc Chriſtus homo, nec viatoris, cuius proprium eſt mereri.* Vnde affert ſecundam reſponſionem, quòd *poſt mortem fluxus ille non potuit eſſe meritorius, potuit tamen eſſe cauſa inſtrumentalis gratiæ, vel potius ſignum patratæ ſalutis noſtræ per paſſionem. Vbi enim dictum fuit conſummatum eſt, ſignificatum fuit, illa ſpiritus exhalatione, myſterium redemptionis perfectum fuiſſe. In cuius ſignum effluxit aqua, & ſanguis, quaſi ex tunc eſſet apertus fons, ex quo gratiæ ſacramentorũ emanarent, ac ſubinde ianua olim cœlorũ recluſa, aperta modò, quò nos eadẽ ſacramenta perducunt.* Hæc Soto. Vbi concludit eſſe tantùm ſignum.

Soti dubium, quõ ſacramẽta a fluxu ſanguinis, & aquæ, receperit virtute cõferẽdi grãm.

Solutio prima, ſed repellitur.

Solutio ſecũda amplectitur.

Nos autem huiuſmodi quæſtionem exactius examinare volentes, pro pleniori eius reſolutione, ſequentes concluſiones proponemus.

Prima eſt huiuſmodi. Sanguis effuſus, non ſolùm fuit ſignum gratiæ, ſed etiam eiuſdem cauſa efficiens inſtrumentalis. Hæc concluſ. probatur efficaciſſimis rationibus.

Sãguis a Chriſto in Cruce poſt mortem effuſus nõ ſolũ fuit ſignũ gratiæ, ſed et eius cauſa efficiens inſtrumentalis.

Primò. *Sepult. Xpi, et deſcẽſus eius ad ĩferos fuerũt cã efficiẽs noſtræ ſalutis, et gratiæ, vt ſupi⁹ pbatũ eſt, ergo ſimiliter sãguis*

Probatur concluſio.

ille ex latere. Diuinitas enim non ſolùm corpori, & animæ ſeparatæ, ſed etiam ſanguini egreſſo è corpore aquè vnita erat. C Sic ait S. Tho. 3. par. quæſt. 54. ar. 2. in corpore, & ad tertium, & quodli. 5. quæſt. 3. art. 5. *Quod enim ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit.* Aſſumpſit autem omnes humanitatis partes, quæ ſunt de integritate humanæ naturæ, vt oſſa, carnes, & ſanguinem; quæ etiam omnia in reſurrectione de neceſſitate abſque diminutione aliqua, & integraliter in Chriſti corpore reſuſcitato fuerunt. Et ita iuxta doctrinam veram D. Thom. *totus ſanguis in terra effuſus reaſſumptus fuit.* Quòd autem ſanguini Chriſti Diuina hypoſtaſis etiam poſt mortem fuerit unita, eſt de fide, determinata à Clemente Sexto, in capit. *Vnigenitus*, de Pœnitentia, & remiſſio. in extrauagantibus communibus, & in bulla, in qua condemnatus fuit Barchinonæ, anno Domini, 1351. prædicator qui contrarium prædicauerat. Quam bullam Syluest. in ſua roſa Aurea in quæſt. de ſanguine Chriſti, dicit ſe Brixiæ in Archiuio Inquiſitionis vidiſſe. Pius II. cùm conſilio multorum Theologorū in ſuo tractatu de ſanguine Chriſti idem reſolutè concludit.

D. Tho.

Totus sāguis in terrā effuſus, reaſſumptus eſt iterū in reſurrectione.

De fide eſt, Chriſti sāguini poſt mortē eſſe unitā Diuinitatem. Nota benè. Sylueſt.

An autem ſanguis ſit alimentum, & quomodo ſit pars corporis, actu, vel potentia, an potius ſit vehiculum, & ſedes animæ, alienum eſt à noſtro inſtituto diſputare. Illud vt D certiſſimum ponimus, ſanguinem eſſe de integritate humanæ naturæ, & Chriſti ſanguini vnitam fuiſſe ſemper hypoſtaſim verbi Dei; quicquid malè dicat Durandus in 4. ſent. diſt. 10. quæſt. 1. num. 19. dum aſſerit, quòd conſtat, ſanguinem non pertinere ad identitatem ſuppoſiti Chriſti, cùm non ſit adhuc ſub forma humana. Cuius dictum, acerrimè reprobatur à *Sylueſtro* in Roſa Aurea, quæſt. 30. 31. & 32. à Caiet. q. 6. artic. 2, & quæſt. 54. art. 3. in tertia parte D. Thomæ, diſtinguentes duplicem ſanguinem. Vnum nutrimentalem, qui cùm non actu, ſed potentia ſit pars humani corporis, nec anima rationali informari, nec vnione Verbi hypoſtaticè gaudere dicunt. Alterum ſanguinem eſſe dicunt perfectum, qui eſt neceſſarius ad conſiſtentiam humani corporis, etiamſi alimento non indigeat; & is eſt pars humanæ naturæ, ſicut caput, & manus, informatur q; anima rationali, & ſemper fuit vnitus Verbo hypoſtaticè: aliàs veritas, & integritas humanæ naturæ in Chriſto reſuſcitato, non ſaluaretur.

Sāguis eſt deītegritate humanę naturę.

Durādus errat dū ait, ſanguinē nō pertinere ad idētitatē ſuppoſiti Chriſti. Sylueſt. Caiet.

Sanguis duplex eſt, nutrimētalis, & purus ſeu perfectus, primus non fuit vnitus Chriſti Diuinitati, benè aūt ſcd̃s, qui ſpectat ad cōſiſtētiā humani corporis.

Franciſcus de Maioris, in libro ſuo ſermonum, ſerm. 86. in die quinto Paſchæ, & alibi mirabilem profert errorem,

Frāciſci Maionis error.

dūm

A dûm dicit, *poſt mortem Chriſti; immò dum effundebatur ſanguis Chriſti, quod etiam accidit dum penderet, ac viueret in Cruce, diuinitatem fuiſſe ſeparatam à ſanguine*. Quod impijſſimum eſt, & hæreticum.

Nec valet quidquam ſuum argumentum, in quo ſe fundat. *Quia* ſcilicet, *ſi Diuinitas eſſet vnita ſanguini, tunc prædicaretur, & verè diceretur de Diuinitate, quòd eſſet effuſa, & quòd Chriſtus in paſſione fuerit fuſus*; Nihil profectò (inquam) valet tale argumentum.

Tota rõ, & fũdamentũ erroris Maronis.

Primò. Quia regulariter, & propriè, communicatio Idiomatum non eſt in partibus humanæ naturæ; ſed in compoſitio ex partibus, vt Theologi in 3.d.22. omnes ferè tradunt, & D.Tho.3.par.q.50.ar.3.ad 3.& D.Bonauent.in ead.d.q.1. Sed hæc ſolutio non placet Medinæ, & benè. Qm̃ quemadmodũ aĩa ſeparata, & corpus emortuũ cõicarunt Verbo, qđ ad Inferos deſcẽderit, quod mortuũ, ac in ſepulchro fuerit; Sic etiã poterat cõicare aliàs denominationes. Quocirca ſicut verè dicendum eſt, quòd partes abinuicem ſeiunctæ, vnitę tamen Diuinitati, vt dictum eſt, aliquas denominationes Verbo verè communicabant; Ita aliquas non communicare dicendum eſt, puta, quæ habent inconuenientem, incongruam, & impropriam prædicationem, necnon repugnan-

Prima ſolutio.
Cõicatio idiomatũ non eſt (ſm aliquos) in partib' humanæ naturæ, ſed in cõpoſito.
D. Tho.
D. Bona.

Non admittitur cõicatio idiomatũ in his quę includũt incõgruã, & impropriã pdicationem.

B tem ſuppoſito. Vnde iſta propoſitio non eſt vera, licèt conueniat parti, anima Chriſti eſt ſeparata à corpore, ergo verbum, ſeu Diuinitas, ſeparata eſt à corpore. Item & alia, Corpus Chriſti in ſepulchro erat inanimatum, & irrationale; quoniam informabatur forma cadaueris, ergo & Deus erat irrationalis, & inanimatus. Item & illa, Anima verbo Dei erat coniuncta, ergo filius Dei erat Anima, ſeu corpus, cui coniunctum erat: ſic in propoſito, quamuis ſanguis fuerit fuſus, & vnitus; nullo modo Deus effuſus dici debet; quia ſanguini non vnitur, niſi ut parti; tum etiam quoniam dicere Deum effuſum, proprietati ſermonis repugnant. Effundi enim, & effluere eſt tantùm corporum liquidorum. Imò (vt inquit Medina loco inferius citando) etiamſi Deus copulaſſet ſibi ſeorſum ſanguinem, nunquam diceretur Deus eſt ſanguis.

Addit vnum Medina in q.5.ar.3.tertiæ par.in fine, quòd non eſſet abſurdũ concedere, quòd Chriſtus Dominus fuerit effuſus in Cruce, iuxta illud Pſal.6. *Sicut aqua effuſus ſũ, & diſperſa ſunt oĩa oſſa mea*. Verũ hæc impropriè, & per ſimilitudinẽ, non per proprietatẽ dicta ſunt. Sicut & illud: *factum eſt cor meum ſicut cera liqueſcens in medio ventris mei.*

Medinæ dictũ, non eſſe inconueniẽs concedere, Chriſtũ Dñm in Cruce fuiſſe effuſum. Pſalm 6.

Concedenda eſt ꝓpriè hęc propoſitio: Deus eſt habens ſanguinẽ effuſum.

D.Tho.

Addimus autem nos, quòd ſicut concedendum eſt, quòd C in triduò Deus fuerit habens animam, vel habens corpus, vel habens ſanguinem; ita quoq; propriè concedi poteſt hęc propoſitio, Deus eſt habens ſanguinem effuſum, iuxta ea quæ tradit S.Tho. 3.par.q.50.art.3.ad 3.

Totus ſãguis à Chriſto fuſus ẽt ex latere, reaſſumptus eſt in reſurrectione.

D.Tho.

Aliam quoque de ſanguine Domini propoſitionem, vt firmiſſimam ponimus, nempè, totum ſanguinem effuſum etiam ex latere, reaſſumptum fuiſſe in reſurrectione. Quæ propoſitio eſt ſanè ad mentem D.Tho. in q.54.art.2.in ſolut. ad tertium, dicentis; *Totus ſanguis, qui de corpore Chriſti fluxit, cùm ad veritatem humanæ naturæ pertineat, in corpore Chriſti reſurrexit.*

Nota.

Sanguis qui in aliquibus Eccleſijs ſeruatur, nõ fluxit de latere Chriſti, ſed miracolosè à quadã Chriſti imagine percuſſa effluxiſſe dicitũ.

Nec mihi probatur, quòd Syluestro, & Medinæ arridet, particulam aliquam ſanguinis, etiam eius qui minimè nutrimentalis eſt, remãſiſſe in hoc mundo, nec in totum reaſſumptum fuiſſe in reſurrectione. Nil.n. clarius S.Tho. ſcripſit, quàm quòd *ſanguis ille, qui in quibuſdã Eccleſiis pro reliquijs conſeruatur, non fluxit de latere Chriſti, ſed miracolosè dicitur effluxiſſe de quadam imagine Chriſti percuſſa.*

Turrecr.

Turrecr. Doct. grauiſſimus, in capit. *Inuitat*, de conſecrat. d. 2. errorem exiſtimat dicere, quòd aliquis ſanguis Chriſti effuſus in paſſione, in terra permanſerit.

Capreol.

Sotus ait ſanguinẽ nõ informari anima rõnali.

Capreol. in 2.d.15.q.1.in ſolutio. argum. & in 4. d.10.q.2. D ad 4. contra primam concluſionem, & Soto in 4. d. 10. q. 1. ar.2. in reſponſione dubij dicit *ſanguinem non eſſe partem humani corporis, nec eſſe vnitum corpori, nec informari anima ipſa rationali, ſed habere propriam formam ſubſtantialem, licet imperfectam.*

Abulenſis temerarius cenſendus eſt dũ ait, quòd ſanguis Chriſti, nec in vita, nec ĩ morte, neque poſt mortem fuit Diuinitati cõiunctus.

Aliud abſurdũ Abulẽſis.

Abulenſis in ſuo paradoxo.2. cap.40. Vbi nimis audacter tenet, *nec in vita, nec in morte, nec poſt mortem in triduo, fuiſſe ſanguinem Diuinitati vnitum*: ex quo aliud abſurdũ infert, quòd *in eo triduo ſiquis conſecraſſet calicem, non fuiſſet ibi Verbum, ſed ſolùm ſanguis, cui Verbum vnitum non erat.*

Medina.

Syluest.

D.Aug.

Turrecr.

Sed quàm abſurda hæc ſint, & à Doctis, catholiciſq; auribus aliena, quilibet etiam infimus Theologus iudicabit. Vide de hoc Medinam, 3.par.q.6.art.2. fusè, & doctè tractantem, & q.54.art.2. & Syluest. in ſua Roſa Aurea, q.30.31. & 32. & D.Auguſt. Epiſt.146. & Turrecr. in can. Inuitat, de conſecra. d.2. Verùm ſecundam rationem principalem ad concluſionis probationem proponamus.

Secunda rõ cõcluſionis.

Sãguis ille ex Chriſti latere ꝓcedẽs, erat verus ſãguis, & ẽt effuſus habuit infinitũ ualorem, fuitque prætiũ redẽptionis noſtræ.

Sanguis è latere procedens, erat verus ſanguis Chriſti, ſed ſanguis Chriſti etiam effuſus, habuit infinitũ valorem, fuitq; præcium, & inſtrumentum redemptionis humanæ, ergo

non

A non ſolùm ſignũ, ſed cauſa ẽt efficiens extitit noſtræ ſalutis. Maior huius Syllogiſmi certiſſima eſt. Nã ſicut anima ſeparata, erat verè anima Chriſti, & corpus in ſepulchro, erat uerũ corpus Chriſti propter ſuppoſitum; quãuis Chriſtus in triduo non eſſet (ut Scholaſtici docent) ſic ille ſanguis lateralis erat verè, & propriè ſanguis Chriſti, & nõ alterius. Minor patet euidentiſſimè, ex uarijs locis ſcripturæ, in quibus multæ excellentiæ, prærogatiuæ, virtutes, & efficacitates eiuſdem ſanguinis enarrantur. Ad Rom. 3. Coloſſen. 1. ad Hebræ. 9. 10. 12. 13. & Ad Epheſ. 1. 2. & 1. Pet. 1. & 1. Ioan. 1. Apoch. 5. 7. & 22. Quibus in locis dicitur, *quòd effuſus ſit in remiſſionem peccatorum*, quòd per illum Chriſtus ſit *propitiatio, redemptio, ſalus, & vita noſtra, pacificans, ſiue, quæ in Cœlis, ſiue quæ in terris ſunt*; ꝙ ſit *lauacrum noſtræ regenerationis, emundans conſcientias noſtras*: quòd Eccleſiam ſibi acquiſiuit: ꝙ *noſtræ ſtolæ lauentur in ſanguine Agni*, & ſimilia, Igitur cùm Dominus uoluerit per ſanguinem ſuum effuſum, tanquam per inſtrumentum, noſtram operari ſalutem; ſequitur, ꝙ ſanguis ſit cauſa ſalutis noſtræ, & efficiẽtiam erga illam habeat, & non ſolùm ut ſignum, illam ſignificet.

In triduo mortis ppriè nõ erat Chriſtus.

Rom. 3. ad Coloſ. 1. Heb. 9. 10. 12. 13. Epheſ. 1. & 2. 1. Petri. 1. 1. Ioan. 1. Apoch. 5. 7. & 22.

Tertiò, ex Patribus idem probatur. Chryſoſt. Homil. 24. in priorem ad Cori. 10. ſic ſcribit. *Quid eſt in Calice? Id eſt, quod*
B *ex latere Chriſti fluxit.* Atqui in Calice eſt ſanguis unitus hypoſtaticè Dei uerbo, gratiam, & ſalutem cauſans, ergo etiam ille ex latere Chriſti ſic Verbo unitus fluxit.

Probatᷓ Tertiò, ex Patribus. D. Chryſ.

Item Aug. lib. 3. de Trin. idẽ dicit uidelicet, *de latere Domini percuſſo, illũ fluxiſſe liquorem, qui eſt in Calice*; Sed in Calice eſt ſanguis Dñi cum Diuinitate, cauſans gratiam, ergo, &c.

D. Auguſt.

Quartò ex ui uerborũ conſecrationis. Oẽs. n. benè Theologiam callẽtes docebunt, ꝙ ſi in illo triduo quis appoſuiſſet uinum in Calice, & protuliſſet uerba cõſecrationis, tunc cõuerſum fuiſſet in sãguinẽ effuſum in remiſſionẽ peccatorũ; ergo ille ſanguis effuſus, habuit efficaciã remittendi peccata, ergo ẽt ille ſanguis effuſus è latere, quia idẽ eſt cum hoc qui eſt in Calice, habuit efficaciã, & uim remittẽdi peccata. Et cõfirmatur. Qm̃ forma conſecrationis ſanguinis cõprehendit ẽt ſanguinẽ effuſum è latere, cũ uerba Matth. ca. 26. & Marci 14. generalia ſint, nec magis ad ſanguinẽ ex capite, uel ex manibus, quàm ex latere effuſum ſe extendant dum dicitur: *Hic eſt ſanguis qui effundetur*, ergo huiuſmodi ſanguis ex latere habet etiam uim remittendi peccata.

Probatur. Quartò. Si in illo triduo appoſuiſſet qs uinum in Calicẽ, cõuerſum fuiſſet in ſanguinẽ effuſum I remiſſionẽ peccatorum, Matth. 26. Marci 14.

Quintò ex Pontificali Romano idẽ hr̃, in antepenultima orõne ordinationis Accolytorũ: hãc ueritatẽ Romana cõfitetur

Probatur Quinto.

tetur Eccleſia in illis verbis, *Atque ſanguinem, & aquam ex* C
latere illius pro ſalute humani generis eſſluere voluiſti.

Alexan. Aleſ.

Alex. de Aleſ. 4. par. q. 12 memb. 3. *Ex fluxu* (inquit) *ſanguinis, & aqua de latere Chriſti habet Baptiſma efficaciam, ſiue virtutem*. Vnde Ezech. 46. dicitur, *Vide Aquam egredientem de templo à latere dextro*. Verùm hæ rationes ſolùm de ſanguine concludunt, non de aqua, cui non fuit unita Diuinitas, ſicut fortè nec cœteris humoribus.

Ezech. 46.

Secunda Conclusio. Chriſtus poſt mortem non habuit ꝓpriè meritum, nec fuit ꝓpriè cā meritoria gratiæ uel noſtræ ſalutis.

Secunda Concl. Chriſtus poſt mortem non habuit meritum, nec propriè fuit cauſa meritoria gratiæ, uel noſtræ ſalutis. Hæc eſt certiſſima propoſitio apud omnes Theologos. Explico. *Omnis actio tam animæ ſeparatæ, quam corporis, vel etiam ipſiuſmet Chriſti reſuſcitati non fuit meritoria, nec ſatiſfactoria*. Ita S. Tho. 3. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 3. & quæſt. de ueritate quæſt. 29. artic. 6. & 3. par. q. 50. artic. 6. & ad 2. & quæſt. 56. artic. 1. Alex. de Ales. 3. par. quæſt. 20. memb. 2. artic. 1. §. 2. & artic. 6. Et rationem reddit. *Quia non eſſet Chriſtus in ſtatu quietis*, iuxta illud Ioan. 22. *Stetit in littore*. Verùm ratio huius rei, quam S. Tho. in corp. dicto, atti. 6. affert, eſt potior. *Quoniam meritum naſcitur ex voluntate animæ Chriſti, quæ morte finitur, & terminatur*. Hinc ſequitur, quòd ſicut nec ipſa mors in facto eſſe ſumpta, nec vulnus illatum poſt mortē potuit eſſe nobis cauſa meritoria gratiæ, ſic nec quidquid D aliud, quod circa copus Chriſti actum eſſet (anima ab illo ſeparata) fuit tamen tale uulnus cauſa efficiens noſtræ ſalutis. Quoniam ex doctrina D. Tho. vbi ſupra; *quicquid actum fuit circa corpus Chriſti, fuit nobis ſalutiferum*.

D. Tho.
Alex. Alen.
Ioan 22.
D. Tho.
Meriti ratio, vnde naſcat.
Quare vulnus Chriſto poſt mortem illatū fuit cauſa efficiēs noſtræ ſalutis.

Tertia Conclusio.
Nota.
Explicatur Concluſio.
Chriſtus ēt viuens incūmulum ſui meriti, acceptauit oēs labores, & contumelias q̄ ei poſt mortē ēēt etiā euentura, & ideò oīa hæc ei mortuo ſūe ſunt meritoria.
Vulnus Chriſti poſt mortē, quō ſit meritorium.
Caietanus.

Tertia Concluſio. Vulnus lateris Chriſti, ut eſt terminus voluntatis Chriſti præcedentis, uolentis, & acceptantis illud pro ſalute humani generis, eſt cauſa meritoria eiuſdem. Explico. Tale vulnus Chriſti dupliciter poteſt conſiderari; uel in ſe, & ſic non eſt dubium, nequaquam eſſe cauſam meritoriam, ut dictum eſt, uel ut eſt terminus uoluntatis Chriſti; qui uiuens acceptauit, & uoluit libentiſſimè in cumulū meriti ſui infiniti, etiam illas contumelias, & pœnalitates pati quæ corpore ſuo exanimi illatæ fuerunt. Cùm enim hæc ad corpus Chriſti pertineant; potuit eas in uita acceptare. Immò in inſtanti ſuæ conceptionis, actus ſuæ uoluntatis potuit in illas ferri, & determinari. Vt igitur tale uulnus eſt obiectum uoluntatis illud patiendi; cadit ſub actu imperato (extendendo actum imperatum ad pati uoluntarium) & eſt meritorium. Eandem diſtinctionem, & doctrinam tradit Caiet. in artic. 6. quæſt. 50. 3. par. D. Thom. Vbi inquit, quòd

mors

A *mors in facto eſſe ſumpta, poteſt dupliciter diſtingui, vel in ſe, & ſic non eſt meritoria, vel ut terminat fieri, & ſic idem eſt iudicium de illa, ac de morte in fieri;* Idipſum ait Medina in ſuis commentarijs ſuper præfatum articulum ſextum. Vnde concludo, quòd tale uulnus uolitum, & acceptatum à Chriſto in uita ſua ob noſtram ſalutem, non ſolùm eſt meritorium, ſed etiam ſatisfactorium, ob dictas cauſas.

Mors dupliciter pôt ſumi, uel in ſe & ſic nõ eſt meritoria vel ut terminat fieri, & ſic idẽ eſt iudicium de ea, ac de morte infieri.

Medina.

Quarta Concluſio: Negare, Eccleſiam formatam eſſe ex latere Chriſti dormientis; id eſt mortui in Cruce, puto nedum falſum, ſed etiam erroneum.

Quarta Concluſio.

Negare Eccleſiam formatam eſſe ex latere Chriſti mortui, eſt erroneum.

Probatur Concluſio. Primò. Ita docet D. Paulus ad Epheſ. 5. repetens enim illud Geneſis 2. *hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea,* (inquit) *Qui ſuam vxorem diligit, ſeipſum diligit. Nemo enim vnquam carnem ſuam odio habet, ſed nutrit, & fouet eam, ſicut Chriſtus Eccleſiam; quia membra ſumus corporis eius; de carne eius, & de oſſibus eius; propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Quem locum exponens, D. Hierony. tomo 6. refert Gregorium Nazianzenum uirum ualdè eloquentem, & in ſcripturis apprimè eruditum, cùm de hoc loco ſecum tractaret, conſueuiſſe dicere: *Vide quantùm iſtius capituli ſacramentum ſit, ut Apo-*

Probatur Cõcluſio. Primo ex ſcriptura. Eph. 5.

D. Hiero.

B *ſtolus in Chriſto illud & in Eccleſia interpretans, non ſe ita aſſerat, vt teſtimonij dignitas poſtulabat, expreſſiſſe: ſed quodammodo dixerit, ſcio quia locus iſte ineffabilibus plenus ſit Sacramentis, & Diuinum cor quærat interpretis.* Hæc ille.

Et Tertullianus lib. 5. aduerſus Marcio. in Epiſt. ad Laodicenos, hoc tractans ait. *Sacramentum hoc magnum eſt. Sufficit inter iſta ſi Creatoris apud Apoſtolum magna ſunt ſacramenta, minima apud hæreticos.*

Tertullianus.

Sed prædictum locum Pauli explicans, D. Anſelmus ait, *Chriſtus fouet Eccleſiam, quæ eſt corpus eius, & uerè corpus eius, quia nos omnes membra ſumus huius ſacri corporis:* (Et poſt pauca.) *Ideò ſumus de carne eius, & de oſſibus eius, quia carnem eius in miniſterio ſumentes, carni noſtræ coniungimur, & virtute ſpiritus eius confortamur, ſicut internis oſſibus. Nam ſicut Aeua de Adam facta, traxit ab eo carnem, & oſſa, ſic Eccleſia ex Chriſto procreata, carnem eius, & ſpiritum, vt diximus, in ſe traxit. Vel de carne eius, & de oſſibus eius ſumus, id eſt, eandem carnem, & eadem oſſa, quæ ipſe habuit, habemus; quia de noſtra mortalitate carnem ſuſcepit cum oſſibus.* Et infra. *Homo iſte mediator Dei, & hominum, homo*

D. Anſel.

Chriſtus

A Idem Auguſtinus, tract.9. in Ioannem tractãs illud; *erunt duo in carne una: Sacramentum* (inquit) *hoc magnum eſt. Et ne quis magnitudinem iſtam ſacramenti in ſingulis quibuſque hominibus, uxorem habentibus intelligeret, Ego autem, inquit, dico in Chriſto, & Eccleſia, quod eſt, hoc ſacramentum magnum, erunt duo in carne una.* Hęc ille.

D. Anſel.
D. Ambroſ.

Et eadẽ ferè uerba hoc in loco ſcribit, quę Anſelm. & D. Ambroſius exponentes pręfata uerba in eodem capit. ad Epheſios 5. dicunt, *A Chriſto Eccleſia ſumpſit initium: Vnde ſubiecta eſt illi, ſicut & à uiro mulier, ut ſit ſubiecta. In eo tamẽ diſtat: quia mulier conſubſtantiua uiro eſt, Eccleſia autem in nomine poteſt, non in natura participari Chriſto.*

D. Epipha.

D. Epiphanius, lib. 3. contra hęreſes, Hæreſi 78. hęc ſcribit. *De Maria enim accipitur dictio ipſa, et de Eccleſia, hoc mihi dicendum erit. Propterea relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adharebit Vxori ſua, & erunt duo in carne una. Sanctus autem Apoſtolus dicit, Myſterium hoc magnum eſt; Ego autem dico, In hriſtum, & Eccleſiam, & uide mihi ſcripturarum exactam ſynceritatem, quòd de Adam quidem formauit, dixit, de Aeua uerò non amplius formatam eſſe dixit, ſed ædificatam. Accepit enim* (inquit) *unam de coſtis eius, & ædificauit, ipſi in uxorem: quò oſtendat, Dominum quidem* C *de Maria efformaſſe ſibi ipſi corpus, ab ipſa uerò coſta, ædificatam eſſe Eccleſiam, in eo, quòd punctum, & apertum, eſt ipſius latus, & myſteria ſanguinis, & aquæ, pratia redemptionis facta ſunt.* Hæc ex Epiphan.

Pulchra ponderatio quod de Adam dr̃, fuiſſe formatum; de Eua uerò nõ formatam, ſed ædificatam.

D. Chryſoſt.

Diuus Chryſoſtomus homilia, 20. ſuper quintum ad Epheſios ſic ſcribit inter alia. *Quemadmodum ex Adam, ex carne, & oſſibus eius eſt Aeua, ſunt enim caro, & oſſa præſtantiora in nobis: illa uelut fundamentum quoddam locata ſubiacent, iſta tanquam ædificium, ſed illud quidem manifeſtum eſt, iſtud uerò quomodo? Quemadmodum illic, tanta eſt, inquit, propinquitas, ita, et hic. Quid eſt quod dicit ex carne eius? Hoc eſt, germanè, ac legitimè, ex ipſo. Et quomodo hoc pacto membra Chriſti ſumus? Quoniam ſecundum ipſum facti ſumus. Et quomodo ex carne? Scitis, quotquot myſteriorum participes eſtis, quoniam os eius non confringetur, inquit, ex ipſo ſtatim fingimur.* Et paulò poſt. *Quomodo ergo ex carne eius, et ex oſſibus eius, hoc eſt, ex integra eius ſubſtantia formatus eſt Adam, et natus eſt Chriſtus. Quomodo? Ex latere eius accepit. In Cruce facta eſt ſuſceptio, et nos eiuſdem ſubſtantiæ cum ipſo, habet in ſe ipſo Deum, Verbum, & nos. Huius rei gratia relin-*

Quare Eua dicatur eſſe carne Adę.

quet

quet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adglutinabi- C *tur uxori ſuæ; & erunt duo ad carnem unam.* Hæc Chryſoſtomus.

Beda. Beda, in cap. 19 Ioan. habet hæc verba. *Propter hoc prima mulier facta eſt de latere dormientis, & appellata eſt uita, materque uiuorum; Magnum quippe ſignificauit bonum, ante magnum præuaricationis malum. Et hic ſecundus Adam, inclinato capite, in Cruce dormiuit, ut inde formaretur ei coniux, quæ de latere dormientis effluxit.*

Cur Secūdus Adam inclinato capite obdormiuit?

Rupert. Poſſem hoc loco, aliorum Patrum explicationes afferre, ſed vnicam Ruperti ſententiam vltimo loco adijciendam duxi. Hic lib. 2. in Geneſim, cap. 37. egregiè illam ſententiam exponit. *Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Quamuis* (inquit) *ſoporatus fuerit Adam, tamen non clam illò fuiſſe, quod factum eſt, hæc eius dicta manifeſtè comprobant. Hoc nunc, inquit, os de oſſibus meis, & caro de carne mea; tanquam diceret. Hoc paulò ante tantummodo os ex oſſibus meis, id eſt, coſta fuit de coſtibus meis; nunc autem & caro eſt. Proinde ſicut prius os meum erat, ita & nunc poſtquam coſta ædificata eſt, rectè caro mea, Caro* (inquam) *de carne mea eſt. Non ergo, ut ille quid ageretur, neſciret, ſed ut magnum ſacramentum in eo præfiguraretur. Immiſit in Adam ſoporem Dominus, quod Apoſtolus perſpiciens, magnum, inquit, ſacramentum hoc eſt, Ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Non, inquit, ſacramentum hoc eſſe dico in illo uiro, & in illa fœmina, non, inquam, in eo, quòd de uiro ſumpta eſt fœmina, quòd miſit Dominus ſoporem in Adam, & tulit unam ex coſtis eius, & ædificauit coſtam quam tulerat de Adam in mulierem, & quòd dixit Adam, hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, &c. Nam illa carnalia ſunt facta, & ab illo Adam carnaliter dicta, ſcilicet abſque ſpiritualium futurorum conſcientia. Cæterum In Chriſto, & in Eccleſia Sacramentum magnum hoc eſt, quia ſic admiſit in ſe Chriſtus ſoporem mortis ſuſcepta pro uoluntate Patris obedientia, & tulit Deus de latere eius ſanguinem, et aquam, de latere, inquam, eius dormientis, id eſt, iam mortui, ſanguinem et aquam per lanceæ uulnus eduxit. Vnde ex tunc uſque ad finem ſæculi ædificare non deſinit, ut glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, exhibeat illi. Igitur alio quidem reſpectu in alia æditione, benè ſcriptum eſt, Immiſit ergo Dominus extaſin in Adam, quia uidelicet, obcluſis ſenſibus corporis, ratio tamen uigilauit, ut non neſciret, quod os ex oſſibus ſuis ſublatum, et caro de carne ſua ædificata fuerit. Alio autem nihilominus rectè dictum*

Sciuit Adam ſacrũ, quod in ſuo ſopore factum eſt.

D

Chriſtus nunquam deſinit ædificare Eccleſiam. Nota.

A *dictum eſt, Quia immiſit Dominus ſoporem in Adam; ſoporem (inquam) id eſt grauem, & profundum ſomnum, quod Hebraicè dicitur. Tardema, ſcilicet, quia de profundo mortis ſomno regeneranda erat, nouo Adæ, noua coniux Eccleſia.* Hęc ex Ruperto. Alia loca Patrum inferius citabimus, & de reuelatione huius myſterij facta Adæ in illa Extaſi, non pauca dicemus.

Quid ſit ſopor miſſus in Adam.

Secundò igitur probatur Concluſio, ex Gloſa ordinaria ad Rom. 5. ſuper illa uerba, *Qui eſt forma futuri. Adam* (inquit) *eſt forma Chriſti, quia ſicut ille eſt pater omnium ſecundùm carnem, ſic Chriſtus ſecundùm fidem; & ſicut ex latere illius formata eſt Eua; ſic ex illius latere profluxerunt Sacramenta, per quæ ſaluatur Eccleſia; Ideòque ſicut ille filijs ſuis potuit communicare peccatum, & mortem, ſic iſte ſuis iuſtitiam, & uitam, &c.* Hæc Gloſa.

Probatur Cõcluſio Secundò. Gloſ.

Proportio inter Chriſtum & Adam.

Sicut primus Adã potuit filijs ſuis cõicare mortẽ, ſic & Secundus Adã ſua morte potuit cõmunicare uitam.

D. Anſelmus, ſuper prædicta uerba ad Rom. 5. dicit. *Qui eſt forma futuri, id eſt, Chriſti, partim à ſimili, partim à contrario. A ſimili, quia ſicut Adam ſine patre à Deo ex Virgine terra factus eſt; ita Chriſtus ex Virgine Maria ſine ſemine à Deo creatus; ſicut ille eſt pater omnium ſecundùm carnem; ſic Chriſtus ſecundùm fidem.*

D. Anſel.

Nicolaus de Lyra, eadem uerba exponens ait. *Adam non*
B *erat figura Chriſti in quantùm peccator, ſed in quantùm principium hominum in eſſe naturæ, ſicut & Chriſtus eſt principiũ eorum in eſſe gratiæ. Et quia formatus fuit de terra diuina uirtute, ſicut & corpus Chriſti uirtute Spiritus ſancti de Virgine Maria. Item quia de latere eius formata eſt Eua, ſicut de latere Chriſti Eccleſia, ex quibus regeneramur in eſſe gratiæ, ſicut ex Adam, & Eua generatum eſt genus humanum in eſſe Naturæ.* Hæc Lyranus.

Nicolaus de Lyra.

D. Thom. ſuper Epiſt. ad Rom. cap. 5. lect. 4. *Adam* (inquit) *eſt forma, id eſt figura quædam futuri, id eſt Chriſti, tamen per contrarium. Nam ſicut per Adam peccatum, & mors in mundum intrauit; ita per Chriſtum intrauit Iuſtitia, & vita 1. Corint. 15. Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de Cœlo cœleſtis. Sunt autem & alia ſimilitudines inter Chriſtum, & Adam, quòd ſcilicet, ſicut corpus Adæ formatum fuit ſine coitu; ita & corpus Chriſti de Virgine. Et ſicut de latere Adæ dormientis ſumpta eſt mulier; ita ex latere Chriſti dormientis in Cruce, fluxit ſanguis, & aqua, ut dicitur. Ioan. 19. quæ ſignificant ſacramenta, quibus formata eſt Eccleſia.* Hæc D. Thom.

D. Tho.

1. Cor. 15.

Mulię ſimilitudines inter Chriſtum, & Adam.

Ioan. 19.

D. Auguſtinus in Pſal. 138. & Beda ad Epheſ. 5. ſic ſcribunt.

D. Aug.

Quid

Quid eſt, formā futuri? Si ergo Adam forma futuri, quomodo de latere, dormientis Eua facta eſt; ſic ex latere Domini dormientis, id eſt, in paſſione morientis, & in Cruce percuſſi de lancea, manauerunt ſacramenta, quibus formaretur Eccleſia: Nam de futura eadē paſſione ſua, ſicut dicit in alio pſalmo: Ego dormiui, & ſomnum cœpi, & reſurrexi, quia Dominus ſuſcepit me. Ergo dormitio intelligitur paſſio, Eua de latere dormientis, Eccleſia de latere patientis. Hęc Auguſtinus. C

Probatur Cō cluſio, Tertiò. D. Auguſt.

Tertiò Probatur Concluſio, ex ipſa figura Æuæ formatæ ex latere obdormientis, ut ſæpè ſæpius ſuperius dictum eſt & Auguſ. tract. 9. in Ioan. dicit, quòd *quicquid figurabatur in Adam de Chriſto, ad omnes vtique gentes pertinebat, quibus ſalus erat in Chriſto*, & infra, loquēdo de formatione Æuæ, Cui non apparet, quia in illis tunc factis, futura figurata ſunt quandoquidem dicit *Apoſtolus, ipſum Adā, formā futuri eſſe? qui eſt* (inquit) *forma futuri, præfigurabamur, oīa myſticè.* Hęc Auguſtinus. De qua re legēdus eſt Magiſter ſententiarum, in 2. diſt. 18. & ſcholaſtici ibidem. Verùm hic, antequā vlterius progrediamur, aliquæ dubitationes, quæ ad rem noſtram faciunt, diluendæ ſunt.

Prima eſt. An ille ſopor Adæ, fuerit ſomnus, an Ecſtaſis?

Secunda. An in eo ſopore, Adam habuerit reuelationem futuræ Incarnationis Chriſti? D

Tertia. Cur potius Eua facta ſit ex coſta quæ in latere Adami erat, quàm ex alia eius parte, & in quo ſtet propriè, quòd formatio Eccleſiæ ſit figurata in ędificatione Euæ.

Quarta, & Vltima. An narratio Moſis de procreatione Euæ de latere Adæ, ſit hiſtorica, vel parabolica?

PRIMA DVBITATIO.

An ille ſopor Adæ, fuerit ſomnus, an Extaſis?

Inter Ecſtaſim & ſōnū q̄ ſit differētia.

QVoad Primum, notandum eſt, inter hæc duo ſomnum ſcilicet, & Ecſtaſim, illud intereſſe, quod per ſomnū ſenſus ligantur, mentiſque functiones impediuntur; animæ uerò vegetantis actiones, liberæ ſunt, & ſolutæ. E contra uerò contingit in Ecſtaſi, in qua animæ alentis functiones ligantur; mentis autem vehementer intenduntur, vigent, atque à ſenſibus extractæ, ſolutiores redduntur, ut accidit Paulo act. 9. & 1. Corinth. 12.

D. Bern. opinio quod ſopor immiſſus Adæ nō fuerit eiuſdē rōnis cū noſtro, nec fuerit uerus ſomnus. D. Aug.

Et quidem de ſopore Adæ, Bernar. Serm. 2. in Septuage. ſuper illud Gen. 2. *immiſit Dominus ſoporem in Adam*, exiſtimat,

A mat, nõ fuiſſe illum Adę ſoporem communem, neque eiuſdem rationis cum noſtro, aut noſtris ſimilem ſomnis, ſed Ecſtaſim quandam ſecundùm quam non niſi incõmutabilis veritatis intuitu, & abyſſo Diuinæ Sapiẽtiæ, corporeis excedens ſenſibus, Adã obdormiſſe videtur. Cui fauet lect. 70. Interpretum, qui eo loco, pro ſopore, *Ecſtaſim* legunt.

D. inſuper Auguſt. lib. 9. de Geneſi ad litte. c. 19. ſoporem illum Adæ et extaſim appellat dicens. *Per hoc etiã illa extaſis quam Deus immiſit in Adam, vt ſoporatus obdormiret, rectè intelligitur adhoc immiſſam, vt & ipſius mens, per extaſim particeps fieret tanquam Angelicæ Curiæ.* Et lib. 2. de Gen. 2. Manichæos, cap. 12. *ipſam viſionem ſecretam* (inquit) *nomine ſoporis ſignificari arbitror, quem immiſit Deus in Adam.* D. Auguſt.

Sed reuera illum fuiſſe uerum ſoporem, & ſomnum, non eſt ambigendum, cùm Moſes id narrans clarè dicat, *immiſit ergo Dominus ſoporẽ in Adam. Nec dum hiſtoria narratur, impropriè ſunt verba accipienda, ſed ſecundũ proprietatẽ litteræ deffendi debet, quod geſtum narrat ipſe qui ſcripſit*; ut ait Auguſt. in exordio libri 11. ſuper Geneſ. ad litte. Imò vocabulum ipſum, *Thardemah*, grauem, & profundũ ſomnũ ſignificat, & patet ex illo Geneſ. 15. *ſopor irruit ſuper Abrahã*, & Iſa. 29. *Miſcuit vobis Dominus ſpiritũ ſoporis.* Fuit itaq; verus ille Adæ ſopor; non tamen naturalis. i. non ex cauſis naturalibus profectus, cũ immediatè à Dño immiſſus dicatur. Sopor immiſſus in Adam fuit uerus ſõnus. D. Aug. Gen. 15. Iſa. 29. Licet Adæ ſopor fuerit uerus, nõ tamẽ fuit naturalis

C Negari tamen nõ poteſt, quin in illo ſopore, ecſtaſis quoq; aliqualis fuerit, vt Epiph. hæreſi 48. & Rupertus vbi ſup. fatetur, in qua non modò mens Adæ ad naturalem rationis vſum erat ſoluta; ſed etiam ſic interius prophetico fuit ſpiritu repleta, vt mulieris ex ſua coſta formationem ſentiens Adam, myſterium illud, magnumq; ſacramentũ Chriſti, & Eccleſiæ de quo Paulus 1. Corin. 12. tractauit, in ſomnis cognoſceret. Sed de hoc latius dubio ſequenti diſſeremus. Neq; Bernar. in eo quod ait, reprehendẽdus videtur, cùm ipſe nõ quaſi certum, ſed quaſi probabile afferat, & doctiorum iudicio ſe remittat, cuius verba ſunt hæc. *Verùm id quidem ſine præiudicio dixerim, ſi cui fortè aliter viſum fuerit, maximè ſi quid aliud in Sanctorum paginis inuenitur.* D. Epiph. 1. Cor. 12. D. Bern. nõ uideẽ reprehendendus.

SECVNDA DVBITATIO.

An in eo ſopore, Adam habuerit reuelationem futuræ Incarnationis Chriſti?

IN hac dubitatione duo ſunt explicanda. Primum an habuerit Adam reuelationem myſterij Incarnationis in illo

ſopore? & ſecundo an viderit in eo diuinam eſſentiam? C

Et de primo quidem D.Tho.in 2.2.q.2.artic.7. & 3.p.q.1. artic.3.expreſsè docet, *Primo homini reuelatum fuiſſe myſterium Incarnationis Chriſti, eique ante peccati ſtatum explicitam fidem de Chriſti Incarnatione fuiſſe à Deo communicatã.* Diſtinguit tamen D.Tho. *non habuiſſe huius myſterij reuelationem, qua parte ordinabatur in remedium peccati per paſſionem, & reſurrectionem eius, cùm homo non potuerit eſſe præſcius futuri peccati*, vt ait Auguſtinus lib.11. ſuper Geneſ. ad litte.cap.18. *Sed ſecundùm quòd ordinabatur ad conſumationem gloriæ.* Imò addit, *non eſſe credibile primum hominẽ ignoraſſe ſacramentum illud magnum in Chriſto, & Eccleſia, quod Paulus dixerat ad Epheſ. 5. eiuſque præſcium fuiſſe per hoc quod dixit, Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, &c.*

Primo homini reuelatum fuit myſteriũ Incarnatiõis Verbi Dei, ante pccãtũ. non tñ habuit hãc cognitionem qua parte Incarnatio ordinabat in remediũ pccãti. D. Tho. D.Aug.

Tertulianus, lib.de anima, cap.10. dicit Adam prophetaſſe, & Ecſtaſim illam, amentiam appellat, ijs verbis. *Quid enim ſpiritale in illo? ſi quia prophetauit magnum illud ſacramentũ in Chriſto, & Eccleſia, hoc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea? &c. Hoc poſtea obuenit, cùm in illum Deus amentiam immiſit, Spiritalem vim qua conſtat Prophetia.*

Adam poſt ſomnũ prophetauit.

Somnũ Adę à Tertulliano dementia appellatur.

D.Hierony.lib.3.comment.in Epiſtolam ad Epheſ. cap. 5. tomo 6. Adam primum vatem appellat, ijs verbis. *Primus* D *enim homo, & primus vates Adam, hoc de Chriſto, & Eccleſia prophetauit quòd relinquerit Dominus noſter atque Saluator Patrem ſuum Deum, & Matrem ſuam Cæleſtẽ Hieruſalem, & venerit ad terras propter ſuum corpus Eccleſiam, & de ſuo eam latere fabricatus ſit, & propter illam Verbum caro factum ſit*, hæc Hieronymus?

Adã fuit primus vates ſecundũ D. Hieronymũ.

Aug.lib.9.in Geneſ.ad litte.c.vlt. expreſſis verbis huiuſmodi prophetiæ donum ponit in Adam dicens. *Euigilans tanquam prophetia plenus, cùm adſe adductam coſtam mulierem ſuam videret, eructauit continuò (quod magnũ ſacramentum cõmendat Apoſtolus) hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur mulier, quòd de viro ſumpta eſt. & propter hoc relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* hactenus Auguſt. Et quoniam præfata verba, Dominus in Euangelio Matt. 19. Deum dixiſſe declarauit, cùm tamen illa Adam euigilãs protuliſſet, rectè idem Auguſt. colligit, ea Adam Diuinitus, & tanquam Prophetam dixiſſe. Vnde ſubdit Aug. *Quæ verba cùm primi hominis fuiſſe ſcriptura ipſa teſtetur, Dominus tamen in Euãgelio Deum dixiſſe declarauit. Ait enim: non legiſtis,*

Propheticę donum fuit in Adam, ex D. Aug.

Epheſ 5.

Matth 19.

Nota pulcrã Aug. pondetationem in verbis Xp̃i.

Aſtis, quia qui fecit ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos, & dixit. propter hoc relinquet homo Patrē, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ. & erunt duo in carne una: ut hinc intelligeremus propter ecſtaſim quæ præceſſerat in Adam, hoc eum Diuinitus, tanquam Prophetam dicere potuiſſe?

Adam in illa extaſi cognouit præterita, præſentia, & futura, ex D. Epiph.

Epiphanius hæreſi 48. dicit, quòd *Adam illis uerbis, hoc nunc os ex oſſibus meis. &c. agnouit præterita præſentia, & futura, uaticinando de illis. Ecce enim* (inquit Epiph.) *agnouit prima, quando erat in ſomno dicens, hoc nunc os ex oſſibus meis: & agnouit præſentia, poſtquàm facta eſſet Mulier, agnoſcens ipſam de corpore ſublatam: & uaticinatus eſt futura, nimirū, ea gratia relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem ſuam, & erunt duo in carne una.*

D. Proſper ſpē, & fidem Xp̄i in Adam fuiſſe fatet.

D. Proſper, loco ſupra citato, parte prima, c. 1. de promiſſionibus, & prædictionibus Dei, idem fatetur illis uerbis. *Sacramentum igitur magnum quod promiſſum ſperauit Adā, ſibi coniunctam uidit, quam credidit Coniugem.* Quibus uerbis, & ſpem, & fidem in Adam fatetur.

A principio humani generis, denunciat' eſt hominibus Chriſtus in carne uenturus, ex D. Leone.

D. Leo Epiſt. 23. ad Clerum, & Plebem Conſtantinopolitanam, tractans illa verba, *Ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia*, ait. *Ab ipſo ergo principio generis humani, hominib' Chriſtus eſt denunciatus in carne venturus.*

D Bernard à mundi exordio Chriſtū uēturū dicit eſſe à S. Patribus auditum.

B D. Bern. ſer. 6. in Vigilia Natalis Domini, idem ſentit his verbis. *Quid tam mirum? uſque hodie dicitur in Eccleſia, Chriſtus filius Dei naſcitur, quando tam longè antea dicebatur. haud dubie quin de ipſo, puer natus eſt nobis? Olim cæpit audiri uerbum hoc, & nemo Sanctorum aliquando faſtidiuit. Siquidem Ieſus Chriſtus filius Dei, heri, & hodie, & in æternum. Hinc nimirum Primus homo omnium uiuentium pater, magnum eructans ſacramentum, quod in Chriſto, & Eccleſia Apoſtolus poſtmodum euidentius commendauit, relinquet ait homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.*

Adā cognouit in illo ſōno Incarnationē Verbi Dei: non tamen ſuā præuaricationē, ex D. Bonau.

Ioſeph præcognouit ſuū pricipatum, nō tamē ſuā uenditionē.

D. Bonauentura, in 2. ſent. diſtinct. 23. in expoſitione tex. Magiſtri idem ſentit dicens: *Adam cognouiſſe Incarnationem Verbi, non tamen propriam præuaricationem. Nō enim neceſſe fuit ut omnia quæ præcedere debebant cognoſceret. Vnde ſicut Ioſeph præcognouit ſuum principatum, non tamen præcognouit ſuam uenditionem, et fuit antecedens ad illud: ſic Adam noſſe potuit aliquid quod ſpectabat ad hanc naturæ exaltationem, ſicut fuit Chriſti Incarnatio; ita tamen quod ignorabat poſteritatis ſuæ lapſum per ſuam præuaricationem.*

Ex ijs perſpicuum eſt, Adam in illo ecſtatico ſopore, co-

gnouiſſe futurã Filij Dei ex ipſius progenie Incarnationem, & prius quã Abrahã, *vidẽs diẽ illũ exultaſſe, & gauiſũ fuiſſe.* C

Catharinus.

In qua ẽt ſent. fuit Catharinus, in Epiſt. 1. ad Cor. c. 7. & 15.

Adam in illa extaſi, cognouit per fidem explicitè myſteriũ ſanctiſſimę Trinitatis, ex D. Epiph.

Epiphanius in principio eius operis quod ſcripſit aduerſus hæreſes, Adam myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis per fidem explicitè cognouiſſe aſſerit. *Nouit* (inquit) *Patrē Deũ, & Filium, & Spiritum ſanctum, Propheta enim erat, & nouit quòd Pater dixit filio, faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & deinde Deum coram eo dixiſſe, Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis ſciens bonum & malum. Quòd ſi myſterium Trinitatis Adam cognouit, myſteriũ quoq; Incarnationis Verbi Dei ex ſemine ſuo ſecundùm carnem, cur non cognouiſſe dicamus?*

Fuerit ne reuelata Adæ cauſa Incarnationis, vel nõ, varij sũt in hoc doctores.

Quòd ſi quæratur, an cauſa Incarnationis fuerit illi reuelata? dicendum eſt, eſſe in hoc varias Doctorum ſententias.

D. Tho.
D. Bonau.
Non quicũq; cognoſcit effectũ, debet cognoſcere illius cauſam.

Nam qui ſentiunt lapſum Adæ fuiſſe cauſam Incarnationis Verbi Dei, vt D. Tho. & Bonauen. per conſequens dicũt, non fuiſſe ei cauſam reuelatam. Non enim quicunq; cognoſcit effectum, cognoſcere debet, & cauſam. *Nihil. n. prohibet* (inquit D. Tho.) *alicui reuelari effectũ, quin eius cauſa reueletur.*

Qui verò cauſam Incarnationis Verbi (poſt Dei gloriam) hominis exaltationem, & gloriæ conſummationem eſſe volunt; fatentur audacter, non ſolùm effectum, ſed etiam cauſam Incarnationis Verbi, Adamum cognouiſſe. D

Nota hoc ad defendẽdum D. Tho.

Et profectò ſi Adam ante peccatum, per reuelationẽ, Chriſtum, vt medium ad gloriæ conſummationem, & beatitudinem cognouit, difficile eſt negare, non venturum Chriſtum, niſi poſito peccato. Fides enim illa Adæ non poterat eſſe falſa, nec ſpes fruſtratoria. Neque fuit fides conditionata quæ præcognitionem peccati in ipſo Adam ſupponeret, tunc enim ſuum peccatum præcognouiſſet, quod Theologis non placet. Et quamuis in Deo Præſciẽtia peccati Adæ præexiſtebat, nullo modo dici poteſt, quòd ex ea Preſcientia, fides Chriſti venturi primo homini ante lapſum, reuelata fuiſſet; cum in peccati remedium, vt omnes fatentur, tradita non fuerit.

Medinæ ratio reijcitur.

Nec valet, quòd dicit Medina. 3. p. q. 1. ar. 3. in fine, qđ quia præſciuerat Deus, Adam caſurum, ideò & non aliter fidem venturi Chriſti ei infuderit. Hoc inquã, meo iudicio, non valet. Nã tunc, nec opportunè, nec abſolutè fides Verbi Incarnãdi primo homini data fuiſſet; cũ nõ fuerit illi tũc cõicata vt dictũ eſt in peccati remedium, pro quo tunc non indigebat. Adde qđ cũ finis primarius, & p ſe primò intẽtus Incarnanis

tionis Verbi non ſit hominem à Peccato liberare, cùm etiã
A concedente D.Tho.3.par.q.1.arti.3.in corp.peccato non exiſtente potuiſſet verbum incarnari, ideò probabilius videtur, quòd peccato non exiſtente, Verbum incarnatum quoque fuiſſet.

Nota locũ D. Tho. contra eundẽ D. Th. ad ꝓbandũ peccato nõ exiſtẽte, ẽt verbũ incarnandum.

Vnde rectè D.Tho.2.2.q.2.ar.7.docet, Chriſtum in innocentiæ ſtatu, cadere ſub obiecto fidei.i.opportuiſſe. Chriſtum Incarnandum ab Adam eſſe explicita fide creditum, tanquã medium ad beatitudinem conſequendam.

Ex iјs ſequitur, Adam in ſtatu illo Innocentiæ, gratiam, & originalem Iuſtitiã ex fide Chriſti crediti accepiſſe. Si enim credidit in eum, vt in conſumatorem gloriȩ, debuit etiam credere in eundem, vt in gratiȩ, & Iuſtitiȩ primæ largitorem.

Adã in ſtatu Innocentiȩ accepit gratiam & Iuſtitiã originalẽ ex fide Chriſti crediti.

Sequitur Secundò, Adam in ea reuelatione non cognouiſſe myſterium Crucis, quia tũc myſteriũ Incarnationis vt in remedium peccati cognouiſſet. Et licet aliqui Patres id annuere videantur, ut Leo, dicta Epiſt.23.& Hiero.ad Eph.5.& D.Aug.tract.9.in Ioan.& clarius D.Proſper loco cit. intelligendi tamen ſunt potius in facto rei ſic eſſe, non autem ex dicto Adȩ, quaſi ipſe Adam id ſic in particulari tunc intellexiſſet. Vnde illa uerba Adæ, coniunctionem tantùm Chriſti cũ
B Eccleſia, & humanæ naturæ aſſumptionem, per ſe & directè in communi ſignificabant. Ex re autẽ geſta, ſcilicet, quia Eua de latere Adam ædificata fuit, intelligunt Sancti, Eccleſiam quoq; ex latere Chriſti in Cruce dormientis ſuffoſſo, ædificatam fuiſſe, ac dimanaſſe.

Adã in ea reuelatione, nõ cognouit myſteriũ Crucis.

Q͠uo Doctores in hac materia loquentes intelligantur.

D. Leo.

D. Hierony.

D. Aug.

Verba Adȩ, tñ coniunctionẽ Chriſti cũ Eccleſia ſignificabant, Sãcti autẽ ex facto rei q̃a Eua de laterȩ dormiẽtis Adæ facta fuit, itelligũt Eccleſiã quoque formatã eſſe ex Chriſti latere ĩ cruce dormiẽtis.

CIRCA SECVNDVM.

Circa Secundum, An ſcilicet Adam in illo ſopore uiderit Diuinam eſſentiam? D.Aug.ſuper Gen.ad lit.c. ultimò dicit, Adam in illo ſopore, Curiæ Cœleſti interfuiſſe. *Illa* (inquit) *ecſtaſis quam Deus immiſit in Adam ut ſoporatus obdormiret, rectè intelligitur ad hoc immiſſa, ut & ipſius mẽs per ecſtaſim particeps fieret tanquam Angelicæ Curiæ, & intrans in Sanctuarium Dei, intelligeret nouisſima.*

Adam in illa extaſi ingreſſus eſt curiam cȩleſtẽ, ex D. Auguſt

Diuus Gregorius lib.4.Dialog.cap.1. *Poſtquam* (inquit) *de Paradiſi gaudijs culpa exigente, expulſus eſt primi humani generis parens, in huius cæcitatis atque exilij quam patimur venit ærumnam: quia peccando extra ſemetipſum fuſus, iam illa Cœleſtis Patriæ gaudia quæ prius contemplabatur, uidere non potuit. In Paradiſo quippe aſſueuerat homo uerbis Dei*

Adam in ſtatu innocentiȩ cõtemplabat̃ cȩleſtia gaudia, ex D.Gregorio.

 perfrui,

perfrui, & beatorum Angelorum ſpiritibus, cordis mundicia, & celſitudine uiſionis intereſse. Sed poſtquam huc cecidit, ab illo quo implebatur mentis lumine receſsit. Ex cuius uidelicet carne, nos in huius exilij cæcitate nati, audimus quidem Cæleſtem eſse Patriam; audimus eius ciues Angelos Dei; audimus eorundem Angelorum Socios ſpiritus Iuſtorum, et perfectorũ; Sed carnales quique, quia illa inuiſibilia ſcire non ualent per experimentum, dubitant utrum ne ſit quod corporalibus oculis non uident. Quæ nimirum dubietas in primo parente eſse non potuit; quia exclusus Paradiſi gaudijs, hoc quod amiſerat, quia uiderat recolebat. Hæc Gregorius. C

Adã in ſtatu Innocẽtię obdormiuit ĩtuitu incõmutabilis veritatis ex D. Bern.

D. Bernardus, ut ſupra citauimus, Serm. 2. Septuageſimæ, inquit. *Adam in ſtatu illo innocentiæ obdormiuiſſe intuitu incommutabilis ueritatis.*

Adam nõ vidit in illa extaſi eſſentiam Diuinam ſm cõem ſtatũ illius vitę. ex D. Tho

Ratio dicti.

D. Thom. 1. par. quæſt. 94. articu. 1. decidens hanc quæſtionum (non enim leuiter eam tetigit, aut indeciſam reliquit, ut uult Bagnes 1. p. quæſt. 12. ar. 11. dubio 2.) dicit, *Adam non uidiſſe eſſentiam Diuinam, ſecundùm communem ſtatum illius uitæ; Quoniam uidentes eſſentiam Dei clarè, impeccabiles ſunt:* nec concedit *eum uidiſſe in raptu (ut Accidit in Moſe, & Paulo) quando Deus Geneſ. 2. miſit ſoporem in Adam.*

Et ſanè in hac re, probabilius eſt non uidiſſe, cùm ex ſcriptura id non deducatur, & Diuus Thomas, loco citato neque etiam in raptu Adam Deum uidiſſe niſi dubitatiuè dicat. Immò in ſolutione ad 3. dicit. *Adam vidiſſe Deum in ænigmate.* Nec eſt ſimilis inſtantia, quæ affertur de Moſe & Paulo, cùm ex ſcripturis ſatis probabiliter habeatur, eos in raptu Diuinam eſſentiam uidiſſe. De illo enim habetur Exod. 33. *Oſtendam tibi omne bonum.* & Num. 12. clarius. *Si quis* (inquit Dominus) *fuerit inter uos Propheta Domini, in uiſione ap parebo ei. At non talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt: ore enim ad os loquor ei, & palàm, & non per ænigmata, & figuras Dominum uidet.* De hoc autem, id eſt de Paulo, arcana audiuiſſe uerba, & in tertium cęlum raptum fuiſſe 2. Corinth. 12. idem met Paulus de ſe ipſo teſtatur. Quod etiam grauiſſimi, ac doctiſſimi Patres aſſeruerunt, ut Baſil. homil. 1. Exameron, Ambroſius, lib. 1. Exame. cap. 2. & ſuper Epiſtolam, 2. ad Corinth. capit. 12. D. Anſel. ſuper prædictum locum Pauli. Sed præ omnibus audactius D. Auguſt. lib. 12. ſuper Geneſ. ad litte. cap. 27. & 28. & Epiſtola, 118. ad Paulinam, & Serm. 46. ad Fratres in hęremo, Hugo de Sancto Victore, ſuper eundem locum Pauli, quæſt.

Exod 33.
Num. 12.

2. Corin. 12.

D. Baſil.
D. Ambroſ.

D. Anſel.
D. Aug.
Hugo.

D. Tho.

A li, quæſt.34.& D.Thom.1.par.quæſt.12.articu.9.ad 2.& 2.2. quæſt.174.artic.4.& quæſt.175.artic.3.& in quæſtionibus de uerit. quæſt.10.artic.11.in corp.& quæſt.12.artic.9.ad 2. & 2. Corinth.12.lect.1.& ſuper Iſa.6.& Durandus, in 4. diſt. 49. quæſt.6.Et Lyranus,in 2.ad Corin.dicto capite.12.cui etiam ſubſcribit Caietanus, in Commenta. ſuper 2. 2. quæſtio. 175. articu. 3. Quanuis ſuper capit. 12. numero, contrarium teneat. Duran. Caiet. D. Hieron. D.Chryſoſt.

Et licet aliqui Sancti Patres oppoſitum affirment, ut Hierony. lib.3.contra Pelagia. prope finem, & ſuper capit. 6 Iſa. D.Chryſoſ.homil.14.ſuper Ioan.& ſuper Epiſtolam 2. ad Corinth.cap.12.Gregorius Nazia.lib.2.ſuæ Theologiæ in exordio. Cyrillus ſuper Ioan.lib.1.cap.22.Dionyſ. Areopa. lib. de myſtica Theologia cap.1.& Gregorius Magnus, lib.18.Moral.cap 37. & 38.& Euariſtus Ponti. in ſua Epiſto. decretali, tractans illa uerba Pauli 1.ad Timoth.6. *Lucē habitat inacceſſibilē*: licet inquam atque etiam fortè alij in hanc ſententiam deſcendant; contrariam tamen Abulenſis, ſuper cap. 5.Matth. quæſt.47. communiorem eſſe aſſerit. Fuit igitur & Moyſi,& Paulo ex Diuino illis priuilegio conceſſum; Quemadmodum etiam Beatiſſimæ Virgini Matri Dei interdum conceſſum fuit, ut claro Diuinæ eſſentiæ intuitu D.Greg.Nazian. D Cyril. D. Diony. areopa. D Greg. magnus 1.Timoth 6. Abulenſ.

C

B frueretur. Cyprianus Serm. de Natiuitate innuit hanc gratiam habuiſſe Virginem in die quo peperit Saluatorem ijs uerbis.*Vnde*(ait) *& Matri plenitudo gratiæ debeatur,& Virgini abundantior gloria, quæ carnis,& mentis integritate inſignis,ſpirituali,& corporali,intus,et extra Chriſti præſentia fruebatur.* Idem Ecchius affirmat,Serm. 3.de aſſumptione B.Virginis,homil.3. Marię virgini aliqſi conceſſum fuit, ut claro Diuinæ eſſentiæ intuitu fruéretur, ex D. Cypria. Ecchius.

Rupertus Abbas,in Cantica,lib.3.explicans illa uerba, *oculi tui columbarum*,idem aſſerit dicens. *Hæc uera pulchritudo eſt, abſque eo quod intrinſecus latet, quod ſolus in te Deus uidet: nobis autem quia inexpertum, idcirco ineffabile, imò & incogitabile eſt.Si enim quiſpiam teſte Deo, uel conſcio nō mentiens dixit, raptum ſe fuiſſe in Paradiſum, ſiue uſque ad tertium cœlum, ita ut neſciat ſiue in corpore, ſiue extra corpus raptus fuerit, et audiuiſſe arcana uerba, quæ non licet homini loqui: quanto magis tu Regina Cœlorum, per ſæpè Cæleſtibus interfuiſti, quippe quam et circumſteterunt obſtetricum uice gloriam Deo concinentes Angeli: inter hac didiciſti, vel aſſequuta es aliquid, quod latet, et latere nos debet?* Hæc Rupertus. Rupertus. Beatæ virginis laudes ex D.Bernar.

Idem habet Bernardus ſuper *miſſus eſt*, homil.4. ante me

dium ijs uerbis. *Quis enim excepta fortaſsis illa, quæ hoc ſo-la in ſe felicißimè meruit experiri; intellectu capere, ratione diſcernere poſsit, qualiter ſplendor ille innacceſsibilis, Virgineis ſeſe uiſceribus infuderit, et ut illa innacceſsibilem ad ſe ferre potuiſſet, de portiuncula eiuſdem corporis cui ſe animatè contemperauit, reliqua maſsæ umbraculum fecerit? Et fortaßè propter hoc maximè dictum eſt: Obumbrabit tibi, quia res nimirum in Sacramento erat, & quòd ſola per ſe Trinitas in ſola, et cum ſola Virgine uoluit operari, ſoli datum eſt noſſe, cui ſoli datum eſt experiri.* C

D. Antoni. ait Virgini I par tu fortè à Deo datũ eſſe, ut clarè myſteriũ Incarnationis uideret.

Hoc ſentit etiam D. Antoni 4. par. tit. 15. cap. 17. §. 1. *fortè enim* (ait) *in ipſo conceptu uel partu, ſibi datum eſt ad horam, ut uideret clarè myſterium incarnationis, ſicut & Paulus uidit Deum in raptu.*

D. Athanaſij opinio.

Miror equidem Diuum Athanaſium, Serm. de Sanctiſſima Deipara circa medium, negaſſe B. Virginem in die Incarnationis, Verbum Dei, ſecundùm ſimplicem naturæ ſuæ proprietatem, clarè uidiſſe; cùm ipſemet in quæſtionibus ad Antiochum Principem. quæſt. 12. concedat, eandem, in die Incarnationis clarè, & in ſe Gabrielem Angelum ſibi Incarnationis myſterium nunciantem conſpexiſſe. *Sola* (inquit) *Sancta Deipara Virgo, nudam eſſentiam Gabrielis Archangeli, ut eſt, contemplata eſt.* D

D. Benedict' in illa uiſione qua Diuinam eſſentiã vidiſſe dicitur, reuera eã non vidit.

Nec huiuſmodi priuilegium uidẽdi eſsentiam Diuinam in hac uita, ad aliquem aliorum Sanctorum (exceptis ijs quos ſupra numerauimus) extendendum eſt. Qui enim exiſtimant Diuum Benedictum in illa uiſione qua uidit totum mundum (ut ait Gregorius libro 2. Dialo. capit. 35.) uidiſſe Diuinam eſſentiam, falluntur. *Illa enim uiſio* (ut efficaciter probat D. Tho. in quodli. 1. ar. 1.) *non fuit habita in Diuina eſſentia; ſed per illuminationẽ quandã extra illã. Quãdo n. uidit, nec uitæ huic funditus mortuus erat, nec à corporeis ſenſibus alienatus, ut accidit Paulo. Quòd ex eo patet: quia dũ adhuc in illa uiſione perſiſteret, alium ad idem uidendum aduocauit,* vt idem Gregorius refert.

D. Grego.

Ratio dicti.

Dicta ſanctorum Patrũ in hac materia quõ ſint intelligenda.

Ex ijs conſtat, Adam in immiſſo illo ſopore, Deum non uidiſſe. Patres verò qui contrarium affirmare videntur, ſi rectè inſpiciantur, nil aliud affirmant, niſi quia maximas habuit cæleſtes reuelationes, & multa ei Diuina myſteria fuerint diuinitus reuelata, vt fuit caſus Angelorum (ut uult Catharinus in Geneſim) & alia multa. Vnde Augu. lib. 2. in Geneſ. ad litteram ait, *quòd fortaſſis, Deus Primis hominibus antea loquebatur, ſicut cum Angelis loquitur, ipſa incommu-*

Deus (ex D. Aug.) primò loquebaĩ hominib' in ſtatu Innocẽtiæ ſicut Angelis.

tabili

A *tabili veritate illuſtrans mentes eorum*. atque hæc de ſecundo dubio.

TERTIVM DVBIVM.

QVoad tertium dubium principale, cur potius Eua facta ſit ex coſta lateris Adæ, quàm ex alia eius parte, & in quo ſtet propria Analogia inter Euam, & Eccleſiam? Circa primum dicimus, Quòd mulier ex coſta quadam viri verè facta ſit, cùm dicat clarè tex. Gen. 2. *Tulit ergo vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea, & edificauit Dominus Deus coſtam quam tulerat ab Adā, in mulierem*, & Eccleſiaſtici 13. *Creauit Deus de terra hominem, & ex ipſo adiutorium ſimile ſibi*, & 1. Cor. 11. *Mulier ex viro*. Prima mulier ex coſta viri facta eſt. Gen. 2. Eccl. 13. 1. Cor. 11.

Peccarunt in hoc Hæretici Origeniſtæ, Euam ex Adamo formatam eſſe negantes, vt refertur in 6. in generali Synodo, quę fuit Cōſtantinopolitana, 3. actione 11. & 13. in Epiſt. Sophronij Patriarchæ Hieroſolymita. poſt medium. Epiphanius in Epiſtola ad Ioannem Hieroſolymitanum circa medium. Hos hæreticos, eorumq; pariter originem repræhendit. & D. Hieronym. in Epiſt. ad Pammachium, in Origenem inuehitur, quòd allegoricè tantùm prima tria Geneſeos capita fuerit interpretatus. Sed hanc veritatem ex coſta lateris Adami mulierem formatam fuiſſe, idem Hierony. in Epiſt. ad Philemonem, vt articulum fidei credendum eſſe aſſerit, ijs verbis. *Non poteſt quiſque credere in conditorem Deum, niſi prius crediderit de Sanctis eius vera eſſe quæ ſcripta ſunt: Adam à Deo plaſmatum, Euam ex coſta illius, & latere fabricatam: Enoch translatum: Noe naufrago ſolùm orbe ſeruatū.* Origeniſtarū hæreſis. D. Epiph. D. Hieron. B Quòd mulier fuerit formata ex coſta Adæ, credendū eſt, ut articulus fidei, ex D. Hieron.

Præterea Auguſt. lib. 9. ſuper Geneſ. ad litte. cap. 15. Euam ex Adami coſta extractam affirmat dicens. *Formare autem, vel ædificare coſtam, vt mulier eſſet, vſque Adeò non potuit, niſi Deus, a quo vniuerſa natura ſubſiſtit*. Item 12. de Ciuit. Dei, cap. 23. ait. *etiam coniugem illi in adiutorium generandi ex eius latere oſſe detracto, fecit Deus*. & paulò inferius. *Manus* (ait) *Dei, potentia Dei eſt, qui etiam viſibilia, inuiſibiliter operatur. Sed hac fabuloſa potius, quàm vera eſſe arbitrantur, qui virtutem, & ſapientiam Dei, qua nouit, & poteſt etiam ſine ſeminibus ipſa certè facere ſemina, ex ijs vſitatis, & quotidianis metiuntur operibus*. D. Aug.

Idem Theodoretus habet, q. 30. in Geneſ. & Clemēs V. in Conc. Viennenſi, & habetur in Clementina vnica, de ſumma Trinit. & fide Cathol. & Innocentius Tertius, In capit. Theodor.

gaude-

gaudemus, de diuortijs, ex eo quòd vna coſta in unam fœminam fuit conuerſa, pulchrè deducit, abſonum, & Chriſtianæ Religioni inimicum eſſe, plures habere vxores. C

Vnde deducatur, abſonū eſſe à Chriſtiana Religione plures habere vxores.

Huic aſſertioni fauent quoque non iniocundæ, nec incōgruæ rationes, quæ tanguntur à D.Tho.1.par.q.92.artic.2.& 3.& D.Bonauent.in 2.d.18.quæſt.1.& 2. *Decuit enim* (inquit D.Tho.) *ex viro fieri propter quatuor*.

D. Tho. D Bonau. Mulier facta eſt à uiro propter quatuor. Primo.

Primò. *Vt in hoc primi hominis dignitas reluceret, & in hoc ſecundùm Dei ſimilitudinem eſſet. Sicut enim Deus eſt principium totius vniuerſi; ſic & vir primus, totius ſpeciei humanæ eſſet principium, iuxta illud Pauli act.17.& ex ipſo fecit omne genus hominum*.

Secundò.

Secundò. *Vt eo nomine, maior, & diuturnior eſſet viri erga mulierē amor: cui ideò inſeparabilius adhæreret, dum eam ex ſe productā eſſe cognoſceret: vnde dicitur Geneſ.2. de viro ſumpta eſt; quamobrem relinquet homo patrem, & matrē, & adhærebit vxori ſuæ*. Quod proſequitur fusè Baſyl. in exordio, lib. de Virginitate.

Tertiò.

Tertiò. *Vt in domeſtica vita, & politica, vir caput mulieris dignoſceretur, eique vti ſuperiori ſubeſſet, & ab eo dependeret.*

Quartò.

Quartò. *Ob ſacramenti illius myſterium magnum. Eccleſia enim à Chriſto principium erat aſſumptura*.

De coſta verò ſiue ex latere quæ nec ſupremum, nec infimū in corpore locum optinet, decuit quoque formari mulierem. cū vt ſocietas coniugalis deſignaretur. Non enim de capite formari debuit cùm viro mulier non deberet dominari, nec de pedibus, cùm nec à viro conculcari, ac ſeruæ inſtar deſpici deberet, tum quia mulier protectione, ac tutela viri indiget, vt ab eo defendatur, ſicut coſtæ inter brachia proteguntur. Et ſextò propter ſacramentum. Ex latere enim Chriſti, ex quo ſacramenta fluxerunt, Eccleſia formata eſt. D

Cur mulier non de capite nec pedibus, ſed de coſta facta ſit.

Multiplex eſt proportio, & analogia inter Euam, & Eccleſiam.

In quibus autem ſit conueniens Analogia, & proportio in formatione Euæ, & Eccleſiæ, in cuius gratiam ſuperiora tractauimus, multis eſſet proſequendū rationibus. Sed quoniam hæc Prædicatoribus relinquuntur; ideò adiectis paucis ſelectioribus, dubium diſſoluemus. Stat autem proportio inter Euam, & Eccleſiam.

Prima, quoniā utraq; ex uiri latere ędificata eſt. Variæ opiniones, ex quo latere Eua fuerit ædificata.

Primò. Quoniam vtraque ex latere viri ędificata eſt, vt cō muniter volunt Patres. An autem ex ſiniſtro latere, vel ex dextro fuerit Eua formata, nihil certi ex ſacra pagina poſſumus elicere.

Putant aliqui, ex ſiniſtro: cuius rei reddunt moralem rationem. Quoniam cū cor (qui eſt fons amoris) ad ſiniſtram

uergat,

A vergat,indicat ſummum amorem , conſenſum animorum, nimiamque beneuolentiam,quę inter virum,& vxorem eſſe debet. Sed hæc ſanè ratio,non admodum perſuadet.Quoniam omnis virtus quę à corde dimanat,caloris nempe,facultatis progreſſiuæ atq; amoris,primariò,ac vehementius dextræ parti tribuitur,quàm ſiniſtræ. Vnde magnitudo amoris potius ex dextra petenda eſſet.

Pererius in commentar.ſuper Geneſ.lib.4. diſput. de formatione Euæ ex Adamo,quæſt.4. Tres alias affert rationes, quibus ſibi perſuadet, ex ſiniſtro latere mulierem eſſe formatam.

Pererij Rationes.

Prima eſt.Quoniam cùm ſexus fæmineus infirmior ſit virili,ex latere quoque infirmiori,vt eſt ſiniſtrum, formari debuit.Quo factum eſt,vt temperamentum mulieris frigidius, ac imbecillius ſit.

Prima.

Altera eſt.Quòd mares concipiuntur in dextro laterę,fæminæ autem in ſiniſtro.

Secunda.

Tertia. Quoniam ſiniſtrum latus ignobilius eſt dextro, nec ſine eius auxilio ſeſe poteſt ſubrigere,ac ſuſtentare.

Tertia.

Verùm hæ rationes,rem hanc nec probabilem reddunt. Primò.Quoniam in Euæ formatione,non eſt naturalem humanæ generationis modum ſequtus Deus. Tum etiam, B quia non ſequitur ex ſiniſtra parte formatam fuiſſe mulierem, eò quòd ſiniſtra ſit ignobilior, & infirmior; quoniam ſic, potius formata eſſet ex inferiori parte hominis, vel ex molli carne.

Pererij opinio confutatur.

Perfacilè Oleaſter in obſeruationibus ſuper Geneſ. hanc difficultatem effugiſſet,cùm putauerit,Deum ab Adam duas aut plures coſtas ex duobus lateribus, iuxta alui vacuum detraxiſſe;at id expreſsè eſt contra Geneſim 2.vbi dicitur. *Tulit vnam de coſtis eius,& repleuit carnem pro ea*. Vnde Tertullianus,lib. 1.ad vxorem, unicam uxorem eſſe habendam Probat dicens: *Nam & Adā vnus Eua Maritus,& ſua una uxor illius,vna Mulier,una Coſta*.

Secunda proportio inter Eccleſię, & Euæ productionē, quia vtraq; ex dormientē ædificata eſt.

Secunda proportio, ſeu conuenientia inter Euam, & Eccleſiam eſt, quòd utraque ex dormiente ædificata eſt. Quod proſequitur Auguſt. tract. 9. ſuper Ioan. ijs uerbis. *Dormit Adam,vt fiat Eua,moritur Chriſtus,ut fiat Eccleſia.*

D. Aug.

Sed pręclarum ſanè annotauit Tertulia.lib.de anima,c.25. circa Adæ dormitionem, quòd ſcilicet, Adam primò dormiuit,quam laborauit. *Adam* (inquit) *ante ebibit ſoporem, quàm ſitit quietem,ante dormit,quam laborauit,imò quàm & edit, imò quàm & profatus eſt: at videant naturalē iudicem ſom-*

Adam prius dormiuit, ą laborauerit, Chriſtus verò prius laborauit, & poſtea dormiuit. ex Tertull.

ſomnum omnibus naturalibus principaliorẽ, inde deducimur C *etiam imaginem mortis iam tunc eum recenſere: ſi enim Adã de Chriſto figuram dabat; ſomnus Adæ mors erat Chriſti dormituri in mortem: vt de iniuria perinde lateris eius, vera mater viuentium figuraretur Eccleſia.* Hæc ille. Sed e contra ſanè accidit ſecundo Adę Chriſto, qui prius laborauit, quàm dormiuerit: prius ſitiuit, clauis in ligno confixus, quàm morte Crucis requieuerit.

Deus Adæ vigilanti non extraxit coſtam propter tres cauſas.

Sed quæret aliquis hoc loco. Nonne poterat Deus vigilanti coſtam educere, fæminamq; formare?

Magiſter ſentent. in 2. d. 18. & ibi ſcholaſtici dicunt, id ob tres cauſas factum fuiſſe.

Prima. Vt intelligeretur quàm ſine vllo doloris ſenſu fuiſſet Adæ coſta detracta, quippe cùm ea detractio ne à ſomno quidem eum excitaſſet.

Præterea. Vt in hoc Dei omnipotentia maximè oſtenderetur, quæ ſic potuit leniter ſeparare coſtam, vt natura non amitteret quietem. Et tandem propter ſacramenti ſignificationem. Quæ omnia pulchrè Auguſtinus loco cit. his verbis complexus eſt. *An fortè* (inquit) *ne doleret latus quando coſta detracta eſt, propter hoc opportebat vt ille dormiret? Quis eſt qui ſic dormiat, vt ei oſſa non euigilanti euellantur? An quia* D *Deus euellebat, propterea homo non ſentiebat? Poterat ergo & vigilanti ſine dolore euellere, qui poterat dormienti.*

Theodor.

Theodoretus, q. 30. in Geneſim, aliam affert rationem: *ne* (inquit) *id eſſet cauſa horroris, & perturbationis in Adamo. Quoniam ſi factum hoc fuiſſet eo vigilante, & nihil doloris ſentiente, viſum fuiſſet ei ſpectrum aliquod, aut Phantaſma, aut fuiſſet ei quaſi ænigmatica viſio: ſi verò fuit cũ dolore, repugnat ſtatui innocentiæ, in quo nullus futurus erat dolor. Quod virtute Diuina ſuſpendente actum ſecundum vis ſenſitiua in ſenſu tactus Adæ, fieri potuit, non autem ob hebetationem, vel ſtupefationem ſenſuum*, vt ſentire videtur Toſtadus, ſuper cap. 13. Geneſeos. q. 354. Sic igitur in ſomno, Adæ coſta detracta fuit, vt accomodatius myſterio conueniret.

Cur Adæ in ſomno detracta fuit coſta.

Tertia proportio, quòd vtraq; facta ſit ex coſta.

Tertia proportio eſt, quòd vtraque ex coſta facta eſt. Non enim Eua ex molli carne, vel ex nudo oſſe fabricata fuit; ſed ex oſſe carne veſtito: quod ſignificauit Adam dum dixit, hoc nũc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Dicitur autem Euam factam fuiſſe potiſſimum de oſſe, quoniam plus de oſſe, quàm de carne coſta participauit, & hoc conuenienter: vt oſtenderetur, virum mulieri omnem fortitudinem communicare. Vnde Auguſtinus de Geneſi contra Manichæ. lib. 2.

Cur Eua potiſſimũ dicat formata de coſta.

D. Auguſt.

A lib. 2. cap. 12. dicit, *Os de oſſibus propter fortitudinem*, & lib. 9. de Ciuit. Dei, c. 18. *mulier* (inquit) *per virum firma facta eſt, tanquam eius oſſe firmata: ille autem propter ipſam infirmus, quia in locum coſtæ, non coſta, ſed caro ſuppleta eſt.* & clarius tract. 15. in Ioan. *Non detraxit* (inquit) *carnem ut faceret mulierem, ſed detraxit os, & detracto oſſe formata eſt mulier, & in locum oſſis, caro adimpleta eſt. Poterat pro oſſe os reddere, poterat ad faciendam mulierem non os, ſed carnem detrahere, quid igitur ſignificauit? Facta eſt mulier in coſta tanquam fortis: factus eſt Adam in carne, tanquam infirmus. Chriſtus, & Eccleſia. Illius infirmitas, noſtra eſt fortitudo.*

Ita Eccleſia ex Chriſti coſta firmitatẽ, robur, & ſtabilitatem nacta, cùm ex ſe infirma eſſet, omnem à Chriſto fortitudinem accepit. Vnde dicitur ædificata: ædificatio ſiquidẽ, opus eſt ſtabile, & firmum, iuxta illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Hinc Martyrum in ſuis tormentis fortitudinem videmus. Quippe qui cùm ex ſecundi Adæ fuerint oſſe formati, ſtrenui, fortes, atq; hilares ad martyrium percurrebant. Vnde Actor. 5. dicitur, *Ibant gaudentes à conſpectu Concilij, quoniã digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliã pati.* Non ſic autem videmus eſſe ſecundum Adamũ Chriſtum Dominum: quinimò B (fortitudinis ei coſta ſublata) imbecillis redditus eſt in tantum, vt poſitus in Agonia non abundè modò ſanguine profuderit, ſed ab Angelo etiam debuerit conſolari; ut quam de fœmina carnem pro coſta ſumpſerat, demonſtraret.

Ex oſſe viri Chriſti facta eſt fortis Eccleſia. Chriſtus autẽ pp aſſumptã carnem debilis factus eſt.

Matth. 16.

Martyres cur in ſuis tormẽtis erant fortes.

Actor. 5.

Chriſtus pp aſſumptã carnẽ, iã debilis effectus eſt, ut ab Angelo fuerit conſolatus.

Quarta inter Euam, & Eccleſiam proportio eſt, quoniam vtraq; eſt coniux. Vnde Paulus ait: *Viri diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*, & 2. Cor. 11. *deſpondi enim uos uni uiro, uirginem caſtam exhibere Chriſto*. De cuius coniugij Chriſti, & Eccleſiæ excellentia, nõ minus pulchrè, quàm dulciter, ac melliflue loquitur Auguſtinus, libro 2. de Simbolo ad Cathecumenos, cap. 6. in principio, ijs verbis. *Quid reſtat inueniri, niſi ut procedat uelut ſponſus de thalamo ſuo? accipiat ſponſus ſponſam, quæratur, inueniatur quæ ei coniungatur. non eſt ſolus homo; ſed Deus eſt, et homo. Quæratur quæ ei coniũgatur. Qualis eſt de qua natus eſt, talis ei inueniatur, quæ et matrem reddat fæcundam, et uirginem ſeruet intactam: filius permanentis uirginis uirginem manſurã accipiat?* & paulò poſt. *Aſcendit* (inquit) *ſponſus noſter thalamum ſui lignum, aſcendit ſponſus noſter thalami ſui lectum. Dormiat moriendo, aperiatur ei latus, et Eccleſia prodeat uirgo: ut quomodo Eua facta eſt ex latere Adæ dormientis; ita et Eccleſia forme-*

Quarta proportio inter Euã, & Eccleſiam, quòd utraque eſt coniux.

2. Cor. 11.

D. Aug. melliflua ſententia de Eccleſiæ diſponſatione cum Chriſto.

formetur ex latere Chriſti in Cruce pendentis. Percuſſum eſt C *enim ei latus (ut Euangelium loquitur) & ſtatim manauit ſanguis, & aqua, quæ ſunt Eccleſiæ gemina ſacramenta; aqua, in qua eſt ſponſa purificata, ſanguis, ex quo inuenitur eſſe dotata.* & paulo inferius. *Exulta, exulta ſponſa Eccleſia, quia niſi iſta in Chriſto facta eſſent, tu ab illa formata non eſſes: uenditus redemit te, occiſus dilexit te: & quia te plurimum dilexit, mori uoluit pro te. O magnum ſacramentum huius coniugij, o quàm magnum myſterium huius ſponſi, & huius ſponſæ, non explicabitur digne humanis uerbis. De ſponſo ſponſa naſcitur, & ut naſcitur, ſtatim illi cōiungitur; & tūc ſponſa nubit, quando ſponſus moritur, & tunc ille ſponſæ coniungitur, quando à mortalibus ſeparatur.* Hæc ille.

Dialogus inter Eccleſiã, & Synagogã ex D. Aug.

Cuius mirabilis coniugij præſtantiam idem Auguſtinus in Dialogo de altercatione Eccleſiæ, & Synagogæ, paulò poſt medium, tomo 6. deſcribit. Cū enim Eccleſiæ quod agreſtis & ruſtica eſſet, Synagoga improperaret, talibus Eccleſiam verbis reſpondentem introducit. *Audi* (inquit) *Synagoga, audi uidua, audi derelicta: ego ſum quod tu eſſe non potuiſti, ego ſum Regina, quæ te de regno depoſui, ego ſum ſponſa, quæ dereli ctis idolis, de ſylua, et de monte deſcendi: ut ait Patriarcha tuus, Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni quem benedixit Dominus. Unde uenis Virgo cum lacte, cum floribus intemerata iuuencula, opaco de nemore, ciuis ſimplex, læta pallio niuali compoſita? Sponſus meus præcioſus præ filijs hominum, Rex regum, qui caput meum mitra compoſuit, ac me protinus purpurauit, uenientem excepit.* Hæc ille. D

Dignitas mirabilis deſpōſationis Eccleſiæ declaratur ab eodem Aug.

Cuius ſponſæ mirabilem dignitatem declarans, ac magnificans idem Auguſtinus, in pſal. 122. tomo 8. enunciat, dum ex ancilla ſponſam effectam fuiſſe narrat. *Ipſa autem ancilla* (ait) *magnam dignitatem inuenit apud Deum. Uxor facta eſt, ſed donec ueniat ad amplexus illos ſpiritales, ubi ſecurè perfruatur eo quem dilexit, & cui ſuſpirauit in iſta diuturna peregrinatione: ſponſa eſt, & accepit arram magnam, ſanguine ſponſi, cui ſecura ſuſpirat. Nec ille dicitur, noli amare: quomodo dicitur aliquando Virgini iam deſponſatæ, & nondum nuptæ, & iuſtè dicitur, noli amare, cùm facta fueris uxor tunc ama. Rectè dicitur, quia præproperum, & præpoſterum deſiderium eſt, & non caſtum amare eum, cui neſcit an nubat. Poteſt enim fieri ut alius ſponſet, & alius ducat uxorem. Quia uerò nullus eſt alius qui Chriſto præponatur, ſecura amat iſta, & antequam illi adiungatur, amet, & de longinquo ſuſpiret, & de longinqua peregrinatione: ſolus ducet, quia ſolus talem arram dedit. Quis*

enim

A *enim poteſt ſic ducere, vt moriatur pro ea quam vult ducere? ſi enim mori pro ea quã vult ducere voluerit, non erit qui ducat. Securus autem ille pro ſponſa mortuus eſt, quam reſurgens erat ducturus*. Hæc Auguſtinus.

Cuius Eccleſiæ virginitatem, mirabiliter idem Auguſt. in ſermonibus de tempore, ſerm. 21. de natali Domini in fine, ijs verbis exponit. *Humano* (inquit) *coniugio ſponſo fœmina traditur, vt virgo iam non ſit. Eccleſia verò virgo non eſſe poſſet, niſi ſponſum cui traderetur, filium Virginis inueniſſet. Eccleſia igitur eſt ſponſa Chriſti, ſuo de latere emanata. Nec ſine ſanguine hoc potuit coniugium celebrari*. Vnde coniugium illud inter Moſen, & Sephoram non potuit perdurare, niſi mediante ſanguine, dum ipſa clamauit ad virum, dicens, *ſponſus ſanguinum tu mihi es*, quaſi non potuiſſet ipſorum perdurare conſortium niſi plurimus ſanguis effluxiſſet, nil aliud certè ſignificare voluit, quàm futurum aliquando fore, vt inter Chriſtum, & Eccleſiã, non aliter quàm plurimo in Cruce emanato ſãguine cõiugiũ ineffabile celebraretur.

Spõſa Eccleſia, virgo eſſe nõ poſſet, niſi ſpõſum cui traderetur ſi lium Virginis inueniſſet ex Aug.

Nota p concionatorib.

Exod. 4.

Deſponſatio Xpi cũ Eccleſia, fuit mediãte ſanguine.

Quinta inter Euã, & Eccleſiã proportio eſt, quòd vtraq; eſt à Deo immediatè. Sic habet Tertullianus, lib. 5. aduerſus Marcionem in Epiſtola ad Laodicenos ad calcem, dicens. *Laborabo & ego nunc eundem Deum probare. Maſculi, & Chriſti, mulieris, & Eccleſiæ, carnis, & Spiritus: ipſo Apoſtolo*
B *ſententiam Creatoris adhibente, imò & deferente, Propter hãc relinquet homo Patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna?*

Quinta proportio Eccleſiæ, & Euæ ẽ, quòd utraq; immediatè ẽ à Deo. Tertull.

Quòd autem Eua fuerit immediatè ſine Angelorum miniſterio à Deo producta, clarè demonſtrat Auguſtinus lib. 9. ſuper Geneſ. ad litte. cap. 15. tomo 2. & ſi non neget, quin in ea re, miniſterium aliquod ab Angelis Deo potuerit exhiberi. Eius verba ſunt hæc. *Quæritur quemadmodum ſit ſoporatus Adam, coſtaque eius ſine vllo doloris ſenſu à corporis cõpage detracta ſit. Hæc enim fortaſſè dicantur, potuiſſe per Angelos fieri. formare autem, vel ædificare coſtam vt mulier eſſet, uſque adeò non potuit niſi Deus, à quo uniuerſi natura ſubſiſtit, ut ne illud quidem carnis ſupplementum in corpore uiri, quod in illius coſta ſucceſſit locum, ab Angelis factum eſſe crediderim*. Idem habet D. Tho. 1. p. q. 92. ar. 4.

Eua immediatè, & ſine Angelorum miniſterio à Deo pducta fuit, ex D. Auguſt.

Supplemẽtũ carnis p oſſe in Adã immediatè fuit a Deo, nõ mediantibus Angelis.

Sexta inter Euam, & Eccleſiam proportio eſt, quòd vtraq; eſt mater viuentium. Et de Eua quidem patet Geneſ. 3. *Vocauit enim Adam uxorẽ ſuam Euã, eò quòd mater eſſet cunctorum uiuentiũ*; de Eccleſia verò patet ex dictis Sanctorum. Sic enim appellauit eam D. Proſper lib. de promiſſionibus,

Sexta pportio, qđ utraque ẽ mater uiuentium.

D. Proſper.

& præ-

D. Aug.

& prædictionibus Dei, parte prima, cap. 1. & Auguſt. de im- C
mortalitate animæ, cap. 33. tomo 1. & lib. 1. de moribus Ec-
cleſiæ Catholicæ, cap. 30. & ſuper Apocalip. homil. 9. tomo 9.
Eccleſia ſemper in cruciatu parit Chriſtum per membra. dicens. *Per omne tempus quotidie parit Eccleſia, in proſperis, & in aduerſis, et Draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, ut cùm peperiſſet filium eius deuoraret. Semper enim in cruciatibus parit Eccleſia Chriſtum per membra.* & lib. 3. de Symbolo ad Cathecumenos eodem tomo, mel. iſtuis ſanè uerbis
Pulchræ antithitaſes, ſeu contra poſitiones. idem ijs uerbis proſequitur. *Iiſdem gradibus quibus perierat humana natura, à Ieſu Chriſto Domino noſtro reparata eſt. Adam ſuperbus, humilis Chriſtus per fœminam mors, per fœminam uita: per Euam interitus, per Mariam ſalus: Illa corrupta, ſequuta eſt ſeductorem, hæc integra peperit Saluatorem. Illa poculum à ſerpente propinatum, libenter accepit, et Viro tradidit, ex quo ſimul mererentur occidi, hæc gratia Cœleſtis deſuper infuſa, uitam protulit, per quā caro mortua poſſit reſuſcitari. Quis eſt qui hæc operatus eſt, niſi Virginis filius, et Virginis ſponſus, qui attulit matri fœcunditatem, ſed non abſtulit Virginitatem? Quod contulit Matri ſuæ hoc donauit, et ſponſæ ſuæ: Deniq; ſancta Eccleſia quæ integra integro coniuncta eſt, quotidie parit membra eius & Virgo eſt.* Hæc ille.

Septima proportio eſt, quòd vtraq; in Paradiſo eſt condita. Septima proportio inter Euam, & Eccleſiam eſt, quòd vtraque in Paradiſo eſt condita. Et quidem quòd Eua forma- D
ta ſit in Paradiſo, indicat Ioſephus, lib. 1. antiquitatum, c. 1.
Ioſeph, Baſyl. Tertull. D. Tho. Baſilius, homil. 11. in Geneſ. Rupertus libro 2. de Trinitate, cap. 32. Tertullianus lib. 2. aduerſus Marcionem, & D. Tho. 1. par. quæſt. 102. artic. 4. ad 3. qui id non dignitati mulieris tribuendum eſſe aſſerit; ſed dignitati principij ex quo corpus eius formabatur.
Eua eodē die quo factus fuit Adā, & ipſa condita eſt, cōtra Catharinum. Et licet facta fuerit eadem 6. die, qua Adam (quidquid dicat Catharinus) & videtur annuere D. Tho. 1. par. quæſt. 72. artic. 3. quod patet ex Geneſ. 1. Vbi poſtquam dicitur, *creaſſe hominem, ad imaginem, et ſimilitudinem ſuam, maſculum, & fœminam*, vt indicaret eſſe eodem die, ſed interpoſita mora, in fine capitis adiecit, *& factum eſt ueſpere, et mane dies ſextus.*

Adam fuit principiū materiale & formale Eccleſiæ, licet Abel primus iuſtus à Sāctis nominetur. Ita Eccleſia in Paradiſo cœpit. Quamuis enim Abel primus pœnitentium à Ruperto appelletur in commentarium capitis 13. Oſeæ Prophetæ, vbi de pœnitentibus loquens, ait, *Horum in Cathalogo, primus eſt Abel, cuius ipſum nomen pœnitentiæ ſignificat lamentum, ab illo uſque ad ultimum electum, cuncti pœnitentiam agentes, et peccatores ſe eſſe confitentes (omnes enim in Adam peccauerunt) conſolationem iſtam accipiunt de manu mortis liberti, de morte redempti.* Et ab Auguſt. to-

mo 5.

Amo 5. Abel primus Iuſtus nominetur; tamen Adam qui primò in terreſtri Paradiſo fuit collocatus, principiũ fuiſſe materiale, & formale Eccleſiæ, nemo eſt qui dubitet. Materiale quidem; quoniam ipſe fuit primum indiuiduum de Eccleſia, cùm Christi fidem habuerit, & meritò primus Chriſtianus ab Epiphanio vocitetur in principio libri quem ſcripſit aduerſus Hæreſes, formale verò quia dum vixit, caput, rector, & inſtitutor hominum extitit. Verùm longè iam digreſſioni finẽ imponamus, & vltimum dubium: num tota hæc Moſis narratio hiſtorica ſit, vel parabolica, quod maximè ad rẽ noſtram facit, diſſoluamus.

D. Epiph. uocat Adam primũ Chriſtianũ, quia fuit primus q habuit fidẽ Xpi,

Caietanus, ſuper Geneſ. c. 2. tenet narrationem hanc Moſis nullo modo eſſe hiſtoricam, ſed parabolicam, & figuratã. *Nec eſſe* (inquit) *accipienda uerba prout ſonant, quoniam ſic falſa eſset narratio, ut patet in productione rerum ex nihilo per ſex dies. qua tamen omnia conſtat* (inquit) *unico inſtanti eſſe facta*. Similiter etiam dicit de loqutione colubri cum Eua, & de pœna ſerpenti à Deo inflixa.

Sed hæc Caietani aſſertio, erronea eſt in fide. Quod patet. Caiet. aſſertio, erronea eſt in fide.

Primò ex ſcriptura quæ dicit Gen. 2. *creauit Deus hominẽ, maſculum, & fœminam fecit eos*. & 1. ad Timothæum 2. *Adam enim* (inquit Apoſtolus) *primus formatus eſt, deinde Eua, & Adam non eſt ſeductus, mulier autẽ ſeducta in præuaricatione fuit*. & 1. Cor. 11. *non vir ex muliere, ſed mulier ex viro*.

Gen. 2. 1. ad Tim. 2. 1. Cor. 11.

B

Secundò, ex præcitatis Patribus, & Doctoribus, tum præcipuè ex Epiph. in Ancorato in Epiſt. reſponſiua, miſſa ad ſuperiores, vbi de hoc tractans ait, *ſi itaque non eſt Paradiſus ſenſibilis, non eſt fons, ſi non eſt fons, non eſt fluuius, ſi non eſt fluuius, non ſunt quatuor principia, non eſt Phyſon, nõ eſt Geõ, non eſt Tigris, non eſt Euphrates, ſi non eſt Euphrates non eſt ficus, ſi non ſunt folia, non eſt Adam, non eſt Eua, non eſt eſus, non comedit de ligno. Si non eſt Adam, non ſunt homines, & fabula eſt de cætero ipſa ueritas, et omnia allegoricè dicuntur. Eſt itaque Adam, ſumus enim ex ipſo, genus ipſius exiſtentes omnes per ſucceſſionem, et uidimus ipſum per multitudinem in ſucceſſione*. Hæc ille. D. Epiph.

Et probatur etiam à D. Hiero. in Epiſtola ad Philemonem. Vbi (vt ſupra vidimus) tanquam de fide ait eſſe credendum, Euam ab Adami oſſe eſſe formatã. Et in ſexta Synodo generali ſuperius citata, Origenes acerrimè reprehenditur, qui tria prima geneſeos capita, non ad litteram, ſed parabolicè voluit eſſe intelligenda.

D. Hieron. Reprehenditur Orig. q tria c. Geneſis non ad litterã, ſed parabolicè uoluit eſſe intelligẽda.

Nec ſanè Caietani argumentum, ex illis Verbis Geneſis, *maſculum, & fœminam fecit eos*, validum eſt. Non enim ſcriptura ait, quòd ſimul eos fecerit, ſed quia eos ad ſpeciei propagationem creabat (quod naturaliter ſine vtroque ſexu eſſe non poteſt) ideò *maſculum, & fœminam* Deum eos creaſſe dicitur. C

Pererij annotatio.

Adde, quòd (vt benè notat Pererius ſuper hunc locum Geneſ.) ſi hoc parabolicè dictum eſſet, & non hiſtoricè; cũ nullus alius locus ſit in ſcriptura in quo de Euæ productione tractetur, profectò nullus eſſet textus efficax ad probandum eos verè in tempore à Deo eſſe creatos. Sed de his hactenus. Tam longa enim vſi ſumus digreſſione, non aliò, quàm vt verè Eccleſiam (quæ in Eua ex Adamo dormiente educta figurabatur) & ipſam quoque ex Chriſti latere in Cruce pendentis profluxiſſe, ac dimanaſſe oſtenderemus. Nunc alia proſequamur.

Quarta ratio principalis q[uæ]ſtio nis.

Quarta ratio principalis ad præiactam concluſionẽ probandam, nempe, erroneum eſſe negare Eccleſiã formatam eſſe ex latere Chriſti dormientis in Cruce, petenda eſt ex Patribus, qui egregias ſententias hac de re apertiſſimè nobis ſcriptas reliquerunt. Et quamuis in ſuperioribus, priſcorum Patrum ad loca Pauli interpretationes adduxerimus, nunc opere præcium eſt, propria loca adijcere, in quibus idipſum ex profeſſo aſſerunt. D

D. Athanaſ. Pulchrum dictũ de morte Diaboli.

D. Athanaſius lib. 3. in ſermone de paſſione, & Cruce Domini, loquens de Diabolo, ait; *Mactatus eſt, non alibi quàm in latere ad coſtas, ex quo effluxit ſanguis, & aqua. Et quoniam prius per mulierem e coſta formatam, profluxerat deceptio; ita nunc per coſtam ſecundi Adæ, redemptio, & emundatio prioris Adæ dimanaret, & per ſanguinem redemptio, per aquam verò emundatio, obtingeret.*

D. Chryſoſt.

D. Chryſoſtomus, homil. 84. in Ioan. ſic ſcribit. *Ad hæc arcanum myſterium conſummatum eſt. Exiuit enim ſanguis, & aqua, non caſu, & ſimpliciter hi fontes ſcaturierunt; quoniam ex ambobus Eccleſia conſtituta eſt. Sciunt hoc initiati. Per aquam enim regenerati, ſanguine, & carne nutriti, hinc myſteria ortum habent, vt quoties ad mirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens accedis.* Hęc Chryſoſtomus.

D. Ambroſ.

D. Ambroſius lib. 10. in cap. 23. Luc. ſic habet. *Ex illo incorrupto licet corpore, ſed defuncto, omnium vita manabat. Aqua enim, & ſanguis exiuit, illa quæ diluat, iſte qui redimat. Bibamus ergo precium noſtrum, ut bibendo redimamur.* Et

lib. 5.

A lib. 5. de ſacramen. c. 1. ait. *Quare aqua? quare ſanguis? aqua,*
vt emundaret, ſanguis, vt redimeret.

D. Leo Papa Epiſt. 4. cap. 6. ſic dicit. *Tunc regenerationis* D. Leo.
potentiam ſanxit, quando de latere eius profluxerunt ſanguis
redemptionis, & aqua Baptiſmatis. Et in Epiſt. 23. dicit.
Erunt duo in carne vna; vtique duo ſunt, Deus, & homo, Chri
ſtus, & Eccleſia, quæ de ſponſi carne prodijt, quando ex latere
Crucifixi manante ſanguine, & aqua, ſacramentum redem-
ptionis, & regenerationis accepit.

Tertulianus, lib. de Anima cap. 25. *Somnus* (ait) *Adæ, erat* Tertullia.
mors Chriſti dormituri in mortem, vt de iniuria perinde la-
teris eius vera mater viuentium figuraretur Eccleſia.

D. Auguſt. tract. 9. in Ioan. ſic ſcribit. *Dormit Adam, vt* D. Aug.
fiat Eua, moritur Chriſtus, vt fiat Eccleſia. Dormienti Adæ
fit Eua de latere, mortuo Chriſto, lancea percutitur latus, vt
profluant ſacramenta, quibus formetur Eccleſia. Et tract. 15.
in Ioan. dicit, *Adam qui erat forma futuri, præbuit nobis ma-*
gnum indicium ſacramenti, imò Deus in illo præbuit. Nam &
dormiens meruit accipere vxorem, & de coſta eius facta eſt ei
vxor; quoniam de Chriſto in Cruce dormiente, futura erat Ec
cleſia de latere eius, de latere ſcilicet dormientis, quia de latere
in Cruce pendentis lancea percuſſo, ſacramenta Eccleſiæ proflu
B *xerunt.* Et infra. *Poterat ad faciendam mulierem, non coſtam,*
ſed carnem detrahere. Quid igitur ſignificauit? Facta eſt mu
lier in coſta, tanquam fortis, factus eſt Adam in carne, tanquã
infirmus: Chriſtus, & Eccleſia: Illius infirmitas noſtra eſt for
titudo. Et tract. 120. *Non dixit, latus eius percuſſit, aut vulne-* Nota cũ Auguſt.
rauit, ſed aperuit, vt illic quodammodo vitæ oſtiũ panderetur,
Vnde ſacramenta Eccleſiæ, manauerunt, ſine quibus ad vitã,
quæ vera vita eſt, non intratur. Et infra. *Propter hoc prima* Aurea Sententia.
mulier facta eſt de latere viri dormientis, & appellata eſt vita,
materque viuorum. Magnum quippe ſignificauit bonum, an-
te magnum præuaricationis malum. In habitu iacentis, & dor
mientis, hic ſecundus Adam, inclinato capite, in Cruce dormi-
uit; vt inde ei formaretur coniux, quæ de latere eius effluxit.
O mors, vnde mortui reuiuiſcunt. Quid iſto ſanguine mun-
dius? quid vulnere iſto ſalubrius? Hoc idem Auguſt. in mul- Idẽ D. Aug.
tis alijs locis repetit, cuius verba, qui eius lectione delectan-
tur, in eo perlegant. nempè lib. 9. ſuper Geneſ. ad litteram,
cap. 19. & lib. 2. de Symbolo ad Cathecumenos, c. 6. & lib. 15.
de Ciuitate Dei, cap. 26. & lib. 12. contra Fauſtum, cap. 20.

D. Cyprianus, duobus in locis, id quod nos in Concluſio- D. Cypr.
ne poſuimus, edocet, vt in lib. de monte Sinai, & Syon verſus

finem, & libro de paſſione Chriſti. Cuius verba repetere C non abs re erit; in libro, qui ei adſcribitur de Synai, & Syon, ſic ſcribit. *Lex tua in medio uentris mei. Percuſſus in lateris ventre, de lancea, ſanguis, & aqua mixtus profuſus fluebat; unde Eccleſiam ſibi ſanctam fabricauit, in qua legem paſſionis conſecrabat, dicente ipſo. Qui ſitit, ueniat, et bibat. Qui credit in me, ſicut ſcriptum eſt, flumina de uentre eius fluent, aqua uiua.* Et in libello de paſſione, habet hæc verba. *De latere tuo fons egreditur in uitam æternam proſiliens, et de eadem conſubſtantialique origine, diuiſis limitibus aqua, et ſanguis emanant, ad complementum, perfectionemq́; totius Iuſtitia, ſacramenta in perpetuum duratura: et fontis illius ubertas perenni lapſu uniuerſam Eccleſiam irrigat, et fœcundat. Ex hoc fonte non tantùm ablutionis prima, qua initiantur accedentes ad Chriſtum, undas haurimus, ſed et compunctionem, et lachrymarum perennes effluunt riui, miſericordiarum ſuauitas, et totius pietatis effectus emanat.*

Beda. Beda in cap. 19. Ioan. habet hęc uerba. *Propter hoc prima mulier facta eſt de latere dormientis, & appellata eſt Vita, materque uiuentium, magnum quippe ſignificanis bonum, ante magnum praeuaricationis malum. Et hic ſecundus Adam, inclinato capite in Cruce dormiuit, ut inde formaretur ei coniux, quæ de latere dormientis effluxit.* Atque hęc de quarto articulo dicta ſufficiant. D

ARTICVLVS QVINTVS.

Circa Articulum quintum, quid nempe myſticè ſignificet effuſio illa ſanguinis, & aqua?

De myſticis ſignificationibus ſanguinis effuſi poſt mortẽ à corpore Chriſti.

ET dico. Quòd vltra efficacitatem quam habet, plures continet ſignificationes. Et primò ſignificat duo præcipua ſacramenta Eccleſiæ: In ſanguine Euchariſtiam, in aqua Baptiſmum. Sic apertè docent Sancti Patres.

Effuſio aquę, & ſãguinis ſignificãt duo ſacramenta, Euchariſtiã, ſcilicet, & Baptiſmum. D. Cyrill. D. Chryſoſt. D. Cypria. Innoc. Tertius.

Cyrillus, lib. 12. in Ioann. capit. 39. ait, *Eorum tamen vnus, ſubdubitans fortaſſis, an mortuus eſſet, lancea latus eius compungit, qui illicò ſanguinem ſimul, & aquam emiſit, benedictionis myſticè, ac ſancti Baptiſmatis originem quandam, atq; primitias. Chriſti enim, & à Chriſto Baptiſmus, & benedictionis quoque myſticè virtus à ſancta eius profluit carne.*

D. Chryſoſtomus, in citata homilia 84. & D. Cyprianus in libro de paſſione Chriſti idem aſſerunt; atq; etiam Innoc. Tertius in c. In quadam, de celebr. miſſa. in fine.

Ruper-

Rupertus.

A Rupertus in Commentarijs ſuper libros Regum, libro 3. cap. 10. inquit. *Ex illo latere Dominici corporis, cùm lancea percuſſum eſſet, ſanguis, & aqua profluxit, quo ſacramento deletum eſt peccatũ mundi, in quo baptizati ſumus, dicente Apoſtolo; quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.*

Scotus.

Scotus, in quarto, diſt. 2. quęſt. 1. ad vltimum, & diſtinct. 3. quęſt. 3. ad vltimum, dicit, *per exitus harum rerum ſenſibiliũ, repreſentari proportione quadam, & conuenienti analogia materias dictorum duorum ſacramentorum; per ſanguinem, id quod eſt in calice, per aquam verò Baptiſmi materiam.*

Dubium.

Sed dicet aliquis, quanam proportione hęc duo ſacramenta, Baptiſmus ſcilicet, & Euchariſtia nobis in ſanguine, & aqua ex Chriſti mortui latere manantibus ſignificatur, cùm ante Chriſti mortem, & paſſionem inſtituta, & diſpenſata fuerint?

Solutio.

Magiſter. D. Tho. D. Bonauen. Ricar. Scotus. Gabr.

Opiniones de efficacia Baptiſmi. Alex. Aleſ. Albert. Mag.

Matth. 10.

Baptiſm' nõ habuit plenã efficaciã, niſi poſt Chriſti mortem.

Lis inter D. Hiero. & Auguſtinũ circa hãc materiã.

Sãguis in calice ex vi verborũ conſecratur, vt effuſus.

Reſpondeo. Ita ſanè eſſe. Nam Baptiſmum à Chriſto inſtitutum eſſe ante paſſionem, communiter tenent Doctores, vt Magiſt. in 4. diſt. 3. S. Tho. 3. par quæſt. 66. artic. 2. D. Bonau. diſt. 3. par. 2. quæſt. 1. & Riccardus eadem diſt. quæſt. 5. art. 1. Scotus, quæſt. 4. & Gabr. diſt. 4. quæſt. vnica. Neque in hoc articulo de Inſtitutione Baptiſmi, ſine temeritate aliter ſentiendum eſt; quamuis quoad efficaciam, & ſignificationem, ſint qui dicant, vim habuiſſe poſt paſſionem, quando (vt dictum eſt) *exiuit ſanguis, & aqua*. Ita Alexan. de Aleſ. 4. par. quæſt. 12. membr. 3. art. primo, & Albert. Magnus. diſt. 3. ar. 3. Et licet negandum non ſit, ante paſſionem, aliqualem habuiſſe Baptiſmum efficaciam ſantificãdi: cùm diſcipuli Chriſti ante eam baptizarent, vt Matth. 10. Illud nihilominus certiſſimum eſt; plenum effectum, omnemque efficaciam non obtinuiſſe, niſi poſt paſſionem; puta aperiendi ianuam Cœli conſepeliendi nos Chriſto, & ſimilia. Super quo fuit magna lis inter Hieronymum, & Auguſtinum. Euchariſtiam verò ſuam ſignificationem, & vim ab eadem paſſione trahere, nemo dubitare poteſt; cùm Dominus dicat. *Hæc quotieſcũq; feceritis, in mei memoriam facietis*, & Paulus, *mortem Domini annunciabitis donec veniat.* 1. Corint. 11. Vnde ſanguis in Calice conſecratur vt effuſus, & corpus ex ui verborum, tanquam ab eo diſtinctum, quamuis per concomitantiam Diuinitas, anima, ſanguis, ac denique totus Chriſtus viuẽs, in ambabus ſpeciebus verè exiſtat. Cùm igitur totalem effectum non habuerint, niſi poſt paſſionem; ideò cõgruenter per ea quæ poſt mortem acciderunt, ſignificantur.

Foſſura lateris Chriſti Ianuæ cœleſtis reſerationem ſignificat. Hab. 10.

Secundò. Foſſura illa lateris, ianuæ cœleſtis reſeratione C ſignificat, quę ante eius mortem omnibus obcluſa erat. Iuxta illud Pauli ad Hebręos 10. *Habemus fiduciam in introitum Sanctorum*, id eſt cœleſtium, *in ſanguine Chriſti*.

D. Aug pulchra pōderatio. cur nō dicatur, fodit vel percuſſit, ſed aperuit.

Quocirca D. Auguſtinus, non ſine myſterio legendum eſſe celet in textu Ioannis; non *fodit*, aut *percuſſit*, ſed *aperuit*. *Vigilanti* (inquit) *verbo Euangeliſta vſus eſt, vt non diceret, latus eius percuſſit, aut vulnerauit, aut quid aliud, ſed aperuit, vt illic quodammodo vitę oſtium panderetur, vnde ſacramenta Eccleſia dimanarunt, ſine quibus ad vitam, qua vera vita eſt, non intratur.*

Zach. 12. Apoc. 1.

Sic etiam legit Chryſoſtomus loco citato. Verbum græcum (Ενυξε) ſignificat, *pupugit*, vel *ſtimulauit*, & apud Zach. 12. legitur. *Videbunt, in quem transfixerunt*, & Apoc. 1. *videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt*. Verùm noſtra lectio uulgata ſeruanda eſt, iuxta Decretum Concil. Triden t. ſeſſ. 4.

Concil. Trid.

Exitus aquæ, & ſanguinis, oſtendebat, Chriſtū non veniſſe, vt Ioannes venit, & quare.

Tertiò. Exitus ille aquæ, & ſanguinis, oſtendebat Chriſtum non veniſſe vt Ioannes, qui tantùm in aqua venit, *ſed in aqua, & ſanguine*; vt intelligeremus Baptiſmum Chriſti, non ſolùm lauare exterius; ſed virtute ſanguinis effuſi mundare interius conſcientias noſtras à peccatis. Quod egregiè D idem Ioannes pōderauit in ſua priori Canonica, c. 5. dicens, *hic eſt, qui venit per aquam, & ſanguinem Ieſus Chriſtus, non in aqua ſolùm; ſed in aqua, & ſanguine*.

Fluxus aquę, & ſanguinis, qd ſignificet, Ex Concil. Carthag.

Quartò. Sunt qui exiſtiment, fluxum ſanguinis, & aquæ ex latere Chriſti, ſignificaſſe, in calice, nec ſolam aquā, nec ſolùm vinum; ſed vinum aqua temperatum ſacrificandum, & offerendum eſſe in miſſa. Ita expreſsè habet Concilium Carthaginenſe tertium, & habetur de conſecrat. d. 2. Can. *Non oportet*, & Alexan. Papa in ſua Decretali, quæ habetur eadem diſtinct. Canone primo. Idem Concilium Florentinum, in decreto de ſacramento Euchariſtiæ, & in Concilio Tridentino, ſeſſ. 22. can. 7. & can. 9. expreſsè dicitur, *quòd id in Calice efficitur, quia è latere Chriſti, aqua ſimul cum ſanguine exiuerit, quod myſterium hac mixtione recolitur*. Quod etiam Innocentius dixit, in capit. *Cùm Marte*, de celebrat. Miſſar.

Conc. Flor. Concil. Trid.

Ex ſacris litteris, non habetur explicite, qd in Xp̄i Calice ante conſecrationem fuerit.

Et quamuis ex ſacris litteris explicitè non habeatur, quid in Chriſti calice fuerit ante conſecrationem, An vinum purum, an vinum aqua mixtum; An ſicera, an aqua ſola: traditione tamen Apoſtolica, vinum cum aqua mixtum, Chriſti facto, & inſtitutione, in altari offerendum eſſe, vberrimè, & copio-

A copioſiſſimè docet Robertus Bellarmin.tomo 2.controuerſiarum,de ſacramenta Euchariſtię lib.1.cap.11.& lib.14.c.10. Vbi ex ſententia D.Hieronymi in cap.16.Matthæi,& Theophylacti in cap. 22. Luc. verba illa: *non bibam in genimine vitis huius*,non intelligit de poculo calicis Euchariſtici, ſed de poculo Iudaico, quod poſt priorem cœnam, id eſt Agni paſchalis,ipſe Dominus ſumpſit, Apoſtoliſque porrexit in fine Iudaicæ cœnæ. Hanc quoque ſignificationem tradidit D.Tho.in cap.19.Ioan.lect.6.

Ex traditione habemus, in Christi calice fuiſſe ante conſacratione vinum aqua mixtũ. Robe. Bella.

D.Hieron. Theophil. D.Tho.

Quintò.Significantur per aquam,& ſanguinem, duo Baptiſmata,ſanguinis ſcilicet,ſeu martyrij, & aquæ, ſeu ſacramenti Baptiſmi. Sic Tertullianus,in libro de Baptiſmo propè finem; cuius verba ſunt hæc. *Et quidem nobis etiam ſecundùm lauacrum vnum,& ipſum ſanguinis ſcilicet, de quo Dominus,habeo*(inquit) *Baptiſmo tingi, cùm iam tinctus fuiſſet. Venerat enim per aquam, & ſanguinem, ſicut Ioannes ſcripſit,vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur. Proinde nos faceret aqua vocatos,ſanguine electos, hos duos Baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit.*

Per aquã, & ſanguinẽ ſignificãt duo baptiſmata, ſanguinis & aquæ. Tertull.

Eandem ſignificationem,quàm egregiè tradidit D. Hieronymus in Epiſtola 83.ad Oceanum his verbis, *latus Chriſti percutitur lancea,Baptiſmi,atque Martyrij pariter ſacramen-*
B *ta fundantur*. Quod etiam Ruffinus in expoſitione Symboli adnotauit dicens; *duplicẽ in eo Baptiſmi gratiam figurari, vnam,qua datur per aqua Baptiſmum,aliam qua per martyrium profuſione ſanguinis quæritur*; & addit idem Ruffinus aliud myſterium, quòd fluxerit aqua, quia *flumina de ventre eius fluent aqua viuæ*. Ioann.8.fluxerit verò ſanguis, quem petierunt Iudæi venire ſuper ſe,& ſuper filios ſuos.Produxit ergo aquam quæ credentes diluat, produxit, & ſanguinem, qui condemnet incredulos.

D.Hieron.

Ruffinus.

Cur fluxerit ẽt aqua,& sãguis,ex Ruff. Ioan.8.

Sextò.Foramen lateris apertum,totius mundi ingreſſum ad fidem deſignat. Ita Auguſtinus in ſermone de tempore Barbarico,vel alius illius auctor,cap.8. *Contendite* (ait) *Dominus intrare per anguſtam portam. Quid anguſtius illo foramine, quod vnus è militibus percutiendo latus Crucifixi aperuit? & tamen per has anguſtias,penè iam totus mundus intrauit.* & infra. *Per has ergo,ut dixi, anguſtias, per anguſtam portam lateris Chriſti,ingreſſus eſt latro mutatus,pœnitens Iudæus,conuerſus omnis paganus,& ab eo exijt foras malus hæreticus Arrianus.*

Foramẽ lateris apertũ totius mũdi ingreſſum ad fidẽ ſignificat. Ex Auguſt.

Nota.

Septimò.Significat aqua,purificationem Eccleſiæ; ſanguis verò dotem eius. Sic Auguſtinus de Symbolo ad Cathecumenos,

Aqua egreſſa ex Chriſti latere, ſignificat purificationẽ Eccleſiæ, ſanguis verò dotẽ eiꝰ ex D Aug.

menos, lib. 2. cap. 6. *Aqua* (inquit) *in qua, eſt ſponſa purificata,* C *ſanguis ex quo inuenitur eſſe dotata. In iſto ſanguine Sancti Martyres amici ſponſi ſtolas ſuas lauerunt, candidas eas fecerunt, ad nuptias Agni inuitati venerunt, à ſponſo calicem acceperunt, biberunt, eiq; propinauerunt, ſanguinem eius biberunt, & ſanguinem ſuum pro illo fuderunt.*

Aqua, & ſanguis ſũt ęnigma ſalutis noſtræ quæ ab Adamo primo homine cępit.

Octauò. Eſt ęnigma ſalutis noſtræ, ab ipſo primo parente Adamo cœptæ. Ita Epiphanius, lib. 1. contra hæreſes, hæreſi 46. *Quia* (inquit) *primùm formati hominis Adam, caluaria illic inuenta eſt, & illic reliquiæ ſita erant, ea de cauſa Cranij, ſiue Caluariæ locus cognominatus eſt: in quo Crucifixus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, per aquam, & ſanguinem, qui fluxit ab ipſo per compunctum ipſius latus, in ænigmate ſalutem noſtram oſtendit, ab initio maſſa primi patris reliquias reſpergere auſpicatus, quò etiam nobis oſtenderet reſperſionem ſanguinis ipſius ad mundationem noſtræ inquinationis, & animæ pœnitentis, & in exemplum rigationis, ac purificationis ſordium peccatorum noſtrorum factam eſſe effuſam; videlicet aquam ſuperiacentem ſub loco, et ſepultum in ſpem ipſius, & noſtram; qui ex ipſo geniti ſumus.* hæc Epiphan.

D Epiph. Caluaria Adę inuẽta eſt in monte Caluario.

Aqua, & ſanguis fus' fuerunt indiciũ reſurrectionis Xp̃i corporis, ex Beda.

Nonò. Fuit indicium, & argumentum Reſurrectionis corporis Chriſti. Sic Beda in expoſitione primæ Epiſtolæ Ioannis, cap. 5. *Viuaciter* (inquit) *de latere mortui ſanguis,* D *& aqua effluxerunt, quod erat contra naturam corporum mortuorum. Atque ob id myſterijs aptum, & teſtimonio veritatis fuit congruum, videlicet inſinuans, quia etiam ipſum Domini corpus melius poſt mortem eſſe victurum, reſuſcitandum in gloria, & ipſa mors illius nobis vitam donaret.*

Innoc. 3. putat illas duas Cruces quas Sacerdos facit in latere calicis, ſignificare duo ſacramenta.

Decimò. Innocentius Tertius, lib. 5. de ſacro altaris myſterio, cap. 10. exiſtimat, duas illas cruces, quas facit Sacerdos in latere calicis, deſignare duo ſacramenta, quæ de latere Domini fluxerunt, videlicet, aquam regenerationis, & ſanguinem redemptionis.

Greg. Epiſc.

Poſtremò. Vt præſentem articulum concludamus, adducimus nouum teſtimonium Gregorij Epiſcopi Antiochiæ in oratione in Diuini corporis ſepulturam, Acchille Statio interprete, cuius uerba ſunt hęc. *Liceat ſacroſanctum illud latus attingere, è quo ſanguis myſticus, & regenerationis aqua profluxit.* Atque hæc ſatis de myſticis ſignificationibus, aquæ, & ſanguinis ex latere Chriſti dimanantium dicta ſufficiant. Reliquum eſt, vt argumentis initio quæſtionis poſitis ſatisfaciamus.

Ad primum.

Ad primum reſpondeo, quòd ante ſeparationem animæ à cor-

A corpore Chriſti, & in vltimo inſtanti eius, fuit conſumatum opus redemptionis, quantùm ad meritum; non autem quantùm ad efficientiam.

Ad Secundum. Maior vera eſt, dum Chriſtus erat viator.

Ad ſecundũ.

Ad tertium. Auctoritas Apoſtoli, accipienda eſt de maiori parte paſſionis, nec excludit ea quæ poſt mortem Chriſto acciderunt.

Ad tertium.

Ad quartum. Verum eſt, quòd in illo triduo Chriſtus homo non erat; quicquid Hugo de Sancto Victore dixerit, &c. Magiſter ſententiarum, in 3. diſt. 23. cùm vnio carnis, & animæ, in illo triduo ceſſauerit, nec in illo triduo Chriſtus fuerit, aliàs nunquam ipſe fuiſſet mortuus. Illud tamen veriſſimum eſt, quòd ſicut *Chriſtus tunc nõ deſiit eſſe Sacerdos*, vt ait S. Tho. ar. 4. ad tertium dictæ quæſtionis 50. Iuxta illud Pſalm. *Tu es Sacerdos in æternum, &c.* Sic anima, caro, & ſanguis eius, fuerunt ſemper Diuinitati vnitæ, vt eadem quæſtione, art. 2. & 3. Quocirca tria hæc, anima videlicet, caro, & ſanguis ratione Diuinitatis, inſtrumentaliter, & effectiuè, gratiam poterant cauſare.

Ad quartum. In triduo mortis, Chriſtus non erat homo. In illo triduo mortis Chriſtus nõ deſijt eſſe Sacerdos. In triduo mortis, Chriſti aĩa caro, & ſanguis poterant inſtrumentaliter cauſare gratiã rõne Diuinitatis vnitę.

Ad quintum. Dicimus, quòd ſepultura Chriſti, ſeu eius vulnus, vel ſanguis effuſus, erant quidem quid corporale; ſed agebant, & operabantur tanquam inſtrumentum, in virtute Diuinitatis: atque hæc de hac quæſtione, & toto hoc primo noſtro libro dicta ſufficiant; iam ad arduas alias, necnon iucundas enucleandas quæſtiones, ſecundo libro accedamus. Ad laudem, & gloriam Dei Opt. Max. ac Deiparæ Virginis.

Ad quintum. Sepultura Chriſti ſicut uulnus eius erat quidem quid corporale; ſed agebãt & operabantur, tanq̃ inſtrumentũ in virtute Diuinitatis.

Finis Primi Libri.

V E N E T I I S.
Apud Minimam Societatem.
M D XCV.

RVTILII BENZONII ROMANI,

Epiſcopi Lauretani, & Recanatenſis.

LIBER SECVNDVS.

De fuga in fame, & Penuria.

VNICAM liber hic diſputationem complectetur, in qua illud præcipuè tractabimus: Num tanta ſit famis potentia, vt poſſit retinere Curatum in ſua Diœceſi, taliter, vt eum obliget reſidere, cogatq; redire, ſi abierit. Tres autem in ea quæſtiones proponuntur. Diuiſio libri, & de qua re agatur oſtenditur.

Prima an Epiſcopis, & Curatis abeſſe liceat à ſuis reſidentijs tempore famis?

Secunda de quibus teneātur illi eo tempore facere eleemoſynam, Num de ſuperfluis, vel etiam de neceſſarijs ad ſtatum?

Tertia, an eleemoſyna det gratiam ex opere operato?

QVAEST. PRIMA.

An tempore famis, Epiſcopis, & Curatis liceat abeſſe à ſuis reſidentijs?

QVOD illis liceat abeſſe, hæc argumenta ſuadent.

Primum arg. Primò. Quia Epiſcopi, & Curati animarum curam habent, non corporum, ergo ſpiritualibus neceſſitatibus tenentur ſuccurrere, non corporalibus.

Secundum. Secundò. Quoniam hoc eſt officium Communitatis, vel Ciuium, Annonę prouiſionem facere, & illā impartiri.

Tertium. Tertiò. Quoniam nec Diuitibus non tenentur ſuccurrere, nec etiam pauperibus, & ægenis; quia cùm Eccleſiaſticorum bonorum diuiſio facta fuerit in quatuor partes, vt duodecima q. 2. can. Vobis, & can. quatuor, Pontifici ſcilicet, Clero, pauperibus, & fabricæ; debent pauperes ſua parte eſſe contenti, & ſicut ex portione fabricæ ad alendos pauperes nihil detrahitur eo in caſu; pari ratione nec ex portione Pontificis, aut Cleri aliquid erit detrahendū.

Ioan. 10. D. Greg. In contrarium eſt tex. Ioan. 10. *Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.* Et D. Gregor. homil. ſuper illum locum dicit. *Qui non dat pro ouibus ſubſtantiam ſuam, quomodo pro his dat urus eſt animam ſuam?*

Hæc quæſtio à nobis exponitur propter experientiam famis, quam paſſi ſumus annis ſuperioribus ſcilicet 1590. Et quamuis leuis fortaſsè in fronte aliquibus videri poſſit, in receſſu tamen multum ponderis habet, & grauitatis: cùm ſit de neceſſariò ſpectantibus ad Epiſcopi munus. Verùm antequam concluſiones proponamus, duo ſupponenda ſunt.

Primum fundamentum. Paſcere oues ē de iure diuino. Sapien. 1. Actor. 5. 1. Petri 5. Concl probatur ex fine Paſtoris.

Primùm eſt. Quod Diuino præcepto, omnibus qui curam gerunt animarum, mandatum ſit, ut oues ſibi commiſſas paſcant; quod proculdubio non ſolùm eſt de fide tanquam in ſacris ſcripturis contentum, vt Sapientiæ Primo, *diligenter agnoſce vultum pecoris tui*, & Act. 5. *Attende vobis, & vniuerſo Gregi, in quo vos Dominus poſuit paſceret &c.* 1. Petri 5. *Paſcite, qui in vobis eſt Gregem*, ſed etiam lumine naturali perſpicuum, & euidens eſſe oſten-

ditur,

A ditur, ex nomine, ex officio, & ex finePaſtoris. Actus enim proprius, & finis Paſtoris eſt paſcere, ſicut ædificatoris ædificare, & pictoris pingere, aliàs potius idolum Paſtoris eſſet, quam Paſtor, iuxta illud Zacch. 11. *ò Paſtor, & idolum,* & ad hoc obligantur Paſtores ex Diuino iure. An autem reſidentia, quæ eſt medium ad hunc actum paſcendi explicandum ſit de iure Diuino necne, alterius eſt ſpeculationis. Zacch. 11.

Suppono ſecundo. Quòd inter cæteras actiones, quas paſcendo gregem, explicere debet Epiſcopus, & Curatus, eſt paternam curam gerere pauperum, & indigentium, ac miſerabilium perſonarum. Explico. Non ſolùm debet Epiſcopus verbo, & prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ſacrificijs, Miſſæ oblatione, conſilijs ſpiritualibus, viſitationibusq; plebem paſcere; ſed etiam ſubuentioni, curæ, regimini, eleemoſynis, debitisq; prouiſionibus pauperum neceſſitatibus etiam corporalibus operam dare, ſub pœna mortalis peccati. Ita expreſsè docet Conc. Trid. Seſſ. 25. cap. 1. & hoc quoque eſt de fide. Ita expreſsè Glo. in vlt. cap. Ioan. ſuper illa verba, *Paſce oues meas; Paſcere,* inquit, *oues eſt credentes confortare, ne deficiant,* B *terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubditis miniſtrare, et prouidere;* quæ ſimiliter actio iure Diuino illis præcepta eſt. His ſuppoſitis ſit

Secundũ fundamentum. Epiſcopi munus, quod ſit. Concil. Trid. Gloſ.

Prima concluſio. Tempore ingentis famis, Epiſcopi tenentur ſub peccato mortali ſubuenire de ſuo neceſſitatibus pauperum indigentium ſuæ Diœceſis. Hæc concluſio probatur.

Prima concl. Tempore ingentis famis, Epiſcopi tenentur ſubuenire de ſuo neceſſitatib. pauperum indigentium ſuæ diœceſis.

Primò exempli Chriſti, qui eſurienti turbæ, nec habenti quod manducaret in monte, miſertus eſt, paſcendo illas miraculosè binis vicibus, vt Marc. 7. Matth. 14. Luc. 9. & Ioan. 6.

Prima ratio. Mar. 7. Matth. 14. Lucæ 9. Ioan. 6.

Secundò fortius auctoritate D. Pauli primo ad Timot. 1. & 3. *Oportet Epiſcopum hoſpitalem eſſe;* quo in loco omne genus miſericordiæ, & eleemoſynæ Epiſcopo mandatur. *Non ſolum enim* (vt inquit D. Hierony. in epiſt. ad Titum) *Domus Epiſcopi debet eſſe commune hoſpitum omniũ (inhumanus enim eſt Epiſcopus, niſi omnes recipiat) ſed & miſerijs inopum, ac viduarum, & pauperum in ſua Diœceſi morantium, & aduenientium eleemoſynis ſuccurrere tenetur: cùm Domus Epiſcopi tota Diœceſis exiſtimanda ſit.*

Secũda ratio. 1. ad Timot. 1. & 3. Domus Epi debet eſſe cõe hoſpitiũ omniũ, tũ maxime ægenoiũ, & viduarum, ex D. Hieron.

Tertia ratio. Concil. Aurelian. 1.
Epiſcopi pauperibus qui non poſſunt laborare prouidere debet victum, & veſtitũ de ſuo.
Conc. Aur 5.
Carcerati viſitẽtur iuſſu Epi ab Archidiacono, & deputetur perſona ad alẽdos hos de bonis eccleſiæ.
Conc. Matiſconen. 2.
Epiſcopi domus, quatenõ debeat habere canes.
Nota.
Epiſcopi domus cuſtodienda eſt hymnis, non canũ latratibus.

Tertiò probatur ex Conc. Aurelianenſi 1. ſub Hormiſda Papa & Iuſtino Imperatore, anno 512. & habetur d. 82. can. Epiſcopus. Vbi dicitur: *Epiſcopus pauperibus vel infirmis, qui non poſſunt laborare, victum, & veſtitum quantum poſſibilitas tulerit, largiatur*. Item in Conc. Aurelianenſi 5. can. 7. quod eſt prouinciale, celebratum circa annũ 568. ſub Ioanne III. Papa, & Iuſtino II. Imperatore habetur; *quòd illi, qui ſunt in carcere ob aliqua debita, ab Archidiacono, vel præpoſito Eccleſiæ viſitentur, iuſſu Epiſcopi, & Epiſcopus deputet perſonam, quæ eos in ſuis neceſſitatibus de bonis Eccleſiæ ſubſtentet*. Et in can. 8. eiuſdem Concilij ſubiungitur, *quòd Epiſcopus inter omnes egẽntes præcipuè curam gerat infirmorum, qui vltra laborem infirmitatis cõſtringuntur inopia, illisq; victum, et veſtitum prouideat*. Et in Concil. Matiſconen. 2. can. 13. mirabilis ſuper hoc extat ſententia. *Volumus* (inquit) *vt Epiſcopalis domus, quæ ad hoc inſtituta eſt, vt ſine perſonarum acceptione omnes in hoſpitalitate recipiat, canes non habeat, ne fortè ij, qui in ea miſeriarum ſuarum leuamen habere confidunt, dum infeſtorum canum morſibus laniantur, detrimentum verſa vice ſuorum ſuſtineant corporum*: & ſubdit. *Cuſtodienda eſt igitur Epiſcopalis habitatio hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morſibus venenoſis. Vbi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilenæ, monſtrum eſt, & dedecoris nota, canes ibi, vel accipitres habitare*.

Quarta ratio ex ſententijs ſanctorum.
D. Greg.

Quartò probatur ex ſententijs ſanctorum. Greg. epiſt. 13. Dominico Epiſcopo commendat Viduam his verbis. *Officij ſacerdotalis eſt, vt Viduis, ac maritali regimine deſolatis, impartiri ſolatia debeatis, vt vnde in hoc mundo humana conſolatione priuantur, ſacerdotali tutione poſſint remedia reperire*. Idem epiſt. 57. Pro Vidua cauſam exponens, ait; *ſi in proximorum neceſſitatibus, habita compaſſione, benigna mente occurrimus, noſtris proculdubio petitionibus clementem Dominum reperiemus*. Et iubet illi dari certam annonam, & alijs plurimis epiſtolis commendat Viduas, ac iubet Epiſcopis quòd, ſint vt eorum mariti. Iubet etiam, vt varijs perſonis egentibus, ac Monaſterijs detur annona ex proprijs redditibus, vt patet lib. 2. epiſt. 43. ad Bonifatium Epiſcopum, & lib. 6. epiſt. 23. & 25. & ſuperius epiſt. 20. & lib. 11. epiſt. 21. Vbi arguit quendam Abbatem.

Viduarum cõmendatio.

D. Bernar.
Pulchra ſententia de cle-

Lege Bernar. ad Henric. Epiſcopum Senonen. epiſtol. 42. Vbi ſic ait. *Clamant pauperes ad Pontifices, cur in ſuperflui-*

A *tates veſtras conſumitis, quæ noſtris debentur neceſſitatibus?* & epiſt. 206. ad Regi. Hieruſa. ſic ait. *Egenis, et maximè incluſis, curam impendite*, & ad Regem Ciciliæ epiſt. 207. dicit: *Egenis, & non cupidis danda ſunt eleemoſynæ; quia ſcriptum eſt; Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperẽ, non ſuper cupidum*. Lege Auguſt. ſerm. 21. ad Heremi. Vbi ſic habet. *Conſanguinei veniunt ad me, aliquando cum minis, aliquando cum blandimentis dicentes, da nobis aliquid, pater, caro enim tua ſumus; & tamen Dei gratia, & veſtris orationibus nondum ditaui aliquem conſanguineum, quia cariores mihi reputo pauperes, quàm diuites; quia bona Eccleſiarum patrimonium pauperum ſunt*. Et ſerm. 52. dicit, *quòd neceſſe habet Epiſcopus exhibere humanitatem aſſiduã quibuſq; venientibus, ſiue tranſeuntibus; quod ſi non fecerit, inhumanus ſit*. Lege D. Cyprianum in ſuis epiſtolis, Ambroſ. lib. 2. de off. & D. Greg. in epiſt. ad Secundum ſeruum Dei, quæ habetur can. Fratrem d. 86. vbi dicitur, *Nec ſibi credat ſolam lectionem, et orationem ſufficere, vt remotus nihil ſtudeat de manu fructificare, ſed largam manũ habeat, neceſſitatem patientibus occurrat, alienam inopiam ſuam*
B *credat; quia ſi hoc non habet, vacuum nomen Epiſcopi tenet.* Idem probatur ex probatis exemplis ſanctorum, & piorum Eccleſiarum Præpoſitorum.

mote paupe- rum ad Pontĩfices. *Quibus ſint dandæ eleemoſynæ.* *D. Auguſt. Epiſcopi ſuos ditari non debent exẽplo D. Aug. & nota ſententiam eius.* *Bona eccleſiaſtica ſunt pauperum patrimonium.* *D. Cypr. D. Ambr. D. Greg.*

Quis enim ignorat, Pontificem Syluestrum, Viduarum, & orphanorum, reliquorumq; Chriſti pauperum nomina ſeriatim in codicillo deſcripta quotidie lectitaſſe, vt per ſingulos dies eorum miſerijs ſuccurreret? Quis non legit Clementem Primum ſummum Pontif. non ſolùm egenis Romæ degentibus, ſed etiam in longinquis regionibus exiſtentibus, ſubſidia tranſmiſiſſe? Gregor. ſummi Pontif. ſententias retulimus, nunc facta dignoſcamus. Nonne vulgi inopijs ex Eccleſiæ Romanæ cenſu neceſſaria ſuppeditabat? Nonne etiam Monacis per Syriam diſperſis in Syna vſq; habitantibus manum Romanam adiutricem porrigebat? Nonne lagunculã argenteam egeno tertiò aduentanti benignè tradidit? Nonne Angelum inter pauperes menſa diſcumbentes ſuſcepit? Multorum ſanè ſanctorum Patrum egregia facta, vt Vrbani, Laurentij, & aliorum recenſeremus; ſed breuitatis cauſa omittamus. Hæc de prima concluſione, quæ ex ſequentis quæſtionis doctrina certior redditur.

Exempla ſanctorũ in eleemoſynis faciendis. *Sylueſter pauperũ, & viduarum nomina ſeriatim deſcripta apud ſe habebat.* *Clemens V. nõ Romanis modo pauperibus; ſed etiã in remotiſſimis locis exiſtẽtibus eleemoſynas præbebat.* *Monacos diſperſos per Syriam D. Greg. aluit.* *D. Greg inter commedẽtes Angelum mẽſa excepit.*

Secunda concl. Epiſcopus ſi fugam parat tempore famis,

Secuuda cõcl.

Si Epiſcopus abſit non relicto Vicario ad ſubueniendũ pauperibus mortaliter peccat.

mis non relicto Vicario, ſeu Oeconomo deputato ad pauperum ſubuentionem, vel ſi abſens etiam ex legitima cauſa non reuertatur, cùm primùm hanc penuriam cognouerint, vel ſaltem non curat prouideri, peccatum committit mortale. Quoniam deeſt officio ſuo, & mercenarij naturam induit, dum ouium ſibi commiſſarum in re graui obliuiſcitur. Imò ſi pereant, peccatum occiſionis omiſſiuè incurrit, iuxta illud D. Ambroſij, relatum in cap. paſce, 86. diſt. *Paſce fame morientem: ſi non paviſti, occidiſti*, & eò grauius, cùm ex officio cibum eſurienti dare debeat. C

Ratio concl.

Eps peccatũ occiſionis incurrit, ſi eo abſente nec relicto Vicario hac de cauſa pauperes moriuntur famẽ.

Qui nõ paſcit occidit Diuus Ambr.

Tertia concl. Licet pp dolũ Epi & Curati pauperes fame moriãtur illi tñ nõ ſunt irregulares, & ſi peccẽt mortaliter.

D. Anton.

Cardin.

Syluest.

Simon Maio.

Ratio dicti.

Tertia concl. Abbas, Epiſcopus, & Curatus, etiam ſi doloſè, & auaritiæ affectu, permittant quempiam perire fame etiam cum peccato mortali ideſt, quando apparet extrema neceſſitas ægentis, licet mortaliter peccet, omittens opus charitatis; non tamen eſt irregularis, ſi illius mors ſequatur, quamuis deſideret eius mortẽ. Eſt doctrina ſancti Antonini de cenſuris, cap. 97. Cardinalis in Clemen. 1. q. 14. de homicidio Sylueſtri verbo homicidio 3. q. 2. art. 3. Simonis Maioli, lib. 5. de irregularitatum, & canonum impedimento cap. 48. §. 5. num. 4. & facit text. cap. ſi quis non iratus. 15. q. 1. & ratio eſt. Quia cùm ſit pura omiſſio, D non cenſetur per illam verbo, vel facto concurrere ad illius occiſionem. Ad irregularitatem autem incurrendam neceſſe eſt, quòd ſit cauſa mortis. &c.

Ad irregularitatẽ incurrendã, neceſſe eſt vt quis ſit cauſa mortis.

Quarta cõcl. Qui rõne legati obligatur alere tot pauperes, ſi ille hoc negligẽs pauperes illi moriãt, vltra peccatũ mortale incurrit irregularitatẽ.

Ratio dicti.

Quarta concluſio. Qui ratione legati, ſeu teſtamenti relicti, ſeu inſtituti ſpeciali obligatione de alendo, ſeu victualia ſubminiſtrando pauperibus, obligat, & hæc doloſè ſubtrahit, ſi ex hac ſubtractione mors ſequatur, eſt irregularis. Quoniam talis ſubtractio, non eſt ſola omiſſio, ſed commiſſio. Quemadmodum ſi pauperi veſtem, lectum, ſalmam tritici, aut quid ſimile vitæ neceſſarium accommodaueris, & in ipſa neceſſitate extrema repetas, cùm ſit veriſimile ipſum frigore, vel alio ſimili defectu moriturũ, & tibi illa repetitio non eſſet in pari neceſſitate, efficereris irregularis. Quia repetere eſt factum, non autem eſt omiſſio: quæ eſſet, ſi nunquam illi accommodaſſes. Nam ex tali omiſſione non efficeris irregularis vt dictum eſt. Sic ſentit Simon Maiol. loco citato.

Nota caſum.

Primum corollarium.

Ex his ſequuntur quattuor corrolaria. Primùm, quòd Epiſcopus tempore famis non ſolùm debet facere eleemoſynas temerè id eſt ſine ordine; ſed debet diſpónere eleemoſynas ſuas, & Ciuium taliter, vt miſerabilibus perſonis

proui-

A prouideatur de victu quotidiano competenti, ſicut Romę, & in tota noſtra Diœceſi proximè elapſis annis effectum eſt, & quantò penuria eſt grauior, exactior diligentia deſideratur.

Secundum. Quòd Epiſcopi tempore penuriæ, & indigentiæ debent præcia rerum comeſtibilium taxare, & præeſſe, vt victualia vendantur iuſto pręcio, ne pauperes fame pereant, vt optimè tradunt Bald. & Paul. de Caſtr. in l. 1. C. de epiſcopali audientia. hùc facit lex fi. §. item Epiſcopi. ff. de muneribus, & honoribus, & Gloſ. verb. venalibus, & altera Glóſ. de legat. 1. amplificant, epiſcopalem poteſtatem habere locum in qualibet mercatura rerum, quibus homines indigent ad viuendum. Imò tenentur Epiſcopi Gubernatoribus, qui portionem lucri habent cum focarijs, quod in maximum pauperum detrimentum vergit, ſe opponere etiam per cenſuras Eccleſiaſticas.

Secundum corallarium. Eps tempore penuriæ dēt rerum pretia taxare. Baldus. Paul. de Caſt. Gloſ. Epalis pſtās hbet locum in qualibet mercatura rerum. Epi quibus tenatur ſe per cenſuras opponere tempore famis.

Tertiò ſequitur quòd, vrgente neceſſitate, debent Epiſcopi vendere omnia domeſtica ſuppellectilia; & in caſu extremæ neceſſitatis, Eccleſiaſtica etiam vaſa ſacra, vt viua vaſa, & templa Dei, corpora ſcilicet fidelium conſeruentur. Exemplo D. Aug. & Ambroſij, qui vaſa altaris ſaB cra omni poſt poſita mora vendiderunt. Quorum hic, ob horum venditionem maledicam inuidorum linguam perpeſſus eſt. Cuius uerba cùm referant Chriſtiani Epiſcopi egregiam ſanctitatem; placuit hoc in loco referre. *Nos, inquit, aliquando in inuidiam incidimus, qui confregerimus vaſa myſteria, vt captiuos redimeremus; quod Arrianis diſplicere poterat, nec tam factum diſplicert, quàm, vt eſſet quod in nobis reprehenderent. Quis autem eſt tam durus, immitis, et ferreus, cui diſpliceat, quòd homo redimitur à morte, fœmina ab impuritatibus Barbarorum (quæ grauiores mortes ſunt) Adoleſcentuli, vel pueruli, vel infantes ab Idolorum contagijs, quibus mortis metu inquinabantur? Quam cauſam etſi non ſine aliqua ratione geſſimus; tamen ita in populo perſequuti ſumus, vt confiteremur, multoq; fuiſſe commodius aſtruerimus, vt animas Domino, quam aurum ſeruaremus. Qui enim ſine auro miſit Apoſtolos, & Eccleſias etiam ſine auro congregauit. Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget, et ſubueniat in neceſſitatibus. Quid opus cuſtodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri, atq; argenti de templo Domini Aſſyrij ſubſtulerint? Nonne me-*

Tertium corollarium. Epi vrgēte famis neceſſitate debent ſuppellectilia ſua vendere, imò & vaſa ſacra, ad alendos pauperes. D. Auguſt. D. Ambr. Mirabilis ſententia de eleemoſyna. a. Conorch. 2. Aurum habet Eccleſia, non ut ſeruet, ſed vt pauperibus eroget.

lius conſtat ſacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quàm ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus, cur paſſus es tot inopes fame emori? Et certè habebas aurum, vt miniſtraſſes alimoniam; cur tot captiui deducti in commercium ſunt, nec redempti? Cur tot ab hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat, vt vaſa viuentium ſeruares, quàm metallorum: his non poſſet reſponſum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deeſſet? Reſponderet, Aurum ſacramenta non quærunt, neq; auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus ſacramentorum redemptio captiuorum eſt, et verè illa ſunt vaſa præcioſa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus theſaurus eſt Domini, qui operatur, quòd ſanguis eius operatus eſt. Tūc vas Dominici ſanguinis agnoſco; cū in vtroque videro redemptionem, vt calix ab hoſte redimat, quos ſanguis à peccato redemit. Quàm pulchrum, vt cum agmina raptiuorum ab Eccleſia redimuntur, dicatur. Hos Chriſtus redemit. Ecce aurum, quod probari poteſt; ecce aurum vtile, ecce aurum Chriſti, quod à morte liberat, ecce aurū, quo redimitur pudicitia, quò ſeruatur caſtitas. Hos ergo malui vobis liberos tradere, quàm aurum reſeruare. Hic numerus captiuorum, hic ordo præſtantior eſt, quàm ſpecies poculorum, huic muneri proficere debet aurum Redemptoris, vt redimeret periclitantes: agnoſco infuſum auro ſanguinem Chriſti non ſolùm irrutilaſſe, verùm etiam diuinæ operationis impreſſiſſe virtutem, redemptionis munere. Hęc Ambroſius &c.

Ornatus ſacramētorum eſt redemptio captiuorum.

Quartò ſequitur, quòd ſi Epiſcopis tenuem habeat menſam Epiſcopalem, & de ſuo non poſſit pauperibus ſubuenire, tenetur ratione ſui officij, quia pater pauperum eſt, procurare à diuitibus Ciuitatis, & Diœceſis eleemoſynas ad egentium ſubuentionem, certaſq; perſonas deputare, quæ huiuſmodi collectas faciant, & diſtribuant. ſic 2. ad Corinth. 8. Apoſt. ſollicitudinem ſuam declarat in colligendis eleemoſynis à Macedonia, & Corintho, vt deferrentur ad pauperes, qui erant in Hieruſalem.

Quartum corollarium. Epiſcopus ſi nō habet pinguē menſam, quid prò pauperibus facere teneatur.

2. Corinth. 8.

Adde, quòd huiuſmodi ſollicitudo erga pauperes, intrinſeca eſt Apoſtolatui, vt apertè declarat D. Paulus ad Galat. 2. qui à Petro, Iacobo, & à Ioanne vnà cùm Barnaba huiuſmodi pauperum curam in mandatis accepit, dicens: *Qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis &c. tantùm vt pauperum memores eſſemus.*

Sollicitudo erga pauperes intrinſeca eſt Apoſtolatui.

Galath. 2.

A *ſemus, Quòd etiam ſollicitus fui hoc ipſum facere*. Sed de hac materia fuſius ſequenti quęſtione dicemus. Reſtat modò, vt argumentis ex aduerſo poſitis reſpondeamus.

Ad primum. Negamus, Epiſcopis non competere curam ſubditorum, etiam quantùm ad corporalia, ſeu temporalia, quatenus ad ſpiritualia deriguntur &c. vel ob exercendam virtutem charitatis, & pietatis, quæ tanquam in magiſtro, & exemplari perfectè in eis relucere debet; iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *exemplum eſto fidelium in fide, in verbo, in conuerſatione, in charitate*. Multoties enim dum ab anguſtijs famis ſubditos liberant, ſæpe quoq; à vitijs, & peccatis, quæ aliàs ob præſſuram famæ committerent, eruunt. **Ad primum argumentũ.** **1. ad Timoth. 4.**

Ad ſecundum, patet reſponſio ex dictis. **Ad ſecundũ.**

Ad tertium. Quicquid ſit de illa quarta pauperibus olim deſtinata, quod in ſequenti quæſtione tractabitur; dicimus quòd in caſu extremæ neceſſitatis, non ſolùm bona fabricæ deſtinata, in ſubſidium pauperum conuertenda ſunt; ſed etiam ipſamet vaſa ſacra vt dictum eſt. &c. **Ad tertium.**

B

SECVNDA QVAEST.

De quibus teneatur quis facere eleemoſynam?

TITVLVS huius quæſtionis generalis eſt, ac tres articulos complectitur. **Quæſtionis diuiſio.**

In quorum primo videbimus, Num de neceſſarijs ad ſtatum debeant fieri eleemoſynæ, & quando?

In ſecundo, Num de ſuperfluis perſonæ, vel ſtatui?

In tertio, An Eccleſiaſtici magis arctentur ſub præcepto eleemoſynas dare, quàm laici? Et quia vtilis eſt materia, ideò diſtinctè tractanda eſt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Num de neceſſarijs, ſeu pertinentibus ad ſtatum, teneantur Epiſcopi tempore famis facere eleemoſynam?

SVNT aliqua argumenta, quæ partem negatiuam probabilem faciunt.

Primum argumentum. Primum. Quoniam portio applicata Epiſcopis, qua hodie ipſi Epiſcopi fruuntur, videtur priuatiuè ſe habere ad alias partes per canones factas bonorum Eccleſiaſticorum.

Secundum. Secundum. Quoniam pauperibus eſt aſſignata à ſacris canonibus propria eorum pars; & quemadmodum ex huiuſcemodi parte Epiſcopo indigenti nō eſſet ſuccurrendū, ita nec è conuerſo.

Tertium. D. Tho. Tertium. Ex doctrina D. Thom. 2.2.q.32. art.6. Vbi concludit, non eſſe de præcepto, ſed de conſilio eleemoſynam facere de neceſſario non ſolùm abſolutè, ſed etiam conuenienti ad ſtatum. Et addit, quòd aliquando non bonum, ſed inordinatum eſſet, de prædictis facere eleemoſynam, putà, ſi quis tantum ſibi de bonis proprijs ſubtraheret, vt alijs elargiretur, quòd de reſiduo non poſſet vitam tranſigere conuenienter ſecundùm proprium ſtatum, & negocia occurrentia. Nullus enim inconuenienter viuere debet. Addit quoq; quòd aliquando eſſet laudabile de prædictis dare eleemoſynam, in tribus videlicet caſibus. Quando quis mutat ſtatum, profitendo Religionem; vel quando ex ſubtractione neceſſariorum ad conuenientiam vitæ ſpectantium, non ſequitur maximum aliquod inconueniens; vel quando magna neceſſitas Reipub. vel extrema neceſſitas alicuius occurrit: In quibus caſibus, inquit, laudabile eſſe, tanquam de conſilio prætermittere id, quod ad decentiam ſtatus pertinet, ut maiori neceſſitati ſuccurratur. D

Quartum. Quartum. Quoniam ſi quis teneretur de neceſſarijs ad ſtatus decentiam erogare eleemoſynam, ſequeretur, quòd in aliquo caſu obligaretur totum ſuum ſtatum effundere, & exponere pauperi exiſtenti in arcta neceſſitate, puta, quando aliàs mors pauperis impediri non poſſet; vel cùm tempore famis vrgentis publicæ neceſſitates percurrunt. Cùm ſcilicet quis plures filias viro maturas, ſeu aptas

habeat,

A habeat, & ob penuriam peccatoribus clàm, vel publicè exponere cogatur. Quo caſu patrimonium etiam pingue, & maiora officia, ſeu dignitates conſumere, vel vendere homo teneretur. Hoc autem videtur falſum: Cùm nemo id faciat, nec ad id obligetur.

Quintùm. Quia ſi teneretur tunc ſubuenire, teneretur quoque ad damna temporalia, quæ conſequuntur ad pauperis miſeriam, quam ſubleuare omittit. Iuxta illud D. Ambroſij, *ſi non pauiſti, occidiſti*; ſed hoc conſequens eſt falſum; quia nemo ad horum reſtitutionem ex iuſtitia obligatur, ergo & antecedens. Quintum. D. Ambroſ.

Sextum. Quoniam nunquam liceret perſonis eccleſiaſticis, præſertim Epiſcopis, ex his quæ arbitratu cordatorum hominum iudicata fuiſſent conuenientia, & decentia ad ſtatum, aliquid ſubtrahere, & ad honeſtum finem conſeruate, quod durum videtur. Sextum.

Sed antequàm ad reſolutionem eius, quod quæritur, accedamus, tria notanda ſunt cum Medina, Codice de pœnitentia, tract. 5. de eleemoſyna; & Syluest. verb. eleemoſyna num. 1. & 2. & Caiet. tract. 5. tom. 2. & S. Thom. 2. 2. q. B 32. art. 5. & 6. & cæteris Doctoribus in 4. d. 15. Medi. Syluest. Caiet. D. Thom.

Primum. Quòd bona, ex parte eius qui eleemoſynā tribuit, in quadruplici differentia poſſunt ſe habere. Quędam enim dicuntur neceſſaria quantùm ad indiuiduum, puta quæ neceſſaria ſunt ad propriam vitam conſeruandam, ſicut cibus, potus, veſtimentum, & huiuſmodi; & hoc dicitur neceſſarium abſolutè à D. Tho. in d. art. 6. ſine quo aliquid eſſe non poteſt. Quædam ſunt ſimiliter neceſſaria reſpectu familiæ ſuæ, filiorum ſuorum, vel aliorum etiam ad eum pertinentium, puta vxoris, parentum, & ſimiliū. Quædam dicuntur neceſſaria ad ſubſtentandum ſtatum ſui ipſius, vel ſuæ familiæ, ſine quibus conuenienter non poſſet tranſigi vita ſecundùm conditionem, ſtatum, & dignitatem perſonæ propriæ, & eorum quorum cura ei incumbit; & hæc appellatur decentia ſtatus vel perſonæ, & à Syluestro dicitur neceſſitas conditionata, ideſt, ſine quibus viuere non poteſt quis decenter, inſtar aliorum virtuoſorum ſui ordinis, & qualitatis, iudicio prudentum, attendendo ea quæ probabiliter & veriſimiliter, ſeu vt plurimum occurrunt, non autem conſiderando omnes caſus; ut optimè inquit D. Thom. qui in futurum contingere poſſent. Alia ſunt bona, quæ continentur quidem in lati- Nota primo. Quid ſit neceſſarium abſolutè in bonis. Quædam ſūt neceſſaria reſpectu familiæ. Quædam ſūt neceſſaria ad ſtatum.

tudine boni neceſſarij ad decentiam, ſed tamen eo modo, quòd remotis illis, ſtat decentia, & illis additis, decentia ipſa ſtatus non exceditur. Terminus enim requiſitorum ad huiuſmodi decentiam non eſt indiuiſibilis, puta centũ auri, ſed eſt in quadam latitudine, puta non minus quàm centum, nec plus quàm centum viginti ita quòd iſta viginti poſſint addi, & minui, ſtante decentia. C

Quæ ſint ſuperflua naturæ & perſonæ.

Vltimò. Quædam ſunt, quæ neque ad hoc, nec ad illud ſunt neceſſaria, & ſuperflua naturæ & perſonæ appellantur, ſeu indiuiduo, & ſtatui, de quibus in ſequenti articulo dicemus.

Nota ſecũdo. Triplicẽ eſſe pauperum neceſſitatem, extremam, grauem, & communem.

Nota ſecundo. Triplicem eſſe pauperis neceſſitatem, extremam, grauem, & communem. Penſanda eſt autem extrema, non ſolùm quando efflat quis animam; ſed etiam quando apparent ſigna probabilia extremæ neceſſitatis futuræ, niſi ei tunc ſubueniatur; & cùm aliquis videt alios impotentes, vel pigros ad ſubueniendum.

Nota tertiò. Tripliciter ſubueniri poſſe exiſtenti in extrema neceſſitate.

Nota tertiò. Quòd dupliciter ſubueniri poteſt exiſtenti in extrema, vel per ſubſidia communia per ſe inſtituta ad illam neceſſitatem ſubleuandam, v.g. dando cibum, veſtem &c. vel per aliqua media ordinata, & requiſita ex hominum malitia, ſeu arte excogitata, quale eſt illud; quod D exigeret latro ad ſeruandam alicui vitam, pharmacum præcioſum, vel ſimilia &c.

Prima ſententia

In hac parte duplex eſt ſententia Doctorum.

D. Anton. Roſel. D. Tho. Herue.

Prima eſt dicentium, id eſſe opus laudabile; ſed non præceptum. Hanc ſententiam tribuunt D. Antonino, & ſum. Roſell. D. Tho. 2. 2. q. de eleemoſyna, & clariùs in 4. d. 15. q. 2. ar. 4. quæſtiunc. prima. Idem videtur ſentire Herueus, quodli. 8. q. 3. Quoniam vnuſquiſque potius ſuis neceſſitatibus debet ſubuenire, quàm alterius.

Secunda ſententia. Altiſido: Alex. Alen. D. Tho. Alber. Magn. Ricar. Duran. Paluda. Gabr. Maio. Angel. ſylueſ. Turre. Madi. Couar. Nauar Alma.

Secunda ſententia eſt dicentium, id eſſe præceptum. Ita ſentiunt Altiſiodoren. Alex. de Ales. S. Thom. d. diſt. 15. arg. primo, quæſtiuncula 4. Albert. Magn. ibid. arg. 16. Riccard. Durand. Palud. Gabr. Maior, D. Antonin. & Caiet. in comment. & in opuſc. Ang. Syluest. Turrecre. Medi. Couar. Nauar. & Almayn. ſuis locis.

Reſolutio auctoris. Primũ dictũ. D. Tho.

His ſuppoſitis pro reſolutione Dico aliqua. & primò, certum eſſe de neceſſarijs abſolutè ſibi, vel ſuæ familiæ quantùm ad naturam, ſeu indiuiduum, quempiam non tenere alteri ſubuenire, etiam exiſtenti in extrema. Eſt dictum S. Thom. & omnium. Quoniam nemo tenetur

ſibi

A ſibi,& ſuis vitam ſubtrahere. Imò ordo charitatis eſt, vt quis plus ſe, quàm alios diligat; quinimò peccaret, cùm contra ordinem charitatis ageret. Vnde nec de præcepto, nec de conſilio tenetur homo de huiuſmodi eleemoſynam facere, niſi in caſu, quo perſona indigens magis Reipub. eſſet neceſſaria, & vtilior. Quo caſu ſecundùm Syluestrum de conſilio, & ſecundùm S. Tho. laudabiliter ſe ipſum, & ſuos periculo mortis exponeret: cùm bonum publicum ſit proprio præferendum. Nota Syluest.

Aduerte tamen hic, quòd perſonæ publicæ, non obligatur quis ſe poſtponere ſemper, ſed quando illi conſtat, vitam illius neceſſariam, vel vtilem taliter Reipub. vel Eccleſiæ, vt ea deficiente, ſalus Eccleſiæ, vel Reipub. periclitaretur. Vt ſi eſſet Dux, aut Generalis exercitus tempore belli; Epiſcopus verbo, & exemplo laborans tempore hæreſis, munificus diues, qui tempore famis diſpergit ſuas opes, & dat pauperibus: ſic enim tenerentur, in alijs autem caſibus ex æquo currunt. Nō cuicunq; publicę perſonæ tenetur quis ſemper ſe poſtponere.

Dico ſecundò. Certum eſſe, hominem non teneri ad dandum eleemoſynam de his, quæ ſunt neceſſaria ad ſtatum Secundum dictum. Nota.
B tum tam ſimpliciter, quàm ſecundùm quid; quando pauper reperitur conſtitutus in communi ſeu leui neceſſitate dumtaxat, non in arcta, vel extrema. Hæc eſt communis quoque ſententia, & quoad laicos, eſt apud me certiſſima. Et probatur. Quoniam non obligamur (vt infra dicetur) de ſuperfluis naturæ, & ſtatui, quādo eſt in communi tantùm, ergo multò minus de neceſſarijs ad ſtatum. Prima ratio dicti. Secundò: Quia neceſſitas communis, ſupponit multos eſſe in Ciuitate, qui velint, & poſſint ſubuenire. Secūda ratio.

Dico tertiò. Certum quoque eſſe, quemlibet, & præſertim Epiſcopum, teneri de neceſſarijs etiam ſimpliciter ad ſtatum, facere eleemoſynam proximo exiſtenti in extrema, vel graui. Tertiū dictū. Hanc teneo cum Medina vbi ſupra. Medin. Quoniam bona temporalia quæcumque (exceptis neceſſarijs ad vitam propriam) ex præcepto charitatis, pro vita fratris cùm neceſſitas exigit, exponenda ſunt. Ratio dicti. Ità Palud. 4. d. 15. q. 3. ar. 2. & Ledeſmus. 4. q. 15. & D. Tho. in 4. d. 15. q. 2. ar. 4. q. 1. & Caiet. tom. 2. tract. 5. de præcepto eleemoſynę, c. 6. concluſione 2. & eſt doctrina in terminis eiuſdem S. Tho. 2. 2. q. 32. art. 6. in corp. in caſu 3. Vbi cùm docuiſſet, quòd de neceſſario, ſine quo vel abſolutè, vel conuenienter vita ſecundùm conditionem ſui ſtatus tranſigi non poteſt, Paluda. Ledeſ. D. Thom. Caiet.

teſt, eleemoſynam dare non ſit in præcepto, ſed in conſi- C
lio; excipit tres caſus. Primò quando quis mutat ſtatum ex toto, & propter Chriſtum relinquit omnia. Secundò, Cùm de facili ſubtracta reſarciri poſſunt. Tertiò (& eſt caſus concluſionis noſtræ) quando contingeret extrema neceſſitas alicuius priuatæ perſonæ, vel Reipub. in quibus caſibus laudabiliter prætermittit aliquis, quod ad decentiam ſui ſtatus pertinere videtur, vt maiori neceſſitati ſuccurrat. Nec ob id, quòd dicat laudabiliter, excludit neceſſarium eſſe; ſed cùm paulò ſuperius dixiſſet, in conueniens eſſe, vt quis eneruaret ſuum ſtatum ita, quòd de reſiduò quis non poſſet, niſi indecenter viuere, ſubdit tres illas exceptiones, ſecundùm quas bene; & laudabiliter, nec in conuenienter ſua tribuit. Ita exponunt Medin. Caiet. & Bañes. Idem habes ex eodem D. Tho. 2. 2. ead. quæſt. 32. ar. 5. in illis verbis: *Dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto; & dare eleemoſynam ei, qui eſt in extrema neceſſitate*; quæ duo non copulatim accipienda ſunt; quamuis copulatiuè ſint poſita, ſed diuiſiuè ita, vt non vnam, cauſam, ſed duas erogandi eleemoſynam exponat; quidquid dicant Panormitan. in cap. ſi verò de iureiur. & Antonin. D
2. par. tit. primo, c. 24. & Gabr. 4. d. 16. q. 4. con. 5. Ita optimè explicant mentem S. Thom. Caiet. & Bañes & Medin. vbi ſupra, & Ledeſmus in 4. 2. par. q. 15. arg. 3. Imò ipſemet S. Doct. ſe clarius explicat q. 32. ar. 5. ad tertium, lege art. ſeptimũ. q. 66. in corp. & ar. 1. ad quartum. q. 87. & arg. 4. ad ſecundum. q. 118. 2. 2. & quodli. 8. arg. 13. & dictam quæſtiunc. quartam, in quarto, loco citato. Caietanus vbi ſupra probat Concluſionem ex Ambroſij vulgari dicto d. 86. can. paſce, & ex Greg. in homilijs. *Minus* inquit, *Proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſſitate illius etiam ea; quæ ſunt ſibi neceſſaria, partitur*. Idcirco de diuidendis cum proximo duabus tunicis, datur præceptum. Baſyl. ſuper illud Luc. 3. *Qui habet duas tunicas*, ait; *Hic autẽ docemur, quòd omne id, quod affluit ſupra proprij victus neceſſitate, tenemur erogare illi qui non habet, propter Deum, qui quæcunque poſſidemus, largitus eſt* Vide quã appoſitè ſententiæ noſtræ faueat. Accedit huc, quòd in extrema neceſſitate omnia ſunt communia; & patiens poteſt ſurripere, nedum furti, ſed etiam per modum rapinæ. Quæ concluſio conſtanter, & intrepidè non ſolùm tuenda, verùm etiam & praxi committenda eſt: Cùm apertiſſi-

Dictum fallit in tribus. Primò. Secundò. Tertiò.

Medi. Caiet. Bañes. D. Thom.

Panormit.

D. Anton. Gabr. Caiet. Bañes. Medin. Ledeſ.

Caiet. D. Ambr.

D. Baſil. Lucæ 3.

me

A mè prima Ioan. 3. dicatur. *Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi; & viderit proximum ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* 1. Ioan. 3.

De neceſſario verò huiuſmodi ſimpliciter citra extremam, conſilium potius eſt, erogare eleemoſynam, vt ex S. Tho. & alijs citatis colligitur. Quãdoquidem vnuſquiſque rationabiliter ſuam famam, ſtatum, & honorem tenetur conſeruare, niſi mutet in melius. Sunt tamen hic duo aduertenda.

D. Tho. Vnuſquiſq; tenetur conſeruare ſuum ſtatum, niſi mutet in melius.

Primum eſt. Non expectandam eſſe, vt dictum eſt, extremam neceſſitatem; ſed ſufficit periculum probabile, deueniendi in illam.

Aduerte primò.

Secundum eſt. Quòd quando aliquis conſtituit ſe malitioſè in extrema neceſſitate, quò extorqueat pecunias, à qua poſſet ſe liberare, tunc non cenſetur eſſe in extrema neceſſitate, vt ſi quis vellet ſe occidere, niſi dentur ei quinquaginta aurei. Dixi, Malitioſè, nam ſi ſine malitia, liberè tamen conſtituit ſe in illa, cenſendus eſt in extrema, vt optimè Medin. loco citato; ſicut debitor, qui non habens B vnde ſoluat, vult ſe ſuſpendere, quamuis liberè id velit facere; tunc ſi ſine dolo eſt, tenetur quis erogare ei nũmos, quos debet, vt ipſum ab euidenti morte liberet.

Aduerte ſecundo. Quãdo quis malitioſè cõſtituit ſe in extrema, neceſſitate ad extorquẽdas pecunias, ille non eſt in extrema neceſſitate. Nota Medi.

Dico quartò. De pertinentibus ad ſtatum, quæ nõ ſunt ad illum ſimpliciter neceſſaria, ſed ſecundùm quid, abſq; dubio teneri Epiſcopum, ſeu quamcumque aliam perſonam Eccleſiaſticam, in communibus neceſſitatibus eleemoſynam facere. Loquor de eo pertinẽti, quo ſublato, poſſet adhuc commodè viuere, licet non ſecundùm omnem conuenientiam ſui ſtatus, ſumendo decentiam in ea latitudine, quæ vulgo accipitur. Probatur hoc dictum. Quoniã hæc in rigore ſunt ſuperflua iudicanda, præſertim iis perſonis, qui ex officio, & ratione perfectionis ſtatus ſubuentioni egenorum ex bonis Eccleſiaſticis incumbere debent.

Quartum dictum principale. In communibus neceſſitatib. tenentur Epiſcopi eleemoſynã facere. Probatur dictum.

Animaduertendum eſt autem hoc in loco, & maturè conſiderandum, quòd ex magna latitudine, & circumferentia, quam decentia ſtatus ex vulgari hominum opinione conſequuta eſt, multa reputantur perſonæ neceſſaria, quæ omninò ſunt ſuperuacanea; & pleraque conuenientia, & decentia iudicantur, ſine quibus optimè ſtatus talis conſeruari poteſt, habito reſpectu ad proprium finem illius, cui proportionata media, non autem extranea ſunt dirigenda:

Nota benè.

Multa putantur neceſſaria quæ ſunt ſuperuacanea.

dirigenda: nec ſplendor, (vt aiunt) ſtatus eſt quærendus; C ſed honeſta ipſius conſeruatio; nec accretio, ſeu congregatio auri, & argenti, vt fines alienos à ſtatu quis ſuo conſequatur licita erit; ſed tãtùm ſecundùm ordinem, & finem ſui ſtatus. Vnde Regi, ſeu Duci, cùm ſtatui ſuo multa occurrere poſſint; quæ magnam pecuniæ ſummam paratam requirunt, theſauros accumulare rectè fas erit; Itẽ Paterfamilias, iuxta tenorem ſuæ conditionis excogitet, quæ probabiliter, ſeu moraliter ſuæ familiæ, & ſibi accidere poſſunt; & ſic licebit ei congregare, & filijs theſaurizare, & congregata retinere. Epiſcopo verò, ſeu perſonæ eccleſiaſticæ, excepto conuenienti, ac frugali victu, & veſtitu, habita quoque conſideratione eorum quæ veriſimiliter ſibi accidere poſſunt, quæ promptam aliquam pecuniæ copiam requirunt, puta ægritudinis, equitationis neceſſariæ, librorum ſacrorum emptionis, Epiſcopalis domus ædificationis, & reparationis; denique domeſticæ commoditatis, & ornatus non precioſi, vel nimium ſumptuoſi cætera omnia non decentia ad ſtatum, ſed indecentia, non conuenientia, ſed repugnantia, iuxta Apoſtoli doctrinam ad Titum 1. & 2. ad Timoth. 1. reputanda ſunt. Cùm enim dicit Apoſtolus, *Non turpis lucri cupidum*, turpe lucrum appellat, omne quod indecens eſt illum acquirere, vel retinere. Quocirca ex his optimè infertur, quòd parare pecuniam ad emenda officia in Curia Romana ſit omninò extra neceſſitatem, decentiam, & congruitatem ſtatus Epiſcopalis; cùm illa officia ſint extranea à finibus Epiſcopalis dignitatis. Exquiſitam item, & elaboratam ſupellectilem domeſticam habere, vaſa aurea, vel etiam argentea in magna copia, equorum, & curruum multitudinem, venatilium canum ſeriem extructam, & ſimilia habere, omninò ſuperflua, & remotiſſima à ſplendore dignitatis Epiſcopalis exiſtunt. Non enim Epiſcopi principatum temporalem in populis obtinent, ſed ſpiritualem. Iuxta illud Petri: *Non dominantes Clero, ſed forma facti Gregis*, nec aliam dominationem habent, niſi ædificationeis.

Regi & Principi fas eſt accumulare aurum & argentũ, & quare.

Patribusfamilias, licet theſaurizare filijs.

Epiſcopo etiã propter multa quæ ei occurrunt licet accumulare pecunias, & quæ ſint iſta. 2. ad Timo. 1.

Parare pecuniam: ademẽda officia in Curia Romana, indignum eſt Epiſcopo, & extra finẽ ſuę dignitatis.

Epiſcopus nõ debet habere elaboratã ſupellectilẽ, nec vaſa argentea in magna copia.

Epiſcopus nõ dẽt habere, curruum multitudinẽ, nec ſeriem canũ.

Epiſcopi per ſe non habẽt principatũ tẽporalẽ in populis, ſed ſpiritualem.

Neque in hac parte allegandus eſt abuſus multorum Epiſcoporum, qui ſplendorem ſui ſtatus in multis ſuperfluis conſtituunt, ſequentes non rectæ rationis dictamen, ſed ſenſuum voluptates, vincentes ea in re multos Dominos temporales. Verùm eorum Epiſcoporum exemplum eſt imitandum, qui ſicut in poteſtate Apoſtolis ſucceſſerunt,

Qui Epiſcopi ſint imitandi.

runt,

A runt, ſic Apoſtolicæ vitæ correſpondere contendunt, omnemque ſui ſtatus claritatem collocant in his, quæ Apoſtolus ſcribit 2. ad Timot. 1. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c.* Vnde Dico, quòd de iis quæ non neceſſariò pertinent ad ſtatum, danda eſt eleemoſyna pauperibus, etiam tempore neceſſitatis communis: cùm per horum ſubtractionem, ſtatus Epiſcopi non denigretur, nec eneruetur, & hæc de facili reſarciri poſſint; & ipſe ex officio ſit pater pauperum. 2. ad Timoth. 1.

Dico quintò. Quòd non tenetur quis ſubuenire etiam exiſtenti in extrema de neceſſariis, vel ſuperfluis perſonæ, vt ſupra, niſi per communia media, id eſt per ſe inſtituta ad ſubleuandam talem neceſſitatem, & quæ poſſunt facilè illis ſubminiſtrare. Hoc dictum intelligendum eſt de ſubſidiis ſiue per pecunias, & bona externa; ſiue per aliqua opera, & labores. Nam etiam iis tenemur proximò ſubuenire; & probatur. Primò. Quia aliàs teneretur quis ad ſeruandam vitam hominis viliſſimi, totum ſuum patrimonium effundere in eo caſu, quo illo expoſito, ea præſeruaretur. Quintum dictum. Nota. Probatur primo.

B Secundò. Quia homo ſibi ipſi in extrema neceſſitate poſito, non tenetur ſubuenire niſi per communia media. Secundò.

Tertiò. Quia moraliter, & modo humano, qui hoc modo ſubuenit, ſufficienter ſubuenit. Quoniam à natura ſunt inſtituta ut media per ſe, quibus tolluntur humanæ neceſſitates. Cætera autem ſubſidia, ſunt vel ex hominum malitia, vel arte humana inuenta. At præceptum ſubueniendi in extrema, fundatum eſt in iure naturæ, igitur ordinario medio ex obligatione eſt ſubueniendum. Tertiò.

Quartò. Quia alioquin eſſet contrarium bono communi. Nam hoc modo darentur malis occaſiones occidendi, & ſæpiſſimè mutationes ſtatuum fierent, & deſtruerentur familiæ; quæ omnia abſurda ſunt. Adde etiam, quòd aliquando ſolent homines pluris facere amiſſionem vitæ, quàm temporalium bonorum iacturam. Quartò.

Dico ſextò. Quòd non ſuccurrens poſito in extrema, quamuis peccet, vt dictum eſt; non tamen tenetur ad reſtitutionem damni, & detrimenti illati vxori verbi gratia, familiæ, ſeu filiis eius. Sextum dictū. Nō ſuccurrēs poſito in extrema neceſſitate. licet peccet, non tenetur tamen ad reſtitutionē.

Probatur. Quoniam quando peccatum eſt tantùm contra charitatem, nullam admittit reſtitutionem. Nam lex reſtitutionis fundatur in iuſtitia, non in charitate. Probat̄ dictū. Lex reſtōnis nō fundat̄ in charitate, ſed in iuſtitia.

Vnde ſequitur, quòd ſi aliquando ex iuſtitia quis tenetur ſuccurrere, obligatur tunc ad reſtitutionem, vt his accidit, quibus aliorum cura incumbit. C

Septimum dictum.

Poteſtas publica, põt cõpellere diuites, ut in grauibus, aut extremis neceſſitatibus Reipublicæ erogent eleemoſynam.

Panorm. Glo. Archid. Sylu.

Dico ſeptimò. Quòd poteſtas publica poteſt compellere diuites, ut in neceſſitatibus grauibus, aut in extremis neceſſitatibus Reipublicæ, erogent eleemoſynam. Ita aſſerit Panorm. in cap. ſi quis, de furt. & Gloſ. can. ſicut hi d. 47. Archid. in c. nullus, de iur. patr. & Syluest. verb. eleemoſyna num. 9. §. vlt. Et quamuis Sylueſter, & Gloſſa dicant, hoc debere fieri per poteſtatem Eccleſiaſticam, puto tamen poſſe etiam fieri per poteſtatem ſæcularem, cui etiã incumbit prouidere neceſſitatibus publicis. Lege D. Tho. 2. 2. q. 118. art. 4. ad ſecundum, & ibi Caiet.

Nota. D. Tho. Caiet.

His abſolutis, argumentis principio huius articuli factis reſpondendum erit.

Ad primum.

Ad primum, & ſecundum, in tertio articulo huius quæſtionis ſatisfiet.

Ad tertium.

Ad tertium reſponſum eſt ad mentem D. Tho. non ſolùm eſſe laudabile, & virtuoſum; ſed etiam aliquando de neceſſario oportere eleemoſynam facere, & quomodo, & quando, iam expoſitum eſt.

Ad quartum reſpondetur primò.

Ad quartum, dico primò. Quòd ſtatum ſuum mutare in melius ob maiorem neceſſitatem proximi, ſemper eſt laudabile, & bonum. D

Reſpondetur ſecundò.

Cum homo incidit in ſtatum inferiorem, non tenet diues eũ reſtituere ad ſtatum ſuperiorem.

Secundò dico. Quòd quando homo incidit in ſtatum inferiorem, non tenetur diues reducere illum ad ſtatum ſuperiorem: vnde non obligatur quis captiuum redimere magnis ſuis ſumptibus, niſi eſſet aliqua ſpecialis neceſſitas, videlicet periculum amittẽdi fidem, vt optimè Bañ. dub. 4. ad vltimum.

Bañes.

Reſpondetur tertiò.

Aliquãdo magis valet pecunia, quàm vita hominis, cùm pecunia eſt defenſiua boni publici.

Dico tertiò, cum eodem Bañ. 2. 2. q. 32. ar. 6. dub. 2. notab. 1. quòd vita hominis, quamuis ſit nobilior, quàm totũ patrimonium, vel cenſus temporalis; nihilominus reſpectiuè ad bonum commune Reip. vel Ciuitatis, quod eſt potius diligendum, magis valet aliqua quantitas pecuniæ, & ſubſtantiæ, quàm vita alicuius: & ratio eſt. Quia pecunia eſt inſtrumentum virtutis ad bonum publicum defendendum, & conſeruandum. Vnde ſicut diximus cum Bañes eodem loco, priuatus homo pro conſeruatione ſuæ vitæ non tenetur exponere, nec expendere omnes ſuos redditus, nec in ſua infirmitate, pharmaca quæ ingredientia maximi valoris habeant adhibere, eò quod magis debeat

Bañes.

diligere

A diligere ſuum ſtatum, & filiorum. Medin. codice de pœ- Medi.
nitentia, in art. de neceſſitate dandi eleemoſynam, reſpon-
dendo huic argumento dicit: Multa eſſe, ob quæ hi qui
in dignitate conſtituti ſunt excuſantur, ſi non ſtatim to-
tum ſuum pro alicuius pauperis ſubuentione exponant.
Tum quia ad vni pauperi ſubueniendum pauca ſufficiãt;
Tum quia non ita conſtat diuitibus, pauperem tanta eſſe
in neceſſitate, cùm id minimè inquirere teneantur. Tum
etiam, quia etſi conſtaret, non tamen conſtat de negligen-
tia aliorum, qui poſſunt eidem pauperi ſuccurrere. Dein-
de, fortè ex alia parte maiora incommoda ſequerentur, ſi
Diues ſtatum ſuum, & filiorum, & familiæ ſuæ pro vno
paupere exponeret, quàm eſſet permittere illum in Domi-
no mori. Docet enim experientia, multos à ſtatu in quo
fuerant lapſi, vel in deſperationem venire, vel furta, & ra-
pinas committere, vel alia flagitia perpetrare, quæ ſaluo
eorum ſtatu, minimè perpetraſſent.

Ad quintum reſpondeo: Quòd illi qui ex ratione ſui Ad quintum reſpondetur.
muneris tenentur ſubuenire, vt Epiſcopi, Medici ſtipen-
diati, & alij huiuſmodi, non ſolùm peccant, ſed etiam ob-
B ligantur ad damna quæ conſequuntur; qui verò ex cha-
ritate tantùm cõmuni obligatione, obſeruato ordine cha-
ritatis, nequaquam.

Ad ſextum iam reſponſum eſt. Partes enim Epiſcopi Ad ſextum reſpondetur.
ſunt, non triticum, ſeu pecunias congregare, ſed ſibi the-
ſaurizare fundamentum bonum operum miſericordiæ, ad
vitam æternam.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Num de ſuperfluis, præceptum ſit facere eleemoſynam in communibus neceſſitatibus?

IN hoc articulo, loquimur quãdo proximus Titulus artic.
eſt conſtitutus in communi neceſſitate, non
in graui, vel extrema. Et petimus, an homo
poſſit retinere apud ſe ſuperfluum? Appella- Quid per ſuperfluum intelligatur.
mus autem ſuperfluum omne illud, quod
neceſſitatibus tam ſimpliciter, quàm ſecundùm quid, na-
turæ, vel perſonæ ſuperabundat.

Et notãdum eſt, quòd vt iudicetur aliquid ſuperfluum,

Ad iudicandũ de ſuperfluo, opus eſt conſiderare præteritũ, & futurum moraliter.

opus eſt conſiderare non ſolùm præſentem, ſeu imminentem neceſſitatem; ſed etiam futuram, quæ moraliter, & prudentum iudicio poteſt veriſimiliter accidere. Sunt etiam conſiderandæ ſtatuum, & conditionum humanarũ diuerſitates. Nam inuenietur aliquando ſuperfluum aliquid alicui, iuxta præſentem neceſſitatem, quòd pro futura non erit ſuperfluum. Nec cõfingendæ ſunt Metaphyſicæ, & fictæ neceſſitates, ſed morales: & quòd nobili priuato iudicabitur ſuperfluum, Comiti, & Marchioni erit neceſſarium.

Aliquãdo eſt aliquid ſuperfluum alicui vno tpe, & nõ alio, quin potius eſt ei neceſſarium.

Corollarium.

Hinc ſequitur, quòd ſecundùm rei veritatem, quæ in foro conſcientiæ attendi debet, facilius eſt reperire ſuperfluũ in perſonis Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus. Tum quia harum decentia ſtatus plura requirit quàm illarum; tum etiam quia minora, & pauciora occurrunt futura negocia illis quàm iſtis. Caiet. in Summa verb. eleemoſyna dicit vnum mirabile in fauorem diuitum, quòd rarò habeãt ſuperflua. Bañ. vix admittit diuites habere ſuperflua, propter varios fines licitos, quos habere poſſunt.

Facilius eſt reperire ſuperfluum in perſonis Eccleſiaſticis quàm ſecularibus.

Caiet. vnum dicit mirabile in fauorem diuitum.

Bañes vix admittit diuites habere ſuperflua.

In hac difficultate, duæ ſunt opiniones doctorum inter ſe contrariæ. D

Prima opinio D. Tho.

Prima eſt eorum, qui exiſtimant eſſe peccatum mortale retinere ſuperfluum, ſed eſſe erogandum pauperibus quibuſcumque. Ita videtur ſentire S. Tho. in 4. d. 15. art. 1. in quæſt. de eleemoſyna dicens; tempus faciendi eleemoſynam de præcepto ex parte dantis eſt, quando habet ſuperflua naturæ, & ſtatui, etiamſi pauper non ſit in extrema neceſſitate. Idem opinantur Alber. 4. d. 15. ar. 16. Vbi inquit, iſtud præceptum erogandi ſuperfluum contineri ſub præcepto, *Non furaberis*, cùm ſuperfluum nón ſit proprium. Ricar. ibidem q. 2. Maior. ibid. q. 6. licet iſte limitet ad grauem neceſſitatem, ad quam requirit multas conditiones. Palud. 4. d. 15. q. 3. Caiet. in Summa loco citato, & ſuper articulum quintum 2. 2. & in ſuo tract. de præcepto eleemoſynæ. Adrian. in 4. in materia de reſtitutione, in illa quæſtione: vtrum conſumens bona Eccleſiaſtica vltra neceſſitatem, teneatur reſtituere. Angel. in ſumma verb. eleemoſyna. §. 2. Turrecrem. d. 86. cap. ſingulis, num. 6. Domin. Sot. in libello deliberationis in cauſa pauper. num. 8. Couar. lib. 3. variar. reſolut. cap. 14. num. 5. Corrad. in tract. de contract. q. 19. Nauar. in Manua. cap. 24. num. 4. 5. & 6. Ledeſ. in 2. 4. q. 15. art. 3. Anton. Corduben. lib. 1. ſui quæſtionarij

Præceptũ erogãdi ſuperflua cõtinetur ſub præcepto nõ furaberis, ex Alberto.

Ricar. Maio. Palud. Caiet. Adria. Angel. Turrecre. Domi. Soto. Couar. Corrad. Nauar. Ledeſ. Ant. Cordub.

A natij q.16.Abulenſ.in cap.6.Matth.Lyran.& Dionyſ. Car- Abulen.
tuſ.in cap.3. 1.Ioan. D. Thom. expreſsè videtur hanc ſen- Lyran. Dionyſ. Cart.
tentiam proferre in his locis, ſecundæ ſecundæ.in q.66.art. D. Tho.
7.dicit, quòd *res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex na*
turali iure debentur pauperum ſuſtentationi, ſed citra ex-
tremam neceſſitatem commiſſum eſſe arbitrio vniuſcuiuſq;
diſpenſatio porpriarum rerum cui voluerit. In extrema ve-
rò teneri ad dandum huic determinatè. In ſolutione ad 4.
art.1.q.87.ait, *Dominium in noua lege non ſolum decimam*
partem, ſed omnia ſuperflua pauperibus iubere exhiberi. In
q.118.art.4.ad ſecundum, apertè ponit eſſe præceptum da-
re eleemoſynam diſiunctiuè: vel propter periculum neceſ-
ſitatis, vel etiam propter ſuperfluitatem habitorum. Ho-
rum Doct.ſententia ſolet multis argumentis comprobari.

Primò ex ſcripturis. Matth.15. condemnantur ad ignẽ Argumento primæ opi-
æternum homines, eò quòd eleemoſynam in pauperes nõ nionis.
fecerint, nec eorum neceſſitatibus ſuccurrerint: Nec ibi Primum.
extremæ neceſſitates numerantur, ſed communes, *Nudus* Matth. 15.
eram, & non cooperuiſtis me, in carcere poſitus, & veniſtis Lucæ 8.
ad me. &c. Item Luc.8. interrogantibus Iudæis qui eſſent
B fructus pœnitentiæ neceſſarij, ad fugiendum ab ira ventu-
ra, ait Ioannes: *Qui habet duas tunicas, det non habenti.* Luc. 3.
Vbi aduertit D.Hieronymus in q.1.ad Hedibiam; nomi- D. Hiero.
ne alterius tunicæ dandæ non habenti, *intelligi non vnam* Quid intelli-
tantum tunicam; ſed quidquid habet, quod ſibi neceſſarium gatur nomi-
non ſit. Item Ioan.3. *Qui habuerit ſubſtantiam huius mun* ne alterius tu-
di &c. Iacob 2. *Iudicium ſine miſericordia ei, qui non fe-* nicæ dandæ pauperi.
cit miſericordiam; at facere miſericordiam eſt in omnes 1.Ioan. 3.
indigentes, 1.ad Timoth.6. *Præcipe Diuitibus huius ſæculi* Iac. 2. 1.ad Timot.6
facilè tribuere, facilè tribuit, qui omnibus tribuit. Item
Luc.12. *Stulte, hac nocte repetent animam tuam, & hæc,* Luc. 12.
quæ congregaſti cuius erunt? Quod optimè animaduertit D.Aug.
D.Auguſt. lib. quinquaginta homiliarum, homil.7. Item Matth.6.
Matth.6.ſeruitus Mammonæ damnatur, quæ (vt ibidem
exponit Hieronymus, Chryſoſt.& alij) nil aliud eſt, niſi D Hiero.
diuitias non diſtribuere pauperibus. Ibidẽ ẽt præcipitur, D.Chryſoſt.
non eſſe in terra theſaurizandum. Hæc, & alia loca facilè
perſuadent hanc ſententiam; ſed D. Thom.& alij Theo- D. Tho.
logi citant illud Luc.11.pro Achille, & fundamento huius Lucæ 11.
rei. *Quod ſupereſt, date eleemoſynam;* Qui locus quantam
vim habeat, poſtea dicetur. Secundo pro-

Secundò probatur. Ex dictis ſanctorum Cypri. ſermo- bat ex dictis. D.Cypr.

ne de opere, & de eleemoſynis, loquens de damnatione G
eorum, qui non faciunt eleemoſynas inuehitur in eos, qui
ſe excuſant, quòd faciendo eleemoſynam diminuerent patrimonium, repręhenditque diuites, patrimonium ſuum non diuidentes cùm Chriſto; & eorum excuſationes refellit, qui dicunt, ſe non dare eleemoſynam, vt ſeruent ea filijs ſuis, aſſeritque omnes damnationi obnoxios. D. Baſil. in priori homil. Diuitis, damnationem ait illius diuitis, fuiſſe iuſtiſſimam ex eo tantùm, quòd ſuperflua uolebat recondere in horreis, & non diſtribuere; ibique inuehitur contra eos, qui cùm habeant in præſenti, quibus poſſint dare, differunt eleemoſynam in craſtinum; & contra illos etiam qui dicunt, ſe nemini facere iniuriam, quia retinent, quæ ſua ſunt; & concludit, eſſe raptores, ſi non dent illa; quoniam quæ ſuperſunt, ſunt pauperum. Idem in poſteriori homilia ad diuites, cùm docuiſſet eſſe præceptũ eleemoſynæ, refellit excuſationem illorum diuitum, qui dicunt, ſe non poſſe dare, quia ſunt multi pauperes petentes, uel quia ſeruant filijs ſuis, vel quia nolunt dare; dum viuunt, ſed poſt mortem, aitque damnandos eſſe D. Chryſoſt. homil. 33.34.35.36.& 37. ad populum Antiochen. vbi D
contendit eſſe in præcepto erogare ſuperfluum, & inter alia dicit, *Deum pauperes non feciſſe, ſed iſtos Diuites, qui illorum bona vi videntur retinere*. Idem concione 2. & 3. de Lazaro. & homil. 18. in cap. 9. 2. ad Corinth. Vbi ſuperfluum definit eſſe, quod plus eſt, quàm vſus requirit, & ſine quibus poſſumus ſanè honeſtè agere. *Cibum*, inquit, *non prohibet Dominus, ſed delicias, non veſtes, ſed ornatus*. Idem homil. 21. in quintum cap. Geneſ. & homil. 78. in cap. 24. Matth. Vbi eandem legem diuitibus ſæcularibus diſtribuendi eleemoſynas imponunt: ac illis, qui Eccleſias gubernant: & homil. 7. de pœnitentia ait, *eos qui ſuperflua non dant pauperibus, non poſſe damnationem effugere*. Greg. Nazian. in oratione de amore pauperum, primò docet expreſsè præceptum eſſe de eleemoſyna facienda, deinde recenſens neceſſitates pauperum, enumerat cum communes, tum graues & in medio illius orationis, ait, res pauperum eſſe ea; quæ diuites detinent. Et circa finem iterum ad exagerandum hoc præceptum eleemoſynæ ſe conuertit, affertq; multa loca ſcripturæ, probantia non eſſe conſilium, ſed præceptum. Greg. Niſſen. in prima oratione de ***amandis pauperibus***, docens eſſe præceptum dare eleemo

ſynam,-

D. Baſil.

D. Chryſoſt.

Deus non fecit pauperes ex Chryſoſt.

Quid ſint ſuperfluum ex D. Chryſoſt.

Qui non dãt ſuperflua pauperibus, non poſſunt effugere damnationem, ex D. Chryſoſt.

D. Greg. Naz

Res pauperũ ſunt illa quæ diuites retinent.

D. Greg. Niſſ.

A ſynam, explicat ipſe in communibus, & grauibus neceſſitatibus, quales multis in locis, & ferè vbique ſunt. Idem eodem modo habet in poſteriori oratione de amãdis pauperibus, explicans illa verba. *Eſuriui & c.* D. Ambroſ. in illud Luc. 12. Hominis cuiuſdam Diuitis, fructus vberes ager attulit, & habetur in Decretis d. 47. can. ſicut, præclara dicit in fauorem indigentium, & inter alia: *nec minus criminis eſt, habenti tollere, quàm cum poſſis, & abundas, indigentibus denegare: eſurientium panis eſt, quem tu detines; Nudorum indumentum eſt, quod tu recludis; miſerorum redemptio eſt, & abſolutio, pecunia, quam tu in terra defodis.* Et lib. 1. officiorum cap. 30. *Grandis* (inquit) *culpa eſt, ſi te ſciente, fideles egeant.* D. Hieronymus q. 1. ad Edibi. ait, *eſſe eam debitricem erogandi pauperibus, quæ habet vltra neceſſaria ad victum, & veſtitum.* Et ex eodem Hieronymo in cap. 1. d. 42. refertur hæc ſententia. *Aliena rapere conuincitur; qui ſibi ſuperflua pauperibus non dare; probatur.* D. Aug. tract. 50. in Ioan. ait, *ea quæ ſunt ſuperflua eſſe Chriſto, & eius pedibus, hoc eſt pauperibus eroganda.* Idẽ in lib. de decem cordis, & in Pſal. 147. ſuper illa verba,
B *Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum, etc.* & lib. 50. homiliarum homil. 8. & ſermone 219. de tempore, & alibi ſæpiſſimè. Leo Papa ſermone 5. de collectis, Vbi etiam addit, *eos eſſe damnandos, qui ex abundantia ſua egenis non tribuunt.* Greg. Mag. idem docet 3. par. paſtoralis curæ admonitione prima, & 32. & Theophil. in illud Luc. 18. *Facilius eſt Camelum etc.* & Iſid. prout refertur in cap. Ius dictum, de verb. ſignif. Bernard. in epiſt. 42. ad Henricum Senonen. Archiepiſc. ait, *clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt. Dicite Pontifices, in fræno quid facit aurum nobis frigore, & fame laborantibus? Nobis ſubtrahitur ſuperfluum quod effunditis.* Relinquo hic alia loca Sanctorum adducere, quoniam cæteri ferè omnes in hanc ſententiam loquuntur.

D. Ambr. Lucæ 12.

Pulchra ſententia de eleemoſyna.

D. Hiero.

Aurea ſententia de eleemoſyna.

D. Aug.

Pedes Chriſti ſunt pauperes.

Pſal. 147.

D. Leo Papa.

Non facientes eleemoſynã damnabunt.

D. Greg. Mag.

Lucæ 18.

D. Iſido.

D. Bernar.

Clamor pauperũ pulchrè deſcribitur.

9 Tertiò rationibus probatur. Primò. Quia diuites non erogantes ſuperflua pauperibus, ſed ea vel ocioſè retinentes, vel in uana proijcientes, maximè lædunt ius naturæ, quod dictat diligendos proximos eſſe ſicut nos ipſos. Et quemadmodum vellemus etiam in communibus neceſſitatibus nobis ſubueniri; ita quoque nos proximis ſubuenire debemus. Bañ. 2. 2. ſuper arg. 6. q. 32. dicit, quòd rerum diuiſio iure gentium introducta iniuſta eſſet, ſi non

Probatur rationibus.

Prima ratio. Diuites non facientes eleemoſynam lædũt maximè ius naturæ.

Diuiſio rerũ iure gentium

introducta, eſſet iniuſta niſi hac facta fuiſſet conditione virtuali, vt ſuperflua pauperibus erogarétur. ex Bañes.

fuiſſet facta ea conditione virtuali, vt ſuperflua eſſent danda pauperibus, cùm aliàs eſſet contra rectum rationem, vt vnus eſuriat, & alius ebrius ſit. Quocirca ea retinendo, & proximo fit iniuria, & ius naturale læditur. C

1. Cor. 11.

Secũda ratio. Retenſio ſuperflui, eſt cõtra ius naturę

Secunda ratio. Quoniam retenſio ſuperflui eſt contra ius naturæ, eo quòd maximam inæqualitatem, & perturbationem ponat in humanis, quàm deuites ſupereffundendo, tollere tenentur.

Tertia ratio. Iure naturæ bona externa ſunt inſtituta vt ſeruiant vitæ humanæ.

Tertia. Iure naturæ bona externa ſunt inſtituta, vt ſeruiant vitæ humanæ; ergo ſi quis ea expendat, præſertim in magna quantitate, in ſuperfluos vſus, & qui non ſunt vtiles humanæ vitæ, & non vult ea conuertere in indigentium vſum, abutitur externis bonis, contra naturalem finem.

Quarta ratio. Natura docet ex ſe diſpẽſanda bona, dũ & ipſa, membris corporis virtutem cõmunicat.

Quarta. Quia natura docet hoc debitum diſpenſandi ſuperflua his qui indigent. Nam cùm in corpore humano multa ſint membra, vnumquodque alteri ſubuenit infirmò, etiam cum aliquo ſuo damno, quod recta ratio amicitiæ poſtulat.

Natura tantũ ſumit ſibi alimentum neceſſariũ aliud verbo diſpenſat ad aliorũ generationẽ. Bruta ſumptis neceſſarijs, alia relinquunt.

Adde. Naturam ex nutrimento neceſſarium duntaxat ſibi ſumere, reliquũ autem diſpenſare ad aliorum generationem. Imò bruta ſumptis ſibi neceſſarijs, cætera alijs relinquunt; ergo multò magis tenetur id facere homo, qui eſt capax rationis. D

Quinta ratio.

Quintò. Quia quamuis Diuites ſint veri domini ſuorum bonorum; tenentur tamen illa benè diſpenſare, & rectè diſtribuere alijs indigentibus.

Exod. 22.

Poſtremò. Si Aſinus mei inimici, vel alterius in via ſub onere cadit, me tranſeunte, & adiuuare potente, teneor ei ſuccurrere, & auxilium meum eidem impendere, etiam ſi abſque aſino, & onere habeat vnde ipſe, & familia eius poſſit ſubſtentari, vt Exo. 22. ergo. Idem patet de eo qui furti conſcius eſt, qui non minus reus eſt, quàm ipſe fur. cap. qui cum fure, de furt. quòd furtum indicandum eſt, licet res non ſit neceſſaria ipſi poſſeſſori; Et hæc de prima ſententia.

Secunda opinio.

Secunda ſententia eſt dicentium extra neceſſitatem extremam, vel grauem non eſſe peccatum retinere ſuperflua, nec eſſe præceptum; ſed tantùm conſilium illa tribuere, nec peccare mortaliter, etiam ſi non dent. Ita expreſsè tenet Alex. de Ales. 3. par. q. 65. memb. 4. Vbi ait, *in duobus tantum caſibus eſſe preceptum in extrema ſcilicet, & graui.*

Alex.

A *graui*. Et clarius quarta parte, q. 113. memb. 1. Vbi ait *quòd habens ſuperfluum, ex æquitate naturali debet, dare & ſi in communibus neceſſitatibus non det, non peccat mortaliter*. Gabr. 4. d. 16. q. 4. ar. 2, con. 5. Gerſon 2. par. in reg. Moral. & Alphabeto 24. litt. V. & in 3. par. tract. de cognitione peccati mortalis, & venialis, de Auaritia, ſumma Piſan. verb. eleemoſyna. §. 1. & ſumma Roſella, verb. mutuum §. 1. & 2. Panorm. cap. ſi verò, de iur. iuran. ponit hanc opinionem, vt probabilem, ſicut & contrariam. Idem tamen in cap. 1. de emptione, & venditione id determinatè aſſerit. Ioan. Medin. in Cod. tract. 5. de eleemoſ qui in ſuam ſententiam citat Duran. d. 15. q. 6. ad ſecundum, qui apertè dicit, & non pauidè (vt Caiet. & Bañes imponunt) citra neceſſitatem non teneri diuites de ſuperfluis ſubuenire pauperibus, nec condemnandam eſſe tantam multitudinem diuitum. Idem D. Anton. in 2. pat. tit. 22. §. 2. cap. 4. quamuis ibi ſolùm referat ſententiam Durand. Immo videtur velle, quòd Duran. illos obliget ſub peccato mortali, non autem ait, eos obligari à D. Tho. & nihil ipſe determinat. Gabr. Gerſon. Summa Piſa. Summa Roſ. Panorm. Ioan. Medin. Duran. Caiet. Bañes. D. Anton.

Aliqui horum Doct. citant in hanc ſententiam D. Tho. D. Tho.

B in art. 5. vbi ponit duas illas conditiones ad præcepti eleemoſynæ obligationem, quæ non coniunctiuè, ſed diſiunctiuè ſumendæ ſunt, & per ea quæ dicit in art. 6. *Laudabile eſſe de neceſſarijs perſonæ ſubuenire indigenti extremè*. Verùm germana mens ſententiæ D. Th. ex alijs locis ſcriptorum eius ſumenda eſt. Sylueſt. verb. eleemoſyna §. 2. Tabien. verb. eleemoſyna §. 6. Armil. verb. eleemoſyna §. 3. & plerique alij Moderni. Nota conditiones ad præceptum eleemoſynę. Sylueſt. Tabien. Armil.

Probatur hęc ſententia. Primò ratione Medinæ. Quia non tenetur homo magis fratri ſubuenire, quàm frater ipſe ſibi ipſi: ſed inops non tenetur ſibi ipſi plus victus, & veſtitus procurare, quàm ſit ſibi ipſi ad victum neceſſariũ, cùm ſit ſibi liberum omnia bona huiuſmodi abdicare, & paupertate etiam arcta viuere, quod nõ modò licitum; ſed valdè laudabile eſt, iuxta dictum Chriſti Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, & iuxta illud Pauli prima ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*. Igitur &c. Probatur hæc ſententia. Primò ratione Medi. Matth 19. 1. ad Timo. 6.

Secundò. Quia tunc damnaremus multos diuites, & eorum confeſſarios. Secundò.

Tertiò. Quoniam cùm præcepta affirmatiua non obligent niſi pro tempore neceſſitatis, ex hoc ſolùm, quòd Tertiò.

quis

quis habeat ſuperflua, & proximus leui præmatur i ncommodo, non videtur rationi congruum obligare illum ſub peccato mortali ad ſuccurrendum,& dandum illi. C

Quartò. Quartò. Quia præciderentur omnes viæ Ciuibus ad aſcendendum ad altiorem ſtatum, commercia, & negociationes tollerentur, ſplendor intimus,& externus euaneſceret, conuiuia exquiſita damnarentur, adeptiones hæreditatum magno diuiti illicitæ eſſent: denique ſcrupuli, & timores in conſcientijs diuitum nutrirentur, quæ omnia videntur abſurda.

Pro deciſione huius quæſtionis ſint ſequentes concluſiones.

Prima concl. Reſolutio Auctoris. Prima concluſio eſt. In rigore loquendo, non eſt peccatum mortale retinere ſuperfluum, nec eſt præceptum erogare pauperibus extra grauem, & extremam neceſſitatem.

Probatur primò. 2. Corinth. 8. Probatur. Primò ex teſtimonio Apoſt. 2. Corint. 8. loquens cum Diuitibus Corinthijs habentibus ſuperfluum, dicit, *Non imperans hoc dico, ſed conſilium do, vt abundantia veſtra illorum ſuppleat inopiam*. Si autem eſſet Diuinum, uel naturale præceptum erogare ſuperfluum, non diceret Apoſt. *Conſilium do,* ſed abſolutè imperaret. D

Secundo. D. Thom. Secundò. Non eſt aſſerendum aliquod eſſe mortale, niſi expreſſa ratio id oſtendat, vt eſt doctrina S. Tho. quodlib. q. ar. 15. ſed nulla eſt ratio, quæ conuincat, hoc eſſe mortale, igitur non debemus temerè id aſſerere in ſcrupulum, & condemnationem multorum tam pœnitentium, quàm Confeſſariorum. Rationes enim in contrarium ad duas claſſes reducuntur, nec ulla earum conuincit. Quæ enim petitur, ex numero Scholaſticorum, non conuincit, quando plures, & non minus Docti, & pij ſunt in contrarium.

Sanctorum rationes allatæ facilè interpretari poſſũt de grauibus neceſſitatib. Secunda ratio ex Auctoritatibus Sanctorum, quamuis magnam credibilitatem afferat priori ſententiæ, cùm in illam inclinare videantur; rem tamen certam non faciunt. Nam facilè, & abſque violentia interpretari poſſunt de grauibus neceſſitatibus, quæ frequentes ſunt in Ciuitatibus; aliàs non eſſet diuitibus licitum ſuperflua in alias cauſas valdè pias conuertere.

Chriſtus quã auaritiam deteſtatur. Auctoritas verò ſcripturarum, ſimilem interpretationem recipit. Damnatur enim ſollicitudo à Chriſto in retinendis diuitijs, eorumque auaritiam deteſtatur, qui de pauperibus quauis neceſſitate preſſis nequaquam curant.

Inter

A Inter omnia autem loca, quæ citantur, maximè vrgete videtur textus ille Luc. 11. *Quod ſupereſt, date in eleemoſynam*: ſed iſte locus non conuincit. Duplex enim expoſitio traditur à Doctoribus. Luc. 11.

Prima eſt, quam ibi ſequitur Caietanus, vt ſcilicet ſit ſenſus ironicus, & irriſiuus: præmiſerat etenim Dominus illa verba Phariſæis; *Mundatis* (inquit) *quod deforis eſt, & interiora plena ſunt rapinis*, & de ſuperfluo datis eleemoſynam: Et mox ſubiungit, *Et ecce omnia munda ſunt vobis?* Et ſtatim ſubdit verba comminatoria. *Væ vobis*, Phariſæis, *qui* (hoc putantes) *decimatis mentam, et anetum &c.* Varia expoſitio ad textū Lucæ. Prima Caiet.

Altera expoſitio eſt in ſenſu non irriſiuo, ſed quòd ſit verbum abſolutum, & quòd ſenſum faciat; *quod ſupereſt*, id eſt, de cætero, *date eleemoſynam*. Nam per hanc omnia peccata mundantur. Altera expoſitio eſt in ſenſu irriſiuo.

Beda tertiam affert expoſitionem. *Quod ſupereſt*, id eſt, hoc ſolùm reſtat remedium vobis, Phariſæis, qui ſceleribus pleni eſtis.

Ianſenius in ſua concordantia Euangelica cap. 84. iuxta Ianſenij expoſitio.
B Græcam lectionem uerum ſenſum affert, ponens hoc loco *υπαρχοντα*, id eſt quod habetis, & quod adeſt apud vos, date in eleemoſynam. Signi ficare enim voluit, non poſſe id dari, quod iam præterijt, & iam conſumptū eſt. Ex quibus expoſitionibus nil ſequitur circa ſuperfluum erogandū.

Tertia ratio principalis eſt. Quoniam ſi eſſet præceptū, ſuperfluum erogare uel eſſet iuſtitiæ, vel charitatis, ſed neutro modo obligamur ſub mortali, ergo &c. Probatur tertia concluſio principaliter.

Probatur minor. Non eſt iuſtitiæ, nam diues eſt dominus illius ſuperflui, aliàs teneretur ad reſtitutionē, quod eſt ridiculum dicere, præſertim iam conſumpto ſuperfluo; nec eſt charitatis. Nam charitas non obligat, niſi pro ratione neceſſitatis: atqui in caſu noſtro ſupponitur non grauis, ſed leuis neceſſitas, ergo non obligat ſub mortali.

Quarta. Auaritia, vt plurimùm, & ex genere ſuo non eſt peccatum mortale, niſi raro, & in grauiſſimis caſibus, & prodigalitas eodem modo; at ſi ſuperfluum omninò, & in omni caſu teneretur Diues erogare, communiter, & ex genere ſuo Auaritia eſſet peccatum mortale, quoniam auaritia vt plurimum in ea conſiſtit, quòd quis retineat ſibi bona ſuperflua, & non diſtribuat alijs, ergo &c. Probatur quarta.

Quintò. Licitum eſt inferioribus Ciuibus aſcendere ad

ad altiorem ſtatum ſecundùm Doctorum omnium ſententiam,atque etiam teſtamenta,legata, & donationes facere,quæ omnia impoſſibile eſt fieri, niſi ex ſuperfluo ſtatus antecedentis. D

Vlt. & eſt ratio Medinæ.

Vltima.(& eſt ratio Medinæ.) Non videtur rationi congruum aſſerere,quòd teneamur ſub pœna peccati mortalis procurare extraneo,vt benè illi ſit,ſed vt ſit,& viuat. Non enim tenemur, etſi poſſimus, proximis ſtatum aliquem, aut dignitatem,aut diuitias procurare,nec ea,per quæ melius illis ſit, & abundantius, aut lautius uiuant, ſicut nec nobis ipſis,igitur &c.

Huc etiam accedit,quòd Doctores contrariæ ſententię, quamuis multa ſcribant contra ſuperfluitatem Diuitum, euidenti argumentorum vi contra illos fateri coguntur; vel nuſquam,uel rarò Diuites habere ſuperfluum.

Secunda concluſio, Simpliciter ſuperfluum retinere (moraliter loquendo & ut in pluribus) eſt mort.

Secunda concluſio. Simpliciter ſuperfluum retinere (moraliter loquendo,& ut in pluribus) eſt mortale peccatum. Explico. Appellatur abſolutè, vel ſimpliciter ſuperfluum, quod habet duas conditiones,

Prima eſt, vt homo cognoſcat, aut ſi uellet, facilè cognoſceret,eſſe ſuperfluum ſuæ decentiæ, & ſtatui. C

Abſolute ſuperfluū duas habet conditiones. Prima. Secunda. Nota.

Altera eſt, vt illud ſuperfluum non ordinetur in finem aliquem rationabilem. Nam ſi quis verè cognoſcat eſſe ſuperfluum,tamen illud dirigit in finem rationabilem,ſcilicet in ſtatum altiorem, nempe in primogenituram filij, & ſimiles fines, non erit ſimpliciter ſuperfluum. Verùm cùm diuitiæ in ludis, in tropheis,in ſuſtentatione impudicarum perſonarum, & huius generis alijs expendūtur,iudicabitur ſimpliciter ſuperfluum, de quo hìc loquimur,& tunc dicimus,quòd hoc retinere,vt plurimùm, eſt mortale. Nullum enim eſt oppidum vel exiguum in quo non abundent,& ſint plus quàm notabiles indigentiæ, & graues neceſſitates.

Multæ reputantur leues neceſſitates,q̃ reſpectu petēſonæ petētis ſunt graues.

Et aduerte. Quòd multæ putantur leues neceſſitates, quæ reſpectu perſonæ petentis ſunt graues. Vnde ſequitur, quòd quando diuites non inueniunt huiuſmodi neceſſitates,licitè retinent,nec tenentur erogare; tamē,quando ſciunt,aut (ſi uellent) facilè ſcirent, non excuſantur à mortali;& iſte eſt ſenſus, quem intendunt ſancti Doctores locis citatis.

Tertia concl. Retinere ſuperfluum nō ſimpliciter

Tertia concluſio. Retinere ſuperfluum non ſimpliciter,(moraliter loquendo) non eſt mortale,quamuis ſit periculoſum.

A culoſum. Licitæ enim ſunt mutationes ſtatuum in Republica.

(moraliter loquēdo) nō eſt mortale.

Vt autem aliquis ritè mutet ſtatum, tres conditiones neceſſariò requiruntur.

Vt quis ritè mutet ſtatum tres conditiones requiruntur.

Prima, quòd probabile ſit ſe poſſe conſequi altiorem ſtatum. Quando verò non eſt probabilitas vt poſſit peruenire ad maiorem gradum, illud retinere eſt malum.

Prima. quòd probabile ſit ſe poſſe conſequi talem gradum.

Secunda conditio eſt, ne in Ciuitate ſint graues, & notabiles neceſſitates, vt tempore famis, peſtis, belli &c. Nam patiente Repub. & Conciuibus, non eſt bonum tunc theſaurizare, vt mutetur ſtatus, & id recta ratio dictat.

Secunda, ne tunc in Ciuitate ſint graues neceſſitates.

Tertia conditio, ut talis mutatio facienda ſit proportionata: Non enim improportionatæ mutationes debent venire in corda hominum, ut optimè ait Ariſt. nec ruſtico laudabile eſt congregare pecunias, vt Comitatum emat. Stantibus autē his conditionibus, licita eſt mutatio ſtatus.

Tertia, vt mutatio talis faciēda, ſit proportionata.

Quarta concluſio. Epiſcopis, & cæteris perſonis Eccleſiaſticis non licet retinere ſuperfluum ex fructibus Eccleſiaſticis prouenieus; ſed tenentur illud erogare pauperibus, etiam in communibus, aut leuibus neceſſitatibus exi-

Quarta cōcl.

B ſtentibus. Namq; magna eſt differentia inter diuites Eccleſiaſticos, & diuites ſæculares, & ideò illi ad plura tenentur quàm iſti. Hæc concluſio, ea ratione poſſet probari, quòd Epiſcopi ſint diſpenſatores, bonorum Eccleſiaſticorum, quod hæc bona ſint communia etiam pauperibus, quòd Epiſcopus ſit exemplar, & forma virtutum, & præcipuè eleemoſynæ, quod ſit pater, & procurator egenarum perſonarum. Verùm radix, & ratio à priori huius concluſionis tradetur à nobis in ſequenti articulo.

Epiſcopis, & alijs Eccleſiaſticis, non licet retinere ſuperfluū prouenies ex fructibus Eccleſiaſticis.

Probatur concluſio multipliciter.

Quinta concluſio. Diuites ſæculares, tenentur ex præcepto ſuperfluum erogare pauperibus exiſtentibus in graui neceſſitate. Quamuis Gabr. Alex. & Gerſon dixerint ex conſilio teneri, non ex præcepto. Alij uerò Doctores dubitauerint, vt Durand. & Anton. locis citatis, communis tamen ſententia habet, eſſe præceptum. Hoc tenet S. Tho. Syluest. & alij ſupra allegati, Imò ipſemet Alex. 3. par. q. 65. nu. 4. memb. 4. idē ſentit, & probatur ex ſcriptura Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, quia nudus erã, & non cooperuiſtis me, infirmus, et nō viſitaſtis me*; quę neceſſitates ibi enumeratæ, non ſunt extremæ. & Io. 3. *Qui habet ſubſtantiam huius mundi, et viderit fratrem neceſſitatē habere, & clauſerit viscera ſua, quō charitas Dei manet in eo?* &c. qui-

Quinta cōcl. Diuites ſæculares, tenent ex præcepto ſuperfluū erogare pauperibus exiſtentibus in graui neceſſitate.

Gabr. Alex. Gerſ. Duran. D. Anton.

D. Thom. Syluest. Alex.

Probatur concluſio, primò ex ſcriptura. Math. 25. Ioan. 3.

quibus uerbis D. Ioannes licet non enumeret grauem ali- D
quam fratris neceſſitatem; dicit tamen abſolutè, quòd qui fratri egenti non ſuccurrit, facit contra charitatem; ergo, & multò magis mortaliter peccabit quis, ſi grauiter indigenti non ſuccurrat.

Secundò probatur rõne. Sexta concl. Non tenetur quilibet ſtatim omne ſuperfluum erogato, nec omnibus occurrentibus illicò elargiri.

Secundò probatur ratione. Non ſuccurrere amico in graui neceſſitate cùm poſſis, eſt cauſa iuſtiſſima diſſoluendi amicitias, ergo non ſuccurrere Chriſto in pauperibus in notabili neceſſitate, à fortiori ſoluet eius amicitiam, & charitatem, & per conſequens peccabit mortaliter.

Sexta concluſio. Non tenetur quilibet ſtatim omne ſuperfluum erogare, neq; omnibus occurrentibus illicò elargiri. Hæc enim diſpenſatio, prudentiæ elargientis committitur; & dummodò ſeruetur intentio erogandi, cùm opportunum iudicabit, ſatis eſt. Rurſus poſſunt prætermitti aliquæ neceſſitates, animo erogandi alijs in maioribus neceſſitatibus, quando præſertim quis curam habet erogandi multis.

Reſtat modò, ut argumentis primæ opinionis ſatisfaciamus.

Ad primum argumentũ.

Ad primum ex ſcripturis, iam reſponſum eſt, loca illa C
intelligenda eſſe de graui neceſſitate, & pro eo tempore obligare; & huiuſmodi dicta procedũt contra Auaros, qui cùm fratrum indigentiam notabilem agnoſcant, charitatis viſcera quæ illis aperire deberent, inhumanè claudunt.

Ad ſecundũ.

Ad ſecundum ex auctoritatibus Sanctorum, ſimiliter dicimus; loqui quando pauperes graui premuntur neceſſitate. Cùm enim dicunt, *quòd ſuperflua ſunt bona pauperũ, quòd aliena rapiunt qui ea retinent; quòd panis ille eſt panis famelici*, & ſimilia, procedit profectò quando pauperum tanta eſt indigentia, quòd illis talia bona debita ſunt. Quod citra extremam, vel arctam, locum non habet, ut ſi ſolùm communem patiantur neceſſitatem. Quia tunc nõ propriè dicuntur pauperes diuitum bonis indigere, cùm valeant ſine illis vitam tranſigere, & eſt optima reſponſio Medinæ.

Sanctorum dicta quomodo intelligantur.

Ad tertium.

Ad tertium, ex rationibus reſpondeo. Quòd ius naturę dictaret, neceſſario oportere erogare ſuperfluum non in communibus, ſed in grauibus neceſſitatibus.

Ad confirmationem.

Ad ſecundam ex rationibus dico. Quòd data ſubuentione in grauibus neceſſitatibus, nulla eſt perturbatio, & diuitiarum inæqualitas Reip. pernecеſſaria eſt.

Ad

A Ad tertiam reſpondeo. Quòd erogationes diuitiarum, quæ decentiæ ſtatui ſeruiunt, vitæ humanæ ſeruiunt; Quæ verò in ignominioſos, & futiles fines diriguntur, humanę vitæ nequaquam ſeruiunt, & in uſum pauperum ſunt conuertendæ. Et ſic quoque patet ſolutio ad quartum, & quintum. **Ad tertiam.**

Ad vltimum. Medina in ſolutione ad quartum dicit, hoc argumentum petere hanc difficultatem; An ſemper teneamur proximo impendere opem noſtram ad euitandum damnum ipſius. Animæ, corporis, honoris, aut rerum, &c. & reſoluit, quòd quando proximus ſimul vult, & poteſt ſuum damnum euitare, tunc cùm opera noſtra non indigeat, non tenemur ei ad præfatum finem ſubuenire. Quando verò non poteſt ſine noſtro auxilio à damno illo liberari, & nos eum liberare poſſumus, tenemur ei auxiliari: alioquin meritò imputabitur nobis damnum quòd inde ſequetur, iuxta dictum Simachi. 83. d. *Mortem videtur languentibus infligere, qui hanc, cùm poteſt, non excludit.* Quòd ſi proximus poteſtatem quidem habeat ſuū damnum vitandi, non autem voluntatem, ideſt, poſſit quidem, ſed non velit; nos autem valeamus ab ea iniuria eum eripere, tenemur (ſi commodè poſſumus) ei auxilium præbere, vt patet in correctione fraterna, & in eis, qui ſe in præcipitium offerunt, & tradunt, quos etiam inuitos impedire tenemur. Vnde quamuis uera ſint exempla in argumento poſita; non inde ſequitur, ſuperfluum dare debere in communibus neceſſitatibus: cùm tunc pauper ille poſſit, & velit apud ſe neceſſaria ad vitam habere. Nec præſumendum eſt, velle ipſum à neceſſarijs abſtinendo, perire. Nunc de Prælatis proprius agendum eſt. **Ad vltimum. Solutio Medinæ.** B

ARTICVLVS TERTIVS.

Num Epiſcopi, & cęteri Beneficiati, maiori uinculo ad erogationem eleemoſynarum teneantur, quàm diuites huius ſęculi?

Id quod præcipuè intendimus in hoc articulo, eſt demonſtrare, quo iure teneantur Epiſcopi ad eleemoſynarum ſubſidium? Quòd autem Eccleſiaſtici non obligentur ad id arctius, quàm cæteri diuites ſæculares, probatur. **Titulus quæſtionis.**

Pri-

Primum argumentum. Primò. Quoniam Eccleſiaſtici ſunt abſoluti, & veri domini ſuorum redituum ſicut & ſaeculares ſuorum, ergo & cæ. pari paſſu, & obligatione tenentur ad horum diſpenſationem.

Secundum. Secundò. Obligatio ſubſidij eleemoſynę, oritur ex charitate; ſed præceptum charitatis erga proximos omnes æquali ter obligat, ergo Eccleſiaſtici non tenentur ſpecialiori vinculo ad faciendum eleemoſynam, quàm cæteri diuites.

Tertium. Tertiò. Si eſſet aliqua differentia inter laicum; & Eccleſiaſticum, in hoc eſſet, ex parte ſuperflui; ſed hoc indifferenter ſe habet ad eccleſiaſticum uel ſæcularē, multi enim enim ſunt beneficiati, quibus nihil eſt ſuperflui ad ſtatum ſuum: alij ſunt pauperes, alij ſuperabundant, ſicut etiam & laici; igitur ex hac parte pariter obligantur.

Quartum. Quartò. Si peculiari iure tenerentur Beneficiati ad eleemoſynas, maximè quia habent bona Eccleſiaſtica quæ pauperibus deputata ſunt; ſed hæc ratio non militat, nec conuincit: Nam ex decimis, quæ tanquam iuſta ſtipendia miniſtris duntaxat Eccleſiarum lege Diuina deſignata ſunt, ut docet D. Tho. 2. 2. q. 87. ar. 1. & 3. non tenentur, D. Thom. cùm illa ſint propria bona eorum; & ad libitum, volunt, expendere poſſint, imò ipſemet pauperes obligātur huiuſmodi decimas illis exſoluere, vt docet idē Doctor ibidem art. 4. ad quartum, & fuſius quodlib. 6. q. 5. ar. 10. Nec ex oblationibus, ſeu pitantijs quotidianis; cùm hęc ad victum tradantur, nec ex alio genere decimarum, quæ lege Eccleſiaſtica beneficiatis debentur, quoniam hæ ipſis, non autē pauperibus offeruntur. D

Denique non ex hæreditario patrimonio, aut alijs bonis, quæ Clericus ſua induſtria ſibi acquiſierit. Quoniam hoc titulò non videntur maiori vinculò adſtringi quàm ſæculares. Nec ex bonis relictis Epiſcopo, ad hoc ut diſtribuantur pauperibus. Nam illorum diſtributio magis habet rationem eleemoſynæ ex parte eorum qui reliquerunt ad indigentium ſubuentionem, quàm ex parte Epiſcopi, ſeu miniſtrorum, qui ex officio, & iuſtitia commutatiua illa bona fideliter diſpenſare tenentur.

Nota primò. Pro enucleatione huius dubij, duo ſupponere oportet.

D. Thomas. Soto. Ban. Archiepiſcopus Salern. Primò, ex D. Thom. 2. 2. q. 185. ar. 7. & ex Soto, lib. 10 de Iuſt. & iur. q. 4. art. 3. & Bañ. 2. 2. q. 32. art. 6. dub. ult. Quod etiam ponitur ab Archiepiſcopo Salernitano: Marſil. in

A tract.de Eccleſiaſticorum redditũ origine, & iure, quòd bonorum temporalium,ſeu reddituum Eccleſiaſticorum, quæ à Clericis recipiuntur,quinq; genera excogitari poſſunt, quę etiam à Clericis in diuerſis Eccleſiæ ſtatibus recepta ſunt.

Primum eſt rerum,ſeu earum præcium, quæ in primitiua Eccleſia in communi Chriſtiani ponebant, vt ex illis tam Clerici,quàm pauperes alerentur, quã viuendi regulã cœpiſſe à primis temporibus Apoſtolorum clarè conſtat ex actibus Apoſtol.cap.4.& fuſiſſimè refertur ab Vrbano Primo,in epiſt.de commu.Iud.& oblatione. fidel. ad omnes Epiſcop.tom.Conciliorum.1.fol.105. Nemo enim eorum tanquam proprium quidquam poſſidebat,(quamuis vnuſquiſque dominium rei ſuæ poſſideret, vt ex Act. quinto,& ex Can.Apoſt.39.quod habetur.in cap.ſint manifeſtæ.12.q.1.non obſcurè colligitur. ſed ſua quiſque propria neceſſitatibus Chriſtianorum omnium communicabat,quod,vt commodius fieret,quas quiſque poſſeſſiones, & agros habebat,protinus vendebat, & præcium ante pedes Apoſt.ponebat: ex quo Diaconi de mandato Apoſt. B pauperibus, ac vniuerſis Chriſtianis neceſſaria ad vitam humanam miniſtrabant;quam viuendi Regulam Clemẽs Primus,qui ſedit anno Chriſti 60.retinuit,prout ſignificatur in epiſt.ſua ad Cleric.Hieroſolymitan. & habetur. in can.Dilectiſſimis 12.q.1.vbi ſic habetur,*Conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis; ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras intelligentes quæ benè nouiſtis,adimplere ſatagatis*. quommodo intelligi debeat eleganter, tradit Driedo de dogmatibus varijs,& libris apocry.lib.4.dicens:*Verum hic ſciendum eſt,hoc dictum eſſe de Apoſtolis, & de ijs qui ſe iunxerunt Apoſtolorum Collegio in Hieruſalem. Sed non inde conſequens eſt,omnes Chriſtianos ſic opportuiſſe facere, quemadmodum ex eodem act. lib. patet. Iudas Chriſtianus erat,propriam habens poſſeſſionem in Damaſco,in cuius domum infertur Paulus act 9. Petrus in domo Simonis Coriarij hoſpitio ſuſcipitur. Lydia Philippis cum tota domo regenerata domum habuit, act.19. & Paulus Corinthijs ſcribit: numquid domos non habetis ad manducandum?* Hæc ille. In hoc autem primo Apoſtolico inſtituto, quòd res immobiles venderentur,ſeruato præcio,eam rationem affert Melchiades Papa in Can.futuram,12.q.1. *Quod Eccleſia non*

Varius & diuerſus ſtatus rerum Eccleſiaſticarum.

Primũ genus bonorum Eccleſiaſticorũ.

Primò nemo Epiſcoporum tanquam proprium quidquam poſſidebat. Act.5.

Driedo.

Nota.

Actorum 9. Actor.19.

Nota.

Cum Apoſtoli ſuperuacaneum ibi iudicarunt, parare bona immobilia in Iudæa.

in Iudæa ſed in gentibus futura erat, & ideò bona immobilia in Iudæa, ſibi comparare ſuperuacaneum indicarunt Apoſtoli, cum ab ea diſceſſuri eſſent, ſed prædia, & pecunias ſolum parabant, ad alendas gentes. Et hæc ratio viuendi in communi de prætio rerum venditarum durauit à Chriſto vſque ad annum 224. vt facilè colligi poteſt ex verbis Vrbani Primi in can. videntes, 12.q.1. Ex quo tempore, vt Onuphrius in vita dicti Vrbani adnotauit, communi Sacerdotum, reliquorumque fidelium conſenſu conſultum, & probatum fuit, vt vice prætij, poſſeſſiones ipſæ, ac res immobiles, Epiſcopis qui Eccleſijs præſidebant, traderentur: vt ſic occaſio offerendi diminutum prætium (quod Ananiæ, & Saphiræ accidit) tolleretur, & plura, & certiora ſubſidia fidelibus communem vitam agentibus ex eorum fructibus adminiſtrarentur. Hoc autem genus bonorum ſiue mobilium, ſiue immobilium eatenus in indigentium ſubuentionem offerebatur, & abundè diſpenſabatur; vt inter Chriſtianos naſcentis Eccleſiæ planè nullus ægens exiſteret, vt in Act. Apoſtolorum ſcribitur.

Viuere in communi de prætio rerum venditarum durauit à Chriſto uſque ad annum 224. Onuphrio.

Epi propria habere cœperunt à tẽpore Vrbani I.

Nota nullum fuiſſe ægentẽ inter Chriſtianos tempore Apoſtolorũ.

C

Secundum genus eſt eorum bonorum, ſiue earum rerum, quæ non amplius in communi poſſidebantur, ſed facta quadruplici earum ſectione prima pars Epiſcopo, ſecunda Clero, tertia fabricæ Eccleſiarum, quarta pauperibus applicata eſt, quod tempore Syluestri Primi in tertia Synodo Romæ coacta circa annum Chriſti 328. ut Onuphrio placet, factum eſſe, Decreta in dicta Synodo promulgata, ut refert Marſil. 1. par. c. 4. teſtantur. D

Secundum genus bonorũ.

Diuiſio bonorum Eccleſiæ in quatuor partes. Epiſcopo, Clero, fabricæ, & pauperibus. Marſil.

Sotus, & Bañ. putant, huiuſmodi quadripartitam diuiſionem cœpiſſe in quinta centuria à Chriſto, nempe tempore D. Aug. Ambroſ. & Hierony. ſedente Simplicio, cuius extat Canon qui incipit, *de redditibus*, 12.q.2. quem poſtea confirmauit Gelaſ. Primus, ut habetur in Can. *vobis enim*, & can. *quatuor*, eadem 12.q.2 deinde Greg. libro 4. epiſtolarum epiſt. 11. ad Maximianum Epiſcopum Siracuſanũ, vt habetur Can. *cognonimus* ibidem, & in epiſt. Auguſtino Epiſcopo Anglorum ſcripta, in reſponſione primi Interrogatorij, vt refertur in Can. *Mos eſt*, ead. d. eam confirmauit.

Hæc quadripartita diuiſio ſecundum aliquos quando incæpit. Sotus. Bañes.

Tertium genus eſt bonorum, quę poſt plures annos Eccleſiæ fideles offerre cœperunt, non in fabricæ, ſeu pauperum ſubſidium, ſed in merum ſtipendium ſeruitij alicuius altaris, uel cappellæ, puta Anniuerſaria, & quæ Sedi Epiſcopali,

Tertium genus bonorũ Eccleſię ſunt oblationes,

ſcopali,

A ſcopali, vt caſtra, & vaſſalli) relicta ſunt.

Quartum genus ſunt Decimæ, quæ lege Eccleſiaſtica miniſtris Eccleſiarum offeruntur, ut extra de Decimis per totum. & 16. q. 1. Can. Decimas, & ſequen. Verùm circa portiones, quæ Epiſcopo, vel Clero contingebant, varios fuiſſe ritus ex ſacris Canonibus liquidò cognoſcitur. Aliquando enim (quod gloſſa in Can. de his 10. q. 1. in verb. tertia, dicit, fuiſſe obſeruatum in primitiua Eccleſia, quod tamen reprobat Marſil. prima par. cap. 6. num. 22.) tam de oblationibus, quàm de proprijs prædijs Eccleſiarum medietatum Epiſcopus, medietatem Clerus accepit, Ita ex Concil. Aurelianen. in Can. Antiquos, ead. quæſt. legitur. Aliquando ex parochialibus Eccleſijs, tantùm tertiam oblationum, & decimarum habebat Epiſcopus; Ita ex Concil. Terraconeñ. in Can. decernimus, ead. quæſt. Aliquando neque hanc tertiam receperunt, quæ reparationi Eccleſiæ applicata fuit in Conc. 2. Bracharen. cap. 2. vt Couar. notauit cap. 2. num. 9. de veterum collat. numiſmatum; & habetur in Can. 1. & 2. 10. q. 3. Licèt videatur hæc tertia illis poſtea reſtituta, etiam ſine aliquo onere reparationis Eccleſiarum in Conc. Tolet. IIII. vt ponitur in Can. vnio, ibidem. B Aliquando verò quartam habuerunt, vt ex Canon. citatis Conceſſo, Vobis, & Quatuor apertè colligitur. Aliquando verò vt hodie, ex parochialibus, nec tertiam partẽ habent, *cum ſint diuites*, inquit Gloſſ. ſed ſolùm cathedraticum duorum ſolidorum, vt in cap. primo, & in cap. illud, & in cap. inter cætera, 10. q. 3. Cathedratici verò nomen, tempore Gelaſij Primi cœpit, quòd Parochi munus hoc onorarium, vltra tertiam decimarum, maiori Eccleſiæ, & Cathedræ Epiſcopali tribuebant, vt in c. nec numerus, & in cap. fin. 10. q. 3.

Quartum genus bonorũ ſunt decimæ.

Circa decimas varię fuerũt portiones aſſignatæ.

Conc. Aurel.

Conc. Terrac.

Cõc. Brachar.

Conc. Tolet.

Hodie Epiſcopi, neq; habẽt tertiam partẽ parochialiũ.

Nomen Cathedratici, quã incœpit.

Quintum genus eſt bonorum, quæ Clerici poſſident, vt hæreditarium patrimonium, vel tanquam peculium Caſtrenſe.

Quintum genus bonorũ.

Secundò ſupponendum eſt, ex Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. & bene (meo iudicio) quòd reditus, decimæ, & alia Epiſcopalia bona, tripliciter poſſunt iudicari, vel vt propria, vel vt communia, vel vt indiſtincta. His ſuppoſitis per aliquot concluſiones quæſito propoſito reſpondendum erit.

Caiet. Reditus, decimæ, & alia Epiſcopalia bona tripliciter poſſunt conſiderari.

Prima concluſio. Ex bonis patrimonialibus, & ijs quæ iure ſæculari, & hæreditario Clerici poſſident, eodem vinculo quo laici, non autem arctiori tenentur eleemoſynas

Prima concl.

facere. Hæc concluſio eſt communiſſima, & in terminis D.Tho.dicto ar.7.Caiet.ibidem,& Sot.de Iuſt.& iure,lib. 10.q.4.ar.1.& 2. Non enim ſtatus Epiſcoporum, vel Clericorum profeſſionem paupertatis includit, vt ex Auguſtino in Can.Certè 12.q.1.habetur. Vbi D.Auguſtinus recantando ſuam ſententiam,dicit, *certè ego ſum qui ſtatueram, nullam ordinare Clericum, niſi qui mecum vellet manere, aut ſi vellet à propoſito recedere, rectè illi Clericatum tollerem, ecce in conſpectu Dei, & veſtro, muto conſilium, qui volunt habere aliquid proprium, quibus nõ ſufficit Deus, & Eccleſia eius, maneant vbi volunt, & vbi poſſunt, non eis aufero Clericatum*. Imò etiam Epiſcopis propria conceduntur in Conc. Agatenſi,& in Conc.Martini Papæ, vt ead.cauſa & quæſtione Can.Epiſcopi,& Can.ſint manifeſta. Quò fit, vt cùm earum rerum verum habeant dominium ex ipſa rerum conditione,& natura non obligantur lege Iuſtitiæ ſuperfluum earum pauperibus conferre; ſed poſſunt illud retinere, vel etiam alijs pro ſuo arbitratu elargiri.

D. Tho. Caiet.

Status Epiſc. & Clericorũ, non includit profeſſionem paupertatis.

Nota factũ dictum D. Auguſtini.

Epiſcopis, in Conc. Agatẽ. propria conceduntur.

Hinc ſequitur, quòd non dantes, minimè ad reſtitutionem tenentur. Vbi enim iuſtitia non violatur, reſtitutionis obligatio locum non habet; & quia, vt inquit D.Tho. huiuſmodi res ſunt dominio eorum deputatæ: vnde quãuis in earum diſpenſatione peccare poſſint, vt cæteri laici contra debitum charitatis, uitio auaritiæ, vel prodigalitatis; non tamen agent contra iuſtitiam, non dando pauperibus. D

Corollarium.

Vbi non violatur Iuſtitia, ibi non habet locum obligatio reſtitutionis.

Secunda concluſio. Bona Eccleſiaſtica, quæ, vt communia à Clericis poſſidentur, ideſt, quæ Chriſtianus populus Clero,& Eccleſijs offert vt etiam pauperibus communicentur, ſine dubio pro parte pauperibus ex iuſtitia debentur. Explico concluſionem. Quando bona mobilia, vel immobilia ita offeruntur à fidelibus, vt ex his non ſolùm ſubſtentatio congrua miniſtrorum hauriatur, ſed etiam vt orphanorum, viduarum,& miſerabilium perſonarum ratio habeatur, tunc Epiſcopus vel diſtributor illius communis, ex iuſtitia tenetur ſecundùm rationabilem portionem pauperibus illa communicare. Dico ſecundum rationabilem portionem, quando quota communicationis incerta eſt.

Secũda cõcl.

Nota.

Explicatur concluſio.

Probatur concluſio primò. Quia hæc bona ſunt communi ſeruitio, & vſui deputata, igitur ſingulis in communi

Probatur concluſ. primò.

A muni contentis, & incluſis, debentur.

Secundò. Quoniam cùm tali onere, & conditione offeruntur, acceptantur, & recipiuntur ab Eccleſia, ergo ſic diſtribui, & diſpenſari debent ab eius Gubernatore. Secundò.

Tertiò. Quia illorum bonorum communium, Epiſcopus non eſt dominus, nec dominium habet, cùm non ſua, nec propria, ſed communia ſint; ergo pauperibus tenetur diſtribuere pro rata. Tertiò.

Ex hac concluſione ſequuntur ſex. Primò. Quòd præcium rerum ad pedes Apoſt. poſitum, tanquam commune pro ſubſidio miniſtrorum, & fidelium egenorum ponebatur, vnde ſic fideliter diſtribuebatur. Primum corollarium.

Secundò. Quòd facta illa ſectione bonorum immobilium Eccleſiaſticorum in tres, vel quattuor partes, vt dictũ eſt, tenebatur Epiſcopus, vel is cui incumbebat, illud commune ſic diuidere ex iuſtitia, & ſine fraude. Secundum corollarium.

Tertiò ſequitur, quòd ſi hodie ex legato, teſtamento, donatione, vel oblatione relinquatur, & detur Eccleſiæ, vel Epiſcopo ager, cum onere vt ex tertia parte fructuum illius tot pauperes quotide alantur, vel tot nubiles pupillæ matrimonio coniungantur, vel vt quotidie fiant certæ B eleemoſynæ panis, & vini quibuſcumque pauperibus, iſta bona, cùm dentur, vt communia ex iuſtitia, ita, & non aliter diſtribui debẽt. Quòd ſi fortè ſecus fiat, ad reſtitutionem illis, quibus debebantur, teneretur Epiſcopus; neque in his vllus dubitat. Tertium corollarium.

Quartò ſequitur. Quòd bona hoſpitalis, ſeu præceptoriæ Sancti Spiritus de Saxia in Vrbe, ſunt huiuſmodi, id eſt, communia, vt ex bulla fundationis conſtat. Nam dempta portione præceptoris, quæ frugalem menſam, ſimplicem, & religioſum veſtitum aliquorum famulorum ſuſtentationem, & quadam pauca alia ad decentiam ſui ſtatus facientia, complectitur; exceptiſque illis quæ fratribus illius hoſpitalis, qui ſub regula D. Auguſtini militant, cæteriſq; miniſtris pro illorum victu, & veſtitu debentur: reliqua in cultum, & in reparationem Eccleſiarum, in infirmorum, & Hoſpitalis vſum, item in proiectorum infantium æducationem, in alumnorum vtriuſque ſexus ibidem receptorum commodum, expendi omnino debent. ſub pœna læthalis peccati, & reſtitutionis. Nec licet commendatario, ſeu Præceptori munuſcula, & donaria ad Magnates mittere, niſi fortè aliqua pauca, quæ ſuę menſę ſubtraxerit. Quartum corollarium. Nota. Non licet cõmendatario Sancti Spiritus mittere munuſcula ad magnates, niſi fortè ſint pauca.

Hoc enim quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. C

Quintum corollarium. Oblationes & bona quæ offerunt domui B Virginis Lauretanæ, in quibus & quomodo expendi debeant.

Quintò. Sequitur quòd oblationes, & bona, quæ domui Lauretanæ offeruntur, debent expendi iuxta mentē, & intentionem eorum, qui huiuſmodi oblationes præſtāt, quæ eſt, quò facilius conſueta, & ſolita onera dictæ domus ſupportentur, hoc eſt, vt cultus Diuinus ſplendidè, & honorificentiſſimè, maiori qua poteſt pompa ibi pręſtetur, Clericorum, & confeſſariorum numerus competens conſeruetur, fabricæ conſtructio impleatur, peregrinorum, & peuperum (quo ad victum) eo in loco omnimoda cura habeatur: vtque Aduenæ, & infirmi, hoſpitali benè inſtructo charitatiuè in Domino recipiantur, atque curentur, & ſimilia. Horum autem bonorum adminiſtrator ſi huiuſmodi oblationes in alios fines conuertit, peccat, & tenetur ad reſtitutionem. Quoniam horum bonorum merus procurator exiſtit.

Sextum corollarium.

Sextò. Quòd quando in communi aliquo non definitur pręcisè portio pro pauperibus, tunc ea menſura putandum eſt ſatisfieri præcepto iuſtitiæ, ſi fiat diſtributio iuxta conſilium, & arbitrium prudentis viri, quod clarius inferius dicetur. D

Tertia concl. Bona Abbatiarū & Prioratuum, præſertim quę in commēdam dantur, non ſunt propria Abbatis, ſed ſunt communia.

Tertia concluſio. Bona Abbatiarum, & Prioratuum, & præſertim eorum quæ in commendā conferuntur, ſunt bona, non propria Abbatis, & Commendatarij; ſed communia, id eſt, quę debent diuidi à Commendatario in quatuor illas partes, Abbati, miniſtris Eccleſiæ, pauperibus, & fabricæ, iuxta quotam in erectione, & fundatione, (ſi extat) vel in prouiſione, & litteris Apoſtolicis enarratam. Patet concluſio ex ſerie dictarum litterarum Apoſtolicarum, & ex forma, & ſtylo Datariæ, quæ præfatas prouiſiones ſecundùm tenorem dictum facit, & non aliter. Vnde ſequitur, quòd Commendatarij in alios uſus non expreſſos in Bulla fructus Abbatiarum conſumentes, peccent mortaliter, & & teneātur ad reſtitutionem. Quoniam datum, vt commune, non diſtribuunt vt debent, & quibus debent.

Nota benè.

Quarta cōcl.

Quarta concluſio. Bona hoſpitalium, ſeu Xenodochiorum, hoſpitij peregrinorum, vel redemptionis captiuorū, & ſimilium, pauperibus dumtaxat, vel peregrinis, aut captiuis debētur, etiamſi tanquā unita, & annexa poſſideantur; & qui aliter illis vtuntur, peccant mortaliter, & tenentur

tur

A tur ad reſtitutionem. Explico. Huiuſmodi bona, non ſunt iudicanda tanquam de menſa Cleri, uel Epiſcopi, nec illorum uſibus applicanda ſunt, ſed vſibus deſtinatis in fundatione, vel in eorum defectum alijs pijs vſibus illis proximioribus, arbitrio ordinarij, cum duobus ſenioribus de Capitulo. Ita in terminis extant decreta Trid. Concil. ſeſſ. 7. cap. vlt. & ſeſſ. 25. cap. 8. Quod idem prius in Conc. Vienneñ. à Tridentino renouato ſancitum fuerat, ut habetur in Clement. Quia contingit, de relig. domibus. — Explicatur concluſio. Conc. Trid. Conc. Vienn.

Et aduerte, quòd non ſolùm id præcipitur, & mandatur (quòd obligationem ſub mortali inducit) ſed etiam ibidem declaratur, prædictos nihilominus, etiam ad fructuũ reſtitutionem, quos contra ipſorum hoſpitalium conſtitutionem perceperunt, in foro conſcientiæ teneri. Imò Synodus eadem Tridentina iniungit Epiſcopis per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia iuris remedia vt cõpellant adminiſtratores cuiuſcunque ordinis, religionis, & dignitatis, etiamſi laici fuerint, ad munus hoſpitalitatis actu exercendum.

Eſt quoq; hęc doctina in terminis D. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 7. & Caiet. ibidem, & Sot. de Iuſt. & iure lib. 10. quæſt. 4. ar.
B 3. concl. 1. Nec vllum habet contradictorem. Quoniam hęc bona ſunt propria pauperum, ergo illis debita, & deſtinata: quibus, & non alijs ius competit habendi, petendi, illis fruendi, & utendi. — D. Thom. Caiet. Sotus.

Quinta concluſio. Epiſcopi, & Clerici, non tenentur de lege iuſtitiæ facere eleemoſynas ex bonis, quæ eis competunt ratione portionis ſibi adiudicatæ, & eorum, quæ in diuiſione (pro tempore illis facta) contigerunt. Concluſio hæc eſt D. Thom. 2. 2. q. 185. d. ar. 7. in corpore illis verbis *de his autem, quæ ſunt ſpecialiter ſuo uſui deputata:* & probat. Quoniam eorum eadem eſt ratio ac de proprijs, & hæreditarijs bonis; ſed de illis non tenentur ex lege iuſtitiæ, de ſuperfluo, præſertim in communibus neceſſititibus, ergo nec de his. — Quinta cõcl. D. Tho.

Addit S. Tho. *quòd per immoderatum affectum, & vſum, peccant quidem ſi prædicti ſibi immoderata retineant, & alijs non ſubueniant, ſicut requirit debitum charitatis.* Vnde trahitur argumentum, quòd non dantes ſuperfluum de huiuſmodi bonis, contra charitate agant non contra iuſtitiam; & probatur idem quadruplici ratione. — Nota. Probatur quadrupliciter.

Prima. Quia hæc bona, ſunt eorum propria, non com-

munia, ergo ex iuſtitia non obligantur dare illis, quibus nullum ius competit.

Secundò. Secunda quòd fructuum illius portionis Clerici uerum, directum, & utile dominium habent, ergo ad libitum ſine læſione alicuius iuſtitiæ erogare poſſunt, nec ad ullam reſtitutionem tenentur, & eſt ratio Caiet. in 1. Comment. dicti ar. 7. in fin. Cuius uerba ſunt hæc, *De portione verò ſua ſi abutitur, non tenetur reſtituere, ſicut nec cum abutitur proprijs, quoniam ſimile eſt iudicium de vtriuſque.*

Tertiò. D. Thom. Tertia. Quoniam hæc bona ſunt principaliter attributa uſibus, & ſuſtentationi miniſtrorum, ut ſcribit S. Thom. quodli. 6. q. 8. ar. 12. ad tertium. In quibus bonis non committitur peccatum niſi per abuſum. Vnde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendam.

Quartò. Peccatum cõtra iuſtitiam in quo conſiſtat. Peccatum cõtra charitatẽ, in quo conſiſtat. D. Tho. Quarta. Peccatum contra iuſtitiam conſiſtit in ipſius rei conditione, dum ſcilicet, uſurpat ſibi quis quaſi rem propriam, & in ſuos uſus conuertit id, quod eſt alterius, peccatum autem contra charitatem contingit ex inordinato modo utendi re, quæ in partem ſuam propriam cedit. Ita D. Tho. in eod. quodli. in corp. Atqui in caſu noſtro ſecundum contingit, non primum, ergo. D

Sexta concl. Sexta concluſio. Quando bona Eccleſiaſtica ſunt indiſtincta, id eſt, quando in menſa Epiſcopali nõ inueniuntur onera pro pauperibus, vel fabrica impoſita, ita vt nec ad illos neque ad hanc relationem habere videantur, vel quando annuus redditus diſtinctus à præbendis Clericorum, & redditibus hoſpitalium (vt hodie communiter accidit,) relinquitur Epiſcopo diſpenſandus, tunc iuxta duas Concluſiones ſequentes iudicandum erit. Et quamuis D. Tho. rem metiatur iuxta modicum defectum, vel exceſſum diſpenſatoris, & iuxta fidem diſpenſationis; tamen rem intimius conſiderando cum Caietano, procedendum erit cum diſtinctione ſequenti concluſione tradenda, quo timoratæ conſcientiæ tutiores quidem, ſed minus ſcrupuloſæ redduntur. Vnde ſit.

Nota. Caiet. Septima concluſio. Quando menſa Epiſcopalis eſt tenuis, tunc iudicanda ſunt illa bona ut propria, & pro Epiſcopi ſuſtentatione. Corollariũ.

Septima concluſio. Quando menſa Epiſcopalis eſt tenuis, nec pingues habet redditus, aut quando ſunt ita mediocres, quòd pro Epiſcopi ſubſidio ſufficiunt, & parum abundant, tunc cenſenda ſunt bona illa, vt propria, & pro Epiſcopi ſuſtentatione principaliter, quaſi illius præbenda tradita, & aſſignata. Vnde ſi ſuperflua aliqua ſunt, non tenentur

A nentur huiuſmodi Epiſcopi tradere pauperibus,nec ad reſtitutionem illis:nec alij ſi accipiant, Eccleſiæ obligantur. Eſt doctrina Caietani ibidem in ſolutione primi dubij, & S.Thomæ in ſolutione ad ſecundum.Et probatur.

Caiet.
D.Thom.
Probatur concluſio.

Quoniam euidentia facti conſtat, ex tali mediocritate, vel tenuitate principaliter ad vſum Epiſcopi ea bona attributa eſſe vt propria; *Natura autem proprij boni* (vt inquit ibidem Caietanus in ſolutione ſecundæ quæſtionis) *excuſat non diſpenſantem ſuperflua à vinculo reſtitutionis.*

Nota nã proprii boni excuſare aliquem ne diſpenſet ſuperflua ex Caiet.

Ex hac concluſione ſequuntur duo. Primùm, quòd menſa Epiſcopalis quæ non excedit mille aureos, quales ſunt multæ in Italia,crederem,ſaluo meliori iudicio,debere iudicari congruam præbendam, ſeu portionem pro Epiſcopo principaliter ad ſui,& eius ſtatus decentiam, & conſeruationem. Quod patet euidentius ex Concilio Tridentino cap.13.ſeſſ.24.§.adhæc in poſterum, vbi decernitur, ne penſionibus vllis, aut reſeruationibus fructuum grauentur omnes illæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum redditus ſummam ducatorum mille,& parochiales,quę ſummam ducatorum centum ſecundùm verum annuum valorem non excedunt. Iudicarunt Patres illi in Synodo,

Primum corollarium.
Conc. Trid.

B prædictam ſummam neceſſariam eſſe ad ſuſtentationem Epiſcopi,& hodie vix cum ducentis ſupra mille frugaliter vita Epiſcopi peragi poteſt, vt experientia ipſa docet.

Secundò ſequitur, Quòd illud parum quod ſuperabundaret ex huiuſmodi menſa, non tenetur quis ex Iuſtitia pauperibus in communibus neceſſitatibus erogare. Quoniam hoc,vt proprium iudicatur.

Secundũ corollarium.

Octaua concluſio. Quando menſa Epiſcopalis, vel præbenda clericalis eſt admodum pinguis,tunc tenetur ex Iuſtitia ſuperflua ſtatui,pauperibus etiam in communibus neceſſitatibus conſtitutis erogare.

Octaua cõcl.

Probatur concluſio, Quoniam ea bona cenſentur, vt communia,ergo vt communia diſpenſanda ſunt, & non retinenda.

Probatur concluſio.
Primo,

Secundò ex ratione D.Tho.in corpore ar.7. Quia *hæc bona commiſſa & credita ſunt tanquam fideli diſpenſatori:* Quocirca cùm bonæ fidei repugnet ſi non diſpenſet ea ſecundùm uſus proprios,& deputatos;hinc eſt, quòd ſibi illa retinendo,uel in prophanos vſus diſtrahendo, peccet mortaliter,tanquam malus ſeruus,& infidelis diſpenſator, & ad reſtitutionem teneatur,violans præceptum Iuſtitiæ.

Secundò.
Ex D. Tho.

Tertiò

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Tertiò. ex D. Tho.

Tertiò. Talis Epiſcopus eſt vere defraudator alienæ rei, ergo peccat, & tenetur ad reſtitutionem. Eſt argumentum D. Tho. in quodlibet. d. ar. in ſolutione ad tertium. C

Quartò. Epiſcopus eſt Pater pauperum.

Quartò. Quia Epiſcopus eſt pater pauperum, & vt tali, id eſt vt patri, & procuratori ægenorum, poſſeſſiones amplæ, & redditus abundantes relinquuntur. Eſt argumentum Caiet. in ſolutione ſecundæ quæſtionis. *Poſſeſſiones*, inquit, *legata, aut donata in tanta abundantia Eccleſiæ Cathedrali proculdubio credendum eſt, quòd, vt Patri pauperum Epiſcopo credita ſunt Ideò enim Epiſcopis data ſunt, quia oculata fide perſpiciebatur, eos eſſe patres pauperum: & hac videtur fuiſſe ratio tanti augmenti*. Hæc Caietanus & benè.

Quintò. ex D. Tho.

Quintò. Quia ex decimis tenentur Clerici partem cedere in uſus pauperum. S. Tho. 2.2 q. 87. ar. 1. ad quartum. & ar. 4. ad quartum. Iniqua enim eſſet lex decimarum in nouo teſtamento, ſi ultra honorabile ſtipẽdium miniſtrorum Eccleſię, tanta rerum affluentia uni deputaretur, cum damno totius populi, niſi in ſuſtentationem pauperum per eos tanquam illorum procuratores diſpenſarentur, igitur multò magis de alijs bonis Eccleſiaſticis; ſed de hoc inferius in 14. concl. D

Vlt. probatur.

Vltimò probatur concluſio irrefragabiliter ex ſacris Canonibus. ex Can. res Eccleſiæ, 12. q. 1. Can. Epiſcopus. Can. præcipimus ibidem, & ex Can. ſin. 16. q. 1. & ſecundùm ſenſum huius concluſionis benè currunt omnes rationes Nauarri in Apologia de redditibus Eccleſiaſt. q. 1. monit. 24. 25. 26. & 27. & in ſuo libello de reddi. Eccleſ. q. 1. num. 17.

Nona concl. De quibus non teneãtur Epiſcopi & alij Eccleſiaſtici erogare ſuperflua pauperibus, niſi in caſu.

Nona concluſio. Ex bonis, quæ temporali dominio, & titulo poſſident Epiſcopi, uel alij Clerici, ut Caſtra, Ciuitates, Vaſſallos, & huiuſmodi, de ſuperfluo inquam horum bonorum non obligatur Epiſcopus ex iuſtitia facere eleemoſynam, nec tenetur ad reſtitutionem, niſi in illis caſibus, in quibus ſæculares tenentur. Explico. Multę iuriſdictiões ciuiles, multi Vaſſalli, Comitatus, & Vrbes cathedris Epiſcopalibus in eorum decorem, & ornamẽtum, & in pium populorum regimen relictæ ſunt.

Multa dñia tẽporalia annexa ſunt cathedris Epiſcopalibus. Conſtãtinus, & Theodo-

Teſtis eſt Conſtantinus, & Theodoſius, & multi alij Chriſtiani Reges; Teſtes ſunt ſedes Epiſcopales Angliæ, & Germaniæ, & plereq; in Italia, quæ à multis Regibus, & Imperatoribus munificentiſſimè Ciuitatibus multis,

Ca-

A Caſtriſq; firmiſſimis liberali manu exornatæ ſunt. Quod factum Melchiades Papa in Can. futuram 12.q.1.& egregiè D. Auguſtinus in epiſt. 50. ad Bonifacium, & homil. 6. ſuper Ioan. commendando Conſtantini Religionem, approbant, & confirmant.

ſius multas Ciuitates, & terras dederit Eccleſiæ. D Aug.

Qua in re turpiter lapſus eſt Vuicleph, qui Conſtantino vitio vertebat, quòd Eccleſiam tam amplis donationibus locupletaſſet, vt in Bulla Leonis X. habetur, & refert Tho. Valden. tom. 1. lib. 4. q. 39. De donatione Conſtantini. Lege Zonaram in principio vitæ Conſtantini Magni inter Bizantiñ. hiſtorias, & Iuonem Carnutenſem Epiſcopum, in ſuo Decreto titulo de primatu Romanæ Eccleſię cap. 49. Gratianum, ca. Conſtantinus, d. 96. Auguſtinum Steuchũ de donati. Conſtantini contra Vallam, Platinam in Vita Syluestri, Reſtaurum Caſtaldum tract. de Imper. c. 61. & plerosque alios. Ex his inquam bonis, non tenentur Epiſcopi vt dictum eſt, niſi in maximis Eccleſiæ, & Reipub. neceſſitatibus, & hoc ex conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſuperflua uerò ex his, licet retinere; & congregare, etiam habendo theſaurum pro defenſione Ciuitatis, pro exercitu parando, & ſimilibus.

Impius Vuicleph hæreticus vitio vertebat Conſtãtino, q͞d multas terras Eccleſiæ conceſſiſſet. Tho. Valden. Zonar. Aug. Steuch. Platina. Reſtaurus Caſtal.

B Et probatur. Quoniam *hæc bona principaliter data ſunt in honorem Eccleſiæ, in auctoritatem Cathedræ & pro communi bono ipſius Dominij, ſecundariò verò, vt exinde eleemoſynæ fiant pauperibus.* Hæc Caiet. ubi ſupra, quem ſequitur Soto, libro 10. de Iuſt. & iure. q. 4. ar. 3. con. 4.

Probatur concluſio. Caiet. Soto.

Decima concluſio. Licet, & laudabile eſt aliquando, nempe cùm nõ imminent neceſſitates, pauperibus de his quæ ſuperſunt ex prouentibus Eccleſiæ, poſſeſſiones emere, vel in theſauro recondere pro vtilitatibus Eccleſię, & pauperum neceſſitatibus futuris, & ad redditus Eccleſiæ ampliandos. Eſt hęc concluſio D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 7. in ſolutione ad quartum. Verùm ſubiungit, quòd *ſi neceſſitas immineat pauperibus erogandi, non licet retinere, & congregare*, ſed hæc cura in futurum conſeruandi ſuperflua, inordinata erit, dicente Dño: *Nolite cogitare de craſtino.*

Decima cõcl. Nota. D. Tho. Matth. 6.

Caietanus optimè notat ibidem, eos qui pauperes, puellas nobiles, & tot pauperes Ciues, pupillos, Viduaſq; poſtponunt, & magnis fabricis, vel augendis Eccleſiarum prouentibus tam laudabiliter, vt credunt, operam dant pauperibus tabeſcentibus, & vtinam non areſcentibus, grauiſſimè peccare: & ita credo.

Vnde-

quibus uerbis D. Ioannes licet non enumeret grauem ali- D
quam fratris neceſſitatem; dicit tamen abſolute, quòd qui fratri egenti non ſuccurrit, facit contra charitatem, ergo, & multò magis mortaliter peccabit quis, ſi grauiter indigenti non ſuccurrat.

Secundò probatur rōne.

Secundò probatur ratione. Non ſuccurrere amico in graui neceſſitate cùm poſſis, eſt cauſa iuſtiſſima diſſoluendi amicitias, ergo non ſuccurrere Chriſto in pauperibus in notabili neceſſitate, à fortiori ſoluet eius amicitiam, & charitatem, & per conſequens peccabit mortaliter.

Sexta concl. Non tenetur quilibet ſtatim omne ſuperfluum erogare, nec omnibus occurrentibus illicò elargiri.

Sexta concluſio. Non tenetur quilibet ſtatim omne ſuperfluum erogare, neq; omnibus occurrentibus illicò elargiri. Hæc enim diſpenſatio, prudentiæ elargientis committitur; & dummodò ſeruetur intentio erogandi, cùm opportunum iudicabit, ſatis eſt. Rurſus poſſunt prætermitti aliquæ neceſſitates, animo erogandi alijs in maioribus neceſſitatibus, quando præſertim quis curam habet erogandi multis.

Reſtat modò, ut argumentis primæ opinionis ſatisfaciamus.

Ad primum argumentū.

Ad primum ex ſcripturis, iam reſponſum eſt, loca illa intelligenda eſſe de graui neceſſitate, & pro eo tempore obligare; & huiuſmodi dicta procedūt contra Auaros, qui cùm fratrum indigentiam notabilem agnoſcant, charitatis viſcera quæ illis aperire deberent, inhumanè claudunt. C

Ad ſecundū.

Ad ſecundum ex auctoritatibus Sanctorum, ſimiliter dicimus, loqui quando pauperes graui premuntur neceſſitate. Cùm enim dicunt, *quòd ſuperflua ſunt bona pauperū, quòd aliena rapiunt qui ea retinent; quòd panis ille eſt panis famelici*, & ſimilia, procedit profectò quando pauperum tanta eſt indigentia, quòd illis talia bona debita ſunt; Quod citra extremam, vel arctam, locum non habet; ut ſi ſolum communem patiantur neceſſitatem. Quia tunc nō propriè dicuntur pauperes diuitum bonis indigere, cùm valeant ſine illis vitam tranſigere, & eſt optima reſponſio Medinæ.

Sanctorum dicta quomodo intelligantur.

Ad tertium.

Ad tertium, ex rationibus reſpondeo. Quòd ius naturæ dictaret, neceſſariò oportere erogare ſuperfluum non in communibus, ſed in grauibus neceſſitatibus.

Ad confirmationem.

Ad ſecundum ex rationibus dico. Quòd data ſubuentione in grauibus neceſſitatibus, nulla eſt perturbatio, & diuitiarum inæqualitas Reip. pernéceſſaria eſt.

Ad

A Ad tertiam reſpondeo. Quòd erogationes diuitiarum, quæ decentiæ ſtatui ſeruiunt, vitæ humanæ ſeruiunt; Quæ verò in ignominioſos, & futiles fines diriguntur, humanę vitæ nequaquam ſeruiunt, & in uſum pauperum ſunt conuertendæ. Et ſic quoquè patet ſolutio ad quartum, & quintum. — *Ad tertiam.*

Ad vltimum. Medina in ſolutione ad quartum dicit, hoc argumentum petere hanc difficultatem, An ſemper teneamur proximo impendere opem noſtram ad euitandum damnum ipſius. Animæ, corporis, honoris, aut rerum, &c. & reſoluit, quòd quando proximus ſimul vult, & poteſt ſuum damnum euitare, tunc cùm opera noſtra non indigeat, non tenemur ei ad præfatum finem ſubuenire. Quando verò non poteſt ſine noſtro auxilio à damno illo liberari, & nos eum liberare poſſumus, tenemur ei auxiliari: alioquin meritò imputabitur nobis damnum quòd inde ſequetur, iuxta dictum Simachi. 83. d. *Mortem videtur languentibus infligere, qui hanc, cum poteſt, non excludit.* Quòd ſi proximus poteſtatem quidem habeat ſuũ damnum vitandi, non autem voluntatem, ideſt, poſſit qui-
B dem, ſed non velit; nos autem valeamus ab ea iniuria eum eripere, tenemur (ſi commodè poſſumus) ei auxilium prębere, vt patet in correctione fraterna, & in eis, qui ſe in pręcipitium offerunt, & tradunt, quos etiam inuitos impedire tenemur. Vnde quamuis uera ſint exempla in argumento poſita; non inde ſequitur, ſuperfluum dare debere in communibus neceſſitatibus: cùm tunc pauper ille poſſit, & velit apud ſe neceſſaria ad vitam habere. Nec præſumendum eſt, velle ipſum à neceſſarijs abſtinendo, perire. Nunc de Pręlatis proprius agendum eſt. — *Ad vltimum. Solutio Medinæ.*

ARTICVLVS TERTIVS.

Num Epiſcopi, & cęteri Beneficiati, maiori uinculo ad erogationem eleemoſynarum teneantur, quàm diuites huius ſęculi?

AD quod præcipuè intendimus in hoc articulo, eſt demonſtrare, quo iure teneantur Epiſcopi ad eleemoſynarum ſubſidium? Quòd autem Eccleſiaſtici non obligentur ad id arctius, quàm cæteri diuites ſæculares, probatur. — *Titulus quæſtionis.*

Pri-

Primum argumentum. Primò. Quoniam Eccleſiaſtici ſunt abſoluti, & veri domini ſuorum redituum ſicut & ſæculares ſuorum, ergo &c. pari paſſu, & obligatione tenentur ad horum diſpenſationem. C

Secundum. Secundò. Obligatio ſubſidij eleemoſynę, oritur ex charitate; ſed præceptum charitatis erga proximos omnes æqualiter obligat, ergo Eccleſiaſtici non tenentur ſpecialiori vinculo ad faciendum eleemoſynam, quàm cæteri diuites.

Tertium. Tertiò. Si eſſet aliqua differentia inter laicum, & Eccleſiaſticum, in hoc eſſet, ex parte ſuperflui; ſed hoc indifferenter ſe habet ad eccleſiaſticum uel ſæcularē, multi enim enim ſunt beneficiati, quibus nihil eſt ſuperflui ad ſtatum ſuum: alij ſunt pauperes, alij ſuperabundant, ſicut etiam & laici; igitur ex hac parte pariter obligantur.

Quartum. Quartò. Si peculiari iure tenerentur Beneficiati ad eleemoſynas, maximè quia habent bona Eccleſiaſtica quæ pauperibus deputata ſunt; ſed hæc ratio non militat, nec conuincit. Nam ex decimis, quæ tanquam iuſta ſtipendia miniſtris duntaxat Eccleſiarum lege Diuina deſignata ſunt, ut docet D. Tho. 2.2 q. 87. ar. 1. & 3. non tenentur, D (D. Thom.) cùm illa ſint propria bona eorum, & ad libitum, vt velint, expendere poſſint, imò ipſemet pauperes obligãtur huiuſmodi decimas illis exſoluere, vt docet idē Doctor ibidem art. 4. ad quartum, & fuſius quodlib. 6. q. 5. ar. 10. Nec ex oblationibus, ſeu pitantijs quotidianis; cùm hęc ad victum tradantur, nec ex alio genere decimarum, quæ lege Eccleſiaſtica beneficiatis debentur, quoniam hæ ipſis, non autē pauperibus offeruntur.

Denique non ex hæreditario patrimonio, aut alijs bonis, quæ Clericus ſua induſtria ſibi acquiſierit. Quoniam hoc titulo non videntur maiori vinculo adſtringi quàm ſæculares. Nec ex bonis relictis Epiſcopo, ad hoc ut diſtribuantur pauperibus. Nam illorum diſtributio magis habet rationem eleemoſynæ ex parte eorum qui reliquerunt ad indigentium ſubuentionem, quàm ex parte Epiſcopi, ſeu miniſtrorum, qui ex officio, & iuſtitia commutatiua illa bona fideliter diſpenſare tenentur.

Nota primò. D. Thom. Soto. Ban. Archiepiſcopus Salern.

Pro enucleatione huius dubij, duo ſupponere oportet.

Primò, ex D. Thom. 2.2. q. 185. ar. 7. & ex Soto, lib. 10. de Iuſt. & iur. q. 4. art. 3. & Ban. 2.2. q. 32. art. 6. dub. ult. Quod etiam ponitur ab Archiepiſcopo Salernitano: Marſil. in

tract.

A tract.de Eccleſiaſticorum redditũ origine, & iure, quòd bonorum temporalium, ſeu redditũum Eccleſiaſticorum, quæ à Clericis recipiuntur, quinq; genera excogitari poſſunt, quęetiam à Clericis in diuerſis Eccleſiæ ſtatibus recepta ſunt.

Primum eſt rerum, ſeu earum præcium, quæ in primitiua Eccleſia in communi Chriſtiani ponebant, vt ex illis tam Clerici, quàm pauperes alerentur, quã viuendi regulã cœpiſſe à primis temporibus Apoſtolorum clarè conſtat ex actibus Apoſtol.cap.4.& fuſiſſimè refertur ab Vrbano Primo, in epiſt.de commu.Iud.& oblatione. fidel. ad omnes Epiſcop.tom.Conciliorum.1.fol.105. Nemo enim eorum tanquam proprium quidquam poſſidebat, (quamuis vnuſquiſque dominium rei ſuæ poſſideret, vt ex Act. quinto, & ex Can.Apoſt.39.quod habetur.in cap. ſint manifeſtæ.12.q.1.non obſcurè colligitur. ſed ſua quiſque propria neceſſitatibus Chriſtianorum omnium communicabat, quod, vt commodius fieret, quas quiſque poſſeſſiones, & agros habebat, protinus vendebat, & præcium ante pedes Apoſt.ponebat: ex quo Diaconi de mandato Apoſt.
B pauperibus, ac vniuerſis Chriſtianis neceſſaria ad vitam humanam miniſtrabant; quam viuendi Regulam Clemẽs Primus, qui ſedit anno Chriſti 60.retinuit, prout ſignificatur in epiſt.ſua ad Cleric.Hieroſolymitan. & habetur. in can.Dilectiſſimis 12.q.1.vbi ſic habetur, *Conſilium dantes, veſtram prudentiam hortamur, vt ab Apoſtolicis regulis non recedatis; ſed communem vitam ducentes, & ſcripturas ſacras intelligentes quæ benè nouiſtis, adimplere ſatagatis*. quommodo intelligi debeat eleganter, tradit Driedo de dogmatibus varijs, & libris apocry.lib.4.dicens: *Verum hic ſciendum eſt, hoc dictum eſſe de Apoſtolis, & de ijs qui ſe iunxerunt Apoſtolorum Collegio in Hieruſalem. Sed non inde conſequens eſt, omnes Chriſtianos ſic opportuiſſe facere, quemadmodum ex eodem act. lib. patet. Iudas Chriſtianus erat, propriam habens poſſeſſionem in Damaſco, in cuius domum infertur Paulus act 9. Petrus in domo Simonis Coriarij hoſpitio ſuſcipitur. Lydia Philippis cum tota domo regenerata domum habuit, act.19. & Paulus Corinthijs ſcribit: nunquid domos non habetis ad manducandum?* Hæc ille. In hoc autem primo Apoſtolico inſtituto, quòd res immobiles venderentur, ſeruato præcio, eam rationem affert Melchiades Papa in Can.futuram, 12.q.1. *Quod Eccleſia non in*

Varius & diuerſus ſtatus rerum Eccleſiaſticarum.

Primũ genus bonorum Eccleſiaſticorũ.

Primò nemo Epiſcoporum tanquam proprium quidquã poſſidebat. Act.5.

Driedo.

Nota.

Actorum 9. Actor.19.

Nota.

Cum Apoſto li ſuperuacaneum tibi iu dica ant, parare bona immobilia in Iudæa.

Viuere in cõmuni de præ tio rerum uẽditarum durauit à Chriſto uſque ad annum 224 Onuphrio.

C

in Iudæi ſed in gentibus futura erat, & ideò bona immobilia in Iudæa, ſibi comparare ſupernacaneum indicarunt Apoſtoli, cùm ab ea diſceſſuri eſſent, ſed pratia, & pecunias ſolum parabant, ad alcındas gentes. Et hæc ratio viuendi in communi de prætio rerum venditarum, durauit à Chriſto vſque ad annum 224. vt facilè colligi poteſt ex verbis Vrbani Primi in can. videntes, 12.q.1. Ex quo tempore, vt Onuphrius in vita dicti Vrbani adnotauit, communi Sacerdotum, reliquorumque fidelium conſenſu conſultum, & probatum fuit, vt vice præcij, poſſeſſiones ipſæ, ac res immobiles, Epiſcopis qui Eccleſijs præſidebant, traderentur: vt ſic occaſio offerendi diminutum præcium (quod Ananiæ, & Saphiræ accidit) tolleretur, & plura, & certiora ſubſidia fidelibus communem vitam agentibus ex eorum fructibus adminiſtrarentur. Hoc autem genus bonorum ſiue mobilium, ſiue immobilium eatenus in indigentium ſubuentionem offerebatur, & abundè diſpenſabatur; vt inter Chriſtianos naſcentis Eccleſiæ planè nullus ægens exiſteret, vt in Act. Apoſtolorum ſcribitur.

Epi propria habere cœperunt à tẽpore Vrbani I.

Nota nullum fuiſſe ægentẽ inter Chriſtianos tempore Apoſtolorũ.

Secundum genus bonorũ.

Diuiſio bonorum Eccleſiæ in quatuor partes.

Epiſcopo, Clero, fabricæ, & pauperibus. Marſil.

D

Secundum genus eſt eorum bonorum, ſiue earum rerum, quæ non amplius in communi poſſidebantur, ſed facta quadruplici earum ſectione prima pars Epiſcopo, ſecunda Clero, tertia fabricæ Eccleſiarum, quarta pauperibus applicata eſt; quod tempore Sylueſtri Primi in tertia Synodo Romæ coacta circa annum Chriſti 328. ut Onuphrio placet, factum eſſe, Decreta in dicta Synodo promulgata, ut refert Marſil. 1. par. c. 4. teſtantur.

Hæc quadripartita diuiſio ſecundum aliquos quando incæpit. Sotus. Bañes.

Sotus, & Bañ. putant, huiuſmodi quadripartitam diuiſionem cœpiſſe in quinta centuria à Chriſto, nempe tempore D. Aug. Ambroſ. & Hierony. ſedente Simplicio, cuius extat Canon qui incipit, *de redditibus*, 12.q.2. quem poſtea confirmauit Gelaſ. Primus, ut habetur in Can. *vobis enim*, & can. *quatuor*, eadem 12.q.2 deinde Greg. libro 4. epiſtolarum epiſt. 11. ad Maximianum Epiſcopum Siracuſanũ, vt habetur Can. *cognonimus* ibidem, & in epiſt. Auguſtino Epiſcopo Anglorum ſcripta, in reſponſione primi Interrogatorij, vt refertur in Can. *Mos eſt*, ead. d. eam confirmauit.

Tertium genus bonorũ Eccleſię ſunt oblationes,

Tertium genus eſt bonorum, quę poſt plures annos Eccleſiæ fideles offerre cœperunt, non in fabricæ, ſeu pauperum ſubſidium, ſed in merum ſtipendium ſeruitij alicuius altaris, uel cappellæ, puta Anniuerſaria, & quæ Sedi Epiſcopali,

A ſcopali, vt caſtra, & vaſſalli) relicta ſunt.

Quartum genus ſunt Decimæ, quæ lege Eccleſiaſtica miniſtris Eccleſiarum offeruntur, ut extra de Decimis per totum. & 16. q. 1. Can. Decimas, & ſequen. Verùm circa portiones, quæ Epiſcopo, vel Clero contingebant, varios fuiſſe ritus ex ſacris Canonibus liquidò cognoſcitur. Aliquando enim (quod gloſſa in Can. de his 10. q. 1. in verb. tertia, dicit, fuiſſe obſeruatum in primitiua Eccleſia, quod tamen reprobat Marſil. prima par. cap. 6. num. 22.) tam de oblationibus, quàm de proprijs prædijs Eccleſiarum medietatum Epiſcopus, medietatem Clerus accepit, Ita ex Concil. Aurelianen. in Can. Antiquos, ead. quæſt. legitur. Aliquando ex parochialibus Eccleſijs, tantùm tertiam oblationum, & decimarum habebat Epiſcopus; Ita ex Concil. Terraconeñ. in Can. decernimus, ead. quæſt. Aliquando neque hanc tertiam receperunt, quæ reparationi Eccleſiæ applicata fuit in Conc. 2. Bracharen. cap. 2. vt Couar. notauit cap. 2. num. 9. de veterum collat. numiſmatum; & habetur in Can. 1. & 2. 10. q. 3. Licèt videatur hæc tertia illis poſtea reſtituta, etiam ſine aliquo onere reparationis Eccleſiarum in Conc. Tolet. IIII. vt ponitur in Can. vnio, ibi-
B dem. Aliquando verò quartam habuerunt, vt ex Canon. citatis Conceſſo, Vobis, & Quatuor apertè colligitur. Aliquando verò vt hodie, ex parochialibus, nec tertiam partẽ habent, *cum ſint diuites*, inquit Gloſſ. ſed ſolùm cathedraticum duorum ſolidorum, vt in cap. primo, & in cap. illud, & in cap. inter cætera, 10. q. 3. Cathedratici verò nomen, tempore Gelaſij Primi cœpit, quòd Parochi munus hoc onorarium, vltra tertiam decimarum, maiori Eccleſiæ, & Cathedræ Epiſcopali tribuebant, vt in c. nec numerus, & in cap. fin. 10. q. 3.

Quartum genus bonorũ ſunt decimæ.

Circa decimas variè fuerũt portiones aſſignatæ.

Conc. Aurel.

Conc. Terrac.

Cõc. Brachar.

Conc. Tolet.

Hodie Epiſcopi, neq; habẽt tertiam partẽ parochialiũ.

Nomen Cathedratici, quã incæpit.

Quintum genus eſt bonorum, quæ Clerici poſſident, vt hæreditarium patrimonium, vel tanquam peculium Caſtrenſe.

Quintum genus bonorũ.

Secundò ſupponendum eſt, ex Caiet. 2. 2. q. 185. art. 7. & bene (meo iudicio) quòd reditus, decimæ, & alia Epiſcopalia bona, tripliciter poſſunt iudicari, vel vt propria, vel vt communia, vel vt indiſtincta. His ſuppoſitis per aliquot concluſiones quæſito propoſito reſpondendum erit.

Caiet.

Reditus, decimæ, & alia Epiſcopalia bona tripliciter poſſunt conſiderari.

Prima concluſio. Ex bonis patrimonialibus, & ijs quæ iure ſæculari, & hæreditario Clerici poſſident, eodem vinculo quo laici, non autem arctiori tenentur eleemoſynas

Prima concl.

 facere.

D. Thom. Caiet.

Status Epiſc. & Clericorũ non includit profeſſionem paupertatis.

Nota faceтũ dictum D. Auguſtini.

facere. Hæc concluſio eſt communiſſima, & in terminis D.Tho.dicto ar.7.Caiet.ibidem, & Sot.de Iuſt.& iure, lib. 10.q.4.ar.1.& 2. Non enim ſtatus Epiſcoporum, vel Clericorum profeſſionem paupertatis includit, vt ex Auguſtino in Can.Certè 12.q.1.habetur. Vbi D.Auguſtinus recantando ſuam ſententiam, dicit, *certè ego ſum qui ſtatueram, nullam ordinare Clericum, niſi qui mecum vellet manere, aut ſi vellet à propoſito recedere, rectè illi Clericatum tollerem, ecce in conſpectu Dei, & veſtro, muto conſilium, qui volunt habere aliquid proprium, quibus nõ ſufficit Deus, & Eccleſia eius, maneant vbi volunt, & vbi poſſunt, non eis aufero Clericatum*. Imò etiam Epiſcopis propria conceduntur in Conc. Agatenſi, & in Conc. Martini Papæ, vt ead.cauſa & quæſtione Can.Epiſcopi, & Can.ſint manifeſta. Quò fit, vt cùm earum rerum verum habeant dominium ex ipſa rerum conditione, & natura non obligantur lege Iuſtitiæ ſuperfluum earum pauperibus conferre; ſed poſſunt illud retinere, vel etiam alijs pro ſuo arbitratu elargiri.

Epiſcopis, in Conc. Agatẽ. propria conceduntur.

Corollarium.

Vbi non violatur Iuſtitia, ibi non habet locum obligatio reſtitutionis.

Hinc ſequitur, quòd non dantes, minimè ad reſtitutionem tenentur. Vbi enim iuſtitia non violatur, reſtitutionis obligatio locum non habet; & quia, vt inquit D.Tho. huiuſmodi res ſunt dominio eorum deputatæ: vnde quamuis in earum diſpenſatione peccare poſſint, vt cæteri laici contra debitum charitatis, uitio auaritiæ, vel prodigalitatis; non tamen agent contra iuſtitiam, non dando pauperibus. D

Secũda cõcl.

Nota.

Explicatur concluſio.

Secunda concluſio. Bona Eccleſiaſtica, quæ, vt communia à Clericis poſſidentur, ideſt, quæ Chriſtianus populus Clero, & Eccleſijs offert vt etiam pauperibus communicentur, ſine dubio pro parte pauperibus ex iuſtitia debentur. Explico concluſionem. Quando bona mobilia, vel immobilia ita offeruntur à fidelibus, vt ex his non ſolùm ſubſtentatio congrua miniſtrorum hauriatur, ſed etiam vt orphanorum, viduarum, & miſerabilium perſonarum ratio habeatur, tunc Epiſcopus vel diſtributor illius communis, ex iuſtitia tenetur ſecundùm rationabilem portionem pauperibus illa communicare. Dico ſecundum rationabilem portionem, quando quota communicationis incerta eſt.

Probatur concluſ. primò.

Probatur concluſio primò. Quia hæc bona ſunt communi ſeruitio, & vſui deputata, igitur ſingulis in communi

A muni contentis, & incluſis, debentur.

Secundò. Quoniam cùm tali onere, & conditione offeruntur, acceptantur, & recipiuntur ab Eccleſia, ergo ſic diſtribui, & diſpenſari debent ab eius Gubernatore. Secundò.

Tertiò. Quia illorum bonorum communium, Epiſcopus non eſt dominus, nec dominium habet, cùm non ſua, nec propria, ſed communia ſint; ergo pauperibus tenetur diſtribuere pro rata. Tertiò.

Ex hac concluſione ſequuntur ſex. Primò. Quòd prætium rerum ad pedes Apoſt. poſitum, tanquam commune pro ſubſidio miniſtrorum, & fidelium egenorum ponebatur, vnde ſic fideliter diſtribuebatur. Primum corollarium.

Secundò. Quòd facta illa ſectione bonorum immobilium Eccleſiaſticorum in tres, vel quatuor partes, vt dictũ eſt, tenebatur Epiſcopus, vel is cui incumbebat, illud commune ſic diuidere ex iuſtitia, & ſine fraude. Secundum corollarium.

Tertiò ſequitur, quòd ſi hodie ex legato, teſtamento, donatione, vel oblatione relinquatur, & detur Eccleſiæ, vel Epiſcopo ager, cum onere vt ex tertia parte fructuum illius tot pauperes quotide alantur, vel tot nubiles pupillæ matrimonio coniungantur, vel vt quotidie fiant certæ B eleemoſynæ panis, & vini quibuſcumque pauperibus, iſta bona, cùm dentur, vt communia ex iuſtitia, ita, & non aliter diſtribui debet. Quòd ſi fortè ſecus fiat, ad reſtitutionem illis, quibus debebantur, teneretur Epiſcopus; neque in his vllus dubitat. Tertium corollarium.

Quartò ſequitur. Quòd bona hoſpitalis, ſeu præceptoriæ Sancti Spiritus de Saxia in Vrbe, ſunt huiuſmodi, id eſt, communia, vt ex bulla fundationis conſtat. Nam dempta portione præceptoris, quæ frugalem menſam, ſimplicem, & religioſum veſtitum aliquorum famulorum ſuſtentationem, & quædam pauca alia ad decentiam ſui ſtatus facientia, complectitur; exceptiſque illis quæ fratribus illius hoſpitalis, qui ſub regula D. Auguſtini militant, cæteriſq; miniſtris pro illorum victu, & veſtitu debentur: reliqua in cultum, & in reparationem Eccleſiarum, in infirmorum, & Hoſpitalis vſum, item in proiectorum infantium æducationem, in alumnorum vtriuſque ſexus ibidem receptorum commodum, expendi omninò debent. ſub pœna læthalis peccati, & reſtitutionis. Nec licet commendatario, ſeu Præceptori munuſcula, & donaria ad Magnates mittere, niſi fortè aliqua pauca, quæ ſuę menſę ſubtraxerit. Quartum corollarium. Nota. Non licet cõmendatario Sancti Spiritus mittere munuſcula ad magnates, niſi fortè ſint pauca.

Hoc enim quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. C

Quintum corollarium. Oblationes & bona quæ offerunt domui B. Virginis Lauretanæ, in quibus & quomodo expendi debeant.

Quintò. Sequitur quòd oblationes, & bona, quæ domui Lauretanæ offeruntur, debent expendi iuxta mentẽ, & intentionem eorum, qui huiuſmodi oblationes præſtãt, quæ eſt, quò facilius conſueta, & ſolita onera dictæ domus ſupportentur, hoc eſt, vt cultus Diuinus ſplendidè, & honorificentiſſimè, maiori qua poteſt pompa inibi pręſtetur, Clericorum, & confeſſariorum numerus competens conſeruetur, fabricæ conſtructio impleatur, peregrinorum, & peuperum (quo ad victum) eo in loco omnimoda cura habeatur: vtque Aduenæ, & infirmi, hoſpitali benè inſtructo charitatiuè in Domino recipiantur, atque curentur, & ſimilia. Horum autem bonorum adminiſtrator ſi huiuſmodi oblationes in alios fines conuertit, peccat, & tenetur ad reſtitutionem. Quoniam horum bonorum merus procurator exiſtit.

Sextum corollarium.

Sextò. Quòd quando in communi aliquo non definitur pręcisè portio pro pauperibus, tunc ea menſura putandum eſt ſatisfieri præcepto iuſtitiæ, ſi fiat diſtributio iuxta conſilium, & arbitrium prudentis viri, quod clarius inferius dicetur. D

Tertia concl. Bona Abbatiarũ & Prioratuum, præſertim quę in commẽdam dantur, non ſunt propria Abbatis, ſed ſunt communia.

Tertia concluſio. Bona Abbatiarum, & Prioratuum, & præſertim eorum quæ in commendã conferuntur, ſunt bona, non propria Abbatis, & Commendatarij; ſed communia, id eſt, quę debent diuidi à Commendatario in quatuor illas partes, Abbati, miniſtris Eccleſiæ, pauperibus, & fabricæ, iuxta quotam in erectione, & fundatione, (ſi extat) vel in prouiſione, & litteris Apoſtoiicis enarratam. Patet concluſio ex ſerie dictarum litterarum Apoſtolicarum, & ex forma, & ſtylo Datariæ, quæ præfatas prouiſiones ſecundùm tenorem dictum facit, & non aliter. Vnde

Nota benè.

ſequitur, quòd Commendatarij in alios uſus non expreſſos in Bulla fructus Abbatiarum conſumentes, peccent mortaliter, & & teneãtur ad reſtitutionem. Quoniam datum, vt commune, non diſtribuunt vt debent, & quibus debent.

Quarta cõcl.

Quarta concluſio. Bona hoſpitalium, ſeu Xenodochiorum, hoſpitij peregrinorum, vel redemptionis captiuorũ, & ſimilium, pauperibus dumtaxat, vel peregrinis, aut captiuis debẽtur, etiamſi tanquã unita, & annexa poſſideantur; & qui aliter illis vtuntur, peccant mortaliter, & tenentur

A tur ad reſtitutionem. Explico. Huiuſmodi bona, non ſunt iudicanda tanquam de menſa Cleri, uel Epiſcopi, nec illorum uſibus applicanda ſunt, ſed vſibus deſtinatis in fundatione, vel in eorum defectum alijs pijs vſibus illis proximioribus, arbitrio ordinarij, cum duobus ſenioribus de Capitulo. Ita in terminis extant decreta Trid. Concil. ſeſſ. 7. cap. vlt. & ſeſſ. 25. cap. 8. Quod idem prius in Conc. Vienñ. à Tridentino renouato ſancitum fuerat, ut habetur in Clement. Quia contingit, de relig. domibus. Explicatur concluſio. Conc. Trid. Conc. Vienn.

Et aduerte, quòd non ſolùm id præcipitur, & mandatur (quòd obligationem ſub mortali inducit) ſed etiam ibidem declaratur, prædictos nihilominus, etiam ad fructuũ reſtitutionem, quos contra ipſorum hoſpitalium conſtitutionem perceperunt, in foro conſcientiæ teneri. Imò Synodus eadem Tridentina iniungit Epiſcopis per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia iuris remedia vt cõpellant adminiſtratores cuiuſcunque ordinis, religionis, & dignitatis, etiamſi laici fuerint, ad munus hoſpitalitatis actu exercendum.

Eſt quoq; hęc doctina in terminis D. Tho. 2. 2. q. 185. ar. 7. & Caiet. ibidem, & Sot. de Iuſt. & iure lib. 10. quæſt. 4. ar. B 3. concl. 1. Nec vllum habet contradictorem. Quoniam hęc bona ſunt propria pauperum, ergo illis debita, & deſtinata: quibus, & non alijs ius competit habendi, petendi, illis fruendi, & utendi. D. Thom. Caiet. Sotus.

Quinta concluſio. Epiſcopi, & Clerici, non tenentur de lege iuſtitiæ facere eleemoſynas ex bonis, quæ eis competunt ratione portionis ſibi adiudicatæ, & eorum, quæ in diuiſione (pro tempore illis facta) contigerunt. Concluſio hæc eſt D. Thom. 2. 2. q. 185. d. ar. 7. in corpore illis verbis *de his autem, quæ ſunt ſpecialiter ſuo uſui deputata:* & probat. Quoniam eorum eadem eſt ratio ac de proprijs, & hæreditarijs bonis; ſed de illis non tenentur ex lege iuſtitiæ, de ſuperfluo, præſertim in communibus neceſſititibus, ergo nec de his. Quinta cõcl. D. Tho.

Addit S. Tho. *quòd per immoderatum affectum, & vſum, peccant quidem ſi prædicti ſibi immoderata retineant, & alijs non ſubueniant, ſicut requirit debitum charitatis.* Vnde trahitur argumentum, quòd non dantes ſuperfluum de huiuſmodi bonis, contra charitatē agant non contra iuſtitiam; & probatur idem quadruplici ratione. Nota. Probatur quadrupliciter.

Prima. Quia hæc bona, ſunt eorum propria, non com-

munia, ergo ex iuſtitia non obligantur dare illis, quibus nullum ius competit.

Secundò. Secunda quòd fructuum illius portionis Clerici uerum, directum, & utile dominium habent, ergo ad libitum ſine læſione alicuius iuſtitiæ erogare poſſunt, nec ad ullam reſtitutionem tenentur, & eſt ratio Caiet. in 1. Comment. dicti ar. 7. in fin. Cuius uerba ſunt hæc, *De portione verò ſua ſi abutitur, non tenetur reſtituere, ſicut nec cum abutitur proprijs, quoniam ſimile eſt iudicium de vtriuſque.*

Tertiò. D. Thom. Tertia. Quoniam hæc bona ſunt principaliter attributa uſibus, & ſuſtentationi miniſtrorum, ut ſcribit S. Thom. quodli. 6. q. 8. ar. 12. ad tertium. In quibus bonis non committitur peccatum niſi per abuſum. Vnde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendam.

Quartò. Peccatum cōtra iuſtitiam in quo conſiſtat. Peccatum cōtra charitatē, in quo conſiſtat. D. Tho. Quarta. Peccatum contra iuſtitiam conſiſtit in ipſius rei conditione, dum ſcilicet, uſurpat ſibi quis quaſi rem propriam, & in ſuos uſus conuertit id, quod eſt alterius, peccatum autem contra charitatem contingit ex inordinato modo utendi re, quæ in partem ſuam propriam cedit. Ita D. Tho. in eod. quodli. in corp. Atqui in caſu noſtro ſecundum contingit, non primum, ergo.

Sexta concl. Sexta concluſio. Quando bona Eccleſiaſtica ſunt indiſtincta, id eſt, quando in menſa Epiſcopali nō inueniuntur onera pro pauperibus; vel fabrica impoſita, ita vt nec ad illos neque ad hanc relationem habere videantur, vel quando annuus redditus diſtinctus à præbendis Clericorum, & redditibus hoſpitalium (vt hodie communiter accidit,) relinquitur Epiſcopo diſpenſandus, tunc iuxta duas Concluſiones ſequentes iudicandum erit. Et quamuis D. Tho. rem metiatur iuxta modicum defectum, vel exceſſum

Nota. diſpenſatoris, & iuxta fidem diſpenſationis; tamen rem intimius conſiderando cum Caietano, procedendum erit

Caiet. Septima concluſio. Quando menſa Epiſcopalis eſt tenuis, tunc iudicanda ſunt illa bona ut propria, & pro Epiſcopi ſuſtentatione. Corollariū. cum diſtinctione ſequenti concluſione tradenda, quo timoratæ conſcientiæ tutiores quidem, ſed minus ſcrupuloſæ reddantur. Vnde ſit.

Septima concluſio. Quando menſa Epiſcopalis eſt tenuis, nec pingues habet redditus, aut quando ſunt ita mediocres, quòd pro Epiſcopi ſubſidio ſufficiunt, & parum abundant, tunc cenſenda ſunt bona illa, vt propria, & pro Epiſcopi ſuſtentatione principaliter, quaſi illius præbenda tradita, & aſſignata. Vnde ſi ſuperflua aliqua ſunt, non te-

nentur

A nentur huiuſmodi Epiſcopi tradere pauperibus, nec ad reſtitutionem illis: nec alij ſi accipiant, Eccleſiæ obligantur. Eſt doctrina Caietani ibidem in ſolutione primi dubij, & S. Thomæ in ſolutione ad ſecundum. Et probatur. Caiet. D. Thom. Probatur concluſio.

Quoniam euidentia facti conſtat, ex tali mediocritate, vel tenuitate principaliter ad vſum Epiſcopi ea bona attributa eſſe vt propria; *Natura autem proprij boni* (vt inquit ibidem Caietanus in ſolutione ſecundæ quæſtionis) ***excuſat non diſpenſantem ſuperflua à vinculo reſtitutionis.*** Nota nā proprii boni excuſare aliquem ne diſpenſet ſuperflua ex Caiet.

Ex hac concluſione ſequuntur duo. Primùm, quòd menſa Epiſcopalis quæ non excedit mille aureos, quales ſunt multæ in Italia, crederem, ſaluo meliori iudicio, debere iudicari congruam præbendam, ſeu portionem pro Epiſcopo principaliter ad ſui, & eius ſtatus dicentiam, & conſeruationem. Quod patet euidentius ex Concilio Tridentino cap. 13. ſeſſ. 24. §. adhæc in poſterum, vbi decernitur, ne penſionibus vllis, aut reſeruationibus fructuum grauentur omnes illæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum redditus ſummam ducatorum mille, & parochiales, quę ſummam ducatorum centum ſecundùm verum annuum valorem non excedunt. Iudicarunt Patres illi in Synodo, prædictam ſummam neceſſariam eſſe ad ſuſtentationem Epiſcopi, & hodie vix cum ducentis ſupra mille frugaliter vita Epiſcopi peragi poteſt, vt experientia ipſa docet. Primum corollarium. Conc. Trid.

B

Secundò ſequitur. Quòd illud parum quod ſuperabundaret ex huiuſmodi menſa, non tenetur quis ex Iuſtitia pauperibus in communibus neceſſitatibus erogare. Quoniam hoc, vt proprium iudicatur, Secundū corollarium.

Octaua concluſio. Quando menſa Epiſcopalis, vel præbenda clericalis eſt admodum pinguis, tunc tenetur ex Iuſtitia ſuperflua ſtatui, pauperibus etiam in communibus neceſſitatibus conſtitutis erogare. Octaua cōcl.

Probatur concluſio, Quoniam ea bona cenſentur, vt communia, ergo vt communia diſpenſanda ſunt, & non retinenda. Probatur concluſio. Primo.

Secundò ex ratione D. Tho. in corpore ar. 7. Quia ***hac bona commiſſa. & credita ſunt tanquam fideli diſpenſatori:*** Quocirca cùm bonæ fidei repugnet ſi non diſpenſet ea ſecundùm uſus proprios, & deputatos; hinc eſt, quòd ſibi illa retinendo, uel in prophanos vſus diſtrahendo, peccet mortaliter, tanquam malus ſeruus, & infidelis diſpenſator, & ad reſtitutionem teneatur, violans præceptum Iuſtitiæ. Secundò. Ex D. Tho.

Tertiò

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Tertiò ex D. Tho.

Tertiò. Talis Epiſcopus eſt vere defraudator alienæ C rei, ergo peccat, & tenetur ad reſtitutionem. Eſt argumentum D. Tho. in quodlibet. d. ar. in ſolutione ad tertium.

Quartò. Epiſcopus eſt Pater pauperum.

Quartò. Quia Epiſcopus eſt pater pauperum, & vt tali, id eſt vt patri, & procuratori ægenorum, poſſeſſiones amplæ, & redditus abundantes relinquuntur. Eſt argumentum Caiet. in ſolutione ſecundæ quæſtionis. *Poſſeſſiones*, inquit, *legata, aut donata in tanta abundantia Eccleſiæ Cathedrali proculdubio credendum eſt, quòd, vt Patri pauperum Epiſcopo credita ſunt Ideò enim Epiſcopis data ſunt, quia oculata fide perſpiciebatur, eos eſſe patres pauperum: & hæc videtur fuiſſe ratio tanti augmenti*. Hæc Caietanus & benè.

Quintò. ex D. Tho.

Quintò. Quia ex decimis tenentur Clerici partem cedere in uſus pauperum. S. Tho. 2.2 q. 87. ar. 1. ad quartum. & ar. 4. ad quartum. Iniqua enim eſſet lex decimarum in nouo teſtamento, ſi ultra honorabile ſtipẽdium miniſtrorum Eccleſię, tanta rerum affluentia uni deputaretur, cum damno totius populi, niſi in ſuſtentationem pauperum per eos tanquam illorum procuratores diſpenſarentur, igitur multò magis de alijs bonis Eccleſiaſticis; ſed de hoc inferius in 14. concl. D

Vlt. probatur.

Vltimò probatur concluſio irrefragabiliter ex ſacris Canonibus. ex Can. res Eccleſiæ, 12. q. 1. Can. Epiſcopus. Can. præcipimus ibidem, & ex Can. ſin. 16. q. 1. & ſecundùm ſenſum huius concluſionis benè currunt omnes rationes Nauarri in Apologia de redditibus Eccleſiaſt. q. 1. monit. 24. 25. 26. & 27. & in ſuo libello de reddi. Eccleſ. q. 1. num. 17.

Nona concl. De quibus non tenẽtur Epiſcopi & alij Eccleſiaſtici erogare ſuperflua pauperibus, niſi in caſu.

Nona concluſio. Ex bonis, quæ temporali dominio, & titulo poſſident Epiſcopi, uel alij Clerici, ut Caſtra, Ciuitates, Vaſſallos, & huiuſmodi, de ſuperfluo inquam horum bonorum non obligatur Epiſcopus ex iuſtitia facere eleemoſynam, nec tenetur ad reſtitutionem, niſi in illis caſibus, in quibus ſæculares tenentur. Explico. Multę iuriſdictiões ciuiles, multi Vaſſalli, Comitatus, & Vrbes cathedris Epiſcopalibus in eorum decorem, & ornamẽtum, & in pium populorum regimen relictæ ſunt.

Multa dñia tẽporalia annexa ſunt cathedris Epiſcopalibus. Conſtãtinus, & Theodo-

Teſtis eſt Conſtantinus, & Theodoſius, & multi alij Chriſtiani Reges; Teſtes ſunt ſedes Epiſcopales Angliæ, & Germaniæ, & plereq; in Italia, quæ à multis Regibus, & Imperatoribus munificentiſſimè Ciuitatibus multis,

Ca-

A Caſtriſq; firmiſſimis liberali manu exornatæ ſunt. Quod factum Melchiades Papa in Can.futuram 12.q.1.& egregiè D.Auguſtinus in epiſt.50. ad Bonifacium, & homil.6. ſuper Ioan.commendando Conſtantini Religionem, approbant, & confirmant.

ſius multas Ciuitates, & terras dedeſūt Eccleſiæ. D Aug.

Qua in re turpiter lapſus eſt Vuicleph, qui Conſtantino uitio vertebat, quòd Eccleſiam tam amplis donationibus locupletaſſet, vt in Bulla Leonis X. habetur, & refert Tho. Valden.tom.1.lib.4.q.39.De donatione Conſtantini.Lege Zonaram in principio vitæ Conſtantini Magni inter Bizantiñ. hiſtorias, & Iuonem Carnutenſem Epiſcopum, in ſuo Decreto titulo de primatu Romanæ Eccleſię cap.49. Gratianum, ca. Conſtantinus, d.96.Auguſtinum Steuchū de donati. Conſtantini contra Vallam, Platinam in Vita Syluestri, Reſtaurum Caſtaldum tract. de Imper. c.61. & plerosque alios. Ex his inquam bonis, non tenentur Epiſcopi vt dictum eſt, niſi in maximis Eccleſiæ, & Reipub. neceſſitatibus, & hoc ex conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſuperflua uerò ex his, licet retinere, & congregare, etiam haben do theſaurum pro defenſione Ciuitatis, pro exercitu pa-

Impius Vuicleph hæreticus vitio vertebat Conſtātino, qd̄ multas terras Eccleſiæ conceſſiſſet. Tho.Valden. Zonar. Aug. Steuch. Platina. Reſtaurus Caſtal.

B rando, & ſimilibus.

Et probatur. Quoniam *hæc bona principaliter data ſunt in honorem Eccleſiæ, in auctoritatem Cathedræ & pro communi bono ipſius Dominij, ſecundariò verò, vt exinde eleemoſynæ fiant pauperibus*. Hæc Caiet. ubi ſupra, quem ſequitur Soto, libro 10.de Iuſt.& iure.q.4.ar.3.con.4.

Probatur concluſio. Caiet. Soto.

Decima concluſio. Licet, & laudabile eſt aliquando, nempe cùm nō imminent neceſſitates, pauperibus de his quæ ſuperſunt ex prouentibus Eccleſiæ, poſſeſſiones emere, vel in theſauro recondere pro vtilitatibus Eccleſię, & pauperum neceſſitatibus futuris, & ad redditus Eccleſiæ ampliandos. Eſt hęc concluſio D.Tho.2.2.q.185. art.7. in ſolutione ad quartum. Verùm ſubiungit, quòd *ſi neceſſitas immineat pauperibus erogandi, non licet retinere, & congregare*, ſed hæc cura in futurum conſeruandi ſuperflua, in ordinata erit, dicente Dn̄o: *Nolite cogitare de craſtino.*

Decima cōcl. Nota. D.Tho. Matth.6.

Caietanus optimè notat ibidem, eos qui pauperes, puellas nobiles, & tot pauperes Ciues, pupillos, Viduaſq; poſtponunt, & magnis fabricis, vel augendis Eccleſiarum prouentibus tam laudabiliter, vt credunt, operam dant pauperibus tabeſcenti bus, & vtinam non areſcentibus, grauiſſimè peccare: & ita credo.

Vnde-

Vndecima concluſio.

Vndecima concluſio. Ex bonis licitè acquiſitis per Clericos etiam per fructus beneficiorum non tenentur de ſuperfluo pauperi in communi neceſſitate poſito ex iuſtitia facere eleemoſynam. Eſt dictum S.Tho.in quodlib.6. q.8. ar.12.& probat, *Quoniam rectè acquiſitorum, ſicut bonorum patrimonialium Clericus eſt verè Dominus.* Vnde quo ad conditionem ipſius rei, poteſt ſuo arbitratu re ſua uti; neq; ex hac parte peccatum accidit; poteſt autem accidere peccatum ex inordinato modo vtendi.

Concl eſt D. Tho.

Nota.

Duodecima concluſio.

Duodecima concluſio. Ex bonis, & ex fructibus, qui pro decentia ſtatus Clerici, arbitrio boni viri adiudicati ſunt, ſi quis aliquid ſibi ſubtrahit, non tenetur ex iuſtitia eleemoſynam facere, ſed poteſt illud ad libitum, in licitis tamen expendere, nec tenetur ad reſtitutionem. Eſt doctrina S.Tho.2.2.q.185.art.7. ad ſecundum. Verba eius ſunt hæc. *Si de eo, quod vſui Epiſcopi, vel alicuius Clerici eſt deputatum, velit aliquis ſibi ſubtrahere, & conſanguineis, vel alijs dare, non peccat, dummodo moderatè illud faciat; in quo aliàs eſſet peccatum contra charitatem.* Ita Caiet. ibidem in annotat. reſponſionis ad ſecundum; *de deputatis* (inquit) *ſuo vſui, poteſt Epiſcopus pro ſuo libitu dare.* Legendus eſt. Maior.in 4.d.24.q.17.Adria.4. q.12. & quodli. 6.ar.12.Nauar.de redditi.Eccleſi.q.1.moniti.43.

Concl.eſt D. Tho.

Caiet.

Maior.

Adria.

Nauarr.

Concluſ. decimatertia.

Quid ſit dicendum de decimis.

Decimatertia concluſio. De decimis quæ à Clericis recipiuntur, eadem diſtinctione vtendum eſt. Nam qui mediocres habet decimas, vt proprias poſſidet, & poteſt, ſi paruum quid ſupereſt retinere; ſi verò amplas & copioſas recipiat, iuſta lege tenetur eas pro rata pauperibus erogare. Decimæ enim in lege Euangelica non ſolùm pro vſu, aut victu miniſtrorum dantur, ſed etiam pro vſu pauperũ, vt ſæpè D.Tho.in 2.2.q.87. de Decimis ait. & D. Aug. expreſſè dicit, habeturque in can. decimæ. 16.q. 1. vbi dicitur, *Decimæ etenim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt, et quanti pauperes in locis ſuis, vbi ipſe habitat, illo decimas non dante fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicij tribunal apparebit, quia rem à Deo pauperibus delegatam, ſuis vſibus reſeruauit.* lege tex. in cap. tua nobis, & tex. in cap. ex tranſmiſſa, & tex. in ca. cùm non ſit de Decimis, Hoſt. in ſumma de Decimis. §.1.& Panormit.in d.cap. non eſt; qui dicunt decimas prædiales, perſonales, & mixtas illam habere legem, vt præter ſuſtentationem miniſtrorum,

Decimæ dantur non ſolũ pro vſu miniſtrorum, ſed et pro ſubuẽtione pauperum

D.Tho.

D. Aug

Nota dictum Auguſtini de decimis.

Hoſtien.

egen-

A egentibus erogentur. D. Hieronymus in cap. reuertimini. 16. q. 1. *Deum dicit in pauperibus defraudari ſi non recipiant eleemoſynas, eò quòd Decimæ, & primitiæ ſunt Dei poſſeſſiones.*

Deus in pauperib. defraudatur ſi non recipiat eleemoſynam, ex D. Hieron.

D. Clemens Papa, lib. 2. conſtitu. Apoſto. cap. 19*. hæc verba ſcribit. *Homo Dei, ideſt Epiſcopus, quæ ex decimis, & primitijs ſecundum mandatum Dei dantur, rectè diſpenſet orphanis, viduis, afflictis, & peregrinis egentibus, vt qui habet Deum harum rerum rationem repoſcentem.* & paulò poſt: *Impartite ergo Epiſcopi, cum iuſtitia omnibus indigentibus, & vos vtimini bonis Domini, ſed non abutimini; edite ex eis, ne ſoli ea deuoretis, quin potius communicate cum egentibus, & declinate offenſionem Dei.* Et in lib. 8. ca. 39. ſcribit hæc verba. *Etiam præcipio, decimas offerri ad victum reliquorum Clericorum, Virginum, Viduarum, & eorum, qui ſunt paupertate oppreſſi.* Et lib. 2. cap. 39. *Dabis Epiſcopo iuxta tua. Te enim dare oportet; illum verò diſtribuere tanquam œconomum, & diſpenſatorem rerum Eccleſiaſticarum.*

*24. D. Clemens Papa de decimis diſpenſandis.

Sexta Synodus relata in can. Apoſtolicos, 12. q. 2. decerB nit, huiuſmodi decimas, ſeu redditus ob eſcam pauperum, ob peregrinorum ſuſtentationem, & miniſtrorum vtilitatem eſſe. Et Simmacus Papa in can. Indignè, ead. cau. & quæſtione anathematizat illum, qui bona huiuſmodi in malos vſus impendit, & quod pauperum ſubſtantiam contra fas diſpergit. Id quoque ratione comprobatur. Vocantur enim Epiſcopi diſpenſatores, ſeu Oeconomi, vel actores rerum Eccleſiaſticarum. Ita Apoſtolica conſtitutio vocat illos lib. 2. cap. 24. cùm ait; *Vos Epiſcopos oportet, non magnas impenſas facere, neque donis Dei tanquam alienis, ſed tanquam proprijs Dei vti, vt bonos Oeconomos, ſiue diſpenſatores Dei decet.* Deinde ſubiungit: *Sumat ergo Epiſcopus alimenti quantum ſufficiat, in indumentum quantum honeſtati, et neceſſitati conueniat.* Item cap. 35. *Dabis* (inquit) *Sacerdoti, quæ ei debetur primitias areæ, torcularis, & oblata pro peccatis. Tibi enim conuenit, vt largiaris; illi verò tanquam Oeconomo, & adminiſtratori rerum Eccleſiaſticarum, vt diſpenſet, caue tamen, ne Epiſcopum ad rationem voces, neque diſpenſationem eius obſerues: quomodo, aut quibus, aut vbi vtrum benè, an ſecus; habet enim ratiocinatorem Deum, qui hanc illi Oeconomiam, ſiue diſpenſationem in manus tradidit.*

Sexta Syno. Decimæ deputatæ etiam ſunt propter pauperes.

Epiſcopi ſunt œconomi pauperum.

Iuſti-

Iuſtinian. Iuſtinianus in Authen. 3. inquit, *Si agentes à Patriarcha, aut à reliquis Clericis defraudati fuerint, Oeconomi indemnitatem præſtent, quod ſine reſtitutione fieri nequit.* Huc faciunt loca ſacræ ſcripturæ, & præſertim Ezech. Prophetæ; clamantia contra paſtores, quòd per immoderatos vſus bonorum Eccleſiaſticorum, legem Iuſtitiæ violantes; quod Gregi tribuendum erat, in ſuos vſus, ſeipſos; ideſt, voluptuoſos ſuos affectus paſcebant, dicens: *Va Paſtoribus Iſrael, qui ſe ipſos paſcebant &c.* Neque hoc in loco redarguitur Paſtor, quòd de lacte gregis manducet, vel ſe de lana ouium veſtiat. *Quis enim* (inquit Apoſtolus) *paſcit Gregem, et de lacte eius non manducat?* ſed exprobratur, quòd lac gregis, vt inſatiabilis deuorat, & quòd de earum lana veſtiat, hoc eſt, plus æquo in cibos, & in indumenta ſibi aſſumat. Id ſignificat, *Lac comedebatis, & lana cooperiebamini*, & illud *ſemetipſos paſcebant Paſtores; Gregem autem meum non paſcebant.* Cuius ſententiæ ſumma eſt, quòd Gregem indigentem paſtu neceſſario defraudauerint, & immoderatos ſumptus in proprios vſus fecerint, quod maximam eſſe iniuſtitiam declarat Dominus, dum paulò poſt dicit, *Viſitabo oues meas, et paſcam eas in iudicio:* quo verbo exprobrat Paſtoribus eorum iniuſtitiam.

Ezech. 34. a.

1. Corint. 9. a

C

D

D. Iſidor. Denique comprobatur hæc concluſio dicto aureo Iſidori Peluſiani, erudiſſimi, & ſanctiſſimi Patris Græci, ante annos propè mille, & ducentos; in epiſt. ad Pallad. Diaconum de iudicio in Epiſcopos huiuſmodi futuro ſcripta, quàm latinè interpretatur doctiſſimus Franciſcus Turrianus in ſua epiſtola ad Epiſcopum Leodiceñ. *In altero ſæculo pronunciabitur contra eum à Iudice incorrupto in illo horribili tribuna i, cum clamabunt eſurientes his vocibus. Nos quidem neq; cibos ad neceſſitatem Naturæ ab hoc accepimus; hic verò delicijs perflueris, & opes congerens, reliqua in honores ſplendidos inſumpſit. Nudi dicent, Durior hic et difficilior, quàm hyems nobis fuit, ægroti grauior ipſa ægritudine extitit. Pupilli nullum patrocinium ab eo tulimus. Viduæ, non attulit nobis conſolationem. Incluſi in carcere non ſtillauit in nos lachrymam compaſſionis. Calamitoſi, non porrexit nobis manum ſubleuationis, et (vt ſummatim dicam) cum omnes, quorum eſt Epiſcopus ordinatus in eum clamauerint, Quid facturum exiſtimas eſſe Iudicem incorruptum? An non grauiter puniet, quem nec honor fecit meliorem? Omnibus ſanè liquet, ita fore. Si quis*

Fräc. Turria.

Quō pauperes in die iudicij clamabunt ad dominum, & quid dicent. Nudi quid dicent Aegroti quid clamabunt. Pupilli quid exponent. Viduæ quid narrabunt Carcerati, qd uociferabūt? Calamitoſi quid iudici exponent.

vero

A *verò non credit pronunciationem ſententiæ in Euangelio legere poteſt. Diuidet*, inquit, *eum, et partem eius cum infidelibus ponet*. Hæc ille.

Iudicij Chriſti ſententia.

Accedat poſtrema ratio. Quòd in hoc (inter cętera) Clerici legis Euangelicæ, à Leuitis Iudæis diſtinguntur, quòd iſtis incumberet onus ſubueniendi pauperibus, cùm procuratores, & actores pauperum ſint conſtituti à Domino; illis verò nequaquam, cùm pauperibus ſtatæ decimæ aſſignatæ eſſent; quòd ſi ex iuſtitia id præſtare debeant, magna cura, & ſollicitudine illis opus erit; ex qua apud Deũ, & Eccleſiam ſponſam eius, ſuppremam laudem reportent. Et ſicut voluit Dominus, quod tribus Læuitica nihil poſſideret in terra, quam eis Dominus diuiſit; præter dona Deo oblata pro tabernaculi miniſterio. Sic voluit, vt Clerici legis Euangelicæ, ea excellentia, & perfectione præditi eſſent, vt præter ea, quæ ex bonis Eccleſiaſticis ad victum, veſtitum, & vitæ cultum neceſſarium, & decentem ſufficeret, nihil de reliquo, tanquam proprium, more, & lege ſæcularium poſſiderent; ſed eorum œconomi, & miniſtri eſſent ad pauperum ſubuentionem. Qui exactius rem

Vltima ratio.

Tribus Leuitici comparat Clericis legis gratiæ & quę bona poſſidere debeant.

B hanc perſcrutari voluerit, legat Nauar. in Apolog. libro de redditi. Eccleſ. q. 1. moni. 21. & Dom. Franciſcum Turrian. ferè per totum in ſua præclara epiſt. de hac materia, & Sot. loc. cit. ar. 3. in fi. Vbi reprehendit opinionem Caiet. tanquam nouam, & in parte à D. Thoma alienam: Verùm eius argumenta non euacuat, exiſtimatq; etiam ex Decimis non titulo Iuſtitiæ, ſed tantùm miſericordiæ pauperibus communicandas eſſe: Verum ſcriptura, Canones Apoſtolici, Sancti Patres, & rationes efficaces, clamant contra Sotum.

Nauar.
Franc. Turri.
Sotus.

Contra Sotũ multa dicuntur.

Vltima concluſio. Epiſcopi, & Eccleſiaſtici de ſuperfluo tenentur maiori vinculo charitatis facere eleemoſynas, quàm laici, etiam in communibus neceſſitatibus. Explico. Quamuis ex iuſtitia non ſemper obligentur, vt dictum eſt, obligantur tamen ob præceptum miſericordiæ. Hanc concluſionem ſatis copiosè probant Sot. & Bañ. locis citatis, & nos in q. 1. huius ſecundæ diſputationis, ſufficienter veram eſſe oſtendimus, & ratione ſtatus, & ratione officij Epiſcopatus, cuius finis eſt perfectionem Chriſtianæ vitæ exercere. Illud unum tamen addendum eſt, tam intimum, & neceſſari um eſſe officio Epiſcopali prouidere omnibus ęgentibus quæ neceſſaria eis ſunt, ut ſi non habeant

Vlt. concluſ. Epiſcopi & Eccleſiaſtici tenentur de ſuperfluo facere eleemoſynas maiori vinculo quã Eccleſiaſtici.

Explicatur concluſ.

Sotus.
Bañes.
Nota.

beant ad tribuendum eis, ſecundùm Apoſtolicam conſti- C tutionem, Epiſcopi ab alijs petere debeant. Sic enim ait Apoſtolica conſtitutio, lib.4.cap.8. *Idcirco accepiſti datum Leuitarum, oblationem populi, vt ſuppetat vobis, & agentibus, & non cogamini accipere ab iniquis.* Et paulò poſt. *Sin verò datum non ſufficiat, denuncia fratribus, & collectam fac, ad miniſtrandum orphanis, & viduis in iuſtitia.* Hoc ipſum Sancti Apoſtoli, quorum Epiſcopi ſunt ſucceſſores, ſuis factis eos docuerunt. Paulus in epiſt. ad Galat. ſcripſit *ſibi, & Barnabæ dexteras datas eſſe ſocietatis, vt pauperum memores tantum* (inquit) *eſſemus*. Quod ipſum ſollicitus fuit facere B. Petrus, Iudæis diſperſis per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Bithiniam & Aſiam, vt in ſua priori epiſtola ſcribit; nõ ſolùm ſe ſpiritualia populis miniſtraſſe, ſed ægentibus neceſſaria ad vitæ uſum procuraſſe: quemadmodum D. Paulus à Hieroſolymis profecturus ad gentes, Illiricis plagis peragratis, non modò ægẽtibus ſpiritualia; ſed etiam corporalia ſubſidia miniſtrauit.

Epiſcopus ſi nõ habet vnde pauperib. eleemoſynas faciat, quid facere dēat.

Apoſtoli, pauperibus, & ægenis, neceſſaria curabant.

Ex hac concluſione ſequitur vnum, quod Bañ. optimè adnotauit, & Soto in concluſ.3. art.4. uidelicet, quòd non poteſt determinari, vel taxari pars aliquota Epiſcopis, quã data in eleemoſynas, non teneantur vlterius de reliquo D eleemoſynas dare. Ratio Soti eſt. Quoniam cùm præceptum huiuſmodi miſericordiæ ſit, ut de ſuperfluo fiat: ſuperfluum autem reſpectu ſtatus, tam poſſidentis, quàm indigentis veniat exiſtimandum; ideò iudicio prudentum relinquitur id definiendum; penſata cum quantitate prouentuum, tum pauperum indigentia, ac temporum calamitate, quæ tria rigorem præcepti in facti contingentia augere poſſunt. Ratio Ban. eſt. Perfectio ſtatus Epiſcopatus, qui in præcepto eleemoſynæ exercendo nullam limitationem admittit, vt ſi opus fuerit, teneatur, & vitam propriam, & ſubſtantiam omnem pro ſalute animarum impendere. Et concludit: (*Cum in communibus neceſſitatibus viduarum, & orphanorum, ſuper intendere debeat Epiſcopus*) *neminem illorum eſſe in ſtatu ſalutis, niſi notabiles eleemoſynas pro facultate ſubſtantiæ faciat.*

Corollarium. Ex Bañes, & Soto.

Ratio dicti ex Soto.

Ratio dicti ex Bañes.

Nota.

Epiſcopis Hiſpaniæ, qui ampliſſimis Eccleſiarum redditibus fruuntur, quartæ partis fructuum onus in eleemoſynas tempore communium neceſſitatum imponit. Sotus; his qui duo, triaq; millia ducatorum in redditibus habẽt, quintam, uel ſaltem ſextam partem in pauperes refundere neceſ-

Obligatio Epiſcoporum Hiſpaniæ ad faciẽdas eleemoſynas eſt maxima, qꝫ pinguis ſunt eis redditus.

A neceſſarium arbitratur; qui uerò uiginti, aut triginta millia, maiorem partem eſſe ab ijs dandam. Sed hęc nos relinquamus humanæ prudentiæ, ſicut etiam prudentiæ, & fidei diſpenſantis committenda eſt determinatio, quando, ſeu quibus neceſſitatem patientibus, ſit de ſuperfluo danda eleemoſyna, ut ait S. Tho. in d. quodli. 6. q. 8. ar. 12. ad primum. *Unde ſi bona fide det, quando ſibi uidetur expedire, immunis eſt a peccato; alioquin* (inquit) *mortaliter peccat, nec ſemper peccat quotieſcumque non dat pauperi, qui ſuperfluum habet, ſed quando neceſſitas imminet*, ibidem. S. Tho. Minor tamen neceſſitas requiritur ad ſuperflua eroganda, quàm ad omnia exhibenda; quod totum ratione uniuerſali determinari non poteſt, ſed pro hic, & nunc humanæ prudentiæ committitur, ut dictum eſt.

Quantum debeant Epiſcopi diſpenſare in pauperes, humanæ prudentiæ relinquitur.

D. Tho.

Non ſemper peccat q nō dat pauperi ſuperfluū, ſed cùm non dat iminente neceſſitate.

Ex his iam ſatis abundè demonſtratum eſt, quomodo, quando, & quibus debeat ſuperfluum erogari. Nunc argumentis in principio huius articuli factis reſpondeamus.

D. Tho.

Ad primum reſpondeo. Quòd Eccleſiaſticus, ſicut & ſęcularis quilibet, eſt verus dominus proprię portionis bonorum patrimonialium, & eorum, quæ ſibi ſubtrahit ex B decentibus ad ſtatum; & ſimiliter eorum, quæ iure hæreditario vel donatione, intuitu perſonæ ſuæ, & eorum quæ propria induſtria acquirit: ex quibus omnibus non maiori vinculo obligatur, quàm laicus ad eleemoſynas faciendas. At ex alijs bonis Eccleſiaſticis non ſolùm ex maiori vinculo charitatis; ſed etiam ex iuſtitia ad eleemoſynas faciendas tenetur.

Ad primum reſpondetur.

Ad ſecundum dupliciter reſpondetur. Primò negãdo maiorem. Nam aliquando, & à quibuſdam perſonis, puta Eccleſiaſticis, debetur ex iuſtitia ſubſidium eleemoſynæ, vt dictum eſt.

Ad ſecundū reſpondetur primò.

Secundò negatur minor. Immò (vt Bañes dicit) tale pręceptum vnumquemque obligat ad plura, vel pauciora ſecundùm conditionem ſui ſtatus.

Reſpondetur ſecundò. Bañes.

Ad tertium iam reſponſum eſt, ſuperfluum laico extra graues neceſſitates eſſe illi vt proprium, & ſic licitè retinendum. Superfluum verò Clerico, non eſſe ſuum, ſed erogandum. Qui verò carent ſuperfluo, ad nihil tenentur.

Ad tertium.

Ad quartum iam dictum eſt. Quòd Decimæ non ſolùm inſtitutæ ſunt ad ſuſtentationem miniſtrorum Eccleſiæ; ſed etiam ad alimoniam pauperum, quibus debet de domo Dei prouideri, vt dicitur Malach. 3. *Inferte omnem*

Ad quartum.

Malach. 3.

decimationem, vt ſit cibus in domo mea, vt in citato articulo decimo ad primum dicit S. Doctor. & 2.2.q.87.ar.1. ad quartum, & art.3. ad primum, & art.4. ad quartum. Ex pitantijs verò, ſeu victualibus, vel manualibus quæ illis pro miſſis, vel exequijs defunctorum manualiter dantur, non tenentur magis, quàm de proprijs.

D. Tho.

Ex pitantijs, vel manualibus promiſſis, vel exeqjs defunctorũ illis datis, non tenentur facere magis eleemoſynas quã de proprjs.

Vltima pars illius argumenti, petit illam difficultatem, an cùm hodie confuſę ſint illæ quatuor partes, apud quem portio illa pauperum remanſerit? Num apud Epiſcopũ?

Nota.

Caiet.

Qñ redditus ſunt pingues, exiſtimãdum eſt, portionẽ pauperum incorporatã eſſe cum bonis Epõrum, & ſic tenentur Epĩ tales illis pauperibus ſubuenire.

Sotus nõ approbat dictũ.

Caietanus optimè (meo iudicio) rem decidit: quòd *quando redditus ſunt pingues, exiſtimandum eſt, portionem pauperum confuſam, et incorporatam eſſe portioni Epiſcopali; & ſic tenetur diues Epiſcopus de iuſtitia pauperibus ſubuenire, ſicut etiam fabricæ Eccleſiæ*. Quamuis Soto hæc reſolutio non arrideat.

Nota.

Sine ratione tamen. Addit Caietanus, quòd *in caſu neceſſitatis pauperum, poſſet portio Eccleſiæ fabricæ non multùm indigentis, quando ſeparata reperitur pro pauperibus, qui fabricæ viuæ ſunt, diſpenſari.*

Dubium.

Solutio.

Ratio ſolutionis.

Hìc quęreret aliquis cum Soto, an qui poſſidet bona Eccleſiæ in titulum ſæcularem tranſmutata, vt ſunt Tertię Regiæ, & multa bona templariorum, quæ dominis ſęcularibus adiudicata ſunt, iureque ſucceſſionis ab illis poſſidentur, ſit obligatus de iuſtitia pauperibus pro illorum portione aliàs debita, vel ſolita? Et reſponſio datur negatiuè. Quoniam totum illud ius Eccleſiaſticum, quod illis rebus inhęrebat per tranſlationem illam rerum, ſuppreſſum à Papa, & extinctum fuit: & totum ius, quod conuenit pauperibus ad Decimas, poſitiuum, & Eccleſiaſticum eſt, & bona illa per Papæ diſpenſationem libera ab omni onere Eccleſiaſtico effecta ſunt.

Longam quæſtionem abſoluimus, quamuis illa pro dignitate à nobis tractata non ſit. Nec enim intentio noſtra fuit perquirere diligenter, penes quem bonorum Eccleſiaſticorum dominium reſideat, an penes Deum, Eccleſiã, Epiſcopos, Chriſtum, vel pauperes? Qui aũt hanc altercationem, (quę certè grauiſſima eſt) cognoſcere deſiderat, legat Nauarrum copioſiſſimè hanc rem tractantem, in ſuis libris de redditibus Eccleſiaſticis, ſuper cap. fin. 16. q. 1. & Franciſcum Sarmiento, Sotum, Marſil. Archiepiſc. Salernitanũ, in ſuo lib. de Eccleſiaſticorum redditituum origine, & iure iam citato, par.3. Archid. ſuper cap. ſtatutum §, aſſeſſorem

Nauar.
Franc. Sarm.
Soto.
Marſil. Arch.
Archidia.
Panormit.

A aſſeſſorem de reſcript.lib.6.& fuſius in cap.Epiſcopi de rebus proprijs, verſ. de fructibus, 12. q.1. Panor. cap. cùm eſſes de teſta. Geminian. in cap.præſenti de off.ordi. Thomam Valden.tom.1. lib.4. cap.42. & ſeq. Turrecr. in cap. videntes 12.q.Alex. de Ales.3. par.q.36. membr.5.art.2.& Ricar.in 4.d.45. art.3.q.1. & pleroſque alios,quos non eſt neceſſe enumerare. Nos iam ad tertiam, & vltimam huius diſputationis quæſtionem accedamus. In qua quærendus eſt modus, quo eleemoſyna ſuum effectum ſpiritualem ſortiatur. Tho. Valden. Turrecre. Alex. Ales. Ricar.

QVAEST. TERTIA.

An eleemoſyna det gratiam ex opere operato?

B QVÆRITVR hoc in loco, an eleemoſyna remittat peccata ad modùm,quo ſacramēta? Et id quod maximam facit difficultatem ſunt aliqua loca ſcripturæ ſacræ, & Sanctorum, quæ tam altiſſimè effectus,& vtilitates eleemoſynæ efferunt, & extollūt vt videantur dicere,eam ſolam ſufficere ad ſalutem. Ita Eccleſ.3. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccato*; Dan. 4. *Peccata tua eleemoſynis redime*. Tob. 4. *Eleemoſyna ab omni peccato; & morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras*; Et cap. 12. *Ipſa purgat peccata*. Luc.11. *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Matth. 5. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*, & 25.damnantur reprobi, quia eleemoſynam non fecerunt.Luc.16. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis,vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Hæc, & ſimilia ex ſcripturis; modò Sanctorum dicta audiamus. Chryſoſt.omnium fuſiſſimè,& ſæpiſſimè hac de re agit, præſertim his locis,Geneſ.homil.5.20.34.42.55.in Pſal.43.95.& 107. In Matth. homil.65.& 78. In Ioan.homil.72.& 80. Vbi comparat eleemoſynam fonti.in Act. Apoſt.homil.22. & 25.in 2.Corinth.homil.16.& 19.in argumento epiſt.ad

Eccl. 3. Dan. 4. Tob 4. Luc. 11. Matth 5. Matth. 25. Luc. 16. Probatur ex dictis ſanctorum. D Chryſ. Eleemoſyna comparatur fonti.

Philippen.& hom.1. ad eoſdem cap.3. ad Titum homil.6. C
in cap. 17. ad Hebrę. homil.32. ad populum Antiochen. homil.32.33.& 36.& homil.40.& de pœni.hom.5.7.& 9. In quibus omnibus locis docet, hos eſſe maximè proprios effectus eleemoſynæ, remittere, purgare,& abluere peccata, mereri, & conſequi regnum Beatitudinis, liberare ab æterna morte,& ſimilia,& hęc ipſa varijs modis,& exemplis explicat. Ait enim *eleemoſynam per pauperes transferre opes in Cœlum: Interdum per ipſam ſpargi, & ſeminari pecunias, vt meliores colligantur. Quandoque* (ait) *per illam theſaurum in cœlis recondi interdum eos: qui dant eleemoſynam, Deo ipſi dare, & Deum ſibi debitorem conſtituere: mutuari, & fœnerari Deo*; Imò ait homil. 36. ad populum. *Nos de Chriſto bene mereri*, & homil.7. de pœnit. ait, *maius opus eſſe eleemoſynam, quam mortui ſuſcitationem. Quia per hanc beneficium accipimus à Chriſto, per illam conferimus Chriſto*. Et his etiam mirabiliora dicit. Nam in Pſal.111.& homil.16. ad populum ait, *eleemoſynæ fructum, eſſe quid perpetuum, quod nunquam tolli, aut perire poteſt. Aliquando* (ait) *tantam eſſe vim eleemoſynæ, vt omnia* D
peccata omninò tollat, et nihil eorum maneat, nec vllum ſit, quantumuis graue peccatum, quòd ei poſſit reſiſtere. ſic homil.55. in Geneſ.& in Pſal.95.& homil.25. in Act.& 34. ad popul. Antioch. Quandoque comparat eleemoſynam cũ Baptiſmo ita, *vt peccata remittat, ſicut Baptiſma*: ſic hom. 72. in Ioan.& 34. & 36. ad populum Antiochenum: Aliquando ipſam præfert omnibus virtutibus, & bonis operibus, vt homil.34. in Geneſ. & in particulari præfert orationi, ieiunio,& virginitati homil.80. in Ioan.& homil.86. in cap. tertium ad Titum, *Immo* (ait) *quandoque cætera bona opera vim ſuam habere ab eleemoſyna, & ſine ea nil valere*. ſic homil.78. in Matth.34.& 36. ad populum,& hom. 9. de pœnitentia, quibus locis id particulariter docet de oratione, ieiunio, & virginitate; *Imò ipſam etiam pœnitentiam ſine eleemoſyna nullam vim habere*, dicit homil. 5. de pœnit. Interdum etiam docet, *tantam eſſe vim eleemoſynæ, vt infallibiliter, & certè remittat omnia peccata, & tanta cum fiducia aſſiſtere Deo, introducere hominem in Regnum Cœlorum, pro eo deprecari, & obtinere remiſſionem peccatorum, ut nullus etiam Angelorum audeat opponere, vel reſiſtere*. Sic ait homil.65.& 68. in Matth. & homil.33. ad populum,& homil.7.& 9. de pœniten.

Effectus eleemoſynæ ſunt remittere, purgare, abluere peccata, mereri,& conſequi gloriam.
Per eleemoſynam mediantibus pauperibus conferuntur bona in cœlum.
Per eleemoſynam ſeminãtur pecuniæ.
Qui dat pauperi, Deo dat.
Eleemoſyna Deum ſibi debitorẽ facit.
Eleemoſyna mutuatur & fœneratur Deo.
Eleemoſyna maius opus eſt quã mortui ſuſcitatio.
Fructus eleemoſynæ eſt perpetuus & nũquã tollitur nec perit.
Eleemoſyna aliqñ omnia peccata tollit.
Eleem. nihil põt reſiſtere.
Eleemoſyna comparatur Baptiſmo.
Eleem. aliqñ præfertur omnib. virtutib.
Aliqñ alia bona, vim ſuam trahunt ab eleemoſyna.
Pœnitentia ſine eleem nullã vim habet.
Tanta eſt vis eleem. ut hominẽ ad Deũ introducat.
Eleemoſ. nullus Angelus põt reſiſtere.

His

A His ſimilia de neceſſitate, utilitate, & fructu eleemoſynæ, & pœna eorum, qui eleemoſynas non faciunt habent Greg. Nazian. in oratione de aman. paupertate, & Greg. Niſſen. in duabus orationibus de amore pauperum. Cyrill. Alexand. lib. 2. in Leuit. loquutus de ſacrificijs legis veteris ad remittenda peccata, addit ea, quæ ſunt in lege Euangelica inſtituta ad remiſſionem peccatorum, & ait: *primum eſſe Baptiſmum, Secundum, paſſionem Martyrij, Tertium verò eleemoſynam.* Hieronym. in Pſalm. 133. in illa uerba, *Benedicite Domino,* comparat eleemoſynam Baptiſmo, quoad remittendum peccata, & addit: *ſine eleemoſyna non poſſe nos conſequi alia bona, & remiſſionem peccatorũ: per eleemoſynam verò nos omnia bona conſequi.*

D. Greg. Naz.
D. Greg. Niſ.
D. Cyr. Alex.
Inſtituta ad remiſſionem peccatorum ſunt
Primò Baptiſmus.
Secundò paſſio martyrij.
Tertiò eleemoſyna.
D. Hiero.
Pſal. 133.

August. uerò ſermone 50. de tempore, inducit Chriſtum loquentem in Iudicio cum electis, & reprobis: illis quidẽ dicentem, *quòd ſi vellet eorum opera examinare, inueniret facile vnde eos damnaret; ſed quoniam eſuriui &c. Ideò venite &c.* Reprobis autem dicentem: *nos eos damnari, vnde ipſi putant, ſed quia alia peccata eleemoſynis non redemerunt: Quia eſuriui, &c.* Et plura hac de re habet ſermone B 209. & 217. de tempore, & in lib. 50. homiliarum, homil. 7. & 59. in ſerm. 6. & 44. ad Fratres in Heremo, & lib. de decem cordis, cap. 10. & in Pſal. 147. in illa verba; *quoniam cõfortauit ſeras portarum tuarum, etc.*

Eleemoſyna Baptiſmo cõparatur.
Si. e illa non poſſumus cõſeq. alia bona.
D. Aug.
Nota pro Iudicio.
D. Aug.
Pſal. 147.

Leo Primus, multa habet de hoc in quinque ſermonibus de collect. & ieiunio, in quorum ſecundo, *Comparat etiam ipſam eleemoſynam cum Baptiſmate, quoad vim remittendi peccata.* Et in quinto docet, *nihil bona opera prodeſſe ei, qui non facit eleemoſynam.* Multa dicit in octo ſermonibus de ieiunio decimi menſis, & ſermone 2. 4. 6. 7. & 11. de quadrageſima, in quorum undecimo, *etiam comparat eam cum Baptiſmo.* Item ſermone 3. de ieiunio Pentecoſtes, & in quatuor primis ſermonibus de ieiunio, ſeptimi menſis.

D. Leo primus.
Baptiſmus cõparat. eleem.
Nihil pſunt bona opera illi qui non facit eleemoſyna.

Gregorius etiam primus, multa habet lib. 21. moral. cap. 14. & in 3. par. paſtoralis curę admonitione 21. & 22. & libro 10. regiſtri epiſt. 7. Maximus Taurinen. Epiſcopus in lib. de eleemoſynis, Innocent. Tertius, in lib. quem de eleemoſyna fecit, Ambroſius ſerm. 30. de eleemoſyna (inquit) *Vide ergo, quæ ſit eleemoſynæ gratia, quòd vna, & ſola virtus cunctorum eſt redemptio peccatorum;* Et ſermone 31. ait, *quòd eleemoſyna eſt potentior, quàm Baptiſmus.*

D. Greg. Primus.
Maximus.
Innocen. III.
D. Ambroſ.
De eleemoſyna autor. ſententia.
Eleemoſyna eſt potentior quàm Baptiſmus.

Nam Baptiſmus ſemel remittit peccatum: eleemoſyna ſæpe; & appellat *eleemoſynam lauacrum, vnde peccatores emundentur*, Cyprian. lib. 3. cap. 1. contra Iudæos idem uidetur dicere.

D. Cypr.

Tertiò proba ius ratione.

Tertiò ratione oſtenditur, eleemoſynam ui ſua, & ex ſe dare gratiam. Nam martyrium id præſtat, & circuncisio olim id ex ui operis efficiebat, ergo & eleemoſyna.

In contrarium eſt veritas. Quoniam ſic eſſet multiplicare Sacramenta, quod eſt inconueniens.

Quatuor errores cõfutãt.

In hac parte quatuor ſunt errores, qui erunt à nobis confutandi.

Primus error Lutheranorũ.

Primus recentiorum Hæreticorum, qui negant, bonis noſtris operibus ineſſe valorem ad iuſtificationem, & meritum ad vitam æternam, & eſt error Luteranorum. Verùm de valore, & merito bonorum operum, non eſt nobis in præſentiarum agendum: cùm hæc materia in tract. de merito à Theologis diſtinctiſſimè pertractetur, & in Concil. Trid. in ſeſſ. de Iuſtificatione definitum ſit, *bona opera hominis iuſtificati, verè mereri augumentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) conſequutionem, atque etiam gloriæ augumentum*. Ita ſeſſ. 6. art. 16. & can. 32. Id, quod antea definitum fuerat in Conc. Mileuitano, & Arauſica. 2. can. 18. De qua re D. Aug. in lib. de natura, & gratia. cap. 40. & lib. de gratia, & libero arbitrio. cap. 13. & libro primo. de gratia Chriſti cap. 22. & 23. D. Thom. 1. 2. q. 124. ar. 4. & 3. Vega. in q. de Iuſtificatione ſuper Conc. Trid. Medin. in dictum locum, D. Tho. & Sot. de natu. & gra.

Conc. Trid.

Cõc. Mileui.
D. Aug.

D. Tho.
Andr. Vega.
Medin.
Sotus.

Secundus error.
D. Aug.

Secundus error, quem refert D. Aug. lib. 1. de Ciui. Dei cap. 22. & 26. & in Enchyri. cap. 66. & lib. quinquaginta homiliarum homil. 19. fuit quorũdam dicentium, eos tantùm perpetuo igne Inferni arſuros, qui eleemoſynis peccata non redimunt; eos verò qui eleemoſynas faciunt, quantumuis magna habuerint peccata, licet in his ad finem vitæ vſque perſeuerent, aut non eſſe damnandos, aut ſaltem non in æternum puniendos. Nitebatur autem hic error potiſſimum quatuor auctoritatibus ſcripturæ.

Error iſte quatuor ſcripturæ locis nititur.

1. Iacob 2.

Primò ex Iacobi ſecundo, *Iudicium ſine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiam*, ergo dicebant iudicium cùm miſericordia ei, qui fecit miſericordiam.

2. Matth. 25.

Secundò ex Matth. 25. quod etiam ſuperius tactum eſt. Vbi ſoli illi dicuntur mittendi in ignem æternum, qui eleemoſynam

A moſynam nõ fecerint, ij autem habituri regnum, qui eleemoſynas fecerint, & Matth. 6. ait Dominus: *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater cæleſtis peccata veſtra etc.* ergo quicunque alijs peccata remittit, ipſe etiam remiſſionem recipiet peccatorum, quod eſt genus eleemoſynę. Et ex loco citato Luc. 11. Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. Hi forſan turpiter errarunt praue intelligentes illa patrum teſtimonia ſuperius adducta, quibus docent, *tantam eſſe vim eleemoſynæ, vt per eam omnia prorſus peccata deleantur, & nullum ei peccatum poſſe reſiſtere, & quod infallibiliter eleemoſyna conſequitur remiſſionem omnium delictorum.*

Matth. 6.

Luc. 11.

Hæretici errarunt, nõ intelligentes Patrum teſtimonia in materia de eleemoſyna.

Hunc errorem refellit D. Aug. loc. cit. eundemque cauendum eſſe monet Greg. lib. 12. Moral. cap. 14. & lib. 19. cap. 20. & lib. 21. can. 12. & in 3. par. paſtoralis curæ admoniti. 21. & 22. eundem etiam reijcit Chryſoſt. in Pſal. 95. docens, *non prodeſſe eleemoſynas his, qui volunt in iniquitatibus perſeuerare, & habent animam immundam.* Et idem ait homil. 36. ad populum. Sæpe etiam dicit, *Eleemoſynas fieri cum alijs conditionibus, puta ex rapinis acquiſitis,*

D. Aug.
D. Greg.
D. Chryſoſt.

Eleemoſynæ nihil proſunt volentibus in iniquitatibus permanere.

B vt homil. 72. & 80. in Ioan. & 37. in cap. 12. ad Hebræ. & 33. ad popu. & homil. 7. de pæniten. *Aliquando ex vanagloria,* vt homil. 13. in cap. 6. 2. ad Corinth. *Aliquando ſpe retributionis temporalis;* vt homil. 16. in 2. ad Corinth. & homil. 1. ad Philip. & 36. ad Popu. & homil. 7. de pęnitentiã, & alibi, quæ conditiones cùm malignę ſint, vtilitatem eleemoſynæ euacuant.

Tũc ſunt malæ eleemoſynæ, cũ fiunt. Ex rapinis. Ex vanagloria; & Spe retributionis.

Ex ſcripturis autem apertiſſimè confutatur hic error, & primo habemus ex ſcripturis charitatem eſſe maximè neceſſariam ad ſalutem, & iuſtificationem adeò, quòd ſine eã non poſſit quis ſaluari, vt ait Conc. Trid. etiã loc. cit. Charitas autem omnia peccata excludit. Et D. Paulus 1. Corinth. 13. comparans eleemoſynam cum charitate ait: *Si diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum &c.*

Error prædictus cõfutatẽ ex ſcripturis. Primò.
Conc. Tridẽ.
1. Cor. 13.

Secundò. Scriptura ait, eſſe neceſſarium ad ſalutem pœnitentiam, & contritionem de peccatis Iſai. primo, Ezech. 18. Luc. 13. ita, ut ſine hac pœnitentia nemo poſſit iuſtificari, & ſaluari. Vnde Ioannes Baptiſta, prædicans Iudæis quomodo fugerẽt ab ira uentura ait, *Facite fructus dignos pœnitentiæ,* Et licet D. Auguſt. ſerm. 50. de tempore per hos fructus intelligat eleemoſynas; certum tamen habetur, debere eſſe eleemoſynas coniunctas cum pœnitentia, ut ſint fructus digni.

Secundò.
Iſai. 1.
Ezech 18.
Lucæ 13.

Lucæ 3.
D. Aug.

Tertiò in ſcripturis dicuntur eſſe, neceſſaria alia multa C
bona opera ita, vt & eorum ſingulis promittatur iuſtifica-
tio, & vita æterna, & etiam ſine eorum ſingulis nemo ſal-
uari poſſe dicatur, ergo non ſolùm hoc dicitur de eleemo-
ſyna, & Matth. 5. ait Chriſtus, *niſi abundauerit iuſtitia ve-
ſtra plus, quàm ſcribarum, & Phariſæorum non intrabitis in
regnum cœlorum, &c.* hanc autem Iuſtitiam explicat Do-
minus, conſiſtere non in ſola eleemoſyna, ſed etiam in alijs
multis operibus.

Tertiò.

Accedat poſtremò ratio. Quòd cùm nemo, niſi iuſtus,
poſſit ſaluari, quis tam auſu temerario, hominem magnũ
eleemoſynarium, adulterum tamen, vel ſacrilegum iuſtum
appellabit? Iuſtus, & rectus homo eſt, qui benè ſe habet
ad Deum, ad proximum, & ad ſeipſum. Quam ob cauſam
aliqui Patrum, omnia bona opera reuocãt ad illa tria, ora-
tionem, eleemoſynam, & ieiunium, quę reſpiciunt Deum,
proximos, & nos ipſos, ut Aug. lib. de perfectione iuſtitiæ
reſponſione 17. & in Pſal. 42. in fine & Leo primus ſerm.
2. de ieiun. ſept. menſis. Bernardus in ſententijs, ſententia
11. Theologi verò Scholaſtici in 4. ad ea tria reuocant om
nia ſatisfactoria. Sed iam primo argumento in cõtrarium D
poſito reſpondeamus.

Probatur ratione.

D. Aug.
D. Leo Primus.
D. Bernar.

Dicimus ergo, illam conſequentiam non valere. Nam
ad hoc ut quis damnetur, ſufficit unum peccatum morta-
le, & ideò propter hoc ſolùm, quòd quis non faciat miſe-
ricordiam, meritò ſine miſericordia iudicatur. At ut quis
à damnatione liberetur, non ſufficit vnum peccatum vita-
re, ſed omnia: Iuxta illud Iacobi 2. b. *Qui in uno offende-
rit, factus eſt omnium reus.* Deinde, de quocunque bono
opere dici poteſt; quòd qui illud fecerit, conſequetur vitã
æternam, ſubintelligendo, ſi habuerit alia requiſita, puta
fidem, & charitatem.

Ad primum reſpondetur. At hoc vt quis dãnetur ſufficit vnum peccatum, at verò vt quis ſaluetur, oportet ſeruare oĩa præcepta.
Iacob 2.

Adde, quòd Beatitudo, quæ communiter in ſcripturis
tribuitur bonis operibus, ſub varijs rationibus appropria-
tur varijs bonis operibus, vt patet Matth. 5. in Beatitudi-
nibus; ſic è conuerſo, uarijs peccatis appropriatur æterna
damnatio ſub uarijs rationibus, etiamſi eadem ſingulis pec
catis debeatur; & hoc modò ait D. Iacobus. *Iudicium ſine
miſericordia ei, qui non fecit miſericordiam;* & Paul. ad Ga
lat. 5. cùm nomine operum carnis plurima peccatorum ge
nera enumeraſſet, de omnibus concludit, *quoniam qui ta-
lia agunt, Regnum Dei non conſequentur.*

Nota.
Variè beatitudo bonis operibus attribuitur.
Matth 5.
Quõ intelligatur dictum D Iacobi.
ad Gal. 5.

Ad

A Ad ſecundum reſpondeo, quòd quamuis Chriſtus illa tantùm opera enumeret, non tamen excludit alia. Imo ex alijs locis ſcripturæ colligitur, etiam ex alijs bonis operibus premiandos eſſe homines, & ex alijs malis damnados. *Ad ſecundũ.*

Cur autem particulariter ibi Chriſtus ea tantùm opera enumerauerit quatuor dant Doctores rationes.

Orige. tract. 4. in Ioan. dicit, quòd per illa opera miſericordiæ ſpiritualiter intellecta, ſignificantur omnia bona opera: ſed videtur ratio nimis myſtica. *Prima ratio Orige.*

Secunda ratio eſt. Quòd Chriſtus voluerit ibi ea opera commendare, quæ inſtituta ſunt in remedium peccatorum. Nam non ij ſaluandi ſunt in iudicio tantùm, qui non peccauerint, ſed etiam, qui pro peccatis debitam agentes pœnitentiam, ſatisfecerint, & peccata ſua redemerint, quòd maximè fit per hæc opera miſericordię. Sicut è contra damnabuntur, qui ſua peccata redimere noluerint. Eſt Chryſoſt. homil. 5. de pœnit. & Auguſt. ſerm. 50. de tempore, & lib. quinquaginta homiliarum, homil. 19. *Secũda ratio.* *D. Chryſoſt. D. Aug.*

Tertia ratio eſt. Quòd voluerit Chriſtus, nos argumentari à minori ad maius. Si enim danda eſt æterna Beatitudo hominibus propter has eleemoſynas, quantò magis B propter alia excellentiora, & perfectiora opera? Et ſi propter horum operum defectum damnandi ſunt homines; quanto magis propter peccata enormia & grauiora? Ita Gregor. 3. par. paſtoralis curæ, & D. Thom. in illum locum Matthæi. *Tertia ratio.* *D. Greg.*

Quarta ratio eſt. Quòd uoluerit Chriſtus ea opera nobis commendare, quibus iuuatur proximus; & ita ad eorum commendationem, ſolùm horum meminiſſe uoluit, ubi agebat de iudicio. Eſt hæc ratio Chryſoſt. & Theophil. in illum locum Matth. & Auguſt. lib. 21. de Ciuit. cap. 20. ſecundùm autem quamcunque rationem nihil facit ad errorem. *Quarta ratio ex D. Chryſo. & Theophil. & D. Aug.*

Ad tertium reſpondet Auguſtinus loco citato dupliciter. Primò enim illud intelligit de remiſſione, nõ quorumcunque peccatorum, ſed uenialium, quæ remittuntur per orationem Dominicam, & per hoc quòd homines remittunt alijs debita: & probat. Quia loquebatur Chriſtus cum Apoſtolis qui erant iuſti, & non ait Chriſtus *remittet vobis qualiacumque peccata, ſed veſtra*, qui eſtis iuſti. *Ad tertium reſpõdeo primo ex D. Auguſti.* *Ratio ſolutionis.*

Reſpondet deinde, quòd licet intelligatur de remiſſione peccatorum quorumcunq; tamen ſemper ſunt intelligen- *Reſpõdeo ſecundo.*

da

da alia neceſſaria ad remiſſionem peccatorum. Illud enim plurimum valet ad remittenda peccata; ſed ſi adſit pœnitentia cum alijs neceſſario requiſitis, & (vt dictum eſt) peccatorum remiſſio datur homini propter quæcumque bona opera, ſed ea ratione appropriatur huic operi, quo dimittimus alijs peccata, & debita. C

Ad quartum. D. Baſil. D. Chryſoſt. D. Ambroſ. Theophil. D. Aug. D. Greg. Naz.

Ad quartum. Locus Lucæ iam ſuperius expoſitus eſt; lege Baſilium q. 271. ex breuioribus: Chryſoſt. homil. 33. & 60. ad popul. Ambroſ. ſermone 30. & 31. & in illud cap. 11. Lucę, & Theophil. ibidem: Aug. Pſal. 125. Nazian. in orat. cit. & ſemper intelligendum eſt, quòd ex conditione operis, & niſi ſit impedimentum, & etiam adſint alia neceſſariò requiſita, eleemoſyna mundat animam à peccatis, id eſt, efficax eſſe remedium ad obtinendam remiſſionem peccatorum, vt latius dicta Sanctorum exponendo, dicemus.

Tertius error Bucerſ.

Tertius error eſt eorum Hæreticorum, qui, vt ſuperius dictum eſt, docent, ſolas eleemoſynas, vel ea opera quibus proximo iuuamus, eſſe bona opera; & aliquam uim habere ad conſequendam uitam æternam ita docuit Bucerus in cap. 5. Matth. & in lib. de iuſtificatio. contra Albertum Pignium: quem errorem refert Caniſ. in corruptelis verbi Dei, cap. 11. Et illorum fundamentum, fuit illud Matth. 25. Vbi ſolùm cõnumerantur hæc opera præmianda in iudicio. Verùm, & ex ſcripturis, & ex dictis, & ex his, quæ dicentur, manifeſtam falſitatem ſententiam hanc continere indicabitur. D

Alber. Pign.

Quartus error. Dicentiũ eleemoſynã ex opere operato remittere peccata ſicut baptiſma.

Quartus error eſt dicentium, eleemoſynam ex opere operato, habere vim remittendi peccata ſicut Baptiſmus, & cætera Sacramenta: non quidem quòd exiſtenti, & perſeueranti in peccatis, per eleemoſynam illa remittantur: ſic enim nec Sacraméta remittunt; ſed quòd ſine obice ita remittantur peccata per eleemoſynam, ſicut per ſacramenta. Quamuis Auctor huius erroris non planè reperiatur. Fundamenta autem huius ſunt rationes poſitæ in principio quæſtionis, in qua intendimus illum præcipuè confutare; pro cuius ſolutione duo notanda ſunt.

Nota primò.

Primum. Quòd eleemoſyna dupliciter poteſt conſiderari, vno modo (vt dicunt) materialiter, puta ipſe actus eleemoſynæ, Alio modo formaliter, quatenus imperatur ex charitate propter Deum.

Nota ſecũdò.

Secundò notandum eſt. Eleemoſynam remittere peccata,

A eam, multipliciter poſſe intelligi.

Primò inſtrumentaliter, ſicut ſacramenta.

Eleemoſynã remittere peccata quadrupliciter intelligitur. Primò.

Secundò formaliter, ſicut dilectio Dei, & contritio, quæ ſimul cum peccato eſſe non poſſunt, ſed expellunt illud.

Secundò.

Tertiò, quòd ſatisfaciat pro peccato, id eſt, minuat, vel dimittat pœnam peccati.

Tertiò.

Quartò tanquã diſpoſitio, & motiuum, per quod Deus per ſuam miſericordiam facienti eleemoſynam remittat culpam.

Quartò.

His ſuppoſitis, reſpondeo ad quæſitum per aliquas concluſiones.

Prima concl. Eleemoſyna neq; ſecundũ ſubſtantiã actus, neq; formaliter dat gratiã ex opere operato ſicut ſacramenta.

Prima concluſio. Eleemoſyna neque ſecundùm ſubſtantiam actus, neque formaliter dat gratiam ex opere operato, ſicut Sacramenta. Concluſio eſt de fide, & probatur.

Concluſio eſt de fide. Probatur primò.

Quoniam nullum aliud opus extra ſacramenta ſic dat gratiam, vt communiter Theologi in 4.d.15.& 16.

Secundò. Quia à ſcriptura, & Patribus tribuitur eleemoſynæ vis iuſtificandi, non tanquam alicui ſigno ſenſibili, vt tribuitur ſacramentis; ſed tanquam operi bono ex mi-
B ſericordia, & charitate facto; ergo hanc vim trahit eleemoſyna ex opere operantis.

Secundò.

Tertiò. Quia materialiter poteſt fieri ab exiſtenti in peccato mortali, & ſic eſſe cum illo. Formaliter autem ſumpta, præſupponit pœnitentiam, & charitatem, quę eſt forma omnium virtutum, & ſic eleemoſynæ tunc tribuitur remiſſio peccatorum.

Tertiò.

Secũda concl. Eleemoſyna ſecundũ ſuã ſubſtantiã nõ eſt diſpoſitio vltima & certa ad gratiã.

Secunda concluſio. Eleemoſyna ſecundùm ſuam ſubſtantiam, non eſt diſpoſitio vltima, & certa, ſeu infallibilis gratiæ. Explico. Qui eſt in peccato mortali, ſi aliud non habeat, quàm dare eleemoſynam, nunquam iuſtificabitur. Concluſio eſt de fide 1. Corinth, 13. *Si diſtribuero omnem ſubſtantiam meam in cibos pauperum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* & ex Concilio Trident. Seſſ.6. cap.6.& 14. cap.4. *Contritio eſt vltima diſpoſitio ad gratiam.* Adde quòd multi magni eleemoſynarij damnantur de facto.

Explicatur concluſio. Concl. eſt de fide. 1. Cor. 13. Concil. Trid.

Tertia concl. Eleemoſyna ſecundũ ſubſtantiã ſumptã, eſt optima diſpoſitio vt quis cõſequatur à Deo q ei deſunt ad conſequtionẽ gratiæ.

Tertia concluſio. Eleemoſyna ſecundùm ſubſtantiam ſumpta, inter omnia opera eſt optima diſpoſitio vt quis conſequatur à Deo, quæ ei deſunt, vel quæ neceſſaria ſunt ad conſequutionem gratiæ. Explico. Qui eſt in peccato mortali, & facit eleemoſynas, non iuſtificatur, ſed per eleemoſynas

Explicatur concluſio.

eleemoſynas

moſynas diſponitur, & ſunt motiua, quibus Deus illum C
moueat ad contritionem, & amorem ſui. Hæc virtus, & vis eleemoſynæ habetur ex duobus.

Nota.

Primò ex promiſſione Dei in ſcripturis, vt videre eſt in locis ſupra citatis.

Secundò conceſſum eſt hoc à Deo eleemoſynæ, vt ad actum reducat miſericordiam, & amorem Dei: Deus enim ex ſummo amore, quo diligit homines, inclinatur ad remouendas hominum miſerias, & indigentias. Omne ergo opus, quo expellitur indigentia proximi, eſt gratiſſimum Deo, & conforme præfatæ eius uoluntati. Vnde uiri, qui ex pietate faciunt frequentes eleemoſynas propter Deum, ut plurimùm conuertuntur ad Deum, & remiſſionem, peccatorum conſequuntur; & hoc intelligit Bañes etiamſi illas frequenter in peccato mortali, ex fragilitate, non ex malitia, aut contemptu. Et in hunc ſenſum Sancti, & Theologi loquũtur, dum dicunt eleemoſynæ ineſſe uim remittendi peccata, ut Matth. 5. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Prouerb. 14. *Qui miſeretur pauperum, beatus erit*, & cap. 26. *fœneratur Domino, qui miſeretur pauperum.* Et ſic intelligendus eſt D. Th. D
in 4. d. 46. dicens, *quòd diſponitur homo per eleemoſynam, ad hoc vt pœniteat aliquando.* Imò Caiet. dicit, *quòd eleemoſyna ſpiritualis, per quam offenſa fratrum per reconciliationem remittuntur, habet hoc priuilegium ſpeciale, quòd aliquando illas facientibus Deus remittit peccata.* Quod non infallibiliter, uel certè accipiendum eſt, ſed frequenter, & ut plurimùm, iuxta illud: *Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi dimiſeritis vnuſquiſq; fratri ſuo de cordibus veſtris.*

Viri qui ex pietate faciũt eleemoſynas propter Deũ, vt plurimum conuertuntur ad Deum. Bañes. Nota benè. Quo Sancti intelligant eleemoſynam remittere peccata. Matth. 5. Prouerb. 14. Prouerb. 26. D. Tho. Caiet.

Quarta concluſio. Eleemoſyna formaliter ſumpta, id eſt, ut ex charitate procedit, eſt proxima diſpoſitiò gratiæ; quodlibet enim opus ex charitate manãs meritorium eſt, auget multùm gratiam, conſeruat illam, & minuit peccatorum pœnas. Et licet hoc habeant omnia opera meritoria, ſpecialius tamen habent opera miſericordiæ. Vnde D. Tho. in 4. d. 15. ar. 2. q. 2. ait, quod inter opera ſatiſfactoria eleemoſyna eſt magis ſatiſfactoria. Lege Aug. ſuper Pſal. 102. & 125.

Quarta cõcl. Eleemoſyna formaliter ſũpta idest, vt ex charitate procedit, eſt proxima diſpoſitio ad gratiam. D. Tho. D. Aug.

Quinta concluſio. Eleemoſyna habet aliquos fructus, ſeu effectus temporales. Vnde Cyprianus, ſerm. de eleemoſyna, & Chryſoſt. homil. 42. in Geneſ. & 34. ad Popul. & homil. 9. de penitentia, dicunt eleemoſynas habere duos fructus

Quinta cõcl. Eleemoſyna habet aliquos fructus temporales. D. Cypria. D. Chry.

A fructus temporales. Primus eſt, quòd per eleemoſynam multiplicantur opes, & diuitiæ. Quod probat exemplo Viduæ Sareptanæ, quæ parum olei, & farinæ dedit Prophetæ; & ideò illa farina non defecit &c. Item ex eo, quòd Chriſtus uoluit quinque panes, & duos piſces in manibus Apoſt. multiplicari, dum alijs dabant. Prouerb. 28. *Qui dat pauperi, non indigebit; Qui deſpicit deprecantem, penuriam ſuſtinebit*, Et ad Hebræ. 9. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti &c.* & Matth. 5. *Reſpicite volatilia cœli &c.* & cap. 10. *Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adycientur vobis.*

Primus fructus. Eleemoſyna multiplicat opes. Prouer. 28. Heb. 9. Matth. 5. Matth. 10. Secundus fructus eſt, quòd eleemoſyna producit uitā temporalem. Act. 9.

Alter effectus eſt, quòd conſeruat, & producit uitam temporalem, & liberat à morte temporali. Quod probatur ex illo Act. 9. de Tabita, quę ſuſcitata eſt pręcibus eorum, qui ab ea eleemoſynam receperunt. Et Auguſt. ſerm. 44. ad fratres in Heremo ait, *ſe nunquam legiſſe, facientes eleemoſynas mala morte periyſſe.*

D. Aug. Nota dictū.

D. Greg. lib. 12. Moral. ca. 25. reprehendit illos, qui eleemoſynam faciunt propter hunc finem, ut diutius uiuant, *quoniam* (ait) *vnicuique præſtitutus eſt in præſcientia Dei* B *proprius finis, qui mutari non poteſt, niſi fortè Deus bonis operibus conſtituerit vitam longam, peſſimis autem breuem.*

D. Greg.

Ex his quæ dicta ſunt, planiſſima patet reſponſio ad argumenta facta in principio quæſtionis. Verùm ſingulis etiam ſigillatim ſatisfaciamus.

Ad primum ex ſcripturis, & ad ſecundum ex dictis Patrum, iam reſponſum eſt, quòd eleemoſyna ante iuſtificationem habet vim impetrandi, & merendi de congruo iuſtificationem. In homine verò iam iuſto ſi fiat ex charitate auget ipſam iuſtitiam; & meretur de condigno vitam æternam, & eſt opus ſatisfactorium pro pœna debita peccato, ipſi iuſto poſt remiſſionem culpæ.

Ad primum.

Adde, quòd neque infallibiliter iuſtificatio coniuncta eſt cùm eleemoſyna, ſicut eſt coniuncta cùm alijs actibus bonis, puta charitatis, pœnitentiæ, & martyrij. Nam conſtat eſſe peccatores grauiſſimos, qui tamen faciunt largas eleemoſynas.

Iuſtificatio non eſt infallibiliter coniuncta cum eleemoſyna.

Ad ſecundum. Dicimus, quòd Patres attribuunt effectus illos remiſſionis peccatorum, & conſequutionis Beatitudinis eleemoſynæ, ſolùm ſecundùm quandam communem rationem, ut eſt tantùm quoddam bonum opus, & ſic ei tribuuntur, vt connumeratur cæteris bonis operibus, ut

Ad ſecundū. Quomodo Patres effectus remiſſionis peccatorū, tribuant eleemoſynæ.

Prouerb.

Prouerb. 2. Prouerb. 16. Matth. 5. Act. 10 D. Cypria.

Prou. ſecundo. *Miſericordia, & fide purgantur peccata*, & C
cap. 16. *Miſericordia, & iniquitate redimitur iniquitas*; & Matth. 5. Non ſoli miſericordiæ promittitur Beatitudo; ſed alijs virtutibus, & Act. 10. Cornelio dicitur, *Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt ad Deum, &c.* Et inter Patres, Cyprianus ſermonem illum habuit non ſolùm de eleemoſyna; ſed etiam de alijs bonis operibus: licet inter ea multùm commendet eleemoſynam. Vnde ſermonem concludit, tribuendo omnes illos effectus, de quibus erat loquutus, bonis operibus.

Nota. Propter multas cauſas tribuitur aliquã eleemoſynæ remiſſio peccatorum.

Prima cauſa.

At uerò aliquando tribuuntur hi effectus miſericordiæ, & eleemoſynæ, tanquam eis maximè proprij, propter multas cauſas. Prima eſt, quia eleemoſyna eo ipſo quòd eſt actus miſericordiæ, eſt etiam ex proprio genere actus charitatis erga proximum, & actus valdè perfectus: quia conſiſtit non modò in affectu, ſed etiam in opere, dùm ſubuenitur proximo, cùm maximè indiget; charitati autem tribuuntur illi effectus tanquam maximè proprij charitatis. Et licet hi effectus ſint maximè proprij charitatis in Deũ; tamen quia charitas comprehendit etiam amorem proximi; Imò charitas in Deum præcipuè manifeſtatur in dile- D
Ioan. 4. ctione proximi, iuxta illud Ioan. quarto: *Qui non diligit fratrem ſuum, quomodo diliget Deum quem non videt?* Idcirco huiuſmodi effectus, id eſt, remiſſio peccatorum, & conſequutio Beatitudinis, tribuuntur huic actui charitatis in proximum, id eſt, eleemoſynę, tanquam maximè eius proprij. ob quam rationem ſępe etiam in ſcripturis, ea quæ dicenda eſſent maximè de charitate in vniuerſum, & maximè de charitate in Deum, dicuntur de charitate in
Rom. 13. proximum. Nam ad Rom. 13. In hac dilectione proximi (ait
1. Cor. 13. Apoſt.) omnem Beatitudinem ſitam eſſe: & prima Corin. 13. Commendans charitatem ſuper omnia, uidetur ſolùm loqui de charitate proximi, de qua accipienda ſunt omnia illa: *Charitas patiens eſt, benigna eſt, &c.* & commendans
Ioã. 13. & 15. Chriſtus charitatẽ Io. 13. & 15. agit de charitate Proximi.

Secũda cauſa.

Secunda ratio eſt, quia per eleemoſynam quis alteri miſeretur, & de ſuo tribuit indigenti, uel remittit alteri debitum. Quare hoc ipſo videtur mereri, vt idem ſibi præſtetur ab alio; quod non ſolùm ipſa ratio naturalis docet, ſed etiam lex Chriſti, qui dicit, *Date, & dabitur vobis, dimittite, et dimittemini: Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Qui aũt eleemoſynã dant pauperi, maximè videntur

id

A id à Deo recipere, cùm à pauperibus quibus dant, nihil recipere poſſint. Et quoniam eis datur ex amore Dei, & vt ſunt eius creaturæ; cùmque Deo principaliter dentur eleemoſynæ; ideò ab eo retributio expectari debet. Vnde Chryſ. comparans opus eleemoſynę cum ſuſcitatione mortui, dicit *illud eſſe maius, quia per eleemoſynam confertur beneficium Deo; per hanc verò recipitur;* & communiter dicunt Patres, eleemoſynas Deo, & Chriſto dari. Debet etiam hæc retributio fieri non de bonis temporalibus, ſed ſpiritualibus, ne homines ſpe temporalis retributionis moueantur ad dandas illas, & quia à Deo ea expectanda ſunt bona, quę eius decent magnificentiam, & dignitatem, qualia ſunt bona ſpiritualia.

D Chryſoſt. Opus eleemoſynæ eſt maius quàm ſuſcitatio mortuorum.

Tertia ratio. Quia qui dant eleemoſynas, multiplicãt ſibi apud Deum interceſſores, ut Act. 9. & Luc. 11. Vnde dare bonis, & Sãctis hominibus eleemoſynas, melius erit. Sic Chryſoſt. intellexit illum locum Matth. *Qui recipit Prophetam* (ideſt, iuſtum) *mercedem Prophetæ accipiet*, id eſt, fiet particeps operum iuſti; & affert illud ad Corint. 8. *In hoc tempore, veſtra abundantia, illorum inopiam ſuppleat.*

Tertia cauſa.

Lucæ 11. D. Chryſ. Matth. Quid eſt, mercedem Prophetæ accipere.

B Quamquam etiam & hi, qui malis dant eleemoſynas, non careant hoc auxilio. Nam loco ipſorum, qui eas accipiũt, ipſemet eleemoſynæ intercedent apud Deum. Ita Chryſ. hom. 33. ad Popul. & 7. & 9. de pœnit. & Pſal. 48. docet, *Eos qui nos in æterna tabernacula recipiunt, eſſe ipſas eleemoſynas*, vt habetur Act. 10. de eleemoſyna Cornelij.

D. Chryſ.

Act. 10.

Ex his colligitur formalis reſpõſio ad Patres. Tribuitur enim eleemoſynæ remiſſio peccatorum, vt eſt opus miſericordiæ, & charitatis: quocirca non ex opere operato, & ſenſibili ſigno, ſed ex opere operãtis, atq; id (niſi aliud impedimentum ſit) ex actu ipſo miſericordiæ efficitur. Ea verò comparatio inter Baptiſmum, & eleemoſynam, illud ſibi vult, ſcilicet per Baptiſmum remitti peccata ſine alia ſatisfactione, & laborioſa pœnitentia; at poſt Baptiſmum non remitti, niſi per bona opera, & labores, inter quæ opera principem locum obtinet eleemoſyna.

Reſpõndetur ad Sanctos Patres.

Ad tertium. Dicimus, diuerſam eſſe rõnem Martirij, & eleemoſynæ. Martyrium enim hoc habet ex priuilegio ſpeciali, dicẽte Dño: *Qui me confeſſus fuerit coram hoĩbus, confitebor et ego eum coràm Patre meo;* cùm ſit Baptiſmus ſanguinis, ut cõiter Scholaſt. in 4. d. 3. & Cypr. lib. de exhortatione ad martyrium, & lib. 4. epiſt. 2. ad Antonianũ, Tertull.

Ad tertium. Martyriũ ex priuilegio ſpeciali hẽt, ut remittat peccata. D. Cypr. Tertull.

tull.lib.de Baptiſ.& Cyril.Hieroſol.catecheſi.3.Aug.lib.de Baptiſmo contra Donatiſtas c.21.& habetur de con ſec. d. 4.can.Baptiſmi vicem,& de fide ad Petrũ li.6. quod refert can. firmiſſimè de conſecr.d.4.& lib.13.de Ciui.Dei c.7.& Bernar.pleñè in epiſt.77.Atq; Vgo li.2.de ſacramen.par.6. c.7.Nazian.orat.2.de Epipha.& Cyril.lib.2.in Leuitic.& Hieron.in illud Epheſ.4.*Una fides, unũ Baptiſma*.Et quãuis martyriũ non ſit uerè Baptiſmus,ſeu ſacramentum, vt docet S.Tho.3.par.q.66.non enim habet rõnem ſigni,nec formam verborum,nec concurrit opus martyrij actiuè ad gratiæ productionẽ,quod ex ſe facit ſacramentũ, ſed tantũ diſpoſitiuè nec imprimit characterem: tamen quia per effuſionem ſanguinis homo aſſimilatur paſſioni Chriſti, ut Apoc.7.Luc.12.& Marc.10.ſupplet vicẽ Baptiſmi,ſicut & pęnitẽtię.Adde,qđ poſſet negari antecedẽs argumẽti.Quia adhuc certũ inter Scholaſticos nõ eſt, martyriũ ſine pęnitentia ex vi operis remittere culpas. Sotus.n. & Martinus Ledeſmus, in 4.diſt.3.q.vnica,ar.11. docẽt, martyrium tñ dare gratiam ex opere operantis, nec per illud cõferri aliũ gradũ gratiæ, niſi illũ qui reſpondet merito gratiæ martyrum. Vnde D.Paul.dicit, *Si tradidero corpus meũ ita, ut ardeã, charitatẽ autem*, (quę profectò deteſtationem peccati includit) *non habeã, nihil ſum*. Nobis tamẽ probabilior ſententia eſt, martyriũ ex opere operato, primã gratiam conferre, & attritũ ẽt cum imperfecta pœnitentia (dummodo affectũ ad peccatũ non habeat) in martyrio iuſtificari,& ſaluari. Ita hẽt expreſsè D.Th.in 4.d.4.q.3.ar.3.q.3.ad 1.& q.4.per totum;Ioan.maior in 4.d.4.q.3.& Gabr.& alij ibidem.quod ẽt D.Cypr. aſſerit in epiſt.ad Iubaianum ijs verbis: *Nunquit poteſt vis Baptiſmi eſſe maior aut potior quàm Confeſſio? quam paſſio?* Nam martyriũ pp Deũ neceſſariò includit dilectionẽ Dei ſuper oĩa iuxta illud Ioan.14. *Maiorẽ charitatẽ nemo habet, quàm ut aĩam ſuã ponat quis pro amicis ſuis*. Et pp hũc ſolũ amorẽ expreſſum in martyriò, diligit quis à Deo.Vnde cathecumenus conſequitur p martyriũ gratiã,ac ſi Baptizatus fuiſſet, ut Aug. ad Fortunatũ dicit,& hr̃ can.cathecumenũ,de cõſecr.d.4.In circuncisione uerò quãuis daret gratia;non tñ ex vi operis,ſed ex fide in Chriſtũ venturũ; vnde à Paulo appellat *ſignaculum fidei*, vt D.Tho.3.par.q.70.ar.4.& Scholaſt. præſertim Soto 4.d.2.q.1.ar.1.atq; hæc de Secundo Lib.dicta ſint ſatis:iam ad tertium librum accedamus.

Cyril. Hiero.
D. Aug.
D. Bernar.
Vgo.
Greg. Naziã.
D. Cyril.
D. Hiero.
D. Thom.

Opus martyrij non concurrit actiue ad gratiæ productionẽ, neque imprimit characterem.

Apoch.7.
Lucæ 12.
Marc. 10.
Nota.
Sotus.
Ledeſmus.
D. Tho.
Gabr.
D. Cypria.
Ioan.14.

In circuncisione nõ dabatur gratia ex vi operis, ſed ex fide in Chriſtũ venturum.
D.Thom.
Sotus.

C

D

RVTILII

A

RVTILII BENZONII ROMANI,

Epiſcopi Lauretani, & Recanatenſis.

LIBER TERTIVS.

De fuga in Bello,

B IN hoc tertio Libro, non eſt nobis animus repetere ea, circa fugam perſonarum Eccleſiaſticarum, in perſequtione Tyranni, & Hæretici, quæ ſuperius diffuſè ſatis dicta ſunt: hoc enim ut ait Tullius, eſſet eundem cibum variatis tantum coloribus, diſcumbentibus, non ſine magno faſtidio deguſtandum proponere. Sed nouas aliquas in hac materia (Oriente bello etiam iuſto, inter Chriſtianos) difficultates proponemus, quibus clarè pateat, num hæ perſonæ Eccleſiaſticæ, hoc calamitoſo tempore, non fugere teneantur. Vnica tantùm diſputatione in hoc libro contenti erimus, in qua octo quæſtiones ventilandæ ſunt.

Quod ſit pro ſitum auctoris in hoc libro.

Prima erit de natura Belli, eiuſq; cauſa, & effectibus.
Secunda. An bellare ſit peccatum?
Tertia. Pleraque dubia circa belli materiã proponentur.

Quarta. An Clerici, tempore belli, fugam poſſint arripere?

Quinta. An Papa poſſit diſpenſare cum Clerico ad bellandum?

Sexta. Quid Epiſcopus, ſeu Prælatus crica perſonas in duello bellantes agere teneatur?

Septima. An Ciues Catholici, teneantur fugere, & deſerere Ciuitates quas hæreticus potens inuaſerit, & occupauerit, & ad Catholica loca ſe ſe reciperet?

Octaua, & vltima. An populus Chriſtianus, debeat ſe opponere pro uiribus, armisq; illi Hæretico, cui aliàs (ſecluſa hæreſi) iure ſucceſſionis, regnum deberetur?

QVAESTIO PRIMA:

Quid ſit Bellum, quæ cauſa, & quis effectus eius?

Quid ſit bellum.
Bellũ in quo differat à prælio.

BELLVM (vt ab ipſius nomine incipiamus) *Hoſtium diſcordia eſt mutuo ſibi ipſis arma inferentium*. Differt autem à prælio. Hoc enim eſt *ipſemet Hoſtium conflictus*: vnde prælium à præmendo dictum eſt eò quòd hoſtem præmat. Etſi prælium pugna etiam quandoque nominetur. Hæc differentia deſumpta eſt ex Plinio cùm ait: *Populum Romanum nullo bello, multis verò pralijs fuiſſe ſuperatum.* Pugna autem, à pugno nomen accepit, quoniam dimicantes, eò quòd ferrea arma non haberent, ſtrictis compreſſiſque manibus, concluſo pugno ſe ipſos percuterent.

Plinius.
Pugna vnde dicta ſit.

D. Hieronymus lib. 3. epiſtolarum, manſione 33. Bellum ſic nominari dicit per antiphraſim, quaſi non bellum aut pulchrum, ſed malum, & informe. Vnde ſicuti Parcæ appellatæ ſunt à contrario effectu, quaſi non parcant, & lucrũ quaſi non lucrat; ſic bellum, quaſi non bellum nominatum eſt. Quod etiam ſequuntur D. Aug. & D. Cyprianus, ad Donatum, cuius verba ſunt hæc. *Madet orbis mutuo ſanguine, et homicidium cùm admittunt ſinguli, crimen eſt; virtus vocatur, quia publicè geritur, impunitatem ſceleribus acquirit, non innocentiæ ratio, ſed ſæuitiæ magnitudo.* Et profectò non modò non eſt bonorum hominum bellare, ſed

Bellum per antiphraſim dictum eſt.

D. Aug.

ne

A ne latronum, aut ne hominum quidem. belluarum eſt iſte furor, unde bellum nomen accepit, ut in officijs ſubſignificat Cicero, & Feſtus apertè teſtatur.

Bellum belluarũ eſt, non hominum.

Bellum autem, quod eſt totũ, multas habet partes, quas pugnas appellamus. Vt Cannenſis, & Trimenſis. In uno autem prælio, multæ pugnæ ſunt. Aliquando enim eſt in cornibus, ad leuam, & ſiniſtram, aliquando in medio, quandoq; etiam in extrema parte geritur: quas omnes pugnas, alio uocabulo, alas prælij, vel cornicula nominamus.

In vno bello, multæ sũt pugnæ.

Bellum igitur totum eſt quòd cernitur armatorum, nõ vnò ſolùm die, ſed multis menſibus, aut annis perdurans. Pugna uno die perdurat; prælium autem, quod pugnę pars eſt, non die tota, ſed vna, duabus, tribus, vel quatuor horis concluditur.

Pugna uno die perdurat. Prælium vna, duabus, uel tribus horis perdurat.

Hoc igitur bellum, primò duellum appellatum eſt, eò quòd inter duas partes ſe mutuò confringentes gereretur, & detraſta littera, d. & v. in b. conuerſa, duellum, in bellũ fuit commutatum. Nunc autem propriè bellum illud eſt, quod plurimos habet ſe ipſos debellantes, duellum verò illud, in quo duæ tantùm perſonæ ad dimicandum concurrunt: vel ſi plures ſunt, non multi in vnum, ſed vnus in alterum ſolùm inſurgit.

Bellum primò duellum appellatum.

Quid propriè ſit modò bellum, & quid duellum.

B Et ſanè bellum à peccato, & per peccatum incepit. Caro enim quæ mediante gratia, & iuſtitia originali, in fęlici illo innocentię ſtatu ſubiecta erat rationi, & hæc Deo, poſt peccatum, contra ſpiritum ſeu rationem rebellauit: hæc autem rationis pars ſuperior, in Deum quoque inſurrexit. Hinc animalia cuncta oblita humanæ ſeruitutis, contra homines ex aduerſo pugnarunt, & homines inter ſe ipſos, Caim incipiente, fratrem ſuum Abel iuſtum enecante.

Bellum per peccatum incœpit.

Quot rebelliones poſt peccatũ ſubſecutæ ſunt.

Quod autem contra hominum naturam ſit prælium, & à peccato tantùm dimanauerit, patet ex Clemente Romano, qui lib. 2. recog. contra Simonem Magum bellicum canentem ſic ait: *Quod times (inquit) crebrò audire de pace? An ignoras quia perfectio legis pax eſt? ex peccatis enim bella naſcuntur, & certamina, vbi autem peccatum non ſit? vbi pax eſt, in diſputationibus veritas; in operibus iuſtitia inuenitur.* Et in commentarijs Tertulliani, lib. de corona militum ſic dicitur. *Deus optimus Maximus, hominem ut ad pacem, & beneuolentiam intelligeret ſe genitum, armis ab ipſa conditione priuauit; dotauit verò ratione, et oratione, quibus ſeſe tutaretur, controuerſias deſineret, amicè, & pacate,*

Clemens Roma.

tate, ſi qua inciderent aliquando. C

Bella, & captiuitates, quomodo introductæ ſint.

Cicero.

Iuſtinianus ipſe, bella teſtatur, *Vitio hominum introducta, iure ſecundario captiuitates ſequtas, quæ ſunt naturali iure contraria.* Marcus item Tullius, qui tantum ſibi laudis uſurpat, ut ſe ſemper pacis authorem, pacis alumnum iactitet, epiſt. ad Marcellum, bellum non probat niſi: *Fauſtum, & neceſſarium, cùm nulla niſi in armis relinquitur ſpes ſalutis.* Quòd ſi ab eo petas rationem, ſtatim reſpondet: *Quoniam in bellis omnia ſunt luctuoſa, & miſera.* Atque illud miſerius, quòd uictoria ſæpius deuoluitur ad nequiores, vel ſi ad meliores, non rarò reddit inſolentiores. *Non mirum eſt ergo* (inquit) *ſi lanianam, et carnificiã hominum, commune multorum homicidium, et latrocinium ſit, quomodo bellum definitur.*

In bellis omnia ſunt miſera.

Nota dictum.

Bellum gerere pro cauſa iuſta, eſt bonum.

Hugo Caren.
D. Greg.
D. Bernar.
D. Aug.
Klingius.
D. Tho.
D. Anton.
Alfon. à Caſt.
Sotus.
Sixtus Senen.

Pro iuſta quidem cauſâ bellum gerere, bonum eſt, & nemo dubitat. Sic habent Hugo Carenſis, D. Gregor. D. Bernardus, & D. Auguſt. de verbis Apoſtoli: Item in quęſt. epiſt. ad Bonifacium, & lib. contra Fauſtum 27. à cap. 74. vſque ad 79. & epiſt. ad Marcellinum, quę eſt lib. 5. epiſt. & habetur fusè in decretis, cauſa 23. q. 2. can. noli, & ſequentibus. & cauſa 23. q. 8. can. de Epiſcopis. Quod etiã aſſerit Klingius lib. 5. cap. 35. in ea quæſt. An Chriſtiano liceat in Turcas bellũ mouere. & D. Thom. 2. 2. q. 4. ar. 2. & D. Antoni. 3. par. titu. 4. de militibus, & multiplici bello, Alphonſus de Caſtro, lib. 3. aduerſus hęreſes, verbo bellum, Soto li. 4. de Iuſt. & iure. & Sixtus Senen. in ſua Biblio. annot. 115. & 156. aduerſus commentationes Ioannis Feri, ſuper illud Matth. *Conuerte gladium tuum in vaginã*: aduerſus Eraſmum, qui annotatione in cap. 22. Lucæ colligit ad ſuam ſententiam, noluiſſe Origenem 2. cõtra Celſum, Chriſtianos belligerare; cùm omnes belli conditiones etiam iuſtiſſimas condemnet. Verùm illud dolendum eſt, & ſanguineis lachrymis deplorandum, non modò iuſta de cauſa bellum non iniri; ſed quod peius eſt, iniuſtè, contra rationis ordinem, nulla ratione dictante, nulla neceſſitate mouente; ſed ſolùm liuore commouente, & inanis gloriæ, ac regnandi cupiditate impellẽte, à principio bella inter homines exorta fuiſſe. Vnde Saluſtius in coniuratione Catilinæ ait, *bellorum cauſam, ipſam regnandi, & dominandi libidinem extitiſſe.* Quod confirmat D. Iſidorus lib. 18. originum, ſiue ethimologiarum, qui *primum publici in mũdo belli authorem Ninum Aſſyriorum Regem Belis filium* D

Nota contra Eraſmum.

Origen.

Saluſtius.

Bellorum cauſa, ipſa regnandi libido extitit.

D. Iſidor.

Ninus Aſſyriorum Rex primus finitimis bella intulit.

exti-

A *extitiſſe ait, qui finibus ſuis non contentus, humanæ Societatis fœdus irrumpens, exercitus ducere, aliena uaſtare, liberos populos aut trucidare, aut ſubijcere, uniuerſamque Aſiam uſque ad fines Lybiæ noua ſeruitute perdomuit.*

Sic ait etiam Diodorus Siculus, lib. 3. D. Hieronymus in 2. cap. Oſeæ. D. Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei, cap. 6. & lib. 16. cap. 17. & lib. 18. cap. 22. Iuſtinus lib. 1. eius verba ſunt hæc. *Ante Ninum, fines Imperij tueri magis, quàm proferre mos erat. Intra ſuam cuiq; patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus Rex Aſſyriorum, veterum, & quaſi auitum gentium morem, noua Imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos, ad Lybiæ terminos uſque perdomuit. Domitis enim primò proximis, cum acceſſione virium, ad alios fortè tranſiret & proxima quæque uictoria, inſtrumentum inſequentis eſſet, totius Orientis populos ſubegit, cuius Regnum (quouſq; transferretur ad Medos) mille ducentis, & quadraginta annis perdurauit.*

Diodor. Sic. D. Hieron. D. Aug. Iuſtinus.

Sed quid de Mithridatis Aſiæ Regis crudelitate, & regnandi pariter cupiditate dicemus? Hic ut Romano poti-

B retur Imperio, eorumque uim cupiens eneruare: inani elatus gloria, maxima crudelitate coniuncta, publico ædicto Romanos omnes Aſiam percurrentes, & in ea commorantes, uno die interimi iuſſit, quod & factum eſt. *Quàm quæſo* (inquit Aug.) *illa miſerabilis rerum facies erat, ſubitò quemque vbicunq, fuiſſet inuentus, in agro in via in Oppido, in domo, in vico, in foro, in templo, in lecto, in conuiuio, inopinatè, atque impiè fuiſſe trucidatum? quis gemitus morientium, quæ lachrymæ ſpectantium, fortaſſe etiam ferientium fuerunt, quàm dura neceſſitas hoſpitum, non ſolum uidendi nefarias illas cædes domi ſuæ, verum etiam perpetrandi. Ab illa blãda comitate humanitatis, repentè commutatis vultibus, ad hoſtile negotium in pace peragendum, mutuis (ut ita dicam) omninò vulneribus cùm percuſſus in corpore, & percuſſor in animo feriretur,* hæc Aug.

Varii populi à Nino Rege ſuperati, & ſubacti.

Mitridatis Regis crudelitas.

Aug. lib. 3. de Ciu. Dei. c. 22.

Mira crudelitas deſcribitur ab Aug.

Sed nunquid bellorum mala, ijs tantùm finibus coarctantur? Minimè: imò verò (ut de Romano loquamur Imperio) Roma quæ duello fundata fuit, & latrocinijs, & iniuſtis deprædationibus, & prælijs aucta, toto Romani Imperij tempore, non niſi armis, non niſi bello perdurauit. Romulus enim (à quo Roma nomen habuit) poſt Vrbem conditam, cùm ipſam vellet gentium multitudine

Roma duello fundata fuit, latrocinijs creuit, & nõ alio niſi bellis perdurauit.

ampliare, Sabinos petiuit, eorumque fœminas ferrea vi cõ C
Romulus fœminas Sabinas rapuit, & præliorum cauſa fuit.
prehenſas abripuit. Quod in cauſa fuit vt inter ipſum, hominesque Sabinos, qui captum vlciſci, & raptas eripere volebant, crudum, ac ſanguinolentum prælium interce-deret. Cuius execrandum facinus, Propertius libro 2. ſic ſcribit:

Propertius.

Cur exempla petam Graium? tu criminis auctor,
Nutritus duro Romule lacte Lupæ.
Tu rapere intactas docuiſti impunè Sabinas,
Per te nunc Roma quid libet audet amor?

Variæ ciuiles diſcordiæ narrantur.
Aug. lib. 3. de Ciuit. Dei. ca. 24.

Sed quid de Ciuilibus diſcordijs dicam? *Gracchiæ diſſenſiones*, *Ciuiles diſcordias Romæ excitarunt*, (Vt ait Aug.) *Hi enim cum vellent agros Populo diuidere quas nobilitas poſſidebat, propter hoc exorta ſunt funera, & primus Gracchus occiſus eſt, & Poſtea ſecundus. Poſtmodum Lucius Opimius Conſul, iniuriarum ſibi illatarum memor, iudiciariæ inquiſitione, poſt multam Ciuium ſtragẽ factam, tria milia hominum occidiſſe perhibetur. Ex quo intelligi poterit, quantam multitudinem mortuorum habere potuerit turbidus conflictus armorum, quando tantam habuit indiciorũ velus examinata conditio. Percuſſor autem ipſius Gracchi, quantum ipſius caput graue erat, tanto auri pondere Conſuli vendidit*: hæc Auguſt. qui eodem libro, cap. 30. ſic dicit. D

Lib. de Ciuit. cap. 30.

crudeliora bella Ciuilia, omnibus bellis hoſtilibus, auctoribus etiam eorum fatentibus, amariora. A Mariano bello, ad bella Sertorij, et Catilinæ, quorum a Sylla fuerat ille proſcriptus, ille nutritus. Inde ad Lepidi & Catuli bellum, quorũ alter geſta Syllana reſcindere, alter defendere cupiebat: Deinde ad Pompei, & Cæſaris: quorum Pompeus ſectator Syllæ fuerat, Cæſar autem Pompei potentiam non ferebat. Hinc ad alium Cæſarẽ, qui poſt Auguſtus appellatus eſt, peruenerunt, uſque ad tempus Chriſti. Et lib. 19. cap. 7. bellorũ miſeriam deſcribens ſic dicit. *Sed hoc quanta ſtrage hominũ, quanta effuſione humani ſanguinis comparatum eſt? Quibus*

Bellorum miſeria deſcribitur.

tranſactis, non eſt tamen eorum malorum finita miſeria: quamuis enim non defuerint, neque hoſtes deſint, externæ nationis contra quas ſemper bella geſta ſunt, & geruntur; tamẽ ipſa Imperij latitudo peperit prioris generis bella, ſocialia ſcilicet, & Ciuilia, quibus miſerabiliter quatitur genus humanum, ſiue cum belligeratur, ut aliquando conquieſcat, ſiue cum timetur, nè rurſus exurgat. Quorum malorum, multas, et multiplices clades duras, & diras neceſſitates, ſi ut di-

gnum

A *gnum eſt, eloqui uelim: quamquam nequaquam ſicut res poſtulat, poſſim: quis erit prolixa diſputationis modus?*

Horret animus (inquit Hieronymus) *temporum noſtrorum ruinas proſequi. Viginti, & eo amplius anni ſunt, quòd inter Conſtantinopolim, & alpes Iulias, quotidie Romanus ſanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Theſſalonicam, Achaiam, Epiros, Dalmatiam; cunctaſq; Pannonias, Gothus, Sarmata, Quadus, Alanus, Hunni, Vandali, Marcomanni, vaſtant, trahunt, rapiunt. Quot matronæ, quot virgines Dei, & ingenua nobiliaq; corpora, his belluis fuere ludibrio? capti Epiſcopi, interfecti Presbyteri, & diuerſorum officia Clericorũ, ſubuerſæ Eccleſiæ, ad altaria Chriſti ſtabulati equi, Martyrum effoſſæ reliquiæ. Vbique luctus, vbique gemitus, & plurima mortis imago.* Et paulo inferius: *Ecce* (inquit) *tibi anno præterito, ex vltimis Caucaſi rupibus immiſſi in nos non iam Arabiæ, ſed Septentrionis lupi, tantas breui Prouincias percurrerunt. Quot monaſteria capta? quantæ fluuiorum aquæ humano cruore mutatæ ſunt? Obſeſſa Antiochia, & Vrbes reliquæ, quas Halis, Cydnus, Orontes, Euphrateſq; præterfluunt. Tracti greges captiuorum: Arabia Phœnice, Paleſtina, Aegyptus timore captiua. Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum, ferrea vox, omnia pœnarum percurrere nomina poſſim. Neque enim hiſtoriam propoſui ſcribere, ſed noſtras breuiter flere miſerias.* Hæc Hieronymus.

D. Hiero. Hiero. li. 3. epiſto. in Epitap. Nepotiani ad Heliodorum.

Nota varia bella.

Bellorum nefanda mala.

B *Illo bello Mariano, atque Syllano* (inquit Auguſtinus) *exceptis his qui foris in acie ceciderunt, in ipſa quoque Vrbe, cadaueribus uici, plateæ, fora, theatra, templa completa ſunt; vt difficile iudicaretur, quando victores plus funerum ediderint, vtrum prius vt vincerent, an poſtea quia uiciſſent.* Et idem lib. 3. de Ciuit. Dei, ad Marcellum c. 25. de æde concordiæ ex Senatus conſulto in loco ſeditionum, & cædium condita ſic ait: *Quid hoc aliud fuit quàm irriſio Deorum? Illi Deæ templum coſtituere, quæ ſi eſſet in Ciuitate, non tantis diſſenſionibus dilacerata corrueret? niſi forte ſceleris huius rea Concordia, quia diſeruerat animos Ciuium, meruit in alia æde, tanquam in carcere includi. Cur enim ſi rebus geſtis congruere voluerunt, non ibi ædem Diſcordiæ fabricarunt? An vlla ratio redditur cur Concordia Dea ſit, & Diſcordia Dea non ſit, vt ſecundum Labeonis diſtinctionem bona ſit iſta, illa verò mala? Nec ipſe aliud ſequutus videtur;*

D. Aug. Lib. 3. de Ciu. Dei. c. 27.

Cur cõcordiæ ædem Romæ extra ædificarunt.

Labeon.

tur;

Romæ dicata ſunt tẽpla Febri, & Saluti.

tur, quam quod aduertit; Romæ etiam Febri, ſicut Saluti, C templum conſtitutum. Eo igitur modo nõ tantum concordia, uerum etiam diſcordia conſtitui debuit. Periculoſi itaque Romani, tam mala Dea irata uiuere uoluerunt, nec Troianum excidium recoluerunt, originem ab eius offenſione habuiſſe. Ipſa quippe, quia inter Deos non fuerat inuitata, trium Dearum litem, aurei mali ſuppoſitione, commentata eſt. Unde rixa numinum & uenus uictrix, et rapta Helena, & Troia deleta eſt. Quapropter ſi fortè indignata, quòd inter Deos in urbe, nullum templum habere meruit, ideò iam turbat tantis tumultibus Ciuitatem; quantò atrocius potuit irritari cùm in loco illius cadis, hoc eſt in loco ſui operis, aduerſaria ſua conſtitutam adem eſſe uiderit. Hæc Auguſt.

D. Aug.

Quæ & ſi fabuloſè commentata, atque inuenta fuerint, & ſi reuera templum illud, eo in loco perſtiterit; non modicam tamen nobis hoc facto ueritatis cognitionem attulerunt, dum concordiam extra mittentes tãquam exulem patria, perpetuo ſe diſcordiæ pacis contrariæ tradebant obſequio. Hinc igitur orta bella creſcebant, & priuatis publiciſque naſcentibus odijs, augebantur. Hinc variæ diſcordiæ, pugnæ multæ, bella cruenta, & omni plena crudelitate. D Alij enim comprehenſi, medij diſſeccabantur, alij transfixi haſtis, ſuplimes mortui ducebantur, & immaniter, in fruſtra ſciſi, ſpectandi populo proponebantur.

Tertull. Lactan. Firm. Aelius Lãpri. Ambr. Marc.

Quidam (ut Tertullianus in Apollogia aduerſus gentes, Lactantius Firmian. lib. 1. cap. 21. Aelius Lampridius, & Ambroſius Marcellinus lib. 27. dicunt) *ſaui quondam, ac truces, debellatis occiſisq; inimicis, oſtijs captiuorum Bellona Dea litabant, & Marti humanum ſanguinem, in capitum oſſibus, uel caluarijs* (extracto tunc cerebro) *bibebant.*

Bellonæ Deæ immane ſacrificium. Varia bella deſcribuntur.

Sed quot, quantaque prelia mundo miſerrima extitere? *Quanta pralia* (inquit Chryſoſtomus) *& quas opiniones accepimus praliorum? Huni in Alanos, Alani in Gothos, Gothi in Taifalos, & Sarmatas inſurrexerunt. Nos quoque in Illyrico exules Patria, Gothorum exilia fecerunt, & nondum eſt finis. Qua omnium fames, lues pariter boum, atque hominum, cæterique pecoris, ut etiam nos qui bellum non pertulimus, debellatis tamen pares non fecerit peſtilentia.*

Chryſ. lib. 10. in cap. 21. Luc. tomo 5.

Bellum inter Iudæos, & gẽtiles ſemper fuit irreconciliabile.

D. Athanaſ.

Athanaſius, lib. de Incarnatione verbi, non longe à fine, docet, inter Iudęos, & gentiles bellũ ſemper irreconciliabile fuiſſe: eius verba ſunt hæc. *Quis unqam talis Rex fuit uel in Iſrael, uel in Iuda, dicant Iudai (inquiſitione facta) in*

quo

A *quo ſpem ſuam omnes gentes conſtituerunt, ac pacem tenuere? An non potius undecunque in illos aduerſa, inſenſaque fuere? Quamdiu enim ſtetit Hieruſalem, bellum irreconciliabile illis fuit, pugnatumq́; ab omnibus contra Hieruſalem. Aſſyrijs quidem affligentibus, perſequentibus uerò Aegyptijs, Babylonijs inuadentibus, et quod magis admirere, Syros conterminos hoſtes aduerſus ſe belligerantes habuerunt. Nonne Dauid contra Moabitas bellum geſſit? Syros excidit? Ioſias ſibi à vicinis cauit, Ezechias timuit arrogantiã Senacherib, contra Moſen Amalechus copias eduxit, Amorrhæi Ieſu naue infeſti fuerunt, qui Hierico incolebant, contra eum in acie ſteterunt, & prorſus nulla amicitia fœdera gentibus cum Hieruſalem intercedere potuerunt*. Et inferius ferè in fine libri. *Olim* (inquit) *idololatriæ dediti Græci ſimul & Barbari, mutua inter ſe bella ſuſcipiebant, crudeleſq́; in cognatos fuere, neque erat vt quiſque uel per terram, uel per mare tutò commearet, niſi armata manu, ob bella inter ipſos prorſus irreconciliabilia*. Hæc Athanaſius.

Variæ Iudæorum, & gentium bella.

Ex cuius uerbis, quãta ſit hominus rabies, & feralis crudelitas demonſtratur. Morem enim prælia mouentium Aug. ex Cæſare, lib. 1. cap. 5. tomo 4. ſic deſcribit. *Rapi virgines, pueros, diuelli liberos à parentum complexu, matres familiaram pati quæ à victoribus collibuiſſent. Fana atque domos ſpoliari, eadem atque incendia fieri, poſtremò armis, cadaueribus, cruore atque luctu omnia compleri*.

Iniquitates, & mala quæ bella mouentes operati ſunt.

B Sed quot (quæſo) & quanta bella, hominum ſæuiente ira, per orbem peracta ſunt? A quibus, & quanto tempore urens hæc flamma perdurauit?

Bellum Piraticum à Pompeo.

Bellum punicum tertium à Scipione incredibili celeritate confectum eſt.

Bellum punicum ſecundum, cum maximis detrimentis, & calamitatibus Reipublicæ per annos 18. Romanas uires extenuauit, & penè conſumpſit. In quibus punicis bellis, ſeptuaginta fermè Romanorum millia ceciderunt.

Bellum verò Mithridaticum magnum, atque difficile, & (teſte eloquentiæ Patre) *in multa uarietate terra, mariq́; uerſatum*, per quadraginta annos durauit.

Samniticum per annos quinquaginta viguit: in quo ita Romani uicti ſunt, ut ſub iugum etiam mitterentur.

Pompeius in Cæſarem mouens aciem, quadraginta millia peditum habuit, equitum in ſiniſtro cornu, ſeptem millia,

Bella uaria, & quanto tempore duratũt. Bellum Piraticum. Bellum Punicum tertium. Bellum punicum ſecundũ. Bellum Mithridaticum. Bellum Samniticum. Exercitus numeroſi. Pompei exercitus quantus fuerit.

in

in dextro uerò præter Orientis auxilia, totam vrbis nobilitatem, Senatores, Prætores, Conſulares: nec tamen ideò victoria potitus eſt, ſed fracto exercitu, herbam porrexit. C

Cæſar quot milites habuit.

Cæſar ſuus aduerſarius, triginta millia equitum habuiſſe fertur ab Eutropio, equites non amplius mille.

Athyla quot habuit bellatores.

Athyla Hunnorum Rex, quingenta armatorum millia habuit.

Amurates quãto exercitu præliatus fuerit.

Amuratus Turcarum Rex, cum centum hominum millibus egreſſus, bis Ponnoniam debellauit, atque perdomuit.

Antiochus quantam manum habuerit.

Antiochus, 300. armatorum millia habuit (vt vult Plutarcus in Ruffo) quibus Romanos inuadens, multo ſanguine repleuit.

Dux Sẽnonus quot habuit bellatores.

Senonus etiam Brennus dux, 300. hominum milia habuit, qui Romanam primus ſuperbiam nondum quaſſatam, retudit.

Carthaginenſes, quo fuerint militum robore fortificati.

Carthaginenſes Romanorum perpetui inimici, Ciciliã cum 70. militum milibus, ducentis triremibus, & mille nauibus inuaſerunt. Quos tamen ſuperauit Timoleon Dux Corinthiorum, eorumq; infracta caſtra, decem deſideratis milibus, diripuit. D

Tamburlani exercitus, quãtus extiterit.

Tamburlanus Scytharum Rex, Euphratem fluuium cũ ſexcentis peditum milibus, equitum verò trecentis traiecit. Quo numero Aſiam minorem obtinuit, Regem Turcarum Pazaitem captiuum duxit, Scythas, Medos, Albanos, Meſopotamiam, Parthiam, Perſiam, & Armeniam ſibi ſubiugauit,

Annibalis copiæ quantæ.

Neque certum eſt, quantę Annibalis copiæ extiterint: Quidam enim centum milia peditum, & equilum 20. millia fuiſſe ferunt. Alij ex Gallis atque Liguribus 80. milia peditum, equitumque decem, addita teſtantur. Hic cùm in Alpibus, triginta millibus præliatorum occumbentium gladio priuaretur; Romanas tamen vires nullo modo timuit, ſed eis crudeliſſima bella indixi.

Darij exercitus innumerabilis.

Darium decies centena milia militum habuiſſe narrat Plutarchus, qui in Alexandrum commiſſurus prelium, ſexcenta hominum milia in arenam perduxit.

Xerxes exercitus copioſiſſimus.

Xerxes Perſarũ Rex, feritate ſumma in Græcos deſcẽdens, ſeptingentis milibus militum, multo effuſo ſanguine, eorum vires proſtrauit.

Sed quot (quæſo) innumeris alijs prelijs, viri bellatores cecidere? Et quidem, vt ſacra prælia dimittam, Ladislaus

Pannoniæ

A Pannoniæ Rex, dum in Amuratem Turcarum Regem confligeret,& ſi uicit; quadringenta tamen millia ex ſuis victoribus deſiderauit.

Ladiſlaus quot habuerit præliatores.

Ad Cannas, Romanorum quinquaginta milia cæſa ſunt: à Sylla ex Marianis viginta millia.

Sylla quot Romanorum proſtigauerit.

In bello Eduardi quarti Anglorum Regis contra Scotos, perierunt ex Scotis 60. milia; ex alijs, ſeptem milia.

In bello Eduardi, quot perierunt

Carolum Martellum Regem Gallorum, Abidiramum Viſigothorum Regẽ (qui in Galliam hoſtiliter irruperat) ad Burgadalam domuiſſe ferunt, & totum exercitum hominum 380. millium ferro proſtrauiſſe.

Carolus Martellus, quot proſtegauit.

Sub Ariouiſto Duce, à Cæſare 80. Germanorum millia ceciderunt.

Ariouiſtus quot deuicit.

A Britannis quoque, 70. Romanorum millia, Petilio, & Suetonio Ducibus (ut Cornel. Tacit. aſſirmat) perierunt.

Britanni quot Romanorum occiderint. Cornel. Tacit.

Prætermitto Magnum illum Alexandrum Philippi ex Olympiade filium, ex factis magni nomẽ habentem, Thebanas, Dariacas, Perſicasque ipſius victorias reticeo.

Alexãder Magnus quot victorias habuerit.

Arſacis de Parthis victorias habitas taceo, Cyrias de Aſtyage palmas non numero, Prætermitto Cleomenem, B Demetrium Poliouetem, Ceneum Theſſalum inuulnerabilem, Epaminundam Thebanorum Principem, eorumq; palmas reticeo. Arturum Britanniæ Regem ſingularis fortitudinis hominem nõ narro; cùm eo ſolum facto, eius ſtrenuitas non leuiter cognoſcatur, quòd quadringentos, & ſexaginta viros, ſolus ipſe in prælio interfecerit.

Varia alia bella.

Hęc mala, & incommoda, has ſtrages, & interneciones; ſola regnandi cupido, ſola nominis gloria, & æſtimatio, pepererunt. prælijs augere putabant imperium fineſque ipſius extendere, & non magis uirtutibus, & animi moderatione. Illò gladio pertingebant, quò laudum, virtutumque ſublimitate peruenire poſſe deſperabant. Nec mirum, ſi belluis in pace manentibus (quod erat ab earum natura alienum) belluarum ij færitate induti, nulla ratione dictante, ſed liuore tantùm, vel ſuperbia impellente, mutuo ſe cruentis bellis confecerint.

Homines quò uirtutibus peruenire nequibant, eò gladio pertingebant.

Hæc ob inanem gloriam vidimus confecta bella: pro mulieribus verò, quas clades, ac diſcordias ſequtas numerabimus?

Bella uaria propter mulieres excita, & quot ſtrages exortę

Dina, ut à ſacris incipiamus, filia Iacob, cùm à Sichem Ciuitatis Principe raperetur, ira commoti fratres, quadam die vrbem ingreſſi, ſtrictis mucronibus, vniuerſam terram

ram Ciuium ſanguine inebriarunt.

Cleopatra inter Ptolemæum Philopatorē patrem ſuū, & Alexandrum Syriæ Regem belli ſęuiſſimi cauſa fuit.

Propter Lauiniam Latini Regis,& Amatę filiam,inter Aeneam,& Turnum,magnum bellum exortum eſt. cuius factum Pontanus lib.4.de ſtellis,ſic ait.

Pontanus.

Hinc atrox bellum exoritur, pro coniuge certat
Hinc Rutulū manus,hinc fulgentibus Arcades armis
Ac tandem Victor potitur Regnoq́, toroq́,
Sed fato cadit infœlix, caua ad antra Numyci.

Græci in Troianos ob Helenę raptum 886.bellatorum millia in arenam proiecerunt, nec non miſerandam Troiam flammis concremarunt.de quo Propertius ait. lib.2.

Olim mirabar, quòd tanti ad Pergama Belli,
Europa, atq; Aſia cauſa puella fuit.

Ouidi.

Et libro 2.ſic ſcribit.

His olim (ut fama eſt) uicijs ad prælia uentum eſt.
His Troiana uides funera principijs.

Et Ouidius libro 1.Elegiarum,inquit.

Qualis ab Europa Phrigijs aduecta carinis,
Coniugibus belli cauſa duobus erat.

Sed pręliorum,& malorum cauſam,ſequētibus Ouidij, & Pamphili Saxi carminibus cōcludamus. Ouidius enim mala quæ mulieribus acciderunt, lib. 2. elegiarum paucis his verſibus narrat.

Ouidi.

Nec belli eſt noua cura mei,niſi rapta fuiſſet
Tyndaris, Europa pax Aſiaq́, foret.
Fœmina Sylueſtres Lapythas, Populumq́, biformem,
Turpiter appoſito uertit in arma mero.
Fœmina Troianos iterum noua bella mouere
Impulit in regno iuſte Latine tuo.
Fœmina Romanos iterum nunc Vrbe recenti
Immiſit Soceros, armaq́, ſæua dedit.
Vidi ego pro niuea pugnantes coniuge Tauros,
Spectatrix animos ipſa iuuenca dabat.

Pamphilus.

Et Pamphilus Saxus pulchrè ſic ſcribit.

Baccatum cuperet coniux vt auara monile
Iuit ad infernas Amphiaraus aquas.
Tyndaris ad Phrygij vultum confexit amantis
Et Meneleaam liquit iniqua domum.
Vertit opes Aſiæ, diſierit mænia Troia,
Hectora vulneribus fodit, & Aeacidem.

A *Fraude Clytemneſtræ clarus mactatur Atrides*
Fraude cadis natæ tu quoque miſa tuæ.
Ad Ptolomæam, nam munera tranſtulit vrbem
Cæſaris & magna ſcepta beata Numæ.
Quæ tenuit Pharium meretrix ſcelerata Canopum,
Opponens Latijs ſtridula ſiſtra tubis.
Vincla, faces, ferrum, lætalia ſpicula, virus,
Sub roſeis claudit quæque puella genis.

Ex quibus oĩbus quanta bellorũ ſæua rabies fuerit non obſcurè cognoſcimus. Quæ oĩa tonſura fuerunt inſolentis humani generis (vt ait Tertullianus lib. de anima aduerſus Platonem cap. 14. ijs verbis.) *Inueniemus apud commentarios humanarum antiquitatum, paulatim humanum genus exuberaſſe, dum ab origine vel vagi, uel extorres, vel glorioſi quique occupant terras, vt Scythæ Particas, ut Menidæ Pelopponneſum ut Athenienſes Aſiam, ut Phryges Italiam, & Phænices Africam. dum ſolemnes etiam migrationes quas* [illegible] *appellant, conſilio exoneranda popularitatis, in alios fines examina gentium eructent. Nam & origines nunc in ſuis ſedibus permanent, & alibi amplius gen-* B *tilitatem fœnerauerunt. Certè ipſe orbis in promptu eſt cultior de die, & instructior priſtino. Omnia iam peruia, omnia nota, omnia negotioſa, ſollicitudines famoſas retroſundi amœniſſimi obiterauerunt, Syluas, arua, domuerunt feras, pecora fugauerunt, harenæ ſeruntur, ſaxa panguntur, Paludes eliquantur, tantæ urbes, quantæ non caſæ quondam: Iam nè Inſulæ horrent, nec ſcopuli terrent, ubique domus, ubique populus, ubique Reſpublica, ubique uita ſumum teſtimonium frequentiæ humanæ Oneroſi ſumus mundo, uix nobis elementa ſufficiunt, & neceſſitates arctiores, & quærela apud oẽs, dum iam nos natura non ſuſtinet. Reuera lues, et fames, et bella, et Voragines Ciuitatum pro remedio deputanda tanquam tonſura inſolentis humani generis, & tamen cum eiuſmodi ſecures maximam mortalium uim ſemel cædant, nunquam reſtitutionem eius uiuos ex mortuis reducentem poſt mille annos ſemel orbis expauit.* Sed de bellis, eorum cauſis ac malis ſatis dictum eſt. Ad alias nunc ſequentes difficultates accedamus.

Bella ſunt tõſura generis humani. Tertullia.

Humani generis cura, & ſollicitudo.

Iſ ſhomines ſunt mundo oneroſi

Fames & bella ſunt remedium inſolentiæ humanæ.

C

QVAEST. SECVNDA.

An Bellare ſit ſemper peccatum?

SECVNDO loco videndum eſt, An bellum gerere ſit ſemper peccatum?

Qua in re hactenus tres hæreſes reperio. Prima fuit antiquiſſima Manichæorum dicentium omne bellum eſſe iniuſtum & peccatum mortale, & ideò (vt refert Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 74. & ſequentibus) omnia bella Moyſis, Ioſue, Dauid, Gedeonis, atque Saulis condemnabant. vt etiam refert Caſtro lib. 3. aduerſus hære. verbo bellum. Hæreſi prima. Hunc errorem tenuit etiam Ioannes Vuicleph, vt refert Tho. Valdenſis, lib. de Sacramentalibus. Quem multo tempore ſoporatum, & veluti ſepultum, noſtro hoc æuo Eraſmus in annotat. ſuper cap. 3. & 22. Lucæ, & in Chiliadibus, in illud; *dulce bellum inexpertis*, excitauit. quibus in locis fuſiſſimè contendit, omne bellum ex ſua natura eſſe peccatum, ac proinde in veteri lege permiſſum tantùm eſſe à Deo: ſicut libellus repudij: In noua verò lege à Chriſto omninò prohibitum. D

Tres hæreſes. Prima Manichæorũ, dicẽtiũ omne bellum eſſe iniuſtũ, & peccatum mortale. D. Aug. Hæreſis prima.

Secunda Hæreſis, fuit Oecolampadij (eodem Caſtro ibidem referente) & Cornelij Aggrippæ, in lib. de Vanitate ſcientiarum. cap. 79. & Anabaptiſtarum (vt ait Melanchthon in ſuis locis Theologicis.) Quos ſequutus eſt Ioannes Ferus, lib. 4. commentariorum in Matth. ſuper illa verba. *Qui acceperit gladium, gladio peribit*. Hi omnes dicunt non omne bellum eſſe iniuſtum; (in quo à Manichæis differunt) Moſen enim, & alios belligerantes in veteri teſtamento non reprehendunt, ſed poſt Chriſtum ceſſaſſe aſſerunt gladium, ſecundùm illud, *non exercebuntur ultra ad prælium*; omnemque bellandi artem, tanquam illicitam, & iniuſtam à Chriſto interdictam fuiſſe.

Secunda hæreſis Oecolãpadij, & ſequacium, qui non cõdemnãt omne bellu, ſed quod ſit poſt Chriſti aduentũ. Melanchthõ. Iſa 2.

Tertia Hæreſis fuit Martini Lutheri, qui non omne bellum interdictum putat Chriſtianis, ſed tantùm bellum in Turcas. Qua in re (vt notat Caſtro hæreſi ſecunda) durior, atque atrocior Manichæis cenſendus eſt. Si enim Chriſtiano licet aduerſus Chriſtianum pugnare, qui fit vt aduerſus Turcas non liceat? Exiſtimauit Lutherus, Turcam

Tertia hæreſis Lutheri, qui interdici tantũ putat bellum Chriſtianis cõtra Turcas. Fundamentũ Lutheri.

A cam eſſe exequutorem iuſtitiæ Dei, quo circa dicit nullo pacto ei eſſe reſiſtendum. Rationes in vniuerſum, quibus hæ hæreſes aſtruuntur, ac corroborantur, ſunt.

Prima eſt Oecolampadij, ex illo Eſa. 2. Vbi ſermo eſt de meſſia) *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, et Lanceas ſuas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, neque exercebuntur vltra ad prælium.* Prima ratio, ad confirmationem harũ hæreſum. Iſa.2.

Secunda ex verbis Pauli Rom. 12. *Non vos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ſicut ſcriptum eſt: mihi vindictam; & ego retribuam.* Secunda rõ. Rom. 12.

Tertia ex Matth. 5. *Si quis te percuſſerit in vna maxilla, præbe ei & alteram. & ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: et quicunque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo alia duo* &c. cap. 26. *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit.* Tertia ratio. Matth. 5. Matth. 26.

Quarta ratio ſumitur ex dictis aliquorum Patrum, quos citat Eraſtus. Origenes enim lib. 2. contra Celſum circa medium dicit, Chriſtum omnia bella ſuſtuliſſe, & tractatu 7. in Matth. obiter exponens illud Lucæ 22. *qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium dicit. Pernicio-*
B *ſum eſſe hunc locum ijs qui carnaliter illum intelligunt. Qui reuera putant tunicam re ipſa vendendam eſſe ut ematur gladius.* Quarta rõ. Orige. Lucæ. 22.

Item ex Chryſoſt. qui ſic ait. *Quid eſt hoc (qui dixerat, ſi quis te percuſſerit in dextera gena, vertas ei et aliam: nunc armat diſcipulos, & ſolo gladio? Nam ſi penitus armare decebat, non ſolum opportebat gladium poſſidere, ſed & ſcuta & galeas. Sed & ſimile huiuſmodi poſſiderent arma pro tot inſultibus, & inſidijs populorum tyrannorum, Vrbium, nationum, qualiter ij compararentur, & ex ſolo aſpectu agminum non contremiſcerent nutriti in ſtagnis, & fluuijs? Non ergo putemus eum iuſſiſſe vt gladios poſſideret, ſed per gladios innuit imminentes inſidias Iudæorum.* Hæc Chryſoſt. D. Chryſoſt.

Item ex illo Baſilij ſuper eundem locum, vbi ſic ait. *Vel Dominus non iubet portare marſupium, & peram, & emere gladium, ſed prædicit futurum, quòd ſcilicet Apoſtoli obliti tempore paſſionis, donorum, & legis Domini, auderent ſumere gladios. Sæpius enim ſcriptura utitur imperatiua Sermonis ſpecie loco prophetiæ. In pluribus tamen libris non inuenitur accipiat, tollat, vel emat, ſed accipiet, tollet, & emet.* Hæc ille. Atque etiam ex Ambroſio, lib. 10. in Lucam, qui exponens illud; *qui non habet, vendat tunicam, et* D.Baſil. D. Ambro.

emat

enti at gladium, dicit. *O, Domine, cur emere me iubes gladium, qui ferire me prohibes? cur haberi præcipis, quem vetas promi? niſi forte vt ſit parata defenſio, non vltio neceſſaria, & videar potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe; lex tamen referire non uetat. Et ideò fortaſſe Petro duos gladios offerenti; ſat eſt, dicis, quaſi licuerit uſque ad Euangelium, ut ſit in lege æquitatis eruditio, in Euangelio, bonitatis perfectio.* C

Vlt. ratio. Poſtremò conatur Eraſmus id perſuadere ex dicto S. Martini (vt refert ſulpitius in vita eius) qui Iuliano Imperatori dixit: *Donatiuum tuum militaturus accipiat, ego Chriſtianus ſum, mihi pugnare non licet.*

Tertullia. Pro Eraſmo etiam adduci poſſet locus Tertulliani in lib. de Idolatria verſus finē, vbi ſic ait. *Poſſet in iſto capitulo ēt de militia definitum videri, quæ inter dignitatem & poteſtatem eſt. At nunc de iſto quæritur, an fidelis ad militiā conuerti poſſit, & an militia ad fidem admitti, etiam caligata, vel inferior quæque cui non ſit neceſſitas immolationū, vel capitalium iuditiorum. Non conuenit ſacramento Diuino & humano, ſigno Chriſti, & ſigno Diaboli, caſtris lucis, et caſtris tenebrarum. Non poteſt una anima duobus deberi Deo, & Cæſari. Et Virgam portauit Moyſes, fibulam & Aaron, cingitur loro et Ioannes, agmen agit & Ieſus naue bellauit & Populus, ſi placet ludere. Quomodo autem bellauit, imò, quomodo etiam in pace militabis abſque gladio quem Dominus abſtulit? Nam etſi adierant milites ad Ioannem, & formam obſeruationis acceperant, ſi etiam Centurio crediderat, omnem poſtea militem Dominus in Petro examinando diſcinxit. Nullus habitus licitus eſt apud nos inelito actui adſcriptus.* Hæc Tertullianus. D

Nota pulcrū dictum.

Et Idem in lib. de corona militis, poſt medium ſic ait. *Etenim ut ipſam cauſam coronæ militis aggrediar, puto prius conquirendum, an in totum Chriſtianis militia conueniat. Quale eſt alioquin de accidentibus retractare, cum præcedentibus culpa ſit? credimus ne humanum Sacramentum Diuino ſuperduci licere, & in alium Dominum reſpondere poſt Chriſtum, et eierare Patrem, ac matrem, & omnem Proximum quos & lex honorari, & poſt Deum diligi præcipit? Hos & Euangelium ſolo Chriſto pluris non faciens, ſic quoque honorabit? Licebit in gladio conuerſari, Domino pronunciante, gladio periturum, qui gladio fuerit vſus? Et prælio operabitur filius pacis, cui nec litigare conueniat? Et uincula et carcerem, & tormenta, ſupplicia adminiſtrabit,*

nec

A *nec ſuarum ultor iniuriarum? Iam & Stationes, aut alij magis quàm Chriſto? aut et Dominico die, quando nec Chriſto? Et exultabit pro templis quibus renunciauit? Et cœnabit illic vbi Apoſtolo non placet? Et quos interdiu exorciſmus fugauit, noctibus defenſabit incumbens? Et requieſcet ſuper lunco, quo perfoſſum eſt latus Chriſti? Vexillum quoq; portabit æmulum Chriſti, & ſignum poſtulabit à Principe, qui iam a Deo accepit? Mortuus etiam tuba inquietabitur æneatoris, qui excitari à tuba Angeli expectabat? Et cremabitur ex diſciplina caſtrenſi Chriſtianus, cui cremare non licuit? Cui Chriſtus merita ignis indulſit?* Hæc ille.

Quintò probant etiam ij ſuam ſententiam rationibus. Quarum prima eſt Lutheri. Quoniam inimici, hoſtes, & Turcæ ſunt exequtores Diuinæ Iuſtitiæ, miſſi in nos propter noſtram iniquitatem, ergo reſiſtere illis per bellum, eſt reſiſtere Diuinæ Iuſtitiæ, quod eſt illicitum. **Probatur rationibus. Prima.**

Secunda ratio. Quoniam bellum contrariatur paci, ergo eſt iniuſtum, & iniquum; quod enim opponitur virtuti, & malum, & iniuſtum eſt. **Secunda.**

Tertia. Quia defenſio & arma Chriſtianorum, ſunt **Tertia.**
B orationes. iuxta illud Eph. 6. *Propterea accipite armaturã Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. State ergo ſuccinti lumbos ueſtros in ueritate, & induti loricam iuſtitiæ;* Et infra: *Sumite gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Per omnem orationem, & obſecrationem, orantes omni tempore in ſpiritu.*

Quarta, & vltima ratio peti poſſet ex Tertuliano, libro aduerſus Iudæos, verſus finem, in titulo de probatione Natiuitatis Chriſti, vbi dicit, omnia præliorum negotia in dolo, & iniuſtitia eſſe ſita, cuius verba ſunt hæc. *Quis enſe accingetur, & non contraria lenitati, & iuſtitiæ exercet, ideſt, dolum, & aſperitatem, & iniuſtitiam, propria ſcilicet negotia præliorum?* **Quarta ex Tertull.**

In contrarium eſt veritas Catholica. In cuius declarationem, aliquas propoſitiones ſubijciemus. **Bellũ duplex eſt, offenſiuũ, & defenſiuũ.**

Eſt autem prænotandum, duplex eſſe bellum, defenſiuum ſcilicet, & offenſiuum. Defenſiuum bellum dicitur, quando quis non aggreditur, ſed aggredientes impugnat: offenſiuum verò, cùm quis potius alterum aggreditur, & inuadit: & de vtroque bello tractandum eſt.

Prima propoſitio. Bellum defenſiuum, ex natura ſua Sanctum, & licitum eſt. Hæc concluſio naturali lumine **Prima concl. Bellum defenſiuum, ex na-**

tura ſua ſan- ctum & lici- tum eſt. Ratio conclu ſionis. eſt notiſſima. Quoniam ſicut ſe habet pars ad partem, ita C & totum ad totum; ergo cùm liceat parti, ſeu particulari ab altero ſe defendere (& ſi aliter non poteſt ſe defendere niſi vita alterius cumbente, licet eum occidere) ergo multo magis licitum erit Reipublicæ, vt ſe ab aduerſario defendat, bellum inire cum eo, ipſumque occidere. Nec huiuſmodi ius naturale per Euangelicam legem ablatum fuit: cùm id quod naturale eſt, non auferatur per gratiam, D. Tho. ſed potius perficiatur, vt ait D. Thom. 1. ſecundæ q. 107. art. vltimo.

Secunda cõcl. Bell in offen ſiuum li. itũ eſt, ſeruatis tñ quibuſdã con ditionibus. Probatur pri mò ex ſcript. Exod. 32. Secunda propoſitio. Bellum offenſiuum, ex natura ſua licitum eſt: ſeruatis tamen quibuſdam conditionibus, quas inferius proponemus. Hæc concluſio eſt catholica, & ponitur contra tres hæreſes prędictas. Et primò probatur ex ſcriptura veteri. Vbi Dominus præcipit præliari, & occidere. Exod. n. 32. cùm Moſes uir Dei viſo peccato populi, ad radices montis lapideas tabulas in quibus deſcripta erat lex Dñi confregiſſet, congregato populo ſic dixit: *Si quis eſt Domini, iungatur mihi. Congregatiq; ſunt ad eum omnes filij Leui. Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael.* D *Ponat vir gladium ſuper femur ſuum! Ite, & redite de porta vſq; ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſq; fratrem, & amicum, et proximum ſuum* Quod cùm effeciſſent, dixit eis: *conſecraſtis manus veſtras Domino.* Vbi videmus, tantùm abeſſe, ut in illa occiſione, & pugna (in qua fere 33. milia hominum cæciderunt) interfectores peccauerint; ut potius manus ſuas tinctas ſanguine, ſe domino conſecraſſe, Dei ſeruus Moyſes affirmauerit. Inſuper cùm Amalech reſtitiſſet Iſraeli in uia dum pergeret per deſertum, poſt multũ temporis, peccati huius memor 1. Reg. 15. Dominus, miſit Saulem præcepitque ei, ut percuteret Amalech. *Nunc ergo* (inquit) *vade, & percute Amalech, et demolire vniuerſa eius, non parcas ei, & non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed interfice à viro vſq; ad mulierem, et paruulum atq; lactantem &c.* Et quia Saul id non impleuit, a regno deiectus eſt. Ioſue ſimiliter, ex præcepto Dei Ioſue. 1. Iud. cum 3. indixit bellum, Ioſue. 1. & Iudi. 3. vbi dicitur: *hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit vt erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui non nouerant bella Chananæorum: et poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi.* Ex quibus omnibus ſcripturæ locis, non tantùm præliandi permiſſio conceditur (ut vult Eraſmus)

ſed

A ſed etiam expreſſum præceptum Dei ad præliandum demonſtratur. Vnde Abraham Gen. 14. de parta victoria cõmendatur, benedictione accepta à Melchiſedech. Quod bellum, fuiſſe Sanctum, & iuſtum, conſtat ex Scriptura, & ex D. Ambroſio lib. 2. de Abraham cap. 7. & 8. neq; in hoc eſt immorandum, cùm à Geneſi uſque ad Machabæorum libros, his Sanctis, iuſtisq; prælijs repletam eſſe ſcripturã uideamus; quos commendat D. Paulus ad Hæbr. 11. dicens: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam &c.* Gen. 14. D. Ambr. Hæbr. 11.

Secundò probatur ex teſtimonijs noui teſtamenti. Et præcipuè ex Lucæ 3. Vbi petentibus militibus à Ioanne Baptiſta quid facturi eſſent ad ſalutem conſequendam, non eis militiæ artem prohibuit, ſed ne cuiquam moleſtiã aliquam vi ferrea inferrent. *Neminem* (inquit) *concutiatis, neq; calumniam faciatis; ſed contenti eſtote ſtipendijs veſtris.* Quo teſtimonio vtitur Auguſtinus ad hoc ipſum probandum in Epiſt. 5. ad Marcellinum, & in ſerm. 19. de verbis Domini, & lib. 22. contra Fauſtum, c. 74. & 75. cuius verba refert Gratianus 13. q. 1. Can. *militare,* & Can. Probatur ſecundo. Lucæ 3. D Aug.

B *Quid culpatur.*

Anabaptiſtæ huic loco Lucæ dicunt, Ioannem permiſiſſe bellum Iudæis, ut imperfectis; Chriſtum autem aliter docuiſſe. Sed errant. Quoniam cùm Ioannes veniret præparaturus uiam Domini, non illam tradere debuiſſet doctrinam, quam mox Dominus erat ablaturus. Hæreticorum reſpon. ad locum Lucæ.

Eraſmus dupliciter vim verborum Lucæ ſubterfugit. Eraſmi ſubterfugium.

Dicit enim primò, Ioannem Baptiſtam pertinere ad vetus teſtamẽtum, ſecundũ illud Matth. 11. *lex, & Prophetæ vſque ad Ioannem;* Quapropter diſſeminato, ac vulgato per orbem Euangelio, non licere bellare.

Dicit ſecundò. verba illa Ioannẽ dixiſſe militibus, non ut hæc facientes piè, ac ſanctè uiuerent, ſed ut minus malè uiuerent. Quod etiam ſic interpretari uidetur Theophilactus. Matt. 11. Theophil.

Sed contra primam Eraſmi reſponſionẽ dicimus, Ioannem Baptiſtam, màgis ad nouum teſtamentum, quàm ad vetus pertinere, ut ait D. Tho. 2. 2. q. 174. ar. 4. ad 3. & 3. p. q. 38. ar. 1. ad 2. & 2. ad Corinth. 3. Reſpondetur contra Eraſmum primò. D. Tho.

Secundò reſpondemus, omnes Sanctos Patres, ex hac Ioannis ſentẽtia colligere, bella eſſe licita, etiam in Euangelicã lege, ut inferius dicemus. Secundò.

Tertiò. Matth. 22. Tertiò quoniam Chriſtus Dominus ad nouum teſtamentum pertinere notum eſt; & tamen Matth. 22. dicit: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.* intelligens de illis uectigalibus, quę militibus in ſtipendiū traduntur. Quo teſtimonio vtitur Aug. lib. 22. contra Fauſtum, cap. 74. ad probandum bella eſſe licita. D. Aug.

Ad ſecundū. Ad ſecundam eius reſponſionem dicimus, ex præcedentibus verbis Ioannis, colligi non obſcurè, eam viuendi regulam, militibus tradere uoluiſſe, qua benè uiuentes, dignos pœnitentiæ fructus operarentur, dicens: *facite fructus dignos pœnitentiæ: et omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur.* niſi fortè quis impudenter diceret, Ioannem illos decipere verbis illis voluiſſe.

Ad illud Theophil. Ad Theophylactum verò dicimus, nunquam illum dixiſſe, Ioannem conſuluiſſe militibus, ut minus malè uiuerent; ſed publicanis, & militibus dixiſſe, vt abſtinerent à malo: illi ab exactionibus extortis, ij verò à rapinis.

Error Theop. Quod autem ſubdit, & publicanis, & militibus præcepiſſe Ioannem, ſufficere eis, vt abſtinerent à malo, in hoc Theophylactus errauit. Cuicunque enim præcipitur, non ſolùm non facere malum; ſed etiam facere bonum. Ioannes autem ſpecialiter tria docet milites (vt bene notat Caietanus ſuper Lucam cap. 3.) Primò prohibet violentiam inferre, cùm dicit, *neminem concutiatis.* Secundò fraudem, vel calumniam uitare; verbo vel facto imponendo alicui crimen, & accuſando eum falsò apud Principem, vt confiſcata ipſorum bona, inter ipſos milites diuidantur. Tertiò, v*t ſint contenti ſtipendijs ſuis.* In his enim tribus genus militum peccare conſueuit. Nam & crebras uiolentias inferunt ruſticis, & hominibus alijs, ſuis viribus, Galumniātur inſuper, & imponunt alijs quæ non fecerūt, ac tandem rariſſimi ſunt qui ſuis ſint contenti ſtipendijs. Et quoniam in ijs ij potiſſimum peccare conſueuerant; ideò Ioannes de tribus monet, eoſq; erudit. D.Ioānes tria docet milites. Caietanus. D

Tertiò probatur concluſio principaliter. Caſtr. Tertiò probatur principaliter concluſio, ex Summis Pontificibus, & Concilijs. Qui non ſolùm verbis, ſed etiā operibus, & factis id comprobārunt, ut narrat Caſtro loco cit. hæreſi 2.

Præliari licitū eſſe probaī ex multis Concilijs. Concil. Claramont. Et primò quidem in Concilio Claramontano, ſub Vrbano II. celebrato, ſtatutum fuit, *ut bellum Turcis indiceretur.* Ex quo ſtatuto, Vrbanus bellum incepit maximo bellantium progreſſu, cui poſtea bellò (eo cumbente) Paſchaſius

ſius II. Platina referente, mirificè fauit.

A Deinde in Concilio Lateranenſi ex nongentorum Patrum cōſeſſu, Calixtus II. decreuit, *vt primo quoq; tempore, ſupplementa militiæ iam deficientis, Chriſtianis in Aſiam bellum gerentibus ſubminiſtrarentur*. Quo facto (vt idem Platina ſcribit) cùm Balduinus Hieroſolymorum Rex vires accepiſſet, Gazim Regem Turcarum minorem Aſiā incolentem, bello ſuperauit, & in uincula coniecit. Conc. Later. Platina.

In Concilio etiam Veronenſi, ex eodem Platina, Lucius Tertius, Chriſtianos principes cohortatus eſt, ut Chriſtianis pro fide in Aſia dimicantibus, adiutrices militares manus proferrent. Conc. Veron.

Roffenſis Cardinalis, in ſuo opere cōtra Babylonicam Lutheri captiuitatem, art. 34. pleroſq; alios Pontifices, & Concilia enumerat, vt Lugdunenſe, Viennenſe, & alia, quæ generale bellum Mahumetanis indixerunt. Roſen Cardi. Conc. Lugd. Conc. Vienn.

Verùm tria Eccleſiæ decreta huiuſmodi rationem ex decretis Conciliorum peritam, debilitare, & infirmare videntur. Primum eſt decretum Leonis Papæ, in epiſtola 90. ad Ruſticum, ſeu Ruffinum, & habetur de Pœnitentia diſt. 5. can. Contrarium. *Contrariam* (inquit) *eſt Eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem, redire ad militiam*
B *ſæcularem, cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo, implicat ſe ſæcularibus negotijs. Unde non eſt liber à Diaboli laqueis qui ſe militiæ mundanæ uoluerit implicare*. Varia dicta quæ facere uidentur, & probare, bella nullo modo licere. Primum.

Secundum, eſt ex Concilio Nicæno, & habetur ibidem can. ſi qui, in quo decernit, ut decennio pœniteant, qui poſt pœnitentiam ad ſæcularem militiam reuertuntur, completo primum triennio quo fuerint inter audientes. Secundum. Conc. Nicen.

Tertium D. Gregorij, eadem diſt. cano. falſas, vbi falſam dicit eſſe pœnitentiam eorum, qui officium quod ſine peccato exerceri non poteſt, ut eſt militia, non deſerunt, & relinquunt. *Bona* (inquit) *quæ iniuſtè abſtulit reſtituat, arma deponat, vlteriuſque non ferat*. Tertium. D. Greg.

Sed hæc, negotium non faceſſunt. Vnde ad Primum Leonis dicimus; ipſum non prohibere voluiſſe militiam, cùm ex ſe non ſit mala; ſed voluiſſe eam tantùm prohibere ei, cui ipſa eſt certiſſima peccandi occaſio: quod non ex militiæ, ſed ex hominis vitio prouenit. Ad primum reſpondetur primò.

Dicimus ſecundò cum Gloſa ibidem, verbo *Ad militiā*, hoc verum eſſe, non licere ſcilicet militiam repetere, quando publica vel priuata pœnitentia à Sacerdote pœnitenti iniunctum fuerit, amplius ad militiam non redire, quam Secundò.

pœnitentiam tunc miles ſeruare tenetur.

Tertiò. Dicimus tertiò. Gregorium nullo pacto voluiſſe militiam prohibere, cùm ſubdat: *Ulterius non ferat, niſi conſilio Religioſorum Epiſcoporum, pro defendenda iuſtitia.*

Ad Concil. reſpondetur. Ad illud verò Concilij Niceni, clara eſt reſponſio. Quoniam tãtùm ibi prohibetur militia ijs, qui ob fidei confeſſionem, à Diocletiano, vel Licinio militari cingulo priuati, illud poſtea ab eis repetebant, parati negare fidem: vt videre eſt apud Ruffinum, lib. 10. hiſt. c. 6. & Zonaram, ac Balſamonem in eum canonem. (Ruffi. Zonar. Balſa.)

Quartò probatur concl. Quartò probatur concluſio auctoritate Sanctorum. Et præter illa quæ ſuperius adducta ſunt, legatur D. Ambroſ. lib. 1. officio. cap. 27. & 29. & cap. 40. & 41. Vbi multa ſacræ Scripturæ exempla congerit, quibus iuſta Sanctorum bella contra Patriæ inimicos commendat. Et in oratione de obitu Theodoſij. D. Auguſtinus lib. 2. contra Manichæos, & in Epiſt. ad Bonifatium, quæ eſt 107. & in ſermone de puero Centurionis, vbi ſic ait. Si Chriſtiana diſciplina, omnia bella culparet hoc potius conſilium ſalutis petentibus in Euangelio daretur, vt abijcerent arma, ſeque militiæ omninò ſubtraherent. Dictum autem eſt eis neminem concutiatis, contenti eſtote ſtipendijs veſtris, quibus proprium ſtipendium ſufficere præcepit, militare non prohibuit. Et lib. 6. quæſtionum ſuper Ioſue cap. 10. qui locus ſcriptorum vitio, falsò à D. Tho. citatur ex lib. 83. quæſtionum. Legatur D. Chryſoſt. homil. in Iudæos, gentiles, & hæreticos, de Euangelio: *Nuptiæ factæ ſunt* Ioan. 2. in principio, tom. 3. ex varijs, vbi ſic ait. *militiam prætexis, & dicis, non poſſum eſſe pius. Centurio nonne miles erat? & dicit ad Ieſum: non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, ſed dic verbo, & ſanabitur Puer meus. et admiratus Ieſus, ait: Amen Amen dico vobis non inueni tantam fidem in Iſrael, nihilq́; nocuit illi ſua militia.* Et Nazianz. orat. 3. de pace, & Greg. lib. 1. Epiſt. cap. 72. & 73. Videatur etiam D. Bernar. lib. 2. de conſideratione: & D. Thom. 2. 2. q. 42. Et Ecchius in pluribus Sermonibus contra Turcas, tomo 3. homiliarum, & Dionyſius Riſchel Carthuſianus, quem citat Caſtro, in libello quodam de bello Turcis inferendo. (D. Ambroſ. D Aug. D Tho. D. Bernar. D. Chryſ. Diony. Criſol.)

Quintò probatur ex miraculis, quæ ad præliorum Sanctitatis confirmationem facta à Deo ſunt, quæ (ſi bellum fuiſſet illicitum) nunquam ſanè à Domino facta fuiſſent: Geneſis enim 14. cùm Abraham quatuor Reges cum ſolis

trecen-

A trecentis decem, & octò famulis ſuis debellaſſet, Melchiſedech ſummus Sacerdos obuiam ei veniens ſic benedixit. *Benedictus* (inquit) *Deus excelſus, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt. Et Moyſes cùm eleuatis manibus deprecaretur Dominum, vt daret Iſraeli victoriam contra Amalech, eius Dominus orationem exaudiuit*, Exo. 17. Præſtante inſuper Ioſue cõtra Amorrhæorum Reges qui habitabant in montanis, in Gabaon eos plaga magna percuſſit. *Cumq́; fugerent filios Iſrael, et eſſent in deſcenſu Bethhoron, Dominus miſit ſuper eos lapides magnos vſque ad Azeca; et mortui ſunt multo plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percuſſerant filij Iſrael*. Ioſue 10. Neque hoc etiam contentus Dominus, ad Ioſue vocem, ſolem obfirmauit. Legimus etiam 2. Machab. 10. pro Machabæis dimicaſſe. *Cùm* (inquit Scriptura) *vehemens pugna eſſet, apparuerunt aduerſarijs de cœlo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Iudæis præſtantes: Ex quibus duo, Machabæum medium habentes armis ſuis circumſeptum, incolumem conſeruabant: in aduerſarios autem, tela, & fulmina iaciebant, ex quo & cæcitate confuſi, et repleti perturbatione cadebant.*

Exo. 17.

Ioſue 10.

2. Machab. 10

B Teſtatur Euſebius in vita Conſtantini, Conſtantinum euidentiſſimis ſibi à Deo oſtenſis miraculis in bello viciſſe: cum Theodoſio Sanctum Ioannem, & Philippum pugnaſſe, contra hoſtes eius, vt Theodoretus, lib. 5. hiſt. c. 24. affirmat. Et Socrates, lib. 7. cap. 18. pro Theodoſio Iuniore contra Saracenos, Angelos pugnaſſe teſtatur.

Euſeb.

Theodoret.

Socra.

Hiſpani quoque ex Mauris, D. Iacobo Duce, albo inſidente equo, præeunte, & nudato enſe (ſpectantibus omnibus) pro ipſis dimicante, memorabilem victoriam reportarunt. Quo factum fuit, vt Hiſpania totã, Sanctum hũc Apoſtolum, maximè ſemper coluerit; & in Patronum acceperit. Sed qui plura ex ijs videre deſiderat, legat D. Auguſt. lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 23. & Gregorium Turonen. lib. 2. hiſt. Francorum.

Hiſpani patronũ habet in prælijs D. Iacobũ, quo inuocato hoſtes aggrediuntur.

D. Aug.

Greg. Turonẽ

Sextò probatur rationibus. Prima. Quoniam in Eccleſia eſt inſtituta Religio, vt contra Chriſti fidei hoſtes militetur, ergo ſanctum ex ſe erit præliari. Probatur conſequentia; quoniam Eccleſia dum approbat Religionem aliquam, approbat inſtitutum eius; ſed inſtitutum huius religionis ſic inſtitutę, eſt contra hoſtes fidei præliari, ergo. De qua re agit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 3. & D. Bernardus

Sextò probat rationibus. Prima.

D. Tho.

ſermone ad milites templi,cap.3. & confirmatur omnium Chriſtanorum Principum experientia,qui à Conſtantino Magno Imperatore ad noſtra vſque tempora,conſilio, & hortationibus Summorum Pontificum bella in hoſtes exercuerunt. Imò verò in ipſa Imperatoris coronatione gladius ei datur in manibus, vt intelligat pro fidei defenſione in Eccleſiæ inimicos ſe eſſe bellum initurum,& uiriliter pugnaturum, ſicut olim 2. Mach.15. à Hieremia Sacerdote ſummo, Iudæ Machabæo gladium traditum eſſe legimus.

Cur in Imperatoris coronatione ei gladius traditur.

2.Mach.15.

Secunda ratio eſt D.Tho.in 2.2.q.40.art.1.in corp. *Reſpublica habet facultatem defendendi Ciues proprios ab inimicis internis, caſtigando interiores malefactores, & pernicioſos Ciues, ſecundùm illud Rom.13 non ſine cauſa gladium portat, miniſter enim Dei eſt, vindex in iram ei qui malè agit*, ergo multo magis habebit poteſtatem defendendi ipſos ab hoſtibus externis, gladijs, armiſque aduerſus eos utendo. Vnde Principibus dictum eſt in Pſalmo. *Eripite pauperem, & agenum de manu peccatoris liberate.*

Secunda ratio ex D.Th. Reſpublica habet auctoritatem defendendi ſuos Ciues. Rom.13.

Tertia. *Quoniam finis belli eſt pax, et ſecuritas Reipublicæ* (ut ait Aug.de verbis Domini,& ad Bonifatium) ſed non poteſt eſſe ſecuritas in Republica, niſi hoſtes metu belli coerceantur, ergo.

Tertia ratio ex fine belli. D.Aug.

Quarta,& vltima, ex bono totius orbis. Namque non poſſet ullo modo orbis in fœlici ſtatu conſiſtere,imò peſſima eſſet rerum omnium conditio, ſi raptor, & Tyranni impunè iniurias facere poſſent, bonoſq; opprimere, atq; innocentes dilaniare, nec liceret viciſſim innocentibus in primò nocentes ſe conuertere.

Quarta,& vltima,ex bono orbis.

Ex ijs omnibus rationibus quas adduximus, perſpicuū eſt, tam in lege naturæ, quàm in lege ſcripta, atq; etiam in lege Euangelica bellum tam offenſiuum, quàm defenſiuum,licitum eſſe. Reliquum nunc eſt,ut hæreticorum argumentis ſatisfaciamus:conditiones enim belli,inferius articulo quarto recitabimus.

Ad primum Oecolampadij, ex Iſaia 2. Dicimus primò cum Hieronymo ibidem, quòd ibi prædicitur tempus in quo Meſſias naſciturus erat; fuit enim tunc maxima pax in toto mundo, adeò ut Auguſtus Imperator, totum voluerit orbem deſcribere. Sic etiam declarauit hunc locum Origenes lib.5. cōtra Celſum, & lib.2.circa locum Luc.2. Neque illud verbum: *Vltra non exercebuntur ad prælium*,

Ad primum reſpondetur primò ex D. Hiero. Origen.

ſignificat

A ſignificat in æternum, ſed per longum tempus.

Secundò reſpondemus cum Iuſtino Martyre, in Apolo. 2. pro Chriſtianis, quòd in illis verbis ſenſus Iſaiæ eſt, Chriſtianam, & Euangelicam legem, per pacem tradendam eſſe mundo & per pacem baptizandos eſſe homines, & ſaluandos. Neque enim eſt vis ſeu violentia in Chriſti lege, quippe qui miſit diſcipulos ſuos Dominus ſine baculo. Vnde D. Leo in ſerm. de DD. Petro, & Paulo, mirè de hac pace loquutus eſt dicens: *Minus enim eſt quod tibi* (Romæ autem loquitur) *bellicus labor ſubdidit, quàm quod pax Chriſtiana ſubiecit.* hæc ille. Atque in hoc Regni Chriſti à Regno Iudaico diſtinctionem Iſaias prędixit, quòd hoc, armorum vi, bellorumque ſtrepitu eſſet obtinendum, & corroborandum; illud autem pace, & tranquillitate. Vtramque huius loci expoſitionem affert Hirenæus lib. 4. contra Valentinum, cap. 67.

Reſpondetur ſecundò.

D. Leo.

Ad locum illum Pauli Rom. 12. dicimus eſſe conſilium, quoad priuatas perſonas quæ publicam poteſtatem non habent, cùm aliter ſe poſſunt defendere, ut diximus ſuperius. Vindicta verò quam exercent publicæ perſonæ, Dei B vindicta eſt, ipſius enim ſunt miniſtri, & per conſequens licita. Vnde poſt illa verba, *mihi vindictam, & ego retribuam,* ſubdit Paulus in cap. 13 *non ſine cauſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, uindex in iram ei qui malũ agit.*

Ad locũ Pauli reſpondetur. Rom 12.

Rom. 13.

Ad tertium ex Matth. 5. & 26. reſpondemus. Primò illa omnia ſiue præcepta ſint, ſiue conſilia, priuatis hominibus dari, non autem iudicibus, vel publicis perſonis, vt notat Caietanus in comment. Matth. 5. non enim præcipit Dominus, vel Apoſtolus Iudici, ut eum non puniat qui alteri iniuriam intulerit; ſed vnicuique præcipiendo iniungit, vt iniurias proprias patienti, æquoque animo ferat. At bellum ad publicam iuſtitiam, non autem ad priuatam pertinet. Vnde ſicut inimici dilectio non prohibet carnifici (quæ publica Reipublicæ ad corrigendum deputata perſona eſt) quin inimicum ſuum ſuſpendat; ſic neque milites, & Imperatores à ſuo puniendi, & præliandi publico offitio impedit.

Ad tertium reſpõ. primò. Math 5. & 26. Caiet.

Bellum ad publicam iuſtitiam pertinet, non ad priuatam.

Dicimus ſecundò. Nõ ſemper reſpectu priuatarum perſonarum eſſe præcepta, ſed interdum præcepta, interdum verò conſilia. Semper quidem ſunt præcepta in animi præparatione, vt videlicet homo ſemper ſit paratus non reſiſtere, vel non ſe defendere potius quàm Deum offendere

Reſpond. ſecundò.

Nota.

dere. Ita D.Thom.2.2.q.40.artic.1.ad ſecundum. C

D. Thom.

Verùm re ipſa hoc præſtare, præceptu m eſt, cùm neceſſitas honoris Dei id exigit, aliàs ſolùm eſt conſilium. Aliquando autem nec conſilium quidem. Vt ſi ex eo quòd alteri maxillam præbeam, nulla ſequatur vtilitas, imò potius timeatur, quòd ille iterũ peccet. Hęc ſolutio elicitur ex D.Aug.Epiſt.5.ad Marcellinum, & lib.1.de Sermo.Domini in monte.cap.34.& D.Tho.2.2.q.188.ar.3.ad primum, & D.Greg.Nazian.loco citato.

Solutio elicit ex Aug. D. Th. m & Greg. Nazian.

Ad quartum reſpondetur.

Ad quartum Eraſmi. Ad primum locum Origenis dicimus, Nolle Origenem dicere, Chriſtum interdixiſſe bellum, ſed aduentu ſuo pacem mundo (ſublatis bellis, & omnibus peccatis) attuliſſe. Ad illud vero Lucæ 22. reſpondemus, ſenſum verborum Domini eſſe, Apoſtolos tempore paſſionis, tales anguſtias, & neceſſitates eſſe paſſuros, quales patiuntur ij, qui vt ſe defendant vendunt tunicam, & emunt gladium. Vnde vt animaduertit Baſilius, in pluribus codicibus non inuenitur imperatiuè, *accipiat, tollat, & emat*, ſed *accipiet, tollet, & emet*. Quaſi vellet ipſis dicere, futuros eis tot tantosq; labores, vt ferè eſſent facturi non aliter, quàm qui anguſtijs vndique repletus, & ab inimico inuaſus, nihil aliud habens niſi veſtes, eas vendet, ut emat gladium ad ſe tuendum. D

Nota interpretationem. D. Baſi.

Ad Chryſoſtomum, & Baſilium dicimus, ex illorum ſententia dilucidè cognoſci, nõ præcepiſſe Apoſtolis Chriſtum, vt reuera gladios emerent.

Ad Chryſoſt. reſpondetur.

Ad Ambroſium reſpondemus, eum nihil de bello quod publica auctoritate exercetur, hoc loco dicere; ſed priuatã tantùm vindictam, & defenſionem excludere. Vel etiam dici poteſt, intelligendum eſſe de perfectione Euangelica ſecundùm quam etiam priuata defenſio non ad præcepti prohibitionem, ſed ad conſilij perfectionem ſpectat, ut idẽ Ambroſius in vltimis verbis innuit.

Ad Ambroſ. reſpondetur.

Secunda ſolutio.

Ad dictum verò D. Martini, dicimus verba eius eſſe hæc. *Hactenus militaui tibi nunc patere, vt militem Deo. Chriſti ergo miles ſum, mihi pugnare non licet.* Quibus verbis ſe uotum emiſiſſe ait renunciandi armis, & ſeruiendi Deo in Monachatu; & ideò ſibi in ſtatu illo non eſſe licitũ pugnare. Non autem dixit abſolutè (vt ait Eraſmus) *Chriſtianus ſum, mihi pugnare non licet.*

Ad dictum D. Martini reſpondetur. Nota.

Quòd ſi Sulpitius dicit, *ipſum per duos etiam annos poſt ſuſceptum Baptiſmum militaſſe*, reſpondemus, id feciſſe

Ad Sulpitij dictum reſpon.

tanquam

A tanquam militiæ præfectum, qua præfectura expleta, militiæ renunciauit, & Monachus effectus eſt: atque ita ei tunc Monacho, dixit arma non licere, quæ tamen ipſi licuerunt etiam Chriſtiano.

Ad loca verò Tertulliani, ex lib. de Idololatria, & de corona militis dicimus, quòd quamuis multis videatur, vt Franciſco à Victoria de iure belli in principio, Tertullianum in ea opinione perſeueraſſe, ut Chriſtiano militare interdictum ſit; tamen eundem vſum armorum tanquam ex ſe malum non damnaſſe, ex alijs ipſius locis, & præſertim ex apologetico, cap. 5. & 42. non obſcurè colligitur. Imò ex hoc ipſo libro de corona militis. Vbi milites ante Baptiſmum, poſſe etiam poſt Baptiſmum militare concedit, quamuis damnet liberos baptizatos, poſt Baptiſmũ militiam ſuſcipere volentes: & hoc propter idololatriæ & aliorum flagitiorum pericula; quæ tunc temporis in militia intercedebant, cùm Principibus gentilibus, eſſent in ea inſeruituri. Ad Tertull. reſpondetur. Victoria.

Ad primam rationem Lutheri, reſpondemus. Nullam eſſe eius conſequentiam. Quamuis enim Deus per bella, B noſtra velit caſtigare peccata; non eſt tamen voluntatis eius, ne illis reſiſtamus. Neque enim ideò inimicos contra nos mittit, ut per illos pereamus; ſed potius vt emendemur, & viſis Dei erga nos cura, protectione, & auxilio, ad ipſum compuncti reuertamur. Sicut etiam patet de fame, & peſte, quæ licet Deus immittat; non vult tamen ut ad illa cauenda, medicamina, tutelas, defenſiones, & anthidota non curemus. Aliter enim vana eſſet conſequentia: Immittit famem, morbos, & peſtem, ergo nullam debemus curare annonam, medicinam ſumere, anthidota, Pharmaca, & medicamina (aduocato Medico) adhibere: Quæ tamen omnia abſurda, & iniqua ſunt. Licet ergo per hæc mala Deus uiſitet iniquitates noſtras; non prohibet tamen, quin opportunis eis remedijs occurramus. Atque ita etiam, licet per Turcas, aut alios perſequtores propter peccata noſtra nos viſitet; non ideò tamen prohibet, quin nos defendamus, Quoniam, vt ait Propheta: *Semper miſericordia exaltat iuditium*, & Pſal. 88. ait: *Viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo.* Ad primã rationem Lutheri. Nota.

Ad ſecundam. Dicimus, non omne bellum opponi paci; ſed illud tantùm quod eſt iniuſtum: bellum autem iuſtum Ad ſecundum reſpond.

ſtum ad veram pacem obtinendam eſt ordinatum. Et C
ideò licet prima fronte, bellum iuſtum pacem auferre uideatur, non eſt tamen ſic, ſed eam producit ac parit. Sicut vulnus Chirurgi, quod licet ex ſe videatur contrarium ſanitati, non eſt tamen ita. Quoniam licet ſit contraria ſanitati malæ; bonæ tamen non eſt contraria, ſed potius eius cauſa eſt, illamque affert.

Bellum licet prima facie uideatur pacē tollere, illam tamē tribuit.

Ad tertium respond.

Ad tertium reſpondemus, non ſolùm orationibus eſſe agendum; ſed etiam manibus ferreiſque armis. Legimus enim Exod. 17. quòd Moyſe orante, & Ioſue pugnante, victoriam pupulus Dei conſequtus eſt. & Geneſ. cap. 15. videmus, mandato Dei Abraham non ſolùm multa animalia occidiſſe; ſed etiam volucres ſuper ea deſcendentes abigiſſe. Quo factò, non modò ſtragem hoſtium ferro; ſed etiam orationibus faciendam eſſe nobis demonſtrauit. Et 2. Macha. 15. cùm Nicanor aduerſus Iudæos arma arripuiſſet, *volens eos à facie terra delere: Iudas, & qui cum eo erant (inuocato Deo) per orationes congreſſi ſunt. Manu quidem pugnante, ſed Dominum cordibus orantes, proſtrauerunt non minus triginta quinque millia, præſentia Dei magnificè delectati*. Et Neæmiæ 4. cùm Sanaballat audiret ædificari murum Hieruſalem; iratus voluit inſtaurationem ipſis impedire, & dixit. *Veniemus in medium eorum, & interficiemus eos, & ceſſare faciemus opus. Cumque hoc ſciuiſſet Neæmias, cuſtodias poſuit, & confortato, atque animato populo, eos armatos eſſe voluit. Et factum eſt* (inquit Scriptura) *media pars iuuenum eorum faciebant opus, et media parata erat ad bellum, & lancea, & ſcuta, et arcus, et lorica, & Principes poſt eos in omni domo Iuda ad ædificantium in muro, & ædificantium onera, & imponentium. Vna manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium. Aedificantium enim vnuſquiſq; gladio erat accinctus renes.* Contra inimicos enim non ſolùm orationibus, ſed armis etiam opportet nos eſſe armatos. Vnde Aug. epiſt. 194. ad Bonifatium ſic ait. *arripe manibus arma, oratio, aures pulſet auctoris*. & epiſt. 207. ad eundem *alij* (inquit) *pro vobis orando pugnant contra inuiſibiles inimicos, vos pro eis pugnando laboratis contra viſibiles Barbaros.*

Exod. 17. Gen. 15.

2. Mach. 15.

Neæmiæ 4. D

Nota pro prędicatoribus in materia de oratione.

D. Aug.

Ad quartum reſpondetur.

Ad quartum ex Tertulliano, dicimus. Per accidens eſſe ut in prælijs doli, & fraudes committantur, in quo ſenſu intelligendus eſt Aug. lib. de Ciuit. Dei, tomo 5. dum ait, ***bellum non eſſe ſine peccato***. Ex hoc tamen non ſequitur, bellum

D. Aug. quomodo ſit intelligendus.

A bellum ex ſua natura eſſe malum. Vt etiam ait D. Aug. lib. 22. contra Fauſtum. *Nocendi* (inquit) *cupiditas, vlciſcendi crudelitas impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia, hæc ſunt quæ in bello iure culpantur.* In bello quæ culpantur.

QVAEST. TERTIA.

Sequitur tertia Quæſtio, in qua varia dubia de bello diſſoluenda ſunt.

PRIMVM DVBIVM.

Quæ ſint cauſæ & conditiones iuſti belli?

ET reſpondeo, in hoc nullam eſſe diſcordiam inter Doctores, qui quatuor cauſas neceſſarias aſſignant. Conditiones iuſti belli ſūt quatuor.

Prima eſt auctoritas legitima, qua deficiente, bellum redditur iniuſtum. vt dicitur Prima auctoritas legitima.
B 23. q. 1. can. *quid culpatur*, & eſt deſumptus ex D. Aug. lib. 22. contra Fauſtum, cap. 75. vbi ſic ait. D. Aug. *Ordo ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poſcit, vt ſuſcipiendi belli auctoritas atque conſilium penes Principem ſit, exequendi autem iuſſa bellica miniſterium, milites debeant paci, ſalutiq; communi. Bellum autem quod gerendum, Deo auctore, ſuſcipitur, recte ſuſcipi dubitare phas non eſt: vel ad terendam, vel ad obterendam, vel ad ſubiugandã mortalium ſuperbiam: quando ne illud quidem, quod humana cupiditate geritur, non ſolum incorruptibili Deo, ſed nec ſanctis eius obeſſe aliquid poteſt: quibus potius ad exercendã patientiam, & ad humiliandam animam, ferendamq; paternam diſciplinã eſſe, prodeſſe inuenitur.*

Secunda conditio eſt, cauſa iuſta quæ explicatur à D. Auguſtino lib. 6. quæſtionum in Ioſue, q. 10. & habetur 23. q. 2. can. *Dominus noſter. Iuſta autem bella ſolent* (inquit) *definiri, quæ vlciſcuntur iniurias. Sic gens, & Ciuitas petenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit, quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per iniurias ablatum eſt.* hæc Auguſtinus. Vbi videmus ad duas cauſas, belli iuſtitiam reducere. Secunda cauſa iuſta. D. Aug.

Primò,

Primò, quando Princeps negligit vindicare quod à ſuis contra alios iniuſtè factum eſt, vt patet in ſcriptura exemplis pluribus. Cùm enim Leuita Iudicum 20. de monte Ephraim, iniuria maxima accepta in vxore, in quatuor eā partes diuidens miſiſſet ad filios Iſrael, vt iniuriam tantam vindicarent; ſedulò id ipſi fecerunt. *Tradite* (inquiunt filijs Beniamin) *omnes de Gabaa qui hoc flagitium perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum filiorum Iſrael audire mandatum. Quapropter eis maximum filij Iſrael bellum intulerunt, & expugnauerunt.*

Iudi. 20.

Similiter 2. Reg. 10. cùm Dauid, mortuo Rege filiorum Ammon *mitteret nuncios ad Hanon, vt conſolarentur eum de morte Patris ſui*, quia falsò (conſiliariorum ſuorum dolo) proditores, & exploratores habiti ſunt, eis mediam barbā radi iuſſit, & ſcindi veſtes vſq; ad nates. *quod cùm Dauid ſciuiſſet, ira motus eſt*, eique crudele bellum intulit.

2. Reg 10.

Secundò cùm altera Reſpublica, vel Ciuitas, non reſtituit alteri quod per iniuriam ablatū eſt, vel cùm aliquod commune, iniuſtè impeditur. Cuius rei habemus exemplum in filijs Iſrael, qui contra Amorrhæos ideò pugnarunt, quoniam innoxius eis tranſitus negabatur, qui iure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat: & habetur 23. q. 2. can. *Notandum*, qui deſumptus eſt ex Auguſtino in quæſtio. numeri. Dominus etiā miſit Saulem percutere Amalech, eò quòd reſtitiſſet Iſraeli in via, ut patet Exo. 17. & 1. Reg. 15. nec eum innoxium tranſire permiſiſſet. *recenſui* (inquit Dominus) *quæ fecit Amalech Iſraeli, quomodo reſtitit ei in via cùm aſcenderet de Aegypto, nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire vniuerſa eius.*

Nota.

Exo. 17.
1 Reg 15.

Cur bellum in Turcas eſt iuſtum.

Atq; hoc titulo iuſtiſſimè Turcis à Chriſtianis bellum infertur: omnia enim quæ ipſi habent, à fidelibus ferè rapuerunt.

Aduerte cauſam belli debere eſſe magnam.

Animaduertendum etiam hìc, hāc iuſtam cauſam belli gerendi, non debere eſſe quamcunque; ſed magnam, & certam, alioquin enim maius Reipublicæ malum eueniret.

Tertia conditio eſt debitus modus.

Tertia conditio eſt modus debitus exequendi, vel indicendi bellum: debet enim eſſe vltimum remedium exequtionis iuſtitiæ, nec debet indici, niſi faciliora, & ſuauiora media præcedant. Sunt namque mittendi priùs internuncij, & alia facienda, quibus ſine bello, ſpes ſit recuperandi ſua, ut patet Iudicum 20. vbi videmus filios Iſrael

Iudi. 20.

miſiſſe

A miſiſſe filijs Beniamin nuncios, ut traderent ipſis omnes de Gabaa, & quoniam nihil ij nuncij profecerunt, ideò contra eos comiſerunt prælium. Quod etiam patet ex 2. Reg.3. Vbi cùm Dauid (Saulis pacto) Michol eiuſdem, Saulis filiam, & ſororem Isboſeth, centum Philiſtinorum præputijs ſibi deſpondiſſet, quam Phalatiel filio Lais tradiderat, ita motus bellum inire volebat; ſed nuncijs præmiſſis Isboſeth, ut redderet eam ſibi, quidquid obtabat impetrauit. *Redde* (inquit Dauid) *vxorem meam Michol, quam deſpondi mihi centum præputijs Philiſtijm. Miſit ergo Isboſeth, et tulit eam à viro ſuo Phalatiel filio Lais, etc.* Vnde Dominus dixit in Euangelio de Rege in alium prælium committere uolente. *Alioquin eo longe agente rogat ea quæ pacis ſunt.* & Deuterono. 20. dixit Dominus: *Si quando acceſſeris ad expugnandam Ciuitatem, offeres ei primum pacem.* 2.Reg.3.

Dato autem quòd bellum debeat committi, debitus bellandi etiã modus præſcribi debet, vt ſcilicet nulli innocenti malum inferatur, ſecundũm illud præceptum Ioannis militibus præſcriptum, *neminem concutiatis, nulli calumniam*
B *faciatis, contenti eſtote ſtipendijs veſtris.*

Quarta, & vltima conditio eſt, intentio bona, vt ſcilicet fiat ob pacem, & bonum publicum, non autem ad Imperium dilatandum. Sic ait Aug. epiſt. 207. quæ eſt ad Bonifatium comitem. *Pacem* (inquit) *debet habere voluntas, bellũ neceſſitas, vt liberet Deus neceſſitate, & conſeruet in pace. Non enim pax quæritur, ut bellum geratur, Sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Eſto ergo in bellando pacificus, ut eos quos expugnas, ad pacis unitatem uincendo perducas.* Et lib. 22. contra Fauſtum cap. 74. *Nocendi* (inquit) *cupiditas, ulciſcendi crudelitas, impaccatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia, hæc ſunt quæ in bello iure culpantur.* Eſt tamen differentia inter has conditiones, quoniam ſi duæ priores deſint, vel altera earum, bellum redditur iniuſtum, & ex utraque parte ad reſtitutionem obligans. Verbi gratia, ſi quis carens publica auctoritate, aut magna cauſa, excitet bellum contra alios, tenetur ad reſtitutionem omnium illo bello perceptorum parti læſæ; ſi verò duæ poſteriores conditiones deſint, indicentes bellum peccabunt mortaliter, ad nullam tamen reſtitutionem tenebuntur. Quoniam non agunt contra iuſtitiã. Sicut in ſimili, ſi Iudex aliquem præten-

Quarta conditio belli, vt ſit intẽtio bona.

D. Aug.

In bello quæ culpentur.

prætenſum homicidam ad triremes vel patibulum damnet; ſi hoc facit ſine iuſta cauſa, peccat contra iuſtitiam, & tenetur ad magnam reſtitutionem hæredibus faciendam; ſi verò hoc faciat ex iuſtitia, ſed cum liuore, tunc peccabit mortaliter, ad nullam tamen tenebitur reſtitutionem. C

Bellū gerens quando tenetur ad reſtitutionem.

In aliquo verò caſu, deficiente quarta, vel tertia conditione, tenetur bellum gerens ad reſtitutionem, non quidē illi contra quem pugnat; *ſed ſuis proprijs ſubditis, ratione intereſſe, & damni ex tali bello perpeſſi*. Ex offitio enim tenetur Princeps, vel publica auctoritas, proprio ſubditorum commodo conſulere. Et niſi ſuum officium expleat, latrones, graſſatoresque puniendo, ad damnorum ſubditis illatorum reſtitutionem tenetur. Hinc eſt, quòd cùm alia uia quàm per bellum rem componere poteſt; tenetur (bellum indicendo) ad omnium, & ſingulorum reſtitutionē. Quia quod ex offitio erga ſuos facere tenebatur, non effecit. Similiter ſi iuſta cauſa intercedat, maius tamen malum eſt quod Reipublicæ ex bello prouenit quàm ſit cauſa propter quam bellum aſſumitur, tunc (bellum inferendo) ex iuſtitia ad reſtitutionem tenetur, tanquam malus Procurator ſubditorum: præcipuè cùm eos ad prœliandum compellit: ſecus autem ſi ſubditi ſe vltrò ad præliandum offerunt. D

Nota.

SECVNDVM DVBIVM.

Quæ auctoritas ſit neceſſaria ad indicendum bellum?

Henric.
Caſtro.
Duplex poteſtas belligerā, perfecta & imperfecta.

TRACTANT de hac re Scholaſtici in 4. diſt. 15. & Summiſtę verbo, Bellum. & Henricus quodlib. 15. q. 15. Caſtro lib. 2. de iuſta hæreti punitio. c. 14. & Couar. in relect. ſuper regulam, peccatum par. 2. §. 9. & ſequentibus.

Eſt autem duplex poteſtas publica, altera imperfecta, dependens, & ſubordinata, quæ aliam ſuperiorem recognoſcit, puta Comites, Duces, & Marchiones in Regno Neapolitano, & in alijs Italiæ, Hiſpaniæ, Galliæque regnis: Altera verò perfecta, quæ nec dependet ab alia ſuperiori, nec ad illam recurrit, qualem habent Reges omnes, & Reſpublica Venetorum, necnon aliqui Comites, & Duces, vt Florentiæ, Ferrarię, & Mantuæ, qui nulli in-

Mouere prælia qui poſſint.

tem-

A temporalibus ſubſunt. & ex conſuetudine antiqua huius rei pacificam habent poſſeſſionem. Hæc diſtinctio eſt Caietani.2.2.q.40.art.1.dubio. 1. & Magiſtri Franciſci à Victoria in ſua relectione de iure belli, numero 2. 3. & 4. & Caſtri,lib.2.de iuſta hæreticorum punitione cap. 14. & eſt communiſſima. Qua ſuppoſita,de bello tam aggreſſiuo, quàm defenſiuo loquendo, ſtatuimus ſequentes concluſiones.

Caiet. Victori. Caſtro.

Prima concl. Reſpublica imperfecta non expectata Principis auctoritate poteſt vti bello defenſiuo.

Prima concluſio. Princeps, & Reſpublica imperfecta, non expectata ſupremi Principis facultate, poſſunt vti bello defenſiuo aduerſus hoſtes. Hæc concluſio eſt communi omnium Theologorum,& Iuriſperitorum conſenſu recepta: & ratio eſt. Quoniam iure naturali, quælibet perſona habet auctoritatem ſe tuendi, cùm liceat vim vi repellere; ergo multo magis id licebit cuicunque quantumuis imperfectæ Reipublicæ; cùm commune bonum ſit excellentius,& vniuerſalius.

Secunda concluſio. Reſpublica imperfecta, non expectata Principis auctoritate non põt mouere prælium aggreſſiuum.

Secunda concluſio. Imperfecta Reſpublica,non poteſt committere aggreſſiuum bellum, ſine ſupremi Principis auctoritate. Ratio eſt.

Probatur primò.

B Quoniam ita ſe habent duo imperfecti Principes inter ſe,in ordine ad ſupremum Principem, ſicut duo conciues in ordine ad ſuum Iudicem; ſed iſti non poſſunt eſſe in alterutrum aggreſſores,ſed debent ad ſuperiorem ſeu Iudicem confugere,ergo. Probatur antecedens. Quoniam ij etiam duo Principes,habent ſuperiorem apud quem ſuam poſſint cauſam terminare.

Secundò.

Probatur etiam. Quia committens taliter bellum, facit iniuriam Principi,quoniam vſurpat ſibi auctoritatẽ eius, quæ eſt indicendi offenſiuum bellum.

Tertiò.

Tertiò probatur. Quoniam ſi vnuſquiſque offenſiuum bellum inire vellet, vergeret in maximam Vniuerſitatis perniciem.

Quartò. D. Tho.

Quartò,& vltimò. Quia bellum aggreſſiuum eſt ſupremus actus Iuſtitiæ vindicatiuæ, ſed vt docet D. Thom. 2.2.q.108.art. 1.& ibidem Caietanus, actus conſumatus vindicatiuæ Iuſtitiæ ſolùm habentibus publicam auctoritatem conuenit,ergo. Ex quo ſequitur,quòd D. Thom. Principes imperfectos, & Reſpublicas imperfectas (vt optime notauit Caietanus) inter priuatas perſonas comprehendit.

Tertia concl.

Tertia concluſio. Quæcunque Reſp. perfecta, ſiue ipſius

ſius Princeps, poteſt aggreſſiuum bellum contra hoſtes indicere, & gerere. C

Reſpublica perfecte, poteſt aggreſſiuum bellũ cõtra hoſtes indicere.

Probatur primò. Quoniam illud bellum multoties eſt iuſtum, & neceſſarium, ergo hæc Reſp. vel Princeps poteſt illud gerere.

Probatur primo

Secundo

Probatur ſecundò: Quoniam Reſpublica cum iniuriá patitur, poteſt ab hoſtibus debitam ſatisfactionem exigere; ſed nulla alia via reſtat id faciendi niſi per bellum aggreſſiuum, ergo. Maior patet. Quia aliàs non eſſet perfecta Reſpublica: minor verò probatur. Quia nulli eſt ſubiecta in temporalibus, ad quem recurſum poſſit habere.

Tertio. D. Tho.

Tertiò, ex D. Thom. 2.2.q.108.art.2. Quoniam quælibet Reſp. habet inclinationem naturalem ad remouenda impedimenta, & nocumenta; ſed hæc remouentur per bellum ergo. Quòd ſi quis dicat, hoc etiam valere in imperfecta Republica, Reſpondemus; Quòd verum quidẽ eſt, imperfectam Remp. remouere ſua nocumenta, ſed cùm habeat ſuperiorem per quem illa remouere poſſit, nõ remouet ea, niſi ſuperiore approbante. at verò quia perfecta Reſpublica non habet ſuperiorem; ideò ipſa ex ſe, ſe ipſam vindicare poteſt. B

Nota.

Quarta cõcl.

Quarta concluſio. Princeps, vel Reſp. perfecta quæ paſſa eſt iniuriam, eſt verè Iudex illius Principis qui intulit iniuriam. Probatur concluſio ratione, & auctoritate.

Princeps. l Reſpublica perfecta quę paſſa eſt iniuriã, eſt iudex illius qui intulit iniuriam.

Probatur primò.

Et Primò. Quoniam (vt diximus) bellum eſt ſupremus actus Iuſtitiæ vindicatiuæ; ſed talis actus ſemper pertinet ad verum Iudicem, ergo talis eſt ille Princeps.

Secundò. ex D Aug.

Secundò probatur ex Auguſtino, qui lib. 6. quæſtionum in Ioſue cap. 10. bella iuſta vocat, cùm Princeps ſuæ Reipublicæ iniurias vlciſcitur. & 4. Reg. cap. 25. Nabuchodonoſor grauiſſimè puniuit Sedechiam bello captum, & filios eius. Quod factum narrans ſcriptura dicit: *loquutus eſt cum eo iuditium*, vel vt alia littera habet, *iuditia*. Quibus verbis apertè colligimus, officium Iudicis eſſe, ſuorum ſubditorum cauſas videre, & à Principibus alijs, iniurias ipſis factas, iudicare, & vindicare.

4. Reg. 25.

TER-

A

TERTIVM DVBIVM.

An exiſtente cauſa dubia, licitum ſit Principi indicere bellum, & militibus præliari?

DVPLICITER poteſt hoc quæſitum intelligi. Primò. An is qui dubitat de iuſtitia cauſæ, manente dubio in eius conſcientia, licitè poſſit pugnare? Et in hoc ſenſu dicimus cum Adriano in 4. in materia de reſtitutione, & bello, & quodlib. 2. q. 1. art. 2. manente huiuſmodi læſa conſcientia, nullo modo licere præliari. Quoniam nunquam licet agere id de quo dubitatur, an ſit peccatum mortale, capite per tuas, 2. de ſimon. & cap. fi. de præſcript. arg. cap. dubius, de hæret.

Titulus quæſtionis vanus.

Adria.

Nunquam licet agere contra conſcientiam.

Sed Adrianum reprehendit Magiſter Victoria in ſua relectione de iure belli num. 31. eò quòd putauerit Adrianus, quòd ſi ego dubito, an bellum mei Principis ſit licitũ, & iuſtum, & an cauſa ob quam ſit bellum ſit iuſta, ſtatim B ſequatur, quòd etiam dubitem, vtrum liceat mihi ire ad hoc bellum necne.

Victoria Adrianum carpit, & benè.

Et reuera benè Victoria in hoc Adrianum carpit. Quoniam, licet Victoria etiam concedat non eſſe quid faciendum contra dubium conſcientiæ, & ſi cum illo dubio id agit, peccat mortaliter; non tamen ſequitur; dubito an ſit iuſta cauſa belli huius, ergo etiam dubito, an liceat mihi in eo militare, & præliari: imò ſequitur totum oppoſitum. Si enim dubito an bellum ſit iuſtum, ſequitur, licere mihi ad mei Principis imperium militare. Quoniam inquirere iuſtitiam cauſæ, ſpectat ad eum, & non poteſt, nec debet ſemper reddere ſubditis belli cauſas, atque rationes.

Modernus auctor reprehenditur.

Et quidam modernus Auctor in ſuis prælectionibus de bello, dum Adriani dictum ſequitur dicit, non ei placere Victoriæ in Adrianum reprehenſionem. Quoniam (inquit) ſi ideò milites pugnando peccarent, quoniam ſcientes cauſam belli eſſe iniuſtam nihilominus militarunt, ergo ſimiliter, cùm dubitet miles, an Princeps in eo bello habeat cauſam iuſtam necne, eo ipſo dubitat an ſibi ſit licitum pugnare in eo.

Sed reuera Doctor hic, malè Victoriam reprehendit. Quoniam licet huic militi dubium ſit, vtrum ſuus Prin-

ceps in committendo illo bello, habeat cauſam iuſtam, vel non; non eſt tamen ei dubium, illum eſſe ſuum Principē, cui (niſi ei expreſsè conſtiterit de peccato mortali in eo quod præcipit) obedire licet, imò tenetur. Quod patet clariſſimè ex D. Auguſtino, lib. 22. contra Fauſtum cap. 75. & refertur à Gratiano 23. q. 1. cap. *quid culpatur*. Vbi docet, Quòd vir iuſtus, etiam ſi militet ſub Rege ſacrilego, benè poteſt (illo iubente) bellare. *cui* (inquit Auguſtinus) *quod iubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum certum eſt, vel vtrum ſit, certum non eſt: ita vt fortaſſe reum faciat Regem iniquitas imperandi; innocentem autem militem oſtendat ordo ſeruitutis*. Hæc Auguſtinus. C

Nota.
D. Aug.

Et confirmatur in matrimonio. Nàm ſi quis dubitet de validitate, aut impedimento eius, ſtante illo dubio, etiã ſi non poſſit petere; poteſt tamen, & debet petenti debitũ reddere, vt dicit tex. in cap. Inquiſitioni, de ſententia excõmunicationis, & cap. Dominus, extra, de ſecundis nuptijs. Atque ita miles, etiam ſi dubitet de cauſa belli ſui Principis; tenetur tamen ei debitum ſuæ obedientiæ reddere, & militare ad præceptum eius.

Aduerte in materia de matrimonio.

Adrianus autem IIII. de præſcriptio. exiſtimauit, illicitum eſſe coniugi de matrimonio dubitanti, non ſolùm petere; ſed etiam reddere debitum: ea præcipuè ratione. Quoniam nemini licet ſibi vendicare rem quam dubitat eſſe ſuam, nec ſi eam poſſideat, retinere: & ideò coniux dubius, periculo fornicationis ſe exponeret tam reddendo, quàm petendo. Et ad prææallegata iura reſpondens dicit, illa tantùm in foro exteriori vim habere. Sed (vt optimè notauit Sotus in 4. diſt. 27. q. 1. art. 3. & in eodem 4. q. vnica art. 5. & in 4. de Iuſtitia, & iure li. 5. art. 4.) fallitur Adrianus. Clarè enim in illis Canonibus dicitur, *quòd ſi dubitatio ſit leuis, ad conſilium Paſtoris, ſcrupulum deponat: ſi verò tanta ſit tamq; probabilis, vt in ea ſemper ipſius animus hæreat, tunc reddat, ſed non petat*. Et quidem in foro interiori procedere has diſtinctiones, conuincitur ex eodem canone, dum in eo dicitur; *quòd ſi leuis eſt ſuſpitio, deponat:* quod profectò in interiori foro locum habet. Ratio verò Adriani de poſſeſſione, contra ipſum optimè retorquetur. Conditio enim poſſidentis etiam dubia (dummodo bona fide habuerit ingreſſum ad eam) facit rem ſuam, donec publico Iudicis decreto, non ſua declaretur. Sotus verò, illud dictum Canonum, *quòd (hoc dubio manente)* D

Adriani dictum.

Ratio dicti.

Sotus Adrianũ reprehendit.

Ratio Adriani contra ipſum retorquetur.

Soti moderatio ad dictũ canonis.

A *niente) non poſſit debitum petere ab alio coniuge*, ſic moderatur, ut ſit intelligendum, quandiu coniux prudenter de matrimonio dubius erit. Si autem facta diligenti indagine per aliquod tempus, & cum debitis diligentijs, non conſtiterit de veritate illorum impedimentorum; tunc non modò poteſt reddere, ſed etiam petere; cùm iam ſit in rei poſſeſſione. In quem ſenſum corrigit etiam dictum Scoti in 4. diſt. 36. q. 1. dum ait, *Quòd quando coniux non poteſt tollere conſcientiam quam habet, an alter verè conſenſerit, mortaliter peccat reddendo debitum; quia fornicatur, & iterum mortaliter non reddendo, cùm exponat ſe periculo peccati mortalis.* Hoc enim eſſet in perplexitatem inexplicabilem illum conijcere, quod eſt inconueniens. Nam ſufficienti facta indagine, tenetur deponere conſcientiam inclinando in poſſeſſionem. Quare marito neganti conſentire, in eam potius partem inclinandum eſt, quòd mentiatur, ſi conuincatur vxor credere. Quocirca tunc vxor non eſt perplexa, ſed debet reddere, & pōt petere debitum. Dictum Scoti corrigitur.

In huius rei intelligentiam, Nauarrus in ſuo Manu. cap. 22. num. 54. & c. 23. nu. 82. & c. *Si quis autem*, de pœnit. diſtin. 7. num. 8. inquit, *quòd rationes quæ dubium hominem reddere poſſunt, perpendendæ ſunt. Poſſunt enim eſſe tantæ, vt credere teneatur, & perinde ſe debet habere, ac ſi ſciret; & poſſunt eſſe tam leues, & tenues, vt ad nullum effectum credere debeat. & tam mediocres, vt & credere debeat, ad effectum non exigendi, et non ad effectum non reddendi.* Nauar.

B

C

Quòd ſi quis dicat, illum qui facit contra dubium peccare; Reſpondeo cum Soto in 4. diſt. 27. quòd agere contra dubium ſpeculatiuum, non eſt peccatum, benè quidem contra dubium practicum. Vnde cùm quis ſpeculatiuè dubitat, an illa ſit coniux ſua, non inde ſequitur, quòd dubitet reddendum eſſe debitum, quod eſt dubium practicum. Sic etiam dicimus in bello. Quoniam quando miles ſolùm ſpeculatiuè dubitat de iuſtitia belli, non ſequitur, ipſum peccare, operando, & militando. Dubium enim ſpeculatiuum non obligat in conſcientia, cùm aliàs homo ſit certus practicè, quòd non peccat obediendo Principi ſuo, militando, & præliando. Nota cum Soto, eſſe quidē peccatū agere contra dubiū practicū, non autem contra ſpeculatiuū. Dubium ſpeculatiuū non obligat in cō ſcientia.

Alter ſenſus quæſtionis eſt. An cùm non omninò conſtat de iuſta cauſa belli, poſſint ij ad quos pugnare pertinet, deponere conſcientiam, ſupponentes eam eſſe iuſtam, & hoc modo liceat eis pugnare? Alter ſenſus quæſtionis.

Triplex eſt genus hominum bellatorum.

Et in hoc ſenſu reſpondemus, tria hominum genera diſtinguendo. C

Primum.

Primum enim eſt Princeps qui bellum gerit, vel is cuius auctoritate bellum geritur.

Secundum.

Secundum ſunt milites ſui ſubditi, vel ij qui ſub ſtipendijs continuis alicuius Regis ſunt, tam tẽpore belli, quàm pacis. Hi enim tanquam ſubditi iudicandi ſunt, vt vult Caiet. verbo, Bellum, parte 2. & Nauar. in ſumma cap. 15. numero 15.

Tertium.

Tertium, & vltimum genus, ſunt alij externi, ſpontè ad eum iuuandum venientes, vel qui tunc ſtipendio ad militandum conducuntur. Quibus poſitis, dico quatuor.

Primum dictum.

Primò dico. Quòd Princeps, non poteſt bellum gerere, niſi prius ei conſtet de iuſtitia ſuæ cauſæ. Et ideò non excuſatur ex ignorantia inuincibili, niſi prius ad iuſtitiam cauſæ dignoſcendam, magnam adhibeat diligentiam. Probatur.

Ratio dicti.

Quoniam ſi hoc requiritur in quolibet Iudice ad iudicandas particulares ſubditorum cauſas, multò magis requiritur ad gerendum bellum.

Confirmatur.

Et confirmatur. Quia Princeps in hoc bello, non eſt ſuperior nec inordinarius Iudex alterius Principis, aut Reipublicæ inferẽtis malum, niſi per accidens in hac tantùm cauſa, in qua eum iudicat. D
cùm autem ſit Iudex in propria cauſa, facillimumque ſit ipſum errare; ideò maximè diſcutere debet belli cauſam, atque iuſtitiam. Et præcipuè quoniam in bello coniuncta ſunt tot mala, & incommoda contra innocentes.

Princeps belli non eſt ordinarius Iudex alterius Principis contra quem bellum mouet.

Secundum dictum.

Secundò dico. Loquendo de militibus qui ſunt ſubditi Principi bellanti, vel de ſtipendiatis continuò, etiam tempore pacis ad bellica exercitia; eos poſſe militare, & ſequi Principem, etiam ſi dubitent de ſui Principis iuſtitia in illo bello.

Probatur primò.

Probatur. Primò, quoniam non pertinet ad milites cauſas bellorum examinare, ſed hoc eſt proprium munus Principum.

Secundò.

Secundò. Quia in dubijs tutior pars eſt eligenda, vt ait Clemens III. in cap. ad audientiam, extra, de homicidio; ſed tutior pars eſt, ut milites ius ſui Principis ſequantur, ergo.

Tertiò.

Prædicator non põt prædicare quidquid ei præcepit etiã Inquiſitor, niſi prius examinet illud, ſi ſit verũ vel non.

Tertiò. Quoniam Prædicator, non poteſt nec debet prædicare aliquid de quo dubitat an ſit ſana doctrina nec ne, etiam Inquiſitore ſic uolente, & iubente, Præco verò poteſt liberè clamare illud Inquiſitoris edictum. Ratio eſt. Quo-

A Quoniam Prædicatoris munus eſt examinare, vtrum doctrina ſit bona,nec ne: Præconis autem non,ſed ſuum tantum officium eſt, indifferenter ædicta publicare.Ergo etiá non conuenit militi iudicare de belli iuſtitia, quod eſt munus Principum; ſed ſufficit ei in dubia cauſa (cùm tamen quod præcipitur, vt diximus, non fuerit clarè contra Dei præceptum) ad iuſſum ſui Principis præliari. Benè quidem milites conſiliarij illius Principis,id magna diligentia examinare tenentur: Eorum enim partes ſunt,belli, eiuſque cauſæ iuſtitiam,inquirere, & examinare. Quod quidem eſt omnium Theologorum communi ſententia receptum.

Præco verò nō tenetur examinare ædictum publicandum,vtrū ſit bonum.

Milites Conſiliarij tenētur examinare cauſam belli ſui Principis.

Tertiò,loquendo de militibus aduentitijs, vel tunc ſtipendio conductis qui non ſunt præliantis Principis ſubditi,dicimus cum Caiet.in ſua ſumma verbo bellum, *ipſos nō poſſe præliari, niſi prius eis conſtiterit de Iuſtitia cauſæ illius Principis,omni dubio excluſo.*

Tertiū dictū. Caiet.

Probatur primò. Quoniam iſti milites non ſunt ſubditi,neque tenentur obedire illi Principi: atque ita non præliando,illi nulam irrogant iniuriam. Ex alia autem parte, B ſi præliantur, exponunt ſe maiori periculo inferendi alijs iniuriam.

Probatur primò.

Secundò. Quoniam vt habetur in 6.de regul.iuris regula 19. *non eſt ſine culpa, qui rei quæ ad illum non pertinet, ſe inijcit*; ſed illud bellum non pertinet ad huiuſmodi milites,ergo imputatur illis ad culpam. Si verò cauſa belli alicuius Principis fuerit dubia, tunc milites aduentitij extranei qui mittuntur à ſuo Principe, in adiutorium alterius, poſſunt præliari. In hoc enim non tenentur iuſtitiam illius belli inquirere,ſed ſufficit eis,ſi in dubio illo,ſuū Principem mittentem eos ſequantur, cui obedientes, benè faciunt in illo.

Secundò.

Qui milites non teneātur quærere belli iuſtitiam.

Quarto dico. Quòd ſi milites ſunt certi,quòd Princeps ſit dubius de Iuſtitia ſuæ cauſæ, tunc neque etiam proprij ſubditi ei obedire tenentur, nec debent.

Quartum dictum.

Probatur. Quoniam (hac certitudine ſtante) bellum illud eſt iniuſtum,ergo. Ex his omnibus ſequuntur duo corollaria.

Probatur.

Primum eſt. Quòd ſi miles dubitat de iuſtitia belli,nec ſcit etiam cauſam iuſtitiæ illius,non tenetur inquirere, ſed præſumere ſuum Principem eſſe Chriſtianum, nulli iniuriam inferentem,nec præcipientem niſi iuſta;atque ita tenetur

Primum corollarium.

netur ei obedire, ut ait Magiſter Victoria, in ſuá relectione de bello, num. 25. & Syluester verbo, Bellum primò, q. 9. concluſ. 4. & Caiet. ibidem. C

Secundum co ſollarium.

Secundum quod ſequitur eſt. Milites, animũ ad quodcunque bellum paratum habentes, non diſcernẽdo eorum iuſtitiam, vel iniuſtitiam, eſſe in ſtatu peccati mortalis, nec abſolui poſſe. Si verò ſint parati ſequi tantùm bellum iuſtum, tunc poſſunt bella gerere ſine ſcrupulo.

Probatur.

Probatur hoc. Quoniam aliàs omnes milites eſſent in ſtatu peccati mortalis.

Nota cauſam iuſtam alicuius belli.

Aduertendum tamen eſt in hac materia. Poſſe eſſe, vt cauſa principalis belli dubia ſit; ſit tamen alia cauſa ſecundaria, ſufficiens ad indicendum bellum. Verbi gratia. Si dũ manet controuerſia principalis dubia inter aliquos Principes, & alter eorum nolit ſeruare ea quæ in cauſa dubia ſeruari debent, vt ſi ſibi illa vi vſurparet id de quo eſt dubium, tunc eſſet cauſa iuſta belli. Sed aduertendum eſt benè hanc ſecundariam cauſam ob quam (ut diximus) bellum inferri poteſt, debere eſſe grauem? D

QVARTVM DVBIVM.

An milites, & Principes ex ignorantia pugnantes in bello iniuſto, peccent, & teneantur ad reſtitutionem?

Primum dictum.

In Principe mouente bellum, rariſſimè eſt ignorantia culpabilis ſi faciat quod in ſe eſt.

CIRCA cuius reſolutionem quatuor dicenda ſunt.

Primùm. Quòd in Principe mouente bellũ, rariſſimè eſt ignorantia culpabilis, ſi faciat quod in ſe eſt; ſi verò non faciat, rariſſimè inuenitur ignorantia inuincibilis. hoc dictum probatur. Nam Princeps tenetur, antequam indicet, vel moueat bellum, cõſiderare per ſe, & per alios cauſam, & iuſtitiam belli, cæteraque alia facilliora media ad rem componendã intentare. Quibus peractis, ſi bellum indicitur, & eſt cauſa iniuſta, eſt ignorantia inuincibilis. Quamuis poſtea inueniat cauſam eſſe iniuſtam; quam tamen antea ſui Conſiliarij dixerunt eſſe iuſtam, & ipſe ita putabat. Si verò ſit cauſa, & illa media inquiſitionis non adhibuit nec fecit quod in ſe erat, eſt in Principe ignorantia culpabilis.

Secundum dictum.

Secundum dictum ſit. In milite rariſſimè eſt ignorantia

A tia culpabilis, quamuis eſſe poſſit. Non enim (vt ſuperius diximus) tenetur ipſe ſcrutari cauſas iuſtas belli; ſed debet ſuam conſcientiam credere Principi, cùm non conſtat eſſe expreſsè malum. In milite rariſſimè eſt ignorantia culpabilis.

Tertium dictum. Tam miles, quàm Princeps, in bello iniuſto ex ignorantia culpabili pugnantes, peccant mortaliter, & tenētur ad reſtitutionem, tam ablatorum, quàm damnorum illatorum. Hæc eſt communis, & probatur. Tertium dictum. Tam Princeps quàm miles in bello iniuſto ex ignorātia culpabili pugnātes, peccant mortaliter.

Quoniam peccant contra iuſtitiam mortaliter, quia nō excuſantur per ignorantiam culpabilem à peccato iniuſtitię, ergo tenētur ad reſtitutionem. Etenim cauſæ quæ nō excuſant à peccato iniuſtitiæ, non excuſant à reſtitutione. Ratio dicti.

Præthereà, ſi pugnant apertè cognita iniuſtitia belli, tenētur ad reſtitutionem, ergo ſi pugnant non cognita iniuſtitia ex ignorātia culpabili, tenētur etiam ad reſtitutionem, probatur conſequentia. Quoniam ignorantia culpabilis non liberat à peccato mortali, nec mutat ſpeciem ſed minuit tantùm illud ut non ſit tam graue.

Quartum dictum. Ignorantia inuincibilis, excuſat à peccato; non tamen in totum à reſtitutione. Quòd excuſet à peccato, habetur in cap. finali de iniurijs, & damno B illato. Ideò enim inuincibilis ignorantia appellatur, eò quòd non ſit inuoluntate hominum: peccatū autem non eſt niſi cùm eſt uoluntarium. Secunda autem pars dicti, quòd ſcilicet non ſit immunis in totum à reſtitutione, patet. Quoniam dum manet in illa bona fide, & ſi non obligatur ad reſtitutionem; ſi tamen decidit ab illa, & cognoſcit cauſam fuiſſe iniuſtam, ſtatim ſubſequitur obligatio ad reſtitutionem. Et quidem ſi habeant in ſpecie illa quæ acceperunt, debent illa reſtituere, vel alia eiuſdem valoris (ſi illa non habeant) etſi ſciant illos à quibus abſtulerunt, reddant illis, ſi verò neſciunt, dent pauperibus. Vel ſi non retinent res eaſdem, debent reſtituere ea in quibus facti ſunt ditiores. Damnorum verò illatorum, non tenentur ad reſtitutionem, ea enim bona fide fecerunt. Hoc dictū docet Syluester, verbo, bellum 1. q. 9. concluſ. 3. & 4. & q. 10. & fuſius verbo, Reſtitutio 3. q. 6. & 7. Item Victoria in præcitata relectione de iure belli, num. 33. & Soto lib. 4. de Iuſt. & iure q. 7. art. 2. & nouiſſimè Bañes 2. 2. quæſt. 40. ar. 1. dubio 7. Quartum dictum. Ignorantia inuincibilis excuſat à peccato, non tamē in totum à reſtitutione. Ratio dicti. Syluest. Victoria. Sotus. Bañes.

An autem quilibet miles reſtituere teneatur totū damnum, dicendum eſt ſicut & in furto. Nam cùm miles videt Quantum reſtituet miles ex damnis in bello illatis.

det ex eius præſentia, vel auxilio non maius inferendum C
eſſet damnum, quàm ſi ipſe non fuiſſet, tunc tantùm tenetur reſtituere id quod ipſe abſtulit, vel in quo factus eſt ditior, & locupletior. Ita Syueſt. dicta q. 10. concluſ. 6. & verbo Reſtitutio 3. q. 6. & Gabriel q. 4. art. 3. dub. 6. & Adria. q. de reſtitutione.

Syueſt. Gabr. Adria.

QVINTVM DVBIVM.

An milites pugnantes ſine licentia Principis, peccent mortaliter, & teneantur ad reſtitutionem?

Ratio dubij.

RATIO dubitationis eſt. Quoniam Chriſtiani milites, bellantes cōtra infideles, Mauros, vel Turcas, ſi quid comprehendunt, tantùm abeſt vt ab aliquo ad reſtituendum cogantur, quin potius laudantur ab omnibus, ergo ſignum eſt eos benè feciſſe. Circa quod tria dicenda ſunt. D

Primū dictū. Milites ſine licentia Principis pugnantes, peccant mortaliter, ſed nō tenentur ad reſtitutionem.

Primum eſt. Milites ſine licentia Principis pugnantes, peccant mortaliter, ſed non tenentur ad reſtitutionem, cū rem aliquam capiunt, & domino cuius illa erat, reſtituūt. Si enim aliquod Chriſtianorum Oppidum à Turcis poſſideatur, milites Chriſtiani qui propria auctoritate, bellum mouentes illud iterum capiunt, peccant quidem mortaliter, quia contra ordinem iuris agunt, cùm ſine publica auctoritate id faciant; non tamen tenentur ad reſtitutionem eis à quibus abſtulerunt, ſed illi domino cuius prius illud Oppidum erat. Sicut in ſimili, ſi quis ab iniuſto poſſeſſore rem ſuam vi auferat, peccat quidem mortaliter, non ſeruato iuris ordine, ſi alias pateat recurſus ad ſuperiorem, vt ait Sotus lib. 5. de Iuſt. & iur. q. 3. art. 3. non tamen tenetur ad reſtitutionem.

Nota quibus reſtituere tenentur.

Secundum dictum. Milites priuata auctoritate Oppida vaſtātes, tenentur ad reſtitutionem.

Secundum dictum eſt. Milites damna (priuata auctoritate) inferentes, oppida deuaſtantes, ac incendentes &c. tenētur ad reſtitutionem omnium damnorum illatorum.

Ratio dicti. D. Tho.

Ratio eſt. Quoniam ea quæ iniuſtè ablata ſunt neceſſariò reſtituenda ſunt, atqui huiuſmodi milites, propria auctoritate damna inferunt, ergo tenentur reſtituere. Imò, ut optimè dicunt D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 66. artic. 8. ad 2. *auferentes auctoritate priuata bona infidelium, committunt*

rapinam,

A *rapinam, & tenentur ad reſtitutionem*. De qua te legendus eſt Magiſter Victoria, in ſua relectione, nu. 53. & Syluest. verbo, Bellum 1. q. 10. vbi addit vnum. Quod ſi lata eſſet excommunicatio contra deuaſtantes, vel incendentes aliquam Ciuitatem, milites id facientes, talem excommunicationem incurrerent. Quod dictum limitandum eſt, quoad milites Prouinciales, quibus talis excommunicatio nota eſſet, vel eſſe poſſet, atque hoc etiam nõ eſſet propter peccatum præliandi, aut diripiendi illa bona aliorum, ſed propter inobedientiam cenſuræ. Victoria. Syluest. Limitatio dicti.

Tertium dictum. Si adſit voluntas Principis interpretatiua, dum putant milites ex his quæ prius viderunt, illud Principi placere, vel iudicant, quòd etiam ſi nihil dicat, ſi ab eo talem licentiam peterent, verè eam ipſis concederet, tunc ſtante iſta Epicheia non peccant, nec tenentur ad reſtitutionem: tum maximè quando bellum eſt contra infideles, vel hæreticos. Ratio huius eſt. Tertium dictum. Stante uoluntate interpretatiua Principis, non peccant, nec tenentur ad reſtitutionem.

Quoniam Hæretici, vel Infideles, ſunt publici Chriſtianorum hoſtes, ergo huiuſmodi bellum, virtualiter ex Principis licentia procedit per ratihabitionem.

B Bañes dubio 4. loco citato dicit, *quòd milites tenētur renunciare ſuò Principi, omnia bona capta in huiuſmodi bello*, (& locutus fuerat de bello vbi eſt voluntas virtualis, vel interpretatiua Principis) *vt ipſe diſponat ſuo arbitrio de illis, vel donando, vel remittendo, vel retinendo in partem ſatisfactionis iuſti be'li.* Quod confirmat ex facto Abraham Gen. 14. citato ab Ambroſio lib. 1. de Abraham cap. 3. *quòd noluerit accipere ſpolia eorum, ſed omnia ſeruauerit Regi Sodomorum.* Dictum Bañ. Gen. 14. D. Ambrò. Dictum Bañ. non placet Auctori.

Quod dictum (meo iudicio) non eſt verum. Si enim ſupponitur bellum eſſe iuſtum, ratione interpretatiuæ voluntatis Principis; profectò omnia ſaltem nobilia iure belli capta, fiunt occupantis, etiam ſi excedant compenſationem damnorum. Nec Regi ſeruantur omnia, ut patet ex l. *ſi quid in bello*, & l. *hoſtes*. ff. de capti. &c. & cap. *ius gentiū*, diſt. 1. & expreſſius instituta de rer. diuiſ. §. *item ea quæ ab hoſtibus*, vbi dicitur, *quòd iure gentium, quæ ab hoſtibus capiuntur, ſtatim noſtra fiunt: adeò vt etiam liberi homines in noſtram ſeruitutem deducantur.*

Et confirmatur ex ſcriptura. Deutero. enim 25. ubi de Ciuitate expugnanda agitur dicitur; *omnem prædam exercitui diuides, & comedes de ſpolijs hoſtium tuorum.* Deut. 25.

Quòd

Abraham cur Regi Sodomorum, bona in bello capta ſeruauit.

Quòd ſi Abraham ſeruauit bona capta Regi Sodomorum, non ideò hoc fecit, quaſi teneretur, vel quòd aliter nõ poſſet ſua facere quæ cæperat. Conſtat enim potuiſſe eã ſibi retinere, abſque eo quòd Regi ſeruaret. Quod etiam fatetur ipſe Bañes infra art. 1. dub. 10. concluſ. 3. ex Ambroſ. ibidem, vbi ait: *Quòd poterat Abraham ſibi omnem illam prædam aſſumere. quoniam facta erat ſua iure belli*. Quod idem docet D. Tho. 2. 2. q. 66. ar. 8. ad 1. vbi dicit, *eſſe diſtinguendum circa prædam. Quoniam ſi illi qui deprædantur hoſtes, habeant cauſam iuſtam, ſeu bellum iuſtum, ea quæ per victoriam acquirunt in bello, fiunt eorum*. Neque hoc habet rationem rapinæ, quamuis poſſint in acceptione prædæ, iuſtum bellum habentes, peccare per cupiditatem, ex praua intentione, ſi ſcilicet non propter iuſtitiam, ſed propter prædam principaliter pugnent: ſecundùm illud Auguſtini de verbis Domini, *quòd propter prædam præliari, peccatum eſt*.

D. Tho.

Capta in bello iuſto, non habent rationem rapinæ.

D. Aug.

Ex verbis D. Ambr. nõ elicitur præceptum, ſed conſilium.

D. Tho.

Ex verbis autem Ambroſij, non elicitur aliquod præceptum, ſed conſilium, vt capta ſeruentur Regi, *non quidem vt illis fruatur; ſed vt illa diſtribuat militibus*, vt ait D. Th. loco citato.

Nota contra Bañes.

Et idem Bañes, volens probare artic. 1. dubio eo, quòd capta in bello iuſto ſunt militum, adducit eundem locum Ambroſij, quem tamen in cõtrarium ſenſum ſuperius adduxerat: atque ita ſibi videtur contradicere.

Varia lectio circa Ambroſij verba.

Adde quòd eſt etiam varia lectio circa illa verba Ambroſij. Alij enim legunt, *decet*, alij autem *docet*. Diuus enim Thom. in 2. 2. q. 66. art. 8. ſub prælis Romano, anno 1570. Lugdunenſi, anno 1562. & Veneto, anno 1588. habent, *decet*. quod etiam videre eſt 23. q. 5. can. *Dicat aliquis*. Vnde ſtante hac lectione, dicimus eſſe conſilium, non autem præceptum, vt mobilia quæ in bello iuſto capta ſunt, Principi tradantur.

Gloſ.

Nota.

Gloſa in dicto can. dicat aliquis, verbo, Omnia, dicit, videri contradictionem in ſententia Ambroſij, in eo quod dicit, omnia eſſe Regis, cùm paulò ante dixiſſet, omnia eſſe victoris.

Et reſpondit, quòd *Abraham non ſuberat illi Regi, neq; erat de regno illius, & ideò præda erat in ſua poteſtate:* vnde ex illis dedit decimas Melchiſedech. Quòd ſi ſub aliquo militetur, præda tota, eſt Domini, ad diſtribuendum eam ſecundùm perſonarum qualitates. Verùm hæc diſtinctio

nulla

A nulla eſt. Quoniam ſemper præda (etiam ſi militetur ſub proprio Principe.) capientis eſt, neque eam oportet dare domino. Verbum autem illud Ambroſij, *decet*, ſic enim (ut diximus) melius legitur, ſecundùm congruentiam eſt intelligendum.

SEXTVM DVBIVM.

An Princeps poſſit in bello iuſto conuocare infideles in ſuum adiutorium, vel iuuare illos?

TRACTANT hoc dubium, Abulenſis, ſuper 1. Reg. 28. q. 5. & Lyra. ibidem. circa quod dicenda ſunt duo. Abulen. Lyra.

Primum. Quòd ex genere ſuo, ideſt abſolutè & per ſe, non eſt peccatum mortale, in bello iuſto conuocare in auxilium infideles, aut illis auxilium præbere. Ita docet Caiet. in quæſt. 41. artic. 1. 2. 2. & Syluest. verbo, Bellum 1. q. 8. concluſ. 3. & Ioan. Maior, in 4. d. 15. q. 15. Panormit. in cap. quod ſuper, de uoto, & voti B redemptione nu. 15. vbi allegat Orlan. cóſ. 67. & probatur. Primum dictum. Non eſt peccatum ex ſe in bello iuſto conuocare infideles. Caiet. Syluest. Ioan. Maior. Panorm. Orland.

Primò ex factis Scripturę, in qua dicitur multos Reges, extraneorum infidelium auxilio, in ſuis bellis vſos fuiſſe. ſic legimus 1. Mach. 8. Machabæos uiros Sanctos, cum Romanis, qui tunc idòla colebant fœdus, pacemque inijſſe: & cap. 21. *Ionathas miſit tria millia Iudæorum, in auxilium Demetrij infidelis*, & cap. 14. idem fœdus inter Simeonem & Spartianores compoſitum fuit. Probatur primò. 1. Mach. 8. 1. Mach. 14.

Secundò probatur. Licet parare inſidias in bello iuſto, ergo etiam licebit vti tali auxilio. Secundò.

Tertiò. Fidelibus licet bellare ſub Principe infideli, ergo. Tertiò.

Quartò. Licitum eſt, Chriſtianis Principibus auxilium præſtare infidelibus in bello iuſto, etiam ſi bellum agant cótra Chriſtianos, ergo & à fortiori erit licitum Principi uti infidelium auxilio in bellis ſuis. Antecedens verum eſt ex facto Abraham Geneſ. 14. qui præbuit auxilium Regi Sodomorum, & pugnauit contra hoſtes illius. Item ex facto Dauid 1. Reg. 28. & 29. vbi Dauid iuſtus venit in auxilium Achis infidelis, contra Philiſthijm. Quartò. Gen. 14. 1. Reg. 28. & 29.

Quintò. Eſt licitum homini priuato, defendere ſe ab aduer- Quintò.

Sextò. Carolus V. ex cõſilio Theologorum, in bello aduerſus Gallos, vſus eſt militibus Germanis.

aduerſario inuadente, & conuocare inſidelem ad ſui defenſionem, ergo & publicæ auctoritati licebit. C

Sextò probatur ex facto Catholicorum Principum. Carolus enim Quintus maximi Hiſpaniarum Regis Philippi ſecundi Pater, ex conſenſu Theologorum (vt dicitur) in bello aduerſus Gallos, vſus eſt militibus Germanis, qui erant Lutherani infideles.

Imperator item hodiernus, contra Turcas, abſque reprehenſione, hæreticorum auxilio vtitur.

2. Paralip. 16.
2. Paralip. 19.

Verùm aliqua loca Scripturæ huic deciſioni aduerſari videntur. Reprehenditur enim 2. Paralip. c. 16. Rex Aſa, eò quo acciuerit exercitum Benadad Regis Syriæ in auxilium ſui, contra Regem Iſrael. *Stultè* (inquit Hanani Propheta) *egiſti, & propter hoc, ex præſenti tempore aduerſum te bella conſurgent*. Reprehenditur item cap. 19. Rex Ioſaphat, quòd Regi Iſrael impio auxilium præberet: *Impio* (inquit) *præbes auxilium, & his qui oderunt dominum, amicitia iungeris: & idcirco iram Domini merebaris*. Sed dicimus ad litteram, iſtos Reges ideò peccaſſe, & eſſe reprehenſos, quoniam auxilio Domini diffidentes, ſpem ſuã, alter in viribus Regis Syriæ, alter in amicitia cum Rege Iſrael collocauerant. Quod ex eodem ſcripturæ contextu patet intuenti. Ita docent Auguſt. lib. 2. contra epiſt. Parmenia. cap. 18. & D. Chryſoſt. homil. 1. in imperfecto, ſuper Matth. Ambroſ. in oratio. de obitu Theodoſij, & Abulenſis, 2. Paralip. c. 16. q. 17. & cap. 18. q. 47. D

Cur Reges multi conuocando infideles in adiutorium ſui, à domino reprehenſi ſunt.
D. Aug.
D. Chryſoſt.
D. Ambro.
Abulen.

Dauid autem, etſi in aliqua pugna Achis iuuerit; non tamen in omnibus. Quoniam Satraparum Achis conſilio, & murmure ab exercitu vnà cum ſuis depulſus eſt.

Secundum dictum. Vocare in adiutorium infideles ad præliandum per accidẽs & ratione ſcãdali frequenter eſt peccatum. Ratio dicti.

Secundum dictum eſt: Vocare infideles in auxilium ad præliandum, frequenter, per accidens, ratione ſcilicet ſcandali, & aliarum circunſtantiarum, graue peccatum eſt. Infideles enim erga loca ſacra, Virgines, & ſacramenta, ſumma irreuerentia ſacra flocipendentes diſſipant, & profanant: & non ſeruantes iura belli, innumera damna inferunt.

A ## SEPTIMVM DVBIVM.

An liceat bellum gerere contra Hæreticos, titulo hæreſis, vel contra alios, titulo falſæ Religionis?

HÆRETICI negant eſſe illis bellum inferendum, ſicut etiam negant igne eos eſſe puniendos. Sed in hoc, ſint duo dicta.

Primum dictum. Hæreticis ob crimen hæreticæ prauitatis, iuſtiſſimè bellum infertur. Hoc dictum eſt catholicum, de quo videndus eſt Caſtro de iuſta hæreticorum punitione, lib. 2. cap. 14. probatur.

Primum dictum. Hæreticis iuſtiſſimè ob hæreſim bellum infertur. Caſtro.

Primò. Ex Deuteron. 12. Vbi propter receſſum à fide, crudeliſſimum iubetur bellum indici. Poſtquam enim dixit: *quòd ſi receſſerint, & dixerint, adoremus Deos alienos,* ſtatim ſubiungit. *Occides omnes habitatores in ore gladij vſque ad iumenta, & congregabis ſupellectilia, & cremabis illa cum Ciuitate;* ſed iſti hæretici diſcedunt à fide, & cultu Dei, ergo.

Probatur primò. Deut. 12.

B Secundò. Iſti hæretici ſunt rebelles Eccleſiæ, & prælatis, quibus obedire tenentur, ergo. Probatur conſequentia ex Scriptura. Nam 2. Reg. 20. legimus Dauid indixiſſe Bellum Remon, eò quòd feciſſet rebellare ſeruos ſuos.

Secundò. 2. Reg. 20.

Tertiò. Quoniam iſti hæretici, ruperunt fœdus, & pactum cum Eccleſia & Deo, quo ſe in Baptiſmo adſtrinxerant, iuxta illud Hiere. 2. *à ſæculo confregiſti iugum, rupiſti vincula, & dixiſti non ſeruiam,* ergo. Quod confirmatur ex facto Ioram 4. Reg. 3. qui bellum indixit Mezæ Regi Moab, eò quòd ruperat fœdus quod cum Patre ſuo pepigerat.

Tertiò. Hiere. 2. 4. Reg 3.

Quartò probatur ex grauiſſimis Pontificibus id confirmantibus. Nam D. Greg. lib. 1. Epiſtolarum Epiſt. 72. maximè Genadium Exarchum hortatur, vt Donatiſtis bellū moueat, quos nullis vnquam medijs ad veræ Religionis cultum attrahere potuit. Eius verba ſunt hæc. *Sicut excellentiam veſtram in hoſtilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere; ita oportet eam inimicis Eccleſiæ eius, omni viuacitate mentis, & corporis obuiare: quatenus eius ex vtroque triumpho magis, ac magis eniteſcat opinio, cum & forenſibus bellis, aduerſarijs Catholicæ Eccleſiæ vehementer obſiſtis, et Eccleſiaſtica prælia, ſicut bellatores*

Quartò. D Greg. Platina. Varij qui hæreticos perſequuti ſunt.

tores Domini fortiter dimicatis. Notum eſt enim hæreticæ Religionis viros, ſi eis (quod abſit) ſuppetit nocendi licentia, contra Catholicam fidem vehementer inſurgere, quatenus hæreſeos ſuæ venena ad tabefacienda (ſi ualuerint) Chriſtiani corporis membra transfundunt. Cognouimus enim eos contra Eccleſiam Catholicam, Domino eis aduerſante colla ſubrigere, & fidem velle Chriſtiani nominis inclinare. Sed eminentia veſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Hæc Greg. Et paulo poſt, Deum orat, vt ad huiuſmodi bellum gerendum, ille Gennadius ſit fortis, ſic inquiens. *Perſoluentes præterea Paternæ charitatis affectum, Dominium petimus, quo brachium veſtrum, ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram zelo fidei, velut mucronem gladij vibrantis exacuat.* Hæc ille. C

Innocentius rurſus Tertius, Chriſtiana ſanctitate repletus (referente Platina in vita eius) poſt quam contra Albegenſes hęreticos Gallos, media omnia tentauit, vt eos ad ſanam mentem, Chriſtique fidem reduceret, tandem à ſpe conuerſionis eorum cadens, bellum contra eos inchoauit; quod poſteà Honorius Tertius ſucceſſor eius, non minori diligentia, totis viribus proſequutus eſt. D

Æneas rurſus Syluius, lib. I. de origene Bohemorum refert, Legatum Pontificis Cardinalem Sancti Angeli curaſſe, vt contra Huſſitas bellum gereretur.

Probatur quintò. Quoniam ſi iuſtè vnus hæreticus propter hæreſim occiditur, poterit etiam eorum multitudo propter eandem cauſam per bellum occidi, & exterminari.

Secundum dictum. Hæretico nō poteſt bellū indici, donec fuerit ab Eccleſia ut talis declaratus. Probatur.

Dico ſecundò. Non poſſe bellum hæretico indici, donec fuerit ab Eccleſia hæreticus declaratus. Hoc dictum eſt omnium conſenſu receptum. Probatur, ex cap. *cum ſecundum leges*, de Hęreticis, vbi habetur, non poſſe Principem ſęcularem priuare hęreticos bonis tēporalibus, quouſque eſſe tales declarentur per poteſtatem Eccleſiaſticā, ergo multò minus poterunt priuari vita, nec per conſequens indici eis bellum.

Tertiū dictū. Poſt declarationem factā hæreſis, pōt quicunque Princeps hæreticum bello petere.

Dico tertiò. Poſt declarationem hæreticę prauitatis, non poteſt à quocunque Principe bellum hęreticis indici indifferenter; ſed tantùm ijs, qui ſubſint eorum dominio: hos enim benè poteſt ſuus Princeps vaſtare; alios autem non, ſine Pontificis facultate. Pontifex enim poteſt Re-

gni

A gni inueſtituram alteri Principi tradere, & ſimiliter Imperator qui eſt Eccleſiæ Capitaneus. Ratio huius eſt. Quoniam hæreſis crimen præcipuè eſt contra Eccleſiam, cuius caput eſt Papa: vnde ipſius propriè eſt, hos hæreticos declarare, vt ait Bonifa. VIII. in cap. *vt inquiſitionis*, de hæreticis lib. 6. Papa poteſt tradere alteri Principi inueſtiturā regni alterius. Ratio dicti.

An autem liceat titulo diuerſę Religionis agere bellum, Paucis videndum eſt. Nota.

Pro quorum intelligenda eſt notanda diſtinctio Caiet. 2.2.q.66.art.8.& Soto lib. 5. de Iuſt. & iur. q. 3. art. 5. quòd infideles tripliciter ſe habent ad Principes Chriſtianos. Quidam enim de facto, & de iure Chriſtianis ſubditi ſunt, ut Iudæi, hæretici, & Mauri, qui ſunt in terris Chriſtianorum, & ij ſunt priuati, vt hæretici vel rebus, vel ſeruis, & mulieribus & c. iuxta ſacros Cano. ut patet in titulis de Iudæis, & hæreticis, & in decretis. diſt. 54. Et contra hos non ſolùm Eccleſia; ſed etiam Principes illi quibus ſubſunt temporaliter, poſſunt contra eos condere leges in fauorem nominis Chriſtiani, ſicut poſſunt pro alijs pijs cauſis. Caiet. Sotus.

B Quidam verò ſunt ſubditi de iure, & non de facto Principibus Chriſtianis, ut ſunt infideles occupantes terras Chriſtianorum: ij enim ſi viuūt, vel filij eius, ſubſunt Principi illi Chriſtiano in cuius terris, & dominio ſunt. Quòd ſi Princeps non habeat hæredes, ſubduntur Eccleſiæ Romanæ.

Quidam autem ſunt infideles, qui nec de iure, nec de facto ſubſunt Principibus Chriſtianis, ſecundùm temporalem iuriſdictionem; ut ſunt Pagani qui nunquam Romano ſubditi fuerunt Imperio. Et ij propter ſuam infidelitatem, non ſunt dominio ſuorum priuati, cùm dominium ſit de iure poſitiuo, & infidelitas dę iure Diuino, per quod poſitiuum non tollitur. His poſitis.

Dico quartò. Quòd (ut ait Caietanus loco citato) *Pagani qui nunquam Romano ſubditi fuerunt Imperio, nec Rex, nec Imperator, neq. ēt Eccleſia Romana, poſſunt aut ad terras eorum occupandas, aut in temporalibus eos ſubijciendos, ipſis ullo tempore bellum mouere*. Probatur ex ſupradictis. Quoniam per ſuam infidelitatem, non amittunt rerum ſuarum dominium. Caſtro loco cit. dicit idololatriā à qua qui recedere noluerint, iuſtam eſſe cauſam belli, & ob hanc cauſam Deut. 12. Deum præcepiſſe filijs Iſrael, vt gentes plurimas ſubuerterent, & diſſiparent. Sed profe- Quartum dictū circa eos qui nunquā Romano fuerunt ſubditi Imperio. Caſtro. Deut. 12.

H ctò

ctò propter Idololatriã præciſè non eſt inferendum bellũ, C niſi reſiſtant prædicationi verbi Dei, vt inferius dicemus. Nec in teſtamento veteri (vt ait Caiet.) vbi armata manu poſſeſſio erat capienda, bellũ ob id inferebatur, quòd erant idolatræ; ſed vel quia nolebant tranſitum permittere filijs Iſrael, vel ob iniuriam receptam, vel vt recuperarent ea quæ Deus illis largitus fuerat. Immo ait Caietanus, quòd eſſet grauiſſimum peccatum.

Quintum dictum. Cauſa belli, non eſt diuerſitas Religionum. D. Tho.

Dico quintò. Cauſam iuſtam belli, non eſſe diuerſitatẽ Religionis. Et eſt ſententia D. Tho. 2. 2. q. 66. art. 8. *tantùm enim eſt bellum iuſtum, ubi præcedit aliqua magna iniuria.* vt ait idem D. Tho. 2. 2. q. 40. art. 1. hoc dictum eſt Victoriæ in ſua relectione de bello nu. 10.

Sextũ dictũ. Barbaris impedientibus Euangelij p̃dicationẽ, rectè poteſt bellum moueri.

Dico ſextò. Barbaris impedientibus Euangelij prædicationem, & ſeminationem, occiſionibus, minis, aut terroribus eorum qui ad fidem conuertuntur, poſſe indici bellum. Neque illud eſt bellum gerere propter diuerſam Religionem præciſè; ſed propter iniuriam factam. Vnde licet tunc occupare Prouincias illorum Reges deponere, & nouos alios creare, ad Euangelij incrementum. Sic D Victoria, de Indijs Inſulanis, num. 12. & 13. Et hinc ſequitur, quòd ſi qui ex Barbaris ſunt ad Chriſti fidem conuerſi, ſi Princeps eorum conetur eos ad idololatriam ui, & metu reuocare; tunc (ſi aliàs fieri non põt) põt contra illum excitari bellum, ad repellendam iniuriam factã conuerſis.

OCTAVVM DVBIVM.

An Princeps teneatur acceptare ſatisfactionem iniuriæ, & abſtinere à bello?

Opinionum varietas. Prima ſententia. Syluest.

CIRCA hoc, varia ſunt doctorum placita. Syluester enim verbo Bellum primò. q. 10. concluſ. 5. dicit, quòd habens iuſtum bellum, ſi vltra id quod ſatisfactum eſt ſibi, & ſuis de omni damno, & labore operis, vel donec aduerſarius offerat ſe ad ſatisfactionem, plus abſtulit vel damnificauit de illo, tenet̃ ad reſtitutionem eius quod plus accepit. Ex quibus colligitur, Syluestrum tenere, quòd eò ipſo quòd aliquis Princeps offerat ſed ad ſatisfactionem,

A nem, bellum non eſt iuſtum; ſed teneri Principem inferentem bellum, acceptare alterius ſatisfactionem.

Secunda ſentẽtia eſt Caiet. in ſua ſumma verbo, Bellum, qui ait, Non teneri Principẽ deſiſtere, & ceſſare à præliando, quando bellum eſt iam inchoatum; teneri autem acceptare oblatam ſatisfactionem ſi non fuerit inceptum. Et videtur idem inſinuare 2.2.q.40.ar.1. Secunda ſententia Caiet.

Tertia ſentẽtia eſt Roberti Bellarmini, tomo 1. Controuerſiarũ, lib.3. de laicis, & ſæcularibus, cap.15. qui tenet ex aduerſo Caietani, ex iuſtitia nunquam teneri Principem qui habet iuſtam cauſam acceptare ſatisfactionem, nec ante inchoatum bellum, nec poſt: benè quidem vtroque tempore ex charitate ad id teneri, niſi per accidens aliud expediat. Ratio eius eſt. Quoniam Princeps habens iuſtam cauſam belli, gerit perſonam Iudicis reſpectu alterius Principis qui iniuriam fecit. Iudex autem non tenetur condonare ex iuſtitia mortem reo, etiam ſi offerat ſatisfactionẽ. Tertia ſententia Bellarmi.

Quarta ſententia eſt media, & eſt aliquorum magiſtrorum in Hiſpania, aſſerentium, quòd bellum inchoatum, B poteſt habere duplicem ſtatum. Primus eſt, quando hoſtes ſunt in actuali conflictu, & tunc non tenetur Princeps offenſus acceptare ſatisfactionem. Secundus eſt, quando etiam ſi præliati ſint aliqua vice; non ſunt tamen in conflictu actuali, & ſic ſi eſt ſufficiens ſatisfactio, tenetur Princeps offenſus illam acceptare: Faciunt autem ij differentiam inter Iudices, & dicunt, Iudicem ordinarium poſſe punire reum ſecundùm totum iuris rigorem, at verò Princeps in bello, non eſt Iudex ordinarius, & per ſe; ſed tantũ accidentaliter, ſeu occaſionaliter, ad prouidendum bono ſuæ Reipub. Et ideò tunc non poteſt vlterius procedere, quia tantùm poteſt mouere bellum, in caſu in quo aliter non poteſt accipere ſatisfactionem. Quoniam illud expedit ad ſuæ Reip. vtilitatem. Et huiuſmodi fundamento diluuntur omnia argumenta illorum, qui probant non teneri acceptare ſatisfactionem oblatam ab alio Principe. Quarta ſententia Medina. Eſt notande. Differentia inter Iudices.

Sed in hoc dubio, vnica diſtinctione reſpondebimus. Et dicimus, quòd bellum, aut infertur propter iniuriam illatam, aut propret cauſam quidem iuſtam, ſed ſine iniuria. Si primo modo inferatur, ſic tenetur Princeps acceptare ſatisfactionem ſi ſit ſufficiens, bello non incepto: & in hoc ſenſu intelligitur Caietanus. Si verò bellum inferatur propter iniuriam illatam; ſic non tenetur Princeps acce- Reſolutio.

ptare ſatisfactionem, nec à bello cępto deſiſtere. Nō enim C hoſtes tunc ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, ſed ſatispatiendi in bello.

NONVM DVBIVM.

An poſſit eſſe bellum iuſtum ex vtraque parte?

Ratio difficultatis.

RATIO difficultatis eſt. Quoniam ſi in bello iuſto, Principi inſerenti bellum offerat alter Princeps condignam ſatisfactionem, & ille alter nolit acceptare, tunc poteſt qui offert ſatisfactionem, ſe defendere, armis arreptis, & in alterum purgare, ergo tunc ex vtraque parte bellum eſſet iuſtum. Probatur ſequela. Nam inferens bellum, licitè infert, quoniam habet iuſtam cauſam: & hic etiam contra quem bellum infertur benè agit ſi pugnet in alterū. Neque enim debet vltrò inimico Ciuitatis ianuam aperire, & gladio colla ſummittere.

Reſolutio Victoriæ. Secluſa ignorantia nullo modo poteſt bellum ex utraq; parte eſſe licitum.

Circa quod dico cum Magiſtro Victoria, de iure belli, nu.32. & Soto lib. 5. de Iuſt. & iure q.1. art.7. dubio vltimo, q; ſecluſa ignorantia, nullo modo eſſe poteſt, vt bellum ex vtraque parte ſit licitum. Quoniam ſi conſtat de iuſtitia D vnius partis, non licet in contrarium bellare, offendendo.

Ratio dicti.

Item quia cùm bellum ſit actus Iuſtitiæ vindicatiuę, debet neceſſariò exerceri in illa qui aliquod crimen commiſerunt, nemo enim eſt ſine culpa puniendus vt dicitur regula 23. iuris. Et D Auguſt. libro 19. de Ciuit. cap. 15. dicit,

D. Aug. quomodo intelligatur.

nullum eſſe bellum ſine peccato. Quoniam licet iuſtè agatur, ſemper tamen pro peccato contrario dimicatur. & li. 15. cap. 5. dicit, quòd *boni ſi perfecti ſunt non pugnant contra bonos, ſed pugnant mali, & mali, aut boni, & mali.* Verùm ſuppoſita ignorantia probabili facti, aut iuris, poteſt eſſe ex ea parte qua vera Iuſtitia eſt, bellum iuſtum per ſe, ex altera autem parte bellum iuſtum, id eſt excuſatum à peccato, bona fide. Quoniam ignorantia inuincibilis excuſat à toto. Et ſaltem reſpectu ſubditorum, poteſt ſæpè contingere. Dato enim quòd Princeps gerens bellum iniuſtum, ſui belli iniuſtitiam cognoſcat; tamen (vt ſuperius diximus) poſſunt ſubditi ſequi Principem ſuum, & tunc ex vtraque parte licit, ſubditi milites præliantur. Victoria loco citato addit,

Bellū in parte poteſt eſſe iuſtum, i. excuſabit à peccato prælian tes.

Ratio dicti.

Victoria reprehenditur.

A addit, quòd *ſi conſtat de iuſtitia vnius partis tunc non licet militi in contrarium bellare, etiam ſe defendendo*. Qui ſanè in hoc aliqua dignus eſt correctione. *Licet* enim *vim vi repellere*: & ſi non poſſum meam vitam aliter tueri, licet alium occidere. Sic ſentit Soto lib. 5. de Iuſt.& iur. loco citato.

Ad argumentum autem factum dicimus, ex dictis patere ſolutionem. Nam ſi bellum Principis inferentis ſit iniuſtum, Bellum ex parte eius cui infertur erit iuſtum: ſi verò ex parte inferentis fuerit iuſtum, & propter honoris cauſam illatum, tunc bellum illius cui infertur erit iniuſtum. Si autem fuerit illatum propter cauſam (excepto honore) tunc inferens bellum, ſi non acceptet ſatisfactionem infert bellum inuſtum, Alter verò Princeps iuſtum. Bellum ergo tātùm poteſt eſſe reuera iuſtum in cauſa principali reſpectu vnius partis; altera verò pars poteſt etiam eodem tempore gerere contra alios bellum iuſtum, in cauſa minus principali. Si verò vtriuſque exercitus milites habeant ignorantiam probabilem facti, vel iuris; aut etiā inuincibilem, iuſtè in alterutrum pugnant. Quoniam pugnant ſub illa iuſtitia, quòd liceat militi ad ſui Regis imperium militare.

Ad argum. reſpondetur. Nota multiplex bellum iuſtum, circa diuerſa.

B

DECIMVM DVBIVM.

Quantum damni liceat hoſtibus inferre?

QVATVOR ſunt damnorum genera, quæ regulariter hoſtibus in bello inferuntur. Primum enim eſt mors, ſeu occiſio. Secundum eſt ſpoliatio bonorum mobilium. Tertium eſt ablatio libertatis, redigendo hoſtes in ſeruitutem. Quartum, & vltimū ablatio Dominij, ſeu Regni quod poſſidet. In ijs communi praxi damnificantur hoſtes. Sæpe enim ſunt hæc neceſſaria vel ad propria recuperanda, vel ad iniuriam reſarciendam, vel ad pacem firmandam, & ſtabiliendam, vel ad compellendos hoſtes ad debitam ſatisfactionem. Duplex autem limitatio ſeruanda eſt in ijs damnorum generibus inferendis. Primò quantùm ad menſuram, & quantitatem, vt ſecundùm delictum, ſit & plagarum modus.

Quatuor ſūt damnorū genera. Primū mors, ſecundū bonorum ſpoliatio, tertiū ablatio libertatis, quartū ablatio dominij.

Secundò quoad perſonas quibus inferenda ſint. Et quo ad primum, dubitatio eſt, quantum damni liceat hoſtibus inferre. Et regula generalis eſt, menſuram in vniuerſum ex quantitate cauſæ eſſe petendam, id eſt quantùm neceſſarium eſt ad propria bona recuperanda, vel vt accipiatur æquiualens ab hoſte, vel vt violentia, & vi ab eo auferatur quod ſponte reddere non vult, vel quantùm meretur iniuria illata, & accepta, vel quantùm neceſſarium eſt ad ſecuritatem habendam in poſterum, ab ijs hoſtibus, & ad ſtabiliendam, & confirmandam pacem.

Ex hac vniuerſali regula, colligi poteſt in particulari quid liceat in ſingulis illorum quatuor damnorum.

Quoad primum genus damni quantum damnũ liceat hoſtibus inferre.

Et quidem de primo genere damni, dicimus, non ſolùm in ipſo conflictu licere hoſtes vulnerare, mutilare, & occidere quotquot fieri poteſt, ſed parta etiam victoria, licere aliquos (ſi id cauſa iuſta requirat) in pœnam occidere, præcipuè ſi ſint Duces, & Capita exercitus. Vnde Ioſue 10. legimus, Gabaonitis expugnatis, quinque Reges Amorrhæorum contra Ioſue inſurrexiſſe, qui fugientes à bello, & ſpeluncam quandam præ timore ingreſſi, ibi concluſi ſunt. poſtquàm ergo Ioſue inimicorum exercitum contriuerat, non contentus tanta cæſorum ſtrage, Reges etiam illos, e ſpelunca productos, & prius ab omnibus deluſos, ſuo gladio interfecit.

Ioſue 10.

Eſſet tamen non modò vitioſus exceſſus, ſed etiam maxima crudelitate plenus, ſi poſt partam victoriam, hoſtes omnes etiam nocentes ſæuo gladio occumberent: niſi id maxima vrgens cauſa poſtularet, ut patet Deutero. 13. & 20. & 1. Reg. 15. *Sed in ijs*, & alijs exemplis veteris legis, vbi ſpecialiter Dei auctoritas interceſſit, qui eſt omnium Dominus, rigorem illum, atque ſecuritatem videmus. Nũc autem in lege gratię, maiori manſuetudine vtendum eſt.

Deuter. 13. & 20. 1. Reg. 15.

Quoad ſecundum dãnum quid ſit dicẽdum.

Quoad ſecundum damnum, ſcilicet ſpoliationem bonorum, dico. Licere nobis tantùm accipere ab hoſtibus, quãtùm ſufficit ad rei iniuſtè ablatæ recuperationem, & ad recompenſationem damni paſſi, & expenſarum factarum: pro quibus, omnia hoſtium bona mobilia quæ ad manus venire poſſunt, licitè retinentur. Bona enim mobilia hoſtium (vt diximus) bello capta, eo ipſo fiunt capientium, vt habetur cap. *ius gentium*, & cap. *ius naturale*, diſt. 1. & l. *naturalem*. ff. de acquir. rer. domi. & l. *hoſtes*. & l. *ſi quid in bello*. ff. de captiuis. & Inſtituta, de rer. diuiſ. §. Item ea quæ

A ab hoſtibus. Idemque colligitur ex Deutero.20.& ex Ambroſ.lib.1. de Abraham Patriarca. c.3. & refertur 23.q.5. can. *dicat*. & ex Ariſtot. qui id apertè docet, lib.1. Polit. cap.4.& hac de re plura habentur in illa l.*ſi quid in bello*. ff. de capti.& Archid.23.q.2.can.*Dominus noſter*. D. Antoni. 3.par.tit.4.c.2.§.9. & 10.Angel.verbo,Bellum §.1.Syluest. q.1.& 9. Tab. §.10. Victoria in ſua relectione de bello,nu. 51.& Couar.lib.Variarum lectionum,cã.2. & in relectione ſuper regulam,Peccatum,par.2.§.11.num.1.& ſeq. Deut. 20. D.Ambr. Ariſt. Archid. D. Antoni. Syluest. Tabie. Victor. Couar.

Adde etiam, poſt partam victoriam licere etiam in pœnam captorum, aliorumque terrorem, mulctare hoſtes aliqua pecunia, & interim tradere Ciuitatem inimicam militibus diripiendam.vt Syluester ait §. 10. & ſi hoc cum maximo moderamine eſſe debet, & rariſſimè licet. Præſertim inter Christianos, aliter enim moderatione iſta nõ adiecta,bella,latrocinia potius eſſent nominanda. Licet hoſtes pecunia mulctare.

Quoad tertium,ſcilicet de libertate, eadem proportionaliter dicuntur,quæ de ſecũdo. Quoniam libertas numeratur inter bona externa, & etiam de iure gentium, hoſtium bello capti,ſunt capientium, vt patet ex Ariſtot.loco cit.& habetur l.hoſtes.ff.de captiuis. hic tamen duo notanda ſunt. Quoad tertiũ de libertate, quantũ damnum inferre liceat.

B

Primum eſt. Quòd in hoc eſt adhuc maior moderatio adhibenda,quoniam inter externa bona,libertas eſt maximum,& è contra mancipiorum ſeruitus, exiſtimatur maximum malum. Nota primò.

Secundum eſt. Quòd ex iure gentium, in bellis iuſtis quæ fiunt inter Christianos Principes,capti non fiunt ſerui,& mancipia aliorum Christianorum,etiam ſi quandoque retineantur in carceribus, & non niſi ſoluto prætio reddantur, quod quidem factum eſt in honorem Chriſtianæ Religionis. Vide de hoc Barth. ff. hoſtes, de captiuit.& Panor.loco cit. Notã ſecũdò.

Quoad quartum damnum,ſimiliter etiam (proportione habita) dicendum eſt; Quia illa ſunt bona externa. Solùm illud aduertendum eſt, (vt diximus ſuperius) nunquam hoſtes huiuſmodi dominio eſſe priuandos, niſi cùm vel victor habet aliquod ius in illud Regnum,vel cùm eſt illa iuſta pœna illata iniuriæ, vel cùm id eſt omninò neceſſarium ad cõſeruationem,aut pacis,aut Fidei, & Christianæ Religionis. Quoad quartum ſcilicet de dominio quid ſit dicendum. Quibus perſonis liceat in bello iſta dãna inferre.

Sed altera dubitatio eſt. Quibus nam perſonis liceat

hæc damna inferre?

Et dico primò. Quantùm fieri poteſt hæc damna non eſſe inferenda innocentibus. Quia vt habetur ex regula iuris 23.& ex communi omnium conſenſu, non eſt aliquis puniendus ſine culpa. & huc pertinet præceptum illud D. Ioannis Baptiſtæ Lucæ 3. datum militibus ne cui iniuriam facerent, aliquemve concuterent, ſed contenti tantùm eſſent ſtipendijs ſuis. Innocentes autem ſunt, qui neque ullo modo fuerunt auctores illatæ alteri iniuriæ, neque in bello pugnarūt, vt ſunt pueri,& infantes, vel captiui apud illos hoſtes detenti. Et ut plurimum niſi contrarium conſtet, tales cenſentur fœminæ, & ex uiris adultis, ij quibus tempore belli prohibetur noceri, in cap. innouamus de tregua, & pace. & hoc eſt quod ſcriptura dicit Exo.23. *inſontem, & innocentem non occides*. & Deut.24. *non occidentur filij pro parentibus*. De qua re legendus eſt Driedo lib. de captiuit. & redempt. generis huma. tract. 2. quocirca merito Theodoſius Imperator à D. Ambro. reprehenſus fuit, ut refert Rufinus lib. 2. Eccleſia, hiſt. cap. 18 quòd ſine delectu, ſed promiſcuè etiam innocentes interficeret.

Lucæ 3.

Dico ſecūdò.

Dico ſecundò. Aliquando ex cauſa licere aliquo modò ea omnia damna innocentibus inferre. Licet autem hoc duobus modis.

Nota quādo liceat occidere innocētes.

Primò indirectè, inferendo tantùm per accidens mala illa etiam ſcienter, præter intentionem tamen. Vt cùm expugnatur Ciuitas ab eo qui iuſtum bellum gerit, ſi non poſſit ſuperari niſi ſolutis machinis, & bellicis inſtrumentis, quæ effici non poſſunt, ſine innocentum occiſione, tūc talis innocentium mors, eſt licita. Probatur.

D. Tho.

Primò. Ex doctrina D. Tho. 1.2.q.6.ar.4.3.& 9.73.art.8. Quoniam illa occiſio innocentium, non eſt voluntaria abſolutè, ſed tantùm in ſua cauſa. Quam cauſam non tenetur miles vitare, cùm iuſtum bellum agat; illud autē quod non tenemur euitare, non eſt nobis voluntarium ad culpā.

Licitum eſt medicinā cōferre, licet per accidens ſequatur abortus. Sylueſt.

Secundò. Licitum eſt cōferre mulieri medicinam ut ſanetur, licet ex illa per accidens ſequatur abortus, quidquid Sylueſt. dicat, verbo Medicus, q.4. Non enim intenditur abortus per ſe, ſed ſanitas: quia in re ſpatium etiam menſium prolis conſiderandum eſt.

Licitum eſt Ciuitatē deprædandā militibus quandoq; concedere.

Tertiò. Licitum eſt concedere Ciuitatem militibus deprædandam in caſu in quo victoria aliter obtineri non poſſit, & illam ferro, ignique committere. Sic enim tūc expedit,

dit,ut terreantur hoſtes,milites ad pugnam inflammētur. & tandem uictoria comparetur. Atqui in eo caſu quam plurimi innocentes paruuli, & mulieres occiduntur ergo. Sic docet Sylu.verbo Bellū 1.q.10.cōcl.3.& Victoria.n.52.

Quartò. Id ex pluribus ſcripturæ locis perſuadetur, in quibus, & præſertim Deutero.20.dicitur. *ex Ciuitatibus quæ dabuntur tibi,nullum omninò permittes uiuere,ſed inter ficies eos in ore gladij*. Quod in expugnatione Vrbis Hierico(Ioſue 6.)exequtum fuit.& 1.Reg.cap.15. à Samuele in extirpatione Amalechitarum: etſi omnes illæ innocentium occiſiones erant de per ſe intentæ, quoniam fiebant Diuina auctoritate,& non humana. Conſtat autem Deum eſſe abſolutum dominum vitæ, & ideò illud præcipere poterat.Nunc autem non licet hoc humanæ auctoritati,niſi per accidens,& indirectè. De hac re, legendus eſt Magiſter Victoria eodem loco,num.37. & 38. & Soto lib.5.de Iuſt.& iure, q.1. art. & eſt communis. Ex quibus ſequuntur quinque corollaria. Deut. 20. Ioſue 6. 1. Reg 15. Victoria. Soto.

Primum eſt. Quòd exiſtentibus in Ciuitate quæ expugnatur, pluribus innocentibus, paucis verò nocentibus; tunc illicitum eſt Ciuitatem illam ſubuertere. Quoniam tunc maiora eſſent mala quæ inferrentur per bellū, quàm bona recuperanda, quæ intenduntur. Quod etiam exemplo illo Abrahæ confirmari poteſt. Cùm enim Dominus Ciuitates Sodomorum,& Gomorrhæorum vellet igne,& ſulphure concremare,ęgrè ferens Abraham tantam hominum ſtragem,Dominum deprecatus fuit, vt vnà cum nocentibus, innocentes quoque nollet flammis inuoluere, quod conceſſit ei, adiecto pacto:& ſi poſtea vaſtatio fuerit conſequuta. Vnde à minori ad maius, ſi Dominus cùm eſſet abſolutus Dominus vitæ omnium, paucos innocentes non vult cum plurimis nocentibus caſtigare,à fortiori, homo nunquam debet plures innocentes debellare, & ſi in medio eorum ſint pauci nocentes. Primum corollarium. Nota.

Secundum eſt. Quòd parta victoria, non licet interficere innocentes, etiam illos quos fortè timetur futuros nocentes. Non enim ſunt facienda mala vt eueniant bona, &hoc eſſet directè in innocentes tendere. Item quoniam Princeps,alijs vijs, & remedijs poteſt cauere à futuro malo:puta mittendo eos in exilium,vendendo illos,vel captiuos retinendo. Hoc docent Victoria,nu.38.& Bañes 2.2. q.4.art.1.dub.11. Secundum corollarium. Parta victoria non licet interficere innocentes. Ratio. Victoria. Bañes.

Tertium

Tertium corollarium.

Tertium eſt. Quòd ſiue iam parta ſit victoria, ſiue bellum actu geratur, ſi de alicuius militis innocentia conſtet, tenentur milites (ſi poſſunt) eum liberare, & ſaluare. Sic habet Victoria, nu.38.

Quartum corollarium.

Quartum. Quòd in Ciuitate inimica expugnanda, ſi nõ poſſunt diſtingui nocentes ab innocentibus, licitè poſſunt omnes nullo diſcrimine interfici.

Quintum corollarium.

Quintum eſt. Quòd in Ciuitate hoſtium iam expugnata, omnes illi qui poſſunt arma capere, præſumuntur nocentes, & poſt victoriam impunè poſſunt occidi. Nec enim Princeps, vel milites tenentur deinde inquirere qui fuerint innocentes, qui verò nocentes. Sic Bañes ibidem ad primum.

Quoad ſecundum genus damnorum tria dicuntur.

Quoad ſecundum damnorum genus, tria dicenda ſunt. Et primò dico. Licere per ſe expoliare innocentes, prout ſunt partes Communitatis nocentis. Quod patet, quia hæc bona innocentium externa, ſunt etiam Communitatis eorum. Vnde ex cauſa iuſta poſſunt à nocentibus illa auferri. Quod etiam patet in repreſalijs. Sunt autem repreſaliæ recompenſationes aliquorum bonorum iniuſtè ablatorum alicuius Principis, pro quibus idem Princeps bona aliqua alterius detinet, vel ſuorum ſubditorum. Patet autem fieri poſſe has repreſalias. Quia poſſunt ex auctoritate ſui Principis auferri, ergo licet etiam auferri bona eorũ uel communitatis cuius ſunt illi ſubditi. Quoniam ſi hæc bona licet diripere in bello iuſto, licebit etiam eadem retinere ſine bello. Verùm ad hoc ut uſus iſtarum repreſaliarum non ſit vitioſus, magna prius opus eſt moderatione. Vt ſi primò ſcilicet Princeps cui illi ſunt ſubditi requiſitus, vt eos ad reſtituendum compellat, cùm id poſſit efficere, nolit. Requiritur etiam vt facientes has repreſalias, id faciant auctoritate ſui Principis, cuius ſolius auctoritate poteſt fieri bellum. Et certè hę conditiones neceſſariæ ſunt circa repreſalias, quoniam directè tendunt contra innocentes.

Primum licitè poſſunt expoliari innocentes vt sũt partes nocentium.

Repreſaliæ fieri poſſunt.

Quæ moderatio adhibẽda ſit in repreſalijs faciendis.

Secundum dictum.

Licet expoliare innocentes bonis, & rebus quibus aduerſus nos vſuri ſunt.

Secundò. Licet etiam ſpoliare innocentes bonis, & rebus, quibus hoſtes aduerſus nos uſuri ſunt, ut armis, nauibus, & machinis, quod patet. Quoniam aliter victoriam conſequi non poſſemus. Licet inſuper innocentum pecunias accipere, & comburere, frumenta corrumpere, equos occidere, ſi ita ad hoſtium uires debilitandas expediuerit.

Corollarium notandum.

Ex quo ſequitur, quòd ſi bellum ſit perpetuum, indifferen-

ter

A ter licet expoliare omnes, tam nocentes, quàm innocentes, quia ex opibus ſuorum hoſtes alunt bellum iniuſtum.

Dico tertio. Quod ſi bellum aliter effici poteſt, ſine agricolarum, & innocentium expoliatione, non licet eos expoliare, vt ait Syluest. verbo bellum §.10. Si verò hoſtes nolint reſtituere res iniuria ablatas, & non poſſit qui læſus eſt, aliunde ſua commodè recuperare; poteſt undecunque alter offenſus ſatisfactionem capere, ſiue à nocentibus, ſiue ab innocentibus. Tertiũ dictũ. Si bellum fieri põt abſque agricolarum expoliatione, non licet eos expoliare.

Circa tertium, de ſeruitute, & captiuitate, dico cum Victoria, de iure belli, num.42. quòd eadem ratione licet ducere innocentes in captiuitatem; ſicut licet ſpoliare illos. Libertas enim, & captiuitas inter fortunæ bona reponuntur, & numerantur. Vnde cùm tale eſt bellum, ut liceat hoſtes omnes expoliare, & occupare omnia illorum bona; licebit etiam omnes hoſtes indiferenter ſiue nocentes ſiue innocentes ducere in captiuitatem. Vnde cùm bellum aduerſus Paganos ſit huiuſmodi, quia eſt perpetuum, & nunquam ſatisfacere poſſunt pro iniurijs, & damnis illatis: ideò dubitandum non eſt, quin pueros fœminasque Saracenorum in captiuitatem, & ſeruitutem ducere liceat. Sed quoniam iure gentium inter Christianos videtur receptũ, vt Chriſtiani non fiant ſerui, (in bello inter Chriſtianos commiſſo) licet, ſi ita opus eſt, bello captos captiuos ducere etiam innocentes, pueros, & feminas: non quidem in ſeruitutem, ſed ut pro illorum redemptione, pecunias recipiamus. Quod tamen extendendũ non eſt, vltrà quàm belli neceſſitas poſtulet, & belli gerendi conſuetudo legitimè obtinuit, vt ait Victoria. Circa tertium damnum. Reſolutio. Victoria. B Chriſtiani in Chriſtianorũ bellis capti, non fiunt ſerui. Nota.

Quoad quartum damnum. Dicimus, negari non poſſe, aliquando ad mutandos Principes, vel ad eorum Principatum occupandum, ſufficientes, ac legitimas cauſas poſſe intercedere, & hoc ob multitudinem, & atrocitatem dãnorum, & iniuriarum: tum maximè quando aliter pax, & ſecuritas ab hoſtibus obtineri non poteſt; & niſi id fieret maximum periculum, & detrimẽtum Reipublicæ immineret, vt ſuperius dictum eſt: quod patet. Quoniam ſi in caſu, licet ex cauſa, Ciuitatem occupare, ergo etiam licebit ex cauſa tollere, & deponere Principem Ciuitatis. Quoad quartum dãnum. Ratio dicti.

Secundò, quia ſicut licet iudici particulari, mulctare auctorem iniuriæ auferendo ab eo Ciuitatem aut arcem; ita & Princeps qui iure belli factus eſt tanquam Iudex, poterit Nota. Iudex particularis poteſt mulctare auctorem iniuriæ priuando eum Ciuitate aut Regno. Romani quomodo Impe.

num r..d auxer nt,& dila tauerint.

rit ratione acceptæ iniuriæ id facere. Quo etiam titulo Romani Imperium ſuum auxerunt, & dilatarunt, in ditionem ſuam Prouincias redigendo: quod tamen Imperiũ, tanquam iuſtum,& legitimum, à D. Aug.in lib. de Ciuit. Dei,D.Ambr. Hiero.& D.Thoma defenditur. C

Quòd ſi reuera iuſta cauſa belli non intercedat, ſed tantùm bona fide prævijs debitis inquiſitionibus bellum agitur,tunc victori licebit res ablatas recuperare, & fortaſsè impenſas belli. Tamen ultra iuſtã ſatisfactionem,res temporales aduerſarij occupare non poterit. Et cùm hoc genus damni tantùm nomine pœnæ inferri poſſit,quæ in innocentes cadere non debet (ut ait Victoria nu. 59. in fine) ſequitur quod abſolutè innocentes Regnis, & dominijs ſuis priuari non poſſunt, niſi fortè Regulus, vel Marchio ſit ſubditus illius Reipublicæ cui bellum infertur. Tunc enim poteſt id damni etiam innocenti inferri,cùm ſit pars illius Reipublicæ quæ dominium aliquod in illis bonis retinet. Cum moderamine tamen illo, quod in bonis externis adhibendum eſſe diximus. Ob cuius temperamenti defectum, inducitur vt plurimum obligatio ad reſtitutionem,cùm exceſſus ille ſit contra iuſtitiam. Hæc de innocentibus. D

Victoria. Innocentes abſolutè non poſſunt dnijs ſuis priuari, niſi fortè Regulus ille ſit ſubditus illius Reipublicæ cui bellũ infertur.

Tria genera perſonarum quibus non licet militib. damnum inferre. Primum genus. Caiet. Syluest.

Sunt etiam tria alia genera perſonarum, quibus milites damnum inferre non poſſunt.

Primum eorum omnium, qui non ſunt de inimica Republica. Vnde nulla ſunt excuſatione digni milites illi,qui damnum inferunt ijs, apud quos hoſpitio accipiuntur,vel Ruſticis per quorum loca tranſeunt, etiamſi ſufficientia ſtipendia non habeant, vt ait Caietan.verbo Bellum,puncto 4. Non enim priuatorum hominum bona ſunt illis obligata,niſi fortè id in pœnam fuerit illis iniunctũ. Quod dictum eſt,& Syluest.verbo bellum.§.10 & Victoriæ, numero 40.

Secundum genus. Conc Laterã. Caiet.

Secundum genus eſt illorum, qui etſi de corpore hoſtilis Reipublicæ ſint;excipiuntur tamen ab Alexandro III. in Concilio Lateranen.& refertur in Decretalibus,in cap. *Innouamus*, de tregua & pace, vbi ſic dicitur: *Innouamus vt Presbyteri, Monachi conuerſi, Peregrini, Mercatores, ruſtici, euntes vel redeuntes, vel in agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & ſemina portant, ad agrum, congrua ſecuritate lætentur*. Vbi ex ſententia Caiet. puncto.4. *per Mercatores non intelliguntur negotiatores qui ibi reſident;*

A *dent; ſed illi qui tranſeunt, vel ad nundinas veniunt, cùm ij non ſint pars Ciuitatis, illi verò membra illius reputandi ſunt. Nec incolæ mercatores, melioris debent eſſe conditionis, quàm cæteri artifices.* Addit vnum Caietanus, *fortè hos canones ex Aula exiuiſſe, et mala conſuetudine eſſe abolitos. Sicut etiam alter canon Vrbani Papæ qui habetur 24.q.3.can. Paternarum, vbi Oratores, qui ad Eccleſias peregrinantes accedunt, cum ſuis rebus quas ferunt, tutos, & ſine moleſtia, ſub pœna anathematis, & Eccleſiaſtici interdicti eſſe ſtatuitur.*

Tertium genus eſt eorum, qui ad bellum inepti ſunt, quales ſunt pueri, Senes, mulieres; tales enim etſi capi poſſint, & expoliari: ſunt enim mẽbra Ciuitatis; occidi tamen directè, & per ſe non poſſunt, ut diximus ſuperius. Tertiũm genus.

QVAEST. QVARTA.

An Clerici tempore belli fugam poſsint arripere?

B

IN hoc quæſito, tantùm ſermo erit de bello inter Christianos, vbi nullũ eſt fidei periculum, & Tyrannicę oppreſſionis: de his enim ſuperius fusè ſatis tractauimus. In omni autem bello varia incommoda, & innumeræ calamitates, etiam contra bonos mores inſurgunt, & tanquam in diſpoſito, ac valdè exſiccato fomite, diſſolutionis, & humanæ inſolentiæ ardens flamma accenditur, omnia peruagatur, & debellatum populum, non ſine maximo Dei, & Religionis contemptu concremat, & conſumit. Neque in hac re, multis erit nobis immoderandum, cùm non veteribus modò monumentis id conſtet; ſed etiam recentioribus huius noſtræ ætatis factis, euidentiſſimè cõprobetur. Neque enim impaſta multo tempore bruta, cùm ad prædam, & venationem currunt, tanta ſunt feritate donata, quanta crudelitate ſunt pleni homines, cùm (debellato populo) aliòs ſibi ſimiles, ante ſe vident curuis poplitibus humiliari, & paſſis manibus, pro vita nondum amiſſa deprecari. Nec tamen flectuntur animo; ſed nullo diſcrimine, facto impetu, ſuos enſes inimicorum ſangui- ne

Titulus quæſtionis.

Mala belli, & incommoda.

ne inębriant, aliorum fœminas ante ſuorum conſpectum C
dehoneſtant, pueros trucidant, puellas rapiunt, deflorant
virgines, & ac ſi Deum horum ſcelerum vindicem non
haberent, nullum eſt malum, quod (etſi facere nō poſſunt)
patrare ſaltem poſſe non optent. Vnde Honoratus Epi-
ſcopus (vt videre eſt in Epiſtola Auguſtini 186 bellorum
mala, & incommoda ex bello naſcentia non ſine magno
timore ad Auguſtinum ſcribens ſic ait. *Si in Eccleſijs per-*

Bellorum incommoda, & timores, quot ſint.

*ſiſtendum eſt, quid ſimus nobis, vel populo profuturi non vi-
deo: niſi vt ante oculos noſtros viri cadant, fœminæ conſtu-
prentur, incendantur Eccleſiæ, nos ſub tormētis deficiamus,
cum de nobis quæritur quod non habemus.* Hæc ille. Quæ
quidem, & alia multa mala, quæ inter bellandum occur-
runt, non parùm Epiſcoporum, & Curatorum præſentia
medelæ ſuſcipiunt. Ijs enim omnibus incommodis, vti Pa
ſtores, & Reipublicæ partes, paterno affectu occurrunt, &
opportuno remedio præſtolantur. *An non cogitamus* (in-

D. Aug.

quit Auguſt. reſpondens Honorato in eadem Epiſtola)
*cum ad iſtorum periculorum peruenitur extrema, nec eſt po-
teſtas vlla fugiendi, quantus in Eccleſia fieri ſolet ab vtroq;
ſexu, atque ab omni ætate concurſus, alijs baptiſmum flagi-* D
*tantibus, alijs reconciliationem, alijs etiam pœnitentiæ ipſius
actionem, omnibus conſolationem, & ſacramentorum con-
fectionem, & erogationem? Vbi ſi miniſtri deſint, quan-*

Abſentia miniſtrorum Eccleſiaſticorū, quot malorū ſit cauſa.

*tum exitium ſequatur eos, qui de iſto ſæculo vel non regene-
rati exeunt, vel ligati? quantus eſt etiam luctus fidelium ſuo-
rum, qui eos ſecum in vita æterna requie non habebunt: quā-
tus denique gemitus omnium, & quorundam quanta blaſ-
phemia de abſentia miniſteriorum, & miniſtrorum? Vide
quid faciat malorum temporalium timor, & quanta in eo
ſit acquiſitio malorum æternorum. Si autem miniſtri adſint,
pro viribus quas eis Dominus ſubminiſtrat, omnibus ſubue-
nitur: alij baptizantur, alij reconciliantur, nulli Dominici
corporis communione fraudantur, omnes conſolantur, ædifi-
cantur, exhortantur, vt Deum rogent qui potens eſt omnia
quæ timentur auertere, parati ad vtrumque, vt ſi non poteſt
ab eis calix iſte tranſire, fiat voluntas eius, qui mali aliquid
non poteſt velle.* Hæc Auguſtinus. Vnde paulò ante dixerat:
*Magis timeamus, ne lapides viui extinguantur deſerenti-
bus nobis, quàm ne lapides, & ligna terrenorum ædificiorum
incendantur præſentibus nobis. Magis timeamus, ne mem-
bra corporis Chriſti deſtituta ſpirituali victu necētur, quàm*

ne

A *ne membra corporis noſtri oppreſſa, hoſtili impetu torqueantur*. Hæc ille.

Sed ut breuibus quæſtionem hanc expediamus dicimus: Ad remanendum tempore belli, non omnes ſacerdotes aſtringi, ſed eos tãtùm, qui ſunt animarum cura deuincti. Ij enim nullo modo propter imminentia mala, & incommoda quæ millies in bello occurrunt, ubi tot efflantibus animam, tempeſtiuè ſacramentorum remedio ſuccurrunt, ab inuaſa Ciuitate abeſſe non poſſunt. Similiter etiam nec Epiſcopi, niſi Vicarios ad id munus idoneos ſuo loco ſubſtituant. Quo facto, benè ipſi poſſunt tunc abeſſe, & non aliter, ut fuſius lib. 1. q. 1. declarauimus. Nec fugiendo, id ex timore eos facere exiſtimandum eſt; Set ut ſe maiori Dei ſeruitio, & publico Populi ſui bono præſeruent. Sunt enim omnium veluti caput, & lucerna. Vnde D. Auguſtinus in dicta Epiſt. 180. ad Honoratum de Dauide à prælio declinante ſic dicit. *Denique Sanctus Dauid, ne ſe committeret periculis præliorum, et fortaſſis extingueretur (ſicut ibi dictum eſt) lucerna Iſraël, à ſuis hoc petentibus ſumpſit, non ipſe præſumpſit. Alioquin, multos*
B *tos immitatores feciſſet ignauiæ, qui eum crederent hoc feciſſe non conſideratione vtilitatis eorum, ſed ſuæ perturbatione formidinis. Non enim qui fugit a periculo exiſtimandus eſt, id animi debilitate præſtare; quin potius ideo multoties fugit, vt ad maiora ſe mala, & incommoda præparet. Moſes fugit ab ira Pharaonis, Exod. 4. vt ſe ad aſcenſum montis Abarim, & ad mortem in eo ſubeundam, ex Domini præcepto prępararet. Num. 27. Magnus item Elias, & ſi prius Ieſabel faciem pertimuit, & fugit, id ideo fecit, vt audacter agens partes Domini, Regem Achab iniquum, Silicea fronte reprehenderet, 3 Reg. 18. Ex fuga item Moſis à facie Pharaonis, populus Iſrael maximum ducem nactus eſt, Deo cariſſimum: cuius ope, tot miranda effecta vidit, ac toties inimicos expugnauit Iacob inter fugiendum, pluribus Diuinis viſionibus dignus habitus eſt. Labanem ad pudorem compulit, Eſau coercuit, idemque vt pater Iudæ eſſet obtinuit. Non igitur* (ait Athan. in ſua apologia de fuga) *culpabilis eſt, aut uitioſa Sanctorum fuga Si enim non declinaſſent perſecutores, quomodo ex ſemine Dauid ortus eſſet Dominus? Aut quomodo prædicare potuiſſent ſermonem veritatis, cùm id agebatur à perſequtoribus, eoq́; Sanctos perſequerentur, vt tollerent doctorem veritatis? Eo certè animo*

Iudæi

Qui Sacerdotes aſtringuntur tempore belli remanere.

Fugiens à bello, non ideo fugit quia timet mori, ſed ut ſe ad maiora præſeruet.

D. Aug

Dauid cur nō ſe prælijs cōmiſit.

Moyſes cur fugit.

Exod. 4.

Num. 27.

3 Reg. 18.

Gen.

Sanctorū fuga non fuit ſemper culpabilis.

D. Athanaſ.

Iudæi Apoſtolis prædicandi facultatem interdicebant, Sancti contra, omnia ſuſtinere malebant, vt Euangelium prædicaretur. Hæc Athanaſius. C

Debet autem Epiſcopus, belli tempore (maximè ſi ipſe abſit) populi vtilitati conſulere: ut qui ad externa vulnera nō deeſt corporalis medicus, aut chirurgus; ad animæ quoque lætales grauïoreſque curandos morbos, Sacerdotum, & Confeſſariorum copia non defficiat: vt quibuſque ſacramento pœnitentiæ, & extremæ vnctionis (ſi fuerit opus) ſuccurratur; Neque ſi id Epiſcopus dum abeſt, curet relinquere, abeſſe a populo iudicandus eſt, cùm omne ſuum ſtudium, ijs omnibus remedijs, in ouile adhibeat. Vnde Chryſoſtomus in hom. 1. de incomprehenſibili Dei natura ad Anomæos abſente Epiſcopo in principio ſic habet. *Quid hoc eſt fratres chariſſimi? Paſtor abeſt, & tamen oues ſuum cum diligentia ſeruant ordinem, video. Profectò boni illius Paſtoris, id quoque officium eſt, vt non modò illo præſente, verùm etiam abſente in ouile ſtudium omne adhibeat, ne quid temerè agatur. Brutorum greges ſi quis educat non abſit, manere intra ſepta neceſſe eſt, vel ſi ſine Paſtore prodierit, paſſim aberrat, & vagatur; at inter vos nihil eiuſmodi video euenire, ſed etiam cùm Paſtor abeſt, vos conſueta paſcua petitis, cum ordine & decore. Verùm, vt melius loquar, Paſtor & ipſe adeſt mente, & animo, quamquam corpore abeſt: Nemo id abeſſe dixerit, cùm ordinem noſtrum, & modeſtiam contempletur, tametſi minus corpoream eius faciem cernit.* Hæc ille. Et quoniam in tantùm ſceleratorum hominum inſolentia percreuit in bellis, ut quod Arriani in tempore Athanaſij in catholicos annoſos Epiſcopos, nullo delectu habito, neque Paraſceuę obſeruato die faciebant, dum ſæuientes maximè, contumelijs opprobrijſque complebant, id iſti expugnata Ciuitate, quaſi nullum maius Deo ſacrificium facturos ſe poſſe exiſtiment, ad Epiſcoporum domos inuadendas, conſcendendas, infringendas, & depopulandas, toto ſe conatu, totiſque viribus cōferunt: & multo tempore ante Vrbis ingreſſum, nil niſi hoc mente impiè reuoluere conſueſcunt. Imò quod ſæpè dolendum eſt, vt deprędentur iſta, apprehendunt Epiſcopos, pecunijs mulctant, & in carceres eos conijcientes, ferreis vinculis concludunt, non ſine maximo Dei, ac Chriſtianæ Religionis contemptu, dum illos ferreis manicis ligant, ſeriſque concludunt, quibus poteſtatem D

Epiſcopus tempore belli quid curare debeat.

D. Chryſoſt.

Nota inſolentiam bannitorum deprędantium, & Dei Epiſcopos capientium.

A ſtatem dedit Dominus in terris dimittendi peccata,& homines à peccatorum vinculis ſoluere, & liberare. Quapropter,ne ijs opprimantur calamitatibus, benè Epiſcopi faciunt,ſi (vt diximus) Populo idoneo Vicario relicto,fuga vitæ ſtudent conſulere.

Verùm rogabit quis, An epiſcopus debeat prohibere, ne feſtis diebus prælietur? quod eſt quærere, n liceat bellare diebus feſtis? Dubium.

Quam rem tractant D.Tho.2.2.q.40.art.4.& Alexan. Alen.3.par.q.7. memb.3.art.2.§.3. D.Antoni.3. par. tit.4. cap.2.§.9.Angel.verbo,bellum §.18.Syluest.verbo bellum 1.§.9.Tabie.etiam §.9.Caietanus in ſua ſumma,verbo bellum 2.ſuper locum D.Tho. 2.2. D Thom. D Antoni. Angel. Syluest. Tabie. Caiet.

In quo reſpondendum eſt cum D.Tho.quòd ſi adeſt neceſſitas bellandi,etiam diebus feſtis pro Reipub.defenſione,& tuitione,licet bellare, ſecus autem non. Obſeruatio enim feſtorum, ſicut non impedit ea quæ ordinantur ad hominis ſalutem corporalem,vt patet Ioan.7.unde medici poſſunt licite in die feſto mederi, ſic ob Reipublicæ ſalutem, per quam impediuntur occaſiones plurimorum malorum temporalium & ſpiritualium, pugnare licebit. Reſolutio. D Tho. Bellare licet diebus feſtis pro Reipub. defenſione. Ioan.7.

B Caietanus exiſtimat, non ſolùm hoc eſſe de bello defenſiuo;ſed etiam offenſiuo,ſi adſit opportunitas ad acquirendam victoriam:quemadmodum licet piſcari in die feſto,quando piſcium temporaneus euentus occurrit. ut in cap.licet, extra de ferijs. Nec verba D.Tho.contrarium ſonant,cùm,ut optimè interpretatur Caietanus,per tuitionem Reipublicæ,omnem iuſtam cauſam bellandi intelligat. Et hoc idem vult Nicolaus III.23.q.8.can.ſi nulla,vbi dicitur, *Quòd ſi ineuitabilis vrgeat neceſſitas, qualis eſt punctus acquirendæ victoriæ) licet omni tempore bellùm gerere, ne tentetur Deus*. Et 1.Machab.2.dicitur: *cogitauerunt laudabiliter dicentes: omnis homo qui venerit ad nos in die Sabbathorum,pugnemus contra eum*. Caietani opinio. D. Tho. 1. Mach 2.

Addit Caietanus,*quòd bellare in die feſto ſine neceſſitate, non ſit peccatum mortale, ſi diuina non ommittantur, puta miſſa. Quoniam* (inquit) *bellare, non eſt opus ſeruile, quod tantùm prohibetur in die feſto*, eſſet tamen veniale. Quoniam etiam in diebus feſtis ducuntur coreæ,haſtiludia fiunt,nuptiæ celebrantur, & alia huiuſmodi mentem inquietantia,abſque ſcrupulo peccati mortalis. Verùm hæc Caietani dictum quod diebus feſtis ſine neceſſitate bellare, nō ſit peccatum mortale. Caiet. dictū non eſt tutū.

Prima ratio. ſententia non videtur ſatis tuta. Tum quia eſt contra D. Tho. qui cum communi abſolutè dicit eſſe illicitum; tum quia bellare eſt opus afferens maximam inquietudinem corporis, & mentis, & ideò uidetur grauis iniuria, & violentia diei feſti. Tum etiam, quia non ſolùm opera ſeruilia prohibita ſunt diebus feſtis; ſed etiam alia, ut exercere iudicia, ferre ſententiam, & alia huiuſmodi, vt patet ex cap. omnes, & cap. conqueſtus de ferijs; at verò hęc multò magis concurrunt in bello. Tum demum quia etiam prohibitum eſt certis quibuſdam diebus feſtis pugnare, vt patet ex cap. ſi nulla 23. q. 8. & cap. 1. de tregua, & pace, ergo eſt illicitum. Ex quibus omnibus liquidò apparet, quando Epiſcopus alijs bellare debeat interdicere, quando verò non.

Secūda ratio.

Tertia ratio.

Diuiſio quæſtionis.

QVAEST. QVINTA.

An Papa poßit diſpenſare cum Clerico ad bellandum?

HIc duò videnda ſunt.

Primò. An Clericis liceat bellare.

Secundò. An Papa poſſit in hoc diſpenſare cum eis?

Circa quæ notandum eſt, ſex modis poſſe intelligi Clericum bellare.

Sex modis poteſt intelligi clericum bellare.

Primò mouendo bellum.

Primò mouendo bellum, & ſic certum eſt licere Epiſcopis, & Clericis, illis nempe qui temporale dominium ad modum Reipublicæ perfectæ obtinent: puta cùm habent Caſtra, Comitatus, & Marchionatus. Ita tenet Syluest. verbo, bellum 3. q. 1. & Nauar. cap. 27. num. 216. in fine, & probatur. Quoniam aliàs non eſſent ſufficientes in ſuo dominio, nec eſſent perfecti Princeps. Vnde eò ipſo quòd Papa tradit huiuſmodi Dominium Epiſcopo, diſpenſat cū eodem, vt bella mouere poſſit, & conſtituere ducem, qui eius bella gerat. Quamuis enim Clerico prohibitum ſit ius dicere in cauſa ſanguinis, vt patet in cap. Clericis, & in cap. ſententiam ſanguinis, extra, de Clericis, & Monachis; habens tamen dominium temporale, poteſt conſtituere iudicem qui tale ius dicat. Ex quo ſequitur, illos non fieri irregu-

A irregulares mouendo huiuſmodi bellum, ex cap. Epiſcopus, de Clericis, & Monachis in 6. quod etiam patet ex cõmuni praxi Eccleſiæ, quicunque etiam Clericus etiam nõ habens dominium temporale, poteſt accipere Principem ſæcularem, qui gerat bellum pro defenſione ſuæ Eccleſiæ, vt habetur 23. q. 3. can. Maximianus. Hic Epiſcopus Maximinianus, petiuit auxilium ab Imperatore pro ſuæ Eccleſię tutela. Quod ſi facere neglexiſſet, non laudandus, ſed meritò culpandus fuiſſet, vt ait Auguſtinus ad Bonifatium.

Secundus modus eſt hortando Principes ſæculares ad bellum gerendum, & hoc certum eſt licere quibuſcunque Clericis, vel Epiſcopis, præſertim ſi id fiat in bonum Eccleſiæ, Fidei, aut Religionis. Id enim fecerunt ſummi Pontifices, vt habetur 23. q. 8. can. omnium, can. hortatur, can. vt pridem, can. ſuppliciter, & in alijs can. & ex Greg. lib. 1. Epiſtolarum, Epiſt. 72. & 23. & probatur ratione. Quia etiam ſi Clericis ratione proprij ſtatus, non conueniat arma tractare, & pugnare; conuenit tamen eis, alios dirigere, & mouere, prout conuenit, ad benè arma tractanda, & B peragendum, vt benè docet Bernardus lib. 4. de conſideratione ad Eugenium cap. 3. Secundò hortando Principes ſæculares ad bellum.

Tertius modus eſt adminiſtrando ſubſidia ſpiritualia pugnantibus, ſcilicet Indulgentias, ſacramenta, orationes &c. ita D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. ad 2. quod etiam in veteri lege factũ reperimus, Ioſue 6. dum Sacerdotes ſacris buccinis in bello clangebant. Tertiò adminiſtrando ſpiritualia ſubſidia pugnantibus.

Quartus modus eſt cohortando, & pręliantium animos ad victoriam ante actualem conflictum excitando. Quartò hortando, & præliantium animos ad conflictum ante actualẽ victoriam excitando.

Et quidem Clericis temporalem iuriſdictionem habentibus, quoad ſuos milites hoc licet, & probatur. Quoniam qui poteſt victoriam licitè intendere, poteſt etiam media licita ad ipſam conſequendam adhibere. Quoad cæteros autem Clericos, dico idem licere, & ante actualem conflictum, & in ipſo conflictu, hortando milites, vt fortiter ſe habeant in bello illo iuſto, & ſtrenuiter dimicent, concitando illos ad victoriam generaliter, vt optimè ait Nauarrus, cap. 27. num. 215. & 217. & colligitur ex cap. quicunque ex Clerico 23. q. 8. vbi ex Decretis Concilij Meldenſis, *Sacerdotibus, arma propria manu arripere prohibetur*. Verumtamen hortari alios ad arripiendum arma pro defenſione Patriæ, vel Eccleſiæ ſuæ, permittitur. Nec huic dicto Licitũ à Clericis ante prælium, & in prælio hortari milites ſuos ad victoriam in inimicos. Nauar.

Nota quomodo dictum Innocentij intelligatur. obſtat capitulum, *quod in dubijs*, extra de pœnis, vbi Innocẽtius dicit, *Clericos incitantes milites ad pugnam grauiter peccare*. Quoniam intelligendus eſt, quando ille qui incitat ad pugnam, habet formalem, vel virtualem intentionẽ, vt milites occidant hoſtes, vel quando ad bellum iniuſtum commouet. Nec ſimiliter aduerſatur dictum Innocentij, Panormitani, & Hoſtienſis in idem cap. dum dicunt, *quòd in actuali conflictu, non licet Clerico etiam habenti iuriſdictionem temporalem, hortari milites ad fortiter pugnandum, niſi in bello defenſiuo*. Quia cùm Clericus ſuadet alicui, vt ſtrenuiter prælietur, vtitur iure ſuo, atque ita non peccat, quamuis inde mors ſecundariò ſubſequatur. Nec reſpectu eius, talis mors eſt voluntaria. Namque requiritur ad hoc vt ſit voluntaria; quòd poſſet eam vitare, & teneretur.

Dictum Panor. & Hoſt. nõ aduerſat.

Ratio dicti.

Ad hoc vt mors alicuius ſit ab altero voluntaria quid requiratur. Nota.

Vnde cùm quis conſtituit aliquem Iudicem ſęcularem, & ſi regulariter talis Iudex debeat occidere, non perinde tamen ille qui eum Iudicem conſtituit, vult mortem malefactorum, licet ad illud conſequatur. Similiter etiam Inquiſitores, qui dum hæreticos ſæculari brachio tradunt, & illi comburuntur, vtuntur iure ſuo, nec ſunt illius mortis cauſa. Imò Nauarrus ibidem loco cit. concedit, licere Clericis, tradere militibus arma non ſolum defenſiua, ſed etiam offenſiua, vt Sclopetum, globulos, lanceam, enſem, & ſimilia, dummodò non tradant illa ſpeciali intentione, vt milites quibus tradus, alios occidant. & adducit Panormitanum, & Innocentium in cap. ſententiam ne Clerici, vel Monachi, & D. Antoni. 3. par. tit. 28. c. 2. §. fin.

Inquiſitores, tradentes ſæculari brachio hæreticos comburendos, non ſunt cã mortis eorum. Panorm. Innocen. D. Antoni.

Corollariũ.

Ex quibus ſequitur, quòd ſi mors (factis his hortationibus, & monitionibus) ſequatur; non fiunt dicti Clerici irregulares, cùm non ſint cauſa propinqua mortis. Et iura prædicta ſcilicet cap. quod in dubijs, extra de pœnis, & gl. in cap. ita quorundam, de Iudæis, intelligenda ſunt de incitante, vel dante arma cum prædicta intentione ſufficienti, ad conſtituendam cauſam propinquam deformationis, ſeu occiſionis, vt optimè Nauarrus ibidem nu. 216.

Quintò dicẽdo ante, uel etiam in ipſo conflictu militibus, cõminuite, occidite &c. & hoc non eſt licitũ Clericis.

Quintus modus eſt dicendo ſiue in actuali conflictu, ſiue ante illum, comminuite, trucidate, in fruſta ſcindite, & occidite hoſtes: & hoc (per ſe loquendo) nulli Clerico, ſiue habenti iuriſdictionem temporalem, ſiue non, vllo modo licet. Tunc enim eſſet cauſa proxima occiſionis, & in Canonibus prædallegatis, non ſolùm prohibetur Clericis occiſio;

Ratio dicti.

A occiſio, ſed etiam interdicitur, ne ſint cauſa occiſionis. Vnde ſi ad illa verba occiſio ſequatur, irregulares ſunt qui ea protulerunt, vt ait Nauar. ibi. nu. 216. Dixi per ſe loquendo, quoniam per accidens, vel ad ſui defenſionem, vel etiã Reipublicæ, in caſu grauiſſimæ tutelæ (vt dicemus) non ſolum verbo, ſed etiam manu licet occidere, nec fiunt irregulares.

Sexto modo poſſunt ſe Clerici habere ad bellum, proprijs manibus ſumendo arma, & dimicando. Intelligimus autem nomine Clericorum, etiam prima tonſura inſignitos: vt habetur in cap. cum contingat, extra de qualitate, & ætate ordinandorum, & in Concilio Tridentino Seſſ. 23. cap. 4. & ſequen. & Syluest. verbo, Clericus 1.

Et quidem de conſtitutis in prima tonſura, & minoribus ordinibus, dicimus, non peccare mortaliter proprijs manibus bellando. Quia Clericatus ille, eſt Clericatus imperfectus, & leges quæ prohibent Clericos ad militiam, ſæculareſque honores venire, vt in Concilio Chalcedonenſi 7. & refertur à Gratiano, 20. q. 3. can. eos qui. & in Synodo Maguntiaco ſub Carolo Magno cap. 17. vbi dici-

B tur; *omninò prohibemus Clericos arma portare, aut pugnare, aut in exercitum, aut in hoſtem pergere.* Similiter in Mantiſc 4, 5. Synodo habita in Gallia; vbi Clericus arma geſtans, 30. dies aqua, & modico pane tantùm, recluſus paſci damnatur, & in 4. Syno. Tole. cap. 44. Clerius arripiens arma, gradu amiſſo in monaſterium detruditur. Hæc & ſimilia iura, intelliguntur de ijs qui ſunt tantùm in maioribus ordinibus cõſtituti, vel quo ad conſtitutos in minoribus fuiſſe abrogatas.

Præterea, ſanguinis ſententiam ferre, prohibetur Clericus in cap. ijs à quibus 23. q. 8. conſtituti verò in minoribus, eam proferendo, nequaquam peccant mortaliter, ergo, neque bellando. Nec iſti peccant mortaliter ducendo vxores, quod etiam Clericali offitio repugnat. Quod aliqui dicunt ſaltem venialiter iſtos præliando peccare, non mihi multum arridet, ſi pærſertim cum aliqua cauſa pugnent.

De Clericis verò in maioribus ordinibus conſtituti, aliter dicendum eſt. His enim tam in bello offenſiuo, quàm defenſiuo, oĩnò licet nõ bellica exercitia gerere, nec armis propria manu dimicare. Quoniam, cùm bella directè ad ſanguinis effuſionem ordinentur, intrinſecè repugnant

Quãdo Clerici ſint (ſuperueniente morte militum) irregulares. Nauar.

Nota cur dicant, per ſe loquendo.

Sextò modo poſſũt ſe Clerici habere proprijs manibus ſumendo arma, & de non cõſtitutis in ſacris dicitur non peccare mortali er.

Punitiones Clericorũ ſacrorum, arma ſumentium. Conc. Chalced 7. Syno. Magũ. 5. Synodus Manſi. 4. Syno. Tole.

Ferre ſententiam ſanguinis prohibetur Clericis.

Bella intrinſecè repugnãt officio Clericorum.

Ratio dicti.

offitio Clericorum, quod ad altaris miniſterium ordinatur, in quo ſub ſacramento, Chriſti paſſio repreſentatur: quam patientia, & manſuetudine immitãdo, magis competit eis proprium ſanguinem effundere, quàm alios occidere. C

D. Tho.

ita S. Tho. 2.2.q.40.ar.2.& communiter omnes Doct. tam Theologi, quàm Canoniſtæ. Vnde grauiſſimis pœnis plectuntur: ut uidere eſt in cap. Clerici, & cap. quicunque ex Clero. 25.q.9. A deò quòd ſi Clericus in bello occubuerit, Eccleſiaſticis ſuffragijs & orationibus priuari mandatur: non tamen Eccleſiaſtica ſepultura, ut in cap. quicunque Clericus, ibidem. Quod etiam extenditur, in cap. *eos qui*, 20. q.3. ad omnes Monachos, etiam laicos in Monaſterio deputatos.

Clericus bello occumbẽs quibus ſuffragijs priuetur.

D. Greg. Naz.

D. Gregorius Nazian. in oratione 5. de pace. quæ eſt decimaquarta in numero, cuius verba ſunt hæc, *Pro quibus* (id eſt rebus fidei, de his enim loquitur) *denique acri animo pugnandum ſit, rationibus tamen, non ferro, atque armis. Nam aduerſas quoque manus attollere prorſus à caula noſtra alienum eſt, atque ad eos qui nobis infenſi ſunt abyciendum.*

D. Aug.

Et Auguſtinus de verbis Domini ſermone 19. tomo 10. ſuper illa verba à Ioanne Baptiſta dicta militibus: *neminem concutiatis &c.* dicit: *Hac autem Diuina ſentẽtia quæ ad milites loquitur, poteſt etiã in Clericos retorqueri, quia etiam ſi non militare uideamus ſeculo, tamen Deo, & Domino militamus. Sicut ait Apoſtolus. 2. Tim. 2. Nemo militãs Deo, implicat ſe negotys ſecularibus. Videmur inquam, non militare remiſſis, ac fluentibus tunicis, ſed habemus militiæ noſtræ cingulum quo caſtimoniæ interiora cõſtringimus. De quo cingulo Dominus ait: ſint lumbi veſtri præcincti. Lucæ 12. milites igitur Chriſti ſumus, & ſtipendium ab ipſo donumq; percipimus, ſicut dicit Apoſtolus: qui dedit nobis pignus ſpiritus, hoc eſt, qui Spiritus ſancti nos remuneratione ditauit.* D

2. Timoth. 2.

Lucæ 12.

Dubium.

Quo autem iure bellare ſit Clerico prohibitum, Diuino ne, an humano, altercatio eſt inter Theologos, & Canoniſtas.

Turrecre.

Turrecremata ſuper cap. Clericum, diſt. 50 in ſua quæſt. 2. expreſſè habet eſſe iuris Diuini Clericos non poſſe militare, & conſequenter, dicit eſſe indiſpenſabile Papæ; tum quia eſt de iure Diuino prohibitum, tùm quia Clericum arma ad ſuum munus Eccleſiaſticum inhabilem reddunt. Tum etiam tertiò (& eſt ratio D. Tho. in argumento ſed contra) in dicto ar. 2.) *quia Petro in perſona Epiſcoporum, et Cle-*

A *et Clericorum dicitur Matth. 26. conuerte gladium tuum in vaginam*, ergo Clericis præcepto Chriſti, arma prohibentur. Quod probatur etiam, per 1. 2. 3. & 4. Canones præcitatos 23.q.8.ferè per totum. Matth. 26.

Probatur idem ex canone finali 36. diſtinct. qui Canon quamuis Hieronymo tribuatur à Gratiano; eſt tamen reuera deſumptus ex 6.homil. Origenis in Leuiticum. quas Hieronymus tranſtulit. Verba Canonis ſunt hæc, *Erat ergo Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini. Quid autem ei opus erat? vt aut à Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt aut à Deo diſcat legendo ſcripturas Diuinas, & ſæpius meditando, aut Populum doceat, quæ à Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu ſed quæ Spiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus quod fecit Moyſes: Ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos, ſed quid facit? orat: & dũ Dominũ orat, vincit populus eius: ſi relaxauerit, et dimiſerit manus, populus eius vincitur & fugatur. Oret ergo Sacerdos Eccleſiæ indeſinenter, vt vincat populus qui ſub ipſo eſt.* Probatur. Epiſcopi munus quale ſit exẽplo Moyſis.

Caietanus ſuper 2.2.q.40.art.2. dubio 1. putat eſſe iuris poſitiui, & licere Clericis in caſu (ut dicemus) propria ma-
B nu pugnare. Quia lex poſitiua qua Clerici arcentur ne pugnent manu propria, venit ad caſum in quo ſi legiſlator adeſſet, diſpenſaret: cuius opinionem nos ſequimur, & probatur. Nam huius nullum extat in lege Euangelica præceptum, vel prohibitio. Verba autem illa Chriſti ſcilicet: *omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*, Matt. 26. non ſolùm Clericis, ſed omnibus Chriſtianis qui priuata auctoritate præliantur dicta eſſe, docuit idem D. Tho. in ar.1.ad primum, ex mente D. Auguſtini, lib.22.contra Fauſtum cap.70. Et quamuis in argumento ſed contra, articuli ſecundi obijciat illa uerba, intelligendo, illa de Epiſcopis, & Clericis *conuerte gladium tuum in vaginam*, non ſunt accipienda ſimpliciter, & ex neceſſitate, ſed ex decentia. Clericos propria manu pugnare, eſt iuris poſitiui. Caiet. Prima ratio. Matth. 26. D. Tho. Secunda ratio.

Prætereà. Licet Clerico ex diſpenſatione Papæ proferre ſententiam ſanguinis, quod paſſim fit in ſtatu Eccleſiaſtico. Licet Clericis ſacratis ex licentia Papę ferre ſniam ſanguinis.

Item licet illis Clericis qui habent iuriſdictiouem temporalem (ut dictum eſt) inſtituere miniſtros, & Iudices, etiam ad ſanguinem, ergo Clericis nõ eſt iure Diuino prohibitum pugnare. Eadem enim ratione prohibitum eſſet vnum, atque aliud. Tertia ratio. Ratio cur Clericis non ſit de iure Diuino prohibitum pugnare.

Quinta ratio.

Quartò. De facto multis Religioſis, Sacerdotibus, & C
Clericis, id ſummi Ponifices conceſſerunt ad terram ſanctam recuperandam, ergo ex iure Diuino, & intrinſecè nõ repugnat eos pugnare. Et in hunc ſenſum intelligendus eſt D. Thom. vt ibidem optimè ait Caietanus, qui optimas affert congruentias, ob quas lege Eccleſiaſtica iuſtiſſimè ſancitum eſt, ne Clerici pugnent. Vnde concluditur, non eſſe hoc omninò à Papa indiſpenſabile.

D. Tho.
Caiet.

Ob cõmune bonum põt. Papa diſpenſare Clericũ in ſacris conſtitutum ad actus matrimonialis.

Si enim ob commune bonum, ad actus matrimoniales Clericum in ſacris conſtitutum diſpenſare poteſt; multò magis, ad bellandum; quod minorem habet difficultatem.

Nota quãdo ſit licitũ Clericis ſacratis propria manu pugnare.

Duplicitér Clericus põt pugnare, defenſiuæ, ſcilicet, & ratione victoriæ.

Ius poſitiuũ non derogat naturali.

Nota.

Caiet.

Quando autem Clericis propria manu liceat bellare vel non, notanda eſt diſtinctio Caietani loco citato. vbi dicit, *Licere eis hoc, tãtum in articulo neceſſitatis, qui in bello dupliciter contingere poteſt. Primò quidem defenſiuè, ita quòd niſi Clerici pugnent, Ciuitas vel exercitus, euertitur ab hoſte. Secundò ratione victoriæ, nempe quia niſi Clerici aliqui pugnent, non haberetur tunc victoria parata.* Atque in primo caſu, licitum eſt Clerico pugnare propria manu, etiam ſine Papæ diſpenſatione. De iure enim naturali, cui non derogat ius poſitiuum (quo prohibetur Clericis pugnare). D
debet vnuſquiſque ſuam Ciuitatem defendere, & non ſolùm poteſt pugnare; ſed etiam tenetur. *Status enim Clericalis, & Monachalis, non eximit hominem ab obligatione iuris naturæ,* ut optimè dixit Caietanus 2.2.q.33. art.7. atqui iure naturæ vnuſquiſque ſuam Ciuitatem defendere tenetur.

Bañes.

Bañes ſecundũ Caietani dictum, non ſequitur.

Aliqui, vt Bañes, hoc dictum Caietani extendunt ad bellum etiam offenſiuum, ſi extrema, vel grauiſſima Chriſtiani ſtatus & Eccleſiæ neceſſitas requireret, quod non eſt improbabile.

In ſecundo verò caſu, de pugna in bello ad conſequendam victoriam, dicit & benè, non licere Clerico bellare regulariter loquendo. Rationem autem diuerſitatis aſſignat: Quoniam victoria eſt neceſſaria propter recuperationem rerum, vel punitionem, aut expulſionem hoſtium, quæ non ſunt neceſſaria, ſicut ſalus quæ in primo caſu defenditur.

Nota, cur dicatur regulariter.

Dictum eſt autem (regulariter) quoniam ex mente eiuſdem Caietani, ſi ad partam victoriam ſequeretur pax vniuerſalis Eccleſiæ, aut Chriſtianæ fidei magna protectio, & incrementum, probabile eſt Clericum manu propria pugnando,

A gnando, illam facere poſſe. Ex quibus patet ſolutio quando liceat, vel non Clericis pugnare, & de Papæ ad diſpenſandum cum his auctoritate.

DVBITARI POSSET HIC.

An in illis caſibus in quibus licet Clericis pugnare ſine peccato pugnando, et occidendo hoſtes fiant irregulares?

IN quo ſunt variæ doctorum Sententiæ. Prima Caietani 2.2.q.33.art.7. & Nauarri in ſuo Manuali cap.27.num.215. & plurium aliorum, qui tenent Clericos ſic pugnantes, fieri irregulares. Quia irregularitas eſt lege humana conſtituta, quæ tamen excipit caſum propriæ defenſionis, non alios caſus, & quia irregularitas incurri pôt ſine peccato. — *Prima ſententia Caietani & Nauar.*

Secunda ſententia huic oppoſita eſt Syluestri. verbo, bellum 3.§.3.& Couarrũ.ſuper Clementinam, ſi furioſus de homicidio, par.2.§.3.num.2. Et 3.parte.§.vnico in fine, B quæ ſententia mihi probabilior videtur. — *Secunda ſententia Syluеſ. Couarru.*

Et probatur. Quoniam ex eo quòd non incurritur irregularitas in caſu defenſionis vitæ propriæ, argui poteſt à ſimili, vel à maiori, non incurri in caſu defenſionis Reipublicæ. — *Probatur primò.*

Tùm quia videtur inconueniens, & irrationabile quòd quis priuetur proprio officio, & ſtatu, faciendo id quod licet, & ad quod tenetur aliquando ex iure naturæ. Quare ipſemet Caietanus vbi ſupra fatetur, non fieri Clericum irregularem reuelando eum qui parat prodere Ciuitatem, licet inde illius mors ſequatur, quia (inquit) prouidet Reipublicæ. — *Probatur ſecundò.*

Tùm demum, quia nõ incurritur irregularitas ex actu, niſi quatenus eſt inconueniens ſtatui Clericorum, at hic actus in hoc caſu, non eſt inconueniens ſtatui Clericorum, imò maximè debitus. — *Probatur tertiò.*

Et hinc patet ſolutio ad primum primæ ſententiæ. Lex enim humana debet rationabiliter intelligi, & incurritur irregularitas ſine culpa, vel ex ſolo defectu corporali, qui non eſt voluntarius, vel ex actu aliquo voluntario, qui fit ab eo qui nondum eſt Clericus, & eſt inconueniens Clerico, — *Ad primum reſpondetur.* — *Nota ex quo aliquis fiat irregularis.*

A 2.q.5.à Monos, quod eſt vnum & Machia, quod eſt pugna, quaſi vnius ſolius cum altero pugna, vt fuit illa Dauidis cum Goliath.

Fiebat autem hæc Monomachia, cùm quis de aliqua dubia re, veluti in ſortem, per duorum pugnam, ſe rei veritatem elicere putabat. Vnde in Epiſtola ſcripta Carolo Regi Patruo Lotharij (ex qua canon ille de Monomachia deſumptus eſt) refertur; Lotharium cùm ſcire vellet, an Theuperga, ſiue Thietberga (vt vult Regino lib. 2. Chronicorum) ipſius vxor adulterium patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam committere; ita vt, ſi ille quo partes Theupergæ tueretur, caderet: ipſa planè adulterij victa cenſeretur. Quod valdè reprehendit Nicolaus Papa, docens, hanc non eſſe legitimam rationem probandi crimina. Quamuis in Longobardicis conſtitutionibus, & capitularibus habeatur) ſed potius ait eſſe tentare Deū. Impium enim eſt per monomachiam hanc, quaſi per probatos teſtes, intentionem ſuam probare, vt dicitur, in cap. 2. de purgatione vulgari. Vnde improbè apud quoſdam, duellum, iudicium appellatur (vt ait Raymundus) quaſi

Monomachia ad quid fiebat.

Lotharius Rex ad Theupergæ vxoris ſuæ adulteriū cognoſcendū monomachia vſus eſt.

Nicolaus Papa monomachiā reprehēdit.

Monomachia fuit approbata in Lōgobardia.

B ibi iudicium Dei manifeſtetur. De hac re agunt Canonis. loco cit. & Summiſtæ, verbo bellum. D. Anton. 3. par. tit. 4. c. 3. Caiet. in ſumma verbo, duellum, & 2.2. q. 95. art. 8. vbi D. Thom. ait *duellū eſſe illicitum*, & Nicolaus de Lyra in cap. 17. primi Regum. & ibi Dionyſ. Carthuſ. & Abulen. q. 25.

Raymun. D. Anton. Caiet. D Tho. Nicolaus de Lyra. Dionyſ. Carthuſ.

SED DVBIVM EST.

Dubium.

An in aliquo caſu, duellum ſit licitum?

ET ſuper hoc Syluest. verbo duellum 1. illud ait eſſe de iure Diuino prohibitum ſub mortali, ex Matth. 4. *non tentabis Dominum Deum tuum:* atque etiam de iure Canonico interdici, ut extra de Clericis pugnantibus in duello, per totum. & 11. q. 5. conſuluiſti, & iure Ciuili, C. de gladiatoribus l. vnica lib. 11. ſed ſtatim ſibi contradicit, dum paulò infra ait: id ex ſe non eſſe mortale peccatum. Nam ſi (ut ipſe ait) ex iure Diuino prohibitum eſt, profectò etiam erit peccatum mortale.

Sylu. Matth. 4.

Circa

Circa hoc dubium notanda ſunt aliqua.

Nota primò. Primum eſt, tribus modis poſſe priuatum bellum committi, vel ad exercitium corporis, vel ingenij, ſine probabili mortis periculo, ut cùm certatur arundinibus currendo, ſine aliquo periculo. & hoc ſi fiat cum moderatione, non eſt illicitum.

Bellum priuatum pôt committi tripliciter, & quale bellû liceat. Primo modo.

Secundo modo. Secundò, cùm aliquis alium aggreditur ad occidendum, & alius ſe defendit. Hoc autem certum eſt, eſſe illicitum inuaſori, ſi ſine iuſta cauſa fiat.

Tertiò modo. Tertiò, cùm aliqui duo conueniunt ex condicto in certo loco, ad ſe inuicem occidendum, & hoc propriè dicitur duellum, quod eſt prohibitum locis citatis.

Nota ſecũdò *Bellum ſi quãdoq; fuit licitũ, id fuit Principis auctoritate.* Notandum ſecundò eſt. Quòd ſi aliquando iure antiquo duellum fuit licitum, debuit eſſe, propter iuſtam cauſam, & ex Principis auctoritate. Certum autem eſt apud omnes, non eſſe iuſtam cauſam duelli, odium pugnãtium, vel uirium oſtentationem, vel honorem illum quem aliqui exiſtimant ſe ammittere, ſi oblatum ſibi duellum, acceptare reccuſent. Quia odium, intrinſecè malum, & illicitum eſt. Neq; virium oſtentatio, eſt ſufficiens cauſa occidendi. Nam honor ille, vanus, & diabolicus eſt.

Non eſt iuſta cauſa duelli virium oſtentatio, uel honor de cuius amiſſione dubitatur ſi qs nõ prælietur.

Nota tertiò *Quæ ſit propria cauſa duelli.* Notãdum tertiò. Cauſam propriam duelli quæ cõiter à Canoniſtis & Summiſtis aſſignatur, & de qua eſt dubiũ an ſit cauſa iuſta, eſt ad dirimendam aliquam litem, aut controuerſiam, de qua eſt dubium, an exiſtente dubia aliqua re, poſſit licitè inter aliquos committi duellum, vt ille dicatur innocens, qui in duello vicerit. Et dico breuiter, illicitum eſſe. Et hoc eſt quod damnatur à D. Tho. & ratio eſt in promptu. Quia ad benè decidendam huiuſmodi litem, ut ait Caietanus 2 2.q.95.ar.8. oportet adhibere non malum, ſed accommodatum medium ad litem illam decidendum, quorum neutrum in duello reperitur. Non primum; quoniam non licet aliquem etiam publica auctoritate occidere; niſi vel ad punitionem, vel ad propriam ſui ipſius defenſionem. Neque ſecundum; quia tale iudiciũ, aut ſumendum eſt ex re, & hoc non, cùm ſit dubia, vel ex fortuna, & hoc etiam non, cùm ſit ſortilegium: vel ſpectatur à Dæmone qui iuuet innocentem, & hoc nequiſſimũ eſt; vel ex aſtris, & hoc quoque impium eſt. Vel tandem ſpectatur iudicium Dei per illud factum, & hoc quoque iniquum eſt, cùm ſit tentare Deum, præſertim occidendo aliũ, quod eſt illicitum mediũ ad veritatis manifeſtationẽ.

Duellũ ſemper eſt illicitum.

C

D

Quòd

A Quòd ſi conſtito de iuſtitia vnius, ſi nõ poteſt is cauſam vincere niſi pugnando, an in eo caſu liceat huic pugnare, cum altero ad vincendum propriam cauſam? Et dico, certum etiam eſſe apud omnes, neque in hoc caſu ei licere pugnare, vel aduerſario duellum offerendo, vel ab eo oblatũ admittendo. Quia non eſt ſufficiens medium ad cauſæ probationem. Caſus.

Sed dubium eſt, an ſi vel ab aduerſario, vel à Iudice cogeretur, ſuſcipere, & admittere bellum, aliàs habendum ipſum pro conuicto, & eſſe condemnandum? Caſus.

Reſpondeo, multos negare: vt Hoſtien. in ſumma tit. de Clericis pugnantibus in duello, D. Anton. ſumma Confeſſ. Roſel. Piſa. Sylueſt. Abulen. loco cit. quod ſolùm licet alterum occidere ad ſui defenſionem in; duello verò vterque eſt aggreſſor. Reſponſio multorum. Hoſtien. D. Anton. Summa Cõf. Roſel. Piſa. Sylueſt. Abulen.

Alij verò dicunt, in hoc caſu licere, vt Nicolaus de Lyra loco cit. cuius ſententiam refert Dionyſ. Carthuſ. & ipſe videtur eum ſequi. Ratio eſt. Quia hæc eſt pura defenſio, & neceſſaria, aliter enim ipſe occideretur & rem propriã amitteret. Idem ſentiunt Caiet. loco cit. & Nauar. cap. 11. num. 39 & c. 15. nu. 9. limitando tamen ad caſum quòd ita B cogeretur, quòd eſſet alioquin occidendus, non autem ad rem tantùm propriam amittendam. Quæ tamen ſententiã in ſui defenſionem loquendo vera eſt, aliter autem nequaquam: cùm poſt Concil. Tridentinum, omnia antiqua iura inoleuerint, & maximè per bullas Gregorij XIII. & nuper Clementis Octaui, quæ huiuſmodi duella omnimodò condemnant, taliter vt per Monomachiam nulli ſe defendendi aut vindicandi licentia ſuffragatur. Reſponſio aliorum. Nicol. de Lyra. Dionyſ. Carthuſ. Ratio horũ. Caiet. Nauar. Omnia antiqua iura in hac materia poſt Concil. Trid. inolueрunt.

Vnde poſt has Pontificum deciſiones, omnes illæ diſtinctiones quas ante Concilium Tridentinum tradebant Doctores, euanuerunt. Atque ita modò nulla Principum auctoritate, aut licentia petita, vel obtenta non licet duellare, ſed nec cartas, & irritatoria edicta mittere, vel occaſionẽ proximam alicui dare, vnde ad huiuſmodi duellandi actũ, ſiue per fauorem, aut conſilium liceat deuenire?

Accidit noſtro hoc ſæculo, vt Mediolanenſis Comes, dum à Patritio Romano ad ſingulare certamen euocaretur; non minus Chriſtianè, quàm ſapienter reſpondit: ſe talem pugnam non acceptare, quòd à ſacris ſibi Canonibus interdiceretur: deuicaturum tamen ſe quotidie, & p omnes Mediolani vicos deambulaturum, atq; vbicunq; Factum laudabile noſtro tẽpore in materia duelli.

ab

ab eo fuiſſet aggreſſus, pro viribus nullo metu, ſe ipſum defenſurum. Quibus verbis, non duelli metu id ſe renuere euidentiſſimè comprobans, mirificè famæ ſuæ atq; honori conſuluit.

Epiſcopi officiū circa concedētes duellum.

Quòd ſi contingeret caſus, quod Deus auertat, vt Princeps, aut Imperator locum daret, anſamque præberet ad huiuſmodi monomachiam, tenetur Epiſcopus pro viribus id impedire, & tam concedentibus locum, quàm ipſis pugnantibus, patrinis, tutoribus, fautoribus, & conſiliarijs, præfatas Summorum Pontificum conſtitutiones ſignificare, & perſonaliter intimare, omnemque aliam ſuam operam præſtare, vt Monomachia nullo modo exequutioni mandetur.

Quid faciendu de eo qui in duello occubuerit.

Quòd ſi in duello quis mori contigerit, Eccleſiaſtica ſepultura eum priuabit. Nec tales abſolui poſſunt, niſi à Romano Pontifice, præter quàm in mortis articulo. Expedit autem has Monomachiæ pœnas, ſæpè populo proponere, ac ſignificare, ut quod, Diabolo curante, malum quotidie excitatur, pœnarum, & cenſurarum grauitate audita, totaliter tollatur.

D

QVAEST. SEPTIMA.

An Ciues Catholici, teneantur fugere, & deſerere Ciuitates, quas hæreticus, vel infidelis potens inuaſerit, & occupauerit, & ſeſe ad catholica loca recipere?

Prima regula.

PERFACILIS eſt huius quæſtionis reſolutio, cùm ex generalibus tantùm regulis petenda ſit. Eſt igitur prima regula.

Cùm hæreticus Princeps, vel Infidelis potens (ut inferius dicemus) vincendo, ſeu expugnando Ciuitatem Chriſtianam, permittit Ciues catholicè uiuere, cum concionibus, miſſis, alijſque Eccleſiæ Sacramentis, neque eſt illis in hoc vllo impedimento; tunc ſub eo licitè poſſunt in Ciuitate illa permanere, & cùm

tunc

A tunc non participent cum hæreticis in crimine criminoſo ſubiacere, & obedire illis à Chriſtiana Religione non prohibetur, imò permittitur. Quod patet ex ſententia Auguſt.qui (ut ſuperius uidimus) dicit,poſſe Chriſtianum militem ſub Rege infideli militare,& ei obedire,dummodo quid contra Dei præceptum, & bonos mores Eccleſiæ non præcipiatur. Sed eiuſdem Auguſtini, & Ambroſij ſententiam audiamus. Ambo enim ſic dicunt: *Iuliani milites certabant pro defenſione Reipublicæ, ei obedientes* (ſcilicet Iuliano Apoſtatæ) *ſed iuſſi certare in Chriſtianos, obediebant Regi cœli:* quaſi docentes, non eſſe prohibitum ſub Principe hæretico eſſe,eiq; obedire in ijs quæ ut diximus non ſunt contra Deum. Vnde Paulus Apoſtolus nos Principibus obedire docet, *non tantum* (inquit) *modeſtis, ſed etiam diſcolis.* & Romano.13.nil alud agit,niſi Principum obedientiam commendare dicens: *Omnis anima Principibus, et Poteſtatibus ſubdita eſt.* 1.ad Timot.cap.3. & 1.ad Timot. 2. *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum,ſiue Regi quaſi praexcellenti &c.* Quoniam *per me Reges regnant* (dicit Dominus) *& conditores legum, iuſta decernunt;* & Chriſtus dixit Pilato: *Non haberes aduerſus me poteſtatem, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Poteſtas enim Reipublicæ,& Principum,à Deo,& iure naturali cõſtituta eſt. Vnde dum iſti Infideles ſuorum regnorum limitibus continentur, ſunt illorum regnorum veri Domini, ut ſuperius diximus, nec per ſuam infidelitatem, aut quodcunque aliud peccatum mortale, dominium iſtud amittũt: quidquid Ricardus,lib.de paupertate Chriſti dixerint,ſed ſunt veri domini,nec cõtra illos,de iure,bellum indici poteſt, nec Chriſtianus Princeps dominio hos priuare poteſt, niſi alia fortè paſſa iniuria intercederet, propter quam cõtra illos bellum etiam iuſtum moueri poſſet.

D Aug. D. Ambroſ.

Rom.13.

1.Timot. 3. 1.Timot 2.

B

Poteſtas Principum & Reipublicæ eſt à Deo,& à iure naturali conſtituta.

Pagani ſunt veri domini ſuorũ regnorum,neq; per ſuam infidelitatem dominium amittunt contra Ricar.

Et ſi aliter de hæreticis dicendũ ſit:cùm ij perpetuò ſint inimici noſtri,& Romano ſubdantur Imperio. Infideles autem Pagani,ſi nos inuadentes vincant,& Chriſtianorũ Ciuitates comprehendant, non fiunt earum Domini; & tunc benè eis bellum moueri poſſet: & non ſolùm ab illis captas Ciuitates recuperare; ſed etiam eorum Ciuitates bello diripere,& dominium ab eis auferre.

De hæreticis aliter dicendum eſt ac de infidelibus, & quare.

Secunda regula eſt. Si Princeps & maximè hæreticus occupãs Ciuitates, per ędicta publica,& pœnas,Chriſtianos Ciues tantùm honore,vel officiorum publicorum, & tem-

Secunda regula.

temporalium bonorum retentione, cauſa Religionis, priuauerit, poſſunt manere in Ciuitate, Si verò ædicta iniqua taliter contra illos fuerint promulgata, vt nos ad fidē Chriſtianam deteſtandam, ad Sedem Apoſtolicam contēnendam, eiuſq; auctoritatem, & ſublimitatem deprimendam cogant, tunc relicta Ciuitate, debent aliò pergere, ac pro Chriſti nomine, cunctis huius ſæculi temporalibus bonis amiſſis, eum in paupertate immitari, qui *cum eſſet Diues, propter nos egenus factus eſt*. Cuius rei non modica extant exempla multorum Epiſcoporum, nobiliumque virorum, qui (aliqua ob Chriſtianam religionem in catholicos inſurgente perſequtione) mundanis bonis, atque diuitijs vale dicto, alienas plagas exules peragrarunt. Teſtis eſt D. Athanaſius in apologia ad Conſtantium Imperatorem, ubi tot mala enumerat, ut ſine lachrymis ea ferè legi non poſſint. *Quis igitur locus eſt* (inquit ipſe) *qui non hæreticorum ſæuitiæ monimenta poſſidet? quæ Eccleſia non luget eorum inſidias? Nonne Antiochia ob Euſtatium confeſſorem, & Orthodoxum virum ademptum in mœrore eſt, & Balanea, ob Euphrationem? Bultus, & Antardus, ob Cymatium, & Carterium, Adrianopolis ob Eutropiū Chriſto addictiſſimum, deinde ob Liuium, qui ipſorum opera ſæpè & catenas geſtauit, & in catenis mortem obijt? Nonne Ancyra Marcellum luget? Berroea Acyrum? Gaza Diaſdepan? quos ſæpè antea contumelioſè habitos, tandem ſuis dolis in exilium eliminarint? Nonne itidem Theodolum, & Olympium Thraces? Quid autem de nobis ipſis noſtriſq; Presbyteris dicam, quorum latebras eo ſtudio rimati ſunt, vt inuentis, nihil præter mortem expectandum fuiſſet, quod de nobis quoque futurum erat, niſi fœliciter elapſi eſſemus.* Hæc Athanaſius.

Catholici viri qui pro religione, bona ſua amiſerūt.

D. Athan.

Sed non minora ſanè, imò fortè maiora mala noſtra hac ætate euenerunt. Neque in hoc probando, è longiquo valde ſumus exempla petituri: tot enim extant, ut non tam inuenire, ac legere deſideremus, quàm inuenta, magno dolore relinquere.

Eliſabetha regnante quot viri Chriſtiani ſua bona, & cum eis vitā pariter perdiderunt.

Regnante enim in Anglia impia Eliſabetha, ſic ſunt vexati Catholici, ut inſtar crudelis Ieſabel prophetas Dei, ſanctoſque viros occiderit, honore priuauerit, ſpoliauerit bonis, pecunijs mulctauerit, leges in Religionem Catholicam, & Romanum Pontificum Ieſu Chriſti Vicarium cōdiderit, tandemque veluti lęena, Chriſtianorum ſanguine,

in

A in omnimodam mentis cæcitatem adducta lambuerit. Huius ergo tempore, tot viri Illuſtres, virentibus Martyrij Sertis coronati ſunt, vt ad laudandos quoſque, noſtra ſane narratio deficeret. Ex ijs enim fuere multi, qui Domini cùm eſſent Caſtrorum, atq; Villarũ, *omnia arbitrati ſunt vt ſtercora, vt Chriſtum lucri facerent*, & Chriſtianam Religionem tuerentur.

In hunc numerum venit cenſenda maxima, ac Sereniſſima Scotorum Regina Maria; quæ ob fidei ſtudium, atq; amorem, cùm primùm à ſuis ſubditis hæreticis odio habita in carcerem truderetur, & inde non ſine magno miraculo, vnius adoleſcentis opera liberata, iterum à ſuis petita bello in Angliam neceſſitate compulſa veniret; tandem hoc ei nunciũ delatum fertur, ſi hæreſim quæ iam erat in Anglia graſſata, ſeſe confirmaturam ſponderet, hæredem Regni, publicis in comitijs mox fore declarandam. Quo audito nuncio, fœmina fortis, quæ pro fide tot labores ſuſceperat, obuerſo vultu; audacter Catholicam fidem ſibi eſſe Regno antiquiorem reſpondit. *Maria Regina Scotorum ob fidem excecata.*

Hãc ſequuta eſt Domina Iana Darmeta nobilis vidua, B & auia Illuſtriſſimæ Duciſſæ de Feria, quę cùm Ciuitatem ſuam, hæreſeo uideret lolio ſeminatam, ſponte exilium ſubiens, Louanij, non ſine maxima laude, ac nominis ſui celebratione, pauperum mater, pupillorum, & viduarum patrona, uno omnium ore nuncupata eſt. *Ioannæ Darmetę, auiæ Illuſtriſſimæ Duciſſæ de Feria, nobilis cõmendatio.*

Sed quot quæſo Epiſcopi (Læena iſta regnante) è ſuis ſedibus deiecti ſunt?

Ioannes Hamiltonus, Sancti Andreæ Archiepiſcopus, è ſuo ſolio deiectus eſt: Iacobus Beton, Archiepiſcopus Glaſconenſis, à ſua ſede depulſus eſt. *Epiſcopi & Prælati à ſua ſede deiecti.*

Ioannes Leſſię Roſſenſis Epiſcopus, à ſuo eſt Epiſcopatu depoſitus: Gulielmus Cheiſolne Dumblanenſis Epſcopus, Epiſcopali dignitate priuatus. Qui omnes pro Fidei Catholicæ defenſione, nihili temporalem honorem fecerunt, nec deijci à ſedibus ſuis curarunt, *vt ſederent inter duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael.*

Et quot Angli, quot Hiberni Epiſcopi, pro Chriſti nomine in carcerem miſſi ſunt? Quot exularũt? Quot monaſteriorum Priores, & Abbates, quot Cathedralium Eccleſiarum Decani, & Archidiaconi, quot ſtudioſorum Collegijs Præfecti, quot Canonici Eccleſiarum Cathedraliũ, partim Tulliano carcere concluſi ſunt, partim in exilium miſſi? *Priores, Abbates, Decani, Archidiaconi, Præfecti ſtudiorum & Canonici, partim Tulliano carcere concluſi, partim morte damnati,*

miſſi? Quot Præsbyteri carcerum fœtore defuncti, quot C
beneficijs ſuis priuati, & in exilium nullo diſcrimine miſ-
ſi ſunt? Multos Hibernia expectat, multos deſiderat Sco-
tia: ſed proh dolor, impiæ Eliſabethæ iuſſu crudeli morte
interierunt. Theologi ferè conſumpti ſunt omnes, quòd
ſi paruuli petunt panem, difficile inuenire eſt qui frangat
eis. Ciuilis & Canonici iuris Doctores defuncti ſunt mul
ti, vinculis concluſi plures, exules reliqui. Medicinæ inſu-
per Doctores interfecit impia, quæ ſuis peccatorũ vulneri-
bus fortè non inueniet medelam apud Dominum. Eque-
ſtris tandem ordinis, & nobiles quam plures viri, perpe-
tuo exilio mulctati ſunt.

Theologi quot ſunt conſumpti. Ciuilis & Canonici iuris Doctores quot defuncti sũt, quot Medici interempti. Equeſtris ordinis nobiles, quot mulctati.

His igitur occurrentibus malis, vbi Chriſtiani ſe tuto
manere poſſe non vident, abſque fidei detrimento, inſtar
Naucleri ſint, qui dum hinc inde ventorum rabie inflatum,
tumidumque mare conſpicit, protentis velis, remiſque
admotis mari, quanta poteſt celeritate clauum dirigens, in
tutum ſe, ac quietum portum recipit, vbi harpagine proie-
cto, firmo ſolo conquieſcit. Sicque etiam veniente tyran-
no, vbi ſe ædictorum in fidei periculum, tanquam vento-
rum rabie, hinc inde concuti conſpiciunt, ad tutiora ſe lo- D
ca recipiant, donec reſpiciat Dominus de excelſo, & ſuorũ
gemitus exaudiat, qui poſt tempeſtatem tranquillum facit.

Chriſtiani, Nauclero cõparantur, quẽ aduerſa fortuna exorta, imitari debent.

QVAEST. OCTAVA.

An Catholicus Populus, debeat ſe opponere pro viribus, armisq; hæretico, cui aliàs ſecluſa hæreſi, iure ſucceſsionis Regnum deberetur?

Primum argumentum.

ET videtur illi nullo modo eſſe reſiſtendum.
Primò. Quoniam Regnum debetur illi
iure gentium, & cùm ſit dominus, debemus
ei obedire, *non tantùm modeſtis, ſed etiam
diſcolis.*

Secundum.

Secundò. Quoniam ij, ſolent populis ſuis
amplam uiuendi facultatem concedere, vt quiſque pro ſuo
libito

A libito viuat, ergo non licet Chriſtianis, reſiſtere his Principibus hæreticis.

Tertiò. Quoniam non licet occidere Tyrannum propria auctoritate, ſed publica, ergo à maiori ad minus, nec licebit ab hæretico Regnum auferre, quod ei aliàs niſi fuiſſet hæreſis, iure ſanguinis competebat. Tertium.

Quartò. Quia (ut ait D. Tho. lib. 1. de regim. Princi. c. 6. *Si non fuerit exceſſus tyrannidis, vtilius eſt remiſſam tyrannidem tollerare ad tempus, quàm contra tyrannum agendo, multis implicari periculis, ac malis, quæ ſunt ipſa tyrannide grauiora,* ergo melius etiam erit admittere pacificè ad Regnum hæreticum aliquem, ne poſtea, ſi ui Ciuitatem reſiſtentem ingrediatur, multa in habitatores, Ciueſque illius mala exequatur: ergo non debent Chriſtiani pro viribus ei reſiſtere. Quartum.

Quintò. Quia omnes qui ſunt de familia alicuius Principis, ſubſunt, & obediunt ei; ſed aliqui Chriſtiani fuerunt de familia Imperatorum Tyrannorum, ut patet ad Philipen. 4. *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt* (ideſt de domo Neronis, qui erat infidelis) Quintum. Philip. 4.

B ergo infideles poſſunt fidelibus præeſſe, & per conſequens fideles non poſſunt excludere infideles, vel hæreticos, quin habeant dominium ſuper ipſos.

Sextò. Quoniam ſicut Ariſt. ait 1. Polit. Seruus eſt inſtrumentum Domini, in ijs quæ ad humanam vitam pertinent, ſicut & miniſter artificis eſt inſtrumentum ipſius, in his quæ pertinent ad operationem artis; ſed in talibus poteſt fidelis infideli ſubiici, ergo infideles poſſunt fidelibus præfici, & per conſequens, fideles non poſſunt excludere infideles, vel hæreticos à dominio, vel Regni acquiſitione. Sextum.

Septimò. Quoniam ſi hæretici non ſunt ad dominium Chriſtianorum admittendi, maximè quoniam peccauerũt grauiter contra dominum, & quia hæreſis eſt ſpecies quædam infidelitatis; Sed Eccleſia recipit omnes infideles deſiderantes ad Eccleſiam conuerti, & Hierem. 3. ex perſona Domini dicitur. *Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me dicit Dominus, & ſuſcipiam te,* & Matth. 18. dicitur: *non ſolùm dimitte eis ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties:* vbi ſecundùm D. Hierony. *quotieſcunq; quis peccauerit, eſt ei dimittendum,* ergo quotieſcunq; quis peccauerit in hæreſim relapſ⁹, erit eb Eccleſia ſuſcipiẽdus. Septimum. Hiere. 3. Matth. 18. D. Hiero.

1.Corin.6.

Sed in contrarium eſt auctoritas Apoſtoli 1. Corint. 6. ubi prohibentur fideles ab infidelibus iudicari. *audet* (inquit) *aliquis veſtrum habens negotium aduerſus alterum, iudicari apud iniquos, ideſt apud infideles, & non apud Sanctos?*

Pro reſolutione huius quæſtionis, ſunt aliqua notanda.

Nota primò. D.Thom. Matth. 5. Eccleſia charitatem ſuam erga omnes oſtendit, & omnibus vult bonum.

Primò ex D.Tho.2.2.q.11.art.4. quòd *Eccleſia ſecundũ Domini iuſſum Matth.5. diligite inimicos veſtros, charitatem ſuam ad omnes extendit. Pertinet autem ad charitatem, vt aliquis bonum proximi, & velit, & operetur: cum verò duplex ſit bonum, ſpirituale, & corporale, illud ſemper omnibus obtari debet, nec poteſt cuiquam negari. atque ita homo quantumuis hæreticus, ſi velit conuerti, nullo modo poteſt Eccleſia viſcera miſericordiæ Chriſti claudere, ſed omnes ad pœnitentiam reuertẽtes amplecti debet. Alind autem eſt bonum, quod charitas attendit, et reſpicit ſecũdariò, ſcilicet bonum temporale, vt eſt vita temporalis, poſſeſſio mundana, bona fama, & dignitas Eccleſiaſtica, vel ſecularis: & hoc non tenetur omnibus velle, niſi in ordine ad ſalutem æternam, & eorum, et aliorum. Vnde ſi aliquid de huiuſmodi bonis exiſtens in vno, impedire poſſit æternam ſalutem in multis, non oportet vt ex charitate huiuſmodi bonum ei uelimus, ſed potius vt velimus eo carcere. tum quia ſalus æterna præferenda eſt bono temporali; tum etiam, quia bonum multorum præfertur bono vnius. Si autem hæretici reuertentes, ſemper reciperentur, & conſeruarentur in vita, et alijs temporalibus bonis, poſſet hoc eſſe in præiudicium ſalutis aliorũ; tum quia ſi iterum laberentur in hæreſim, alios inficerent. Et tandem quia ſi ſine pœna euaderent, alij ſecurius in hæreſim laberentur.* idem dicunt Ricardus in 4.diſtin.3.q.5. & ibidem Gabr.q.2.

Eccleſia omnibus debet velle bonum ſpirituale, nõ autem tpale, cùm hoc eſt impeditiuũ boni ſpiritualis. Bonum multorum, pręfertur bono vnius.

Nota. Ricar. Gabr.

Nota ſecũdò. Inter errores Philoſophorũ hic vnus erat, qđ omnium ſectas admittebant. Pulchrum dictum D. Leonis Papæ. Romani Imperatores cur olim viuẽdi libertatẽ ſubditis cõcedebãt.

Secundò notandum eſt, inter varios Ethnicorum errores, hoc vnum extitiſſe, quòd omnium Philoſophorum ſectas admittebant, & omnem viuendi modũ approbabant, vt Auguſtinus refert, 18. de Ciuit. Dei. cap.51. Vnde D. Leo Papa, de Roma loquens, ſic ait ſermone 1.SS. Petri, & Pauli. *Hæc autem Ciuitas, ignorans ſuæ prouectionis auctorem, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnam ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem.* Romani enim Imperatores, vt plures ſub eorum haberent ditione, libenter per omnia volita diſcurrere ſinebant ſubditos,

A ditos, vt proprio quiſque genio indulgens, quam vellet Religionem, vel potius falſam ſectam amplecteretur.

Hanc laxam viuendi rationem, & libertatem, anno Domini 1526. Germani obtinuerunt, qui vanis adducti rationibus, & inanibus ſuſulti fundamentis, ſolutæ vitæ amplius lora laxarunt. Quę omnia mala, atque incommoda, ex Ciuitatum Capitibus, ac Regibus orta ſunt. *Qui cùm* (vt dicitur Prouerb. 20.) *in ſolio reſidentes intuitu ſuo, eſſent omne malum diſſipaturi*, ampliandorum Regnorum adducti cupiditate, ſubditos, pro placito, ac libito, viuere permiſerunt, non corrigendo, nec reſecando ea quæ Chriſtianæ Religioni obuerſantur. Qui meritò reprehendi debent cum illis in Apochalypſi cap. 2. qui cùm prohibere poſſent *retinebant tamen eos qui ſequebantur facta Nicolaitarum*. Et quidem hanc credendi libertatem, tres laxa manu tradiderunt. Nam vt refert Theodoret. lib. 4. c. 22.

Germani quādo ſuo more viuendi libertatem obtinuerunt.

Prouer 20.

Reges viuēdi laxam libertatem concedētes reprehendunt?

Apoc. 2.

Valens Imperator Arrianus, omnibus cùm hæreticis, cùm Ethnicis, liberam viuendi Religionem permiſit.

Idem Iouinianus fecit, vt ſcribit Socrates, lib. 3. c. 21.

B Et Iulianus etiam Apoſtata, qui ideò libertatem permiſit, quoniam breui ea via futurum eſſe ſperabat, ut Chriſtianum nomē funditus euerteretur, vt ait Aug. Epiſt. 166. cuius verba ſunt hæc. *Iulianus deſertor Chriſti, & inimicus, hæreticis libertatem perditionis permiſit, & tunc baſilicas hæreticis reddidit, quando templa Dæmonijs; eo modo putans, Chriſtianum nomen poſſe perire de terris ſi vnitati Eccleſiæ, de qua lapſus fuerat, inuideret, & ſacrilegas diſſenſiones, liberas eſſe permitteret.*

C

Valens hæreticus Imperator liberā cuique ſuo modo viuendi libertatem conceſſit.

Theodor.

Iulianus Apoſtata viuendi libertatē amplam cur permiſit.

D. Aug.

Tertiò notandum eſt. Quòd Pontifices, & Reges, Clerici, & laici, non duas, ſed vnam tantùm Rempublicam faciunt. i. vnam Eccleſiam. Quoniam cùm *vnum ſimus corpus*, vt dicitur Rom. 12. *& in vno corpore*, vt dicitur 1. Cor. 12. *membra connexa ſint*, & vnum ab altero dependeat fit, vt temporale Regnum, ſpirituali ſubiaceat, & ab eo dependeat: *Imò hæ duæ poteſtates*, (vt ait Nazianz. in oratio. ad populum timore perculſum) *ſunt veluti anima, & corpus*, & quantò anima corpore præſtat, tantò ſpirituale corporale, & temporale regnum ſuperat.

Nota tertiò. Pontifices, & Reges, clerici & laici, non duas, ſed vnā tantū faciunt Rempublicā.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Poteſtas temporalis, & ſpiritualis, ſunt ſicuti anima, & corpus.

D. Greg. Naz.

Ex quo ſequitur, quòd cùm hæ duæ poteſtates ita concurrunt, vt vna alteram impediat, & temporalis, ſpirituale bonum minuat; tunc debet corporale, ac temporale regnū deſinere, vt ſpirituale, quod eſt potiſſimum, confirmetur,

Corollarium notandum.

ac ſtabiliatur. Vnde ſicut particularis Reſpublica poteſt, C (cùm ſit ſibi ſufficiens) imperare alteri Reipublicæ non ſibi ſubiectæ, eamque cogere ad mutandum adminiſtrationem, imò ad deponendum Principem, aut Regem, aliumque loco eius inſtituendum, cùm aliter non poteſt ſe ab eius iniurijs defendere; ita multo magis poteſt Reſpublica ſpiritualis imperare temporali ſibi ſubiectæ; imò deponere illam, priuando ſuum Principem dominio quod habet, aliumque inſtituere, cùm aliter ſuum ſpirituale bonum recuperare non poteſt. Et hoc ſibi voluit Bernard. lib. 4. de conſiderat. & Bonifa. VIII. in Extrauaganti vnam ſanctam, de maioritate, & obedientia, vbi ait *in poteſtate Papæ eſſe vtrumque gladium*. Vult enim dicere; Pontificem habere per ſe gladium ſpiritualem, & quia gladius temporalis eſt ſpirituali ſubiectus, poteſt interdicere vſum gladij ſæcularis, cùm id commune Eccleſiæ, aut alicuius Regni bonum exigit.

Nota auctoritatem Papæ.

D. Bernar.

Summus Pontifex habet vtrumque gladiũ ſpiritualem, & temporalem.

Quartò notandum eſt. In Eccleſia duplicem eſſe gladium, temporalem, & ſpiritualem, quibus dum ſuum munos perficit, *in ædificationem corporis Chriſti quod eſt Eccleſia*, bonos recipit, & admittit; malos autem reicit, & repellit. Habet enim Papa auctoritatem excommunicandi, & D mundanas poteſtates, cùm fidei incrementum id poſtulat, de ſuo ſolio, ac dignitate deponẽdi. Ei enim in perſona Petri Ioan. vlt. cùm dictum eſt; *paſce oues meas*, tradita eſt facultas omnis bono Paſtori neceſſaria. Tria autem ſunt neceſſaria paſtori: vnum circa oues, aliud circa lupos, tertiũ verò circa arietes. Circa oues quidem, vt ab ouili ad paſcua ducat, & reducat: inſuper, vt eis conuenientia pabula omni tempore prouideat. Circa lupos autẽ, vt eos canum multitudine ab ouili fuget, & arceat; circa arietes verò, vt ſi contigerit eos gregem cornibus ferire, ac lædere, poſſit eos recludere, & ab alijs ſegregare. Vnde cùm Paſtor Eccleſiæ qui eſt Papa, videt aliquem ex oue fieri lupum. i. ex Chriſtiano, hæreticum, debet eum per excommunicationis ſententiam arcere, & à grege fugare. Furioſos inſuper arietes. i. Principes qui etſi fideles ſint, ſunt tamen adeò mali, & iniqui, vt Eccleſiæ Dei ſint valdè pernicioſi, profanando ſacra, & templa vaſtando, ac diripiendo, poterit Eccleſiæ paſtor recludere, & ad ouium ordinem pœnitentia mediante reducere. Vt hoc facto ouium ſaluti (quod eſt tertium) poſſit inuigilare, eaſque paſcere prout debet

Papa habet poteſtatẽ excõmunicãdi, & deponendi iniquos de ſuo ſolio, & dignitate.

Tria ſunt Paſtori neceſſaria.

Nota quid ſint arietes, quid lupi, & quid oues, & quid circa eos paſtor agere debeat.

A debet, illis præcipiendo vt propria cuiuſque ſtatus munera quique exequantur: arcendo Reges vt Eccleſiam defendant (quod eſt eorum munus) quod ſi in hoc deſides fuerint, aut noluerint facere, poteſt eos dominio principatuũ priuare.

Munus Regũ eſt defendere Eccleſiam.

Vnde Leo III. à Græcis ad Germanos tranſtulit Imperium, eò quod Græcia nullum auxilium Eccleſiæ occidentali laboranti adferebat, vt habetur extra, de electionibus, c. venerabilem.

Cur à Græcis ad Germanos Imperiũ trãſlatum ſit.

Nicolaus etiam Papa huius nominis primus, Lothariũ Regem Galliæ, & Valdradam concubinam eius, nec non Treuerenſem, & Colonienſem Epiſcopos excommunicauit.

Lotharius Galliæ Rex cur excommunicatus eſt.

Rurſus, vt narrat Nicephorus lib. 13. cap. 34. Innocent. I. audita Chryſoſtomi morte, Imperatorem Arcadium, & Eudoxiam eius vxorem excommunicationis vinculo ligauit, eò quòd Chryſoſtomum in ſuam reuerti ſedem non permiſiſſent, qui à Summis Pontificibus excommunicati fuerunt.

Cùm etiam Aſiani nollent parere iuſſis Pij primi, ut Paſcha non cum Iudæis, 14. Lunæ, ſed Dominica ſequenti ce-
B lebraretur, à Victore I. huius nominis Papa, anno Domini 190. vt ait Euſebius lib. 5. hiſt. c. 24. excommunicati ſunt.

Innocentius etiam Primus, Imperatores Conſtantinopolitanos excommunicauit, & Greg. III. Leonem Græciæ Imperatorem, ut refert Zonara in vita Leonis Iſauri, Eccleſiaſticis cenſuris deuinxit, ipſum Regno priuauit, & Regnum eius, Longobardorum Regibus permiſit.

Gregorius item ſeptimus, Henricum quartum Imperatorem excommunicauit, & ab Imperio depoſuit.

Zacharias Papa, Childericum Francorum Regem, eò quòd Chriſtianam religionem non curaret, nec curari faceret, depoſuit à Regno, & in ſuum locum Pipinum Optimum Regem ſuffecit, vt refertur in cap. alius 15. quęſt. 6. Gregorius VII. Henricum IIII. & Othonem Quartum excommunicauit Innocentius III. Innocentius etiam Quartus, Fridericum Secũdum. Qui omnes, cum excommunicatione, Regnum pariter amiſerunt.

Neque ſolùm hoc facit Papa cum Principibus ſæcularibus; ſed etiam cum Eccleſiaſticis, priuando illos, & à ſuis Sedibus deponendo, cùm id Chriſtianæ fidei ratio poſtulat. Sic enim legimus ex Nicolao Primo, in Epiſt. ad Mi-

chaelem, Octo Conſtantinopolitanos Patriarchas, à Pontifice Romano fuiſſe depoſitos, inter quos vnus fuit Anthimus, quem non obſtantibus Auguſti, & Auguſtæ minis, Agapetus Papa depoſuit: in cuius locum, ab eodem Pontifice, Mena Conſtantinopoli ſuffectus eſt, vt ait Zonaras, in vita Iuſtiniani, & ſcribit etiam Liberatus in ſuo Breuiario, cap. 21. C

Damaſus quoque, vt refert Theodoretus lib. 5. hiſt. cap. 23. Flauianum Patriarcham Antiochenum à ſua ſede depoſuit, nec quidquam valuerunt deprecationes Theophili Alexandrini pro eo rogantis, vt refert Socrates lib. 5. ſuæ hiſtoriæ, cap. 15. Sixtus etiam III. miſſo in Hieruſalem Sancto Leone Archidiacono, (qui poſtea Pontificia tyara decoratus eſt) Polychronium Epiſcopum Hieroſolymitanũ, Epiſcopali dignitate priuauit. Et ſanè innumera alia exempla hoc poſſent adferri, quæ breuitatis gratia prætermittimus. Sed de his fuſius Nicolaus Sanderus, lib. 2. cap. 4. de viſibili monarchia. His poſitis, ſtatuimus ſequentes concluſiones.

Prima concl.

Hæreticus relapſus ſi vult conuerti ad fidem, debet admitti ad pœnitentiæ & reconciliationis ſacramentum.

D. Tho.

Secunda concluſio.

Principes dãtes ſuditis amplã viuendi, & credendi facultatẽ, ſi faciunt ij, cõtra bonos mores Eccleſiæ, peccant mortaliter, & ab hæreſis, crimine non multum elongantur.

Probat cõclu.

Secundò auctoritatibus.

Prima concluſio. Hæreticus relapſus, ſi vult conuerti ad fidem, debet admitti, ad pœnitentiæ, & reconciliationis Sacramentum cum Deo, per quam pœnitentiã ei adæternam uitam aditus paratur: non tamen debet admitti ad vitam, honores, bona temporalia, & ſimiliter ad priorem ſtatum, vel ad Regnum, quod illi (ni fuiſſet hæreſis) iure ſanguinis debebatur. Hæc concluſio clara eſt & habetur in terminis apud Sanctum Thomam loco cit. & quidem quoad primam partem, faciunt auctoritates quæ adductæ ſunt in ſeptimo argumento in contrarium, *Deus enim nõ vult mortem peccatoris*, Secunda verò pars concluſionis, patet ex primo fundamento. D

Secunda concluſio. Principes qui amplam uiuendi, & credendi libertatem ſubditis dant, ſi id quod faciunt eſt contra Eccleſiæ dogmata, & bonos mores, peccant mortaliter, & ab hæreſeo crimine non multum elongantur, hæc concluſio probatur ratione, & auctoritatibus.

Et quidem ratio eſt. Quoniam ille peccat mortaliter, qui aliquid agit, aut docet, aut permittit cõtra id quod præcipit Eccleſia; ſed Eccleſia docet extra ipſam non eſſe ſalutem, ergo qui contrarium ſequitur, non eſt in ſtatu ſalutis, & per conſequens eſt in peccato mortali.

Secundò probatur auctoritatibus. Et primò auctorita-

A te Auguſtini, in Epiſt. 50. vbi ſic ait: *Aliter ſeruit Rex Deo quia homo eſt, aliter quia Rex eſt. quia homo eſt, ei ſeruit uiuendo fideliter, quia verò Rex eſt, ſeruit leges iuſta præcipientes, et contraria prohibentes, conuenienti uigore ſanciendo: ſicut ſeruiuit Ezechias, lucos, & templa idolorũ deſtruendo: ſicut ſeruiuit Ioſias, talia & ipſe faciendo: ſicut ſeruiuit Rex Niniuitarum, vniuerſam Ciuitatem ad placandum Dominum compellendo, etc.* D. Aug.

Tertiò probatur ex Pontificum teſtimonijs. Et in primis ex Leone, Epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum, vbi ſic ait: *Debes Imperator incunctanter aduertere, Regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen; ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, et quæ benè ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem ijs quæ ſunt turbata reſtituas.* Tertiò ex Pontificum decretis.

Item ſecundò, ex Anaſtaſio II. in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, vbi ſic habetur. *Hoc præcipuè inſinuo Serenitati tuæ, vt cùm cauſa Alexandrinorum patuerint piſſimis auribus veſtris, ad Catholicam, & ſynceram fidem, eos auctoritate, ſapientia, Diuiniſque veſtris mandatis, redire* Ex Anaſtaſio Secundo.

B *faciatis.* Hæc ille. Vnde pij Imperatores, populis ſuis (ſi quam fortè antiquitus liberam viuendi rationem habuerant, quæ non eſſet Chriſtianæ doctrinæ conformis) ipſis potenti imperio ademerunt. Et hinc eſt, quòd Theodoſius, ut patet. l. Cunctos populos. C. de Summa Trinit. & fide cathol. omnimodam ſuis ſubditis credendi libertatem euulſit, quam ante eum aliqui Principes ipſis permiſerant; omneſque eo modo credere iuſſit, quo Romanus Pontifex credendum eſſe præcipiebat. Et Conſtantinus Magnus, licet à principio ſuis ſubditis credendi libertatem permiſerit, vt narrat Euſebius lib. 10. cap. 5. poſtea tamen idolorum templa claudi iuſſit, & Chriſtianam ſolam Religionem toto ſuo Imperio vigere, ac venerari: vt refert Optatus, lib. 2. contra Parmeni. Conſtantinus Magnus, primò ſuis ſubditis amplam viuendi libertatem contulit, poſtea uerò ſe correxit. Euſeb.

Tertia concluſio. Non licet Chriſtianis, infidelem, aut hæreticum Regem tollerare, nec illum ad Regnum admittere, maximè ſi fuerit relapſus: imò debent illum priuare Regno, illique armis ſe opponere, & occidere, nè Chriſtianæ Reipublicæ malum aliquod in fide contingat. Tertia concl. Nõ licet Chriſtianis Regẽ infidelẽ tollerare, neque eum ad Regnum admittere

Probatur hoc. Primò ex ſacra Scriptura. Nam, 2. Paralip. 26. legimus, Oziam Regem cùm Sacerdotum ſibi officium Probatur primò ex ſcriptura. 2. Paral. 26.

officium vſurparet, a Pōtifice Summo è templo fuiſſe eiectum, & propter peccatum illud à Domino lepra percuſſum; quo factum fuit, vt à Regno proprio, atque à ſuis domibus pelleretur. *Quicunque* (inquit lex) *maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbitrium Sacerdotis, ſolus habitabit extra caſtra*. Si ergo propter corporalem lepram Sacerdos à ſuo Regno Regem excludere poterat, multò magis Papa poterit aliquem hæreticum (cui aliàs niſi fuiſſet hæreſis iure ſanguinis Regnum competebat) propter hæreſim Regno priuare, & conſequenter ſubditi debent ipſum in Regem non admittere. C

Secundò. 2. Paralip. 23. Secundò probatur idem ex 2. Paralip. 23. Vbi cùm tyrannicè Athalia Regnum occupaſſet, & cultum Baal foueret, Ioiada *Summus Sacerdos, vocatis centurionibus ac militibus, iuſſit illam occidi. Educite* (inquit *eam*, ideſt Athaliam Reginam) *extra ſepta templi, & interficite foris gladio*, quod cùm effeciſſent, & templum Baal, quod ipſa colebat, deſtruxiſſent, pro ea, Ioas Regem populi creauit. Ergo poterit, & debet à Populis nōn modò hęreticus non admitti; ſed etiam occidi. In cuius confirmationem faciunt omnia quæ adduximus in quarto notando.

Athalia occiſa quid rep. ſ. ſenſit.

Tertiò. Deuter. 17. Tertiò probatur, ex Deut. 17. ubi prohibetur populo eligere Regem, qui nō ſit de fratribus ſuis, ne eos ad idololatriam pertraheret, ergo neq; etiam licebit Chriſtianis eligere, aut admittere nouiter Regem infidelem, aut hæreticum, qui eos pertrahet in ſuam hæreſim, & infidelitatem. D

Quartò probatur rōne. Quartò probatur ratione. Nam ſi Principes, & Domini infideles, curent fideles à fide auertere, poſſunt ipſi peti bello, & dominio priuari, ut ait D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 10. ergo ſi fuerit Princeps hæreticus, qui ſemper alios ad ſuam hæreſim conatur adducere, poteſt imò debet excludi à dominio, etiam quod iure ei competebat. D. Thom.

Quintò. Quintò, Quoniam admittere Principem infidelem vel hæreticum conantem adducere alios ad ſuum errorem, eſt ponere fidem, & Chriſtianam Religionem in euidenti ſubuerſionis periculo, quia *qualis eſt Rector Ciuitatis* (ut dicitur Eccleſiaſt. 10.) *tales & habitatores in ea*, ergo non debent populi, hęreticum ad Regnum admittere. Antecedens patet ex varijs exemplis. Nam Hieroboam (ut dicitur 3. Reg. 12.) regnante, qui erat Idolatra, maxima quæque pars regni Idola coluit. Conſtantino etiam Regnante, florebat Eccleſia, quę Conſtantio Imperante opprimebatur,

Eccleſiaſt. 10. 3. Reg. 12. Quales ſunt Reges, tales ſunt eorum Populi.

A batur, & in Anglia regnante Maria, totum regnum, quod à veritate receſſerat, ad Fidei Catholicæ rediji claritatem; quod tamen regnante impia Eliſabetha (ut ſuperius uidimus) iterum tota illa Regio, Caluini cæpit errore pullulare; ſed non debent Chriſtiani permittere, cum maximo fidei detrimẽto, ut hæreticus Regni ſolio, ac diademate decoretur, ergo.

Sextò probatur, ex matrimonio. Nam ſicut mulier fidelis liberatur à iugo viri infidelis, (vt ait Apoſtolus) ſic & populus fidelis à iugo Regis infidelis; ſed illa poteſt, & debet infidelem relinquere, neque ei eſt obligata, ergo & fidelis populus poteſt, & debet hæreticum relinquere, & dominio, aliàs iure ſanguinis ſuo, illum priuare. Sextò. Nota rõnem.

Septimò probatur. Quoniam cùm Reges & Principes ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, cum hoc pacto expreſſo, vel tacito recipiuntur, vt promittant ſe Chriſtianam fidem, etiam ſub pœna Regni defenſuros; ergo ſi quis à fide decidat, & fiat hęreticus, eo ipſo à Regno etiam cecidiſſe conſtat: ergo Chriſtianus populus pro viribus ei reſiſtere debet, neque vnquam ad fidelium conſortium, Septimò. Reges & Principes ad Eccleſiam venientes quid promittant.

B neque ad aliquem Eccleſię honorem, aut temporalem auctoritatem vel ad Regnum admittere. Dicit enim Hieronymus, & habetur 24. q. 3. *reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arrius enim in Alexandria vna ſcintilla fuit, ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt, totum orbem eius flamma populata eſt.* Hæc ille. Reſtat modò, vt argumentis in principio quæſtionis factis reſpondeamus. D.Hiero. Arrius vna ignis ſcintilla fuit, ſed quia nõ ſtatim oppreſſa fuit, ideò totũ orbẽ inflammauit.

Ad primum dicimus, loquendo de Infidelibus qui nunquam ſubiecti fuerunt Romano Imperio, licere eis obedire, dum ſumus in dominio eorum; dum verò finibus ſuis non contenti, vt diximus ſuperius, in nos bellum gerunt, & vincunt, nullo modò ſunt domini. Loquendo uerò de hæreticis, & maximè relapſis, negamus antecedens, quoniam, per hæreſim à dominio ceciderunt. Ad primum.

Ad ſecundum, patet ſolutio ex ſecundo notando, & ſecunda etiam concluſione. Libertas enim illa, eſt cõtra Eccleſiam, & multa imminent pericula in Chriſtianam Religionem. Ad ſecundũ.

Ad tertium negatur ſequella. Eſt enim diſpar ratio, illud enim non licet, quoniam & iure Diuino, & legali prohibitum Ad tertium.

hibitum eſt: hæretico verò quòd reſiſtamus, cumque Regno priuemus, & Deus vult, & ſic iura diſponunt. C

Ad quartum.

Ad quartum reſpondeo, D. Thomam intelligere de exceſſu tyrannidis, in qua non imminet aliquod periculum maius, & maximè animæ, ſed in admiſſione praui infidelis, aut relapſi hæretici, imminet periculum fidei, dum (ſi regat) timetur, ne omnes blanditijs, aut minis, & vi, ſit in ſuam hæreſim adducturus.

Ad quintum. D. Tho.

Cæſaris prælatio erga Chriſtianos cuius erat rationis.

D. Sebaſtianus manebat ni domo Cæſaris, vt infirmos in fide Chriſtianos nutibus confirmaret.

Ad quintum reſpondet D. Thom. 2.2.q.10.ar.10. ad 2. *quòd illa Cæſaris prælatio, præexiſtebat diſtinctioni fidelium ab infidelibus; vnde non ſoluebatur per conuerſionem aliquorum ad fidem: & vtile erat, quod aliqui fideles, locum in familia Imperatoris haberent, ad defendendum alios fideles, ſicut B. Sebaſtianus, Chriſtianorum animos quos in tormentis videbat deficere confortabat.*

Ad ſextum.

Ad ſextum reſpondeo, ex doctrina eiuſdem Diui Tho. loco cit. ad 3. quòd ſerui ſubijciuntur dominis ſuis ad totam uitam, & ſubditi præfectis ad omnia negotia: ſed miniſtri artificum ſubduntur eis ad aliqua alia opera. Vnde periculoſius eſt, quòd infideles accipiant dominium, aut prælationem ſuper fideles, quàm quòd accipiant ab eis miniſterium in aliquo artificio. Et ideò permittit Eccleſia, D quòd Chriſtiani poſſint colere terras Iudæorum; quia per hoc non habent neceſſe conuerſari cum eis, & tamen ſi ex tali communicatione aliquid contra fidem timeretur, eſſet prorſus interdicendum.

Cur permittit Eccleſia, quod Chriſtiani poſſit Iudæorum terras incolere.

Ad ſeptimū.

Ad ſeptimum, & vltimum reſpondeo, cum D. Tho. loco cit. quòd alij infideles qui nunquam fidem acceperunt, cōuerſi ad fidem, nondum oſtendunt aliquod ſignum inconſtantiæ circa fidem; ſicut hæretici relapſi: & ideò non eſt ſimilis ratio de vtriſque.

Ad argumenta ſcripturæ.

Ad alias verò auctoritates ſcripturę, quibus dicitur, Deū nullum reijcere peccatorem, ſed omnes admittere, dicendum eſt: admiſſionem eſſe duplicem, alia enim eſt ad pœnitentiæ ſacramētum, dum homo vnitur per ipſam Deo, & hoc nulli hæretico quantumuis relapſo negari poteſt, vt diximus in prima concluſione. Alia eſt admiſſio ad uitam, famam, honores tēporales, & Regnūm, & hac ratione dicimus hæreticos relapſos non eſſe admittendos; quia ipſo facto ijs omnibus priuilegijs deſtituti ſunt.

Quòd ſi quis dicat, eos velle eſſe modò bonos, & per cōſequens debere admitti: dicimus difficile hoc eſſe, & Ec-

clesiam

A ecleſiam de ipſis ſemper idem malum iudicare. dicit enim Salomon Prouerb. 21. *adoleſcens iuxta uiam ſuam cum ſenuerit, difficile recedet ab ea*, & alibi. Hiere. 13. *nunquid mutare poteſt Aethyops pellem ſuã, aut pardus varietate ſuas? et uos poteritis benefacere cum didiceritis mala dicit Dominus*. Vnde & Poeta ille dixit. Prouerb. 21. Hiere. 13.

Quo ſemel eſt imbuta, recens ſeruablt odorem teſta diu. Horatius.

Et licet D. Tho. quodlib. 10. art. 16. incorpore dicat, non eſſe neceſſarium ſemper reuertentem hæreticum ad dignitatem recipi: cum aliquibus tamen ait miſericorditer diſpenſatum fuiſſe, præcipuè propter bonum pacis, & propter fructum aliquem qui inde ſperatur: quod 1. 2. q. 11. art. 4. frequenter dicit eſſe factum, non in relapſis, ſed in primò ab hæreſi reuertentibus; nihilominus (ſaluo meliori iudicio) vlterius eſt dicendum. Nota quando Princeps hæreticus debet admitti. D. Tho. Relapſi nunquam ſunt admiſſi ab Eccleſia.

Quòd ſi Regnum aliquot hęretica fuerit prauitate infectum, & illius Rex, ſeu Princeps, etiam ſi hæreticus relapſus ſit, ad Catholicam fidem verè reuerti vellet, multa conuerſionis ſigna oſtẽdendo, expediret profectò, & maximè laudabile eſſet (ſi Summo Pontifici ſic uideretur) illũ non B ſolùm ad pœnitentiam, ſed etiam ad ſtatum, & Regni dominium recipere; eò quòd ex illius conuerſione, cæteris Regni, maximum in fide commodum accederet, iuxta illud Salomonis, Eccleſiaſt. 10. *qualis eſt Rector Ciuitatis, tales & habitatores in ea*, Et ſic militat ratio Sancti Thom. dum ait, quòd debet admitti propter fructum alium qui inde ſperetur, & propter bonum pacis. Quod è contrario accideret, quando Regno iam catholico, & in fide confirmato, hæreticus relapſus, qui profitetur ſe ad fidem eſſe cõuerſum, in Regem, aut Principem eſſet conſtituendus: Vbi ueriſimiliter multitudini damnum in fide; & Chriſtiana Religione timeretur, quæ eſt ratio D. Tho. in corpore dicti art. 4. Atque hęc omnia de hac quæſtione, & de toto opere dicta ſufficiant, ad laudem, & gloriam Sanctiſſimæ Trinitatis, ad honorem Deiparæ Virginis, ad vtilitatem Paſtorum, & totius Populi Chriſtiani. Cęterùm, omnia, & ſingula in hoc opere à me dicta, & alibi forſan (uita comite) dicenda, correctioni, & iudicio Sanctę matris Eccleſię Romanę, libentiſſimè ſubijcio, & ſubiecta eſſe volo. Eccleſ. 10.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

F I N I S.

VENETIIS,

Apud Ioannem Baptiſtam ab Oſtio.

M D X C V.

80 6_ 3_ 2